

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ძართული სახელმწიფო და სახალხო დიპლომატიის ისტორიის
სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი

ქართული
დიპლომატიური
ლექსიკონი

ტომი

2

მ-ჰ

63.2(27) - 3
930.22 (=9.463.1) (038)
ქ 279

მთავარი რედაქტორი როინ მეტრეველი

სარედაქციო კოლეგია: ნ. გიოშვილი, ი. გოგოლაშვილი (მდივანი),
ი. თევდორაშვილი, მ. ლორთქიფანიძე, ზ. პაპასკირი,
გ. სალიაშვილი (მთავარი რედაქტორის მოადგილე)

Editor-in-Chief Roin Metreveli

Editorial Board: N. Gioshvili, I. Gogolashvili (Secretary),
M. Lortkipanidze, Z. Papaskiri, G. Saliashvili (Deputy Editor-in-Chief),
I. Tevdorashvili

ავტორები

ალექსანდრე აბალაძე ღვიბტი ლეთოლიანი
ერეკლე ასტახიშვილი მანია მებრელიძე
გიორგი ასტახიშვილი როინ მეტრეველი
გივი ბოლოტაშვილი გივი ნარსია
ნინო ბურჯანაძე ლავით ნინიძე
ნოდარ გიოშვილი ზურაბ პაპასკირი
რუსუდან დაშვილი თეიმურაზ პაპასკირი
თედო დუნდუა ბორა საითიძე
თეა თევდორაშვილი ჯაბა სამუშია
ირინა თევდორაშვილი ბრანი კავთარია
გულივერ იობაშვილი ვასიკო შალამბერიძე
დევი კაჩარავა ლელა ჯავახიშვილი
სიმონ კილაძე ნიკო ჯავახიშვილი
ბუბა კუდავა ბორა ჯაშარიძე
ბონდო კუპატაძე

AUTHORS

ALEKSANDRE ABDALADZE DIMITRI LETODIANI
EREKLE ASTAKHISHVILI MAYA MEGRELIDZE
GIORGI AKHSIASHVILI ROIN METREVELI
GIVI BOLOTASHVILI GIVI NARSIA
NINO BURJANADZE DAVID NINIDZE
NODAR GIOSHVILI ZURAB PAPASKIRI
RUSUDAN DAUSHVILI TEIMURAZ PAPASKIRI
TEDO DUNDUA GOCHA SAITIDZE
TEA TEVDORASHVILI JABA SAMUSHIA
IRINA TEVDORASHVILI GRANI KAVTARIA
GULIVER IOBASHVILI VASIKO SHALAMBERIDZE
DEVI KACHARAVA LELA JAVAKHISHVILI
SIMON KILADZE NIKO JAVAKHISHVILI
BUBA KUDAVA GOCHA JAPARIDZE
BONDO KUPATADZE

© თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1999
© TBILISI UNIVERSITY PRESS, 1999

მ

მბასტრისონის ხელშეკრულება 1992 (ევროპის კავშირის შექმნის შესახებ), ხელი მოაწერეს 7.11. მაასტრიხტში (ნიდერლანდი) ევროპის 13 სახელმწიფოს – ბელგიის, დანიის, გერმანიის, ესპანეთის, ირლანდიის, იტალიის, ლუქსემბურგის, ნიდერლანდის, პორტუგალიის, საბერძნეთის, საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთის და ჩრდილოეთ ირლანდიის წარმომადგენლებმა. ხელშეკრულება წარმოადგენს ახალ მნიშვნელოვან ეტაპს ევროპის ქვეყნების ინტეგრაციაში და ითვალისწინებს: ევროპის სახელმწიფოთა მიქსორებ ხალხთა საერთო მოქალაქეობის, ანუ ევროკავშირის მოქალაქეობის, შეზღუდვას, ასევე მოქალაქეთა თავისუფალ გადაადგილებას ევროპის წევრი ქვეყნების ტერიტორიაზე; ევროპის ქვეყნების მიერ საერთო საგარეო და უშიშროების პოლიტიკის, საერთო თავდაცვითი პოლიტიკის განხორციელებას. ევროპის ქვეყნების ეკონომიკის გაძლიერების და ურთიანეთთან დაახლოების მიზნით, ევროკავშირის წევრებმა გადაწყვიტეს საერთოევროპული სტაბილური ვალუტის შექმნა. ხელშეკრულება ითვალისწინებს ასევე ევროკავშირის ქვეყნების შტოდრო თანამშრომლობას სამხინო პოლიტიკისა და სამხაროეუბრო სფეროში. ხელშეკრულების მიხედვით, ევროკავშირის წევრი შეიძლება გახლეს ნებისმიერი ევროპული სახელმწიფო. ამისათვის მან უნდა მიმართოს ევროსაბჭოს შესაბამისი თხოვნით. ევროსაბჭო ევროკომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპარლამენტთან ნებართვის მიღების შემდეგ გადაწყვეტილებას ახალი წევრის მიღების შესახებ უბედულობას სისათა აბსოლუტური უმრავლესობით.

მბაბამ. ის. აგომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტო.

მადრიდის კონვენენია 1880. ხელმოწერილი იქნა 14 სახელმწიფოს, მათ შორის დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, ესპანეთისა და საფრანგეთის წარმომადგენლებმა მიერ კონფერენციაზე (1-3.VII), რომელიც კვდებოდა მაროკოს სათვის და მოწვეული იყო ესპანეთის ინოვაციებით. 1881 კონვენციის მიუერთად რუსეთი, კონვენციამ გააუაროთოდა და დაადანგურა მაროკოს კავიგულაციის რეკიმი უსოლეებს, რომლებიც მაროკოში უკვე სარგებლობდნენ ექსტერიტორიულობის პრინციპით, კონვენციით შეიქმნა დასაგებიანი უფლებები, კერძოდ უფლება „სფარეულიების ქვეშ“ ყოლოდათ ის მაროკოელები, რომლებიც მათ უსასარებოლსენ. მათზე გაერეულდებოდა იგივე რიოილეტებმა, რომლებითაც სარგებლობდნენ უსოლეები. აღნიშნული კარგ საუკეთესს ახლებდა ევროპელებს აგენგურის გააართოებისათვის. კონვენციის მხარეები შეთანხმდნენ, რომ არც ერთი სახელმწიფოს ქვეშევრდომს მაროკოში არ ექნებოდა უბირატესობა მეორე ქვეყნის ქვეშევრდომთან შედარებით. კონვენციის დადებით მაროკოს საბოლოო განაწ-

ილების პრობლემს არ მოვერებულა. მან ძალა დაკარგა 1904 მაროკოს გაყოფის შესახებ კონვენციის დადების შემდეგ.

მადრიდის შეთანხმება ნიშნაის სამაროშორისო რამბორტაში 1891, ხელმოწერილია სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის 1883 კონვენციის მონაწილეთა მიერ. იგი არაერთხელ იქნა გადახედული და გადასინჯული, რის შედეგადაც შეთანხმებაში შესულ იქნა რიგი ცვლილებები და დამატებები. ბოლო რედაქცია მიიღეს 1967 სტოკოლმში. მონაწილეა 30-ზე მეტი სახელმწიფო. მადრიდის შეთანხმებამ გაამარტივა საეაქრო ნიშნების რეგისტრაცია, როცა დააწესა მათი 20 წლის ვადით რეგისტრირება ინტელექტუალური საკუთრების საერთაშორისო ბიუროში. სარეგისტრაციო წარდგენამდე საეაქრო ნიშნები რეგისტრირებულ უნდა იქნეს თავ-თავიანთ ქვეყნებში.

მადრიდის შეთანხმებები 1887. 1891 (საიდუმლო; ესპანეთისა და იტალიის შორის ხმელეთშია მდებს საკითხებზე). საფრანგეთის კოლონიურმა ესპანეთთან ჩრდილოეთ აფრიკაში შემოთოება გამოწვივა ესპანეთში. სიმთა კავშირთან დაახლოებით ესპანეთი იმუდლებდა, ხელ შეეშა საფრანგეთის მოხილეთის გაძლიერებისათვის ხმელთაშუა მდებს დასაუდეს ნაწილში. ესპანეთ-იტალიის მოლაპარაკებებს შედეგად მოჰყვა მათ შორის ხელშეკრულების გაფორმება 4.V.1887 რთიხ წლის ვადით. ესპანეთმა იკისრა, არ დაელო საფრანგეთთან რაიმე შეთანხმება (მათ შორის ჩრდილოეთ აფრიკის თაობაზე), რომელიც მიმართული იქნებოდა სპანთა კავშირის სახელმწიფოთა წინააღმდეგ. მხარეებმა შეთანხმების მთავარ მიზნად აღიარეს სტაგუნ-კეოს მენარსებდა სმელთაშუა მდებზე და იტარეს ურთობლივი მოქმედება მისი შეუქვლის შემოსევაში. შეთანხმებას შეუერთდნენ აესტრია-უნგრეთი და გერმანია. 4.V.1891 ესპანეთმა და იტალიამ ხელი მოაწერეს შე-2 შეთანხმებას, რომელმაც 4 წლით გააგრძელა 1887 შეთანხმების ვადა. იმავე დღეს მას შეუერთდა აესტრია-უნგრეთი. 1887 შეთანხმებას დაემტა იტალიის ვალდებულება, არ დაელო საფრანგეთთან რაიმე შეთანხმება ჩრდილოეთ აფრიკის თაობაზე, ანდა ესპანეთის წინააღმდეგ. შეთანხმების ვადის გასვლის შემდეგ 1895 ის არ განახლებულა. როგან საჯაროდ იყო ესპანეთსა და საფრანგეთის შორის შეთანხმება მაროკოს გაყოფის შესახებ (ვანსორციელდა 1904) (იხ. ესპანეთ-საფრანგეთის შეთანხმება და კონვენციები).

მადრიდის შეხვედრა. ის. ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თაობაის მონაწილე ქვეყნებსა წარმომადგენელთა მადრიდის შეხვედრა.

მადრიდის ხელშეკრულება 1795 (აშშ-სა და ესპანეთის შორის შეკავშირების, საზღვრების, ვაჭრობისა და ნავიგაციის შესახებ), ხელი მოაწერეს 27 ოქტომბერს. ხელშეკრულების თანახმად, ესპანეთმა 31-ე პარალელი ცნო საზღვრად მის კუთვნილ ფლორიდასა და აშშ-ს შორის და ამ უკანასკნელს მიანიჭა მდ. მისისიპიზე თავისუფალი ნავიგაციის უფლება. თითოეული მხარე კისრულობდა ვალდებულებას, არ დაეღო შეთანხმება მეორე მხარის გერეგორიანზე მცხოვრებ ინდიელთა გომეზთან. ხელშეკრულება განაჩივრებდა აშშ-ის პოლიტიკა მდ. მისისიპის აუზში. ამერიკა-ესპანეთის ხანგრძლივ მოლაპარაკებები, რომლებიც ამ ხელშეკრულების ხელმოწერას მოჰყვა, დასრულდა აშშ-ის მიერ ფლორიდის შესყიდვით 1819.

მადრიდის ხელშეკრულება 1801 (საფრანგეთსა და პორტუგალიას შორის დამავების შესახებ), ხელი მოაწერეს 29 სექტემბერს. დაასრულა პორტუგალიისთვის წარუმატებელი ომი ესპანეთისა და საფრანგეთის წინააღმდეგ 1801. 1801 წლის ივნისში პაღახოსის საზავო ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ (ესპანეთსა და პორტუგალიას, საფრანგეთსა და პორტუგალიას შორის) საფრანგეთმა, ესპანეთისაგან დასსხუავეუბით, გადაიხანურა რაგივიკოია და დიდ ბრიტანეთთან *აზიგის საზავო ხელშეკრულების (1802)* წინასწარი პირობების შეთანხმების შემდეგ მიადგინა მისთვის უფრო მომგებიანი ხელშეკრულება პორტუგალიასთან. ხელშეკრულება ძირითადად იმავი პირობებს ითვალისწინებდა, რასაც საფრანგეთ-პორტუგალიის ბადახოსის ხელშეკრულება. საზღვარი ორი ქვეყნის საზღვარსა და შორის გვიანში რამდენადაც შეცვლილი იყო. ხოლო კონტრბუიციის თანხა, რომელიც პორტუგალიას საფრანგეთისთვის უნდა გადაეხადა, გაზრდილი იყო 20 მლნ ლივრამდე. გრაფალგარის ბრძოლაში (1805) ბრიტანეთის ფლოტის ესპანურ-ფრანგულ ფლოტზე გამარჯვების შემდეგ პორტუგალია ფაქტობრივად ანდარ ასრულებდა ხელშეკრულების პირობებს. საბოლოოდ ის ანულირებულ იქნა პარიზის საზავო ხელშეკრულებით 1814.

მაჰრიკიოსი (Maurikios) (539-602), ბიზანტიის იმპერატორი 582-დან. 591 მიქსინარა ირანის შაჰ ხოსრო II-ს აჯანყების ჩახშობაში. სამაგიეროდ ხოსრო II-მ 591 ბიზანტიის იმპერატორს დაუთმო სომხეთის დიდი ნაწილი და ქართლის თბილისამდე.

ლივ. ა. ა. ვეი რაიკა, ა. აღრეფოლოვიჩი ქართული სასულიერო VI-VIII სს-ში.—წგ. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. 2, თბ., 1975.

მაზარინი (იგალა. Mazarini. Mazzarino. ფრანგ. Mazarin) ჯეოლოგი (1601-61). საფრანგეთის სახელმწიფო მოღვაწე. იგალიელი აზნაურის შვილი. მსახურობდა ჰაჰის ჯარში. 1630-დან დიპლომატიურ სამსახურში იყო რომის პაპთან. პარიზში პაპის ნენკიუსად ყოყონისა (1634-36) მ-მ, რომელიც არაჩვეულად დიპლომატიური მონაწილეობის გამოიჩინა, კარდინალ რიშელიუსს ყურადღება მიუპყრო და მისი ნდობით აღწერილი პირი გახდა. 1640 გადავიდა საფრანგეთის დიპლომატიურ სამსახურში. რომელიც სიყვდილის შემდეგ (მისი რჩევით) 1643 ანა აესტრელია მ. (რომელსადაც შემდეგ საიდუმლოდ იქორწინა)

საფრანგეთის პირველ მინისტრად დანიშნა. კარდინალი საკმაოდ რთულ ვითარებაში განაგრძობდა ფრანგული აბსოლუტიზმის განმტკიცების პოლიტიკას. 1643 ჩაახშო ფეოდალური არისტოკრატის შეთქმულება. 1648 სათავეში ჩაუდგა ფორნადის წინააღმდეგ ბრძოლას. დახვეწილი დიპლომატიის მეშვეობით მ-მ დიდ წარმატებებს მიაღწია საგარეო პოლიტიკაში (*ვესტფალიის მავი 1648*, საზავო, სავაჭრო ხელშეკრულებები (1655) და სამხედრო კავშირი (1657) ინგლისთან, *პირენეს საზავო ხელშეკრულება 1659* და სხვ.), რითაც განამტკიცა საფრანგეთის ჰეგემონია ევროპაში.

მაიმუსი ურკაპაში, XII ს. I ნახევრის სომეხი მემბიანე. დაიბადა ქ. ელესაში. მონაზონ მ. შ. ის „ეპიტოაღწერლობა“, რომელიც შედგება სამი ნაწილისაგან, იწყება 952-დან და მოდის 1136-მდე. უფრო მნიშვნელოვანია მთელი (1051-1101) და მესამე ნაწილები (1101-36), განსაკუთრებით მესამე. გარკვეული მძიმეების გამო სომეხი საღვთისმეტყველო სომეხის გარდა მრავალ სხვა ქვეყანაშიც ბინადრობდა, შეგადრე XI საუკუნიდან. ამითაა გამოწვეული, რომ იგი ცნობებს გვერდის ვეკლა იმ ქვეყნის შესახებ. რომელთანაც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული სომეხთა ბუდი. საქართველო, აზერბაიჯანი, არაბთა სახალხო, ბიზანტია, ეგვიპტე, თურქ-სულჴუსა და ჯეაროსანთა სამეფო-სამთავროები, ბულგარეთი, ამ სახელმწიფოთა ურთიერთობები, ათა ურსე, ექვევა მ. შ. ის თეოდოსიუსის „ეპიტოაღწერლობაში“ დატულია მოცი ისეთი საყურადღებო ცნობა, რომელსაც ვერ ვხვდებით ინდოინულ ბიზანტიურ, არაბულ, სირიულ და ლათინურ საისტორიო თხზულებებში. მ. შ. აღფრთოვანებით აღწერს იმ წარმატებებს, რომლებიც საქართველომ მოიპოვა *დავით IV აღმაშენებლის* მეფობის ეამს თურქ-სულჴუსა წინააღმდეგ ბრძოლაში. ამასთანავე, მათეოსის თვალსაზრისით, დავით აღმაშენებლის ემოქის საქართველოს შესწევდა უნარი, თურქ-სულჴუსა განამარჯვებდა ბაგონობისაგან ესნა, გადაერჩინა სომეხები და საქართველომ იგიერთა კიდევ ეს მისია.

მაიორ სარაპოსა (Mayor Zaragoza) ფელორიო (დ. 1934), ესპანელი ბიოლოგი და პოლიტიკოსი, *იუნესკოს* გენერალური მდიანი. მ. ს. არის მსოფლიოს სხვადასხვა უნივერსიტეტის საბაგიო მდიანი, ბიოსიმიკოსი, გრანადის (ესპანეთი) უნივერსიტეტის ფარმაციის ფაკულტეტის პროფესორი. *იუნესკოს* გენერალური მდიანად დანიშნულად იყო: 1973 – მადრიდის მოლექულური ბიოლოგიის ცენტრის დირექტორი; 1974-78 – მქვეყნარ-მექცენტრთა უმცლდეუსი მდიანი; 1974-75 – ესპანეთის მთავრობის განსათლებლისა და მეცნიერების მინისტრის მდიან-დასისტენტი; 1977-78 – გრანადის კორტესის წევრი; 1978-81 – *იუნესკოს* გენერალური მდიანის მოადგილე; 1982-87, 1978-83 – *იუნესკოს* გენერალური მდიანი; 1993 განსწორებითი აორმის ამ თანამდებობაზე; 1987 – ევროპარლამენტის წევრი. აგეორია წიგნების: *Mañana siempre Estarde* (1987); *La Nueva Pagiina* (1994); *Le Moinre de l' Avenir* (1994) და სხვ. მ. ს. არის მიქსნიერების განვითარების ამერიკული ასოციაციის (AAAS). ამერიკელ ქმიკოსთა საზოგადოების, ხელეონების, მეცნიერებისა და ლიტერატურის ევროპული აკადემიის, ქიმიის სამეფო საზოგადოების (დიდი ბრიტანეთი), კან-ფერანდლის (ესპანეთი) ნატიფი ხელეონების სამეფო აკადემიის წევრი. 1995 *იუნესკოს*

ეკლია, მ.ს-სა და საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის ე. შეკარდასის უშუალო მონაწილეობით ქ. თბილისში ჩატარდა კონსერვაცია სახელწოდებით „კულტურათა დიალოგი“.

მამისი (ნამღ. გვარი ლი ა ხ ო ე ე კ ი ა) ივანე მიხეილის ძე (1884-1975), საბჭოთა დიპლომატი და ისტორიკოსი, ჰქონდა საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის რანგი. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო 1922-დან. 1922-23 – რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა კომისარიატის პრეზ-ვანყოფილების უფროსი; 1925-27 – დიდ ბრიტანეთში სსრკ-ის წარმომადგენლის მრჩეველი; 1927-29 – იაპონიაში სსრკ-ის წარმომადგენლობის მრჩეველი; 1929-32 – სსრკ-ის სრულუფლებიანი წარმომადგენელი ფინეთში; 1932-43 – დიდ ბრიტანეთში სსრკ-ის სრულუფლებიანი წარმომადგენელი (1941-დან – ელჩი); 1943-46 – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისიის (1946-დან მინისტრის) მოადგილე; სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სამინისტროს კოლეგიის წევრი; მოსკოვში მოკავშირეთა სარეპარა-ციო კომისიის თავმჯდომარე; 1947-48 ეწეოდა სამეცნიერო საქმიანობას სსრკ-ის მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტში, ხოლო 1968-75 – სსრკ-ის მეცნიერებათა აკადემიის მსოფლიო ისტორიის ინსტიტუტში. მ. მონაწილეობდა მრავალ საერთაშორისო კონფერენციასა და თათბირში; მათ შორის ეიროსის (იალგის) (1945) და ბერლინის (პოტსდამის) (1945) კონფერენციებში. სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი (1946). მრავალი შრომის ავტორი სსრკ-ის საგარეო პოლიტიკის და სხვადასხვა ქვეყნის ისტორიის პრობლემებზე. მათ შორის „საბჭოთა ელჩის მოგონებები“ (1964), „საბჭოთა დიპლომატიის მოგონებები 1925-45 წწ.“ (1971) და სხვ.

მაკარტურმი (MacArthur) ჯეჯლას II (1909-89), ამშ-ის დიპლომატი. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო 1935. მუშაობდა ამშ-ის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში კანადაში (1935-36), აგალაში (1937-38), საფრანგეთში (1938-40 და 1944-48), პორტუგალიაში (1940), „ვიშნის მთავრობასთან“ (1940-42), ევროპაში მსოფლიო ომის შეიარაღებული ძალების მთავარსარდლის მგაბთან (1944), ბელგიაში (1948-49). 1949-51 – ამშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის დასავლეთ უკრაინის ქვეყნების განყოფილების უფროსი; 1951-52 – ევროპაში ამშ-ის შეიარაღებული ძალების უმაღლესი მთავარსარდლის მგაბის პოლიტიკური მრჩეველი; 1953-56 – ამშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის მრჩეველი; მონაწილეობდა ბერლინის თათბირში 1953, ენეცის თათბირში (1955); 1954-61 – იაპონიაში ამშ-ის ელჩი; 1961-65 – ამშ-ის ელჩი ბელგიაში; 1965-67 – ამშ-ის სახელმწიფო მდივნის თანამშრომელი კონგრესთან ურთიერთობის საკითხებში; 1967-69 – ამშ-ის ელჩი ავსტრიაში; 1969-72 – ირანში; 1972 გადადგა.

მაკარიუს III (Makarios) (ერისკაცობაში – მისილ ქრისტოფელის მ ქს კობი) (1913-77), კიპროსის საეკლესიო და სახელმწიფო მოღვაწე. დაამთავრა ათენში (1943) და ზოციანის (1948) უნივერსიტეტების ლეონსმეტეველების ფაკულტეტები. 1950-დან – არქიპისკოპოსი, მართლმადიდებლური ავტოკეფალიური ეკლესიასა და ბერძნული თემის ეთანარქი (ლიდერი), აქტიურად მონაწილეობდა ინცილის ბაგრატიონის წინააღმდეგ კვიპროსის დამსუკილებლობისათვის ბრძოლაში. 1956-57 გადასახლებული იყო სეიშელის კუნძულებზე. 1957-59 ცხოვრობდა ათენში,

არადა ინგლისის ხელისუფალი არ აძლევდნენ კვიპროსზე დაბრუნების უფლებას. 1959 წლის თებერვალში მ. III-მ, როგორც ბერძნული თემის წარმომადგენელმა, ხელი მოაწერა დიდი ბრიტანეთის, საბერძნეთისა და თურქეთის მიერ შექმნილ მეთანხმებებს (კიპროსისა და ლინკოლნის, რიზლესზე საუბრე-ლად დაულო კვიპროსის კონსტიტუციას. 1959 წლის 13 დეკემბრად მ. III იყო კვიპროსის რესპუბლიკის პირველი პრეზიდენტი.

მაკბრანი მისი 1793, დიდი ბრიტანეთის მთავრობის პირველი ოფიციალური მისია ჩინეთში, რომელსაც მთავრობდა სამეფო ელჩი ლორდი მაკარტი. 1793 წლის ზაფხულში მაკარტი ჩავიდა დაგუნი (პორტი ჩრდილოეთ ჩინეთში), შემდეგ ის მოიხსნე პეკინში. მაკარტის მიზანი იყო დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება დიდ ბრიტანეთსა და ჩინეთს შორის, ჩინეთის კომპანია „კუნძულის“ („კომპანიის“) მონაწილის გაუმჯობესება უკსოვლებთან ვაჭრობაზე; გუანჯოუს (კანტონის) პორტის ვარდა, ნინზოს, ლინზის, განსინის პორტების გახსნა ბრიტანეთთან ვაჭრობისათვის; ჩინეთში ბრიტანეთის ქვეყნულ დამოუკიდებლობის დაცვას დასახლებების, უფლებების მოპოვება და ოპიუმით ვაჭრობის ლეგალიზაცია. მისი სრული მარცხით დამთავრდა. ცინების მთავრობამ უარყო მაკარტის ყველა წინადადება და მოითხოვნა.

მაკბრაიდი (MacBride) მონ (1904-91), ირლანდიის პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, დიპლომატი, ავროსტი. აქტიურად მონაწილეობდა ირლანდიის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში. 1946 დააარსა რესპუბლიკური პარტია და იქცა მისი პირველი ლიდერად. 1947-48 – წარმომადგენელთა პალატის დეპუტატი; 1948-51 – ირლანდიის საგარეო საქმეთა მინისტრი, იმ-ადროულად ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციის ვიცე-პრეზიდენტი; 1954-57 – ირლანდიის წარმომადგენელთა ევროპის საბჭოში; 1973-76 – გაეროს უმაღლესი კომისარი ნამიბიის საკითხებში და იმადროულად გაეროს გენერალური მდივნის თანამშრომელი; 1963-71 – ავროსტი საერთაშორისო კომისიის გენერალური მდიანი; 1961-74 – ორგანიზაცია „ემისიტი ინთერნეტული“-ის თავმჯდომარე; 1973-დან – გაეროს ხელმძღვანელ ასოციაციის მდიანი ვიცე-პრეზიდენტი, მონაწილეობდა მოსკოვში მთავრობისათვის ვიზიტის მართვაში (1973 და 1977); მშვიდობისა და განთავსებისათვის შეზღუდული საერთაშორისო მონაწილეობისა და ორგანიზაციის აქტიური მონაწილე. ნობელის მშვიდობის პრემიის ლაურეატი (1974).

მაკდონალდი (Macdonald) ფე ეტიენ ვოზეფ ალექსანდრე (1765-1840), საფრანგეთის მარშალი (1809), გარკნის პერსონი (1809). ეროვნებით შოტლანდიელი, სტუარტთა დამხობის ლინასტიის შომხრე ემიგრანტის შვილი. 1784-დან მსახურობდა საფრანგეთის არმიამში. საფრანგეთის რევოლუციის დროს შეურთადა რევოლუციურ არმიას. 1793-დან ბრიტანის, ხოლო 1796-დან დივიზიის გენერალი იყო. 1798 დაიკავა რომი, იყო პაპის ოლქისა და რომის სამხედრო გუბერნატორი. 1799 შე-

თავრობა ნეაპოლელთა არმიას და დამარცხდა ა. ვ. სუეო-რეთთან ბრძოლაში მდ. ტრევიანოზე. 1800-01 სათავეში ედგა საფრანგეთის ჯარებს შვეიცარიაში. 1801-03 იყო საფრანგეთის ელჩი დანიამი. 1804 შერისხულ გენერალ ჟ. ვ. შორსთან კავშირის ვაჟი ვადათავისუფლეს სამხედრო სამსახურიდან, სადაც კვლავ აღარცნადა 1809. 1810-22 მეთაურობდა სამხედრო კორპუსს ესპანეთში, ხოლო 1812 მე-10 ფრანგულ-პრუსულ კორპუსს, რომელმაც ალფა მეორადგა რიგას. მ. იყო 1813-14 კამპანიის მონაწილე. *ნაპოლეონის გადადგომის (1814) შემდეგ გადავიდა ალკი XVIII-ის სამსახურში და მიიღო საფრანგეთის პერის გიგული (1814). „ასი დღის“ პერიოდში ბურბონთა მხარეზე დარჩა. 1816-30 იყო საპატიო ლეგიონის ორდენის დიდი კანცლერი.*

მაკდონალდი (Macdonald) ჯეიმზ რამზი (1866-1937), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, ლიბორისტიკული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი. დაიბადა მოგლანდიელი მუშის ოჯახში. 1885-დან - სოციალ-დემოკრატიული ფედერაციის, 1886-დან - ფაბიანელთა საზოგადოების წევრი. 1894 შევიდა დამოუკიდებელ მუშათა პარტიაში (1906-09 - მისი თავმჯდომარე). 1900-12 - ლიბორისტიკული პარტიის მდიანი, 1912-14 - პარტიის საზინდარი. I მსოფლიო ომის (1914-18) დროს საეკონომიკური კომისიებებში იღვა. 1924 და 1929-31 - ლიბორისტიკული მთავრობების პრემიერ-მინისტრი. 1931 სათავეში ჩაუდგა ე.წ. ეროვნულ-კოალიციურ მთავრობას, რომელიც შექმნა ლიბორისტიკულ პარტიაში მომხმარებელ განხვედრულების გამო. ჯ. გრინსთან და უ. სინკლენთან ერთად დააარსა ე.წ. ეროვნულ-ლიბორისტიკული პარტია. მ-მა ხელი შეუწყო *დაუგის გეგმის* მიღებას. 1924 წლის მთავრობა მისმა მთავრობამ იერილი-ლად ცნო საბჭოთა სახელმწიფო, ხოლო 1929 წლის შემოდგომაზე აღადგინა დიპლომატიური ურთიერთობა სსრ კავშირთან, ხელა მოაწერა ინგლის-საბჭოთა კავშირის ხელშეკრულებებს 1924 (საერთო და სავაჭრო), ე.წ. „ეროვნული“ მთავრობის შექმნის შექმნა მხარს უჭერდა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ დასავლეთის სახელმწიფოებისა და ფაშისტური გერმანიის ბლოკის შექმნის იდეას.

მაკიაველი (Machiavelli) ნიკოლო დი ბერნარდო (1469-1527), იტალიის პოლიტიკური მოღვაწე, მწერალი და დიპლომატი. 1498-1512 - ათი ფლორენტიელი რესპუბლიკის საბჭოს თავმჯდომარე, განაგრძობდა საეკონომი და სამხედრო საქმეებს. არაერთხელ იმყოფებოდა ვენოიაში დიპლომატიური მისიით. 1512 ფლორენციისი შედიის ხელისუფლების აღდგენის შემდეგ გააძევეს ფლორენციიდან. შექმნილი აქვს პოლიტიკური ხასიათის ოსმ კულები, რომლებშიც ავითარებს დიპლომატიისა და სახელმწიფო მართვის შექმნიერულ თეორიებს: „მონარქი“ (1513), „ომის ხელყოება“ (1520), „ფლორენციის ისტორია“ (1520-25) და ა.შ.

მაკკლი (MacCloy) ჯონ ჯეი (დ. 1895). ამერიკელი იურისტი და ფინანსისტი. 1941-1945 - სამხედრო მინისტრის თანამშემწე. მონაწილეობდა გერმანიის ოკუპაციის გეგმის შემუშავებაში;

1947-49 - რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის პრეზიდენტი; 1949-52 - გერმანიაში აშშ-ის უზენაესი კომისარი; 1953-60 - „ჩიემ მანქანებ ბანკის“ განვითარების თავმჯდომარე, ფორლის ფონდის სამეურნეო საბჭოს თავმჯდომარე; 1962 წლის ინტერ-ოქტომბერში - აშშ-ის პრეზიდენტის თანამშემწე განიარაღების საკითხებში; 1961-63 - განიარაღების სამმართველოს დირექტორი; 1964-74 - პრეზიდენტთან არსებული შეიარაღებისა და განიარაღებამე კონტროლის საკონსულტაციო კომიტეტის თავმჯდომარე. 1961 მეთათაობდა ამერიკის დელეგაციის სსრკ-აშშ-ის ორმხრივ მოლაპარაკებებზე განიარაღების შესახებ ვაშინგტონსა და მოსკოვში.

„მაკ-მაკნიის ხაზი.“ გიბეტი-ბრიტანეთის ინდოეთის საზღვრის აღმოსავლეთი უბნის ხაზი პიპლასის მიხედვით გასწვრივ, დასავლეთით პუგანსა და აღმოსავლეთით ბირმას შორის, რომელიც 1914 სიმლის (ინდოეთი) კონფერენციამე წამოაყენა დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენელმა ვ. მაკ-მაკნიისა. 1911-12 ჩინეთის რევოლუციის დროს გიბეტელ ფეოდალთა დაჯგუფებამ XIII დღაი-ლამას მეთაურობით გიბეტის დამოკიდებლობა გამოხატა. საპასუხოდ ჩინეთმა გიბეტი თავისი ჯარები გაგზავნა. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგობით 1913 სიმამში მოიწვიეს კონფერენცია დიდი ბრიტანეთის, ჩინეთის ცენტრალური მთავრობისა და გიბეტის წარმომადგენელთა მონაწილეობით. კონფერენციამე განხილულა გიბეტის საერთაშორისო-სამართლებრივი საკითხი, აგრეთვე ჩინეთთან და ბრიტანეთის ინდოეთთან გიბეტის საზღვრების საკითხი. 1914 წლის მარტში მაკ-მაკნიამ გიბეტის ფეოდალთა წარმომადგენელთან ლონგენ შაგრასთან გაკეცა საიდუმლო წერილები და რუკები, რომლებიც აუქციონდნენ გიბეტი-ბრიტანეთის ინდოეთის საზღვრის აღმოსავლეთი უბნის ხაზს. ეს ხაზი, რომელსაც „მაკ-მაკნიის ხაზი“ ეწოდა, გადაიგნეს იმ რუკებზე, რომლებიც დავითო ინდოეთის კონტრის მერქ წამოყენებულ სამშორიო კონფერენციის (ს. სიმლის *კონფერენცია 1914*) პროექტს.

მაკ-მაკნი-კანინის მეთანმებამ 1915 (პირველ მსოფლიო ომში არაბთა მონაწილეობის შესახებ), დიდი 1915 წლის ივნისიდან 1916 წლის მარტამდე წერილების გაყვლის მხმნით. კიბროში ბრიტანეთის უზალეს კომისარ ვ. მაკ-მაკნიისა და მექის მერი იუ პუსენის იმე ალ-ჰამმის შორის. პუსენმა აიღო ვალდებულება. ახვანებინა არაბები თურქეთის წინააღმდეგ, ხოლო ინგლისმა - ენის დამოუკიდებელი არაბული სახელმწიფო პაშოინანთა ხელშეწყობაში. ამ სახელმწიფოში უნდა შესულიყო თურქეთის ბაგონობაში მყოფი არაბული გერეგორიები, ვარდა დასავლეთ სირიისა, ლიბანისა და კილიკისა, რომლებიც გადაეცემოდა საფრანგეთის და ინგლისის პროტექტორატში არაბების ნახეარეკმულზე. მიუხედავად იმისა, რომ 1916 წლის ივნისში არაბები აჯანყდნენ. დღეს ბრიტანეთს არ შესარულა თავისი ვალდებულება მათ წინაშე. 1916 დაღებული ინგლის-საფრანგეთის (საიქს-პიკოს) საიდუმლო შეთანხმება მკვეთრად ეწინააღმდეგებოდა მ-მ-მ-ს.

მაკმილანი (Macmillan) (შირის) პარილი (1894-1981), ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. თემთა პალატის წევრი - 1924-29 და 1931-64; 1940-42 - მონარაგების სამინისტროს საპარლამენტო მდიანი; 1942 - ელო-

ნიების საპარლამენტო მინისტრის მოადგილე: 1942-45 – ჩრდილოეთ აფრიკაში მოკავშირეთა ჯარების შტაბის მინისტრი-რეზიდენტი, მონაწილეობდა კაიროს (1943) და თიერანის (1943) კონფერენციებში; 1943-44 – დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენელი საერანგეთის ეროვნული გათავისუფლების კომიტეტთან, 1944-45 – იტალიის საკითხებზე საკონსულტაციო საბჭოსთან; 1945 – ავიაციის მინისტრი; 1951-54 – მშენებლობისა და ინჟინერობის ათვისებრივების მინისტრი; 1954-55 – თავდაცვის. 1955 – დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი, მონაწილეობდა ვენეციის თავიბრში (1955), 1955-57 – ფინანსთა მინისტრი, 1957-63 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი. 1963-დან დაკავებული იყო საგამომცემლო საქმიანობით.

შამანამარა (McNamara) რობერტ გრენუტ (დ.1916), აშშ-ის სახელმწიფო და პოლიტიკის მოღვაწე, ფინანსიტი. 1946-61 კაიხუ ხელმძღვანელი კოსტატი „ფორდ მთიერ კომპანიში“. 1961-68 – აშშ-ის თავდაცვის მინისტრი, აქტიურ როლს ასრულებდა ქუეყნის ბრძოლში პოტენციურად შრდაში, „მოქმედი რეაქციონის“ სტრატეგიის ერთ-ერთი ინოვაციური, მხარს უჭერდა ვიეტნამის აშშ-ის აგრესიის გაფართოებას. 1968-81 – რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკის პრეზიდენტი 1981-დან შეიღობა მთელი რიგი სამრეწველო და ფინანსური კომპანიების ხელმძღვანელობაში. აქტიურად მონაწილეობდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში, მხარს უჭერდა აშშ-ის მიერ სსრკ-ის მიმართ უფრო რეალისტური პოლიტიკის გატარებას.

მაქფარლანდი (McFarlane) რობერტ (დ.1937), აშშ-ის დიპლომატი. 1971-73 – აშშ-ის პრეზიდენტის მრჩეველს თანამემწე საქმიანდებლობა საკითხებში; 1975-76 – აშშ-ის პრეზიდენტის თანამემწეის საგანგებო თანამემწე ეროვნული უშიშროების საკისებში; 1976-77 – აშშ-ის პრეზიდენტის საგანგებო თანამემწე ეროვნული უშიშროების საკისებში; 1977-79 – მგაბუბის ეროვნული კომიტეტის ხელმძღვანელი ეროვნული თავდაცვის კომიტეტის თანამშრომელი; 1981-82 – სახელმწიფო ლეპარტამენტის იკრიდელი მრჩეველი; 1982-83 – აშშ-ის პრეზიდენტის თანამემწეის მოადგილე უშიშროების საკითხებში, იმპერატორად 1983 წლის ივლის-ოქტომბერში – აშშ-ის პრეზიდენტის პირადი წარმომადგენელი ახლო აღმოსავლეთში; 1983-85 – აშშ-ის პრეზიდენტის თანამემწე ეროვნული უშიშროების საკითხებში.

მაჰმად ლაზია (ვერისის) მუჟე ახ. წ. II ს-ის 30-იან წლებში, რომელიც რომის იმპერატორ *ადრიანუს* (117-138) მიერ იყო ხელდასმული.

ლიტ. მ. ე. ი. კ. ი. ე. ლ. ა. საქართველო ახ. წ. I-III საუკუნეებში-წიგ. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. I, თბ., 1970.

მალიმი ადამ (1917-84), ინდონეზიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. ინდონეზიის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის აქტიური მონაწილე. დროებითი პარლამენტის წევრი (1945-46); ინდონეზიის საპარლამენტო წევრი (1956-60 და 1977-78). 1959 – უსალდესი პარტიის მონაწილეობის საბჭოს წევრი; 1959-62 – ინდონეზიის ელჩი სსრკ-ში და იმპერატორულად პოლიტიკაში; 1963-65 – ვაგრობის მინისტრი; 1965 – მართ-

ვალი ეკონომიკური განვითარების პროგრამის მინისტრი-კოორდინატორი; 1966 – პრემიერ-მინისტრის მოადგილე პოლიტიკურ და სოციალურ საკითხებში, შემდეგ – მთავარი მინისტრის პოლიტიკურ საკითხებში. 1966-77 – ინდონეზიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის სახელმწიფოთა ასოციაციის (ასიანის) შექმნის ერთ-ერთი ორგანიზატორი; 1977-78 – სახალხო წარმომადგენელთა საბჭოს და სახალხო საკონსულტაციო კონგრესის თავმჯდომარე; 1978-83 – ინდონეზიის ვიცე-პრეზიდენტი.

მალიმი იაკობ ალექსანდრეს ძე (1906-80), საბჭოთა დიპლომატი, საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის რანგით. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო 1937-დან. 1939-42 – იაპონიაში სსრკ-ის წარმომადგენლობის (1941-დან – საელჩოს) მრჩეველი; 1942-45 – სსრკ-ის ელჩი იაპონიაში; 1945-46 – პოლიტიკური მრჩეველი იაპონიის საკითხებზე მოკავშირეთა საბჭოში; 1946-53 – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე, იმპერატორულად 1948-52 – სსრკ-ის მუშაობის წარმომადგენელი გაეროში და სსრკ-ის წარმომადგენელი უშიშროების საბჭოში; 1953-60 – სსრკ-ის ელჩი დიდ ბრიტანეთში; 1960-80 – სსრკ-ის მუშაობის წარმომადგენელი გაეროში და სსრკ-ის წარმომადგენელი გაეროს უშიშროების საბჭოში. მონაწილეობდა მრავალ საერთაშორისო კონფერენციასა და თავიბრში.

მალილი (Malile) რეისი (დ. 1924), ალბანეთის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო 1949. მუშაობდა მისკოში ალბანეთის მისიის პირველ მდივნად, შემდეგ სათავეში ედგა ალბანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პირველ პოლიტიკურ განყოფილებას. 1956-61 – ალბანეთის მუდმივი წარმომადგენელი გაეროში; 1961-63 – ალბანეთის ელჩი ჩინეთში; 1963-82 – ალბანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1982-დან – მინისტრი.

მალიმიშაჰი ვასილ თედორეს ძე (1765-1814), რუსი დიპლომატი, მეცნიერი და პუბლიცისტი. 1781-დან მსახურობდა საგარეო საქმეთა კოლეჯის მოსკოვის არქივში. 1789 მთავლინეს დიდ ბრიტანეთში რუსეთის დიპლომატიური მისიის თარჯიმანად. 1791 მონაწილეობდა იანს სამშვიდობო ხელშეკრულების მომზადებაში. 1800-02 იყო გენერალური კონსულეტი იანსში. ბაგრატიონების გაუქმების ერთ-ერთი პირველი პროექტის (1802) ავტორი. 1811-დან – ეარსკო-სელის ლიეუპენის ლიტერატორი. მ. როგორც იმების აქტიური მონაწილე, მოათხოვდა საერთაშორისო-ული საბჭოს შექმნას მოკავშირე სახლების წარმომადგენლებს იანსში, რომლის ამოუცანა მწიბრად საყოველთაო უშიშროების დაცვა და საერთაშორისო კონსულიტების მიუცილობანი მოგვარება.

მალიმი-შაჰი (1055-92), დიდ სელჩუქთა სახელმწიფოს მესამე სულთანი 1072-დან, ალუ-არსლანის ვეი. მისი მმართველობის დროს დიდ სელჩუქთა იმპერატორ მღვირვების მესერს მიადგინა სახელმწიფოს სამხრეები აღმოსავლეთში აღწევდა კამეგარს და არაღის ზღვას, დასავლეთში – ხმელთაშუა ზღვას,

სამსრუტითა — სპარსეთის ყურეს და სირიის უდაბნოს, ხოლო ჩრდილოეთით — კავკასიის მთიან რაიონებს და შავ ზღვას; განმგეობდა სელჩუკთა ბაგრატიონთა ამიერკავკასიაში. მ-მ. სახელმწიფოს მართავდა თავისი ვეზირის, წარმოშობით სპარსელი ნიზამ ალ-მულქის მეშვეობით. მის დროს გაგარდა სამხედრო, სასამართლო და საკულნდარო რეფორმები, აილაგმა ცენტრალური ძალეები, განმგეობდა ცენტრალური ხელისუფლება, ყურადღება მიექცა სოცლის მუერნობას, ქალაქებს, ვაჭრობას, ხელისმომხმს. გააღვირდა სენიკორო ილაბრის მოხიციები. ყურათოდ გაიშალა მენციუბისა და შადრასების მშენებლობა. ამქნდა ცნობილი ნიზამის მეჩეთი ბაღდადში. ნიზამ ალ-მულქის, რომელიც მიზნად ისახავდა საეყოლო ირანის გასლიერებას, ცდილობდა მისი გვირგვინიდან გაეყვანა თურქების მონობადარული მასეული და წარემართა მათი ყურადღება ბიზანტისა და კავკასიის მიმართულიებით. ამ პოლიტიკის უშუალო შედეგი იყო ბიზანტის აღმოსავლური პროვინციების დაპყრობა. ჟურ აღყ-არსიანის, ხილო შემდეგ მ-მის ღამშქობები; საქარათელის წინააღმდეგ. თურქ-სელჩუკების თარეშმა საქარათელში განსაკუთრებით საშიში ხასიათი მიიღო XI ს. 80-იანი წლების დამდეგს და ის, „ლიდი თურქობის“ სახელით გახდა ცნობილი. მეფე ვორი II იმულებული გახდა 1083 ისპა-ქანში ხილებოდა მ-მს და ხარკის გადასდის პირობითი მორჩილუბა გამოეცხადებინა მისთვის. მ-მის სიყდილის შემდეგ მის მემკვიდრეთა შორის დაიწყო ხანგრძლივი ბრძოლა სასული-რო გაბატონათის. რაე გახდა ერთ-ერთი მიზეზი დიდ სელჩუკთა სახელმწიფოს დასუსტებისა და დამლისა.

მალზანი (Maltzan) ალოლე, ბარონი ვ ა რ გ ე ნ ბ ე რ გ ი (1877-1927), გერმანული დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურში ილაქაწყოდა 1908-დან. 1921-22 — გერმანიის საგარეო საქმეთა საბინისტროს რუსეთის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი; 1922-25 — საგარეო საქმეთა სტაგის-პლიანი, აქტიუბად მონაწილეობდა გენის კონფერენციის (1922) მუშაობაში, მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა რაბალის ხელშეკრულების 1922 ხელმოწერაში. 1922-25 — გერმანიის ელჩი აშშ-ში.

მამამამშილო თეიმურაზ დავითის ძე (დ 1942), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი დიდი ბრიტანეთის და ჩრდილო ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოში. 1964 დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ავტომატიკისა და გამოთვლითი ტექნიკის ფაკულტეტი. სწავლის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა თბილისის ავტომატიკის საშუალებებითა საქონიყო-რეკლამით ინსტიტუტში ინჟინრად. 1970-73 სწავლობდა საკავშირო საგარეო ვაჭრობის აკადემიაში. 1973 მუშაობდა გაერთიანება „ტექმამექსპორტში“ უფროს ინჟინრად. 1974-77 მუშაობდა ავსტრალიაში საგარეო წარმომადგენლობაში; 1977-89 — ქ. მისკოეში გაერთიანება „ლოცმინსტორგში“ უფროს ინჟინრად, დირექტორის მოადგილე, დირექტორად; 1989-92 — აბოხანში საგარეო წარმომადგენლობაში „ლოცმინსტორგის“ წარმომადგენელი. 1992 წლის აპრილში დაბრუნდა სამშობლოში. 1992-93 — საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობათა კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე, შემდეგმ ამავე

კომიტეტის თავმჯდომარე. 1993 წლის აგვისტოში საქართველოს მთავრობასთან ერთად გადადგა. 1995 წლის 16 მარტიდან დანიშნა საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიან ელჩად დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთ ირლანდიის გაერთიანებულ სამეფოში.

მამია (მანია) შანიშვილი, გურიის მთავარი, ევროპულ წყაროებში იხსენიება როგორც „მარკიზი“. XV ს-ის 60-იან წლებში ანტიონმაღური კოალიციის შექერის მკლდლობისას ქართველ მეფე-მთავართა ერთ-ერთი მოკემირე.

ლგ: პ ა ი ვ ა ე დ. ევროპის ქვეყნების ანტიონმაღური კოალიცია და საქართველო XV საუკუნის 60-იან წლებში, თბ., 1989.

მამია I შანიშვილი, გურიის მთავარი 1512-34, გიორგი I გურიელის ძე. მხარის უფრად ქართლის მეფე დავით X-ს კახეთის შემოერთებისთვის. ქართლის გასლიერება უწინასწარმდებოდა იმერეთის მეფის ბაგრატ III-ისა და გურულის ინტერესებს. ბაგრატ III-ის ხელშეწყობით 1520 მ-მ ილაშქრა ქართლში და დაამარცხა დავით X, რომელიც იძულებული გახდა, შავი დეო-ლო კახეთის მეფე ლევანთან ეს შავი პასტატიუბად საქართველოს დაყოფის სამსანსარყოფლებიან სამეფოდ. 1533 წლის იანვარში ბაგრატ III-ის ინიციატივით მ.ი მ-მა და მამია III დაღანმა ჯიქითილი ღამშქობა მოაწყო. პირველი ბრძოლაში მთავრებმა გაიმარჯვეს, მაგრამ მეორე დღეს ოლთის მთავარსა და მის ღამშქარს შორის უთანხმოების გამო დაღანის რაზმმა მიატოვა ბრძოლის ველი. ქართველები დამარცხდნენ. დილუშენ გურიელის ეპეი და მამია დაღანი. გურიელი და მისი მშები გყუელ ჩაბადრდნენ. შემდეგში იმისი კათალიკოსმა გამოსიყვდა.

ლგ: საქართველოს ისტორიის ნარკევები, ტ. 4, თბ., 1973.

მამია II შანიშვილი, გურიის მთავარი 1600-25, ვორი II გურიელის ძე. მ.ი.მ-ის დროს გურიის სამთავრო შესამწეკად გასლიერდა. მამიას კოლად მყუდა კახეთის მეფის თეიმურაზის ასული და თეიმურაზის მხარდაჭერით სარგებლობდა. 1609 მ.ი.მ-მა შემოიკროა აჭარა. იგი მანუხარ I დაღანთან უთანხმოებით მოქმედებდა. დაღანმა და გურიელმა კამაკებს უღლი ვაეჯ-ბანეს, ოსმალეთთან მომსათვის გურგორობა და კავშირი შესაეამეს. სანასული, გურიისა და სამეგრულის დამორჩილების მიზნით, ოსმალეთმა საქართველოს შავი ზღვის სანაპიროს ბლოკადა მოაწყო. მეწყდა მარლისა და რკინის შემოტანა. სამთავროები მიხმდ, დეფემაროობამ ჩაგარდნენ. მთავრობი იძულებული გახდნენ, დაეწყოთ ოსმალეთთან საბაეო მოლა-პარაკება. 1614 წლის 13 დეკემბერს გურიასა და ოსმალეთს შორის ბათუმში ხელშეკრული იქნა საბაეო ხელშეკრულება. გურია კარგავდა აჭარას და კისრულობდა ხარკს ოსმალეთის სასარგებლოდ. 1618 თეიმურაზ I-ის ინიციატივით საბაეო საქართველოს მეფე-მთავრებმა. მათ შორის გურიელმა, რუსეთის ხელმწიფის შეარეულობა ითხოვეს, მაგრამ უშედეგოდ. მ.ი. მ. მოკლა მეილმა სიმონმა.

ლგ: საქართველოს ისტორიის ნარკევები, ტ. 4, თბ., 1973.

მამია III შანიშვილი, გურიის მთავარი 1689-1713, გიორგი III გურიელის ძე. აჯანყებულ და მთავროს ტერიტორიას. იმერეთის მეფისგან იყდა საწილთა-სამეცილათის ტერიტო-

როა. 1701 გიორგი აბაშიძემ და გიორგი ლიპარეანიშვილმა მოკლეს იმერეთის მეფე სიმონი და მ. III ბ. გაამეფეს. მან 1702 მიაგოვა იმერეთის ტახტი და გურიაში დაბრუნდა. 1703 დასავლეთ საქართველოში შემოიჭრა ოსმალთა დიდი ლაშქარი. მ. III ბ. დამორჩილდა მათ და ოსმალეთის ხელში გადავიდა ბათუმის ქსარე. 1711 იმერეთის ფეოდალთა ზეგუზმა გახტიდან ჩამოაგდო იმერეთის მეფე გიორგი VI და გაამეფა მ. III ბ. დახმარებისათვის გიორგი VI-ის თავის მოკავშირეს ეფტანე VI-ს მიმართა. ეფტანეს მუამზღოშილით ახალციხის ფაშამ გიორგი VI-ს ჯარი მამუველა და მან 1712 დაიბრუნა ტახტი. მ. III ბ. არ ემუხებოდა იმერეთისათვის ბრძოლას და 1713 ეკლავ შეპლო ქროსი თვით დაუკლებლად იმერეთის ტახტს.

ლყ: საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. 4, თბ., 1973.

მამია IV ბერიძე (გ. 1784), გურიის მთავარი 1726-56, 1758-65, 1771-76, გიორგი IV გურიელის ძე. XVIII ს-ის 20-იან წლებში გაძლიერდა გურიაში ოსმალთა შემოჭრე. თურქებმა გურიის სასაბარო ქვეყნები - ცისხაშორის, ქიხულეთის, შუკვეთილის, კრივილიანის ციხეები დაიკავეს და გურია ზღვის მისწვევით. თურქეთს მოსაზრების მიუხედავად, მ. IV ბ-მა აკრძალა გეგუზა სყალა. 1748 მან თავისი ბიძა სოლომონ შემოქმედელი გაგზავნა ერკლე II-თან და თურქულ წინააღმდეგ დახმარება სთხოვა. 1752 იმერეთში გამეფდა სოლომონ I. მის წინააღმდეგ გამოიყდა ფეოდალთა დიდი დაჯგუფება, მათ შორის მ. IV ბ. ბრძოლა სახილწოდ სოლომონის ეპარქიებით დამთავრდა. 1756 მის გაილაშქრა გურიაში, გადააყენა მ. IV ბ. და მის მადგირად მისი ძმა გიორგი გაამთავრა. მალე მ. IV ბ-მა შეძლო ტახტის დაბრუნება. მკარამ იძულებული იყო, მიეფს დამორჩილებოდა. 1757 სოლომონ I-ს ეხმარებოდა სრულიად ბრძოლაში. 1765 გურია თურქეთს დაიკავეს. გადააყენეს მ. IV ბ. და გახტე მისი ძმა გიორგი დასვეს. 1771 გურიაში ილაშქრა სოლომონ I-მა. მან გახტე ალაყუნა მ. IV ბ., რომელიც 1776 გახტიდან გადააყენა გიორგი V გურიელმა.

ლყ: საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. 4, თბ., 1973.

მამია I ლაშინი, სამეგრელოს მთავარი 1323-45, გიორგი I ლაშინის ძე. 1330 დასავლეთ საქართველოს სხვა ერისთავებთან ერთად დაქაზარა გიორგი V შრწქინელის ერთიანი სამეფოს აღდგენაში.

წყარო: ე. ხ. ი. გ. ა., აღწერა სამეფოსა საქართველოსა.-წყ: ქართლის ენობრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოყ., ტ. 4, თბ., 1973.
ლყ: მ. ა. კ. აღ. ა. თ. ი. ს., სამეგრელოს ისტორია და ენობრება, თბ., 1941.

მამია II ლაშინი, სამეგრელოს ერისთავი 1396-1414, ვამეყ I ლაშინის ძე. აქტიურად ეხმარებოდა საქართველოს მეფე გიორგი VIII-ს საქართველოს სამეფოს ერთიანობის განმტკიცებაში.

წყარო და ლყ: იხ. სტაგვისთან მამია I ლაშინი.

მამია III ლაშინი, სამეგრელოს ერისთავი 1512-33, ლიპარეგი II ლაშინის ძე. 1533 იმერეთის მეფე ბაგრატ III-ის თაოსნობით მ. III ლ-ის გურვის ერისთავ მამია I გურიელთან ერთად ზღვით ჯიქეთში ილაშქრა. ქართველთა ჯარი დამარცხდა. მ. III ლ. ჩაქუშმა შეიპყრეს და მოკლეს.

წყარო: ე. ხ. ი. გ. ა., აღწერა სამეფოსა საქართველოსა.-წყ: ქართლის ენობრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოყ., ტ. 4, თბ., 1973.
ლყ: მ. ა. კ. აღ. ა. თ. ი. ს., სამეგრელოს ისტორია და ენობრება, თბ., 1941.

მამია IV ლაშინი, სამეგრელოს მთავარი 1582-90, ლევა I ლაშინის ძე. დასავლეთ საქართველოში პეტროსონისათვის ებრძოდა იმერეთის შუეფს.

წყარო და ლყ: იხ. სტაგვისთან მამია III ლაშინი.

მანუალოშვილი, ერთიანი ქართული სამეფოს ხანაში საპოლიტიკო უწყისი ხელმძღვანელი, ერთ-ერთი უმთხრთაგანი და მანდაგრეების უკროსი. მას ხელმძღვანელის კარზე წყროგის დაცვა და სხვა აღმოსტრაციულ უწყისათა შესრულება ეეზღებოდა. მ-ის საეკნეგებო საზოხელყო ნიშნად „სამანდაგრეო არგანი“ (ოქროს ჯოხი) იყო. იგი თავისი რანგითა და პატივით ამირსპასალარს უგოღლებოდა. იყო შემსაყვეები მ-ისა და ამირსპასალარის სახელოების გავრომანყენისა. ფეოდალურ საქართველოში საგამროსი მიემიჯალ როგიერთი უწყების მქმნელანგვად საერთაშორისო თუ დამოკიდებულ ურთაერთობათა წარმართვა ეეალებოდა და იგი თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე პქისდათ განაწილებული. მ. უკისი ქვეყნების ულრების ჩამოსვლად, მიღება-დაყენად და სხვა მსგავს საპოისებს აღუენებდა თეაღლები. ამ უკითხო იგი საგარეო საქმეთა ეამგის მოეაღუობასაე მარულებდა. მისდაში დაქვემდებარების მოიფიერთ თანამდებობაშიც - ამირუბობი, მხეცუმურ მსგავსი ეღლებულებანი იყო ჩაღებული. XVII საუკუნეში მ-ის თანამდებობა ეთქეაღბამამ შეეცალა.

„მანის ლეპრინა“. აშ-ის საგარეო-პოლიტიკური პროგრამა, რომელიც ჩამოყობებული იყო 1964 აშ-ის სახელმწიფო მღენის თანამეცნის გ. მანის გამოხელებში. ითვალისწინებდა ლათინური ამერიკის ქვეყნებში არსებულ რეეიციების შემდგომ მხარდაჭერას, კუნბს პოლიტიკური და ეკონომიკური იმილიაიბის ეალღუერბას „კომისიეტურ საფარბესსთან“ ბრისილის მიმნიით. აშ-ის ლათინურამერიკული სტრატეგიის მთავარ მიმზად ლეიკრინა ატლადება ამ რეიონის ქვეყნებში ამერიკული კაპიტალდაბანდებებისათვის სასურებელი პირობების შექმნას. „მ. ლ“-ის შემდგომ ეატეიორატებს წარმოადენდა 1965 ეამოსცალებული „ჯომსონის ლეიკრინა“.

მანუელ რიბორის „მოთხრობა“, კონსტანტინოპოლის დიდრიგოროს, მანუელის თხზულება აწყურის ეოვლადწმინდა ლეთისმშობლის ზაგის შესახებ რეალად ზოგბა-პანეგირიკის ხასიათისა და მიღწელოდა სამცხის ათაბაგების - ეყარეუარე II-ისა და მისი მქების - ქახიხორსო I-ისა და მშეპბეკოსაღმ. იგი დაწერილია 1515, რაე უარეუფის მოსაზრებბას, რომ „მოთხრობა“ ეეეთენის არა მანუელ რიგოროს, არამედ კონსტანტინოპოლის პატრიარქს იოაკიმ I-ს (რ. ბართოქოს). ათაბაგებისაღმ მიღწელოდა პანეგირიკის ხასიათის ეს „მოთხრობა“ მეგველია მეგალითანი სამეცხე-საათაბაგოს სეპარტიმისა და სამცხის ეელესის მსხეითისაეან ჩამოსაბორე-

ბლად წარმოებულ ბრძოლისა. მრ.,მ-ში დაცულია სამცხის ათაბაგთა წოდებულება, რომელიც გრაიპონის იმპერატორთა გიტულატურას მუსტად იმეორებს. ამ ისტორიული თხზულებით ჩანს, რომ სამცხე-საათაბაგო გამქრალი გრაიპონის იმპერიის ადგილის დაკავებას უძღვრის, ხოლო ათაბაგები დადი კომნენუსების პოლიტიკურ შემეცხვებებს მიიხედავს.

ლ. ფ. ნ. ხ. ი. დ. ე. უნ არის კონსტანტინოპოლის პატრიარქის იოანის I-ის „ასიგირიკის“ დღევანდელი თამარა-ქურს. „მნათობი“, 1991, №6: Бартия Р. М., Приписываемый Магимулу, великому ритору Константинопольской патриархии (первая половина XVI века) папегирик государям Самцхе – Саагабаго Кваркваре II, Кайхосро и Мзечабуху. – „ოსე მრომეზა“, 1987, გ. 266 (დამატება).

მანერარ I ლადანი, სამეგრელოს მთავარი 1590-1611, ლევან I დადიანის ძე. ყვარკველი გავლენა მოიპოვა იმეგრეთის სამეფოზე.

წყარო: ე. ა. ხ. ე. გ. ა. დ. წყარო სამეფოსა საქართველოსა-წგ. ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. 4, თბ., 1972.

ლ. ფ. ნ. ხ. ი. დ. ე. უ. ლევან I დადიანი, თბ., 1990.

მანერარ II ლადანი, სამეგრელოს მთავარი 1792-95, კახია II დადიანის ძე. 1792 სოლომონ II-ის დახმარებით გახდა წარათაბაგთა თავის მკაცრ-გრაიპონს. 1795 ვრიცხულმა გახდა დაიბრუნა. სოლომონ II-ის და მII ლ-მა რამდენჯერმე სულეს ვრიცხლის გახგოდან გადაყენება, მაგრამ უშედეგოდ. 1802 მII ლ საბოლოოდ შეურიგდა გრიგოლს.

ლ. ფ. ნ. ხ. ი. დ. ე. უ. ა. ს., სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია, თბ., 1941.

მანერარ I ჩაქვლი, სამცხის ათაბაგი 1516-18. 1516 გახდა წარათაბაგთა მკაცრ-გრაიპონს. ყვარკვერი III-ს, მაგრამ ორ წელიწადში ყვარკვერემ დაიბრუნა გახდა.

მანერარ II ჩაქვლი, სამცხის ათაბაგი 1581-1614. მისი მკაცრ-გრაიპონის დროს სამთავროს განაგებდა დედამისი ლეონტიძე. მII ლ. ოსმალებმა გააძაპრეს, მუსტაფა უწოდეს და ახალციხის საფაშო უბოძეს. ოსმალებმა მას დაეჯალს სიმონ I-ის წინააღმდეგ ბრძოლა, მაგრამ მII ლ. კობონის მხარეზე გადავიდა და მასთან ერთად ებრძოდა ოსმალებს. ოსმალებს წინააღმდეგ ირანის ორიენტაციას ადგა.

მანერარ ლეონტიძე, გაერათანებული საქართველოს მეორე მესამე, ვარიგ I-ის (1014-27) მეუღლე, ვასპურაკანის მეფის, სენაქერიმ არწრენის ასული, თვალსაჩინო სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე; ეწეოდა აქტიურ დიპლომატიურ საქმიანობას. ვარიგ I-ის გარდაცვალების შემდეგ მღ. გორკლე დროით (1030-31) ბავრგ IV-ის მკაცრ-გრაიპონის (ამს) ასრულებდა რეგენტის ფუნქციას და ფაქტობრივად თვითონ მართავდა ქვეყანას. მის სახელს უკავშირდება კონსტანტინოპოლში ვიზიტის (1030-31), რომლის დროსაც ბიზანტიასთან დადიო სამშვიდობო ხელშეკრულება. აღნიშნული დიპლომატიის, მართალია, მნიშ-

ვნელოვანი პოლიტიკური დასაბუთების ხარჯზე, მაგრამ მანიშ მოხერხდა ბიზანტია-საქართველოს შორის არსებული უაღრესად გამწვანებული ურთიერთობის რეკვილირება. საქართველოს მხარეზე ერისულე კიდევ უარი თქვა ე. წ. დათვი კერაბადის „სანამეგრელოს“ – იმეგრელოს გერიგორიის შემოგკიყებაზე და ცხო კონსტანტინოპოლის უზენაესობა, რისი განმარტებულებაც იყო ბავრგ IV-თვის კურაპალატის გიგულის მიწებება. ისტორიოგრაფიაში გამოიქვეყნა მოსაზრება, რომ მღ-ის ეს ნაბიჯი იყო ვარიგ I-ის მკვეთარი ანტიბიზანტური კურსის ერთგვარი რეზიზა, ხოლო თითი მღ გამოცხადებულია პრიბიზანტური ორიენტაციის მოღვაწედ. XI ს-ის 50-იან წლებში მღ. კვლავ აქტიურ პოლიტიკურ და დიპლომატიურ საქმიანობას ეწეოდა. ის კონსტანტინოპოლში ახლა ახლად თავის ვაჟს, საქართველოს მეფეს ბავრგ IV-ს და, როგორც ჩანს, ხელს უწყობდა მას იმპერატორთან ვარიტულებულ ურთიერთობის მოვლარებაში. მღ. ცნობილია, როგორც ქართველი ეკლესიის დღე მოამბე, ვარიგ I მთაწმინდელის თანამდგომი.

წყარო: ვარიგ I მკვერე, ვარიგ I მთაწმინდელის ცხოვრება-წგ.; ქართული პრიბა, ტ. 1, თბ., 1982; მათთანე ქართლისა-წგ.; ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. 1, თბ., 1955; სუმბაგ დავითის ძე, ცხოვრება და უწყება ბავრგთისათა-იქვე დღე; ე. ა. ხ. ი. დ. ე. უ., საქართველოსა და ბიზანტიის პოლიტიკური ურთიერთობა 970-1070 წლებში, თბ., 1969; ლ. რ. ხ. ი. დ. ე. უ. მ., საქართველოს მსინაპოლიტიკური და საგარეო ვარიტუები XI ს. 80-იანი წლებში; XI ს. 80-იან წლებში-წგ.; საქართველოს ისტორიის ნარკვევა, ტ. 3, თბ., 1979; ე. ა. ხ. ი. დ. ე. უ. მ., გრიტაში: ქართული ვარიტუები სახელმწიფოს წარმოქმნა და საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური მდგომარეობის მკვერათა საკითხი, თბ., 1990; ე. ა. ხ. ი. დ. ე. უ. მ. ი. ე. უ., ქართველი ერის ისტორია, წგ. 2, თბ., 1965 (თბ., ტ. 2, თბ., 1983).

მარიამი, მართა (დაახლ. 1050-1103 შექმდე), ბიზანტიის დედოფალი (1071-81), საქართველოს მეფის, ბავრგ IV-ის (1027-72) ასული, თვალსაჩინო პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე, იმპერატორების მიხილ VII დეკასა (1071-78) და ნიკიტორე ბოგანიიგეს (1078-81) თანამეხედურე. აქტიურად მონაწილეობდა ბიზანტიის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მ-ის უშედეგო მხარდაჭერით 1081 საიმპერატორო გახდა დავიკა ალექსი კობნერისმა. მ-სა და ახალ იმპერატორს შორის მისმა ვარიტუებმა ალექსი გამოსხალდა მარიამ დედოფლის შეილობილად, ხოლო მისი ვაჟი კონსტანტინე – იმპერატორ ალექსის თანამშარაველად. მ. განაგრძობდა აქტიურ მრღვერკვიბას XI ს-ის 80-იან წლებში. ვარიტულებს, რომ მისი გავლენა ერთგვარად შეირკვა ვარიტულებს ბაკურიანის ძის სიკელიძის (1086) შემდეგ. 1094 მ. მონაწილეობდა იმპერატორ ალექსი კომნენუსის წინააღმდეგ მრწყობილ შეთქმულებაში, რის გამოც ის გადაასახლეს პრიკოპის ქუნსულზე, ხოლო მისმა ვაჟმა კონსტანტინე დეკამ საბოლოოდ დაკარგა საიმპერატორო გახგის მიკლებს ინიკ. მ-ის სახელმწიფო ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში მისმა საქართველო-ბიზანტიის ურთიერთობის შემცვერის სტაბილიზაციას, რაც, მკველევართა აზრით, რამდენადმე იმპერიის გახგზე ქართველი დედოფლის ყოფნით იყო განპირობებული. ყოვერებში, რომ მღ დროს კონსტანტინოპოლში საქართველოს სასარტებლო უადრესად მოკვერთად მოქმედებდა ე. წ. „ქართული პარიგა“, რომლის საქმიანობასაც სწორედ მარიამ დედ-

ოსელი და გრიგოლ ბაკურიანის ძე წარმართაუდნენ გამოთქმულია მოსაზრება, რომ მარიამ დედოფლისა და მის თანამდღომთა მულაწყობის შედეგი იყო გრიგოლ ბაკურიანის ძის მიერ „ქარის ციხე-ქალაქისა და მიმდგომი ქვეყნის“ საქართველოსათვის გაბმოქცევა, აგრეთვე გიორგი *II-ის* უმალესი საქარის კაცი გიგულს – კესარიოსის შინძეძვა.

წიარა ანა კო მ ს ე ე . ალექსიად. – წი: გიორგიკა, ს. ყაუხჩი-მუსლის გამოყ., გ. 6. თბ., 1966; ი. მ. ორგ. ა. მ. იორგი, გიორგი მთაწმილას ცხოვრება. – წი: ქართული პროზა, ტ. 1, თბ., 1982; მადანე ქართლისა. – წი: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩისძეშელის გამოყ., ტ. 1, თბ., 1955.

ლოკო კ ა ლ ა ა ნ ი ე . საქართველოსა და ბიზანტიის პოლიტიკური ურთიერთობა 970-1070 წლებში, თბ., 1969; პ ა პ ა ს ქ ი ო რ ი მ. შიკა საუკუნეების საქართველო წარსულიმართოს არცნაშე, თბ., 1991; ჯ ა ე ა ხ ი ე ო ა ო . ქართველი სერის ისტორია, წი. 2, თბ., 1965 (თბბ), ტ. 2, თბ., 1983); H o m a . M., Γεωγραφικαια μαθηματα ο βασιλευσσιουσιου Μαρτυ-Μαριου. – წი: ბიზანტინოლოგიური ეტიკაფუბა, თბ., 1978.

მარკუს ავრელიუს ანტონინუსი (Marcus Aurelius Antoninus) (121-180), რომის იმპერატორი. დაიბადა ესპანური წარმოშობის სენატორის ოჯახში. 138 იწველა შობაგაღმა იმპერატორად *ანტიპინუს პიუსსა*. 145 დაქორწინდა პიუსის ქალიშვილზე – ჟაუსტინაზე. 146 გამოეხატა იმპერატორის ანანსმართეულად. 161 გახდა იმპერატორი. II საუკუნის შიორე ნახევარი ცნობილია იადედეციის ომების სიშირით, რაც გამოწვეული იყო ბარბაროსულა გომების გააქტიურებით. პართიანთა ხანგრძლივი ომებით (162-66) იმპერიამ საგრწნობლად განმტკიცა აღმოსაფლეთი სამღერები. აღდა სომხეთში რომაული გავლენა. 162 ჩაატრეს ბიზანტიის ავანტიება. შ.მ.მ.ა დიდი როლი შეასრულა გერმანული გომების, მარკომანების, რომის სამელობელოდინის განდევნის საქმეში (166-80). მის მიერ დაღებულმა ხელშეკრულებებმა დროებით მოაწმარტა ურთიერთობა გერმანულ და სარმატ გომებთან. იყო სამარტოლიანი და ბრძენი მწართეული. ანტიკური გრადიკია მას მიიწნეს იღაბურ იმპერატორად, რომლის საუბედალაც ათლიდნენ ვიკრენიონის სუენანურობას. ითელება სტოიკური ფილოსოფიის უკანასკნელ დიდ წარმომადგენლად.

მარტენსი კრმმმმმ. განაპირობა საფრანგეთის მისწრაფება, ადეკური მაროკო (ალჟირისა და ტუნისის შტაგესა) და საფრანგეთ-გერმანიის ინტერესთა დაპირისპირებამ ამ ქვეყანაში 1905 და 1911 წლებში.

1. 1005 *herizai*. 1905 წლის დასაწყისში საფრანგეთს შეეცადა. აუქილებინა მაროკოს სულთანს, ჩაეგრეინა საფრანგეთისათვის ხელდასერილი ზოგიერთი რეფორმა (ფრანგი მრჩეულების ხელშეწყობებითი პოლიტიის ორგანიზაცია და ბანკის შექმნა) და მიეცა ფრანგული ფორმისათვის დიდი კომუნიკები. საფრანგეთს წინააღმდეგ გამობიდა გერმანია, რომელმაც მოითხოვა მაროკოს საკითხის განსახილველად კონფერენციის მოწვევა „ლია კარების“ პრინციპისა და თანაბარი შესაძლებლობების აღიარების საფუძველზე. ამ მოთხოვნას თან ახლდა გერმანიის სამხედრო შეკარა საფრანგეთისათვის. 1905 წლის 31 მარტს გერმანიის იმპერატორი *ვილჰელმ II* სახლბო გახვირების“ დროს შეჩერდა განკერში და საჯარო გამოსვლაში

თავი „მაროკოს დამოუკიდებლობის დამცველად“ გამოაცხადა. მან მოითხოვა გერმანიისათვის თავისუფლება მაროკოსთან ეპრობაში. მისი სიგეცა შეაფასეს როგორც საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის გამოწვევა. საფრანგეთმა დაამოკმარამ 1906 წლის 15 იანვარს ალჟირისში მოწვეულ კონფერენციამე გერმანია იზოლაციაში მოექცა და დიპლომატიური დამარცხება განიცადა. 1909 წლის თებერვალში საფრანგეთ-გერმანიის ხელშეკრულებით, მაროკოში ფრანგული და გერმანული მონაწილეობის „ეკონომიკური თანასწორობის“ შესახებ, გერმანიამ აღიარა საფრანგეთის განსაკუთრებული პოლიტიკური ინტერესები ამ ქვეყანაში.

2. 1011 (*agadir*) *herizai*. 1911 წლის აპრილში საფრანგეთმა ისარგებლა უესის რაიონში ადგილობრივი გომების აჯანყებით და დაიკავა ეს ქალაქი. გერმანიამ მაროკოს შორე ავადირში გაგზავნა ორი კრისერი და საკანონერო ნაეი „აუაბა“. გერმანია-საფრანგეთის ურთიერთობა ომის ზეგარეშე დაღდა. ანგანტის განმტკიცების მიზნით, ინგლისმა მხარი დაუჭირა საფრანგეთის. გერმანია იძულებული გახდა, უკან დაეხია. 4 ოქტომბერს დიდი საფრანგეთ-გერმანიის შეთანხმება, რომლითაც გერმანიამ ცნო საფრანგეთის უფლება მაროკოში, სამავიეროდ კი მიიღო საფრანგეთის კონგოს ნაწილი და „ლია კარების“ რეკიში მაროკოში 30 წლით. 1912 წლის 30 მარტს მაროკო საფრანგეთის პროტექტორატად გამოცხადდა.

მარტენსი (Martens) გეორგ ფრიდრიხ ფონ (1756-1821), გერმანული იურისტი და დიპლომატი. საერთაშორისო სამართლის პროფესორი 1783-დან. 1814-16 – პანოვერის მეფის მრჩეველი, 1816-21 – პანოვერის სამეფოს წარმომადგენელი გერმანიის კეიზრის პარლამენტში (მანინს ფრანკფურტში), მონაწილეობდა ევნის კონგრესის მუშაობაში (1814-15). აქვს მთელი რიგი შრომები საერთაშორისო სამართლის სფეროში, მათ შორის – „ევროპის პრაქტიკული საერთაშორისო სამართლის ძირითადი ნიშნები“ (1785). 1776-დან დიფყო საერთაშორისო ხელშეკრულებათა კრებულების გამოქვეყნა, რომლებშიც უკანასკნელ დრომდე ითქვლიზოდა დასაულები გერმანიაში სახელწოდებით „ჯ. ფ. მარტენსის კრებულთა გავრცელება“.

მარტენსი თედორე თედორეს ძე (1845-1909), რუსი იურისტი და დიპლომატი, საერთაშორისო სამართლისა და დიპლომატიის ისტორიის საყიკლისტი. 1867 დაამთავრა შტეტინურის უნივერსიტეტი (პროფესორი (1873-1905)). 1874 პირსიეს საერთაშორისო სამართლის ევროპის ინსტიტუტის წევრად, 1885 – ვიუპრეზიდენტად. 1881-1909 იყო რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წევრი, რუსეთის დღევგატი ბრიუსელის კონფერენციამე (1874), პაატის კონფერენციამე (1893, 1894, 1906), პაატის სამშვიდობო კონფერენციამე (1899). მ-ის მთავარი ნაშრომებია: „რუსეთის შიერ უცხოეთის სახელმწიფოებთან ხელმოწერული გრაქტატებისა და კონვენციების კრებულ“ (1874-1909), „კონსულეზიისა და კონსულთა იურისდიქციის შესახებ აღმოსაფლეთში“ (1873). „ეკვილიტეზილ ბაღლთა თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი“ (1882-83).

აგზაობის დატვირთვით დასრულდა. სწორედ ამის შემდეგ დაიწყო მთლიანად მთელი საქართველოს დასახლების კონცენტრაცია დასახლებულ რაიონებში. ამის შედეგად დაიწყო მთელი საქართველოს დასახლების კონცენტრაცია დასახლებულ რაიონებში. ამის შედეგად დაიწყო მთელი საქართველოს დასახლების კონცენტრაცია დასახლებულ რაიონებში.

მარშალის შინაძე 1945-47. გაიგზავნა ამის მთავრობის მიერ ჩინეთში. სამოქალაქო ომის თაიდან ავილებს საქმეში. შუაი მხელის სახაბით. 27.11.1945 ამის პრეზიდენტმა **კ. გრუშინსკი** ჩინეთში საგანგებო წარმომადგენლად დასინა გენერალ გ. კ. მარშალის დეკლარაციის დასახლებს მარშალმა მონაწილეობა მიიღო გომინდანის და ჩინეთის კომუნისტურ პარტიას შორის მოლაპარაკებებში, რომელიც დასრულდა 10.1.1947 შეთანხმების ხელმოწერით. ის ითვალისწინებდა სამოქალაქო ომის შეწყვეტას. 13.1.1947 ჩინეთის სახელმწიფო წოდების დამატარებლისა. არმიის მუშაობის და ჩინეთის გომინდანის სახელმწიფო ეწევა სადავო საკითხის პოლიტიკური მოწვევების ვითი გალაკრას. მარშალი სათავეში ჩაუდგა „სამთა კომისიას“ რომელშიც მის გარდა შეუდგენლ გომინდანისა და ჩინეთის კომპარტიის წარმომადგენლები. მარშალის მოღვაწეობამ ჩინეთში სათავე დაუდგინა. რომ მის დაევალებული ქიონდა გომინდანისათვის დასახლება: **ჩინეთის** პარტიის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში (მაგ. ურამი) გაბასროლის ორგანიზება, რათა ათქვალქონდ. გაიხიდა, ჩინეთის კომპარტიამ დათანხმებოდა ამ რაიონის ჩან ურამისთვის გადმოქვას. მარშალის უნდა მიეღწია სახელმწიფო განმასავისუფლებელი გრემის განთარალებისათვის ურამიანი ურამული არმიის შექმნის სახაბით. 1946 წლის თვისში, მარშალის ანოფიციოზა ჩან კაიშის მომხრეებმა წამოაყენეს ურამის ურამის ფორმის მოთხოვნა – ყველა სადავო საკითხი „სამთა კომისიამ“ უნდა გადავჭრათ მათ და ამერიკელ

„მუშაველებს“. 1946 წლის დეკემბერში ჩინეთის კომპარტიამ დეკლარაცია გამოაქვეყნა მარშალის „მუშაველობაზე“. 1947 წლის იანვარში მარშალი ემინგონში გაემგზავრა. 29.1 მან, მთელი ურამული სახელმწიფო მდგანა, განაჩიდა „სამთა კომისიასთან“ კავშირის დასრულებას და ამერიკელ წარმომადგენლებთან განხილვების შესახებ.

მარშალ შტრეიტშაინი (Marshall von Bieberstein) ადრეული წლები (1842, 1912), გერმანიის დიპლომატი. 1883-90 – ბავარიის წარგანენილი ბერლინი. 1890-97 – საგარეო საქმეთა სტიგმიდელი. მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ინგლის-გერმანიის ხელშეკრულების (1890) ხელმოწერაში. იყო ინგლის-ბულგარის 1894 ხელშეკრულების, ასევე ბურციის რესპუბლიკაში – ორნესტრად გრანდუალში, ბრიტანეთთან შეწყვეტის მისარა გერმანიის წინააღმდეგობით ერთ-ერთი ინსტიტუტი. 1897-1912 – გერმანიის დელეგაციის ხელმძღვანელი. ხელმძღვანელი გერმანიის მიერ კონკურსის მიღებას, ბალადის რეინიგმის მშენებლობაზე. ეთიკულურიც აბრკოლებდა შვეი შდვის სრუტეების გახსნას რუსეთის სამხედრო ხელშეწყობისათვის.

მარშალსკი (Marchewski) (ესეველინი – კარსკი) ილიან ომების (1866-1925), საბჭოთა დიპლომატი, პოლიტიკის მუშაობაში მონაწილის მონაწილე. 1918, ილისთან განთავის ეულებს მუშაობა. წავიდა რუსეთში. 1918 გაიგზავნა ექსპედიციის რევიზორ საბჭოთა დიპლომატიური მისიის წევრი. ეს მისი ავსტრიის მთავრობამ არ მიიღო. ამის შემდეგ დაინიშნა პოლიტიკის მუშაობაში. მთავრობის დიპლომატიური წარმომადგენლად, მაგრამ დანიშნულების ადგილზე არ ჩავიდა. რადგან პოლიტიკის მთავრობამ დადგინდა, არ უნახუნა შეეცადინება მისი დანიშნულება, შეესაბამა. 1919 ანტარქტიკა მოლაპარაკებებს საბჭოთა რუსეთისა და პოლიტიკის შორის და მიადგინა „ბელუსი-ნი მსოფი პოლიტიკა მსოფლიო საკითხის საბოლოო გადაწყვეტაზე“ და „სამოქალაქო მშველეთა ომში მონაწილე გადაქმნის“ შესახებ შეთანხმებაზე. ხელმოწერას. 1920 – პოლიტიკის დროებითი რევიზორი კავშირებში. 1921, რუსეთის მთავრობამ მიადგინა დაირენში (ჩინეთი) იაპონიისთან მოლაპარაკების საწარმოებლად. მსოფლიო განთავის მთავრობის დიპლომატიური წარმომადგენელი. მისი მუშაობა. მისი მუშაობა. მისი მუშაობა. მისი მუშაობა.

მასა (Massa) ისაყ (1587-1635), პოლიტიკელი ეპარტი, რომელიც არსებული მოლაპარაკების რესპუბლიკის გენერალური მდიანების დაევალებებს რუსეთის სახელმწიფოსთან საგარეო მოლაპარაკებებზე XVII საუკუნის დასაწყისში. 1601-09 და 1612-34 ცხოვრობდა მოსკოვში. 1614-დან იკარა რუსეთში მოლაპარაკებებში საგარეო ინტერესების დაცვა. 1615 თან ახლდა კონდიტიისა და ნევიტოვის რუსულ ელჩობის წილენანსსა და საფრანგეთში. 1627 გადავიდა შეუციის შვეის სამსახურში.

მასარიკი (Masaryk) იან (1886-1948), ჩეხოსლოვაკიის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1919-22 – ჩეხოსლოვაკიის დიპლომატი

ამჟამი: 1925-38 – ელჩი დიდ ბრიტანეთში; მხარს უჭერდა ევროპაში კოლექტიური უშიშროების სისტემის შექმნას. 1938-39 იმყოფებოდა ამშ-ში, შემდეგ კვლავ დიდ ბრიტანეთში; 1940-დან – ჩეხოსლოვაკიის ემიგრანტული მთავრობის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1941 – მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე; 1945 წლის აპრილიდან – ჩეხთა და სლოვაქთა ეროვნული ფრონტის მთავრობის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1948 დაიკავა საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი ეროვნული ფრონტის მთავრობაში. რამდენიმე ხნის შემდეგ კი თვითმკვლელობით დაასრულა სიცოცხლე.

„მასირაპულო შერისამაჰმას“ სტრატეგია (ინგლ massive retaliation). საუბრედა დიდო ამშ-ის საგარეო და სამხედრო პოლიტიკას 50-იანი წლების მეორე ნახევარში. წარმოადგენდა „კივი თისი“ ერთ-ერთი ოლიგურ გამოვლინებას. ითვალისწინებდა შეერთებული შტატების მიერ საბჭოთა კავშირთან კონფლიქტის შემთხვევაში საბრძოლო მოქმედებათა ყველა მეთოდის გამოყენებას. პირველ რიგში ბირთვული იარაღის გამოყენებას ნებისმიერ დროს და დედამიწის ნებისმიერ კუთხეში ამშ-ის მთავრობის შეხელეულებების „მ.შ.“-ის ძირითადი ლეზლებები ჩამოყალიბებული იყო ამშ-ის ეროვნული უშიშროების საბჭოს შემორანდემში და ამშ-ის სახელმწიფო მდივნის ჯ. ჯ. დალესის გამოსვლაში 12.1.1954. 60-იანი წლების დასაწყისში „მ.შ.“-ს შეიცვალა „მოქნილი რეაგირების“ სტრატეგიით.

მასირაპულო შერისამაჰმასის იმარაღი. ომის წარმოების საშუალება, რამდენიმე ნეტურებს და განადგურების უნარის მიხედვით ბევრად აღემატება ჩვეულებრივ შეიარაღებას. მეორე მსოფლიო ომის ბოლომდე არსებობდა მ.შ.მ-ის ორი სახეობა – ქიმიური და ბაქტერიოლოგიური (ბიოლოგიური) იარაღი. 1948 გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ ამ კატეგორიას მიაკუთვნა იარაღის კიდევ ორი სახეობა – ბირთვული და რადიოლოგიური, ასევე ნებისმიერი სხვა, რომელიც შეიძლება შეიმუშაონ მომავალში და რომელიც დაშანგრეული ძალით გაუთანაბრდება შემორანდემში ორ სახეობას ან აღემატება მათ. გაეროში და განაშარდების კონფერენციამ გამოითქვა შემეშობების მ.შ.მ-ის ახალ სახეობათა, მათ: ინფრარედაქტიური, ენისკური და სხვ. შექმნის შესაძლებლობის თაობაზე. მ.შ.მ-ის აკრძალვისათვის ბრძოლაში პირველი პრაქტიკული ნაბიჯი იყო ეკსპის ოქმის დასკვნა ომში მხარშობება, მომწამლავი და სხვა მსგავსი გაზებისა და ბაქტერიოლოგიურ საშუალებათა გამოყენების აკრძალვის შესახებ 1925. 1972 დაიღო კონვენცია ბაქტერიოლოგიური (ბიოლოგიური) და კიქსკური იარაღის შემეშობების, წარშობების და დაგროვების აკრძალვისა და მათი განადგურების შესახებ.

მასირაპულო ანდრია არგამონის ძე (1666-1728), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1699-1712 – ელჩი პოლანდიაში. მ-მა ისარგებლა ევროპულ სახელმწიფოების შორის არსებული წინააღმდეგობებით ესპანური შემეშობებისათვის ომში და შეძლო შეეჩერებინა პოლანდის დასმარება შექმნილიათვის

ჩრდილოეთის ომში 1700-21. 1705-06 გაემგზავრა პარიზში, სადაც აწარმოებდა მოლაპარაკებებს საფრანგეთის მთავრობის მიერ ჩამოთრეული რუსული დავაპრო გემების დაბრუნების, სადაპრო ხელშეკრულების დადების და რუსეთსა და შვეიცია შორის საფრანგეთის საშუაბალო მისოს შესახებ. 1712-15 იყო რუსეთის ელჩი აესგრაში. 1715-24 – სამღვაო აკადემიისა და სანაივაციო სკოლის პრეზიდენტი, მოსკოვის სენატის კანტორის და იუსტიცი-კოლეგიის პრეზიდენტი. 1727 თანამდებობიდან გადადგა.

მასირაპულო არგამონ სერგეის ძე (1625-1682), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1654 მონაწილეობდა ლიგის ელჩობაში მოლაპარაკებებში რუსეთისათვის სმოლენსკის დაბრუნების შესახებ. პერეიასლავის რადაზე რუსეთის დელეგაციის წევრი იყო. 1656-57 მოლაპარაკებებს აწარმოებდა პოლონეთსა და ლიგაში. 1669-დან – მალოროსიისკის ექვების ხელშეშენი, იმავრონულად 1671-დან მეთავრობდა საელჩო უწყებას. მ. რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ძირითადი ამოცანა მიიჩნედა უკრაინის მიგრირების რუსეთთან და მის გადასაწყვეტად შესაძლებლად თვლიდა ბალკის სანაპიროსათვის შეეკისთან ბრძოლის დროებით შეწყვეტას. 1672 მოსკოვში ჩასულ პოლონეთის ელჩებთან ხელი მოაწერა შეთანხმებას, რომელშიც კივი რუსეთის მიაკუთნა. 1676 აღუქმა მხილის ოსი სიკვდილის შემდეგ მერსისეს და გადასახლება. *სერგეი I-ის* გამეფების შემდეგ დაბრუნდა მოსკოვში, სადაც დაიღუპა სერგეიელების ამბოხების დროს 1628 წლის მაისში. მ-მა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა რუსეთში ისტორიული და გეოგრაფიული ცოდნის გავრცელებაში, იყო მრავალი ისტორიული თხზულების ავტორი, შექმნა პირველი საშეფო თიგარი.

„მასირაპულო შერისამაჰმას“ „ქართლის ცხოვრების“ „ქრებლის ერთ-ერთი მადიანე. სახელმწიფოდა პირობითია (პირველად იხმარა ივ. კახიანიშვილმა). „მ.შ.“-ში გადმოცემულია საქართველოს ისტორია დაახლოებით VIII ს. 40-იანი წლებიდან XI ს. 70-იანი წლების შუა ნახებამდე. თხზულება დაწერილია ანონიმო ისტორიკოსის მიერ არა უგვიანეს 1075-76. „მ.შ.“ არის VIII-XI სს. საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური ურთიერთობებისა და დიპლომატიის ისტორიის უმთავრესი წყარო. მასში უხვლებით ცნობებს ქართული სამეფო-სამთავროებისა (VIII-XI) და გავრთიანებული ქართული სახელმწიფოს (XI ს-დან) ურთიერთობებზე შემოხულ ქვეყნებთან და ხალხებთან: ბიზანტიის იმპერიასთან, არაბულ-მუსლიმურ სამეფოებთან, სომხურ პოლიტიკურ ერთეულებთან, ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებთან და ა.შ. მიუხედავად იმისა, რომ „მ.შ.“-ს ავტორი, მოგ შემსიყვამი, იქნის საოკარ „უღმრთაწიფობას“ და რაგომდელ გეროს უელის მოგვირთი ქართველი მეფის (მავ. *გიორგი I-ის* (1014-27) საქმედ გახმავრებულ საგარეო პოლიტიკურ აქტივებს (საშხლდრო-დიპლომატიური აქტიურობა სომხეთში 1017 ახლო ხანებში), ძირითადად ის მაინც რჩება ობიექტურ, მოქუქ რბობულდ ისტორიკოსად. „მ.შ.“-ს მასალები გამოირჩევა სანდლობით და მათში გადმოცემული ფაქტები დასტურდება უცხოურ წყაროებში.

სუბდ: ქართლის ცხოვრება, ს. ეკვანიშვილის გამოცე. ტ. 1, თბ. 1955. ლგ: ჯ ა ვ ა ხ ი შ ე ი ლ ი ი ვ. სველი ქართული საისტორიო მწერლობა (V-VIII სს.)-თხმ. ტ. 8, თბ., 1977.

მამსიძე კამბლიძის (ბაბიძე) ელჩობა, დასავლეთ საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი 1776-95. 1781 *სოლომონ I*-თან უთანხმოების გამო დროებით აღმოსავლეთ საქართველოში გადავიდა, საიდანაც დაბრუნდა 1784 მეფის გარდაცვალების შემდეგ. 1768-69 მამსიძე სოლომონ I-ის ელჩი იყო რუსეთის სამეფო კარზე. 1784 წლის ხექტემბრის შუა რიცხვებში დავით გიორგის ტემ (იმერეთის მეფე) პეტერბურგს გაემგზავნა ელჩობა მამსიძე კათალიკოსის, შერბა წერეთლის და დავით კვინისძის შემადგენლობით. დეკემბრის ბოლოს ელჩობა რუსეთის შაჰთარობას წარუდგა. ელჩობა, იმერეთის მოსახლეობის სახელით, დავით გიორგის ძის მეფედ ცნობას, ახურეთის მყარდრობაში მიღებას და თურქების წინააღმდეგ დახმარებას ითხოვდა. პეტერბურგიდან უკან დაბრუნებული მამსიძე ასტრახანში დარჩა საცხოვრებლად. შემდეგ კიევს გადავიდა. სადაც გარდაიცვალა. დასაფლავებულია კიევ-პეჩორის მონასტერში.

წყარო: Б у т к о в П. Г., Материалы для новой истории Кавказа с 1722 по 1803 год. ч. 2. СПб., 1869.

ლოჯა ო მ ი ა ს ე ბ. მხალეხი დასავლეთ საქართველოს XVII-XVIII საუკუნეთა ისტორიის ქრონოლოგიისათვის... „მხალეხი საქართველოს და კავკასიის ისტორიისათვის“, 1954, ნაკვ. 31.

მალრიბის ბაბრთმანება. მალრიბის (სახელწოდება ჩრდილოეთი აფრიკის რაიონისა, რომელშიც შედის ლიბია, თუნისი, ალჟირი, მაროკო და მავრიტანია) ქვეყნების გეოგრაფიული მდებარეობის, ენის, რელიგიის, ისტორიის და კულტურის ერთობა განაპირობა ერთგვარულ-განამთავისუფლებელი ბრძოლის პროცესში ამ ქვეყნების მოსახლეობის სწრაფი გაერთიანებისაკენ. 1958 მაროკოს „განთავისუფლების“ პარტიამ („ისიოკლად“), დაყირის ეროვნულ განთავისუფლების ფრონტმა და თუნისის „ახალმა დესაურმა“ განქვემდებარებულ კონფედერაციამ მიიღეს გადაწყვეტილება „ერთიან მალრიბში“ ალჟირის, ლიბიის, მაროკოს და თუნისის გასაერთიანებლად. 1964 შეიქმნა ალჟირის, ლიბიის, მაროკოს და თუნისის მრეწველობის განვითარების საკოორდინაციო ბიურო, ვაჭრობისა და მრეწველობის მოვლერაი დარგის რამდენიმე საერთო არაბულ კომისია. ამბეგ წელს მალრიბის ქვეყნების ეკონომიკის მინისტრების პირველ კონფერენციამ შეიკრებინა ეკონომიკის კოორდინაციის პროგრამა. პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემის განსხვავებამ ხელი შეუშალა მალრიბის ცალკეული ქვეყნების პოლიტიკურ კავშირების შექმნას 70-იან წლებში. 1983 ალჟირის ხელმძღვანელობა გამოვიდა ასალი წინადადებით ჩრდილოეთ აფრიკის ქვეყნებს შორის ურთიერთობათა სორბალიზაციისა და განვითარების, აგრეთვე რეგიონში კონფლიქტების რეგულირების შესახებ. ამავე წელს შედგა ალჟირის, თუნისის, მაროკოს და მავრიტანიის ხელმძღვანელების მსხვერდელი. 1983 წლის მარტში ხელი მოაწერეს ალჟირ-თუნისის ხელშეკრულებას ამობაზე და თანხმობაზე, რაც ჩაიკრებოდა იყო „ლიდერების მაღრიბის“ იურიდიული გაფორმების დასაწყისად. დაკემბერში მას შეუერთდა მავრიტანია. 1984 დაიღო ხელშეკრულება მაროკოსა და ლიბიას შორის სახელმწიფო კავშირის თობაზე. რომელსაც ეწოდა „არაბული აფრიკული კავშირი“.

მამსიძე სიმონ, XVIII ს-ის მე-4 წლების ქართველი დიპლომატი. თეიმურაზ II-ისა და ერეკლე II-ის ელჩი რუსეთში ათარახე გეოგულთან ერთად 1752-54. 1768-82 იგი ემიკადასბანია.

მამსიძე იასე, XVIII საუკუნის მეორე ნახევრის ქართლ-კახეთის სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. მესტორში ერეკლე II-ის კარის მრჩეველი. 1752 ერეკლე II-მ მ. ელჩად გაგზავნა ყაზარღში სამხედრო დასამრეხების მიზლის მიზნით, როგორც იმდროინდელი საქართველიან ეგვიპტელოში, ამ ელჩობის შედეგად ერეკლეს 1500 სუბრიგალი გამოეგზავნეს. ამ რაზმით ქართველებმა ყაზახ-შაქსაძეებს საძლეარზე გასვლისა და შაქის სახანოთა ჯარის დაპყრობის შესახებ.

მამსიძე იოსებ (1880-1946), იაპონელი დიპლომატი. მუშაობდა ჩინეთში, ბელგიაში, რუსეთში, აშშ-ში იაპონიის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში, *პარიზის საბავო კონფერენციაზე 1919-20*. იყო იაპონიის დელეგაციის წევრი. 1932-33 – *ერთი ლეგატი* იაპონიის დელეგაციის მეთაური; 1940-41 – იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. აქტიურად მონაწილეობდა *სამთა პაქტის 1940* შემუშავებაში. 13.IV.1941 ხელს მოაწერა სსრკ-იაპონიის პაქტის ნეიტრალიტეტის შესახებ. როგორც ერთ-ერთი სამხედრო დანაშაული, გადასცეს საქართველოსთან სამხედრო გრიბუნალს. გარდაიცვალა ტოკიოს პრიციის 1946-48 დასრულებამდე.

მანუაელი, მ ა წ ე ე ე ლ ი, როგორც თეიმონ სახელწოდებით ჩანს, მის ძირითად მოვალეობას სომეხურის ბრძანებობაზე მამბრ ამა თუ მ შირის, ჯარისა თუ სხვათა წვევა-მოთხვება წარმოადგენდა. ეს დამოკიდებული იყო იმაზე, თუ რა ხასიათის დაეალება ჰქონდა მას მიღებული თავისი ხელისუფლებისა. *სუმბატ დავითის ძის* მიხედვით, არსებობდნენ „ლაშქრის მანუაელები“, რომელნიც სამხედრო უნეტის ადამსარელებელი არიან და შესაბამისად, ძირითადი ფუნქციისა ლაშქრის შეკრება. იგივე სხვა მინარჩის დაეალებს შემსრულებელი მანუაელები, ერთ-ერთი დაფერიდა მათი უცხო ქვეყნებში გაგზავნა და ვარკვეული კუთხის დიპლომატიკური სასიხის დაეალების შესრულება იყო – *მოვიდა მანუაელი თუქლანის (თუქლან სონი), წაიღა მეფე (დავით VIII) თუქლანთან“*, რასაც ხელისუფლავა შორის შეთანხმების დაღება მოსყვა – „მეშვიფის ერთმანერისა სიყვარულისათვის, დაამტკიცეს ფიცი ერთობისა“ (ყარაღად გორგოჯანსი). ყვარყვარე შაჰაბიკი „ლოდეს მოვიდა მანუაელი სონთქრისა მეფეთა თანა დაპყრობად იერუსალიმისა, აღირია ქართლსა დაღება მეფე გიორგი (ცხოველი IX) და შივიდა მისთანა სპითა თუნითა“ – *(ყაბუშგი)*: ამდენად, ოსმალია სულთანი შიკრი-მოქციუსის, ვახუშტის მიხედვით, „შ-ის საშუალებით ქართველ სასიყვართა შეუყვარა იერუსალიმის გათავისუფლებისაკენ მოუწოდებს.

წყარო: ს უ მ ბ ა გ დ ა ე თ ი ს ე, ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონთა—წე: ქართლის ცხოვრება, II წიგნი, მუსულს გიორგი, გ. 1. თბ., 1955; ე ა ბ ე მ გ ი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა—იქვე, გ. 4. თბ., 1973.

მზნარაძე, კოსიკოს მიუყის მითრიდატე VI ეპეატორის ძე, ბოსფორის გამგებელი (ჩე. გვ. 79-65). როლსავე მითრიდატე დამარცხდა, მ-მ სელსუკულების შენარჩუნების მიზნით, ლუკულუსს მიმართა, რათა ეცნო იგი რომაელი ხალხის მეგობრად და მოკემიწიერად. გასირავებულმა სარდალმა მისი იხსნა და დაეკმაყოფილა. ამიერიდ გაეძეულმა მითრიდატემ განიმრახა ბოსფორის აღება და ახალი საომარი ზაბის შექმნა. მ-მ სკადა მამსთან შერიგება. შაგრაძე ეპეატორის რისხვის ჩაქრობა ვერ მოახერხა და იმ კლებული გასდა. ბოსფორიდან გაქცეულიყო. მითრიდატემ მსუქრობი დაადევნა. გამწვევალ მღრომარეობაში ჩაერადნილმა მ-მ იაიყო მისიკლა.

მზნაძე აბუჯანბარსმა, XIII ს-ის შუა ხანების ქართველი მოღვაწე, არსენ მწიგნობარაუხუცეს-ჰეონდელაღის თორის ურდოში ბათი-ყაყსთან ელჩობის (ის. არსენ ჰეონდელაღ-მწიგნობარაუხუცესის) მონაწილე, არსენის ინფორმაციით, მ-მ დიპლომატიური მისიის შესრულებისას „ლიდ მოვიჭირვა“ და „ჭირნი მხანა“. ამ სამსახურისათვის არსენს მისათვის სამულობელო გარკვეული ჩამქელი უბიძებია.

ლოკ.: დწერალო არსენ ჰეონდელაღ-მწიგნობარაუხუცესისა მგელა და დიპლომატიისათვისა— წგ.: ქართული, ისტორიული საბუთების კორექსი, [ტ.]: IX-XIII სს., შუადიდიდა და რამოსაკემად მოამზადეს ი. ენუქიასძე, უ. სალივაგაძე, ნ. მოშიაძეულმა, თბ., 1984.

მზნანბნუხუნსმა, საგარეო საქმეთა უწყების ცალკე გამოყოფა საქართველოში XVIII ს-ის II ნახევარში მოხდა. ერეკლე II-ის მეთაობის დროს მმართველობის ექსტრალურ აპარატში უცხო ქვეყნებთან ურთიერთობა და საგარეო საქმეთა საწარმოებულად საქვეალური სამსახური ყალიბდება, რომელსავე მ. სელსუკულების, იორი მ. — ქრისტიანი და მამადადანი შესაბამისად აწარმოებდნენ სახელმწიფოთამაშორის ურთიერთობებს ქრისტიანულ და მამადადანიურ ქვეყნებთან. ისინი ავგანინდნენ ულჩებს, უკუყავდნენ ორგანიზებას დიპლომატიურ მისიებს, ლუბულბდნენ უცხო ქვეყანათა წარმომადგენლებს, წარუდგენდნენ მას მეფეს, ხელისუფლების სხვა უმაღლეს წარმომადგენლებს ახსენებდნენ საზღვარგარეთიდან მოსულ ინფორმაციას და სხვ. მ-ს საქმეთა წარმოებაში იორი მლიდანი ესმარება.

წერა: და ე თ ბ გ ბ ნ მ ე ი ლ ი . საქართველოს სამართალი და კანონმდებლობის მამოსილუა. აბ. როიაქას რედ. და გამოკველუქთა, თბ., 1959.

ლოკ.: ს ერ გ უ ლ ა მ ე ი . საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორიისათვის, I. თბ., 1952.

მზნანბი სეიმან გურგენის ძე (1876-1937), ქართველი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. სწავლობდა ქუთაისის კლასიკურ განსწავლბაში. მისი დამთავრების შემდეგ შევიდა თოლის უნივერსიტეტის სამეცნიერებულ ფაკულტეტზე. პოლიტიკურ სარბილზე გამოვიდა 1901, როცა ქართული სამოგალობის ერთმა ნაწილმა და რუსეთის თოიკალურმა წრეებმა ჩემით აღნიშნეს საქართველოს რუსეთთან შეერთების 100 წლისთავი. მ. როგორც ამ მოვლენის მოწმე

ინააღმდეგე, არზილ ჯორჯაძის გვერდით დგას. მალე სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის თვალსაზრისით წევრი ხდება და აქტიურად მონაწილეობს მის შემოაბაში. 1905-დან ბათუმშია, სადაც ერთ-ერთა ქართველ ბანკის დირექტორად იქნა არჩეული. განაგრძობდა საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ მოღვაწეობას: რედაქტირობდა ადგილობრივ ყოველდღიურ გაზეთს, თოი სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის ბათუმის სოცლისტოკომიტეტის თავმჯდომარე. 1917-დან ეკლავ თბილისში. იმავე წლის ნოემბერში არჩეულ იქნა ერევნული საბჭოს, ხოლო 1918 ქართული პარლამენტის წევრად. მალე დაინიშნა ელჩად სომხეთში. 1919 წლის გაზაფხულზე არჩეულ იქნა დამუშენებელი კრების თავმჯდომარის მოადგილედ. 1920 წლის აგვისტოდან იგი საქართველოს ელჩი თურქეთში. აქ საქართველოს საელჩოს გაუქმების შემდეგ ემიგრაციაში წავიდა პარიზში. 1922 თბილისისათვის როლი შეასრულა გენსის საერთაშორისო კონფერენციებზე სხვა ქართველ დიპლომატებთან ერთად. 1922 წლის გაზაფხულზე არჩეულ იქნა ინტერნაციონალი კომიტეტის თავმჯდომარის ამხანაგად. შემდეგ პოლიეთში მოღვაწეობს, ბოლოს კი ეკლავ პარიზში და აქტიური წევრი; ეყვდა იმ გავროთანებისა (გარსევის — „პრომესეის კლუბი“, „კუპესის სოციალური კომიტეტი“, „ქართული ერევნული კენტირი“ და სხვ.), რომლებიც საქართველოს ინტერესების დამცველად გვეუღნიებდა ემიგრაციაში. გარდაიქვალა 1937 წლის 13 აგვისტურს. დაკრძალულია ლეილის სასაფლაოზე.

მეშეპაქმარეში, სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, რომლებიც ორგანიზაციების საერთაშორისო სახელმწიფოთამაშორისო ორგანიზაციების, საერთაშორისო კონფერენციებისა და სხვა ყორუბების შემოაბაში. განსხვავებით სრულულებიანი წევრებისაგან მ. არ მოწმეაწილეობდა გადაწყვეტილების მიღებაში, საიქნითა ორგანიზების ფორმირებასა და საქმიანობაში და ა.შ. თუქუ მათი, როგორც წესი, უუღბდა აქეთ, გაბოვიდნენ განსახილველ საკითხზე და შეიტანნენ შესაბამისი წინადადებები. მ. იგზენებთან, ჩვეულებრივ, იმ შემთხვევაში, როდესაც გაზგზგენი მხარე იმის ინტერესს ამა თუ იმ ორგანიზაციის შემოაბაში. იმის გამო, რომ სახელმწიფოები არ არიან რომელიმე ორგანიზაციის წევრები და სერტილი აქეთ, თვალყური აღვენონ მის საქმიანობას, რაც საერთაშორისო ორგანიზაციებში, მათ შორის გაეროში, ჩამთავრებად მუდმივი მევაღვეურის ინტერეგტი. გაეროში დამკვიდრებული პრაქტიკის შესაბამისად, მუდმივ მ-ს მეუძლიათ დაესწრონ უშიშროების საბჭოს, გენერალური ასამბლეის, მისი ძირითადი კომიტეტების და გაეროს სხვა ორგანიზების სისიობაში. გავერეკლონ თავისონ მთავრობის დეკლენგები და მასალები, ისარგებლონ სხვა უულებებით და პრევივიციებით. გაეროს ორგანიზების საქმიანობაში მ-ის სტაგქსით მონაწილეობდა ვეროლის ეკონომიკური თამაშეკობრობის, აფრიკული ერთაშობის ორგანიზაციის, არაბული სახელმწიფოების ლიგისა და სხვა ორგანიზაციების წარმომადგენლებით. აფრიკისა და წყნარი ოკეანის სახელმწიფოთა ჯგუფები და ა.შ. 1974 გაეროს გენერალური ასამბლეის XXXI სესიამ მთავრად აწვევებულბა, რომლის თანახმად პალესტინის განთავიყულებების ორგანიზაცია შეთვალერის სტაგქსით მონაწილეობის გენერალური ასამბლეისა და გაეროს იკვიდით მოწვეული საერთაშორისო კონფერენციების შემოაბაში. 1981 გენერალურბ

მეზანდარი პეტრე კამბინოს ძე (1796-1863), ბარონი, რუსი დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახური დაიწყო 1814 ესპანეთის რუსეთის მისიის მდივნად. შემდეგ იყო ავსტრიაში რუსეთის საელჩოს მარქუელი და ნიურნბერგში საგანგებო რწმუნებული მთავალაშის შემსრულებელი (1821-24); 1832-39 – ლესაპის ვიცეკონსულად, 1839-50 – ბერლინი. მონაწილეობდა ლოსანდის შეთანხმების (რომელმაც პოლნავის დანიის მთავრობა) და ოლმუცის შეთანხმების 1850 მომზადებაში. 1850-54 – რუსეთის ელჩი ავსტრიაში.

მეიჯორი (Major) ჯონ (დ. 1943), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1960-64 – ბრიტანეთის ახალგაზრდა კონსერვატიული პარტიის თავმჯდომარის მოადგილე და შემდეგ თავმჯდომარე; 1970-71 – ბრიტანეთის კონსერვატიული ასოციაციის თავმჯდომარე. 1979 აირჩიეს პარლამენტის წევრად და პარლამენტის გარემოს დაცვის კომიტეტის მოხელე. 1986 – ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სახელმწიფო მინისტრი; 1989 წლის ივლისიდან – საგარეო საქმეთა მინისტრი, ოქტომბრიდან – ფინანსთა მინისტრი. 1990 წლის ნოემბერში აირჩიეს დიდი ბრიტანეთის კონსერვატიული პარტიის ლიდერად, ხოლო 1990-97 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი.

მეიჯორმაზა, საერთაშორისო ხასიათის დანაშაული გაეროს სამხედრო სამართლის შესახებ კონვენციის 1948 და ვენეციის ღია წლის შესახებ კონვენციის 1958 (იხ. *ვენეციის კონვენცია სამხედრო სამართლის შესახებ 1958*) თანახმად, მ-დ ითვლება: კერძო მკვლელობაში მყოფი გვიან ასაურები აპარტეიდის ეტაპის, ან მებრძოლების მიერ პირადი მიზნებით ღია ზღვაში განხორციელებული ძალადობის, დაკავების ან გაძარცვის ნებისმიერი არასამართლებრივი აქტი, მიმართული სხვა გემის ან საურეის აპარატის, ან მათი ბორბზე მყოფი პირების ან ქონების წინააღმდეგ; ასევე მსგავსი აქტი, მიმართული რომელიმე გემის ან საურეის აპარატის, პირების ან ქონების წინააღმდეგ იმ გერაკორაბზე, რომელიც არც ერთი სახელმწიფოს იტრინდიქციონში არ შედის; რომელიმე გემის ან საურეის აპარატის გამოყენებაში სებაიყოლიბითი და შეეგებული მონაწილეობის ნებისმიერი აქტი სსსრული არასამართლებრივი აქტების განხორციელების მიზნით; ნებისმიერი ქსელება, რომელიც წარმოადგენს ასეთი აქტების განხორციელებისათვის რეკომენდებს ან შეეგებულ ხელშეწყობას. მ-დ ითვლება იგივე ქსელება, განხორციელებული სამხედრო სომალდობის, სახელმწიფო გემების ან სახელმწიფო საურეის აპარატების მიერ. საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და სირეების შესაბამისად, მეკორეა და გემები, საურეის აპარატები და ისეთი ეტაბი, არ უნდა სარგებლობდეს რომელიმე ქვეყნის შერეულითა. ეტაბის ეროვნული კუთვნილების და აღმასი ქსელებად. სირაგა გემი შეიძლება შეიკაროს სახსედრო სომალდობა, საურეისა აპარატმა, სხვა გემმა ან საურეისა აპარატმა, რომელიც იმყოფება ნებისმიერი ქვეყნის სახელმწიფო სისასიკრში და უფლებამოსილი ამ მოქმედებისათვის. დამკავებული სახელმწიფოს სასამართლოს შეუძლია გამ-

ოიგანოს დადგენილება სასეგების წლების შესახებ და განსამხედროს, რა შირეები იქნეს მიღებული ამ გემების, საურეის აპარატების ან მათი ბორბზე არსებული ქონების შესარათ.

მელქისედეკ I, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი 1010-13, თეალსაშინო საეკლესიო და სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. აქტი კრად მონაწილეობდა ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ბიზანტიის იმპერატორებთან: ბასილი II-თან, კონსტანტინე VIII-თან და რომანოზ არტიროსთან. არაერთხელ იყო ემიტიო კონსტანტინოპოლში. გამოთქმულია მოსამრეება, რომ მ. I მართამ დელოფელთან ერთად შეთავაზობდა პრობიზანტიკურ დაფუძებას საქართველოს სამეფო კარზე XI ს-ის 20-იან წლებში. იყო *გაიარეი I*-ის ანტიბიზანტიკური კურსის მოწინააღმდეგე და გამოიღოდა იმპერიათთან გამწვევებული ურთიერთობის მშვიდობიანი გზით (რიგი დათმობების – იმპერატორის მიწებზე გარის თქმისა და კისრის უებნების აღიარების – ხარჯზე) მოიგერებს იროციათით. არსებობს მ. I-ის მიერ შედგენილი ანდერსი – „დაწერილი“, რომელიც წარმოადგენს უმნიშვნელოაიუს წყაროს XI ს-ის საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკურ-დამოკიდებული ისტორიის შესასწავლად.

ლფ-ბ ე რ ძ ე ს ი მ ე ა ლ ი ს., მესოპოტამიის XI საუკუნისაზ-მის მტავართულის ისტორიის საკითხები, წგ. 4, თბ. 1967; პ ა მ ა ს ქ ი რ ი მ., ერთაში ქართული ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოქმნა და საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური მდგომარეობის ზოგიერთი საკითხი, თბ., 1990.

მეზანდარი, გვიანი შუა საუკუნეების ქართულ სახელმწიფო მხარეთულობაში *მეტეგრისა* და მესეტგრის ენეციის მსინენლობით მ-ისა (მესანდარი) და მესანდარბაშის თანამდებობა შემოღის; რიგორც წინა პერიოდში მესეტგრის „მოურნებუნ სეგმარია“ (*კახეზეტი*), ისე რიგორც მეფის მიერ შემოღებული მ. უცხო ქვეყანათა ელჩებისა და მოიქელების, საპატიო სეგმრებისა თუ დარბაზისადაა შიღება-მოსეეეების, სხვა მსგავსი ხასიათის უნესელების შემოღებული მოხელეა. მესეტგრისაში მსმბდ მოხელეებს (აღ ამოლახარაი) ეწოდებენ. მესანდარბაში მ-ის უფროსი იყო მეკლდის ღრის მ-ს რაიმი ფუნქცია არ ჰქონდა, რადგან მისი სამრუნავი სეგმრები მირიათად ეცხო ქვეყნიდან იყენდნოს ღელნი. ბერებრეია, მათი შორის ელჩები იყენდნ. ამიტომ მ-ისა სახელი დიპლომატიკურ ელვრადობის იქნეს. მ. თან ახლდა დიდებული სეგმრებისაში მოძებულ სამეგრებსა და სობაში, რომელიც მოღარებებს საღაროდან გამოქონდათ. მის მთავალბაში უცქებისა და ეცხოელი სეგმრების უშეალოდ გაილებეა შეიღოდა – მარლენს კახეკანე V-მ სობლისიდან ირანში გამგებრებისას მ. გაეკილა, რათა მას ემბტე პრობლემებს (მებეყათა თუ სხვა მარეები) არ ჰქონდა. დასტურება შემოსეეებზე, რიგე ნესედასეუა ქვეყნის უმაღლეს ხელის უფალთა შორის, ურთიერთობების გარეეეე-დარეეეულირების მიზნი, მ-ის წარღლება ხდება. რადგან მ. უცხოელ ელჩებთან და სეგმრებთან იყო დაეეებრებული, ამიტომ მისი საქმინობა გარეეეული საქმიეეობა და თავისებურებები გამოირჩეოდა – მის ფუნქციებში ქვეყნის საგარ-

ყო ურთიერთობების საკითხების წარმოებაზე შედის. მ. და მე-მანდარაში უკიდურესად უკეთესდებარებულენ, რომლის სახელიც მანდატურთუხუცესის თანამდებობას ემსგავსება და მას ცვლის. ითან ბატონიშვილის პროექტით, უნდა შემოვიღოთ მ-თა ხელმძღვანელი – უკიდურესად მსუბუქი სახელი, რომლის მიხედვითაც ელქების მიღება-გასტუმრება იქნებოდა.

ლოჯიკა მ-თა უ-მანდარაბის რაგის მოხელე დსკურლამ-ის მისუფლია... უმისის „მოამბე“, 1942, გ. 13; ს. ურჯულაძე ი., საქართველოს სახელმწიფოსა და სამართლის ისტორიისათვის, I, თბ., 1952.

მენორანდუმი (ლათ. memorandum – რაც უნდა გვახსოვდეს), დიპლომატიური დოკუმენტი, რომელშიც დეტალურად არის ჩამოყალიბებული რაიმე საკითხის ფაქტობრივი ან იურიდიული ანალიზი. ან სახელმწიფოს ოფიციალური პოზიციის განმარტებელი. მ. შეიძლება იყოს ორი სახის: ა) იგი წარმოადგენს ანდარას პირად ან ევრბალური ნოგისათვის; ბ) იგი არის დამოუკიდებელი დოკუმენტი, რომელიც გადაიყვანა პირადად ან იგზავნება კურიერის მეშვეობით. პირველ შემთხვევაში მ. იბეჭდება უეგრებო ქაღალდზე; არ აღინიშნება ნომერი, ბეჭედი, გაგზავნის ადგილი, თარიღი და მისამართი. როდესაც მ. დამოუკიდებელი დოკუმენტი, იგი იბეჭდება სანოვო ქაღალდზე, რომელზეც აღინიშნება გაგზავნის ადგილი და თარიღი, თუმცა სომერი და ბეჭედი არ იმსება. დიპლომატიურ მარტეკაში საქმეზე ხშირია ცალკეულ სახელმწიფოთა მიერ მ-ის გამოქვეყნება მისი მნიშვნელობა საერთაშორისო საკითხებთან დაკავშირებით.

მენდარანდუმი ირაკლი ათონოვგენის ძე (დ. 1951), საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1974 დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტი. ინსტიტუტში სწავლის პერიოდში, 1971-73 არჩეული იყო სამკურნალო ფაკულტეტის კომკაემორის კომიტეტის მდივნად. სოლო შემდგომ – ამავე ინსტიტუტის კომკაემორის, კოსიტეტის მდივნად. 1974-78 იყო ქ. თბილისის ორჯონიკიძის რაიონის კომკაემორის რაიონის მდიანი; 1978-80 – კომკაემორის ცენტრალური კომიტეტის განყოფილების გამგე. 1980-82 მუშაობდა ქ. თბილისის ჯანმრთელობის დაცვის სამმართველოს უფროსად. 1982 დაინიშნა საქართველოს რესპუბლიკის ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრის პირველ მოადგილედ, ხოლო 1986 – მინისტრად. 1991-92 იყო სერადგეგმული გამოკვლევების ცენტრის დირექტორი, საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოსთან არსებულ ჰუმანიტარული დახმარების კოორდინატორი. 1992 დაინიშნა საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის მინისტრად. 1993 წლის ოქტომბრიდან მუშაობდა საქართველოს რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრის მოადგილედ. 1995 წლის დეკემბერში დაინიშნა საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრად.

მენდეს-ფრანსი (Mendés-France) პიერ ისაკ ილიორ (1907-82), საფრანგეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. ეროვნული კრების დეპუტატი 1932-40, 1945-58, 1967-68. 1935 – ფინანსთა

სახელმწიფო მდივნის მოადგილე. 1942-43 მსახურობდა საფრანგეთის შეიარაღებულ ძალებში. 1943-44 – საფრანგეთის ეროვნული განთავისუფლების კომიტეტის ფინანსურ საკითხთა კომისარი. სათავეში ედგა საფრანგეთის დელეგაციის გაერთიანებულ ერების ბრეტონ-უელს კონფერენციამ 1944. 1944-45 – საფრანგეთის ეროვნული ეკონომიკის მინისტრი; 1946-58 – რეკონსტრუქციის და განვითარების საერთაშორისო ბანკის დირექტორის მოადგილე; 1947-58 – საერთაშორისო საგარეო ურთის მმართველი; საბჭოთა წყვილი; 1954-55 – საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1956 – სახელმწიფო მინისტრი; 1977-80 – საერთაშორისო განვითარების საკითხთა კომისიის („ბრანდის კომისიის“) წევრი.

მენონი (Menon) ენგალი კრიშნან კრიშნა (1896-1974), ინდოეთის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი, იურისტი. 1927-47 – ინდოეთის ლეგის მდიანი, 1947-დან – პრემიერის. 1938-47 ადარითხელ წარმოადგენდა პარტია ინდოეთის ეროვნულ კონგრესს საერთაშორისო კონფერენციებზე. 1946-47 – ინდოეთის დელეგაციის წევრი გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიაზე; 1947-52 – ინდოეთის კომისარი ბრიტანეთში და იმპერალურად 1949-52 – ინდოეთის ელჩი ირლანდიაში. პარლამენტის დეპუტატი 1957-67 და 1969-დან; 1952 – გაეროს ცენტრალური ასამბლეის სესიაზე ინდოეთის დელეგაციის მეთაურის მოადგილე; 1953-62 – დელეგაციის მეთაური; 1957-62 – ინდოეთის თავდაცვის მინისტრი, ხოლო 1962 – თავდაცვითი მრეწველობის მინისტრი; 1969-72 – სრულად ინდოეთის მშვიდობის საბჭოს პრემიერის; 1971-დან – მშვიდობის მსოფლიო საბჭოს ერთ-ერთი სპატიო პრემიერის. იყო ინდოეთის საერთაშორისო სამართლისა და დიპლომატიის აკადემიის პრემიერის.

მენდინსკი ვიქტორ დიპლომატიის ძე (1874-1934), საბჭოთა სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე, დიპლომატი. 1917-18 – საბჭოთა რუსეთის ფინანსთა პირველი სასკომი; *ბრესტ-ლიტოვსკის (ბრესტის) საბავო ხელშეკრულების 1918* დადების შემდეგ – რუსურ გენერალური კონსული ბერლინში. აქტიურად მონაწილეობდა გერმანიასთან მოლაპარაკებებში პეტროგრადისათვის ნაშინორის მიწოდების საკითხზე. გერმანიასა და საბჭოთა რუსეთს შორის დიპლომატიურ ურთიერთობათა დაწყების შემდეგ დაბრუნდა მოსკოვში. იყო რსკის საგარეო საქმეთა სასკომის წევრი. დაკრძალულია მოსკოვში წითელ მოედანზე.

მენშიქინი ალექსანდრე სერგეის ძე (1787-1869), თავადი, რუსი სამხედრო და სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1805 მუშაობდა დიპლომატიის საგარეო საქმეთა უწყებაში. ერისანს მსახურობდა ავსტრიაში რუსეთის საელჩოში, მკარამ მალე სამხედრო სამსახურში გადავიდა. მონაწილეობდა 1812 სამხედრო ომში. 1816 დაინიშნა მთავარი მგობის უფროსის კასკელარის დირექტორად, თან ახლდა *ალექსანდრე I-ს საღვთო კაემორის* კონგრესებზე (გრონოვში, ლაიპსიში და ვერონაში) და ასრულებდა მეუღის სხვადასხვა დიპლომატიურ დავალებებს. 1823 დაბრუნდა საგარეო საქმეთა უწყებაში, მაგრამ არ დაკმაყოფილდა მისთვის შესაგზავნელი პოსტით და 1824 გადადგა. 1825 განაახლა დიპლომატიური მოღვაწეობა და 1826 სათავეში

ჩაკლავა რუსეთის მისია ირანში. 1829 სამხედრო სამსახურში აყო მისიგრათა კომიტეტის და სახელმწიფო საბჭოს წევრად. უახლესი გენერალ-გუბერნატორად ყირმის ომის (1853-56) წინ, როგორც საგანგებო ელჩი, გაგზავნეს თურქეთში დედალებით, სულაისიანთან მოეთხოვა რუსეთის მიერ ოსმალეთის იმპერიის მართლმადიდებლურ მისიასეულობზე შეარეულობის უფლება. პორტსთან; უთითოთრობის გაწყვეტის შედეგ 1853 დანიშნა ყირმისში შავი ზღვის ფლოტის და სახელმწიფო ჯარების მეთაურად. 1856 თანამშობლიდან გადადგა.

მეომარა მხარა. იმ საერთაშორისო-სამართლებრივ ურთიერთობათა სუბიექტი, რომელიც წარმოიშობა ომის დაწყების შედეგად და რეგულირება ომის მარტუგულირებელი კანონებისა და ადათების საფუძველზე განსხვავებენ მ.შ.მ. ორ კატეგორიას: შიდასახელმწიფოებრივ კონვლენი და საერთაშორისო კონვლენი მონაწილეს. პირველ შემთხვევაში მ.შ.მ. სტატუსი წარმოიშობა მხოლოდ მას შემდეგ, როცა საშოქლაქო ომის მონაწილე ასეთად ცნობილი იქნება საერთაშორისო სამოქალაქო მთერ, ხოლო მეორე შემთხვევაში საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი თავად იღებს ასეთ სტატუსს, როცა შეეა შეიარაღებულ კონვლენებში საერთაშორისო სამართლის სიყა სუბიექტთან. ნებისმიერ შემთხვევაში მ.შ.მ. უნდა დაიცვას ომის წესები (კანონები) და ადათები, მათი დარღვევა მიჩნეული იქნება საერთაშორისო დანაშაულად.

მეორე მსოფლიო ომი 1939-45. დაიწყო ფაშისტებმა გერმანიაში, ფაშისტებმა იტალიაში და იაპონიაში მსოფლიოს ახალი გადასწილების მიზნით. I.IX.1939 პიტკურული გერმანია თავს დაესხა პოლონეთს. 3.IX დიღმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა ომი გამოუცხადეს გერმანიას. 9.IV.1940 ფაშისტური გერმანიის ჯარები შეიჭრნენ დანიასა და სორეგეთში, 10.V – ბელგიაში, ნიდერლანდში. ლუქსემბურგში, შემდეგ საფრანგეთში (რომელშიც კაპიტულაცია გამოაცხადა 24.VI). 10.VI ფაშისტური გერმანიას მხარეზე ომში ჩაება იტალია. 1941 წლის აპრილში გერმანია და იტალიამ დაიპყრეს იუგოსლავია და საბერძნეთი. 22.VI.1941 პიტკურული გერმანია თავს დაესხა სსრკ-ს, იმპედროულად სსრკ-ის წინააღმდეგ ომში ჩაებნენ უნგრეთი, იტალია, რუმინეთი და ფინეთი. 7.XII.1941 იაპონიამ დაიწყო ომი აშშ-ის წინააღმდეგ. 8.XII აშშ-მა, დიღმა ბრიტანეთმა და მთელმა რიგის ქვეყნებმა ომი გამოუცხადეს იაპონიას. 11.XII ფაშისტურმა გერმანიამ და იტალიამ ომი გამოუცხადეს აშშ-ს. მ.შ.მ. დასრულდა ანტიპიტკურული კოალიციის ქვეყნების გამარჯვებით. გერმანიის უსიტყეო კაპიტულაციის აქტს ხელი მოაწერეს 8.V.1945. იაპონიის კაპიტულაციის აქტს – 2.IX. 1945. მ.შ.მ-ში ჩაირეული იყო 61 სახელმწიფო, აღესანიშნა მოსახლეობის 80%-ზე მეტი. მოზღაბრებული იყო 110 მილიონამდე ადამიანი, ომის წლებში დაიღკა 50 მილიონზე მეტი ადამიანი.

მეორე შრომა მეორე მსოფლიო ომში. მეორე ფრონტის გახსნა ევროპაში ერო-ეროი მწვავე საკითხი იყო ანტიპიტკურული კოალიციის მთავარი მონაწილე ქვეყნების – სსრკ-ის და აშშ-ის ურთიერთობაში. მას შინმეწვლენი ადგილი ეკავა როგორც ამ ქვეყნების მეთაურთა მოქორწინაში, ისე მათი შორის ორმხრივ თუ სამხრეო უსებერადა დღის წესრიგში. 18.VII.1941 *სტალინმა ჩერჩილისადმი გაგზავნილ პირად მიმ-*

რიაში დააქენა საკითხი ჩრდილოეთ საფრანგეთში მეორე ფრონტის გახსნის შესახებ, რაც, მისი აზრით, გააადვილებდა პიტკურული გერმანიის განადგურებას. მეორე ფრონტის ევროპაში გახსნის საცვლად, უ. ჩერჩილმა და ფ. დ. რეგულერმა ეამინგერის კონფერენციებზე (22.XII.1941-14.I.1942) გადაწყვიტეს. განვიხორციელებინათ ამერიკული და ინგლისი ერი ჯარების შეკრა საფრანგეთის ჩრდილოეთ ბერიკაში (ოქერაცია „გორნი“). დასაულებს მიმართულებით მეორე ფრონტის არარცობის პირობებში გერმანელთა სარდალობამ 1942 წლის ზაფხულისათვის თავი მოუყარა 237 დივიზიის სსრკ-გერმანიის ფრონტზე, რამაც არსებითად გაართულა სამხედრო ვითარება სსრ კავშირისათვის. ასეთ პირობებში 1942 წლის გაზაფხულზე რეგულერმა აუცილებლად მიიჩნია, საბჭოთა კავშირისათვის მთეა მოგიერთი დაპირება, რომელიც მეორე ფრონტის გახსნას უკავებრდებოდა. საბჭოთა-ამერიკულ კომუნისკიში, რომელიც 1942 წლის ივნისში სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახმის ე. შ. მთლიოეთის ეამინგერონში ვითარებას შეუღვებს ასახედა, ხამგასმული იყო, რომ მხარეებმა მიაღწიეს „სრულ შეთანხმებას 1942 ევროპაში მეორე ფრონტის გახსნისათვის დაქმირებათ“. დიღ ბრიტანეთის მთავრობა იტყუებულს გახდა, დათანხმებულყო ახალი იუკრო კომუნისკის ხელმისწერაზე; თეკეა შემდეგ ჩერჩილი მეტყადა, დაერწმუნებინა რეგულერი. ეარი თეკეა მეორე ფრონტის 1942 გახსნის იღეაზე და მეტყადა იგი ჩრდილოეთ ბერიკაში მოქალკებრეთა ჯარებებს გადასხმის იღეთი. 1942 წლის ბევისკიში ჩერჩილი მისკიეში ჩეიდა, რათა საბჭოთა მთავრობისათვის განეშარება, რაკაში არ სრულდებოდა დარე საკითხი ვალკულიღებზე. აშშ-ს ამ მოღაბარაკებზე წარმოადგენდა ე. ა. პარკინი. 14. VIII საბჭოთა მთავრობისათვის გაეცემულ სამასიოერი ბარათმა, ჩერჩილი აცემინებეს მას, რომ ინგლისისა და აშშ-სათვის შეეცლებელი იყო მეორე ფრონტის გახსნა ევროპაში 1942 და ისინი აპირებდნენ 1942 წლის ოქტობერში ოქერაცია „გორნის“ მხარეებს. მიუხედავად ამისა, ჩერჩილმა მათიკ განაცხადა, რომ ევროპის კონტინენტზე შეკრა მოხლებოდა 1943 წლის გაზაფხულზე. კასბლანკის კონფერენციებზე 1943 აშშ-სა და ბრიტანეთის არ მუღლით ვალაწყეეეელება ევროპაში მეორე ფრონტის გახსნის თაობაზე. მათი მოქმინეს სიღლიში და აქენინის ნახე-ეარკუნებსა სამხრეთში შეტევის განხორციელების იღა (ოქერაციები „ასაკი“ და „აბაღანინი“). ჩერჩილი ცილობდა, მიეცლია ე.წ. „ბალკანური ვარიანტის“ მიღებისათვის, რომლის თანახმად ინგლის-ამერიკის ჯარები საბჭოთა ჯარებზე დარე უნდა შესულიყენნენ სამხრეთ-აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნებში და გზა გადაებრათ საბჭოთა ჯარებისათვის იენგერადერ ევროპაში. 1943 წლის მაისში ეამინგერონში რეგულერი და ჩერჩილი ევლავ შეთანხმდნენ, გადაეღათ მეორე ფრონტის გახსნა ევროპაში 1944 წლის მაისისათვის. ინგლის-ამერიკის კონფერენციამ ევებეტი 1943 წლის ბევისკიში დადასტურა ჩრდილოეთ საფრანგეთში ჯარების გადასხმის (ოქერაცია „ოქერლირი“) თარიღი – 1.V.1944. კონფერენციამ გადაწყეეეელება ამ საკითხზე მიღებულ იქნა სამი სახელმწიფოს ევთავრება თვირინის კონფერენციებზე 1943. კონფერენციამ „ეცნობად მიიღო, რომ ოქერაცია „ოქერლირი“ განსიარ-

ციელდებოდა 1944 წლის მიხის განმავლობაში სამხრეთ საფრანგეთის წინააღმდეგ ოპერაციასთან ერთად“. ინგლის-ამერიკელი ჯარების გადასხმა ნორმანდიაში დაიწყო 6.VI.1944.

ლფ.: პ ა პ ა ს კ ი რ ი თ. სტალინი, რუხეველი და მერსილი ჰიგლერის წინააღმდეგ. 1941-1945, თბ., 1996.

მხრპალო სარნი60 (Mercado Jarrin) ლუის ედგარდო (დ. 1919), პერუს სახელმწიფო და სამხედრო მოღვაწე, დიპლომატი. 1940-იან სამხედრო სამსახურშია. 1968-71 – პერუს საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1972 – სახმელეთო ჯარების გენერალური შტაბის უფროსი; 1973-75 – პრემიერ-მინისტრი, სამხედრო მინისტრი და სახმელეთო ჯარების მთავარსარდალი. მხარს უჭერდა მეგობრული ურთიერთობის განვითარებას პერუს, სსრკ-სა და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებს შორის. 1975-დან – გეო-პოლიტიკური და სტრატეგიული კვლევითი ინსტიტუტის ხელმძღვანელი.

მურში (Murphy) რობერტ დანიელ (1894-1978), ამერიკელი დიპლომატი. სახელმწიფო სამსახურში იყო 1916-დან. მუშაობდა აშშ-ის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში: შვეიცარიაში (1917-19, 1921), გერმანიაში (1921-25), ესპანეთში (1925), საფრანგეთში (1930-40); 1926-30 – აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტში; 1940 – აშშ-ის საქმეთა რწმუნებული „ვიშის მთავრობასთან“; 1940-42 – აშშ-ის პრეზიდენტის საუკეთესო წარმომადგენელი ჩრდილოეთ აფრიკაში; 1942-43 – პრეზიდენტის პირადი წარმომადგენელი ლესაუნის რანჯით საფრანგეთის ჩრდილოეთ აფრიკაში. მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში იტალიის კაპიტულაციის შესახებ; 1943 – პოლიტიკური მრჩეველი ელჩის რანჯით, იტალიაში მყოფი პირთა საკონტროლო კომისიის წევრი; 1944-45 – პოლიტიკური მრჩეველი ელჩის რანჯით აფრიკაში მოკავშირეთა შუამდგომლობის ქაღალდის მოსაწოდებელი ძალების შტაბში. ხოლო 1945-49 – გერმანიაში აშშ-ის სამხედრო აღმინისტრატორი. მონაწილეობდა ბერლინის (ოგსტაბის) კონფერენციის (1945) და საგარეო საქმეთა მინისტრების მთელი რიგი სესიების მუშაობაში. 1949 – აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის განყოფილების ხელმძღვანელი; 1949-52 – აშშ-ის ელჩი ბელჯიაში, 1952-53 – იტალიაში; 1953 – აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის თანამეცხვე გაეროს საკითხებში; 1954-59 – აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის შოადგილის თანამეცხვე, ხოლო 1959 – სახელმწიფო მდივნის შოადგილი პოლიტიკურ საკითხებში. 1959 გადადგა.

მისტერბი. შუა საუკუნეების საქართველოში არსებული ერთ-ერთი სახელმწიფო თანამდებობა, რომლის მოვალეობათა შორის უკუოელი ელჩების, დიპლომატიური მისიების მოღვაძე კონტაქტების წარმოება შედის. შ. *მანდატურთუხუცესისა და ამირჯანის* „ქვეყნი“ მდგომარეობაში მოხელე იყო და „მოიქალაქდა მესახთუვანთ“ და „მეხუცესთა ჯიროვანი მისაგებულნი“ პქონდა შემადგენელი. მს ანუ „სტუმართ მორაგეს“ (სახა) მოიქალაქდა, სკუქრებისა და მქმდენეთა დახვედრა-მიღების თადარიგი უძარა. მას ხელისუფლებისაგან განსაზღვრული სარგო პქონდა და სკუქრისაგანეკ საჩუქრების სახით მნიშვნელოვან გასაძ-

რჯელის ღებულობდა. შ-თა უფროსს მესტუმრეთუხუცესი ეწოდებოდა. მესტუმრეთუხუცესის „ეკლისა იყო მესტუმრენი, ესენი მოაწვევენდენ დარბაზის ერთა, ესენი მოურნეობენ სტუმართა“ (ვახუშტი), მათ შორის მოიქალაქე-ულაქებაყო. რადგან მ-ებშია და ასევე უკიბების ფუნქციონირ უსლოვლია წვევა, მიღება და მოვლა შედიოდა, ამდენად, ისინი ვარკვეულად „დიპლომატიურ სამსახურს“ წარმოადგენდნენ. ამ სამსახურს უშუალო კურირებას ამირეჯიბი უწევდა, საერთო ხელმძღვანელობას კი მანდატურთუხუცესი ასორციელებდა.

ლფ.: ა ნ თ ე ღ ა ე ა ო. დავითას და თამარის საქართველო. თბ., 1991; მისივე, საქართველოს ენგრალოური და ადგილობრივი მმართველობა XI-XIII საუკუნეებში, თბ., 1983; ჯ ა ე ა ხ ი შ ე ი ლ ი თ ე. ქართული სამართლის ისტორია, წგ. 2, ნაკვ. 1-თხზბ., გ. 6, თბ., 1982.

მიმბერნი60 (Meiternich) კლემენს რობერტ ვენცელი (1773-1859), თბადი, ავსტრიის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1798-99 – ვესტფალიის კათოლიკურ საგარეოთა წარმომადგენელი *რაბატის კონგრესზე 1797-99*. 1801-03 – ავსტრიის ღესპანი საქსონიაში, 1803-05 – პრუსიაში, 1806-09 – ელჩი საფრანგეთში. 1807 ფონტენბლოში ხელი მოაწერა კონვენციის საფრანგეთთან, რომელმაც შესასვლა პრესბურგის სამშვიდობო ხელშეკრულების (1805) ავსტრიისათვის მეტად მკაცრი პირობები. 1809-21 – ავსტრიის საგარეო საქმეთა მინისტრი, და ფიქტობრივად, ავსტრიის მთავრობის მეთაური; 1821-48 – ავსტრიის კანცლერი, სკლისუფლებანი მოსკოვის შემდეგ აიღო საფრანგეთთან დაახლოების კურსი. რუსეთში *ნაპოლეონ I-ის* არმიის დახვედრების შემდეგ ხელი მოაწერა რუსეთთან და პრუსიასთან *რაიხენბახის კონვენციას 1813*. მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა *პრადის კონგრესზე 1813* და მომოსის ტრაქტატის 1814 ხელმოწერაში. *ვენის კონგრესის 1814-15* საემპდომარედ ყოფნისას მიაღწია გადაწყვეტილების მიღებას ავსტრიის შეთავაზობით გერმანიის კავშირის შექმნის შესახებ. რუსეთის იმლოაციის მიზნით ხელი მოაწერა საილუმო საშობა კავშირს დიდ ბრიტანეთთან და საფრანგეთთან (იხ. *ვენის ხელშეკრულება 1815*), იყო *სალვოს კავშირის 1815-17* ვერა-ერთო ორგანიზატორი. 1830-იანი წლების დასაწყისის რეოლუციურმა მოვლენებმა შ. აიძულა, დაახლოებოდა რუსეთს (იხ. *მუნხენგრეტის კონვენციას 1833*). ავსტრიის 1848 რეოლუციის შემდეგ გაიქცა დიდ ბრიტანეთში. ავსტრიაში დაბრუნდა 1851.

მიმბერნი60 **ხელშეკრულება 1703** (ინგლისსა და პორტუგალიის შორის), ხელი მოაწერეს 27.XII ღლისბონში ინგლისის საგანგებო ღესპანსა ღორდმა მტვენუნმა და პორტუგალიის პირველმა მინისტრმა მარკოშმა ალეკომშე. წარმოადგენდა ღლისბონის ხელშეკრულების 1703 დამატებას. ხელშეკრულების მიხედვით, ინგლისმა მიიღო პორტუგალიაში სამრეწველო, მათ შორის საფეიქრო ნაწარმის უბაყოლ შეგნის უფლება, რომელთა იმპორტი მანამაც აკრძალული იყო პორტუგალიის მთავრობის მიერ. პორტუგალიას მიეცა უფლება, შეეგნა ინგლისში ღფონი იმ ბავის 1/3 ფასდაკლებით, რასაც იხილდნენ ფრანგული ღფონის შეგნაზე. ხელშეკრულებით მინიჭებული პრივილეგიების შედეგად ინგლისმა სწრაფად დაიკავა გაბატონებული მდგომარეობა პორტუგალიის საგარეო ვაჭრობაში და შეაფერხა იქ ადგილობრივი მრეწველობის განვითარება, რამაც გააძლიერა ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური დამოკიდებულება ინ-

გლისზე. 1836 სელმეკრულმა ფორმალურად გაუქმა, თუმცა საუკუნუნახების მანძილზე მისი არსებობით განმტკიცებული პორტუგალიის დამოკიდებულება ინგლისზე შემდგომში შენარჩუნდა.

მეურვეობის სამართალში სისტემა, შეიქმნა გაეროს მიერ იმ ტერიტორიის მართვის მიზნით, რომლებზე დრე იყენენ სამანდატო სისტემას ან ჩამოცილებულ იქნენ მტრული სახელმწიფოების გერეგორიებს მუკრე მსოფლო ომის დროს, ან სუბაყოფილისი იქნენ ჩართული მ.ს.ს-ში იმ სახელმწიფოთა შიერ, რომლებსაც პასუხისმგებლნი იყენენ მათ მართებამე. მეთაულყოფილებს სამეურეო გერეგორიებზე ვარის ფუნქციათა სწორ შესრულებამე ასოციაცილებს გენერალური ასამბლეა და უმიშროების საბჭო. 1946 წლის ოქტომბერში გენერალურმა ასამბლეამ დაამტკიცა ავსტრალიის, ახალი ზელანდიის, ბელგიის, დიდ ბრიტანეთის და საფრანგეთის მიერ წარდგენილი შეთანხმება იმ ტერიტორიათა მართვის თაობამე, რომელსაც ეს ქვეყნები მართავენენ ერთი ლიგის დროს. შეთანხმების თანახმად, მათ უფლება ექლუდათ, სამანდატო ტერიტორიები ემართონ ისევე, როგორც საკუთარი ტერიტორიები. 1947 წლის 2 აპრილს უმიშროების საბჭომ დაამტკიცა აშშ-ის შეთანხმება წუნარი ოკეანის კუნძულებს (იაპონიის ყოფილ სამანდატო ტერიტორიებზე) მუერეგობში გადასვლის თაობამე, ენიალდე ეს ტერიტორიები სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონედ ენეს. ხოლო 1950 წლის 2 დეკემბერს გენერალურმა ასამბლეამ დაამტკიცა შეთანხმება ინგლისის მუერეგობამე მის ყოფილ კოლონიას სომალიზე. 1975 დაზოუციდობლობა შომაოვა პრაქტიკულად ყველა სამანდატო სამეურეო ტერიტორიამ, გარდა მაკრონეზიას.

მეკლენე და მონხარამ, შუა საეკუნეების საქართველოში არსებული თანამდებობები, რომელთა ბოეაულობას, შესაბამისად, ხარკისა და ხელისუფალთა შორის უმალეს დინეზე ძღვენის საკისის წარმართეა-მოგვარება წარმოადგენდა. უცხო ქვეყნიდან მოხარკეთა და შეძღუნეთა მიღებისას საეკიალური დახეუდრა იყო გათეალისწინებული. „სგმართ შოურავს“ – მესტურეს, შოიქულ-უღლებთან ერთად, შეძღუნეთა და მოხარკეთა „გერეოენი მისაგებულნი“ ქქონდა მინდობილი და მათი სათანადო მიღების თადარიგი ეზარა.

მეჭაბბეში (ჯაყელი), სამეც-საათაბაგოს ათაბაგი 1500-15, ყეარყეარე II-ის ძე. ავთილებდა მამის მიერ დაწყებულ დამოუკიდებლ საგარეო პოლიტიკურ კურსს, რაც ირან-ოსმალეთის შორის ლეირებდა და მათ შორის არსებულ წინააღმდეგობების თავის სასარგებლოდ გამოყენებას გულისხმობდა. ყეეაანარად ედლობდა საქართველის სხვა სამეყო-სამთავროების დასუსტებას, რათა მათი სამეც-საათაბაგოს დაყრობე ერ მოუხერხებინათ; სეად მეხსეთის ეკლუსიის მესეთის საკაბალიკოსტან ჩამოშორებამ, მგარამ აუ ეკანასკნელთამ ბოლილამ, საბოლენდ, მათე დამარცხდა; ოსმალთა დახმარებამი XVI ს-ის დასაწყისში გურიელს აგარა და ჭანეთი წაართვა; სიამოვნებით ესმარებოდა მათ სხვა სამეყო-სამთავროების წინააღმდეგ ბრძოლამე – სწორედ მისი მემყობობით ააოხრეს ოსმალებმა 1510 პირეუდა იმერეთის სამეყო. 1514 ირანსა და ოსმალეთს შორის ომი დაიწყო. 20 აპრილს სულთან-

მა სელომ I-მა სგამბოლი დაგოვა და ყიზილბაშთა წინააღმდეგ სალამქროდ გაემართა. მან მ-ს ოსმალთა ჯარის სურსათ-სა-ნოეაგით მომარგება უბრძანა. შთაერის მიერ გამოგზენილმა დელმა 1514 წლის 10 აგვისკოს ოსმალთა სამხელო ბანაკში სურსათ-საროეაე ჩიგებდა. სულთან მეგაე სანიაბოუნები დარჩა ამ სამსახერით. მან თავისი ელჩის პირით მ-ს მადლობა შეუთეადა და საპატიო ხალაეთი უბოძა. 1514 წლის 23 აგვისკოს ჩალღირანის ეულე ოსმალთებმა გასყლილ მარკოს შემდეგ ირანის შამამ სმბილ I-მა იმევე წელს ანგროსპალური კოალიციის შექმნა სეადა. მან ელჩები გაუგზავნა ეგეიკის სულთანს, შარამისა და აბხისტანის გამგებელ ალა-ად-ღოეულსა და მ-ს. გაყოფილ სამოკემიერო ხელმეკრულემა, რომელითაც აღნიშნულმა ქვეყნებმა ოსმალეთის წინააღმდეგ ერთობლივი ბრძოლის პირობა დადეს. მგარამ სხეადასხეა მიზეზთა გამო ეს წამოწყება წარუმატებლად დამთავრდა. 1515 მ. ჩამოშორდა პოლიტიკურ ასპარეზს და ბერად აღიკვეცა იაკობის სახელთ.

წყარო: ე ა ხ უ მ გ ი . აღწერა სამეფოსა საქართველოსა – წგ: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაფხიშვილის გამოქ. ტ. 4, თბ., 1973; XV ს-ის იგაელ მოგზაურთა ენობები საქართველოს შესახებ, ე. მანსელი-ინიელის გამოქ., თბ., 1981; სამხრეთ საქართველოს ისტორიის მასალები (XV-XVI სს.), ქრ. შარაშიძის გამოქ., თბ., 1961.

ღოე: ს ე ა ნ ი ძ ე მ . საქართველო-ოსმალეთის ურთიერთობის ისტორიადან (XVI-XVII სს.), თბ., 1971.

მთავრობათა სამართალმეგამიერობა. უფლებებისა და ეალდებულებების გადასევა ერთი მთავრობიდან მეორეზე მოეკმულ სახელმწიფოში შიდა ევლილებების გამო. მეგ, როდესაც მთავრობა იელებდა არაკონსტიტუციური გზით, შეიძლება წამოიჭრას ძველი მთავრობის მიერ სევა სახელმწიფოებთან დადებულ ხელმეკრულებებთან ახალი მთავრობის ურთიერთობის საკითხი. თუმცა ამასთან ახალმთავრობის არსებობა სხეა მოსაზრებაც, რომლის თანახმად მთავრობის შეეულა არ ახდენს მეგაეულენას სახელმწიფოთა უფლებებსა და ეალდებულებებზე (ხ. სახელმწიფოთა სამართალმეკეკლერეთა).

მთავრობის მეთაური, თანამდებობის პირი, რომელიც ხელმძღვანელობს მთავრობის საქმიანობას. ოფიციალური სახელწოდება მ.შ-ის სახელდასხვა სახელმწიფოში სხეადასხვავარია: მინისტროს საბჭოს თაემქლომარე (იგალა), პრემიერ-მინისტრი (დიდი ბრიტანეთი, ინდოეთი), ფუელალური კანელონი (ავსტრია, გერმ.), მთავრობის თაემქლომარე (ესპანეთი, ლუქსემბურგი) და სხვ. აშშ-ში, მექსიკაში და სხვა საარეზიდენტო რესპუბლიკაში მ.შ-ის თანამდებობა გაერთიანებული სახელმწიფოს მეთაურის თანამდებობისთან, ასე რომ, მ.შ-ს წარმოადგენს რესპუბლიკის პრეზიდენტი, რომელიც ხელმძღვანელობს ქვეყნის როგორც სამინიარ, ასევე საგარეო პოლიტიკას. მ.შ. უფლებამოსილია მიიღოს სხეა სახელმწიფოთა დოკლამატორი და სხვა ოფიციალური წარმომადგენლები, ჩაატაროს მათთან მოლაპარაკებები, მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო კონფერენციებში, ხედი მოაწეროს ხელმეკრულებებს სეციალური უფლებამოსილების გარეეე.

რუსი სახელმწიფოს გერეგორიზმზე ყოფნისას იგი სარგებლობს დიპლომატიური პრივილეგიებითა და იმუნიტეტებით. საქართველოს ახალი კონსტიტუციის თანახმად, საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების (მთავრობის) მეთაური არის საქართველოს პრეზიდენტი.

მიტროპოლიტი (Mijatovic) ცეციენი (დ. 1913), პარტიული მოღვაწე და იუგოსლავიის რესპუბლიკის დიპლომატი. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ იმიგრირებოდა სახელმწიფო და პარტიულ სამუშაოზე ბოსნიასა და პერეცევიცისში. 1957-61 იყო ვაჭო „კომუნისტის“ ლიტერატორი და მთავარი რედაქტორი; 1961-65 – იუგოსლავიის ელჩი სსრკ-ში. 1965-69 – მდივანი, თავმჯდომარე ბოსნიისა და პერეცევიცის კომუნისტთა კავშირის; 1969-79 – იუგოსლავიის კომუნისტთა კავშირის ცკ-ის პრეზიდენტის წევრი; 1969-74 – იუგოსლავიის კომუნისტთა კავშირის ცკ-ის პრეზიდენტის აღმასრულებელი ბიუროს წევრი; 1979-84 – პრეზიდენტის წევრი; 1980-81 – იუგოსლავიის სურ პრეზიდენტის თავმჯდომარე; 1984 – ფედერაციული საბჭოს წევრი.

მიტროპოლიტი, პონტოს მეფის *მითრიდატე VI ევპატორის* ძე, კოლხეთის გამგებელი. აუჯანყდა მამას და თავი შეუფუც გამოაცხადა (ძე. წ. 79 შემდეგ), მაგრამ ხელისუფლება დიდხანს ვერ შეინარჩუნა. ევპატორმა განდგომილი შვილი შეიპყრო და სიკვდილით დასაჯა. მ-ს შეუფუც დასმა კოლხეთის წარჩინებულთა ინიციატივას უნდა მიეწეროს. ეგეს არ უნდა იწყეუდეს, რომ საზოგადოების გაბაგონებული ნაწილი ესწრაფებოდა დამოუკიდებელ სამეფოს აღდგენას.

მიტროპოლიტი, სომხეთის მეფე (36-52), იბერიის მეფის *მითრიალე VI*-ის ძე. სომხეთის გასვლა მის ასევე იბერიის სამეფო ქარის დიდი გაზარდვება იყო. მ. იმპერიის ხელისუფლებასთან მჭიდრო კავშირში მართებდა სომხეთს, მაგრამ *კოლოვლამ*, გურგენიძის მიზეზების გამო, რომში გაიწვია და ბორკილები დააღო. სომხეთში იმპერატორმა *კლავდიუსმა* იგი გაათავისუფლა და სომხეთში დააბრუნა. 52 საეუთარი მძის, ქართლის მეფის *ფარსმან I*-ის ინტრიგებით, რადამისგმა მოკლა და გასეპტირდა.

ლიტ.: სხ. სტაგასიან *მითრიდატე I*.

მიტროპოლიტი I (?-ას. წ. 35), ქართლის მეფე. ანტიკური წყაროების მიხედვით, აქტიურად იყო ჩართული რომის აღმოსავლურ პოლიტიკაში. მ. I იყო რომში გაგზავნილი იბერიის ელჩობის ისიკიატორი, რომელიც დაფიქსირებულია იმპერატორ ოქტავიანუს ავუსტუსის წარწერაში. მ. I-ის საგარეო პოლიტიკის დიდ გამარჯვებას წარმოადგენდა პართია-რომის კონფლიქტში სწორი არჩევანის გაკეთება. სომხეთის განცხადების ბრძოლაში მ. I-ის შორისმჭერეელობის წყალობით, იმპერატორმა გაბრუნებდა სომხეთის მეფის გვირგვინი იბერიის მეფის ძეს გადასცა.

ლიტ.: ქავთარაძე, ი. იბერიის მეფე მითრიდატე I-ის ქართულ დიპლომატიკა. წყაროვლელი, II, თბ., 1995.

მიტროპოლიტი II (ას. წ. I საუკუნის მეორე ნახევარი), ფარსმან I-ის ძე, იბერიის მეფე. დიპლომატიურ სარბიულზე მის შესახებ ცნობას ვეაწუდის მესხეთში აღმოჩენილი იმპერატორ ვესპასიანუს წარწერა. 75 წლით დათარიღებულ წარწერაში მ. II წარმოდგენილია რომაელი ხალხის მოკავშირედ და მეგობრად.

მიტროპოლიტი VI მითრიდატე (Mithridates Eupator) (ძე. წ. 132-63), პონტოს მეფე (III-ადგი). ელინისტური სამეფოს უკანასკნელი დიდი სარდალი და პოლიტიკოსი. წინააღმდეგ რომაელთა აგრესიის მცირე აზიაში. თავის სუბს დაუმორჩილა ბითინია, კაპადოკია, პაფლაგონია, კოლხეთი, ბოსფორის სამეფო. უტყვევდა რომის სამფლობელოებს. სათავეში ჩაუდგა დიდ კოალიციას, რომელსაც შეუერთდნენ სომხეთის, იბერიისა და აღმოსავლეთის მუსეები. რომისათვის ომი ჩაუბა ძე. წ. 89. დაიკავა პროვინცია აზია და სპერსეთი, მაგრამ 84 ქვერეტასთან დამარცხდა და დაუმობილი ტერიტორიები დაკარგა. მეორე ომი (83-82) შეუდეგოდ დამთავრდა. მსახურე ომის მთელი მცირე ხანი მოიცავდა (74-64). რომელ სარდლებთან *ლუკულუსთან* და შემდეგ *პომპეუსთან* ბრძოლებში მ. VI-ის არმია განადგურდა. დამარცხებულმა ბოსფორს შეაფარა თავი და ახალი ომისათვის მზადებას შეუდგა, მაგრამ შელის დილაგით იმეგავრეებულმა თავი მოკლა 63.

მიტროპოლიტი პერპოპოლიტი, პონტოს მეფის *მითრიდატე VI ევპატორის* უკანონო შვილი. გაიქცა ილიკს კეისრის მეგობარი. ძე. წ. 47 კეისარმა სწორედ მას დააფელა ბოსფორის სამეფო ტახტის დაკავება. მ. პ-მა *ფარნაკ II*-ის მარშრუტი გაიმეორა – შეიჭრა კოლხეთში, აქედან გადავიდა სამცხეში. აწყურული, სადა აღინინას (ლუკიოთი) გასართა გათარევა. ბოლის სრულ დასაფლეთი საქართველოდან ბოსფორი დაღამქრა. აქ ის დაიღუპა ტახტის პრეტენდენტ ასანდრთან ბრძოლაში.

ლიტ.: Л о м о с и я н И. Ю., Г р у з и н о - р и м с к и е в о з н о ш е н и я 1981, ტ. 1.

მილანის საზღვო ხელშეკრულება 1849, ხელი მოაწერეს 6.VIII მილანში ავსტრიამ და სარდინიამ (იუნიონიამ). ხელშეკრულებამ დაასრულა ავსტრია-იტალიის ომი 1848-49, რომელშიც სარდინიამ მძიმე დამარცხება განიცადა. ხელშეკრულება აქსლავდა მშვიდობასა და მეგობრობას ავსტრიასა და სარდინიას შორის და ადასტურებდა 1.III. 1848-იდან მას შორის დაღებულ შეთანხმებებს, რადგან ისინი არ ეწინააღმდეგებოდნენ ხელშეკრულებას. სარდინიასა და ავსტრიის არდლიოგალიურ სამფლობელოებს შორის საზღვრები აღდგა იმ სახით, როგორც დადგინა ვენის კონგრესის 1814-15 დასკენიობა აქცეა. სარდინიის მეფე თავისი და თავის შემკვიდრეთა სახელით, უარს ამბობდა ყველა უფლებასა და პრეტენზიაზე ამ საზღვრების ფარგლებს გარეთ მდებარე მიწების მიმართ. საბავთერიოლ ინარჩუნებდა უფლებას პიაჩენცის საპერეოროს დაპყრობაზე (იმ შემთხვევაში, თუ შეწყდებოდა ბურბონთა მმართველობა პარმის საპერეოროში, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა პიაჩენცის საპერეორო). აღდგა მოდენისა და პარმის პერეოროების მფლობელობის უფლება და ისინი მიიწვიეს ხელშეკრულების ხელმძღვანელად. სარდინიამ იკისრა, გადაეხადა ავსტრიისათვის კონგრესუთა 75 მლნ ფრანკის ოდენობით. მსარეები შეთანხმდნენ, დაეწყით მოლაპარაკებები ორმხრივი საეაქრო

ხელშეკრულების თაობაზე. მილანის ხელშეკრულების რაგი-
ფიკაცია მოახდინეს ანკერის იმპერატორმა 10.VIII. 1849 და
სარდნიის შედეგ 12.VIII. მოლენიასა და პარმის პეროლები
ხელშეკრულებას შეუერთდნენ იმავე წლის 12 და 14.VIII. მი-
ლანის ხელშეკრულების (რომელიც) წარმოადგენდა სარდნი-
ის მიერ იტალიის მიწების გაერთიანებისა და ანკერის ბი-
ტონობისაგან გათავისუფლების წარუმატებელი ცდის შედეგს)
ხელშეკრულების შესაძლებელს ანკერის იმპერატორს
პოლონეთს ლომბარდიამ და ენციკლის ოლქში. 1849 წლის შე-
შოღვისთანავე განაღდაცულ იქნა გოსკანის, რომის,
ვენციისა და სეპოლის რესპუბლიკები.

მიმღებარე მონა. *გაერის სახელად სამართლის კონცეციის*
(1982) თანახმად, ღია მღვისი და ნაწილი, რომელიც უშუალოდ
ესაბუთებდა გერმანიული მღვის გარე სამღალოს. მისი მქალ-
მალური სიგანე, რომელიც ათიულებს იმავე წერტილებთან,
საილიაჟი გერმანიული მღვის სიგანე, არ უნდა აღემატებოდეს
24 სახელადი მისს. მ.მ. დღინდება სახელმწიფოს გერმანიის
ან გერმანიული მღვის სამხრეთული, ფისკალური, საბაჟო
და საინფორმაციო კანონების დარღვევის თაობაზე აქილების
მონა, ან ასეთი კანონმდებლობის დარღვევის აღკვეთისა და
სხვა შესაბამისი ზომების მიღების მიზნით. საქართველოს აქცს
12 მილის მ.მ.

მიმღებარე მონა. სახელმწიფო, რომლის გერმანიულზე
გარდა და დიპლომატიური კონვენციები, ათობრივი, საერთაშო-
რობო ორგანიზაციის სესია. განათავსებულია საქართველოს
ორგანიზაციის შტაბ-ბინა ან უცხო სახელმწიფოს წარმომადგენ-
ლობა. აღნიშნული გერმანი დამოუკიდებელია ექვსი 1969 კონ-
ვენციამის საქმიანური მისიების შესახებ; თუმცა ექვსი 1961 კონ-
ვენციამის დიპლომატიური ურთიერთობების თაობაზე, ასევე
ექვსი 1975 კონვენციამის სახელმწიფოებს წარმომადგენლობის
შესახებ, უნივერსალური ხასიათის საერთაშორისო ორგანიზა-
ციებთან მისდები სახელმწიფო დამოუკიდებელია როგორც
„აღვილსამიყოფელი სახელმწიფო“. სახელმწიფო, რომელიც
იღებს დიპლომატიურ წარმომადგენლობას სპირად მოიხსენიე-
ბა როგორც „კონვენციების სახელმწიფო“, დიპლომატიური
კონვენციების მიმწვევი სახელმწიფო – „სახელმწიფო ორ-
განიზაციის“ ან „მიმწვევი სახელმწიფო“ და ა.მ. მ-ს უფლ-
ბა-მოვალეობიანი განისაზღვრება მრავალმხრივი კონვენციებ-
ის (ხეივანდონისული 1961, 1969, 1975 კონვენციები) ან ორმხრივი
უფიციის მიხედვით სახელმწიფო (მაგ. შეთანხმება შეიქცაობის
შეუდარებლურ საბჭოსა და ულუკროკემირების საერთაშორო-
ბო ორგანიზაციის შორის 1971, ორგანიზაციის სამხრეთული
სტრუქტურის შესახებ შეიქცაობის).

მიმღებარე მონა მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტთან დაკავ-
შირებით. იხ. *ყარაბაღის კონფლიქტი*.

მიმღებარე მონა (Mintoff) დომინი (დ. 1916), მალტის სახელმწიფო და
პოლიტიკური მოღვაწე. 1949-85-დან – ლიბორისტული პარ-
ტიის ლიდერი; პარლამენტის დეპუტატი – 1947-დან; 1947-49-დან
– პრემიერ-მინისტრის მოადგილე და საზოგადოებრივი სამ-
სახურისა და რეკონსტრუქციის მინისტრი; 1955-58 – პრემიერ-
მინისტრი და ფინანსთა მინისტრი; 1962-71 – ოპოზიციის ლიდერი;

1971-84 – პრემიერ-მინისტრი, ერთდროულად – საგარეო საქმი-
თა მინისტრი (1971-81) და შინაგან საქმეთა მინისტრი (1976-81
და 1983-84). 1984-დან გადაამჯობა. მიღწეა ინგლის-მალტის
შეთანხმების გადამხრების (1964), რომელიც შეუქმნდა სასი-
ვლო ბაზისსა და ინგლის-მალტის შეთანხმების გადამხრებულ
ბუნს (1972). აქტიურად მონაწილეობდა იტალია-მალტის
შეთანხმების შექმნაზე 1981.

მირბეუ (Mirbeau) ოსიურ გაბრიელ რიკეტი (Riquetti) (1749-
91), გრაფი, საფრანგეთის დიდი რევოლუციის მოღვაწე. დაიბა-
და მდიდარ არისტოკრატულ ოჯახში. მარჯმ და მონაწილე
თან ურთად საზღვარგარეთ ვაქციების შექმნა. „საფრანგების
შეუდარებელი ოჯახის“ 1776 დასწრებად სიკვდილი
მეუტეა, მაგრამ შეძლო 1785 ამისგან. პარამის დარქდა.
1786 საიდუმლო დიპლომატიური დედაქმნა გაიქცა პრ-
სიამში. 1789 პირიქის გენერალური მტაკების დეპუტატად
მარხელისა და ექვსი მესამე წლებთან. მანსვე გამოირყო-
და განსაკუთრებული ორგანიზაციული ნაჭი. იყო უფიდალური
აბსოლუტისტური რეჟიმის მტერი, თუმცა მისი იდეალი არ
სიკვდილია ინგლისური გიზის პარლამენტური მონარქიის
ჩარჩოებს. ამიტომ ანადთან კონსტიტუციულ პოლიტიკაზე გა-
დვიდა და მსიხლი ბურჟუაზიის (რომელიც) ცდილობდა რე-
ვილუციური განსუთარების შექმნებას) ლიდერი გახდა. მან სი-
დუმლო კავშირი დაამყარა სამეურ კარმის (1790 წლის აპრილ-
ში). დიდი განამჯობა და ათივის უმოსი ეალის გადახდის
საუხურად სამეურ კარის საიდუმლო აგენტი გახდა. რევილუ-
ციის წინაშე მისი დაღატი მხოლოდ მონარქიის დამხობის
(10.VIII.1792) შეძლე გამოქვლინდა, ამიტომ დიდი პატივით
პანსიონში დარეცხული მრამბის ნეტი სეს-მარმის გარე-
ბანში, დამწიფიასა სისაფლაოზე გადაიტანეს.

მირბეუ (Mirbach) ილიკელ (1871-1918), გრაფი, გერმანული
დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახური დაიწყო 1911. 1915-17
– გერმანიის ლესპანი საბერსნიუმი. 1917-18. გერმანული ჯარე-
ვის მიერ რუსეთის ოკუპაციის პერიოდში – გერმანიის სა-
გარეო საქმეთა მინისტრის წარმომადგენელი ბელარუსში.
მონაწილეობდა ბრესტ-ლიტოვსკის (ბრესტის) სამაგი-
ერულ შედეგების 1918 ხელშეკრებაში. 1918 წლის აპრილ-ილის-
ში – რუსეთში გერმანიის მთავრობის ოფიციალური წარმო-
მადგენელი დესპანის რანგით. 6.VII.1918 მოკლეს მოსკოვში
შემარცხენე უხურება, რაც შემარცხენე უხურული ამბოხების
დაწყების საბაზი გახდა.

მირიან (მირიან) I. ქართლის მეფე (მე. წ. III ს. დასაწყები II
ს-ის დასაწყისი), *საერმავის* მე. *ლეონტი მროველი* მ. I-ის დაჩ-
სახურებად თვლის დროეულებისა და ქვეყნიულთა დიდი კოა-
ლიციის განადგურებას. მასვე მიეწერება სომხეთის მეფე არ-
შაკთან ურთიერთობის დაწყება.

წყარო: ლეონტი მროველი. ცხოვრება ქართველთა მეფეთა.
– წგ. ქართლის ცხოვრება, II. ყაუხჩიშვილის გამოც. ტ. I, თბ. 1955.

მირიან (მირვან) II. ქართლის მეფე (ძვ. წ. I ს.), მისი მამა *ფარნაჯოშ* (ეპისტოლეანისმცემლობის მიღების გამო ეროსთავებთან ბრძოლაში დაიღუპა. მ. II აღიზარდა სპარსეთში. დაე-
დასაყუებულმა მოინდომა მამაბაპისეული გასტის დაბრუნება. დაი-
ლი ლაშქრობა შემოვიდა ქართლში და ერისთავებს მო-
ციქელს შემეფობით აუწყა, რომ შერის საიბებდ არ იყო მოს-
ული. ერისთავებმა მის მოწოდებას მხარი არ დაუჭირეს. მ. II-მ ტახტი ბრძოლით დაიბრუნა. მისი შოიქელის სიგევა მ-
ლალი ღონის მტყერმტყეულების სიმუშს წარმოადგენს. მო-
ლაპარაკების ინიციატორის სიგევებით, ფარნაჯოში სა-
მართლიანად დასაჯა. რადგან ვანუღა წინაპართა რწმენას. ერისთავთა შიში რომ გაფანტოს, მ. II მათ ამშვიდებს: „საქუ-
ლისა დატყეუებისათვის მოაკლევნ მამანი შეიღოთ და მმანი მშაი-
ა. და არა იბიების სისხლი საჯულისა დატყეუებისათვის მო-
კლესა“.

ლღ: იხ. სტაგასთან მირიან (მირვან) I.

მირიან III. ქართლის მეფე (IV ს.). „ქართლის ცხოვრების“ ვაღ-
მსიყენით. სპარსეთის მეფის ძე, მოწვეული ერისთავთა შიერ
ასუფატორის ასულის ქმრად. „მოქცევაჲ ქართლისაის“ თანახ-
მად, ქართლის მეფის ძე იყო. მ. III-ის წარმომადგომის შესახებ
ამრთა სხედავასავობის ბოესდავად, ორიუ წყარო ქართლის
მოქცევაში გადამწვევტ როლს მას აქისრებს. მის საქმიანობა-
ში კარგად ჩანს იმდროინდელ საეროთაშორისო ბოულენებში
წეღომის უნარი. ბეური ლევენდარული ამბების გეგირით,
გამოკეითილად გამოიყურება რეალურ პროექტებთან მისი
დამოკიდებულება. რომის იმპერატორის, კონსტანტინე დიდის
რელიგიური პოლიტიკის წყალობით, დამთავრდა ქრისტიანო-
ბის ლევის ეპოქა. სიკის საეკლესიო კრებამ (325) დაასრულა
ახალ რელიგიამუ გადასვლა. გააღიღრა სპარსეთიდან ეციქ-
ლასთაყენისმცემლობის გავრეულების სამიშრობეც. ქართული
ნასთაიონი ორმხორე დარტყმას განიღიდა. მ. III-მ დასაეღური
ორიენტაციის გზა აჩრია და 337 ქრისტიანობა სახელმწიფო
რელიგიად გამოაცხადა.

ლღ: იხ. სტაგასთან მირიან (მირვან) I.

მირიან ბაბქონიშვილი (1766-1834), ერეკლე II-ისა და დარეჯან
დელიფლის შვილი. 1783 რუსეთ-საქართველოს მეფრეულობი-
თი ტრაქტატის დადებასთან დაკავშირებით ერეკლე II-მ მ. ბ.
გაგზავნა იმ დელეგაციამში, რომელსაც ხელმძღვანელობდა
გარსევან ქაქუცაძე. დელეგაციამ შედლოდენს აგრეთუ იერი-
დაიონი ანკოი (შემდგომში კათალიკოსი). მ. ბ. 1784 კელავ
გაგზავნა რუსეთის და იქვე დარჩა, მოღვაწეობა გააგრესლა
სამხეღრო სპასახურში. 90-ან წლებში იღებს გენერალ-
ლეიტენანტის ჩინს და სენატორობას. 1797 მას ეუმბა ყაბარღლის
პოღკის შეფობა. 1798 წლის იანეროდან მ. ბ. საქართველოში დაბ-
რუნდა. ხილო 1801 წლის 15 მარტიდან სახუღამოდ დასასლდა
პეტერბურგში. ეწყოდა ლიგერატურულ საქმიანობას, თარგმ-
ნა ზრავეს გრავედა „აიონტი“. ავერორა რამდენიმე იამბიკო-
სი. დასაღლაეებულა ალექსანდრე ნეველის ლაერამი.

მისია წიპწმბბმწმწ, იხ. დიპლომატიური მისია.

მისინერი. საეკლესიო ორგანიზაციის წარმომადგენელი ამა
თუ იმ ქვეყანაში. სამსიონური მოღვაწეობა განსაკუთრებით
დამახასიათებელია ქრისტიანობისათვის. საქართველოში მოღ-
ვაწე მ-ები ცდლობდნენ კათოლიკობის გავრეულებას. ამავე
ღონის მიღებოდნენ კულტურულ-საგანმანათლებლო მომსახუ-
რებას და ეწეოდნენ მოსახლეობის სამედიცინო მომსახურე-
ბას.

მისინერი. სამსიონური მოღვაწეობის უცნგრი ამა თუ იმ ქვეყ-
ნაში.

მიტმრანდო (Mitterand) ფრანსუა (1916-96), საფრანგეთის
სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1940 მეორე მსოფ-
ლიო ომის ღროს დაიჭრა და ვერდუნთან გყვედ ჩაეეარდა გერ-
მანელებს. 1943-დან მონაწილეობს საფრანგეთის წინააღმდე-
გობის შობრბობაში. 1944 – სამხეღრო გყეუების საქმეთა მინ-
ისტრი ლე კოღოს მთავრობაში; 1947-48 – ვეტერანების საქმე-
თა მინისტრი; 1948 – ინფორმაციის მინისტრი; 1953 – სახელმწი-
ფო მინისტრი; 1956-57 – იუსტიციის მინისტრი; 1965 დამარცხდა
საპრეზიდენტურ არჩევნებში. 1965 აირჩიეს საფრანგეთის
რეპოკრატული და სოიკიატორის უეგარტყეუე პარტეის
ფედერაციის თავმჯღომარედ. 1981 და 1988 აირჩიეს სა-
ფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტად.

**მიუმხრობალი მუენანის სახელმწიფოს და მთავრობის მ-
თავრობა კონსერვაციული.** მიუმხრობლობის შობრბობის უსაღ-
ლესი ფორუმი, რომელიც განსაზღვრავს შობრბობის შირთაღ
მმარბაულებებს, შეიმუშავებს და ამტკიცებს საპროგრამო
დოკუმენტებს, ათანმებს შობრბობის შონაწილე ქვეყნების
პოზიციებს თანამუღრობეობის უმნიშვნელოვანეს პრობლემე-
ბზე. 1970-დან კონფერენციები იმართება დასალოებით 3 წელ-
იწადში ერთხელ. მისი მონაწილეობი მხარის უკურეს საყოფ-
ეთთა მშეღობობისა და უმნიშრობის უზრუნველოფისა,
გამაღებული შეიარაღების შეწყვეტას, მიუმხრობელი ქვეყნებ-
ის თანამშრომლობას სხვა დემოკრატიულ სახელმწიფოებთან
და ძალებთან. კონფერენციებზე რეკლამურულად დუბლობენ
ე. წ. „მოქმედებათა პროგრამას“, რომელიც გულისხმობს
მიუმხრობელ ქვეყნებს შორის ეკონომიკურ თანამშრომლო-
ბას ფინანსურ, ტექნოლოგიურ და სხვა სფეროებში.

მიუმხრობლობის შობრბობა, მსოფლიო ქვეყნების საერთა-
შორისო გავრიანება, რომელიც ძლიერი სახელმწიფოების
სამხეღრო კავშირებთან მიუმხრობლობას საგარეო პოლიტიკის
ერთ-ერთი შირთაღ პრინციპად აღიარებს (იხ. *მიუმხრობლო-
ბის პოლიტიკა*). 25 მიუმხრობელი ქვეყნის I კონფერენცია
უმაღლეს დონეზე მოიწვიეს 1-6.IX.1961 ბელგრადში იუგოსლავი-
ის, ინდოეთის, ეგვიპტის, ინდონეზიისა და განის ინიციატიოთ.
1981-დან I სექტემბერი აღინიშნება როგორც მ. ბ.-ის დღე. მ. ბ.-ის
მიზანია სახელმწიფოთა მშეღობიანი თანაარსებობა, საერ-
თაშორისო მშეღობობისა და უმნიშრობის უზრუნველოფა. მ. ბ.-
ის უსაღლესი ფორუმი მიუმხრობელი ქვეყნების სახელმწი-
ფო და მთავრობის შეთავრება კონფერენცია, რომელიც გარ-
ღება 3 წელიწადში, ერისულ, შობრბობის საქმიანობაში მნიშ-
ვნელოვანი როლი ეკისრება მიუმხრობელი ქვეყნების ჯგუფს
გავროში და საკოორდინაციო ბიუროს, რომელიც ირჩევა კონ-

დაცოა მოპყვა, საფრთხე შეუქმნა საყოველთაო მშვიდობას. ევროპამ კიდევ ერთი ნაბიჯი გადადგა ომისაკენ. ჩხოსლო-ვაკის ეროვნული დამოუკიდებლობა, სუერენიტეტი და გერ-მანიის ეროვნული დამოუკიდებლობა იღონა ომის დამთავრების შემდეგ, ხოლო ჩხოსლოვაკია-დასავლეთ გერმანიის ხელშეკრულებამ 1913 წ. იურიდიულად ბათილად ცნო.

მედიკოსების მემორიალი 1903 (რუსეთსა და ავსტრია-უნგრეთის შორის ევროპული თურქეთის სამ ვილაიეთში რეფორმების პროექტის შესახებ). ხელ მოაწერეს 20.IX(30) მიერმტეგში (ავსტრია). შეთანხმდა რუსეთის მიერ ბალკანეთზე ავსტრია-უნგრეთის აგრესიული მოქმედებებისაგან თავდაცვის სამუ-შაველი. ხელმოწერა დაამტკიცა ილინდენის აჯანყებამ ოს-მალთა უღლის წინააღმდეგ (1903). შეთანხმდა, რომელიც გა-ფორმდა როგორც თურქეთში რუსეთისა და ავსტრია-უნგრეთის უფლების ოსტრეტიკები, ითვალისწინებდა თურქეთის მთავრობისათვის ერთობლივი მოსახლეობის წარდგინება: ამ ვილაი-ეთებში თურქეთის მთავარ ინსპექტორთან დაენიშნათ, „სა-განგებო სამოსახლო აგენტები რუსეთიდან და ავსტრია-უნ-გრეთიდან“. - რეფორმების გატარებულ სამეთვალყურეოდ: მოსხდარიყო თურქეთის განდარმეირის რეორგანიზაცია, მიუყვალათ ადმინისტრაციული ერთეულების გერგორიული საზღვრები ქრისტიანული მოსახლეობის ინტერესების გათვალ-ისწინებით: გარდაქმნათ ადმინისტრაციული და სასამართლო დაწესებულებები: ვილაიეთების მთავარ ცენტრებში შექმნათ მერეული კომისიები ქრისტიანი და მუსლიმი დელეგატების თანაბარი შემადგენლობით და რუსეთისა და ავსტრია-უნ-გრეთის საკონსულარო წარმომადგენლების მონაწილეობით - პოლიტიკური და სისხლის სამართლის საქმეთა გასარჩევად: თურქეთის ჯარების მიერ გადამწვარი ქრისტიანული დასახ-ლებები ერთი წლის განმავლობაში გადსახლებიან-ჯან. თურქეთის მთავრობა დათანხმდა რუსეთისა და ავსტრია-უნგრეთის მოსახლეობაზე დაინიშნა ორივე სახელმწიფოს სამო-ქალაქო აგენტები 2 წლის ვადით. მოხდა განდარმეირის რე-ორგანიზაცია. შეთანხმების დანარჩენი პუნქტების განსორ-ცელება არ მოხდა.

მედიკოსები (დ. 1945), საფრანგეთის სავანეები და სრულ-ელებიანი ულჩი საქართველოს რესპუბლიკაში (1997 წლის ოქ-ტომბრიდან). დამთავრა პარიზის პოლიტიკური მეცნიერებათა უნივერსიტეტი. 1969-72 იყო ათენში საფრანგეთის საელჩოს ვიცე-კონსული და მესამე მდიანი. 1973-74 - საფრანო საქმეთა სამინისტროს ეკონომ-კური საკითხების განყოფილების თან-ამშრომელი: 1975-76 - ეკონომი საფრანგეთის საელჩოს მეორე მდიანი და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში სა-ფრანგეთის უმდიო წარმომადგენლის მთავალე სამრეწვე-ლი განვითარების დარგში: 1976-82 - საფრანგეთის დელეგა-ტი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სურსათისა და სოუ-ლის მეურნეობის საკითხების, მსოფლიო სასურსათო პრო-გრამისა და სურსათის მსოფლიო საბჭოს მეკრებებზე; 1982-85 - საფრანო საქმეთა სამინისტროს ევროპის განყოფილების

აღმოსავლეთ ევროპის სექტორის უფროსი; 1985-87 - ნატოში საფრანგეთის წარმომადგენლობის პოლიტიკური მრეველი; 1987-89 - პრემიერ-მინისტროს კაბინეტის მირთველი უსა-ფრანგეთის სამინისტროსთან კომიტეტის გენერალური სამდიონოს მრეველი; 1989-93 - საფრანო საქმეთა სამინი-სტროს ინსპექტორი; 1993-97 წლის აგვისტომდე - საფრანგეთში საფრანგეთის საელჩოს მრეველი კულტურის, მეცნიერებისა და თანამშრომლობის საკითხებში, ათენის ფრანგული კულ-ტურის ინსტიტუტის დირექტორი.

მედიკოსი ლევან ბიძინას ძე (დ. 1957), საქართველოს რესპუბ-ლიკის საგანგებო და სრულელებიანი ულჩი ავსტრიაში (1996-დან). 1973-78 დაამთავრა თსუ-ის გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტი ეკონომიკური გეოგრაფიის სპეციალიზით. შემოაბდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ეახუში ბავარტონის სახელობის გეოგრაფიის ინსტიტუტში. 1979-80 მიღონებში იმყოფებოდა ავსტრიაში სპარსული ენის თარგო-ნად. 1983-85 სტავიურბას გადიოდა სსრკ-ის მეცნიერებათა აკადემიის გეოგრაფიის ინსტიტუტში გლობალურ გეოგრაფიულ პრობლემათა განყოფილებაში. 1987 დაიცვა საკანდიდატო დო-სტრატია. 1989 იყო დედაშიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განყოფილების სწავლული მდიანი საქართველოს მეცნიერე-ბათა აკადემიის პრეზიდიუმში; 1992 - საქართველოს საფრანო საქმეთა სამინისტროში ჯერ პირველი მდიანი, შემდეგ კი პირველი ევროპული სამმართველოს უფროსი; იმავე წლიდან - სახელმწიფოს მთავრობის აპარატში მსახურმწიფო მრეველი. უღობს ინგლის ერ, რუსულ და სპარსულ ენებს.

მედიკოსი, დასავლეთ საქართველოს („ლითონ-იქიოსი“) მეფე 1327-29. დაითი VI ნარინის ვაჟი. აქტიურ წინააღმდეგობას უწევდა თვის ძმას, დასავლეთ საქართველოს მეფე კონსტანტინე I-ს (1293-1327). გამეფებამდე (1327) „მეფის“ გიგელით მოქმედებ-და, რაც მის ე.წ. „პოლიტიკის მეფობას“ ნიშნავდა, კერპოდ-რატე-არგვეთში. რომელიც მ-ის გამსაკეთებელ დასაყრდენს წარმოადგენდა.

წყარო: ე. ი. უ შ გ ი., აღწერა სამეფოთა საქართველოსა-წგ-ქართლის იხორება, ტ. 4. ნ. ყაუხჩიშვილის გამოყ., თბ., 1973.

მედიკოსის ელჩობა კახეთის სამეფოში. თეიმურაზ I-ის უღწის ნიყოფორე მირგოპოლიდის მოსკოვის ხელმწიფემ გამოაყილა საპანესო ელჩობა: უღწობას მეთავრობდნენ თავადი ყიფი თელდორეს ძე მემეტი და დიპი ივანე კლიქნაროვი. ამ უკანასკნელმა საქართველომდე ვერ ჩამოაღწია და გზაში გარდაიყვალა. ელჩობა მოსკოვიდან გამოდგა 1641 წლის 9 ივნისს და კახეთ-ში ჩავიდა 1642 წლის აგვისტოში. თეიმურაზმა 1 სექტემბერს შეამბათი მთილი მემეტი, უღწმა თეიმურაზს გადასაცა ხელმწი-ფის წყალობის სიგელი და ფულადი დახმარება. მოლაპარაკე-ბის დროს თეიმურაზი რუსეთისაგან სახელგრო დახმარების თხოვდა, რამედე უღწმა ხელმწიფის სახელთა უარო განუცხ-ადა. რუსეთის უღწობამ 1642 წლის 26 ოქტომბერს დატოვა კახ-ეთი და 1643 წლის 4 ოქტომბერს დაბრუნდა მოსკოვს.

ღო: И а к а ш и т е Н., Г р у з и н о - р у с с к и е о т н о ш е н и я в п е р в о й п о л о в и н е X V I I в е к а. Т б., 1968.

შალენიშვი პეტრე (დ. 1936), ბულგარელი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1963-65 – ვიდნისკის საოლქო კომპიუტის დირექტორის სახელმძღვანელო ახალგაზრდული კომუნისტური კავშირის პირველი მდიანი; 1965-66 – ბულგარეთის ეკონომიკის საერთაშორისო კავშირის განყოფილების გამგე; 1966-69 – კომუნისტური პარტიის ვიდნისკის საოლქო კომიტეტის პირველი მდიანი; 1971 – ბულგარეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1971-დან იყო ბულგარეთის კომუნისტური პარტიის ეკონომიკის განყოფილების სოციალისტური რესპუბლიკის სახალხო კრების დეპუტატი.

შოაშენი, კოლხეთის გამგებელი, სერაპიონის დედის ბიძა. სერაპიონი წერს, რომ *მითრადატე VI უკვათროს* დამორჩილებული ქვეყნების მშარეთელად გზავნიდა თავის მეგობრებს. მისთვის მოხარბარაა წრეს ეკუთვნოდა შ., რომელსაც საგამგებლოდ კოლხეთი გადაეცა. სერაპიონი მოგვიხსენებს თავისი წინაპრების სახალხოებზე სონტოს სამეფო კართან. აღნიშნავს მათ აღზრდებებს და დაცემას. პონტოს აღსასრულის ვაშს სერაპიონის ნათესავთა ნაწილად გაიზარა მითრადატეს ბული, ნაწილი კი ჩამომირდა მეთუეს და რომელთა მშარეზე გადავიდა. რომელითა ბანაკში გადასულა სერაპიონის ბაბა (შ-ს მამა). უნდა ვთქვათ, რომ შ. პონტოს გრაველით დროს, როგორც მითრადატეს ერთგული თანამებრძოლი, დილაუებოდა.

შოლენი ვივიენდი (ლათ. modus vivendi – ცხოვრების წესი, არსებობის საშუალება). ნინაეს დროებით შეთანხმება, რომელიც ილბა ჩამოიყალიბდა და იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს რაიმე ხელის შეწყველი პირობები შედგებიან ან გრძელდება ან შეთანხმების დასაძლბად. ზოგ შემთხვევაში ლოკუმენტი, რომელიც შ.პ-ის აწესებს, შეიძლება ატარებდეს მშარეთი ხელმოწერული ხელშეკრულების (შეთანხმება, კონვენცია) ფორმას. ვეგლად სმარად შ.პ. წესდება ნინაეს გავლის შედეგად. ზოგჯერ შ.პ. შეთანხმება საერთაშორისო სამართალით არსებულ სიტუაციაზე, როდესაც მშარეები შეთანხმებისა და ხელშეკრულების არარსებობის მიუხედავად ხანგრძლივი ვადის განმავლობაში იყავენ გარეკულად სწორებს.

შოლენი პროცედენდი (ლათ. modus procedendi – ქვეყნის წესი), გერმანიის, რომელიც გამოიყენება დიპლომატიურ პრაქტიკაში და ნინაეს, თუ როგორ უნდა შესრულდეს და განხორციელდეს საქმანობა, რომელიც შეესაბამება საერთაშორისო ხელშეკრულების მოთხოვნებს.

შოლენი სერენადი. სომხის ისტორიკოსი, ავტორი „სომხეთის ისტორიის“. სახელმძღვანელო ქრონოლოგიური დიაპაზონი დიდა – ქვეყნის დროიანი, ეიდერ 428 ამბებამდე. აღნიშნული მცირედი უარით სიზომბანი გილია. ამით ის განსხვავდება ზებორ გადმოცემებზე დამყარებული ე.წ. „საწილის ისტორიისგან“. მათ შორის ავტორი მშარეთიბა, რაც „მოქვეყნა ქართლისაჲს“ და „ქართლის ცხოვრების“ ადრეულ ნაწილებს შორის, სომხეთის ისტორია“ სომხური ზებორცხოვრებისა და ელენერ-ბიზანტიური და სხვ. დიგერატურის შეკრების მეტად საინტერესო ნიმუშია. შ.პ. ზოგჯერ ავტორად ითვლება, თუკი არსებობს მისაზრება, რომ ის ცხოვრობდა უფრო გვიან (VI-VII ან VIII-IX სს.). შ.პ-ის „სომხეთის ისტორია“ შეიცავს მნიშვნელოვან

ცნობებს ანტიკური პერიოდის საქართველოს ისტორიულ წარსულზე. კერძოდ, ქართლის სამეფოს შესახებ.

ლიტ.: დუნდა თ., კოლხეთი, იბერია და პონტოს სამეფო ნემატიკური მისაძლბის მხუელი, თბ., 1993; მისი ე. წ. საქართველო და დასავლეთი ნემატიკური მისაძლბის მხუელი, თბ., 1995; Халатиш Г. А. Армения и Армянш в "История Армения" Моисей Хоренациот, т. 1, М., 1903.

შოზამბი-სამხრეთი აზრიის რესპუბლიკის შეთანხმება 1984 („ნეკომპაგის ხელშეკრულება“), სელი მოაწერეს 16.III საზღვაო ქალაქ კომპანოში. ძალაში შევიდა ხელმოწერის მიზნით. შეთანხმებაში თავდაქსნულობისა და კეთილშეგობრივი ურთიერთობის შესახებ მშარეობა ეკისრება ერანისთვის სუვერენიტეტის და დამოუკიდებლობის პატივისცემას, მუარე მშარის სამინიარ საქმეებში ჩაურეულობა. ისინი შეთანხმდნენ, რომ მომავალში მათ შორის წარმოშობილ შესაძლო უთანხმოებას და დეგის მოაწერეს ხელნი მისაძლბის, არბიტრაჟისა და სხვა მშეიღობიანი საშუალებებით და არ მომართავენ სუვერენიტეტის, გერმანიის ხელშეკრულების ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. ძალის გამოყენებაში იგულისხმება: სასამეფო, სასამეფო-სამეფო ან სასამეფო-სამეფო ძალების გამოყენება; ამ ძალების თაემოყრა შეთანხმების მოსწრეულ მშარეების საზღვრებთან; მისი სასამეფო, საზღვაო ან სადაელო საზღვრების დარღვევა. მშარეები და სამეფო ავრკის რესპუბლიკა შეთანხმდნენ, მშარი არ დაეგირათ ნებისმიერი სახელმწიფო ან სახელმწიფოთა ჯგუფის შეიარაღებული ძალებისათვის მუარე მშარის პოლიტიკური დამოუკიდებლობისა და გერმანიის ხელშეკრულების დასარღვევად. არ დაეშობა მათი გერმანიის გამოყენება ბაზად ან გრანტიკასათვის სხვა სახელმწიფოს მთაერობის, უცხო შეიარაღებული ძალების, ორგანიზაციების ან ცალკეული პირების მუარე, რომლებიც ამზადდნენ სადაელო მისი, გერმანიის აქტებს ან და აგრესიას მუარე მშარის გერმანიის ხელშეკრულების ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. მუარე მშარეები ითვალისწინებდა მშარეთი წარმომადგენლების შეიარაღებული ძალებისა და კერძო მშარეთის კომისიის შექმნას შეთანხმების პირობების შესრულების შესამოწმებად.

შოლტოვი (ნამდვ. გვარი - სკრიბანი) (1890-1986) ეიანესლავ მისილის სე. სსრკ-ის პოლიტიკური მოღვაწე. დაიბადა ბოქაულის ოჯახში. სწავლდა პეტერბურგის პოლიტექნიკური ინსტიტუტში (1911-12). 1906 შევიდა კომუნისტურ პარტიაში, იყო პარტიულ სამუშაოზე ეიანში. უილოვლის გუბერნიამი. პეტერბურგში. რეპრესირებული იყო მუყის ხელისუფლების მიერ. 1917 წლის თებერლის რევოლუციის დროს იყო პარტიის ეკონომისტი ბიურის წევრი. პეტერბურგში ოქტომბრის შეიარაღებული აჯანყების დროს იყო რევოლუციური კომიტეტის წევრი. შემდგომში შეეძობა სელმსლანულ პარტიულ სამუშაოებზე. 1919-დან – ნინი-სოციალისტის გუბერნიის აღსასკომის თავმჯდომარე, რკ(ბ) დონეცკის გუბკომის მდიანი; 1920 – უკრაინის კ(ბ) ეკონომისტი; 1930-41 – სსრკ-ის სასკომისაბუის თავმჯდომარე.

დომარე, იმავდროულად 1939 წლის მაისიდან – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარო; 1941-57 – სსრკ-ის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე; 1921-დან – პოლსტავროს თავმჯდომარის კანდიდატი, ხოლო 1926-52 – კომპარტისი კუის პოლიტბიუროს წევრი; დიდი სამამულო ომის დროს – სახელმწიფო თავდაცვის კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე. იყო *თეორიის (1943), ყირიშის (1945), ბერლინის (პოპულარის) (1945) კონფერენციების* მონაწილე; 1952-57 – სსრკ კუის პრეზიდიუმის თავმჯდომარე, იყო სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასკომის, სსრკ-ის ცენტრალური წევრი, სსრკ-ის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი 1957-60; სსრკ-ის უმაღლესი სახალხო რესპუბლიკაში; 1960-62 – სსრკ-ის უმაღლესი წარმომადგენელი აღმსრუტეების საერთაშორისო საჯაროებასთან. 1963-დან იყო პენსიაზე.

„მონღოლ ლეპტინა“. საგარეო-პოლიტიკური კონსუტა. რუსულად ჩამოყალიბებული იყო აშშ-ის პრეზიდენტის ჯ. მონროს მიზრთვაში კონგრესისა და 2.XII.1823, რომელიც დასრულდა სახეივარსთა მიმართ აშშ-ის პოლიტიკის ძირითად პრინციპად წამოყალიბდა მსოფლიოს „ამერიკულ“ და „ევროპულ“ სისტემებზე დაყოფის იდეა. „მ.ლ.“ რომელიც ადამსტერბად, რომ აშშ მომავალში გააგრძელებს ევროპული სახელმწიფოების სამხნარო საქმეებს ჩაერეულობის პოლიტიკის, პირდაპირ მიუთითებდა. რომ ევროპულ ქვეყნებს არ უნდა „გაეგრეულებინათ სათავის სისტემა“ ჩრდილოეთ და სამხრეთ ამერიკაში. ამისთან ერთად „მ.ლ.“ ითვალისწინებდა აშშ-ის სეცტრალიტიკის ყოფილი უმანკერი კოლონიების ბრძოლაში მეტრიპოლიტიკის წინააღმდეგ. XIX საუკუნის დასასრულს და XX საუკუნის დასაწყისში „მ.ლ.“-მ ეპოქისათვის აღმასხანსებელი ნიშნები შექმნა და უფრო უფრო ინტერპრეტაცია მიიღო (იხ. „*ოლდის დიპლომატი*“). „მ.ლ.“ რომელიც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული პანამურიკანის ომისათვის, წარმოადგენდა აშშ-ის პრეგრეზივის საფუძველს დასავლეთ სახეივარსთა მიმართ გაბატონებულ მდგომარეობაზე.

მონღოლ კონგრესი 1936. იხ. შივი მღვის სრუტების რეკონსტრუქცია.

მონღოლ კონგრესი 1937. მოიწვიეს დიდი ბრიტანეთის ინდივიდუალი და ჩაგარდა 12.IV-8.V მონგრეში (მედიოპრია). მასში მონაწილეობდნენ ევგენიკ და ამ ქვეყანაში კაბიგულაციური პროცესები. მონაწილეობდა სახელმწიფოები: აშშ, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ბელგია, ნიდერლანდი, ესპანეთი, პორტუგალია, სურინამი, დანია, შვეიცრია და საბერძნეთი. 8.V კონგრესისათვის ხელი მოაწერეს კონვენციის ევგენიკში კაბიგულაციის რეკონსტრუქცია და ევროპულზე ევგენიკის კანონთა გავრცელების შესახებ. კონვენცია ითვალისწინებდა „გარდასახვად პერიოდს“, რომლის განმავლობაში ევგენიკის სეგრეგაციული სეროზული შეიძლება. სინამდვილეში კაბიგულაციის რეკონსტრუქციის პროცესი ევგენიკში გაგრძელდა 1949-მდე.

მონღოლეთის სახეივარსთა მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკის დიდი სახალხო პარტიის მიმართვაში ამისა და წყნარი ოკეანის რაიონის ქვეყნების პარლამენტების 29.VI.1981, ასევე 50 ქვეყნის მთავრების და გაეროს გენერალური მდივნისადმი მიმართვაში. მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკა, რომელსაც სურდა აზიისა და წყნარი ოკეანის რაიონის გადაქცევა მშვიდობისა და კეთილმეტობის მოხდა, სთავაზობდა კონვენციის დადების მოქმედი რეკონსტრუქციის სახელმწიფოების შორის ერთობლივად დადების მოხდას და მათის გამოყენების შესახებ. ასევე კონვენციაში უნდა შეესულიყო შემდეგი დებულებები: დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის ურთიერთდაცემის, სახელმწიფო საზღვრების დაცვით, თანასწორობა, ერთმანეთის მიმართ საქმეებში ჩაერეულობა, ძალის ანდა ძალის შექარის გამოყენებლობა, სადავო პრეზიდიუმის მოქმედება მხოლოდ მშვიდობიანი მეთოდებით, ურთიერთსარგებლო თანამშრომლობის განვითარება. კონვენცია უნდა შექმნეხებულიყო ერთობლივად ყველა იმ სახელმწიფოს მიერ, რომლებიც მასში მონაწილეობის სურველები. ამ მიზნით მონღოლეთში წამოყალიბდა აზიის და წყნარი ოკეანის ქვეყნების კონვენციის მოწვევის იდეა გაეროს ემიშიონების საბჭოს მეშვეობით წვერთა მონაწილეობით.

მონღოლეთ-საბერძნეთის 8300 1243. არსებ კონსტიტუციური მონღოლეთის ოქროს ურდოში დიპლომატიურმა მოხდა შესაძლებელი გახდა მონღოლეთსა და საქართველოს შორის საზავო ხელშეკრულების დადება. არსესის ელჩობის შედეგად მოხდა „საქართველოსა და მონღოლთა საყავრის შორის შოგადი პოლიტიკური და საზავო შეთანხმება“. საქართველო-მონღოლეთის შავი ქისხილის ბრძოლის (1243 წლის 3 ივლისი) მოხდენი პერიოდში, 1243 დაიწყო. სახელმწიფოს შორის შავი ქისხილი საბოლოოდ ყარაიორქში წყარდა – *რესუდენსი* ელჩისა (*სამარალი*) ყარაიორქშიდან პანახით დაივიანა, თან დიდი ყარაიკ გარდაიქცა. ამიგი ამ მისამ თავის მნიშვნელობა დაკარგა. ასევე დიპლომატიკური დაგვირგა არსებ მწიგნობართუხუცეს მონღოლეთის უმაღლეს მღვდელად, ხოლო *ბათი-ყავრის* შავის საბოლოო ივრიდული ძალის მქონე დოკუმენტის ფუნქცია შეიძინა – გადაწყდა საქართველოს ჩრდილოეთის ულუწისაში უმაღლესი დამორჩილება. მ-ს-ის პირობებით: 1. საქართველოს ხელისუფლებამ მონღოლთა ყავრის უმანკეობა იწო. 2. მეფის ხელისუფლება და სახელო გახდა ხელახლებული რჩებოდა. 3. ქვეყნის ერთიანობა – „ყოველი საქართველო“ შენარჩუნდა. 4. მონღოლეთის სისტემაში მნიშვნელოვანი ცვლილებების შეტანა არ მოხდა. 5. რუსუდან თბილისში, ქვეყნის ყველაქალაქში. დაბრუნების უფლება მიეცა. 6. საქართველოს სახელმწიფოს სხვა მნიშვნელოვანი უმანკეობი დაუბრუნდა – მონღოლეთმა „პანგენი უყვეს მყვესა და მთავართა საქართველოსათა, მიქციეს ყოველი საქართველო, გვილისი, სამშვილდე“ (*გაბათილმწერელი*). 7. საქართველოს გახდის პრეცედენტის მიუხედავად მონღოლთაგან უსულეა და ყავრის მიერ მიტოვდა. 8. დასავლეთ საქართველო, რომელიც მონღოლეთს უშუალოდ არ დაუპირდა, მონღოლთა იმპერიის შეთანხმებაში იქნა შეყვანილი. მონღოლთა უმაღლესი მოხელე და მათი ჯარი დასავლეთში არ იქნა ჩაყენებული, მაგრამ როგორც საქართველოს

სამედიკოსო ნაწილს, რუსულადნის მმართველობის ხანაში, ლხის-
სკისიანი ეპიტისათვის ხარკი უნდა გადაეხადა. 9. საქართველოს
დაეკისრა ხარკი – 50 (40) ათასი „ქერაზი“ (ოქროს ფული). 10.
საქართველოს სამედიკოსო სამსახურს აბალის გამოყენება და მონ-
ღოლითა დროებითა დამკერებებით მონაწილეობა დეკრებად.

წერა: ჯ ა ლ ი ე ა რ კ ი ს ი . ისტორია მონღოლუბისა, რომელი-
თუ ჩვენს თაბარებს ეუწოდებთ, გ. ქალქის თარგმანი... „მსკ“. ნაკვ. 2.
თბ., 1942.

ლავ: ჯ ა ლ ი ე ა რ კ ი ს ი . ივ. ქართველი ერის ისტორია, წგ. 3,
თბ., 1966 (თბზ., გ. 3, თბ., 1982).

მორატორიუმი (ლათ. moratus – შემაკავებელი, შემაფერხებე-
ლი). საერთაშორისო სამართლის სუბიექტთა შეთანხმება რაიმე
მოქმედებისაგან განსაზღვრული ან გასუსტებული ვადით
თავის შეკავების თაობაზე. როგორც წესი, მ. ცხადდება რომე-
ღაიმე საქმიანობაზე საერთაშორისო ხელშეკრულების დადები-
სათვის იმდროის პერიოდში. მ. ზოგიერთ შემთხვევაში ცხად-
დება ცალმხრივად, ერთი სუბიექტის მიერ ამის იმედით, რომ
სხვა სახელმწიფოები მიიბაძევენ მას. ასე ეძღა, ყოვლშა სსრკ-
მა 1977-85 რაიონურად გაბაიგებად მ. ბირთვულ ფეიციბე-
ის წარმოებაზე. მრავალმხრივი მ-ის მავალითა ანტარქტიდის
1959 ხელშეკრულების მხარეების IX საკონსულტაციო შეხვე-
დების მონაწილეთა მიერ მ-ის გაიოცებად (1977) ანტარქტიდის
რესურსების სამედიკოსო დაზვერვისა და დამკრებების წარ-
მოებაზე იმ დროშე, ვიდრე არ სამოკალიბლებოდა ამ
რესურსების რეკლამირების საერთაშორისო სამართლებრივი
რეჟიმი. საერთაშორისო კერისა სამართალი მ. ნონშეს ვალ-
დებულების მუხრულების გადაგებისა გარკვეულ დროით ან
ამ პერიოდით, რაუთა მოქმედებს განსაკუთრებული გარემოე-
ბანი (ომი, სერიოზო უბედურება და სხე). მ. შეიძლება გამოცხ-
ადდეს მისდასახელმწიფოებრივ უმნიშვნელოვანეს საკითხთან
დაკავშირებითაც. ყველამე გავრელებულია მ-ის გამოყენება
საკლდითი დასჯის პრობლემის გადაწყვეტასთან დაკავშირე-
ბით. ამ შეიხსიყევამი, როგორც წესი, გამოიყენება მ-ის შემ-
დეკა ფორმები: ა) სიკლდითი დასჯის განაჩენის გამოგანაზე;
ბ) სიკლდითი დასჯის განაჩენის აღსრულებაზე. საქართველო-
ში ლესისათვის მრავლქველად მოქმედებს მ. სიკლდითი დას-
ჯის განაჩენის აღსრულებაზე.

მორანო-სალცედო (Morano-Salcedo) ლუის (დ. 1918), ფილიპინე-
ლი დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურში იმყოფება 1946-
დან მუშაობდა ფილიპინებისა და მექსიკის საელჩოებში (1954-
56), აშშ-ში (1956-57); 1957-59 – ფილიპინებისა და ვიეტნამის წარ-
მომადგენლობებში ელჩ-მრჩეველად; 1965-68 – ფილიპინების
ელჩი დასავლეთ ევროპაში, 1969-77 – საფრანგეთში, 1977-82 –
სსრკ-ში, შეთავაზებითა – ფინეთში; 1982-დან – ფილიპინების
მკლდისი წარმომადგენელი გავროში.

მორატორი არაკლი იბანესი (დ. 1745-1827), გრაფი, რუსი დიპლო-
მატი. 1764 დაიწყო თანასახური საგარეო საქმეთა კოლეგიაში.
მუშაობდა სხვადასხვა თანამდებობებზე რუსეთის მისიის შე-
მადგენლობაში – ესპანეთში (1768), პოლონეთში (1772), პოლან-
დაში (1775) და თურქეთში (1776). 1781-82 – რუსეთის მეორე
ელჩიანი პოლანდეთში. მონაწილეობდა პარიზის სამშვიდობო
კონფერენციის მუშაობაში, სადაც ხელი შეუწყო ვერსალის

(ამერიკა-ინგლისის) სამშვიდობო ხელშეკრულების 1783 ხელ-
მოწერას. 1783-86 – ლესიანი შეეცაიანი; 1786-დან – საგარეო
საქმეთა კომისიის წევრი. ხელი მოაწერა მთელ რიგ საეკლდრო
და სამოკავშირეო ხელშეკრულებებს. პეტერბურგის კონფერ-
ციებს 1793 და 1795. აქველ ჩ-ის შეყობის წლებში (1796-1801)
მერისხელთი იყო. 1801-03 – ელჩი საფრანგეთში. 1801 ხელმოაწე-
ურა პარიზის სამშვიდობო ხელშეკრულებას და საიღვოსო კონვენ-
ციას, ასევე – რუსეთ-ესპანეთის სამშვიდობო შეთანხმებას. 1820
დაინთნა სახელმწიფო საბჭოს წევრად.

მორე (Moro) ადლი (1916-78), იტალიის სახელმწიფო და პოლი-
ტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1946-დან – ამოუკრებელი კრე-
დისი დეპუტატი, შემდეგ – პარლამენტის წევრი; 1948 – საგარეო
საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1953-55 – ქრისტიან-დემოკრა-
ტიული პარტიის ურქეთის დილერი; 1955-57 – იტალიის მინ-
ისტრი; 1957-59 – განათლების მინისტრი; 1959-63 – ქრისტიანულ-
დემოკრატიული პარტიის პოლიტიკური მდივანი; 1963-68 და
1974-76 – მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე; 1965-66, 1969-72
და 1973-74 – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1976-78 – ქრის-
ტიანულ-დემოკრატიული პარტიის ურჩიული საბჭოს თავმჯ-
დომარე. 1978 მიკლეს „წითელი ბრიგადის“ ტერორისტებს.

მორის პრეზენი (1814) (ნორვეგიისა და შვეიცარია შორის), დიდი
14.VIII მონში (ნორვეგია), მისი მღვდელი დასრულდა ომი.
რომელში შვეიცარია წარმოადგენდა ნორვეგიის წინააღმდეგ, რათა
იძულებული გაეხადა იგი, ეყნო შეეცა-დანისი 1814
ხელშეკრულება (ის, კლის *საბუთი ხელშეკრულება 1814*). კრ-
მეყიამ დაადგინა შეეცარევიანი უნდა. კრეყიანი თოქალ-
ისწინებს საომარი მოქმედებების შეწყვეტას, დაწინა პრისიკის.
კრისტიან ურედერიკის ეარს ნორვეგიის სამეფო გაბჭე და
ნორვეგიის თანხმობას. შეეცარის მუქე მძაღლივლად ნორვეგი-
ის მუქეე ყოვლიყო. შეეცარა უმრეწილყოვად თიღიღიღის
კონსტიტუციის (1814) სიბტყიეს უნის ფაქტადან გამომდინარე
ევილუებებით, რომლებიც უნდა განმარტოელებულიყო ნორ-
ვეგიის სტორტიკის (პარლამენტის) მიერ. 4.XI.1814 სტორტიკე-
მა ნორვეგია განაოცებად როგორც „თავის ევალი, დამოუკლდ-
ბელი და განყოფილი სამეფო, გაერთიანებული შეეცარისთან
საერთო მონარქის სახით“. უნამი, რის შედეგადე ნორვეგიამ
შეინარშუნა აფგანოშია ქვეყნის შიგნით, მავრამ დაკრება ლ-
მისიკლებლობა საგარეო პოლიტიკის სფეროში, იარსება 1905-
მე.

მრსპრპის ტიპიზირი 1945 (საბჭოთა კავშირის, აშშ-ისა და დიდი
ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრების მონაწილეობით).
ჩატარდა 16-26.XI *კორიის (აღლესი) და ბურინის (სოვლამის)*
კონფერენციის 1945 დადებულიდებითა შეხებაშისადა. ხელი
შეუწყო ევროპისა და შორეული აღმოსავლეთის ომისმეღვდი-
ში მოწიების საკითხთან მოგვარებას. იგადასთან, რკონფერ-
ციის, ბუღვარეთთან, უნგრეთთან და ფინეთთან სამშვიდობო
ხელშეკრულების საკითხზე მხარეობდა შეთანხმდნეს, რომ ამ
ხელშეკრულებათა შედგენაში მონაწილეთა მთავრდნეს მ-
ლოდ ის სახელმწიფოები – საგარეო საქმეთა მინისტრების

საბჭოს (სსმს) წევრები, რომლებიც „წარმოადგენენ ანდა ... ითვლებიან კაბიტულაციის პირობების სელმომწერ მხარეებდ“ (იგაღისასათვის – სსრკ, დიდი ბრიტანეთი, აშშ, საფრანგეთი; რკინისთვის, ბულგარეთისა და უნგრეთისათვის – სსრკ, აშშ და დიდი ბრიტანეთი, ფინეთისათვის – სსრკ და დიდი ბრიტანეთი). არა უგვიანეს 1.V.1946 წლის უნდა მოეწივა სამშვიდობო კონვენტსა სსმს-ს ხუთივე წევრის, ასევე „გაერთიანებული ერების ყველა წევრის მონაწილეობით, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობდნენ ევროპაში მტრული სახელმწიფოების წინააღმდეგ რომი თავისი მნიშვნელოვანი კონტინენტებით“ – სამშვიდობო სელმუკრულებათა პროექტების განსახილველად (იხ. *პარიზის დამარჯობის კონვენტის 1946*). მეორე მსოფლიო ომში იაპონიის დაპირებებისას დაკავშირებით სათაბრისა მილი; გადაწყვეტილება იაპონიის კაბიტულაციის პირობების განსაზღვრისათვის ორგანიზაციული პრინციპების შესახებ; სათაბრის მონაწილეებმა მიადღეს შეთანხმებას (რომელსაც შეუერთდა ჩინეთი) მორეული აღმოსავლეთის კოისისა და სამოკავშირეო საბჭოს შექმნის შესახებ. სათაბრის გადაწყვეტილება კორეის თაობაზე შიშარული იყო კორეაში; აშპონის კოლონიური რეჟიმის შედეგების ლეგიდაკიის, ქვეყნის დემოკრატიზაციისა და დემოკრატების აღდგენისა და აღდგენისაკენ. ამ მიზნით გათვალისწინებული იყო კორეის დროებითი დემოკრატიული მთავრობის შექმნა, სოლო მისი შექმნის ხელის შეწყობისათვის დაწესდა საბჭოთა-ამერიკული ერთობლივი კომისია. ჩინეთის საკითხზე, რომელიც განისილულია მის გერგორიაზე გომინდანის მთავრობის მიერ აშპონის მხარდებრით დაწესებული სამოქალაქო ომის გამაყვებასთან დაკავშირებით, სათაბრის მონაწილეები შეთანხმდნენ „ჩინეთის გაერთიანებისა და დემოკრატიზაციის“ აუცილებლობის, ეროვნული მთავრობის ყველა ორგანოში დემოკრატიული ელემენტების მოზიდვისა და სამოქალაქო ომის შეწყვეტის შესახებ. იმადგროულად აშპონისა და საბჭოთა კავშირის მინსტრებმა მიადღეს შეთანხმებას ჩინეთთან უმოკლეს ვადაში „საბჭოთა და ამერიკული შეიარაღებული ძალების სსსრკულ-გამოყენების“ სათაბრე. საბჭოთა მხარეებ უეე 3.V.1946 მსალთან დადარულად სათბის ზარების ევაკუაციის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთიდან; რაც შეეხება აშპონს, მან შეინარჩუნა სათბის შეიარაღებული ძალები ჩინეთის გერგორიაზე და აშპონს გააიღარა სამხედრო და ეკონომიკური დახმარება *ჩინეთის კომინდარული მთავრობისათვის* (იხ. *მარშალის ბოლის 1945-47*). სათაბრის გადაწყვეტილებებში რუშინეთისა და ბულგარეთის შესახებ დადგინორდა დიდი ბრიტანეთისა და აშპონს მიერ რუშინეთისა და ბულგარეთის ცნობის პირობები. სსრკ-ს ამ ქვეყნებთან უეე დასეარებული ჰქონდა დამოუბადგოერი ურთიურთაობა. სათაბრის მონაწილეებმა გადაწყვიტეს გაეროს გესერალური ასამბლეის 1 სესიონზე შეეგანათა წინადადება „აგომური ესრეთის შექმნასთან დაკავშირებული პრობლემების განსახილველად“ კომისიის შექმნის შესახებ, რომელიც იმოქმედებდა გაეროს უშიშროების საბჭოს დირექტივებითა და შეთავალერობით.

როების უმრუტეულითვის თაობაზე), ჩაგარდა 29.XI-2.XII. მონაწილეობდნენ ალბანეთის, ბულგარეთის, უნგრეთის, გდრ-ის, პოლონეთის, რუმინეთის, სსრკ-ისა და ჩეხოსლოვაკიის წარმომადგენლები. ესწრებოდა შეთავალერული ჩინეთის საბალოტისეაბულიდან. სათაბრის მორეეს საბჭოთა კავშირის ინიციატივით საერო-საშროისო ვითარების გამაყვებასთან დაკავშირებით, რაც გამოწვეული იყო 1954 წლის ოქტომბერში პარიზის შეთანხმების ხელმოწერით (რომელიც ითვალისწინებდა გერმანიის რეზილიტარობისათვის და მის უაქტივობზე შესწავლას (ნაგომი); ასევე დასავლეთის სახელმწიფოების მიერ ევროპაში კოლექტიური უშიშროების სისგმის შესახებ საბჭოთა წინადადების უარყოფით. სათაბრის მონაწილეებმა განისილეს მდგომარება ევროპაში და საკუთარ სახელმწიფოთა სახმრეების უშიშროების უმრუტეულითვის ეუექტური ღონისძიებების განხორციელების შესახებულობა, აშასთან ისინი მთადანად დაეთანხმნენ „ევროპაში კოლექტიური უშიშროების შესახებ საერთო-ევროპული ხელშეკრულების“ საბჭოთა პროექტში ჩამოყალიბებულ პრინციპებს. სათაბრე მილუბდა ერთობლივ ელკარავაში მონაწილე სახელმწიფოთა მთავრობებმა განსახილველ, რომ პარიზის შეთანხმების რადიფიკაციის შემთხვევაში განახორციელებდნენ ერთობლივ ღონისძიებებს საკუთარი ქვეყნების თავდაცვისუნარიანობის გამტკიცებისა და შესახებ ავრსიისაგან მთავი დაცვის მიზნით. მიღწეული შეთანხმებების თანახმად, 1955 წლის მთბში ვარშევაში ჩაგარდა ევროპის ქვეყნების მე-2 სათაბრი ევროპაში მშვიდობისა და უშიშროების უმრუტეულითად (იხ. *ვარშევის სათაბრი 1955*). რომელიც დაილო ვარშევის ხელშეკრულება.

მოსკოვის კრებაში, რუსული კომპანია, ინგლისის საეპრო კომპანია, რომელმაც 1554 სათბის მთავრობისგან მიილო კარგო რუსეთის სახელმწიფოსთან მონოპოლიური ვაჭრობის უფლებაზე. იანვრ 1.V-მ, რომელსაც სურდა დასავლეთ ევროპასთან პოლიტიკური და საეპრო კავშირების გაყაროება, მოსკოვის კომპანისა მთბივა რუსეთთან საბაო ვაჭრობის უფლება, სოლო 1569 – მდ. ვოლგაზე გამაელი გზით აღმოსავლეთის ქვეყნებთან საგრანზიტი ვაჭრობის უფლება. მას შემდეგ, რაც ინგლისის დელოფაშა ელისაბედ I-მა უარი თქვა რუსეთის ულცხთან პოლიტიკური მრედაპარაკებებზე, იანვრ 1.V-მ 1570 ჩამოარია მ.პ.-ს ყველა პრივილეგია. შემდგომში ინგლისის ოსონით ეს პრივილეგიები საწილობრიოე აღდგა, თუქცა რუსი ვაჭრების წინააღმდეგობის გამო მ.პ.-მ ვერ შელოტ რუსეთის ბაზრის დაუღლება. XVII საუკუნის დასაწყისში პოლონეთი-შევეის ინტერვენციის დროს მ.პ.-ის ანგნებმა წარადგინეს რუსეთის ჩრდილოეთისა და მდ. ვოლგაზე გამაელი გზის დაყარობის პროექტები (1611 და 1612). ინტერვენციის მარტსმა 1612 ჩამადა ეს გეგმები. 1649 მ.პ.-ის ადგნებზე გააყევს რუსეთის სახელმწიფოიდან და მან უაქტივობა შეწყვიტა მოლვაწვობა.

მოსკოვის კრებაში 1922 (შეიარაღების შემცირების შესახებ), ჩაგარდა 2-12.XII. მოიწვიეს საბჭოთა მთავრობის ინიციატივით, რომელმაც 12.VI.1922 მთარა პოლონეთის, ლატვიის, ესტონეთისა და ფინეთის მთავრობებს წინადადებით, მოეწვიათ მოსკოვში კონფერენცია შეიარაღების შემცირების თაობაზე რუსურ-სა და შემოაღმზნული ქვეყნების მონაწილე-

ონია). მოგვიანებით მოწვევა გაუგზავნეს რუმინეთს, რომელსეც თავისი მოსაწილეობა კონფერენციამ დაუკავშირა მიუღებელ პირობას იმის თაობაზე, რომ საბჭოთა მთავრობას ევროკონსიულის მიერ ბესარაბიის დასერობა. დანარჩენმა სახელმწიფოებმა მიიღეს დაკმაყოფილება. კონფერენციამ საბჭოთა დელეგაციამ წარმოადგინა გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა სამხელეთო შეთანხმებულ ძალისხმევას პროპორციულ შექცობაში 75%-ით 15-21 წლის განსაზღვრებით. ასევე სამხედრო სარჯების შექცობებს. მათ შორის წინასწარ შეთანხმებული პირობების შესაბამისად პოლონეთის, ლატვიის, ესტონეთისა და ფინეთის დელეგაციებმა მიმართეს ტექტიკას, რომლის მიზანი იყო ევროპალების გადაღობა შიდაგარე საკითხიდან – განსარაღების განსილუიდან. როცა საბჭოთა დელეგაციამ ეს ტექტიკა ვაისადაქარაუა, შემოადინებული ქვეყნები წაყიდნენ კონფერენციის ჩამდებ.

80სკოპის კონფერენციები 1941. 1943. I. konferencia 1941
 საბჭოთა კავშირის, აშშ-ს და დღი ბრიტანეთის წარმომადგენელთა მონაწილეობით, მიმდინარეობდა 29.IX-1.X კონფერენციის მონაწილეებმა განიხილეს საბჭოთა კავშირისათვის ამერიკული და ბრიტანული სამხედრო ძალების მიწოდების საკითხი. პიტლურული გერმანიის წინააღმდეგ ომში მატერიალური რესურსების გაეროადინების და უკუყვანვად გამოყენების მიზნით. კონფერენციამ ხელი მოაწერეს ოქმს, რომელიც ათვალისწინებდა საბჭოთა კავშირისათვის შეიარაღების, სამრეწველო მოწყობილობისა და სურსათის მიწოდების ყოველთვიურ მოცუბებს I.X.1941-დან 1942 წლის ივნისამდე პერიოდში. აშშ ამ საქონლის მიწოდებას ახორციელებდა ლენდ-ლიზის შესახებ კანონის საყუბელებზე, ხოლო დღი ბრიტანეთი – ორმხრივი მიწოდებისა და კრედიტის შესახებ საბჭოთა კავშირთან დადებულ შეთანხმების საყუბელებზე (16.VIII.1941).

2 konferencia 1943 საბჭოთა კავშირის, აშშ-ისა და დღი ბრიტანეთის სავაერო საქმეთა მინისტრების მონაწილეობით, მიმდინარეობდა 19.30.X. კონფერენციებმა განიხილეს ომის დასრულებისა და მისი ევროპული მოკავშირეების წინააღმდეგ ომის ვალდების შექცობების საკითხი და ამასთან დაკავშირებით ევროპაში მთავრობების ურთიან განხილვის პრობლემა. დღი ბრიტანეთის სავაერო საქმეთა მინისტრმა *ა. ბლენსმა* და აშშ-ის სახელმწიფო მეთაურმა *ჯ. ჰელსმა* თავი შეიკავეს რაიმე კონკრეტული ვალდებულებებისაგან. ევროპაში მთავრობების ურთიან განხილვის ვალდების საბოლოოდ შეთანხმების სსრკ-ის, აშშ-ის და დღი ბრიტანეთის დღიურებმა *თიხარისონი კონფერენციამ 1943* სამი ქვეყნის მთავრობას შორის უფრო მკიდრო თანამშრომლობის უზრუნველყოფის მიზნით, კონფერენციის მონაწილეებმა შექცეს ევროპის საკონფლიტო კომისია ლონდონში, რომელსაქცა უნდა შეეჭმადებდა შესაბამისი რეკომენდაციები სამი ქვეყნის მთავრობისათვის. მინისტრებმა მიიღეს დეკლარაცია საყოველთაო უმშიროების, ასევე იგაიიისა და ავსტრიის შესახებ. გაითქვეყნდა აგრეთვე დეკლარაცია პიტლურული მთავრობის ჩაღყილ დანაშაულზე მათი პასუხისმგებლობის შესახებ, რომელსაქცა ხელი მოაწერეს *სტალინის რეგულბმა და ბერძილმა*.

ომბ იენის-აგენტიონი. საცისტური გერმანიის საყრდენის დეკლარაციის ოკუპაციის შემდეგ ახალი აგრესიის თავიდან აცილების მიზნით საბჭოთა მთავრობამ 17.IV წინადაცენა წინადაცენა ინგლის-საყრდენით-საბჭოთა კავშირის შორის ურთიანდაცენა-მარების ხელშეკრულებისა და სამხედრო კონფერენციის ხელშეკრულების შესახებ, ასევე აცილებდა მომინდა დღი ბრიტანეთის, საყრდენით და საბჭოთა კავშირის შორის ამ ურთიანდაცენა მოსაღმერ ამოსაღმერით-ყოფილი სახელმწიფოების უმშიროების უზრუნველყოფა. ასევე შეკრე გავლდა, სანამ დასრული ბრიტანეთსა მიიღი საბჭოთა კავშირის წინადაცენა, რომ განსახილველი ხელშეკრულების საყუბელებ დაღმით ნაყვალბებდა. პრინციპი და მისი მონაწილეების თანაბარი ვალდებულებები. მინის ბოლოს ბრიტანეთისა და საყრდენითის მთავრობები დათანხმდნენ საბჭოთა კავშირთან მოლაპარაკების დაწყებაზე, რომელიც მიმდინარეობდა იენის-აგენტიონის მოსკოვში საბჭოთა კავშირის სავაერო საქმეთა საკითხის, ბრიტანეთისა და საყრდენითის დღიურით-გერო წარმომადგენლების მონაწილეობით. პოლიტიკურ საკითხებზე მოლაპარაკებისას ბრიტანეთის მთავრობა ავიანერებდა თანხიობას ბალკანეთისათვის ქვეყნებზე სამი სახელმწიფოსა ვარსკვლავის გავრცელებზე. შემდეგ კი ჩამოდა პოლიტიკურ მოლაპარაკებთა დასრულება იმ მოტივით, რომ უარი თქვა ვარსკვლავის გავრცელებზე უფ. ორიბი აგრესიის შემოსევაში, რიგორც იყო მთავრობად, გერმანიის ვარსკვლავის შესვლა ვარსკვლავისათვის 1939 წლის მარტში. ამის პიტლურული გერმანიის ფაქტობრივად გზა გაიხსნა აღმოსავლეთში შემდგომი აგრესიისათვის, ამასთან მას ვარსკვლავული მქონდა დღი ბრიტანეთისა და საყრდენითის სიგრალოცემა. ამ ქვეყნების მოციქონა მოლაპარაკება ჩინში მოაქცია. მხოლოდ იგლისის დასასრულს დათანხმდა ბრიტანეთის მთავრობა, დაეწყო მოლაპარაკება პოლიტიკურ შეთანხმებისათვის ერთად სამხედრო კონფერენციის დაღმის შესახებ. საბჭოთა მხარის აზრით, შეთანხმების და კონფერენციის ერთად უნდა შედგინა ურთიანდაცენა მარების ხელშეკრულება. საყრდენით და ბრიტანეთის სამხედრო წარმომადგენლები მოლაპარაკებებზე ჩაიღმდნენ 12.VIII. თანაქცა ლონდონისა და პარიზისათვის ცნობილი იყო, რომ უამისგების თავდასხმა პოლინებზე დაეცემილი იყო აგენტიონის ბოლოს. დღი ბრიტანეთისა და საყრდენითის მისიბი და კომპლექტბული იყო იურეზარისაგან თანამშრომლობის პირობით, რომლებიც იყო ფენენ უელბამიბილი სამხედრო შეთანხმების ხელშეწყობად და, გარდა ამისა, მათ მიღებულ მქონდა დღიურით-გერო, მოლაპარაკებებ უწარმოებინათ ისე, რომ მათი მთავრობები იყოფილყენენ შემოქმედი რაიმე გარკვეული ვალდებულებებით. სამხედრო მოლაპარაკებების დღის საბჭოთა მხარეს წამოაყენა კონკრეტული სამხედრო გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა საბჭოთა კავშირის, დღი ბრიტანეთისა და საყრდენითის ერთობლივ მოქმედების ევროპაში ყველა შესაძლო აგრესიის შემოსევაში. საბჭოთა კავშირი ამირებდა ამ შემოსევაში ფრისგმე გამოუყენა 120 ქვეყით და 12 კავალერიის დღიბი, 5 ათასი მისივე ოარად, 9-10 ათასი განკ. 5 ათასი სამხედრო თითიფრმაღი. ბრიტანეთისა და საყრდენითის წარმომადგენლებმა არ გამოიყენეს პიტლურული აგრესიის

80სკოპის მოლაპარაკება 1939 (საბჭოთა კავშირის, ინგლისისა და საყრდენითის ურთიანდაცენა მარების ხელშეკრულებისა და სამხედრო კონფერენციის ხელშეკრულების შესახებ), მიმდინარე

წინააღმდეგ საბჭოთა კავშირთან რეალური სამხედრო თანამშრომლობის სურვილი. ანალოგიური პოზიცია დაიკავა პოლონეთშიც. რომლის მთავრობამ უარი თქვა გერმანიის აგრესიის შემსახურებელი საბჭოთა ჯარების დასრულად გაგარეზბეზე პოლონეთის ტერიტორიის გაყვით. ასე რომ, სამხედრო მოლაპარაკებები ასევე უშედეგოდ დასრულდა.

მოსკოვის მრეწველობის მინისტრის მხარეზე 1948. მიმდინარეობდა 31.VII-30.VIII. მასში მონაწილეობდნენ საბჭოთა, ამერიკელი, ბრიტანელი და ფრანგი დიპლომატები. მოლაპარაკება მიზნად ისახავდა ბერლინსა და გერმანიის შექმნილი სიტუაციის მოწესრიგებას *ბერლინის (ბოგანოვის) კონფერენციის* (1945) და ოთხი სახელმწიფოს სხვა ერთმანეთს გადაწყვეტილებათა შესაბამისად. 30.VIII მოლაპარაკების შედეგად მსახიფრული სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის მთავრობათა დირექტივა ითვალისწინებდა ბერლინსა და დასავლეთ მონეტს შორის კავშირგაბმულობის, ტრანსპორტისა და ვაჭრობის შემღებების გაუქმებას, საბჭოთა ზონის მარკის, როგორც ერთადერთი ვალუტის შემოღებას ბერლინში და დასავლური „ბ“ ტიპის მარკის ამოღებას მიმოქვეყნადნ.

მოსკოვის ოქმი 1929 (ბრიან-კელივოს პაქტის 1928) ეადამდე ამოქმედების შესახებ, ხელი მოაწერეს 9.II საბჭოთა კავშირმა, ესკოიეთსა, ლატვამ, პოლონეთსა და რუმინეთს. რადგან პაქტის რატიფიკაცია თავდაპირველად მონაწილეობის მიერ გაჭინურდა. საბჭოთა მთავრობამ, რომელსაც სურდა დაეხმარებინა მისი ამოქმედება, მიმართა შემოხუცებულ წინადადებას, ხელი მოეწერათ ოქმზე, რომელიც გაითიხილავს წინადადებას და პაქტის დაუყოვნებლივ აღქმის შესვლას ოქმზე ხელმოწერის სახელმწიფოების შორის; ნებისმიერი სახელმწიფოს მიერ ოქმთან მიერთების შესაძლებლობას, ოქმის ძალაში შესვლას 1928 პაქტის ამოქმედებისაგან დასაუკიდებლად. იმ სახელმწიფოთაგან, რომლებსაც მიმართა საბჭოთა მთავრობამ, მხოლოდ ფინეთსა თქვა უარი მ.წ.წ-ის ხელმოწერაზე. მალე ოქმს შეუერთდნენ თურქეთი, ირანი და ლიგია. მ.წ.წ-მა გარკვეულწილად ხელი შეუწყო მშვიდობისა და უშიშროების განმტკიცების აღმოსავლეთი ევროპისა და აზიისში.

მოსკოვის კონვენტი 1920. დავა დიდ ბრიტანეთსა და თურქეთს შორის 1918-26 წლებში მდიდარ მოციხის გერტიტორიული კუთვნილების შესახებ. პირველ მსოფლიო ომამდე მოსული ქორციქის, ერბილის და სულეიმანის რაიონებთან ერთად შედიოდა ოსმალეთის იმპერიის მისთვის ელიადაში. ომის შემდეგ ის ოკუპირებულ იქნა ინგლისელთა მიერ. 1920 სერის სამხრეთ ხელშეკრულებით მოსული შევიდა ერბილის შემადგენლობაში. რომელიც ამ დროს დიდი ბრიტანეთის სადამდადო გერტიტორიის წარმოადგენდა. მაგრამ ანკარაში დიდ ეროვნულ კრების მიერ შექმნილმა მთავრობამ ქ. *ათათურქის* მეთაურობით არ ცნო ეს ხელშეკრულება და მოითხოვა თურქეთისათვის ყველა გერტიტორიის, მათ შორის მოსულის შემართუნება იმ საზღვრებში, რომლებიც არსებობდა 1918 *ბუდროსის დრეიბითი* მავის დაღების დროს. 1922-23 *ლოზანის კონ-*

ფერენციამ მოსულის საკითხმა გამოიწვია შეტაკება თურქეთისა და დიდი ბრიტანეთის დიპლომატიის შორის. შეთანხმება არ მოხერხდა 1924 წამდომლი ინგლის-თურქეთის მოლაპარაკების დროს. დიდმა ბრიტანეთმა ამის გამო მოსულის საკითხი განსახილველად გადასცა *ერბილს*, ერთად ლივის საბჭომ 1924 წლის 29 ოქტომბერს თავის სხდომაზე ბრიუსელში გამოიგანა გადაწყვეტილება, რომ სადელმარკაციო საზღვრად დედენილიყო ე.წ. ბრიუსელის საზღვრები. ბრიტანეთი თურქეთისა და ერბილის შორის, რომელიც არსებობდა 1923 წლის 24 ივლისს – *ლოზანის საბჭო ხელშეკრულების 1923* ხელმოწერის დროს. ამის შედეგად მოსულის რაიონი დარჩა ერბილის შემადგენლობაში. 1926 წლის 5 ივნისს თურქეთმა ანკარაში ხელი მოაწერა ხელშეკრულებას დიდ ბრიტანეთთან და ერბილის, რაიონი იქნა „ბრიუსელის საზღვრები“. თურქეთთან მიღო უფლება 20 წლის მანძილზე მიეღო მოსულის ნავთობიდან ერბილის მთავრობის შემოსავლის 10 პროცენტი.

მომდებლობა. მეორე პოლიტიკურ-სამართლებრივი კავშირი ფიციკური პირისა სახელმწიფოსთან, რომელიც გამოიხატება მათ ერთმანეთს შორის და მოვალეობებით. მს. ქვეშევრდომობა – შინაარსული მშარათელობის ფორმის სახელმწიფოებში) უწოდებენ ასევე პირის სახელმწიფო კუთვნილებას (უბრიტული გაგებით). მ. გულისხმობს როგორც სახელმწიფოს სუვერენულ ძალა უფლებას თავის მოქალაქეებზე. იმისდა მიუხედავად, თუ სად იმყოფებიან ისინი. ასევე სახელმწიფოს უფლებას, დაიკავოს და შეარეგულებინა ჰყავდეს თავისი მოქალაქეები. მ. ანტიგუბს პირს უფლებას, მოსთხოვოს სახელმწიფოს მფარველობა და დაეცეს, რომელიც მას უზრუნველყოფილი აქვს ქვეყნის კონსტიტუციისა და შესაბამისი კანონმდებლობის საუქმედაზე. მ-ის შექმნის, დაკარგვისა და სხვა წესები, პირველ ყოვლისა, რეგულირდება ქვეყნის სამართალის განმარტებლობის საუქმედაზე, რომელიც, თავის მხრივ, არ ენდა ეწინააღმდეგებოდეს საერთაშორისო სამართლის ნორმებს და საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, რომლებიც მოწოდებულნი არიან დიდიან მოქალაქეთა უფლებანი და თავიდან აიცილონ სხვადასხვა სახელმწიფოთა კანონმდებლობის კოლიზია. საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმებს, რომლებიც არეგულირებენ მ-ის საკითხებს, პირველ ყოვლისა, მიეკუთვნება გაეროს წესდება, კონვენცია გათხოვილი ქალის მ-ის შესახებ (1957), პაქტი ადამიანთა უფლებების შესახებ (1966) და სხვ. მ-ის შექმნის ძირითადი ფორმებია – მ. დაბადებით და მ. ნაკურალშიაითი. დაბადებით: მ. იყოფა ა) მ. სისხლით, ბ) მ. მიწით (დაბადების ადგილით). პირველ შემთხვევაში მ. დასრულებულია მშობლების მ-ზე (ავანეთი, დანია), მეორე შემთხვევაში – დაბადების ადგილზე (აშშ, არგენტინა, ბრაზილია). კანონმდებლობით სწორია ორივე პრინციპის გამოყენების შემთხვევაში. მ-ის დაკარგვა შეიძლება სახელმწიფოს მ-დან გასვლით ან მ-ის ჩამორთმეული კანონმდებლობისა და საერთაშორისო ნორმების მოთხოვნათა შესაბამისად. ყოფილი სსრკ-ის მოქალაქეობის მოქმედება ურთიან კანონი სსრკ-მის შესახებ. 1978 ყოველი მოქალაქეობის რესპუბლიკის მოქალაქე იყო არა მხოლოდ პირველადი, არამედ სსრკ-ის მოქალაქე. საქართველოში მ-ის სამართლებრივი საკითხებს არეგულირებს *საქართველოს რესპუბლიკის კანონი საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ 25. III. 1993.*

„მოქნილი რეაბირაჟი“ სტრატეგია (ინგლ. flexible response), სასულიერო-პოლიტიკური კონსერვაცია, რომელიც 60-იანი წლებში დასაწყისში იტყა საბჭოს ოიოტიკალურ დოქტრინაში მისი ერთ-ერთი ავტორი იყო ამ-ის თადადევის მისინსტი რ. მაკნამარა „მ.რ.“-ს ითადადისწყნება როგორც გოცალური ბირთველი ომის „მეზღვევა“ ომების წარმოების შესახებდობის როგორც ისე უკლებრივ, ისე ბირთველი იბარადა. სტრატეგიის თანახმად, სარაკერო-ბირთველი ძალების გამოყენებასამხედრო კონსერვაციის დაწყებისთანავე არ იყო აუცილებელი.

„მოსიქმეობა მშობნებში“. ელჩებისა თუ მოციქულების მიღება-შეხვედრება და მოლაპარაკების წარმოების აღმნიშვნელი გერმინი. ეს პროცესი ღიდი მნიშვნელობის მთელყნად ითადადოდა და საგანგებო წესით სრულდებოდა. მოციქულთა მიღების შემდეგ დაბრუნის საკითხი მოთხოვდა მოსიქმენა-განმთავრების მისი პრეცედენტი აღმსრულებელი განსაზღვრული თანაშემწეობის და გამოსაყვლების მოხელენი იყვნენ.

ლევ. პ. აბაგრიძე, თბილისი, თბ. უნივერსიტეტი, სოციალური მეცნიერების ინსტიტუტი, წგ. 2, ნაკვ. 2-სამ. 7, თბ. 1984.

მომიქმეობა. დილომატიკურ დაეხლებათა რეალურად აღმსრულებელი პირის აღმნიშვნელი გერმინი. ისტორიულ წყაროებში მ. ლესპანი და ელჩი თათქმის ერთი და იმავე მნიშვნელობით გვხვდება; მ-ის რანგი არ ითადადისწყნება ერთი სახელმწიფოს რაიმეღმად პირის მეორეთი მქმედი დილომატიკურ წარმომადგენლობა, მისი უმთავრესი ადგილითა და დილომატიკური შეგებლობის აღმსრულებელია - „მოციქული არს, რომელმან მთაქმინის კაცი ვისთანმე დასაბავებლად, ხოლო დესპანი მთაქმინ მოციქულია“ (ხელახლა-საბა ორბელიანი). მ-ის მისის შედეგად რეკლამირდება როგორც ცალკე კონსერვული საკითხები, ისე უმთავრესი - წესრიგდება სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობები ან იღება შავი. დამიება მოციქულულთა უმთავრესი დამსახურებად ითადადება - „და აღდგეს მათ შორის მოციქულნი და დიმიანეს“ (ლეონტი მროველი). ასევე დაეხლებათა მნიშვნელობიდან გამომდინარე მ-ად სპეციალურად შემრეული პირიყვების ინსტიტუტენ - აქ სავალი იყო დილომატიკური სტილი, ენების ცოდნა, განსწავლვაობა თუ სხვა მადალი ღირსებები. „მოციქულობა“ დილომატიკური მისის აღმსრულებლის პროცესის ამსახველი გერმინია.

ლევ. მეტრეველი ი. რ., ჩოგიაშვილი ქართული დილომატიკური გერმინის შესახებ (მოციქული, ლესპანი, ელჩი) - „ქართული დილომატიკა“ წყაროწყული, II, თბ., 1995.

მრავალპარტი და მრავალპარტი. იხ. მეტრეველი და მთარჯენი.

„მრავალი მხარის“ კონფერენციაში იმდროინდის საბჭოში, მისიყვად ღიდი პრიციპების მთავრებამ ღირსდროში 1930-31, 1931 და 1932. ბრიტანეთის კოლონიური ხელაღმსრულებლის ვასალი მთავრების და ინდოეთის პოლიტიკურ ორგანიზაციათა წარმომადგენლების მისიწარმეობით, ინდოეთში კონსტიტუციური რეკორმების განსახლავებლად. პარტია „ინდოეთის ყროწენელი კონგრესის“ (იყ.), რომელმაც 1929 წელს დაყვამბრნი მოითხოვია ინდოეთისათვის სრული დამოუკლებლობის მინიჭება,

ბოიკოტი გამოყვებადა 1930-31 კონფერენციას, რომელმაც დასახი ინდოეთის მომავალი კონსტიტუციის ზოგადი ღებულებები და მხარი დაუჭირა ბრიტანეთის ვიცი-მეყვისა და პროვიციების გუბერნატორთა უყვლებამისალებას. იყ.მ-ის მინაწილებობა მილი 1931 კონფერენციამ, რომელაც განიხილავდა საიყმორეღივიერ პრობლემებს. იყ.მ-ის წარმომადგენელმა მ. კ. გადღი ვანაჩიხადა, რომ თყმინამირთის ერთიყრობების სადავო საკითხში ინდოელთა სანიშნო საქევა და მათი მოვებარება შესახებდებდა მხოლოდ ინდოეთისათვის თყმინამირთველობის მინაწიების მეხმეყვინად მან მოეწიდა სიყვადისხევა რელიგიების წარმომადგენლებს ერთიანობისაკენ დამოუკლებლობისათვის ბრძოლისა. თქმევა გადღის მიყვლებობა, ძირითად საკითხებზე მიყვლვა შეთანხმებულ გადამწიყვალეობებისათვის, წარუმატებლად დასრულდა. ინდოეთის წარმომადგენლებს შორის უთანხმოების გაჩე მოლაპარაკებები მომადება. 1932 კონფერენცია ფაქტობრივად ცალმხრე ორგანიზად გადმოქეა, რომელმაც მთავრების ბრიტანეთის მთავრობის გადაწყვეტილებები, შემღგომში მომზადდა და 1935 მიიღეს აქტი ინდოეთში მმარაყვლების შესახებ, რომელიც ოიოთლისწყნება და შეგრობოლის მხრიდან ზიყვინთა დაამთხებს ინდოეთის ყროწენელ ბრეკაბისა და მყმინაყვლების მისარო, თქმევა ბრიტანეთის კოლონიური აღმისინსტიკაცია სამარეყნებად მთელ მთადაულებას ინდოეთში.

„მრავალი მხარის“ (პაპის) კონფერენცია 1949. საგორად 23.VIII-2.IX მინაწილოდმეყნ ნიღურღანდის, ინდოეთისათვის რეკიხებლი, ასევე სხედასხევა მმარობათისა წარმომადგენლები, რომლებზეც მხარის გუბერნატორებისა გადამკვეთს ყუიღობურ სახელმწიფოთ. კონსერვირეციამ იყროღულად გათორომა ნიღურღანდის მთერ ინდონეზიის სეყურენსტიკის ცნობა. მასმე სელმწიფოთლოდ ღოკუმენგები - ქარგია სეყურენსტიკის გადაყმის შესახებ, ნიღურღანდისა და ინდონეზიის კეყრობის სგატევი და მთელი რივი შეთანხმებები - ძირითადად თყორებდა ღინგეჰადის (1947) და რენეზის (1948) შეთანხმებას. ნიღურღანდმა ცისი ინდონეზიის სეყურენსტიკევა და აიყვე ღროს ვარი თქმევა, ცენო დასავლეთი ორთახი ინდონეზიის გერეგორის მუმაღენელ ნაწილად. ქეყყანა ხელოწენრად კადასიყე ყეღერ აღურ სახელმწიფოთ - „იღონეზიის მეყრენსტიკევა მგატეხი“, რომელმაც ინდონეზიის დამოუკლებელი რესპუბლიკისათვის ურთად შევიდა 15 მარიონეტი წარმოსაქმნი. ინდონეზიისათვის მოახვიეს ნიღურღანდისა და ინდონეზიის კეყრობის მინაწილოობა, ქეყყნის სავტრო პოლიტიკევა დამყარად ნიღურღანდის ფაქტობრივი კონსერვოლი. ვაყვადისწყნებული იყო ნიღურღანდის ყოიელი კოლონიური ჩინონიყების გადასევა ინდონეზიის სახელმწიფოთ სამსახურში. ფინანსური და ეკონომიკური შეთანხმება ითადადისწყნებად ეყროდმეყარბება (ეპორეყული ყოიღობა, ნიღურღანდულთა) უყვლებობას და კონსეციების აღდგენას, რომლებზეც მათი მინიჭებული ქეყრობით კოლონიური აღმისინსტიკაციის მთერ ოკრადლებოდა ნევისინიერი სავარბმოს შესახეღივი ნაყოინაღობაყი. ინდონეზიამ იყრობა, თავის აგვარებელ კანონმდებლობაში ვაყვადისწყნებისა „ეპონიური შესაკეოწენრევა ინგერესები“. ნიღურღანდის „კომ-

პანიკებსა და ქვეშევრდომებმა მიიღეს ისეთივე ეკონომიკური უფლებები, როგორც ქონდათ ინდონეზიელებს. ინდონეზიამ დასრულდა, შეთანხმებისა ნიდერლანდთან ფინანსური და საგარეო საგარეო პოლიტიკის საკითხები. სამხედრო საკითხებზე შეთანხმების თანხმად, ნიდერლანდმა კონტროლი დაწესა ინდონეზიის არმიებზე, რომელშიც შევიდა ყოფილი კოლონალური ჯარების ნაწილი. ინდონეზიის ტერიტორიულ წყლებში შენარჩუნებულ იქნა ნიდერლანდის სამხედრო-საზღვაო ძალების ნაწილი. ინდონეზიაში გაბეგვანა ნიდერლანდის სამხედრო ძისა. ინდონეზიის ეროვნულ-განმათავისუფლებელმა მოძრაობამ საბოლოო ჯამში გამოიწვია ინდონეზიისათვის დამოუკიდებელ გადაწყვეტილებათა გადაქცევა. 1949 ყველა კაბალური შეთანხმება ანულირებულ იქნა 21.IV.1956. დასაუფლეთ არიანის პრობლემა მოაწესრიგა პოლანდია-ინდონეზიის შეთანხმებამ 1962.

მსოფლიო ასაგზავნა „მედიკომისა და სიმონსენისათვის.
თარგმანი-თარგმანი რედაქციის ნიშნავსება“. იხ. *მედიკომის მომხრეთა საერთაშორისო ფორუმები*.

მსოფლიო კონფერენცია საპატრონო უფლებათა შესახებ 1952. შეიქმნა იუნესკოს ეგიდით და სულ მოაწერეს კონვენციონებზე კენსეისში 6.IX. პარიზში 1971 კონვენციონებმა მასში შეიტანეს ევოლუციური და დამატებითი; ასევე ევოლუციური და დამატებითი შეიტანეს ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოების დაცვის შესახებ ბერნის 1989 კონვენციონი, რომელიც 1952 კონვენციასთან ერთად წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს მრავალმხრივ შეთანხმებას საავტორო უფლების დაცვის საზარალუბრი რეგულირების სფეროში. შ.პ.შ. 1952 უფლებები ნაციონალური (ეროვნული) რეჟიმის პრინციპს და ითვალისწინებს ამ ქვეყნების ტერიტორიებზე გამოცემულ ნაწარმოებთა დაცვას. კონვენციის დამატებითი ეხება ყველა სახის ლიტერატურულ, სასაქონლო, სასაქონლო და მხატვრულ ნაწარმოებს (მასი შორის მუსიკალურს, დრამატულს, კინემატოგრაფიულს), ასევე ფერწერის, გრაფიკისა და სკულპტურის. კონვენციის V მუხლი ათავალისწინებს ავტორის განსაკუთრებულ უფლებას თავისი ნაწარმოების თარგმანზე. დანართზე შემთხვევად კონვენცია ათავალისწინებს უცხოელი ავტორის ნაწარმოებებზე ქვეყნის ამ საზღვარს, კანონმდებლობის გამოყენებისა. რომელიც რეგულირებულა საავტორო უფლებათა დაცვის საკითხები. კონვენცია ათავალისწინებს ნაციონალური შემოსულის თარგმანის უფლებებზე. ასე მტკ. თუ ავტორისა შეიძლება განმარტდეს ამ თარგმანს არ ნება არ დაართო თარგმნალობის მისი გამოქვეყნებული ნაწარმოები ამ სახელმწიფოს რომელიც უნაშბე. მაშინ ამ სახელმწიფოს კომპეტენტური ორგანო უფლებამოსილია გასცეს ლეგისიმის ნაწარმოების უფლებების უნაშბე თარგმანის შესახებ. ნებისმიერი საავტორო უფლების დაცვის გადას კონვენციონი დაწესებულია არა უმცირეს 25 წლისა ავტორის საკუდილას შემდეგ (ბენეფიციური, სიციუსლემუი). კონვენციის მისიველი ყველა დაცულ ნაწარმოებზე უნდა იყოს მითითებუ-

ლი ნიშანი ©. საქართველოში საავტორო უფლებების მოდასახელებული ორგანიზაციის ნორმატიული აქტია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, რომლის IV წიგნი საავტორო უფლებათა საზარალუბრი რეგულირებას ეძღვნება.

მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია (World Meteorological Organization - WMO), საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულება. შეიქმნა ორგანიზაცია დაიწყო 1951. შეიქმნა სპეციალური ორგანიზაციის მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია. მისი მთავარი მიზანია მსოფლიოში მეტეოროლოგიის განვითარების ხელშეწყობა. ორგანიზაციის მიზანია უზრუნველყოს საერთაშორისო თანამშრომლობა მეტეოროლოგიური სადგურების ქსელის შექმნასა და მეტეოროლოგიური დაკვირვებების ერთიანი ნორმების შემუშავებაში, ისეორმაციის სწრაფი გადელის სისტიმის ნაშრომებში, ხელი შეუწყოს მეტეოროლოგიური მიღწევების გამოყენებას ავიაციონი, საზღვაო ნავიგაციონი, სოფლის მეურნეობასა და სხვა დარგებში. შ.მ.ო-ის უმაღლესი ხელმძღვანელი ორგანიზაცია მსოფლიო მეტეოროლოგიური კონგრესი, რომელშიც ყველა წევრი სახელმწიფო წარმოდგენილია მეტეოროლოგიური საზარალუბრის მეთაურის დონეზე. კონგრესი იკრება 4 წელიწადში ერთხელ ორგანიზაციის ერთიანი პოლიტიკის განსაზღვრის მიზნით, ამტკიცებს ბიუჯეტს და საქმიანობის პროგრამას. კონგრესი ირჩევს აღმასრულებელ საბჭოს (36 წევრის შემადგენლობით), რომელიც ახორციელებს კონგრესის კონგრესის პროგრამებისა და რეგულირების შესრულებას. ყენსეიონირებს სახელმწიფო, რომელიც უზრუნველყოფს ორგანიზაციის აღმასრულებელ-გენერალს, ხელმძღვანელს. ორგანიზაციის ფარგლებში მოქმედებს მეტეოროლოგიის განვითარების საკითხების შესწავლელი 8 გენერალური კომისია და 6 რეგიონული მეტეოროლოგიური ასოციაცია (ავსტრალიის, აზიის, სამხრეთ ამერიკის, ცენტრალური და ჩრდილოეთ ამერიკის, წყნარი ოკეანის სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილისა და ევროპის).

მსოფლიო ოქმანე (საერთაშორისო-სამხედრო სახელმწიფო ასოციაცია). ლედიკომის წყლის უწყვეტი გარსი, რომელიც გარემოსწრე მულია ყველა კონტინენტსა და კუნძულზე. XX საუკუნის მეორე ნახევარში მ.ო-ის გამოყენება ერთ-ერთი გლობალური პრობლემა იქნა. უწყვეტი გარსი კერძო რეგიონების უფლებამდ მ.ო-ისა და რესურსების ათვისების ახალი შესაძლებლობების წარმოშობამ, მისმა განსაკუთრებულმა როლმა საერთაშორისო მშენებლობისა და უმნიშვნელო უზრუნველყოფაში. საერთაშორისო კომპიუტების განვითარების აუქციონისა, ეკონომიკური პრობლემების განმარტდებში განმარტდებმა მ.ო-ის გამოყენებასთან დაკავშირებული საკითხების საერთაშორისო-სამხედრო რეგულირების აუქციონისა სოციალისტურ მიმსაღვი მრავალმხრივი შეთანხმების ფარგლებში (იხ. კენსეისი კონვენციები საზღვაო საზარალუბრის შესახებ 1958, გაეროს საზღვაო საზარალუბრის კონვენცია 1982, გაეროს საზღვაო საზარალუბრის კონვენციები). მ.ო-ის საზარალუბრი რეგულირების განმარტდებში 1982 კონვენციონი, წარმოადგენს საზღვაო სფეროსა და მისი რესურსების განვითარებისა და დაცვის სფეროში სახელმწიფოთა უფლებებისა და საქმიანობის რეგულირების ერთიანი სისტემის. კონვენცია ათავალისწინებს მდღის სიკეთის საკითხებზე საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნას.

როსიული ისარგებლებს განსაკუთრებული ეფულებამოსილებით კონტინენტური მელის უარგლებს გარეთ არსებული მღვის ფსკერის რესურსების მოპოვების სურვილი. კონტინენტის დებულებების პრაქტიკული განხორციელებისათვის მუშაობს მოსამზადებელი კომისია. საერთაშორისო საზღვაო სამართლის განვითარებისა და მ.წ-ის გამოყენების სფეროში სახელმწიფოთა თანამშრომლობაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციას, რომელიც შეიქმნა 1958, ასევე ჯერ კიდევ 1897 შექმნილ საერთაშორისო საზღვაო კომიტეტს, რომლის მიზანია საზღვაო სამართლის უიოჟიკაცია საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების დადების გზით.

მსოფლიო სასურსათო საბჭო (World Food Council), დაარსდა მსოფლიო სასურსათო კონფერენციის (1972) რეზოლუციის (3348) შესაბამისად გაეროს გენერალური ასამბლეის XXIX სესიაზე 1974 17. XI. შეიქმნა როგორც გენერალური ასამბლეის წინამძღვარი მუდგებელი ორგანო. მასში შედის 36 სახელმწიფო, რომლებიც აირჩიებიან სამართლიანი გეოგრაფიული წარმომადგენლობის საფუძველზე გენერალური ასამბლეის მიერ 3 წლის ვადით. ყოველწლიურად სდება საბჭოს წევრობა შეზღუდვების 1/3-ის განახლება. მ.ს.ს. მოქმედებს როგორც მაკოორდირებული შექნაში სურსათის წარმოებისა და უსაფრთხოების, სურსათით უზრუნველყოფის, სურსათით დახმარებისა და კვების პრობლემებში, ამასთან, აღნიშნული პრობლემების გადაწყვეტაში საბჭო ცდილობს ჩართოს გაეროს საქმიანობებზე ორგანიზები და გაეროს სისტემის სხვა რგოლები. საბჭომ მნიშვნელოვანი შედეგები ჩააგროვა ჩინეთში (1987), კუბოსებ (1988), ეგვიპტეში (1989), დანიამი (1991) და სხვ. მ.ს.ს-ს მგაბზინა რომშია.

მსოფლიო საფოსტო კავშირი. იხ. *მსოფლიო საფოსტო ორგანიზაცია*.

მსოფლიო საფოსტო ორგანიზაცია (Universal Postal Union - UPU). საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც 1874 დაარსდა ბერნის კონვენციის საფუძველზე (ხელშეკრულება საყოფელთაო საფოსტო კავშირის დაარსების შესახებ). იგი 1947-მდე გაეროს საქმიანობებზე ორგანიზაციაა. ორგანიზაციის საქმიანობის იურიდიულ საფუძველს წარმოადგენს ორგანიზაციის წესდება, ორგანიზაციის საერთო რეგლამენტი და მსოფლიო საფოსტო კონვენცია თანდათანულად აღსრულებულ რეგლამენტთან ერთად. ყველა შემთხვევაში აღნიშნული დოკუმენტი სავალდებულოა ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოებისთვის. რაც შეეხება ფაქტობრივ შეთანხმებებს, ისინი სახელმწიფოთათვის სავალდებულო ძალას არ ატარებენ. მ.ს.წ-ის ხელშეკრულებათა სისტემაში პერიოდულად ცვლილებები შედის დამატებითი ოქმების მიღების გზით (გოკოი 1969; ლიზანა 1974; პაბურგი 1984; ეამინგტონი 1989) იმ მიზნით, რომ ორგანიზაცია უფრო მოქნილად ვახლეს და მისი ფუნქციები უკეთ შეესაბამებოდეს გეოგრაფიული პოზიციისა და საფოსტო სამსახურის მოთხოვნებს. ორგანიზაციის მიზნებია: საფოსტო სამსახურის უფექტურების ამაღლების გზით ერთაშორის ურთიერთობათა განვითარება, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება, სახელმწიფოთათვის საფოსტო მომსახუ-

რების სფეროში გეოგრაფიული დახმარების გაწევა. 1995 წლის ბოლოსათვის ორგანიზაციაში გაწევრიანებული იყო 187 სახელმწიფო (მათ შორის საქართველო). ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა კონტრესი, რომელიც მოწვევა 5 წელიწადი ერთხელ. ორგანიზაციის ოპერატიული საქმიანობას ახორციელებს აღსრულებელი საბჭო, რომელიც სამართლიანი გეოგრაფიული წარმომადგენლობის საფუძველზე აირჩევა 40 სახელმწიფო და რომელიც იკრებება წელიწადში ერთხელ. ორგანიზაციის მგაბზინა მღებარეობს ბერნში.

მშპბზამი მუშამუდ კოსნი (დ. 1928), ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის პრეზიდენტი, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე. აფიციოს მარშალი. სამხედრო განათება მოილო ეგვიპტესა და სსრკ-ში. დაამთავრა მოსკოვის სასიხლო აკადემია. 1967-69 - სამხედრო-საპაერო აკადემიის უფროსი; 1969-72 - სამხედრო-საპაერო ძალების შტაბის უფროსი; 1972-75 - სამხედრო-საპაერო ძალების უფროსი და სამხედრო მინისტრის მოადგილე; 1975-81 - ეიკე-პრეზიდენტი; 1981 წლის ოქტომბრიდან - ეგვიპტის პრეზიდენტი და შეიარაღებული ძალების უმაღლესი მთავარბარდალი; 1981 წლის ოქტომბრიდან - 1982 წლის იანვრამდე ერთბოლელად იყო პრეზიდენტი-ინტერელი; 1982 წლის 26 იანვრიდან - მმარაველი ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის გენერალური მღენანი; 1989 წლის იელსიდან - აფრიკის ერთობის ორგანიზაციის თავმჯდომარე.

მუდროსი ლაბაძე 1922, ხელი მოაწერეს 11. X თურქეთის პორტ მუდანიამი, ერთი მხრივ, თურქეთის და მუიარე მხრივ, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და იტალიის სამხედრო წარმომადგენლებმა. 13. X მათი შეუერთდა ანატიონსეი. მ.ღ-მ დასარულა თურქეთის ეროვნულ-განმათავის უფლებული ომი, ანტიანგის გადაწყვეტილების თანახმად, საბურსეთის ჯარების მიერ განხორციელებული ინტერენციის წინააღმდეგ. მ.ღ. ოთგალისწინებდა თურქეთსა და საბერსეთს შორის სამხედრო მოქმედებათა შეწყვეტას, საბერსეთის ჯარების უკანდახევის აღმოსაფეთი მთაკიდან, ანტიანგის ქვეყნების ჯარების მიერ მღ. მარიის მარტყენა სანაპიროს ოკუპაციის და სამხედრო ხელშეკრულების დადებაზე მათ ღოსლოკიკის იმ რაიონებში, რომლებიც მათი ეკავათ დაბავების ხელმოწერის დღეს; თურქეთის წარმომადგენლებისათვის სამოქალაქო ხელისუფლების გადაცემას თრაქის მთელ ტერიტორიაზე 30 დღის განმავლობაში. მხარეებმა იკისრეს, არ გაეზარდათ თავიანთი ჯარების რაოდენობა, არ ეწარმოებინათ სიმაგრეების მშენებლობა და სამხედრო სამუშაოები მ.ღ-მ მოთითებულ რაიონებში და პუნქტებში. თურქეთმა იკისრა სამხედრო ხელშეკრულების რატიფიკაციამდე არ შეეყვანა ჯარები აღმოსაფეთი თრაქიაში. გადაწყდა ასევე, მოეყვინათ სამშედილობო კონფერენცია (იხ. ლიზანის კონფერენცია 1922-23).

მუდროსი ლაბაძე 1918, ხელი მოაწერეს 30. X პორტ მუდროსი (კენ. ლეზნოტი) ბრიტანეთის სამხედრო ხომალდ ატამემონსზე დიდი ბრიტანეთის (როგორც ანტიანგის სახელმწიფოთა რწმუნებლის) და თურქეთის სულთანის მთავრობის წარმო-

მადგენლებმა. *ჩირველ მსოფლიო ომში 1914-18* დამარცხებული თურქეთი იძულებული გახდა. შვილ მისთვის თავსმოხვეული მძიმე პირობები: შავი მღვის სრუტეების გახსნა ანგანგის სახელმწიფოთა ფლოტებისათვის და მათ მიერ ბოსფორის და დარდანელის ფორტების, ასევე ბაქოს და ბათუმის ოკუპაცია; იმ თურქული გარნიზონების ჩაბარება, რომლებიც ქვეყნის ფარგლებს გარეთ იმყოფებოდნენ; თურქეთის ჯარების ევაკუაცია ირანიდან, ასევე მათი მიერ დაკავებული ამიერკავკასიის ნაწილიდან და კილიკიდან; არმიის დემობილიზაცია და ანგანგისათვის იმ სამხედრო ზომბალების გადაცემა, რომლებიც თურქეთის წყლებში ან მისი ფლოტის მიერ დაკავებულ წყლებში იმყოფებოდნენ და სხვ. მ.ღ.მ ძალა დაკარგა *მუდანის* და *გაეების* 1922 ხელმოწერის შემდეგ.

მეცემა. მ ა ნ გ უ (1208-59). მონღოლთა იმპერიის მეოთხე ყაენი 1251-დან, თელუხა ვეი, *ჩინგიზ-ყანის* შვილიშვილი. გასგმე ავიდა ოპრის ურდოს გამგებლის, *ბათი-ყანის* მხარდაჭერით. იძლიობდა მმართველობის აპარატის გამტკიცებას, მიწათმოქმედებისა და ხელოსნობის აღორძინებას, მფარველობდა მსხვილ საბითუმო ვაჭრობას. მის დროს, 1254, სახელმწიფოთა ჩაგარდა არღუნ-აღას ხელშეძლებულია, აღწერა და დაბითურა ყველაყური, რაც შემოსავალს იძლეოდა. მისი სახელით (გარდაყვეალების შემდეგ) 1252-60 თბილისში იჭრებოდა მისინეუბი.

მეცემა 1930 მსხვილ ნიკოლოზის ძე (1845-1900), გრაფი, რუსი დიპლომატი, დიპლომატიური სამსახური დაიწყო 1864. 1877-78 – რუსეთის საელჩოს მრჩეველი საფრანგეთში, 1884-93 – გერმანიის; 1893-96 – რუსეთის ელჩი ადნაში; 1897-დან – საგარეო საქმეთა მინისტრი. მისი მოღვაწეობის დროს რუსეთი აწარმოებდა აქტიურ საგარეო პოლიტიკას შორეულ აღმოსავლეთში. 1898 ჰეიგინში ხელი მოაწერეს რუსეთ-ჩინეთის კონვენციას, ხოლო 1899 ადგილ შეთანხმება ჩინეთის თაობაზე, დიდ ბრიტანეთთან სოგების გაყვლის ფორმით. 1899 მ-მა მიმართა სახელმწიფოებს ნოტი მეთარალებათა შემცირების შესახებ, რასაც მოჰყვა *საათის ქარველი სამაგო კონფერენციის 1899* მოწვევა. მ-მა ვაჟაკტიურა რუსეთის პოლიტიკა ახლო და შუა აღმოსავლეთში, რის შედეგადაც ადღა (დიდი ბრიტანეთის შუამავლობის ვარემე) კონტაქტები ავღანეთთან, ვაშლიერდა რუსეთის პოზიციები ირანში და საწილობრივ თურქეთში.

მეცემა 1930 ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე (1809-81), გრაფი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1846-მდე სამხედრო სამსახურში იყო. კავკასიაში მოღვაწეობის დროს (1838-44) გამორჩეულია როგორც ენერგიული სარდალი. მოგვიანებით ყაევა მსაული რიცხ მსმენელთა დამინისტრაციული პოსტები ცენტრალურ რუსეთში. 1847 დაინიშნა აღმოსავლეთ ციმბირში ორკიტესისა და ენისონის გუბერნატორად. 1854 მას უფლები მისცეს, დამოუკიდებლად ეწარმოებინა მოლაპარაკებები ჩინეთთან სასაზღვრო საკითხთა მოქსარების თაობაზე. აღმოსავლეთ ციმბირში მ-მა ვაჟატარა მთელი რიგი სამხედრო-ადმინისტრაციული ღონისძიებები, რომლებმაც ვაჟადელია

რუსების მიერ ამურსპირეთის ეკლევა და ათვისება. მ-მა ხელი შეუწყო ამურის კახათა ჯარებისა და გადასახლებულთა ექსპედიციის შექმნას, ასევე ვაჭრობის ვაჭართოებას შორეულ აღმოსავლეთში. 1858 ხელი მოაწერა ჩინეთთან აიგუნის ხელშეკრულებას.

მუსოლინი (Mussolini) ბენიტო (1883-1945), იტალიის ფაშისტური პარტიისა და ფაშისტური მთავრობის მეთაური 1922-43, ე.წ. სალოს რესპუბლიკის მარონენული მთავრობის მეთაური 1943-45. 1912-14 – იტალიის სოციალისტური პარტიის ცენტრალური ორგანოს – გამეთ „ავანგარდ“ რედაქტორი. 1914 გარკვეულ პარტიულად, იმავე წელს დააარსა გამეთი „პოლიო დიგალი“ (შემდეგში ფაშისტური ოფიციოზი). 1919 წლის მარტში მსოფლიო ომის მონაწილეებისაგან დააარსა ორგანიზაცია, რომელსე ფაშისტური ეწოდა. მონაწილეობდა რუსეთის, მონარქიისა და ვატიკანის დახმარებით 1922 წლის ოქტომბერში მ-მ სახელმწიფო ვადგარილება მოაწყო. 1926 დაიწყო დემოკრატიულ თავისუფლებათა ვაქცემა და ამკარა ფაშისტური დიქტატურის დამყარება. 1929 ხელი მოაწერა *ლატერანის შეთანხმებებს* იტალიის ეკონომიკა მონაგარიზაციის გზის დადგა. პოლიტიკა კი ნაციონალისტურ-ექსპანსიონისტურ მიზნებს დაექვემდებარა (1936 ეთიოპიის, 1939 ალბანეთის დაქრობა და სხვ). გერმანიის ფაშისტური დიქტატურის დამყარების (1933) შემდეგ მ-მ პოლიტიკა და სამსუდრო კავშირი დიდი მასთან და იტალია მეორე მსოფლიო ომში ჩააბა ფაშისტური ვერმანის მხარეზე. გერმანიისა და იტალიის ჯარების ანტი-ფაშისტური კოალიციის ქვეყნებთან დამარცხებისა და იტალიაში ანტიფაშისტური მორაობის ვაქცირების შედეგად, მ-ის დიქტატურა დაემსო (1943 წლის 25 ივლისი). იტალიულმა პარტიზანებმა შეუიარის საზღვართან შეიკრეს მ. და ჩრდილოეთ იტალიის ყროენული განთავისუფლების კომიტეტის სამხედრო ტრიუნალის განაყენის თანახმად, სიკვდილით დასაყეს.

მუსოლინი-მეცემა 1925. ინგლის-იტალიის შეთანხმება ეთიოპიის თაობაზე, რომელიმდ იტალიაში დიდი ბრიტანეთის ელჩს რ. ვერემუსა და *მ. მუსოლინის* შორის სოგების ვაცელის სახით. 14.XII მუსოლინისათვის ვაგბანდო სოგამი რ. ვერემე აღნიშნავდა, რომ დიდი ბრიტანეთის მთავრობა მიხვალეობდა იტალიის მხრიდან ხელშეწყობას ეთიოპიის მიერ ინგლისელებისათვის და განამე კამსლის მშენებლობასა და სუდანის საზღვრიდან კამსლამე საავტომობილო გზის მშენებლობაზე კონკრესიის მიყემის საქმეში. თავის მხრივ, დიდი ბრიტანეთი მზად იყო, დახმარებოდა იტალიას, ეთიოპიისაგან მედი კონკრესი ვერიტრისა და იტალიურ სომალის საზღვრებს შორის რკინიგზის მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე. იტალიის მთავრობის ხელშეწყობით, მდ. განამე კონკრესიის მიღების შემთხვევაში, – ნათქვამი იყო ვერემის სოგამი, – ბრიტანეთის მთავრობა მზად იყო, ეყრო იტალიის „განსაკუარებალი“ ეკონომიკური ვაღუნა ეთიოპიის დასავლეთ ნაწილში და მომავალი რკინიგზის მარშრუტის მთავარი გარტიგობაზე. 20.XII-ის საბასუსო სოგამი მუსოლინიმ ვანაცხედა, რომ იტალიის მთავრობა თანახმაა ვერემის სოგამი შეთავაზებულ წინადადებაზე. შეთანხმების წინადადება პროტესტის სიმნად ეთიოპიამ მიმართა *ურია ლივის* წყურ ყველა სახელმწიფოს, რამაც აიძულა შეთანხმების მონაწილეები, 1926

წლის აგვისტოში გამოსულიყენენ ვანცხადებით, რომ შეთანხმების დებულებები ვრცელდება მხოლოდ მის მონაწილეებზე. შემდგომში იგალობი დიდი ბრტანეთის მხარდაჭერის დაიწყო პირდაპირი მოლაპარაკებები ეთიოპიასთან, რომელიც დასრულდა იგალობი-ეთიოპიის ხელშეკრულების 1928 ხელშეკრუთით.

მუტანდის მუტანდის (ლათ. mutatis mutandis – აუცილებელი შესწორებებისა და ცვლილებებით, დეტალებთან დაკავშირებით), გერმინი, რომელიც ხშირად გამოიყენება საერთაშორისო-სამართლებრივ აქტებში და სომხავს: შეუელას იმისა, რაც შესაძლებელია: შესაბამისი განსხვავებების გათვალისწინებას; ცვლილებებს, რომლებიც გამოიწვევს გარემოებებიდან; აუცილებელ ცვლილებებს.

მუხარანბატონი იოანე კონსტანტინეს ქე (1755-1800), ქართლ-კახეთის სახსელო და პოლიტიკური მოღვაწე მე-18 ს-ის უკანასკნელ და მეთოთხედში, *ერეკლე II-ის* სიძე (ქეთევანის მეუღლე). მისაწოდებდა 1783 გრაქტაგის გაფორმებაში, როგორც *ერეკლე II-ის* სრულყოფილანამა წარმომადგენელმა, *გ. ჭკეცკიაძის ესთას* ერთად ხელი მოაწერა გრაქტაგს ქ. გეორგიევსკში. 1784-დან ეკავა სახლ-თახუბუცის თანამდებობა. იყო ერეკლის სახანის მოურავი-„აღუებრსატორი“.

მშვიდობა ან **ე რ თ ა შ ო რ ი ს ო**, სახსეხსა დასახელებულიყოფს შორის ურთიერთობა, რომელიც დფუტებულა ისეთ საგარეუო პოლიტიკაზე, რომელიც უმეარება არასადაღობს და აბუნელ ვალდებულებათა შესრულებას მ. გემორიუსის ორგანოზებული შეთარალებული ბროლის შესაოლებლის გამოყენებას კონსტიტუტური სტრუქტურის მოგვარებისას. მშვიდობისა და სამართლიანობისკენ სწრაფვა ყველა პერიოდის ხალხთა პოლიტიკურ და სამართლებრივ მოძღვრებებში არის ასახული. XVII-XVIII სს. პირეულად გამნდა პროექტები საერთაშორისო დავათა მშვიდობიანი გადაწყვეტისათვის საერთო ვეროპული და მსოფლიო ორგანიზაციების შექმნისა, ჩამოყალიბდა ერთა თანასწორულებობისა და სუვერენული თანასწორობის პრინციპი, რომლის დაყეუ „სამუაბო მშვიდობის“ მიღწევის საფუძვლად იქნა აღიარებული. მგარდა კეთობრობა ჯერ კიდევ არ იყო მხად მშვიდობის ფართობსმგზობანი კონსტიტუტისათვის. ახლნდა, თიეთი საერთაშორისო სამართლის ფუძემდებელი ი, პეკო *გრეიუსი* ავითარებდა არა იმდენად მშვიდობის იდეას, რამდენადე ომის უმანურო პრინციპებში წარმოების იდეას. პირეული საერთაშორისო ორგანიზაციის, რომელშიც მიმნდა დაისახა „სახელმწიფოთა თანამშრომლობის განეითარება და მათთვის მშვიდობისა და უსაერთისოების გარანტირება“, იყო *ერთა ლეა*, შექმნილა 1919. თეთი მ-ის ცნება განეითარების ახალ ეტაპზე აღმოწნდა *1928 ბრანკელისის პეკის* მიღების შემდეგ. ეს იყო პირეული საერთაშორისო დოკუმენტი, რომლითაც არისაიულ იქნა „ომის, როგორც ეროვნული პოლიტიკის განსოორეილების იარაღის გამოყენება“ და რომელიც მოთისიყდა ნებისმიერი დავა გადაწყვეტილიყო მხოლოდ მშვიდობიანი საშუალებებით. ყველა ადრინდელი დოკუმენტი და დოქტრინაც ომს მოიხსენიდა სახელმწიფო პოლიტიკის განსოორეილების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მუქანისადა და ანსხვებდა მხოლოდ სამართლიან და უსა-

მართლო ომებს. გავროს წესება უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო დოკუმენტი გახდა მსოფლიო მშვიდობისა და უსაფრთხოების განმტკიცების სფეროში, რომელშიც დააფიქსირა მსოფლიო სახელმწიფოთა სწრაფვა. თავიდან ავიცილებინათ მომავალი თაობებისათვის ომის უბედურება, ა უკიდებლობა, გავრითანებულ იქნეს სახელმწიფოთა ძალისხმევა მსოფლიო მშვიდობისა და უსაფრთხოებისათვის. გავროს წესდება პირეული დოკუმენტი, რომელშიც იმპერატორულად ჩამოყალიბდა სახელმწიფოთა ვალდებულება, გადამწყვიტონ თავიანთი დავები მხოლოდ მშვიდობიან ხერეებით ისე, რომ საფრთხეში არ ჩაადგონ მსოფლიო მშვიდობა და უსაფრთხოება. ხოლო დამრეფეთა მიმართ გაითვალისწინა უმკაცრესი სანქციები – უკიდურეს შემთხვევაში შეთარალებული ძალის გამოყენების ჩათვლით.

მშვიდობიანი ბავლის პრინციპი ბარიბორიულ წყლებში, გეუმების მიერ გმის შემოკლების ან დია მღვაში გასვლის მიზნით უსო სახელმწიფოს გერიგორიული წყლების გადაღახვა, შიდა წყლებში შესვლით ან შეუვლელად, გემის გასვლა გერიგორიულ წყლებში თიულდა მშვიდობიანად, თუ მის მიერ არ ირღვევა სანაპირო სახელმწიფოს მშვიდობა. წყარაი და ეთმორება. მშვიდობიანი გავლის პრინციპი აისახა ენევის კონსტიტუტო გერიგორიული მღვისა და შოძიქნავე მონის შესახებ (ი. *ფენესის სამღეო სამართლის შესახებ კონვენციის 1958*). ასევე კონვენციის გავროს სამღეო სამართლის შესახებ *1982*, გავროს კონვენციის თანახმად, უსოყთის გეუმების მიერ, რომლებიც ასორეილებენ მშვიდობიანი გავლის უფლებას, დაეუმეულია ძალისა და ძალისმიერ შექონის გამოყენება სანაპირო სახელმწიფოს *სუვერენიტეტის*, გერიგორიული მთლიანობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, მანერებისა და სწავლების ჩაატება, ინფორმაციის უმეგროება და პროპაგანდა სანაპირო სახელმწიფოს უმეგროების საზიანოდ, გავროს დაბნებურება, კემიგრაბმულობის ადგილობრივი სისტემის დარღვევა და ა.შ. მშვიდობიანი გავლის დროს უსოყთის გემი უნდა მოილოდეს იმ ქრთისა და იმ წყსების დაყენი, რომლებიც დაეგზინილა სანაპირო სახელმწიფოს მიერ. მშვიდობიანი გავლისათვის წინასწარი შეგკომინება საპირო არ არის. წყალქვეშა გეუმები და სხვა წყალქვეშა საგარანსპორტო საშუალებები გერიგორიულ წყლებს ამოგეგეიებულ მღგომარეობაში გაღანდა. გერიგორიულ წყლებში მშვიდობიანი გავლისას უსოყთის გეუმები ვალდებულნი არიან დაიყენან სანაპირო სახელმწიფოს მიერ მიღებული კანონები და წესები, რაც შეიძლება ეხებოდეს ნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფისა და გეუმის მოძრაობის რეგულირებას; თიეგვერის წყსების დარღვევის დაეეთიასა და რესურსების შენარქუნებას; გავროს დაყენის საშღეო საშეკენიერ გამოყენებას; საბავო, სანტგრაულ; ფისკალურ რევიმებს. სანაპირო სახელმწიფოს უფლება აქვს მიიღოს მოზომი არამშვიდობიანი გავლის დაეეთის მიზნით, მოითხოვოს უსოყთის გემის მიერ გერიგორიული წყლების დატოვება, თუ იგი არ იყავს მშვიდობიანი გავლის კანონება და წესებს მშვიდობიანი გავლის დროს გემი არ იღოს არავითარ ბავს და მასზე „აღმოს კანონი“ მო-

ქმედებს. სანაპირო სახელმწიფოს სისხლისსამართლებრივი იურისდიქცია ვრცელდება გერიტორიულ წყლებში მყოფ გემზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ: ა) ჩადენილი დანაშაულის შედეგები ვრცელდება სანაპირო სახელმწიფოზე; ბ) დანაშაული არღვევს ქვეყნის იმპერიალს ან გერიტორიულ წყლებში მოქმედ წესებს; გ) თუ ამას ითხოვს ხომალდის კაპიტანი, დიპლომატიური აგენტი ან ხომალდის ალბის ქვეყნის საკონსულო თანამდებობის პირი; დ) ნარკოტიკები და ფსიქოტროპული ნივთიერებებით არაკანონიერი ექპრობის აქტივობის მიზნით. გავროს კონვენცია მშვიდობიანი გავლის უფლებას ანიჭებს სამხედრო გემებსაც, რომლებიც სარგებლობენ იმუნიტეტით სანაპირო სახელმწიფოს იურისდიქციისაგან. თუმცა თუ ისინი არ იყავნ სანაპირო სახელმწიფოს კანონებსა და წესებს, მას შეუძლია მოითხოვოს სამხედრო გემების მიერ გერიტორიული წყლების დატოვება. ეს არის კონვენციური მოთხოვნა, რომელიც დაუყოვნებლივ უნდა შესრულდეს და ამასთან დაკავშირებული ნებისმიერი საკითხი უნდა მოწესრიგდეს დიპლომატიური გზით.

მედიკალიზაცია თანამართლებლობა, განსჯადებული სამოგადობრივი წყობის სახელმწიფოთა ურთიერთობის პრინციპი. მ.შ. და მასთან დაკავშირებული პრინციპები დაფიქსირებულია მრავალ საერთაშორისო-სამართლებრივ აქტში, მათ შორის გავროს წესებშიც. დეკლარაციაში საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970), რომლებიც დაკავშირებულია, გავროს წესების მიხედვით, სახელმწიფოებს შორის მეგობრულ ურთიერთობასა და თანამშრომლობასთან, ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის დასკვნით აქტში (1975).

მედიკალიზაცია თანამართლებლობის ხუთი პრინციპი, პირველად გამოცხადდა ინდოეთ-ჩინეთის შეთანხმებებში 1954; შემდგომ – ჩინეთ-სინდეთის ერთობლივ განცხადებაში 1954, ბანდუნგის კონფერენციის 1955 გადაწყვეტილებებში, სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებში. ეს პრინციპებია: გერიტორიული მთლიანობის და სუვერენიტეტის ურთიერთაღიგნობა, თავდაუსხველობა, ქვეყნის სამინაო საქმეებში ჩაურევლობა, თანასწორობა და ურთიერთსარგებლობა, მშვიდობიანი თანაარსებობა.

მედიკალიზაცია და კარტოგრაფიის წინააღმდეგობა ჩაწინააღმდეგობა, საერთაშორისო დანაშაული, უმძიმესი საერთაშორისო მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, რომელიც საფრთხეს უქმნის საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას, ხელყოფს მშვიდობის სხვა სასიცოცხლო მშინველობის საფუძველებს და სახელმწიფოთა და ხალხთა თავისუფალ განვითარებას. დანაშაულს მშვიდობის წინააღმდეგ (მათ შორის აგრესიული ომის დატეგვა, მომზადება და წარმოება, აგრესიის სხვა გამოვლინება), სამხედრო დანაშაულს, ე. ი. ომის წარმოების კანონებისა და წესების დარღვევას (იხ. *სამხედრო დანაშაული*) და დანაშაულს კავშირის წინააღმდეგ უმძიმესი საერთაშორისო დანაშაულის კვალიფიკაცია პირველად მიეცა ნიურნბერგისა და გოტიოს საერთაშორისო სამხედრო ტრიბუნალების წესდ

ბებში. შემდგომში ასეთივე კვალიფიკაცია მიიღო გენოციდმა (იხ. *კონვენცია გენოციდის დანაშაულის აღკვეთისა და მისი ჩადენისათვის სახელმწიფოს შესახებ 1948*), რასიზმმა, რასიზმობა და სხვა მნიშვნელოვან, აპარტაიდმა, ბირთვული იარაღის გამოყენებამ, კოლონიალიზმმა (იხ. *დეკლარაცია კოლონიური ქვეყნებისა და ხალხებისათვის დამოუკიდებლობის მინიჭების შესახებ 1960*). მ.პ.ჩ.წ-თა კოდექსის პროექტი, რომელსაც აბუშეხის საერთაშორისო სამართლის კომისია, ითვალისწინებს სხეუნებული და სხვა სახის საერთაშორისო დანაშაულებს, როგორცაა: აგრესია, აგრესიის საფრთხე, ჩარევა, კოლონიური ბატონობა, აპარტეიდი, საერთაშორისო გერორობი, გენოციდი, ადამიანის უფლებების სარგებლური და მასობრივი დარღვევა, გარემოსათვის წინასწარანზრახული და სერიოზული მიანის მიყენება. საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად საერთაშორისო დანაშაულისათვის სახელმწიფოებს ექისრებათ პოლიტიკური და მატერიალური სასუსისმგებლობა, ხოლო ფიზიკურ პირებს – ინდოელვალური სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

მედიკალიზაცია მონა, იხ. მონა მშვიდობის.

„მედიკალიზაცია კორპუსი“ (Peace Corps), ორგანიზაცია, რომელიც შეიქმნა აშშ-ში 1961 LIII პრეზიდენტ ჯ. ფ. კენედის ინიციატივით. „მ.პ.“ ძირითადად დაკომპლექტდა ახალგაზრდა სტუდენტებით (ექიმები, მასწავლებლები, აგრონომები, ინჟინრები და ა.შ.), რომლებიც უფლებდნენ უცხო ენებს. სპეციალური მომზადების შემდეგ მათ აგზავნიან სამუშაოდ განვითარებად ქვეყნებში 2 წლის ვადით. „მ.პ.“ ქვეშევრდებობა აშშ-ის ფედერალურ სამსახურს, აქვს ცენტრალური აპარატი, 3 რეგიონული ცენტრი (ჩიკაგო, ნიუ-იორკი, სან-ფრანცისკო), 15 ადგილობრივი (აშშ) ფილიალი და განყოფილებანი 62 ქვეყანაში (1984). მგაბ-ბინა ევანგელისა. განვითარებადი მსუველიყოების მთავრობებში მოგჯერ გამოთქვამდნენ პრეტენციებს „მ.პ.“-ის წარმომადგენელთა საქმიანობასთან დაკავშირებით. „მ.პ.“-ის ძირითადი მიზანია განვითარებადი სახელმწიფოებისათვის დასარების გაწევა და ამ ქვეყნებში მოსაკრული გაელენის გაპლიერება.

მედიკალიზაცია მომხრეთა სამართაშორისო შორეუბები, მშვიდობის მომხრეთა პოლიტიკური და ორგანიზაციული საფუძველები ჩამოყალიბდა მშვიდობის მომხრეთა I საერთაშორისო კონგრესზე (პარიზი – პრაღა, აპრილი, 1949), რომელშიც მიიღწილეთა 70-ზე მეტი ქვეყნის დელეგაცია. კონგრესმა მიიღო მშვიდობის დაცვის მანიფესტი, აირჩია მშვიდობის მომხრეთა მსოფლიო კონგრესის მუდმივმოქმედი კომიტეტი, რომელმაც 1950 მიიღო სტოკჰოლმის მოწოდება ატომური იარაღის აკრძალვის შესახებ. 16-22.XI.1950 ვარშაბაში შედგა მშვიდობის მომხრეთა II მსოფლიო კონგრესი, რომელმაც მოუწოდა ყველა ქვეყნის პარლამენტს მშვიდობის დაცვის შესახებ კანონის მიღება. კონგრესზე დაუფიქსდა უმალესი სახელმძღვანელო ორგანო – *მშვიდობის მსოფლიო საბჭო*, რომელმაც შეეცადა მუდმივმოქმედი კომიტეტი. 12-19.XII.1952 ჩატარდა ვენის კონგრესი, რომლის მონაწილეებმა გამოაცხადეს, რომ სახელმწიფოთა შორის არ არსებობს ისეთი უთანხმოება, რომელიც არ შეიძლება გადაიჭრას მოლაპარაკების გზით. ანგისომარი

მომრაობის ახალ ეტაპს წარმოადგენდა მშვიდობისმოყვარე ძალთა მსოფლიო კონგრესი (მოსკოეი, 25-31.X.1973), რომელშიც მონაწილეობდა 3500-ზე მეტი დელეგატი, დამკვირვებლები 143 ქვეყნიდან, 128 საერთაშორისო ორგანიზაცია და მომრაობა; ფორუმზე წარმოდგენილი იყვნენ სხვადასხვა პარტიები და პოლიტიკური გაერთიანებები. მათ ერთობლივად შეიმუშავეს მშვიდობისმოყვარე ძალთა თანამშრომლობის კონკრეტული პროგრამა თანამედროვე მსოფლიოს აქტუალურ პრობლემებზე. კონგრესზე წარმოდგენილი პოლიტიკური პარტიების, სამოვალდებულო მომრაობებისა და ორგანიზაციების ერთი-ერთობის სისტემა გაფორმდა როგორც მშვიდობისმოყვარე ძალთა საერთაშორისო ფორუმი. მშვიდობისმოყვარე ძალთა საერთო ინტერესებში ურთიერთქმედებამ შემდეგში განვითარება მიიღო მსოფლიო კონკრეტული შეიარაღების აკრძალვის და განიარაღების შესახებ (პელსნიკი, 23-26.IX.1976), მშვიდობისმოყვარე ძალთა მსოფლიო ფორუმზე (მოსკოეი, 14-16.I.1977). მსოფლიო საბჭოს ინიციატივით მოწვეულმა მშვიდობისმოყვარე ხალხების მსოფლიო პარლამენტმა 130-ზე მეტი ქვეყნის წარმომადგენელს მოუყარა თავი. მიღებული დოკუმენტები – მიწოდება და ქარტია, მოწოდება და მშვიდობისმოყვარე ძალებს გაერთიანებულიყვენ ბირთვული ომის სამშრომლობის თავიდან აცილებისათვის ბრძოლის საქმეში. მსოფლიო ასამბლეაზე „მშვიდობისა და სიყოყმისათვის ბირთვული ომის წინააღმდეგ“ (პრეადა, 21-26.VI.1983) მიღებულ მოწოდებაში ნათქვამია, რომ მასობრივი მომრაობა მშვიდობისათვის წარმოადგენს საერთაშორისო ვითარების ერთ-ერთ განსამზღვრელ ფაქტორს, რომელიც შეგაყენებს მოახდენს მთავრობათა პოლიტიკაზე მშვიდობის შენარჩუნების საქმეში.

მშვიდობის მსოფლიო საბჭო (World Peace Council – WPC), არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც ხელმძღვანელობს მშვიდობის მომხრეთა მომრაობას. დაარსდა 1950 ეარშავაში მშვიდობის მომხრეთა II მსოფლიო კონგრესზე. იგი აერთიანებს პოლიტიკურ პარტიათა, ორგანიზაციათა, ერთნულ კომიტეტთა წარმომადგენლებს მსოფლიოს 150-ზე მეტი სახელმწიფოდან. ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანოა მსოფლიო კონგრესი, ხელმძღვანელი ორგანოებია – სესია და პრეზიდიუმი, მუდამმოქმედი ორგანოა სამდიონი. ორგანიზაციის მუდამმოქმედი ორგანოებია პელსნიკი, მსსს მრავალი საერთაშორისო კონგრესისა და ფორუმის ინიციატორია. იგი გამოდის აგრესიის, ბირთვულ ომის საფრისის, ბირთვული იარაღის გავრცელების, რასობრივი დისკრიმინაციის წინააღმდეგ და იზრძის მშვიდობიანი თანარსებობის, სამართლიანი და ეკონომიურად განვითარებული თანაცხოვრებისათვის.

მშვიდობის მხარდამხრე ოპარატივის ბაძრუს სპსსსკ-ში კომიტეტი. გაეროს გენერალური ასამბლეის დამხარე ორგანო. შეიქმნა 1965 გენერალური ასამბლეის 2006 (XIX) რეზოლუციით. საქიალურ კომიტეტს ევალება მშვიდობის მხარდამხრე ოპერაციების შესახებ ნებისმიერი საკითხის განხილვა ყველა შესაძლო ასპექტში; გენერალური ასამბლეის დაეხმება იგი შეიმუშავეს მშვიდობის მხარდამხრისათვის გაეროს ოპერაციების მხარდამხრის შუთანხმებულ სახელმძღვანელო პრინციპებს. გაეროს წესდების თანახმად, ყველა საკითხი, რომელიც ეხება საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების

მხარდამხრისათვის შესაბამისი მოქმედების განხორციელებას, უფლებამოსილია გადაწყვიტოს მხოლოდ უშიშროების საბჭომ. გაეროს წესდების დებულებები, რომლებიც არეგულირებს ორგანიზაციის საქმიანობას მშვიდობის მხარდამხრის საქმეში, წარმოადგენს ერთადერთ საფუძველს გაეროს შეიარაღებული ძალების გამოყენებისათვის, რაც შესაძლებელს ხდის თავიდან იქნეს აცილებული მათი გამოყენება რომელიმე სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის ეიწრო, ცალმხრივ ინტერესებში.

მშვიდობის საბჭო 1949. ინიციატივის სახელწოდება, რომელიც წარდგენილი იყო გაეროს გენერალური ასამბლეის განსახილველად 23.IX.1949. დოკუმენტი შეიცავდა გენერალური ასამბლეის მოწოდებას, დაეგმო ამშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის პოლიტიკა, რომელიც, როგორც სსრკ თქვლიდა, მიმართული იყო ახალი ომის განაღებისათვის; ექნო აგომური იარაღის გამოყენება, როგორც შეუთავსებელი ქმედება გაეროს წესდებისადმი და კაცობრიობის სინდისისა და მისწრაფებებისადმი; მოთხოვნას, გაეგარებინა გაეროს ქმედითი ღონისძიებანი აგომური იარაღის უშიშროება აკრძალვისა და შესაბამისი მკაერი საერთაშორისო საკონტროლო მექანიზმის დაწესების მიზნით; მოწოდებას ყველა სახელმწიფოსადმი, გადაეწყვიტათ თავიანთი დამკვირვებელი მშვიდობიანი გზით, ასევე სურვილს, გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდამოქმედი გაერთიანებისათვის თავიანთი ძალისხმევა მშვიდობისა და უშიშროების შენარჩუნების მიზნით და დაეღთი ერთმანეთს შორის „მშვიდობის განმტკიცების საქმეში“. წინადადება შ.პ-ის დაღების შესახებ უარყოფილ იქნა გაეროში უმრავლესობის მიერ.

„მშენებელ სსსკ“. საეკლესიო სამართლის ძეგლი, რომელიც ბაგრაგიონთა სამეფო სახლის ორი შტოს წარმომადგენლის – კონსტანტინე II-ისა და ბაგრატ VI-ის დინასტიური ბრძოლის – „ორიანობის“ პერიოდში იქმნება, ეკრძოდ, 1470-74. ლიხთ-იქითის ვანკოის გენდენციის არსებობის პირობებში ადვილი აქვს ეკლესიური დამლის მცდლობას, როცა გარკვეულ პერიოდში დასავლეთ საქართველოს (აფხაზთა) კათალიკოსისა და ლიხთ-იქითის მუფეებისათვის მცხეთის საკათალიკოსო განხილვა ეკლესიურ-იდიოლოგიური ერთიანობისა და მთლიანობის მაგარებელი სიმბოლო – მიუღებელი ხდება. საქართველოს ერთიანი ეკლესიიდან დასავლეთ საქართველოს ეკლესიური გამოყოფის საქმეში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბაგრატ VI-მ. მან ამისათვის იმ დროს საქართველოში მყოფი ანტიოქიის-იერუსალიმის პატრიარქი მიხილი გამოიყენა. ლიხთ-იქითის ეკლესიური დამოუკიდებლობის იურიდიული დაკანონება-გაფორმების მიზნით იქმნება ისეთი საეკლესიო სამართლის ძეგლი, როგორცაა „მ.ს.“. აქ განხილულია დასავლეთ საქართლისა და დასავლეთ საქართველოს (აფხაზეთის) კათალიკოსებს ანტიოქიის პატრიარქი ეკრძობენდენ, ხოლო ახლა „სოფლის სიურაგეთადან“ ეს წესი აღარ იყვება – იერუსალიმ-ანტიოქიის პატრიარქი ქართული ეკლესიის უმაღლესი მესაჭობის დამტკიცების ცდობის; ამის ეკლესიის ატავად მან ცამთხედილი ეპისკოპოსი იოეპიმე აფხაზეთის

(დასაველი საქართველოს) კათალიკოსად აკურთხა – იგი ამით მესეთის განხის მორჩილებისაგან გაათავისუფლა და „იერუსალიმის მარჯუნების“ მაღალი სახელი მიანიჭა. ბაგრატ VI-იან ერთად „მკუნებას“ შექმნით მნიშვნელოვნად იყვნენ დაინტერესებული დასაველი საქართველოს საერო კრებები, განსაკუთრებით, *მამადავლე დადარა* იგი იყო ამ „საქმის“ ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი, ხოლო თვით იერუსალიმ-ანტიოქიის პატრიარქი იარაღს წარმოადგენდა დაღანის ხელში. ეკლესიის ერთიანობის დასარწმუნველად ისიც კი დაუმტკიცა, რომ თითქოს წმ. ნინო მხოლოდ ქართლის განმანათლებელია, ხოლო ანდრია პირველწოდებული კონკრეტულად დასაველთ საქართველოს მმართველი. „მს.“-ის მიხედვით, იოვაკიმე „საყდარსა მათ ანდრია მოციქულისათა“ დასვეს. იმ პერიოდის სამინირო დიპლომატიის შეუსახება, აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. მხოლოდ უარყოფითი შეიძლება იყოს: საქართველოს საზოციქულო ეკლესია და მისი მთლიანობა ყოველთვის იყო ერთგული ერთიანობის სიმბოლო, იგი ცენტრალიზაციისათვის ბრძოლის საკითხში სამეფო ხელისუფლებისათვის მნიშვნელოვან საყრდენ ძალას წარმოადგენდა, „მს.“ კი ქართველი ერის მიერ შესისხლორცებული ერთიანობის შექმნებას სპობდა. ივანე ჯავახიშვილმა ქართული ეკლესიის განყოფისათვის მებრძოლთ „ქართული ეროვნული საქმის დამცემკეელი“, ხოლო ნიკოლოზ ბერძენიმივილმა „მთლიან საქართველოს შესაფლადენი“ უწოდა.

ჯღბ.: ქართული სამართლის ძეგლები, ი. დოლიძის გამოქ., ტ. 3, თბ., 1970.

ლოც.: ბერძენიშვილი ნ., დასაველთ საქართველოს საეკლესიო წესწესობლები.—მის წიგნში: საქართველოს ისტორიის საკითხები, წგ. 5, თბ., 1971; ჯავახიშვილი ივ., ქართული ერის ისტორია, წგ. 4, თბ., 1967.

მეშველნი. პირები, შეპყრობილნი ან გაგაცეხულნი სიკეთლის ან ზიანის მიყენების შექარით, რათა აიძულონ მესამე სახელმწიფო, თავი შეიკავოს ამ პირთა განათავისუფლების მიზნით; განხორციელებული ნებისმიერი პირდაპირი თუ არა-პირდაპირი აქტისგან. მ-ის აყენების პრაქტიკა ცნობილად სველი დროიდან, კერძოდ, მას მიზანდასაფლენ რეაგორე ხელშეკრულების უზრუნველყოფის საშუალებას (ასეთი სახის ზოლო მადალითია *აბსენის სამეო ხელშეკრულება 1748*). თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი კრძალავს მ-ის სახით ამ პირთა შეპყრობას, რომლებიც უშუალოდ არ მონაწილეობენ საომარ მოქმედებებში (მაგ., ვენეციის კონვენციები ომის შესეერპლსა დაყვის შესახებ). თანამედროვე პერიოდში აქტუალური გახდა მშვიდობიან პირობებში მ-თა შეპყრობის აქტების წინააღმდეგ ბრძოლა, რომლებსაც ასორციელებენ გერორისგები ან სხვა დამსამევე ელემენტები. ამისთან დაკავშირებით, ეაეროს ვენერალური ასამბლეის XXXIV სესიამ 1979 მილო გაეროს ფუნქციონირებ შეუმაგებლად სავრთაშორისო კონვენციამ მ-თა აყენების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. კონვენციამ მ-თა აყენანს აძლევს დანაშაულის ევალიფიკაციას და წვერსახელმწიფოებს აკისრებს ვალდებულებას, გადასცენ სასამართლოს ამ აქტის ჩამდენი პირები, თუ ისინი არ გადაეყება

რომელიმე სხვა წვერ-ქვეყანას. მ-ის აყენის აკრძალვა ზოგადი ფორმით გათვალისწინებულია კონვენციამი სასაერო ხომადლების არაკანონიერი შეპყრობის შესახებ (1970) და მონრეალის კონვენციამი არაკანონიერ აქტებთან ბრძოლის შესახებ, რომლებიც მიმართულია სამოქალაქო ავიაციის უსაეროხოების წინააღმდეგ (1971).

მწიგნობართუნაშასანი, მწიგნობართა უფროსი, სამეფო კარის სამღიუნოს მეთაური ფეოდალურ საქართველოში. მ. პირველად X-XI სს. სველში ისინიება; დავით აღმაშენებელმა საეკლესიო ფეოდალების თავგასულობის აღადგენის და ცენტრალური ხელისუფლების გამაღიერების მიზნით მწიგნობართუნეუსობა ჰყონდილდობასთან შეაერთა. (იხ. *მწიგნობართუნეუს-ჰყონდილელი*).

მწიგნობართუნაშასანი-ჰყონდილელი, პირველი ემზირი ფეოდალურ საქართველოში. საქართველოს სახელმწიფოს ძლიერების განმტკიცების მიზნით, 1104-05 დავით IV აღმაშენებელმა გააერთიანა მწიგნობართუნეუსისა და ჰყონდილელის თანამდებობა. მწიგნობართუნეუსობა არსებობდა განსხვავდებულად ყველა სხვა საღარბბისკარო თანამდებობისაგან (ყველა სხვა „კელი“ მიწისმფლობელობასთან იყო დაკავშირებული). მწიგნობართუნეუსი მონაშონი იყო და არ იჩენდა თანამდებობის სამემდეროდე ვადაკეევის მდრეკილებას. იგი მთლიანად მეფის ცენტრალურ ხელისუფლებამე იყო დამოიდებული და ამიგომ თავებომდებით უჭერდა მხარს მის ვაკლიერებას. ამ „კელს“ დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ვადამწევეტ ბრძოლაში დიდგვარბან ანბაურებასა და მეუფის ხელისუფლებას შორის. სამეფო კარი დაინტერესებული იყო, რომ მისი ერთგული მოხელე „ეაზირთა ყოველთა უპირველესი“ გამხდარიყო. რუის-ურბნისის 1104 საეკლესიო კრებამე ვადარბე დიდი ღონისძიებების შესევეტ საჭირო იყო ვადამწერელი მომუბის მიღება იმისათვის, რომ ეკლესია საბოლოოდ დამორჩილებოდა მეუფის ხელისუფლებას. ამ მიზნის მოსაღწეველ გამონახება, რომელიც ითვალისწინებდა ყველაზე უფრო გავლენიანი საეკლესიო პირის სახელმწიფოს ამმართველობაში მოყენებას, ან კიდეე რომელიმე უსუესისათვის დიდი საეკლესიო თანამდებობის მიღობა. დავით აღმაშენებელმა არჩევენი მწიგნობართუნეუსისა და ჰყონდილელის თანანამდებობის გაერთინებამე შეაჩერა. საქართველოს მეუფის ამ საბოეს მტვად დიდი მნიშვნელობა აქონდა: მეუფის ერთგული მოხელე მწიგნობართუნეუსი ამავე დროს საეკლესიო სფეროში გავლენიანი თანამდებობის – ჰყონდილელის მფლობელიც გახდა. მ.-ჰ. ერთად და იმავე დროს მეუფის მოხელეც იყო და დიდი საეკლესიო თანამდებობის პირიც. საქართველოში მეუფის მის მიერ შექმნილი ახალი „კელის“ მეზობელი მექმლო ფართოდ ჩარეულიყო საეკლესიო საქმეებში. მ.-ჰ-ის ტიგულის პირველი მფლობელი იყო გიორგი ბერი (*გიორგი ჰყონდილელ-მწიგნობართუნეუსი*) – რუის-ურბნისის საეკლესიო კრების ყველაზე უფრო აქტიური მონაწილე. მ.-ჰ. სამეფო კართან დაახლოებული პირი იყო. „კელსმწიფის კარის ვარაიგება“ გეამსობის, რომ იგი „ერთი ამაჲ არს მეუფისა, აგრე ყველა სარეფო უმისოდე არ იქნებოს“. ეამსთაღმწერლის დამოწმებით კი „სამეფოსა და სახლის განგებაც“ მისი მოვალეობაა. მ.-ჰ. „სააჯო კარსაქ“ უღდა სათავეში და სახელმწიფოში მართლმსაჯულებას განაცებდა.

მ.-წ. არ ყოფილა სამხედრო ხელისუფალი, მაგრამ მის განსაკუთრებულია შორის სამხედრო საქმეს მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა. ლაშქრობები და ლაშქრის ორგანიზაციის საკითხები მის გარეშე არ წყდებოდა. შემთხვევითი არ ყოფილა, რომ საქართველოს სამეფოს მუდმივი ლაშქრის შექმნის დღემდე-ენსელოვანი სახელმწიფო საქმის გადაწყვეტილების მიზნით გიორგი მ.-წ. დავით აღმაშენებელს გაეყვა ოსეთსა და ყივჩაყეთში. საქართველოს სამეფოს საბოლოო პოლიტიკური დამალის შემდეგ საფორტიფიკაციამ ამ შეტად რთული და თავისებური ინსტიტუტის დამლა-დანაწილება და გადატარება. მ.-წ. ინსტიტუტი თავისი არსით რაული და თავისებური იყო. იგი ჩამოყალიბდა ფეოდალური საქართველოს განვითარების გარკვეულ საფეხურზე, როგორც შედეგი იმ პერიოდს პოლიტიკისა, რომელიც თან ახლდა ხელისუფლების ცენტრალიზაციისათვის ბრძოლას; ქრონოლოგიურად დამსხვავდა ფეოდალური საქართველოს გაძლიერების ხანას და მის სახელმწიფოებრივი მშენებლობის ისტორიულ განვითარებასთან ღრმა ორგანულ კავშირში იყო.

წყარო: ვარიკება, ქვემოთხელის კარისა.—წ: ქართული სამართლის ძეგლები, 4. სურველასის გამოცემა, თბ. 1970; ცხოვრება მუვეთ-მუვისა და ვაისისა.—წ: ქართლის ცხოვრება, 4. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. 1, თბ. 1955; ეპიგრაფიკული ძეგლები, იქვე, ტ. 2, თბ. 1959.

ლიტ: ბერძენიშვილი ნ., საეკონომიკო ფეოდალური საქართველოში—მის წიგნში: საქართველოს ისტორიის საკითხები, წგ. 3, თბ. 1966; მუხიანიშვილი ნ., საზნაო პოლიტიკური უთარება და სამოხელეო წყობა XII საუკუნის საქართველოში, თბ. 1979; მუხიანიშვილი რ., დავით IV აღმაშენებელი, თბ. 1990; ჯაფარიანი ივ., ქართული სამართლის ისტორია, წგ. 2, ნაკ. 1, გვ. 1928 (სხმ., ტ. 6, თბ. 1982).

მხარბრძელო ავაგ (1250), XIII ს. II მეოთხედის ქართველი დიდებული, ათაბაგ-ამირსპასალარი. ეს უმნიშვნელოვანესი თანამდებობა 1227 შამის — ივანე I მხარბრძელის გარდაცვალების შემდეგ მიიღო. მონღოლთა დაპყრობების ეპოქაში ერთ-ერთი გამორჩეულ როლს ასრულებდა საქართველოს როგორც სამხარეთის. ისე საგარეო პოლიტიკაში. მას შემდეგ, რაც ვერ მოხერხდა მონღოლთა წინააღმდეგ ერთიანი ძალით გამოსვლა, საქართველოს დიდებულთა ერთი ნაწილი დამპყრობლებთან ინდივიდუალურ მოლაპარაკებას აწარმოებს. ერთ-ერთი პირველი ამ მხრივ ავაგ ათაბაგ-ამირსპასალარი იყო. ავაგის უფრობას წინ უძღოდა მოსამზადებელი მისია, როცა მის მიერ წარგზავნილმა მოციქულებმა შესაბამისი ნიადგი მოამზადეს, რასაც შეუდგა „ავაგის მავი“ მოაქცა. ეს იყო საქართველოს მისიდან მონღოლებთან დადებული ერთ-ერთი პირველი მავი. ავაგი სხვა ქართველ ფეოდალებთან ერთად აქტიურად მონაწილეობს მონღოლებისა და რუსულადანის სამეფო კარს შორის — მისილინარე ინტენსიურ დიპლომატიურ ურთიერთობებში — ზოგჯერ უშუალოდ მონღოლთა კიდევ. ადგილი აქონდა ავაგის უფრობას ჯერ ბათი-ყაენთან ოქროს ურდოში, შემდეგ კი დიდ ყაენთან ყირაყორუმში. იგი მხარს უჭერდა დავით VI ნარინის კანდიდატურას საქართველოს სამეფო ტახტზე და ამ მიზნით მონაწილეობდა კარზე მყოფ ქართველთა აშკარად შედიოდა. საქართველოში დაბრუნებულ ავაგს სეროზული კონფლიქტი ჰქონდა უწყობის ხანაში (1245-1247) პირველ პირად დაწინაურებულ ეგარსლან ბაკურისებთან. დაბრუნებიდან რამდენიმე წლის შემდეგ იგი გარდაიცვალა.

წყარო: გრიგოლ აქანელი, მოისარია გომის ისტორია, ნ. შიშინაშვილის გამოცემა, თბ. 1961; ეპიგრაფიკული ძეგლები — წ: ქართლის ცხოვრება, 4. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. 2, თბ., 1959.

ლიტ: ჯაფარიანი ივ., ქართველი ერის ისტორია, წგ. 3, თბ. 1966 (სხმ., ტ. 3, თბ., 1982).

მხარბრძელო შაქარია III (გ. 1261), ქართველი დიდებული, ამირსპასალარი, მანუქ I მანდაგურთუხუცესის ვაჟი. შ. შაქარია III თან ახლდა დავით VII ულუს ბათი-ყაენთან ოქროს ურდოში, შემდეგ კი ყირაყორუმში. განუღდა (1259) მონღოლებს და ლხთი-ქიითში დავით VI ნარინთან გადავიდა. საბოლოოდ, იგი მონღოლებმა სიცილდებით დასაჯეს.

ლიტ: მუხიანიშვილი ნ., საზნაო პოლიტიკური უთარება და სამოხელეო წყობა XII საუკუნის საქართველოში, თბ., 1979.

მხარბრძელო ივანე I (გ. 1227), საქართველოს დიდებული XII ს-ის ზოლოსა და XIII ს-ის პირველ მესამედში, ამირსპასალარი სარგისის ძე. ჯერ მსახურთუხუცესი (სასახლისა და სამეფო დომენის გამგებელი), შემდეგ — ათაბაგი. აქტიურ როლს ასრულებდა საქართველოს როგორც საგარეო, ისე საზნაო პოლიტიკაში. თავის მმართველობის დროს იყო მოქონდა საღრმის ერთ-ერთი სარდალი. მონაწილეობდა შამქორისა და ბასიანის ბრძოლებში, კარსა და ხლათის დამპყრობებში, ხეარამბელთა წინააღმდეგ ბრძოლებში და სხვ. მისი სარდლობით საქართველოს დამპყრობი დიდებულებსა და უზოელების აჯანყება. შ. რელიგიური რწმუნით ათაბაგად მონაწილეობდა იყო, შემდეგ მიიღო დიოფილოგობა. მან დიოფილოგურად აქონა ახაგანსა და ხანანის მონსტრუბი. დაქრისთვის ხანანის ბრძოლებში, რომელიც მისი სახლის საქადავად იქცა.

მხარბრძელო ივანე II, XIII ს. 50-60-იან წლებში მონღოლ-საქართველოს დიდებული, მანდაგურთუხუცესი, მანდაგურთუხუცესი მანუქ I-ის ძე. კომული გლეხების გადასახადებისაგან თავისუფლების თაობაზე მისი ბრძანება აშკარად იყო (ერეუნიის ახლოს) ეკლესიის კედლებზე.

მხარბრძელო მანუქ (შამანა) (გ. 1261), ქართველი დიდებული, მანდაგურთუხუცესი და აქტიური პოლიტიკური მოღვაწე. ამირსპასალარ-მანდაგურთუხუცესის შაქარია ვაჟი. ანისის მფლობელის გიტელი — შამანა მის საკუთარ სახელად იქცა (ნათლობის სახელია სარგისი). საერანგეთის მეფის, ლუი IX-ის ვაჟი მონღოლებთან — რუბრუკესი პირადად იწყობებოდა მის მამულში და შამანას დიდ ფეოდალად, 15 ქალაქის მფლობელად მოიხსენიებს. მონღოლთა დაპყრობების დასაწყისში აჯარაში გადავიდა. შემდეგ დამპყრობლებთან დახვევა და მათთან თავისი მამულების დამტკიცება უძღოდა. შამანას უშუალო დიპლომატიური დავალებების შესრულებებზე ეკავდა — მონღოლებთან დასაზვევებად რუსულად სწორად იყო გაგზავნა. სხვა დიდებულებთან ერთად მანუქ მიეგება ლხთი-ქიითიდან აღმოსავლეთ საქართველოში გადმოსული რუსულადნა და დავით უფლისე უშუალოდ მანუქის მონღოლთა მიერ ჩრდილოეთ სომხეთის დემსის მეთაურად ინიშნება: ამავე უე-

რიოდში განდიდებულ ეგარსლან ბყურკისელს დაუპირისპირდა. აქტიურად მონაწილეობს მომავალი დავით VII ულუს ძებ-

ნასა და რუმიდან მის საქართველოში ჩამოყვანის საქმეში. იგორ მისი პის – ზაქარია ამირსპასალარის მონდოლოთა მიერ სიკედილით დასჯის წელსვე (1261) გარდაიცვალა.

ლიტ.: მ ე ს ხ ი ა შ., სამინაო პოლიტიკური ეითარება და სამოხელეო წყობა XII საუკუნის საქართველოში, თბ., 1979.

ნადირ-შაჰ აქმარი (1688-1747), ირანის შაჰი (1736-დან). იყო ყიზილბაშთა აქმარის გომიდან, უბრალო ოჯახიდან. 18 წლისა დედისთან ერთად მონაღ წაიყენეს სეარაზმის უზბეკებმა. 6-შ. გაქცევა შაჰი, სირიასში დაბრუნდა და ავგილობრიე ფეოდალთა რაზმებში დაიწყო სამსახური. თანდათან თავი გამოიჩინა როგორც ნიჭიერმა მხედარაზმისთავარმა. 1726 წლავ შაჰ-თამაშ II-ის სამსახურში და დინიშნა სირიანის გამგებლად. წარმატებით ხელმძღვანელობდა ირანელთა ბრძოლას ავღანელებისა და ოსბალების წინააღმდეგ, რითაც მისი ავგიორიგეტი უაღრესად გაიზარდა. 1732 6-შ-მა გახგიდან ჩამოაღვლო თამაშ II, შაჰად მისი მცირეწლოვანი ვეტი აბას III დასვა, თავი კი მის რეგენტად გამოაცხადა. რუსეთმა, რომელსაც ამფოთებდა ოკრუქისად გასაღერება, 1732 რუმის ხელშეკრულებით ირანს დაკომო ვიღანი. 1735 კი (განგრის ხელშეკრულებით) – ბაქო და დარბანდი. 1732-1735 ნადირმა თურქებისაგან გაწმინდა ჩრდილოეთი აზერბაიჯანი, აღმოსავლეთი საქართველო და ჩრდილოეთი სომხეთი. 1735 პირველად დალაშქრა დაღესტნის თავისუფალი თემები. 1736 შავი დაღო თურქეთთან, რომლის ძალითაც ირანმა დაბრუნა 1722-მდე კუთვნილი ყველა გერციორთა. 1736 წლის მარტში მუღანის ველზე მოწვეულ ყურულთათმე ნადირმა შაჰად გამოაცხადეს. 1737-38 დაიპყრო ავღანეთი გომეტი და ომი გამოსცხადა ინდოეთის „დღე მთავლითა“ სახელმწიფოს 1739 შან აილო და გაბარევი დელი. ინდოეთის კამპანიაში მას თან ახლდა ახალგაზრდა *ერეკლი II*. 1740 6-შ-მა ალაშქრა ბუხარისა და სოქის უზბეკურ სახანოებზე, რომლებშიც მის ენადად იცნეს თავი. 1741-43 ხელმეორედ, წარუმატებლად დალაშქრა დაღესტნის თავისუფალი თემები. 1743-46 აწარმოებდა ომებს თურქეთთან. 1746 შავმა ორ სახელმწიფოს შორის საბღერები უკლებლი დატოვა. 6-შ-ის დაქერობით ომების შედეგად შეიქმნა ვრეელი სახელმწიფო, რომელშიც ირანის ვარდა – ქოიეთისების და ვახალური გერციორების სახით, შევიდა სომხეთი, აზერბაიჯანი, აღმოსავლეთი საქართველო, ბელჯრისგანი, ხუთისა და ბუხარის სახანოები. 1735 ქართველთაგან „კოსმოლოზის“ ნაგელად დაჩქარდა „ყობლიბაშობა“ – 6-შ-ის პოლიტიკური რეჟიმი მიზნად ისახავდა ავგილობრიე ყიზილბეგების შეიქვას სახარსულთა. ქართველი ხალხის წინააღმდეგობამ ბოქულა 6-შ. უარყო თავისი გეგმა და „ყიზილბაშობა“ თანდათან „ქართველთაში“ შეიქვალა. მან ქართლისად და კახეთის შეიქვალა ქრისტიანობით დაამტკიცა ისინი-მეილი *თეიმურაზ II* და ერეკლე II. 6-შ-ის გამუღმებული ომები მისივე გერციორად აწვევბოდა მოსახლეობას. სახარების სიუბამში მან გაამკიერა და დაამსობა სავადსახალი პოლიტიკა, რასაც შედეგად მოჰყვა სახალხო ავანიტიები როგორც ირანში, ისე დაქერობილ ქვეყნებში. იენგრაღლიბაიის პოლიტიკამ, რომელსაც 6-შ. ახორციელებდა, განაპირობა საყთველთათო საძულებელი მის მთავრთ და უფიდალთა დიდი ნაწილის ჩამოშორება. 1747 წლის 20 თენსის ის ნუაქსელებმა მოკლეს.

ილის ჩამოშორება. 1747 წლის 20 თენსის ის ნუაქსელებმა მოკლეს.

ნაპოლეონის მესამეობრივი ბრავალი მკვენაბის ორგანიზაცია (OPEC; Organization of Arab Petroleum Exporting Countries-OAPEC), საქრთაშორისო სამთავრობათმთროსო ორგანიზაცია, რომელც 1968 დაარსეს საულის არაბეთმა, ქვეყნთმა და ლიბიამ. ხელშეკრულები ოპეკის შექმნის შესახებ და ოყო შესავრთებლად იმ არაბული ქვეყნებისათვის, რომელთა საყვალერო შემოსავალი ნავთობის გაყილესაგან არ წარმოადგენდა შემოსავლის ძირითად წყაროს (ნავთობის ექსპორტორი ქვეყნების ორგანიზაციისაგან). ოპეკის შექერით ავგიორი, კატარი, არაბთა ვავრთინებელი სამთრობები, თუქისი, სირია და ვევიბე 1982 ოპეკის წევრ-ქვეყნების წილად მოლიდა კასიგალისგერი სამთრობის ნავთობის მარაგის 59%, ნავთობის მოპოვების – 31% და ექსპორტის – 50%. წყლებით ორგანიზაციის მიზნთა ემრუხეულთის მისი წევრების ინტერესები და განსაზღვროს მათი თინამშრომლობის გემბი ნავთობის მრწვეულობის განვითარების, ნავთობის მოპოვებისა და ვასალების სუერობისში. ოპეკი ნავთობის ექსპორტორი ქვეყნების ორგანიზაციისგან განსხევეუბით არ განსაზღვრავს ვასაყიდი ნავთობის მოქვულობას და მისმე ფასს. ოპეკის ხელმძღვანელი ორგანთა ნავთობის მრწვეულობის მინსტრათა საბჭო, რომელსაც იწვევენ წელიწადში ორჯერ, მისი მტაბ-ბინა ელქვეყნთთა.

ნაპოლეონის მესამეობრივი მკვენაბის ორგანიზაცია (OPEC; Organization of Petroleum Exporting Countries – OPEC). საქრთაშორისო სამთავრობათმთროსო ორგანიზაცია, რომელც შეიქმნა 1960. მასში შედიან ავგიორი, ვევიბე, კატარი, ინდონეზია, ერაცი, ირანი, კატარი, ქვეყნთა, ლიბია, სიგერია, არაბთა ვავრთინებელი სამთრობები, საულის არაბთა და ეკვალორი ოპეკის პროგრამა, რომელც 1968 მთავს, თივალ-აწიწიბდა, რომ წევრ-სახელმწიფოებმა უნდა მოიქონიან ნავთობის პოლიტიკის ორინინება, დამოკლებლად ავირისებინათ საკუთარი ნავთობის რსუერსები, გაეკონტროლებინათ ნავთობზე ფასები და შეეღვლათ სანავთობო კომპანიათა მოგება. 60-იანი წლების დასასრულს ოპეკმა შეკლია საკოორქული ხელშეკრულებათა ექვლაზე არათანასწორულებობის მუხლებს ვადასისყვა და თავის სახარგებლოდ შეიქვალა ნავთობზე ფასები. 70-იან წლებში ოპეკმა არავრთიულ აწვა ფასები ნავთობზე და დაწქვა ნავთობის ვასაყიდი ერთიანი ფასი, რის შედეგადც ორგანიზაციის წევრმა ქვეყნებმა თავის გერციორთაშე მოპოვებული ნავთობის რეალიზაციისგან შესოსავლების 90%-ზე მეტის მიღება დაიწყეს. 1967 არაბული ქვეყნების წინააღმდეგ ისრაელის ავრუსობისთან დაკავშირებით ოპე-

ქის წყურსა არაბულმა ქვეყნებმა ნათობი პოლიტიკური მე-
გაყალყის შიშით გამოიყენეს (ე.წ. „ნათობის იარაღი“) და
საეთობის ემბარგო დააწესეს იმ ქვეყნების მიმართ, რომლებიც
სწრაფს უკურდეს მხარს ოპიკ ხელმძღვანელებს 1961 მილ-
ბულო წესდებდა. მისი უმაღლესი ორგანოა ჩინისტების კონ-
ფერენცია. ორგანიზაციის შტაბბინა ეწინაა მდებარეობს.

ნაპოზონის იარაღი. ის ნათობის ექსპორტიორი ქვეყნების
ორგანიზაცია (ოპეკი)

ნაზარბაიჯი ნ. ერსულიან (დ. 1940), ყაზახეთის რესპუბლიკის
პრემიერ-მინისტრი, ეკონომიკის მუხრეფობისა და ლიკვირის მინისტრი
საქმიანობა დაიწყო დემოკრატიკის რესპუბლიკის სასწავ-
ლებულში (1958-60). 1969-დან კომპარტიულ და პარტიულ ორ-
განიზებში მონაწილეობდა. 1984 დანიშნეს ყაზახეთის სსრ-ის მინ-
ისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე. 1989-90 – ყაზახეთის კო-
მუნისტების ცკ-ის პირველი მდივანი და ყაზახეთის სსრ-ის უმაღ-
ლესი საბჭოს თავმჯდომარე. 1990 წლის აპრილში ყაზახეთის
რესპუბლიკის უმაღლესმა საბჭომ ნ. ყაზახეთის რესპუბლიკის
პრემიერ-მინისტრად აირჩია. 1991 საყოველთაო არჩევნებში აირჩიეს
ყაზახეთის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრად. 1995 ჩაგრდა რესპუბ-
ლიკური რეჟიმის დამხმარე. რომელმაც ნ-ს გავრცელდა პრემიერ-
მინისტრის უფლებამოსილება 2001-მდე.

ნაქაზაბა ბანკითარაბაიჯი მუხრეფობი (ნმბ). გაეროს გენერ-
ალური ასამბლეის მიერ 1971 მიღებული კრიტიკის მიზან-
დასახე და (ლოკუმენტი E/4990) ნმბ-ს მოქმედების მიზან-
დასახე, რომელიც მისიანი ერთგული პროდუქტი ერთ სულ მოსახ-
ლეზე არ აღემატება 100 დოლარს (1970 წლის ფასები), გა-
დამსწრეებელი მრეწველობის წილი – მთლიან ეროვნულ
პროდუქტში – არა უმეტეს 10%-ს შეადგენს და მოსახლეობის
განათლების დონე (15 წელზე მეტით) – არა უმეტეს 20%-ს.
გაეროს I-მა კონფერენციამ ნმბ-ის საკითხზე (პარიზი, 1981)
მისილი „მოქმედების ძირითადი პროგრამა ნაკლებად განვი-
თარბულ ქვეყნების სასარგებლოდ“, რომელმაც განსაზღვრა
ის მისიონერობები, რომლის მიღწევა ნმბ-მა დამოუკიდებლად
აქონრეს. ასევე შეიქმნადა საერთაშორისო დახმარების
დონორობები.

ნამიბიის პრეზიდენტი. ადმოიყენდა სამხრეთ აფრიკის რესპუ-
ბლიკის (1910-61 – სამხრეთ აფრიკის კაიმიტი) მთავრობის მიერ
ნამიბიის მიმართ გაგრძელებული კოლონიური პოლიტიკის შედე-
გად. 1884 გერმანიის მიერ ნამიბიის გერიტიკონის დაპყრობის
შედეგად იქ გამოცხადდა პროტექტორატი სახელწოდებითი გერ-
მანული სამხრეთ-დასავლეთი აფრიკა. პირველი მსოფლიო
ომის (1914-18) დასრულების შემდეგ გერმანული სამხრეთ-
დასავლეთი აფრიკა (რომელსაც) 1968 გაეროს გენერალური
ასამბლეის გადაწყვეტილებით ოფიციალურად ეწოდა ნამიბი-
ა) შეიქმნა ერთი ლევის საზღვარი სისკეპში და 1920 გა-
დავიდა სამხრეთ აფრიკის კავშირის მიმართულებით. 1949
სამხრეთ აფრიკის კავშირის მთავრობამ აცხადებდა გუკუ-
თა გაეროს გადაწყვეტილებებს, უარი იქნა საერთაშორისო

მეურეეობის სისკეპში სამხრეთ-დასავლეთ აფრიკის
ჩართვამ და უპიკობრივად მისი ანექსირება მოახდინა. გაეროს
გენერალური ასამბლეის XXI სესიამ (1966) შეწყვიტა სამხრეთ-
დასავლეთ აფრიკაზე სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის
მმართველობის მინადგი და მის გერიტიკონზე პირდაპირი პა-
სუხისმგებლობა დააქონა გაეროს. 1967 გაეროს გენერალურმა
ასამბლეამ ნამიბიის მმართველობისათვის (მისი დამოუკი-
დებლობის მიღწევის) ნამიბიის ხალხს უფლებებისა და ინ-
ტერესების დასაცავად შექმნა გაეროს ნამიბიის საეთობა საბ-
ჭო 31 სახელმწიფოს შემადგენლობით. ნ.პ-ის განხილვისას
გაეროს გენერალური ასამბლეა არაერთხელ მოითხოვდა
სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის რასისტული რეჟიმის მიერ
ნამიბიის ოკუპაციის შეწყვეტას, ადასტურებდა ნამიბიის სალ-
ჩის განმარტების უფლებები ბრძოლის კანონიერებას. 1973 გაერ-
ომ სამხრეთ-დასავლეთ აფრიკის სახალხო ორგანიზაცია (სგა-
პო) აღიარა ნამიბიის ხალხის ერთადერთი და კენამდგომ წარ-
მომადგენლად. 1978 გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო ნ.პ-
ის რეველირების კონკრეტული გეგმა (ჩ435 რეზოლუცია),
რომელიც ცნობილია „გაეროს გეგმის“ სახელწოდებით. იგი
თვალისწინებდა ნამიბიისათვის დამოუკიდებლობის ეკონ-
ომიკური მინიჭებას; დახვედბას, ნამიბიის გერიტიკონზე გაეროს
მეთაველურებისა და სამხედრო შემადგენლობის შექმნას,
დასუფუნებელი კრების არჩევნების ჩაგრებას, რომელსაც შემ-
დეგ უნდა მიეღო კონსტიტუცია. არჩევნების მომზადებას და
ჩაგრებაში მითრთავდა ორი უნდა შეესრულებინა არა
სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკას, არამედ გარდასავალი პერი-
ოდის ხელმძღვანელ გაეროს ჯგუფს. 1988 სამხრეთ აფრიკის რეს-
პუბლიკამ, ანგოლამ და კუბამ ნიუ-ორიკში ხელი მოაწერეს საზ-
მსრეო შეთანხმებას ნამიბიის საკითხზე. მოლაპარაკებას მეთი-
ველურების სახით ესწრებოდნენ აშშ-ისა და სსრ-ის წარმომად-
გენლები. ნამიბიამ ჩაგრდა დამოუხმებული ასამბლეა – მით-
რთავდა პარლამენტის არჩევნები, რომელიც გამოიარება
სამხრეთ-დასავლეთ აფრიკის სახალხო ორგანიზაციამ (სგაპო).
მან მიიღო უფლება, შეეშუშებინა კონსტიტუციის პირველი
1990 წლის 21 მარტის ნამიბიის დამოუხმებული ასამბლეამ ერთ-
ხელ მოიწონა შექმნის მითრთავდა კანონი. კონსტიტუციის თანახ-
მად, რესპუბლიკას სათავეში უდგას პრემიერ-მინისტრი, რომელსაც
ენიჭება აღმასრულებელი ხელისუფლება არა უმეტეს ორი
ხუთწლიანი ვადით. საკანონმდებლო ხელისუფლება ეკუთვნის
ორპალატიან პარლამენტს. ოპოზიციურად განმარტებული
მრავალპარტიული სისკეპა და შერეული ეკონომიკის პრინცი-
პი, გარანტირებული ნამიბიული თანასწორობა რასის და
რელიგიური რწმენის მიხედვად. ნამიბიის პირველი პრემი-
ერ-მინისტრი გახდა სგაპოს ლიდერი სემ ნეიომბა, ხოლო 21 მარტს
გამოცხადდა აფრიკის კონფერენციის უკანასკნელი კოლონიის –
ნამიბიის დამოუკიდებლობა.

ნანკინის მთიანობები 1947. ის აფრიკა-ჩინეთის ხელშეკრულ-
ები და შეთანხმებები 1844-1948.

ნანკინის ხელშეკრულება 1842. ხელი მოაწერეს 29.VIII ბრი-
ტანეთის სომალად „კორნუოლისზე“. პირველი არათანასწორ-
ფლებიანის ხელშეკრულებამ, რომელიც დღეს პრინციპისა
ათვის მოახდინა ჩინეთს, დაასრულა ინგლის-ჩინეთის ომი 1839-
42 (ე.წ. პირველი „საოპიუმო“ ომი). ხელშეკრულება ითვალ-

ისწინებდა ინგლისთან ეპკრობისათვის 5 ჩინური პორტის – სააომისის (ამოი), ფუკოუს, ნინბოს, შანსაის და გუანჯოუს (კანტონი) გახსნას, სადაც ინგლისელებმა მიიღეს თავისი საკომსუ-ლოების გახსნის უფლება. ხელშეკრულების თანახმად, კუნძუ-ლი სიანგანი (ჰიონკონგი) დიდ ბრიტანეთს მფლობელობაში გადადიოდა, ჩინეთს დაეკისრა ბრიტანეთისათვის 6 მლნ დოლარის გადახდა ომის დროს განადგურებული ოპიუმის საკომპენ-საციოდ. ბრიტანულ ვაჭრებს მიეცათ ვაჭრობის უფლება „ყვე-და იმ პორტთან,ვისთანაც მოისურვებდნენ“. ჩინეთს ბრიტანეთ-ისთვის უნდა გადაეხადა ასევე კონგრახუკია 12 მლნ დოლარი და კიდევ 3 მლნ დოლარი მიუცემებელი ზარბაზის ანაზღაურებ-ისათვის, დაეწესებინა ბრიტანეთისათვის სელსაყრილი ბავი ინგლისელთა მიერ გაგანლად და შემოგანლი საკომუნებე დადგ-ინდა, რომ ბრიტანეთის ჯარების გამოყენება ნაწიკინიდან და ჩინეთის ზოგიერთი პუნქტიდან მოხდებოდა მხოლოდ ჩინეთის იმპერატორის მიერ ხელშეკრულების რატიფიკაციისა და პირველ ყუვალდ შესატანის გადახდის შემდეგ, ხოლო გუან-სუს და ჯოუშანის კუნძულებიდან – ყველა სახის ფინანსური ანგარიშსწორების დასრულების და ბრიტანეთთან ეპკრობი-სათვის პორტების ფაქტიურად გახსნის შემდეგ. 8.V.1943 ხელი მოაწერეს ნაწიკინის დამატებით ხელშეკრულებას, რომელმაც დიდ ბრიტანეთს ახალი პრივილეგიები მიანიჭა.

ნანბნის ექიქბი 1598. გამოსცა საფრანგეთის მეფემ ანრი IV-მ 13 აპრილს ნანბნი; დაასრულა რელიგიური ომები საფრანგეთ-ში. ელიქის თანახმად, კათოლიკობა გაბატონებულ რელიგიად რჩებოდა, მაგრამ პუეტნოკებს უფელოდათ რწმენისა და დეაისმბურების თავის უფლება ქალაქებში (პარიზისა და სხვა რაზდენიმე ქალაქის გარდა), თავიანთი ციხეებსა და ზოგიერთი სოყელში. მათ ურდებდა ქეილდათ, დაეკავებინათ სასამართ-ლო-ადმინისტრაციული და სამხედრო თანამდებობები. პუ-ეტნოკთა სასამართლო საქმეების გახარჩევად პარიზის, გუ-ლუზის, ბორდოსა და გრენობლის პარლამენტებში შეიქმნა განსაკუთრებული პალატები, რომლებიც სანახეუროდ პუ-ეტნოკებისგან შედგებოდა. მათ უფლებდ მისეცა, მოეწვიათ საკუთარი პოლიტიკური კონკურენტები და სიონებო. ელიქ-ის დამატებითი საიდუმლო მუხლებით პუეტნოკებმა მიიღეს 100 ციხესმაზერე გარნიზონებისთვის (მათ შორის-მონაელიც, მონტგომანი, ლა-როშელი). არმიის ყოლის უფლებად და სხვა პრივილეგიები. ელიქს მოჰყვა რომის პაპის, კათოლიკური საძლედელოებისა და პარლამენტების შწეაე წინააღმდეგობა. მათი საგონიშობადა გააპიანურეს ელიქის რევისტრაცია (მად, რეისის პარლამენტმა რევისტრაციამი გაატარა მხოლოდ 1610). პუეტნოკებისთან ომის (1621-28) შემდეგ ელიქის საიდუმლო მუხ-ლები გაუქმდა (1629). 1685, ლუი XIV-ის დროს, ელიქი საბ-ოლიოად ცაუქმდა.

ნაპოლეონ I ბონაპარტი (Napoléon I Bonaparte) (1769-1821), სახელმწიფო მოღვაწე და მხედრობითი ბერი, დიპლომატი. სა-ფრანგეთის რესპუბლიკის პირველი კონსული (1799-1804), სა-ფრანგეთის იმპერატორი (1804-1814 და 1815). 5.I ზ-ის სამხედრო-პოლიტიკური კარიერა დაიწყო რევოლუციური ომების დროს. გულონის ალენის ოპერაციის წარმატებულად განხორციელებ-ისათვის მას 24 წლის ასაკში ბრიგადის გენერლის სამხედრო წოდება მიენიჭა. საფრანგეთის მმართველად ორგანომ –

დირექტორიამ 1796 წლის თებერვალში ნაპოლეონი იგალაწი მოქმედი არმიის სადრლად დაიწმნა. ამ პერიოდთან დაიწყო მისი აქტიური დიპლომატიკური მოღვაწეობა. მისმა არმიამ რამდენიმე თვეში განადგურა სადრლანდისა და აესტრის ჯარ-ები, რის შედეგად სარდლის იძულებულ გახდა ხელა მოეწერა პარიზის 15.V.1796 წლის შავისათვის. შავის პარიზისთან სა-ფრანგეთის ხელში გადავიდა სოყა და საციოთა, ხოლო დიპლო-მლის, გოსკანის, ბოლონის და მოვლენივან შეიქმნა ციხილი-ნის რესპუბლიკა. 19.II.1796 ნაპოლეონმა ხელი მოაწერა საზა-გი ხელშეკრულებას პაპ პიუს VI-თან. რომლის მოსელოთაეუ პაპს მისი სამფლობელოების მნიშვნელოვანი ნაწილი ჩამო-ერთია. 1797 წლის ოქტომბერში ნაპოლეონმა აესტრისთან *კამპიფორმიის საზავი ხელშეკრულება* დალო. 1798 წლის შავხელში ნაპოლეონი სათავეში ჩაუდგა საექსპედიციო ჯარ-ს პუსს, რომელიც მისი ინიციატივით ეგვიპტეში გაიგზავნა ამ ქვეყნის დასაპყრობად. 1799 წრდელითა იგალაწი სევირო-ვის მიერ დირექტორის არჩევის დამარცხების შემდეგ, ნა-პოლეონმა თვითონერად მთავრად საექსპედიციო ჯარს ესა და პარიზში დაბრუნდა. დირექტორის სასესეცემ. მისმა მერყეუმა და არათანმიმდევრულმა პოლიტიკამ საფრანგეთის პოლი-ტიკურ წრეებში „ძალიერი ხელისუფლების“ მოთხოვნა წარმო-შვა, რაზმე ხელი შეუწყო ნაპოლეონის პატივმოყვარულ გეგ-მების განხორციელებას. ნაპოლეონმა სამხედრო გადატრიალე-ბა მოახდინა, რის შედეგად დამყარებულმა ოქსიუნლების რე-ჟიმმა მას სამუდამოდ მისცა ხელში ჩაეგდო მთელი ძალაუფლე-ბა. XVIII-XIX სს-ის მიჯნაზე საფრანგეთის საჯარო-პოლი-ტიკური მდგომარეობა უადრესად მძიმე იყო. იგალის დამარტვის შემდეგ ნაპოლეონი რევენანსისთვის ემზადებოდა. ამ მომნით მან მიმართა ინგლისს, რუსეთს და აესტრისს წი-ნადალებით. დაეწყოთა საზავიო მოლაპარაკებები კამპიფორმი-ის ხელშეკრულების საყესეცემე. შავრამ მისი წინადადეგა უპასუხოდ დარჩა. პირველმა კონსულმა მთელი თავისი ესერ-ცა მიმართა, რათა ანტიფრანგულ კოალიციში გახმეცხლე-ბა შეეგანა. რუსეთი, რომელიც უკმაყოფილო იყო აესტრისისა და ინგლისის პოლიტიკით, გამოვიდა მზორე კოალიციიდან. ნაპოლეონმა დაიწყო მოლაპარაკებები რუსეთის იმპერატორ პაველ I-თან. მოლაპარაკებები პარიზის საზავიო ხელშეკრულებ-ის ხელშეწვრით დასრულდა (*ალექსანდრე I-ის იმპერატორო-ბის დროს*). ამავე დროს ნაპოლეონმა აიძულა შარენგოსთან დაშარესებელი აესტრისა (14.VI.1800), ხელი მოეწერა ლუენ-ილის საზავიო ხელშეკრულებამე. მან გამოაყალა ინგლისს დასაყრდენი ევროპაში (1801) განსაუვლობაში საფრანგეთისა საზა-ვი ხელშეკრულებები დალო რომის პაპთან, ბავარიასთან, პორ-ტუგალიასთან და თურქეთთან) და საბოლოოდ დამალა მეორე კოალიცია: საზავიო მოლაპარაკებები დაიწყო ინგლისთან, რომელიც *ამენის საზავიო ხელშეკრულების 1802* ხელშეწვრ-ით დასრულდა. კონტინენტე დროებით დაზეარებულ მშე-ლობა ნაპოლეონმა ახალი მთავდრო ოპერაციები მომზად-ისათვის გამოიყენა. 1802 წლის დეკემბერში მან საფრანგეთს პიქმონტი შემოეყრათა, ციხილინის რესპუბლიკის იგალის რესპუბლიკა უწოდა და თავად გახდა მისი მეფე. თავდასხმის შესპრით ნაპოლეონმა აიძულა შეეცარათა. მთელი მისი მიერ

ნაკარნახევი შეეიყარის კავშირის ახალი ორგანიზაცია, რომელიც „შუაპალობის აქტით“ განმტკიცდა (19.II.1803), რის შედეგად შეეიყაროთ სუვერენიტეტი და კარგა. ნაპოლეონმა ჩამოაყალიბა რუსეთი გერმანიის სექცეში ავტიური მონაწილეობისაგან. რომელსაც პარიზის 1801 ხელშეკრულებით საფორსგუთს ერთად თანაბარი უფლება განაწილა იმპერიათთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტაში და გერმანიის მიჯნულთა საზღვრის საზღვარსა და იმპერიათთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტაში სუვერენიტეტი სუვერენიტეტს მისცა. ინგლისის მიერ სამომავლო მოქმედებების განახლების საპასუხოდ 1803 წლის ივნისს მან პანთეონი დაიკავა. რომელიც ინგლისთან პირადი უნითა იყო დაკავშირებული და შექმნა ბელგიის ბანკი, სადაც ბრიტანეთის ექნულეებზე შესაძლებელი მნიშვნელოვანი ძალები მოეყარა თავი. 1804 წელს ნაპოლეონმა თავი საფრანგეთის იმპერატორად გამოაცხადა. 1805 წლის მარტში, იტალიის მიუყის გიგუნის მიღების შემდეგ, ჩვეულებრივი დეკრეტით საფრანგეთს შემოუერთა ლუკა, პიამპინო და ვენეცია (1805 წლის ივნისი). ესასავე ანტიფრანგული კოალიციის გათიშვის მიზნით, რომელიც 1805 შეიქმნა რუსეთის, იტალიის და ავსტრიის შემადგენლობით. 6.II ბ-მა გადაწყვიტა ელ-ელ-ელ დასძლიდა მათ თავს და ამით არ დაემუქა პრუსიის ქალაქი კოალიციამ. ბულისონის ბანაკიდან რინდზე ჯარების სწრაფი გადასროლით მან შეძლო ბავარიის ქ. ულმში აღიქაში მოექცია ავსტრიის არმია, რომელიც მას 1805 წლის 20 ოქტომბერს დასტოვა. 1805 წლის 2 დეკემბერს ავსტრიელითა და დასაძრება ავსტრიის-რუსეთის გაერთიანებული არმიის, რის შედეგად ავსტრია იძულებული გახდა დროებითი ზავი დაელოცა (4.IV.1805), რომლის მთავარი პირობა რუსეთის ჯარისაგან ავსტრიის გერიტორიის განთავისუფლება და რუსეთთან კავშირზე უარის თქმა იყო. მას შემდეგ, რაც საფრანგეთმა პრუსიასთან შენარუნის სამოქალაქური ხელშეკრულება დადო, ავსტრიამ ევროპაში მხარდაჭერის ყოველგვარი იმედი დაკარგა და 1805 წლის 26 დეკემბერს ხელი მოაწერა *პრესბურგის საზავო ხელშეკრულებას*. პრუსიის განადგურების შემდეგ, რომელიც მისთვის ანტიფრანგულ კოალიციამ შეიღო და 9.X.1806 საფრანგეთს ომი გამოუცხადა, 6.II ბ. პირისპირ აღმოჩნდა რუსეთის იმპერიის წინაშე და გააპქეტირა თავისი პოლიტიკა აღმოსავლეთში. მიიღო პრესბურგის ზავი ვენეცია, სიგრა, დლაჩია და დამქვიდრა ადრიატიკაში, რის შედეგად მას შესაძლებლობა მიეცა, შეგვეყენა მოხვდინა თურქეთში. მან მიაღწია რუსეთ-თურქეთის ურთიერთობების გამწვავებას და ომის პროვოცირებას ამ ორ ქვეყნას შორის. 6.II ბ-ის პოლიტიკის მთავარ მიმართულებას ინგლისთან ბრძოლა წარმოადგენდა. მან წავიდა საზღვაო ბრძოლა გრავილატთან (21.X.1805), რის შედეგად ფრანგული ფლოტის დიდი ნაწილი დაიღუპა, და გადაწყვიტა ევროპაში ბლოკადის საშუალებით დაეცხრია ინგლისის ეკონომიკა. ბურღინის დეკრეტმა ბრიტანეთის ექნულეების ბლოკადის შესახებ (21.XI.1806) საუკუყელი დაუდო ე.წ. „კონსერვაციური ბლოკადის“ სასტუმრის, რომელიც 6.II ბ-ის საგარეო პოლიტიკის ქვეჯიხუდად იქცა. თუმცა მას მიაჩნდა, რომ მოსაშვლად ანტიფრანგული კოალიციების შექმნის შესაძლებლობის საბოლოო მოსაძობა მოხერხდებოდა მხოლოდ საფრანგეთის კავშირით კონტინენტის ერთ-ერთ დასახელმწი-

ფოსთან. ურდლანდთან რუსეთის არმიის დაჩარხების შემდეგ (14.VI.1807) 6.II ბ-მა ალექსანდრე I-თან გილზიგის ხელშეკრულებები (1807) დადო. რუსეთთან ზავის დადების შედეგად მან მოქმედების თავისუფლება მიიღო დასავლეთი ევროპაში კონტინენტური ბლოკადის პირობების გავერდებისა და განმტკიცებისათვის. ინგლისის სრულ იზოლაციაში მოქცევის მიზნით, 1807 6.II ბ. შეეცადა სელა უკლი პორტუგალია, ხოლო 1808 ესპანეთი (ის. *საფრანგეთი-ესპანეთის შეთანხმება 1808*). ალექსანდრე I-თან ურდრების შეხვედრაზე (სექტემბერი-ოქტომბერი 1808) 6.II ბ. ცდილობდა, რუსეთის აქტიური მხარდაჭერა მოეპოვებინა ავსტრიათთან მოსალოდნელი შეჯახებაში. მაგრამ მისი ძალებისმეცა ამ მიმართულებით ამით აღმოჩნდა. ერთ ურგის მოლაპარაკებების წარუმატებლობის მიუხედავად, 6.II ბ-მა დაიწყო ომი ავსტრიათთან, რომელშიც ინგლისთან კავშირში შესული ანტიფრანგული კოალიცია შექმნა. ვაგრაშიან დაჩარხების შემდეგ (6-7.VII.1809) მას ბოლო ავსტრია, ხელი მოეწერა *შენბურნის საზავო ხელშეკრულებისათვის (1809)*. 1810 6.II ბ. დაქორწინდა ავსტრიის იმპერატორის ქალიშვილზე, მარია-ლუიზაზე, რაც საფრანგეთის ავსტრიათთან დასალოებას ნიშნავდა. რუსეთთან მომავალი ომის დაწყებისათვის მას სჭირდებოდა თავისი ზრგის უზრუნველყოფა, რის გამოც ავსტრიათთან და პრუსიათთან დიდი ხელშეკრულებები საშუალო კავშირის შესახებ. რუსეთში 6.II ბ-ის არმიის კრახს მოჰყვა იმპერიის ნგრევა. შეეცადა ანტიფრანგული კოალიციის ჯარების მიერ პარიზის დეპუტების შექმნა (31.III.1814), იგი გადადგა გახვიდან. გადასახლეს კენს-უბაზე, რომელიც მას მულობელობით გადაეცა. თუმცა 6.II ბ-მა განაგრძო ბრძოლა საფრანგეთის თავისი ხელისუფლების აღსადგენად. გამოიყენა ბუარნების არაპოქულარობა და 1.III.1815 პაგარა რაშით საფრანგეთის სახმრეთი სანაპიროზე გადადიოდა. 20.III.1815 პარიზის დეპუტების შემდეგ დაიწყო ე.წ. „ასი დღის“ პერიოდი. პარიზში დაბრუნებისთანავე მან ალექსანდრე I-ს გადაცა ლუი XVIII-ის მიერ გივილრის სასახლეში დაიწვებული 3.I.1815 საფრანგეთის, ინგლისისა და ავსტრიის შორის დადებული საილაქლო ხელშეკრულების გეგმა, რომელიც რუსეთისა და პრუსიის წინააღმდეგ იყო მიმართული (ის. *ვენის ხელშეკრულება (საილაქლო) 1815*). მაგრამ მან ეერ შეძლო ამ დოქუმენტის საშუალებით განსთქოილება შეეცადა მოეპოვებინა. ვაგრალოთთან ბრძოლაში (18.VI.1815) მუშეულ ანტიფრანგულმა კოალიციამ საბოლოოდ დაამარცხა ნაპოლეონი. იგი ცვევდ ჩაზარდა ინგლისელებს და გადასახლებულ იქნა წმ. ელენეს კენსულზე.

ნაპოლეონ III ბონაპარტი (Napoleon III Bonaparte) შარლ ლუი (1808-73), საფრანგეთის იმპერატორი 1852-70. პორტენშია ბოზარნეს, *ნაპოლეონ I-ის* ვერის და მისი ძმის, ლუი ბონაპარტის შვილი. 1815 შარლ ლუი ბონაპარტი განდევნილი იქნა საფრანგეთიდან. 1832 რიხისშტაგის პერიოდის (ნაპოლეონ I-ის შვილის) სიკვდილის შემდგომ ბონაპარტისგებთ 6.III ბ-ს საფრანგეთის გახვის „ქანთიერ“ მუქეიდრულ მთინედაქნეს. 1836 (სტრასბურგში) და 1840 (ბუალენში) აჯანყების მოქმედების გამო ბონაპარტი შეეცადა მისი უფლებების ხელში ჩაგდებას. რის გამოც 1840 საფრანგეთის მთავრობამ მას სამ ედამო-პატიმრობა მიუხედავა. 1846 იგი დიდ ბრიტანეთში გაქცევა, საიდანაც საფრანგეთში 1848 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა. გაამოიყენა გლეხობის ეკეპოიფილება მცორო რესპუბლიკის სა-

გადასახადო პოლიტიკით და მსხვილი ბურჟუაზიის სწრაფი დიქტატორული რეჟიმის დამყარებისკენ, რითაც შეძლო საბრძოლველო არმიების გამოარეცხვა (10.XII. 1848). 1851 წლის 2 დეკემბერს მოახდინა სახელმწიფო გადატრიალება, რის შედეგადაც დაასრულა იქნა საკანონმდებლო კრება და მიიღო ძალაუფლება პრეზიდენტის ხელში გადავიდა. 1852 წლის 2 დეკემბერს მარალ ლეი ბინაპარტი გამოხსნა და იქნა იმპერატორად ნაპოლეონ III-ის სახელით. მან ქვეყანაში დიქტატორული რეჟიმ დაამყარა და ხელყო 1848 წლის რევოლუციის თითქმის ყველა დემოკრატიული მოსაპოვარი. მხოლოდ 60-იანი წლების დასაწყისიდან იწყებს იგი ლბერალური რევორმების გატარებას (სეკულრათა თავისუფლება და ა. შ.). 6.III ბ-ის მთავრობა მრავალ დაპყრობით ოსს აწარმოებდა. (1853-56 ყირიმის ომში მონაწილეობა, 1859 – ომი ავსტრიის იმპერიის წინააღმდეგ, 1858-62 – ინტერვენცია ინდოჩინეთში, 1860-61 – სირიაში, 1862-67 – მექსიკაში). შეეღობებმა საგარეო პოლიტიკაში (განსაკუთრებით მექსიკის ექსპედიციის მარცხმა) შესუსტა მისი პოზიციები როგორც ქვეყნის მიწით, ისე მის უარგლებს ვარაუდით. დიქტატორული რეჟიმის გარკვეულმა ლბერალობითა და დაშლამა მისივე, შენარჩუნებისა ხელსუფლება, თუქდა მისი სამშობლო დააქარა საფრანგეთ-პრუსიის ომმა (1870-71). 1870 წლის 2 სექტემბერს სუდანთან აფეთქება მოქცეულა ფრანგული არმიის მსიშენებლად ნაწილთან ერთად 6.III ბ. გუქვლ ნაბარდა პრესიულბს. 1870 წლის 4 სექტემბერს რევოლუციამ დაამხო იმპერატორი. *ფრანკფურტის სამეფო ხელშეკრულების* დადების შედეგ (10.V.1871) იგი განათავსულბულ იქნა გუქუობიდან და სიყოფის ბოლო წლები ბრიტანეთში იმყოფებოდა.

ნარპის სამოქამშირმო ხელშეკრულება 1704 (შვეციის წინააღმდეგ ურთობლივი ომის შესახებ), ხელი მოაწერეს რუსეთმა და „რუს კოსპოლიტაჲ“ (19.3). VIII სარეზი ინდილოეთის ომის (1700-21) დროს. ხელშეკრულების დადებამ წინ უსწრებდა რთული დიპლომატიური ბრძოლა. *პეტრი I*, რომელიც ემზადებოდა შეუცობათ ომის გასაგრძელებლად, ცდილობდა ინდილოეთის კავშირის გამსქეობებს და გაეართობა, ეგრბოდ, მასში პოლიტეისის შეყვანას. თავის მხრივ, შვეციის მეფემ *კარლ XII-მ* ყველა დღე იმნარა, რათა პოლიტეის თავის მოქამშირ მოეცია. 1702 წლის არბია პოლიტეისი შეიქრბა. პოლიტეისის მეფე ავტუსტ III დაამსხვს და გახტმე ავიდა შეუღლების მიერ წარგესნილი სტანისლავ ლეშჩინსკი. ამან პოლიტეისის შლიახტის ექმპოყოფილება გაზომიწვია. ვარშავაში რუსეთის დესპანი გ. ფ. დოლგოვიკოვი შეუქვდა, დეუთანმებდნს პოლიტეილი თავაღბუბი რუსეთთან კავშირზე. 1703 წლის აგვისტოში ლიტვის დიდი სათავადოს უღებმა დ. ვ. ა. გილოვიენმა ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას, რომლის თანასახად, ლიტვამ იკისრა, მხარი დაეჭირა ავტუსტ III-ითვის. 1704 წლის ივლის აგვისტოში რუსეთის ჯარებმა აიღეს დურპტი (თანამედრ. ტარტუ) და სარეა, რამაც საბოლოოდ დაარწმუნა პოლიტეილები რუსეთთან კავშირის აქცილებლბაში. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეებმა ი. კოსრეს, ეტრახილათი საერო მტრის – შვეციის მეფის წინააღმდეგ ხმელეთსა და ზღვაზე, არ დაეღოთ მასთან სეპარატული ხელშეკრულებები. კამათია პოლიკონიქ პალეის უნდა დებრუსებინა პოლიტეისისთვის კამაქების მიერ წარმთეული ქალაქები და სიმაგრეები. პეტრე I-მა გაუგზავნა ავტუსტ III-

12-ათასანი ჯარი და გამოყო 200 ათასი რუბლი პოლიტეისის არმიის შესახად. ასეთივე თანხას დაპირდა მეფე პოლიტეისის ყოველწლიურად, ომის დამთავრებამდე. ხელშეკრულების შემდეგობით რუსეთმა შეძლო, მოეკრბა ძალები შეუღების არმიასთან გადასწყვეტი შეტაკებისათვის.

ნარპობიქული სემპალბებში, იხ. საერთაშორისო კონტროლი ნარპოტიკული სამუქალებსა და ესპიკტროპული სთეიფერებებზე.

ნასპს შამბირი 1962 (აშშ-ის პრეზიდენტ ჯ. ფ. კენედის და დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი ჰ. ჰ. მანქისის შორის), ჩატარდა 18-21.XII წასაქუმი (ბამბის ქსნსულება). მოლაპარაკებაზე ცენტრალური აფილი დაქომო აიწ-სა და დიდ ბრიტანეთის შორის ბირთულ სეეროში თანამშრომლობის საკითხის განხილვას. თათბირამდე ცოტა ხნით დღრე ამერიკის მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება „სკაიბოლის“ ტიპის რაკეტების შექმნასთან დაკავშირებულ საქმიანობის შეწყვეტის შესახებ, რომელიც უნდა გამსდარყო ბრიტანეთის ბირთული ძალების საფუტეული. მოლაპარაკებების შედეგად მიაღწესა შეთანხმებას, რომელიც ითვალისწინებს დიდი ბრიტანეთისთვის „ოლარისის“ ტიპის რაკეტების მიწოდებას (ბირთული ქობინის გარეშე), ბრიტანეთის მიერ ატომური წყალქვეშა ხომალდების მშენებლობას, ნატოს სარდლობისთვის აშშ-ის, ბრიტანეთის და ბლოკის სხვა ქვეყნების ზომბდამსქენ ავიაციის დაქმნუბარებას. ასევე ნატოს ე.წ. „მრავალმხრივი ბირთული ძალების“ შექმნას. ნასპსში მიღწეული შეთანხმების შედეგად გაიწედა ურთიერთობა აშშ-ს, დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს შორის, რაც საფრანგეთის პრეზიდენტის, შ. დე გოლის გადაწყვეტილების უმჯალო მიზეზად იქცა. რომლის თანახმადაც საფრანგეთმა შეწყვიტა მოლაპარაკება დიდ ბრიტანეთთან ამ უქანასკნელის ყვრობის კოორმირ ტიპიკობრიობაში შესვლასთან დაკავშირებით.

ნასპრი გამალ აბლე (1918-70), ევგოპის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, ფოსტის მოხუცის შეილი. 1935 დაამთავრა საშუალო სკოლა კაიროში, 1939 – სასხედრო სასწავლებელი უმეროსი დეიტენანტის ჩინით. მსახურობდა სასხედრო ნაწილებში ევგოპტას და სუდანში. დააარსა და სათავეში წაუდგა ფარულ პოლიტიკურ ორგანიზაციას „თავისუფელი ოფიერები“, რომელმაც მოამზადა და მოაწყო 1952 ანტი-ფეოდალური და ანტიმპერიალისტური რევოლუცია. იგი რევოლუციური ხელმძღვანელების საბჭოს თავმჯდომარე გახდა. 1952 წლის ივლის ფარულ პოლიტიკურ ორგანიზაციას „თავისუფელი ოფიერები“ დაეხმარებოდა. 1954 წლის თებერვალბარში დროებითი პრემიერ-მინისტრი იყო და ასრულებდა რესპუბლიკის პრეზიდენტის მოვალეობას. 1954-56 – ევგოპის პრემიერ-მინისტრი და სასხედრო ეკონომიკური; 1956-დან – შეთარალებული ძალების მთავარმჯდომარე და ვარდეთალებმამდე ევგოპის პრეზიდენტი; 1963-დან – არაბთა სოციალისტური კავშირის თავმჯდომარე. იყო მიქმნობილესა მოძრაობის ერთ-ერთი დამაარსებელი.

ნაბრ/ იხ. ჩრდილოაღმოსავლეთი ხელშეკრულების ორგანიზაცია.

ნაბრ/ს ეპროჯექტი, იხ. ევროკავშირის საკონსტიტუციო კომისია.

ნაბრ/ს საბჭო, იხ. ჩრდილოაღმოსავლეთი ხელშეკრულების ორგანიზაცია.

ნაბრ/ს სამხედრო რეაბილიტაციის პროგრამები, ჩრდილოაღმოსავლეთი ხელშეკრულების ორგანიზაციის ერთ-ერთი ძირითადი ორგანოა. ფუნქციონირება დაიწყო 1966. ქვეყნები, რომლებიც არ შედიან ნატოს სამხედრო ორგანიზაციაში, კომიტეტის მუშაობაში მონაწილეობას არ იღებენ და მიღებული გადაწყვეტილება მათზე არ ვრცელდება. კომიტეტი განიხილავს გაერო-თანხმებული შეიარაღებული ძალების და ნატოს სტრატეგიული დაჯგუფებების საკითხებს, ხელმძღვანელობს ბლოკის სამხედრო ორგანოების საქმიანობას. კომიტეტის სესიები, როგორც წესი, წინ უსწრებს ჩრდილოაღმოსავლეთი ხელშეკრულების სესიებს. სესიები ტარდება მონაწილე ქვეყნების თავდაპირველი მინისტრების დონეზე.

ნაბრ/ს რეაბილიტაცია, ნ ა ტ ო რ ა ლ ი ბ ე ბ ა, სახელმწიფოს მიერ მოქალაქეობის მინიჭება უცხოელის ან მოქალაქეობის არმქონე პირისათვის მისი თხოვნის საფუძველზე. ნ. ბორიკი აღემატება კანონით გათვალისწინებულ ვარკვეულ პირობების დაკვირვებით, ეკრძაოდა: მოცემულ სახელმწიფოში ცხოვრების გარკვეული ვადა (5, 7 და 10 წელი), სახელმწიფო ორგანოებში ან მის შეიარაღებულ ძალებში სამსახური, ენის ცოდნა და ა.შ. მოქალაქეობის მინიჭების პროცედურას განსაზღვრავს ქვეყნის კანონმდებლობა. ნ-ის საბოლოო გაფორმების კომპიუტერული ეკუთვნის სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოს: სახელმწიფო მმართველობის ორგანოს – მთავრობას ან ცენტრალურ დარგობრივ ორგანოს (ჩვეულებრივ მინაგანს საქართველოს უწყებას); სახელმწიფო ხელისუფლების ადგილობრივ ორგანოს და სასამართლოს. მოქალაქეობის მიღება ნ-ის წესით ხდება ასევე რეციტრაციის, შეიღაც აყენის, ქორწინებისა და ოკუპაციის შემთხვევებში.

ნაბრ/ს 1660. ბორის გოდუნოვის ელჩი კახეთში. 1598 ალექსანდრე II კახთა მეფემ რუსეთში ელჩობა გაგზავნა. კახეთის მეფე რუსეთის სისხილად სამაზხლოს დაქირვებას, რათა გასწილიყო თურქ-კახეთის ემბ. ქრსთველი ელჩი კახეთში დაბრუნდება 1601 წლის 1 ივლისს. მათ თან ჩამოჰყვანეს რუსეთის ახალი მეფის ბორის გოდუნოვის ელჩი ნაშოკინი და ლეონტიევი. რუს ელჩებს კახეთში ვითარება შეეცვლიდა დასდებდა. 1601 ალექსანდრე II-ის ეამება დაავითება აიძულა მამა, გასტილიან დადამდგარიყო და თითონ გამეფდა. ალექსანდრე II ბერად აღიკვეცა. რუსი ელჩები ახალმა მეფემ, დაავითმა მიიღო. ელჩებმა დაავითს აქნობეს ბორის გოდუნოვის დაქირვება სამაზხლოზე გალაქტრების შესახებ. რუსი ელჩების მოთხოვნით დაავით მეფემ, მისმა ეამებმა თიქმურაზმა და შემონაზენებულმა ალექსანდრემ ბორის გოდუნოვის ერაველების ფიცი მიიღეს. რუსმა ელჩებმა კახეთი დატოვეს 1603 წლის ივნისში.

ნაბრ/ს 1660, სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობების საეკონომიკო აღმარებული პრინციპი, რომლის თანახმად სახელმწიფოებმა თავიანთი ურთიერთობები უნდა განავითარონ ურთიერთსარგებლობისა და თანასწორობის საფუძველზე, მხარეთა კანონიერი ინტერესების გათვალისწინებით, განსაკუთრებით საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების უზრუნველყოფის საკითხებში. ნ-ის საფუძველზე სახელმწიფო მნიშვნელოვან როლს სთავაზობს სახელმწიფოს მხრიდან რაიმე აქციის საპასუხო მომეხი, თუმცა მისი პრინციპის გამოყენება დავმეხი, თუ საპასუხო ქმედება დაკავშირებულია საერთაშორისო-სამართლებრივი სორმების დარღვევასთან.

ნაბრ/ს 1660, ეკონომიკის დარგებისა და ქონების სახელმწიფო საკუთრებაში გადასვლა. ნ-ის ხერხები და მეთოდები განსხვავებულია კონკრეტული ისტორიული პირობების მიხედვით. ნ-ის პირობები სახელმწიფოს კომპეტენცია საკუთრების უფლების მინარსისა და ხსიათის დადგენა, საკუთრების უფლების გადასვლისა და მისი ნ-ის საკითხების რეკლარება. გაეროს უსსრების მეთოდ მუხლის მუხილად უკუქნის შესაბამისად, ამ უფლებების გამოყენების ქვეყნის შიდა კომპეტენციის განეკუთვნება.

ნაბრ/ს 1660, სამართლებრივი რეკიპის სახე, რომელიც ერეყლდება მოცემული სახელმწიფოს გერიგორიაზე მყოფ სხვა ქვეყნის ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე. ნ.რ. ითვალისწინებს მოცემულ პირებისათვის იმ უფლებებისა და პრივილეგიების მინიჭებას, რომლებიც სარგებლობენ შესაბამის სახელმწიფოს საკუთარი ფიზიკური და იურიდიული პირები. ეს ეხება ასევე მათ ვალდებულებებსაც. ნ.რ-ის მინიჭება ხდება როგორც ცალმხრივად, ასევე დავიდავების საფუძველზე. ნ.რ-ის ცალმხრივი წესით მინიჭების დროს კანონმდებლობა შეიძლება ითვალისწინებდეს საპასუხო შემდეგების შემოღების შესაძლებლობას იმ სახელმწიფოთა მოქალაქეების მიმართ, სადაც იმდენად მოცემული სახელმწიფოს მოქალაქეთა უფლებები. ნ.რ შეიძლება იყოს უეცრად და შემდეგული. შეუძლებელი რეკიპის მინიჭების შემთხვევები უცხოეთის ფიზიკური პირებისათვის იშვიათია. აქ იგვლისებება პოლიტიკური უსაფრთხეობი, მავალიადა. საარჩილო უფლება, რაც, როგორც წესი, უსოვლად არ ენიჭება, თუმცა არც საერთაშორისო სამართლის ეწინააღმდეგება. არსებობს საერთაშორისო ხელშეკრულებების დადების პრაქტიკა, რომელიც ითვალისწინებს ნ.რ-ის მინიჭებას ცალკეულ კონკრეტულ სფეროებში, მაგალითად, ხელშეკრულებას სამართლებრივი დახმარების შესახებ (უცხოელი მოქალაქეებისა და იურიდიული პირების სასამართლოში თავისუფალი დამეხება, გირაოსგან განთავისუფლება სასამართლო ხარკების უზრუნველყოფაში და ა.შ.); სოციალური უზრუნველყოფის შესახებ; ვაჭრობისა და ნაოსნობის შესახებ და ა.შ.

ნაბრ/ს 1660, სამართლებრივი ნორმების ერთობლიობა, რომელიც არეგულირებს სახელმწიფოთა სამხედრო საქმიანობას ინფორმაციული და საკონტროლო ხასიათის მომების დადგენის გზით ურთიერთ-გაგების, მოვლიდელი თავდასხმის ან არასანქცირებული კონ-

ფლექტის ალექსიის, ასევე განიარაღების პროცესის უზრუნველყოფის მიზნით. ამ ინსტიტუტის იურიდიულ გაფორმებას საუბრეულ ჩაყვარა 60-70-იან წლებში მთელი რიგი შეთანხმებების ქსელით (სამხედრო საქმიანობის შეზღუდვის, არასანსკრიტებული მოქმედების შედეგად ბრითული ომის ალექსიის შესახებ), რომელთა ნორმები მიზნად ისახავდა უნდობლობისა და შემთხვევითი კრიტული სიტუაციების წარმოშობის ალექსიის. ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის დოკუმენტები წარმოადგენს ნ.ბ.წ-ის, როგორც საერთაშორისო უშიშროების სამართლის ინსტიტუტის, დამოუკიდებელ ჯგუფს. ევროპაში ბირის დასკვნითი აქტი 1975 შეიქმნა დოკუმენტს ნ.ბ.წ-ისა და უშიშროების და განიარაღების ზოგიერთი ასპექტების შესახებ, რომელიც ითვალისწინებს ისეთ ღონისძიებებს, როგორებიცაა: სახმელეთო ძალების მსხველმასამებადანი სწავლების შესახებ წინასწარი შეტყობინება; დამკვირვებლების გაცემა სამხედრო სწავლებაზე დაწესების მიზნით, სამხედრო ხაზებით გაცემის ხელშეწყობა, სამხედრო ღელევაციების ეობიგების ჩათვლით. შემდგომი დაკონკრეტება ნ.ბ.წ-ში მიიღო ევროპაში ნდობის განმტკიცების უშიშროებისა და განიარაღების ღონისძიებათა სტრატეგიის კონვენციის 1948 დოკუმენტსა და ვენის დოკუმენტში ნდობისა და უშიშროების განმტკიცების ღონისძიებათა შესახებ (1990), რომელიც უფრო ავითარებს და აყარობს სტრატეგიის დოკუმენტს. ეს დოკუმენტები მოიცავს შეთანხმებათა ძალისა და ძალისმიერი შექარის გამოყენების შესახებ ნებისმიერი ფორმით; ითვალისწინებს ინფორმაციის ყოველწლიურ გაცემას ნ.ბ.წ-ით გამოყენების მონაში სამხედრო ძალების, შეიარაღებისა და ტექნიკის ძირითადი სისტემების გაფაროების გეგმების, სამხედრო ბიუჯეტების შესახებ. შემუშავებულია დია კონსულტაციისა და თანამშრომლობის შექსნში სამხედრო ხასიათის სამიმ ისტორიკების მიმართებით. დაკონკრეტებულ და გაფაროებულ შეტყობინებითი ხასიათის ღონისძიებათა მოყულობა, კერძოდ, სამხედრო საქმიანობა, რომელშიც მონაწილეობს 13 ათასზე მეტი ადამიანი, ექვემდებარება წინასწარ შეტყობინებას წერილობითი ხასით 42 დღით ადრე ამ საქმიანობის დაწყებამდე. საეაღლებული ღონისძიების ხასით გათვალისწინებულია სახელმწიფოთა სამხედრო საქმიანობის ყოველწლიური გეგმების გაცემა წერილობითი ფორმით არა უგვიანეს ყოველ წლის 15 ნოემბრისა. ნ.ბ.წ-ის დავებუ კონკრეტულ ახორციელებს ინსპექცია, რაც გათვალისწინებულია საერთაშორისო შეთანხმებებით.

მიტეგის წევრია. ნ. იყო ისრაელის პირველი ღელევაციის წევრი აშშ-ისრაელის სტრატეგიულ მოლაპარაკებებზე 1984, ისრაელის ღელევაციის წევრი მადრიდის სამშვიდობო კონვენტებულზე 1991; ისრაელის ღელევაციის წევრი ორზხორე სამშვიდობო მოლაპარაკებებზე ვაშინგტონში 1991-92. ისრაელის სახელმწიფოს ღელევის პოსტამდე ნ. იყო: ვაშინგტონში ისრაელის საელჩოს წარმომადგენლობის ხელმძღვანელის მოადგილე 1982-84; ისრაელის ელჩი გაეროში 1984-88; ისრაელის პარლამენტის (კნესეთის) წევრი 1988; საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე 1988-91; პრემიერ-მინისტრის მოადგილე 1991-92; საგარეო საქმეთა და უშიშროების სამართლებრივ კომიტეტის წევრი, ასევე კონსტიტუციის, კანონისა და სამართლის საპარლამენტო კომიტეტის წევრი 1992-96. 1996-99 წ. ისრაელის სახელმწიფოს პრემიერ-მინისტრია. 1999 წლის 22-23 მარტს ნ. სამუშაო ვიზიტით ისრაელში იმყოფებოდა საქართველოში.

ენის საბაძრე ხელშეკრულება 1919 (ანტანტის სახელმწიფოებსა და ბულგარეთს შორის), ხელი მოაწერეს 27. XI ნეი-სიურსენში (პარიზის გარეუბანში), წარმოადგენდა ე.წ. „ევრასიის საბაძრე ხელშეკრულებათა სისტემის“ შესაღვენელ ნაწილს (იხ. ევრასიის საბაძრე ხელშეკრულება 1919). ხელშეკრულების თანახმად, ბულგარეთს ჩამოეკრა 11 თასი კვ. კმ ფართობის გერიტორია, რუმეისმა შეინარჩუნა საზღვრი ღობრეუა და ბულგარელებით დასახლებული გერიტორიის ნაწილი. რომელიც მას გადაეცა ბუქრესტის გავით 1913. სერბთა, ხორვატთა და სლოვენთა საშუროს გადაეცა ბულგარელებით დასახლებული ოთხი ოლქი ბულგარეთის დასავლეთი საზღვარზე: დასავლეთი ორბაკის ნაწილი, რომელიც ბულგარეთს ადრია 1913 ხელშეკრულებით, ღროებით გადავიდა „მთავარ მოკავშირე სახელმწიფოთა“ იერისდიქციაში (სერბის საბაძრე ხელშეკრულებით 1920 გადაეცა საბერძნეთს). ბულგარეთის სარეპარაციო ვალდებულებები განისაზღვრა 2250 მლნ ოქროს ფრანკით, რომელიც მას უნდა გადაეხადა 37 წლის განმავლობაში, დაწყებული 1. VII. 1920-დან. ბულგარეთის შეიარაღებული ძალები შეიზღუდა 20 ათასამდე. ქვეყანაზე დაკარგვა გასასვლელი ევროის ზღვაზე (მოკავშირე სახელმწიფოებმა ოქროს ზღვაზე მისი „ეკონომიკური გასასვლელი“ უზრუნველყოფა).

ენიბრალნიბაძი, ის. ღელმეგაროშაყია.

ენიბიძი (Nevés) მარე ვიბოზე (დ. 1912), პორტუგალიელი დოლომატი. 1974-77 – პორტუგალიის პირველი ელჩი სსრკ-ში; 1977-78 – პორტუგალიის სსს-ს უბელკაციის განყოფილების გამგე; 1979 – საგარეო საქმეთა სახელმწიფო მდიანი; 1980-დან – ელჩი საადრეოში.

ენიბრალნიბაძი, სახელმწიფოს განსაკუთრებული საერთაშორისო სამართლებრივი სტატუსი. საერთაშორისო სამართალში განასხვავებენ ნ-ს საომარი მოქმედების დროს (ევერეტულური) და მუდმივ ნ-ს. ნ. საომარი მოქმედების დროს ევლისსიმობს სახელმწიფოს ისეთი სამართალური მდგომარეობა, როდესაც იგი არ მონაწილეობს ომში არც შემოარბი ქვეყნების მათრეც და არც დამოუკიდებლად. ასეთი ნ-ის დაცვა ხდება მხოლოდ მოკლემ ომის შემთხვევაში და შეიძლება გავრცელდეს განმსხვავებულ სახელმწიფოს ცალმხრივი აქტით. საერთაშორისო-სამართლებრივი ნორმებს, რომლებიც ეხება ნ-ს ომის დროს, შეეკავს პაავის მხუთე და შეესაბეგ კონვენციები .907. ღონღონის დეკლარაცია საზღვაო ომის შესახებ

ენიბნაძე (Netanyahu) ბენიამი (დ.1949). ისრაელის ენტრის-გულ-ნაციონალისტური პარტიის (ლეჟულის) ღელერი, ისრაელის სახელმწიფოს პრემიერ-მინისტრი. დაამთავრა მასაჩუსეტსის ტექნოლოგიური ინსტიტუტი. მისი თაოსნობით დაარსდა ჯონიანათის ინსტიტუტი, რომლის ძირითადი საქმიანობა გერორომისი წინადადებულ ბრტობის გეგმის ძიება. ნ. იყო ამ ინსტიტუტის დირექტორი 1984-86, ამჟამად კი მისი ადმინსტრულული კო-

1909 და სხვ. ამ დოუმენგების შესაბამისად, ნეიგრაღური სახ-
 ელმწიფოს გეოგორია ხელმეუხებელი და არ შეიძლება
 გახდეს სამხედრო მოქმედების თეატრი; მეომარ მხარეებს
 ეკრძალებათ გაატარონ მის გეოგორიაზე ჯარები, სამხედრო
 გეციქა და ა.მ. ნეიგრაღური სახელმწიფოს გეოგორიაზე
 აკრძალულია სამხედრო ფორმირებების შექმნა მეომარი მხა-
 რეებისათვის დახმარების გაწევის მიზნით. ნეიგრაღურ სახ-
 ელმწიფოს უღლება აქვს შეიარაღებული ძალებით დაცეას
 სათვის 6. მუღმში 6. არის სახელმწიფოს საერთაშორისო-სა-
 მარელებრივი სტატუსი, რომლის შესაბამისად, იგი ვალდებუ-
 ლია არ მიიღოს მონაწილეობა სხვა სახელმწიფოთა შორის
 წამოჭრილ შეიარაღებულ კონფლიქტში, არ გაეერთიანდეს
 სამხედრო კავშირებსა და ბლოკებში, არ გადასცეს თავისი
 გეოგორია უცხოეთის ჯარებსა და სამხედრო ბაზებს. მუღ-
 მში 6. შეიძლება იყოს არაგარანტირებული და გარანტირებუ-
 ლი სხვა სახელმწიფოების მიერ (დიდი სახელმწიფოს მიერ).
 დღეს მუღმენეიგრაღური სახელმწიფოს სტატუსი აქვს შეი-
 ცაროას *კენის კონტრესი 1814-15*, შარბის აქტი შეეცაროს
 მუღმში ნეიგრაღლიგეტის აღიარებისა და გარანტიების და მისი
 გეოგორიის ხელმეუხებლობის შესახებ 8 (20).XI.1815), აესტრი-
 ას (სახელმწიფო ხელმეუხელება დამოუკიდებელი და
 დემოკრატიული აესტრიის აღდენის შესახებ 1955, ფედერ-
 ალური კონსტიტუციური კანონი აესტრიის ნეიგრაღლიგეტის
 შესახებ 26.X.1955), შალტას (შალტას რესპუბლიკის მთავრობის
 დეკლარაცია შალტას ნეიგრაღლიგეტის შესახებ 14.V.1981). დეკ-
 ლარაციია შალტას ნეიგრაღლიგეტის შესახებ ცნობად მიიღეს
 ეეროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის (ამ-
 ჟამად ეეროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზა-
 ცია) წყერი ქვეყნების შალტარის შესეულის დასკენით დოკუ-
 მენტში. ნეიგრაღური ქვეყნის სუვერენიტეტს პატივი უნდა სცენ
 სხვა სახელმწიფოებმა. ნეიგრაღურ ქვეყნებს აქვთ სრული
 შესაძლებლობა, გაატარონ დამოუკიდებელი საშინაო და სა-
 ვარეო პოლიტიკა. 6-ის სტატუსი არ ვამორიყსავს თავდასხმის
 შესახებეაში თავდაციეს უფლების რეალიზაციას.

ენობრაღბები მუღმში, ის ნეიგრაღლიგეტი.

**ენობრაღბების შესახებ აშშ-ის პანონი, ის. ამერიკის შეერთე-
 ბული სტატების კანონი ნეიგრაღლიგეტის შესახებ.**

ენობრაღბი ბმირთი. ნეიგრაღური ქვეყნის ან მისი მოქალა-
 ქის გეირთი (სამხედრო კონგრებახნის გარდა), ვადატანილი
 როგორე ნეიგრაღურ, ასევე მეომარი მხარის ტემზე; დაუმე-
 ბელია მისი ვატაცება მეომარი მხარეების მიერ იმ შესახებეა-
 ში კი, როცა ის მოწინააღმდეგის ტემზე იმყოფება.

ენობრაღურ სახელმწიფოთა ლიბა, ჩამოყალიბდა
 28.II(10.III).1780 რუსეთის მიერ გამოცხადებული შეიარაღებუ-
 ლი ნეიგრაღლიგეტის პრინციპის აღიარების საუბეულებზე, რაც
 დაკავშირებული იყო ბრიგანეთის კოლონიების ომთან ჩრდ-
 ლოეთ ამერიკაში დამოუკიდებლობისათვის (1775-83) დანის,
 შეეყის და ნიდერლანდის (1780), პრუსიისა და აესტრიის (1781),

პორტუგალიის (1782), ორივე სიცილიის სამეფოს (1783) მხრიდან,
 რომელთაც მეხდომ შეუერთდა აშშ, საფრანგეთი და ესპანე-
 თი. ფაქტობრივად ლივა მიმართული იყო დიდი ბრიგანეთის
 ზღეაზე ბატონობის და ჩრდილოეთ ამერიკის ნაპირების ბლოკ-
 აღის წინააღმდეგ, ხელს უწყობდა აშშ-ის გამარჯვებას. ლივა
 დაიშალა ეერსალის (ამერიკა-ინგლისის) სამედიდობო ხელშე-
 რულების 1783 დადების შედეგად.

ენობრაღბული იარაღის პარბაღბა, ე.წ. ნეიგრონული იარაღი
 („ნეიგრონული ბოზი“, „გაბლიერებული რადიაციის იარაღი“) წარ-
 მოადგენს ბირთვული იარაღის ნაირსახეობას, რომელიც
 ნეიგრონული იარაღის ნივთიერების ნივთიერით გამოირჩევა.
 ნეიგრონული იარაღი მასობრივი მომართის იარაღის გან-
 საკეთრებით ბარბაროსულ სახეობას წარმოადგენს. ნეიგრონუ-
 ლი იარაღის შექმნის ინოვაციური იყო აშშ, მის მიერ შემუშავე-
 ბული ე.წ. „მუღმული ბირთვული ომი“ ლოქრანა ითვალ-
 ისწინება ნეიგრონული იარაღის, რომორე პირეული დარცე-
 მის საშუალების გამოყენებას. ნ.ი.ბ-ის საკითხი განიხილება
 გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებზე. გაეროს რემოდე-
 ციებში ხაზგასმულია, რომ სახელმწიფოთა არსენალში
 ნეიგრონული იარაღის არსებობა შეიკლება სასაფათო შედე-
 გები მოჰყვეს.

ენიღმევი ალექსანდრე ივანეს ძე (1835-1910), რუსი დიპლო-
 მატი. 1855 მუშაობდა აზიის დეპარტამენტში, სავარეო საქმეთა
 სამინისტროს რუსეთის მისიაში საბერნესთში (1856-დან), ბა-
 ვარიამში (1861) და აესტრიაში (1869-დან), 1877-78, რუსეთ-თურქეთის
 ომის წინ. იმყოფებოდა კონსტანტინოპოლში საელისოს
 მრჩეველის თანამდებობაზე, საიდუმლო ჩაივა ბუქარესტში
 და წარმატებით ჩაატარა მოლაპარაკება რუმინეთის პრემიერ-
 მინისტრთან კონვენციისთან დაკავშირებით, რომლის ძალი-
 თაც წყლებოდა რუსეთის ჯარის რუმინეთის გერაგორიაზე
 გადღის საკითხი თურქეთთან ომის შემთხვევაში. ომის დროს
 იყო ბალკანეთის ნახეარეკუნულზე ჯარების მთავარსარდლის
 დიღლაზბაგური კანკლარის ეეროსი. 1877 წლის ნოემბერში
 შეადგინა ზავის წინასწარი პირობები, რომლებიც გახდა სან-
 სტეფანოს საზავო ხელშეკრულების საუბეუელი (1878). 1879-82
 იყო რუსეთის ელჩი საქსონიისა და საქსენ-ალგენბურგის სა-
 პერტოგომი. მუღმე – საელოოს გამგებელი, 1883-97 – ელჩი
 თურქეთში. 1887 ვადაყენად იქნა ელჩის პოსტზე იგალიამი.
 1903-10 – ელჩი საფრანგეთში.

ენიღმევის კონტრესი 1737 (რუსეთისა და აესტრიის, ერთი
 მხრივ, და, მეორე მხრივ, ოსმალეთის იმპერიის მონაწილეო-
 ბით), მიმდინარეობდა 16(27).VIII-11(22).XI უკრაინის დაბა ნუ-
 შიროეში (თანამედროვე ვინიციის ოლქი) რუსეთ-თურქეთის
 ომის (1735-39) დროს. შიი ფეტის თურქეთის ინციტატიით,
 რომელიც მოითხოვდა, რომ აესტრიის დავბრუნებინა მისთვის
 ბუღრაღი და თემეშარი, ვადაეხადა 10 მღნ გულენცი. მოლა-
 პარაკების დროს რუსეთის დელეგაციამ თურქეთისაგან მოითხო-
 ვა რუსეთ-თურქეთის ყველა ადრინდელი ხელშეკრულების
 გაუქმება და შათი შეველა ახალი ხელშეკრულება; რუსეთი-
 საათის ყუბანის, ყირიმის, ასევე ღონისა და ლენანის
 შესართავეს შორის მღებარე მიწების ვადაციება; მოლაღე-
 თისა და ვალახეთის გამოყვალება დამოუკიდებელ სათავადოე-

ბად, რომლებიც ისარგებლებდნენ „ერთობის“ რუსეთის შიგნით და შესარულებდნენ ერთგვარი დამკვიდრებული ბარონების როლს რუსეთისა და თურქეთის კონფლიქტში; პირდაპირ მიერ რუსეთის მკვეთრი საინჟინერო გაცემის აღიარება; რუსული საბჭოთაო გეგმების თავისუფალი ნაოსნობა შეეზღვა; პირდაპირ კარლოვაციის ზღვის პორტების კეთილდღეობისთვის უზრუნველყოფა, რომელიც უსაფრთხო „რუსული“ სულს უზრუნველყოფდა. რუსეთის მოთხოვნებმა შეეცადეს უარყოფითი რეაქციები გამოიწვიოთ თურქეთის მხრიდან და შეამუშაოთ აქტივობა, რომელიც პრევენციის აქტებს და მოდერნიზაციის და ევალუაციის ტერიტორიის ნაწილში, ასევე სერბიისა და ბოსნიის რუსეთი, თავის მხრივ, უკმაყოფილო იყო ადგილობრივი მისწრაფებებით. თურქეთის არმიამ გამოიყენა რუსეთ-ადგილობრივი წინააღმდეგობები და დიპლომატიური შედეგისათვის მზადება. კონტრული უმჯობესი დასრულდა. რუსეთსა და თურქეთს შორის განახლდა საბრძოლო მოქმედებები. კონგრესის ჩამოშალი არსებობდა უმნიშვნელო როლი შეასრულა ფრანგულმა დიპლომატიამ, რომელიც აქტივობა თურქეთის მიმართ გახატულიყო.

ნენნი (Nenni) პიეტრო (1891-1980), იტალიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1931-39 – იტალიის სოციალისტური პარტიის გენერალური მდიანი, II ინტერპარტიზანული აღმასკომის წევრი. ესპანეთში სამოქალაქო ომის აქტიური მონაწილე იყო. გარიბალდის სახელობის ბრიგადის პოლიტიკური კომისარი. შემდეგ იყო დაპატიმრებული საფრანგეთში ვესტაპოს მიერ და ლეონტიევიჩის, განთავისუფლებული იქნა 1943. 1946-70 – პარლამენტის დეპუტატი: 1970-დან – მუდმივი სენატორი; 1945-46 და 1963-68 – მინისტრობა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე; 1946-47 და 1968-69 – იტალიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1944-63 – გენერალური მდიანი, ხოლო 1973-80 – ი.ს.პ. თავმჯდომარე, 1969-80 – სოციალისტების პრეზიდენტი.

ნენნი იოსებ გრიგორის ძე (და გ. თარიღები უცნობია), რუსი დიპლომატი. 1556 იანვრ *IV-მ* გაგზავნა ლონდონში ინგლისთან ეკონომიკური და პოლიტიკური კავშირების დასამყარებლად. 1557 წლის მარტში უესმინსტერის სასახლეში მოიხილეს დიპლომატიური მართლმადიდებლობის საკითხები. იანვრ *IV-მ* დაიბრუნა სასახლეში სამეფო სივრცეში რუს ელჩებს მიეკითხა უწყობა, უბედოდ ევაჭრათ ინგლისთან, გამოიყენა იმედი, რომ ორ სახელმწიფოს შორის განმტკიცდებოდა მეგობრობა და გაფართოვდებოდა ურთიერთობა. გარდა ამისა, ინგლისის დიპლომატიური რუსეთის მეფეს სთავაზობდა, დაეწესებინათ საელჩოთა უმჯობესი გაეყვანა და დაეღობა სავაჭრო ხელშეკრულება. წს უღობობა სათავე დაუდო რეგულარული დიპლომატიური ურთიერთობის ინგლისსა და რუსეთს შორის და სული შეეწყვი ინგლის-რუსეთის ევაჭრობის განვითარებას.

ნენნი ადრიან ივანეს ძე (1712-50), რუსი დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახური დაიწყო 1740 როგორც საგარეო საქმეთა კოლეგიის მდიანი. 1740-42 – კონსტანტინოპოლში საელჩოს მდიანი; 1743 მონაწილეობდა შევიკისათვის *პაის სამაგოხ* ხელშეკრულების დადებით. 1746 დაინიშნა რეზიდენტი კონსტანტინოპოლში. აგარებდა მოსკოვისა და ხელს უწყობდა თურქეთთან მშვიდობის შენარჩუნებას. პირდაპირ მიაღ-

წია თანხმობას, გაეგზავნა ყირიმის ხანისათვის ბრძანება რუსი ციხეების გათავისუფლების შესახებ.

ნენნი ივანეს ძე (1693-1773), რუსი დიპლომატი და სახელმწიფო მოღვაწე. 1721-36 – რეზიდენტი კონსტანტინოპოლში, 1724 მიაღწია რუსეთ-თურქეთის ხელშეკრულების დადების მიზნების განხორციელების შესახებ. პეტრე I-ის სიკვდილის შემდეგ, როგორც თურქეთის ურთიერთობის კვლავი გაქმნა, წამაყვება და ღირსებას დაიკავა წინ აღდგომისა და ბრძანებითა და საფრანგეთის ელჩების გაყვანის, რომლებიც თურქეთის რუსეთთან ომისკენ აქტივობდნენ. 1736 მუშაობდა სივარდის საქმეთა კოლეგიაში, ასრულებდა სხვადასხვა დიპლომატიურ დავალებებს. 1737 მონაწილეობდა *ნეშტრეცის* კონგრესის შენარჩუნებაში, 1739 – მოლაპარაკებებში თურქეთთან *ბელგრადის სამაგოხ ხელშეკრულების* დადების თაობაზე. 1742-58 – მუდმივადი ორენდერის მხარეში, 1760-დან – სენატორი.

ნერო ნეკრო (Nero) ლეოპოლდო დრევიტი გერმანიის ცეზარ (4-68), რომის იმპერატორი. გახდის იმპერატორი გახდა ლეონის წყალობით. იმპერატორმა *კლავდიუსის* იმედი, რომლის ასულზე დაქორწინდა. 54 პრეკორატივების მხარდაჭერით X იმპერატორად გამოაცხადეს. გამოარჩილად უკიდურესი სისხვედრით. მისი ბრძანებით მრავალი რომელიც გამოეხატა წუთისთვის, ასევე, კერძოდ, იმპერატორის ქრონიკის პირველ მუცელზე იმპერატორად მიხსნა. მისი მოქმედება რომის მოსახლეობის დიდ უკმაყოფილებას იწვევდა. წს წინააღმდეგ იარაღ აღმართეს პრეკორატივებში. იგი რომიდან გაიქცა და თავი დაახლოებდა პირის, ლიბერტიანის ვილას შეაფარა. მოახლოებულს საურთიხე იგი დაიქვდა სციოხელე თვითმკვლელობით დაესრულებინა. წს-ს ღრის განსაკუთრებით რადიკალურად რომის აღმოსავლური პოლიტიკა. სომხეთთან *გადასტვის* გახვევამ (54) და იქ პართიის გაბატონებამ გამოიწვია ხანგრძლივი ომი. საომარ ომურაციების წარმართად გამოიღილი სარდალი დიმიტრიუს კირაბულინი. რომელიც დიპლომატიკა სერიოზული ყურადღებით; ეკიდობდა იბერიის მეფე *ფარმანტ I-თან* ურთიერთობის გაფართოებას. რომის არმიამ პირველ ხანებში მნიშვნელოვანი წარმატებები მოიპოვა, მაგრამ შემდეგ უკან დაიხია და სომხეთი პართიის ხელში გადავიდა. ომი დასრულდა 63. დაღებული ხელშეკრულების თანახმად, სომხეთის გახვევით პართიელი სულთნის დიდი ომი, ოღონდ იგი რომის იმპერატორს უნდა დაემტკიცებინა.

ნერო ჯავახარლად (1889-1964), ინდოეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, ინდოეთის ეროვნულ-განთავისუფლებული მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერი. 1905-12 სწავლობდა პეროუს არისტოკრატიულ სკოლას და კემბრიჯის უნივერსიტეტში (ინგლისი). 1912 შევიდა ინდოეთის ეროვნულ კონგრესში (ი.ე.). 1921 პირველად დააპატიმრეს სოფლად ანტიინგლისური აგიტაციისათვის და სულ ციხეებში 10 წელი გაატარა. წს შეხვედრებით ინდოეთის განთავისუფლება უნდა მოხდებოდა მისი აქტიური ბრძოლის გზით, ძირითადი სოციალურ-

ეკონომიკური ვარდაცემების ღონისძიება. ინდოეთის მომავალი მას წარმოადგენელი ჰქონდა სოციალიზმის სახით. მისი მიღწევა სურდა სოციალური კომპრომისის გზით. 1929-30, 1936-37, 1946, 1951-54 იყო იკუ-ის თავმჯდომარე. 1946 ინდოეთის დროებითი მთავრობაში დაიკავა ვიცე-პრემიერისა და საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი. დამოუკიდებელი ინდოეთის შექმნიდან (1947) სიკვდილამდე შეუძლებლად იყო პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინისტრი. შეიმუშავა და ცხოვრებაში გაატარა ინდოეთის რესპუბლიკის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები (ე.წ. „ნერუს კურსი“), ინდოეთის ეკონომიკური განვითარების გეგმები. საგარეო პოლიტიკაში ატარებდა „პოზიტიური ნეიტრალიტეტის“ პოლიტიკას. აქტიური როლი შეასრულა მშვიდობიანი თანაარსებების ხუთი პრინციპის – „პანაშა მილას“ შემუშავებაში; იყო *ბანლუვის კონფერენციის 1955* ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. ინდოეთის ისტორიაში შევიდა როგორც „ახალი ინდოეთის შემქნებელი“.

ნერუდა (Neruda) პაბლო [ნამღვ. გვარი და სახელი – რეიეს ბასალტო, Reyes Basoalto] რიკარდო ელიმერ ნეფტალი (1904-73), ჩილელი პოეტი, პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1927-28 – ჩილეს კოსტური რანგენში, 1929-30 – კოლომბოში, 1930 – ბაგაიამში (ჯაიარგა), 1933 – ბუენოს-აირესში, 1934-37 – ბარსელონაში, მადრიდში, 1938-39 – საფრანგეთში. საფრანგეთში კოსტულის პოსტზე მყოფი, ხელმძღვანელობდა ესპანეთის დემოკრატიული დახმარებას: 1941-44 იმყოფებოდა მექსიკაში დიპლომატიურ სამსახურში. 1945-48 – სენაგორი. 1949-52 იყო ემიგრაციაში, მონაწილეობდა მშვიდობის მოძრაობაში, იყო შეიღობის საერთაშორისო საბჭოს წევრი, მთავრობაში ბლუკ სახალხო ერთობის ხელისუფლებაში მოხელის შემდეგ, 1970-73 იყო ჩილეს ელჩი საფრანგეთში. საერთაშორისო მშვიდობის, აგრეთვე ლენინური პრემიების ლაურეატი, ლიტერატურის დარგში – ნობელის პრემიის ლაურეატი (1971), მინიჭებული აქვს ფ. კოლო-კორის სახ. „მშვიდობის ოქროს მედალი“ (1961). ჩილეს კომპარტიის (კ) წევრი 1958-დან.

ნერძინაძის ხალხმპარულმა 1689, პირველი ხელშეკრულება, რომელშიც განსაზღვრა რუსეთის სასულთნოს ურთიერთობა ჩინეთთან. ხელი მოაწერეს 29.VIII-8.IX, XVIII საუკუნის 80-იანი წლების სამხედრო კონფლიქტის შემდეგ, რომლის მიზეზი გახდა მანჭურული დინასტიის მტკიცეობა, დეპეტიო რუსეთის მიერ ათიგისებელი ამურისპირეთი. მოლაპარაკებები რუსეთის ელჩობის მეთაურ თ. ა. *კოლოდენს* და ცინების მთავრობის წარმომადგენლებს შორის, რომელთაც სინგოგე მეთაურობდა, მძიმდარკობდა ნერძინის ციხე-ქალაქის ეკლესიას, რომელიც ფაქტობრივად ალყაშემორტყმული იყო რუსეთის სამხლერეში შუკრული მანჭურების არმიის მიერ. მოლაპარაკებების შედეგობისა ცინების წარმომადგენლებმა კატეგორიულად იარყვეს გოლივიის წინადადება – რუსეთ-ჩინეთის სამხლერი დადგინაი ამურის გასწვრივ. მათ მოითხოვეს ალბაზინის საიუეოლო, მთელი ამიერბაიკალეთი, ასევე მდენის აღმოსაველითი მდებარე მიწები. გოლოვიენმა ეს პრე-

ტენზიები უარყო. ნერძინის მტკრებით ალების მუქარიტი ცინების წარმომადგენლებმა აიძულეს გოლოვიენი, დათანხმებოდა მემო და შუა ამურიდან რუსების წასვლაზე, თემეა იმის გამო, რომ თითოველი მხარის მიერ შედგენილი ტექსტები განსხვავებულად იკითხებოდა, რუსეთის ეს დამოხმობები ნ.ნ. მი იურელად არ განმტკიცებულა. გორბიის აღმოსაველითი მდებარე ტერიტორია გაუმჯინაი დარმა და ფაქტობრივად გადაიქცა ბუერულ მონად ორ სასულთნოს შორის. ამ შონის გამოქვენარუსეთსა და ჩინეთს შორის დასრულდა XIX საუკუნეში. მემო ამურის მარცხენა ნაპირზე გამენებული ქალაქი ალბაზინი, ხელშეკრულების თანხმად, უნდა განაღდრებულყო, ხოლო მისი მოსახლეობა გადაახლებულიყო რუსეთის სამხლერეში. ცინების ელჩები იძულებულ გახდნენ, თავის მხრეე ეკისრაი ეალდებულება, არ დაესახლებინათ „ალბაზინის მიწები“. ნ.ნ. ამ მოაწენრიგა ასევე ორივე ქვეყნის ტერიტორიაზე ვაჭრობის საკისი. ყველა აღრინდელი ურთიერთარეგენზია დაიწყებას მიეცა.

ნესმლრქმ კარლ ფასილის ძე (1780-1862), გრაფი, რუსეთის იმპერიის საგარეო საქმეთა მინისტრი (1816-56). დაიბადა რუსი დიპლომატის ოჯახში. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო 1801. 1814-15 მონაწილეობდა ენის კონგრესის შემოაბაში, 1818-20 – ვერონის კონგრესის შემოაბაში; 1816-დან საგარეო საქმეთა კოლეჯის მმართველია; 1821-დან სახელმწიფო საბჭოს წევრია, 1828-დან – ვიქე-კანცლერი, 1845-დან – კანცლერი. 6. 40 წლის განმავლობაში ხელმძღვანელობდა რუსეთის საგარეო საქმეთა უწყებას. იყო სამშალო ნიჭის დიპლომატი და ყოველთვის ემორჩილებოდა იმპერატორის ნებას. იგი ძირითად ყურადღებას უთმობდა დასაველითი ევროპის რეველიციების წინააღმდეგ ბრძოლას. მეტისმეტად გატაცებული იყო რუსულ-ავსტრიული ურთიერთობებით და ნაკლებ ყურადღებას აქვევდა საფრანგეთთან და დიდ ბრტანეთთან დიპლომატიურ ურთიერთობათა რეველიციებს, რის გამოც რუსეთი ყირიმის ომის (1853-56) შემდეგ საერთაშორისო იზოლაციაში მოექცა. 1856-დან ჩამომოხდა პოლიტიკურ და დიპლომატიურ მოღვაწეობას.

ნეტო (Neto) (ანგონი) აგოსტინიო (1922-79), ანგოლის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1962-77 – ანგოლის განთავისუფლების სახალხო მოძრაობის თავმჯდომარე. პირველგაილის კოლონიზატორების წინააღმდეგ ანგოლის ხალხის შეიარაღებული ბრძოლის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. ქვეყნის დამოუკიდებლობის გამოცხადების დღიდან (11.XI.1975) – ანგოლის სახელმწიფო რესპუბლიკის პირველი პრეზიდენტი. რეველიციური საბჭოს თავმჯდომარე, ერთდროულად 1977-დან – ანგოლის შრომის პარტიის თავმჯდომარე. საერთაშორისო ლენინური პრემიის ლაურეატი, „სახლთა შორის მშვიდობის განმტკიცებისათვის“ (1977).

ნეტუნის შემთხმება 1925 (ნეტუნის კონვენცია), ხელი მოაწერეს, ერთი მხრეე, ფაშისტურმა იგალიანად, მეორეე მხრეე, სერბთა, ხორვატთა და სლვენიის სამეფომ (1929-დან იუგოსლავიეა), 20.VII ნეტუნში (რომის სამხრ.-დასაველითი). ნ.შ. რომელცე წარმოადგენს იგალია-იუგოსლავიის შორის 1924 დაღებული მეტობრობის შესახებ ხელშეკრულების დამაგებას, მითიკავს

32 დაცემის, არეგულირებს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ერთიანობას ორ სახელმწიფოს შორის და იტალიასა და მის ქვეშევრდომთა ანიჭებს მნიშვნელოვან უპირატესობას სხვადასხვა სფეროებში. ივანე მელიქიძე დაწვეულა მასობრივმა საპროტესტო გამოსვლებმა შეთანხმების რატიფიკაცია 3 წლით შეაჩერა. ნ.მ. ანულოვებულ იქნა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ იტალიასთან დადებული საზავო ხელშეკრულების საფუძველზე.

ნაში (Nashi) უოლტერ (1882-1968), ახალი მელანდის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. დამაარებელი. 1919-დან – ლეიბორისტული მოძრაობის ერთ-ერთი ორგანიზატორი; 1929-დან – პარლამენტის დეპუტატი ლეიბორისტული პარტიიდან. 1935-36 იკავებდა სხვადასხვა თანამდებობებს ახალი მელანდის მთავრობაში; 1942-44 – ახალი მელანდის წარმომადგენელი აშშ-ში. არჩევნებში ლეიბორისტული პარტიის გამარჯვების შემდეგ, 1957 დააარსა ახალი მელანდის მთავრობა. ამავე დროს მას ეკავა საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობა. მისაწილებდა საერთაშორისო კონფერენციებსა და თათბირებებზე. 1960-დან ოფიციალური მოწვევით იყო სსრკ-ში. 1963-დან თავს ანუბებს აქტიურ პოლიტიკურ და დიპლომატიურ მოღვაწეობას.

ნიმუში საფარმურაგ (დ. 1940), თურქმენეთის პრეზიდენტი. დამთავრა ლენინგრადის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი, სპეციალობით ინჟინერ-ენერგეტიკოსი. მუშაობდა თურქმენეთის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის აპარატში. 1985 დანიშნეს თურქმენეთის მინისტრია საბჭოს თავმჯდომარედ, შემდეგ აირჩიეს თურქმენეთის კომპარტიის ც.კ.-ს პირველ მდივნად. 1990 – თურქმენეთის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე. 1990 წლის 27.X არჩეულია დამოუკიდებელი თურქმენეთის პირველ პრეზიდენტად. სეკიურენული თურქმენეთის კონსტიტუციის მსალებსთან დაკავშირებით, 1992 ჩაგარდა განმეორებითი არჩევნები, რომელშიც გაიმარჯვა 99,5%-ით. 1994 წლის იანვარში საყოველთაო რეფერენდუმის შედეგად ერთი წლით გაგრძელდა ნ-ის საპრეზიდენტო უფლებამოსილებათა ე.ი. ნ. მსოფლიოს თურქმენთა ასოციაციის დამაარებელი და პრეზიდენტი (ასოციაცია აერთიანებს სხვადასხვა ქვეყნებში მცხოვრებ თურქმენებს). არის ასევე თურქმენეთის დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე. თურქმენეთის მეჯლისის (პარლამენტის) ვადაწყვეტილებით ნ-ს ორჯერ მიენიჭა თურქმენეთის გმირის წოდება. არის მრავალი სამეცნიერო, ფილოსოფიური სამართლის ავტორი. არჩეულია თურქმენეთის, რუსეთისა და თურქეთის მეცნიერებათა აკადემიების საპატიო წევრად.

ნიმიშერა ირახანი, ის. *ჩილოჯაშვილი* ნიკოლოზ.

ნიმუში I (1796-1855), რუსეთის იმპერატორი (1825-დან). თეიმურაზის დედას მონაწილის ერთ-ერთი დამცველი. პრუსიულ სასაზღვრო გრადიციებზე აღმრდელი პოლიტიკოსი, რომლის საგარეო პოლიტიკა მიმართული იყო, ერთი მხრივ, იმპერიის უსაფრთხოების და გერმანიული მრდისკენ, მეორე მხრივ კი ევროპულ მონარქიებთან აღიანისში დიპლომატიური რეკონსტრუქციების კენ და ეროვნულ მოძრაობების ჩახშობისკენ. საგარეო უწყების ხელმძღვანელი კი. *სტეფანოვსკი*

დერდობით აგრძელებდა *ქვერ I-ის* დროს დაწყებულ პოლიტიკას. პროგრესული მისთვის იყო აღმოსავლეთის საკითხი. ოსმალეთის იმპერიის ნგრევისა და დაყოფის შესაბამისად ცდილობდა საზრეთ სლავების დაქვემდებარებას. 1853-56 კორიის ომში რუსეთის მარცხმა ჩააქრა ნ. I-ის განმარტება. 1833 რუსეთი შეეწრადა ავსტრია-პრუსიის „სადასო კავშირს“ და აქტიური მონაწილეობა მიიღო 1848-49 უნგრეთის რევოლუციის ჩახშობაში. 1848 გაწვევდა დიპლომატიური კავშირი საერანეთთან ნ. I-ის საგარეო პოლიტიკის წარმატებულ შედეგი შეაზიხა და ემართებოდა გერმანიული უქსანისით განიხიბავდა. პოლიტიკის 1831 აჯანყების ჩახშობა და *შარლის* დამარცხება უზრუნველყო იმპერიის საზღვრების უსაფრთხოება და განმტკიცება.

ნიმუში II (1868-1918), რუსეთის ეკანს ცნული იმპერატორი (1894-1917). სუსტი და უნებისყოფი მონარქი, რომელიც თავისი მმართველობის რთულ პერიოდში იძულებული იყო ემოქმედებდნენ მელოციებზე, განსაკუთრებით კი რასპუტინზე დაერდობით, რასაც მისი პოლიტიკის საბოლოო მარცხი მოჰყვა. 1904-1905 რუსეთის მარცხმა იაპონიასთან ომში რუსეთი აიძულა, ეხებნა მოკავშირეები საგარეო ფრისგზე. ნ. II-ის სირადი ინსტიტუტა ვერსალისთან დახლოებაში (ბორუის ხელშეკრულება) წარმატებულად აღმოჩნდა, რადგან არ მას ეხოდა რუსული პოლიტიკის ზედა ფენის ინტერესებს. 1907 რუსეთი შეეერთდა ანტანტს და 1914 ინგლის-საერანეთთან ერთად ჩაება ვერსალისთან ომში. ნ. II-ის პროგრესულმა ორიენტაციამ მნიშვნელოვნად განაპირობა რუსეთის მარცხი და იმპერიის დანაღ.

ნიმუში ტიპური (ბიულეთი), მეფე *გიორგი VIII-ის* უფრო დასავლეთი ევროპაში ანგისმალური კოალიციის შექვეყნის მსყიდობის პერიოდისათვის. ერთი მონაწილეთი, ნიკოლოზი თბილისის ეპისკოპოსი, მეორე მისეული, „თბილელი“ მის წარმომავლობას, თბილისელობას ნიშნავს. ევროპაში აღმოსავლეთიდან გაგზავნილი უფროსის შემადგენლობაში ნ. II. გამორეული პირი მანს – რომის პაპთან ავლენიამე სწორედ მან წარმოსთქვა სიტყვა პიუს II-ის წინაშე. XVს. 50-60-იან წლებში, ანგისმალური კოალიციის ჩაშლის შემდეგ, მსგავსი გეგმა ამავე საუკუნის 70-იან წლებში კვლავ მოცხდებდა, განსაკუთრებით, *გუზ-პასანი* და ვენციის რესპუბლიკა აქტიურობს. 1471 ვენციამი ჩადის ელჩობა უზენ-პასანის წარმომადგენლის პაპი-მამადისა და ქართულთა მეუის ალექსანდრეს ელჩის – ნიკოლოზის შემადგენლობით, ნიკოლოზი ნ. II-თან არის გაიგივებული. ბუნებრივად, რომ გიორგი VIII-ის გამოცდელ დიპლომატს – ნ. II-ს 1471 ევროპაში მეორე ელჩობის ხელმძღვანელობაც ევალება, ამკრავდა, უკვე კახეთის მეფის გიორგი VIII-ის (კახეთში გიორგი I) სამეფო ტახტის ვადაწყვეტილებით, რამაც განსაკუთრებულ ინტეგრაციას მისი ეგი – *ალექსანდრე I* კახთა მეფე იქნეს. ამ ელჩობის ერთი ნაწილი ვენციამი რჩება, მეორე კი, რომელშიც ნ. II-ს შედის, რომის პაპთან და ნეაპოლის მეფესთან მიმდებარება, სადაც დიპლომატიკა არცაე იქნენ მიღებულნი.

ლფ.: თამარ მელიქი შ. ისტორია კათოლიკოსის ქართველთა შორის... გვ. 1902. მამისთვაღმედი ე. საქართველოს საგარეო პოლიტიკური ურთიერთობანი XVI. მეორე ნახევარი და XVI საუკუნეში, თბ. 1981; ვახუშტი დ. ვერძის ქვეყნების ანგარიშ-მძღვერი კათალიკოს და საქართველო XV საუკუნის 60-იან წლებში, თბ. 1988; მისაევი ე. ვერქარა-ოსნალების ომი და საქართველო (XVს. 70-იან წლებში).-კოსკარი“, 1988, №8.

ბიოგრაფია, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი (1247/48-1282), საქაიდაური მისითი იწყობებოდა მონღოლთა ურდოში, სადაჟი ვაჟისნაგან ეკლესიის დაცვის იერლდაყის მიღებას მიღწა. ამ აქტის საქართველოს ეკლესიის შეუეალობა და პრივილეგიები იქნა დატკიცებული.

წერა: ვამთაღმწერელი - წგ.: ქართლის იხიურება, ს. ეკლესიისთვის გამოქ., ტ. 2, თბ. 1959.

ბიოგრაფია ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე (დ. 1965), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი სომხეთის რესპუბლიკაში. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. ფლობს ინგლისურ, რუსულ, სალთაქურ და ჩეხურ ენებს. 1988-93 შემოაბდა თსუ-ის ქართულ-საზღვარგარეთულ ლიტერატურულ ურთიერთობათა სამსახურ-ეკლესიო დაზორაგორიანი უმჯობეს შეწყვიტ-თანამშრომლად; 1993-95 - გახმოი „იფორია-ექსპრესის“ მთავარი რედაქტორი; 1995-98 - საქართველოს ახალგაზრდობის საქმეთა სახელმწიფო ლეპარტამენტის თავმჯდომარე; 1998-დან - საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი სომხეთის რესპუბლიკაში.

ბიოგრაფია (Nicolson) პაროლდ (ჯორჯ) (1886-1968), დიდი ბრიტანეთის დიპლომატი და ისტორიკოსი. დიპლომატიურ სამსახურში იწყობებოდა 1909-დან. მუშაობდა ბრიტანეთის დიპლომატიურ წარმომადგენლობაში ესპანეთში (1910-11), თურქეთში (1911-14), ირანში (1925-27), გერმანიაში (1927-29); 1914-19 და 1920-25 - დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში; მონაწილეობდა პარიზის საზავო კონფერენციის საქმიანობაში 1919-20, შემოაბდა ერთა ლიგაში; 1935-45 - თუმცა ჯაღაგის წყერი; 1940-41 - საინფორმაციო სამინისტროს საპარლამენტო მდივანი, 1941-46 - რადიოსაინფორმაციო კორპორაციის ბოზნი-სის მმართველთა საბჭოს წყერი. არის ავტორი ნამუშაებისა დიპლომატიისა და საქართველოს ურთიერთობათა ისტორიის მრავალ საკითხზე.

ბიოგრაფია, ნილოსი, მღვდელ-მონაზონი, კოსტანტინე II-ის კარის მოძღვარი, მეფის მრჩეველი და საქაიდაური ლესპანი. იგი ხელმძღვანელობს დიპლომატიურ მისიის ეგვიპტეში 1493-94 მამაკეცს ელასია აღ-მარჯფსიო აღ-დანი კიდე-ბიისთან; მოლაპარაკება „ავგარინელეთთან“ ბრძოლისა და მათზე გაზარტების საკითხს ეხება. მისი მიზანი საქართველო-ეგვიპტეს შორის დიპლომატიურ მოლაპარაკება და სახელმწიფოთაშორისი შეთანხმების მიღწევაა ოსმალთა წინააღმდეგ საერთო მოქმედების გეგმის შექმნების თვალსაზრისით. კოსტანტინე II-ის

ელჩი კაიროში დიდი სიხარულით მიუღიდა, რასაჟი მათი გარკვეული მოკავშირეობაც უნდა მოქაილოდა. ეგვიპტიდან იერუსალიმში გამოულისს ქართველი ელჩი ესპანეთის ლესპანებს შეხედავდა. მათთვის ანგოსმალური კოალიციის პერსპექტივების გაკონბის შემდეგ ორივე სახელმწიფოს დიპლომატიკაში თბილისში კოსტანტინე II-ის კარზე გამოუხადლენ, სადაც გადაწყდა ნ. მღვდელ-მონაზონი დასაქვლი ევროპაში ელჩად წარუგზავნიოთ. ესპანეთის გარდა იგრობის პაპის წინაშე უნდა წარმდგარიყო, კირ-ნილო თავის თანხმებულ ზაქარია ლესპანთან ერთად ევროპაში ლიგა-პოლონეთის გერიგორიაზე გაეთი ჩაღანი; გზად ადვილი ჰქონდა დიპლომატიურ კონტაქტებს პოლონეთის მეფე ალექსანდრე ინგვლელოსთან. ქართველი დიპლომატები ესპანეთში დელოდა იმბაღასა და მეფე ფერდინანდის კარზე 1495 წარსდგენ, შემდეგ კირ-ნილო და ზაქარია ლესპანი რომში პაპთან გამოუხადლენ. საქართველოს მხრიდან შეთავაზებულ ანგოსმალურ გეგმას ნაკლებად ჰქონდა რეალურად ამოქმედების შანსი, ამიგომ ამ დიპლომატიურ მისიას შედეგი არ მოუქვია.

ლფ.: თამარ მელიქი შ. ისტორია კათოლიკოსის ქართველთა შორის... გვ. 1902. მამისთვაღმედი ე. საქართველოს საგარეო პოლიტიკური ურთიერთობანი XVI. მეორე ნახევარი და XVI საუკუნეში, თბ. 1981; ვახუშტი ე. საქართველო ევროპის არქივებსა და წინადაკებებში (XIII-XVI სს.), ტ. 1, თბ. 1984; ნოსთაიძე ე. ახალი მასალების ქართველ მეფეთა ესპანეთში მითოწერის შესახებ.-კოსკარი“, 1986, №3; ვამთაღმედი თ. ქართველთა ისტორია, წგ. 4, თბ. 1967.

ბიშპეპანის საზავო ხელშეკრულებაში 1678-79, ხელი მოაწერეს ნიშევეენში (თანამედრ. ნიშეიკენი, ნიფურანდი), დაასრულა 1672-78 ომი საფრანგეთსა და შვეიცარიას ერთი მხრივ, და მეორე მხრივ, პოლანდიას, ესპანეთს, პაბსბურგთა იმპერიას, ბრანდენბურგსა და დანიას შორის. საფრანგეთ-პოლანდიის ხელშეკრულებით (10.VIII.1678) საფრანგეთსა პოლანდიას დაუბრუნა ომის დროს დაკავებული ტერიტორიები ე. შასტინგთან და გააუქმა შალაქი საბავო გარეოი 1667. რომელიც ბრის უსირი და პოლანდიის ეპრობდა. პოლანდიამ ენო საფრანგეთის კოლონიური უფლებები გვიანასა და სენეგალში. საფრანგეთ-ესპანეთის ხელშეკრულებით (17.IX.1678) ესპანეთსა დაუსმო საფრანგეთის ფრან-კონგეს პროენიცია და სიმაგრეთა ხაზი ესპანურ ნიფურანდში, ხოლო საბავოიერულ საფრანგეთისგან მიიღო მთელი რიგი ბელგიური ქალაქები და სიმაგრეები, რომლებიც საფრანგეთს გადაეცა დახვის საზავო ხელშეკრულებით 1668, ქალაქი და საბავოიერო ლიმურგი, ჰუესსედა კატალიონიაში. საფრანგეთისა და პაბსბურგთა იმპერიის ხელშეკრულებით (5.II.1679), საფრანგეთსა ვარი თქვა გარნიზონის ყოლის უფლებამუ ფილიპსბურგის ციხე-სიმაგრეში მდ. რაინზე, შავგარა შეინარაფსა ძველი ბრისგავა და ყრიაბურგი. ხელშეკრულებამ დადასტურა ვესტფალიის ზავის 1648 პირობები. საფრანგეთისა და შვეიცარიასთან ბრანდენბურგის მეორე დადებული ხელშეკრულებით (29.VI.1679) ბრანდენბურგის კერფურსტმა შვეიცარიას დაუბრუნა პომერანიის ნაწილი და უოლფერის შესარათვის ნაწილი. საფრანგეთ-დანიის ხელშეკრულებით (2.IX.1679), დანიამ იტორა, დაბურუნენი და შვეიცარიის სათავის სკაიასა და ბალტიის ზღვის სანაპიროზე დაუკრობილი მიწები, რაც დადასტურდა დანი-შვეიცარიის ხელშეკრულებით

(26.IX.1679). შეუცია-მოლანდის საზავო ხელშეკრულებამ, რომელიც დაიდო 12.X.1679 (გურიგორიულ ცვლილებათა გარეშე), დაასრულა ნიშეგენის საზავო ხელშეკრულებათა სისკება.

ნონის მთარგმნემა 1937 (ფანისგურსახელმწიფოთა წყალქეუმა ნეუბის მეკობრეობასთან ბრძოლის დონისიგბათა შესახებ), სელი მოაწერეს 14.IX ნონის (მეიკობრეა) საბჭოთა კეიმირის, დლი ბრიგანეუის, საურანგეუის, თერქეთის, საურანგეუის, ივეოსლაიის, ხელდასეუა ზღვის საკითხებზე მოწეულ კორეურერიაზე. შეთანხმება მხარეებს აკისრებდა იმ სახელმწიფოთა საეკორეუების დეიებას საბჭოთა ძალეუბა, რომლები არ მონაწილეობდნენ ესანსეთთან ომში; დინგერესებულმა მთაერობებმა გაინაწილეს თავისი გურიგორიული წყლების დეიებს ურესელები. დლი ბრიგანეუისა და საურანგეუის სახელმწიფო-სახელეო ძალეებს დაეკისრა ნონისობის უმირიფობის უბრუნეულყოფა ლა მღეიმა დარდანიელის სრკეილე.

ნინბრბეზ გიორგი (დ.1773), სოლომონ მეორის ელი რესესი 1802-03 სამეარეული პუნქტების გაფორმებისთან დაკე-მირიბით.

ნონინონი ზანი 298. იმპერატორ დოკლეტიანეს ადმოსეული რი პოლიტიკის დამთიარეული ეგაბი, თეადიარეულად სპარსეთის არშია შეიქრა რომის სახელმბოლეუბში. დოკლეტიანეს საომარ მოქმელებათა წარმოება დააკისრა თანამარეული ელერეის მქაისიოანეს, გალერიუს დინაქსად, მაგრამ როდესაც დოკლეტიანემ შეეცა განახლოვლა მესოპოტამიაში, სპარსელებმა უკან დაიხიეს. სომხეთის გურიგორიბაზე გამარეულ ვადაქმეულ ბრძოლაში გალერიუსმა ბრწყინეულ გამარეება მოიპოვა. სპარსეთის მეუე წარუ მბოლეული ვახა, წინააღმდეგობა შექმნიდა. ზევი დიდიო მესოპოტამიაში, რომის სოსიგრე სისიბანში. სისანდიების პრეგნსიბიბი, აღეღინათი სპარსეთი აქემენიდეების იმპერიის საზღვრებში, იეულეველი დარჩა ისანსა და ებრუნდნენ არმუკილების სახელმბოლეუბს. ზევის თანახმად, რომის იმპერიისა და ირანის საზღვრად გაიყოხადდა მონარე გიორი. სომხეთი ვანის გბამლე რომეული ხელში გადადიდა. ზემა მოაწესრგვა სომხეთისა და მილიის საზღვრები, დადასტურა რომის პროტექტორატი იბერიაზე.

ნიტაძე (Nitzze) პოლ ქერი (დ. 1907), ამერიკელი დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურშია 1946-დან. 1946 – აშშ-ის საერთა-მორისო საეარეო პოლიტიკის სახელმწიფო დეპარტმენტის გასეუობის დირექტორის მოადგილე; 1948-49 – აშშ-ის სახელმწიფო მდიანის თანამეწმის მოადგილე ეკონომიკურ საკითხებში; 1950-53 – სახელმწიფო დეპარტმენტის პოლიტიკის დევეტმარების რეულის დირექტორი, „იტივი პრესტეგეის“ შემუშავების აქტიური მონაწილე; 1961-63 – აშშ-ის თადეიების მიწისგრის თანამეწმეუ საერთაშორისო უმირიბების საკითხებში; 1963-67 – სამხედრო-საზღვაო ძალეების მიწისგრი; 1967-69 – აშშ-ის თადეიების მიწისგრის მოადგილე; 1969-74 – აშშ-ის ლელეკეიის წერიის სსრუ-აშშ-ის მოლაპარაკებებზე სგრატეგიული შეარბალების შემხლდების შესახებ. 1981-83 – აშშ-ის ლელეკეიის მეთაური სსრუ-აშშ-ის მოლაპარაკებებზე უერალბაში ბორიუსული შეიარბლების შემხლდების შესახებ; 1983-84 – მეი-

არალებსა და გაინარბალებზე კონგროლის საევესტომი (აშშ) საეეალერი წარმოსბლეულე ელანის რანეაი. 1984-დან – აშშ-ის პრემილენტის და სახელმწიფო მდიანის საეეალერი მრნიეული შეიარბლებზე კონგროლის საკითხებში.

ნონ-იორპის მთბირმ 1950 (აშშ-ის, დლი ბრიგანეუის და საურანგეუის საეარეო საქმეთა მიწისგრებისა). ჩაგარდა 12-14 და 18.IX სიე-იორკში, თათბირის მონაწილეებმა მხარი დაეკრეს გურის შესეღის დასაეეუის მისხელმწიფოთა „გური-თიანეულ შეიარბულ ელ ძალეებში“. შეთანხმდნენ გურის გურიგორიბაზე თავისი შეიარბული ძალეუბის რაილეციობის გბზრდაზე და ნება დარეეს გურს. მექმნა „მოიხდერი სახილციო შენარეობა“. თათბირის მონაწილეებმა განიხილეს მხაელოესა, შეეკლადი გურნისის სოეკეპიო სერეეა. ნება დარეეს გურის მთაერობას, მექმნა საეარეო საქმეთა სასიბსტრო. ამავე დრის თათბირის დასეეთა კომისიეში აღნიშნული იყო, რომ საომარი მდგომარეობის შეწყვეტა არ შეეხებოდა სამი სახელმწიფოს ეულეებუბა და სერეეს გურის რაილეციობის და სოეკეპიო სერეეგის შექედამი არ ეკელისხეუბოდა ოეკეპიის იერილი ელი საეეეელის რაიშე ეელეუბა.

ნონინონი პრესტი, ნეისეგების მთაერი სახელმწიფო დამსნაშეუთა სასამარალი პროეეტი, ჩაგარდა სიერბერეში 20.XI.1945-1.X.1946. საერთაშორისო სახელმწიფო გრბუნსლის წინაშე წარსდა ფანსტია 24 მეთაური (გრიბუნალი შექმნა სსრუ-ის, აშშ-ის, დლი ბრიგანეუის და საურანგეუის შეთანხმებით). ლონდონი, 1945 წლის 8 დეისტი; 1. გურიანეი, რ. პესი, ი. ბორმანი, ი. რიბუნგრაი, რ. ლეი, ე. კაიგელი, ე. კალგინ-ბუნერი, ა. რიბუნგრეი, გ. ურანსი, ე. ფრისი, ი. მერანეი, გ. ფუნსი, გ. მახეი, გ. კრეი, კ. ლესეი, ე. რეული, ბ. შირახი, ფ. ზეეული, ა. იოლეი, უ. პაენი, ა. ზაის-ინეარტი, ა. მეეერი, კ. სორიანი, გ. ფრისი. მთავრე ლეემ თაუი ჩამბინჩო პროეეის დაწეებაზე, რეისი, როეორე ეეერეული აეადციოის საქმე შეერდა, ბორმანი მთიძალა და მას დაესრეებლად ასამარეულდნენ გრიბუნალი შედღვრდა სსრუ-ის, აშშ-ის, დლი ბრიგანეუის და საურანგეუის მთაერობათა მიერ დანმსეული 4 მოსამარეულისა და მათი მოადგილეებისგან. ამ სახელმწიფოთა წარმომადგენლებისგან – 4 მთაერი ბრბლმბლბისი-გან შედგენილი კომიგეი მხარს უკურდა ბრბლმბლბის. გრიბუნლის განამნეთი განსახელები დამსნაშეუებად ცნეს შექმელებამი აგრესიული ომის მომზადებისა და წარმოების, აესგრის, იქსოსლეიკიის, პოლეციის, დანის, ნორეეეის, ბელეის, ივეოსლაიის, საბურსეისის, სსრუ-ისა და სხეა ქეეეების წინააღმდეგ აგრესიის, ურეებე საომარ მოქმელებათა და კეეობრბობის წინააღმდეგ დანაშაულთა ჩაეენის გამორეინტეს, ბორმანს, რიბუნგრაი, კაიგელს, კალგინგურეს, რიბუნგრეს, ფრანსი, ფრისი, შერანეის, ზეეეელს, იოლეს, ზაის-ინეარტეს მეთეახაი ჩამბინჩობა; პესი, ფუნსი, რეულეს – სამქეეაო გესაღობა, შირახსა და მეეერს – 20, ნორიანს – 15, ლეიეს – 10 წლით თაეისეულებს დაეეეთა. ფრისი, პაენი და მახეი გაამარეულეს, რასაც არ დაეითმობა გრიბუნლის წერიის სსრუ-დან. გრიბუნალა დანაშაულბრეო ორგანიზეიად ცნო

ნაციონალ-სოციალისტური პარტიის დამკველი რამშები (სს), უშიშროების სამსახური (სდ), გესტაპო და ნაცისტური პარტიის ხელისუფალსაა შემადგენლობა. 1946 წლის 16 ოქტომბერს 10 სკედალმსარგის (გერინგმა ადრე მოიწაშაბა ოაიო) მამობარჩ-ვის სი ურნბერტის საპყრობილში. 1946 წლის 11 დეკემბერს გაყროს გენერალურმა ასამბლეამ დაადესტურა საერთა-შორისო-სამხარაულბერი პრინციები. რომლებიც აღიარებუ-საა სიურნბერტის გრიბუნალის წესლებით და ასახულა მის განაჩენში.

ენძნორნი (Nixon) რიჩარდ მილჰაუს (1913-1995), აშშ-ის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1947-50 – წარმომადგენელ-სა პალატის წევრი; 1950-53 – სენატორი; 1953-61 – აშშ-ის ვიცე-პრეზიდენტი; 1960 – პრეზიდენტობის კანდიდატი რესპუბლიკური პარტიიდან; 1969-74 – აშშ-ის პრეზიდენტი. საგარეო პოლიტიკაში გამოხატავდა ე.წ. „სიქსონის დოქტრინა“: განადგროვო აშშ-ის აგრესი-სა ვიეტნამში, ოსმეტი აღიქმებულს გახდა. დათანხმბოდა ვიეტ-ნამის საკითხზე პარიზის მოლაპარაკებების 1968-73 გაყრსელებ-სა და ვიეტნამში ომის შეწყვეტისა და მშვიდობის აღდგენის შესახებ პარიზის შეთანხმების 1973 სელმეყრწეაზე. მხარს უჭერ-და საბჭოთა კავშირთან ნორმალური ურთიერთობის განვი-სარეობას (იხ. სტრატეგიულ შეიარაღებათა შეზღუდვა. საბჭო-სა კავშირ-ბერტის სელმეყრწეებში და შეთანხმებები). შიდაპოლიტიკური კრიზისის (იხ. „კოორდრევიტი“) შედეგად 1974 ოქლებული გახდა. გადამდგარიყო.

„ენძნორნის დომბრინა“ („გუბამის დოქტრინა“), აშშ-ის საგარე-ო-პოლიტიკური ოქტრინა, რომელიც ჩამოყალიბდა 25.VII.1969 აშშ-ის პრეზიდენტმა რ. სიქსონმა უკნულ გუბამტ ვაჩარულ პრესკონფერენციაზე. გამოხატავდა ვიეტნამის ომში აშშ-ის ჯარების სერიოზული დამარცხების და ამ ომის წინააღმდეგ აშქრიკული საზოგადოებრიობის მხარდი პროტესტის პირობებ-ში. „ნ.დ.“-მ დადასტურა აშშ-ის კურსი სამხედრო ხელშეკრულე-ბებით მის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებაზე, ასევე ამ ქვეყნის მისწრაფება, ოაფს მობეჭიდა ე.წ. „ბიბიოული დოკუმ“ ომ ქვეყნებისათვის, რომელთა შიდალიბების აშშ მი-ანიჭებდა საკეთარი უშიშროებისათვის სასიციხესლო მნიშ-ენსელობას. რ. სიქსონის აშშ-ის კონგრესისადში მიმართავში 18. II. 1970 „ნ.დ.“ ჩამოყალიბდა როგორც აშშ-ის პოლიტიკის ჩსაიერი პრინციპი არა მხოლოდ აზიის, არამედ საოფლიოს სხვა ქვეყნების მიმართაც.

ენძნობლის სამბაო ხალხმარულება 1721 (რუსეთის და შეე-ობის შორის), ხელი მოაწერეს 30.VIII (10.IX) ნომბადში (თან-აშედროევი ნიუსტადი, ფინეთი), დაასრულა ჩრდილოეთის ომი 1700-21. ხელშეკრულების თანახმად, შეეცაბა ცნო რუსეთი-სათვის ინტერმანლანდის (იფორის მიწების), კარილიის ნაწი-ლის, შთილე ესტონადილის და ლივლანდიის მიყრთება ქალაქებთან – რიგასთან, რეველიან (თანამედრ. გალინი), დერპთან (თანამედრ. გარტე), ნარვასთან, ვიბორგთან და კეკესპოლშითან (თანამედრ. პრიობურსკი) ერთად. რუსეთის შეუერთდა ასევე ემელის, დავოს, მონინს უკნულები და მი-

წები ვიბორგიდან კურლანდიის სამღერამდე. რუსეთმა იყისრა, დაბრუნებისა შეულებისათვის რუსეთის ჯარების მიერ დაკავ-ებული ფინეთი და გადაეხადა 2 მლნ ტალერი ხელშეკრულების თანახმად; აღდგა ვაირობა 2 ქვეყანას შორის, შეეცაბა მილო უღლებდა, ყოველწლიურად ლადაზღიაში უბაოდ შეესიდა 50 ათასი რუბლის პური. ბალტიისპირელ შემამულებებს დაგოეეს მიწის მფლობელობის უფლება. შენარსენებულ იქნა აღრინდე-ლი პრივილეგიები და თვითმმართველობა ქალაქებსა და მი-ერთებულ პროვინციებში; აღიარა პროტესტანტული ეკლესი-ის უფლებები. გათვალისწინებული იყო სამხედრო გყვეთა ურთიერთგანთავისუფლება. „რეკი პოსპოლიტას“, როგორც რუსეთის მოკავშირეს, მიეცა უფლება, დაელო გრავიტატი შეე-ცისათან იმ შირობით, რომ ის წინააღმდეგობაში არ იქნებოდა ხელშეკრულებისთან. ხელშეკრულებამ განამტკიცა რუსეთის გასასეფლი ბალტიის ზღვაზე. ამით გადაიჭრა ამოცანა, რომელიც ქვეყნის წინაშე იდგა ჯერ კიდევ *ივან III-ის* დროიდან.

ენრუმბა (Nkrumah) კეამე (1909-70), განის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. განის (ყოფილი ბრიტანული კოლონია ოქროს ნაპირზე) ეროვნულ-განმთავისუფლებული ბრძოლის აქტიური მონაწილე. ოქროს ნაპირის გაერთიანებული კონფერ-ტის ერთ-ერთი დამაარსებელი და 1947-49 მისი გენერალური მდიანი. 1949 დააარსა კონფერენის სახალხო პარტია, რომელიც სათავეში ჩაუდგა განმთავისუფლებლ ბრძოლას და მოიხი-ოვა კოლონიის დაუყოვნებლივი თვითმმართველობა. 1952-57 – ოქროს ნაპირის პრემიერ-მინისტრი, სოლო 1957-60 – განის აღმოუკლებელი რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრი. 1960-66 – განის პრეზიდენტი, იმედროულად კონფერენის სახალხო პარტი-ის გენერალური მდიანი. 1966 სახმედრო გადატრიალების შედ-გედა იძულებული გახდა, ემიგრაციაში წასულიყო. ნ-მ შესამწ-ევი წელიწადი შეიგანა აფრიკის სახლებს განთავისუფლებ-სათვის ბრძოლაში. 1962 მიენიჭა საერთაშორისო ლენინური პრემია „სახალხო შიორის მშვიდობის განმტკიცებისათვის“.

ენობლის პრემია, ყოველწლიური საერთაშორისო პრემიები, რომლებიც 1901-დან მოყოლებული მიენიჭებთ მხოლოდ ინ-დივიდუალურ პირებს ფიზიკის, ქიმიის, მედიცინის, ფიზიოლოგი-ის, ლიტერატურის ან მშვიდობის დაცვის სფეროებში გან-საკუთარებული აღმოჩენების და მიღწევისათვის. პრემიები ადარებენ შეედი ინჟინრის, ქიმიკოსის, გამომგონებლისა და შრეყვლების აღფრულ ნობელის (21.X.1833, სტოკპოლში, 10.XII.1896, სან-რემო) სახელს, რომლის ანდერსის თანახმადაც მისი სიკელლის შემდეგ დარჩენილმა კაპიტალმა შეადგინა ნობელის პრემიის ფონდი. პრემია მიენიჭება რასის, ეროვნებ-ის, სქესისა და სარწმუნოების განურთველად. მას ანიჭებს სტოკპოლმის სამეფო მეცნიერებათა აკადემია; კარილინის სამეფო სამედიცინო-ქირურგიული ინსტიტუტი სტოკპოლში; შეეციის აკადემია სტოკპოლში (ლიტერატურის დარგში) და სეროვეციის პარლამენტის მიერ დაწინსულები ნობელის პრემიის კომიტეტი (მშვიდობის დარგში). პრემია მოიცავს ნობელის გამოსასილებითა და სპეციალური წარწერით დამშენებულ ოქროს მედალს, დიპლომსა და ფულის ჩეკს (მერყეობს ფონ-დის წლიური შემოსავლის მიხედვით). ნ-ის გადაცემა ხდება საბიბო ვითარებაში ყოველი წლის 10 დეკემბერს (ნობელის

გარდაცვალების (დღეს) სკოპოლშია და ოსლოში. დაღვინილი გრადოციის მიხედვით, შეეცინა მეფე გადასცემს ოქროს მუდ-ალს სკოპოლში, ხოლო სორევეგის მეფე ესწრება ცერემონ-სას ოსლოში.

წიგნები (Neurath) კონსტანტინ (1873-1956), გერმანიის სახელმ-წიფო მოღვაწე და დიპლომატი. მუშაობდა გერმანიის დიპლო-მატიურ წარმომადგენლობაში დიდ ბრიტანეთში (1903-07), აურეკსიში (1914-16), გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტრო-ში (1908-14); 1917-18 – ვიურტემბერგის მეფის პირადი მდივანი, 1919-21 – გერმანიის წარგებანილი დანიაში; 1921-30 – გერმა-ნიის კლსი იგალიაში, 1930-32 – დიდ ბრიტანეთში; 1932-38 – გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრი; უმრ უნეულოდ გერ-მანული ფაშისტური აგრესიის დიპლომატიურ მომხმადგენ-ს ევროპაში, 1938-39 – საიდუმლო კანონების პრეზიდენტი, 1938-43 – „იოპეშიისა და მორავიის პროტექტორი“; 1943-45 – სს-ის გენერალი. როგორც ერთ-ერთი სამხედრო დამნაშავეს, ნიურნ-ბერგის პროცესზე (1945-46) მიესაჯა 15 წელი ციხეში მოხდით. განთავისუფლდა 1954.

წიგნები (ნაბაბი)-შაბა. ახალციხის ფაშა 1769-70, გამაჰმადანეზ-ული ეზრავლი. 1769 წლის ივნისში *სულეიმან-ფაშას* (ჯაყელის) ნაყელად ახალციხის ფაშად დაინიშნა. ეს იყო პირველი შემთხ-ვევა, როცა ახალციხის საეპიოტო გასტეპ არაქანური წარ-მოშობის, არა ჯაყელთა მთაძომეველი ავიდა. ნ. შ. *ერეკლე II-თან* ურთიერთობის გამანასა და *სოლომონ I-ის* საწინააღმ-დეგოდ უნის გამოქრებებს ცდილობდა, მაგრამ უშედეგოდ. 1780 წლის აპრილში ასპინძის ბრძოლაში (სოფლის) საფრანგეთის თან-აშლებიზიდან გადააყენეს. გასტეს ისევე სულეიმან ჯაყელი დაუბრუნდა.

ლოკ-ლომსაქე შ. სამეფო-ჯაგახეთი (XVIII ს. შუაწლებიდან XIX ს. შუაწლებამდე), აბ., 1975; მ ა ვ არ ა ქ ე, ასპინძის ბრძოლა, აბ., 1957.

წიგნები (ლათ. nota – ნიშანი, შენიშვნა), ოფიციალური დიპლო-მატიური წერილობითი მიმართვა ერთი სახელმწიფოსა და მთავრობისა მეორისაშემ; დიპლომატიურ პრაქტიკაში ანსხ-ვაეუბენ 3 სახის წს: ა) პირადი, ბ) ვერბალური და გ) ცირკუ-ლარული (იხ. *დიპლომატიური წიგნები*).

წიგნები დიპლომატიური, იხ. *დიპლომატიური წიგნები*.

წიგნების მამკმბ. სახელმწიფოთა საგარეო ურთიერთობის ორგანიზოთა და საერთაშორისო ორგანიზაციოთა პრაქტიკაში დიპლომატიური მიმოწერის გავრცელებული ფორმა. გარდა ამისა, ნ. მ., თანამედროვე სახელმწიფოთა პრაქტიკაში, წარ-მოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულებათა დადების გამა-რტიკებულ საშუალებას და გამოიყენება, როგორც წესი, დი-პლომატიურ ურთიერთობათა დამყარების, ხელშეკრულების ქალაქული დახეულებების დახეუტების, ხელშეკრულების მო-ქმედების შექმნების, საკურორტის გადაცემისა და სხვა მსგავს შემსახეუებში. აღნიშნული საკითხების გადაწყვეტისას ხეზბ ერთი და იმავე მიზნარისს მეზვე წერილებს (წიგნების) გაეცე-და. წიგნების იდენტური გეჟესტი, რომელშიც მითითებულია წიგნისათვის საერთაშორისო ხელშეკრულების სასიათის მინი-

ჭების შესახებ, წინასწარ თანხმდება მხარეთა მიერ, თარიღლე-და ერთი და იმავე რიცხებით, რომელიც ათვლებს წიგნის ძალე-ში შესვლის თარიღად (თუ სხვა რამ არ არის თითო წიგნში მი-თითებული). თუ წიგნები სხვადასხვა რიცხითა მითითებული და არ არის აღნიშნული ძალაში შესვლის თარიღი, იგი ალდე-ში შესულად ითვლება უნახანძელი წიგნის მსლების ხელდა-ღნიშნული ფორმით დადებული ხელშეკრულებები შეიასლება აგარებდენ შემორჩენულს, დეჟემის ან სხვა სახეს. ნ. მ. საერ-თაშორისო საშუაერობათაშორისო ორგანიზაციოთა სახელმწი-რულებო უფლებამოსილების განხორციელების გავრცელებუ-ლი ფორმაა. მავ, ნ. მ.-ის საფუძევეზე გაფორმდა გაეროს საე-ციალმებულ ორგანიზაციოთა უფლებამოსილების საკითხი, გაეროს საერთაშორისო სასამართლოს წევროთა პრივილეგიო-ბისა და ინსტიტუტის საკითხი. რიგი საერთაშორისო ხელშე-რულებები ძალაში შედის მხოლოდ ნ. მ.-ის მეშვე, მავ, შეთ-ანხმება გაეროსა და აშშ-ის შორის ორგანიზაციის *შეაბ-ბისის* თიაბაზე (ძალაში შევიდა მხოლოდ 1947 გაეროს გენერალურ მდივანსა და გაეროში აშშ-ის მუღმე წარმომადგენელს შორის ნ. მ.-ის შექმლე).

წიგნები (ლათ. notificare – შეგებობენება), დიპლომატიურ და სახელმწიფოებო პრაქტიკაში შეგებობების გავრცელებ-ბული ფორმა. სორიელდება სახელმწიფოთა საგარეო საქმეთა სამინისტროს, დიპლომატიურ (საკურორტული) წარმომადგენლს, საერთაშორისო ორგანიზაციის ან მისი თანამდებობის შიორს მიერ წიგნის ან სხვა სახის დოკუმენტის გაგზავნის საშუალებით, რომელშიც ვალდებულეა შემცვეობინებლის პოზიოთა რომე-ღისე საერთაშორისო მნიშვნელობის მქონე საკითხთან, ფაქტ-თან ან პრობლემათან და კავშირებით. ნ. ხშირ შემსახეუაში იწვეეს გარეკულ საერთაშორისო საზარალებოე შედეგებს – საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების უფლებებისა და მო-ვალებების წარმოშობის და შექმნეგბს. ზოგიერთ საერთაშო-რისო ხელშეკრულებაში პირდაპირ არის მითითებული ნ.-ის საეალებულობა. იგი აუცილებელია საერთაშორისო ხელშე-რულების რადიფიკაციის, მიღების, ღწინსვაციის, ხელშეკრუ-ლებისაში მიერთების ან დასაქმის გაკეთების შემთხეუეაში.

წიგნები (Кноа) ფილანდერ ჩიზმ (1853-1921), აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1901-04 – აშშ-ის ოცნციის მინის-ტრი, 1904-09 – სენატორი, აწარმოებდა მოლაპარაკებებს პარიზ-ში შეერთებული შტატებისათვის პანამის არხის მშენებლობა-ზე კონცესიის მიყიდვისათვის. 1909-13 – აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი, აქტიურად უწეობდა ხელს „ფილანდერ დიპლომატიკა“ ლათინურ ამერიკაში და „ლია კარვის“ პოლიტიკას ჩინეთში; შეიშენევა მანჯურიის რკინაგზის „სეიგრალობაციის“ გეჟვა; 1917-დან – სენატორი, გამოდიდა ვერსალის საბაეო ხელშეკ-რულების 1919 რადიფიკაციის და ერთა ლეჟოთ აშშ-ის მონაწი-ლეობის წინააღმდეგ.

წიგნები (Nouliens) ციხევე (1864-1939), საერთაშეყის სახელმ-წიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1902-13 – დეჟე-გატეა პალატის წევრი; 1913-14 – სამხედრო მინისტრი, 1914-15

62580

60

– ფინანსთა მინისტრი: 1917-18 – რესუმი საფრანგეთის ელჩი, აყო საბჭოთაა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართული ერთ-ერთი კონგრეგაციული ერი შეიქმნელების ორგანიზატორი. 1917-22 შეასრულა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი ანტანტის სახელმწიფოთა გესის კონფერენციის 1922 მომზადებაში.

62580. ნუსციუსი (იტალ. nunzio, ლათ. nuntius – წარგზავნი-

ლი), რომის პაპის დიპლომატიური წარმომადგენელი იმ სახელმწიფოებში, რომლებთანაც ვატიკანს დამყარებული აქვს დიპლომატიური ურთიერთობები. თანახმად ვენის კონვენციისა დიპლომატიური ურთიერთობების შესახებ 1961, ნ.. ისევე როგორც ელჩი, მიეკუთვნება საოქმო ურთიერთობებში ყველაზე მაღალი დონის დიპლომატიური წარმომადგენლობის შეთავრის კატეგორიას (იხ. დიპლომატიური კლასები დარანგები, დიპლომატიური უფროს-უმცროსობა). უმრავლეს კათოლიკურ ქვეყნებში ნ. წარმოადგენს დიპლომატიური კორპუსის დუაიენს რწმუნების სიგელის გადაცემის თარიღის მიხედვად.

რწმუნ-ოსმალებიანი ხელშეკრულება 1615. XVII საუკუნის დასაწყისში ოდიშისა და გურიის მთავრები არ ემორჩილებოდნენ ოსმალეთს და ხარკს არ იხდიდნენ. ოდიშისა და გურიის დამორჩილების მიზნით ოსმალეთმა შავი ზღვის სანაპიროს ბლოკადა დააწესა. შეწყდა მარილისა და რკინის შემოგანა. აიანს მძისუ მდგომარეობაში ჩააყენა სამთავროები და მთავრებმა 1614 წლის განახლებულ ელჩები გაგზავნეს სტამბოლში ზაყის დასახლებად. მოლაპარაკება გაჭიანურდა. მის დაჩქარებას ხელი შეუწყო შაჰ-აბას I-ის კახეთში ლაშქრობამ. ქართველმა მთავრებმა ირანის წინააღმდეგ დახმარებისათვის ოსმალეთს მიმართეს. ოსმალეთმა დახმარების ერთ-ერთ პირობად გურიისა და ოდიშის დამორჩილება მოითხოვა. 1614 დაიღო *გურია-ოსმალეთის შეთანხმება*. 1615 წლის თებერვალში ოსმალეთთან ხელშეკრულებას ხელი მოაწერა *ლევან II დასიანს*. ამ ხელშეკრულებით ოდიში ენობდა სულთნის უმუცაესობას და ქსრეულობად ხარკის გადახდას.

ლო. ხ. ვაჩიძე, შ. საქართველო-ოსმალეთის ურთიერთობის ისტორიიდან (XVI-XVII სს.), თბ., 1971; საქართველოს ისტორიის ნარკვევათ., გ. 4, თბ., 1973.

რწმუნსაჲნი ნიკიტა ივანეს ძე (გ. 1689), თავადი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1645 *ალექსი მიხეილის ძის* გამეფების შემდეგ მეუფის ერთ-ერთი დაახლოებული პირი იყო და ღირსეულად ახდენდა სახელმწიფო საქმიანებზე. 1655 სელაჟლიანელობად მოლაპარაკებებს შეეყობა წარმომადგენლებთან. რის შედეგადაც გაუქმდა რუსეთისათვის არასასურველი *სვიაბოივის ბაგი 1617*. რუსეთ-პოლონეთის ომის (1654-67) დროს არაერთხელ მონაწილეობდა პოლონეთთან საელჩო ყრულობებში. ვილენის ყრულობაზე 1656 ხელი მოაწერა დაბეჯებას, რომლის თანახმად, ომის დროს რუსეთის ჯარების მიერ დაკავებული ზელორუსიის, ლიგვისა და უკრაინის ოლქები დროებითი დამაგების პერიოდში რუსეთს დარბა. 1681 დაინიშნა სასაინრიგო პალატის თავმჯდომარედ.

რწმუნო თურქეთი (1927-93), თურქეთის სახელმწიფო მოღვაწე, თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი (1989-93). 1950 დაამთავრა სტამბოლის გუქნიკური უნივერსიტეტი. შემდეგ ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას, მუშაობდა ეკრის კომპანიაში. სახელმწიფო სამსახურში დაიწყო ენერჯეტიკოსა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში. მონაწილეობდა თურქეთის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების პირველი ხუთწლიანი გეგმის დამუშავებაში. 1967-71 ხელმძღვანელობდა სახელმწიფო საცავთა ორგანიზაციას. ორი წელი მუშაობდა აშშ-ში, მსოფლიო ბანკში. 1979 დაინიშნა პრემიერ-მინისტრის ეკონომიკურ მინისტრად. იყო ავტორი ეკონომიკის აღმავლობის პროგრამისა (1980 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება). 1980

წლის სექტემბრის სამხელრო გადაგრიალების შეწყვეტა ჩამოყალიბებულ მთავრობაში დაიკავა პრემიერ-მინისტრის მოადგილისა და სახელმწიფო მინისტრის პოსტი ეკონომიკის საკითხებში. როცა 1983 წლის მაისში გაუქმდა აკრძალვა პოლიტიკურ მოღვაწეობაზე, გახდა „ლედა-სამშობლოს პარტიის“ გენერალური მდივანი. 1983 წლის დეკემბრიდან 1989 წლის ოქტომბრამდე იყო პრემიერ-მინისტრი. 1989 წლის 31 ოქტომბერს აირჩიეს პრეზიდენტად.

რწმუნოს შემთანხმება 1975 (იგალისა და ივოსლავიის შორის), ხელი მოაწერეს 10.XI ომიშიში (იგალა), შეიკავს სელმუქრულებას, შეთანხმებას, შეთანხმების დამატებით ოქმს და დასკვნით აქტს. ხელშეკრულება აღგენდა სახელმწიფო საზღვარს იგალისა და ივოსლავიის შორის გრიესტის რაიონში და გრიესტის ყურეში; აწესრიგებდა იმ ივოსლავიულ და იგალა იულ ყროველ უმეორესობათა მოქალაქეობისა და გადაადგილების საკითხებს, რომლებიც „გრიესტის თავისუფალ გეროგორიაზე“ ცხოვრობდნენ (ეს გეროგორია იგალისა და ივოსლავიის მიეკეთებდა ლონდონის მემორანდუმით 1954); აღასტურებდა ომ ქვეყანას შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების მისწრაფებას; ხელშეკრულების ძალაში შესვლის დღიდან ითვალისწინებდა ლინდონის მემორანდუმის 1954 მოქმედების შეწყვეტას. შეთანხმება ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების შესახებ ითვალისწინებდა გრიესტის რაიონში თავისუფალი ზონის შექმნას, ოქმი თავისუფალი ზონის შესახებ, რომელიც შეიქმნა იგალისა და ივოსლავიის გერიგორიაზე გრიესტისა და მიმდებარე რაიონების სამრეწველო განვითარების მიზნით, განსაზღვრავდა მის საზღვრებსა და მოცულობას (დაახლ. 20 კვ. კმ), პროდუქციის ექსპორტისა და იმპორტის პირობებს, მმართველობის ფორმებს და აღნიშნულ ზონაში ეკონომიკური თანამშრომლობის სხვა საკითხებს დასკვნითი აქტი განსაზღვრავდა ომიშის შეთანხმებათა ძალაში შესვლის წესებს. ხელშეკრულება და შეთანხმება ძალაში შევიდა 3.IV.1977.

რწმუნო პაშვირი. გერმანიის, ავსტრია-უნგრეთის, ბულგარეთისა და თურქეთის სამხელრო კოალიციის არაოციკალიური სახელმწიფო, რომელიც გამოიყენება ლიგერატურაში. პირველ მსოფლიო ომში 1914-18 წ.წ. დაუპირისპირდა ანტანტს – დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, რუსეთისა და მათ მოკავშირეთა კოალიციის. ო.პ.ის შექმნის საუბრეული იყო გერმანიისა და ავსტრია-უნგრეთის ორთა კავშირი, რომელიც თივდაპირველად გაფორმდა ავსტრია-უნგრეთის ხელშეკრულებით (1879); 2.VIII.1914 ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას გერმანიასა და თურქეთის შორის კავშირის შესახებ, რომელსაც შეუერთდა ავსტრია-უნგრეთი; 1914 წლის ნოემბერში თურქეთმა ომი

გამოუყვება დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს და რუსეთს. 6.IX.1915 ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას გერმანიასა და ბულგარეთს შორის კავშირის შესახებ. სამსუდრო კონვენციის გერმანიას, ავსტრია-უნგრეთს და ბულგარეთს შორის სერბიის წინააღმდეგ ერთობლივი მოქმედებების შესახებ და ხელშეკრულებას ბულგარეთსა და თურქეთს შორის: 1915 წლის ოქტომბერში ბულგარეთმა ომი გამოუცხადა რუსეთს და სერბიას. ო.პ.-მა იარსება ომის დამთავრებამდე, დაიშალა 1918 წლის შემოდგომაზე (30.IX ომიდან გამოვიდა ბულგარეთი), 30.X – თურქეთი, 3.XI – ავსტრია-უნგრეთი. 11.XI – გერმანია).

„ოქტობა პაპტი“ 1933 („თანხმობისა და თანამშრომლობის“ შესახებ) დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, იტალიასა და გერმანიას შორის. ხელი მოაწერეს 15.VII რომში. „ო.პ.“-ის თავდაპირველი პროექტი, რომელიც *შუსლინიმ* წაშლია, ითვალისწინებდა „ოთხი სახელმწიფოს თანამშრომლობას ყველა ევროპულ და არაევროპულ, მათ შორის კოლონიურ საკითხებში“. გერმანიას მიენიჭა ათანაწორი უფლებები შეიარაღების სფეროში. „ო.პ.“-ის დადებით მისი მონაწილეები ვარაუდობდნენ ისეთი კვიმის შექმნას, რომელიც უშაღლესი არბიტრის როლს შეასრულებდა ევროპაში, შემდგომში შეუცვლიდა ერთა ლიგას და თავისუფლებს აიღებდა უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო საკითხების გადაწყვეტას. ოთხი სახელმწიფოს მოლაპარაკება უკმაყოფილება გამოიწვია სხვა ევროპულ სახელმწიფოებში. განსაკუთრებით პოლონეთში და „მეორე ანტანტის“ ქვეყნებში. პაქტის პროექტი მკაფიოდ გააკრიტიკა საფრანგეთმა. ამან აიძულა მოლაპარაკების მონაწილეები. ცეცხლები შეეგანათ შეთანხმების ტექსტში. პაქტის მონაწილე ქვეყნებს შორის მწვავე უთანხმოების გამო „ო.პ.“ ძალაში არ შესულა.

ოთხი ძველის შეთანხმება. *ეანსტონის კონვენციის 1921-22* ერთ-ერთი ძირითადი დოკუმენტი. ხელი მოაწერეს აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და იაპონიის წარმომადგენლებმა 13.XII.1921, ითვალისწინებდა წყნარი ოკეანის რაიონში კუსულოვან სახელმწიფოებსა და კუსულოვან გეროგორიუმზე „უფლებების“ ერთობლივ დაცვას. მიზნად ისახავდა კოლონიურ სახელმწიფოთა ძალისხმევების გაერთიანებას წყნარი ოკეანის კუნძულებზე და შორეული ადრიატიკის ხალხების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის წინააღმდეგ. შეთანხმების ხელმოწერით ძალა დაკარგა *ინგლის-იაპონიის კავშირის 1902-21*, რომელიც იმ პერიოდში აშშ-ის წინააღმდეგ იყო მიმართული.

ოქტომბრი შეთანხმება დასავლეთ ბერლინის მისახე 1971, ხელი მოაწერეს 3.IX გერმანიაში მოკავშირეთა საკონტროლო საბჭოს რუზინელითა, ბერლინის აშერიკულ სექტორში სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდ ბრიტანეთისა და საფრანგეთის წარმომადგენლებმა: ძალაში შევიდა ოთხმხრივი დასკვნითი ოქმით 3.IV.1972. შეთანხმების I ნაწილში მისმა მონაწილეებმა განაცხადეს, რომ „შეუცვლიან ხელი შეუწყონ დაძაბულობის მოხსნას და გარაულებების თავიდან აცილებას“ დასავლეთ ბერ-

ლითან დაკავშირებით, არ გამოიყენებენ ძალას ანდა ძალის შექარას ამ რაიონში და სადავო საკითხებს გადაწყვეტენ მხოლოდ მშვიდობიანი მეთოდებით. იმავედროულად ხაზგასმული იყო, რომ 4 მთავრობა „პატივს სცემდა ერთმანეთის ინდივიდუალურ და ერთობლივ უფლებებს და პასუხისმგებლობას, რომლებიც უცვლელი რჩებოდა“. შეთანხმების II ნაწილში ჩამოყალიბებული იყო ზოგადი პრინციპები, რომლებითაც მხარეებს უნდა ეხელმძღვანელებოდა გვრს, გვრს-სა და დასავლეთ ბერლინს შორის სამოქალაქო სატრანზიტო მიმოსვლის საკითხებში. II ნაწილის ცენტრალური დებულება იყო დადგენილება იმის თაობაზე, რომ ბერლინის დასავლეთი სექტორები „წინააღმდეგურად არ წარმადგენდა გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის შემადგენელ ნაწილს და მომავალშიც მათ არ მართავდა ეს ქვეყანა“. შეთანხმებამ განსაზღვრა, რომ აშშ-ის, დიდ ბრიტანეთის და საფრანგეთის მთავრობები ინარჩუნებდნენ თავის უფლებებს და პასუხისმგებლობას ბერლინის დასავლეთ სექტორების და მისი მუდმივი მცხოვრებლების ინტერესების საზღვარგარეთ წარმომადგენლობის საკითხში, მათ შორის უფლებებსა და პასუხისმგებლობას უშიშროების და სტატუსის საკითხსა მიმართ როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციებში, ისე სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობაში. იმ პირობით, რომ არ შეესებოდა სტატუსისა და უშიშროების საკითხებს, გვრს მიეცა დასავლეთ ბერლინის მუდმივ მცხოვრებთა საკონსული მომსახურების უფლება, დასავლეთ ბერლინზე გაეროელები და გვრ-ის მიერ დადებული საერთაშორისო შეთანხმებები, გვრ წარმომადგენლს დასავლეთ ბერლინის ინტერესებს საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და საერთაშორისო კონფერენციებზე. დასკვნითი ოთხმხრივი ოქმი (3.V.1972) ითვალისწინებდა, რომ ის შეთანხმებები, რომლებიც დაიდო გვრს, გვრს-სა და დასავლეთ ბერლინის სენატს შორის (კერძოდ, გვრ-ის და გვრ-ის შეთანხმება გვრ-სა და დასავლეთ ბერლინს შორის სამოქალაქო პირთა და გვირგვინის სატრანზიტო კავშირის შესახებ 17.XII.1971) ძალაში შევიდა ოთხმხრივი შეთანხმებასთან ერთად.

ოქმმა სიენოზო (1838-1922), იაპონიის პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე. XIX ს-ის 70-იან წლებში სახელმწიფო აპარატი მნიშვნელოვანი პოსტები ეკავა: ორჯერ – 1885-86 და 1896-97 – ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრი, ხოლო 1914-16 – პრემიერ-მინისტრი. ისარგებლა პირველი მსოფლიო ომის დროს შექმნილი ხელსაყრელი ვითარებით და ჩინეთის მიმართ ექსპანსია გააძლიერა. 1914 წლის 23 აგვისტოს იაპონიამ ომი გამოუცხადა გერმანიას და მალე დაიკრო ამ უკანასკნელის სამფლობელოები ჩინეთის პროვინცია მანჩურიაში. 1915 წლის მაისში ო-ს მთავრობამ ჩინეთის ხელსაყრელმა აიძულა, მიეღო იაპონიის მიერ წყვეტებული მოთხოვნების უმრავლესობა. გადადგომის შემდეგ (1916 წლის ოქტომბერში) ჩამოშორდა აქტიურ პოლიტიკურ მოღვაწეობას.

ოქმპატი (ლათ. occupatio – ხელთიკება, დაუფლება), სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების მიერ სხვა ქვეყნის ტერიტორიის (ან მისი ნაწილის) დროებითი დაკავება. ო-ს რეიზი განსაზღვრულია *პავის სამშ... ობო კონვენციებით* ომის კანონებისა და ჩვეულებების შესახებ 1899 და 1907, *ვენეციის კონვენციებით 1949* და ოქმით (1977) ომის მსხვერპლთა დაცვის შესახებ, აგრეთვე *პავის კონს...ციით შეიარაღებულა*

კონსულაციის დროს კულტურულ ფაქტობრივობა დაეყრდნობა მის ანტიკონსულტაციურ პოლიტიკას. როგორც უკვე აღვნიშნავთ, 1954 წ. დროებითი ლიზენსიების და ოკუპირებულ ტერიტორიაზე საკუთრების უფლებას არ ანიჭებს მოკუპირებულ სახელმწიფოს. იგი პატივს უნდა სცემდეს ადამიანის უფლებებს, ადგილობრივ მნიშვნელობებს, მას უფლება არა აქვს, რეპრესიები გამოიყენოს ადგილობრივი მოსახლეობის წინააღმდეგ, მოსთხოვოს მას ერთგულების ფიცი, გამოიყენოს იგი სამხედრო დანიშნულებით და სხვ. საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად სახელმწიფო გერმანიას არ შეიძლება გახდეს ისეთი ო-ის ობიექტი, რომელსაც შეეძლება მოჰყვა ძალის გამოყენება გაეროს წესდების დარღვევით. აგრესიის განმარტების მე-3 მუხლში ნათქვამია, რომ სენსიტიური ო., რომელიც წარმოადგენს ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების შეკრას ან თავდასხმას სხვა სახელმწიფოს გერმანიისადმი, კვლიდებიან როგორც აგრესიის აქტს. საერთაშორისო სამართლის ნორმების დარღვევა, რომელიც ეხება სახელმწიფო ო-ის რეჟიმს, საერთაშორისო დანაშაულია, ხოლო პირები, რომლებსაც ეკისრებათ პასუხისმგებლობა ამ ქმედებისათვის, განიხილებიან სამხედრო დანაშაულებად.

ოკუპირებული ტერიტორიების სამხრეთში სხვაგვარი მთავრობა (ანგარი: Allied Military Government of Occupied Territories – AMGOT). ინგლისურ-ამერიკული სამხედრო-ადმინისტრაციული ორგანო, რომელიც მართავდა გერმანულ ფაშისტთა ჯარებისგან განთავისუფლებულ იტალიურ გერმანიას. შეიქმნა 1943 წლის მაისში, 1943 წლის ოქტომბერში ეწოდა სამოკავშირეო სამხედრო მთავრობა. მისი მოვლა ევადა მოსკოვსა და სახელმწიფო მმართველობის ყველა სფეროს. თანამშრომლობდა იტალიის ადმინისტრაციულ ორგანოებთან და იყენებდა მათ დასავლეთის სახელმწიფოების ინტერესებისათვის. ჩრდილოეთ იტალიის დაქვემდებარება იტალიის მთავრობის იურიდიული სახელით მოხდა 31.XII.1945.

ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ისრაელის მიერ აღმოსავლეთი უფლებების დარღვევის გამოძიების საერთაშორისო კომიტეტი (Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Population of the Occupied Territories), გაეროს გენერალური ასამბლეის დამხმარე ორგანო, რომელიც შეიქმნა 1968 გაეროს გენერალური ასამბლეის 2443 (XXIII) რეზოლუციის შესაბამისად, სენეგალის, შრი ლანკისა და იუგოსლავიის შემადგენლობით. კომიტეტს დაევადა გამოძიების ისრაელის მოქმედებები, რომლებიც არღვევენ ადამიანის უფლებებს 1967 ისრაელისა და არაბული ქვეყნების ომის დროს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე. აგრეთვე ოკუპირებულ ტერიტორიებზე ისრაელის მიერ ბუნებრივი რესურსების დაზღვევის, ისტორიისა და კულტურის ძეგლების გაბანაკების, შორეულ-ჩრდილოეთის პოლიტიკის ადგილებზე რელიგიური კულტის თავისუფალი შესრულების შეზღუდვები. ისრაელის ხელისუფლებამ უარი განაცხადა ეცნო კომიტეტს და თანამშრომლობას მასთან. ეგვიპტე მისი წევრები ოკუპირებულ ტერიტორიებზე გაემიჯნა მისგან. კომიტეტის ანგარიშები ეგვიპტეზე: გაეროს გენერალური მდიანს, განსახილველად ვადა ეყენება გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებს, რომლებიც ახალგაზრდა კომიტეტის მადგას.

ოლბრაიტი (Albright) მადლენ (დ. 1937), აშშ-ის სახელმწიფო მდიანი, პოლიტიკოსი. საერთაშორისო ურთიერთობების პროფესორი, დემოკრატი, სწავლობდა ევლესის კოლეჯსა და კოლუმბიის უნივერსიტეტში. ჯორჯთაუნის უნივერსიტეტის საერთაშორისო ურთიერთობების პროფესორი. ეროვნული პოლიტიკის ცენტრის ხელმძღვანელი. 1976-78 – სენატორი ელენ მასკის დამხმარე საკანონმდებლო საკითხებში; 1978-81 – ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს წევრი ჯ. კარტერის ადმინისტრაციის; 1982-93 – ჯორჯთაუნის უნივერსიტეტის უილიამის განყოფილების ხელმძღვანელი; დემოკრატი კანდიდატების – ჯერალდინ ფერაროსა (1984) და მაიკლ დეკასკის (1988) მრჩეველი; 1993-დან – აშშ-ის მუდმივი წარმომადგენელი გაეროში; 1997-დან – აშშ-ის სახელმწიფო მდიანი.

ოლარიუსი (Olearius) ელ მელეტერი (Ölschlager) ადამ (1603-71), გერმანელი დიპლომატი, მწერალი. დიპლომატიური მისიით იმყოფებოდა რუსეთსა და ირანში. თავისი მთავრული ნაშრომები აღწერს ირანს, დაწერილია ირანის მოსოკისა და სპარსეთში საყოველთაოდ ცნობილი მოგზაურებისა, რომელიც მოეწყო მოსოკის დიდი ექვსი მზიხილ თედორეს სისა და სპარსეთის მეფის შაჰ-სიუის კარზე გოგაროვანი მოღვაწის სახელის გატანასთან დაკავშირებით. წიგნში მრავალი ცნობა XVII საუკუნის საქართველოს შესახებ.

ლ. რევიციანი ი. შ. გერმანულ-ქართული ენის, თბ. 1977.

ოლმის საბაო ხელშეკრულება 1660, ხელი მოაწერეს ოლივის მონასტერში დანიეთთან (დამსკი) ახლის. დიდი, ერთი მხრივ, შეიქმნა და, მეორე მხრივ, რაქ პოსპოლიტას, აესტრიასა და ბავარიის რაქსიის სახელმწიფოს შორის, საყრდენის შემადგომლობით, რომელშიც ხელშეკრულებას ხელი მოაწერა როგორც გარანტს. დასრულდა 1655-60 ირლიოეთის ომის. ხელშეკრულებით პოლონეთის მეფე იან II კაზიმირი უარს ამბობდა მეექვსის სამეფო გასვლას მეტეორიკობაზე. შეეცაიმა დაიქციდრა ესტანდა კენაულ გზელით და თითქმის მთელი ლიუბლია, მას დაუბრუნდა პომერანიამ სახელმწიფოები, უქმნდობდა აღმოსავლეთი პრუსიის ვასალური დამოკიდებულება პოლონეთზე, რომელიც გამტკიცებელი იყო ევლიასკობილიომის ხელშეკრულებით 1657.

ოლმის მემორიალი 1850, ხელი მოაწერეს 29.XI ოლივიუმი (თანამედრ. ოლომოვი, ჩეხია). დიდი აესტრიასა და პრუსიას შორის რუსეთის უმადლობით. შეთანხმებას წინ უსწრებდა პრუსიის მცლებმა, 1849-50 შეექმნა 26 გერმანული სახელმწიფოს უნია პრუსიის საყრდენობით და საყოველთაოდ პარლამენტი, რამაც გამოიწვია აესტრიის წინააღმდეგობა, ასევე რუსეთის, საფრანგეთის და დიდი ბრიტანეთის უქმყოფობა. შეთანხმების მსოელით, პრუსია დათანხმდა დაქვემდებარება გერმანიის კავშირის აღდგენაზე, რომელიც შეიქმნა ეენის კონგრესის 1814-15 გადაწყვეტილებით, და იოსრა, ვაგარებინა აესტრიის ჯარები პესენ-კასელსა და მოსტაინში რევილუციური გამოსვლების ჩასახშობად. შეთანხმებით გათვალისწინებული ყველა გერმანული სახელმწიფოს კონ-

ფერეციის მოწვევა მხოლოდ უმნიშვნელო დათმობას წარმოადგენდა პრუსიისათვის, რამდენადაც შეთანხმებაში წინასწარ დათქმული იყო, რომ არ დაუშვებდნენ საერთოგერმანული პარლამენტის შექმნას. შეთანხმება წარმოადგენდა აუსტრიის დიპლომატიის უკანასკნელ გამარჯვებას პრუსიასთან ბრძოლაში. მან შეწყვიტა მოქმედება აუსტრია-პრუსიის ომის 1866 შედეგად, რასაც მოჰყვა ჩრდილოგერმანული კავშირის შექმნა პრუსიის მეთაურობით.

„ოლნის ღმერთი“, ექსპანსიონისტური ლოკერინა, რომელიც საფუძვლად დაედო აშშ-ის საგარეო-პოლიტიკურ კურსს დასავლეთ სახელმწიფოს ქვეყნების მიმართ XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე. ჩამოყალიბებულ იყო აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის რ. ოლნის ნოტაში 20.VII.1895, რომელიც გაეცგანა დიდი ბრიტანეთის მთავრობას ე.წ. ვენსესუელის კონფლიქტთან 1895-96 დაკავშირებით (სასაზღვრო და ვენსესუელას და ბრიტანეთის გვიანას შორის). ნოტაში აიხსნა აშშ-ის მისწრაფებები, გაყოფილება ინგლისი და სხვა ევროპული სახელმწიფოები ამერიკის კონტინენტთან და დაემყარებინა იქ პეკემონია. ნებ-ისმიერი ევროპული კონტრაქტი ამერიკის ტერიტორიაზე, წერდა ოლნი: „...წარმოადგენს აბსურდს და უპრობას“. „ოლნი“ მიზანრიული იყო არა მხოლოდ ევროპული ქვეყნების, არამედ ფაქტობრივად დათმობილი ამერიკის ქვეყნების წინააღმდეგ, რაც გარკვეული ამეიკის უკუპატიმარ, რომელიც განსაზღვრავდა აშშ-ის ესპანეთთან დაღმობი პარობის საზღვო ხელშეკრულებებით XVIII-XIX სს. „ოლნი“ წარმოადგენდა პანამერიკანიზმის იდეოლოგიის განვითარების ერთ-ერთ ეტაპს.

ოლშვესკი (Olszewski) კაზიმიეჟი (დ. 1917), პოლონეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1941 საბჭოთა არმიის რიგებშია, 1943-47 – პოლონეთის ჯარში; 1952-59 – ქიმიური მრეწველობის სამინისტროში საპასუხისმგებლო სამუშაოზე, 1959-61 – ეკონომიკური ურთიერთდახმარების საბჭოში (ესე) პოლონეთის წარმომადგენელი; 1962-70 – საზღვარგარეთის ქვეყნებთან ეკონომიკური თანამშრომლობის კომიტეტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილე; 1970-71 – მუდმივი წარმომადგენელი ეუს-ში; 1971-72 – საგარეო ვაჭრობის მინისტრი; 1972-77 – მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, იმედროულად 1973-74 – საზღვაო საოსნობის მინისტრი; 1974 წლის აპრილ-სექტემბერში – ვაჭრობისა და საზღვაო ეკონომიკური კავშირის მინისტრი, სოლო 1975-77 – მუდმივი წარმომადგენელი ეუს-ში. 1978-82 – ელჩი სსრკ-ში. დაჯილდოებულია ხალხთა მეგობრობის ორდენით (1982).

ოლშვესკი (Olszowski) სტეფან (დ. 1931), პოლონეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1956-60 – პოლონელ სტუდენტთა კავშირის მთავარი საბჭოს თავმჯდომარე, სოციალისტური ახალგაზრდობის კავშირის ცენტრალური კომიტეტის სამდივნოს წევრი; 1960-63 – პოლონეთის გაერთიანებული მუშათა პარტიის (აგშპ) პოზნანის საეოეიდიო კომიტეტის წევრი; 1963-68 – აგშპ-ის ცენტრალური კომიტეტის პრესის ბიუროს ხელმძღვანელი; 1968-71, 1976-80 და 1980-82 – აგშპ-ის ცენტრალური კომიტეტის

მდივანი; 1971-76 – პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1980 – პოლონეთის ელჩი გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში; 1982-85 – პოლონეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი.

ოლქიმიო-სანი, ილას ალ-დინ მუჰამედ ხუდაბანდუ (1304-1316), ილხანთა სახელმწიფოს ყვანი. სამინაო პოლიტიკაში აგრძელებდა ყაზან-ყაენის კურსს. მის ღრის სახელწოდებას განაგებდნენ და მონღოლთა ულუსის მეთაურები იყვნენ ამირები უთულუ-შაი და ჩოხანი. ნომინალურად სამოქალაქო მმართველობის სათავეში იყო ევზიო სად ალ-დინი, ვაქიო-ბრიჯიდ კი – რამიბე ალ-დინი. განაახლა მშენებლობა ქ. სელეთანიუსი (ყაზინის მახლობლად), რომელიც ილხანთა საგანგო ქალაქი გახდა. ო-ს., რომელიც ბაემეობაში ქრისტიანულად აღდამ მონათლა, ხოლო შემდეგ სუნიტი მუსლიმი გახდა, საბოლოოდ შიიზმისკენ გადართვა. მაგრამ მის ცდას, შიიზმი სახელმწიფო რელიგიად გამოეცხადებინა, არ აღეცა ირანის სუნიტური სამღვდელთა. 1307 შემოიერთაა ნახევრად-დამოუკიდებელი გილანი. აგრძელებდა მტრობას სალამულიზმთან და ოქრის ურდოებთან; ცდილობდა, დაეპყრო შამლუქსაა კუთვინილი სირია და ეუმონა მოკავშირეები ევროპის სახელმწიფოებში. მისი ელჩები ეწვიენენ საფრანგეთის მეფეს ფილიპ IV ლამაზს, ინგლისის მეფეს – ედუარდ II-ს, რომის პაპს – კლემენტ IV-ს, რომლებმაც სიციყიერად დახმარება აღუთქვეს ილხანთა გამგებულს, მაგრამ ფაქტობრივად აღარაფერი გააკეთეს. 1312-13 ილაშქრა სირიაში. მონღოლები, რომელთა ლაშქარში ქართველებიც იყვნენ, შემოეჭვიენენ ქ. რაბახს, მაგრამ ვერ აიღეს ის და იძულებულნი გახდნენ უკან გაბრუნებულიყენენ.

ომი, ორგანიზებული შეიარაღებული ბრძოლა, რომლის მონაწილეები შეიძლება იყვნენ სახელმწიფოები, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის მონაწილე ხალხები, ასევე სახელმწიფოს შიგნით მიმდინარე შეიარაღებული კონფლიქტის მხარეები. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი აგრესიულ ოს აღეგნ საერთაშორისო დანაშაულის კვალიფიკაციის. განასხვავებენ სამართლიან (მართლზომიერ) ოსებს (მაგ.: ინდივიდუალური ანდა კოლექტიური თავდაცვა აგრესიის წინააღმდეგ გაეროს წესდების 51-ე მუხლის შესაბამისად; ოს-პოლონიზატორთა წინააღმდეგ ეთიოპიამერიკეთის უფლებების განხორციელებისათვის) და უსამართლო (არამართლზომიერ) ოსებს (მაგ.: აგრესია, კოლნიური ოსები). ოს-თან ახლგან რიგი სამართლებრივი შედეგები: მეომარ სახელმწიფოთა შორის დამომატიური და სხვა ურთიერთობების გაწყვეტა, საერთაშორისო ხელშეკრულებათა შეწყვეტა და სხე.

ომირა, დიდი ღესპანის ან მოციქულის აღმნიშნული დიპლომატიური გერმინი, პირი, რომელიც მეფის მიერ დიპლომატიური მისიით ხანგრძლივი ვადით იგზავნება სხვა სახელმწიფოში. „საქმეს რასამაც შეიდა“ წარუყვნილი „ომირა – დიდი ღესპანი“ ამ ქვეყანაში დიდი პერიოდით მყოფი მოციქულია, რომლის შესახებ ულხან-საბა *ორბულიანი* ამბობს: „ომირა არს ღესპანი ხანგრძლივიად მყოფი“. მისივე სიტყვებით, ელჩს „ღესპანი და ომირა ჰქვანი“. არსებობს მოსაზრება, რომ ვეგიბგე-პალებსტინაში არსებობდა ქართველთა მუდმივი დიპლომატი-

ური წარმომადგენლობა, რომლის მთავარ დესანსს (V. ერეკვა. ლოკ-ს ულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, თბ., 1991; გუხაშელი დ., ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, წგ., თბ., 1994.

„ომის მღერამდე ბალანსირება“, იხ. „ბალანსირება ომის ბლერამდე“.

ომის პანონები და ჩაქულებები, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების ერთობლიობა, რომელიც განსაზღვრავს შეიარაღებულ მხარეებისა და ნეიტრალური სახელმწიფოების უფლებებისა და ვალდებულებების შეიარაღებული კონფლიქტის დროს. მ.პ.მ. მიზნად ისახავს ომის წარმოების ყველაზე სასტიკი საშუალებების თავიდან აცილებას, მოსახლეობის დაცივის უზრუნველყოფას. ისინი განსაზღვრავენ საომარი მოქმედების დაწყების, წარმოების და შეწყვეტის წესებს, კომბატენტების, მოსახლეობის, დაჭრილების, ავადმყოფების, სახსერო გველების, სამედიცინო პერსონალის სამართლებრივ დამოკიდებლობას, საკუთრების საბრუნებელი რეჟიმს, ადვანსს პასუხისმგებლობას მ.პ.მ.-ის დარღვევისათვის. ომის მოქმედი კანონები და ჩვეულებები გათვალისწინებულია საერთაშორისო სულტურულ კანონებში ან ჩამოყალიბებულია ჩვეულების წესით. სახმელეთო, საზღვაო და საჰაერო ომის წარმოების წესების შემუშავებული ძირითადი საერთაშორისო დოკუმენტებია: პარიზის დეკლარაცია საზღვაო ომის შესახებ 1856; პეტერბურგის დეკლარაცია ასაფეთქებელი და ცეცხლგამძენი გველების გამოყენების გაუქმების შესახებ 1868; პაგის კონვენციები 1899 და 1907; ლონდონის დეკლარაცია საზღვაო ომის შესახებ 1909; ვენეციის ოქმი ომში მხუთაი, მხამიანი ან სხვა მსგავსი აირების და ბაქტერიოლოგიური საშუალებების გამოყენების აკრძალვის შესახებ 1925; ლონდონის ოქმის დანართი ომის დროს საეაგრო გეპების წინააღმდეგ წყალქვეშა ნაგების მოქმედების შესახებ 1936; ვენეციის კონვენცია ომის მსხვერპლთა დაცივის შესახებ 1949 და მისი დამატებითი ოქმები გვეთია რეჟიმის შესახებ 1977; პაგის კონვენცია კულტურულ ფასეულობათა დაცივის შესახებ შეიარაღებული კონფლიქტის დროს 1954; კონვენცია ბაქტერიოლოგიური (ბიოლოგიური) და გოქსიკური იარაღის შემუშავების, წარმოების, დარღვევის და განადგურების შესახებ 1972; კონვენცია გარემოზე ზემოქმედების საშუალებათა სახმელეთო ან ნებისმიერი სხვა მტრული მიზნით გამოყენების აკრძალვის შესახებ 1977; კონვენცია კორტრეჯული სახის იმ ჩვეულებრივი იარაღის აკრძალვის ან შეზღუდვის შესახებ, რომელიც შეიძლება ზემოქმედებდეს მიმდევრულ ან განურჩეველი მოქმედების მქონე იარაღად ჩაითვალოს 1981 და ა.შ. მტორე მსოფლიო ომის შემდეგ მ.პ.მ.-ის დარღვევა აღიარეს როგორც ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე საერთაშორისო დანაშაული, რომელიც იწვევს დამანაშავე პირების სისხლის-სამართალსებრივ პასუხისმგებლობას (იხ. სამხედრო დამანაშავეები, ნურნბერგის პროცესი, ცოიკის პროცესი 1946-48).

ომის პროპაგანდის აპრბაჟა, ომის პროპაგანდა-ინფორმაციის გავრელება რადიოს, პრესის, ტელევიზიის, საჯარო გამოსვლების საშუალებით, რომელიც შეიცავს რომელიმე სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის წინააღმდეგ თავდასხმის ან ომის დაწყების მოწოდებას, ან ომის შესაძლებლობის

შესახებ ნებისმიერი იდეის გავრელება. ომის პროპაგანდა წარმოადგენს შვილობის წინააღმდეგ დანაშაულს. 3.XI.1947 გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია 110/II, რომლითაც დაგმო პროპაგანდის ნებისმიერი ფორმა, რომელიც საერთებს უქმნის საერთაშორისო მშვიდობას და უმინორიზბას. დეკლარაცია საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970) შეიცავს დებულებას იმის თაობაზე, რომ ყველა სახელმწიფო ვალდებულია თავი შეიკავოს აგრესიული ომის პროპაგანდისგან.

ოპენჰიმ, იხ. ნათობის ექსპორტიორი სახელმწიფოების ორგანიზაცია.

ოპენჰაიმი (Oppenheim) ლასა ფრენსის ლურენსი (1858-1919), გერმანელი იურისტი, პოზიტივიზმის წარმომადგენელი საერთაშორისო სამართალში. მუშაობდა გერმანიაში, მეიციარიაში, 1925-დან - ლდ ბრიტანეთში, საერთაშორისო სამართლის ინსტიტუტის წევრი; საერთაშორისო სამართლის ეკრის ორგომეულის ("International Law", 1905-06) და საერთაშორისო სამართლის შესახებ სხვა ნაშრომების ავტორი.

ოპტატი (ლათ. optatio - სურვილი, არჩევანი), ორი სახელმწიფოს მოქალაქეობიდან ერთ-ერთის ნებაყოფლობით არჩევა. ო-ის უფლება გათვალისწინებულია ორმაგი მოქალაქეობის კონვენციებში. ო-ის უფლების გამოყენება, როგორც წესი, არ ნიშნავს მოქალაქეობის შექმნას, ვინაიდან ამ დროს პირი კი არ იძენს მოქალაქეობას, არამედ კარგავს ერთ-ერთი სახელმწიფოს მოქალაქეობას. არის შემთხვევები, რადესაკი ო. გამოდის როგორც მოქალაქეობის შექმნის ერთ-ერთი ფორმა. ო-ის უფლება შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს სახელმწიფოთაშორისო შეთანხმებებში, როცა საქმე ეხება გარკვეული ზონების პირთა გადასაყვლებს. ასე მაგ., 1957.25.III სსრკ პოლონეთის შეთანხმების თანახმად, სსრკ-დან რეპატრირებული საზღვრის გადაღახვისთანავე კარგავდაცნს სსრკ-ის მოქალაქეობას და იძენდაცნს პოლონეთის მოქალაქეობას. ო-ის მიმართაცნს ისეთ შემთხვევებშიც, როცა სსრკ ერთი სახელმწიფოს გურიგორა გადადის მტორე სახელმწიფოს საზღვრებში. შესაბამისი შეთანხმების შედეგად მოქალაქეს შეუძლია შეინარჩუნოს თავისი პირვანდელი მოქალაქეობა ან მიიღოს ახალი ინდივიდუალური განცხადების საფუძველზე. თუ მოქალაქემ აირჩია იმ სახელმწიფოს მოქალაქეობა, რომელშიც არ ცხოვრობს, ვთავიდანწინებულია გარკვეული დროის განმავლობაში მისი გადასახლება იმ სახელმწიფოში, რომლის მოქალაქეობაც მან აირჩია. ასეთ შემთხვევებში კონტრბრივი უფლებები მოქალაქეებს უნარჩუნდება.

ორატორი (orator), დსავორი ისტორიულ წყაროებში ქართული ელჩები ზოგჯერ მოხსენიებულნი არიან როგორც "orator"- „ორატორი“. ამ გერმინთა აღნიშნავდაცნს ელჩებს, რომელსაც ამა თუ იმ ხელისუფალთან თაივის სიზმურტრის ზეპირი (და არა წერილობითი) დსავლება ჩაქვირდა. ზოგჯერ მათ მყოფი წერილი თუ სხვა ხასიათის დალაქმატიური დარქმევალიც შეიძლე-

ბა პეიონოდათ, მაგრამ მთავარ საკითხთა ვალაყემა მინე მეპირად ევალუბოდათ. მსგავს წერილებში უმნიშვნელოვანეს და საიდუქლო გეგმებზე საუბარი დიდ სამიშროვებს შეიყავდა; მათი ვამჟღავნებთ ადვილად შეიძლებადა ასეთი ლოკუმენტის მტრის ხელში ჩაგრაღრის შემთხვევაში, ამიტომ მომანსწონილი იყო ელმ-ორატორის შიერ მსგავს საკითხთა მეპირა მოხსენება. ელმ-ორატორი ჩანს კონსტანტინე II-ის ლესპანი ნილო მონაზონი.

ლოგ: ა ე ლ ს ი ძ ე ლ, საქართველო-რუსეთის საერთაშორისო-სამართლებრივი ურთიერთობა XV-XVIII საუკუნეებში, თბ., 1983.

ორბელნიანი ასლან (დ.1766), ემიკალასბაში გიორგი XII-ის დროს, მრავალი აღმოსავლური ენის მყოფენ. როცა გიორგი XII-მ რუსეთიდან ვერავითარი დახმარება ვერ მიიღო, გადაწყვიტა 1798 წლის ვამაყხულზე ო. ვაგებანე თურქეთის სულთანთან თხოვნით მფარველობის შესახებ. ო. უკვე ახალციხის იყო მის-ული, როცა რუსეთიდან დავით ბაგრატიონი დაბრუნდა და იმპერატორ პავლეს საქართველოსადმი „კეთილგანწყობილების“ ამბავი ჩამოგანა.

ორბელნიანი სულხან-საბა (1658-1725), მწერალი, მეცნიერი, პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. ახალგაზრდობიდანვე ჩაება სახელმწიფოებრივი, სამეცნიერო და სამეცნიერო მოღვაწეობაში. გიორგი XI-ისა და ეახტანგ VI-ის პოლიტიკური ორიენტაციის მომხრე. ბერად აღიკვეება საბას სახელით. 1712 წლის აპრილში ირანში გაყვა ეახტანგ VI-ს. პოლიტიკური მოსაზრებით მთლიან კათოლიკობა. ქართველებმა ირანის გეგეციზიდან ეახტანგის გამოსხა ვერობის საშუალებით სყადეს, სადაც 1713 საეკიკალიური მისიით ვაგებანე სულხან-საბა. სულხან-საბას მიზანი ვახტანგ VI-ის გამოსახსნელად ვერობის სახელმწიფოთა დახმარების მიღება იყო. იგი რომის პაპს შაპის წინაშე შეამგომლობასა და ფულად დახმარებას სთხოვდა. სამაგიეროდ პირობას იძლეოდა, რომ საქართველო კათოლიკობას მიიღებდა. კლემენტ XI-ის შეამგომლობით სულხან-საბა მთლიან საურთაყვარელი შეუგე ლო XI-მ ეს ვიზიტი უმღეოვოდ დასრულდა. საურთაყვარის ირანში საკეთარი საეპაროქიკონოზიკური და პოლიტიკური ინტერესები ვაგანდა და საქართველოს ველისათვის მასთან ურთიერთობას არ ვამწევაგებდა. 1715 ხელმოყარული სულხან-საბა სამშობლოში დაბრუნდა. 1724 რუსეთში ვაყვა ეახტანგ VI-ს და იქვე ვარდაიყვალა.

ორბელნიანი ნარმიანიანი ათანასე ლავრენტის ძე (1605-80), თავადი, რუსი დიპლომატი. 1642 მოახდინა საზღვრის ვამიჯნა შეიკიასთან. 1656 ხელი მოაწერა შეთანხმებას ეკატორის შესახებ ეკრლანდიასთან, დაამყარა ურთიერთობა ბრანდენბურგთან. 1658 ხელი მოაწერა ვალესარის ხელშეკრულებას. 1667 დაიღანდრუსეთის ხელშეკრულება, რის შემდეგაც დაინიშნა სულხან-საბას პრეკამის უყროსად. 1671 სამსახურიდან ვადადა.

ორბელნიანი შაპო 1323, პირველი საბაგი ხელშეკრულება ნოვეგოროდსა და შეეყას შორის, დაიღო 12.XII ორემეის სიმბარეში (თანამედრ, პეტროკრეოსტი, 1661-1702 – ნოგებორ-

გი), დაასრულა ნოვეგოროდელთა შეიარაღებული ბრძოლის ერთ-ერთი ეგაპი შეეყის ვფოდალებთან, რომლებიც ელიოლიბდუნ რუსულ მიწებს დაიყრობას. 1322 შეეღეს თავს დაესხნენ ნოვეგოროდის სახელმწიფოებს. საპასუხოდ ნოვეგოროდელებმა ააყა შემოარტყეს ეიბორეს. შეეყის მხრიდან ახალი შეეყის მოლოდინში მათ ვადაწყვიტეს, ვანებტყიყენიანი პომიყიები და 1323 მდ. ნევის სათაყვისთან, ლალოვის ვასთან, უენსულ ორეგოვზე აღმართეს ციხესიმაგრე ორეშეი. შეეღებმა ვერ ვადაღეს თავდასხმა და ორემეი ვაგებანე ველეები მშეიღობიანი წინადადებებით. ხანმოკლე მოლაპარაკების შემდეგ დაიღ, „სამუდამო ზაგე“. ზაგე დაადგინა საზღვარი ნოვეგოროდსა და შეეყის შამევიღობულეთს შორის. ქარელის ყელის დასავლეთი ნაწილი ვადაღა შეეყის, ხოლო აღმოსავლეთი ნაწილი ქ. ქარელით დარჩა ნოვეგოროდის მფლობელობაში. მსარტყიები ვადაღებულბას იღებდენ, ხელი არ შეეღალათ ვაგრობისათვის, არ აემსენიანთ სიმბარეები ქარელიაში, ვაყეყალათ დაწმინავეები და მონები. შეეღეს აყკრლათა იმ მიწების შესყიდვა ქარელიაში, რომლებიც ნოვეგოროდს აკუთვნებოდა. „სამუდამო ზაგე“ მყორე ხანს იარსება. 1348 ვანახლდა საომარი მოქმედებები ნოვეგოროდსა და შეეყის შორის.

„ორი ჩინეთის“ კონსტანტინე, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მიმართ აშშ-ის პოლიტიკური ოსყეყეყია, რომელიც ასახავდა აშშ-ის მისწრაფებას, არ დაემევა ეენსელ ვაიყასის ვაქტობრივი ვადასეღა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სეყერენგევის ქეუმ. აშშ-მა, რომელმაც უარი თქვა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ცნობაზე, 1950 წლის ივნისში მოახდინა ეენსელ ვაიყანის ოკეპაიყია, სადაც დაჟუნდნენ ჩინეთის კონსტანტინე ნაწილიდან ვანდეველი ვომინდანელები. 1954 აშშ-სა და ვომინდანის რეჟიმის შორის ხელმოწერილ იქნა ხელშეკრულება „ურთიერთთავდაყვის“ შესახებ, რომელმაც მოახდინა ეენსელის აშეიკელი ოკეპაციის ლეგალიზება და „შრენეყელი ვ.წ. „ჩინეთის რესპუბლიკის“ – „მეორე რესპუბლიკის“ არსებობის სახეყდრო, პოლიტეკური და ეკონომიკური ვარანგეები. კონსეყეყია მიზნად ისახავდა ვაიყანზე დამოკიდებული „ჩინური სახელმწიფოს“ არსებობის „დაკანონებას“. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან დიპლომატიკური ურთიერთობების დაყარეობა და „ჩინეთის რესპუბლიკასთან“ ასეივი ურთიერთობების ვაყეყეგეი, 1979 წლის იანვარში აშშ-მა უარი თქვა „ო.ჩ.“-მე და ვაიყანი ალიარე ჩინეთის ნაწილად, თეუკე შეინარეყნა „არაოყიყიყალური“ ვაგრობები ვაიყანისთან (მათ შორის იარაღის მიწოდება), რაც ვანგეგეყიდა აშშ-ის კონგრესის მიერ 10.1V.1979 მიღებული კანონით ვაიყანთან ურთიერთობის შესახებ.

ორბელნიანი ალექსი თეოდორეს ძე (1786-1861), თავადი, რუსი სამხედრო და სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1801 სამსახური დაიწყო საგარეო საქმეთა კოლეგიაში. 1804 ვადავიდა სამხედრო სამსახურში, იბრძოდა სამაშულო ომში 1812. მიანწეოლობდა დეკატორისგთა აჯანყების ჩახშობაში (1825). 1829 მოინაწილობდა თურქეთთან მოლაპარაკებებში, რასაც მოჰყვა ვადრიათიპოლის სამაგიერ ხელშეკრულების ხელმოწერა. ამის შემდეგ დაინიშნა ელჩად თურქეთში. 1833 პორგასთან აწარმოებდა მოლაპარაკებებს, რომელიც დასრულდა რუსეთისათვის ხელსაყრელი უნეიარ-ისეყელის ხელშეკრულების ხე-

ლმწერით. იმავე წელს მონაწილეობდა აესკროსთან მიუნხენგრეის კონვენციის შემუშავებასა და ხელმოწერაში. 1844-56 – ვანდარმერის მეფე, ყირიმის ომის (1853-56) დასრულების შემდეგ დაინიშნა რუსეთის პირველ რწმუნებულად *პარიზის კონგრესზე 1856*. 1856-60 – სახელმწიფო საბჭოსა და მინისტრთა კომიტეტის თავმჯდომარე.

ორლოვი ნიკოლოზ ალექსის ძე (1827-85), თავადი, რუსი დიპლომატი. 1845-დან მუშაობდა სახმელრო და სამეფო კარის სამსახურში. 1859-69 – რუსეთის ლესპანი ბელგიაში, 1869-70 – ავსტრია-უნგრეთში, 1870-71 – დიდ ბრიტანეთში, 1871-74 – ელჩი საფრანგეთში; აკარებდა საფრანგეთთან დაახლოების პოლიტიკას, მზარს ეპერად მის, როგორც ძლიერი სახელმწიფოს, აღორძინებას გერმანიასთან დასაპირისპირებლად; 1884-85 – ელჩი გერმანიაში.

ორმაზი შივაბლაძე ივ. ივ. ბიძაძერძო.

ორიონი (ძე. ვ. I. 70-იანი წლები), ალბანეთის მეფე III მიორიდაგული ომის (74-64) დროს. ანტიკური ავტორების მოწმობით, ანტირომაული კოალიციის მონაწილე. წყაროებში დაკუთვნილი ცნობები იბერიის მეფე *არგაფთაშის* კემპირის შესახებ *პომპეუსის წინააღმდეგ*, მაგრამ კემპირმა რომაელთა წინსვლა ვერ შეაჩერა. კომპეუსი შეიჭრა ალბანეთში, აიძულა ო., მძევლები მიეცა და რომის სარდლის შეთავაზებულ პირობებში მივიდა. საეარაულოა, რომ ალბანეთი რომაელი ხალხის „მოკემირულ და მეგობრად“ გამოცხადდა.

ორიონიძე გრიგოლ (სერგო) კონსტანტინეს ძე (1886-1937), სსრკ-ის სახელმწიფო მოღვაწე, კომპარტის წევრი 1903-დან. აქტიურად მონაწილეობდა რუსეთის 1905-07 და ირანის 1905-11 რევოლუციებში, აგრეთვე რუსეთის 1917 ოქტომბრის რევოლუციაში. 1917 წლის დეკემბერში დაინიშნა უკრაინის რაიონის დროებითი საგანგებო კომისრად და სასურათო საქმეთა კომისარიატის სრულყოფილი რევიზორად სამხრეთ რუსეთში. 1918-20 იყო წითელი არმიის პოლიტკური ხელმძღვანელი; 1918 – ღონის რესპუბლიკის იაკის წევრი. აქტიური მონაწილეობა მიიღო რუსეთის საბოქალაქო ომში, ხოლო 1921 – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციასა და ანექსიაში. იუანის წლებში მისი უშუალო მონაწილეობით მოხდა ისტორიული ქართული მიწების დანაშაულებრივი გასხვისება. 1922-26 – საკავშირო კვებამიერ კავშირის სამხარეო კომიტეტის პირველი მდივანი; 1926-30 – საკავშირო კვებამიერის საკონტროლო კომისიის თავმჯდომარე, შემოქმედების სახალხო კომისარი, სსრკ-ის სახალხო კომისარიათა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, სსრკ-ის შრომისა და თავდაცვის საბჭოს თავმჯდომარე; 1924-დან – სსრკ-ის რევოლუციური სამხარეო საბჭოს წევრი; 1930 წლის სექტემბრიდან – სსრკ-ის სახალხო მკურნალობის უკმაღლეის საბჭოს თავმჯდომარე; 1932 – მძიმე მრეწველობის სახკომი. დიდი როლი შეასრულა სსრკ-ის ინდუსტრიალიზაციაში. სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა.

ოსმალიანი პაპი. ოსმალიანის იმპერიის საგარეო ველი ევროპის სახელმწიფოებისადმი (ინგლის, საფრანგეთი და სხვ.), რომელიც მრავალი წლის მანძილზე ემორჩილებოდა საერთა-

შორისო პრობლემას წარმოადგენდა. 1854 ყირიმის ომის დროს ინგლისმა სულთის ხელის ეფლება სესხად მისცა 75 მლნ ფრანკი. ოსმალიანმა სესხი მიიღო სხვა სახელმწიფოებისგანაც და როცა ვალმა 1875 5,3 მლნ ფრანკს მიაღწია, შეწყვიტა მისი გადახდა. 1879 იგი გაკოტრებულად გამოაცხადეს კრლეტომის სახელმწიფოებში. 20.XII.1881 აიხყეს ოსმალიანის სულთანი, გამოეცა ბრისანება ოსმალიანის სახელმწიფო ვალის სამმართველის შექმნის თაობაზე კრედტორთა წარმომადგენლების ხელმძღვანელობით. მათ მიიღეს უფლება, ვალის დაფარვის ანგარიშში აეკრეთი ერთი ვალსახალები უშუალოდ მოსახლეობისაგან. პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, 1920 *სურის საბჭო ხელმეკრულებამ* დაფიქსირა ოსმალიანი ვალის ოღონობა 3263 მლნ ფრანკით და იმისთან გავითვალისწინა ვალის განაწილება თურქეთსა და 1912-13 ბალკანეთის ომის დროს მისგან ჩამოშორებულ ტერიტორიებს შორის, აგრეთვე თურქეთის განთავისუფლება გერმანიის სახმელრო სესხების დაფარვისაგან. 1923 *ვალანის საბჭო ხელმეკრულების* გადაწყვეტილებით ო.პ-ის გადახდა დაეკისრა ოსმალიანის იმპერიაში შემავალ ყველა ქვეყანას. შემდგომში თურქეთის მთავრობამ მიაღწია დასომხებს საერთაგუთისა და დასავლეთის სხვა კრედტორებისაგან როგორც ვალის ოღონობის, ისე მისი გადახდის საშუალებებზე. სრული საბით ო.პ. დაიფარა 1944 წლის ივნისში.

ოსნაბრიუკის კონგრესი, გაიმართა 1645-48 ქ. ოსნაბრიუკი (Osnabrück, ვესტფალია). ო.პ-ზე მიუხედავად კონგრესის პარალელურად შემუშავდა *ვესტფალიის ზავის* პირობები. ო.პ-ის შემუშავებაში მონაწილეობდნენ „საღვთის იმპერიის“ დელეგაციის გრაფ ტრაუტმანსდორფის, გრაფ დ. ნასაუსა და დ. ფოლშარის შემადგენლობით; შეეყის დელეგაცია ი. ოქსენსერისა და ი. სალიუსის მეთაურობით; ბრანდენბურგის კერფორტის ფრიდრიხ-ვილჰელმ I-ის წარმომადგენელი გრაფი ვიტგენშტაინი და გერმანიის პროტესტანტული სამთავროების წარგზავნილები. დროგამოშეებით ოსნაბრიუკი ჩამოიღოა ფრანგული დელეგაციის ხელმძღვანელი მიუნსტერის კონგრესზე გრაფი დ. პეო. ო.პ-ს უნდა შემუშავებინა, ერთი მხრე, იმპერია და. მეორე მხრე, შეეყის სამეფოსა და მის მოკემირებს შორის ზავის პირობები. ო.პ-ის ძირითადი ნაწილი დათმო დედას პომერანიის სკოთხის ვარემო, რომელზეც პრეტენზიას აყენებდა როგორც შეეყის სამეფო, ისე ბრანდენბურგის კურფურსტი. შედეგად პომერანია გაიყო ორ ნაწილად აღმოსავლეთი პომერანია თითქმის მთლიანად გადაეცა ბრანდენბურგს, ხოლო დასავლეთი პომერანია მ. ოდერის შესართავითა და აღმოსავლეთი პომერანიის ზოგადი პუნქტით (შტეგინი, ვისმარი, ოლინი და სხვ.) დარჩა შეეყის. გარდა ამისა, შეეყამ მიიღო ბრემენისა და ვერდენის საეპისკოპოსოები. კენს. რიუგელი და კონგრესიცია 5 მლნ ტალერის ოდენობით, ყველა ეს შეთხმება მიღწეულ იქნა ჯერ კიდევ 1647 და ეს ზებულებები შევიდა ვესტფალიის ზავის საბოლოო ვარიანტში, რომელსაც ხელი მოეწერა 24.X.1648 მიუნსტერში.

ლგ. Поршнев, Б. Ф., Франши, Английская революция и европелская политика, М., 1970; The New Cambridge Modern History

ry, vol. 4 – The Decline of Spain and the Thirty Years War. 1609-1648/59, Camb., 1970.

ოსტან-საპაიი ნიკოლოზ დიმიტროს ძე (1831-1912), გრაფი, რუსი დიპლომატი. ყირიმის ომის (1853-56) დროს ჩაირიყხა მოქმედი არმიის მთავარსარდალთან არსებულ დიპლომატიურ კანცელარიაში. 1895-1912 – ელჩი გერმანიაში, იმპერატორს და ლესანი მეკლენბურგ-შვერინში და მეკლენბურგ-შტრელიციში. 1895 ხელს შეუწყო გერმანიის მიერთებას რუსეთთან და საფრანგეთის ყოთობლივი პროტესტისადმი იაპონიის მოთხოვნების წინააღმდეგ, რომლებიც მან დამარცხებულ ჩინეთს წაუყენა იაპონია-ჩინეთის ომის დამთავრების შემდეგ. 1904 რუსეთის გერმანიასთან დაახლოებით შეეცადა შეექმნა კოალიცია პირველ აღმოსავლეთში ინგლისურ-ამერიკული კოალიციის საპირისპიროდ.

ოსტარმანი ანდრია ივანეს ძე (პაინროს იოჰან ფრიდრიხ) (1686-1747), გრაფი, რუსეთის სასულქო მოღვაწე და დიპლომატი, გადმოასახლებული ექსტალიდიან. 1703-დან რუსეთის სამსახურში მოღვაწეობდა. 1708 დაინიშნა საელჩო პრიკაპის თარჯიმანად, 1710 – მდიანად. 1718-19 – რუსეთის მეორე რწმუნებული ალანდის კონგრესზე. რუსეთში დაბრუნების შემდეგ დაინიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის საიდუმლო მრჩეველად. 1721 აწარმოებდა მოლაპარაკებებს შვეიცარიასთან და ხელი მოაწერა *ნიშაგაის სამეფო ხელშეკრულებას*, რომელზეც დაასრულა ჩრდილოეთის ომი 1700-21, რუსეთისათვის ხელსაყრელი რუსეთ-ირანის ხელშეკრულების (1723) ხელმოწერის შემდეგ დაინიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის ვიცე-პრეზიდენტად; 1725-41 – ვიცე-კანცლერი. სასახლემი მომხდარი გადაგროვების (1741) შემდეგ, როცა გახტეზე ავიდა ელისაბედ პეტრეს ასული, ი. გადაასახლეს, სადაც გარდაიცვალა.

ოსტარმანი ივანე ანდრიას ძე (1725-1811), გრაფი, რუსი დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახური დაიწყო 1757 პარიზში რუსეთის საელჩოში. 1760-74 – ლესანი შეეცაობი, სადაც შეძლო თავიდან აეცილებინა შვეიციის გამოსვლა რუსეთის წინააღმდეგ რუსეთ-თურქეთის ომის დროს. 1775-83 – ვიცე-კანცლერი. 1783 დაინიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის მეთაურად. მონაწილეობდა მთელი რიგი საერთაშორისო შეთანხმებების ხელმოწერაში. 1796 წლის სეროპოტოში დაინიშნა კანცლერად, 1797 – გადადგა.

ოსტარმანი მათანაშვილი 1392, დიდი 4. VIII ოსტროვიში (პოლონეთი), პოლონეთის მეფის ელანდსლე II-ის (იაგელოს) და ლიტველი ბოიარების მეთაურის ვიგოგის მხედრებზე. ლიტველი და რუსი ბოიარების მიერ ლიგის დიდი სამთავროს დაკვიდრებაზე უარის თქმას (რაც გათვალისწინებული იყო იაკელის მიერ უცხოშვიროს *კრევიის უნიის 1385-86*) მოკვდა აჯანყება ლიტვამ. იაგელო, რომელსაც არ ძალუქდა მისი ჩახშობა, იძულებული გახდა, გაეუქმებინა კრევის უნიის პირაობები. შეთანხმების მიხედვით, ლიგის დიდ მთავრად ითვლებოდა ელანდსლე II, მარგამ რეალური ძალაუფლება სამუ-

დამო მმართველის ციკლით გადაეცემა ვიგოგს, რომელიც აგარებდა დამოუკიდებელ საგარეო პოლიტიკას. პოლონეთ-ლიტვის უნიის მნიშვნელობა მნიშვნელოვნად შემცირდა. თუცა მოგვიანებით ვიგოგი იძულებული გახდა, დათანხმებოდა შეთანხმების პირობების გადარსებას. 1401 დაიღო *ვილნის უნი.*

ოპან-სტოპანოვიჩის გამგებლობა (ბოსნია-ჰერცეგოვინისათვის), წარედინა ენევის საერთაშორისო კონფერენციას 20.VIII.1993. გეგმა გაეროს დებალებით შეიქმნა საერთაშორისო მედიაციურება – ინგლისის ყოფილმა საგარეო საქმეთა მინისტრმა და ოუენმა და შვეიციის ყოფილმა საგარეო საქმეთა მინისტრმა ტ. სტოპანოვიჩმა. გეგმას საუკუნეულად დაელო ბოსნიელი სერბების ლიგის ო. კარაჯიჩისა და ბოსნიელი სორბატების ხელმძღვანელის მ. ბოზანის წინააღმდეგობა. ასალი სამშვიდობო გეგმით ბოსნია-ჰერცეგოვინა სამ ახალ ეთნიკურ სახელმწიფოდ იყოფიდა. გერმანიის 52% უნდა რეგებოდა სერბებს, 3% – მუსლიმებს და 17% – ხორვატებს. ეს სამი სახელმწიფო ერთ კონფედერაციად უნდა გაერო ითანებულიყო. ბოსნია-ჰერცეგოვინის დედაქალაქის სარაევოს 10 რაიონიდან ცხრა გადალიდა გაეროს მიერ დანიშნული აღმინისტრაციის მმართველობის ხელში, ხოლო ჰერცეგოვინის ცენტრი – ქ. მოსტარა – ევროპის საინტეგრაციის მიერ დანიშნული აღმინისტრაციული მმართველობის ხელში. პალეს რაიონი გადაეცემა სერბების რესპუბლიკას. გეგმის მიხედვით გათვალისწინებული იყო სამი დერეფნის შექმნა. პირველი დერეფანი ბოსნია-ჰერცეგოვინის მუსლიმურ სახელმწიფოდ დააკეთებოდა ადრიატიკის ზღვასთან, მეორე დერეფანი ერთმანეთთან დააკეთებოდა აღმოსავლეთ ბოსნიის ორ მუსლიმურ ანკლავს – გორაჟდსა და სრეზრნიცს და ბოლოს, მესამე დერეფანი ბოსნია-ჰერცეგოვინის მუსლიმურ ნაწილს დააკეთებოდა სორბატოსთან. ო.ს.ს.ტ. მოიწონა ბოსნიელმა სერბებმა და ბოსნიელმა სორბატებმა. მაგრამ მუსლიმებმა უარი თქვეს მის მიღებაზე. ბოსნია-ჰერცეგოვინის პრეზიდენტმა ა. იზებეგოვიჩმა ოფიციალურად გაუყო იგი, რადგან მისი აზრით, მუსლიმებისათვის უნდა გადაეცათ არა 31, არამედ 40% გერმანიისა და სამი ქალაქი – პალიე, ფოია და პროვორი.

ოქსინალური მანაი, საერთაშორისო კონფერენციების პროცედურული წესები ითვალისწინებს ყველა დიპლომატიური დოკუმენტის, ოქმისა და დისკუსიის აქტის თარგმანსა და რედაქტირებას კონფერენციის ო.მ.ზე. გაეროს ყველა ძირითად ორგანოში, საერთაშორისო სასამართლოს გარდა, ასევე გაეროს საქმიანობებულ ორგანიზაციებში ო.მ.-ია: ინგლისური, ესპანური, ფრანგული, ჩინური, ასევე არაბული (მხოლოდ გაეროს *გენერალურ ასამბლეას* და მის მთავარ კომიტეტებში). გარდა ამისა, გაეროს, გაეროს, გაეროს სასამართლოს გარდა, ასევე გაეროს საქმიანობებულ ორგანიზაციების ვეგით დაღებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებები შედგენილ უნდა იქნეს ამ ორგანიზაციების ო.მ.-ზე. ხელშეკრულების ტექსტები სხვადასხვა ენაზე ათენტიკურია და მისი ორიგინალი იქნება ძალა გააჩნია.

ოქსინა (დაახლ. ახ. წ. VI ს-ის 20-იანი წლები), ღმთა მუყე, *წიყ I-ის* ძმა, *გუბა II-ის* ბიძა.

მუსიკაში. აბაშვილი (აბაშვილი) მთავარი, რომელიც ხელმძღვანელობდა აბაშვილების აქაუნუებს ბიზანტიელების წინააღმდეგ (550). ის დამარცხდა ბიზანტიელებთან ბრძოლაში და თავის მხლებლებით თავი შეაფარა პუნებთან.

ლფ-პროკოპი კესარიელი, გეოგრაფი. ბიზანტიელი მწერლებს ცნობები საქართველოს შესახებ (ბერძნ. ტექსტი ქართ. თარგმანი: თურქი), ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. 2, თბ., 1965.

მეჭი (სახელმწიფოებრივი), ოფიციალური დოკუმენტი (როგორც წესი, ძირითადი დოკუმენტის თანმხლები), რომლის მეშვეობითაც საერთაშორისო ხელშეკრულება შესრუდება, ფართოვდება ან ეიწროვლება. მ. შიძლება ეწოდოს ცალკე საერთაშორისო ხელშეკრულებასაც, რომელიც, როგორც წესი, არეგულირებს ნაკლებად მნიშვნელოვან ან ისეთ საკითხებს, რომლებიც უკვე რეგულირებულია საერთაშორისო მრავალმხრივი ხელშეკრულებით ან კონვენციით. აღნიშნული წესიდან გამონაკლისია, როცა მ-ში შეიძლება აისახოს მნიშვნელოვანი პოლიტიკური შეთანხმება, მაგ., 1961 ენევის ოქმი ომის დროს მსუბუქი, მოძღვარეული ან სხვა მსგავსი აზრების გამოყენების აკრძალვის შესახებ.

მემსმმრნა (Oxenstierna) აქსელ გუსტავსონ (1583-1654), გრაფი, შვედეთის სახელმწიფო მოღვაწე. 1609 – სახელმწიფო საბჭოს წევრი. 1612-54 – კანცლერი. 1632-44 – ფელტრობრიად მართავდა ქვეყანას როგორც სარეგენტო საბჭოს მეთაური. ცდილობდა შვედეთის პეკემონის დამყარებას ბალტიის ზღვაზე. ხელი მოაწერა სერგეის ზავს 1613 დანიასთან და სტოლბოგოს ზავს 1617 რუსეთთან. ოცდაათწლიანი ომის (1618-48) შედეგად, რომელშიც შვედეთი ჩაება 1630, შვედეთის პრეტენზიები ბალტიის სანაპიროსთან დაკავშირებით თითქმის მთლიანად დაკმაყოფილებულ იქნა (იხ. ვესტფალიის ზავი 1648).

რედაქციის მიზანმიმართული გამოცემა. იაპონიის მიერ 18.1.1915 ჩინეთის მთავრობისადმი წაყენებული მოთხოვნები იაპონიისათვის ჩინეთში განსაკუთრებული ეკონომიკური და პოლიტიკური უფლებების მინიჭების თაობაზე. იაპონია მოთხოვდა მისთვის გერმანული ქვანახშირის კონცესიების და ყველა იმ უფლებისა და პრივილეგიის გადაცემას, რომლითაც სარგებლობდნენ გერმანული მოქალაქეები მანჯურიაში; რკინიგზების მშენებლობის უფლებას, ასევე დამატებითი პუნქტებისა და პორტების გახსნას იაპონური საქონლით ვაჭრობისათვის. იაპონია ცდილობდა მიეღწია კვანჯუნის ოლქის, მათ შორის პორტ-არტურის (ლეიშენის) და დალნის (დალიანის), ასევე სამხრეთ მანჯურიის და მუკდენ (შენიანი)-ანდუნის რკინიგზის იჯარის ვადების გახანგრძლივებისათვის (25 წლიდან 99 წლამდე), ამ რაიონებში იაპონიის ქვეშევრდომებისათვის სამრეწველო და კომერციული საქმიანობის უფლების მინიჭებას და სხვ. იაპონია ჩინეთსაგან მოითხოვდა, სხვა სახელმწიფოებისათვის იჯარით არ გადაეცა პორტები, კუნძულები და ტერიტორიები ჩინეთის ტერიტორიაზე. იაპონიის მხარე დაინებით მოითხოვდა ჩინეთის მთავრობაში იაპონელი პოლიტიკური, ფინანსური, ეკონომიკური და სამხედრო მრეწველების დანიშნებას, ჩინეთის პოლიტიკაზე კონტროლს, ჩინეთის მიერ იაპონური იარაღის შესყიდვას. საიდუმლო მოლაპარაკებები იაპონიისა და ჩინეთის მთავრობებს შორის 4 თვის მანძილზე მიმდინარეობდა პეკინში. 27.IV.1915 იაპონიის მოთხოვნები ულტიმატუმის ფორმით გადაეცა ჩინეთის მთავრობას, ხოლო 9.V აშშ-ის და ინგლისის რწევით მან მიიღო ულტიმატუმი. 25.V ხელდასმულ იქნა იაპონია-ჩინეთის საიდუმლო ხელშეკრულება, რომელიც აკმაყოფილებდა იაპონიის ძირითად მოთხოვნებს.

პაასიკივი (Paasikivi) იუკო კესკი (1870-1956), ფინეთის სახელმწიფო მოღვაწე. 1918 წლის მხის-დეკემბერში პრემიერ-მინისტრი; 1934-36 – ეროვნული კოალიციური პარტიის თავმჯდომარე; 1936-39 – დესპანი შეეკიანი; 1940-41 – ფინეთის დესპანი სსრკ-ში; 1944-46 – პრემიერ-მინისტრი; 1946-56 – ფინეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი.

„პაასიკივი-პაპუნენის ხაზი“. ფინეთის მიერ მორეზოლუციონის შემდეგ გატარებული საგარეო პოლიტიკური კურსი, რაიქულსაყ ეწოდა ფინეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწეების ა. კ. პასიკივის და უ. კ. კაპუნენის სახელები. ამ კურსის ძირითად შინაარსს წარმოადგენდა კუთმღვობიანი ურთიერთობების განვითარება საბჭოთა კავშირთან და სხვა სახელმწიფოებთან, პირველ რიგში სკანდინავიის ქვეყნებთან, აქტიური პოლიტიკის გატარება მშვიდობის შენარჩუნებისა და საერთაშორისო უშიშროების განმტკიცების, საერთაშორისო სასამართლოების განვითარების მიზნით.

პაპუნენის მოძრაობა (Pugwash Conferences of Science and World Affairs), მეცნიერთა საერთაშორისო მოძრაობა მშვიდობის, განვითარების და საერთაშორისო უშიშროებისათვის. ჩამოყალიბდა 1955. რაიქულსაყ მსოფლიოს ცნობილი მეცნიერები გამზიოდნენ იმის აკრძალვის და საერთაშორისო დავების მსუიოდისანი გადაწყვეტის მოთხოვნით. მოძრაობის I კონფერენცია შედგა კანადის ქალაქ პაგუოში 1957 ილისში, აქედან მოდის მოძრაობის სასელწოდებაჲ. პ.პ-ის მონაწილეთა საქმიანობის კოორდინაციისათვის შეიქმნა საბჭო (1975-მდე პაგუო-სის კონფერენცია). შგაბ-ბინა ლონდონშია. მოძრაობის არ არსებობის ფორმალური წვერობა, მონაწილეებად ითვლებიან ეროვნული ჯგუფები, კონფერენციები, ასევე საბჭოს მიერ მიწვეული მეცნიერები. პაგუო-სის კონფერენციები ესტვენება სახელმწიფოთა შორის უკონფლიქტო და მეცნიერულ-ტექნიკური თანამშრომლობის გაფართოების პრობლემებს, საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალის გამოყენებლობის საკითხებს, ეკოლოგიაში უშიშროებასა და თანამშრომლობას და ა.შ.

პაპუნენი I (1754-1801), რუსეთის იმპერატორი 1796-1801, პეტრე III-ისა (ადრე პოლშტაინ-გოტორპის პეტროვი კარლ ფრედრიკ ულრიხი) და კრეკერსნი II-ის (ადრე პრინცესა სოფია ფრედრიკა აეკუსტა-ფონ ანჰალტ-ცერხსტი) ვაჟი. სასიადებოდა ბევრი ჰირადი უარყოფითი თვისებით. გაბგვე ასელისთანავე მომადეა ლაიქარობა ირანზე, რითაც საქართველო მისზე მდგომარეობისაში ჩააყენა. ძირითადად კი საგარეო პოლიტიკაში აგრძელებდა ეკატერინე II-ის კურსს, რომელიც მისარსული იყო საფრანგეთის ბურჟუაზიული რევოლუციის ჩახშობისაკენ. 1799 ა. სეოროვი იტალიაში საფრანგეთის წინააღმდეგ იქნა

გატანული. იტალიის კაპანინის დროს მოკავშირეებთან (ინგლისი, ავსტრია) უთანხმოებისა და მათი ამკარა ღალატის გამო პა დარწმუნდა, რომ მოკავშირეები მხოლოდ საკუთარ ინტერესებზე მრუნადნენ. მან გამოაგინა შესანიშნავი დიპლომატიური ალღო, გამოვიდა კოალიციიდან და დაიწყო დაახლოება საფრანგეთთან. რუსეთ-საფრანგეთის დაახლოების პროცესს დიდად შეუწყო ხელი ნაპოლეონის ბრწყინვალე დიპლომატიამ. საფრანგეთის ბურჟუაზიის მთავარ მეგობრს წარმოადგენდა ინგლისი და ნაპოლეონს სურდა ინგლისისათვის ისეთი ძლიერი მოკავშირის ჩამოშორება, როგორც იყო რუსეთი. რუსეთ-საფრანგეთის დაახლოების პროცესი დამთავრდა იმით, რომ პ.პ-მა გაწყვიტა ყოველგვარი კავშირი ინგლისთან და შეკრა კავშირი საფრანგეთთან. პაგულე ნაპოლეონს შესთავაზა ერთობლივი მოქმედება ინგლისის წინააღმდეგ, ამ მხრივ მან პრაქტიკული ნაბიჯები გადადგა. მისი ბრძანებით კაპანია პოლკები დაიძინენ ინდოეთისაკენ, რომელსე ინგლისის კოლონიას წარმოადგენდა. 1801 პ.პ-მა დაარღვია გეოგრაფიკის ტრაქტატი (1763) და 18 იანვარს მანიუეგსით გააუქმა ქართლ-კახეთის სამეფო. ინგლისთან კავშირის გაწყვეტით უმკაცროდ იყო რუსეთის თავდაზნაურობა. რუსი მეგობრები ედარ ასალებდნენ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ინგლისში. პ.პ-ის პოლიტიკით შემოიღებული იყო ინგლისე, ინგლისის ელჩის უიგფორტის ხელშეწყობით პ.პ-ის წინააღმდეგ მოწყობი შეთქმულება. შეთქმულების მესასებ ინფორმირებულ იყო გაბგის მეტეიოდრე ალექსანდრე. 1801 წლის 12 მარტის დამეს შეთქმულებმა გრაფმა პალენმა, პ. შუბოვმა და სხვ. შეაღწიეს სხიბლის სასახლეში. პა მოკლეს. გაბგე ავიდა ალექსანდრე I.

პაპუნენი III (თავისკაცობაში – ალექსანდრე ფარნეჯე), რომის პაპი 1534-49. თავის მთავარ ამოცანად სურვილებდ ბრძოლას რეფორმაციასა და პროტესტანტიზმთან, კათოლიციზმისა და პაპობის პოზიციის განმტკიცებას. 1540 რეფორმაციისთან საბრძოლველად დაამტკიცა იმპუიციების ორდენი. 1542 დააარსა უენეციის საინკუვიციო ტრიბუნალი. ურთიერთობა მქონდა ქართლის მეფე ლუარსაბ I-თან ისინი ერთმანეთისთან მიწურ-მოწურას აწარმოებდნენ. ლუარსაბმა ერთი წერილი პაპს გაუგზავნა ორი ნახვევანელი სომეხი ბერის ხელით. პაპმა ლუარსაბს მოსთხოვა გაეგზავნა მასთან ელჩები. ლუარსაბმა შესწრულა ეს მოსთხოვნა. ამის შემდეგ პაპი-III საქართველოში თავის ელჩად დაწინაა სტეფანე.

ლუარსაბ I და მე II-ის მ. ისტორია კათოლიციზმისა ქართულეთა შორის. ტფ. 1902.

პაპუნენი პაპუნენი (1627-69), XVII საუკუნის საქელესიო მოღვაწე, პრეზიდიკანი, ანტიოქიის პატრიარქის მკარიოსის ვაჟი.

წარმოშობით სირიელი არაბი. მისი არაბული სახელია ბულის იბნ ალ-ჩა იბნ ალ-ჰალაბი. თან ახლდა მამას მოგზაურობების დროს. ორჯერ ჩამოვიდა საქართველოში. პირველად 1665, მეორედ 1669. აქვე გარდაიცვალა. მამასთან ერთად მოლაპარაკებას აწარმოებდა ქართლის კათალიკოსთან და თბილელ ეპისკოპოსთან. დაგოვა XVII საუკუნის მეორე ნახევრის საქართველოს აღწერილობა. ეს ნაშრომი ძვირფას წყაროს წარმოადგენს საქართველოს ისტორიისათვის.

ლვ: ა. ხაბიბიანი ნ. მასალები XVII საუკუნის საქართველოს ისტორიისათვის, თბ., 1973.

პალეოლოგი (Paléologue) შორის ერთე (1859-1944), ფრანგი დიპლომატი. 1886-დან არის დიპლომატიურ სამსახურში. 1893-1907 ეკავა სხვადასხვა დიპლომატიური თანამდებობები შარკოში, ატალიასა და ჩინეთში. 1907-12 - საფრანგეთის ელჩი ბულგარეთში, 1912-14 - საფრანგო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური დეპარტამენტის დირექტორი. 1914-17 - საფრანგეთის ელჩი რუსეთში. ესწრაფოდა I მსოფლიო ომში რუსეთის, რუსეთის საფრანგეთის შოკაემონის, სამხედრო პალისსმევის საქმისპალერ გააქტიურებას. 1920 - საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერალური მდივანი. 1928 არჩეული იყო საფრანგეთის აკადემიის წევრად. დაწერილი აქვს ისტორიულ-ქმეუარული ხასიათის წიგნები.

პალესტინელთა მშობლული აბრტროპიის (თაითმბარტმელო-ბის) ბაშარტოშების მესახებ მშობლმეშება 1995. "ისლო 2"-ად წოდებული შეთანხმება, ხელმოწერილი იქნა 1995 წლის 28 სექტემბერს ვაშინტონში ისრაელის პრეზიდენტის იტსორის რაბინის და პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაციის (პლო) ლიდერის ი. არაფათის მიერ, ამჟამი პრეზიდენტის ბილ კლინტონის, ევრაპის პრეზიდენტის ხ. მუბარაქის და იორდანის მეფის ჰ. აბდოლის თანხმებით. დოკუმენტი, რომელი შედგება 460 გვერდისგან, 6 დამატებითი მუხლისგან და თან დართული აქვს რუკა, შეიკავს შემდეგ ძირითად ღებებებს შეთანხმების თანხმებად არჩევების წინ ისრაელს გამოჰყავს თავისი გარეუბი პალესტინელთა ქალაქებში - ბუილმუდან, ჯენინოდან, კალკილადან, ნაბლესიდან, რამალაჰიდან და ჰებრონის ნაწილიდან, აგრეთვე პალესტინელთა 450 მიერ ქალაქიდან და სოფლიდან. გარეუბის გამოყვანა იწყება ქ. ჯენინიდან, შეთანხმების ხელმოწერიდან 10 დღის შემდეგ. ქ. ჰებრონში რჩება ისრაელის ჯარის ნაწილები ადგილობრივი ებრაელი მოსახლეობის დასაცავად. პალესტინელით ავტონომიაში არჩევების ჩაგარების შემდეგ იწყება ისრაელის ჯარების განსოყვანის მეორე ეტაპი, რომელი 18-24 თვემდე გასტანს. გარეუბის სრულ გამოყვანამდე ისრაელი პასუხისმგებელია "გლობალურ უსაფრთხოებაზე" დასამფრების კონტროლზემდ. იორდანეს დასახლებით არაბულ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე. ისრაელის მიერ მდ. იორდანეს დასავლეთით ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ადმინისტრაციული ძირითის მზრეო იყოფა სამ "ოლქად". "ოლქი A" შოიკავს დასავლეთი იორდანის ყველა დიდ ქალაქს ქ. ჰებრონის გარეუბებით. ამ ოლქში მოქმედებს პალესტინელით ადმინისტრაცია. "ოლქი B", რომელიც შოიკავს პალესტინელით მიერ ქალაქებს და სოფლებს, რჩება ისრაელის და პალესტინელით ერთობლივი კონტროლის ქვეშ (პოლიტიკურ უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს ისრაელი,

სამოგადოებრივ წესრიგს ქი გეო-ს პოლიცია). "ოლქი C", რომელიც შოიკავს დასავლეთი იორდანის ებრაელითა დასახლებებს და სამხედრო პუნქტებს, რჩება ისრაელის დაქვემდებარებაში. ისრაელის ჯარების გაიოყენის პირველი ეტაპის დასტავრების შემდეგ 22 დღეში დასავლეთ იორდანის, დამის სექტორის ადმინისტრაციული ცენტრის პალესტინელით (რომლებიც ცხოვრობენ ამ ტერიტორიაზე არანაკლებ 3 წელი) ირჩევენ თითოშმარებლობის საბჭოს (პალესტინელითა ავტონომიის საკანონმდებლო ორგანოს) 82 წევრის შემადგენლობით. საბჭოს უფლებამოსილება გაგრძელდება 1998 წლის მისამდე (გარდამავალი პერიოდის დასრულებამდე). საბჭო წინსვას აღმასრულებელ ორგანოს, რომლის თავმჯდომარეს (პრეზიდენტს) ირჩევენ ხალხი (პირდაპირი არჩევების ხამუალებით). გარდამავალი პერიოდის მანძილზე, პალესტინელით ავტონომიის სტატუსის თაობაზე საბოლოო შეთანხმებამდე, ისრაელი უზრუნველყოფს დასავლეთ იორდანის საგარეო უსაფრთხოებას და წარმოადგენს მის საგარეო პოლიციას. წინაა დგვილებს ავტონომიურ ოლქში დასახლებულ ადმინისტრაცია უწყეს კონტროლს: ყველა შირწმუნეს ყსლყვა ხამუალებმა თავისუფლად მთონისულის ისინი. სტუმრების უსაფრთხოებას უსაფრთხოებლად უზრუნველყოფენ ებრაელი და პალესტინელი პოლიციელები. ებრაელითა წინსა ადგილები (რახელის საყდავი ბუთლქში და იოსების საყდავი ნაბლესთან) ისრაელის ადმინისტრაციის კონტროლს ექვემდებარება; პატირ არჩევის საყდავს ქ. ჰებრონის შუაგულში, რასილყე წინსადა როგორც იუდეულებითა, ასევე ქსელისინათვის, დროიკით ისრაელის არმიის ნაწილები დაიკავენ. შეთანხმების თანხმებად, ისრაელმა აიღო ვალდებულება პალესტინელითა მიერ დასახლებულ ოლქების წვლით მომარტებად ჩაგრინსილად გაბარდოს. შოყულობის შემდგომი შრად დასოიკილებული იქსება საერთო წყლის რაოდენობისათმ. ამასთან დაკეშმირებითი შეიქსნა ერთობლივი კონტრტეტი. გეომე აიღო ვალდებულება, თითოშმარებულობის საბჭოს არჩევის ორთვის თაბეჭე ამისობის თაბისა ქარტიიდან მოწილება ებრაელითა სახელმწიყოს გასაღვერუბის შესახებ.

პალესტინის ბანთაპისუსულებს ორბანიზაია (პლო; Palestine Liberation Organization), შეიქსნა 1964 პალესტინის ერთეულ კონტრესზე, არაბული სახელმწიფოებისა და შთავრობების მესაართა პირველი სამიგის გადაწვევადილებების შესახმისად. ისრაელის მიერ ოკუპირებული პალესტინის ტერიტორიების განთავისუფლებისათვის ბრძოლის მიზნით. პლო-ის უმაღლესი ორგანოა პალესტინის ერთეული საბჭო (ქეს), მის სესიულს შორის ქი - პლო-ის ცენტრალური საბჭო; უმაღლესი ხელმძღვანელი ორგანოა 15 - წევრიანი აღმასრულებელი კომიტეტი. მისი თითოიული წევრი ხელმძღვანელობის ერთ დეპარტამენტს, ესესია: სახელმწიფო, ეკლტურის, განსაბლების, პოლიტიკური, ადმინისტრაციული, სოიკალური, ოკუპირებული ტერიტორიების, ინფორმაციის, სახალხო ორგანიზაციების, შრომის, ეკონომიკის, ოკუპირანსტია, პანარაბული და საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პალესტინის ერთეული ფონდის დეპარტამენტები. პლო-ის თავმჯდომარე 1964-67 იყო

ამაშე შექაირო, 1967-68 – იაიაჲ ჯამუდა, ხოლო 1968-დან დღემდე იასორ არაფათო. მისი გენერალური მდივანია ჯამშულ აბასი (აბუ ქაშეხი). პმწ-ის მგაბ-ბინა ამქემად მღუბარეობს ქ. დ-ბაში (პალესტინის ავტონომია). 1969-თვის პმწ-ში შეიღორა პალესტინის წინააღმდეგობის შორაობის ყველა წამქეზინორ განიშაჲყა: პალესტინის ეროვნული განთავისუფლების მოძრაობა (ვთაო), პალესტინის განთავისუფლების დემოკრატიული ფრონტი (ჲვლჲ), პალესტინის განთავისუფლების სახ-ბლო ფრონტი (გჲფ) და სხ. მის მოღვეწვობას აფინანსებდნენ არაბული და მეტოზბარი ქვეყნები, კერძო პირები და ორგანიზაციები. 1978 ბაღდადის არაბული სამიგის დადგენილებით არაბული ქვეყნები პმწ-ს ყოველწლორად ურეგხადნენ 330 მლნ დოლარი. ყოველ პალესტინელს პალესტინის ეროვნულ ფონდში შექპირდა წლოური შემოსავლის 3-6%. 1974 წლის ოქტომბერში რაბატში (მაროკო) არაბულმა სამიგმა აღიარა პმწ პალესტინელი არაბი ხალხის ერთადერთი და კანონიერ წარმომადგენლად, რაჲ ცნო გაეროს წერილ ქვეყნების უზარაფლსობაჲ. პმწ-ს შიყეა ენოროზი და მასთან ასოცირებულ ორგანიზაციებში დამკერეებლის სტატუსი. 1978 ვასდა არაბულ სახელმწიფოთა ორგანიზაციის წვეერი, ვირად ამისა, არის ისლამური კონგრესის ორგანიზაციის, მიუსწრობელია მოძრაობის და სხვა ორგანიზაციების წვეერი. 1982 ისრაელმა გაანადგურა პმწ-ის სახელმწიფო ბაზები ისრაელში. პმწ-ის მგაბ-ბინა თვისისში გადავიდა. 1968 მიღებული პმწ-ის ეროვნული ქარტია (14) ატყუბდა. როჲ „პალესტინის განთავისუფლება წარმოადგენდა მსუელი არაბი ხალხის ეროვნულ მიზანს. მის წინამუ დგას ამოქანა, განსუენოს თავისი საშობლობოდან სოიოსტი და იმპერიალისტი დამპყრობლები და მთილანად გაწმინდოს პალესტინა სოიონიზმისად. 12-15.ქ.1989 აღვირონი, ჲეს-ს რიგვარემუ სესიანზე პმწ-მ პირველად მიიღო ოფიციალურად გაეროს უშიშროების საბჭოს 242-ე რეზოლუცია და ფაქტობრივად აღიარა ისრაელის უფლება არსებობაზე. ამაჲ დროს, სესიამ გამოაცხადა პალესტინის სახელმწიფოს შექმნა. 29.11.1989 პმწ-ის აღმასრულებელმა კომიგებმა ო. არაფათო დანიშნა პალესტინის სახელმწიფოს პრეზიდენტად და 2.IV.1989 დანიშნა დაბატკოჲ პმწ-ის ენგერალურმა საბჭომ. პალესტინის სახელმწიფოს შექმნა ენსე არაბულმა სახელმწიფოებმა (სირიის ვარად) და მიუშხრობელმა ქვეყნებმა. 9.IX ოსლოს საიდუმლო მოლაპარაკების შემდეგ, პმწ-მ და ისრაელმა ენსეს ერთმანეთი და 13.IX ვაისინგრონი ხელი შიაწერეს „დეკლარაციის საშუალებლო რეკლამირების ხელშეშობების“ შესახებ. ის თივალისწინებდა დამის სექტორსა და იერიქონის რაიონში (მდ. ოორდანეს დას. ნაიორზე) პალესტინელთა მშენაღვლი თივამშართიეობის შექმნას და მთიი საშუალებლო ადმინისტრაციის ჩამოყალიბება, როჲმისუჲ უნდა წარმოადგინდა პალესტინელი ხალხი დამის სექტორსა და მდ. ოორდანეს დას. ნაიორზე ხუთწლიან ვარამდავად პერიოდში, ვიფრე საბოლოოდ არ მოწესრიგებოდა პალესტინის პრობლემა გაეროს უშიშროების საბჭოს 242-ე და 338-ე რეზოლუციების საფუძებელზე. ხუთწლიანი ვარამდავად პერიოდი დიწყო 1994 წლის 4 მთისდან, როჲ პმწ-მ და ისრაელმა კაიროში ხელი შიაწერეს შეთანხმებას „ჲყერ დამა და იერიქონი“. ო. არაფათმა პმწ-ის მგაბ-ბინა თვისისდან და

ბაში გადაიტანა. 1996 წლის იანვარში პალესტინის ავტონომიაში ჩაგარდა პარლამენტისა და პალესტინის მეთაურის (პრეზიდენტის) არჩევნები. ამ თანამდებობაზე არჩიეს პმწ-ის თავმჯდომარე ო. არაფათი.

პალესტინის პრობლემა, ახლო აღმოსავლეთის რეკლამირების საკენასო საკითხი, რომელიჲ დაკემირებულია პალესტინის არაბი ხალხის უფლებების უზრუნველყოფასთან, თივთიგამორაკევისა და საკუთარი დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნასთან. პალესტინაზე ინგლისის მანდაგის (იხ. სახმანდო სისტემა) გაუქმების შემდეგ, გაეროს ენგერალურმა ასამბლეამ 1947 წლის 29 ნოემბერის მიიღო 181-ე რეზოლუცია, რიშლის თანსამადჲ პალესტინის გამოხადლა ორ – ებრაულ და არაბულ – სახელმწიფოდ. მათ უნდა დაეკავებინათ შესაბამისად პალესტინის გერიტორიის (26 ათასი, კვ.კმ.) 42 და 56%. ქვალექი იერუსალიმი და ბთილემი თივანიარო წმინდა ადგილებითი გამოიყო განსაკუთრებულ საერთაშორისო რეჲიმის მქონე დამოუკიდებელ ადმინისტრაციულ ერთეულად, რომელიჲ უნდა ემართა გაეროს მეურვეობის საბჭოს მეუქეობით. ეს რეზოლუცია შობოლად ნაწილობრივ შესრულდა. 1948 წლის 14 მაისს გამოცხადდა ისრაელის ებრაული სახელმწიფოს შექმნა, რაჲ მიუღებელი აღმოჩნდა არაბებისათვის. მერე დღეს არაბულმა სახელმწიფოებმა (ეგვიპტე, სირია, ოორდანია, ლიბანი, ერაყი, საუდის არაბეთი, იემენი) ოში გამოუსახდეს ისრაელს. ამ ომმა იმსუნერჲდა პალესტინის არაბული სახელმწიფო, რომლის გერიტორიის დიდი ნაწილი ქ. იერუსალიმის დასავლეთი ნაწილით ხელი იღო ისრაელმა. ოორდანიაჲ დიკავა მდ. ოორდანეს დასავლეთი ნაიორი და იერუსალიმის ადმინისტრაციული ნაწილი, ოლო დამის სექტორი ეგვიპტეს დარსა. 1967 წლის იენისის არაბებისა და ისრაელის ასალო ომის მუღვად ისრაელმა ხელი იღო მდ. ოორდანეს დასავლეთი ნაიორი და აღმოსავლეთი (იერუსალიმი) გამოცხადდა ისრაელის დედაქალაქად) დამის სექტორი, აგრეთჲე ეგვიპტის კუთენილი სინის ნახევერქუნსული და სირიის კუთენილი გოლანის მალეობები. ისრაელი მიერ პალესტინის არაბული სახელმწიფოს გერიტორიის ნაწილის ოკუპაციამ განაპრობა აქყენდა პალესტინელი არაბი მოსახლეობის ადგილგადანაცვლება და განდუნა. განსდა პალესტინელ ლგოლეთთა პრობლემა, 1949 ბოლოს პალესტინელ ლგოლეთთა რიცხმა 950 ათასს მიადლოს. ამქემად მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ცხოვრობს დაახლოებით 4 მლნ პალესტინელი, მთიდან 450 ათასი – ისრაელში. 60-იანი წლების მუა ხანებდან, განსაკუთრებით 1967 წლის იენისის არაბებისა და ისრაელის ომის შემდეგ განსაკუთრებით; გადღებრდა პალესტინელ არაბთა ბრძოლა ეროვნული უფლებების მისაღვევად. მას სათავეში ჩაუდგა პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაცია (პეო, შეიქმნა 1964). 1974 ჲემ-მ მიიღო გადაწვევებელია, მიუღწია პალესტინის ეროვნული სახელმწიფოს შექმნისათვის, ისრაელი მიერ ოკუპირებულ გერიტორიებიდან (ოორდანეს დას. ნაიორი, დამის სექტორი) ნებისმიერ განთავისუფლებულ ნაწილზე. ამ ჲლაგორმას მსარი დაჲვრია ყველა არაბულმა და მუსლიმებმა სახელმწიფომ, რომლებმაჲ 1974 ჲემ აღიარეს პალესტინელი არაბი ხალხის ერთადერთი კანონიერ წარმომადგენლად. 1974 წლის ნოემბერში გაეროს გენერალური ასამბლეის 21-ე სესიამ მიიღო 3236-ე რეზოლუცია, რიშაჲ დადსკერა პალესტინე-

ლი ხალხის განუყოფელი უფლება თვითგამორკვევაზე, ეროვნულ დამოუკიდებლობასა და სუვერენიტეტზე, აღიარა მისი უფლება, ადვლენის თავისი უფლებები ყველა იმ სამუხალხეთს, რომელიც შეესაბამება *გაეროს წესდებს*, მიმდებარა და პრინციპებს. ეს დებულება მუდმივად დასტურდებოდა *გაეროს გენერალური ასამბლეის* მომხდენო რეზოლუციებში პალესტინის საკითხთან დაკავშირებით. 1974 გაეროს 29-ე სესიასი მიიღო 3237-ე რეზოლუცია, რომლითაც პეტო აწვედნენ გაეროს გენერალურ ასამბლეის შემოღებო დასტურდებოდა 1982 ისრაელს განადგურე პალესტინელთა სახელუო ბაძეუბი დაბაძენი, შგერამი პალესტინელთა წინააღმდეგობა გრესტულუბოდა. 1987 წლის დეკემბერში ისრაელის მიერ რეპრეზენტული პალესტინის გენერალთა დაიწყო ინიციედა – პალესტინელი არაბების სამოქალაქო და უზორჩილუბლობა. 1988 წლის 12-15 ნოემბერს ადგილობრივ გამართულ პალესტინის ეროვნული საბჭოს მე-19 სესიებზე გამოცხადებო პალესტინის სახელმწიფოს შექმნა. ამავე დროს სესიის დოკუმენტებში ერეს გაეროს გენერალურ ასამბლეის №181 და უმიშროების საბჭოს №1242 და 338 რეზოლუციებში. მიუხედავად ამისა, პალესტინის პრობლემა გადაუჭრელი რჩებოდა. ამ შხრეუ მინიმალუდენი ძერებუ მოხდა მხოლოდ 90-იანი წლების დახაწყისიდან, როცა საპრესიოს ყურის კრბიძის დასრულებისა და სსრ კავშირის დაშლის შემდეგ ახლო აღმოსავლეთში შეიქეადა ისლთა განსაჯება. 1993 წლის აგვისტოში ისლთში (ნორვეგია) მოეწყო საიდუმლო შეხვედრა პეტო-სა და ისრაელის წარმომადგენელს შორის. 9 სექტემბერს პეტო-ს აღმასრულეული კომიტეტის თავმჯდომარე იმ ისსრ არავუბით რეგიონურად ცხო ისრაელი და გემიჯუნ გაერორბის, რომელენი მას ბრალს დებდენ, ხოლო ისრაელის პრემიერ-მინისტრმა იყხეა რაბინმა აღიარა პეტო პალესტინელთა ერთადერთი კანონიერ წარმომადგენლად. 1993 წლის 13 სექტემბერს ეამინტერნში, თეთრ სახლში ისრაელმა და პეტო-ს ხელთ მოაწერეს „სამუხალეო რეგულაციების პრინციპების დეკლარაციას“. ის თუთაღისწინებდა ღაბის სექტორსა და ქ. იერიქონის რაიონში (მდინარე იორდანეს დასავლეთ ნაპირზე) პალესტინელთათვის შეზღუდული ავტონომიის მიყენისა და პალესტინელთა სამუხალეო ადმინისტრაციის შექმნისა, რომელსაც უნდა წარმოეღვინა პალესტინელი ხალხი იორდანეს დას. ნაპირზე და ღაბის სექტორში 5-წლიან გამრდამებელ პერიოდში, ეიდრე პალესტინის პრობლემა საბოლოოდ არ გადაიჭრებოდა გაეროს უმიშროების საბჭოს 242-ე და 338-ე რეზოლუციების შესაბამისად. ეს 5-წლიანი პერიოდი დაიწყო 1994 წლის 4 მაისს, მას შემდეგ, რაც ი. რაბინმა და ი. არავუბამ კაბოში ხელი მოაწერეს პალესტინის-ისრაელის შეთანხმების „.. თუდაპირველად დაბა და იერიქონი“ პრაქტიკული რეალიაციის თაობაზე. 1995 წლის 13 ნოემბრიდან 27 დეკემბრამდე, 1995 წლის 28 სექტემბერს შეთანხმების საფუძველზე, ისრაელმა პალესტინის ავტონომიის დამატებით გადასცემა იორდანეს დასავლეთი ნაპირის 6 ქალაქი (ჯენინი, თელ-ქარამი, კალკილა, ნახლუსი, ბუთლემი და რამალაჰი). 1996 წლის 20 იანვარს არჩეულ იქნა პალესტინის ავტონომიის საბჭო და ავტონომიის მეთაური ი. არავუბი. მომდევნო პერიოდში პალესტინელი გერორისტების ექსტრემისტული ბქებებისა და ისრაელში საპარლამენტო არჩევნებში მემარჯვენე ოპოზიციური ბლოკის გამარჯვებისა და პრემიერ-მინისტრად ბ. ნეთანიაჰს არჩევის შემდეგ, ურთიერთობა პეტო-სა და ისრაელს შორის უდრესად

გამწევედა. 1996 წლის 25 სექტემბერს იერესალისის არაბული და ებრაული უბნების შესართობული გვირაბის გახსნისა, ცოლუბის კედლის გასწვრეუ განაპირობა ორ მხარეს შორის კონფორმაციის ესკალეა. დაიწყო შეტაკებები ებრაელთსა და არაბებს შორის, რომელთა დროს დაღუპუბა 60-ზე მეტი პალესტინელი და 15 ებრაელი. ამისა პრეზიდენტის ბ. კლორინის შემოქმედებით და იორდანის მეფის ჰუსეინის მედიაციისაგებით 1996 წლის 6 ოქტომბერს ეამინტერნში ისრაელ-პალესტინის სამიგზე მოხდა სამშვიდობო პრინციპის რეაინიციეა. 1997 15 იანვარს ორეუ მხარეუ მიადწოდა შეთანხმების პერიოდთან ისრაელის ჯარების ნაწილობრივ გაყენის შესახებ. 16 იანვარს ისრაელის და პალესტინის პარლამენტებმა მოახდინეს ამ შეთანხმების რატიფიკეა. პალესტინელთა საბოლოო მიზანი პალესტინის დამოუკიდებელ სახელმწიფოს აღდგენა, რომლის დედაქალაქი უნდა იყოს აღმოსავლეთი იერიესალისი. ისრაელი იერიესალისს აჯილქეს თავისი განუყოფელი და მარადელ დედაქალაქად. 1997 წლის მარტში ისრაელის მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტულება აღმოსავლეთი იერიესალისში ებრაელთა ახალი დასახლებების შექმნის შესახებ, რამაც ხელახლა დაძაბვა ეთარება პალესტინელებსა და ებრაელებს შორის. ამან კი გამოიწეოდა შეტაკებუ და გერაკებუ. იერიესალისის საკითხი იყო და რჩება უსიმშენელოდენსად პ.პ.-ის გადაჭრის გზაზე.

პალმე (Palme) ოლეუ (1927-86), შედი პოლიტიკოსი, სოციალ-დემოკრტი, პრემიერ-მინისტრი 1969-76 და 1982-86. განათლება მიიღო შვეიცარსა და აშშ-ში. 1949 გაეროთანდა სოციალ-დემოკრტიულ ლიბერისტულ პარტიამ. 1954 იყო პრემიერ-მინისტრის მდივანი. 1955-61 ხელმძღვანელობდა სოციალ-დემოკრტიული ლიბერისტული პარტიის ახალგაზრდულ მომარობას. მთავრობაში 1963 მოვიდა. პრემიერ-მინისტრობაზე ეკევა სხვადასხვა პოსტი. 1969 გინდა სოციალ-დემოკრტიული ლიბერისტული პარტიის ლიდერი. პრემიერ-მინისტრად ყონისას გაატარა კონსტიტუციური რეფორმები, რომელთა მიხედვითაც რესდაგი ერთპალატიან პარლამენტად ჩამოყალიბდა, ხოლო მონარქს ჩამოერთოდა ძალაუფლება. 1986 მოკლეს.

პალმერსტონი (Palmerston) პენრი ჯონ გემალ (1784-1865), ეიკონტი, დიდ ბრიტანეთის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1809-28 – სამხედრო მინისტრი, 1830-34, 1835-41 და 1846-51 – საგარეო საქმეთა მინისტრი, 1852-55 – მინაგან საქმეთა მინისტრი, 1855-58, 1859-65 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი. ბრიტანეთის მთავარ მოწინააღმდეგე მინიგანდ რუსეთს. არცაუ უსმინელოდ როლა შეასრულა ყირიმის ომის 1853-56 დაწყებამ. პარიზის კონერესზე 1856 ცდილობდა თავს მოესვია რუსეთისათვის ზავის მისეუ პირობები.

პალმესი მწმისმა. *იხ. დამოუკიდებელი კოძისა განიარაღებუბა და უმიშროების საკითხებში.*

საგარეო პოლიტიკა. აშშ-ის საგარეო-პოლიტიკური დოქტრინა, რომელიც მოწოდებული იყო დაესაბუთებინა აშშ-ის პრეტენ-

გიუმს დასაყვამი ნახეყარსფრომუ ჰეგემონიის დასაყარუ-
 ბლად. რაჟ უეუქაქებოდა თუზის ამ რაიონში ვასლაგებულ
 სახელმწიფოთა გეოგრაფიული განაღოღოთი და ეკონომიკური
 ურთაურადამოკიდებულები განაღოღებულ ერთაობაზე. ჰ-ის
 ძირითადი დებულებეჲნი XVIII-XIX საუკუნეების მიჯანაზე წა-
 მთაყენა აშშ-ის სახელმწიფო მონღაწეჲ ა. პანილოგონა და 1820-
 იან წლებში განაღოღარა აშშ-ის სახელმწიფო მღიენანა ჰ. კლეიმ
 ს. ბოლუეარის „ლაითურამიერეული ეროზობის“ კონკრეუიის
 საპარისიბროდ. ჰ-ის მთავერი მიზნის განხორციელებეჲ —
 ამერიკის ქვეყნების პოლიტიკური კაქმირის შექმნა, რაიხელ-
 მიჟ ამმ დღღღერის როლს შეასრულებდა, შეერთებულმა შტატებმა
 დაიწყოჲ მხოლოდ XIX-XX საუკუნეებების მიჯანაზე. 30-იან
 წლებში კი ჰ-ის დოქტრინამ გამოხატებუება პოქა ფ. რებ-
 ელესის მიერ გამოცხადებულ „კეთილი მემბოლის“ პოლიტი-
 კონი. 40-იანი წლების დასასრულღდან ჰ-ს მიეკა ანტიკომუნის-
 ტური მიმართებულება. ამ გენღღეის გამოღღინებად იქეჲ პრო-
 გრანის „პროგრესისათვის კაქმირო“, ფაქტობრივად ჰ-ის იდე-
 ბზე იყო აგებულები აშშ-ის შემღღვონი პოლიტიკა ლათინურ
 ამერიკაში.

პანაშის თათბირი 1939 (ამერიკულ სახელმწიფოთა საგარეო
 საქმეთა მინისტრების I საკონსულტაციო თათბირი), ჩატარდა
 23.IX — 3X ქ. პანაშში, აშშ-ის და ყველა ლათინურამერიკულ
 სახელმწიფოთა წარმომადგენლების მონაწილეობით. მოი-
 წიყეს ლამის დელარაციის 1938 შესაბანისად. აშშ-ის ინოი-
 ტიკით, რომელე ცდილობდა, შეორე მსოფლიო ომის 1939-45
 დაწყებასთან დაკავშირებით, დასავლეთი ნახეყარსფეროს
 სახელმწიფოთა გაერთიანებებს ნეიტრალიტეტის სახუქებულზე.
 „საერთო დეკლარაციამ ნეიტრალიტეტის შესახებ“ თათბირის
 მონაწილეებმა განიხილეს, რომ გაატარებდნენ ეუროპაში მიმ-
 დინარე ომის მშობარი ნეიტრალიტეტის პოლიტიკას: ამ ვაღაწყ-
 ეტგლების შესრულებაზე კონგრესლისათვის იქმნებოდა სპე-
 ციალური ამერიკათამბროსო კომიტეტი. დელარაციის თან-
 ახმად, ჩრდილოამერიკულ ხომალდებს საშუალება მიეკათ
 პანაშის და სხვა ლათინურამერიკული ქვეყნების ღრომით,
 დაზრკობებლად შესუეყენენ მეოქონი მსარეუსა პორტებში,
 ანით აშშ-ს შექტლო ტექსტორეულებინა საშხნდრო მოწოლე-
 ბეში დიდ ბრიტანეთსა და საფრანკეთში; ბრიტანულ და ფრან-
 გულ შეიარაღებულ ხომალდებს შეეკათ ამერიკულ სახელმწი-
 ფოთა პორტებში შესვლის უფლება, ხოლო იტალიურ და გერ-
 მანულ ხომალდებს თათბირის შემღღე ეს უფლება ჩამოერთ-
 ეათ. პანაშის დელარაციის თანახმად, ჩრდილოეთი და სამხრეთი
 ამერიკის სანაპიროსი ვასწერი, კანადიდან სამხრეთით, სანა-
 პიროდან 300-დან 1000 მილის დაშორებით, დაიგინდა ე.წ. „უში-
 როების ზონა.“ ამ ზონის საზღვრებში თათბირის მონაწილეებს
 მიეკათ მათ სანაპიროსთან მიმღღბარე წყლები პარტულორე-
 უთა უფლება: გათავაღისწიებუელი იყო კონკრეტისი სახელმწი-
 ფოთა ერთობლივი გამოხატეა. თათბირის მონაწილემ სახელ-
 მწიფოთა შეიარაღებულ ძალებს შეეკათ მეოქონი მსარეუსა იმ
 '...ძალების შექტერობის უფლება, რომლებიჲ „უშიროების
 ზონაში“ იღმონღებოდნენ. თათბირზე მიიღეს ასევე რეზოლუ-
 ცია, რომელღიჲ ოგად ფორმებში იყო დელარირებულღი

ლათინურ ამერიკაში „ღერი ბერღინი-რომის“ სახელმწიფო-
 თა მირგამომოსრულ საქმიანობასთან ბრძოლის აუცილე-
 ბლბა.

პანაშის კონგრესი 1826 (პერუს, კოლუმბიის, მექსიკის და ცენ-
 ტრალური ამერიკის ქვეყნების წარმომადგენელთა კონფერ-
 ენცია), მიმდღღრობდა 22.VI — 15.VII ქ. პანაშში; მოიწიეთის
 ამერიკაში ესპანური კოლონიების დაშოკიდებლობისათვის
 ბრძოლის ერთ-ერთი ხელმძღვანელის ს. ბოლუეარის ინოი-
 ტიკით, რომელიჲ ცდილობდა ესპანური ამერიკის ერთ კონ-
 ფედერაციად ან ფედერაციულ რესპუბლიკად გაერთიანებებს.
 წილემ და არგენტინის ფედერაციულმა ბრეპებელემ კონგრეს-
 ში მონაწილეობისგან თავი შეიკავა. კონგრესზე მოწიეთეს აშშ,
 ასევე დიდი ბრიტანეთი და ნიდერლანდი. რომელღიჲ კოლო-
 ნიისი ჰქონდათ ამერიკაში. აშშ-ის მონაწილეობელურ წრეე-
 ბა არ სურდათ კონგრესში მონაწილეობა, ეკრძოდ ისინი კან-
 გორულად უარს აზობდნენ, დახმარებოდნენ კებას ესპანელ-
 თა ბგონობისგან განათავის უფლებისათვის ბრძოლაში. აშშ-
 ის კონგრესში სანტარპლი დებატების შემღღე, კონგრესზე
 ვასაგებური დელარაციებ დაამტკიცეს, მეგრამ დინაშულების
 დაღღღე მასელას ისინი არ იქარობდნენ და კონგრესის სეზონ-
 ბაში ფაქტობრივად არ მონაწილეობდნენ. ბრიტანეთის მთავ-
 რობამ კონგრესზე მეთივალური მეთვალუერე გავგაენა,
 რომელღიჲ ხელი უნდა შეეშალა აშშ-სთვის, განემტკიცებინა
 ლიდერის როლი ესპანურ ამერიკაში. კონგრესის მონაწილეე-
 ბმა დაღეს სელმუქრულება საშუალოდ კაქმიროს. ლუგის და კონ-
 ფედერაციის შესახებ. აგრეთვე ხელმწიკრულება, რომელღიჲ
 დაფიქსირა ბარებისა და ყველადა სახსრების რაოდენობა,
 რომელიჲ მთიოიულ სახელმწიფოთს უნდა გააღიხადა კონფედ-
 ერაციის ერთიანი შეიარაღებულ ძალების შესაქმნელად. ამ
 ხელმწიკრულებათა რატიოკაცია მოხდინა მხოლოდ კოლუმ-
 ბია, კონგრესის ვაღაწყენილებიჲ არ განხორციელდა,
 რადგან ესპანური ამერიკის სახელმწიფოთა შორის წინააღ-
 დებებებმა, ს. ბოლუეარის გაუღღენის წინააღმღე ბრძოლაში,
 ისევე როგორჲ ამ პოქტის მქონარე აშშ-ისა და დიდი ბრიტან-
 ეთის მტრულმა დამოკიდებულებამ, სერიოზული სიძიელები
 შეუქმნა კონფედერაციის შექმნას.

პანაშბრენინგში, ოქტომბერი ბურეუგამისა და იუსკრების შო-
 ენისტური დოქტრინა. ჰ. წარმოშეჲ XIX საუკუნის 80-იანი
 წლების დასაწყისში ატგტრია-უნგრეთში. გერმანიის ნაციონ-
 ალისტური პარტის ლიდერმა გ. შონტერულამ და მისმა მომხრეე-
 ბმა შეიქმნა ქვეყნის ატგტრული ომების გერმანიასთან
 მიერთების პროგრამა. XIX საუკუნის დასასრულს საბოლოოდ
 გაფორმებული ჰ. გამოხატვად გერმანული მონოპოლისტურა
 კაპიტალის და საოქროთა ექსპანსიონისტიკის მისწრაფებებს.
 ისინი ცდილობდნენ მიღღწითი გერმანიის მიერ მსოფლიო ქე-
 გემონიის დამყარებისათვის, გერმანიის იმპერიის მაქსიმალე-
 რი გერტგორული გაყაროებისა და კოლონიების გაღანაშე-
 რების გზით. 1891 მათ შექმნეს *პანგერმანული კაქმირო*. პარ-
 ეულ მსოფლიო ომში გერმანიის ატგტრული გერმანიასთან
 განღდას უწიენდნენ რევენის პოლიტიკის და ახალი მსოფლიო
 ომისათვის მზადებას. 1933 ხელისუფლების სათავეში მოაკლი
 ფაშისტები ჰ-ს იყენებდნენ მოედინისტურა და ნაციონალისტკური
 იდეების განხორციელებლად.

პანწარმანული პაწმირი (1894 წლამდე – საყოველთაო გერმანული კავშირი), გერმანული ბურჟუაზიისა და იუკრების შოეინისგურორგანიზაცია. 1891 შექმნეს *პანგერმანისმის* მომხრეებმა, მისმოლისგურორ ნაციონალისტური წრეების მიერ მსოფლიოს გადაწაწილების დაწრელებისათვის ბრძოლის პირობებში. პ.პ. შხარის უწერდა გერმანიის მიერ მსოფლიო ბაგრობის დაწყარებას. მისი ძირითადი ამოცანა იყო ინგლისის წინააღმდეგ ბრძოლის გეგმების შემუშავება, კოლონიების დაწყარობა და სლავების დამორჩილება. პანგერმანისმები მოითხოვდნენ ქვეყნის მლიტიმარობიას, არმიის გაზრდას, ძლიერი სამხედრო-საწლავო ულიტის შექმნას. კავშირს პქონა და ყოლადღების ფართო ქსელი მთელ გერმანიამი და მის ფარგლებს გარეში. 1920 წლის მარტში პ.პ.ის წევრებმა აქტიური მონაწილეობა მიიღეს კონგრეტოლუკიურ ჰეგში, რომლის მიზანი იყო ეთიპარის რესპუბლიკის განადგურება. შრავალი მთავანი მტილიდო იყო დაქვემდებარებული ფანისტურ მოძრაობასთან და შექსლდომი შევიდა *ჰიტლერის* ნაციონალ-სოციალისტურ პარტიამი. პ.პ. გაუქმდა 1939.

პანწმირი ეიკაბა ლაქში (1900-90), ინდოეთის პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი, ჯავაპარალა *ნერუს* და. 1945 მონაწილეობდა გავრის დამოუკნებულ კონგრეტუციამი (სან-ურანჯისკი). 1947-49 – ინდოეთის ულმი საბჭოთაი კავშირში, 1949-51 – ელიი ამნ-სა და მქსიკეთში, 1954-61 – ინდოეთის უმაღლესი კომისარი ინგლისში და ელში ირლანდიამი, 1958-61 – პარალელურად ელში ესპანეთში; 1962-64 – შაპარამტრის მტატის გუბერნატორი. პარლამენტის წევრი 1952-54 და 1964-68. 1978 – ინდოეთის წარმომადგენელი *ადამიანის უფლებების კომისიამი*.

„პანწარმანული“. პოლიტიკური პროექტი, რომელიც წამოაყენა საფრანკის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ა. ბრანშს. 1929 წლის სექტემბერში *ერთა ლიგამი* გამოსვლისას შან შარე დაუვირა ევროპის კაპიტალისტურ ქვეყნებს შორის „ფედერალური კავშირების“ დამყარებას „ეკონომიკური თანამშრომლობის პრობლემების“ გადასაჭრელად. 17. V. 1930 შან იუიციანურად მიმართია ევროპის 27 ქვეყნის მთავრობებს „ევროპის ფედერალური კავშირის რეკომის“ შექმნის წინადადებათ. ვარაუდობდნენ, რომ ასეთი კავშირი დაგმარებოდა ევროპის ქვეყნებს მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის გამოსწორული სიმუხელების გადალახებამი. „პ“-ის პროექტს მხარი არ დაუჭირეს დიდი ბრიტანეთის, გერმანიისა და ამშ-ის მთავრობებმა.

პანწმირი სიციტა ივანეს ძე (1718-83), გრაფი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1747-48 – დესანში დანიამი, 1748-59 – შვეიცარიში. თავიდან აიკლდა ლიბონადიკური ერთიკრობების გაწვევება შეეცაბათან, 1758 ხელმოწერა რუსეთ-შვეიცარიის დიკლარაციას, რომლის თანახმად ორივე მხარე კისრულობდა დაეცვა საეპორი ნაწონის ბაღლის მღგნე და ხელი შეეწილა იქ შრიაგარეთის სამხედრო-საჭრეო ძალების ყოფნისათვის. *კაბეტელე II*-ის გამეყების შემდეგ გახდა მისი ერთ-ერთი თანამოაზრე. 1763-81 მეთავურობდა საგარეო საქმეთა კოლეგიას. წამოაყენა ე.წ. „ორილიეთის სისგუმის“ შექმნის პროექტი, 1764 ხელი მოაწერა პეტერბურგის სამოკავშირეო ხელშეკრულებას პრუსიასთან, 1765 მიემუშავა და ხელი მოაწერა

ერთა დანიასთან ხელშეკრულებას, ხილო 1766 – დიდ ბრიტანეთთან საგაგრო ხელშეკრულებას. 1781 გადაღდა.

პანწმირი სიციტა პეტრუს ძე (1770-1837) გრაფი, რუსი დიპლომატი. 1796 – მთავარი კომისარი რუსეთის მარალის შრებ პრუსილიტატს შესანდ დაფიციის შემღე, რუსეთ-პრუსიის საზღვრის დემარკაციის დროს. 1796 ლეკნისურში მიეწიება საგარეო საქმეთა კოლეგიის მე-3 წევრის სტატუსი; 1797 დაინიშნა საგანგებო და სრულულებთან მინისტრად ბერლინიში. აქტიერად ცდილობდა რუსიის ჩარუვას კოალიციომი რევოლუციური საფრანკეთის წინააღმდეგ. 1799-1800 – ეიკუ-ქანკლურა, ცდილობდა რუსეთის დახლოებას ავსტრიასთან და დიდ ბრიტანეთთან საფრანკეთის წინააღმდეგ იმპერატორთან უთანხმოების გაშო 1888 გადაღდა. *ალექსანდრე II*-ის გამეყების შემდეგ ეკლდა დაინიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის წევრად და ეიკა საგარეო პოლიტიკის ფაქტობრივ წარმმარებლად. მთლი მომბედი დიდ ბრიტანეთთან დაახლოებასათვის, რომ შეეღვადე ხელი მოაწერეს პეტერბურგის კონვენციას (1801). მეფეთთან უთანხმოების გამში 1801 სანგრძლვი შეგებულება აიღო და საჭრეარგარეო გაემგზავრა, 1804 თანამშრომლიან გადააყენეს.

პანწმირი სიციტა პეტრუს ძე (1770-1837) გრაფი, რუსი დიპლომატი. 1796 – მთავარი კომისარი რუსეთის მარალის შრებ პრუსილიტატს შესანდ დაფიციის შემღე, რუსეთ-პრუსიის საზღვრის დემარკაციის დროს. 1796 ლეკნისურში მიეწიება საგარეო საქმეთა კოლეგიის მე-3 წევრის სტატუსი; 1797 დაინიშნა საგანგებო და სრულულებთან მინისტრად ბერლინიში. აქტიერად ცდილობდა რუსიის ჩარუვას კოალიციომი რევოლუციური საფრანკეთის წინააღმდეგ. 1799-1800 – ეიკუ-ქანკლურა, ცდილობდა რუსეთის დახლოებას ავსტრიასთან და დიდ ბრიტანეთთან საფრანკეთის წინააღმდეგ იმპერატორთან უთანხმოების გაშო 1888 გადაღდა. *ალექსანდრე II*-ის გამეყების შემდეგ ეკლდა დაინიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის წევრად და ეიკა საგარეო პოლიტიკის ფაქტობრივ წარმმარებლად. მთლი მომბედი დიდ ბრიტანეთთან დაახლოებასათვის, რომ შეეღვადე ხელი მოაწერეს პეტერბურგის კონვენციას (1801). მეფეთთან უთანხმოების გამში 1801 სანგრძლვი შეგებულება აიღო და საჭრეარგარეო გაემგზავრა, 1804 თანამშრომლიან გადააყენეს.

პანწმირი (Papan) ფრანკო ფონ (1879-1969), გერმანიის პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი, მთავრ მსოფლიო ომის ერთ-ერთი უმაღლესი სახელმწიფო დანაშაუდი. პირველი მსოფლიო ომის დასაწყისში იყო ეამრტგონში გერმანიის საელჩოს სამხედრო აგამე, ხელმძღვანელობდა გერმანიის კავშირურ მოღვაწეობას ამშ-სა და მქსიკეთში; 1915 წლის დეკემბერში დამოაზინა ამერიკის დამტრეკამი და ქვეყნადან გააძევა. 1920-28 და 1930-32 იყო პრუსიის ლანდგაგის ლეკუბატი კათოლიკური პარტიოდან.

იჭიდროდ იყო დაკავშირებული გერმანიის მრავალ სამრეწველო მანქანათმშენებელ, მათ შორის, გისენთან, კრუსთან, კლეცინთან. აგრეთვე, გერმანიის პრემიულენტ *ჰინდენბურგთან*: 1932 წლის 1 ივნისს ჰინდენბურგმა რაიხსკანცლარად დანიშნა; იმავე წელს რაიხსკანცლარი დაითხოვა *ჰიტლერის* დაპირების სანაცვლოდ, რომლითაც იგი მის მთავრობას ხელშეწყობას დაპირდა. ვარდა ამისა, ჰიტლერის მოთხოვნით, ოფიციალურად დარწმუნდა სს-ისა და სა-ს უმისტერი ორგანიზაციების არსებობას: 1932 წლის არჩევნებში ფაშისტების დამარცხების შემდეგ, მტკიცედ გაილაშქრა სოციალ-დემოკრატების მონაწილეობით კოალიციური მთავრობის შექმნის წინააღმდეგ და თანამდევნიდან გადაღდა, რითაც გზა გაუხსნა ჰიტლერის ხელისუფლებაში მოსვლას. 1933 წლის 30 იანვარს ჰიტლერმა ჩამოაყალიბა კაბინეტი, რომელშიც ჰ-მ-ს ვიცე-კანცლერისა და შაარის ოლქის საქმეების რწმუნებულის პოსტი დაიკავა: 1939-44 იყო გერმანიის ულტი თურქეთში; 1945 წლის აპრილში მოკავშირეების ჯარებმა დააპატიმრეს და საერთაშორისო გრობუნალს გადასცეს. 1947 წლის იანვარში ნიურნბერგში გერმანიის სასამართლომ 8 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსჯა; ვადამე დარე გათავისუფლების შემდეგ გამოაქვეყნა „მემუარები“ (1952).

პარაზიტება (ყრანგ. parasite – შემოკლებული ხელმოწერა), საერთაშორისო ხელშეკრულების (ან მისი ელექტული მუსულები) წინასწარი ხელმოწერა, ინიციალების აღნიშვნით, მოლაპარაკების მსარეთა უფლებამოსილი წარმომადგენლების მიერ ხელშეკრულების გეგმვაზე თანხმობის ნიშნად. 3 ხელშეკრულები გეგმვის ავთენტურობის დადგენის ერთ-ერთი საშუალებაა. იგი არ წარმოადგენს ხელშეკრულების დადების საფუძვლად. ეკავს. პ-ის დროს შესაძლებელი ხდება ხელშეკრულების თავიდან აცილება, რადგან ეს არის უფლებამოსილი პირების შეთანხმების უდავო მტკიცებულება. პ-ის შემდეგ, ჩვეულებრივ, ხდება პარაფირებული გეგმვის საბოლოო ხელმოწერა.

პარიზის თათბირი 1947. იხ. პარსალის კვება.

პარიზის თათბირი 1948 (ყოფილი იტალიური კოლონიების თათბირი), საგარდა 13-15.IX. თათბირში მონაწილეობდნენ სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის წარმომადგენლები. მიუხედავად იმისა, რომ *ბერლინის (სოციალისტური) კონფერენციის* 1945 გადაწყვეტილებები ითვალისწინებდა ყოფილი იტალიური კოლონიების საკითხის გადაწყვეტას იტალიასთან სამშვიდობო ხელშეკრულების დადების შემდეგ, დიდი ბრიტანეთი და აშშ. რომელიც ამ გეოგრაფიკულზე თავისი სამხედრო ბაზები შექმნეს, აბრკოლებდნენ აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტას. თათბირზე საბჭოთაი დელეგაციამ დადასტურა საბჭოთა მთავრობის წინადადება (10.V.1946), ყველა ყოფილი იტალიური კოლონია (იტალიის სომალა, ერიტრეა და ლიბია) 1.1.1934 დადგენილ საზღვრებში გარკვეული ვადით გადაეცათ იტალიის მემკვიდრეობაში, *გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის* კონტროლით და ოპ პირებით, რომ კოლონიებში შეიქმნებოდა მშარეთელობის ლემოკრატული ორგანოები ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლებისგან. დასავლეთის სახელმწიფოებმა საბჭოთა დელეგაციამ შეიკრიბა კოლონიების გაერთიანების გარეშე დასავლეთის სახელმწიფოების დასაცავად და პარსალის საგარეო პოლიტიკის ახალ კურსს. საღვთო კავშირის დაშლის, რუსეთ-თურქეთის დაძაბული ურთიერთობის და რუსეთის შინაური ბრტანეთის მტრული პოზიციის პირობებში რუსეთის დიპლომატიური ღონისძიებები ძირითადად მიმართული იყო საფრანგეთთან დაახლოებისკენ.

ბრივი მოსახლეობის წარმომადგენლებისგან. დასავლეთის სახელმწიფოებმა საბჭოთაი ქვეყნის წინადადება უარყვეს. მაშინ სსრკ-ის დელეგაციამ შეიკრიბა ახალი წინადადება (რომელიც თითქმის მთლიანად იმეროვდა აშშ-ის წინადადებას 13.IX.1945), ყოფილი იტალიური კოლონიების გაერთიანებული მემკვიდრეობაში გადაცემის შესახებ (10 წლის ვადით). თუმცა დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი დაინიშნებო მოითხოვდნენ იტალიის სომალის საკითხის ელექტ განხილვას და თათბირზე მსოლიდ ამ საკითხის გადაწყვეტას. დასავლეთ სახელმწიფოთა ასეთი პოზიციის გამო თათბირის მონაწილეებმა შეთანხმება ვერ შეძლეს და ყოფილი იტალიის კოლონიების საკითხი განსახილველად გადაეცა *გაეროს გენერალური ასამბლეის* III სესიას.

პარიზის კლპში. იხ. „ათის ჯგუფი“.

პარიზის კონგრესი 1856, მიმდინარეობდა 13(25).II – 18(30).III, დასრულა ყირიმის ომი 1853-56. კონგრესში მონაწილეობდნენ რუსეთის და მასთან სამომარ მდგომარეობაში მყოფი დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, თურქეთის და პრუსიის, ასევე ავსტრიის და პრუსიის წარმომადგენლები (ეს ქვეყნები ომის პერიოდში მტრულ პოლიტიკას აწარმოებდნენ რუსეთის მიმართ). მოლაპარაკებებს საფუძვლად დაედო საზავო ხელშეკრულების (რომელიც შემოეშვა ანტირუსულმა კოალიციამ 1854 წლის ზაფხულში და განიხილვდა *ვენის კონფერენციამე* 1855 რუსეთის მონაწილეობით) ე.წ. "ოთხი პირობა", ასევე სევესტოპოლის დაცემის (27.VIII.8.IX.1855) შედეგ წამოყენებული მოთხოვნა შავი ზღვის ნეიტრალიზაციის შესახებ. კონგრესზე რუსეთმა გამოიყენა გამორჩეულებს შორის უთანხმოება და საფრანგეთთან დაახლოების გზით მიადწია შავის პირობების შემსუბუქებას. კონგრესის დასკენით სხვა ომებზე ხელმოწერილი პარიზის საზავო ხელშეკრულება ითვალისწინებდა: რუსეთის მიერ თურქეთისათვის ე. წ. ყარსის გადაცემას, სევესტოპოლისა და თურქეთის მოკავშირეების მიერ დაკავებული ყირიმის სხვა ქალაქების სანაცვლოდ; შავი ზღვის ნეიტრალიზაცია გამოეხატებდა და იქ რუსეთთან და თურქეთის სამხედრო ფლოტებისა და არსენალების აკრძალვას, ლუნიამე თავისუფალი ნავოსნობის გამოცხადებას ორი საერთაშორისო კომისიის კონტროლქვეშ; რუსეთის მიერ მოლდავეთისთვის ლუნას შესართავისა და მასთან მიმდებარე სამხრეთ ბუზარაბის საწოლის გადაცემას; ხელშეკრულებს ერიოვოდა 3 კონვენცია (პირველი ადასტურებდა 1841 ლინდონის კონვენციის საზღვრო სომადღებისათვის შავი ზღვის სრუტეების დახურვის შესახებ, მეორე ადგენდა შავ ზღვაზე რუსეთის დომინაციის მსუბუქი საფუძავო სომადღების რიყხეს, მესამე უკრძალავდა რუსეთს ალანდის კუნძულებზე (ბალტიის ზღვა) საზღვრო სიმაგრეთა მშენებლობას); თურქეთის ქრისტიან ქვეყნებში მთავრად გადაეცა ვეროვოდა; სახელმწიფოს შინა-რთიველობაში ნებადართული გახდა სულთნის რესკრიპტი 18.11.1856, რომლითაც გამოცხადდა ყველა ქრისტიანული სარწმუნოების თავისუფლება. პარიზის საზავო ხელშეკრულებამ საავად დაუღო რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ახალ კურსს. საღვთო კავშირის დაშლის, რუსეთ-თურქეთის დაძაბული ურთიერთობის და რუსეთის შინაური ბრტანეთის მტრული პოზიციის პირობებში რუსეთის დიპლომატიური ღონისძიებები ძირითადად მიმართული იყო საფრანგეთთან დაახლოებისკენ.

რუსეთის საერთაშორისო მდგომარეობის განმტკიცებამ სამეფოებამ მისცა მას 19(31).X.1870, გაეუქმებინა მისი სუვერენიტეტის შემსახველი პარიზის სახელო ხელშეკრულების დებულებები შავი ზღვის ნეიტრალიზაციის შესახებ. კონგრესის გადაწყვეტილებით ბალკანეთში შექმნილი საერთაშორისო ერთიანი იურიდიული სისტემის სერვილური ელვლებები შეიგნა სანსტეუანოს სახელო ხელშეკრულებამ 1878 და ბერლინის კონგრესმა 1878. რომელიც დაასრულეს რუსეთ-თურქეთის ომი 1877-78.

პარიზის კონვენციის საბრუნველი შეთანხმება დაიწყო მისი 1883, ძირითადი მრავალპირობი შეთანხმება სამრეწველო საკითხების დაცვის სფეროში, ხელი მოეწერა 20.III. არტულებს გამოვლისების, სასაქონლო ნიშნების, სამრეწველო ნიქების და ა.შ. საბარობლობრივი დაცვის საკითხებს. კონვენციის მეორე და დებულება ე.წ. კონვენციური პროტექტის შესახებ, რომლის შესაბამისად კონვენციის ერთ-ერთ წევრსახელმწიფოში შეტანილი განაცხადი პატენტზე ან საავტორო მოქმობაზე, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე და ა.შ. სარგებლობის პროტექტის. ყველა წევრ-სახელმწიფოში კონვენციის ითვალისწინებს ნებისმიერი წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეებისათვის ისეთივე საბარობლობრივი დაცვის უზრუნველყოფის, როგორც საკუთარი მოქალაქეებისათვის. კონვენციის წევრები ვალდებული არიან უზრუნველყონ მათ გერმანიის ორგანიზებულ ოფიციალურ ან ოფიციალურად აღიარებულ საერთაშორისო გამოყენებზე დემონსტრირებული გამოგონებებისა და სხვა ექსპონატების დროებითი საბარობლობრივი დაცვა. კონვენციის რიგი დებულებები მიმართულია არაკეთილსინდისიერი კონკრეტის ალკეთისკენ. კონვენციის წევრი სახელმწიფოები ქმნიან სამრეწველო საკუთრების დაცვის საერთაშორისო კავშირს, რომლის უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, ასევე მოქმედებს აღმასრულებელი კომიტეტი და საერთაშორისო ბიურო.

პარიზის კონვენციის 1858, ჩაგარდა 10(22).V – 7(19).VIII. მოიწვიეს პარიზის კონგრესის 1858 გადაწყვეტილების შესაბამისად – მოლდავეეთისა და ვალახეთის სამთავროთა სტატუსის განსაზღვრის მიზნით, რომლებიც იმპროდენს ერთ სახელმწიფოდა გაერთიანებისათვის. კონვენციის მიზანმიმართულად რუსეთის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, ავსტრიის, თურქეთის, პრუსიისა და სარდინიის წარმომადგენლები. კონვენციის შემსახველად, რომელიც შეუერთდა სარდინია, მხარი დაუჭირა სამთავროს გაერთიანებას. ავსტრია, დიდი ბრიტანეთი და თურქეთი გამოვიდნენ გაერთიანების წინააღმდეგ, სოლო პრუსია ხან ერთი ბანაკის მხარეზე იყო, ხან მეორის. განხილვა მიმდინარეობდა საერთაშორისო მიერ შემუშავებული კომპრომისული პროექტის საუბრეებზე, რომელიც ითვალისწინებდა ორივე მთავრის ხელისუფლების შენარჩუნებას და ორივე სამთავროსათვის საერთო მმართველობის ორგანიზების შექმნას. კონვენციის მონაწილეთა მიერ 7(19).VIII ხელმოწერილი კონვენცია ითვალისწინებდა "მოლდავეეთისა და ვალახეთის გაერთიანებული სამთავროს" შექმნას თურქეთის სკლავის სუვერენიტეტი და თითოეულ მთავანში საკუთარი მთავრის ხელისუფლების შენარჩუნებით, რამდელი უნდა აერჩია სამთავროთა წარმომადგენლობითი კრებებს. კონვენციის

შესაბამისად, იქმნებოდა ორივე სამთავროსთვის საერთო ორგანო, კანონების შექმნებისათვის (ქვერალური კომისია) და უმაღლესი სასამართლო. ომის შემსახველად ორი სამთავროს მიღებულია კორაქები უნდა გაერთიანებული იყოს ერთიან არმიით. სამთავროთა რეგულირება გერმანიის ევროპული ოც კონვენციის ყველა მონაწილეს მიერ. 1859 წლის დასაწყისში მოლდავეეთისა და ვალახეთის საამაქონლო კრებებმა თურქეთის, დიდი ბრიტანეთისა და ავსტრიის წინააღმდეგობის მიუხედავად, აირჩიეს საერთო მმართველი – ალექსანდრე ექვმა და ამის დასრულეს ორი სამთავროს გაერთიანება. რუსეთისა და საფრანგეთის მიერ სომთავროთა მმართველის პირიქითი თურქეთის იძულებული გახდა, დათანხმებული ექნას არსებულს. 1861 ეკლავ შექმნილი სახელმწიფო, რომელიც მიიღო რუმინეთის სახელმწიფოება, აღიარებულ იქნა პარიზის კონვენციის 1858 გარანტი სახელმწიფოების მიერ მოლდავეეთისა და ვალახეთის პოლიტიკური გაერთიანება ერთ სახელმწიფო – რუმინეთის სამთავროს განმტკიცად 24.I.1862 რუმინეთის პირველი საერთაშორისო მთავრობისა და პირველი ეროვნული კრების შექმნით. რუსეთ-თურქეთის ომის (1877-78) დროს რუმინეთის პარლამენტმა (რუმინეთი რუსეთის მიუღებობის წარმომადგენლად) 1877 წლის მისიში გამოაცხადა ქვეყნის დამოუკიდებლობა, რომელიც საბოლოოდ აღიარეს ბერლინის კონგრესზე 1878.

პარიზის მრეწველთა პირველი მიჯნაობის საბითონის რაბუნობის თარგამი 1968-73, მიმდინარეობდა 10.V.1968-დან, როგორც ეიგნამის დემონსტრაციული რესპუბლიკის და აშშ-ის წარმომადგენელთა ორმხრივი შეხვედრები, ხოლო 18.I.1969-დან – როგორც ოთმხრივი კონვენციის ეიგნამის დემონსტრაციული რესპუბლიკის, აშშ-ის, სამხრეთ ეიგნამის განათვის ეიგნამის ეროვნული ფორმის (1969 წლის ივნისიდან – სამხრეთ ეიგნამის რესპუბლიკის დროებითი რევილუციური მთავრობა) და საიგნამის აღმინისტრაციის წარმომადგენლებს შორის. ეიგნამის საკითხის საბოლოოდ მოქმობის მიზნით სამხრეთ ეიგნამის განათვის ეიგნამის ეროვნულმა ფორმამ წამოაყენა გეგმა, რომელიც მოლდაველ ეიგნამის დემონსტრაციულმა რესპუბლიკამ და ცნობილია „10 პუნქტი“ სახელწოდებით. „10 პუნქტი“ ითვალისწინებდა ამერიკელთა და მოკავშირეთა ჯარების სრულ და უპირობო გაეყვანას სამხრეთ ეიგნამიდან, სამხრეთ ეიგნამში არსებული ამერიკული სამხედრო ბაზების ლეგიტიმაცია; ყველა იმ აქტზე ვარის თქმას, რომელიც მიმან აყენებდა სამხრეთ ეიგნამისა და ეიგნამის დემონსტრაციული რესპუბლიკის სუვერენიტეტს. გერმანიის მოლდაველთან და უშიშროებას; ყველა სამინაო საკითხი, რომელიც სამხრეთ ეიგნამს ეხებოდა. უნდა გადაეწყვიტათ თითოეული ეიგნამელებს ეცხოვრონ ჩარევის გარეშე. სამხრეთ ეიგნამის სხვადასხვა პოლიტიკურ ძალთა წარმომადგენლებს უნდა ეწარმოებინათ მოლაპარაკებები დროებითი კოალიციური მთავრობის შესაქმნელად, რომლის ამოყვანა იქმნებოდა სამხრეთ ეიგნამში საყოველთაო თავისუფალი და დემონსტრაციული არჩევნების ჩაგარება, დამუშავებული კრების შექმნა. კონ-

სტიკციის შემუშავება და კოალიციური მთავრობის ჩამოყალიბება. გათვალისწინებულ იყო, რომ სამხრეთ ვიეგნამი ვაგარუხდა მშვიდობისა და ნეიტრალიტეტის პოლიტიკას: ვიეგნამის გაერთიანება უნდა მოხსობდყო თანდათან და მშვიდობის მისაღწევით. აშშ-ის მთავრობამ, რომელიც ცდილობდა თავისი პოზიციების შენარჩუნებას, წამოაყენა ომის „დამწერკა-ნობაისი“ ანუ „ვიეგნამობაისი“ გეგმა. აშშ-ის ასეთი პოზიციის გამო შოლაპარაკებები ჩიხში მოქცეა. სამხრეთ ვიეგნამელი საგროგეტის საბრძოლო წარმატებებმა, დიპლომატიურმა აქტივობამ 1917-72 შოლაპარაკებები ჩიხიდან გამოიყენა და ხელი შეუწყო შეთანხმებების შემუშავებას. 27.1.1973 პარიზში ვიეგნამის დემოკრატიული რესპუბლიკის, სამხრეთ ვიეგნამის რესპუბლიკის, საიგონის აღმინისტრაციისა და აშშ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას ვიეგნამში ომის შეწყვეტისა და მშვიდობის აღდგენის შესახებ.

პარიზის ომში 1920 (ბესარაბიის თაობაზე), ხელი მოაწერეს 28.X. ერთი მხრე, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, იტალიის და იაპონიის და, მეორე მხრე, რუმინეთის წარმომადგენლებმა. ოქმი აღიარებდა ანექსიას, რომელიც არღვევდა საბჭოთა კავშირ – რუმინეთის შეთანხმებას 1918. ოქმი მიიღეს საბჭოთა მთავრობის პოზიციის მიუხედავად, რომელიც არ ცნობდა ბესარაბიის დაპყრობას. ოქმი არ იქნა რადიციურებული იაპონიის მიერ და ძალაში არ შესულა.

პარიზის საერთაშორისო კონფერენცია მიზანშეწონილი საკითხები 1973. მიმდინარეობდა 26.II – 2.III ვიეგნამში ომის შეწყვეტისა და მშვიდობის აღდგენის შესახებ შეთანხმების (1973) შესახებ და ამ შეთანხმების დასაძირკვებლად. მონაწილეობდნენ შეთანხმებაზე ხელმოწერი მხარეების – ვიეგნამის დემოკრატიული რესპუბლიკის, სამხრეთ ვიეგნამის რესპუბლიკის, აშშ-ის და საიგონის აღმინისტრაციის, ასევე სსრკ-ის, საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთის, ჩინეთის, პოლონეთის, უნგრეთის, კანადის, ინდონეზიის საგარეო საქმეთა მინისტრები და გაეროს გენერალური მდივანი. კონფერენცია წარმატებით დასრულდა. 2.II ხელი მოაწერეს ვიეგნამის საკითხზე საერთაშორისო კონფერენციის აქტს, რომლითაც მისმა მონაწილეებმა მოიწონეს შეთანხმება და მისი 4 ოქმი, ეისრეს ვალდებულება. პატივი უცათ და განეხრებლად შეესრულებინათ იგი. ოქმი მთითავებულ იყო, რომ შეთანხმება პასუხობს ვიეგნამელი ხალხის ინტერესებს, უზრუნველყოფს მისი დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის უფლებას. ვიეგნამის გერიგორიულ მთლიანობას და ერთიანობას, ასევე სამხრეთ ვიეგნამის მთავრობის თვითგამორეკვის უფლებას.

პარიზის საბავო კონფერენცია 1919-20, მიმდინარეობდა 18.I.1919-დან 21.I.1920-მდე შესვენებით: მოწვეული პირეულ მსოფლიო ომში 1914-18 გაბარჯებულმა სახელმწიფოებმა დამარცხებულ ქვეყნებთან საბავო ხელშეკრულებათა შემუშავებისათვის. კონფერენციამ მთავარი როლის ასრულებდა „ოთხთა საბჭო“ („დალი ოთხთხელ“) აშშ-ის პრეზიდენტ ვუდროუ ვილსონის, პრემიერ-მინისტრების ე. ბ. კლეშანსის (საფრანგეთი), და ლიოდ ჯორ-

ჯის (დიდი ბრიტანეთი) და ე. ორლანდოს (იტალია) შემადგენლობით. კონფერენციის სდომებს, რომლებზედაც გერმანიასთან საბავო ხელშეკრულების პირობები განიხილებოდა, თან სდევდა მწვეუარ ბრძოლა საბჭოს წყევრება შორის. საფრანგეთი ცდილობდა გერმანიის მაქსიმალურად დასუსტებას გერიგორიული, სამხედრო, პოლიტიკური და ეკონომიკური თვალსაზრისით და წამყვანი პოზიციების დაკავებას ევროპაში; აშშ და დიდი ბრიტანეთი ცდილობდნენ შეესარჩუნებინათ გერმანიას, როგორც ევროპის საფრანგეთის ვაგენის საპირისპირო ძალა. გერმანიასთან დაკავშირებული გერიგორიული საკითხების განსხილებისას აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია პოლონეთის სახელმწიფოს საკითხში. საფრანგეთმა, რომელიც დაინტერესებული იყო ძლიერი პოლონური სახელმწიფოს შექმნით „1772 წლის სახლერებში“ (რომელიც შეასრულებდა მისი მოკავშირის როლის აღმოსავლეთ ევროპაში როგორც გერმანიის, ისე საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ), ეერ მიაღწია პოლონეთისათვის მთელი მემო სილგობის ვაგენისა და დთანმდა პლეზისციტის ჩატარებამე. (შემდგომში პლეზისციტს შედეგად მოჰყვა ამ გერიგორიის ვაგეო პოლონეთისა და გერმანიის შორის). დანკი (დანსკი) ვაგეოსადღა თაგის უფად ქალაქად ერთა ლიგის უმაღლესი კომისიის მმართველობით, ხოლო ქალაქის საგარეო პოლიტიკის მარევა ვადაეცა პოლონეთის. საფრანგეთის დაგენივლი მითოსონით კონფერენციამ აღმოსავლეთ ვაგენიის (დასავლეთ უკრაინის) ოკუპირების ნებართვა მისცა პოლონეთს, მავრამ ამ გერიგორიის სახელმწიფოებრივი მიქეთენების საკითხი მაშინ არ ვადაწყვეტლა. 8.XII.1919 ანტანტის უმაღლესმა საბჭომ მიიღო დეკლარაცია „პოლონეთის დასავლეთით აღმოსავლეთ სახლერის შესახებ“. მოკავშირეთა დისკუსიამ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა გერმანიის რეპარაციის პრობლემაში. მიიღეს საფრანგეთის წინადადება იმის შესახებ, რომ გერმანიის ვადაეცა და ომის დროს მიყენებული ვეულ მარალი. ვილსონის, ლიოდ ჯორჯის და კლეშანსის შეუთოვარი ბრძოლა ერთა ლიგის შექმნის საკითხზე ვაგეოულა და ორგანიზაციის სტაგეტის (წესებების) მიღებამდე კონფერენციის პლენუმზე 26.IV.1919. მხოლოდ 7.V.1919 მოკავშირეებმა შეტლეს შეთანხმებინათ გერმანიასთან ხელშეკრულების გეკლეტი. ამ დღეს გერმანიის დელეგაცია პირეულად დაუმეეს კონფერენციამე და მას ვადაეცა ხელშეკრულების გეკლეტი. (იხ. *გერმანიის საბავო ხელშეკრულება 1919*). კონფერენციის მუშაობის შედეგად მომზადდა ასევე ხელშეკრულებები ავსტრიასთან (იხ. *სენ-ვერმენის საბავო ხელშეკრულება 1919*), ბულგარეთთან (იხ. *ნეის საბავო ხელშეკრულება 1919*), უნგრეთთან (იხ. *ტრიანონის საბავო ხელშეკრულება 1920*), თურქეთთან (იხ. *სევრის საბავო ხელშეკრულება 1920*).

პარიზის საბავო კონფერენცია 1946, საერთაშორისო კონფერენცია, მოწვეული II მსოფლიო ომში გამარჯვებული ანტიჰიტლერული კოალიციის ქვეყნებსა და ევროპაში ჰიტლერული გერმანიის ყოფილ მოკავშირეებს (იტალია, რუმინეთი, ბულგარეთი, უნგრეთი და ფინეთი) შორის საბავო ხელშეკრულებათა პროექტების განსახილველად. მიმდინარეობდა პარიზში 1946 წლის 29 ივლისიდან 15 ოქტომბრამდე. მონაწილეობდნენ სსრკ, აშშ, დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ჩინეთი, ავსტრალია, ახალი ზელანდია, ბელგია, ბულგარეთის სსრ, ბერძნული,

ეთიოპია, ინდოეთი, იუკონსლავია, კანადა, ნიდერლანდი, ნორვეგია, პოლონეთი, საბერძნეთი, სამსრეთი აფრიკის კავშირი, უკრაინის სსრ, ჩეხოსლოვაკია, სულ 21 ქვეყანა. დაინტერესებულ სახელმწიფოთა (ავსტრია, ალბანეთი, ვენეცია, ერაყი, ირანი, კუბა, მექსიკა) დიპლომატიის სამუშაოებში მიეკუთვნებოდა მხოლოდ ერთი სახელმწიფო. კონფერენციამ მოისმინა გერმანიის ყოფილ მოკავშირეთა შთაბრძნობების დიპლომატიის ანგარიში. საბჭოთა ხელშეკრულებების მომზადების საკითხი კონფერენციის მოწვევამდე რამდენჯერმე განიხილა საგარეო საქმეთა მინისტრების საბჭომ (სსმს) მოსკოვში, ლონდონსა და პარიზში. კონფერენციის მსვლელობის დროს იმართებოდა შუამავი და უკიდურესი საბჭოთა დელეგაციასა და დასავლეთის სახელმწიფოთა (განსაკუთრებით აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის) დელეგაციათა შორის. კონფერენციამ განიხილეს გერმანიის ყოფილი საკითხები: შავ, ქ. გროსტის და დუნაის "ინტერნაციონალიზაცია", საბერძნეთის მოთხოვნები ალბანეთისა და ბულგარეთის მიმართ, იტალიის ყოფილი კოლონიების ბედი. კონფერენციამ ძირითადად დაამტკიცა სსმს-ში მიღწეული შეთანხმებები. საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგობის მიუხედავად, კონფერენციამ მთლიან მოავითრია ერკობენდია (შავ, დუნაის „ინტერნაციონალიზაციის“ შესახებ და სხვ.). ხუთ ევროპულ ქვეყანასთან საბჭოთა ხელშეკრულების საკითხი შემდგომ განიხილა სსმს-ს ნიუ-იორკის სესიამ (1946 წლის ნოემბერ-დეკემბერი).

პარიზის საბჭო ხელშეკრულება 1856, იხ. პარიზის კონგრესი 1856.

პარიზის საბჭო ხელშეკრულება XVIII-XIX სს. I. ხაზს უსვამს 1763. ხელი მოაწერეს 10.II ვერსალში, დიდი, ერთი მხრით, დიდ ბრიტანეთს, და, მეორე მხრით, საფრანგეთსა და ესპანეთს შორის. კუბერტისურვის ხელშეკრულებასთან (1763) ერთად დასაძრულა შეიძლება 1756-63. მოვლენებით სულსა დასაძრულა შეუძლებელია პორტუგალია. ხელშეკრულების ანაზისად, დიდმა ბრიტანეთმა საფრანგეთისგან მიიღო: ჩრდილოეთ ამერიკაში – კანადა, კუნძული კეპ-ბრეტონი და მდ. მისისიპის აღმოსავლეთით მდებარე მიწები (აღმოსავლეთი ლუიზიანა) ახალი ორლოვის გამოკლებით; ვესტინდიაში – კუნძულები დომინიკა, სენტ-ვინსენტი, გრენადი და გობაგო; აფრიკაში – სენეგალის თითქმის მთელი ტერიტორია; ინდოეთში – თითქმის ყველა საფრანგეთის სამფლობელო, 5 ქალაქის გარდა; კუნძული მენორკა, რომელიც ფრანგებმა დაიპყრეს 1756 წელს, დაუბრუნდა დიდ ბრიტანეთს ბრიტანეთის საფრანგეთის გადასცა კუნძულები სენ-პიერი და მიკელონი. ესპანეთმა ბრიტანეთს გადასცა ულორდა, ხოლო კომენსალიის სახით საფრანგეთისგან მიიღო დასავლეთი ლუიზიანა და ულორდა ანაზალა. ხელშეკრულება დასავლეთი ვესტინდიის ზღვის 1648 შემდეგ ევროპაში დადებულ ყველა ხელშეკრულებას და ითვალისწინებდა სამხედრო გვეყვანის გაყვანას, ახვედ საფრანგეთს და ესპანეთს აკისრებდა ჯარების ვეჯიუციის პორტუგალიიდან და მისი კოლონიებიდან, ხოლო საფრანგეთს – პანოევიდან.

2. ხაზს უსვამს 1801, ხელი მოაწერეს 26.IX.(8.X) პარიზში, დიდი რუსეთსა და საფრანგეთს შორის, რომელიც ცდლობდა რუსეთის სახით შეეძინა მოკავშირე დიდი ბრიტანეთის

წინააღმდეგ ხელშეკრულება აყვანებდა იმეილობასა და მეტობობის საფრანგეთისა და რუსეთის შორის, რომლებმაც ორმხრივად იკისრეს, არ დახმარებოდნენ ერთმანეთის მტრებს. ორ ქვეყანას შორის აღდგა დიპლომატიური და საჯარო ურთიერთობები. საღმელლო კონფერენცია (რომელსაც) ხელი მოაწერეს 28.IX.(10. XI) და ერთობა ხელშეკრულებას, რუსეთისა და საფრანგეთმა იკისრეს, შეთანხმებულად ემოქმედათ გერმანიამ ჩამოყალიბებული სახელმწიფოებრივი მოწყობის შენარჩუნებისათვის. "ავსტრიისა და ბრანდენბურგის სასკოლო სახლებს შორის ფონასწრობის" დაეყვანა შემდგომით. ორივე სახელმწიფო შეთანხმდა ასევე, რომ ერთობლივად ემოქმედათ იტალიისა და პაპის ტახტის მომავალი ბედის საკითხის მოწესრიგებისათვის. საფრანგეთმა იკისრა, და ეყოფილებოდა დევეო მთლიანობა კუბით რუსეთის შეპაპელობით თურქეთთან მშვიდობის აღდგენის მიზნით, ხოლო რუსეთმა იკისრა შეპაპელობა თურქეთთან, ფრანგი სამხედრო გვეყვანის განთავისუფლებისათვის. ორივე სახელმწიფომ ცნო მედიე ერთობული კუნძულის (იონიის კუნძულების) დამოუკიდებლობა და კონსტიტუცია. რუსეთმა იკისრა ჯარების გამოყვანა ამ ტერიტორიიდან. საფრანგეთმა იკისრა, შეენარჩუნებინა ორივე სიცილიის სამეფოს მთლიანობა, ხოლო ვენეციის მომავალი ბედის გარეყვანის შესახებ – ელიარებინა მისი სეიგრალიტეტი და გვეყვანა მისი გერგორიოდან საფრანგეთის ჯარები. კონფერენცია რუსეთსა და საფრანგეთს აკისრებდა, ემოქმედათ ერთობლივად მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში "წონასწორობის აღდგენის" მიზნით და უზრუნველყუათ მღვიანისობის თავისუფლება, რაც, არსებითად, დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ საფრანგეთის მთავრობამ თავი აარიდა მისი ზოგიერთი პირობის შესრულებას. ამას მოჰყვა რუსეთ-საფრანგეთის ურთიერთობების გაუარესება, 1804 დიპლომატიური ურთიერთობების გაწყვეტა, ხოლო 1805 მე-3 ანტიფრანგული კოალიციის შექმნა. 3. ხაზს უსვამს 1806, ხელი მოაწერეს 8.II.VII პარიზში, დიდი რუსეთისა და საფრანგეთს შორის, აუსტრიულითან ბრძოლის შემდეგ ჩადარებულ მოლაპარაკებების შედეგად. ხელი მოაწერა რუსეთის წარმომადგენელს პ.ი. უბრთ მისხიის მიერ შედგენილი ინსტრუქციების საწინააღმდეგოდ. ხელშეკრულებამ გამოიხსნა იმეილობა და მეტობობა ორ ქვეყანას შორის. რუსეთმა იკისრა ჯარების გამოყვანა სპარსეთში მოქმედებების დროს მის მიერ დაკუთხული აღმოსავლეთი ხმელთაშუაზღვისპირეთის ტერიტორიებიდან. მასვე დაეკისრა ვალდებულება, ენო ზომავ ბრძანარტი ორივე სიცილიის მეფეც. ამასთან, ნეაპოლზე ბრძანარტებს უნდა მიეცათ კომპენსაცია ბალეარის კუნძულების სანაველოდ, რომელიც ესპანეთს ეკუთვნოდა. საფრანგეთმა იკისრა, სანო თვის შემდეგ გვეყვანა ჯარები გერმანული სამთავროებიდან და აღეყვანა რაგუნის რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა. ორივე სახელმწიფომ ცნო შეიღო შეყვანებული კუნძულის და თურქეთის დამოუკიდებლობა. საფრანგეთმა აიღო ვალდებულება, დაეკისრებინა პრუსიისათვის შეყვანისათვის ზავის დადება საფრანგეთთან და პრუსიასთან, შეყვანის მიერ პომერანიის შენარჩუნების შემთხვევაში.

ამ გარემოებებს უნდა მოჰყოლოდა ინგლის-რუსეთის კავშირის გაწყვეტა და რუსეთის იზოლაციამო მოქცევა. ამისგან რუსეთის ოსმალეთის სახელმწიფო საბჭომ, სადაც ხელშეკრულება განსახილველად წარადგინეს, ერთხმად უარყო იგი.

4. ხელშეკრულება 1814, ხელი მოაწერეს 18(30).V პარიზში საფრანგეთის და რუსეთის წარმომადგენლებმა. დაილო საფრანგეთისა და მე-8 ანტიფრანგული კოალიციის მონაწილეებს – რუსეთს, დიდ ბრიტანეთს, ავსტრიასა და პრუსიას შორის. შემდგომში ხელშეკრულებას შეუერთდნენ შვეიცია, ესპანეთი და პორტუგალია. მოკავშირე სახელმწიფოთა ჩანაფიქრით, ხელშეკრულება უნდა გაემდინათ ევროპის ახალი პოლიტიკური მოწყობის ფუნდამენტის საფრანგეთის რევოლუციისა და ნაპოლეონ I-ის იმპერიის დასრულების მიზნით. ხელშეკრულების მიხედვით, საფრანგეთს დაუტოვეს ტერიტორია 1792 წლის საზღვრებში, აღდგა ნიდერლანდის დამოუკიდებლობა ორანჟელთა სამეფო სასახის მშობრთაგან, ასევე შვეიცარიის, გერმანიის სამთავროებისა და იტალიურ სასულთნოსა და მოსკოვს დასთანხმდა იმ მიწების გარდა, რომლებიც ავსტრიას გადაეცა. დიდმა ბრიტანეთმა შეინარჩუნა კენსელი მალტა და იკარა, დაებრუნებინა საფრანგეთისთვის ყველა მიტაცებული კოლონია, რომელიც ამ უკანასკნელს ეკუთვნოდა 1792 წლისათვის. კენსელის: გობაგოს, სენგლესიას და ინდოეთის ოკეანის ფრანგული კუნძულების, რომლებიც ბრიტანეთის მფლობელობაში დარჩა, და კენსელ ჰაიდის ესპანური ნაწილის გარდა, რომელიც ესპანეთის დაუბრუნდა. მეექვსის და პორტუგალიას საფრანგეთისთვის უნდა დაებრუნებინა შესაბამისად, კენსელ გვადულუპა და საფრანგეთის გვირა. საფრანგეთში დაიბრუნა ასევე თავისი სახელმწიფოებრივი ინდოეთში მათი გუბერნიების უფლების გარეშე. გამოესაღდა ნაოსნობის თავისუფლება მდ. რაინზე. იმ მიწების სტატუსი, რომლებზეც საფრანგეთს უარი თქვა, დათანხმდა 1792 წლის საზღვრებზე, უნდა განესაზღვრა ექვსი მიწვეულ სამშვიდობო კონვენტის (იხ. ენის კონტრაქტი 1814-15). ხელშეკრულების საიდუმლო მუხლების თანახმად, საფრანგეთს, გერმანიულ (თანაქედ. ჩრდილოეთის) მდგასა და მდ. მაასს (ბელგია) შორის მდებარე მიწები უნდა შესულიყო პოლიტიკის შემადგენლობაში, სილიო მდ. რაინის მარცხენა სანაპიროს გერმანიულ მიწები, რომლებიც საფრანგეთს შეუერთდა 1794 წლის შემდეგ. განკუთვნილი იყო ნიდერლანდის გაფართოების, ასევე პრუსიისა და სხვა გერმანიურ სახელმწიფოებისათვის გადასაცემად, სარლინი ალფა უწინდელ საზღვრებში, შამპენისა და ანესის გამოკლებით, რომლებიც საფრანგეთს გადაეცა, სამაგიეროდ მან (სარლინიამ) კომპენსაციის სახით მიიღო გენევა. ჩრდილოეთი იტალიის ნაწილი, რომელსაც სამხრეთი ესპანურები და მდინარეები: პო და ტესინი, ასევე გბა ლაგო-მაჯორე, გადაეცა ავსტრიას. ამრიგად, ხელშეკრულებამ საფრანგეთის ირგვლივ შექმნა მისაღმი მტრულად განწყობილ სახელმწიფოთა რკალი, რომლებიც დაუპირისპირებულდნენ მომავალში შესაძლო ფრანგულ ექსპანსიას. ამავე დროს ხელშეკრულებამ საფრანგულ შეუნარჩუნა მნიშვნელოვანი ტერიტორია; ნაპოლეონ I-ის "ასი დღის" შემდეგ მოკავშირეებმა აიძულეს საფრანგეთი, მიეღო ზავის უფრო მძიმე პირობები, რომლებიც

განმტკიცდა პარიზის სამაგრო ხელშეკრულებით 1815. 5. ხელშეკრულება 1815, ხელი მოაწერეს 8(20).XI პარიზში, რუსეთისა და საფრანგეთის წარმომადგენლებმა. დაილო საფრანგეთსა და მე-7 ანტიფრანგული კოალიციის მონაწილეებს – რუსეთს, დიდ ბრიტანეთს, ავსტრიასა და პრუსიას შორის. ხელშეკრულების პირობები შემუშავდა მოკავშირეთა კონფერენციამ, რომელიც გაიხსნა პარიზში ნაპოლეონის ეაგერლოსთან დამარცხების შემდეგ (1815, იენისი). დიდი ბრიტანეთი და პრუსია მოითხოვდნენ საფრანგეთისათვის უტიფრულად მძიმე პირობების წაყენებას, კერძოდ, გერმანიული სახელმწიფოებისათვის მდ. რაინის მთელი მარცხენა სანაპიროს გადაცემას და საფრანგეთის მიერ 200 მილიონი ფრანკი კონტრიბუციის გადახდას. ეს პირობები უარყო რუსეთმა, რომელსაც არ სურდა საფრანგეთის მეგობრებად დასუსტება. მისი მტკიცე პოზიციის გამო, დიდი ბრიტანეთი და პრუსია დათანხმდნენ, რამდენადაც შეეძლონ განათავსონ თავიანი მოთხოვნები. ხელშეკრულების თანახმად, საფრანგეთისათვის აღადგინა 1790 წლის საზღვრები. შეტანილი ცვლილებების შედეგად, მან დაკარგა სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი პუნქტები: ფილიპეილი, მარიენბურგი, ბუონისი, მარიენბურგისა და საარლანსის, ასევე ლანდეს საჰაეროფლოები. მოკავშირეთა 150-ათასიან არმიას უნდა დაეკავებინა მთელი რიგი ფრანგული სიმაგრეები ქვეყნის ჩრდილო-აღმოსავლეთით. მათი შენახვა დაეკისრა საფრანგეთს, ხოლო ოკუპაციის ვადა განისაზღვრა 3-5 წლით. საფრანგეთმა იკარა 700 მლნ ფრანკი კონტრიბუციის გადახდა, და გარდა ამისა, კერძო პირთა ფრანსური პრეტენზიების დაკმაყოფილება, რამაც საკმაოდ გაზარდა ეს თანხა. ხელშეკრულების მონაწილეებმა დაადგინეს პარიზის სამაგრო ხელშეკრულების 1814 და ენის კონტრაქტის 1814-15 დასკვნითი აქტის (28.V(9.VI).1815) ყველა პირობა. შემდგომ წლებში ფრანგულმა დიპლომატიამ მოახერხა რუსეთის მხარდაჭერით მიღწეული ხელშეკრულების პირობების შემსუბუქებისათვის კონტრიბუციის თანხისა და ოკუპაციის ვადების საკითხში (მოკავშირეთა ჯარები საფრანგეთიდან გაიყვანეს 1818).

6. ხელშეკრულება 1898, ხელი მოაწერეს 10.XII პარიზში. დაილო აშშ-სა და ესპანეთის შორის. დაასრულა ესპანუ-ამერიკის ომი 1898. ხელშეკრულების თანახმად, ესპანეთმა უარი თქვა ყველა უფლებასა და ურდგენობაზე კუნძულებების მიმართ, რომლის ოკუპაცია უნდა მოეხდინა აშშ-ის ჯარებს. პუერტო-რიკო და ანტილიის არქიპელაგის სხვა ესპანური კუნძულები, ასევე გუამი, – ყველაზე დიდი კუნძული მარიანას კუნძულების ჯგუფში, გადაეცა აშშ-ს. 20 მლნ დოლარად ესპანეთმა აშშ-ს დაუმო ფილიპინები (ამერიკის ჯარებმა ამ კუნძულების დაპყრობა შეძლეს მხოლოდ 1901 განმთავისუფლებული მოსარაობის ჩახშობის შემდეგ).

7. ლაზარეტი ხელშეკრულება 1900 (სანტო-სპაოლო) და ანტი-სან-პაოლო, დიდი რიგებში (ვაშინგტონის ოქმი 1900), რომლის თანახმად, ესპანეთმა უარი თქვა ფილიპინების არქიპელაგთან მძიმე კუნძულებზე, კერძოდ, კაბაიანის კუნძულებზე და სულეს არქიპელაგზე კუნძულ სინუგუსთან ერთად. კომპენსაციის სახით აშშ-მა იკარა ესპანეთისათვის 100 ათასი დოლარის გადახდა.

ბსა პიკლეურული გერმანიის მოუკემირე 5 ქვეყანასთან: იგალ-
ასთან, ფინეთთან, ბულგარეთთან, უნგრეთთან და რუმინეთთან.
ძალაში შევიდა 15.IX.1947 სსრკ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და სა-
ფრანგეთის მიერ მათი რატიფიკაციის შემდეგ. საზავო
ხელშეკრულებათა მომზადება მომდინარეობდა *ბერლინის*
(*სიგელდამის*) *კონფერენციის 1945* გადაწყვეტილების შესა-
ბამისად საფარო საქმეა მინისტრების საბჭოს ფარგლებში.
1. სასსრკ) ხელშეკრულება (ბრუნარის) ხელი მოაწერა,
ერთი მხრივ, 20-მა სახელმწიფომ, რომელთაც ომი გამოუცხა-
დაეს იტალიას და, მეორე მხრივ, იტალიამ. გერიგორიულმა
დადგენილებებმა განამტკიცა უმნიშვნელო ცვლილებები სა-
ფრანგეთ-იტალიის საზღვარში საფაროების სასარგებლოდ;
იტალია-იუგოსლავიის საზღვრის შეცვლა იუგოსლავიის სას-
არგებლოდ; გრიუსტი მტერი ოლქიდან ერთად გამოცხადდა
„თავისუფლად გერმანიად“. ლდგანების კუნძულები საბ-
ერსეთს გადაეცა. პოლიტიკური დადგენილებები იტალიის ბრ-
ისრება თავის მოქალაქეთა უზრუნველყოფას ადამიანთა
უფლებებით და ყველა თავისუფლებით, მათ შორის სიფყვის,
პრესის, რელიგიის თავისუფლებით. იტალიას აეკრძალა თავის
გერიგორიული ფაშისტური ორგანიზაციების აღორძინება.
იტალიამ აღიარა აღბანეთისა და ყითოპიის დამოუკიდებლობა
და სუვერენიტეტი და უარი თქვა ყველა იმ უფლებასა და პრი-
ვილეგიამე, რომლებიც მან ამ ქვეყნებში აგრესიის შედეგად
მისო. ხელშეკრულების III ნაწილის შესაბამისად იტალიამ
იკისრა იმ პირთა დაქვეება და სასამართლოსთვის გადაცემა,
რომელთაც სამხედრო დანაშაული ამ შეიღობისა და კაცო-
პრობის წინააღმდეგ დანაშაული ჩაიდინეს. სამხედრო დადგე-
ნისებები ითვალისწინება და სამხედრო ნაგებობათა გა-
ნადგურება იტალია-საფრანგეთის და იტალია-იუგოსლავიის
საზღვრების გასწვრივ, ახალი სამხედრო-საზღვო ბაზების
შესენელების აკრძალვის, კუნძულების – სარდლისა და სო-
ცილის ნაწილობრივ დემილგარიზაციას; იტალიას აეკრძალა
ნებისბერი სახის ატომური იარაღის შემუშავება და წარმოე-
ბა; ხელშეკრულებამ შემულა ასევე იტალიის სახმელეთო,
სამხედრო-საზღვო და სამხედრო-საჰაერო ძალების საერთო
რეაღენობა; განსაზღვრა იტალიის სამხედრო-საზღვო ფლო-
ტის ნაწილის მოკემირე სახელმწიფოებისათვის გადაცემის
წყებები. იტალიამ იკისრა მოკემირე სახელმწიფოებთან თან-
ამშრომლობა გერმანიისა და იაპონიის შეიარაღების თავიდან
ასაცილებლად.

2. სასსრკ) ხელშეკრულება (ბრუნარის) ომის შემდეგ
და „ბრუნარის“. ერთი მხრივ, ხელი მოაწერა, 12-მა სახელმწი-
ფომ. რომელთაც ომი გამოუცხადეს თითოეულ ამ ქვეყანას
და, მეორე მხრივ, რუმინეთმა, ბულგარეთმა და უნგრეთმა.
ხელშეკრულების გერიგორიულმა დადგენილებებმა დადას-
ტურა: ბულგარეთის საზღვრების უცვლილობა იმ სახით,
როგორც 1.1.1941 არსებობდა; უნგრეთის საზღვრები იმ სახით,
როგორც 1.1.1938 არსებობდა (გარდა უმნიშვნელო ცვლილებე-
ბისა ჩესოსლოვაკიის სასარგებლოდ ბრატისლავის რაიონში);
რუმინეთის საზღვრები იმ სახით, როგორც 1.1.1941 არსებობდა,
ხოლო რუმინეთ-უნგრეთის საზღვარი 1.1.1938 მდგომარეობით.
საბჭოთა კემირე-უნგრეთის საზღვარი დადინდა უნგრეთსა და
ჩესოსლოვაკია შორის ადრე არსებული საზღვრის გასწვრივ;
საბჭოთა კემირე-რუმინეთის საზღვარი დადინდა საბჭოთა
კემირე-რუმინეთის შეთანხმების 28.VI.1940 და საბჭოთა კემ-

მირ-ჩესოსლოვაკიის შეთანხმების 29.VI.1945 შესაბამისად. ე.წ.
ენის არბიტრაჟების 1938 და 1940 გადაწყვეტილებები არარსე-
ბულად გამოცხადდა. ხელშეკრულების საყიდაურმა მუხლებ-
მა განსაზღვრა მოკემირეთა ჯარების გაყვანა სამი ქვეყნო-
დან (ხელშეკრულების ძალაში შესვლიდან 90 დღის განმავლო-
ბაში). გამოაქვლის წარმოადგინდა სსრკ, რომლის ჯარებში
შეინარჩუნეს რუმინეთისა და უნგრეთში ყოფილი უფლებები.
ხელშეკრულებმა დადგინა შესაბამისი ქვეყნების მიერ გაცი-
რითანებულ ერებში შემაჯავდ ქვეყნების გერიგორიული განბ-
ლი ქონების რეპარაციის გადახდა სსრკ-თვის; ბულგარეთში –
იუგოსლავიისთვის და საბერნსკისთვის, უნგრეთში – სსრკ-
თვის, ჩესოსლოვაკიისა და იუგოსლავიისათვის. სსრკ-ის ბრ-
თავით მიიღეს მარალის ნაწილობრივი ანაზღაურების ინო-
ციბი. ეკონომიკურ დადგენილებებში რუმინეთის, უნგრეთისა
და ბულგარეთის მთავრობებმა აღიარეს სსრკ-ის უფლება ამ
ქვეყნებში არსებულ გერმანულ აქტივებზე. სამივე
ხელშეკრულებამ საყიდაურ მუსულები მიეძღვნა დანამე
საეპრო ნაოსნობის საყიდაურებს.

პარიზის შეთანხმება 1954, იხ. დასაუფეთ ვეროის, კემირი.

**პარიზის ხელშეკრულება 1952, იხ. ვეროსის თავდაცვითი გავრ-
თათება.**

პარიტიზმი (ლათ. paritas – თანასწორობა, თანასწორი ურთიერ-
ობა. შესაბამისობა) – საერთაშორისო ურთიერთობებში პ.
სინნავს მოლაპარაკების წარმოება; მხარეთა თანასწორობის
საყუქუქე. რაც გამოსატყვის მოლაპარაკების მოწინავეობითა
შეთანხმებას, გათივალისწინოს ურთიერთინტერესები და და-
ღინ ურთიერთმისაღები შეთანხმება. გერმინო „პარიტიკი“ ნი-
შნავს ასევე ორი სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის
შეიარაღებულ ძალების ან შეიარაღების ფალკული სახეებ-
ის თანასწორობას. ქვეყნის უფლად ერთეულში სუფთა ოქროს
შემეველობას ეწოდება ოქროს პ. სოლი ოქროთი გამოხატულ
ყრთუნულ ვალუბათა თანაყარობას – საეალუგო პ.

პარლამენტარმარმინი პაპმინი, საერთაშორისო არასამთავ-
რობო ორგანიზაცია; შეიქმნა 1889 პარიზში სხვადასხვა ქვეყ-
ნების პარლამენტულ წევრებს შორის პირად კონტაქტების
ხელშეწყობის და თანამშრომლობის გაწეითარების მიმართ. პ.პ-
ში ფუნქციონირებს პოლიტიკური, საერთაშორისო ურთიერ-
ობის, იურიდიული და ადამიანის უფლებების. ეკონომიკური
და სოციალური, განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და
გარემოს დაცვის კომისიები; მინიჭებული აქვს საკონსულტაციო
სტატუსი გავრის ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოში და
იუნესკოში. უმაღლესი ორგანოა ყოველწლიური კონფერენცია.
პ.პ-ის სამდღისო მუღბარეობს ექნევაში.

პარლამენტშირე, ერთ-ერთი მეომარი მხარის ოფიციალური
წარმომადგენელი, რომელსაც აქვს საზღვარი მოქმედების ბო-
ნაში მოწინააღმდეგესთან მოლაპარაკების წარმოების შესა-
ბამისი უფლებამოსილება. პ-ის უფლებები და ვალდებულებები

რეგულირდება დებულებით სახმელეთო ომის კანონებისა და ჩვეულებების შესახებ, რაც წარმოადგენს პაპაგის IV კონვენციის დანართის (იხ. *პაპაგის სამშვიდობო კონვენციები*); ასევე საზღვაო ომში ხსენებული დებულების ჩვეულებებითა და ნორმებით. პ-ის ხელშეუხებლობა ერთ-ერთი უძველესი საერთაშორისო ჩვეულებბაა: ხელშეუხებლობით სარგებლობენ მისი თანჩილები პირებიც. მისი განმასხვავებელი ნიშანია თუთრი დროშა. პ-მა ბოროტად არ უნდა გამოიყენოს თავისი სტატუსი. პ-იონაეის. მოწინააღმდეგის სამხედრო მოსამსახურეთა დალაგით დაყოფიების და სხვა მსგავსე შემთხვევებში პ-ს ჩამოერთმევა ხელშეუხებლობა.

პარტიზანები, პირები, რომლებიც ნებაყოფლობით იბრძვიან თავისი სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ორგანიზებული შეიარაღებული ფორმირებების შემაღელვლობაში მოწინააღმდეგის მიერ მიტაცებულ ან კონტროლრებად გავრცობიანზე. პარტიზანული ომის წესები განმტკიცებულია გაცილებით ადრეულ საერთაშორისო დოკუმენტებში. კერძოდ პაპაგის მე-4 კონვენციისა 1907 და მის დანართში (იხ. *პაპაგის სამშვიდობო კონვენციები*), ასევე *ვენეციის კონვენციები ომის მსხვერპლთა დაცვის შესახებ 1949* და მის დამატებითი ოქმში 1977. საერთაშორისო სამართალი პ-ს ანიჭებს კომბატანტების სტატუსს, თუ ისინი იყავენ შემდეგ პირობებს: პაეათ ხელშეშვანული, რომელიც პასუხისმგებელია თავის ხელქვეითობზე, აქვით აშკარად გამხატვული განმასხვავებელი ნიშანი, თავისუფლად ატარებენ იარაღს, პაგის სკიპენ ომის კანონებსა და ჩვეულებებს. ვენეციის კონვენციის 1949 I დამატებითი ოქმი აკონკრეტებს ამ პირობებს. დაზუსტებულია, რომ საბოლოოდ მოსახლეობის დაივის გაძლიერების მიზნით პ-მა ლად უნდა ატარონ იარაღი ყველა სამხედრო შეტაკების დროს, ასევე მამინაც, როცა იმყოფებიან რა მოწინააღმდეგის თვალწინ და განლაგდებიან საბრძოლო მზადყოფნაში. პ-გან უნდა განეასტეათ ყოველგვარი არარეტული დაჯკეუებები, რომლებიც გამოიყენება დიერსიული საქმიანობისათვის ეროვნულ-განმათავისუფლებული მოძრაობისა და სეკურულუ სახელმწიფოების წინააღმდეგ.

პასპორტი საზღვარგარეშის (დიპლომატიური), დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს მოქალაქეობას, ხოლო აუცილებლობის შემთხვევაში - პირის სამსახურებო მდგომარეობას, რომელიც მოქმედებურება საზღვარგარეთ სამსახურის ან პირად საქმებზე. პს არსებობს დიპლომატიური, სამსახურებრივი, სამოქალაქო და ა.შ. ვაიკემა საბაგრო საქმეთა უწყების ან შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ, ხოლო საზღვარგარეთ - დიპლომატიური წარმომადგენლობის ან საკონსულო დაწესებულების მიერ, სახელმწიფოს შიდა კანონმდებლობით დადგენილი წესების შესაბამისად. პასპორტის მოქმედების ვალის გატრსებება, შეცვლა, მასში საჭირო ცვლილებების შეტანა ხდება დიპლომატიური წარმომადგენლობის და საკონსულოს მიერ. პასპორტი, როცოც ასეთი, არ იძლევა სხვა ქვეყანაში შესვლის უფლებას; ამისათვის საჭიროა შესაბამისი ნებართვის არსებობა ან საერთაშორისო შეთანხმება უემო მტგაგრობის შესახებ.

პასპილინი მემორანდუმი 1930 (პალესტინაში დიდი ბრიგანეთის პოლიტიკის შესახებ), გამოქვეყნდა 1930 წლის ოქტომბერში, დიდი ბრიგანეთის ჯარების მიერ პალესტინასა და შემოხელ არაბულ ქვეყნებში აჯანყების ჩახშობისა და დიდი ბრიგანეთის კოლონიების მინისტრის ლორდ პასულის (ს. უეზი) პალესტინის არაბთა კონგრესის დელეგაციასთან შოლაპარაკებების შემდეგ. მემორანდუმა დაადგინა, რომ პალესტინის შემდგომი ებრაული კოლონიზაცია მიხედნება შოლოდ მიწის იმ რეზერვების სარგებ, რომლებიც უკვე სონისტური ორგანიზაციების ხელში იყო; „ებრაულ საბაგნოს“ არ ექნებოდა ქვეყნის მართებაც პრეტენზიის უფლება; „ებრაული აროვნული ეკონს“ შექმნა არ წარმადგენდა პალესტინაზე მანდაგის ცენტრალურ კუნტეს და არაბებისა და ებრალების წინაშე ნაკისრი სამანდაგო ვალდებულებები ერთმანეთის გოლფასი იქნებოდა. დიდი ბრიგანეთის მთავრობამ, რომელსა შეუვაე წინააღმდეგობა შესხდა სონისტო მოღვაწეებისა და ბრიგანული პოლიტიკოსების მხრიდან, მალე უარი თქვა პ-მით გამოსხადებულ პოლიტიკაზე (იხ. *პალესტინის პრიბლუზა*)

პატკული (Patkul) იოპან რაინოლდ (1660-1707), ლოულანდიელი აზნაური, საქსონიისა და რუსეთის დიპლომატი. 1687 წლიდან - შეეიის სახელმწიფო სამსახურში იყო. 1690-91 იმყოფებოდა სეკკოლში. სადაე შეეიის ქვეყნადგინა ლოულანდიელ აზნაურთა მოთხოვნები. 1694 შეეიის ქვეყმ მისი ვასამართლება მოინდომა, ამიტომ პ. დასავლეთი ეკონაში გაიქცა. 1698 მიიღეს პოლონეთის მეფისა და საქსონიის ეკოფორტის, ავეუსგ II-ის სამსახურში, რომელთანაც ლოულანდიის აზნაურთა სახელით ადლო სელმეტრულება შეეიისათან ერთობლივი ბრძოლის შესახებ, ავეუსგ II-ის დედალებით აწარმოებდა მოლაპარაკებებს. პეტერ I-თან შეეიის წინააღმდეგ კავშირის შესახებ, რომელიც დასრულდა პრეობრავენსკოეს სამოქაემირიო ხელშეკრულების (1699) ხელმოწერით. მრდილოეთის ომის (1700-21) საწყის ეტაპზე იყო ავეუსგ II-ის მთავარი დიპლომატიური მრჩეველი. 1701 რუსეთის სამსახურში გადაიდა და 1704 დაინიშნა რუსეთის ულნად ავეუსგ II-ის სამყო კარზე პრუსიაში. 1706 ავეუსგ II-მ სელი მიაწერა შეეიისთან სეპარატულ *ალტრანსვეტის საბაყო ხელშეკრულებას*, რომლის თანხმად, პ. პეტერ I-ის წინააღმდეგობის მოხუევადა, შეეიის მთავრობას გადასცეს, სადაე სიკვდილით დასაჯეს.

პატროკლე მამაქუნეში სტრატეგში. აგეორო გეოგრაფიული თხზულებისა, ცხოვრობდა *სელეუკე* I-ისა და *ანტიოქე* I-ის დროს, ძე. წ. IV-IIIსს. მიჯნაზე. იყო კასპიის ზღვის მიმდებარე მხარეების მმართველი. სელეუკე ნიკაგორის ბრძანებით. პატროკლე ძე. წ. 285, ან ძე. წ. 283მდე იკვლავ კასპიის (პირკანონი) მღვას. მეგად ნიშნადობლივია, რომ სწორედ პირკანია გახდა კონკრეტული ექსპედიციის შესწავლის ობიექტი. ინდოეთთან სამდღარო გრანისკეკასიური ვაჭრობის მარშრუტის ვგაპოზიდა - უანხის (როონ-ეგორილას ნაგისტრალი), კოროს (მტე-ვარი), კასპია, ოქსოსი (ამუდარია, რომელიც იამინ კასპიის ზღვას ერაყოდა), მდ. ბაქტრა (ბალხი) - ის ერთადერთი იყო, რომელიც ბერძნულ უშუალო ემიპრიზმს არ ქვეყმდებარებოდა. პატროკლემ დაადგინა კასპიის ზღვის დამაკემირიქე-

ლი პიპოთეკური ფუნქცია. ასე ჩაეყარა საფუძველი ინდური საქონლის გრანსკეკასურ გრანშიგს პონგოსკენ. ეს შესაძლებლობა, ნაწილობრივ, განაპირობებდა ანტიკური კაპიტალისტური საზოგადოების ცხოველ ინტერესს კოლექტივსა და იბეროს მშპარე. პატრონკუს მოსსენება-პატარს კონგანძულ არ მოუღწევია. ამ ინფორმაციით ბევრ სხვა ავტორს უსარგებლია.

ლმგ: ღ უ ნ დ უ ა თ . კოლხეთს, იბერია და პონგოს სამეფო ნუ-მამბაგეკური მასალების მისუღია, თბ., 1993, ლ რ თ ქ ი უ ა ნ ი მ ქ ო . ანტიკურ ხანაში (მსოფლიოდან შავი ზღვის კონტაქტი საგრანდიო-საეპიკო გზის შესახებ – „საქ. სსრ მეც. აკად. მოამბე“. 1957, გ. 19, №3, გვ. 377-383; ივ. ჯავახიშვილის საბ. ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, გ. 2, თბ., 1956, გვ. 161-180.

პაქტა სუნტ სერვანდა (ლათ. *pacta sunt servanda* – ხელშეკრულება უნდა სრულდებოდეს), საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი, რომლის თანახმად მხარეებმა ერთმანეთსთან დადებული პირობების საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე ვალდებულებები, რაც საერთაშორისო ურთიერთობების სტაბილურობის განაჩინი იქნება. პრინციპის დარღვევა იწვევს საერთაშორისო-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას. პსსს ესება მხოლოდ იმ საერთაშორისო ვალდებულებებს, რომლებიც მიღებულია საერთაშორისო სამართალიდან სრულ შესაბამისობით, მისი მოქმედება არ ვრცელდება არაბინარის საფუძველზე დადებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებებზე. პრინციპი პსსს დაფიქსირდა გავრცელდა არაბინარის საფუძველზე დადებულ საერთაშორისო ხელშეკრულების შესახებ 1969, ვეროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თაობაზე დასკვნით აქტი 1975 და სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებში

პაქტები ადამიანის უფლებებზე შესახებ 1966, საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ და საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ – მიღებულია *საერთაშორისო ახალიზაციის* მიერ 16. XII. პაქტები, ისევე როგორც სხვა შეთანხმებები აღამიანის უფლებებთან სფეროში, არ ანიჭებს უფლებებს უშუალოდ ინდივიდებს; მხოლოდ ადგენს სახელმწიფოთა მიერ მათი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი პირებისათვის გარკვეული უფლებების მინიჭების ვალდებულებას. პაქტების რეალიზება სდება წვერი სახელმწიფოების მიერ შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის მიღების გზით. ორივე საერთაშორისო პაქტის პირველი მუხლი აცხადებს სახალხო თითავა-მორკვევის უფლებას, რომლის პატივად ისინი თავისუფლად განსაზღვრავენ თავიანთი პოლიტიკურ სტატუსს და უზრუნველყოფენ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ განვითარებას. ორივე პაქტის ძალით, სახელმწიფოები, თავის მხრივ, კონტრულს ვალდებულია, უზრუნველყონ გამოცხადებული უფლებების განხორციელება ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ ითვალისწინებს ისეთი უფლებების აღიარებას და გარანტიას, როგორცაა შრომის უფლება, დაფიქსირებული უფლება, ცხოვრების პირობების განუწყვეტელი გაუმჯობესება, სოციალური უზრუნველყოფა, სოციალური დაზღვევის ჩათვლით, განხორციელების უფლება, ფიზიკური და ფსიქიკური განვითარების უზრუნველყოფის უფლება, ქვეყ-

ნის კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობა და მეცნიერულ პროგრესის მუდგებით სარგებლობის უფლება. პაქტის შესაბამისად, სახელმწიფოები კონტრულს ვალდებულია, შეადგინონ მოსახლეობის პაქტით გათვალისწინებული უფლებების განხორციელებისათვის მიღებული ღონისძიებებისა და პროგრესის შესახებ, რომლებიც განიხილავს გავრცელდა ეკონომიკური და სოციალური საბჭო, რომლის უარგებლობა მოქმედებს სახელმწიფო სამუშაო გეგმაზე. საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ ითვალისწინებს აღამიანის ისეთ უფლებებს, როგორცაა სიცოცხლის უფლება; წამებისა და სსსგეკი, არადამიანური ან მისი ღირსების დამინიჭებელი მოქმედების დაუშვებლობა; მონობის აკრძალვა; პიროვნების თავისუფლება და პირადი ხელშეწყობლობა; თეთრ-სებური დაკავების ან დაბადიპირების აკრძალვა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ეს სდება კანონით დადგენილი წესებისა და პროცედურის შესაბამისად; კანონისა და სამართლის წინაშე თანასწორობა; აღამიანის პირად ცხოვრებაში არა, კანონიერი და თეთრ-სებური ჩარევის აკრძალვა, ასევე საცხოვრებლის, კორესპონდენციის, პატივისა და რეპუტაციის ხელყოფის დაუშვებლობა; აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება; სახელმწიფო სამქეთა წარმოებაში მონაწილეობის მიღება როგორც უშუალოდ, ისე წარმომადგენლების საშუალებით; სმის მიქება და არწვევებში მონაწილეობის მიღება; ომის პროპაგანდის აკრძალვა; ყოველგვარი დისკრიმინაციის დაუშვებლობა. პაქტის რიგე დასტურების მოქმედება, რომ შოკიერთი პირადი უფლებით სარგებლობა იწვევს განსაკუთრებული ვალდებულებას და პასუხისმგებლობის დაფიქსირებას და ამიგომ დაკემშირებული გარკვეულ შემჯდლებთან, რაც აუკულებულია სახელმწიფო უშიშროებისა და საბოგადოებრივი წესრიგის, სხვათა უფლებებისა და თავის უფლებების დაცვის მიზნით. პაქტის წვერი სახელმწიფოები ვალდებული არიან, პაქტის შესაბამისად მექმედებენ აღამიანთა უფლებათა კომიტეტს წარუდგინონ მოხსენება პაქტის დებულებათა რეალიზებისათვის მიღებული ღონისძიებების შესახებ. საერთაშორისო პაქტები ძალაში შევიდა 1976.

პაქტი (ლათ. pactum – შეთანხმება), ორმხრივი ან მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულების სახელმწიფო, რომელიც არგულირებს ისეთ საკითხებს, როგორცაა კოლექტიური ან ერთპირობაფორმის უზრუნველყოფა, თავდაუსმელობის ვალდებულება, ურთიერთდახმარების ვალდებულება და სხვა. პის სახელმწიფოებზე გავრცელებულია ჩამოყალიბების ისეთი პრინციპები და სრულდება, რომელთაც ფუძემდებელი მისუწვლობა აქვს სახელმწიფოთა თანამშრომლობის კონკრეტულ სფეროებში. მაგ.: *პაქტები ადამიანის უფლებათა შესახებ 1966*.

პაპიფიში (ლათ. *pacificus* – სამშვიდობო), ანტიმოქმედება, რომლის მონაწილეები ომის აღკვეთის ძირითად საშუალებად მისი ამოღობა უწინასწარ დაგეგმილია. პაიფიციზმი გმობს ყოველგვარ ომს. უარყოფს სამართლიანი განსჯათვის უფლებული ომების კანონიერებას. ისინი მომხრენ არიან

ისისა, რომ ომი უნდა აღიკვეთოს მხოლოდ სამშვიდობო მანიფესტაციების გზით. პაიყისგათა საერთაშორისო კონგრესებზე არაერთხელ გამოითქვა წინადადება. რომ აღიკვეთოს ომი, განხორციელდეს საყოველთაო განაპარალება, ხოლო სახელმწიფოთა შორის წამოტორილი დატეხი საერთაშორისო სამედიცინო სასამართლოების მეშვეობით გადაწყდეს. მეორე მოყოფილი ომის შემდეგ პაიყისგათა წარმომადგენლების ნაწილი შვიდობის მომხრეთა მომარაბაში მონაწილეობს.

პეპინის ძეგლები 1886 (ლდ ბრიტანეთისა და ცინების ჩინეთს შორის), ხელი მოაწერეს 24.VII; განამტკიცა ჩინეთის მიერ ბირშაში ბრიტანეთის უმაღლესი ხელისუფლების აღიარება. XV საუკუნიდან ჩინეთის კოლონიური პოლიტიკის შედეგად ბირშა ჩინეთის იმპერატორის ნომინალური სუვერენიტეტის ქვეშ აღმოჩნდა, XIX საუკუნის მეორე ნახევარში კი ღიდ ბრიტანეთისა და საფრანგეთის შორის კოლონიური ბრძოლის ობიექტად გადაიქცა. ეს უკანასკნელი შეეცადა, ბირშა ინდოჩინეთსა და ინდოეთს შორის ბუფერულ სპეციფიკაციას ექცია, მაგრამ უშედეგოდ. ინგლისსა და ბირშას შორის ომების პერიოდში ბირშის მიუყის ჯარები განადგურდა. ჩინეთის პროტესტის მიუხედავად, 1.1.1886 ინდოეთის ვიცე-მეფის მანიფესტის თანახმად, ბირშა ბრიტანეთის იმპერიის შემადგენლობაში შევიდა. ისავე წულს ცინების ჩინეთი იძულებული გახდა, უარი ეთქვა ბირშის სუვერენიტეტზე და ხელ მოეწერა ჯეკინის კონვენციისათვის.

პეპინის ხელშეკრულება 1860 (გინანძინის ხელშეკრულების დამატება), გრაქტატი, რომელსაც ხელი მოაწერეს 2(14).XII რუსეთის დესანტმა ჩინეთში ნ.პ. ივანოვიმ და ჩინეთის შტოლდან - პრინცმა ვუნმა. ხელშეკრულებამ დაადგინა საზღვაო და განავითარა აიყენის ხელშეკრულება 1858 და გინანძინის ხელშეკრულება 1858 დაადგინა რუსეთ-ჩინეთის აღმოსავლეთი საზღვარი და ზოგადად მოზაბა ამ ქვეყნებს შორის დასავლეთის საზღვარი. საზღვრის აღდგენასა, მდ. უსურის მარჯვენა სანაპირო გამოყსადად რუსეთის, ხოლო მარცხენა - ჩინეთის საშელობდლოდ. შემდეგ საზღვარი გრესდებოდა მდ. სუნგაჩის, ხანსის გბის, მდინარეების - ბელენეს და გუმინძინის გასწვრივ კორეის საზღვარზე. დასავლეთის საზღვროსათვის დაისახა მისი ზოგადი მიმართულება მაისანისა და ისიქ-ქოლის გბების გასწვრივ. ხელშეკრულების მე-3 მუხლის თანახმად, რუსეთ-ჩინეთის აღმოსავლეთ და დასავლეთ საზღვრების სადემარკაციო დაინიშნადად სპეციალური კომისიები. ხელშეკრულებამ დაწერილობით ჩამოაყალიბა რუსეთ-ჩინეთის საეპირო ურთიერთობები. შემოღებულ იქნა უბაყო ვაჭრობა რუსეთ-ჩინეთის აღმოსავლეთ საზღვრის გასწვრივ მთელ სიგრძეზე. დადგინდა, რომ "რუსი ვაჭრები ჩინეთში და ჩინელები რუსეთში ისარგებლებდნენ ორივე მისაფრობის განსაკუთრებული მფარველობით." ორივე მხარე დათანხმდა კონსულების გაყვლაზე მე-9-15 მუხლებზე აწესრიგდნენ საკონსული ოქონს-დაქცისა და ჩინეთში რუსი ვაჭრობისათვის ექსტერიგორიული სისგემას. 1861 ხელშეკრულებას დაერო და მის შემადგენელ ნაწილად იქცა ოქმი რუკების გაყვლისა და უსურის ოლქში საზღვრის გამოყენის შესახებ.

პეპინის ხელშეკრულება 1860, არათანასწორულებიან ხელშეკრულებათა სერია, რომლებიც ღიდმა ბრიტანეთსა და საფრანგეთს თავს მოახიეს ჩინეთს ინგლის-საფრანგეთ-ჩინეთის ომის (1859-60) შედეგად. 1859 წლის მაისში მანხაიში დაიწყო მოლაპარაკებები მხარეებს შორის გინანძინის ხელშეკრულებების 1858 სარატიფიკაციო სიგელების გაყვლის პირობების თაობაზე. მოკავშირეებმა უარი თქვეს, ეს აქტი ჩაეგარებინათ მანხაიში, როგორც სთავაზობდა ცინების მთავრობა, და მოითხოვეს ჯეკინში შესვლის ნებაართა. ინგლის-საფრანგეთ-ჩინეთის პირდაპირი მოლაპარაკებები დაიწყო 20.X და დასრულდა შემდეგი ხელშეკრულების ხელმოწერით: 1.ინგლის-ჩინეთის იმპერატორის უახინს ოსტრია სელი მოაწერეს 24.X. ჩინეთის იმპერატორი დათანხმდა ჯეკინში ბრიტანეთის წარმომადგენლის ყოყსანზე, ჩინეთს დაეკისრა კონტრიბუცია - 8,5 მლნ ღიანი. გინანძინის განახლ ბრიტანეთის ვაჭრობისათვის. ჩინეთმა ღიდ ბრიტანეთს სიანგანთან (პრინცი-ეი) ერთად სამშობლოლო გადასაცა ძიადუნის (კოულენი) სახეეარკუნსულის ნაწილი და გუნანუნის პროინციი. ბრიტანეთის ჯარებმა მიიღეს გინანძინის, დავეს და ვუნანუოს (კანგონი) ოუკაიეთის უყვლმა ჩინეთის მიერ კონტრიბუციის გადახლმდე კონვენციო რატიფიკაციის არ ექვემდებარებოდა და ხელმოწერისთანავე შევიდა ძალაში.

2. საფრანგეთ-ჩინეთის კონვენციის უახინს ოსტრია სელი მოაწერეს 25.X. საფრანგეთმა, რომელმაც ვერ მიიღო გერიტობები, მიიღწა იმავე უყვლებებსა და კონტრიბუციას, რასაც ღიდმა ბრიტანეთსა. საერთო ჯამში ჩინეთს ინგლისისა და საფრანგეთისათვის უნდა გადაეხლდა 16,7 მლნ ღიანი. ცინების მთავრობამ, რომელმაც დადასტურა თანხმობა მდინარე იანსის აუხის განსხნდე უსხოლოთა ვაჭრობისათვის (რაც დოქსინრად გინანძინის ხელშეკრულებით 1858), 1860 დაიწყო ღიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთისგან სამხელრო დახმარების მიღება გაიპინელთა აჯანყების ჩასახმობად.

პეპინის ღეპინის რბად 1654, უკრაინელი ხალხის წარმომადგენელთა კრება, რომელმაც გამოთქსადა უკრაინის შეერთება რუსეთთან. წარმომადგენლად გაერთიანებისათვის ბრძოლის მსიშენელოვან ეგაბს, რომელიც განსაკუთრებით გაძლიერდა უკრაინელი ხალხის განმსათავისუფლებელი ომის 1648-54 პერიოდში ბხელნიციის მეთაურობით. პ.რს წინ უძღოდა ინტენსიური ღიდიოსმატიური კონტაქტები რუსეთსა და უკრაინას შორის. 22.VI.1653 მუვე ალექსი მისცილის სემ ბხელნიციის აცნობა, რომ თანახმაა მიიღოს "შალოროსის კაბაკე" თიავის ქვეშევრდომებად". ოქტომბერში მოსკოში მოწვეულმა საერო კრებამ ასევე მხარი დაუჭირა ვაერთიანებას. 9.X უკრაინაში გაიგზავნა ელჩობა ე. ვ. ბუგურლინის მეთაურობით. საერო კრების გადაწყვეტილების შესახამისად რუსეთმა ომი გამოუყსადა კოლონეის. 8 (18).I.1654 ბ. ხმელნიცი კომქუერიისალეგი (თანამედრ. პერიისალე-ხმელნიცი) მოიწვირადა, რომელმაც ერთხმად გამოთქვა უკრაინის რუსეთთან შეერთების სურვილი. ხმელნიცი კომქუერიისალეგი ერთხმად ერთგულების ფიცი დადეს უკრაინისათვის. საკათედრო გაამარში, ხოლო ბუგურლინმა კეცებმა გადასცა მუფის სიგელი. 1654 წლის ინფარ-თებერელში რუსეთის ელჩობამ მოიარა პოლონეთის ჯარებისაგან გათავისუფლებული უკრაინის მთელი რიგი ქალაქები, ხალხისგან ფიცის მისაღე-

ბად. უკრაინის პოლიტიკური და სამართლებრივი მდგომარეობა რუსეთთან შეერთების შემდეგ განისაზღვრებოდა რუსეთის კანონმდებლობით. ასევე განსაკუთრებული დოქუმენტით, ე.წ. „მოგვადან ხმელნიკის შესახებ“, და მეფის პრივილეგიებით (ლათ. სიტყვიდან *privilegium* – საუკეთესო კანონი) „ზაპოროჟიის ჯარებისადმი“ (27.II.1654). გაერთიანების შემდეგ რუსეთი 10 წელს შეგებანს აწარმოებდა ომს პოლონეთთან უკრაინის განთავისუფლებისათვის, რომელიც დასრულდა ანდრუსოვის ხელშეკრულებით 1667.

პერპეტუალის შემსახვება 1630. დღის 29.V.(8.VI) კაბაქია შეიკურსა და პოლონეთის ჰეგმანს სტ. კონსტოლსკის შორის შეერიასლაეში (თანამედროვე პერეიასლაე-ხმელნიკი). შეთანხმება შედგება მოჰყვა კერუკოვოს შეთანხმების 1625 გადასინჯვა. რომელმაც ძალა დაკარგა უკრაინაში მძლავრო გალუსერ კაბაქია უკრაინის აჯანყების პირობებში ც. ფელოროვისის მეთაურობით. აჯანყებამ განსაკუთრებით ფართო ხასიათი მიიღო კორსუნთან პოლონეთის ჯარებისათვის წარუმატებელი ბრძოლის (4.IV.1630) შემდეგ. კონსტოლსკი იძულებული გახდა, მოლაპარაკებებზე წასულიყო არა მხოლოდ აჯანყების ფართო ხასიათის, არამედ რუსეთთან ახალი ომის პერსპექტივის გამოც. რომლის დროსაც კაბაქობა შესაძლოა რუსეთის მხარეზე გადასულიყო. პოლონეთის ჰეგმანი, რომელმაც იყო კაბაქია სურვილის შესახებ, მიგლით რუსეთის ქვეშევრდომობა, იძულებული გახდა. დათანხმებოდა კაბაქია რეესტრის გადღევაზე 8 ათასიდან 8 ათას კაქამდე და გამოეხადებინა ამნისტია აჯანყების ყველა მონაწილისათვის. კაბაქებამ მიიღეს უფლება, ავირიათ საკეთილს ჰეგმანი.

პერმს დე პელონიარი (Perez de Cuellar) საეიერ (დ. 1920), პერუელი დიპლომატი, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდიანი 1982-91. განათლება მიიღო ლიმის კათოლიკურ უნივერსიტეტში; სიცის უნივერსიტეტში (საფრანგეთი). იყო პერუს დიპლომატიური აკადემიის პროფესორი. ეკავა სტრატეგია დიპლომატიური მოსტეტი. იგი იყო ულჩი: შეკიამი 1964-66; საბჭოთა კავშირის და პოლონეთში 1964-71; ექსტრეუალარი 1978. ასევე იყო: გაეროს მუდმივი წარმომადგენელი 1971-75; უმიონიების საბჭოს წარმომადგენელი 1973-74; გაეროს გენერალური მდიანის მოადგილე განსაკუთრებულ პოლიტიკურ საკითხში 1979-81; გაეროს გენერალური მდიანის პირადი წარმომადგენელი აფანეთში 1981.

პერმსი შიმონ (დ. 1923) ებრაელი პოლიტიკოსი. სწავლებდა ნიუ-იორკისა და პარეარდის უნივერსიტეტებში. ეკავა მაღალი თანამდებობები. იყო: ისრაელის თავდაცვის სამინისტროს საზღვაო სამსახურის უფროსი 1948; თავდაცვის სამინისტროს გენერალური დირექტორის მოადგილე 1952-53; შემდეგ ენ გენერალური დირექტორი – 1953-59; თავდაცვის მინისტრის მოადგილე 1959-65; ქრესტაის წევრი 1959-დან; გრანსპორტისა და კომუნიკაციის მინისტრი 1970-74; თავდაცვის მინისტრი 1974-77 და 1995-96; ლიბორისეული პარტიის თავმჯდომარე 1977-92; პრემიერ-მინისტრი 1984-86 და 1995-96; ვიცე-პრემიერი და საგარეო საქმეთა მინისტრი 1986-88; ვიცე-პრემიერი და ფინანსთა მინისტრი 1988-90; საგარეო საქმეთა მინისტრი 1992-95; 1994 მიენიჭა სობელის მშვიდობის პრემია.

„პერსპექტივა“ („გარდაქმნა“), სსკპ ცენტრალური კომიტეტისა და საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური ხელმძღვანელობის ახალი კურსი (1985-1991), რომელიც ითვალისწინებდა მნიშვნელოვან გარდაქმნებს ქვეყნის ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. „პ“-ის ძირითადი პრინციპები პირველად ლეკლარირებულ იქნა სსკპ ცკ-ის 1985 წლის აპრილის პლენუმზე სსკპ ცკ-ის გენერალური მდიანის მ. გორბაჩოვის მოხსენებაში. ის გულისხმობდა ეკონომიკის მართვის დიფერენციალურ დოქტრინებზე უარის თქმას და შეკრების ახალ პრინციპებზე გადაყენას; პოლიტიკური ცხოვრების დიპლომატიკის, საჯაროობისა და სხვა ლემოკრატიული ინსტიტუტების დამკვიდრებას. „პ“-ში ძირეულად შეცვალა სსრ კავშირის საგარეო-პოლიტიკური კურსი. მ. გორბაჩოვისა და მისი გულის მიერ შემუშავებულ იქნა ე.წ. „ახალი აზროვნების პოლიტიკა“, რომლის უმთავრესი ნიშნები იყო საერთაშორისო ერთობის მიზნების მიხედვით შეიკრების გამოცდის უარყოფა; იდეოლოგიური სტერეოტიპების მოშლა და ა.შ. „პ“-ის პოლიტიკის ძირითადი წინააღმდეგობრივი იყო სსკპ-ის ხელმძღვანელობის, განსაკუთრებით მის რეაქციულ ფრთას, ამინება და „პ“-ის მოსალოდნელი შედეგები, კერძოდ ის, რომ მის შეცვლა შეკრება სოციალიზმის საუკეთესო, საბჭოთა სახელმწიფოს ერთობა და სამხედრო-პოლიტიკური ძლიერება. მიუხედავად კონსერვატიულ-ორთოდესული ძალების აქტიური წინააღმდეგობისა, 1985-91 საბჭოთა საზოგადოების პირველი საწილის გაბნობის უკლებილად შეესაძლებელი გახდა მნიშვნელოვანი რეფორმების გატარება: პირველად საბჭოურ სინაისლეულიში ჩატარდა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანიზების დემოკრატიული პრინციპები; კონსტიტუციის ამოღებულ იქნა მსხვილ სსკპ-ის ხელმძღვანელს და წარმართილი როლის შესახებ, რითაც უაქტივირებდა შეყავს შეჯი მიქვა მრავალპარტიული სისტემის ჩამოყალიბებას. დღი ცვლილებები მოსდა საერთაშორისო არენაზე. სსრ კავშირის ხელმძღვანელობამ გამოაჩინა კეთილი ნება, ყურად იღო მსოფლიო თანამშრომლობის აზრი და გამოიყენა სახელმწიფო ავანტიურის. სსრკ წის არ აღუღვა ორი გერმანული სახელმწიფოს გაერთიანებას. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში მიმდინარე „საქართველან რევოლუციები“. ყოველივე ამან გაზარდა დასავლეთის წაბობა საბჭოთა კავშირისადმი და შექმნა უაღრესად ხელსაყრელი პირობები შეიკრებისა და თანამშრომლობისათვის საერთაშორისო არენაზე. „პ“ შეეხო საერთაშორისო ურთიერთობებს ქვეყნის შიგნით, საჯაროობისა და ლემოკრატიკის პრინციპების დამკვიდრებამ ხელ-ფეხი გაუხსნა ეროვნულ-დემოკრატიულ ძალებს მოკავშირე რესპუბლიკებში, რომლებმაც აქტიურად დაიწყეს ბრძოლა სსრ კავშირიდან გამოსვლისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის მოპოებისათვის. ცენტრის მცდელობა, ძალის გამოყენებით წავხმო ეროვნულ-განმათავის უფლებები მოშრობა, კრებით დასრულდა. თბილისის (1989), ბაქოს (1990), ვილნიუსისა და რიგის (1991) მოვლენებს ეხატევიან, რომ სსრ კავშირის ხელმძღვანელობა არ იყო მზად, მოელოდეს და ყველა სეკურიტი გაეგარებინა გარდაქმნები. შედეგი არ გამოიყო ე.წ. „ნოვოთარბოვის პროცესები“, რომელიც ითვალისწინებდა ახალი სამოკავშირეო ხელშეკრულების დადებას და რომლის თანახ-

მაღლე მოყავნიერე რესპუბლიკებს თითქოს მეტი უფლებები ენიჭებოდათ. სკანდინავიისა და ქვეყნის ხელმძღვანელობის იმპერიულ რეაქციულმა ფრთამ არ მოისურვა ამ საკითხში შეიკრე დათმობებზე წასვლა კი და სახელმწიფო გადაგრილობის გზით (1991 წლის 19-21 აგვისტოს უკრაინის მიმართ) მოინდომა სალაუფების ხელში ჩაგდება და „პ“-ის შექმნა. მიუხედავად დემოკრატიული ძალების გამარჯვებისა, 1991 შემოდგომაზე განვითარებული მოვლენების შედეგად შექმნილმა ვითარებამ შეუძლებელი გახადა „პ“-ის კურსის გაგრძელება.

პერსონის მისი 1853-54, სამხედრო-სამხეობრივი უკრაინის, რომელიც 1852 წლის ნოემბერში აშშ-ის მთავრობამ იაპონიაში გაგზავნა. იაპონიისა და აშშ-ის შორის საეკონომიკო და დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების მიზნით. იაპონია იმ პერიოდში გარესამყაროსგან იზოლაციის პოლიტიკის გაგრძელებას ცდილობდა. 8.VII.1853 4 აპრილს სამხედრო ხომალდი კომოდორ მ. პ. პერსონის მეთაურობით გოკიოს ყურეში ქადაკ ურატას მიადგა. პერსონ კატეგორიული უარი თქვა, იაპონიის იმპერატორის სახელის აშშ-ის პრეზიდენტის წერილის გადასაცემად ქ. ნაგასაკიში გამგზავრებულიყო, რომელიც იაპონური კანონმდებლობის თანახმად, ერთადერთი ადგილი წარმოადგენდა უცხოეთის წარმომადგენლებთან მოლაპარაკებისათვის. ჯარების გადასხმის მუხარით, მან აიძულა იაპონიის ხელისუფლება, 14.VII ეს წერილი ურატაში მიეცათ. 17.VII პერიოდი იაპონიაში გაემგზავრა და განაყოფა. რომ პალესიისთვის მომავალი წლის გაზაფხულზე დაბრუნდებოდა. იაპონიის მთავრობამ გადაწყვიტა, არ გაეროიულებინა ვითარება, მაგრამ შეძლებისდაგვარად, გაეკიანურებინა მოლაპარაკებები. 1854 წლის თებერვალში პერიოდი კვლავ ეწვიო გოკიოს ყურეს 9 სამხედრო სომადლისაგან შემდგარი ესკადრით. 500 შეიარაღებულ მებრძოლიდან ერთად გამოიხადდა მოლაპარაკებებზე. იაპონიის დელეგაციამ იძულებული გახდა, მიეღო აშშ-ის პრეზიდენტის მოთხოვნები. 3.III.1854 კანაგავაში (თანამედროვე იოკოსამა) ხელი მოაწერეს იაპონიისათვის არათანასწორუფლებიან ხელშეკრულებას აშშ-თან „შევიდობისა და მეგობრობის შესახებ“.

პერ-პარპორი (იპარპორის მარტინსონი 1941), 30-იანი წლების დასასრულს და 40-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ის ქვეყნებში იაპონიის უკრაინის გაფართოებისთან ერთად გამწვავდა აშერიკა-იაპონიის წინაშემდგომეტი. იაპონიამ, რომელიც წინარე ოკეანეში ომისათვის ემზადებოდა, ეამინგონში დელეგაციამ გაგზავნა მოლაპარაკებათა საწარმოებლად. (იხ. *კურუსუს მისია 1941*). მოლაპარაკებები ჯერ კიდევ არ იყო დასრულებული, როცა იაპონიის ავიაციამ 7.XII(8.XII – გოკიოს დროით) თავს დაესხა პ-ს – აშერიკელთა მსხვილ სამხედრო-სამდლო და საავიაციო ბაზას პაგაის კუნძულზე. სადაც თავმოყრილი იყო აშშ-ის წყნარი ოკეანის ფლოტის ძირითადი ძალები. ბაზის სარდლობამ უკრაინის უფროსი თავადი იძულებული გახდა, სარდლობა შეესალა ეუკრაინის თავადი ორგანიზება. იაპონელებმა მწყობრიდან გამოიყვანეს 8 აშერიკელი სახაზო გემი, 6 კრისიერი, ნაფოსანნი და 272 თვითმფრინავი. მოკლულა და დაჭრილთა რიცხვი აშშ-ის მხრიდან 3400-ს შეად

გნდა. ამ ოპერაციამ მეუთრად შეცვალა ძალის ბალანსი წინარე ოკეანეში იაპონიის სასარგებლოდ. იმედროულად იაპონიის ჯარები თავს დაესხნენ ფილიპინებს და ასევე სხვა ამერიკულ, ბრიტანულ და ნიდერლანდურ სამხედროლოებს მორეულ აღმოსავლეთსა და წინარე ოკეანეში. იმედვე დღეს აშშ-მა ომი გამოუცხადა იაპონიას.

პერსონა ბრატა (ლათ. persona grata – სასურველი პირი), დიპლომატიური წარმომადგენელი, რომლის დიპლომატიური წარმომადგენლობის მეთაურად დანიშნის თაობაზე გაიქმნილია ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მთავრობის თანხმობა (იხ. *აგრემენტი*). ნებისმიერი სხვა დიპლომატიური წარმომადგენელი, რომელიც იღებს უფლებას, ეიბას ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში შესვლაზე, ასევე განიხილება როგორც პ.ბ.

პერსონა ნონ ბრატა (ლათ. persona non grata – არასასურველი პირი), დიპლომატიური წარმომადგენლობის დიპლომატიური პერსონალის წევრი, რომელიც ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მიერ განიხილება როგორც არასასურველი პირი. ამა თუ იმ პირის პ.ბ.-ად გამოცხადების შოგეტი შეიძლება გახდეს მოცემული პირის მიერ ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მთავრობის ან სხვა სახელმწიფო ორგანოს საჯარო კრიტიკა, ნებისმიერი სხვა ფორმით ქვეყნის მიღაც ქვეყნებში ჩარევა, მისი კანონებისა და იყვლებების უპატიეკმულობა, დიპლომატიური პრივილეგიებისა და იმუნიტეტის პირობად დამოყენება, დიპლომატიური ეტიკეტის საყოველთაოდ აღიარებული ნორმების დარღვევა და ა.შ. *ვენის კონვენციის დიპლომატიური ურთიერთობების შესახებ 1961 თანხმად*, ადგილსამყოფელი სახელმწიფო აცხადებს მაკრელიტებულ სახელმწიფოს მოცემული პირის პ.ბ.-ად გამოცხადების შესახებ და არ არის ვალდებული მოგიყვანა გაუკეთოს თავის გადაწყვეტილებას. დიპლომატის არასასურველი პირად გამოცხადების შემთხვევაში გამგზავნა სახელმწიფომ უნდა გამოიწვიოს მოცემული პირი ან შეუწყვიტოს წარმომადგენლობაში თავისი უწყისების მესრულება. პ.ბ.-დ შეიძლება დარჩეს ქვეყანაში, მაგრამ მხოლოდ კერძო პირის სახით. ვენის კონვენციის მე-9 მუხლი აცხადებს, რომ ესა თუ ის პირი შეიძლება გამოცხადდეს პ.ბ.-ად ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს გერიგორიამ შესვლამდე (იხ. *აგრემენტი*).

პერ-მეპარპორის სპარპარო მონედიპტი. აღმოცენდა XIX საუკუნის I ნახევარში, კონფლიქტის სასაქედე და დიდ დავა 200 ათასი ე.კ.მ ფართობის სასამდლო ოლქის თაობაზე, რომელიც შემოსაღრული იყო მდინარეების მარანიონი. ნაპო და კორდოლიერების აღმოსავლეთ ფრდობებით. ორივე მხარე თავის პრეტენციებს ასახებდა კოლონიურ პერიოდში არსებულ სამდლორ. 21.VI.1924 კიგონი (ეკეადლორ) ხელმოწერილი ოქმით, პერე და ეკეადლორ დათანხმდნენ აშშ-ის არბიტრაგეზე. 6.VII.1936 ეამინგონში ხელი მოაწერეს კონვენციის, რომელმაც დაადგინა 2 სახელმწიფოს შორის დროებითი სადვარი. მას შემდეგ, რაც მდინარე აშშ-ის მიდამოებში ნავთობის მდიდარი საბადოები აღმოჩნდა, 1941 აშშ-მა შეძლო შეიარაღებული შეტაკების პროეციერება. რომლის დროსაც მოახდინეს პერუსა და ეკეადლორის გერიგორიების მნიშვნელოვანი ნაწილის ოკეპირება, შემდეგ კი აიძულეს ეკეა-

ღორი, 29.1.1942 სელი მოქუწრა ე.წ. „როო-ღე-ყანეიროს ოქმი-საივის“. ამ ოქმის თანახმად, სამღვარო ამ ორ ქვეყანას შორის ისე დადგინდა, რომ სადავო გეროგოროის დაახლოებით 150 ათასი ეკ.პე ქერუს გადაეცა. გარდა ამისა, ეკვადლორმა დაკარგა იმ გეროგოროის დაახლოებით 1/2, რომელსაც 1829-დან უღობდა. ოქმის გარანტებდა იქნენ აშშ, ბრაზილია, არგენტინა და ჩილე. გაბუღმქუელი უთანხმოებებისა და კონფლიქტების გამო, როო-ღე-ყანეიროს ოქმის, სამღვარის ღე-მარკაია სრულად არ მომხდარა. ეკვადლორის მთავრობამ არაერთხელ გასადა სადავო ოქმის იუროლოელი ძალა. ქერუს მხარე მოიხსენეს, რომ ოქმი გადასინჯვას არ ექვემდებარება. ორბა ქვეყანამ არაერთხელ გასწევიდა დიპლომატიური ურთიერთობა. 1970-იანი წლების დასაწყისში და 80-იანი წლების დასაწყისში ქერუსა და ეკვადლორს შორის სასაზღვრო ინიციენტები გახმოიდა.

პერპილიპვის მისიპ 1658-62. ოფიციალური მისია ჩინეთში, რომელიც რუსეთმა გაგზავნა ცინების იმპერიაში დიპლომატიური და საეკონო კავშირების მოწესრიგების მიზნით. ამუროსაირეთში რუსეთის შენაერთების შეტაკებებმა მანჭურის ჯარებთან და ჩინეთში ბაიკოვის მისიის 1654-57 წარუბაგე-ბლობამ აიძულა რუსეთი, წასულიყო დამთმობებზე ცინების იმპერიის მიმართ. ბაიკოვის დაბრუნების შემდეგ პეკინში გაიგზავნა „ზოიარის შელი“ (ქ. ბარიდან) ი. პერეგოლევი, რომელსაც დავევალა იმპერატორ უე ლინსათვის მეფე ალუქსი მისიელის ძის სიკელისა და საქუქერების გადაცემა, ჩინეთში რუსული საქონლის გაყიდვა, ჩინური წარმოების საქონლის შესყიდვა და ჩინელ ოსტატთა მოწვევა რუსეთში. მუგის სიკელში ცინების მთავრობას სთავაზობდნენ მეტობრული, დიპლომატიური და საეკონო კავშირების დაწყარებას. მდგრად რუსეთის წარმომადგენლების ჩისელა უკეინში მუგსადა როგორც „ბარკის“ ჩავანა. მუგის სიკელი განიხილეს, თუხდა რუსეთის წინადადებები ცინების მთავრობამ უყურადღებოდ დატოვა. ის უაქტი, რომ რუსეთის მეფე სიკელში იწოდებოდა „დიდ ხელმწიყედ“, ცინებმა თავი სიკელად ჩათვალეს (მთიი წარმოადგენს, მეფეს ამისათვის უნდა მიეღო ჩინეთის იმპერატორის ნებარათვა). ჩინეთის მხარეც გადაწყვიტა, არ ეპასუხა სიკელზე და არ გაეგზავნა რუსეთში საპასუხო უკლიობა. ქერულიყის გადასიყეს შროლოდ საპასუხო საიქუქრები. I.VI.1662 ის საბმობდელი დაბრუნდა.

პერპილიპვის მისიპ 1916-17. აშშ-ის შეიარაღებული ინტერესთა მექსიკაში. რომელიც მომხდა ისახად 1910 დაწყებული მექსიკის რევოლუციის პარალიზებებს და ამერიკული მონოპოლიების პოლიტიკის განტკიცებას ამ ქვეყანაში. მის ზორმალურ საბაბად იქცა 9.III.1916 აშშ-ის მიერ პროვიოცირებული მექსიკის პარტამანების თაღდასხმა ამერიკის სასაზღვრო ქალაქ კოლუმბუსზე. 15.III.1916 აშშ-ის ჯარები გენერალ ჯ. ჯ. პერპინის მეთაურობით მექსიკის გეროგორობაზე შეიჭრნენ, თითქოსდა „დამსჯელი ექსპედიციის“ ჩასაგარებლად. სინამდვილეში აშშ-მა განახორციელა ინტერვენცია, რომელმაც მექსიკელთა შეუპოვარი წინააღმდეგობა გამოიწვია. ასეთი წინააღმდეგობის მექსიკის მთავრობის გადაწყვეტი მოქმედებების, სხვადასხვა ქვეყნებში, მათ შორის აშშ-ში მექსიკის დასაცავად გააღმდი უგართო კაპიტანის პირობებში, ასევე პი-

ველ შროლოლი ომში ჩისაბმულად აშშ-ის მომბაღებასთან დაკავშირებით ამერიკის მთავრობა იძულებული გასდა, 1916 წლის სექტემბერში დაეწყო მოლაპარაკებები მექსიკიდან ჯარების გამოყენის თაბაბზე. ამერიკული ჯარების ექვეყიკა დაიწყო 1917 წლის იანვარში და დასრულდა იმავე წლის 5.II.

პნებარბრძის (Pétain) ანრი ფილიპ (1856-1951), საფრანგეთის სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე. კადრის ოფიციერი. 1878 დაასრულა სენ-სირის სახმედრო სასწავლებელი. გამსაკეორებით გამოიჩინა თავი პირველი მსოფლიო ომის დროს. 1914 წლის სექტემბერში მარნის ბრძოლის დროს ხელმძღვანელობდა ქვეითი ჯარის ბრიგადას. 1915 წლის მაისში – დილიიას. 1915 წლის ივნისიდან 1916 წლის აპრილამდე – მიორელ ფრანკელ არმიის, რომელიც იყავდა ვერდუნს. 1916 წლის მაისიდან დიონორა არმიითა ჯეუე „კენტრის“ სარდალად. 1917 აპრილში გახდა გენერალური მებადის უფროსი, ხოლო 1917 წლის მაისში საფრანგეთის არმიის მთავარბრძოლის ბოლო შეცვალა ვერდუნს. რ. სიკელი. 1918 წლის ნოემბერში პ-ს მიენება მარსელის წოდება. 1920-31 იყო საფრანგეთის უმაღლესი სამხედრო საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე და ამავლორულად (1922-დან) არმიის გენერალური ინსპექტორი. 1925-26 ხელმძღვანელობდა ფრანგულ საწვლელს, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს რაიყების აჯანყების ჩისმობაში (ესპანეთის მარკო). 1934 წლის თებერვალ-სოქმბერში – სამხედრო მინისტრი. 1934-40 – ელჩი ესპანეთში. მთავრე შროლოლი ომის დროს პ. 1940 მაისში გახდა საფრანგეთის მთავრობის ვიკე-პრემიერი, ხოლო 16.VI.1940 – პრემიერ-მინისტრი. პ-მა უარი თქვა გერმანელების წინააღმდეგ ბრძოლის გაგრძელებაზე და ხელი მოაწერა კომპინის დამატებას (22.VI.1940). 1940-44 პ. სათავითი ვედა „კინის მთავრობის“ სახელმწიფოს მეთაურის რანგში (1942-მდე მას ეკავა პრემიერ-მინისტრის პოსტი). პ. სასტიკად ებრძოდა წინააღმდეგობის მოძრაობის წევრებს და ყოველმხრივ თანამართლებდა ვერმანელებთან. 1944 წლის აგვისტოში საფრანგეთის განთავისუფლების შემდეგ პ-მა თავი შეაფარა გერმანიას. 1945 წლის აპრილში იგი დააპატიმრეს, ხოლო 1945 წლის აგვისტოში საფრანგეთის უკენაქსმა სასაზღვროდ მას მოუსხადა სიკედილო დასჯა, მაგრამ შემდგომში განაწინი მეუეეაღეს საბურობი პატიმრობით და ყველა უწყების ჩამორამსეიტი.

პნებარბრძის ღმარაპარაპი 1908 (ბალტიის ზღვის აუზში სგატუს-კეის მუნარჩუნების შესახებ), ხელი მოაწერეს შეტლებმა ქვეყნებმა: რუსეთმა (ნიკოლსკი), გერმანიამ (კურგალესი), დანიამ (ლეფენერმა) და შევიცამ (ბრენდშერგმა). პ.ღ შეიქმნა რუსეთის ინიციაციით, რომელიც ეცდილობდა უსაფრთხო გაეხადა თავისი; ჩრდილო-დასავლეთის საზღვრები და მიღწეა აღაწდას 1856 კონვენციის ლიკედაიისათვის. სიკელი ომის და ეილკელმ ი-ის მოხევედობის სიენიუნდში (3.VIII.1907), რუსმა მინისტრმა ინიკულიკომ განწყობდა გერმანიის კანკელი ბილოეს, რომ რუსეთისათვის სასურველი იყო ისეთი შეთანხმების შემუშავება, რომელიც განამსკიყეებდა სგატუს-კეის ბალტიამ. გერმანიამ, რომელიც ამ დროს ცდილობდა, ჩამოეზობრებინა რუსეთი საბო კავშირის ქვეყნებისაგან, თანხ-

მოხა განაცხადა ამ საკითხის გარემოში მოლაპარაკების დაწყებაზე. 1. ლ-ში განცხადებული იყო, რომ მასში მონაწილე სახელმწიფოები აპირებდნენ საკუთარი ბალტიისპირა სამხლო-ბლოკების უკლებლად შენარჩუნებას. ბალტიის ზღვის აუზში განლაგებული სახელმწიფოების ტერიტორიული სტატუს-კეის საერთისი შექმნის შემთხვევაში, 1. ლ-ის წერილ ქვეყნები კისრულობდნენ. ჩართულიყვნენ მოლაპარაკებაში და დეკლარაცია სტატუს-კეის რუსეთის მოთხოვნით, დეკლარაციასთან ერთად ხელმოწერა იქნა შეკრებილად, რომელიც ნათქვამი იყო, რომ დეკლარაციის მინაარსი არ ესებოდა იმ უფლებებს, რომლებიც ითვალისწინებდა ამ ქვეყნების მიერ კუთვნილ ტერიტორიაზე სუვერენული უფლების თავისუფალ გამოყენებას. ამას რუსეთი ცდილობდა, სამუდამო ქაიროდა დაეყენებინა საკითხი აღანდის კუნძულების შესახებ, პარიზის კონვენციის (1856) ვაუქუმების თაობაზე, რომელიც დახვდა რუსეთის სუვერენიტეტს. იმავდროულად ბერლინი ინგლისის, საფრანგეთის, პოლანდიის, დანიისა და მექსიკის წარმომადგენელთა მიერ ხელმოწერილ იქნა ანალოგიური დეკლარაცია, რომელიც ეხებოდა ჩრდილოეთის ზღვის აუზის ქვეყნების ტერიტორიული სტატუს-კეის შენარჩუნებას (ბერლინის ან ჩრდილოეთის ზღვის დეკლარაცია). 1. ლ-სა და ჩრდილოეთის ზღვის დეკლარაციის არ ენიჭებოდა სერიოზული მნიშვნელობა, რადგანაც არც ინგლისი და არც გერმანია, როგორც იმდროინდელი საიდუმლო მიმოწერა მოწმობს. არ აპირებდნენ ომის შემთხვევაში მათ დაეკავს. რუსეთისათვის ამ დეკლარაციის მნიშვნელობას ისიც აკინუნებს, რომ მის ხელმოწერას აღანდის კუნძულების კონვენციის ვაუქუმება არ მოჰყოლია.

პეტერბურგის კონვენციები, 1. ს. ს. 1772 ოქტომბერი, პრუსიისა და ავსტრიის (რუსეთის) (რუსეთის) პირველი გაყოფის შესახებ), – ხელმოწერა იქნა ავსტრიული რუსეთის საგარეო მინისტრის ხელმძღვანელის ვრაცუ. 1. სანისის, პრუსიის წარგზავნილის ვრაცუ სოლმსისა და ავსტრიის წარგზავნილის თავად ლობკოვიჩის მიერ. რუსეთის პრუსიის გაყოფის ინიციატორი იყო პრუსია, რომელიც დიდი ხანია ესწრაფოდა ბრანდენბურგისა და აღმოსავლეთ პრუსიის შორის განლაგებული პოლონური მიწების შიგაგებას. პოლონეთის გაყოფის წინადადებათი პრუსიის შუენი *ფრიდრიხ II-ის* მიერ რუსეთისადმი მიმართავა მოხდა შეიღწევიანი ომის დასასრულიდან ცოცხა ხნის შემდეგ, მაგრამ ეს წამოწყება გადატანილი უარყო რუსეთში, რომელიც თავისი მნიშვნელოვანი გაულებლის ზონაში აპირებდა პოლონეთის ჩართვას. მაშინ, პრუსიამ ისარგებლა პოლონური წამოწყებით არეულობით (ანტირუსული კონფედერაციის შექმნა 1768) და დაიპყრო ბიტირანეთის სასამღერო რაიონები, პომორიის საგოევილოის ნაწილი. ავსტრიისა და საფრანგეთის მიერ 1768 პროვოცირებულმა რუსეთ-თურქეთის ომმა (რომელიც ცენტრალური ევროპაში რუსეთის გაულების შესუსტებაზე იყო გათვლილი), ფრიდრიხ II-ის აზრით, სასურველი მდგომარეობა შექმნა პოლონეთის გასაყოფად. პოლონეთი აუყრებდა რუსეთის ძალების თავმოყრას სასურველში, რასაც რუსეთი უფრო დამაბობი უნდა გაეხადა. 1769 წლის ათებურვალსი ფრიდრიხ II-მ პეტერბურგში გაგზავნა

"გრაფ ლინარის გემის" სახელით ცნობილი გაყოფის პროექტი, თუმცა რუსეთის მთავრობისაგან პრუსიის თანხმობა არცააქრად მიუღია. ამავდროულად რუსეთ-თურქეთის ომში რუსებმა შეიღწეა რამდენიმე გამარჯვება მიიღოყნა, რამაც გამოიწვია მათი ჯარების მიერ ფრანკისპირა სამთავროების (მოლდავეთისა და ულახეთის) დაკავება. ფრიდრიხ II, რომელიც აცხადებდა რუსეთის ხარჯზე რუსეთის გაძლიერებას ემინოდა, ცდილობდა მიეღწეა გამარჯვებულებისაგან დამარჯვებულთა შიშირთ წაყენებულ მოთხოვნების შემრიგებისათვის. ამის სანაცვლოდ ის სთავაზობდა *ეკატერინე II-ს*. "მიღელ სანაცვლო პოლონეთის საზღვრისპირა მხარეებიდან" ამას, თავის მხრივ, ხელეწყვი უნდა გაეხსნა პრუსიისათვის, ეწარმოებინა ანალოგიური უნდადებები, როგორც საზღაური ის სუბსიდიებისა, რომელსაც იგი (სამოკავშირეო ხელშეკრულების საფუძველზე) უხდებდა რუსეთს ამ უკანასკნელის თურქეთთან ომის განმტობობაში. რუსეთსამოკავშირეო გაყოფაზე რუსეთის თანხმობისათვის რომ მიეღწეა, ფრიდრიხ II-მ დაიწყო დაახლოება ავსტრიისთან, რომელსაც აქემებდა რუსეთის მიმართ მტრული გამოსდომებისაკენ. 1770 ავსტრიამ დაიკავა პოლონეთის რამდენიმე სასამღერო რაიონი და ცოცხა ხნის შემდეგ (6.VI.1771) დაამყარა კავშირი სულთთან რუსეთის წინააღმდეგ იმ შემთხვევისათვის, თუკი ეს უკანასკნელი არ შეარბილდება თავის მოთხოვნებს თურქეთის მიმართ. რუსეთის მთავრობა ითვალისწინებდა რა ავსტრიისა და პრუსიის დაახლოებასა და თურქეთის მხრიდან მათი მხარდაჭერის საფრთხეს, ზოლოსდამოლოს დათანხმდა განეხილა რუსეთსამოკავშირეო გაყოფის საკითხი და მანამდე პრუსიის შეთანხმება რუსეთსა და ავსტრიის შორის, რათა გაეუღლებინა ამ უკანასკნელს დაახლოება. ეკატერინე II დათანხმდა, სელი აედო მოლდავეთისა და ულახეთის დამოუკიდებლობის მოთხოვნისაგან, შეინარჩუნა რა თურქეთის მიმართ წაყენებული ზავის ყველა დანარჩენი პირობა. 1772 წლის 28 იანვარს ავსტრიას მისცა პრუსიული თანხმობა რუსეთსამოკავშირეო გაყოფის თაობაზე. 1772 წლის 17 თებერვალს ნი. პანინმა და ვიციკანსკელურმა თავადმა ა. კოლუიჩინმა ახალი მოლაპარაკებების შედეგად პეტერბურგში სოლმსთან ერთად ხელი მოაწერეს საიდუმლო კონვენციის, რომელიც აყენებდა წინასწარ პირობებს რუსეთსამოკავშირეო გაყოფის თაობაზე. ეს კონვენცია შემუშავებულ იქნა ერთი თვის ადრე (15.I.1772), რათა შესასდებელი ყოფილიყო მასზე, როგორც დოკუმენტზე, დაყრდნობა. ეს იმის პირობებს ქმნიდა, რომ ავსტრია განეხილათ როგორც გაყოფის პროექტში მოგვიანებით ჩართული სახელმწიფო და ამის პირობებისა მოაყრებოდა მის მოთხოვნებსაც. პრუსია და რუსეთი შეთანხმდნენ, რომ მოეწყვიათ ავსტრია გაყოფაში მონაწილეობის მისაღებად და უარის შემთხვევაში განეხიროცილებინათ გაყოფა ამ უკანასკნელის გარეშე. ცალკე, მყარად გასაიდუმლოებულ მუხლებში, რუსეთი და პრუსია ვალდებულებას იღებდნენ იარაღის დასმარებოდნენ ერთმანეთს, თუკი ავსტრია თავს დაესხმდა ერთ-ერთ მათგანს. ავსტრიის მთავრობა საყვილური აქტისა შეუერთდა რუსეთ-პრუსიის კონვენციის იმ პირობით, რომ გაყოფის წილსამიწე-სასუბსიდიაციისათვის თანაბარ უნდა ყოფილიყო. რუსეთსამოკავშირეო გაყოფის მონაწილე ქვეყნების ჯარები შეიღწენ პოლონეთში და დაეკავს ის რაიონები, რომლებზეც პროტექტორა აყსალებდნენ. რუსეთის ზეწოლის შედეგად პრუსია იძულებული გახდა, უარე ეთქვა განდისკა და გორუენე.

1772 ანგარიშგამო, გაყოფის საბოლოო პირობების შესა-
 მუშავებლად, დაიწყო მოლაპარაკება, რომლის მსულებლობის
 პირობებისა და ანგარიშის მოთხოვნები მნიშვნელოვნად
 გაიზარდა. 2. კ. სელმონოვიჩის თანახმად 5.VIII.1772, გაფორმებული
 იყო როგორც ქალაქური აქტები, რომლებზეც მოლაპარაკე-
 ბელმა მხარეებმა ერთმანეთთან გაეცალეს. რუსეთმა მიიღო
 ახალი საზღვარი მდ. დონზე, დეკანოზ და პრეგრა, შემოიერთა
 ახალეთი ბელოარეთი და რუს პრინციპალის კუთვნილი ლეო-
 ნის გერციგორია — სულ დაახლ. 93 ათასი კვ. კმ 1300 ათასი მს-
 ბურეთით; ანგარიშმა მიიღო ოსტრეცისა და ზაგორის სამთავ-
 რობები, რომლებიც ვისლის დასავლეთით მდებარეობდნენ,
 აგრეთვე კრასნიასა და სანდომოხის საეპიკოპოსოს ნაწილები,
 ბელზის საეპიკოპოსო და პოლონის საეპიკოპოსოს ნაწილი, სულ
 დაახლ. 83 ათ. კვ. კმ 2650 ათასი მსბურებით; პრუსიამ მიიღო
 ვარმის სამთავრო, პომერანის საეპიკოპოსო ვანდისის გარეშე,
 შაბორობის, ხელმის საეპიკოპოსო გორუნის გარეშე, ინო-
 როვლავისა და გენშინის საეპიკოპოსოების უმეტესი ნაწილი,
 აგრეთვე პოშნანის საეპიკოპოსოს ნაწილი, სულ 36 ათასი კვ. კმ
 580 ათასი მსბურებით. მხარეებმა ერთმანეთს გაუცვალეს
 ვარანგები ახალ და მოსოვიებზე სამფლობელოებზე და პირობა
 დადეს. ერთად ემოქმედათ პოლონეთის მთავრობასთან მოლა-
 პარაკებაში. რაია ამ უკანასკნელს მიიღო კონვენციის პირობე-
 ბი. რაი რუსეთსა უარი თქვა ელახეთისა და მიხაილავის და-
 მოსკოვლებლობის მოთხოვნებზე, ანგარიშამ და პრუსიამ ივისრის
 თანადგომი გაეწიათ რუსეთისათვის თურქეთთან ზავის აღდგ-
 ბაში. 2. კ. იმ დადებებიდან რამდენიმე დღის შემდეგ სამივე
 სახელმწიფომ გამოაქვეყნა დეკლარაცია, რომელშიც წამო-
 ეხებოდა იყო რუს პრინციპალის გაყოფის საუბრეები: რუსეთის
 მხარე ბრალს სდებდა პოლონეთს მისადმი მგრულ მოქმედებ-
 აში, რუსეთის საზღვრის ბრალს მიუყვებას უკანონო მთავრებში და
 მის მიმართ თურქეთის წაქეზებაში. რუსეთის მიერ დაყვებუ-
 ლი გერციგორიები განისაზღვრა, როგორც პოლონეთისაგან
 მიყენებული ზარალის კომპენსაცია. მიწები, რომლებიც რუ-
 სეთს მიეკუთვნა. წარმოადგენდნენ რუსეთითა და ბელოარე-
 ბით დასახლებულ მხარეებს, წარსულში დაპყრობილს ლიტვურ-
 პოლონური სახელმწიფოს მიერ. ის მიწები, სადაც პოლონური
 მოსახლეობა სჭარბობდა, რუსეთის კონვენციებში არ გადასუ-
 ლა. პრუსიამ, ყურადღობა და რა იმ ფაქტს, რომ მის მიერ შემო-
 ერთებული საზღვრები 1772-1773 წ. კუთვნილად გერმან-
 იის რაინდულ ორდენს, განასჯადა, რომ გერციგორიულ პრე-
 გნებები დამყარებული იყო "ისტორიულ უფლებებზე". პრუსიას
 გადაეცა მხარეები, სადაც მსოფრთვითა აბსოლუტურ უმრავლეს-
 ხობადა პოლონელები შეადგენდნენ. ანგარიშის მხარე, მის მიერ
 დაკავებული გერციგორიების გარეშე, მხოლოდ თავისი,
 თითქოსდა, ძველი უფლების ზოგადი მიზნებით შემოფარ-
 ვლებოდა. მას გადაეცა გერციგორია, რომელიც დასახლებული
 იყო პოლონელებითა და უკანონოებით, როდესაც (18.IX.1772)
 სამი სახელმწიფოს ვლკებმა თავიანთი შეთანხმების შესახებ
 აცხადეს პოლონეთის მთავრობას, ამ უკანასკნელმა პროგნო-
 გი განაცხადა მათი ამ ქმედების მიმართ. განსაკუთრებული
 პროგნოზი იყო გამოთქმული პრუსიისა და ანგარიშის მიერ
 ძირითადი პოლონური მიწების დასაყოფიერების გამო. დახმარე-
 ბის თხოვნით პოლონელებმა მიმართეს ინგლისსა და სა-
 ვარანეთის მთავრობებს, მაგრამ თანადგომის ვერ მიადრწეს-
 ინგლისმა, რომელიც იმ დროს საყრანგეთის წინააღმდეგ რუ-

სეთთან კავშირს ესწრაფებოდა, უარი განაცხადა პოლონეთის
 საქმეებში ჩარევაზე. საყრანგეთმა კი სამი ქვეყნის საერთო
 ბლოკის წინააღმდეგ მარტო განსჯილი ვერ გახდა. რუსეთი,
 პრუსია და ანგარიხი ძალას ადგინდნენ პოლონეთის მთავრობას,
 მიუხედავად მისგან მიტაცებული მიწების უარსადაც და გარ-
 ვენტულად წამოიხადრთათი დათმობისათვის, რაია პოლო-
 ნეთის მხარეს შექმდებოდა პროგნოზის საუბრეები არ ქმნიდა.
 სამი ვლკის მოთხოვნით პოლონეთის მიუყვანისადაც ანგარი-
 ხმა მოიწვია კონფლიქტალური სემის (19.IV.1773). რომელსაც
 უნდა ეყენო მოსადრო გაყოფა. გერმანიის პარტიის მიუყვანის
 მუქარით გამოითხოვეს სემის შესაღწერლობიდან დასაღწერობა,
 რომელიც უფლებამოსილი იყო სემის სახელით მიეღო ვალ-
 დანეცვლებზე. დასაღწერობის შემთხვევაში პრუსიამ და ანგარი-
 ხმა მოულოდნელად დაბრუნდნენ პირობები წამოაქვეყნეს. პრუსიამ
 მიიღო მიწების დასაღწერობა შეერთების მდ. ნოვოვიის მემო-
 დანეცვლაში, მაგრამ ვერ შეძლო ვანდისის შემოერთება რუსეთის
 პროგნოზის გამო. პოლონეთ-ანგარიხის საზღვრის საკითხი (ანგ-
 გრია მოთხოვდა მის გაგარებას მდ. შტრეზენი) ცალკე უნდა გად-
 აწყვეტილიყო ერთობლივი პოლონურ-ანგარიხული სასაზღვრო
 კომისიის მიერ (საბოლოოდ სახელგანთა გათარა მდ. შტრეზენი,
 1777). 18.IX.1773 სემის დასაღწერობა რუსეთის, პრუსიისა და
 ანგარიხის სასარგებლოდ უარი თქვა კონვენციით გათავალ-
 ისწინებულ გერციგორიებზე. 30.IX.1773 ეს მოლაპარაკებები
 რაგოფიციტულ იქნა სემის მიერ, ხოლო 8.XI.1773 — სემის-
 ლაე ანგარიხის მიერ. 1775 სემის დადგენილი ახალი კონსტიტუ-
 ცია, რომელიც, მისივე ცვლილებების გარდა, ითვლებოდა
 "კარდინალურ კანონებს", შეუმავდებელი ვარანგობის 1768 რუ-
 სეთ-პოლონეთის მოლაპარაკებებზე. რუს პრინციპალის სისუს-
 ტის დასამტკიცებელი ამ ლეკუმენტის დაყოფა თავის დრო რუსეთსა,
 რომელმაც განსაკუთრებული აქტით უმრავლესი "კარდინალური
 კანონების" გარანტირება.
 2. კ. ი. 1793 (18.XI) და პრუსიის უმრავლესობის (რუს პრინციპალის
 მეორე გაყოფასთან დაკავშირებით), სელმონოვიჩი იქნა 23. I
 რუსეთის დღით აღწერილი პირობის ციუქ-კანტელის ვრავი
 ი. ა. ოსტროვსკის ვრავი ა. ა. ბეზობოროვსკის და ა. ი. მარკოვის,
 ხოლო პრუსიის მხარეს ცნაუ ციუქის მიერ. XVIII ს-ის 80-
 იანი წლების ბოლოს რუსეთი რუსული საერთაშორისო მდგო-
 მარობაში აღმოჩნდა, ის ითვლებოდა იყო ერაღროვლად
 ეწარმოების ომი თურქეთსა და შვეიცარიას (1788-
 90), ინგლისსა და პრუსიასთან. ამკარა მტკრული ერთობი-
 ბების პირობებში. პოლონეთის მთავრობამ გადაწყვიტა მათი
 ესარგებლა და პრუსიის დახმარებით გათავისუფლებულიყო
 რუსეთის გავლენისაგან. პოლონეთის მიუყვანისადაც ანგარი-
 ხის მიერ შეკრებილმა ე.წ. ოსტროვსკის სემისა უარი განაცხ-
 ადა რუსეთის მიერ 1775 გარანტირებულ კონსტიტუციაზე. პრუსი-
 ის წარგზავნილმა მარკოვმა ლეკუმენი შესთავაზა პოლონეთის
 რუსეთის წინააღმდეგ კავშირის შექმნა და ახალი საზღვრო
 ხელშეკრულება, რომელიც ითვალისწინებდა პრუსიის მიერ
 დაკავებულ პომორიუმე პოლონური საკითხის გაგარებისა-
 თვის დაწესებული გამაგრებელი ზავის შემოქმედებას ამ დათ-
 მობების საფუძველზე ლეკუმენი აპარტის მოცთობის პრუსი-
 სათვის ვანდისისა და გორუნის გადაცემა. პრუსია-პოლონეთის

ეს დაახლოება 29.III.1790 სამოქალაქო სულტერულებით დამთავრდა, რომლის მე-9 მუხლის თანახმად, პრუსია ვალდებული იქნება იღებდეს იარაღით დასმარებულად პოლონეთს ამ უკანასკნელის შინაურ საქმეებში შესაბამის სახელმწიფოს ჩარევით შეისიძველოს. მიუხედავად ამისა, პრუსიამ ვერ მოახერხა სასურველი გერმანიის ძირითადი თანხმობის მიღწევა სეიმისაგან, რომელსაც 1790 წლის იანვარში პოლონური შიშვების განსხვავებული შეხება 3.V.1791 სეიმმა მიიღო ახალი კონსტიტუცია, რომელიც აუქმებდა სახელმწიფო ინსტიტუტებს (მეფის არჩევითობა და სხვა), რომლებიც ვარანგირებულნი იყვნენ რუსეთის მხრიდან და წარმოადგენდნენ პოლონური სახელმწიფოს სისუსტის მიზეზებს. ახალი კონსტიტუციის გარანტიად გამოვიდა ავსტრიის იმპერატორი ლეოპოლდ II, რომელიც ხელოდან არ უშვებდა შესაძლებლობას, შეესუსტებინა რუსეთის პოლიტიკური პოლიტიკა. მან ასეთივე ვარანგირად გამოიყენა დაითანხმა პრუსიის იმპერატორი ფრიდრიხ ვილჰელმ II პოლიციამ (25.VIII.1791) შეხვედრისას. ეკატერინე II-მ, რომელიც ამ დროს თურქეთთან ომით იყო დაკავებული და სხვა სახელმწიფოებთან რაიმე უთანხმოების ჩამოგდებას ერიდებოდა, მიიღო პოლონეთის საშინაო მდგომარეობის ყველა ცვლილება. 1791 ადმინისტრაციული ევროპაში ვითარება შეიცვალა. საყრანგეთის რევილუციით შემოთავსებული პრუსია და ავსტრია უძებნენ რუსეთთან კავშირს, რათა რევილუციისათვის მონარქიული სახელმწიფოსთვის კოალიციის დაქობისპირაში იქნათ. ამის იმარტებდა ეკატერინე II-მ. იგი ცდილობდა ავსტრიისა და გერმანიის ქვეყნებს ფრანგული გერმანიის მიერთების პერსპექტივით. ამავე დროს ითვალისწინებდა რა ამ ორ სახელმწიფოს შორის არსებულ ფარულ შეტაკებას, უბიძგებდა მათ საფრანგეთის წინააღმდეგ ომს, რაც რუსეთის პოლიტიკებს პოლონეთში გარკვეულ შედეგებს უქმნიდა. თურქეთთან ომის ძლევაში იღობდა დამთავრების შემდეგ (იპის საშემოქობა ხელშეკრულება. 1792), ეკატერინე II-მ მიიღო ზომები პოლონეთის ახალი კონსტიტუციის ლიკვიაციისა და ამ ქვეყანაში რუსეთის მერყეული პოლიტიკის აღდგენისათვის. პოლონეთის მთავრობამ დასმარების თხოვნის მიზანით პრუსიას, მაგრამ ფრანგის ვილჰელმ II-მ უარ თქვა 1790 საშოკავშირო სულტერულების შესრულებაზე. ამიტომ რა პოლონეთის მიწების საწილის მტკიცებას, მან რუსეთის მთავრობას განუცხადა, რომ მხად იყო არ შეუძლებელი დაეხმობა მის მოქმედებას ამ ქვეყანაში და გამოთქვა სურვილი პოლონეთის შემდგომ ბედზე მოლაპარაკების წარმოების შესახებ. ეს იყო ახალი გაყოფის წინადადება. მიუხედავად ამისა, ეკატერინე II არ შეპირდა პრუსიისათვის თანხმობის მიცემას. მაშინ, 1792 მაშინში წარუთხრობდა ლაშქრობის შემდეგ, ფრიდრიხ ვილჰელმ II-მ რუსეთისგან მოითხოვა, რომ საყრანგეთთან ომის სანაცვლოდ პრუსიას პოლონეთში დაეყოფინებოდა მისეცემოდა კომპენსაცია; წინააღმდეგ შემთხვევაში იმუქრებოდა ფრანგეთთან სეპარატულ ბავის შეკრები. რუსეთი, შინაურად რომ, პრუსია დასავლეთის ომს გამოყოფიშობდა და ძალით დაიპყრობდა პოლონეთის ნაწილს, ამიტომ იძულებული იყო დათანხმებოდა ახალ გაყოფას, თუმცა, ისევე როგორც 1772, ეკატერინე II-მ დადგინდა პოლონეთი გაყოფის და მოსაზრება შეუქ-

ცია თავის გაყენებაში. 1792 დიწყო მოლაპარაკება რუსეთსა და პრუსიას შორის, რომელიც დამთავრდა 3.I.1793 სულტერული 1793. რუსეთმა და პრუსიამ დასრულებეს საყრანგეთთან წარუმატებელი ომის შედეგად ავსტრიის ვარიტულებული მდგომარეობისა და იგი მოლაპარაკებაში მონაწილეობისაგან გამოთმეს. 3.I.1793 თანახმად, გერმანიის კისრულობდა გაეგრესებინა ომი საყრანგეთის წინააღმდეგ ავსტრიისათვის ერთად კავშირში და არავითარ შემთხვევაში არ დაელო სეპარატულ ბავის. ამის სანაცვლოდ რუსეთი თანხმობას ატყუებდა, პრუსიას გადასცემოდა ვადანსკი და გორუნი, თითქმის მთელი დიდი პოლონეთი, შაბოვისის მშინუნელობანი ნაწილი, კრაკოვის სულიკოლის ნაწილი ქ. ჩენსტოხოვასთან ერთად. სულ პრუსიამ მიიღო 58300 კვ. კმ ტერიტორია სუფთა პოლონური მოსახლეობით, რომლის რაოდენობა 1.2 მილიონს შეადგენდა. პრუსიის საზღვარი გაიღობდა ვარანგირად 60 კმ-ის დაშორებით. რუსეთს გადაეცა ბელარუსისა და უკრაინის მშინუნელობანი ნაწილი. რუსეთმა აღიასკუთრა დაახლ. 250 ათ. კვ. კმ უკრაინული და ბელარუსული მოსახლეობით, რომლის რაოდენობა შეადგენდა დაახლ. 3 მლნ-ს. გარდა ამისა, რუსეთმა დასრულდა მიიღო პოლონეთში მოქმედებისათვის ათასი რუსული, ოსტრა რა თავისი შეიარაღებული ძალებით ყოფილიყო პოლონეთში ავსტრიისა და პრუსიის მიერ საყრანგეთის წინააღმდეგ წარმოებული ომის განსახლებოდა და ჩაებო ნებისმიერი ამბოხება თუ სხვა მოქმედება, რომელიც უწინააღმდეგებოდა მოლაპარაკებული ქვეყნების ინტერესებს. რუსეთმა და პრუსიამ თავს იღეს "პირველი შემთხვევისათვის" დასმარებულენ ავსტრიის ბელგიის გაყენებაზე ბავარიანში. აქვე მითითებული იყო, რომ ავსტრიას ეცნობოდა პოლონეთის განაწილების შესახებ და წინადადება მიეცემოდა, ფორმალურად შეერთებოდა კონვენციას რუსეთისა და პრუსიის მიერ ახლად მოქმედებული საშემოქობების გარანტიად გამოიხელით; საზავიკოდა შეათ შრიდად მიეცემოდა გარანტია ბავარიის ავსტრიისათვის პოლიტიკის, როგორც კი შედეგებოდა გაყენა. თუკ ავსტრია "რაიმე სხვისა გამო წინააღმდეგარე კონვენციისა და მისი შედეგებისაში" თავს დაესხოდა ა მოლაპარაკებულ სახელმწიფოებსაგან ერთ-ერთს, მაშინ მეორე მათიგან პირობას დებდა მთელი მისი ძალებით აეძლებინდათ პოლონეთის მთავრობა დათანხმებოდა ამ ახალ გაყოფაზე. 1793 წლის აპრილს დასაწყისში რუსეთმა და პრუსიამ დაიკავეს 3.I.1793 შეთანხმებული რაიონები და გამოაქვეყნეს ლეკლარაცია, რომელშიც გაყოფის მიზეზად მოყვანილი იყო პოლონეთში ფართოდ გავრცელებული იაკონტინენტის ალყეთის ალყელობა და წამოყენებული იყო სეიმის სასურველი შეკრების მოთხოვნა გერმანიული საკითხების "შეობრულად" გადაწყვეტის მიზნით. რეგ პოსპოლიტას მიერ ქ. ვროცლში 17.VI.1793 შეკრებულმა უკანასკნელმა სეიმმა დიდი ხელშეკრულება რუსეთთან და უკანასკნელისათვის უკრაინული და ბელარუსული მიწების გადაცემის თაობაზე (22.VII.1793). სეიმის სასტიკი წინააღმდეგ იყო პრუსიისათვის სუფთა პოლონური მიწების დათმობისა, მაგრამ ძლიერი შეკრების შედეგად მიღებული იყო პრუსიისთანაც დადელი სულტერულება (25.IX.1793), რაც, ფაქტურად, პრუსიის მიერ პოლონური გერმანიის დაპყრობის სანქციის უდრდა. რუსეთმა თავისი პოლიტიკის მიზნით გააქყარა, რომ მეორე გაყოფის შედეგად მშინუნელოვნად დაუპყრებულ რეგ პოსპოლიტასთან (რომელშიც შეინარჩუნა 3830 კვ. მილი ტერიტორია 4 მლნ მოსახლეობით)

დაღო სამოქალაქო ხელშეკრულება (16X.1793), რომლის თანახმადაც თავის თავზე აიღო პოლონეთის სამფლობელოების დაყენის მისია და გამოვიდა 1775 კონსტიტუციის საფუძველზე აღდგენილი რეაქციული სახელმწიფოებრივის დაყენის გარანტიად. პოლონეთის წყაროება სხვა სახელმწიფოებთან დიპლომატიური ურთიერთობების დაბოქცილებლად დამყარების უფლება.

3. ა.ა. 1795 რწმანის, ამხრობისა და პრუსიის რწმანის (რეგ პოსპოლიტას მესამე გაყოფის შესახებ), ხელმოწერილ იქნა 24X რუსეთის სლობით აღჭურვილი პირების: ვიცი-კანსელერ გრაფ ე. ა. ოსტერმანის, გრაფ. ა. ა. ბუმბოროლქისა და ი. ა. შარკოვის: ავსტრიის წარგზავნილის – გრაფ კობენცელს და პრუსიის წარგზავნილის – გრაფ ტაუენციუსის მიერ. 1794 პოლონეთში დაიწყო ეროვნულ-გამათავისუფლებელი ბრძოლები გადკეუმ კოსტუშკოს მეთაურობით, რამაც გაყოფის მომხრეულ ქვეყნების სურათილი განცემა გამოიწვია. რუსული და პრუსიული ჯარები პოლონეთში შევიდნენ. პრუსიის ჯარებმა აიღეს ქ. კრაკოვი და კრაკოვისა და სანდომიევის საეპიკოლოები. ავსტრიის მთავრობამ, შეუმოთხებულმა პრუსიის მიერ იმ მხარეების დაპყრობით, რომელთა შემოერთებლაც იგი თავად ამირებად, სასქაროდ დაიწყო მოლაპარაკება რეს პოსპოლიტას საბოლოო გაყოფისად დაკავშირებით. ავსტრია პრეტენზიას აცხადებდა პოლონეთის ოთხ სამხრეთ – ლუბლინის, ხოლმის, კრაკოვისა და სანდომიევის – საეპიკოლოზე, გაყოფის აუცილებელ პირობად იგი აყენებდა ქ. კრაკოვის ავსტრიისათვის გადაცემას. ამასთან ერთად, მან წარმოადგინა რუსეთის, ავსტრიისა და ინგლისის მჭიდრო თანამშრომლობის პროექტიც, რომელიც ითვალისწინებდა პოლონეთის მხარეთა ძლიერების აღკვეთას. რუსეთისათვის ეკატერინე II მოთხოვდა საზღვრებს მდ. ნეპრისა და ბუგეზე, აგრეთვე კურანდების მისთვის გადაცემას. 1794 წლის დეკემბერში ეკატერინე II დაწვებული მოლაპარაკება იმავდ დღეებში მოიქცა იმის გამო, რომ პრუსიის წარმომადგენელი კატეგორიულ უარს აცხადებდა. ავსტრიისათვის გადაეცა ქ. კრაკოვი და კრაკოვისა და სანდომიევის საეპიკოლოები. რომლებიც პრუსიის ჯარების მიერ იყო ოკუპირებული. პრუსიის მთავრობა რუსეთისა და ავსტრიისგან მოითხოვდა თანხმობას იმაზე, რომ მისი საზღვარი გასულიყო მდ. ვინდაზე, ნეპრზე, ნარეგსა და ვისლამდე. იმავედროულად პრუსიამ დაიწყო მოლაპარაკება ავსტრიისათვის, რათა მეტი თავისუფლება სქიროდა აღმოსავლეთში მოქმედებისათვის. ეკატერინე II-მ გადაწყვიტა მომხდარი ფაქტის წინაშე დაეყენებინა პრუსია და დაელო ხელშეკრულება შარკო ავსტრიისთან, რაც განმტკიცებული იქნებოდა სათანადო სამხედრო კავშირით პრუსიის მხრიდან მტრული გამოხილვის შემთხვევაში. თუმცა, პრუსიის მიუხარბუნდა უფლებად, მოციანებით შეერთებოდა გაყოფის აქტს. 3.I.1795. პრუსიისგან შეატრად გასაიღებლობული ხანგრძლივი მოლაპარაკების შემდეგ, რუსეთის სლობით აღჭურვილმა პირებმა: ი. ა. ოსტერმანმა, ა. ა. ბუმბოროლქმა, ი. ა. შარკოვმა და ავსტრიის წარგზავნილმა რ. კობენცელმა სელი მოაწერეს ორ საიდუმლო შეთანხმებას – რეს პოსპოლიტას გაყოფისად დაკავშირებით და სამოქალაქო ხელშეკრულებას, რომელიცაც გაყოფისებელი იყო როგორც ილენტური შინაპრის ორი ურთიერთგაყუდილი დაკლარაცია. გაყოფის შეთანხმების მიხედვით, ავსტრიამ მიიღო მდ. პილიეას, ვისლასა და ბუგის შორის განლაგებული გვირგორია, მათ შორის: კრაკოვის, სან-

დომიევის, ლუბლინის საეპიკოლოები, მამოვიევის, პოლონეთის, ხოლმისა და ბრესკ-ლიტვიკის საეპიკოლოების ნაწილები. რუსეთის ასალი საზღვარი გადიოდა მდ. ბუგეზე ნეპროვამდე, შემდგომ – სწორაზიგენად გროდნოსდე, ხოლო იქმდე – მდ. ნეპრის განსწორე აღმოსავლეთ პრუსიის საზღვარიან მის გადაყუდად. მთავრობებმა მისთვის ერთმანეთს განარაგებინა ახალი სახელმწიფოების შესახებ და შეთანხმდნენ, წინადადებით მიემართათ პრუსიისათვის, შემოერთებოდა გაყოფის აქტს. რუსეთმა და ავსტრიამ გადაწყვიტეს პრუსიისათვის შეეერთებინათ მდ. პილიეას, ვისლას, ბუგესა და ნეპრის შორის განლაგებული პოლონური მიწები, რომლებიც მოიცავდნენ მამოვიევის საეპიკოლოს მნიშვნელოვან ნაწილს ქ. ვარშავისთან ერთად, გროსიქისა და პოლონეთის საეპიკოლოების ნაწილს და რუსეთის საეპიკოლოს დამარჩენ ნაწილს. ამასთან ერთად, ისინი მზად იყვნენ ამ სახელმწიფოების გარანტიად გამოსულიყვნენ. სამოქალაქო ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ვატივერ რუსეთ-ავსტრიის მიერ 1772 თურქეთთან მიმართებაში დადებული პეტერბურგის სამოქალაქო ხელშეკრულების საიდუმლო მუხლის გაფრელებას პრუსიაზე. ე.ა. მოლაპარაკების ერთ-ერთი მხარეზე პრუსიის თავდაცემის შემთხვევაში, მეორე მხარე კონრულად ეადლებდას, მაყალი თავისი ძალეებით გამოსულიყო მოვაემირის დასახმარებლად. ხოლო თურქეთთან ავსტრიისა და რუსეთის ერთობლივი ომის შემთხვევაში, ავსტრია თავს იღებდა, სული შეეწყო ვლახეთის მოვალეებისა და ბესარაბიის დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად ჩამოუახილებინათ თავის და მათი გადაყუებისათვის სამქმედრო უფლებით რუსეთის იმპერატორთან სადგურიელის ერთ-ერთი წევრისათვის. ამის სანაცვლად, რუსეთი თანხმობას აცხადებდა, სელი შეეწყო ავსტრიისათვის ბალკანეთში არსებული თურქეთის კუთვნილი მოგიერთი გვირგორიის მიერთებაში. იმ შემთხვევაში, თუკი შეუცხებელი შეიქმნებოდა ავსტრიისათვის სასყიდლის გადაყუება საყრანველის ხარგზე. ეკატერინე II თანახმა იყო, ავსტრიას მიერთებოდა ვენციის საზღვრებილები, იმავე დღეს ეადეკ აქტით, ავსტრია შეუერთდა 1793 წლის პ.პ.ის იმ ნაწილს, რომელიც ეხებოდა ავსტრიისა და რუსეთის ინტერესებს (ბუღევის გაცემა ბავარიანზე და რუსეთის მომადგირებნი) და გამოვიდა რუსეთის მიერ ამ კონვენციის შედეგად მოაუფებული მდგომარეობის გარანტიად. პრუსიის მომადგირის გარანტირება ავსტრიამ ვადალო რუსეთ-ავსტრიის შეთანხმებასთან პრუსიის მხრიდან შეუერთებამდე. რუსეთი და ავსტრია ითვალისწინებდნენ პრუსიის მხრიდან სამხედრო გამოსვლას სამიშრობას და ამიგლო თავი მოუყარათ თავიანთი ჯარებს საზღვრებთან, რის შემდეგც 9.VII.1795 დეკლარაციით აცნობეს პრუსიის მთავრობას მათ შორის დაღებული შეთანხმების შესახებ. ფრედის ვლავლ II-მ ვერ გაბედა იარაღით გამოსულიყო რუსეთთან და ავსტრიის წინააღმდეგ და ამიგლო დათანხმდა შეუერთდა მოლაპარაკებას იმ პირობით, რომ კონვენციამ აღნიშნული გვირგორიების გარდა პრუსიას დამატებით მიერთებოდა კრაკოვის საეპიკოლოს სილუბისთან მოსაზღვრე ნაწილს და ვარშავის აღმოსავლეთით მდ. ბუგსა და ვისლას შორის მდებარე გვირგორიები. პეტერბურგში, განახლებული მოლაპარაკებების მსვლელობისას, ავსტრიამ და პრუ-

სიამ აპელაცია გააკეთეს კვატერბურ II-ის წინაშე და მას მიანდეს მსახურის როლი ურთიერთპირგეგმვების გადასაწყვეტად. საბოლოოდ, კვატერბურ II-მ მოახერხა მიუღწია ორივე მხარის კომპრომისისათვის, რადგან 1795 წლის დამთავრებისუნარიანობაზე დიდ გავლენას ახდენდა პრუსიის სექციების შიშის საბოლოოდ ჩამოყალიბებული რუსეთ-ინგლის-ავსტრიის კავშირი; და თუმცა ეს უკანასკნელი მიმართული იყო საფრანგეთის წინააღმდეგ, მაგრამ, აუცილებლობის შემთხვევაში, შეეძლო ემოქმედა პრუსიის წინააღმდეგ. ყველა ამ მოლაპარაკების შედეგად დაიღო 1795 პ.პ., რომელიც გაფორმებულია, როგორც ილენგური შინაარსის ორი საიდუმლო შეთანხმება – რუსეთ-პრუსიასა და პრუსია-ავსტრიას შორის. პრუსია შეუერთდა რუსეთ-ავსტრიის 31.1795 მოლაპარაკებას. ავსტრია უარს ამბობდა ვარაუდის აღმოსაღწევი გეგმიკონიაზე, რომელიც შემოსაძღრევი იყო სწორხაზოვანი სეიდრიდან ეისლის ვასწერევი ბუგისა და ნარვის შესართავებზე. პრუსიის სასარგებლოდ; თავის მხრივ, პრუსიამ თავს იღო 6 კვირის ვადამი დაეცა მანამდე რეპირებული ქ. კრაკოვი და კრაკოვისა და სანდომიხეის საეიუეოლოს ნაწილები. სადავო საციობზე, რომლებიც შეეცებოდა კრაკოვის საეიუეოლოს ავსტრიასა და პრუსიას შორის დე-მარეიკის საციობს. მხარეები შეთანხმდნენ, გაბრეოვი ერი-თობლივი კომისია რუსი კომისრის ხელმძღვანელობით და ამ საციობის გარეშეში წარმოქმნილ დავაში რუსეთის აზრი მიეი-სინათ საბოლოოდ და გადაწყვეტედა. ავსტრიამ და პრუსიამ წი-სასწარ დაუბრუნეს ერთმანეთს გეგმიკონიაზე, რომლებიც გაერთიანებული კომისიისა და რუსეთის ნდობით აღჭურვილი გადაწყვეტილების თანახმად გადაეცემოდა ერთ ან მეორე მხარეს. გათვალისწინებული იყო აგრეთვე, ერთმანეთის დასახ-მარეულად მსიული ძალეობით დაეყრევიებოდა ვასეგლა. თუკი შეთანხმებაში მოსაწილე რომელიმე მხარეს თავს დავსმობდა გარეშე სახელმწიფო, 1797 პეტერბურგის კონვენციით საბო-ლოდ მოწესრიგდა რეი მოსალოტის საბოლოო გაყოფასთან დევემირების წარმომოხილი ყველა სადავო საციობს. რეი მო-სალოტის საში გაყოფის შედეგად რუსეთის გადაეცა ლიგვის, ბელორუსისა და უკრაინის მიწები (გარდა უკრაინის დასაე-ლით ნაწილისა, რომელიც ავსტრიამ დაიკურა). ძირეველი პოლონური მიწები გაყოფილ იქნა პრუსიასა და ავსტრიას შო-რის.

4. პ.პ. 1797 რუსეთსა, პრუსიასა და ავსტრიას შორის. ამ დეიუემენტსა და მათგან რეი მოსალოტის გაყოფა; ხელმოწერილია 26.1 რუსეთის მხრიდან ვრათ ი. ა. ოსტერმანის, ვრათ ა. ა. ბუმბორდკოსა და თავად ა. ბ. კუკაინის მიერ, პრუსიის მხრიდან – შიში წარგებნილის ვრათ გუვეციისის, ხოლო ავსტრიის მხრიდან – ვრათ დ. კოხეცილის მიერ. პ.პ-მა საბო-ლოდ გააუქმა პოლონეთის მოქალაქეობა და პოლონელი მგანგებების საშუალებეობის სახელმწიფოებრიობა შეეღ რეი მოსალოტის გერეგორიაზე. პოლონეთის ყოფილი ქვემეგრ-ლობებს წინააღმდეგ მიეცა, ხეიო წლის განმავლობაში გერე-ჩათა ახალი მოქალაქეობა. უმრავი ქონების მფლობელობა ერთადრეულად იმ გერეგორიაზე, რომლებიც რეი მოსალო-ტიგას გაყოფის შედეგად სხეიდასხეი სახელმწიფოს შეეკეთენა, კვატერბურულად იყრამლებოდა. ეს უხეობა იმ მიწებსაე,

რომლებიც სასეულიერო მფლობელობაში იყო გადაეცემული. საზღვარგარეთ არსებული ქონების ლეიედაციისათვის მიეცემული იყო იფევე ვედა – 5 წელი. რუსეთმა, ავსტრიამ და პრუსიამ თავის თივეთ აიღეს ყველა იმ ვილის გადახდა, რომ-ლებიც აღებულა იყო ყოფილი მეფის სგანისლავ აევეჯკ პონი-აგოესკისა და პოლონეთის სახელმწიფოს მიერ. ამისათვის ვამოიყო საეიკიალური კომისია სამი სახელმწიფოს წარმო-მადეგმობისათვის. სგანისლავ აევეჯკს დაეინიშნა ყოფილმედი-ერი სეხსილია. პ.პ-ის ცალკე ვამოყოფილი გასაიღებლობელი მუხლით რუსეთისა და ავსტრიის იმპერატორებმა და პრუსიის მუევე იყისრეს, არ ჩაერთოთ თავიანთ გიგეგმეში პოლონეთის საეიუეოს სახელი, რათა თს უკანასკნელი სამუდამოდ მისეველი დაეიწეებას. პ.პ-ს თან ერეგებდა 25X1.1795 სგანისლავ აევეჯკ-გის მიერ გასტის უარყოფის აქტი. პ.პ-ის დადებასთან ერთად გადაწყვეტილ იქნა დევა ავსტრიასა და პრუსიას შორის ყოფილი კრაკოვის საეიუეოლოს გერეგორიაზე გამავალი საზღვრის გარეშეში და 31.1.1797 კრაკოვი რუსეთის შუამდგომ-ლობით ხელმწიფრილ იქნა პრუსია-ავსტრიის შეთანხმება ამ საციობზე.

5. პ.პ. 1801 (სახსლავი) რუსეთსა და ინგლისის შორის, ხელ-მოწერილი იქნა 17. VI ვრათ ნ.პ. პანინის და ლორდ სენგ-ელენის შორის, როგორც 1800 წარმომოხილი რუსულ-ინგლისური კონ-ფლიქტის მომწიფობელობა დეკუმენტი. ინგლისის მიერ კუნ-ძულე მალვის მიტაეება და მისმა მქვლეობამ, განეღებმა სხელეაშეა მლეიდან საფრანგეთი და რუსეთი, იშელებულს გახადა ჰეველი, გაეწევიდა ინგლისთან დიპლომატიური ურთი-ერთობა, სეეველიერი დავო ინგლისურ სომალელებსა და ქონებაზე რუსულ პორეგეში და სასწრაფოდ შესდგომოდა ინ-გლისელების წინააღმდეგ ახალი, შეიარაღებული სეიგრალური ლიგის ჩამოყალიბებას. მასში შევიდნენ დანია, შვეიცია და პრუსია, რომლებიც ასევე ზარალდებოდნენ ინგლისის საბლეო ბაგონისსგან. რუსეთსა და მის მოეკუშირეებზე მეწილის მოსლენის მიმნით, ინგლისის ულოგმა 2.IV.1801 დაბოშა კო-პენაგენი და შეევიდა ბალტიის ზღვაში. აღექსადრეუ მ-ის გამეიუების შექვლ ინგლისისა და რუსეთის შორის დაიწყო პო-ლაპარაკება დიპლომატიური ურთიერთობების აღგენასთან დეკუმირებით. პ.პ-ის თანახმად, ინგლისმა ცნო სეიგრალური სახელმწიფოების თავისუფალი ვაჭრობის უფლება იმ პირო-ბით, რომ თიეთონ ექნებოდა უფლება შეეუერებოდა შეემოწ-მებისა მათი საეეგური გემები. გამსაკუთრებული გასაიღებლობე-ბული მუხლით ინგლისის მთავრობამ თავს იღო, გაევენა თაეი-ნი ესაკლარა ბალტიის ზღვიდან. პ.პ-ს აგრეთვე საზღვარი უნდა დავიო საზღვარ ბლოკადის გამოცხადების საციობში ვამეეე-ბული თიეთინეობისათვის, მგარამ მოლაპარაკებების მსეულე-ობისას ინგლისის ელმამ მოადგევა პანინი, დამახინჩდა რა შეს-აბამისი მუხლის ექნეტი. თიედაპირეულ რედაქციამი რომელიმე პორტის ბლოკირების საეუეულად ითვლებოდა მასში მეომარი სახელმწიფოს სომალელების ყოფნა, საბოლოო ექნესტი კი ბლოკირების საეუეულად ჩაითვალა მეომარი სახელმწიფოს გემების ყოფნა პორეგეში ან მის ახლოს. რა საშუალებებს იღეიყო და დევილად დარღვეულიყო ბლოკადის გამოცხადების მსეულე-ვის პრინციპები. 8.X.1801 მოსკოვიში ხელმწიფრილ იქნა პ.პ-ის დამატებითი მუხლები, რომელთა მისედეითაც ის ვაჭრები, რომლებიც დაზარალდებოდნენ არასწორი სეეეესტრის შეე-გად, უეელებას იყებდნენ, მიეღოთ საბაგეოერი. რუსეთის წინა-

დადებით პ.პ.ს შეუერთდნენ დანია და შვეიცარია, რაც გაფორმებული იქნა შესაბამისი აქტებით.

6. პ.პ. 1810 რუსეთსა და საფრანგეთს შორის, ხელმოწერილი იქნა 16.1 კანქალების, ვრთუ ნ. პ. რუმინაევისა და საფრანგეთის ელჩის ა. კოლტერის მიერ. შეხვედრის 1809 სამშვიდობო ხელშეკრულების თანახმად, ნაპოლეონ I-მა მის მიერ 1807 შექმნილ ვარშავის საბერძნეთის შეუერთა ე.წ. დასავლეთ გალიციას ქ. კრაკოვიდან ერთად, ე.წ. გერციგორაი, რომელიც ავსტრიის მიწები რევი პრუსიისა და გეციგორის მიწების შედეგად ამათს პუგორბურგში სერიოზული შეშფოთება გამოიწვია. რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის, რუმინაევის განცხადებით, ორი მთლიანი მხობილობის დასახლებული გერციგორის ვარშავის საბერძნეთისა და მთავრობის პოლიტიკაში შეყვანილი იქნა საბერძნეთის პოლონეთის სამეფოს ძველ საზღვრებში აღდგენის იმედი. ამასთან დაკავშირებით, რუსეთის მთავრობამ მტკიცედ იმართება საფრანგეთთან და რუსეთის შორის ხელშეკრულების დადება, რომლითაც საფრანგეთს უნდა მიეცა გარანტია რუსეთისათვის იმ უკრანული და ბელორუსული მიწების მფლობელობის, რომლებიც ადრე რევი პოლონეთს ეკუთვნოდა. საკუთარი დინასტიის განმტკიცებისათვის მზრუნველმა ნაპოლეონმა, რომელიც აპირებდა დაქორწინებულიყო ევროპის ერთი რომელიმე დიდი სამეფო ოჯახის წარმომადგენელზე, თავისი არჩევანი რუსეთის დიდი თავადის ასულ ელენე პავლეს ასულზე შეაჩერა. ამის ის აპირებდა საფრანგეთისა და რუსეთის კავშირის განმტკიცებას. ამ საკითხის გარშემო აღუქმანდრე I-თან წარმოებული საიდუმლო მოლაპარაკების ნაპოლეონმა გადაწყვიტა, დაბრუნებულიყო პოლონეთის საკითხში: კოლტერმა მთლიან უფლებამოსილება, სელი მოეწერა კონვენციისათვის რუსეთის მიერ წაყენებულ პოლიტიკურ მოთხოვნებზე თანხმობით. პ.პ. ხელმოწერილი იქნა პუგორბურგზე 16.1.1810. I შესული ნათქვამი იყო, რომ პოლონეთის სამეფო არასოდეს აღდგებოდა და რუსეთი და საფრანგეთი შეთანხმდნენ, გამოეყენებინათ ყველა საშუალება იმისათვის, რომ სახელწოდება „პოლონეთი“ მასში შემავალი არც ერთი ყოფილი ოლქი არ მიზიგებოდა და საერთოდ გამქრალიყო სახელმწიფო, რეკონსტიტუცია. საფრანგეთი ვალდებული იქნა იღებდა შემდგომში აღარ გაეფართოებინა ვარშავის საბერძნეთი პოლონეთში ადრე შემავალი გერციგორების ხარჯზე. აღუქმანდრე I-მა ხელმოწერის დღესვე გაუკეთა რაგოფიური პ.პ.ს. ნაპოლეონი ავიწყობდა რაგოფიური, რადგან ელოდა პასუხს თავის საქორწინო წინადადებაზე. აღუქმანდრესაგან უარის მიღების შემდეგ მან გადაწყვიტა, არ მოეხდინა პ.პ.ის რაგოფიური. 1810 წლის ივნისში კოლტერმა რუსეთის მთავრობას წარუდგინა კონვენციის კონტრაქტი, რომლის მიხედვითაც, პ.პ.საგან განსხვავებით, ნაპოლეონი ვალდებული იყო „არასოდეს შეეწერა ხელი იმ ღონისძიებებისათვის, რომლებსაც შედეგად პოლონეთის აღდგენა შეიძლება მოიქცეოდა.“ ამგვარად, ნაპოლეონი არ იბეჯდა გარანტიას, რომ პოლონეთი არ აღდგებოდა. ამის გარდა მან რუსეთისაგან იმართება შემდგომში პოლონეთი მიწების მთავრობის პერსონალის ფორმირება რეკონსტიტუცია. ნაპოლეონის ეს შემხვედრი წინადადებები რუსეთის მთავრობამ არ მიიღო. ნაპოლეონის მიერ პ.პ.ის რაგოფიური შექმნა მოწინააღმდეგეა რუსულ-ფრანგული ურთიერთობების შემდგომ გაუარესებას.

პაპბარბარის (წმინდა 1826 (რუსეთსა და ინგლისის შორის საბერძნეთის საკითხის მოწესრიგებისათვის ერთობლივი მოქმედების შესახებ). საბერძნეთის საკითხი წამოიჭრა თურქეთის წინააღმდეგ ბერძენი ხალხის ერთგულ-განმანათლებლებელ ავანტიურის (1821-30) შედეგად. ოქმი ხელმოწერილი იქნა 4.IV.1826 პუგორბურგში რუსეთის მხრიდან გრაფ სესელ-როდეს და თავად ლეენის, ხოლო ინგლისის მხრიდან პერსონალ ველსტონის მიერ. პ.პ.ის თანახმად ორივე მოლაპარაკებულ მხარეს უნდა მოეთხოვა პორტსაგან, მთავრობებისა ბერძენისათვის უფლება "თეთონ გადმოედგინა საკუთარ სამხედრო თეთონთავებობას", იმ პირობით, რომ შენარჩუნებული იქნებოდა მათი საგარეო დამოუკიდებლობა ოგონისა და იმპერიაზე (ეს განიხილავდა ყოველწლიური ხარკის გადახდაში და თურქების ვარკველი მონაწილეობით ბერძენ ხალხს უფლება დანიშნენაში), აგრეთვე უფლება "საბერძნეთის მატერიკსა და კუნძულებზე განლაგებულ თურქული მამულებს შიშვნისა" (მუხ. 1). ამის საფუძველზე რუსეთი ცნობდა ინგლისს უფლებას საბერძნეთსა და თურქეთს შორის შეამდგომლობაზე (მუხ. 2). რუსეთსა და დიდმა ბრტანეთმა მოლაპარაკეს, შემდგომში მიეღოთ საჭირო მომები შეთანხმების ცალკეულ დეკლარაციაში და იმ გერციგორის განამარტების, რომელიც ბერძენთა სახელმწიფოს შეამდგენლობაში შევიდოდა (მუხ. 4). მოლაპარაკების ორივე მხარე კისრულობდა ვალდებულებას, არ ეწარმოებინათ თავისი სამფლობელოების გაფართოება და საკუთარი ქვეშევრდობისათვის რაიმე ისეთი პრივილეგირებული პირობების მიზიგების მოთხოვნა, რომელიც სხვა სახელმწიფოების ქვეშევრდობისათვის მიწვედომილი იქნებოდა (მუხ. 5). რუსეთის მოთხოვნით, პ.პ.ში ბერძნული ავტონომიის შემდგომი მოწყობის განსაზღვრული მუხლების გარდა შეკანლი იქნა მუხლი 3, რომელიც, თვალისწინებდა, რომ თუ თურქეთისათვის მიღებული იქნებოდა ინგლისის შეამდგომლობა, მოლაპარაკებულ მხარეები "ერთად ან განკალკეებულად" ყოველ ღონის იხმარდნენ, რათა მიეღწათ თურქეთისგან პ.პ.ის პირობების შესრულებისათვის ოქმის მე-6, დამამთავრებელი მუხლი შემოერთებისა და საბერძნეთის საკითხის მოწესრიგებაში თანამშრომლობისათვის იწვედოდა ენის, პირობისა და ბერძენის სამეფო კარს. თანხმობა მისცა მხოლოდ საფრანგეთს, რომელიც ესწრებოდა ხელიდაშეაშდამი საკუთარი მომობის განმტკიცებას. პრუსია-ავსტრია პ.პ.ს არაკეთილგანწყობილად შეხვდნენ. ავსტრიამ ოქმი შეაყვას როგორც თურქეთის სულთნის "კანონიერი" ხელისუფლების ხელყოფა და "შეამოხებითა" მხარდაჭერა. ეს, მისი აზრით, წარმოადგენდა "წინადა კავშირის პრინციპებისათვის" მიყენებულ ნამდვილ დარტყმას და თან ბალკანეთში რუსეთის მომობის გამაგრებასაც მოსწავებდა. პ.პ. ჩაიღო საბერძნეთის მომავალი მოწყობის შესახებ დადებულ 1827 ლონდონის კონვენციამი რუსეთს, ინგლისსა და საფრანგეთს შორის.

პაპბარბარის საბაჟო ხაზშეპირება 1762 (რუსეთსა და პრუსიას შორის), ხელმოწერილი იქნა 1762 წლის 24 აპრილს რუსეთის კანკლრის მეთორქეობისა და პრუსიის ელქსანდრეონ გოლის მიერ. ამ ხელშეკრულების თანახმად ომი რუსეთ-

სა და ქრესტიანთა შორის დამსაიერებულად იქნა გამოცხადებული. რუსეთის იმპერატორი იღებდა ვალდებულებას, გამოეყენებინა მისიელი თავისი ძალისხმევა, რათა აღედგინა მშვიდობა ევროპაში, რისთვისაც რუსეთი უარს ამბობდა ვალდებულებებზე (1746 წლის სამოქალაქო ხელშეკრულება ავსტრიასთან), რომელიც მიხედვითაც მას მოწაწვლილად უნდა მიეღო ქრესტიანთა წინააღმდეგ ომში. რუსეთის ჯარების მიერ ომის დროს დაკავებული ქრესტიანთა გურიგორთა უბრუნდებოდა რუსების შეყვას. რუსეთის იმპერატორი ასევე, ვალდებულებას იღებდა, მშვიდობის დამყარების მიზნით ეშუაშდებოდა ქრესტიანთა და მეუკიას შორის, რადგან ამ უანასკენდმა გამოითქვა დაზვევების სურვილი. პ.ს.ხ-ის დადების შემდეგ, მოყუე ხანში, რუსეთისა და ქრესტიანთა შორის დაიღო საბოკეშირო გრავატები (8.VI.1762) მუგობრობისა და ურსიოერთდამსარებობის შესახებ, მაგრამ იგი არ იქნა რაგვიოიერებული რუსეთში მომსდარი ვადატორალები გაიო, რომელმაც გასგზე კეატერიონ II აიყენა.

პებლინის მისია 1618-19. რუსების პირველი ოფიციალური გამგებარება ჩინეთში. XVII ს-ის დასაწყისში რუსეთის მიერ დასაეული კოშხირის დაქურობისა და დასაეული მონღოლეთში მლეხარუ აღაიონ-ხანის სამელობელოებთან კეშირის დამყარების შესდეე ინგლისისა და დასაეულით სხვა სახელმწიფოთა დიპლომატებმა რაილენქერემ თსიოთი მიზარტეს რუსეთის მთაერობის, სეზა დაყარო მოყუებნათ გზა მე. ომის მასლობად ინღოლეთისა და ჩინეთისკენ, რუსეთსა უარყო მათი წინადასებები და დამოკიდებულად დაიწყო სახსელუო გზის სეხა წინეთში. 1618 წლის 9 მათის იგაზე პეკინისა და ანღრია ზალოვის ხელშდეანელობით გომსკიდან გაემზარა ეამაკთა რაზნი. მათი ამოქანა იყო აღაიონ-ხანის ულთა ვაელობა და შესდეე ჩინეთში მიმეეალი გზების მოქენა. პეკინმა 4 თეე-ში მიაღწია ჩინეთის უდაქაეალე, მაგრამ სათანალო სახეკრუბის უქსოლბის გამო რუსები არ მიიღო მინების დინსატობის წარმომადგენლმა, იმპერატორმა ეან ლომ (1573-1620). პეკლის იმპერატორის სახელთ ვადასეკ სიეული რუსეთის შეყისადმი, რომელე შეიეედა წინადადებებს ორ სახელმწიფოს შორის მეგობრული კეემოების დამყარების სათანამე. იმპერატორი ჩინეთში იწეედა რეს ეაქრებს, მაგრამ საეად უარს ამბობდა თაეის წარმომადგენლების გაგზანეზე ჩინეთის ჟარკლებს ვარკა. ჩინურ ენაზე დაწერილი ეს ოკუეებტი ნახეკარ სა ექსენზე მეგ ხანს იო ვადეოარემული რუსულ ენაზე. რუსეთის მთაერობა იმ პერიოდში გულდასიოთ არ ეკლბოდა საელწო და საეპტო ურსიოისობებს მორეულ ჩინეთთან, ამიგომ პ.მ. ამით შემოიყარგლა. მან მნიშეულიეანი წელიღ შეყგანა ვეოგრაფიულ მეყნიეოებში. პეკინმა წარადინა ანგაროში – „ჩინეთის სახელმწიფოს აღწერა“, რომელში დაეული იყო მუსკე ცობები ევროპიდან ჩინეთში ციბირისა და მიმლოლიკის ეეალი მიმეეალი სახსელუო მარშუტის შესახე. მოქმელე იყო აგერეული ჩინეთის უფეატრე აღწერა. პეკლის ანგაროში, უეეე XVII ს-ის I ნახეერისათვის სარგმნილი იყო სილქის ეეული ევროპულ ენაზე.

ქელ.: Русско-китайские отношения в XVII в. Материалы и документы (1608-83). В 2-х томах. т.1, М., 1969.

პებრე (ეროსკეობაში – ქეკრიკი), საქართველოს მწიგნობართუხეუსი XI ს-ის II ნახეერში, დიპლომატი და პოლოტიკური მოღეაქე. პ-ს დიდი დეწული მთელების საქართვეობიზმანის შორის ურსიოისობის განმეციეებანი. 1054 თაეის მამხთან – იონე ქოილოღოლთან ერთად ახლად ბეგრეე IV-სა და მარიამ დელოფაულ ბიზანტიამი. ჟინანსკრად ენმარებოდა ათონის იეერთა მონასტრში. 1065 მონაწილეობს მეორე ბიზანტიურ ევლომბოში, გომლის მიზნის უსლისწულ მარიამის (მარია) ბერძენ უსლისწულზე დაწინგა იყო. 1085 პ. იხსენიება როგორე ეესკე და მწიგნობართუხეუსი.

პებრე I დიდი (1672-1725), რუსეთის მეყეე 1682-დან, იმპერატორი – 1721-დან, სახელმწიფო მოღეაქე, დიპლომატი. პ-ის საეარეო პოლიტიკის ამოქანებს განსაზღვრეად რუსეთის საერთაშორისო მღეგომარეობა. რუსეთი მოწყეეტილი იყო მეყეეზე განსაეულზე. ამიგომ მეყრობის პირეობს წლებში პ-ს შეეეადა, მოეოეებინა განსაეული შეე მღეაქე. ამ მიზნით რუსეთმა დაიწყო ომი თურქეთთან და ყირიზის სახარისთან. პეკრემ დაიკეე აზოე და დაბარსა გეგანგე. მაგრამ ეს არ შეეედა პრობლემას, რადგანე ქერის სრეეე თურქების ხელში რჩებოდა. თურქეთის წინააღმდეგე მოკეეშირეების შეყენის მიზნით მან მოაქყო ე.წ. დიდი ელწობა ევროპაში. პოლანდამ, ინგლისმა და ავსტრიამ არ ისეერად თურქეთთან ომში ჩაბზა. სამეტიეროდ პ-ს მეყიის წინააღმდეგე კეეშირის სთეამობლენ საქსონია და პოლონეთი. 1698 რეეეში სამ სახელმწიფოს შორის დაიღო ხელშეკრეეება მექობისთან ომის დაწყების შესახებ. რაეის ხელშეკრეეება შემობრუნების პუნქტი იყო პ-ის საეარეო პოლიტიკაში – იეე უარს ამბობდა მეე მღეაქე და იწყებდა ბროსლას ბალტიის ზღეის სანაპიროების დაეულებიასათვის. 1700 დაღო მზეო თურქეთთან და ომი გამოეუხადა მეყიას. 1710-თეის რუსეთის ჟარებმა დაიკეე ბალტიის ზღის სანაპირო რიგიდან ვიბორგამეე. მეყიასთან სახსელო მოქმელების გეგრეელებს ხედი შეეუხადა თურქეთის მიერ ომის გამოეხადად. თურქეთი იხოლობდა აზოის დაბრეეებას. პ-ს ირეუტაბრ რუსეთის არმია თურქების რკალიში მოქეეა და მ. ირეუტეული გახდა დაეწყო საზელო მოლაპარაკება. *არეის სამეყო ხელშეკრეეებით 1711* რუსეთი თურქეთს უპობდა აზოეს და ანგრეედა გეგანგეის სიზმარეებს. თურქეთთან წეის დადების შესდეე განაახლა საოიოარ მოქმელებმა მეყიის წინააღმდეგე განსაკეარებულ დიპლომატიურ წარმატებებს რუსეთმა მიაღწია 1716-თეის. ამ დროისათვის რუსეთთან ერთად კოალიციამი შეიღლენ რეე პოლიტიკა. საქსონია, პრუსია, პანოვერი, დანი. მეყიის დიპლომატიურ იხოლაეობა შეეეეეა. რუსეთის წარმატებებმა შეამყოთა ინგლისი, რომელმაც შესელო ჩრდილოეთის კეეშირის გაიოშეა – ინგლისის ეეეეეი და დანიის შეეეეე მოიასიოეა რუსთა ჟარების გაეყანა დაზიოდან. ხოლო პანოვერმა და ევროპის იმპერატორმა მოიოიოეეს მათი ეეეეეა მეკლენბერგიდან. ინგლისის დიპლომატიის სეეგრალიზაციის მიზნით 1717 პ-ჩეეეეე პარიზში. იმეეეეეე საფრანკეთთან და ქრესტიანთა დილო ამგერელები ხელშეკრეეება, რის შედეგადეე საოარეეთშია შეეეეეეა მეყი

ის სუბსიდირება. 1721 რუსეთსა და შვეციას შორის დაიდო *ნიშ-გადგის საზავო* ხელშეკრულება. შვეიცია რუსეთს უთმობდა ლეჟლანდიას. ესტლანდიას, ინგრისს და კარელიის ნაწილს ვიბორგისაურთ. შვეციასთან ომის დაშორებისთანავე რუსეთ-მა დაიწყო ომი ირანთან. მასამდე, ჯერ კიდევ 1720, პ.ე.მ-სა საზღვრო-პოლიტიკური კავშირი დალო *ეხბანე VI-თან*. რუსებმა დაიკავეს დერბენი, ბაქო, რეშთი. პეტერბურგის საზავო ხელშეკრულებით (1723) ირანი რუსეთს უთმობდა ბაქოს, ღერბენს, აგრეთვე გილანის, მაზანდარანისა და ასერბაიდის პროვინციებს. რუსეთის მიერ კასპისპირეთის პროვინციების დაპყრობამ გააძევა რუსეთ-თურქეთის ურთიერთობა, მაგრამ საქმე დიპლომატიური გზით დიდგარდა – 1724 წლის ივლისში კონსტანტინოპოლში დაიდო რუსეთ-თურქეთის შეთანხმება. თურქეთი ცნობდა რუსეთთან კასპისპირეთის შეერთებას. სანაგებროდ რუსეთი ცნობდა თურქეთის მიერ აღმოსავლეთ საქართველოსა და აღმოსავლეთ სომხეთის დაპყრობას.

პეტრე ბებრედი. სებასტიანოპოლის (ცხენი)კათალიკეთა შორის კოპოსტი, რომელიც ამ პოსტზე 1318 დახმნულ ბერძნარ შორეს ეკლეს. ძალზე მნიშვნელოვანია მისი 1330 წერილი, ვაგზა-ენილი კენცურეთის არქიეპისკოპოსისა და ინგლისის სხვა ეპისკოპოსების მიმართ; მისეუდადად, ძირითადად, მისი სასულ-აირო ხასიათისა, იგი ნათილად დასტურებს ევროპისა და დასავლეთ საქართველოს შორის არსებულ საერთაშორისო ურთი-ერსობებს. აღნიშნულ წერილში კიდევ ერთხელადა გაცხადებ-ული, რომ საქართველოს ხელისუფლება „მზად არის მიუღი თავისი ღამქრით, დასავლეთის ქრისტიანებთან ერთად გასალაშქრებლად“, ანუ ავიგროს პ.ბ დასავლეთს ეკლავ ჟვარ-ოსნული ღამქრებისაქენ მიუწოდებს. ცხადი ხდება, რომ ამ დროს თბილისის გარდა კათოლიკური საეკლესიო კათედრა ცუქმშიც არსებობს. დასტურება ღათინთა, ადგილობრივი მისახლეობისა და მთავროს ინტენსიური ურთიერთობა, ხოლო რაჟ შეეხება ცუქმს, ქალაქში ამ დროს რამდენიმე ეთნიკური ერთეული ცხოვრობს – ქართველები, ლათინები, შამაზდანები და ებრაელები.

ლოც: კ. ა. ს. ა. ი. ე. საქართველოს საგარეო ურთიერთობის ისტორიიდან. – „მეცნიერი“, 1982, N9.

პეტრე პებრედი (Petros Patrikios) (დაახლოებით 500-562), ცნობილი ბიზანტიელი დასავლეთისებული დიპლომატი, მკვლევ-ეცეული და ისტორიკოსი. პეტრემ პატრიკიოსის პატივი 550 მიიღო. 534 იუსტინიანე კეთსარმა ის ელამად მიაგზინა ოსტგუსო-ბის დელოვად ამპალასენთანთან. 550 პეტრე ხოსრო ასეუმო-რთან პირველთან გაიგზინა სპარსეთში (ირანში) საზავო მო-ლაპარაკებისათვის. 562 პეტრე ქ. დარაბში აწარმოებს საზავო მოლაპარაკებას ირანის უკლარბასთან, ადვილ გადამწვდა, რომ ირანელები ბიზანტიელებს უთმობდნენ ღამიკეს(ვეგრისს) სენ-ციის გარეშე. სენაციის დაბრუნებისათვის პეტრე მოლაპარ-აკებას აგრძელებს ქ. ბითარმანისში ირანის შამ ხოსრო ასე-უმორთან I-თან. მკვლევ. შედეგობდ.

წყარო: გ. ივლიჩი. ბიზანტიული მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ. ხ. ეპიკოსოპოსის გამაი. ტ. 3. გვ. 1936.

პეტრე I-ის ანდრედი, რუსეთის იმპერატორის *პეტრე I-ის* (1689-

1725) მთავური პროექტი მსოფლიო იმპერიის შექმნის თაობაზე, რაც, თითქმის, გადმოსცეული იყო მის ანდრედიში. რომელიც პირ-ველად 1812 ლებერის მიერ პარამში გამოიქვეყნა წიგნი იხ-სენიება და, როგორც ჩანს, *ნაპოლეონის*, აღმოსავლური დამპყრობების გასართობებულ არგუმენტებად იქნა იმეორებული. ეს „ანდრედი“, ლეონტიოსის თაობა, შედგებოდა 14 ქე-ლისაგან, ითვალისწინებდა სამომარო მდგომარეობის შემთხვევაში რუსი ხალხის მდგომარეობის მდგომარეობის სასტიკი სიერეებად ეხადებოდა ბალკისს და შავი ზღვის სანაპიროები, ძირითად მოწინააღმდეგეებად კი – თურ-ქეთი და შვეიცია. ამ გეგმების განხორციელებაში მოკავშირე-ებად ითვლებოდნენ ინგლისი და ავსტრია. ანდრედი, აღმოსავ-ლეთის ექსპანსიის საქმეში აქტივრად უნდა გამოეყენებინათ უნგრეთის, პოლონეთის მართლმადიდებლები და თურქეთის სლავური მოსახლეობა; ინდოეთის და ლეიანგის ეპტრობაზე მონაპოლის ადების შემდეგ, რუსეთს ომი უნდა გასოიწვია ავსტრიასა და საყრანგეთს შორის; როგორცაე მთომარო შხარეები დასტვადობდნენ, დასავლეთ ევროპისათვის უნდა შეესია რეგ-ულარული არმიები, „ამერიკური დროები“ და დაეპყრო იგი. „იე-გრე I-ის ანდრედი“ ხშირად იყენებდნენ რუსეთის მოწინააღ-მდეგე ქვეყნები „იდეოლოგიური ომის“ საწარმოებლად. გან-საკუთრებათ სამომარო მდგომარეობის დროს, შავი: ყირიმის ომის, რუსეთ-თურქეთის 1877-78 ომის, I და II მსოფლიო ომე-ბის დროს.

პიტიოლოზისმი. პონტოს დედოფალი სე. წ. 8 – ახ. წ. 22-23, მარ, ქეს ანკიონისის შეიღმიელი, *პოლემონ I-ის* მეუღლე, მკვრე ქო-რეუბით კი – არქელავე კაბადოკიელის. ქვეყანას განაგებდა პოლემონის მიუვლადს მუხლვომ, კალაბრეო მას ეკუთვნოდა. თანამემქნე დეოროსი შეიღო კვადეა. პ. გარდაიქვალა 22-23. გახტს უორმალურად მისი ქალაშეიღი *ანკიონა ტროფიონ* დაე-უფლა. რეალურად კი *გიტორებს* ქვეყანა სრულწლოვანი მ-საკეთი მემკვიდრეების არარსებობის გამო სასურერეო გერო-გორიად აქცია. სწორედ ამ დროს უნდა გაშორენილაყენენ სამხრეთ-აღმოსავლეთი და აღმოსავლეთი შავი ზღვისპირეთში რომაული გარნიზონები. 38 კი *კალაველამ* ქვეყანა გროფიან-ას შეიღს პოლემონ II-ს უბოძა.

ლოც: დ უ ნ დ უ თ., კოლხეთი, იბერია და პონტოს სამეფო სე-მხმადიკური მახალბის მახელები, თბ., 1993.

პილის პროექტი 1937, პალესტინის სამ ბონად (ინგლისურ, ებრაულ და არაბულ ზონებალ) გაყოფის პროექტი. შემოქმედა ბრიტანეთის სამეფო კომისიამ ღორდ პილის თამეპლმარე-ობით. პილის კომისიამ პალესტინაში 1936 წლის 15 ნოემბრი-დან 1937 წლის 18 იანვრამდე დააკო. პროექტი გამოქვეყნდა 1937 წლის ივლისში. პ.პ. ითვალისწინებდა პალესტინაში ინგლი-ის ბაგონობის შესარზინებას. პროექტის გამოქვეყნებამ არაბულ საყონაშეო ორგანიზაციებს უწევდა რეაქცია გაზო-როვნება. 1938 წლის აპრილში ინგლისის მთავრობამ პ.პ-ის ცხ-ოერებაში გაგარების მიზნით პალესტინაში ექსპერტთა კომი-სია მიაგლდა. კომისიამ, რომელსაც დაეპყდა ხელმძღვანელობ-და, პ.პ-ის გარდა პალესტინის გაყოფის კიდევ ორი პროექტი

განისილა და მივიდა დასკვნამდე, რომ აღნიშნულ პროექტთა გაგარება დაუძლეველ პოლიტიკურ და ფინანსურ სიძნელეებს შექმნიდა. ინგლისის მთავრობამ გათიქვალისწინა არაბული ქვეყნების წინააღმდეგობა (არაბული ქვეყნების პარლამენტ-თა კონგრესი კაიროში 1938), ვანსო პალესტინის გაყოფის ყველა გეგმა და საკითხის დადგინდევლად გადაწყვიტა მოუწვია „მრგვალი მაგიდას“ კონსერვტივა ლონდონში (ის. ლონდონის კონსერვტივები 1939, 1946-47; პალესტინის პრობლემები).

პილნიის დეკლარაცია 1791 (ავსტრიისა და პრუსიის ერთობლივი ბრძოლის შესახებ რევოლუციური საფრანგეთის წინააღმდეგ), ხელმოწერილი იქნა 27.VIII პილნიის სასახლეში, ავსტრიის იმპერატორის, ლეოპოლდ II-ისა და პრუსიის მეფის, ფრედრიხ ვილჰელმ II-ის მიერ. საფრანგეთში რევოლუციის განვითარების შემოთიქვებულმა ლეოპოლდ II-მ, დაინგერესებულმა ბერლინისა დონსახლის შესაწრწეებით, რომელთანაც მას სათისაობა აკავშირებდა, 1791 წლის 6.III ყველა ევროპულ სამეფო კარს შესთავაზა, საერთო ძალით დასმარებოდნენ ფრანგ ხელმწიფეთა. პრუსია, რომელიც ევრაულობა თავისი დასავლეთით სახმეგრების დამრგვალებას საფრანგეთის სასახლეში, დაეთანხმა ავსტრიის წინადადებას. 1791 წლის 25.VIII ქ. ექსანში ავსტრიისა და პრუსიის, შორის დიდო პრელმინინარული ხელშეკრულება, რომელიც გულისხმობდა საერთო პოლიტიკის საფრანგეთის საკითხის მიმართ; ერთი თვის შემდეგ კი დაიდო პ.დ იგი ამტკიცებდა ავსტრიისა და პრუსიის განმარბვის, ემოქმედით ერთობლივად, რათა საფრანგეთის მეფეს შესაძლებლობა გაემტვრებინა მონარქიის საფუძვლები. ავსტრია და პრუსია მიმართავენ ევროპის ყველა ხელმწიფეს წინააღმდეგით. შეერთებოდნენ მათ, რის შემდეგაც ისინი დაუყოვნებლივ განახორციელებდნენ საფრანგეთის ინგერეცტიას, რისთვისაც ვალდებულებას იღებდნენ, აყოლოდათ საკეთარი ჯარები მუდმივ საომარ მზადყოფნაში. რუსეთისა და ინგლისის უარმა, შეერთებოდა ამ კოალიციას, ავსტრიისა და პრუსიის არ მისცა შესაძლებლობა, განესორციელებინათ შეიარაღებული იარეხი საფრანგეთის წინაურ საქმეებში. 1791 წლის 3.დ-ის საფუძვლზე, მოგვიანებით, 1792 წლის 7.II დადებულმა ავსტრია-პრუსიის სამოკავშირეო ხელშეკრულებამ საფუძველი დაუდო პირეულ ანტიფრანგულ კოალიციის და ხელი შეუწყო ქვეყნების მიერ საფრანგეთის ინგერეცტიას.

პილსუდსკი (Pilsudski) იუმეუ (1867-1935), პოლონიეთის პოლიტიკური მოღვაწე. ნაციონალისტური ორგანიზაციის – პოლონიეთის სოციალურ პარტიის (პპს) რევოლუციური ფრაქციის ერთ-ერთი დამარბებელი (1906). მიეკუთვნება პოლონიეთის დამოუკიდებლობის აღგვენას რუსეთზე გერმანიისა და ავსტრია-უნგრეთის გამარბუების შემდეგ. I მოსოლო ომის (1914-18) დროს ხელმძღვანელობდა ავსტრია-უნგრეთის მხარდამხარ მებრძოლ პოლონურ ლეგიონს. 1916 დაინიშნა სამხედრო დეპარტამენტის უფროსად პოლონიეთის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მთავრობაში, რომელიც გერმანელთა ხელმეწიფობით ჩამოყალიბდა. გერმანიის საოკუპაციო ხელის-

უყულებასთან კონულიტის გამო 1917 დააპატირეს. 1918 წლის ნოემბერში გერმანიის მიმზდარი რევოლუციის შემდეგ გაათავისუფლეს. ვარშავაში დაბრუნების შემდეგ სათავეში ჩაუდგა პოლონიეთის სახელმწიფოს. ფაქტობრივად ხელმძღვანელობდა პოლონიეთის თავდასმხმას ნაბოტო რუსეთზე (1920). 1926 მოახლენა სამხედრო გადაგრალება და დაამყარა ე.წ. „სანატიური რეჟიმი“ (ღონისძიებათა სისტემა მსოლიო მიწათმფლობელებისა და პოლონური თუ უცხოური მონოპოლისტური კაპიტალის ინტერესების სასარგებლოდ). ეს რეჟიმი განმტკიცდა პოლონიეთის 1935 კონსტიტუციით. პის მმართველობის პერიოდში გაუარულა ურთიერთობა პოლონიეთსა და საბჭოთა კავშირის შორის. 1934 პ-მ ხელი მოაწერა პოლონეთ-გერმანიის შორის შეთანხმებას. გერმანიის ხელმძღვანელ სათავეში ედგა პოლონიეთის სახელმწიფოს.

პიპაჲ ქიქნიქნიქნიქნი. ვიორგი V ბრწყინეალის ინიციატივით. „კლიტენი იერუსალმისან“ -თან დაკავშირებით, ეგვიტკეში მოწყობილი დიპლომატიური მისიის სულმძღვანელი. „კლიტენი იერუსალმისან“, ანუ იგივე ქრისტეს საფლავის სალოკაციის განსაღბი მაპიპინინათა სულმი რჩებოდა, რის გამოც საქართველოს მეფემ ვიორგი V-მ „წინამე ნისრელისა“ – ეგვიტკის სულთანთან თაქისი ელჩები – პ.ჲ. და ორამე ბანდისისე წარგზავნა (როგორც ჩანს, ეს 1316-17-ში გამსორიყელდა; არსებობს მიორე თარიღი – 1320). ქარსიელი დესპანები „გზამა მხელთასა“, ეგვიტკის სულთანთან, „მრავალთა ბეჭეითა“ მისულან. ქართველ ელჩებს საქართველოს სამეფო კარიდან ეგვიტკის სულთანთან, საერთოლო სხვა დიპლომატიური საკითხების გარდა, გამორჩეულად დავალებული პქონდათ. „კლიტენი იერუსალმისანის“ გამსოქემის დავაწყებვა და ქარსიელითა უყულებრივი მდგომარეობის მოგვარება, „წმინდა ადგილებში“. პ.ჲ-ის მსრიდან გამოსქენებულ იქნა ყველა დიპლომატიური შესაღბლობა, რის მეღგავდე ეგვიტკის სულთანმა „სიხარულით შეიწყნარა ბეჭენი იგი და მისცა „კლიტენი იერუსალმისანნი“. ამის დამაღსტკერებლად ქართულ მხარეს სულთანმა „იერლაცი შეწყალებისა“ გადასცა, რომელიც ელჩმა, საქართველოში მებრუნების შემდეგ, გიორგი ბრწყინეალს მითათვა. ასეთი წარმატების შემდეგ, „მიიღა პიპაჲ ზედა საფლავსა ქრისტესსა და შეეძახვა, ეპში აწირეა, ეპიარა“, ხოლო ელჩობის მეორე მონაწილე – ორამე ბანდისისე ქრისტეს საფლავის გაბრის „მოღუარა-მოღუარად“ გაქრისტეს. საქართველოს ელჩმა პ.ჲ-მა „მოილოცნა წმიდანი ადგილნი და შეკრინნა ნაწილნი წმიდანი და ხაგნი შეუნიერნი“. იგი საქართველოში „მასვე გზასა ხელითა“ დაბრუნდა. ვიორგი მეფემ „ურაიდ განისარა“, რადგან მონდა „აღსრულება ყოვლისა სათხოვლისა მისისაჲ“. „კლიტენის“ – ქრისტეს საფლავის კომპლექსისა და „იერლაცი შეწყალებისა“-ს საქართველოსათვის ვალმოქება საქართველო-ეგვიტკის სახელმწიფოთა შორისო შეთანხმება ხელშეკრულებამ, მოწყნრებულ დიპლომატიურ კონტაქტებსა და ამ ურთიერთობების მდგომარეობის კიდევ უფრო გაუმჯობესებაზე შეტკეულებს.

ყვარო: ძველი ერისთავთა. შ. მესხის გამოც. – „მასაღბი საქართველოსა და კავსიის ისტორიისათვის (მსოქ)“, 1934, ნაკვ. 30.

პიპაჲ ნრბა, დიპლომატიური მიმოწყრის ფორმა, რომელიც ჩვეულებრივ ეხება მნიშვნელოვან და პრინციპულ საკითხებს

ან იგბანება ამა თუ იმ მოვლენის შესახებ ოფიციალური ინფორმაციის სახით, ასევე ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში დიპლომატიური ოქმით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად ან პ.ნ-ზე საპასუვოდ. პ.ნ. დაბეჭდილი საუკეთესო სასოგო გერბიან ქალაქში, მდებარეობდა პირველი პირი, ხელს აწერს გამგებანი, ზედა მარჯვენა კუთხეში დაბეჭდილია ვაგბანის თარიღი და ადგილი, ქვედა მარჯვენა კუთხეში – ბერსაგის ინიციალები, გვარი, თანამდებობა და მისამართი. პ.ნ-ში აღრუგასაღმთი თავაზიან მიმართვისა და კომპლიმენტებს განსამღერავს დიპლომატიური ოქმი.

პირდაპირი წინადადებატონის სტრატეგია, აშშ-ის პირითადი სამხედრო დოქტრინა, რომელიც მიიღო *რეჯინალდს* ადმინისტრაციამ. ითვალისწინებდა ღია კონფრონტაციას სსრკ-ის წინააღმდეგ დადამწყვეტი სასმედრო უპირატესობის მოპოვების მიზნით, ბირთვული ომის წარმოების მირაჟით მოყოლილ ბატონობის პრევენციის რეალიზაციას. ამ სტრატეგიის განხორციელებამ 80-იან წლებში ხელი შეუწყო *კიეი ომის* შეწყობებს და სსრკ-ის უკანდახევას, სოციალისტური ბანაკის დაშლას.

პირანის საზამო ხელშეკრულება 1659 (საფრანგეთსა და იტალიას შორის), ხელი მოაწერეს 7. XI კუნსულ ეფხანზე, დასრულდა საფრანგეთ-ესპანეთის ომი 1635-59. ხელშეკრულებით თანახმად, საფრანგეთსამ განმტკიცა მის მიერ დაპყრობილი დახვლობულოების დიდი ნაწილი ესპანურ ნიდერლანდში და პირენეს სამღვირზე და იკისრა, რომ აღარ დაეხმარებოდა პირგუგალობას, რომელიც საომარ მდგომარობაში იმყოფებოდა ესპანეთთან. ადგდა სავაჭრო ურთიერთობის საფრანგეთსა და ესპანეთს შორის, რომელიც ქვეყნობრდობის თითოეულ ამ სახელმწიფოში ეძლეოდათ ინგლისელებთან და პოლანდიელებთან თანახარი უფლებები. იმედლოდლად დიდი საქორწინო ხელშეკრულება ლუი XVI-სა და ესპანელ ინფანტა მარია გერმეზიას შორის, შემდეგი პირობებით: ინფანტა მითიეში ლეხულდა 500 ათას ოქრის ეკეს, რომელიც საფრანგეთისათვის უნდა გადაეხადა წინახვერის განმელობაში. ამის სანაცვლოდ მარია გერმეზიას, საფრანგეთის დელოფად გვხდომის შემდეგ, უარი უნდა ეთქვა ესპანეთის გახგის შემეიდრობით მიღების უფლებაზე. იქვე შეიგანეს შესწორება, რომ უარის თქმა აუცილებელი იქნებოდა მხოლოდ შემოაღმინული თანხის დროულად გადახდის შემთხვევაში. (*ჟ. მარტირნი*, რომელიც საფრანგეთის სავარეო პოლიტიკას წარმართადა, სწორად გათვალა, რომ ომით გაკოტრებული ესპანეთი ვერ შეძლებდა ამ თანხის დროზე გადახდას), ხელშეკრულებამ მშრმენელოუნად გააფართოვა საფრანგეთის სამღერები და ესპანეთის მხრდან სამიშროების აცილების პირობებში, ხელი შეუწყო საფრანგეთის ძლევათსილების აღმავლობას XVII ს-ის II ნახეარში. ესპანელ ინფანტისთან ქორწინებამ ლუი XVI-ს მისესაბაბი, შემდგომში პრეგენზია წამოყენებდა ესპანეთის სამფლობულობუქზე (იხ. *ესპანური შემეიდროება*).

პირველი მსოფლიო ომი 1914-18, დაპყრობლური ომი სახელმწიფოთა ორ დაჯეუფებას – გერმანია-ავსტრიის ბლოცა (*სამსია კეშერი*) და *ანტანტას* შორის. შემომარ სახელმწიფოთა მიზანი იყო დანაწილებული მსოფლიოს ხელახლა გადანაწილება, კოლონიებისა და გავლენის სფეროების ხელში ჩაგდ

ბა, სხვა ხალხების დაპყრობა. ომის საბაბი გახდა სერბი ნაციონალისტების მიერ სარაევოში (ბოსნია) ავსტრიის გახგის შემეკიღრის, ერკუკრეოვ ფრანკ ეფრდინანდს მოყელა. გერმანიის მიერ წაქეშებულმა ავსტრია-უნგრეთის მთავრობამ 10 (23) ივლისს ულტიმატუმი გადასცა სერბიას, ხოლო 15 (28) ივლისს დაიწყო მის წინააღმდეგ საომარი მოქმელება. 19 ივლისს (1 აგვისტო) გერმანიამ ომი გამოიყხადა რუსეთს, რომელიც სერბიას თანხვეწმობდა, ხოლო 21 ივლისს (3 აგვისტო) – საფრანგეთს. 22 ივლისს (4 აგვისტო) გერმანიამ ხელგაწილი შეიკრა და იმავე დღეს ომი გამოუცხადა ინგლისს. ასე დაიწყო ომი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 38-მა სახელმწიფომ, რომელთა მონახლეობა შეადგენდა 15 მილიარდ კესს (მთელი დღემიწის მონახლეობის 87%). ძალაუფლების ხელში ჩაგვლებისთანავე საბჭოთა მთავრობამ შეომარ მხარეებს ომის შეწყვეტა და საყოველთაო, სამართლოარი, დემოკრატიული ჩაივის დადგა შესთავაზა. ანგანესა და აშშ-ის უარის შემდეგ, რუსეთის საბჭოთა მთავრობამ 1917 წლის 2 (15) დეკემბრის გერმანია-ავსტრიის ბლოკან ხელი მოაწერა დახვებას და შეუვტა საზეო მოლაპარაკებას (იხ *ბრესტ-ლიტოვსკის (ბრესტის) საზეო ხელშეკრულება 1918*). ომი გერმანიისა და მისი მოკემბოების დამარცხებით დამთავრდა. *კომპიენის დახვება 1918* ხელმოწერის შემდეგ გასარეკებული სახელმწიფოები ომისშემდგომი დარეგულირების კეემის შექმენიებას შეუდგნენ. *პარიზის საზეო კონფერენციამ 1919-20* მოიამზადა გამარეკებელი ქვეყნების ხელშეკრულებები. ხელს მოწერა: *ვერსალის საზეო ხელშეკრულება 1919* გერმანიისათვის, *სენ-ვერმენის საზეო ხელშეკრულება 1919* ავსტრიისათვის, *ნეის საზეო ხელშეკრულება 1919* ბულგარეთისათვის, *ტრიანონის საზეო ხელშეკრულება 1920* უნგრეთისათვის, *სეერის საზეო ხელშეკრულება 1920* თურქეთთან. ომისშესაღმომი სამშვიდობო მოწესრიგება გამარეკებელი სახელმწიფოების სისარეგებლოდ დაასრულა *დამინტეგრის კონფერენციამ 1921-22*.

ლგ-История дипломатии. 2 изд., т.2. М., 1963.

პირსონი (Pearson) ლესტერ ბოლეს (1897-1972), კანადის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაქე, დიპლომატი. დიპლომატიური სარბიელში იმყოფებოდა 1928-დენ; 1946-48 იყო კანადის სავარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1948 ლიბერალური პარტიის სითი არჩეულ იქნა კანადის პარლამენტში; 1948-57 – კანადის სავარეო საქმეთა მინისტრი; 1963-68 – ლიბერალური პარტიის ლიდერი და კანადის პრემიერი-მინისტრი; 1952 იყო ნატოს საბჭოს თავმჯდომარე; 1952-53 – გაეროს გენერალური ასამბლეის VII სესიის თავმჯდომარე; 1968-69 ხელმძღვანელობდა განეითარებლი ქვეყნების ეკონომიკური დახმარების საკითხების შემწვაელუ კომისიას, რომელიც რეკონსტრუქციისა და განეითარების საერთაშორისო ბანკის რეკომენდაციით იყო შექმნილი.

პიქსმასი ელიორე ანდრიას პე (გ. 1592), რუსი დიპლომატი. 1564-73, ა. თ. სიციუსთან ერთად, აწარმოებდა მოლაპარაკებებს ყირიმის ხანთან საზეო ხელშეკრულების ხელმოწერის თაობაზე. ელჩების მოღვაქეობამ ხელი შეუწყო რუსეთის მი-

მისი სამხრეთიდან სამხედრო შექარის შესუსტებას, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ლიონის ომის პირობებში. 1582-83 მეთაურობდა რუსეთის ელჩობას, რომელიც გაიგზავნა ინგლისში რუსეთ-ინგლისის სამხედრო კავშირის დამყარების, ასევე იანვრ IV მრისანის ინგლისის ელჩობის წინადადებაზე, მ. პეტსინგზე დაქორწინების შესახებ მოლაპარაკების მიზნით. მოლაპარაკებები შეწყდა შუფის სიკვდილთან დაკავშირებით. 1588 მონაწილეობდა „რუსი პოსოლიტატთან“ მოლაპარაკებებში „საკუვის შავის“ დაღების თაობაზე, სოლო 1590 – შეეცაბათან მოლაპარაკებებში, რომელიც წინ უძღოდა რუსეთ-შვეიცის დამაყვებას, რომლის თანახმად, რუსეთს გადაეცა აამსი, კოპორი და ივანგოროდი. ეს გადაწყვეტილება მოგვიანებით დადასტურდა გიუგინის საბაჟო ხელშეკრულებამ 1595.

პიტი (Pitt) უილიამ უმცროსი (1759-1806), ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. თქმისა პალატის წევრი 1781-დან; 1783-1801 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი. ხელი მოაწერა ვერსალის საბაჟო ხელშეკრულებას აშშ-თან, 1786 დაღო საეპრო ხელშეკრულება საფრანგეთთან თავის უფალი ვაჭრობის პრინციპის საფუძველზე; რუსეთის შესუსტების მიზნით, ხელს უწყობდა რუსეთ-თურქეთის ომის (1787-91) და რუსეთ-შვეიცის ომის (1788-90) გაჩაღებას. ასევე პოლიტიკაში მდგომარეობის გამწვავებას. 1789 საფრანგეთის რევოლუციის შემდეგ იყო საფრანგეთის დიპლომატიკური იზოლაციისა და მის წინააღმდეგ ომის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი.

პიტი (Pitt) უილიამ უფროსი, ვრავი ჩეთერი (Chatham) (1707-78), ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1735-66 – თქმისა პალატის წევრი, 1746-55 – მთავარი საზღვარდარი. 1756-61 – დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი და სამხედრო მინისტრი. იყო საფრანგეთის წინააღმდეგ ბრძოლის ერთ-ერთი ორგანიზატორი. ფაქტობრივად ხელმძღვანელობდა ბრიტანეთის პოლიტიკას შეიღწიანი ომის (1756-63) დაღმდეგ პერიოდში, რომლის შედეგად დღეს ბრიტანეთსა და კლიური დარგებმა მიიყვანა საფრანგეთის საგარეო, სამღლი და კოლონიურ ძლევამოსილება. 1766-დან – ლორდთა პალატის წევრი; 1766-68 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი.

პიტი (Pichon) სტეფან კანმარი (1857-1933), ფრანგი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. დიპლომატიკური მოღვაწეობა 1893 დაიწყო. 1897-1901 ჩინეთში იყო წარმომადგენელი, 1906 წლის ოქტომბერში კლემანსოს კაბინეტში საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი დაიკავა, იღწოდა ინგლის-საფრანგეთის კავშირის განმტკიცებისა და მის სამთა კავშირად (რუსეთის მონაწილეობით) გადაკეთებისათვის; იმავე პოლიტიკას ადარებდა ბრანის კაბინეტში (1909-11) მოღვაწეობის დროს; 1913 წლის დანაწიების ბარტის კაბინეტში საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი დაიკავა, მაგრამ იმავე წლის დეკემბერში თანამდებობიდან გადადგა; 1917 წლის ნოემბერში კვლავ კლემანსოს კაბინეტში გახდა საგარეო საქმეთა მინისტრი; აქტიურ მონაწილეობას იღებდა

და პარიზის საბაჟო კონფერენციის (1919-20) შემადგენელი და საფრანგეთის სახელთ ხელი მოაწერა ვერსალის საბაჟო ხელშეკრულებას; კლემანსოს კაბინეტის დაქმნის შემდეგ (1920 წლის იანვარი) პოლიტიკურ ცხოვრებაში მნიშვნელოვან როლს ადარ ასრულებდა.

„კლემანსო მხარდობა“. ჩამოყალიბდა აშშ-ის სამხედრო მინისტრმა ე. რუბინმა და 2. III. 1901 მიიღო აშშ-ის კონგრესმა ო. ლანგის, სენატის კუბის საკითხთა კომისიის თავმჯდომარის წინადადებით, როგორც არმიანზე ასიგნებთა შესახებ კანონის შესწორება. 1901 წლის ივნისში იგი აშშ-ის მწვერულით შეიტანეს კუბის კონსტიტუციამ. „პ.შ.“-ის თანახმად, კუბას არ შეეძლო, დაღო სხვა ქვეყნითან ხელშეკრულებები, „რომლებიც დაემუქრებოდა მის დამოუკიდებლობას, ანდა კუბის გერგორიის ნაწილზე კონტროლის უსიულებლისთვის გადაეცემას. კუბამ იცხარა ასევე, არ მიღო უსიური სესხები, რომლებიც ალემბებოდა მის გადახდისუნარიანობას; უღარებინა აშშ-ის მიერ ინტერვენციის უფლება „თავის დამოუკიდებლობის დასაცავად“. ასევე შეუქრულებინა აშშ-ის მთავრობის წინაშე ნაკირი იგი ეღლებულებში. კუბის უეღლებოდა მიყვდა ანდა ივარით გადაეცა აშშ-სთვის კუბის გერგორიის უნებში სამხედრო ბაზების მსოფციობად. „პ.შ.“ საფუძვლად დაღო „მუღმი“ ხელშეკრულებას აშშ-სა და კუბას შორის, რომელსაც ხელი მოაწერეს 22.V.1903, ასევე 1903 თებერღლში ხელმოწერილ შეთანხმებას გუანტანამოსა და ბაიან-ონდამი სამხედრო საზღვაო ბაზების ივარის შესახებ. 1934 კუბამ მიაღწია „პ.შ.“-ის გაუქმებას.

პლემისტიტი (ლათ. plebiscitum; plebs – უბრალო ხალხი, scilicet – გადაწყვეტილება, დაღვნილება), კენჭისყრის მექანიზმით ამა თუ იმ საკითხზე მოსახლეობის აზრის გამოთქმის ერთ-ერთი საშუალება. საყრდენობის ურთიერთობათა სფეროში პ. როგორც წესი, გამოიყენება კონკრეტული გერგორიის მოსახლეობის წების გამოსახელებად ან გერგორიის ან მისი ნაწილის სახელმწიფო კუთვნილების საკითხზე აზრის გამოკრევის მიზნით. პ. შეიღლება გამოიყენებულ იქნეს 2 ან რამდენიმე სახელმწიფოს გაერთიანების, კონფედერაციის ან უეღერაციის შექმნის საკითხებზე. პ. შეიღლება ჩატარდეს როგორც მიღა სახელმწიფოებრივი აქტის, ასევე საერთაშორისო შეთანხმების საფუძველზე. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი პ-ს განიზღავს როგორც ერთ-ერთ დასამუშებ საფუძველს გერგორიული ცვლილებებისა, მხოლოდ იმ პირობებში, როცა გარანტირებულია მოსახლეობის წების გამოხატვის აბსოლუტური თავისუფლება. ასეთ პირობებს მიეკუთვნება: რაიმე ვარემუ მწვერლის არსებობა, ყველა დემოკრატიული პარტიის მოქმედების თავისუფლება, პ-ის ჩატარება საყოველთაო, თანასწორი და უარული კენჭისყრით და სხვა. კონტროლში პ-ის ჩატარებზე შეიღლება განახორციელონ როგორც სახელმწიფო, ასევე საერთაშორისო ორგანოებმა. პ-ის ინსტიტუტზე ვითარებისწინებულა საქართველოს კანონმდებლობა. პ-ის ცნება საქართველოს კანონში რეფერენდუმის შესახებ (1996) უფრო ფართოა. იგი შეიღლება ჩატარდეს წებისსიერ საკითხზე საქართველოს ამომრჩეველთა ან ამომრჩეველთა ნაწილის აზრის განსაცებად. პ-ის შეღვევებს სარეკომენდული სახითა აქვს ხელისუფლების ორგანოებისათვის

პირველი პ. საქართველოში ჩაგარდა 1996 წლის 23 ნოემბერს. გამოსიხებულ იქნა აფხაზეთის ლგოლილი მოსახლეობა აფხაზეთში სეპარატისტთა მიერ უკანონო არჩევნების ჩაგარების თაობაზე. გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო დენილი ელექტორების 93%-მა, რომლებმაც შეკეთდა უარყოფითად შეაფასეს უკანონო არჩევნების ჩაგარებისა და უიანიკური წმენდის შედეგების არჩევნების შეწყობით დაკანონების მცდელობა.

პლუმბიკის ელემენტი 1591, 1590 *ალექსანდრე II* კახთა მეფემ მოსკოვში ელჩები – თეადი სოლომონი და ხურმიგა-და გაგაგანა და „წვალიბის წიგნით“ გათავალისწინებულ მფარველობის შესრულება მოსთხოვა – სამაშხლოს დაკერობა და აუერვ-კახეთის გზის გასწავლა. შამალის ამბრონილება რუსეთის ინტერესებში შედიოდა და მეფე თედორე გამოცხადებულ ალექსანდრე II-ის წინააღმდეგ, გადაწყვიტა სამაშხლოში ლაშქრის გაგზავნა. 1591 წლის აპრილში რუსეთის მეფემ კახეთში პლეშჩევისა და ეკლერიის ელჩობა გამოგზავნა. პ.პ. სის მიზანი იყო, დაეყოლიებინათ ალექსანდრე, რათა მას სამხრეთიდან დაერევ სამაშხლოსათვის. გარდა ამისა, ელჩებს ურთიერთობა უნდა დაემყარებინათ სხვა ქართველ მეფე მთავრებთან და ეცადათ მათი გაერთიანება ოსმალეთის წინააღმდეგ, რუსთა ლაშქრობა სამაშხლოზე წარუმატებელი აღმოჩნდა და ამდენად პ.პ-ს პრაქტიკული შედეგი არ მოჰყვოდა.

ლგ: ბ ე რ ძ ე ი ს ე ი ლ ი ნ. საქართველოს ისტორიის საქითხვა, წგ. 4, თბ., 1967

პლინიუს უმცროსი გაიუს პლინიუს ცეცილიუს სეკუნდუსი (Gaius Plinius Caecilius Secundus; Junior) (61/62–113), რომაელი სახელმწიფო მოღვაწე და მწერალი. ნააღრევად დაობლებული იმელება და აღზარდა ბიბაქ *პლინიუს უფროსმა*. რომაული განათლებული არისტოკრატის ბრწყინვალე წარმომადგენელი. აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა იმპერიის ადმინისტრაციულ მმართველობაში. 110 იყო კონსული. სიცილიის ბილი წლებში ასრულებდა იმპერატორის ლეგატის თანამდებობას ბიონინასა და პონტოში. მისი ლიტერატურული ნაწარმოებებიდან ჩვენამდე მოღწეულია „წერილები“ (Epistulae) 10 წიგნად. პ.პ. არ ითვლება მკვლევარად. იგი მიჩნეულია დაუღალავ მკითხველად და ცოდნის შემგროვებლად. „წერილებში“ გამოკვეთილად ჩანს გრძიანეს ეპიკურის განათლებული რომაელის სულიერი მისწრაფებები. პ.პ-ის მადალ ავტორიტეტზე მტკვლევებს იმპერატორ გრძიანესთან მიმოწერა. წერილებში იგი წარმოგივდიება განათლებულ, კეთილპიროვნებად, საქმიან მმართველად და დიპლომატად. სიცილებიდან ცნობილია მხოლოდ „პანეგირიკი“, წარმოთქმული გრძიანეს საპატივეცხულიად.

პლინიუს უფროსი გაიუს პლინიუს სეკუნდუსი (Gaius Plinius Secundus; Major) (23/24–24.VIII.79, დაიღუპა ვეზუვის ამოფრქვევის დროს) რომაელი სახელმწიფო მოღვაწე, ისტორიკოსი და მწერალი. პ.პ-ის მრავალმხრივან ნაშრომთა შორის ჩვენამდე მოღწეულია „ბუნების ისტორია“ 37 წიგნად. იგი უნიკალოდღერი შინაარსის თხზულებაა, რომელშიც ვადმოყვებულია ბერძნულ-რომაული მკვნიერების მიღწეები გარემოცული სამყაროს შესახებ. პ.პ-ის ინტერესები გამოიხატება

დამოკლებულ კვლევას. იმდენად ფართოა მის მიერ განხილული პრობლემები, რომ წარმოდგენს ელქაა ერთი ადამიანის შეკლებილია მათი დამუშავება. „ბუნების ისტორიაში“ თავმოყრილია ცნობები გეოგრაფიის მოგვასა და კითხვებზე. ქვეყანათმოდლეობაზე, რამდენიმე წიგნი მოხილნილია ცხოველთა სამყაროსადმი, უფრო მეტი – მცენარეულობაში. ავტორი ურღულვება შეცნარეული და ცხოველური სამყაროსადმი სამუალებების წარმომობას, საყუქელთანად საყურბოს ლითონებისა და ქვების შესახებ. ნაშრომი საინტერესოა ხელოვნებათმოდლელობის თეაღასამრისთაყ. პ.პ-ს ცნობები აქვს საქართველოს გეოგრაფიის, მოსახლეობის, ბუნებრივი სიმიღდრის, გზების, მემბლებების და სხვ. შესახებ.

პლუმბიკის ელემენტი 1858, საიღუქლო სელმე, კრელქება საფრანგეთსა და სარდნიის სამეფოს (ბიქონსგს) შორის კავშირის შესახებ ავტორის წინააღმდეგ ომისათვის. ხელი მოაწერეს 21.VII პლომბიკოში (ქ. ეიანალის მახლობლად, საფრანგეთი) იმპერატორმა *ნაპოლეონ III-მ* და კ. ბ. კიქურმა. შეთანხმების მიხედვით, ნაპოლეონ III სარდნიის სამეფოს პირობობადა სამხელო დანხმარებას ავტორის ბაგონობისაგან ლომბარდიისა და ენევიის განთავის ევლქების და ჩრდილობტალიური სახელმწიფოს შექმნისათვის საეოიის დინასტიის მითაურბობით. ამის სანაყულად კავრება იქონრა, გადაეცა საფრანგეთისათვის საეოია და ნიქა. თუმცა ავტორის წინააღმდეგ სარდნიის სამეფოსა და საფრანგეთის ომის დროს (1859, აპრილი) *ნაპოლეონ III-მ*, რომილყო შექმნიდა იგალიამი ეროსულ-განმთავისუფლებული მოძრაობის ფარითი ხსნიათით, უღლავდა თავის მოკავშირეს და 11.VII. 1859 ავტორიასთან დაღო სეპარატული ვილყურანქის ბაი, რომლის თანახმად, ვენეცია დარჩა ავტორის მფლობელობაში.

პლუმბიკის ელემენტი (Plutarchos) (46-120/127), ბერძენი მწერალი, ისტორიკოსი, ფილოსოფოს-მორალისტი. დაიბადა მიღდარი ქერონელის ოჯახში. განათლება მიიღო ათენში. იყო ღულფოს ამოლონის გაბრის უმცნესი ქერბი. პ. იყო უღდრესად განათლებული და ღლად ნაციონალი მწერალი. დაუწერია 250 ნაშრომი, ჩვენამდე მოღწეულია შესამუღო. პ-ს მთავარი თხზულებაა „პარალელური ბიოგრაფიები“, გამომსენსლ ბერძენთა და რომაელთა ცხოვრება. მისი ფილოსოფიური ნააბრევი ღაცერთიანებელია „ეთიკაში“ („Moralia“). პ-ს ნაშრომები აქვს ღაცერთიანებელი „სტორიაში, ფიბიკაში, მელციანაში, რიგორიკაში, მუსიკის ისტორიასა და თეოლოგიაში. იგი აქტიურად იყო ჩაბმული თავისი ეპოქის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ხშირად მეთაურბობდა საბერძნეთის ინტერესების დასაცავად რომში წარგზავნილ დიპლომატიურ მისიას. ხეღბობდა და ურთიერბობდა პქონდა მრავალ გამომყენლ პიროვნებასთან, მათ შორის იმპერატორებთან – გრძიანესა და ადრისანესთან. პოლიტიკურ მუქულებებში პ-ს გამოკვეთილი პირობიბაული ორიენცტაცია ეკება. ბერძნებს კეთილგონიერული მოქმედებისაყენ მოუწოდებდა. მისმა ნაშრომებმა, განსაკუთრებით, „პარალელურმა ბიოგრაფიებმა“, უღლესი გავლენა მოახდინა ევროპის სულიერი ცხოვრების განვითარებაზე.

პრე-ბონკორი (Paul-Boncour) ეომეუ (1873-1972), ფრანგი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, 1898-1902 და 1906-09 იყო საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრის კანცელარიის უფროსი. 1909-14 და 1919-31 – დეპუტატთა პალატის წევრი; 1931-40 – სენატორი. 1911 – შრომის მინისტრი; 1924-26 – ერთა ლიგაში საფრანგეთის დელეგაციის წევრი; 1932 – სამხედრო მინისტრი; 1932-33 – პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1933-34 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1932-36 – საფრანგეთის მედივი წარმომადგენელი *ერთა ლიგაში*. 1932-34 მონაწილეობდა განიარაღების საყოველთაო კონფერენციის მუშაობაში, 1936 – სახელმწიფო მინისტრი ერთა ლიგის საქმეებში; 1938 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი. ექსტროზოდა საბჭოთა კავშირთან დაახლოებას. იყო 1938 მოხსენის შეთანხმების წინადადმწევი. 1944 – საკონსულტაციო ასამბლეის წევრი (ალეიონი). 1945 *სან-ფრანსისკოს კონფერენციაზე* იყო საფრანგეთის წარმომადგენელი.

პრემონ I (Polemon), პონტოს მეფე გენონილების ბერძნული დინასტიიდან. ძვ. წ. 42 გრომეირებმა გადაწყვეტილი გამარჯვებები მოიპოვეს რესპუბლიკელებზე. შემდგომ მათ გაიანჭოლეს რომის პროვინციები. ადმოსავლეთი წილად ხვდა ანტიონუსს მანაც ხელი მიჰყო ხსენებული მაკრონეგიონის პოლიტიკურ რეორგანიზაციას – აღადგინა ან შექმნა რომზე დამოკიდებულ რიგი სამეფოები მისთვის სასურველ დინასტიებში სათავეში. აღორძინებულ პოლიტიკურ ერთეულებს შორის იყო პონტოს სამეფოც. პ.ი-ის ხანაში პონტოს სამეფოს შემადგენლობაში შედიოდა კოლხეთიც. სტრატონის მისედედით, „უკანასკნელად მოუვლენს პქონად კოლხეთი, ხოლო როდესაც ის მოკლავ, მისი შვილზე *სიპოდორის* ადგილია. მეფობდა კოლხეთზე, გრამეზუნგზე, ფარსაკიაზე და ზემოთ მცხოვრებ ბარბაროსებზე...“ საერაულდა. რომ პ.ი მხოლოდ მღვისპირეთს უწყევდა კონტროლს: შესაძლებელია, სწორედ მაქ უწოდა ღობსკურთას სტრატონის ახალი პატივების. რეგვიანზე აუგუსტუსის პატივსაცემად. პ.ი ძვ. წ. 8 ილუქება ჩრდილოეთ შავიზღვისპირეთში ერთ-ერთ სარბაველ გომთან ბრძოლაში.

ლტ- დ უ ნ დ უ ა თ., კოლხეთი, იბერია და პონტოს სამეფო სემიო-მატიკური მასალების მიხედვით, თბ., 1993.

პრემონ II. პონტოს მეფე, გენონილების დინასტიის უკანასკნელი წარმომადგენელი, ანკონია გრიფიანის შეიღო, *პოლემონ I-ის* შეიღიშვილი. ქვეყნის განაგებდა 38-64, ჯერ დედასთან ერთად, შემდგომ კი – ერთპიროვნულად. კოლხეთიც მას ეკუთვნოდა. 64 *სერონმა* მთელი პონტო-მთიანეთი პოლიტიკად აიკყო. პ.ი-ის დროს დასრულდა ე.წ. „სამეფოთა ჩამოსახლება“ პროექტი საქართველოში. II. 50-იანი წლები კოლხეთის ეკონომიკის აღმავლობით აღინიშნა. საქართველოში ნაპოვნია პოლემონის დრამები – ზურგის მხარეზე რომის მოქალაქე და კლემენტ იულეუს ანტონიუს პოლემონი იმპერატორის გამოსახულებას ათავსებს.

ლტ- დ უ ნ დ უ ა თ., კოლხეთი, იბერია და პონტოს სამეფო სემიო-მატიკური მასალების მიხედვით, თბ., 1993; მ ი ს ე ე , საქართველო და დასავლეთი სემიომატიკური მასალების მიხედვით, თბ., 1995.

პრინციპის საზღვრე ხელშეკრულება 1634 (რუსეთსა და „რუსი პოსპოლიტას“ შორის), დაიდო 4(14).VI სოფ. სემლევოში მდინარე პოლიანოვკაზე (ცინაზისა და ღორიგობუეს შორის), დაასრულა რუსეთ-პოლიეთის ომი 1632-34. ომის დროს რუსეთმა ევრ მიაღწია სმოლენსკის, ჩერნიგოვისა და სკვა რუსული მიწების დაბრუნებას, რომელიც მას ჩამოაიცილეს *დეკლისის დაზვეგებით 1618*. ომი წარუბეტებელი იყო „რუსი პოსპოლიტასათვის“, რომელზეც დიდი დანაკარგები გაიხდა. ვარდა ამისა, „რუსი პოსპოლიტას“ ემუქრებოდა თურქეთიდან შექრის საშიშროება ასეთ პირობებში „რუსი პოსპოლიტა“ და რუსეთი დათანხმდნენ სამშედილობო მოლაპარაკებებზე, რომელიც დაიწყო 1634. ხელშეკრულების თანახმად, „რუსი პოსპოლიტამ“ რუსეთს გადასცა ქ. სერპიესკი სასამღერო ოლქებითურთ; მეფე ვლადისლავ IV-მ უარი თქვა მუფის გიგულზე – მოსკოვის ხელშეიფის მისივე თედორეს ძის სასახეზლოდ (ამის საწინაველ რუსეთი დაიპრდა მას 20 თანამ რუბლის გადახდას). ხელშეკრულების დადმა რუსეთისათვის საკმაოდ მნიშვნელოვანი იყო (რუსი პოსპოლიტასგან მან მიაღწია მთელ რიგ დასომხებულ, ეკრძოდ, გიგულს საკითხში). ამის შემდეგ ორ ქვეყანას შორის დამყარებულმა მშედილობამ მნიშვნელოვანი, რომელიც ორი ათეული წლის მანძილზე გრძელდებოდა. საშუალება მისცა რუსეთს, ყერადლება გავმხებილებინა გადაუდებელი საშინაო პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრამე.

პრინციპი სუეისის ატონსავალიტი (East of Suez Policy), დიდი ბრიტანეთის მშარითელი წრების პოლიტიკური კურსი XXს. 60-იან წლებში, რომლის მიზანყო იყო დიდი ბრიტანეთის სამხედრო-პოლიტიკური და ეკონომიკური პოზიციების შენარჩუნება ახლო აღმოსავლეთის, სამხრეთი და სასრეთ-აღმოსავლეთი ამიის, წყნარი და ინდოეთის ოკეანების ვრეტელ ზონაში („სუეისის აღმოსავლეთით“), ყოფილ კოლონიურ საიფომბელობში. გერმინმა „პოლიტიკა სუეისის აღმოსავლეთით“ ფართო გაერყელება ლიგა 60-იანი წლების შუა ხანებში, როცა ჯ. პ. *ხილსონის* ლიბორისტიკულმა მთავრობამ დაადასტურა დიდი ბრიტანეთის მშაფლოვნა, ეთამმა „მ. მსოფლიოს სამხედრო სახელმწიფოს“ როლი და ამ მიზნით განუღებინა ჯარები და პქონოდა სასხედრო ბანები ეეროპის ფარგლებს გარეთ, შეესრულებინა ევალბელებები სამხედრო-პოლიტიკურ ბლოკებთან და ინდოეთს სამხედრო შეთანხმებულთან და ეკავშირებით, ამასთანავე აღმოყინა დახმარება პროდასავლური რეჟიმი-სათვის დემოკრატიული მოძრაობების ჩასახშობად.

პრინციპური მენინერეზაბის საერთაშორისო ასრინიპი, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა 1949 ვაეროს გადაწყვეტილებით მსოფლიოში პოლიტიკური მეცნიერების განვითარებისთვის ხელშეწყობის მიზნით. აერო-თანებს კოლექტიურ (პოლიტიკური მეცნიერების ეროვნულ ასოციაციები), ასოცირებულ (ეველეთით ეენგრები) და ინდივიდუალურ წვერებს 60-ზე მეტი ქვეყნიდან. ძირითადი ორგანოებია მსოფლიო კონგრესი (გარდა 3 წელწადში ერახელ), აღმასრულებელი კომიტეტი და სამღერო (ადგილწადმზარეობა ოგაბა). ასოციაციის საქმიანობის ძირითადი ყორნებია მსოფლიო კონგრესისა და „მრგვალი მაგილი“ ყოველწლერი სს-ლომების ორგანიზაცია, ინფორმაციული საშასხურის გაწევა

„პოლიტიკური რეპლიმის“ ტერმინი, მიმართულება საგარეო პოლიტიკურ შეცნობებებში, რომელიც წარმოიშვა 1930-იანი წლების დასასრულს და 40-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ში; თეორიის მომხრეები (პ. მორგენტაუ, ჯ. კოსინსკი, რ. არონი, რ. სტრაუს-ჰიუპე, ჯ. კანანი) მიიჩნეოდნენ, რომ ადამიანის მოქმედება, მათ შორის პოლიტიკური მოქმედებები, განისაზღვრება მისი ისეთი ბუნებრივი თვისებებით, როგორც არის აგრესიულობა, ძალადუფლების სიყვარული, ევოიზმი და სხვა. საერთაშორისო ურთიერთობათა სფეროში ასეთი თვისებები, მათი აზრით, სახელმწიფოების შორის ბრძოლის ფორმას ღებულობს, სახელმწიფოს, ძალის“ მთავარი კომპონენტია სამხედრო ძლიერება, ხოლო საგარეო პოლიტიკური მოქმედების ძირითად მოტივს წარმოადგენს „უეროვნული ინტერესი“, რომელიც არის სახელმწიფოს მისწრაფება თვითგადარჩენისა და თავისი „ძალის“ გაზრდისაკენ. მხოლოდ მაშინ, როცა სახელმწიფოს სასიკეთესოდ ინტერესები გარანტირებულია, პოლიტიკოსს შეუძლება გადაეღოს ეკონომიკური, იდეოლოგიური და სხვა ამოცანების გადაწყვეტაზე. მართალია, საერთაშორისო ურთიერთობებში, თეორიის მომხრეთა აზრით, სახელმწიფოთა განწყვეტები კონფლიქტებს წარმოადგენს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მათ შორის შეიარაღებული ბრძოლა გარდაუვლია. ომების რისკების შემცირების საუკეთესო მეთოდად თეორიის ავტორები მიიჩნევენ „ძალა ბაღანის“ უზრუნველყოფას გლობალურ და რეგიონულ მასშტაბებში. „პრ-ის“ თეორია განსაკუთრებულად გააღვივდა სარგებლობდა „ლივი ომის“ პერიოდში დასავლეთის ქვეყნებში, 60-იან წლებში სახელმწიფოებმა თეორია გააერთიანეს. ამასთან ერთად, მისი პოსტულატები გარეულად გაელენას ასწრდნენ იმ მოლოდინსა აზროვნებაზე, რომლებიც საგარეო პოლიტიკის შემუშავებასთან არიან დაკავშირებული.

პოლიტიკური საპონსულაბათიო კომიტეტი, იხ. ვარშავის ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყნების პოლიტიკური საკონსულტაციო კომიტეტი.

პოლნეთი-ბარმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ხელშეკრულება 1970 (ორმხრივი ურთიერთობების ნორმალიზაციის შესახებ), ხელი მოაწერეს 7. XII ვარშავაში, ძალაში შევიდა 3.VI.1972; ხელშეკრულებაში პოლნეთის სახალხო რესპუბლიკამ და გაერთიანების ფედერაციულმა რესპუბლიკამ გააჩესავე, რომ ორ სახელმწიფოს შორის კონფლიქტის ხამის გასწვრივ გამავალი საზღვარი, რომელიც ბერლინის (პოგს-დამის) კონტრეტყვაბ 1945 დაადგინა, პოლნეთის დასავლეთ სახელმწიფო საზღვარს წარმოადგენდა. მხარეებმა დაადსარკრეს არაფორმალ საზღვრების ურღვეობა, იკისრეს ერთმანეთის გერიგორიული მთლიანობის დაცვა, ასევე განაცხადეს, რომ არ ვაანსიათ ერთმანეთის მიმართ გერიგორიული პრეტენზიები და არ წამოაყენებდნენ ასეთ პრეტენზიებს რომავლში. ხელშეკრულების მონაწილეებმა იყისრეს, ყველა სადავო საკითხი მხოლოდ მშვიდობიანი გზით გადაწყვიტათ, თავი შეეკავებინათ როგორც ძალის შექარის, ისე ძალის გამოყენებისგან ეეროულ და საერთაშორისო უშიშროებასთან დაკავშირებულ საკითხებში, ასევე ორმხრივ ურთიერთობაში. მხ-

არეებმა განაცხადეს, რომ გადადგამენ კონკრეტულ საბიჯებს ურთიერთობის ნორმალიზაციის მიმართულებით, განავითარებენ ეკონომიკურ, სამეცნიერო-ტექნიკურ, კულტურულ და სამეცნიერო კავშირებს ურთიერთობისას. ხელშეკრულებამ შესქნა პირობები პოლნეთისა და ვერს-ს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესებისათვის.

პოლნეთის ბეზბა 1964 (ცენტრალურ ევროპაში ბირთვული იარაღის გაყენების ვეგმა). წამოაყენა პოლნეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობამ 29.II.1964 სსრკ-ის, გდრ-ის, ჩეხოსლოვაკიის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, ბელგეთის, ნიდერლანდის, კანადას და მთელი რიგი სხვა სახელმწიფოების მთავრობებისადმი გაგზავნილ მემორანდუმში. ითვალისწინებდა ბირთვული იარაღის გაყენების რაიონებში პოლნეთის, ჩეხოსლოვაკიის, ვერს-ისა და გერმანიის გერიგორიუბის ჩართვის, ასევე ამ რაიონის გაფართოებას მასთან სხვა ევროპულ სახელმწიფოთა მიერების გზით; ვარანგეთისა და კონტროლის სისგების შექმნას შესაბამისი შეიარაღების შესრულების მიზნით. მხარეებს, რომელთაც ჰქავდათ შეიარაღებული ძალები გაყენების რაიონში, უნდა ეკისრათ ვალდებულება, არ ვარსიუბნათ ამ რაიონში ბირთვული იარაღი. არ ვადაცხადებოდა მხარეებისათვის. ამ ვეგმის განხორციელება განისიღებოდა როგორც პირველი ნაბიჯი ევროპაში უბრთაყო ზონის შესაქმნელად.

პოლნეთი-რუმინეთის ხელშეკრულება 1921 (კავშირის შესახებ), დაიდო ქ. ბუქარესტში 23 მარტს 5 წლის ვალით (ხელშეკრულება გაჭრსულა 1926, 1931 და 1936), მიმნდა ისახედა ორ სახელმწიფოს შორის კავშირის განმტკიცებას. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეები ვალდებულნი იყენენ ვაწვათ ერთმანეთისათვის საზღვრო დასმარება, აგრეთვე შეთანხმებნათ თავიანთი პოლიტიკა „აბსოლუტული მშვიდობიან“ (საბჭოთა რუსეთთან) მიმართებაში.

ჯებლ.: Ключников Ю. В., Сабалин А. В., Межгосударшая политика новейшего времени в договорах, нотам и декларациях, ч. 3, вып. 2, М., 1929, с. 80-81.

პოლნეთი-საზრანბათის ხელშეკრულება 1921, ხელი მოეწერა 1921 წლის 19 თებერვლად პარიზში. ხელშეკრულება წარმოადგენდა იმ სახელმწიფო შეთანხმებების სისტემის ნაწილს, რომლის შემუშობითაც საფრანგეთი აფართოებდა თავის პოზიციებს, ჩამოყალიბებულს პირველ მსოფლიო ომისა 1914-18 და ვერსალის სამშვიდობო შეთანხმების (1919) შედეგად. ხელშეკრულების მიხედვით, თუ მხარეები ან რომელმაც მათგანი ვახლებოდა მოვლოდნელი ითვდასმის ობიექტი, ორივე მთავრობა მიიღებდა ერთობლივ ზომებს თავისი ქვეყნის დასაცავად. ხელშეკრულებამ, რომელიც მიმართული იყო ვერსალის მხაროდ რეკონსტრუქციის წინადადებას, თავისი მნიშვნელობა დაკარგა ლიკარის 1925 ხელშეკრულების შემდეგ. 1939 საფრანგეთის მიერ პოლნეთისათვის მიცემული დამატებითი ვარანგეთის მიხედვად, საფრანგეთმა ვერ ვაწრა პოლნეთის საკმარისი ქმედით დახმარება 1939 წლის 1 სექტემბერს

მასზე ჰიგლერული გერმანიის თვადსხმის დროს, შუესედაეღ იმისა, რომ მან გერმანიის ომი გამოუცხადა.

პოლონეთ-ჩეხოსლოვაკიის შეთანხმებაში და ხელშეკრულება 1925, ხელი მოაწერეს ვარშავაში 23.IV. მიზნად ისახავდა ორ სახელმწიფოს შორის სადავო საკითხების მოწესრიგებას იმ პირობებში, როცა გერმანია უარს ამბობდა, ეკისრა აღმოაგეთ შემობღებლობა საზღვრების გაზარტის ვალდებულებები (ის. ლა. კონსის სელმერკლები 1925). 1. [ქო. ანჩხაჩა] სა-გარტისა და [ქო. ანჩხაჩა] საკითხებს, ძალაში შევიდა 1926 წლის მისში: ითვალისწინებდა პოლონეთისა და ჩეხოსლო-ვაკიის სახელმწიფოების შექმნისთანავე წამოტრლი ქონე-ბრივი, ფინანსური დავისა და სამართლის საკითხების (მო-ქალაქობის განსაზღვრის საკითხის ჩათვლით) მოწესრიგე-ბას. შეთანხმება, რომელიც მიზნად ისახავდა არარეგულირე-ბადი საკითხების ლიკვიდაციას, ეწოდებოდა „ლიკვიდაციის“ ხელშეკრულების სახელით.

ქელ.: LNTS. vol. 48. p. 335-81.

2. ხელშეკრულება [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] და საჩხ-გარტისა [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა], ძალაში შე-ვიდა 1926 წლის სექტემბერში. დაიღო 5 წლის ვადით და მისი გა-ყრსილება შეიძლებოდა აზღენიე ხნით. მხარეებმა იკისრეს ვალდებულება, მიეღობათ შეთანხმებითი პროცედურისა ან არარეგულირე-ბადი ომ შემთხვევაში, თუ მათ შორის აღმოამ-გორეს გმებით არარეგულირე-ბადი საკითხები წამოიჭრებო-და. თუმცა გერმანიის ვალდებულება დაკავშირებული საკითხე-ბის რეგულირება მისდა მხოლოდ ქვეყნებს შორის შეთანხმე-ბის ეხალი.

ქელ.: LNTS. vol. 48. p. 385-95.

3. [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა], ძალაში შევიდა 1926 წლის სექტემბერში. იგი „ეყვლაზე ხელსაყრელი“ რეკიის ანიჭებდა ორივე ქვეყნის ომ მოქალაქეებსა და კომანტებს, რომლებიც მყოფე ქვეყნის გერმანიისაზე საეპტო საქმიანობას ეწეოლ-დნ. ითვალისწინებდა მყოფე ქვეყნის საქონლსადავის შეღა-ვათიანი ბავებისა და რკინიგზის გარიყების დაწესებას; მომე-ვალში პირდაპირი სარკინიგზო, საფოსტო, სატელეგრაფო და სატელეფონო და ა.შ. კავშირებზე შეთანხმების დაღებას.

ქელ.: LNTS. vol. 36. p. 285-86.

პოლონეთ-ჩეხოსლოვაკიის ხელშეკრულებაში. 1. 1925 – მოსავალისა მიღობარა ეტებმა, რომლებიც გერმანიისთან უნდა ვამართა დაეხილ, საზღვრების საკითხთან დაკავშირებით, ერთ- ვაგვარად ვალდებოდა პოლონეთსა და ჩეხოსლოვაკიის შიდა-გობების პოზიციები. ამან ხელი შეუწყო 23 აპრილს მათ შო-რის ლიკვიდაციური, საარბიტრაჟო და საეპტო ხელშეკრულე-ბების დაღებას. ხელმოწერამდე რამოღენიე ხნით აღრე მხ-არეები შეესდგნენ ერთმანტის და კომპრომისის გზით ვალდებუ- ვიყეს პოლონეთ-ჩეხოსლოვაკიის საზღვარიან დაეპირებუბა საჩავო საკითხები.

2. 1947 ხელშეკრულება [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] და [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა], დაიღო 10 მარტს ვარშავაში, 20 წლის ვადით.

მხარეები შეთანხმდნენ, რომ მიუელი ეყვლა ზომა, რათა თავი- დან აეცილებინათ რაიმე სახის ავრუსია გერმანიის ან რომე- ლიე მისი მოქალაქისის მხრიდან. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეები ვალდებულნი არიან დაეყენებლიე ვაუწიონ ერთ- ბოლოს სასიყვლო და სხვა სახის დახმარება მათ წინააღმდეგ ავრუსიის შემთხვევაში, არ მიიღონ მონაწილეობა ისეთ კავ- შირებასა და კოალიციებში, რომლებიც მყოფე მხარის წინააღმ- დეგ იქნება მიმართული.

ქელ.: Zryc slovensky 1947. s. 123-26.

3. 1967 ხელშეკრულება [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა], ოსანაჩხაჩა [ქო. ანჩხაჩა] და [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა] [ქო. ანჩხაჩა], დაიღო 1 მარტს ვარშავაში, 20 წლის ვადით. მიზნად ისახავდა ორ სახელმწიფოს შო- რის არსებული მეგობრობის შემღვინ გამყარებას, თანამშრომ- ლობის განმტკიცებასა და ერთიერთდამხარებას თანახმობო- ბის, ერთიერთსაგებისეკიის, სუეყენიგებისა და სამინარო საქმეებში ჩაერეულობის პრინციებზე დაყრდნობით. 1955 ვარ- შავის შეთანხმების შესაბამისად, ორივე სახელმწიფო უნდა ეყვალს, არ დაეშვას ავრუსია „მილიტარისტული და რევენსი- გული ძალებში“ მხრიდან. ხელშეკრულების თანახმად, ერთ- ბორო მთავარზე რზმელები ქვეყნის ავრუსიის შემთხვევაში, მეორე მხარე ვალდებულია დაეყოვნებლიე აღმოიჩინოს სასიყ- ვლო და სხვის სახის დახმარება. მხარეებმა მიუწერეს ვარშავაში, 1938 შეთანხმების როგორც დაღლევა საერთაშორისო სამართ- ლის ნორმებისა.

ქელ.: Trybuna ludu. 1967. 2 marz; Rudé právo. 1967. 2 břez.

პოლონური მემკვიდრეობა. პოლონეთის მყოფს ავეგს II-ის ვარდლევალების შემღე (1733) რეს პოპოლიგაში დაიწყო ბრძოლა გასტის შემეღერეობისათვის სტანისლაე ლუშინსკის, რომელსაც მხარს უჭერდა საფრანგეთის მთავრობა, და საქ- სონისს ეუროპული ფრიღის ავეგსტა შორის, რომელიც ავე- გსტ II-ის მიღი იყო. ურიღის ავეგსტი, რომელიც ეღლებო- და მოუყოლებინა ავეგსტისა და რუსეთის მხარდაჭერა, დათანხმ- და, უარი ეთქვა ავეგსტის შემეღერეობაზე და ეწო პრაგმატი- ვი სანქცია 1713. პერიოდ უყრდინანს ეკვლარის სიკელლის შემღე ეურალადა ვაღევა იმპერატორ ანა იეანეს ახულის ფეიორიგის ე. ბირონისათვის. ამ ფაქტორსა, ასეეე. ერთი მხრივ, საფრანგეთსა, მეორე მხრივ, ავეგსტისა და რუსეთის შორის არსებულმა შერეულმა დამოცილებულმა წააქება რუსეთისა და ავეგსტის მთავრობები, მხარი დაეჭირათ მისი კანდაღგრე- ისათვის. რუსეთის ჯარები შევიდნენ რეს პოპოლიგის საზღვრებს შინით, და 24.IX(5.X)1733, სტ. ლუშინსკის არმიევი- ვამ 3 თვის შემღეე, მისაღმი შერეულად განწყობილმა პარტიამ რუსეთის ჯარების მხარდაჭერით მეუფე აორიდა ფრიღის ავე- გსტი, რომელიც აეურთხეს 1734 წლის იანვარში კრაკოეში ავეგსტ III-ის სახელით. ვეანსკის, საღეე თავი შეუფარა სტ- ლუშინსკის, აღეე ვამროატეეს რუსეთის ჯარებმა და 26.VI.(7.VII)1734 ქალაქმა კავიგულაეცია გამოიყვადა. და- ფრანგეთმა ომი გამოუცხადა ავეგსტის, შაგრამ საომარი მი- ვილებებით საქმოდ ვაჭევადად მიმდინარეობდა. პოლონეთის შემეღერეობისათვის ბრძოლა დაასრულა პრელიმინარული საზავო ხელშეკრულებამ 22.IX.(3.X)1735, რომლის მსხელით სა- ფრანგეთის მეუფე ლეი XV-მ იყისრა, დაეთანსმებინა სტ. ლუშინსკი, უარი ეთქვა პოლონეთის ტახტზე (რაც მისდა 1736). 7(18). XI.1738 დაიღო ეენის საზავო ხელშეკრულება ავე-

გრიასა და საურანგეთის შორის, 1739 ამ ხელშეკრულებას შეუერთდნენ რუსეთი, რაც პოსპოლიტა და სხვა სახელმწიფოები. პოლიტიკის შექმნილადგეოგრაფიისათვის ომის შედეგად რუსეთმა მიაღწია მისთვის სასურველ გადაწყვეტას. ამავე დროს აესკრიბა იმსულებული განხდა, საურანგეთისათვის დადგომო პოზიციები იგებლასა და გერმანიამი.

პომპეუსი გნუს მაგნუს (Gnaeus Pompeius Magnus) (ძვ. წ. 106-48), რომელიც სარდალი და სახელმწიფო მოღვაწე. მსხვილი მსწავლელი, არისტოკრატიული წრეების ინტერესების გამომხატველი. პოლიტიკურ ასპარეზზე თავი გამოიჩინა სულს დიქტატორის წლებში 82-79. პ-ის სახელი დღემდე შემოსა ლეგიონისა (77) და სერგორიუსის აჯანყებისას (საქრობამ 80-72, 70 აირიხეს კონსულად, 67 დაეკისრა საგანგებო ფუნქციები. გაქვინდა სხელთაზე ზღა მეტობრეულისაგან. 66-64 სარდალობა რომის არმიის III მითრიდატე ომში, მითრიდატე IV ეეპატორის განადგურებამ პ-ს დიდი მსუღარმთიანის სახელი მოუტოვა. პ-მა სეროზული დიპლომატიური მოლაპარაკებაში აწარმოა აღმოსავლეთის ქვეყნებთან, მცირე აზიაში შექმნა რამდენიმე ელახური სამეფო. პ-ის საქართველოში ლაშქრობამ აიძულა იბერიის მეფე არგათი რომელი ხალხის „მოკავშირისა და მეტობრის“ გიგელი მიეღო, რაც რეალურად მორჩილებას ნიშნავდა. აღმოსავლეთიდან რომში დაბრუნებული პ. პოლიტიკურ იზოლაციამი აღმოჩნდა რადგან სენატის ძლევამოსილი მთავარსარდალსა ემისიდა. 60 პ., I გრიუიორატის შემადგენლობაში შევიდა. ექსარათს და კრის ესთანსაიდექო შეთანხმებამ იგი ეკლავ დიდ პოლიტიკას დაუბრუნა. ვალიდთან რომშივე გამოაღწიებული ექსარის მოსაგერებამ სენატმა პ-ის სახით თავისი მსხველი დაინახა, იგი განსაკუთრებული უფლებამოსილებით აღქერვა და სამშობლოს დატოვას შეთანხმდა დააკისრა. შავრამ ახალი რომის შესრულება ვერ შეძლო. საბრძოლეთში გადავიდა და იქ დაეღადა კესირის ლეგიონებს. ფარსალისთან გამართულ ბრძოლაში 48 პ. დამარცხდა და ევტიპტემი გაიქცა, სადაც პოლიტიკე XIII-ის ბრძანებით მოკლეს.

პომპიდუ (Pompidou) ფორე (1911-1974, პარიზი), საურანგეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. მუშაობდა მანწავლებლად. 1935-40 მსახურებდა არმიამი. II მსოფლიო ომში (1939-45), საურანგეთის კაპიტულაციის (1940) შემდგომ, წინააღმდეგობის მოძრაობის შეუერთდა. 1944 მიიწვიეს რეფერენცად დროებითი მთავრობის მეთაურის გენერალ შარლ დე გოლის სამილიტარი. შემდგომ ეფ გოლის უახლოესი თანამშრომელი გახდა. აქტიური როლი შეასრულა „ფრანგი ხალხის გაბერთიანების“ პარტიის შექმნაში. მუშაობდა როგორც ბანკის ერთ-ერთი დირექტორად (1954), ხოლო 1956-62 ამავე ბანკის სერვარადირ დირექტორად. 1958, ხელისუფლების სათავეში დე გოლის დაბრუნების შემდეგ, მისი კაბინეტის დირექტორად დაინიშნა. მონაწილეობდა 1958 კონსტიტუციის შემუშავებაში, 1959-62 იყო საკონსტიტუციო საბჭოს წევრი, 1962-68 – პრემიერ-მინისტრი, ხოლო 1969-დან – საურანგეთის ტრასპორტის მინისტრი. აგრარულად და დე გოლის სავარყო პოლიტიკურ კურსს.

პომპეუსის სახაპო ხელშეკრულებაში 1718, ხელი მოაწერეს სამშვიდობო კონტრეტის შედეგად, რომელიც მიღწინარეობდა

ქალაქ პორტრეუტის (ყოფილი პასაროფიცი, სერბია), აესკრიბის, თურქეთის, ევსეციის, ნიდერლანდის და დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენელსა მონაწილეობით; დაასრულა აესკრიბისა და ევსეციის ომი ოსმალეთის იმპერიასთან.

1. აესკრიბის (1718) ხელშეკრულება ხელი მოაწერეს 21.VI; თავალიწინება აესკრიბისათვის ე.წ. მცირე ულახეთის, ბანატის, სერბიის მნიშვნელოვანი ნაწილის (ბელგრადთან ერთად) და მრდილეთ ბოსნიის გადაცემას; გარანტიებს კათოლიკური სამღვდლოებისათვის ოსმალეთის იმპერიის ტერიტორიამ; ქრისტიანულ სალყაფობის დაუქვას პალესტიანაში, გყვესა გაეცლას და ამ შემდგომში ხელშეკრულებებით დადგენილი სამღვდლო შეიქცა ბელგრადის საბაყო ხელშეკრულებებში 1739, 27.VII მხარეებმა დაღეს აესკრიბათურქეთის საეპარო ხელშეკრულება, რომელიც აესკრიბელ ქვეშევრდომებს, მათი მცირე 3%-იანი ბაჟის გადაღლის შემოსიქცეაში, ანიჭებდა თავისუფალი ვაჭრობის უფლებას ოსმალეთის იმპერიის მიუღ გერმანიამ; აესკრიბის უფლებას აძლევდა, დაენიშნა თურქეთის ქალაქებში, პორტებსა და საეპარო უქცებში თავისი კონსულები ისეთივე უფლებებითა და პრავილეგიებით, რომლებითაც სარეზიდენტურ საურანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის კონსულები.

2. ოსმალეთ-ქრისტიანი (საზაჩი) ხელშეკრულება ხელი მოაწერეს 21.VI; ევსეციამ შეინარჩუნა მთელი რიგი ექსპიციტული სასაპირო უქცებები აღბანესთან და დალბაქიამი, ასევე ექვქლები კირიფი და კირიფოცო; ხელშეკრულება იმსწილებდა პრეტისს სიi possidetis, რაც ნიშნავდა ევსეციის მცირე შორიქისა და კარლუგეთის საბაყო ხელშეკრულებების 1699 იანახანდ მოღებული ექვსულების დაკარგვის ქვებარ აღარებდა. ამის სანაცვლოდ პორტამ შეამოკრა ბაჟები ევსეციურ საქონელზე 5-დან 3%-მდე, რაც ევსეციის ყოველწლიურად აძლევდა 300-დან 400 ათას გულლანამდე შემოსავალს. კონტრეტზე მიიღეს ასევე აესკრიბა-ევსეციის აყვლარაქია ის ადაბკრუება 1684 დაღებულ აესკრიბის, ევსეციისა და რეი პოსპოლიტის კავშირს, რომელიც ითვალისწინებდა თურქეთის თავლისსისიანგან ერთობლივ თავდაცვას.

პორტის მალეთის (ფრანგ. – porte, იტალ.-porta – ქარი, კარიბე), დიპლომატიის ისტორიასა და საერთაშორისო ერთიერთობებში მიიღებულ სახელწოდება ოსმალეთის იმპერიის მთავრობისა (დღე ექმნის კონსულარობის და დეანის), რომელიც დაიშალა პირველი მსოფლიო ომის (1914-18) შემდეგ.

პორტსაშენის სახაპო ხელშეკრულება 1905 (რუსეთისა და იაპონიის შორის), ხელი მოაწერეს 23.VIII (5. IX) პორტსაშენში (აშშ); დაასრულა რუსეთ-იაპონიის ომი (1904-05); იაპონიამ, რომელიც სამშვიდობო მოლაპარაკებებისათვის ემზადებოდა, უბრუნეველი დიდ ბრიტანეთსა და ამშ-ის მხარდაჭერა. 1905 წლის ანგარეთის იმინი დაინახნდნენ, იაპონიას გადასცემოდა პორტარტური და დიდილენის ნახევარუნეული. ამ ქვეყნებთან დაღებული შეთანხმებების საფუძველზე იაპონიამ მიაღწია კორეაზე თავისი „უფლებების“ აღარებამ. სამშვიდობო კონფერენციამ პორტსაშენი გაიხსნა 27.XII (9.VIII). 1905, ხან-

გრძლივი დიპლომატიური ბრძოლის შემდეგ იაპონია იძულებული გახდა, უარი ეთქვა თავის მოთხოვნაზე უმეტეს ნაწილზე. რუსეთი არ დთანხმდა. შეეყრებიან თავისი სამხედრო-სამზღაურო ძალები შორეულ აღმოსავლეთში, ასევე უარყო იაპონიის მოთხოვნა კონტრბუქციის თაობაზე. ხელშეკრულების თანახმად, რუსეთმა აღიარა კორეა იაპონიის გავლენის სფეროდ იმ პირობით, რომ რუსეთის ქვეშევრდომები კორეაში იმდენ უფლებებით ისარგებლებდნენ, როგორც უპირატესი ხელშეწყობის მქონე ქვეყნების ქვეშევრდომები. რუსეთი იმ იაპონია შეთანხმდნენ, ითლიანად და ერთდროულად მოეხდინათ თავისი ჯარების ევაკუაცია მანჩურიადან. რუსეთმა დაუთმო იაპონიას პორტ-არტურს, დაღწის და მიმდებარე გეოგორიებისა და წყლების იჯარა, იმ პირობით, რომ რუს ქვეშევრდომთა საკუთრების უფლებები ამ გეოგორიებზე დაკული იქნებოდა. ხელშეკრულების თანახმად, იაპონიის გადაეცა ასევე პორტ-არტურსა და ჩანჩუნს შორის რკინიგზა. იაპონიამ ისარგებლა რუსეთ-იაპონიის ომში (1904-05) რუსეთის დამარცხებით და შეეცადა მისთვის სამხრეთ სახალხონის ჩამოცილებას. იაპონიის ზეწოლით რუსეთი დათანხმდა, ხელშეკრულებაში შეეცანათ მუხლზე, რომლითაც რუსეთის მთავრობა იაპონიის მთავრობას „უთმობდა“ კუნძულ სახალხონის სამხრეთ ნაწილს და მის მიმდებარე კუნძულებს. მხარეები შეთანხმდნენ ასევე საგაქრო ურთიერთობების განახლება და სამსუქრო გვეყა-თა გაყვლაზე. *შეორე მსოფლიო ომში 1939-45* იაპონიის დამარცხებისა და მისი კაპიტულიაციის (2.IX.1945) შემდეგ ხელშეკრულებამ ძალა დაკარგა.

პრობლემატიკა გრიგოლ ალექსანდრეს ძე (1739-91), რუსი სახელმწიფო და სამსუქრო მოღვაწე, დიპლომატი, გენერალ-ფელდმარშალი. იმპერატორ *კატაგორიე II-თან* სიახლოვემ პ. რუსეთში ყველაზე ძლიერ პიროვნებად აქცია. 1776 პ. დაინიშნა ჩოროხინის, ასტრახანის და ამოისი გუბერნიების გენერალ-გუბერნატორად. მისი ხელშეწყობით დაარსდა ქალაქები: სერსონი, სიკოლაევი, სევესტოპოლი და ეკატერინოსლავი. ამიერკავკასიისა და ქართლის საქმეების განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამო 80-იან წლებში მათი მოქმედება ეკატერინე მიქროვი პ-ს დააეცა. პ-მა გადაწყვიტა, საქსონელი იაკობ რაინეგის შემეცობითა მოლაპარაკება დაეწყო *ერეკლე II-თან* 1781 ა. რაინეგის საიდუმლო ინსტრუქციითა პეტერბურგში ჩაეცა პ-თან. რომელიც იგი 1782 შავსართეულში საქმიანდეს; დაეალებით მოაეცა. რაინეგის შემეცობით პ-მა წინადადება მისცა ერეკლეს, რუსეთის მუარეულობის მისაღებად დაეწყო მოლაპარაკება, ხოლო იმერეთის მთავრობის *1-ს* წინაა. შორეულთა ერეკლეს და მასთან ეცადა ემოქმედდა საერეთო მგრის წინააღმდეგ. პ. გარდაიცვალა ქ. იასონი 1791 წამაეო მოლაპარაკების დროს.

ლიტ.: საქართველოს ისტორიის, თ. თაყაიშვილის რედ. გ. 3, გვ. 1910; АКАК. Т. 1. Т. 1. С. 186; Грэйоты и другие исторические документы XVIII столетия, относящиеся до Грузии. Под ред. А. А. Шагрелин. т. 2, вып. 2, СПб., 1902.

პრობლემატიკა ელდამერ მებრეს ძე (1878-1946), საბჭოთა დიპლო-

მატი და მცენერი. დიპლომატიურ სარბილებზე იმყოფებოდა 1922-დან. 1922-23 იყო საფრანგეთში საბჭოთა სარეპატრიაციო კომისიის წევრი, თურქეთში – სარეპატრიაციო კომისიის თავმჯდომარე; 1924-26 – გენერალური კონსული სტამბოლში; 1929-32 – სსრკ-ის პოლიტიკური წარმომადგენელი საბერძნეთში; 1932-34 – სსრკ-ის პოლიტიკური წარმომადგენელი იტალიაში; 1934-37 – სსრკ-ის პოლიტიკური წარმომადგენელი საფრანგეთში; 1937-40 – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისრის პირველი მოადგილე; 1940 – დან სიკვლამზე იყო რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკის განათლების სახალხო კომისარი.

პრობლემატიკა პაულ სერვის ძე (1747-1809), გენერალ-პორუჩიკი, დიპლომატი. იმპერატორ *კატაგორიე II-თან* დაახლოებული პირი. თავად გრიგოლ *პოტიომკინის* ახლო ნათესავი. ეკატერინე II-მ პ-ს დააეცა გრიგოლ პოტიომკინის თანამშრომლობა კავკასიის საქმეებში. 1782 იგი დაინიშნა კავკასიაში განლაგებული ჯარის სარდლად და სომხებზე უკვე თავის მტახბინაში – გეორგიევსკი წაეცა. 1783 წლის 24 იელის გეორგიევსკი გაფორმებულ ტრაქტატს საქართველოსა და რუსეთის შორის რუსეთის მხრიდან ხელი მოაწერა გენერალმა პ-სა.

პრობლემატიკა დეკარბინი 1945. გამოქვეყნდა აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის და ჩინეთის მთავრობათა მთავრების სახელით 26.VII *ბერლინის (პოგსდამის) კონფერენციის* იუშობის პერიოდში. დეკარბინი 3 სახელმწიფო იაპონიის მთავრობისგან მოიხიზოდა უსტაფო კაბიტულაციის მისთვის წაყრბუნედი პირობებით, რომლებიც ითვალისწინებდა მილანროსტების ჩამოცილებას ხელისუფლებიდან, მოკავშირეთა მიერ მოითებული უსტუტების ოკუპაციის იაპონიის გერიკორიამზე, სამსუქრო დამსანაეთა დასჯას. აღნიშნული იყო, რომ იაპონიის სუვერენიტეტი შემოკარგული იქნებოდა მხოლოდ ექნტულებით: ჰონსეი, პოკაილი, კოხსე, სიკოკე და შედარებით მცირე კუნძულებით, რომლებსაც მოკავშირეები მეუთითებდნენ. იაპონიის ნებას რთავდნენ, შეისარდა ისეთი მრეწველობა, რომელიც შეინარჩუნებდა მის შეერნობას და შეძლებდა რეპარაციის გადახდას საგარეთი, მაგრამ არა მრეწველობის ის დარგიები, რომლებიც საჭირო იყო შინაარაუბისათვის და ომის საწარმოებზედა. იაპონიისგან მოითხოვდნენ ლემპორატული გრადიციების აღდგენას და განმტკიცებას სიგევის, რელიგიისა და აზროვნების თავისუფლებას, აღმანის უფლებების პატივისცემას. მოკავშირეებმა იქსრეს, გამოეყვნათ იაპონიისა და სსრკ-საქიო ჯარები, „როგორც კი ეს იმინები მიღწეული იქნება და შეიქმნებოდა საშეუდობოდ განწყობილი და პასუხისმგებელი მთავრობა იაპონელი ხალხის თავის ყველა გამოსაბული ნების საუფუძელებზე.“ 28.VII იაპონიის მთავრობამ დეკარბინის პირობები უარყო. 8.VIII საბჭოთა მთავრობა ოფიციალურად შეუერთდა დეკარბინის და განაცხადა, რომ 9.VIII-დან საბჭოთა კავშირი ომის მდგომარეობაში იქნებოდა იაპონიისთან. საბჭოთა ჯარების მსლავერი შეტევიით ოპერაციების შედეგად იაპონური მილიტარიზმის დამარცხება უმოცლეს ელდამი მოხერხდა. 10.VII.1945 იაპონიის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ მოკავშირე სახელმწიფოებს აცნობა, რომ იაპონიის მთავრობამ მზად არის, მიიღოს დეკლარაციის პირობები. 14.VIII იაპონიის უმაღლესი

ხელმძღვანელობის თათბირზე მიიღეს გადაწყვეტილება კაპიტულაციის გამოცხადების შესახებ, თუმცა იაპონიის ჯარების საბრძოლო მოქმედებითა შეწყვეტის ბრძანება არაის გაცემა და ისინი განსაცრობდნენ წინააღმდეგობას. საბჭოთა შეიარაღებული ჯარების მიერ კენანგუნის არმიის განადგურებამ, ასევე ამერიკა-ინგლისის ჯარების გადასხმამ იაპონიის ექსტრემულ იაპონიის მემღვინე წინააღმდეგობა უპირობოდ აქცია. 21X ჩაგარდა იაპონიის კაპიტულაციის აქტის ხელმოწერის ცერემონია. მოკავშირეთა მხრიდან აქვს ხელი მოაწერეს აშშ-ის, ჩინეთის, ნიდერლანდის, ასალო მელანდის წარმომადგენლებმა. კაპიტულაციის აქტი შეიცავდა იაპონიის შთაფრების ვალდებულებას, „საგაფრისად შეესრულებინათ ჰოგსდაშის დეკლარაციის პირობები“.

პრესლაშის კონფერენცია 1945, იხ. ბერლინის (ჟოგსდაშის) კონფერენცია 1945.

პრესლაშის სამოქალაქური კონფერენცია 1805 (რუსეთისა და პრესიას შორის), ხელი მოაწერეს 22X (3. XI) ჰოგსდაშში. იმავე დღეს შას შეუერთდა ავსტრია. კონფერენციის თანახმად, პრესიას იკისრა შეამაუფლას როლი, ერთი მხრივ, მუომარ რუსეთისა და ავსტრიას და მეორე მხრივ, საფრანგეთის შორის; შემდგომში კი *ნაპოლეონ I-ის* უნდა გადაეცა მოკავშირეების მიერ შეამაუფლებული დაზარალებული პირობები. რომელიც ითვალისწინებდა ნაპოლეონის მიერ გერმანიასა და იტალიაში დაპყრობილ გერიტორიების უმეტეს ნაწილზე უარის თქმას. შეამაუფლების წარუმატებლობის შემთხვევაში პრესიამ იკისრა, დაეყოფებოდა შესულიყო ანტიფრანგულ კოალიციამ და საფრანგეთის წინააღმდეგ გამოეყენა არანაკლებ 180-ათასიანი არმია. კონფერენციასთან დაკავშირებით დიდა ბრიტანეთმა იკისრა პრესიის უსუსობრიობა, ხოლო რუსეთმა – სურსათით დასაზარება. პრესიას დაპირდნენ ასევე, მომავალში დადგენათ მისთვის „უფრო უსაფრთხო საზღვარი“ გერიტორიული შემოღობვის ან გაეცლის მემულობით. ნაპოლეონის ავსტერიულითთან გაზარდების შემდეგ, 20.XI(2.XII) პრესიამ საფრანგეთთან დადო შენდურის სამოკავშირეო ხელშეკრულება (1805), რომელშიც მოახდინა კონფერენციის ანულობა.

პრესლაშის შემთხვევა 1911 (რუსეთისა და გერმანიას შორის) ირანთან და ბაღდადის რეპრეზენტაციასთან დაკავშირებით), ხელი მოაწერეს 6(19).VIII უტერბურგში და წარმოადგენდა ჰოგსდაშის შესაფრდის (1910) დროს მიღწეულ შეთანხმებითა განვიარებებს. 33-ის მხედვით გერმანიამ იკისრა, არ მოეყოლივა კონფერენციის ჩრდილოეთ ირანში, ხოლო რუსეთი დაიანმნდა, ხელი არ შეეშალა გერმანიისათვის ბაღდადის რეპრეზენტაციის ერთი მკობის მსუქებლობაზე სანაკინში (უტერბურგის ირან-რუსეთის საზღვარზე) და რაიკორცის რეპრეზენტაციის ეს მომავალი შთაღწევა ირანის საზღვარს, დასაზარებდა გერმანიას. მეილო კონფერენციის რეპრეზენტაციის გაგრძელებამ თიკრანამდე. გერმანიის მხარის მკელებლობა, შეგნება შეთანხმებაში უტერბურგის ირან თობაზე, რომ გერმანიამ და რუსეთი არ მიიღებდნენ მონაწილეობას ერთიმეორისაღმე მტრულიად განწყობილ დაჯგუფებებში, წარუმატებლად დასრულდა.

პრესლაშის შემთხვევა 1910, ნიკოლოზ II-ის და გერმანიის იმ-

პერაგორის ვილელმ II-ის შეხვედრა ჰოგსდაშში 22-23X(4-5X.I). შეხვედრაზე რუსეთის საფარო საქმეთა მინისტრი ა. და სამონოვი და გერმანიის საფარო საქმეთა სტატს-მინიტი ა. კილერენ-ფელტენი აწარმოებდნენ მოლაპარაკებებს უსთარესად ირანის თობაზე, სადაც და ღროსათვის გაწევა და მეგობრება გერმანიის სვერეობისათვის რუსეთს, დიდ ბრიტანეთსა და გერმანიას შორის. 23-ის და შემდგომი მოლაპარაკებების შედეგი იყო ჰოგსდაშის შეთანხმების 1911 ხელმოწერა.

პოზო დი ბორგო (Pozzo di Borgo), იარლ ოსიპის ბე (1768-1842), გრაფი, დიპლომატი რუსეთის სამხარში, წარმოშობით კორსიკელი. 1789-91 იყო კორსიკის წარმომადგენელი საფრანგეთის დამუხრებელ კრებაში. როგორც როიალისტი, ემიგრირებული იყო საფრანგეთიდან. *ნაპოლეონ I-ის* მოწინააღმდეგე და საფრანგეთში ბრუნების რესტავრაციის მომხრე. 1805 ჩადა რუსეთის სამხარში, ასრულდა ექნამი დიპლომატიკურ დეაღებებს, ასევე ნეაპოლსა და კონსტანტინოპოლში. 1807 გოჭიგის ბავის შემდეგ გადადა თანამდებობიდან და გაემგზავრა რუსეთში. 1812 ხელშეყოფილ ჩადა რუსეთის სამხარში. 1814 იანიმნა დასაბნად, ხოლო შემდეგ ელხად საფრანგეთში. მონაწილეობდა ექნის (1814-15) და საღვთო კავშირის ყველა კონგრესზე როგორც რუსეთის რწმუნებული. *ნიკოლოზ I-ის* გაბგზე ასელის შემდეგ, გაეწია შას საფრანგეთთან დასახლებული რეკონსტრუქცია იყო სამხარ არასახერხებულ მოეუნდა მიიწეკდა რუსეთ-საფრანგეთის ერთგურობის გამწეებას, ამავე დროს ერეკდა მექეს, აღდგინა ავსტრიასთან და პრესიასთან ძველი კავშირები. 1835 გაუაქეპილო თქნი ინტენსივი შეხად, ან თანამდებობაზე დარჩა 1838-შიც, ხანამ არ გადადა.

პრეზენტული სანქციონი (ლათ. *pragmatica sanctio*), იქელ რომში იმპერატორის საგანგებო ბრძანება საჯარო სამხარის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საქობების შესახებ. შუა საკეულებში და შემდგომი პერიოდში გერმანიაში პრაგმატული სანქციონები იხმარებოდა სახელმწიფო ატების აღმშენისათვის. ილდოსი სხებუ ვაითიქა საფრანგეთის მკეთის შარლ VII-ის პრაგმატულმა სანქციამ 1438, რომლითაც განთავსებდა საფრანგეთში ეკლესიის სტატუსი, ასევე იმპერატორ კარლ VI პაპსაბურგეთის პრაგმატულმა სანქციამ 1713 გაბგის შემკიდრების შესახებ, რომლისავე დადგინდა პაპსაბურგის სანქციონდრეო მიწების განყოფილება. იმ შემთხვევაში, თუ იმპერატორს არ ეყოლებოდა ვაითიქელი. გაბგის შემკიდრ ვახლებოდა მისი უფროსი ქალიშვილი მარია გრეცია. ეს პა. აღიარეს დღისა ბრიტანეთსა, საფრანგეთსა, რუსეთსა, პრესიას, ნიდერლანდსა და ევროპის სხვა სახელმწიფოებში. თუმცა კარლ VI-ის გარდაევალების შემდეგ პრესიამ, საფრანგეთსა და სხვა ქვეყნებმა უარი თქვის თავის ვალდებულებებზე და დიწყეს ომი მარია გრეციის წინააღმდეგ ავსტრიის შემკიდრებისათვის. ომის დაშთაერების შემდეგ, აახგის სამშეობობი ხელშეკრულების (1748) თანახმად, კარლ VI-ის პრაგმატული სანქცია დატეკილდა.

პრალის კონტრასტი 1813. რუსეთ-პრუსიის სამშვიდობო მოლაპარაკებები საფრანგეთთან ავსტრიის შუამავლობით, მიმდინარეობდა პრალში (12 ივლისი – 10 აგვისტო). კონგრესის უშუალო ინიციატორი *ტეგერნბიხი* ცდილობდა ნაპოლეონის დარწმუნებას, გაეყენა საფრანგეთის ჯარები ევროპის სახელმწიფოებთან, რათა შეენარჩუნებინა საფრანგეთის მთლიანობა. თითოეული ინიციატორი, ხელი ეგდო ევროპული პოლიტიკის არბიტრის ფუნქციებზე. 7.VIII ნაპოლეონ I დათანხმდა შვედეთის უკუბრუნებას შსოლოდ მეორე ნაწილს (კურლენდი, ღარსიის საქარეოკოს ლიკილია და ავსტრია-რუსეთ-პრუსიის შორის განაწილება, ილერიის გადაცემა ავსტრიისათვის, ესპანეთის დამოუკიდებლობის აღდგენა). ამას მოჰყვა VI ანტიფრანგული კოალიციის წარმოქმნა ავსტრიის მონაწილეობით.

პრალის საბავშვო ხელშეკრულება 1866 (ავსტრიასა და პრუსიის შორის). 1866 წლის 23 აგვისტოს ხელმოწერილია მავმა ბოლო მიზლი მით: შორის ომს და განაშტკოთ გერმანიის გაერთიანების პრიციპი პრუსიის მონარქიის ჰეგემონიით. სიკოლსტურგის წინასწარი საბავშვო შეთანხმებით, რომელიც 26 ივლისს დაიდო, პრუსიის შეიარაღებული ძალები მთლიანად გოეებდნენ ავსტრიის გერგოტიას, სანაიელოდ ავსტრიის იმპერია არ ჩაერყოდა გერმანიის ასლებური მოწყობის საქმეში და აღიარებდა შინის ჩრდილოეთით გერმანულ სახელმწიფოთა კავშირის შექმნას. პრალის ხელშეკრულებამ დააბრუნა წინასწარი პრიციპები. შუაგული-პოლმდგირი ავსტრია შრუსტას დაუთმო იმ პირობითა, რომ ჩრდილოეთი შლუხეგი შეუერთდებოდა დანიას, თუკი ამაზე თანხმობას განაცხადებდა მოსახლეობა; პრუსიის ჯარები ხელშეკრულების რაგიოკაციიდან სამ თვეში დაგოეებდნენ ავსტრიის გერგოტიას, შეუერთნათა განვიარებას წერტილი; დაუსეა ავსტრია-იგალიის შეთანხმებამ ევანში. 3 ოქტომბერს, ავსტრიამ სო რადლისთვის ენციის ოლქის გადაცემა და ახალი საშვარო ორ ქვეყანას შორის. პრალის საბავშვო ხელშეკრულებას მოჰყვა სხვა გერმანული მიწების (პანოეური, ჰესენი, კასელი, ნასაუ, შინის ფრანკფურტი) მიერთება პრუსიასთან და 1867 ჩრდილოეთ გერმანული კავშირის შექმნა. ეს საბავშვო ხელშეკრულება პრუსიის კანცლერი ოგო ფონ ბისმარქის უღელს დიპლომატიურ წარმატებად ითვლება.

პრამბუშვლა (ფრანგ. preambule – შესავალი), საერთაშორისო ხელშეკრულების შესავალი ნაწილი. პ-ში, როგორც წესი, ჩამოთვლილია ხელშეკრულების შხარეები, მისი დადების მოტივი, შინებები, ამოკანები და პრინციპები, სხვა ხელშეკრულებითან დამოკიდებულება, ის ამოიხადი დებულებანი, რომელთა ჰრილშიც უნდა იქნეს განხილული ხელშეკრულება, ასევე შხარეთა დამოკიდებულება საერთაშორისო სამართლის სორმებისა და პრინციპების შმართა. პ. შეილება მოიცავდეს სხვა საკითხებსაც, მათ შორის სორმტილე ხასიათისას, რომლებიც, ბუნებრივია, არ უნდა სცილდებოდნენ ხელშეკრულების საგანს. პ. ხელშეკრულების განყოფილი ნაწილია, აქვს იგივე აუროლიუთა ძალა, რაც ხელშეკრულების ძირითად გექსტს და, შესაბამისად, ხელშეკრულების დებულებათა გან-

მარტებისას, აქვს ხელშეკრულების ნებისმიერი ნაწილის გოლფასი ძალა. პ. შინრად გეხულება საერთაშორისო ორგანიზაციება და საერთაშორისო კონფერენციებზე მიდებულ გადაწყვეტილებებსა და რუზოლუციებში.

პრამბიშნარული საბავშვო ხელშეკრულება (ლათ. praec – წინ და limen (liminis) – დასაწყისი), წინასწარი შეთანხმება, რომლითაც შემოშარი მხარეები დგენენ შრამდობი საბავშვო ხელშეკრულების ძირითად დებულებებს. პ.ს.ხ. განსაზღვრავს ომის შეწყვეტის პირობებს; როგორც წესი, აფუქსირებს ასალი საზღვრების გაყენას და სხვა გერგოტიულ ევლილებებს, თოელისწინებს კონსონის შექმნის შესაძლოობას საზღვრების დელიმტიაციისა და ოკუპირებულ ტერიტორიის განსაზღვრულების, საშხედრო დანახარჯების ანაზღაურების და საშხედრო გყეუების გაყელის შინშით. პ.ს.ხ-ის ხელშეკრუთა არ წარმადენს საბავშვო ხელშეკრულების დადების საეაღებულო გეგას.

პრამობაშმსმრუზ ხელშეკრულება, რუსეთის მეფე პეტრე I-სა და საქსონის კურფურსტ აგუსტ II-ს შორის სოლულ პრეობრავენსკოეში 1699 წლის 11 ნოემბერს ხელმოწერილი საბოკეშირეო შეთანხმება. შინამდე, 16 ივლისს გაფორმდა რუსეთ-დანიის თაედაეითი ხელშეკრულება შვეიის წინააღმდეგ, ხელშეკრულების პირობით, საქსონის კურფურსტს იესრა შევიის წინააღმდეგ ომის წამოწყება ლაულანდის და ესკლანდიის ხელში ჩასაგებად პეტრე I კურფურსტს შეპირდა შეყედნის ომს ჩაილის და იეორის შინწეშ. ამ ურთოერთხელსაფრედი შეთანხმების ხელმოწერას ესწრებოდნენ რუსეთის შსრიდან – პეტრე I, თ. გოლოგინი, პ. შაფიროვი, საქსონიის შსრიდან – კარლოგინი, ი. ჰაკეული და დანიის დესპანი პენისი. კავშირის რეწი პოსპოლიტას ჩასარეეა თათის თაეშე იმეო აგუსტ II-მ, ბრანდლბურგის კურფურსტის დათანხმებდას კი ორივე მხარე ეყდებოდა. შეთანხმების თანახმად რუსეთი შევიასთან ომში ჩაებებოდა მხოლოდ თურქეთთან ხანგრელი შავის დადების შეტდგომ, წინააღმდეგ შემთხვევაში ომი არ დაიწყებოდა და პეტრე I-ე იზრუნებდა საქსონიასა და შევიას შორის შვიდობის დამყარებაზე. 23 ნოემბერს პეტრე I-მა მოახდინა დანიასთან თაედაეითი შეთანხმების რაგეოკაცია. საში დლის შემდეგ დანიის დესპანმა პენისმა, საგანგებო არგეული“ თანხმობა მისეა დანიის მიერეთებას პ.ხ-ის კავშირთან იმ პირობით, რომ დანია ომს აწარმოებდა მოკავშირეებისთვის სასურველ შავეშე. 1700 წლის იანვარში „საგანგებო არგეული“ თანხმობა მოახდინა დანიის მეშემ, იმევე წლის აპრილში კი პეტრე I და „საშოა ჩრდილოური კავშირი“ (რუსეთი, საქსონია, დანია) შევიის წინააღმდეგ საბრძოლველად შეიკრნენ.

პრამობაშმემა (ლათ. praerogativus – პირველად სხის მიმეწეში), განსაკუთრებული უფლება, რომელიც ეკუთვნის რიშელში სახელმწიფო ორგანოს ან თანამდებობის პირს. საქართველოს სახელმწიფოს კანონის მილებს საქართველოს პარლამენტისა პ.ას.

პრამბურგის საბავშვო ხელშეკრულება. დაიდო 1805 წლის 26 აგუსტს შერს პრესბურგში (ბრატისლაეა) საფრანგეთსა და ავს-

გრისა შორის, 2 დეკემბერს აუსტრალიის ევლემ ურანგების მიერ რუსულ-აუსტრალიული კოალიციის დამარცხების შედეგად, აუსტრია აღიარებდა ნაშობიუნ 1-ის იგალიურ დაპყრობებს (პიემონტე, ვენეცია, პარმა, პიამონტე) და მას, როგორც იტალიის მეფეს, უამობდა ვენეციის ოლქს, ისტრია და დალმაციას. ამასთან, დამოუკიდებელ სამეფოებად ცნობდა ბავარიას და ვიურტემბერგს, ხოლო ბადენს – დიდ სამეფოებად. ბავარიას გადაეცემოდა გაროლი (ბრიუსენით) და გრიენტი), ბამბერგის ეპარქია. აუგსბურგის საეპისკოპოსო, ფრიზინგენი, ნასაუ... ვიურტემბერგს აუსტრია უამობდა მემო დუნის 5 ქალაქს, პონტრეტის საეპარქია, ვალენბურგის სასაღვდგაფოს. შუაბია, კარსგასენა. ბრუსენგაუ და ორტენგაუ საწოდლებოდა ბადენსა და ვიურტემბერგს შორის. აუსტრია იხდიდა 40 მლნ ფლორინს კონსტრუქციის სახით, სინაეული დი იღებდა მალბურგს და ვიურტემბერგს გრსკანიდან განსვენილი ერეკერციოს ფერლინსად პიბსურგისათვის. ამ ზეით ბოლო მეოთხე მესამე ანტი-ურანგულ კოალიციას (აუსტრია, ინგლისი, რუსეთი), ასევე აუსტრია-ანალი ერის რიმის საღვთო იმპერიის“ არსებობას.

პრეზიუმენსიბი, ეურნალისტა კორპუსისა და ინფორმაციის მასობრივი სამუშაოებისათვის (პრესა, რადიო, ტელევიზია) განართული სპეციალური საფერები ამა თუ იმ საკუთისთან ან გლობალურ მოვლენასთან დაკავშირებით. პისაწილს სახელმწიფოს ხელმძღვანელი, მინისტრი, გარკვეული უწყების მეთაური და ა.შ. აღმომადიურ პრაქტიკაში ოფიციალური და სამუშაო ვიზიტების დროს. მიღებულია ერთობლივი პის გამართვა პრეზიდენტების, საგარეო საქმეთა მინისტრების, ელჩების მიერ, სადაც ხდება ეთიკის შედეგების შეკამება და ფართო სამოგაღობისათვის გაეცნობა.

პრეზიუმენსიბი (ლათ. praefertentia – უპირატესობის მინიჭება). სპეციალური უპირატესობა საეპარე-ეკონომიკური კავშირების სეკტორში, მინიჭებული ერთი სახელმწიფოს მიერ სხვა სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფისათვის საბაბო გადასახადების შექმნისთვის, არაპირდაპირ სუბსიდების, ბაზარზე კაპიტალდაბანდებათა გადაღობების ან სხვა ფორმით. პის დროს გადაწვეუკტი როლი ეთიჭება შესაბამისი სახელმწიფოს საგარეო-ეკონომიკურ და საგარეო-პოლიტიკურ ინტერესებს.

პრეზედენსი (ლათ. praecedens – წინამორბედი), საერთაშორისო სამართალიში საერთაშორისო ურთიერთობის რომელიმე საკითხის გადაწყვეტის სამუშაოება და არსი. რომლის გამოყენება შეიძლება სხვა ანალოგიური შემთხვევების განხილვისის ჩავალითის სახით, იმ პირობით, რომ იგი შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის საყოველთაო აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს. პ. არ წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლის წყაროს, თუკი საერთაშორისო სამართალში შეიძლება გამოიყენოს იგი როგორც დავის გადაწყვეტის დამხმარე სამუშაოება. პ. გარკვეულ შემთხვევებს ახდენს ახალი სახელმწიფოებები ნორმებისა და საერთაშორისო ქვეყნებების ფორმირებაში.

პრევილენციები და იმუნუბენციები სამართალში რეზანდენსიბის. ის საერთაშორისო ურთიერთობების პრევილენციები და იმუნუბენციები.

პრეზი (საერთაშორისო სამართალი), ქონება, რომელიც დატყებულია საზღვარი იმში. ორის კანონებისა და ჩვეულებების თანახმად, შეიძლება დატყებულ იქნეს მოწინააღმდეგის ან სტიგრალური სახელმწიფოს საეპარე გეკმები მით მიერ საზღვარი ბლოკადის წესების დარღვევის. სახელმწიფო კონგრანდის გადაცანის ან შექმნის მხარისათვის რაიმე დამინარების გეკვის შემთხვევაში. დაუშვებელია იმ გეკების დატყება, რომელთაც გადაკათეთ საზღვარი გეკები; ასრულებს სასქესიური, რელიგიური ან ფილანტროპული ხასიათის დატყების; გეკებისა, რომლებიც ვასული არიან შღვამი ორის დატყებამდე და არ უღობენ სათანადო ინფორმაციას (შესაძლებელია მათი დაკავება ორის დამტყებამდე და რეკვიზიტი, ითვე როგორც იმ გეკებისა, რომლებიც ორის დატყების მომენტში იმყოფებოდნენ მოწინააღმდეგე მხარის საეხადეგეში). ეს წესი ეხება სხენებული გეკების გეგრისაყ, თეკეა სტიგრალური დროში ათავისუფლებს გეგრისა პის სახით დატყებისაგან (სამხელრო კონგრანდის დარღ). პავის კორეცია შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, კულტურული ფასეულობების დატყის შესახებ (1954) ითვალისწინებს კულტურული ფასეულობებისა და მათი გადაცანის საგრანსპორტო სამუშაოების იმ უნიტეგს კონფლიქტის, პის სახით ამობლების ან დატყებისაგან. გეკის მუღობებებსა და გეგრისა შესაკეთარეგს პის სახით მათი ქონების დატყების შემთხვევაში, უღლება აქეთ საღვთო გეხადონ დატყების კანონიერების ლეგალხაცია (ე. ი. დატყებულ ქონებზე საკუთრების უღლების გადაცემა აღიარება). დავის გადაწყვეტა ხდება საპრობო სისამართლის მიერ, საპრობო ორისდოქის გამსაღვებელი ხასიათი მღვობარეობს იბამი, რომ გადაწყვეტობა გამოატენს იმ ქვეყნის სასამართლის, რომლის საზღვარი-საზღვარი ძალეობა დატყეგს პ. ზოგირთი ქვეყანაში (დიდი ბრიტანეთი, აშშ) საპრობო განხილვა ხდება სასამართლო დატყებულებების მიერ, რომელთაც საპრობო სასამართლოების კომპლექსი ეთიჭება საომარი მოქმედების დროს. სხვა ქვეყნებში (საფრანგეთი) საპრობო საქმეებს განხილავენ აღმინისტრაციული ორგანოები, არსებობს ორი ინსტანციის საპრობო სასამართალიები: საეხადეგრის და ემალღესი საპრობო სასამართალიები.

პრეზიუმენსი ევენი მაქსიმეს მე (დ. 1929), რუსი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, აღმობეგ, მკენსორი. დაიბადა კეკეში. ბავშობისა და ექმობის წლები გადატარა აბდლდსში. 1953 დაამთავრა მოსკოვის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, ხოლო 1956 – მ. აღმობნოსოვის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის ფაკულტეტის ასპირანტურა. არის ეკონომიკური ექსპერტობა დატყეგის, პრეფესორი. ძირითადად იკვლევს მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნების ეკონომიკისა და სოციალურ-პოლიტიკური განვითარების პრობლემებს. 1974 არსებულ იქნა სსრუ მქესიერებათა აკადემიის (ამჟამად რუსეთის მეტყებებათა აკადემია) წევრ-კორესპონდენტად, ხოლო 1979 – აკადემიკოსად. 1953-65 ეწეოდა აქტიურ ურნალისტურ საქმიანობას. იყო ვაგუსი „პრავდის“ საკუთარი კორესპონდენტი აბლო აღმოსავლეთში, ამავე ვაგუსით რედაქტორის მოადგულე. 1978-85 სსრუ მეტყებება-

თა აკადემიის აღმოსაბუღოთმოქმედობის ინსტიტუტის დირექტორია: 1985-89 – მსოფლიო ეკონომიკისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტიტუტის დირექტორი. 1989 არჩეულ იქნა სსრკ უმაღლესი საბჭოს კავშირის საბჭოს თავმჯდომარედ. 1990-91 იყო სსრკ პრეზიდენტის საბჭოს წევრი. 1991 აღინიშნა სსრკ დაბეგრის ცენტრალური სამსახურის დირექტორად. სსრკ-ის დამსლის მუღლე კ. ქასუსხაგებ თანამშეობებზეზა რუსეთის ფედერაციამ. 1991-95 იყო რუსეთის საგარეო დაბეგრის სამსახურის დირექტორი. 1996-98 რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა მინისტრია. 1998 აგვისტომ დაინიშნა რუსეთის ფედერაციის მთავრობის თავმჯდომარედ. 1999 მისიდან გადაყენებულია თანამშეობიდან. არის კოლუმბიის უძველესი უნივერსიტეტის („უიქსტერნალი“) საპაგო პროფესორი; ქ. თილისის საპაგო მოქმედია.

პრობლემის კანკალები (კონფერენციის მოწვევის გეგმა), 21.1.1919 *პარამის საბაუო კონფერენციამზე 1919-20 ვ. ვილსონის* რუსეთში მზერასოლ დაჯგუფებებს მიმართა მოწოლებით, ვაგებანათი თავისი წარმომადგენლები კონფერენციამზე რუსეთში მშეიღობის აღდგენის წა, იოთის განსაბუღად. კონფერენციამი მონაწილეობის წინაშეობა იყო სასუჯრო მოქმედბათა შეწყვეტა. კონფერენციის ჩაგარება შესავაბეს მარმაროლს მღვაში იღებარე კ.პ.მე, რომლებიუ *ანტანტის* სასუჯრო კონტროლს უქვემდებარებოდა. ვილსონის მიმართავს წინ უსოლა ანტანტის ხელმძღვანელების მიერ „რუსული კოპილის“ ვაბიბილა, ამასთან დაისახა მისი ვადაწყვეტის სხვადასხვა გზა: სასუჯრო ინტერვენცია, ბლოკადა, ასეუე შეთანხმების შედგენა. საბოლოო ჯამში ვაბმარეა და მკარა ინტერვენციის მოწინააღმდეგეთა აბრისა. რუსეთის ყუფარაციის მთავრობის არ მიღლია იგიოიოალური; მიწვევა კონფერენციამზე, რომელიც თებერელის შუა რიყხეებისათვის იყო დაგეგმილი. მიუხედავად ამისა, 4. II მან ვანაცხადა, რომ მზად არის, დაუყოვნებლი დიფყოოს მოლაპარაკებები როგორც ანტანტის სახელმწიფოებთან, ისე რუსეთის ტერიტორიამზე არსებულ პოლიტიკურ დაჯგუფებებთან შეუსი მთავრობისა და დროებითი მთავრობის ვალებს, კონცესიების და სხვა საკითხებზე. საბჭოთა მთავრობის ვადაწყვეტილება მოულოდნელად აღმოჩნდა კონფერენციის მოწვევის გეგმის აგრორებისათვის. რიგმა თეთრგვარლიულმა მთავრობებმა ამკარა ინტერვენციის მომხრეთა რიგეთი საბჭოთა რუსეთთან მოლაპარაკებებზე უარი თქვეს. შედეგად კ.პ.მე კონფერენცია არ ჩაგარდა.

„პროგრესისაშემის კამპროგი“ (ინგლ. "Alliance for Progress"), აშშ-ის მიერ ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის ეკონომიკური დახმარების პროგრამა. „კ.პ.“-ის ძირითადი იღვა წამოთაყენა აშშ-ის პრეზიდენტმა ჯ. ფ. კენედიმ ლათინურამერიკულ დიპლომატისა და სხვა ოგიოალური პირების წინამუ გამოსვლისას 13.III.1961. ამერიკულ სახელმწიფოთა ორგანიზაციის ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს საკეთილურ სესიაზე, რომელსა ჩაგარდა 5-17.VIII.1961 უნგა-დელ-უსტემი (ურუგვაი), მიიღეს ვანაცხადაზა ზოგადი პრინციპების თაობაზე, ასეუე „პუნგა-დელ-უსტეს ქარგია“, რომელშიუ ჩამოყალიბებული იყო

„კ.პ.“-ის მიზნები და პროგრამა. აშშ-ის მთავრობა პირობას იძლეოდა, 1961-71 განმავლობაში (პროგრამა თედაპირულად 10 წელიწადზე იყო ვათეული) ლათინური ამერიკის ქვეყნებისათვის გამოყოფი ყოველწლიურად 2 მლრდ დოლარს აქედან 1.1 მლრდ დოლარს გამოყოფდა უშუალოდ აშშ-ის მთავრობა, 900 მლნ დოლარს უზრუნველყოფდნენ მსოფლიო ბანკი (რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი), ვანვითარების ამერიკათაშორის ბანკი, ასეუე ამერიკული და ვეროპული კერსო კაპიტალდაზღვანთი. ამერიკულ სახელმწიფოთა ორგანიზაციამი შეიქმნა „უქსაერგთა კომიტეტი“, რომლისთვისიუ ლათინური ამერიკის ქვეყნების მთავრობებს უნდა წარედგინათ თავისი ეკონომიკური და სოციალური ვანვითარების გრძელვადიანი გეგმები. 1969 წლის ნოემბერში ს. როკუელერმა, რომელსაუც ლათინური ამერიკის ქვეყნებში იმეგბურა აშშ-ის პრეზიდენტის წარმომადგენლის სტატუსით, მონამბდა მოსკენება, რომელშიუ არსებოდად აღირებული იყო „კ.პ.“-ის პროგრამის მარეტი. 18.II.1970 რ. *ნიქსონის* ახალი საგარეოპოლიტიკურ პროგრამამი „კ.პ.“ უკუე აღარ იყო ნახსენები როგორც ლათინურ ამერიკამი აშშ-ის პოლიტიკის ერთერთი მიმართულება, რაუ ნიშნავდა აშშ-ის ფაქტობრივ უარს ამ პროგრამის ვაგრძელებაზე.

პროქოპი კაესარიენი (Prokopios Caesariensis) (დაახლ. V ს-ის დასასრული – VI ს-ის 60-იანი წლები), ბიზანტიელი ისტორიკოსი. პ.პ. თავის ნაშრომებში მნიშვნელოვან ცნობებს იძლევა VI ს-ის საქართველოს შესახებ: იბერიის (ქართლის სამეფოს) რაზიოერთობა ირანთან და ბიზანტიასთან VI ს-ის პირველ ნახევარში. გუვრენ შეუსი აჯანყება ირანის წინააღმდეგ 523, ქართლში შეფოისი, 532 „საუქსო მავის“ პირობები საქართველოსათვის, ეგრისის ურთიერთობა ბიზანტიასთან და ირანთან, „ღლი ომიანობის“ დაწყება და მიმდინარეობა ეგრისში (ლაზიკამი) ბიზანტიასა და ირანს შორის, მისი გამომწვევი მიზეზები, აბაშეების და აყმილების აჯანყება 550, ვანების ყოფა-ცხოვრება და ბიზანტიის მიერ მათი დამორჩილება, სანიცების პოლიტიკური ვითარება და სხვ.

აუბ. პარიკოპი ევსარიელი. – წა: გეორგიკა, ს. ყახვიმიშვილის ვამოი, გ.2. თბ., 1965.

პროლონგაცი (ლათ. prolongare – ვაგრძელება), საერთაშორისო სულემკერულების მოქმედების ვადის ვაგრძელება. პ.სხედა განსაზღვრული ან ვანუსაზღვრული დროით ხელშეკრულების მოწაწილეთა შეთანხმების საყუყველზე, რაუ ფორმდება ოქმის, ნოტების ვაყელების ან სხვა სახით, ან ავტომატურად ხელშეკრულებაში შესაბამისი დებულების არსებობის შემსხევევამი, რომელიც ითელისწინებს მისი მოქმედების ვადის ვაგრძელებას, თუ არუ ვრთი მხარე არ ვამოთქმას მისი ვაქმების სერიულს.

პრომულგაცი (ლათ. promulgatio – საგარო ვანცხალება), საერთაშორისო სულემკერულების მიდასახულწიფიყობრივი გამოქვეყნება მსარეთა მიერ.

პროპაგანდა **პროპაგანდა** („პროპაგანდა ფილი“), სრული სახელწოდებაა „რწმუნის ვამაერელებული კონტრეუცია“: 1622 პაპის, გრიგოლ XV-ის (1621-23) მიერ დაგარებული რომის

კათოლიკური ეკლესიის ამ ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კონგრეგაციის მიზანს აღმოსავლეთის მართლმადიდებლობაში კათოლიკობის გავრცელება და შესაბამისი ქვეყნების თავისი სულიერი ძალაუფლების გაღვივება მოქცევა წარმოადგენდა. პ.პ. კათოლიკური მისიების მთავარ ხელმძღვანელ ენგერად იქცა. რომის პაპისა და „პროპაგანდა ფიდეს“ სტრატეგიულ ცვალებადი კავშირების და ყირიბის სულიერი დაქობის, მისი რომის კათოლიციზმის ფორფისგად ქვეყნის საკითხი შედის. ამის შესარსებლად იქმნება და იგზავნება დომინიკელია, აუგუსტინელია, აუგუსტინელია სხვადასხვა მსიები. არაერთი მსია მოეწყო საქართველოში, რომელთა დაპლაზმაციური დაგეგმვა იქმნებოდა – მისიონერი ბერები გარკვეულწილად რომის დაპლაზმაციური წარმომადგენლები იყვნენ. მისონერებს უპერფასესი ცნობები შემოგინახეს გვიანი შუახურობის საერაულ სასულიერო-სამთავროების ისტორიის შესახებ. 1626 პ.პ. აუგუსტინელ ბერს სტუდენი პაოლინის სტამბის გამართვა დაავალა. – 1629 რომში „პროპაგანდა ფიდეს“ სტამბაში პირველი ქართული წიგნი დაბეჭდა.

ლ. ჯორდანაიშვილი, *Римско-католическая миссия в Грузии*, ч.1, Тб., 1994.

პროტექტორატი (ინგლ. protectorate), ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოსათვის საფარო ურთიერთობების წარმოებისა და თავისი ტერიტორიის დაცვის უფლების გადაცემა. პ.მ. მიყოფი სახელმწიფო იღებს მრჩეველ სამინარო საქმეებში (რეზიდენტი), ინარჩუნებს რა მრჩევნებით და მსოკიდებლობას. საერთაშორისო ურთიერთობებში პ. ხშირად ხორციელდება ცალმხრივი აქტები. პ. არღებებს *გაეროს წესებში* განსტკიცებულ საერთაშორისო სამართლის საყოფიერად აღიარებულ პრინციპებსა და სორებს, პირველ რიგში ხალხსა თანასწარობის და თვითგამორკვევის პრინციპს, ეწინააღმდეგება დეკლარაციის კოლონური ქვეყნებისა და სახლებისათვის დამოკიდებლობის მინიჭების შესახებ (1960) და სხვა მნიშვნელოვან საერთაშორისო დოკუმენტებს.

პროტექტორატი, სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ერთობლიობა უცხოური კონკრეტისაგან ურთიერული ეკონომიკის დაცვის მიზნით. პ. შეიძლება განმორციელდეს საბაჟო, საეკონომიკო-საფინანსო და სხვა სამუდამოების დანახვებით. განვითარებული ქვეყნების პ. მიზნად ისახავს საკუთარი ბაზრის დაცვას კონკრეტული სახელმწიფოების საქონლის შემოჭრისაგან. მისი პირითადი ამოცანაა საქონლისა და კაბიკალის გასაღების ბაზრის დაყრობა და გადაწვლიება.

პროუკავშირთა მშრომლო უფარატი (პშუ). პროუკავშირების საერთაშორისო გაერთიანება; შეიქმნა 1945 წლის 3 თებერვლის პროუკავშირების I მსოფლიო კონგრესზე პარიზში. თავდაპირველად პ.პ.შ. აერთიანებდა მსოფლიოს ყველა უმსხვილეს კროფულ პროუკენტრს, აგრეთვე შრომის ფედერაციის ვარად. 1949 ფედერაციიდან გადინდნ ბრიტანეთის გრფულნიონსა კონტრები, აშშ-ის საწარმო პროუკენტიების კონტრესი და ჩოგიერთი სხვა ქვეყნის პროუკენტი. მათ შექმნეს თავის უფალ პროუკავშირთა საერთაშორისო კონფედერაცია, მიუსედავად იმისა, რომ პ.პ.შ. აფართოებდა თავის საქმიანობას. ამჟამად ფედერაციამ შემაღალი პროუკავშირული ორ-

განიზაციები აერთიანებენ პროუკავშირის 214 მღნ-ზე მეტ წევრს. ფედერაციამ გაერთიანებული 81 ქვეყნის 90 პროუკავშირული კენტი. პ.პ.შ-ის უმაღლესი ხელმძღვანელი ორგანოა პროუკავშირთა მსოფლიო კონგრესი. კონგრესი ორჯერ გუნერალურ საბჭოს (პ.პ.შ-ის ხელმძღვანელ ორგანოს კონგრესებს შორის). გუნერალური საბჭო ორჯერ ბუეროს, რომელიც წარმართავს ფედერაციის საქმიანობას გუნერალური საბჭოს პლენუმებს შორის. პ.პ.შ-ის მუდმივი წარმომადგენლობითი ორგანოა სამდიონი, რომელსაც ხელმძღვანელობს გუნერალური მდიონი. მასთან შექმნილია და მიუქცევის მსოფლიო საერთაშორისო სოლიდარობის ფონდი. იგი დახმარებს ეწვევს მუშა-მისასამახარებელ გაუიყვების, სტიქიური უბედურებების, კატასტროფის დროს, აგრეთვე მატერიალურად ესმარებების განვითარება ქვეყნების პროუკავშირულ მიმართობას. ვამისცემს ვერნადს „პროუკავშირების მსოფლიო მოძრაობა“ და ბიულეტენს „პროუკავშირული პრესა“.

პროქსენი (ბერს. Proxenos – უცხოელის დამიეელი, სტუმრის მეგობარი), ძველ საბერსტში პოლისების ურთიერთკავშირის ფორმა. პირიგება, რომელიც საკუთარი ინიციაციის, ან სახელმწიფოს დავალებები, კისრულია სხვა პოლისის მოქალაქის ინტერესების დაცვას. პ. მყარებოდა როგორც ცალკეულ მოქალაქეებს, ისე პოლისებს შორის. მას თავისებური დოლოპაციური წარმომადგენლობის მნიშვნელობა ჰქონდა. ბერსტული ქალაქების ეკონომიკური და პოლიტიკური ურთიერთობის აუცილებლობა პ-ის მოთხოვნებებს შრიდა. პირიგება, რომელიც ატგურად იყო მასში ჩამხული, პ-ის გარკვეული პრივილეგიების არჩვენებლობა. მოგვიანებით პ. საბაჟო გიგულ გახდა.

პროქსენოს ნუსხა, სორმების ყოფილობა, რომლებიც არეგულირებს საერთაშორისო კონკრეტების, სესციების და საერთაშორისო სამსაერობათაშორისო და არასამსაერობათაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობას, მოწვევის და მატარების წესებს, ძირითად ორგანოების არჩევის პროცედურას, საკითხების განმარტების მეთოდებს, ვადაწვევების მიღების წესებს. პ.პ-ის შემუშავება ხდება, როგორც წესი, კონკრეტის მისამზადებელი ორგანოების (ორგანიზაციების, დამმარე ორგანოების) მიერ, რასაც შემდგომ ამტკიცებს კონკრეტის მსოფლიო კონგრესები. პროუკავშირების განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საკითხები საერთაშორისო ორგანიზაციებში (მის მიუყნის წესი, ახალი წევრების მიღება და ა.შ.) დავისმირებულია მათი წესებებში, პ.პ. კი მხოლოდ აკონკრეტებს შესაბამის საწესებლო დებობებს და წარმოადგენს საერთაშორისო კონკრეტის განმარტების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვან საშუალებას. პ.პ. შეიქმნა შემდეგ დებობებს კონკრეტის ჩატარების დავლი; წვერი სახელმწიფოების წარმომადგენლობა (მათ შორის, დედეგატების უფლებამოსილება); დამკვირვებელი უფლებები, რომელიც მოწვეული არიან ფორუმზე; თანამსახურის პირების არჩევა და ფუნქციები; სამდიონის საქმიანობა; დამხმარე ორგანოების დამტკიცება; ოფი-

ცალკური და სამუშაო უნები; კონფერენციის ღრუშენგაცია; აღმინისგრაიკული და ფინანსური საკითხები; ღლის წესრიგის დამტკიცება; სსლომის ჩაგარების წესები; წინადადებებისა და ცელილეუბების შეგანა და განხილვა, მათ შორის, თეთი 35-ში. კონფერენციებზე არსებითი საკითხებზე გადაწყვეტილებების მისაღებად საჭიროა ე.წ. კვალიფიკური უმრავლესობა (მაგ., კენსისკერის დროის დამსწრე და კენსისკრაში მონაწილე დელეგაციების 2/3 და 3/4). ზოგიერთი კონფერენცია გადაწყვეტილებას იღებს კონსენსუსის გზით. ზოგიერთ ერსა და იმავე კონფერენციაზე, გადაწყვეტილების სასიათიდან გამომდინარე, მისი მიღების განმსხვავებული წესები არსებობს. რაც საერთაშორისო თრუაწამალებში გამოყენება ე.წ. „აქონლია სხის მიცემის“ პრინციპი – თითოეული მონაწილის პირობის რაოდენობა ორგანიზაციის ბიუჯეტში შეგანლი თანხის პროპორციულია. პრიცილურად საკითხებზე, ჩეულებზე, საკმარისია ხმების უმრავლესობა (50%-1 ხმა). გარკის უშიშროების საბჭოში გადაწყვეტილების მისაღებად (5 პროცილურ წევრის გარდა) საჭიროა 9 ხმა, მათ შორის საბჭოს მუდმივი წევრების დაღებითი ხმების ჩათვლით. 35-ის დაცივას თვალყურს ადევნებს კონფერენციის თავმჯდომარე. პრიცილური საკითხების ამა თუ იმ დებულების გამოყენებასთან დაკავშირებით წამოჭრილი უთამსოების დროს სადავო საკითხს წყევენ კონფერენციის მონაწილეები.

პრუზის საზავო ხელშეკრულება 1711. 1709 პოლაგაესთან ბრიოლაში ჰერცე I-მა გაანადგურა შვეიციის არმია. კარლ XII გიქეა თურქეთში. მისი წაქეზებით თურქეთმა, რომელიც შემოფოთებული იყო რუსეთის ძლიერების შრდით, 1711 წლის ოქტომბერში ომი გამოუცხადა და უკანასკნელს, 1710 წლსა არმია ჰერცე I-ის მეთაურობით დაიძრა დნესტრისა და პრუტისკენ. 1711 წლის ივლისში რუსთა 40-ათასიანი არმია ქ. ისისტან ალყამთორგმული აღმონდა თურქთა 120-ათასიანი და ყირაშიელთა 70-ათასიანი არმიების მიერ. ჰერცე I იძულებული გასდა, დაეწყო საზავო მოლაპარაკება. რუსეთის მდგომარეობა იმდენად უმძლო იყო, რომ ჰერცე I თანხმა იყო, უარი ეთქვა ყველა დაპყრობილ გერიგორიულ სამხრეთსა და ბალკონიპირეთში. მაგრამ რუსეთის დაღეგაციამ მიაღწია გაცილებლს საპატიო შავის პირობებს: რუსეთი უთმობდა თურქეთს ამოვს და ანგრედა ტაგანროგის სიმაგრეებს. ასაე დროს არ უნდა ჩარეულიყო პოლონეთის საქმეებში. 3.3ს-ს ხელი მოაწერეს 1711 წლის 12 (23) ივლისს პრუტის სამხედრო ბანაკში, რუსეთის მხრივ შ. შვირილია და შ. შერშეტიევა, თურქეთის მხრივ – დილა ევზირმა მეჰმედ-ფაჰმამ.

ლტე-История дипломатии, 2 изд., т. I, М., 1959.

პუანკარე (Poincaré) რაიმონ (1860-1934), საფრანგეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. აღმომადგი. 1887-1903 არჩეული იყო დეპუტატთა პალატაში. 1903-13 და 1920-29 – სენატორი, 1893-95 – განათლების მინისტრი; 1894-95 და 1906 – ფინანსთა მინისტრი; 1912-13 – პრემიერ-მინისტრი; 1913-20 – პრეზიდენტი. 1920, პრეზიდენტის უფლებამოსილების ეაღის დამთავრების შემდეგ აგი აღინინა რეპარაციული კომისიის თავმჯდომარედ. 1922

წლის იანვარში ჩადგა მთავრობის სათავეში, იღვწოდა საფრანგეთის ჰეგემონიის დამყარებისათვის ევროპაში. 1924 პარლამენტის არჩევნებზე „ნაციონალურმა ბლუსმა“, რომელსაც ეყრდნობდა მისი მთავრობა, მარცხი განიცადა, ორი წლის შემდეგ იგი კვლავ გასდა პრემიერ-მინისტრი. დაფუძნდა „ნაციონალური ერთობის“ მთავრობა. 1929 წლის ივნისში გადადგა თანამდებობიდან. არის ავტორი შექმარებისა „საფრანგეთის სამსახურში“.

პუბლიკის 060145681 1968 (კორეის სახალხო-დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის). 231 კსდრის სახალხო რაქრებმა გერიგორიულ წყლებში დააკვირეს აშშ-ის სამხედრო-საღაგერეო გემი „პუებლო“. აშშ-ის მთავრობამ მოითხოვა გემის განათავის უფლება. კონფლიქტში ჩაერია საბჭოთა კავშირი და სხვა სოციალისტური სახელმწიფოები. საბოლოოა აშშ იძულებული შეიქნა გაემართა კსდრ-ის მთავრობასთან ინციდენტის დილომატიური გემით მოგვარებასთან დაკავშირებული მოლაპარაკება. 23X11 აშშ-მა ოფიციალურად მოისადა ბოლიში გემ „პუებლოს“ გარემოში მომხდარი ინციდენტის გამო. საპასუხოდ კსდრ-ის მთავრობამ განათავისუფლა „პუებლოს“ მთელი ეკიპაჟი, მხოლოდ გემს კონფიკაცია გაუქვთა.

პუნტა-დელ-მსტეს მთაბირი 1962. გაიმართა 22-31.I პუნტა-დელ-ესგემი (ურევგაი). I.I.1959 კუბაში რევოლუციური რეჟიმის დამყარების შემდეგ აშშ შეეცადა, მოეხდინა ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციიდან კუბის იზოლირება. თათბირზე დაითინური ამერიკის სახელმწიფოებმა მხარი არ დაუჭირეს აშშ-ის მოწოდებას, განესორციელებინათ კუბის მიმართ ეკონომიკური და პოლიტიკური სასტიკები, მაგრამ აშშ-მა მოახერხა, შეეყრებინა და დაეხლკა ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციაში კუბის გაწევრიანება. მაგრამ ვერ შეძლო ბოლომდე მოეხდინა კუბის იზოლირება. ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა მინისტრთა მე-16 საკონსულტაციო თათბირმა (29.IV.1975, სან-სოსე) ნება დართო 1947 რიო-დე-ჟანეიროს ხელშეკრულების ხელმწიფრ სახელმწიფოებს, დაეყარებინათ ურთიერთობა კუბასთან იმ ფორმით, როგორსაც ეს ქვეყნები მიიხედვდნენ შესაძლებლად. ამით კუბის იზოლიაციისკენ მიმართულმა აშშ-ის უკნმა კრახი განიცადა.

პურბალესი (Pourelais) ყირიკის (1853-1928), გრაფი, გერმანული დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახურში იყო 1870 წლის ბოლოდან. 1907-14 იყო გერმანიის ელჩი რუსეთის იმპერიაში. ცილობდა, ხელი შეუშალა რუსეთის დახალციუნისათვის საფრანგეთთან და დიდ ბრიტანეთთან. 1914 წლის 19 ივლისს (ახ. სილითი 1 აგვისტოს) მან რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს ს. დ. სამიროვს გადასცა გერმანიის ოფიციალური სოგა რუსეთისათვის ომის გამოცხადების შესახებ. 1914-18 შუამობდა გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროში მრჩეველის თანამდებობაზე. 1918 წლის ივლისიდან სახელმწიფო სამსახურში აღარ უმუშავია.

პუბლიკისი ფუმი ეასილის ბე (1803-83), რუსეთის ადმირალ და დიპლომატი. 1842 კონგრ-ადმირალის ჩინით უწვედა

ხელმძღვანელობას რუსეთის დიპლომატიურ მისიას ირანში, სადაც მიღწეა ირანის სახელმწიფოს ვალდებულებას, არ შეეცმნა დაბრუნება რუსეთის ეაბრობისათვის კასპიის გურიგორი-ბე და დემკარებინა რეგულარული სახლავო შეგეობინებები ირანსა და რუსეთს შორის. 1852-55 მიიღო მონაწილეობა შორეული აღმოსავლეთის ექსპედიციში, ხელმძღვანელობდა რუსეთის მისიას იაპონიასთან დიპლომატიურ და სავაჭრო კავშირების დასაქმარებლად. იაპონიის მთავრობა სხვადასხვა საბაბით ცოცხელწარად ავიანურება შეთანხმების აღებას რუსეთთან. იაპონიის წარმომადგენლობასთან მოლაპარაკების დროს იყო გეკტიანი, შეკრება იყავდა იაპონურ დიპლომატიურ ცერემონიალს, არ მიმარბედა შექარას და მიღწეა იაპონიის მთავრობასთან წინასწარ შეთანხმებას, რომ რუსეთი იაპონიაში მიიღებდა კეთილსასერგელი ერის უფლებებს. 7.11.1855 ხელი მოაწერა იაპონიის რწმუნებულებთან პირველ რუსულ-იაპონურ ხელშეკრულებას. 1855-57 იყო სახლავო-სამხედრო აგაბე ლინდონსა და პარიზში. 1857, ინგლის-საფრანგეთის ინტერვენციისათან დაკავშირებით ჩინეთში, განსაკუთრებული უფლებამოსილებით წარგზავნილი იყო პეკინში. 1858 წლის ივნისში ხელი მოაწერა ტიანძინის რუსეთ-ჩინეთის გრაქტატს, ხოლო 1858 წლის აგვისტოში, მეორე რუსეთ-იაპონიის ხელშეკრულებას. დიპლომატიური მოღვაწეობა დასთავრა ლინდონში, სადაც 1858-დან 1861-მდე იყო რუსეთის სამხედრო-სამღლო აგაბე; 1861 – სასაბლო განაბილებს მინისტრო, 1861-დან – სახელმწიფო საბჭოს წევრი.

პატიბინის მისია 1857-58, გაგზავნილი იქნა რუსეთის მთავრობის მათრ ჩინეთში ორ ქვეყანას შორის არსებული სადავო საკითხების დასარეგულირებლად. პ.მ-ის ეპირეულესი მიზანი იყო, იურადიულად გაეყოჩმებინა ცინის მთავრობასთან ამუროსა და პრიმიორეს მარხეხნა საპირის რუსეთისაბლი კუთხნილებს ფაქტი. ე.ე. *პეტიგონის*, მისიის ხელმძღვანელი, ცინის მთავრობას არ შეუბა პეკინში და ამიგომ 1857 მისია ჩავდა სიან-განში (ჰონკონგში), სადაც ამ დროს იმყოფებოდნენ დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის და აშშ-ის წარმომადგენლები. მისამ კატეგორიული უარი განაცხადა დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენლის წინადადებაზე, რომ ერთობლივი ულტიმატუმით გაბისულიენენ ცინის მთავრობის წინააღმდეგ. რუსეთის მხარეს განაცხადა, რომ ჩინეთ-რუსეთის ურთიერთობები არ იყო აღისწინებს ულტიმატუმს ენასო. 1857 წლის აუქემბერში დღმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა საომარი მოქმელებები ჩრდილოეთ ჩინეთში გადაიბრუნეს. ცინის მთავრობას არ შეეცალო წინააღმდეგობა გაეწეა ამ სახელმწიფოთა აგრესიისათვის და ამიგომ მან რუსეთს მხარაბა თხოვნიტი, ეშეამფლობა დიდ

ბრიტანეთთან და საფრანგეთთან ამ დროს, ჩინეთისათვის საკმრო იყო რუსეთის კეთილგანწყობის მონივება და ამიგომ ცინის მთავრობამ პ.მ. პეკინში მიიწვია, სადაც გაფორმდა კიდეც (13).VI.1858 რუსეთ-ჩინეთის ხელშეკრულება (ახ. *რუსეთ-ჩინეთის ხელშეკრულება, შეთანხმებები და მოქმელებები*). პეტიგონი დაპირდა ჩინეთის მთავრს, რომ საჭაროების შემსუფევეში რუსეთი მზად იყო მოეშარაგებინა ცინის მოერობის ჯარები იარადი. ასევე რუსეთი არ გამოიციხადა სამხედრო ინსტრუქციონების გაგზავნასაც. პ.მ-მ დიდი მინივლეობა იქონა რუსეთ-ჩინეთის დაახლოებაში.

უშბანბის სამიხში, პოლიტიკური პრობლემა აქვანეთ-პატიგონის ურთიერთობებში, ის წარმოადგენს დიდი ბრიტანეთის კოლონიური ბაგონობის მქმკიდრეობის. 1893 ინგლისის ჰეწოლით დადგინდა „დრანდის საში“, რომელმაც ხელიყენრად გაყო შემგუნთა და ბელუთა გომები ავღანეთისა და ბრიტანეთის ინდოეთის გერიგორიბზე. 1947 პატიგონის შექმნის მედეგ შემგუნთი მოსახლეობა აღმოჩნდა მის ერთ-ერთ პროვინციაში და ეს ვახდა ავღანეთ-პატიგონის შექმნე უთანხმოების მიზეზი. ავღანეთთან მოთახივა, რომ შემგუნთისათვის მიეკათოთივამორკევეის უფლება. პ.ს. არაერთხელ იყო დასმული ავღანეთის მთავრობის მიერ 70-80-იან წლებში.

უპალაური მემკვიდრეობა 1658. ჯეალების უნილო კეროიერსგის, კარლოსის გარდაცევალების შემდეგ, საფრანგეთის მეუელეუ XIV-მ კეროიერსგთან შორეული ნათესაური კავშირის საბაბით, პრეცედნია გამოსაცხდა ჰეალების გერიგორიის მნიშენელოვან საწოლზე. რომელიც რომის საღვთო იმპერიის შემაღგენლობაში შედიოდა, და მთელ მობრავ ქონებაზე. 1688 ჰეალებში საფრანგეთის ჯარები შეედა. ასე დაიწყო ჯეალების მემკვიდრეობისათვის ომი საფრანგეთისა და ევროპის სახელმწიფოების კოალიციის – ე.წ. ავტებურგის ლიგას – შორის. ჰეალების დეაებების შესაღ საომარი მოქმელებები გერმანიის სხვა რაიონებშიც გაერყედა. ომმა მოიყვანო წილარდანი და ესპანეთი. საფრანგეთის ჯარები 1688-91 გაივარგანა ირლანდშიც ანტიგნელსური აჯანყების დასასმარებლად. ომი მღებაცე (ამერიკის ნაპირებამდე) წარმოებდა. საფრანგეთის არმიამ მოიპოვა მთელი რეგი დიდა განარეყებები. მაგრამ 1692 წლის 29 მისის დაპარტდა ინგლის-ჰოლანდიის გაერთიანებულ ფლოტთან ბრძოლაში პაგვის კონცხით. პ.მ-ისათვის ომი რისციის ზავით (1697) დასთავრდა.

მამთაბაღმწერელი, XIV ს-ის ანონიმი ქართველი ისტორიკოსი. დაწერილი აქვს საქართველოს ისტორია XIII ს-ის 10-იანი წლებიდან XIV ს-ის 10-იან წლებამდე. შ. კარგად იცნობს და ვრცელად ახასიათებს ასლურ აღმოსავლეთის ქვეყნების მდგომარეობას მონღოლთა დაპყრობების ეპოქაში, მას მოეუბნება ძვირფასი ცნობები მონღოლთა ისტორიისა და მწე-ჩვეულებათა შესახებ. ფართო საერთაშორისო ფონზე აქვს გაშლილი თხრობა საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის შესახებ. ამასთან ერთად, აღწერს ქვეყნის სახელმწიფო წყობილებას, სამოგადოებრივ ურთიერთობებს, ეკონომიკას, საეკლესიო ცხოვრებას და ა. შ. მისი თხზულება დიდი მნიშვნელობის წყარო და ისტორიოგრაფიული ძეგლია.

ქუბლა: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოუ., ტ. 2, თბ., 1959.

ლიტ.: გ რ ა გ ო ლ ი ა კ., დამთავრებული და მისი თხზულების სამეცნიერო მნიშვნელობა. – კრ.: ქართული ისტორიოგრაფია, ტ. 1, თბ., 1968.

მელიქი ეელიუ (დ. 1935), ბულგარეთის პრეზიდენტი 1990-97. დაამთავრა სოფიის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტი. 1956-დან არაერთხელ იყო რეპრესირებული. 1982 გამოსცა თავისი ცნობილი ნაშრომი „ფაშიზმი“. 1989, გოდორ ვიქტორის ხელისუფლების დამხობის შემდეგ, დააარსა ოპოზიციური დემოკრატიული ძალების კავშირი, იყო მისი თავმჯდომარე.

მენე (Genêt) ედმონ შარლ (1765-1834), ფრანგი დიპლომატი. 1779 დანიშნეს რუსეთის საქმეების რწმუნებულად, მაგრამ თავისი რევოლუციური სიმპათიების გამო ცუდად იქნა მიღებული *გეპტერიზე II-ის* კარზე. 1792 გახდა საფრანგეთის წარმომადგენელი პოლანდიაში, მაგრამ მალე ჟირონდისტულმა კონვენტმა გაგზავნა ელსად აშშ-ში. ისარგებლა რა აშშ-ში დემოკრატიული მოძრაობის გააქტიურებით, საფრანგეთის რევოლუციისადმი სიმპათიების გაზრდით და ინგლისისადმი მგრულ დამოკიდებულებით, შ. ქმნიდა დემოკრატიულ კლუბებს, დაუფარავად მოუწოდებდა ამერიკელ ხალხს, გამოეცხადებინათ ომი ინგლისისათვის, ცდილობდა გადაებრუნებინა ამერიკელები ინგლისის გემებზე თავდასასხმელად. მ-ს მოქმედებანი ეწინააღმდეგებოდა აშშ-ის მმართველ წრეების სწრაფვას, შეენარჩუნებინათ ნეიტრალიტეტი. ვაშინგტონის მთავრობამ (23.VII.1793) მოითხოვა მისი უკან გაწვევა საქრთაშორისი სწრაფების დარღვევის გამო. მ-მ ამაზე შეურაცხყოფილი წერილი უპასუხა, ხოლო ამერიკელ ხალხს კი – აქუალები. რეზისტორმამ, ვაშინგტონის მთავრობის უკმაყოფილების შესამსუბუქებლად, გაიწვია იგი სამშობლოში, დავმო მისი ქმედებანი და სასამართლოს გადასცა, მაგრამ შ. არ გაემგზავრა საფრანგეთში და აშშ-ში დარჩა, როგორც კერძო პირი.

მენაშის მათხმირაბი 1954-59. 1. **ქუჩაჩის მათხირი 1954**, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, სსრკ-ის, საფრანგეთისა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრების მონაწილეობით. თათბირი (26.IV-21.VI) მოწვეულ იქნა *ბერლინის თათბირის 1954* გადაწყვეტილების თანახმად კორეასა და ინდონეზიის მშვიდობის საკითხების განსახილველად კორეის საკითხის განსილვისას კონფერენციაზე აგრეთვე დამუშავდეს იქნენ კსდრ, სამხრეთ კორეა და კორეაში გაეროს ვიცილი ჩატარებული ოპერაციის მონაწილე 12 ქვეყანა (ავსტრალია, ახალი ზელანდია, ბელგია, ვითიჰია, თურქეთი, კანადა, კოლუმბია, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდი, საბურნეთი, გაილანდი, ფილიპინები). რაიმე შეთანხმების მიღწევა ყენგვამი კორეის საკითხზე ვერ მოხერხდა მხარეთა დამეგრულად საწინააღმდეგო პოზიციების გამო. ბუერად ვურო წარმატებულად მიმდინარეობდა ინდონეზიის საკითხის განხილვა, რომელშიც მონაწილეობის უფლება მიუცია აგრეთვე ვიეტნამის დემოკრატიულ რესპუბლიკას, სამხრეთ ვიეტნამს, ლაოსს და კამბოჯას. საბოლოოდ, 20-21 ივლისს ხელმოწერილ იქნა შეთანხმებები, რომლებზეც ბოლო მოუღეს ვიეტნამში, ლაოსსა და კამბოჯაში 1954 წლის სექტემბრიდან მიმდინარე ომს. ყენგვის თათბირის მონაწილეებმა, მათ შორის საფრანგეთშიც, აიღეს ვალდებულება, ეცნონ ვიეტნამის, ლაოსისა და კამბოჯის დამოუკიდებლობა, სუვერენიტეტი, ურთიანობა და ტერიტორიული მთლიანობა. ვიეტნამში საომარი მოქმედებების შეწყვეტის შესახებ მიღწეული შეთანხმების თანახმად დაწყეს დროებითი სადემარკაციო ხაზი მე-17 პარალელის მახლობლად და განსაზღვრულ იქნა შეიძინა ძალისა და მხარეების გაყვანის ვადები. ლაოსისა და კამბოჯის თათბარზე ხელმოწერილი ანალოგიური შეთანხმების თანახმად ამ ქვეყნების ტერიტორიები უნდა დეტოეებინათ საფრანგეთის კავშირის ძალებსა და ვიეტნამელთა შესაბრეთებს, ხოლო ერთწულ-განმათავისუფლებული მოძრაობის პატეგ-ლაოს წინააღმდეგობის ძალები უნდა გაეყვანათ ლაოსის ორ ჩრდილო-აღმოსავლეთ პროვინციაში. გარდა ამისა, ვიეტნამის, ლაოსისა და კამბოჯის ტერიტორიაზე არსებულ სხვა სახელმწიფოთა სამხედრო ბაზების შექმნა, საკუთრივ ეს სახელმწიფოები კი არ უნდა შესულიყენენ რომელიმე სამხედრო ბლოკში. სამხედრო საკითხების განხილვის გარდა ყენგვამი მიღწეულ იქნა შეთანხმებები ვიეტნამის, ლაოსისა და კამბოჯის პოლიტიკური მოწყობის შესახებ. გადაწყდა, რომ 1955 ლაოსსა და კამბოჯაში, ხოლო 1956 ვიეტნამში ჩატარდებოდა საყოველთაო თავისუფალი არჩევნები ინდონეზიის სახელმწიფოების დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და სამინიო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპების საფუძველზე. ინდონეზიის საკითხზე მიღწეული შეთანხმებების პირობების შესრულებაზე კონგროლის გასაწვევად ყენგვის; თათბირზე შეიქმ-

ნა საერთაშორისო კომისია ინფორმაციის (თავმჯდომარე), კანადისა და პოლონეთის წარმომადგენლების შემადგენლობით. თაბორის სამხედრო მუხლები ვიენაში საომარი მოქმედებების შეწყვეტის შესახებ განსაზღვრულ დროში განმარტდნენ და 1955-57 შესრულდა ლოსოსა და კამბოჯაში პოლიტიკური მოწესრიგების პირობებიც. მაგრამ ვიენაში არჩევნების საფარება შეუსაბამელი აღმოჩნდა ქვეყნის შიგნით არსებული დიდი დაპირისპირების გამო.

2. **ქ.ჩ.ჩ.ჩ. (მ.ა.მ.მ.მ.)** 1955 ოთხი სახელმწიფოს მთავრობათა შეთანხმების, მონაწილეობდნენ საბჭოთა კავშირის (ნ. ბულგანინი), აშშ-ის (დ. ეიზენჰაუერი), დიდი ბრიტანეთის (ა. იდენი) და საფრანგეთის (ჟ. ფორე) მთავრობათა შეთანხმების. მიზნად არუბოდა ქვეყნები 18-23.VII. მთავრობათა შეთანხმების გარდა ითაბორის მკუთარობაში მონაწილეობდნენ საგარეო საქმეთა მინისტრები. ითაბორის დღის წესრიგში შეტანილი იყო გერმანიის საკითხი, აგრეთვე საკითხები ევროპის უშიშროების, განსარაღების და აღმოსავლეთი და დასავლეთის შორის კონტაქტების განვითარების შესახებ. ითაბორზე საბჭოთა დელეგაცია გამოვიდა გერმანია ლეიბენი და მთელი გერმანიის დასავლეთის სამხედრო ბლოკში ჩაითრეს იმ გეგმის წინააღმდეგ, რომელსაც დასავლეთის სახელმწიფოები „ითვისუფალი არჩევნების“ გზით გერმანიის განვითარების პროგრამის სახით სათავაზობდნენ. საბჭოთა დელეგაცია მიუთითებდა ორ გერმანულ სახელმწიფოს შორის ურთიერთობის მოწესრიგების აუცილებლობაზე და ევროპის კოლექტიური უშიშროების სისტემაში ორივე მთავრის მონაწილეობას უჭერდა მხარს. საბჭოთა მთავრობამ გაითვალისწინა დასავლეთ სახელმწიფოთა უარყოფითი დამოკიდებულება ევროპაში კოლექტიური უშიშროების შესახებ საერთოევროპული ხელშეკრულების საბჭოთა პროექტის მიმართ (წამოყენებულ 1954) და შესთავაზა ითაბორის ევროპის უშიშროების გამსორიელები ორ ეტაპად. პირველ ეტაპზე ძალაში რჩებოდა როგორც ჩრდილო დასავლეთის ხელშეკრულება 1949, ისე ვარშავის ხელშეკრულება 1955. ამას გარდა, საბჭოთა მთავრობამ წინადადება შეიტანა, რომ საერთოევროპული ხელშეკრულების ხელმოწერამდე ევროპის სამსჯდრო-პოლიტიკური დაჯგუფებების მონაწილეებს უარი ეთქვათ ერთმანეთის წინააღმდეგ შეიარაღებული ძალების გამოყენებაზე და შეთანხმებულებენ ყველა სადავო საკითხის მშედილობის გზით მოწესრიგების თაბობზე. მთავრობათა შეთანხმება მხარი დაუჭირეს აღმოსავლეთისა და დასავლეთის შორის უკონომიკური და პოლიტიკური კავშირების განვითარებას. მიღებულ დირექტივებში თათბირმა დათავადა საგარეო საქმეთა მინისტრებს, განეკობით მთავრობათა შეთანხმების მიერ განხილულ საკითხთა შემდგომი შესწავლა.

3. **ქ.ჩ.ჩ.ჩ. (მ.ა.მ.მ.მ.)** 1955 ოთხი სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრებისა, მიმდინარეობდა 27.X-16.XI. ესწრებოდნენ სსრკ-ის (გ. მოლოტოვი), აშშ-ის (ჯ. ე. დალერი), დიდი ბრიტანეთისა (პ. მკმილანი) და საფრანგეთის (ა. პონე) საგარეო საქმეთა მინისტრები. ვენეცის თაბორი 1955 მოქმედ იქნა ოთხი სახელმწიფოს შეთანხმობათა შეთანხმების თაბორის დირექტივების შესაბამისად. დღის წესრიგში იყო: ევროპის უშიშროება და გერმანიის, განსარაღება, დასავლეთის და აღმოსავლეთის შორის კონტაქტების განვითარება. გერმანიის საკითხის განხილვისას საბჭოთა დელეგაციამ უარყო „ღივნის გეგმა“, რომლითაც გამოლოდნენ დასავლეთის სახელმწიფოები. სსრკ-ის

დელეგაციამ მიუთითა, რომ ასე ხელმწიფოთა ორი სახელმწიფოს განვითარება შეუძლებელია, რადგანაც ამ ქვეყნებში არსებობდა სხვადასხვა პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემები. ამ ეტაპზე დასავლეთი დელეგაციის განცხადებით შესაძლებელი იყო გერმანიის და გერმანიის მხოლოდ თანმიმდევრული დახმობა საერთოევროპული უშიშროების სისტემის ფარგლებში. ამასთან დაკავშირებით, რომ დასავლეთის სახელმწიფოებმა უარი განაცხადეს ევროპული კოლექტიური უშიშროების საერთოევროპული ხელშეკრულების საბჭოთა პროექტის მიღებაზე, საბჭოთა მთავრობამ წინადადება შეიტანა, თავდაპირველად დადგოი ხელშეკრულება სახელმწიფოთა ურთიერთ ურთიერთ ურთიერთ, სახელმწიფო, სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და ვარშავის ხელშეკრულების, აგრეთვე დასავლეთევროპული კავშირის სხვა სახელმწიფოთა შორის, გერმანიის და გერმანიის ჩათვლით. საბჭოთა მთავრობამ დაეთანხმა ასევე დასავლეთ სახელმწიფოთა სურვილს შეიარაღებულ ძალთა დონისა და ბირთვული იარაღის აკრძალვის შესახებ შესაძლებელი შეთანხმების ძალაში თანმიმდევრული შესვლის თაბობაზე. მაგრამ, მიუხედავ ამისა, ვენეცის თაბორის რაბიე შეთანხმებული გადაწყვეტილებების მიღება შეუძლებელი გახდა.

4. **ქ.ჩ.ჩ.ჩ. (მ.ა.მ.მ.მ.)** 1959 ოთხი სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრების, მიმდინარეობდა ორ ეტაპად 11.V-20.VI და 13.VII-5.VIII; გერმანიის საკითხის განხილვისას საბჭოთა დელეგაცია არ დაეთანხმა დასავლეთის სახელმწიფოთა მიერ შეთავაზებულ გეგმას და ითაბორის შესთავაზა საერთოევროპული კომიტეტის შექმნა, სადაც გერმანიისა და გერმანიის მთავრობები მოახდენდნენ საბირთვო საკითხებზე კონსულტაციებს. აშშ-მა, დიდმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა უარყო საბჭოთა დელეგაციის მოსაზრება, გადაქვეულიყო დასავლეთ ბერლინი უკომიტარობებზე ქალაქად. ითაბორზე საბირთვო შეთანხმდნენ, რომ დასავლეთ ბერლინი არ განლაგებულიყო ატომური და რეაქტიული რაკეტები. ვენეცის თაბორზე მხარეებმა, მიუხედავად რამდენიმე სერიოზული შეთანხმებისა, გერმანიის საკითხზე მინიე ვერ მიადღეს ერთსვლეთსებას.

მეწვევის თაბობი ღაწლის საბირთვო რაბუმირების შესახებ 1961-62, იხ. ღაწლის საკითხის რეკოლმეების შესახებ ვენეცის 1961-62 თაბობი.

მეწვევის კონვენციები ომის მსხვერპლთა ღვაწლის შესახებ 1949 (და მისი დამატებები ოქმები 1977), ყველაზე მნიშვნელოვანი საერთაშორისო მრავალმხრივი შეთანხმებები ომის კანონებისა და ჩვეულებების სყურში. რომლებიც მიმართულია შეიარაღებული კონფლიქტების მსხვერპლთა დაცვებზე; ვენეცია: 1) მოქმედ არამისი დაჭირად ავადმყოფთა ხვედრის გაუმჯობესება; 2) საზღვაო შეიარაღებული ძალების შემადგენლობიდან დაჭირად ავადმყოფთა და გერმანიის დაცვების გაღარჩენილი პირთა ხვედრის გაუმჯობესება; 3) სამხედრო ტყვეებისადმი მოპყრება და 4) ომის დროს სამოქალაქო მსხვერპლების დაცვა. პირველმა სამმა კონვენციამ შეეცადა ამ საკითხზე

ჩვე იღრე მძღებელი საერთაშორისო შეთანხმებები, რომელთა სარეკტებმა მწვავედ იმინა თავი მეორე მსოფლიო ომის დროს; დააწესა ომში მონაწილე სახელმწიფოს მოვალეობა – ჯერ ონენად და უღისკრიმინაციოდ მრეწინადალმდეგის დაქროლ ავაღმყოყებს. თავს არ დაესხას მგროს სამყიდინის დაწესებულებებს, სანაგროვლ გრანსპორტსა და ქონებას, ხოლო მისი სანიგარიული პერსონალი მხოლოდ დროებით გაზოიყენებულ დაქროლ ავაღმყოყა მოსავლეულად და ა.შ. შესამე კონვენციის დეგაროდ განსაზღვრავს სამხედრო გყეყების სამართლებრივ მდლომარობას. მტოთხე კონვენციის, აესებს რა პაავის 1907 კონვენციის ომის კანონ-ჩყეულებებზე, კაგეცორიულად კრდალევს ოკუპირებულ გერ-იგორიბზე მოსახლეობის მშეიდობიანი ნაწილის ყლეგას, მის მიოსრია კოლექტიური სასყელების გამოყენებას, ყოველგვარ ძალადობის და სხე. მტოკუპირებელი სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს მოსახლეობა სურსათითა და მედკა-ინტეხით. მონაწილე სახელმწიფოებმა ვენციის კონვენციები უნდა დაიყენ ყოველგვარ შეიარაღებულ კონფლიქტში, სამო-ქალაქო და კოლხინური ომების მათელით და ისეთი მოწ-ინააღმდეგის მიმართაც, რომელიც ვენციის კონვენციიში არ მონაწილეობს. მავრებ არ არღვევს მათი. იმინ აგრეთვე ვალ-დებულნი არიან სამხედრო მოსამსახურეებსა და მოსახლეო-ბას გააყენონ აღნიშნული კონვენციები და სისხლის სამართლის სასყელები დააწესონ მათი დარღვევისათვის.

ქანავის კონვენციები საზღვაო საზღვრების შესახებ 1958. ხელი მოეწერა 29.IV გაეროს საზღვაო საზღვრების პირველი კონ-ვენციის შემოღების შედეგად. კონვენციებმა შეაქმნა საზღვაო საზღვრების, რევიზიის უპირატესად წყეულებითი საზღვრების, მრეგალსაკუენოენანი, ისგორია და განამტკიცა გერიგორიული წყლების, კონტინენტური შეღლისა და ღია ზღვის საერთაშო-რისო საზღვრებრივი რეკემების საყუძლები, საერთაშორისო ნაოსნობისა და თავმტყურის პრინციები.

1. კონვენციის ტერიტორიული ზღვისა და კონვენციის წესების შესახებ (ძალაში შევიდა 10.IX.1964) განამტკიცებს სანაპირო სახელმწიფოს სუვერენიტეტს გერიგორიულ წყლებზე, მათ წყალზე და მათ თავებზე მღებარ საპორტ სიერეებზე, აუქსირებს და განსაზღვრავს გერიგორიულ წყლებში მშეიდობიანი გავ-ის უფლებასა და პირიბებს, შეიყავს დებულებებს სისხლის-სამართლებრივი და სამოქალაქო იერისლექციის შესახებ გერ-იგორიულ წყლებში. კონვენციის ითავისმყენებს სანაპირო სახელმწიფოს უფლებას, მომჭინავე მოსამე განსაზღვიელის საბავო, ფისკალური, ობიგრატიული და სანიგარიული წესების დარღვევის დაუმეგებლობისათვის აუთილებული კონტროლი; 2. კონვენციის ზღვისა და კონვენციის წესების შესახებ (ძალაში შევიდა 30.IX.1962) არა ზღვას განსაზღვრავს როგორც ზღვის ნაწილს, რომელიც არ შედის არეყობი სახელმწიფოს არე გერიგორიულ და არე ზიდა წყლებში და თავისყუღია ყველა ქეყის ვეპების ნა-ოსნობისათვის. ყველა სახელმწიფო უფლებამოსილია, თავის-ყულად აწარმოოს ნაოსნობა, თეგმერა და სხვა, სამღვაო სარე-ყებში გაიყენოს წყალქეპმა მილები, გამოიყენოს მის თავებე მღებარე საპორტ სიერეე, არე ერთი სახელმწიფოს უფლებამ

არა აქვს, მოატყიოს ღია ზღვა ან მისი რომელიმე ნაწილი თავი-სი სუვერენიტეტის ქევე. კონვენციის განამტკიცებს იმ სახელმწი-ფოთა ღია ზღვიის სარეგებლობის უფლებასაც, რომელიც არა აქვთ ზღვებე გასახელებლი, ასევე სახმედრო გემებისა და სომალ-ლების იმუნტეტს, რომლებიც სახელმწიფო არაკომერციულ სამსახურში იმყოფებიან, შეიყავს აგრეთვე დებულებებს მე-კობრეობის, ზღვის ვაჭრების დაევისა და შენარჩუნების, ასევე სხვა პრობლემების შესახებ;

3. კონვენციის კონვენციის წესების შესახებ (ძალაში შევიდა 10.VI.1964) განამტკიცებს სანაპირო სახელმწიფოს უფლე-ბას შეღლის რეყურების მოზოყებას და გააღმეგებებამე და განსაზღვრავს, რამ კონტინენტური შეღლის გამოყენების რე-ყიში არ უნდა დასავღეს უსკერის თავებე მღებარე წყლების ღია ზღვის და მათ თავებე არსებული საპორტ სიერეის სგა-ტყსა;

4. კონვენციის ტერიტორიისა და ღია ზღვის (კონვენციის რევიზიის) შესახებ (იტალიის წინებს ყოველი სახელმწიფოს უფლებას, მისმა მოქალაქემ აწარმოოს თეგმერა ღია ზღვა-ში, კონვენციის სანაპირო სახელმწიფოს ანიჭებს ცალმხრივი ზომების მიღების უფლებას ღია ზღვაში და მმღებარე გერიგ-ორიულ წყლებში არსებული ცოცხალი რეყურების დაევის მიმნით, თუქმა ეს ზომები მოქმედებს მხოლოდ იმ შემთხვევა-ში, თუ ეუუძება შესაბამის მყენიერულ დაესქეებს.

ქანავის კონვენციები 1927. გაიმართა (14-16 ივნისს) ერთა ღვის საბჭოს სესიის პარალელურად სავარეო საქმეთა მინ-ისტრეების კონფერენცია (ინგლისი – ჩექოსლუკის, სა-ფრანგეთის – ბრიანი, გერმანიის – შტრემბენი, იტალიის – მალოია, ბელგის – ვანდერეელე, იაპონიის – ისი), რომლის ინიციატორი იყო ოსტინ ჩექოსლუკისი. 1927 წლის მისში არკო-სზე (სრულად ოსტინის კოლუმბიის საზოგადოება) საპორ-ტი თედეახმას მოქმეა დამომტკიცირი და სავარეო ურთი-ერისობების გაწყევა საბჭოთა კავშირსა და ღიდ ბრიტანეთის შორის. ბოღუნის მთავრობე შეეცადა ანგისაბჭოთა ბლოკის ჩამოყალიბებას და კონფერენციის პირეყლავე ღღეს ჩემბრე-ლემნა წარამოტყენა „კონტინენტის პროპაგანდის და საბჭო-თა მთავრობასთან კავშირის“ საწინააღმდეგეო მიმართიულ ერობობლივი ლეკლარაციის პროექტი. პროექტმა მზარდებარე ეურ მოზოგა, ვინაიდან გერმანია აგარებდა ღავრების პოლო-გისაც დასავლეეთსა და აღმოსავლეთის შორის, ხოლო სა-ფრანგეთს არ სურდა ღიდი ბრიტანეთის ინტერესების წახალ-ისება, თუნდაც თავის სამიზანდ. თეშეკეყებული პოზიციის დიკავა იაპონიამაც. ორღიანი ღის უკისი მშეღვე მთილეს ერთობლივი კომუნიკე „ლოკარნოს პოლიტიკის“ (იხ. ლოკარნოს ხელშეკრულებები 1923) გავრეგებების შესახებ. ამით ფაქ-ტორად მიიქმალა ო. ჩემბრელის დიპლომატიის მარცხი.

ქანავის ოქმი 1922. ხელმოწერილ იქნა 4.X, ერთი მხრე, აესტრიის, და მეორე მხრე, ღიდ ბრიტანეთის, საფრანგეთის, იტალიის, ჩეხოსლოვაკიის მთავრობების შორის. ითავისმყენებს და აესტრისათვის სესხად 650 მლნ ოქროს, კრანის გაღაღმებას ეკონომიკური კრიზისიდან მისი გამოსვლის მიმნით და აესტრი-ული კრანის გასამაგრებლად. მ.წ-ით აესტრიაში კოლვე ერთხე-ულ დადასტურა თავისი ერთიყულება 1919 სენ-ჯერმენის სა-მეიდობი ხელშეკრულებისადმი.

მეწვევის ომში ომში მხუთავი და მოხანაველუ ბაბაიას და ბაქტერიოლოგიური საზუალაზაის ბაზოზმეის აპრაბაის მსახუბ 1925. მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულე-ბა, რომელსუი აღნიშნულა, რომ მხუთავი, მომწაველუ და სხვა მსგავსი გაბეების, ასევე ნებისმიერი ანალგიური ნიე-თიერებების გამოყენება საომარი მოქმედების დროს სა-მარსალიანად არის დავემობლი ცივილიზებული მსოფლიოს მიერ და არსალელია ხელშეკრულებში, რომელთა წვერე-ბი მსოფლიოს უმრავლეს ქვეყნებში არიან. გამისა და სხვა მომწაველუი ნიეთიერებების გამოყენების ამქრებადი ხელშეკრულეების რიცხის მიეკუთვნება: პაბაის დელარაიეი ყვმბარებს გამოყენებლობის შესახებ, რომელთა ერთალური დანიშნულებაა მხუთავი გაბის გავერვობა (1899), ვერსა-ლის საბავი ხელშეკრულეა 1919, ხენ-ვერმენის საბავი ხელშეკრულეა 1919, ტრანსონის სამშედიობო ხელშეკრულე-ბა (1920) და სხვა, რომელთაუ ემყარება ვენევის ოქმი 1925. ოქმის მონაწილუ სახელმწიფოებმა დაადსტურეს, რომ აღი-არებენ ქიმიური იარაღის გამოყენების აკრახლეს და თანხ-მანი არიან, გავერვულონ ეს აკრახლეა ომის წარმოების ბაქ-ტერიოლოგიურ სამ უკალეებზე. ვენევის ოქმის დეკომბიტი საერთანვეთი, მოქმედების ვადა შემღვლედი არ არი.

მეწვევის საზაპო კონფერენცია ახლო პალსაპალეთის შს-ბებ 1973-74, მოიწვიეს 21XII გაეროს უმხროების საბჭოს 1973 წლის 22X N338 რეზოლუციის (იხ. არაბული ქვეყნებისა და ისრაელის ომები) საფუძელზე. მის მუშაობაში მონაწი-ლეობა მიიღეს სსრ კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ა.ა. ვერსილოვმა, აშშ-ის სახელმწიფო მდიანამ პ. კინდერმანმა, ეგვიპტის, იორდანის და ისრაელის საგარეო საქმეთა მინის-ტრებმა. სირიაჲ უარი განახლად კონფერენციამ წარმოზადვერ-ლის გაგზავნაზე. კონფერენციამე მიმდინარეობდა მოლაპარ-აკებები ჯარების დამორიორების თაობაზე. 31.V.1974 კონფერ-ენციის სასუდრო სასუშაო ჯგუფის სხლობაზე ხელმოწერილ იქნა სირია-ისრაელის შეთანხება გოლანის სიმაღლეებზე ჯარების დამორიორების შესახებ, რის შესახაბისადაუ ისრაელის ჯარებმა დაგვეს სირიის ის ტერიტორიები, რომლებუი მათ ხელდი იგლეს 1973 და აგრეთვე 1967 ოკუპირებული ტერი-ტორიების საწილუ.

მეწვევის შეთანხმება, იხ. ვენევის თათბირები 1954-59.

მისაბრ ლ'ესტაინი (Giscard d'Estaing) ვალერი (დ. 1926), ფრანგი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1956-59, 1962, 1967-69, 1973 იყო ეროვნული კრებების დეპუტატი; 1959-62 – სახელმწი-ფო მდიანი ჟინანსურ საკითხებში; 1962 – ჟინანსთა მინისტრი; 1962-66 და 1969-74 – ჟინანსთა და ეკონომიკის მინისტრი; 1974-81 – საფრანგეთის პრეზიდენტი. გაბოროლდა საფრანგეთის დე-მოკრატებლობისა და თვითმეოფლობის უმრვენელყოფისა-თვის საგარეო პოლიტიკისა და თადაღვის საკითხებში, სსრკ-ის და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებთან მრავალმხრივი ურთი-ერთობის და განმუხტვის პოლიტიკის ცხოვრებაში გაგარებო-სათვის.

მწმინდი ალექსანდრე ვენერის ძე (1814-88), ბარონი, რუსი დიპლომატი, ეირიონის ომის შემდეგ მონაწილეობდა ბერლინ-

სა და პარიზის დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში. 1875 დროე-ბით მეთაურობდა საგარეო საქმეთა სამინისტროს. ეკავე უუროსი მრწველის ადგილი საგარეო საქმეთა სამინისტროში, სოლო 1879-80-იან წლებში კი ამავე სამინისტროში მინისტრის ამსანავის თანამებობაზე. 1875 წწარმოიჭრდა მოლაპარაკე-ბების ავსტრიასთან, რასაუ რაბინშტაგელის მუთაშხებებს 1876 დაღლე-ბა მოყვა. დიდი როლი შეასრულა რუსეთ-საფრანგეთის დათ-ლოებაში.

მწრწანიბ ნოე ნიკოლოზის ძე (1868-1953), ქარაველ სოციალ-დემოკრატთა ერთ-ერთი ლიდერი, უბელიციტი. დაითავერა თბილისის სასულელო სემინარია. სწველობდა ვარსიავის ექტ-ერისნარულ ინსტიტუტში. პოლიტიკური მოღვაწეობა დაიწვიი XIX ს-ის 90-იან წლებში. იყო „კესანუ დასიში“ დამუქრებული წვერი, მეთაურობდა მის ე.წ. „შენმევიკურ“ ფრთას. 1893-97 იმყოფებოდა საზღვარგარეთ. 1898-დან იყო გაბმეუ „კედალის“ რედაქტორი; 1905 – არალეგალურ გაბმეუ „სოციალ-დემოკრა-ტის“ რედაქტორი. შემდეგომი თანამებობლობდა ლეგალურ გაბმეუებში: „კლეა“, „ერსობა“ და სხე. (რსშს) V (ლენინის) ყრილობაზე (1907) არიეულ იქნა ცენტრალური კომიტეტის წვერად (მემწეულებსადაც). 1917 წლის აებრეულის რევოლუ-ციის შემდეგ აირჩიეს თბილისის მეშათა დეპუტატების საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე. იყო აგრეთვე კავკასიის მეშათ-თა დეპუტატების საბჭოების საამსოლო ცენტრის თავმჯდომარე. 1917 წლის ოქტომბრში მომზადარ რუსეთის რევოლუციის შემდეგ მან მხარი დაუჭირა საქარაველის დამოუკიდებლობის აღდგენას. 1917 წლის 19 ნოემბრის აირჩიეს ახლადმუქშილი საქართველის ყრიონელი საბჭოს თავმჯდომარე. 1918 წლის 26 მაისს ერთენელმა საბჭომ მისი ხელმშეუქრატობის გამოიქსად საქართველის დამოუკიდებელი, დემოკრატული რესპუბლიკის შექმნა. 1918 წლის 28 მაისს აკავი *ჩხეკელეთან* ერთად ჩავიდა ფონთი ვერმანთის დელეგაციის ხელმშეუქრატთან ხელშეკრულების გასაფორმებლად. 1918 წლის 24 ივნისს საქართველის მთაერობის თავმჯდომარის პოსტზე მან შეევა-ლა ნოე რამიშილი. 1919 წლის 21 მარტს დასუკსნებულმა კრე-ბამ იგი საქართველის მთაერობის თავმჯდომარეად აირჩია, რომიევი ამავე დროს იყო „უმაღლესი წარმომადგენელი რე-სპუბლიკისა“. მ-მ აქტურე წვლილი შეიტანა რუსეთ-საქარაველის 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულების დადების საქმეში. 1921 წლის 17 მარტს, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველის ოკუპაციის შემდეგ, იგი მთაერობის სხვა წვერებთან ერთად ემიგრაციამი საფრანგეთში წვიდა, სადაუ ეწვეოდა პოლიტიკურ-სამოგაბეებო მოღვაწეობას. მის კალამს ეკუთვნის ემიგრაციამი გამოუქმელი წიგნები: „ბრძოლის საკითხები“, „იქენ და ისინი“, „საბჭოთა წვიობილება“, „ნამდვილი და ყალბი კომუნზმი“, „პოლიტიკა“, „ბოლშევიზმი“, „დემოკრატია“, „იქენ-ნი უთამბოთა“ და სხე. აგრეთვე მოთარებათა წიგნი „იქიმი წარსული“.

მწმსი (Joxe) ლეი (დ.1901), საფრანგეთის სახელმწიფო მოღ-ვაწე, დიპლომატი. 1932 – საგარეო საქმეთა მინისტრის მოად-გილის კაბინეტის უუროსის მოადგილე; 1933-34 – ავიაციის მინ-

ისტრის კაბინეტის უფროსის შოადგილე; საფრანგეთის დელეგაციის წევრი *ერთა ლიგაში* შეიარაღების შექცევისას მძიმედ დაზარალებული კონფერენციაზე 1932. 1933-39 მუშაობდა ერთა ლიგის საინფორმაციო სამსახურში; 1942-44 – საფრანგეთის ეროვნული განთავისუფლების კომიტეტის გენერალური მდივანი; 1946-52 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა კულტურული კავშირების მართვის გენერალური დირექტორი; 1952-55 – საფრანგეთის ელჩი სსრკ-ში; 1955-56 – გურ-ში; 1956-59 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერალური მდივანი; 1959-60 – სახელმწიფო მინისტრი; 1960 – განათლების მინისტრი; 1960-62 – სახელმწიფო მინისტრი ალიერის საქმეებში; 1962-67 – მართვის საქმეებში; 1967-68 – ეროვნული კრების წარმომადგენელი „საფრანგეთ-საბჭოთა კავშირის შეგობრობის“ ჯგუფში (1977); 1977-დან – საკონსტატუციო საბჭოს წევრი; საფრანგეთის საერთაშორისო ურთიერთობათა ინსტიტუტის აღმინისტრაციული საბჭოს წარმომადგენელი.

მერაბენის სახაპო ხელშეკრულება 1676. სელმოწერილი იქნა 17(27)X ვერაულოში (თანამედროვე უკრაინის ტერიტორიაზე).

მ.ს.ხ-ით დასრულდა პოლონეთი-თურქეთის 1672-76 ომი. სელმეკრულებამ ფაქტიურად დაადასტურა 18X.1672 პოლონეთისა და თურქეთის შორის დადებული ბუქარესტის ხელშეკრულების პირობები, რომლის ძალითაც პოლონეთი თურქეთს გადასცემდა უკრაინის ნაწილს და პოლონეთს. სელმეკრულება პოლონეთის სეიმმა არ დაამტკიცა. 1683 პოლონეთმა და ავსტრიამ განაახლა ომი თურქეთთან, რომელიც 1699 დასრულდა კარლოვიცის საზავო ხელშეკრულებით (იხ. *კარლოვიცის (კარლოვიცის) კონგრესი 1698-99*).

მერნალისტის საერთაშორისო ორგანიზაცია. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა 1946 კომუნისტურ ქვეყნებში მშენებლობის დაევა და მემორიული ურთიერთობების განმტკიცება სამოგალოების თავისუფალი, სამართლიანი და კეთილსინდისიერი ინფორმირებით; სიკვების თავისუფლებისა და უზრუნველყოფის უზრუნველყოფის დაევა და ა.შ. მ.ს.წ-ის უმაღლესი ორგანოა კონგრესი, რომელსაც 5 წელიწადში ერთხელ იწვევენ. მგაბზინა მდებარეობს პარიზში.

რადიჩი იყბა (1922-95), ისრაელის პრემიერ-მინისტრი, გენერალი და საზოგადო მოღვაწე. 1940 დაიწყო სახსენებლო კარიერა. იბრძოდა ბრიტანეთის არმიასში. 1948 არაბეთ-ისრაელის ომში ბრიგადის მეთაურის რანგიდან 1964 შტაბების უფროსის თანამდებობამდე ამაღლდა. 1968-73 ისრაელის წარმომადგენელი ეამსიგგონსში. ქნესეთის წევრი, ლეიბორისტი. 1974 – გოლდა მერიის კაბინეტში შრომის მინისტრი. 1976 ხელმძღვანელობდა ოპერაციას – ენცებე (Entebbe), რის შედეგად 100 ებრაელი მძევალი გაათავისუფლეს. 1977 დაამარჯვა შიმონ პერესი, 1992 კი იყბა *შამირი* და ისრაელის პრემიერ-მინისტრი გახდა.

რამზშიმკი-მლაჲსლაჲიჩი სავა ლუკას ძე (1670-1738), რუსი დიპლომატი. დიპლომატიური მოღვაწეობა დაიწყო არაოფიციალური დავალებების შესრულებით. 1711 იყო რუსეთის წარმომადგენელი სერნოგორიასა და მოლდავეთში. 1716-22, *პეტრე I-ის* დავალებით, აწარმოებდა მოლაპარაკებებს რომა და ვენციანში. 1725 დაინიშნა უზბად ჩინეთში სავაქრო და სასამღერო ურთიერთობის რეგულირებისათვის. 1726 წლის ოქტომბრიდან 1727 წლის აპრილამდე აწარმოებდა მოლაპარაკებებს პეკინში ცინის იმპერიის წარმომადგენლებთან, რამაც შედეგი ვერ გამოიღო. რამდენიმე სნის შეხვედრების შემდეგ მოლაპარაკება განასხლდა სასამღერო რაიონში ბურზე, სადაც 20.VIII.1727 ხელი მოაწერეს ბურის ხელშეკრულებას განიარაღების შესახებ. 21.X, შესაძლო პირობების საფუძველზე, რომელიც შემუშავებულ იქნა მოლაპარაკების დროს, ბურის ხელშეკრულების განხილვისას, რ-მ-მა და მანჯურიის რწმუნებულებმა შედგინეს ახალი ხელშეკრულება, რომლის მუხლებმა ვაქრობის შესახებ, ჩინეთში რუსეთის მისის დამკვიდრებისა და სასამღერო რეგლამენტის დადგენის შესახებ დასახეს რუსეთ-ჩინეთის დამოკიდებულებაში კეთილხაზი მდგომარეობები. ხელშეკრულების პროექტი ჩინეთში დასამტკიცებლად გაიგზავნა. მისი გვესტების ვაგულა 14.VI.1728 კიახგაში. პეტერბურგში დაბრუნების შემდეგ მან შეადგინა მთავრობისთვის ინსტრუქციები ჩინეთზე. შემდგომში ის არაერთხელ მინიშნულებლად ვაქრობასთან დაკავშირებულ რუსულ-ჩინური საკითხების განმსაზღვრავი.

რამზშიმკი, იბერიის მეფის *ფარსმან I-ის* ძე. სომხეთის ტახტის მფლობელი. დაახლ. 52-54, რ-ის შესახებ ცნობებს ვეაწლის რომელიც ისტორიკოსი კორნელიუს ტაყიგუსი. მისი სიგვეებით, რ-ის გამომწვევი მოქმედება საერთისეს უქმნიდა მამის მეუობას. ფარსმან I-მა, ტახტის შემარჩუნების მიზნით, შეადგინა გეგმა. რომელიც რ-ს მთავარი როლი უნდა შეესრულებინა. მან რ-ის ყურადღება მიმართა სომხეთზე, სადაც მეუობად ფარსმანის ძმა *ჩიორიდატე*, ვერავალი გეგმით აღწერილი რ. სომხეთში უნდა გაქცეულიყო როგორც სამშობლოდან დევნილი.

კავშირი დაეკარგებინა სომხის დიდებულებთან და მოეხსენა სილადიკი რამდენად მტკიცედ ეჭვრღუნ მხარის მითრიადატეს. როცა დარწმუნდა, რომ სომხის წარმომადგენლები მზად იყვნენ მეფის საწინააღმდეგო შეთქმულებისათვის, მამას დასმარება განოსთხოვა და შეუღდა გეგმის სისრულეში მოეყანას. ალგი შეხორაგვა გორანუმი (გარანი) ჩაკეტულ მუყუს და რომაული მისიყიდის შემდეგ თავისი ზორთიკი მრახეები შეისრულა. მითრიადატე და მისი ოჯახის წევრები ამოიყლია და სომხეთის მეფის ვეირგენის დიდება. ტახტზე აღმწველმა რ-მა სომხის დიდებულების ინტერესები ვერ დააკმაყოფილა. ისინი აჯანყდნენ და ახალი მუყე გაწვეეს. სომხეთი დაიკავა პარსიამ. რ. სამშობლოში დაბრუნდა. ფარსმანის რომაული წინააღმდეგობის დასამტკიცებლად სომხეთის დაკარგვის მიყოლა მან-ქისმგებლობა რ-ს დააკისრა და სკიკლდით დაასკეცინა.

რამირღმინი მარამი. მასობრივი განადგურების იარაღის ერთ-ერთი სახეობა, რომლის მოქმედება დამკარებელი რადიოაქტიური ნივთიერებების გამოყენებამე და რომლის შიშანია მოსახლეობის განადგურება იბინორბული გამოსხივებით, ვარუმბა და სხვადასხვა ობიექტების მოწამულა. 1977-79 სსრკ-სა და აშშ-ს შორის მომხდალდა ხელშეკრულების პროექტი რ-ის აკრძალვის შესახებ, რომელიც წარედგინა განიარაღების კომიტეტმა (1984-დან კორეუნიკლია განიარაღების შესახებ) და რომელმაც შექმნა საექიოალი რე გუვივი ხელშეკრულების საბოლოო ტექსტის დადგენისათვის.

რამირღმინისა და გელაშინის საბრძოლო რეგლამენტები, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა 1946 როგორც რადიოაქტიულობის საერთაშორისო კავშირის შემკვიდრე. ორგანიზაციის მიზანია მისი წევრების რადიოაქტიუვებელ და სატელევიზიო საშასერებს შორის აანამშრომლობის განვითარება. ინფორმაციის გაყულა ისეთი საკითხების შესახებ, როგორცაა გულ-რადიოლოგიკური, გექნიკური განვითარება და ა.შ. უსაღესი ორგანოა გენერალური ასამბლეა, სხვა ორგანოები – გექნიკური კომისია, კომისია რადიო- და გელეპროგრამების შესახებ, ექსპერტი ეენტრი. შტაბ-ბინა მდებარეობს პრადამი.

რამის შემსახმე 1698, სიგვეიერი შეთანხმება *პეტრე I-სა* და პოლონეთის მეფე ავეუსტ II-ს შორის შეეციის წინააღმდეგ ერთობლივი მოქმედების შესახებ. დიდი რაქიათ შათი შეხვედრის დროს 10-14(20-24).VIII. *დიდა ლეჩინის 1697-98 წარმადგებელი მოლაპარაკებების შემდეგ* პეტრე I-მა ვადაწვეიკა. ვაუპლიერებინა ბრძოლა ბალგის მღვაზე გასასულიისათვის. ავეუსტ II თავის მხრივ ცდილობდა ლილანდის დაბრუნებას, რათა განმტკიცებულიყო რუი პოსპოლიტამი. პეტრე I-სა და

აეგუსტ II-ის საუბრებში წამოიჭრა კოალიციის შექმნის საკითხი. შეუვიის მიერ დაპყრობილ ბალტიისპირეთის მიწების ომის გზით გამოსასხნელად. მოლაპარაკებები დასრულდა მხოლოდ სიგევიერი შეთანხმებით. აეგუსტ II-ის კომიციები პოლონეთის ტანგზე არც ისე მყარ იყო, რომ შას შევიის მოსააღმდეგ განსაკუთრებულ მეტეორება გამოეცლინა. რუსეთს ასევე არ შეუძლო ვადამწყვეტი საბიჯის გადაღება, სანამ თურქეთთან ომს არ დაასრულებდა. მიუხედავად ამისა, რ.შ.მ. რომელიც განმტკიცდა *პრეობრატსკის ხელშეკრულებით 1699*. საუბრებში ჩაუყარა ჩრდილოეთი კავშირის (1700-21).

რამშომისი ანდრა კირილესი (1752-1836), თავადი, გრაფი, რუსი დიპლომატი. დიპლომატიის სამსახური დაიწყო 1777 ნეაპოლიში როგორც წარგზავნილმა. 1790 წლის ნოემბერში ცაგეჩაილი იყო ენაში, სადაც აწარმოებდა მოლაპარაკებას აუსტრიის მთავრობასთან კავშირის განახლების თაობაზე. 1792 წლის აპრილში ენაში ულანდ დანიშნულმა მონაწილეობა მიიღო მოლაპარაკებებში რუსი პოსპოლიტა საბოლოო გაყოფისთან დაკავშირებით. გამოდიოდა რუსეთ-აუსტრიის კავშირის ანაშჩისკერულ მოხმად. 1798 მიადწია, მიუქცია ენის მთავრობის უკრავლება პავლე I-ის მიერ შექმნილ მთავრანგოვრანგულ კოალიციაზე. 1807 თანამშობიობა გადავიდა მოსკვტ, განაგრძობდა *აეუსანდრე I-ის* საპასუხისმგებელი დიპლომატიური დავალების შესრულებას. 1812 წლის ოქტომბერ-დეკემბერში აზიაოციდალურად დაუკავშირდა მეტერისს, რთაც შეაფერხა რუსეთის დავებრება აუსტრიასთან *საპოლენ I-ის* წინააღმდეგ. ნაპოლეონის გადადგომის შემდეგ აწარმოებდა მოლაპარაკებას *გალორანთან*. 1814 ხელ მოაწერა პარიზის სასამედილო ხელშეკრულებას. მისი მოღვაწეობის ბოლო აქტი იყო პარიზის სამშეკრულო ხელშეკრულების დადება 1818.

რამშენაუ (Rathenau) ვალტერ (1867-1922), ცნობილი გერმანელი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი, მრეწველ-უინანისტი. თავისი პოლიტიკური შეხედულებებით ეკუთვნოდა გერმანული ბურჟუაზიის ზომიერ ფრთას; იყო გერმანიის მიერ ევროპის სულშეკრულებით ნაპირ ვალტებულეზბათა შესრულების მომხრე. 1921 დაინიშნა ალიონების მინისტრად, ხოლო 1922 წლის თებერვალში სავარეო საქმეთა მინისტრად. რს დიპლომატიური საქმიანობის მთავარ მიღწევად მისივე კლასი საბჭოთა რუსეთთან რაპალიონი (იგალია) 1922 დაიკუთვნა სულშეკრულებად, რომელსაც გერმანიის მსხრინდა ხელი მოაწერა. რაპალიონ 1922 ხელშეკრულებით მოსერნდა ბლიკადის გარღვევა და გერმანიის საერთაშორისო მდგომარეობის მნიშვნელოვანი გასოკეთება. რ. შოკლეს (1922) საციონ-ალისტურ-გეროროსიგული ორგანიზაციის წევრება.

რამშენაუ (Reincggs) იაკობ (ნამდ), რუსული და გვარი - კრისტიან-რუდოლფ ვოიხი (1744-93), სასეთის რეზიდენტი *ერკლე II-ის* კარზე. სწავლობდა ლაიფციგის უნივერსიტეტში: 1773 დაიკავა მედიცინის დოქტორის ხარისხი. 1776 გაემგზავრა აღმოსავლეთის ქვეყნებში. 1779 კონსტანტინოპოლის გზით საქარაიელიში ჩაივდა. ერკლე II-ის სამსახურში ჩადაგ იაკობ

ხანის სახელით. რუსეთის ხელისუყულების საიდუმლო მითითებით კავკასიის ხაზის უფროსმა გ. პოგოშკინმა გადაწყვიტა, რის შემეუბით მოლაპარაკება დაეწყო ერკლე მეორესთან ქარაულ-კახეთის რუსეთის მუარევილობაში აყვანის თაობაზე. მან ჯერ კილე 1776-78 კონსტანტინოპოლში მოგზავრობის დროს გაიცინო გ. *ენაკოლოფაშვილი*, რომელიც იქ ერკლეს საგანგებო დავალებით იმყოფებოდა. 1779 რ. საქარაიელიში ჩამოვიდა. ერკლე მეორემ იგი თავის სამსახურში აიყვანა, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ მისმა საბჭომ შეეგან ქარაულ-კახეთის მეფის უმჯყოილება გამოიწვია, რის გამოც რ. 1781 რუსეთის გაემგზავრა, პეტერბურგში ჩაივდა, შემდეგ კი აღმოჩნდა გ. პოგოშკინთან, რომელმაც იგი 1782 კელად სეციალური საიდუმლო დავალებით საქარაიელიში მთავივანა. რის შემეუბითი გ. პოგოშკინმა წინადადება მისცა ერკლეს, რათა რუსეთის მუარევილობის მისაღებად დაეწყო მოლაპარაკება, ხოლო იმერეთის მეფეს *სოლომონ I-ს* ერშია, შერიგებოდა ერკლეს და მასთან ერთობლივად ემოქმედა საერთო მტრის წინააღმდეგ, თვისამყრობელობის დიპლომატია რისა და სხვათა შემეუბითი ყოველ ღონეს ხმარობდა იმისათვის, რომ ერკლესთან მომტეობანი ხელშეკრულება გაუფორმებინდა და იგი თავისი მემქნელობის ქვეშ მოქცეოდა. 1789 რ. რუსეთში გაიწვიეს და ასტრახანის გუბერნიაში ექიმად განაწესეს. მისი შრომები შეიცავდა ძვირფას ენციკლესებს და ცნობებს კავკასიისა და საქარაიელის პოლიტიკის, ისტორიის, გეოგრაფიისა და ეთნოგრაფიის შესახებ.

რამინის კაპშინი 1806-13. *საპოლენ I-ის* პროტექტორებაში მყოფი გერმანული სახელმწიფოების კონფედერაცია. კავშირის შექმნა გაერომდა საფრანგეთისა და დასავლეთი და სამხრეთ გერმანიის 16 სახელმწიფოს (ბავარია, ვიურტემბერგი, ბადენი, პესენ-დარმშტადტი, კლევე-ბურგი და სხვ.) შორის ხელშეკრულებით თავდადებით და შეტეგით კავშირის შესახებ, რომელსაც ხელი მოაწერეს პარიზში 12.VII.1806. ეს 16 სახელმწიფო გამოეყო „რომის საღვთო იმპერიას“, რომელმაც კავშირის შექმნის შემდეგ (6.VIII.1806) შეწყვიტა არსებობა. 1811 კავშირს შეეკრება დასავლეთი, შვა და ჩრდილოეთი გერმანიის კილე 20 სახელმწიფო, მათ შორის საქსონია და ეცხევალის სამეფო, კავშირის წევრება იოსტრეს ომის შემთხვევაში საფრანგეთისათვის გამოეყო 63 ათასი ჯარისკაცი. სახელმწიფოთა უმრავლესობაში შემოიღეს ნაპოლეონის სამოქალაქო კოდექსი, რომელიც იფორდალიზმის წინააღმდეგ იყო მიმართული (როც სახელმწიფოებში გაუქმდა გლეხთა ბატონეზური დამოკლებლება). ნაპოლეონმა რ.პ. გამოიყენა გერმანიაში ფრანგული გავლენის უმრავლესადგოეფად. ლაიფციგის ბრძოლაში 1813 ნაპოლეონის ჯარების დამარცხების შემდეგ კავშირი დაინდა.

რამხანდაბისი კონსტანტინი. 1, კონსტანტინი 1790 აქსტრიისა და პრუსიის) მიწრის, ხელი მოაწერეს 27.VII რაიხენბახში (სილოზია) შემეუბად დიდი რიგგერმანიისა და ნილორდლის მონაწილეობით; გაფორმდა 4 თექვრთაიის სახით. აუსტრია, რომელიც 1788 ჩაება რუსეთ-თურქეთის ომში (1787-91) რუსეთის მხარეზე და პრუსიასთან კონფლიქტის მდგომარეობაში იმყოფებოდა, იოსტრა, აყველა ღონე ესმარა“, რათა აუვღინა მშეილობა თურქეთთან ომამდელი სვაგეს-კეთის საყუბედეზე. პრე-

სამ იცისრა, ხელი შეეწყო რევოლუციით მოუღ ავსტრიის ნიდერლანდში ავსტრიის ხელისუფლების აღდგენისათვის და დიდ ბრიტანეთსა და პოლანდიასთან ერთად გამხდარიყო იქ ავსტრიის ხელისუფლების შენარჩუნების გარანტი. კონვენციის პარლამენტი შედეგი იყო სისტავის სამაგო ხელშეკრულების (1791) დადება და რევოლუციის ჩახშობა ავსტრიის ნიდერლანდში. კონვენციიდან ეველაზე მეტი სარგებელი წაბა დიდა ბრიტანეთსა, რომელიც ცდილობდა ავსტრიას და პრუსიის შეკავშირებას ავსტრიის ნიდერლანდში მიზნინარ რევოლუციისა და საფრანგეთის რევოლუციის წინააღმდეგ საბრძოლველად. კონვენციამ გააძლიერა პირველი ანტიფრანგული კოალიციის (1792-97) შექმნა.

2. **კონვენციის 1813, მორტი მხრის, რუსიისა და პრუსიისა და, იმერეთის მხრის, ანსტრისა უმრის, ხელი მოაწერეს 15(27).VI რაიხენბახში; გაფორმდა ავსტრიის მიერთება მე-6 ანტიფრანგულ კოალიციასთან. კონვენციის თანახმად, ავსტრიამ იცისრა შენახვობა ნაპოლეონ I-თან მოლაპარაკებებზე. ავსტრიის მოთხოვნათა მოკავშირეთა პრეტენზიები საფრანგეთის მიმართ შემდეგი პირობებით შემოიფარგლა: ვარშავის საქორციელო გაყოფა რუსეთს, პრუსიასა და ავსტრიას შორის; პრუსიისათვის დასჯის (გდანსკი) მიერთება; პრუსიიდან და ვარშავის საქორციელოდ ფრანგული ჯარების გაყენება; ავსტრიისათვის ილირიული პროვინციების დაბრუნება; პანონი ქალაქების - პანაურციასა და დიუბუის დაშორების აღდგენა; საპოლუნის მიერ ამ პირობებზე უარი თქმის შემთხვევაში ავსტრია კისრულვოდ, ჩამოეღოთ მის წინააღმდეგ ომში არა უკეთესი (20).VII და გამოეყენა 150-ათასიანი არმია (რუსეთსა და პრუსიის უნდა გამოეყენათ შესაბამისად 150 ათასი და 80 ათასი). კონვენციის ითვალისწინებდა საომარ მოქმედებათა საერთო გეგმისათვის მომზადებას და ნაპოლუნთან სეპარატული ზავის დადებაზე უარის თქმას. პარლის კონგრესზე ნაპოლეონ I-თან უკიდველო მოლაპარაკებების შედეგ ავსტრიამ 29.VII(10.VIII) 1813 ომი გამოეცხადა საფრანგეთს. რაიხენბახში მოლაპარაკებების დროს დიდა ბრიტანეთსა ხელი მოაწერა კონვენციის პრუსიასთან (21(14).VI) და რუსეთთან (3(15).VI) კავშირისა და სუსხილების შესახებ, რომელთა თანახმად იცისრა, გაეყო 666 666 გირვანქა სკერლუნდის სუსხილია პრუსიის და 1 333 334 გირვანქა სკერლუნდის სუსხილია რუსეთისათვის, ასევე თავისთავებ აეღო ბრიტანეთის პორტებში მყოფი რუსეთის ფლოტის შესახვის ხარჯებს; პრუსიამ იცისრა, შენარჩუნებინა მოქმედი არმია 80 ათასი კაცის, ხოლო რუსეთმა - 160 ათასი კაცის შესადგენლობით.**

რამინახვის შემინახვა 1876 (საიდუმლო; რუსეთსა და ავსტრია-უნგრეთს შორის ბალკანეთის საკითხზე), დილო 26.VI(8.VII) *ალექსანდრე II-სა და თეოდ. ა. ი. ცორიაკოვის* შეხვედრისას ფრანკ-ოტომეთიან და *ანდრე მისთარბის* შეხვედრის ცხესიმიგრეთში (სუხიამი). ბალკანეთზე ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის განუყოფარბამი ბიძელა რუსეთს, შეთანხმება დაელო ავსტრია-უნგრეთისათვის, ამ რეგიონში პოლიტიკური ყითარების განქრეუების შემთხვევაში. შეთანხმება დაეწიორდა არა ერთიანი ლიკუმენტის, არამედ ცორიაკოვისა და ანდრე მის დახვლებითა გაკეთებულ ჩანაწერების სახით, რომლებიც, როგორც შემდგომში გამოიჩენა, რაც უნებგებში ერთმანეთისაგან განსხვავდებოდა. ის უნებგები, რომლებიც ემთხვეოდა

ერთმანეთს, ითვალისწინებდა, რომ ორივე სახელმწიფო დაიკავა ჩაქრეულობის პრინციის და კელაე დაიწებდნენ მოლაპარაკებებს, თუ ამას ყითარება მოითხოვდა. თქრეციის წარმატების შემთხვევაში მათ იცისრეს, მოყოლორათ ომამდელი მდგომარეობის აღდგენა სერბიაში, ჩერნოგორიის დამოკიდებლობის აღდგენა, ასევე აღმოსავლეთით რეკონსტრუქციის გატარება ბოსნიასა და ჰერეცეგოვინაში. მხარეები შეთანხმდნენ, ხელი არ შეეწყით დლი სდავერი სახელმწიფოს შექმნისათვის. ანდრამი დათანხმდა მოგაერთ გერაგორიულ დათმობაზე, რუსული ჩანაწერების შესაბამისად გათვალისწინებულა იყო, რომ „ჩერნოგორიას სამკალაბა შეეციოდა, მოესდინა ჰერეცეგოვინისა და ალბანეთის მდებარე პორტ სპიის ანექსია, ხოლო სერბიას - ძველი სერბიის მოგაერთა ნაწილისა და ბოსნიის ანექსია“. ავსტრია-უნგრეთს ამ შემთხვევაში ექცებოდა „თქრეციის ზორვაგისა და მისს მონახლერე ბოსნიის ნაწილების შემსენი“ უფლება. ანდრამის ჩანაწერების მსხველით, სერბიასა და ჩერნოგორიას უნდა მიეღოთ ბოსნიისა და ჰერეცეგოვინის მხოლოდ მოსაბმერ რაიონები. ჰერეცეგოვინის დანარჩენი ნაწილის და ბოსნიის ნაწილის ანექსია უნდა მოეხდინა ავსტრია-უნგრეთს. რუსეთმა მიიღო უფლება, დაეწიენებინა სამხრეთ-დასავლეთი ბესარაბია, რომელიც ჩამოსეცდა მას პარიზის ხელშეკრულებით 1856 (ის. *პარიზის კონგრესი 1856*) და შეეცარებინა ბათუმი. ავსტრიული ჩანაწერი ასევე აღისწინებდა, რომ ბულგარეთს, რუსეთსა და ალბანეთს გასეზობდა ოსმალთა იმპერიის ავსტრიისა ვრა პროვინციები. გათვალისწინებული იყო ეპირის, თესალიისა და კრეტის გადცემა საფრანგეთისათვის. კონსტანტინოპოლი (იგამოსილი) თავისუფალი ქალაქი უნდა გამოსდარიყო. შემდგომში ავსტრია-უნგრეთსა ვარშავებთან მხარვაგეთს წარმოებდა პრეტენზიები არა მხოლოდ მთელი ბოსნიის, არამედ ჰერეცეგოვინის ანექსიაზე. 1877 წლის დასაწყისში ავსტრია-უნგრეთსა და რუსეთის შორის დაიღო ბუღაბაშის კონვენცია, რომელსაც, რ. შ. თან ერთად, ავსტრია იყენებდა *სარ-სევეიანის სამაგო ხელშეკრულების 1878* გადასინჯვის და ბოსნიისა და ჰერეცეგოვინის ჯერ ოკუპაციის (1878), შემდეგ თ ანექსიის (1908) ფორმალურ საფუძველად.

რამონიკის შემინახვა 1909 (საიდუმლო; რუსეთსა და იტალიის შორის). გაფორმდა ნოვების ვაქელის ვმთი II(24).X რაკონიჯიში (გურნის მახლობლად) ორი ქვეყნის ნავარეო საქმეთა მინისტრებს შორის, იმპერატორ *ნიკოლოზ II-ის* იგალიამი ვიზიტის დროს. ბოსნიისა და ჰერეცეგოვინის ანექსიამ, რომელიც ავსტრია-უნგრეთმა განახორციელა 1908 წლის ოქტომბერში და ამით დაარღვია სამათა კემპრის შესახებ მე-4 ხელშეკრულება, იტალიის უმცაყოფილება გამოიწვია. რასაც შედეგად მოჰყვა იტალიისა და რუსეთის დაახლოება. ამის ხელი შეუწყო ასევე რუსეთ-ავსტრიის წინააღმდეგობათა ვამოქრეუბამ ბალკანეთში. შეთანხმების მოხვედრა, რუსეთსა და იტალიამ იცისრეს, შეენარჩუნებინათ სტატუს-კვო ბალკანეთში, ასევე „ეროვნულიობის პრინცი“ ბალკანეთის სახელმწიფოთა განუყოფარბებით; მხარეებმა იცისრეს, არ დაელოთ შესაბამე სახელმწიფოსთან შეთანხმება ბალკანეთის საკითხზე მოკრე

მხარის მონაწილეობის გარეშე. შეთანხმება მოასწავებდა იგალის თანდათანობით დეცილებას სამთა კავშირიდან და მის ანგანგასთან დაახლოებას.

რამზ ბატონიშვილი. ქართლის მეფის დავით X-ის (1505-25) ეპი და მეფის სდობით აღჭურვილი პირი, რომელიც დიპლომატიურ დაეალებებზე ასრულებდა: 1518 შაჰ თამაზ I-ზე ქართლის დასაღამქრობა თივის სარდალი დე-სულთან რუმელ გამომგზავნა - მეტი „ხატია თბარაა ყველაზე ატყვებდას“; დავით მეფემ „აღილი ძეუენი დიდი და ძე თუი რამაზ წარაყლისა წინაშე ყყენისა და დავითქა შორილიება, რათა არა შიარსიოს მისილი და ქვეყანა“. რ.ბ-ის მისია წარმატებით აღსრულდა. მისი მოლაპარაკებმა შედეგი გამოიღო - „არაჲდ ყყენმან შეიწყნარა ძე მეფისა რამაზ პატეითა დიდთა და მისიყ ნოი დიდი და წარმოგზავნა მშრობით შავისა მყოფელმან...“ ყოველივე „დაიქსნა“ ქართლის სამეფო „ოკრება-გეყუებისგან“.

წყარო: ახალი ქართლის ისტორია. შესამე გეგმა-წგ: ქართლის ისტორია, ს. ყაუხჩაშვილის გამოქ. ტ. 2, თბ., 1959; ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა-თქვე, ტ. 4, თბ., 1973; პარიზის ქრონიკა, გ. აღასანის გამოყ., თბ., 1980.

რაპაკოს ხელშეკრულება 1920. ხელი მოაწერეს 1920 წლის 12 ნოემბერს იგალის ქალაქ რაპაკოში. განისაზღვრა იგა-ლა-ოკოპის იგალის შორის ახალი საზღვარი, ვინაიდან 1919 პარიზის საზაეო კონფერენციამ იგალის შარის პრეტენზიები ვერ დაქაყაყულდა, კერძოდ, პირველ მსოფლიო ომში ანგანგის სასარგებლოდ მანში მონაწილეობისათვის იგალო მოითხოვდა დაღმარის, რიუკას და ყოფილი აფგანია-უნგრეთის სხვა ნაწილებს. იგალის შერ რიუკის ოკუპირებამ გააწვეა იგა-ლა-ოკოპის იგალის კონფლიქტი. მაგრამ „დღი სამეფოს“ (აშშ, საყრანგეთი და იგალის) ზემოქმედებით ერთიერთმა დარეგულირდა და იგალომ შილი საყრანგეთის შერ შემუშავებული საზაეო პირობები. რ.ბ-ის თანახმად, იგალომ შილი მიყოფ ისტორი (გროსტეტი და პული), ოპადა - სანაპირო რილი რიუკამდე. პირგი ზადარი გამოცხადდა თავისუფალ ქალაქად იგალის სვერენობით. დაღმარის კენტლები: ერესი, ლიონისი, ლსაგოეო და პალაგურუკა დაღაეა იგალის, ხოლო რიუკის ოლიკ გამოსცადა დამოკიდებულ სახელმწიფოდ. ორივე მხარე ალი ვალდებულა, დაეევა ხე-ნერქმის და გროსონის სამშეღობო ხელშეკრულებით. თვალყური ელყენებინა აფგანისა და უნგრეთის საგარეო პოლიტიკისათვის (განსაკუთრებით პაბსურეთა რესტაურაციის შესახებ-ბლობების აღყება). იგალის შერ მღებელი გერმანიის მოსახლეობის 70% სღავერი იყო. რ.ბ. გაღასიზა 1947 პარიზის საზაეო მოლაპარაკებით.

რაპაკი (Rapacki) ადამ (1909-70). სახელმწიფო და სამოგადო მოღვაწე, პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკის დიპლომატი, 1947-50 - ნაოსნობის მინისტრი, 1950-56 - უსაღლესი განათლების, ხოლო 1956-68 - საგარეო საქმეთა მინისტრი. ავტორია უგაიმო მონების შექმნის გეგმისა ცენტრალურ ევროპაში.

რასიზმი, იდეოლოგია, რომელსაც საფუძვლად უღვეს კონკრეტუები ამა თუ იმ რასის აღმანათა ფიქიკური და ფსიქიკური არასრულყასობების ან განსაკუთრებულობის შესახებ. რ-ის ნებისმიერი ფორმა ყწინაღღებება აღმანის უყლებათა დაევის სვეერილი არსებულ დოკუმენტულ დაფიქირებულ სვერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციებსა და ნორმებს, შათ შორის გავროს წესებს. რ. და რასობრივი დისკრიმინაციის სეადასხვებ გამოსატყლებები დაზახსიათებულე იყო შრეაღლ ქვეყნისათვის. სამსრეთ აერიკის რესპუბლიკაში რ. აყენილი იყო ოფიციალური სახელმწიფო პოლიტიკის რანგში. გავროს ფარგლებში მოღებულ მინიშნელებამ დოკუმენტებით, რომლებიც მისარაულია რ-ის აღმოყსერისაკენ, კერძოდ, როგორიყადა აღკლარაიია რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის დიკედაციის შესახებ (1963), საყრათაშორისო კონფენციო რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის დიკედაციის შესახებ (1965), ლინენციო აპარტეიდის დაღმარულა თაყიდან აყლებობს და დასჯის შესახებ (3379 (XXX) რეზოლუციოში 10.XI.1975), სიონიში კეალიციურიბულია როგორც რ-ის და რასობრივი დისკრიმინაციის ყორმა. გავროს გენერალური ასამბლეის XXI სესიის გაღაწვეეტილებით ყოველწლიურად 21.III აღინიშნება რასობრივი დისკრიმინაციის დიკედაციისათვის პრსილის საყრთაშორისო დღე.

რასკი (Rusk) დინ (დ.1909). აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი, დიპლომატიკურ სამსახურშია 1946-დან. 1949-50 - სახელმწიფო მღენის მოაღღილის მოაღღლე: 1950-51 - სახელმწიფო მღენის თანამეკუწე შორეულ აღმოსავლეთის საკითხებში; 1952-60 - როკელებების ყონდის პრეზიდენტი. 1961-69 წ. კენედისა და დ. ჯონსონის პრეზიდენტობისას აშშ-ის სახელმწიფო მღენია. ამ პოსტზე ყოფინისას იყო ერთ-ერთი ინიციატორი აშშ-ის აგრესიის კიენამში. 1970-დან ჯორჯიის შტატის უნივერსიტეტის პროფესორია.

რასობრივი დისკრიმინაციის ლიპეიწათის კომიტეტი, შექმნა რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის დიკედაციის შესახებ საყრთაშორისო კონფენციის (1966) შესაბამისად. კომიტეტი შეღება 18 ექსპერტისგან, რომელაე 4 წლის ვალით ირსევენ კონფენციის სახელმწიფოებისათვის თავისი მოქალაქეების როცხედისა წამართლიანი გეოგრაფიული განსაყოლების საფუძელებზე. კომიტეტის წევრთა არსეუენი გარღება კონფენციის წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენელთა სხრომაზე, რომელსაც იწვევენ გავროს გენერალური მღენის. კონფენციის წევრი სახელმწიფოები გავროს გენერალურ მღენს წარუღვენ მოსესეებებს კომიტეტში განსახლეულადმთი შერ მიღებულ საჯანონმებლობ, სასამართლო, აღმინისტრაციული და სხვა შერის შესახებ, რომელია დასამრებით ხლება კონფენციის რეაიომზე. კომიტეტი ყოველწლიურად გენერალური მღენის მეშეობით გავროს გენერალურ ასამბლეას წარუღვენ მოსხეებებს თავისი საქმანათის შესახებ და შესაბამის რეკომენდაციებს.

რბიშვიპაიში (დაი. ratas - გაღაწვეეტილი, დამტკიცებულა და facere - ყეობა), საყრთაშორისო ხელშეკრულების დამტკიცება სახელმწიფო ხელსეყულების უსაღლესი ორგანოების

მკურ, რაც ხელშეკრულების ევალუბრულებზე სახელმწიფო-თა თანხმობის გამოსატყობის ერთ-ერთი ფორმას წარმოადგენს, ეყენს დიპლომატიის თანახმად, საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ 1969 წ. საერთაშორისო აქტია, თქმია სახელმწიფოს შიდა სამართლის ინტეგრაცია წარმოადგენს, რადგან მხოლოდ ერთენელი კანონმდებლობა განსაზღვრავს, რომელი ორგანოების კომპეტენციაში შედის ხელშეკრულების რ. მისი აქტი ფორმდება სპეციალური დოკუმენტის – სარატიფიკაციო სიგელის სახით, რომლითაც სახელმწიფოს მეთაური ატყობინებს მკორე მხარეს ხელშეკრულების დამტკიცების ფაქტს და არწმყენებს, რომ ხელშეკრულება პირნათლად მესრულებდა. სარატიფიკაციო სიგელს ხელს აწერს სახელმწიფოს ან მთავრობის მეთაური და სავაგრო საქმეთა ვწყების ხელმძღვანელი. მრავალმხარეი ხელშეკრულების რ-ის შეისიგეეში სარატიფიკაციო სიგელს შესახებ ანუ დეპონირებისათვის გადაეცემა ხელშეკრულები განმარტული სახელმწიფო-დეპონირების ან საერთაშორისო ორგანიზაციის ადმინსრულები ორგანიზს. ორმხარეი ხელშეკრულების რ-ის შემთხვეეში, მხარეთა შორის ხდება სარატიფიკაციო სიგელების გაყევა. თუ ორმხარეი ხელშეკრულების ხელმოწერა ხდება ერთი კონგრეგაციის ლედიქალაქში, სარატიფიკაციო სიგელები ვაიელებდა მკორე სახელმწიფოს ლედიქალაქში. რ-ის დროს სახელმწიფოს უელებდა აქეს ვააკეთოს შეისიგეეზე ანუ დამოქმა, რაც უნდა შეუდეს სარატიფიკაციო სიგელში. მოქმელ საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს სირმა, რომელიც მხარეებს ხელმოწერაი ხელშეკრულების რატიფიკაციებს ვალდებულებას აქისრებდა. თითოეული სახელმწიფო თავისი სუვერენიტეტის ძალით ავიტონს წყეებს ამ საკითხს. უენის კონვენციის თანხმად, რ. საქმობია, თუ ამაღს თივალისწინებს თივი ხელშეკრულების გექსტი ან სახელმწიფოს წარმომადგენელი ხელშეკრულებას ხელს აწერს რ-ის პირნათი.

რამსსაქაბი ალი აქბარ ჰამეში (დ.1935), ირანის პრემიერტი 1989-97. ისლამური რესპუბლიკის პირტიის წყერი. ირანის ისლამური მოსრამობის წყერი 1963-დან. სადამირეზული იყო 1964, 1967. 1973-78; 1979 – რეოლუციური რატიფიკაციის წყერი; მინდან საქმეთა მისისგრა; 1980-89 – ირანის პარლამენტის სპიკერი; 1988-89 – ირანის მეთარადებუ კდალი მთავარმარადლი; კონსტიტუციაში შესწორებთია შემტანი კომიტეის თამქდომარის მთადლელი.

რამსში (არამ.-თურქული რაკაპ – გამოსახვა), სპარსეთის მამის თუ ოსმალეთის სელაშის წყირღს, ბრძანებთა, სიგელს აღისმნებს. ასეთი დოკუმენტი „რაკაპის“ სახელწოდებით საქართველოში XVII-XVIII სს-ში შემოიღის. კ. ქართველთა მკურ ფორმისანადა ვაიეციეებუი – „ფორმანი სხვათა ენაბ, ქრთი ელად აღგეტრის წიგნი“ (სულხან-საბა ორბელიანი). ფორმანი სპარსული ლექსი არის, არაბულად რაყამი არის, ქართულად ბრძანება სიგეითა, გინა წიგნითა“; ან „ორნი მუყეთა, ან რაყამი“ (თიუმეზაბ ბაგრატიონი). რ-ში ანუ ბრძანება-სიგელში აღიონშებოდა ვეეღამე მთადლი რანტის ხელისუფლითა კონსერვაციული ვადაწყეცილებანი, მთადლითად, ქეყენებს შორის სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობის თუ დამოკიდებულება-ქახალბობის საკითხი; რ-ის საშუალებითი ელმობეღსა და დამლოზბავერი კონტაქტების შეეკავდ მძებუელ ვად

აწყეციელებთია ვაიეციეებუი-დაღანგეტება ხლებოდა. შესაბამისად ქართული საბუთის აღმნიშნული რ. სიონიადლი დავერითიას ასრულებს დამლოზბავერი თუ ქეყენების შორის საერთაშორისო ურთიერთობათა სუყრამი.
 ლეკორხედიანი ს.ს. სიგეის კინა ქართული, რომელ არს ლექსითია. ს. ორბელიანის რეღ და წინასაყებობით, ოს. 1949; თიშიურან ბაგრატიონი, წიგნი ლექსითი მთახუბი მკურთაბ, ანბანე ვაყერი, წინასაყებობა და შესიშენებ დავერიო ვ. შარისქ, ოს. 1979; ჯედიანი შეალი თ. ქართული სიგელ-ნიყიშენება ანუ დამლოზბავერი, გე. 1926 (თხზ. გ. 9. თხ. 1996).

რამბაძის კონტრაქტი 1797-99. მოიწვიეს რამბაძეის (სამხრეთ ბაღენი) კანონმდომობის ხამტეი ხელშეკრულების (1797) პირნობების თანხმად, კონკრეტული მამნი იყო „რამის საღეთო იმპერიას“ და სავრანგეთის შორის გერატიორული საკითხების მოეგვარება, ასევე სახმრების ვაშობიეა თუ ვერმინეი თავადლებისათვის. რომელიც დეკრეტს თავისი სათელთბულობი რამის მარტენა ნამირის სავრანგეთის ხელში ვადსელის შემდეგ. კონტრესტი გაიხსნა 9.XII.1797. მასში მოიწვილილილნენ სავრანგეთის, ავსტრიის, პრუსიის, ასევე „რამის საღეთო იმპერიამ“ შემთავალი წყირად ვერმინი ელსი სთიბეობების წარმომადგენლები, რომლებიე უვრანგეტლენ ე.წ. „სამქერის ლეუტეკისა“. 9.III.1798 „სამქერის დეკრეტით“ ფორმალურად მოიწვიეს რამის მთელი მარტენა სანაპირის სავრანგეთისათვის ვადეკემა, ხოლო 4.IV – კონტრესტი ვადეკეეციელებდა რამის მარტენა ნამირეი ვანდაგეტული სასიკლეორო სათავადლობის (საქესკომოსიების) თავადებს შორის ვანწვილების შესახებ. მოლაპარაკებები ვაქიას ვრდა, რადგან ავსტრია მთიხობდა პამისათვის კომპენსაციის საეკლესიო სათავადლობის სეკულარიზაციის სანაყელოდ, რამის მარტენა სანაპირის გერიტორიის დათმობისათვის კი – ყოილი ეციეციის რესპუბლიკისა და საეკლესიო ოლქში შემთავალი 3 სალეეგოს მიწებს. სავრანგეთი ავსტრიის კომპენსაციის ბაკაროს ხარტზე ედლობდა. სანამ კონტრესტი მოიღნარეობდა, სავრანგეთმა ახალი გერიტორიის დაიპყრო. ავსტრიამ დოწვიო მკორე ანტიგონული კოალიციის მიქმნა. 1799 წლის მარტი დოწვიო სავრანგეთი-ავსტრიის ომი. აპროლი ავსტრიის ჯარებმა ალაე შემოარტყეს რამბაძეს. კ. შეეგრნახა რომელიე კონტრესტე ავსტრიას წარმოდგენდა, ვანახება, რომ მისი ქეყენა კონტრესტი ვეღად ვადწყეციეობის ძალდადასტრეულად მთინებს და მის დათმობას მოითხოვს. 23.III.1799 კონტრესტი დაიხრა.

რამბაძის სამამო ხელშეკრულება 174 (სავრანგეთისა და ავსტრიის შორის), დაიღ 6.III რამბაძის (სამხრეთ ბაღენი) კონკრეტულიც. ვერებების სამამო ხელშეკრულება (1713), რომელმაც ებანსერი მიქციეციეობის ომის დაღს უღდა, ავსტრიის იმპერატორმა კარლ VI-მ არ ცნო. თქმია მისი მამკიეე შეარყია ფრანგების წარმტეებებმა რამინე 1713 წლის ზაყულში. ასევე ესპანური ნიფრანდლის ზელმა, რომელიე ხელში ჩავეარდა ავსტრიის ყოილი მიკავმარეებს – მოლაბლელებს. 1713 წლის ნოემბერში კარლ VI დათანხმდა, ეწარ-

მოციბინა სიმბოლო მოღვაწეობები მის მიერ უგრძობებში უარყოფილი ფრანგული წინადადებების საფუძველზე. ხელშეკრულების თანახმად, საფრანგეთმა შეინარჩუნა ევსტოლიის, მიწვეგენის და რისიკოსი საზღვო ხელშეკრულებებით მიღებული გერმანოლოგიის ის დასაბამი და, დაეარსებინა რაინის მარჯვენა ნაპირზე დაპყრობილი ქალაქები და სიმაგრეები (პრაიზი, კელნი, ფრანკ-იონ-ბრანსგე) და დაეწერა რაინის სინაპირიზე თავისი გამაგრების რიონზე თავისუფალი საინსტაბო გამოცხადება. კარლ VI-ის შეინარჩუნა სარდინია, მისილ ესპანური მიქცილდრეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი – სკიპოლის საბუთი, გოსკანის ნაწილი და მილანის სასულიერო იტალიაში. ასევე ესპანური სილდრეობის და აღიარა ბურბონების მიერ ესპანური გერმანიის შენარჩუნება. 1714 წლის სექტემბერში ესპანეთის მიქცილდრეობისათვის ომი მოსაწილად გერმანიულ სახელმწიფოთა კონფერენციამ ზაღენში უცუელად დაამტკიცა ხელშეკრულების პირობები.

„რეალისტური შეპაპებას“ („დემონიზაცია“) სტრატეგიაში (ინგლ. realistic deterrence). აშშ-ის სამხედრო-პოლიტიკური დოქტრინა. რიოსელი წამოაყენა აშშ-ის თავდაცვის მინისტრმა მ. ლუარდასმა 9.11.1971. გერმანიის, რომელიც მუშაობდა უფრო უარყოფით „შეპაპების“ დოქტრინის საფუძველზე. 70-იან წლებში აშშ-ის სამხედრო პოლიტიკის უწყებებზე უნდა ქვეყნული. სტრატეგია უნდა ამოხდეს შეიარაღებულ საერთაშორისო კონფლიქტებში აშშ-ის „ავტომატურად“ ჩარევებზე და ითვლებს წინააღმდეგობას აშშ-ის ბირთვული ძალების შესარჩუნების ისეთ დროზე, რომელიც საშუალებას მისცემს ქვეყანას, უწარმოებინა ერთი „დღი“ ომი ევროპაში ან აზიაში და იმედდროულად ერთი „პაგარა“ ომი დღეამიწის ნებისმიერ წერტილში (ე.წ. „ერთნახევარი ომის“ კონცეფცია). სტრატეგიის შეზღუდვად ნაწილად იქნა აშშ-ის მოსივრება თავისი მოკავშირეებისა და სახელმწიფო ძლიერების. უფრო აქტიურად გაეზარდა იქვე უფრო მეტი შეიარაღებული ძალის და მოცხადება მათი მოდერნიზაცია, ასევე გაეზარდა თავისი წვლილი სატოს სახმედრო სარკვებში.

რეალისტური თანამართლობა პანეოთარაპის მიზნით. რეალისტური ეკონომიკური ორგანიზაცია, შეიქმნა სტამბოლში 20-21.VI.1964 ირანის, პაკისტანის და თურქეთის სახელმწიფოს მეთაურთა კონფერენციის გადაწყვეტილებით წევრი სახელმწიფოების ეკონომიკური ზრდისთვის სელექციურობის მიზნით, უპირატესად მათი საკუთარი რესურსების ხარჯზე. ამ მიზნის მიღწევა გათვალისწინებული იყო რეგიონული თანამშრომლობის განვითარების გზით მრეწველობის, ენერჯის, ტრანსპორტის, გრუნტის, სამეცნიერო-ტექნიკური და კულტურული ერთობისთვის სფეროში. ძირითადი ყურადღება ეთმობოდა სამრეწველო თანამშრომლობას, რომლის ფარგლებში შექმნა და 30-ზე მეტი ერთობლივი პროექტი. 70-იანი წლებიდან ორგანიზაცია წევრი სახელმწიფოების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურთა თათბირებზე განიხილავს რეგიონული, პოლიტიკის საკითხებს და მათი მოხილვითა სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების მოხილვას. უნიანსურად სიმრავლის გავითარდა 70-იანი

წლების დასასრულიდან ორგანიზაცია ფაქტურად არ ფუნქციონირებს.

რეალისტური თანამართლობა (რეალისტური). გაეროს წესების 52-ე მუხლის თანახმად, დასაშვებია რეგიონული შეთანხმებების ან ორგანიზაციების შექმნა გარეუკლებული რეგიონის საერთაშორისო ურთიერთობისა და უშიშროების დაცვის მიზნით, რომელიც უნდა მოქმედებდეს გაეროს მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად. გაეროს წესლები ორგანიზაციის წევრ-სახელმწიფოებს აქვთ უფლება უაღრესესად უაღრესესად შეუღობიან გადაწყვეტის შესახებ უშიშროების საბჭოში გადაცემამდე, რომელსაც შეუკლდა გამოცხადების ეს ორგანიზაციები იძულებითი მოქმედების განსორციელებისათვის, თუ მანამდე თვითონ საბჭომ არ ჩათვალა საჭიროდ კონფლიქტში ჩარევა. იმისათვის, რომ ორგანიზაცია რეგიონული დიარში, საჭიროა: 1. წევრი სახელმწიფოების სურვილი ერთობა, მათი შეგნაკლებად ერთობის რეგიონის ფარგლებში განლაგება; 2. წევრი სახელმწიფოების მიზნების, ამოცანების და მოქმედების სიერეობრივი შემოსაზღვრა, ე. ო. სებიუქტური შემადგენლობის შესაბამისი ფუნქციონალური ორიენტაცია რეგიონულ-კოორდინაციული საზღვრების გარეთ არსებულ საქმეებში ჩარევაზე მოთხოვნის გარეშე. გაეროს წესების VIII თავი ითვალისწინებს უშიშროების რეგიონული ორგანიზაციების შექმნას და საქმიანობის მართლზომიერების პირობებს. რს.წ-ის წესებები, როგორც წესი, შეიცავს დაეების მშვიდობიანი დარეგულირების პრინციპს. მაგ., არაბული ქვეყნების ლევის პაქტი (მახლ. V) კრძალავს ძალის გამოყენებას დების გადაწყვეტილების და აღება. რომ შე წამოიღო და და არ ესეხება სახელმწიფოთა დამოუკიდებლობას, სუვერენიტეტს და გრიტორიულ მსოლიანობას და მოდავდ მხარეები მსმართავენ ლთვის საბჭოს, მისი გადაწყვეტილება საუდალეული და საბოლოო იქნება მხარეთათვის. გაეროს წესებზე გარეუკლებული მოთხოვნებს უყენებს საერთაშორისო ორგანიზაციებს ეკონომიკურ, კულტურულ, სოციალურ თუ სხვა სპეციალურ სფეროებში, რომელთა შექმნა და საქმიანობა უნდა შესაბამეობდეს გაეროს მიზნებსა და პრინციპებს და ხელს უნდა შეუწყოს სახელმწიფოთა თანამშრომლობის შესაბამისი პრობლემების გადაჭრაში. საერთაშორისო რეგიონული ორგანიზაციები გაეროს კავშირში, ევროპის საბჭო, აფრიკული ერთობის ორგანიზაცია, სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის სახელმწიფოთა ასოციაცია, ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია და ა.შ. ეუთოს ერთ-ერთი თავიდანუგებდა, რომელსაც შეუკლდა ევროპაში უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირი, მდგომარეობს მის შემადგენლობაში. მის ფორმირებაში ევროპის სახელმწიფოებს გარდა მონაწილეობდნენ აშშ და კანადა. თანამედროვე უერთობი ეუთო აერთიანებს ევროპის ყველა სახელმწიფოს, ჩრდილოეთ ამერიკის ორ ქვეყანას და სსრკ-ის ყველა ყოფილ რესპუბლიკას, რაც არ არღვევს ეუთოს ევროპულ საფუძველს, ვინაიდან აქ გათვალისწინებულია შესაბამისი სახელმწიფოების სამართალმშენებლობის რეალური ინტერესები და იურიდიული ასექტივი.

რეალისტური თანამართლობა, მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომელთა მონაწილეები გარეუკლებული გე-

ოგრაფიული რიონის სახელმწიფოები არიან და რომელია
იხილეთა შოლაპარაკების მხარეთა თანამშრომლობის უზრუნ-
ველყოფა ერთიანობის ამა თუ იმ სფეროში. გაეროს წესდ-
ბის თანახმად, რ.შ. უნდა შეესაბამებოდეს ორგანიზაციის მიზნებს-
სა და პრინციპებს. რეგიონულ დონეზე საერთაშორისო მშე-
დობისა და უნიშროების მხარდაჭერის მიზნით დაიხილეთ რ.შ.
ის მონაწილეობებს უნდა მიიღონ შესაბამისი შომებით ადგილ-
ბრიყი დავერის მიწილობითი გადაწყვეტიდათვის რ.შ-ის ან მათ
საუქველესზე შექმნილი ორგანიზების დასაბრძოლით, ამ დავერის
გაეროს უნიშროების საბჭოში გადაცემამდე. უნიშროების საბ-
ჭო უფლებამოსილია, საჭიროების შემთხვევაში, გაბრძოვრის
ასეთი რ.შ. იძულებითი შომებისათვის თავისი ხელმძღვანელო-
ბითა. უნიშროების საბჭო უნდა ვალდებულ იქნეს ინფორმაციით
იმ მოქმედებების შესახებ, რომლებიც მიღებული ან დაგეგმილი
არ რ.შ-ის ან რეკონსტრუქციის ორგანიზების ძალით.

რმმ მრმთლი. ქარაილის მეფე, დაახლ. II ს. II ნახ-ში. *ღვინგი*
მრთელის გადასოყნით, იყო ქარაილის მეფის *ამბასის* დის-
წული. გაბტერ აიღდა ამბასისისა და ერისთავების დაბრძოლ-
ბრების შედეგად. მეფის სისხნაკითა შეეწირებულ იდევ-
ბულები შეუთანამოდნო სომხეთის მეფეს, დაქმნილი ამბასისი
და მჭეუდ დაუცხეთა მისი ძე რევი. ამბასისი ბრძოლაში დიღუბა.
გამორჩეუბულმა ერისთავებმა მეფედ დასვეს ღლით ქართველი
რ.შ. „ქარაილის ცხოვერების“ მიერ ინფორმაციაში იგი დახ-
ასითიუბულია როცა იყო სხვა რელიგიათა შექმნარებულთ. მის
ბერისე მეუღლეს მისეთაში აფროდიტეს კერაი აცემარაიავს.
განსაკუთრებული სიმპათიითა მოგვითარებო ღვინგი მრთვე-
ლი ქრისტიანობასთან მის კითხვად დამოკიდებულბაზე. მარ-
თალია, იყო წარმართი, მადრამ სქონდა „სოყერული ქრისტი-
სი“. რ.შ-ის დანახსურებად ქრისტიანული ისტორიოგრაფია
თელის იმ ფაქტს, რომ მისი ბრძანებითა აიკრძალა წარმართ-
ული კერძებისათვის ყოითია მსხვერპლად შეწირვა. ეს რიგბა-
ლი რ.შ-მა ცხერისა და ძროხის შეწირვით შეუცალა. მის სახელს
რომ რაღაც მსიშენელივანი დონისიბება უკავშირდება. ჩანს
კოგნიტისში მართალია. რომელიც მას ქრისტიანულბა მწერ-
ლობაში უწოდა.

რმმდმწმმ (ყრანდ. resident). 1. შუა საუკუნეებში უცხოელი
დიპლომატიური წარმომადგენელი. რომელიც მუდმივად იმე-
ოფება ამა თუ იმ ქვეყანაში. 2. დაბვერის წარმომადგენელი,
რომელიც მუდმივად ცხოვრობს უცხო სახელმწიფოში. 3.
მეტროპოლისის წარმომადგენელი პროტექტორატში.

რმმრლშნი (ლათ. resolutio - გადაწყვეტილება), გადაწყ-
ვეტილებები. რომლებიც მიღებულია საერთაშორისო კონფერ-
ენციების ან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ და, ჩვეუ-
ლბრბა, რეკომენდაციული ხასიათისაა. ამა თუ იმ კონფერენ-
ციის წვერი სახელმწიფოები თავიანთ დამოკიდებულბას რე-
ზოლუციების მიმართ განსაზღვრავენ ინდივიდუალური წესით.
რეზოლუციებში გათავილენწილებილი ღონისძიებები ასვე რე-
კომენდაციულ და იურიდიულ ვალდებულბებს არ წარმოიბონს.
გაეროს წესდების თანახმად, ორგანიზაციის წვერი სახელმწი-
ფოები, კისრულიბენ ვალდებულბას, დამოწრილბონ *გაეროს*
უნიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებებს (რეზოლუციებს) და
შეასრულონ ისინი.

რმმმმმ (Reagan) რონალდ რეიგანი (დ.1911), სახელმწიფო და
პოლიტიკური მოღვაწე, ამმ-ის მქონსოლე პრეზიდენტი. 1932
მილი ბაკალავრის სარისხი სოციოლოგიისა და ეკონომისკის
განსრით. 1932-66 იყო მჩახსობი და სპორტული მისიოსხლდე-
ელი; 1942-45 კაპიტნის წოდებით მსახერობდა მეორე მსოფლიო
მტაგების ხასიფრო საავიაციო ძალებში (USAAF); 1947-52, 1959 -
კისნოსახიობთა კავშირის წვერი და მისი პრეზიდენტი;
20.1.1981 - ამმ-ის პრეზიდენტი. 30.11.1981 გერმონსკი პეტის
მედეგად რ. დამიწრა მქერდის არეში. 20.1.1985 განსიფიციბით
აირნიეს ამმ-ის პრეზიდენტი. სსრკ-ის სათავეში მ. გორბაჩო-
ვის მოსილენი შემდეგ (1985), რ-მა თავისი ანტიკომუნისტური
პოლიტიკა საბჭოთა ლიდერთა თანამშრომლობით შექცალა.
მათ სული მოაწვერეს ხელმეორელებს ვერსიანში სამოკლ-
ბითიუელი რაკეტების აკრასალის შესახებ. პრეზიდენტიბის
უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში რს.შ. გორბაჩოვიან
ხეთი უმალესი ღონის შეხვედრა სქონდა.

რმმმმმმ (Reinink) კასპარ ვილეუმ (დ.1921), ნიდერლანდელი
დიპლომატი. დიპლომატიკურ სამახსურშია 1959-დან. 1957-60 იყო
ნიდერლანდის საულტის თანამშრომელი სსრკ-ში; 1969-73 - ევ-
როპულ სახელმწიფოთა ვანყოფლების ვანტე ნიდერლანდის
საეროთი საქმეთა სამინისტროში; 1973-77 - ნიდერლანდის ელჩი
გერმონის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში; 1977-80 - ნიდერ-
ლანდის ელჩი სსრკ-ში; 1980-82 - ნიდერლანდის საგარეო საქმე-
თა სამინისტროს გენერალური დირექტორის პოლიტიკურ საქ-
ისხებში. 1982-დან ასრულბუნდა ნიდერლანდის ელჩის მოვალეო-
ბას გერმონის ფედერაციულ რესპუბლიკაში.

**რეკონსტრუქციისა და განვითარების მსოფლიო (საპროგრამო-
რმმ) ბანკი** (International Bank for Reconstruction and Develop-
ment), გაეროს სამთავრობათშორისო საეკონომიკური
დაწესებულბა. საერთაშორისო საკრედიტო ინსტიტუტი,
რომელიც *საერთაშორისო საეკონომიკური ფინანსთა* უნიონად შეიქმ-
ნა 1945 წლის დეკემბერში ამმ-ის სოკუმეზორის მტაგის ქ.
ბრიტონ-უელსში. გაეროს საეკონომიკური კორფერენციებზე
ეს საუნიანსო-საკრედიტო დაწესებულბა, რომელიც შექმ-
ლებით „მსოფლიო ბანკს“ უწოდებენ. 1946 წლის 25 ივნისიდან
ასიქმლდა. ბანკის წვერები შეიძლება იყენენ მხოლოდ საერ-
თაშორისო საეკონომიკური ფინანსის მონაწილე სახელმწიფოები.
ამჟინად საერთაშორისო ბანკის წვერია 156 სახელმწიფო. 1992
წლის მახისდან საქართველო საერთაშორისო საეკონომიკური
ფონდის, რ.შ.შ.მ-ის წვერი გახდა. რ.შ.შ.მ. პალეს (უმათვე-
ხად განსეთაბუნდა ქვეყნებს) ბანკი მონაწილე ქვეყნების
მთავრიბებს საშუალებადან და ვრსელვადან სესხებს. სესხ-
ის შეიძლება მიეცეს კერძო ორგანიზაციის შესაბამისი მთავ-
რობის ვარანგით. ბანკის საერთაშორისო რესერვები შედგება
პირთადი კაპიტალისა და თბავრაციური სესხისაგან, რომ-
ლებიც გავერებულბა კაპიტალის საერთაშორისო ბანკზე.
სახელმწიფოებისაში გაეცულ სესხზე სარგებელი გან-
საზღვრულია საერთაშორისო კაპიტალის ბანკში მთელელი
კრედიტის დირეკტიბის შესაბამისად. ბანკის უმალესი ორ-

განსია მშარიფელთა საბჭო. რომელიც შედგება წევრი საოკლამენტოების წარმომადგენლებისაგან. წარმომადგენელი აკუსებულად უნდა იყოს იმ მთავრობის წევრი, რომელსაც მხოლოდ ბანკი თვითონ წარმოადგენს. მის თავის ქვეყანაში მისსიგრის ან ამ რანგის სხვა თანამდებობა უნდა ეკავოს. მშარიფელთა საბჭო თავის უფლებამოსილებებს ასორციელებს განსაკრებულად დირექტორთა მეორე ჯგუფის სამუშაოებით. დირექტორთა საბჭო შედგება 22 დირექტორ-განმკარგებლისაგან. თითოეულ მინარწელ ქვეყანას ბანკი შეაქვს 250 სხა, ქალაქ ქრის სხა კაპიტალით თავისი ეკოგის ყოველ 100 ათის დოლარზე. ყოველწლიურად მსოფლიო ბანკი 50-60 მარდ დოლარის საერთო დრებულების სხვადასხვა პროექტს აფინანსებს. რ.შ.მ.ბ.-ის ადგილასიყოფელია ეპინიტეონი, ფილიალები აქვს პარიზსა და გოკიოში.

რეკლამა (ლათ. relatio – ცნობა, მოხსენება), 1. შეთავრის ცნობა საომარი მოქმედების მიმდინარეობის შესახებ; 2. ვისიმე საზრისოლო გმრობის წერილობითი დახასიათება ჯილდოზე წარსაღვანად.

რენიშმის შეთანხმება 1948. სულმოწყრილ იქნა პოლანდიასა და ინდონეზიის რესპუბლიკის შორის 1948 წლის 17 იანვარს ამერიკის სამხედრო ხომალდ „რეივილიზმ“. მას შემდეგ, რაც პოლანდიამ დაარღვია ლინდუჯაგის შეთანხმება და განაახლა საომარი მოქმედებები ინდონეზიასთან, *ჯავერის უმშირობის საბჭომილი* დადგენილება ცუცხლის შეწყვეტის თაობაზე (1947 წლის 1 აგვისტო). საბჭოთა კავშირის და პოლანეთის შთიხოვნა გეროგორიული საგაგუ-კის აღდგენაზე სხების უმრავლესობით უარყვეს (დღე ბრიგანდით, აშშ, საფრანგეთი, ბელგია, გომინდანის ჩინეთი). შეიქმნა ხანდიუორწადიო სამუშაო „კუთილი სამსახურის კომისია“ (3 წევრი: ბელგია – პოლანდიის არჩეული, ინდონეზიის – ინდონეზიის არჩეული და აშშ). 8 ლექსმბერს დაგეროგორიის მეტად მშიმე პირობებში დაიწყო საბჭო მოლაპარაკება, რომელიც თთავლისწინებად ცუცხლის შეწყვეტად და 3 კვირის ვადამი ჯარების „გან მოკის სახმე“ დახევის (ეს ნთამებად უმდღრესი, ეკონომიკური პოგენიის მქონე რაიონების ოკუპაციის დაკანონებას, კვირიდან ინდონეზიას რჩებოდა ცენტრალური და დასავლეთი იავა, სუმატრის შიდა მთიანი რეკები). სულმერკლების სხვა პუნქტებით კომისია გაავრცილებდა შეთანხმების პოლიტიკური შეთანხმების მომზადებასაღ. შემყიდროზა ორივე ქვეყნის შეიარაღებული ძალები, ინდონეზია მოეწყობოდა უფლწალური პრინციპით და შეიქმნებოდა შეერთებული შტატები, რომელიც შეეიღოდა პოლანდია-ინდონეზიის კავშირში სიღრმეანდის მონარციის ჩეთაურობით. მიუხედავად შეთანხმებისა, პოლანდია კელავ აგრესიულად პროვოკაციულ პოლიტიკას. ინდონეზიის გეროგორიამე წარმოქმნა მარინოეგული სახელმწიფოები (დასავლეთ იავაზე, ე. მალურნა და სხვ.). 1948 წლის მისშიმე (დაიწყო მოლაპარაკება პოლიტიკური შეთანხმების მისალწევაღ, რომელიც კბლური პირობების გამო ინდონეზიამ (ზაგას მთავრობა) იანაღა. 1948 წლის 19 ლექსმბერს პოლანდიამ გააკემა რ.შ. და წამოიწყო ახალი აგრესია.

რენსიშმის შისმა 1938. 1938 ლდმა ბრიტანეთმა გაავგენა „სამუშაველო“ მისია ჩეხოსლოვაკიაში, რათა ჩეხოსლოვაკიის მთავრობას და სუღეგის გერმანულ პარტიის შორის მიკლწია შეთანხმებისათვის, ორად გაეთიმა ქვეყნის და მოეშაღდნის „მოქსნის გარეგება“. 1938 წლის აპრილიც ფაშისგ-ქენ-დაინელების ყრილობაზე კარლოუ-ვარში მოითხოვეს სუღეგის ოლქისათვის დასოკიღებლობის მინიგება. იენისში მომზადდა საქციადური შემორანღებო. 1938 წლის ივლისში, საფრანგეთთან შეთანხმებით, დღე ბრიტანეთის მთავრობამ პრადამი გაავგენა საშთავრობო მისიად ლორ რენსიშმის შეთანხმებით და ფაქტიურად ხელი შეუწყო „სუღეგის პრობმის“ ინგერაციონალიზმებას. რენსიშმის ჩეხოსლოვაკიის მთავრობას მოეწოდებდა, იენისის შემორანღემის საუქმეღებუ, როგორც თანასწორ იყრიდულ პირთან. მოლაპარაკებები ეწარმოებინა სუღეგის გერმანულ პარტიასთან. ამასთან რენსიშმენა წარმადგინა პროცესი ჩეხოსლოვაკიის გეროგორიამე გერმანული და უნგრული კანტონების შექმნის შესახებ, რაც ფაშისგ-ქენდაინელების პრეტენზიასაღ კი აღუმაგებოდა. 7 სექტემბერს ჩეხოსლოვაკიის მთავრობამ ფაქტიურად მთილი იენისის შემორანღეში, მაგრამ ეს ახალი ე.წ. „პრობლემის დარეგულირების პროექტი“ ფაშისგება დაწიუნეს. მათი აზრით იენისის შემორანღეში მსოლიდ მინიმაღურ მოთხოვნებს აყენებდა. 16 სექტემბერს რ.შ.-მ დაგოვა ჩეხოსლოვაკია. დღე ბრიტანეთის მთავრობისაღმი რენსიშმდაციებში რენსიშმის დაინეებით მოითხოვედა სუღეგის ოლქის ჩეხოსლოვაკიისაგან ჩამოიღებებას.

რეპარატიონი (ლათ. reparatio – აღდგენა), საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის მაგეროალური პასუხისმგებლობის ფორმა. საერთაშორისო სამართლის დარღვევის ჩაღწის შედეგად მიყენებული ზიანისათვის რ-ის გადახდა სხვის *რესტრუკციის* ფულადი ან სხვა მაგეროალური კომპენსაციის ან ყრიდოეულად *რესტრუკციის* და ზარალის კომპენსაციის სახით. რ. უნდა განავსებოთ *კონტრეპუტივან*, რომელიც არსებობდა 1919-მღ. *გერსალის საბავო სელტერულემაში 1919* წაისენებია მხოლოდ რ., როგორც გერმანიისა და მისი მოკავშირეების შიგრი მიყენებული ზარალის ანაზღაურების ყორმა *პირველი მსოფლიო ომის დრის 1914-18*. თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის შესახამბლად, პრინციპული მნიშველობა აქვს სახელმწიფოს პასუხისმგებლობას აგრესიული ომის წამოწყებისათვის, ე.ი. სამხედრო რ-ს.

რეპატრიაციონი (გვიანდ. ლათ. repatriatio – სამშობლოში დაბრუნება), იმ პირების სამშობლოში დაბრუნება, რომლებიც სხვადასხვა გარემოების ძალით იმყოფებოდნენ სხვა სახელმწიფოს გეროგორიამე (ლაგოვილები, ადგილდაეღი პირები). რ. სშირად დაკავშირებულია მოქალაქეობის შეცვლასთან. სამხედრო გვეყების რ-ის ვალდებულებას თთავლისწინებს გენევის კონვენცია ომის მსხვერპლთა დაღევის შესახებ (1949), რომლის თანახმად, ომში მონაწილე მთავრობა მოვალეობაა, მსხვერპლი მოქმედების დრის სამშობლოში დააბრუნონ მისი დაჭრილი გვეყები და ავადმყოფები, სოლი სამხედრო მოქმედების შეწყვეტის შემდეგ დაყოვნებული გაევალო ისინი. გვეყედა შეიღებება არ შეესოს მშიმე ავადმყოფს, ძრალღებულს და მსჯავრღებულს.

რეპნეობი ნიკოლოზ ვასილის ძე (1734-1801), თავადი, რუსი მწე-
დართმთავარი და დიპლომატი, გენერალ-ფელდმარშალი (1796-
დან), მონაწილეობდა მედიწალნი ომში (1756-63). 1762-63 – ელჩი
პრუსიანთ, ხოლო 1763-63 – პოლონეთში, სადაც აქტიურად ერ-
ეოდა ქვეყნის სამინიო საქმეებში და მიადრე 1768 ვარშავის
ხელშეკრულების დადებას. 1768-74 რუსეთ-თურქეთის ომის
დროს მეთაურობდა დივიზიის დარგვასთან და კავლეთთან
ბრძოლებში. მონაწილეობდა ქუჩუქ-კაინარჯის საზავო
ხელშეკრულების 1774 პირობათა შემუშავებაში. 1775-76 – ელჩი
თურქეთში. მისი შეხედვლობით 1779 დაიღო გუმენის საზავო
ხელშეკრულება ავსტრიასა და პრუსიას შორის. 1787-91
რუსეთ-თურქეთის ომის დროს ხელმძღვანელობდა დივიზიის
და გ. ა. პოგოშინის არეოვის პერიოდში წარმატებით ას-
რულეობდა მთავარხარდლის მოვალეობას. მარინისთან გამარ-
ჯეების შემდეგ მან აიძულა თურქები, რათა ხელ მოეწერათ
წინასწარი საზავო პირობებისათვის გალაქანი, რაც იქცა 1791
იასის საზავო ხელშეკრულების საფუძვლად. მას XVIII ს-ის 70-
90-იან წლებში უკავი სხვადასხვა ვებურიბითა ვენერალ-გუ-
ბერნადგორის თანამდებობა. 1798 უშედეგო დიპლომატიური
მისიისათვის პრუსიასა და ავსტრიას შორის, რომლის მიზანიც იყო
ანტიფრანკული კოალიციის შექმნა, რ. სამსახურიდან გადაღდა.

რეპრესალია (გვიანდ. ლათ. *repressalia*, ლათ. *reprehendere* –
დაკავება, შეკერება). საერთაშორისო სამართლით ვათივალ-
ისწინებელი პოლიტიკური პასუხისმგებლობის ფორმა, რომელიც
ათივალისწინებს სახელმწიფოს მართლზომიერ იძულებით
მოქმედებას სხვა სახელმწიფოს მიერ მიყენებული მორალური
ან მატერიალური ზიანის საპასუხოდ. რ-ის მიზანია, აიძუ-
ლოს დამნაშავე სახელმწიფო შეწყვიტოს არაკანონიერი მო-
ქმედება, ააწაფა ზიანი და ათივიდან აიცილოს მომავალში
რ. მსგავსი აქტების ვებოქრება. რ-ის ვებოქრებებს წინ უნდა
ესწრებოდეს ზარალის ანაზღაურების მოთხოვნა, თუ მეორე
სახელმწიფო ვარს აზბობს ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე,
დამზარალბული სახელმწიფო უფლებამოსილია ვებოქრეს
რ., რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს მიყენებულ ზარალს. ზარალის
ანაზღაურების შემთხვევაში რ. დაუყოვნებლივ უნდა შეწყ-
დეს. რ., დაკავშირებული შეიარაღებული ძალების ვებოქრე-
ბასთან, არისაღვლია საერთაშორისო სამართლით და კვლავ
ფიციურდება როგორც აგრესია. ამასთან, ვებოქრე წესდება
აღიარებს წვერი სახელმწიფოების უფლებას იწილეფუალბერ
ან კოალექტური თივდაცეამე მათივე შეიარაღებული თივდასხმის
შემთხვევაში. მასთან უშიშროების საბგო არ მიიღებს საერთა-
შორისო მშვიდობის და უშიშროების მხარდაჭერისათვის აუ-
ცილებელ ზოქებს.

რეპიტუტია (ლათ. *restitutio* – აღრიბილება დგომარეობის
აღფენა). საერთაშორისო სამართლის სხვიმდგობის მატერი-
ალური პასუხისმგებლობის ერთ-ერთი ფორმა. ვებოთხატება
არამართლზომიერი აქტის (მაგ., აგრესია) შედეგად წარმოშო-
ბილი მატერიალური ზიანის ანაზღაურებაში პირვანდელი მდგო-
მარეობის აღფენის გზით. არამართლზომიერად აღმღებული
ქონების სეზისშიერი ვადაცემა ან სეზისშიერი ვარიგება, რომ-
ლის მიზანია ქონების ვაგანა რომელიმე მესამე სახელმწიფო-
ში, ბათილია. რ-ს ექვემდებარება არამართლზომიერად აწილე-
ბული ქონება, რომელსაც აკრებობებს ან რომლითაც სარგე-

ბლობს მესამე მხარე. რ-ს ექვემდებარება, შესაძლებლობის
ფარგლებში, მათი ქონება, რომელიც არამართლზომიერად
აწილებული (ლათ. *restitutio in integrum*). ოლსგოფიციურბული
ნიუთების რ-ს ვებოქრეობის შექმნელობის შემთხვევაში
დასამუშეობს ისეთივე ან დაახლოვბითა გოლუქსა ნიუთების
ვადაცემა (სუბსტიტუცია).

რეტორსია (ლათ. *retorsio* – ექვემდებება), ერთი სახელმწიფოს
მოქმედება მეორე სახელმწიფოს უსამართლო, არაკანონიერი
ან მოქმედების საპასუხოდ. რ. არ არის დაკავშირებული
შეიარაღებული ძალების ვებოქრეობასთან და მისი მიზანია
არამკებობრივი მოქმედების შეწყვეტა, რაც შეიძლება ვებო-
ბგოს მორალური ან მატერიალური ზიანის მიყენებითა და
მომავალში მსგავსი ფაქტების ათივიდან აცილებბში. რ. შეიძლე-
ბა სხვადასხვა ფორმით ვებოქრეობის (სხვა სახელმწიფოში
საქონლის მესიილეს შემცირება, მისი მოქალაქეებისათვის
თივის გურიგობის შესვლის აკრძალვა, უღმის ვაწეუბნი არ-
ამკებობრივი გარესხლების საპასუხოდ და ა.შ.). რ. შეიძლება
არ იყოს სხვა სახელმწიფოს არამკებობრივი მოქმედების
ანალოგიური, მაცრამ სიმსიშის ხარისხით ამ მოქმედებათი მი-
ყენებელი ზიანის თანამართიერი უნდა იყოს, ე.წ. რ. პრეპორ-
ციულობის პრინციპს ექვემდებარება. თანამდებობრივი საერთაშორისო
სამართალი რ. ვებოქრეობა მას შექმდე, რაც ამოქრეუ-
ბა დაეის ვადაცევევის უფრო მსებუქი ფორმები.

რეპრესია ხელშეკრულება 1732 (რუსეთსა და ირანს შორის),
ხელი მოაწერეს 21.II.1732 რეზმში (ირანში). რუსეთ-თურქეთის
უროიერთობათა ვაშქრებამ XVIII ს-ის 30-იანი წლების და-
საწყისში და ირანის პოზიციების ვანსტეციეებამ, რომელიც ამ
პერიოდში წარმატებით ებრძოდა თურქეთს, რუსეთის მთავ-
რობა ირანთან მჭიდრო მეგობრული ურთიერთობების
დამყარებისაკენ წააქევა. ამ მიზნის მსაღწევედ რუსეთს ვადა-
აწევიტა, დაებრუნებინა მისთვის რუსეთ-ირანის (1723)
ხელშეკრულებათი მიღებულ კანონისპირა პროვინციები,
ხელშეკრულების თანახმად პროვინციები ვლანს, მახანდარანი
და ასტრახადი (თანამედ. ვორჯანა) დაებრუნდა ირანს შესა-
მე სახელმწიფოსათვის ვადაცემის უფლების ვარეყე. ირანი
რუსეთს აძლევდა უბავო ვებრობისა და საქონლის გრანზიგის
უფლებას, ასევე სხვა სავაჭრო შეღავათებს. ირანის მთავრობამ
იყინრა იმ რუს ვაჭრების ზარალის ანაზღაურება, რომლებიც
ირანში მღლეგარებებისა და ომების დროს დამზარალდნენ.
ხელშეკრულებამ პირეველ დაამყარა ორ ქვეყანას შორის
საკონსულე ურთიერთობები. ძალაში დადრჩა ვანჯის
ხელშეკრულების 1735 ვადაცემად, რომელმაც დაადასტურა რ.ხ.
და დაადგინა რუსეთის მიერ ირანისათვის დერბენდისა და
ბაქოს ვადაცემა მათი პროვინციებთან ერთად.

რეპნეობი (Ribbentrop) იოანსი (1893-1946), ნაციონალ-სო-
ცილისტური გერმანიის ურთ-ერთი მესევერი. 1930-დან ნაცი-
ტურ პარტის მიმხრობა და მალე *სიგელური*მ დაახლოვებული
პირი ვასდა. გერმანიის ხელისუფლების სათავეში ნაციონალ-
სოცილისტების მოსვლის შემდეგ (1933) იგი სავაჭრო საქმიე-

და გეროგორია: ლექსებზე, მარლუერა, მოსინა, კურგერ და სხვ. იმპერატორთან დადებული ხელშეკრულებით საფრანგეთს დაუბრუნა მას ფრანკურ-იმპერიალური, ფილიპინური, კელნის სიმაგრე და სხვ. საფრანგეთის დარბაზში იშოლოდ სტრასბურგი და იმპერატორის მისამხრე მოვიყვარო გეროგორია.

რიხელი (Richelieu) არმან ვან დუ პლესისი (1585-1642), ფრანგი სახელმწიფო მოღვაწე, კარდინალი (1622), საფრანგეთის ნაფიციისა და კომერციის დიდოსტავი და გენერალური სურსათგანდანი (1626), პეროტი და პერი (1631). 1624 სათავეში ჩაუდგა სამეფო საბჭოს და ქვეყნის ფაქტიური მმართველი გახდა. რ-მ 1628 პუბლიკაცია წააშალა ქ. ლარომელი, მათი ძირითადი დასაყრდენი, სალო 1629 აიღო ციხესიმაგრეები საიორეთ საფრანგეთში. 1629 წლის 28 ივნისს ალეს ზაითი და ე.წ. „პუწყალების ედიქტო“ პუენსონგებს ჩამოერთათ ნანგის კლდეში (1598) ბოძებული პოლიტიკური პრობლემა. პუენსონგების რესპუბლიკა მოსიო. რ-მ შემდეგ პროცესიულ შეტყობისა და პარლამენტების უფლებები, დაორგუწა წარმომადგენელთა შეთქმულებები. 1632 ჩააქრო ფოდალური გაოსილება ლანგედოკში და დასაჯა გუბერნატორი პერიოტი მოსმორანში. მისი პრესანციით დაანგრეს ფეოდალად ციხესიმაგრეები, გააბალირეს გუბერნატორის კარდინალი. რ-ს საგარეო ურთიერთობაში ძირითად მიზანს წარმოადგენდა ომი ჰაბსბურგებთან, რომლებთანაც დასაწყისში აწარმოებდა ფარულ ომს. უკერდა რა მხარს ჰაბსბურგთა მტრებს – გერმანულ პროტესტანტ თვადებს, პოლანდიას, დანიას, შვეიცაას. 1635 რ-მ საფრანგეთის ჩაბადა ოქდათმწლიანი ომში (1618-48). ამ ომში საფრანგეთის გამარჯვება განაპირობა მის მიერ ვაგარეუბელის სამხედრო რეფორმას. მან მოახერხა, შეეცქნა ძლიერი სამხედრო ულოგი, რეორგანიზაცია მოხდინა საფრანგეთის არმიისათვის. ასე რომ, ოქდათმწლიანი ომში მძლველმა გამარჯვებებმა საფრანგეთის დაუქცილრა პირეულობა ევროპაში. რ-ს ვარძლეულებისა საფრანგეთის უკვე ეკავა ის მიწები, რომლებიც მოკლავნობით მან უეცრეულის ზაითი 1648 დამიკვილრა. ეკონომიკაში რ. აწარმოებდა შეურანგლობის პოლიტიკას. ამ დროს საგრანობლად გაიმარდა საფრანგეთის კოლონიური მიწები კანადის, ვატიკურდა საფრანგეთის საგარეო კომპანიები სან-ლოისიონში, მადაგასკარში, სენეგალში.

ლიტ.: М. П. Лисицкая А. Д., Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630-42 гг., Л., 1982; Черкасов М. М., Кардинал Ришелье, М., 1990; Bailly A., Richelieu, P., 1939; Carmann M., La France de Richelieu, P., 1984.

რონა ბარცა (Roa Garcia) რაულ (დ.1909), ებეული დილომატი. 1928-დან რეუოდა შედაგოგორ მოღვაწეობას პავანის უნივერსიტეტიში. აკტიურად თანამშრომლობდა კუბის, მექსიკის, საფრანგეთისა და სხვა ქვეყნების პრესაში. ებიოლოდა ფაშიზმის წინააღმდეგ, ეწეოდა ლიტერატურული მოღვაწეობას. ეუბანი ბაგისების სამხედრო ლიტერატურის ბაგოგონის პერიოტი, აღდი მისი განამკლებიში იძლეული იყო ეპოლოგი ემიგრაციამი. 1959 კუბის რევიოლეუციის გამარჯვების შემდეგ დაინთნა ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის ელჩად. 1959 წლის იანვარსიდან – კუბის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრი. მონაწილეობდა მრავალ საერთაშორისო კონფერენციამი.

როლანდის საპიონი, აღმოცენდა დიდი ბრიტანეთის ყოფილ კოლონიაში სამხრეთ რაოლანდში კოლონიურ რევიონის დიკოდაციის პრიბლიკისთან დაკვირვებით. 31.XII.1963 როლანდისა და ნაისალენდის უელსურიის დამლის შემდეგ სამხრეთ რაოლანდის თეთრკანიანთა ოქონს დიდი ბრიტანეთის მთავრობის აგან მოთხოზდა დამოუკიდებლობა 1961 იანვლისულებით მიერ შემუშავებული რაისტგელი კონსტიტუციის საფუძველზე, რომლის თანახმად პოლიტიკური უფლებები და პრეულიკაციები მხოლოდ ევროპული წარმომადგენლობის პარტის ეკვიტენსილით, ვაგაროთავებელი ვრეების ორგანიზაციამ თავის რევიონს ევიონში შესთავაზა დიდ ბრიტანეთის, ხელა შეეწყო ამ ქვეყანაში რაისობრივი დისკრიმინაციის დიკოდაციისათვის და ვადადეშემაგებინა კონსტიტუცია, რომელიც გაითვალისწინებდა არეულებების აღმორაგულ პრინციპს „ერთი ადამიანი – ერთი ხმა“. ასეთ პირობებში ბრიტანეთის მთავრობა იძლეული გახდა, ვაგტარებინა ზოგიერთი ევლსუბი კონსტიტუციამი აფრიკელი უმრავლესობის უფლებების გათვაროებდათის. თუმცა 11.XI.1965 მან სითის რევიონსგულმა რევიონმა სამხრეთ რაოლანდის დამოუკიდებლობა გამაროქდა 1961 კონსტიტუციის საფუძველზე. ვაგროს უმირროების საბჭომ დარბა ასეუი მოქმედება და მოეწოდა ევლად სახელმწიფოს, ან ელარეუბინათ უმირეულობის რაისტგელი რევიონი, ხოლო დიდ ბრიტანეთის – მიელი ზიმეტი ამბოხების დიკოდაციისათვის. შემდეგომი უმირროების საბჭომ მიიღო მუიელი რაიტი რევიონსევიონი იან სითის რევიონის წინააღმდეგ ეკონსტიტუციური და პოლიტიკური სანქციების შემოღების შესახებ, თუმცა ეს სანქციები არე ისე ეუქტიური აღმოჩნდა, რადგან მათ ამქარად არლეუქლენს სამხრეთი აფრიკის რესპუბლიკისა და პორტუგალიის მთავრობები. 60-იანი წლების შუახანებში კოლონიაში დაიწყო აფრიკელი ხალხის შეიარაღებული ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის, რომელსაც ხათველი ჩაუდგენს ზინბაბუეს აფრიკელი ეროვნული კავშირი (ზაპე), და ჩინბაბუეს აფრიკელი ხალხის კავშირი (ზაპე), 1976 მინი ვაგროთანდენს ზინბაბუეს პაგრიოტულ ფრონტში (ზაპე). დასაელების სახელმწიფოები გამოიღდენ რიგი ისტიტუციების (ე.წ. „კონსტიტუციის ვაგმა“ 1976, „ინვლის-აფრიკელი ვაგმა“ 1977 და მისი გეგმობი ვარანგებია), რომლებიც მიზნად ისახავდა შეიარაღებული ბრძოლის შეწყვეტას. 1979 ლონდონის კონფერენციამ იან სითის რევიონსა და ზაპე-ის მონაწილეობით (10.IX-21.XI) შეთანხმეს ახალი კონსტიტუციის პრევიტი, ხელი მოაწერეს შეთანხმებამ ცეხლის შეწყვეტისა და ვარდამავალი პერიოდის ლინისიებება შესახებ. კონსტიტუციის პრევიტში ვამოიხებდა ევლად მოქალაქის თანახმობობა, თუმცა ფაქტიურად შენარქუნებულ იქნა აფრიკანიანი უმირეულობის მნიშვნელოვანი პრივილეგიები. 1980 წლის თებერვლის არჩენებში თეთრკანიანი უმირეულობისათვის ვამოიყოფილი ოცივე ადგილი მიიღო იან სითის პარტია „როლანდის ფრონტმა“. აფრიკელი უმრავლესობის 88 დეპუტატის არჩენებში ვამარჯვებს ჩინბაბუეს პაგრიოტული ფრონტის წევრებმა. 18.IV.1980 ვამოცხდად ზინბაბუეს (სამხრეთ რაოლანდის ახალი სახელმწიფო) დამოუკიდებლობა. ქვეყნის ლედაქალაქ სოლბებურის კი პარარევიწოდა.

როლოზნიკი კონსტანტინე კონსტანტინეს ძე (1760-1838), რუსი დიპლომატი. დიპლომატიური საქმიანობა დაიწყო 1803 საგარეო საქმეთა კოლეგიაში. 1807 რუსეთის საიმპერატორო კარის დაჯალბით გაიგზავნა სერბიაში, სადაც თურქეთის წინააღმდეგ სერბებისა და რუსების ერთობლივი სამხედრო მოქმედების შეთანხმებისათვის უნდა მიეღწია. 1819-37 საგარეო საქმეთა სამინისტროს ამისი დეპარტამენტის დირექტორია; 1832 – სენატორი. 1833 კი საგარეო საქმეთა სამინისტროს საბჭოს წევრი. 1838 შეეცადა იქნა სასულშვილის საბჭოს წევრად. საგარეო საქმეთა მინისტრების არყოფნის შემთხვევაში ბევრჯერ ასრულებდა მათ მოვალეობას.

როზენი რომანის ძე (1847-1922), რუსი დიპლომატი. 1877-79 ასრულებდა იაპონიაში რუსეთის საქმეთა რწმუნებულის მოვალეობას. 1886-89 შესახაბისი დაჯალბით იმყოფება აშშ-ში. 1890-95 – რუსეთის დესპანი მექსიკაში, 1895-97 – სერბიაში, 1897-99 – იაპონიაში; 1898 ხელე მოაწერა რაზმენ-სისის ოქმს (ის. *როზენ-სისის ოქმი 1898*). 1899 – რუსეთის დესპანი ბაგრაიაში. შემდეგ საბურსკისში. 1902 იგი კვლავ იაპონიაში იგზავნება, რაიჯორი რუსეთის სრულუფლებიანი წარმომადგენელი. რუსეთ-იაპონიის ომის დროს კი ინიშნება უკანად ამშ-ში. 1905 მონაწილეობდა პორტსმუთის სამშვიდობო მოლაპარაკებაში. 1917 ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ ემიგრაციაშია ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

როზენ-სისის ოქმი 1898. ხელმოწერილი იქნა გოკიოში 13(25).IV იაპონიაში რუსეთის წარმომადგენლის რ. რ. *როზენისა* და იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრის ბარონ სისის მიერ. ეს დოკუმენტი წარმოადგენდა 1896 ლონდონ-იაშმატაგას ოქმის ერთგვარ დამატებას. 1898 იაპონიის მთავრობა შეეცადა, რუსეთს მთავრობისაგან მიეღო კორეაში თავისუფლად მოქმედების ნებართვა. სანაყლოდ იაპონია ეწოდა რუსეთის „საგანგებო ინტერესებს“ მასშურიაში. იაპონიის მთავრობის ამგვარი წინადადება რუსეთის მთავრობის მიერ უარყოფილ იქნა, რადგან ეს გაართულებდა ურთიერთობას პრიტანეთთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან. საბოლოოდ, რუსეთ-იაპონიის შოლაპარაკება დასრულდა ერთგვარი კომპრომისით, რომელიც აისახა კიდევ აღნიშნულ ოქმში. შეთანხმების თანახმად, რუსეთმა და იაპონიამ აღიარეს კორეის სრული დამოუკიდებლობა. მსარეოვი ვაღლებულების იღებდნენ, არ ჩარეულყვენ კორეის საშინაო საქმეებში. ამასთანავე, მხარეებს მხოლოდ ერთმანეთთან კონსულტაციებისა და შეთანხმების შემთხვევაში უძლედა ნება, დასმარბოდნენ კორეის სამხედრო ინსტრუქტორთა და სხვადასხვა სფეროს საკუთალისგებით. რუსეთის მხარეს ხელი არ უნდა შეეშალა იაპონია კორეის საეპრო-სამრეწველი ურთიერთობებისათვის. მიღწეული კომპრომისით არც რუსეთის და არც იაპონიის მთავრობა არ იყო ყმაყოფილი და ამიტომ 1900 რუსეთის მხარის ინიციატივით კვლავ განახლდა რუსეთ-იაპონიის მოლაპარაკება. შაგრამ ფორმალურად 1898 ოქმი ძალაში იყო რუსეთ-იაპონიის ომამდე.

როზან პარა (Roman Hara) ეტიტორ უგო (1935-76), კოსტა-რიკელი პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. მიღებული აქვს სახელწოდება განაილება. სწავლობდა კოსტა-რიკის უნივერსიტეტში იურიდიულ და ეკონომიკურ ფაკულტეტებზე. 1960-69 ეკავა ხელმძღვანელი თანამდებობები ნაიონალურ-ვანაიათაიყულეხელ მმართველ პარტიაში. იყო პარტიის შემსრულებელი გენერალური მდიანი; 1966-დან 1970-მდე ამავე პარტიის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გამოკვლევების ცენტრის ხელმძღვანელის მოადგილე. აქტიურად მონაწილეობდა კოსტა-რიკის ახალგაზრდულ და სტუდენტურ მოძრაობებში; 1970-დან – კოსტა-რიკის უღი საფრანგეთში, პარტიის წარმომადგენელი იესრკოში. 1971 წლის მახისიდან არის ელჩი შეთავსებითი სრკ-ში.

რომელი (Romel) ღდრის-კრისგოე (1781-1859), გერმანელი ისტორიკოსი, ეთნოგრაფი და ფილოლოგი. *ნაპოლეონ I-ის* წინააღმდეგ გამოსულეხში მონაწილეობისათვის იძულებული იყო, დაეტოვებინა გერმანია. 1811-14 ხარკოვის უნივერსიტეტის მიწვევით მუშაობდა ლათინური სიტყვიერებისა და სიძველეთა კათედრის პროფესორად. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ შექმნა თავისი მთავარი ნაშრომი „პეტენის ისტორია“ (ტ. I-10, 1820-58). რის პირველ სამეცნიერო ნაშრომი, რომელმაც მას სახელი გაუთქვა როგორც აღმოსავლეთმცოდნე, იყო „ახე ლუიდას არბების აღწერა“ (1820). 1803 გამოქვეყნდა მისი „კავკასიის რეგიონებისა და ხალხების სტრატონიკული აღწერილობის კომენტარები“, ხოლო 1808 – „კავკასიის სალსები მოგზაურობის აღწერათა ცნობების მისხელთ“. კავკასიის ბუნების, მის ბინადრთა ყოფა-ცხოვრების, პოლიტიკური ვითარებისა და ისტორიული წარსულის გადმოყვებისას რ. ვერდნიობა და მოგზაურთა და მკვლევართა ფართო წრეს (სტრატონიდან – კონსტანტე მოროგენეველ, ბარბაროდან – გურნევი რამლე, ლე ბრიუნდან – ვიტსენაელი), თუმცა ზოგჯერ მათ შეეღმობესაყ იმეორებს. ნაშრომში დიდი ადგილი ეთმობა საქართველოს, მის ცალკეულ კუთხეებსა და გომებს. რ. დამებითად ძახისათებს ქართველებს, ხაგავებოდ აღნიშნავს, რომ საქართველოში სხვა ხალხებთან ერთად ცბრალეული ყოველგვარი შევიწროების გარეშე ცხოვრობენ გელისტიკილით აღწრის საქართველოს საეალოდ მდგომარეობას, რომელიც დაექემამეს და მთიულთა სათარემოდ აქციეს გარეშე თე მინაურმა მტრებმა. ეკონომიკის აღეუმის, რომწველობისა და მწარმოებელი კლასის უქონლობის პირობებში მას მხოლოდ სასწაულის იმედ აქვს ქართველი ერის აღმოსინებისა. იგი წერს: „...თუ რუსეთი საქართველოს არ გამოეყენებოდა როგორც სამუალებს საკუთარი ზრდის მიზნისათვის, ან უცხო მისაზრებით, არამედ პატვის სეებს მას როგორც ერს, ასეთ შემთხვევაში შეიძლება დაღვს დრო, როდესაც კავკასიის ყელი წარმოიღვდება მეორე უღადალ“. ნაშრომში წარმოდგენილია საინტერესო ისტორიული წიადსელები და იღეები ცალკეული ხალხების ეთნოგენეზის შესახებ. დაწართში მოყვმულია კავკასიის ისტორიის პერიოდმაიკის კდა, ცალკე ათაები უძლებება კოლებს, ამორსალებს, აზბანელებს, კავკასიის ებრალეებს, აგრეთვე ქუნებსა და ფინურ-ბერულ გომებს.

„რწმის კლუბი“. საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, როპლის შემადგენლობაში შედიან დასავლეთის და ზოგიერთი განვითარებადი ქვეყნის მეცნიერები, საქმიანი წრეების წარმომადგენლები, პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწეები. შეიქმნა რომში 1968. „რ.კ.“ ცნობილი გახდა თანამედროვეობის გლობალური პრობლემების გამოკვლევებით, რომლებიც ქვეყნდება მოსხუნების ფორმით („განვითარების საზღვრები“ – 1972, „საერთაშორისო წესრიგის გადახედვა“ – 1975, „საერთაშორისო წესრიგის მიზნები“ – 1977 და სხვ.).

რწმის ძირითადი 1952 (კონვენცია დელამონის მედაპირზე მესამე პირებისათვის უცხოების საპატიო ხომალდების მიერ მიყენებული ზიანის შესახებ), შემუშავდა სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ეგიდით. ხელი მოაწერეს რომში 7.X. ძალაში შევიდა 4.II.1958. კონვენციის მიზანია, უზრუნველყოს უცხოეთის საპატიო ხომალდების მიერ დელამონის მედაპირზე ფიზიკური და იურიდიული პრეტენზიების მოყენებული ზიანის კომპენსაცია. კონვენციაში განმკვიცვებულია საპატიო ხომალდის მფლობელის აბსოლუტური პასუხისმგებლობის პრინციპი, ანუ იმ პირის, რომელიც სარგებლობდა ხომალდით ზიანის მოყენების მომენტში. მფლობელის პასუხისმგებლობის საფუძველი თვით საპატიო ხომალდით ან მისგან ჩამოვარდნილი რაიმე ნივთით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება არ ხდება, თუ ზიანის მიყენება გამოწვეულია მხოლოდ ფრენის ფაქტთან გამომდინარე. ზიანის მიყენების ფაქტი უნდა დაამტკიცოს დამარაღებულმა მხარემ. ოქმი კონვენციაში ცელიებების შესახებ სულმოწერილია მონრეალში 23.IX.1978. ოქმი მნიშვნელოვანად ზრდის პასუხისმგებლობის ფარგლებს, განამტკიცებს ფაქტური ექსპლადატორის პასუხისმგებლობის პრინციპს და ა.შ.

რწმის ქმნილი 1934. ხელმოწერილ იქნა რომში 17 მარტს იგალოს მთავრობის მეთაურის *შუსლონის*, ავსტრიის კანცლერ *ლოლუუნის* და უნგრეთის პრემიერ-მინისტრ *გომბოშის* მიერ. მიზანდასახება მხარეებს შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობის მომდგომი განმტკიცება. რ.წ.-ით უკუგდებულ იქნა ფაშისტური იგალოსის მფლობელობა, ავსტრია და უნგრეთი თავის საგარეო პოლიტიკის ორიენტაციაში მოექცია. რ.წ. შედეგობადა ერთი პოლიტიკური და ორი ეკონომიკური ხასიათის დოკუმენტისადა. პირველი ოქმი ითვალისწინებდა თანამშრომლობას პოლიტიკურ სფეროში და რომელიმე მხარის მოთხოვნის შემთხვევაში მთავრობათა შორის კონსულტაციების გამართებას. მეორე დოკუმენტი საუბარია არსებულ საეპრო შეთანხმებათა შემდგომ გაფართოებაზე, ურთიერთ-შორის უქსპორტის გააღვივებასა და საგარანტიო მოძრაობის განვითარებაზე. მესოლინიმ და დოლუშენმა დამატებით სელი მოაწერეს მესამე ოქმს, რომლის მიხედვითაც უნდა გამართულიყო მოლაპარაკება ავსტრიასა და იგალოს შორის ახალი საეპრო შეთანხმების დადებისა და იგალოში შემოზღუდულ ავსტრიულ ნაწარმზე შეღავათიანი ბაჟის დაწესების შესახებ. 1936 წლის იანვარში ავსტრიასა და გერმანიას შორის დადებული ხელშეკრულებისა (რომელიც ფაქტობრივად აიძულებდა ავსტრიას თავისი პოლიტიკა გერმანიის ინტერესების შესაბამისად წარემართა) და 1936 წლის ოქტომბერში შექმნილი იგალო-გერმანიის კავშირის შემდეგ (იხ. *ლურს ბერლინი*

როში) რ.წ.-ზე ფაქტობრივად დაყრდნობა თავისი მნიშვნელობა.

უბს.: L.N.T.S. vol. 154, pp. 281-303.

რწმის პეპი (ლათ. *papa*-ბერძნ. *papas* – მამა), კათოლიკური ეკლესიისა და *ვატიკანის* სახელმწიფოს მეთაური. რელიგიური გრაფიკის მიხედვით, რ.პ. ითვლება ქრისტეს მოციქულის („ქრისტეს ვიკარის“), პეტრეს მოადგილედ. კარდინალიატიდან რ.პ.-ს კონკლავი ირჩევს მთელი სიოცილისა ვადათ, 1523-დან (კლემენტ VII) 1978-მდე (იოანე-პავლე II) რ.პ.-დ პრაქტიკულად მხოლოდ იგალოებს ირჩევდნენ. მისი ხელისუფლება შეეზღუდა დავია, მისი საეკლესიო პრიმატი გმყარება ვატიკანის I საეკლესიო კრების (1869-70) გადაწყველებას, ხოლო ეკლესიის მმართველობაში სომინალურად მონაწილეობას ვატიკანის II საეკლესიო კრების (1962-65) დადგენილების შესაბამისად (ეპისკოპოსთა კოლეგია). 1965 შექმნილ ვატიკანის სინოდს მხოლოდ სათათბირო სხის უფლება აქვს. რ.პ. იწვევს მსოფლიო საეკლესიო კრებებს, ამტკიცებს მათ დადგენილებებს, ანიჭებს კარდინალის წოდებას; ამტკიცებს ეპისკოპოსებს, მას ექვემდებარებთან მონაშენური ორდენების გენერლები. რემიუსტია ვატიკანშია. იგი ვატიკანის უმუხლადეი გააგებებლია, აგარებს საკუთარ სამინისტო და საგარეო პოლიტიკის თავისი ლეგატების, ენციკლიკებისა და ეპისკოპოსთა მემურობით. სხვადასხვა ქვეყანაში რ.პ. გაეულსას ახლეს კათოლიკური პარტიების, პროუკატორებისა და საეპრო ორგანიზაციების მოღვაწეობაზე.

რწმის პეპი 1935. შეთანხმებითა კომპლექსი საყრანგეოსა და იგალოს შორის ხელმოწერილ იქნა რომში 7 იანვარი იგალოს მთავრობის მეთაურის *შუსლონის* და საყრანგეოსის საგარეო საქმეთა მინისტრის *ლაუალის* მიერ. მიზანდასახება მხარეებს შორის არსებულ ძირითად სადაეო საკითხთა დარეგულირებას. ავსტრიის საკითხში გერმანიასთან არსებულმა უთანხმოებამ და ვითოების წინააღმდეგ ავსტრიის საშეშინა აიძულა ფაშისტური იგალოა, მოექმნა კომპრომისი საყრანგეთთან. იგალოსა და გერმანიის დაახლოებით შემუშოებული საყრანგეთი კი, თავის მხრივ, ცდილობდა იგალოსი ყურადღება აღმოსავლეთ აფრიკისაკენ მიემართა. რ.პ.-ის საყრანგეთი იგალოსა უთანხმოება თავისი აფრიკული კოლონიების ნაწილს – 114 ათასი კვ. კმ ფართობის გერმანიის ლიბიის საზღვართან, სომალის ფრანგულ საზღვართს მცირე ნაწილს (800 კვ. კმ) და უქნულ დემოკრატია, ავსტრიულ ვიბოტი – ადის-აბების რკინიგზის აქციების 20%-ს. ვარდა აისია, სიადქლო მოლაპარაკებების დროს დაეაღმა მუსოლინის მისკა მოქმედების სრული თავისუფლება ვითოობაში (თუქცა, ეს არ იქნა ჩაწყობილ შეთანხმებაში). თავის მხრივ, იგალომ ხელი აიღო საყრანგეთის საშლოშეკლირებ აფრიკაში (თუნის, ჩადის გბის მისადგომები, ავსტრიულ ლურფინი, რომელსაც ლიბიას აკავშირებს აფრიკის ეკვატორულ ნაწილთან). მხარეებსა დადასტურეს ავსტრიის დასოქცობა ობის შენარჩუნების აუცილებლობა. შეთანხმება ითვალისწინებდა მომავალში ლუნის პაქტის დადებას, რომელიც ავსტრიის დამოუკიდებლობის გარანტი უნდა ყოფილიყო. რ.პ.: ფ. ქტიურად შემზად იგალოს

აგრესია ეთიოპიაში. თუმცა, მან ვერ გადაწყვიტა იგალობა და საფრანგეთის შორის არსებული წინააღმდეგობანი, ვერც იტალია-გერმანიის დაახლოება შეაჩერა და ვერც აფრიკის დამოუკიდებლობა უზრუნველყო. გერმანიის, პოლონეთისა და უნგრეთის წინააღმდეგობის გამო არ იქნა მოწვეული კონფერენცია, რომელსაც ლენის პაქტის პროექტი უნდა განეხილა. 1938 წლის დეკემბერში იტალიამ გააუქმა რ.პ.-ის შეთანხმებები.

ჯეხლ: B.F.S.P. vol. 139, pp. 946-51; Documents on International Affairs. 1935: vol. 1. 2, Oxford, 1936-37. vol. 1, p. 19.

რომის ხელშეკრულება პეროის ეპონომიკური ბაპტიანების დაარსების შესახებ 1957 („საერთო ბაპტიანი“), ხელ მოეწერა 25 მარტს რომში განუხადებული ვადით. ძალაში შევიდა 1958 წლის 1 იანვარს. „საერთო ბაპტიანი“ წევრები გახდნენ: იტალია, ლუქსემბურგი, ბელგია, ნიდერლანდი, საფრანგეთი, გერმ (დაარსების დღიდან), დიდი ბრიტანეთი, დანია, ირლანდია (1973-დან), საბურთეთი (1981-დან). ის აგრეთვე სტ. *ვეროპის კავშირი*.

რომულო (Romulo) კარლოს პენია (დ. 1899), ფილიპინელი დიპლომატი. 1941-მდე მთელი რიგი გაზეთების გამომცემელი; 1941-44 აშშ-ის კარებში საგანგებო სამსახურშია; 1944-46 - აშშ-ში ფილიპინების რემიცი-კომისარო; 1950-52 - საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1952-53 და 1955-62 - ელჩი აშშ-ში; 1966 - საგარეო საქმეთა მინისტრი. იყო ფილიპინების დელეგაციის მეთაური გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებზე, ასევე *1945 სან-ფრანსისკოს კონფერენციას* და *1955 ბანდუნგის კონფერენციას*. არის რამდენიმე წიგნის ავტორი საერთაშორისო პოლიტიკის საკითხებზე. გამოდიოდა ამერიკის პოლიტიკის მომხრედ აზიში. მაგრამ 60-იანი წლების ბოლოს შეიყვანა პოპილია და გახდა ფილიპინების დამსუიქებელი სამინიარო პოლიტიკისა და აშშ-თან არასრულყოფილი ხელშეკრულების გადასინჯვის მომხრე.

როსპ ბიორგნის ძე, ქართველი დიპლომატი, მოღვაწეობდა XVIII ს-ში. 1736 ქართლში, ირანელი სარდლის ნადირ-ყულის (შემდეგ *ნადირ-შაჰის*) თარეშის დროს, *თიბურამ II-მ* იგი რუსეთში გაგზავნა დელოვალ ანა იოანეს ასულთან მათგან ყუღალი სესის მიღების თხოვნით.

ლოტ: კ ა ნ დ ე ლ ა კ ს ნ. ქართულ საღვთო მკვერმეგველებს; თბ., 1966.

როსპოპს მამა 1658 (დანიასა და მეციას შორის), დაიღო 26-27.11 როსკილეში (დანიამ); დაასრულა დანია-მეციის დში, რომელიც 1657 წლის მაისში-აღიწყო დანიამ მისთვის არაქმურული ბრძოლებს შავის (1645) გადასინჯვის მიზნით. რ.პ.-ის თანახმად, დანიამ მეციის გადასჯ პროციუციის სკონე, პა... ლანდი, ბლკინე, ბოპუსუნე სოარევიანი; საკუთრივ დანიის გერცგორიტიან შეეციას გადაცა ბონინალიზმის კონძული ბალტიის მღვაში. დანიამ იყისრა ვალდებულება, უარი ეთქვა მეციის წინააღმდეგ მიმართულ ყველა კავშირსა და

ხელშეკრულებაზე, ხელი შეეშალა ბალტიის სრუტეებში შეეციისადმი მგრულად განწყობილი ქვეყნების ფლოტების გასვლი-სათვის და სსე. რ.პ-მა ნახევარ წელწაღებ ნაკლებ იარსება. შეეციასა და დანიას შორის მოლაპარაკებათა გავრძელები-სას მათ შორის შეეცა უთანხმოებები აღმოცენდა, რაც ახალი რომის დაწყების საბაბად იქცა (1658 წლის აპრილში). ომი დასრულდა დანიისათვის კეთილსასურველი *კოპენჰაგენის მავთი 1660*.

როსტომ მშრმიანი, გურიის მთავარი 1534-64, *მამია I გურიელის* ძე. აქტიურად იბრძოდა ოსმალეთის აგრესიის წინააღმდეგ. 1535 რ.პ. დაეხმარა იმერეთის მეფე *ბაგრატ III-ს ყვარყვარე III* ათაბაგის წინააღმდეგ მურჯახეთის ბრძოლაში. ამ ბრძოლის დროს გურიელის რამზმა ყვარყვარე III შეიპყრო. მაღლიურმა მეფემ რ.პ.ს სამცხე-საათაბაგოს ნაწილი - აჭარა და ჭანეთი უბოძა. რ.პ. დაეხმარა ბაგრატ III-ს ოსმალეთის წინააღმდეგ ქარაღაქისა (1543) და სოხოსის (1545) ბრძოლებში. მისი საქმიანობით განრისხებულმა ოსმალებმა გურიაზე გაილაშქრეს. 1547 ოსმალეთის ფლოტი გურიის სანაპიროს მი-აღება, თურქებმა გონიოსა და ბათუმის მხარეები დაიკავეს. რ.პ-მა დაეხმარა ბაგრატ III-სა და სამცხე-საათაბაგოს *ლევან I დადიანს* სისოვია. იმერეთის მეფის ინტრიგის გამო რ.პ. მტერს მარტო შეებრძოლა, დაამარცხა და მდ. კოროხის გაღმა განდევნა. თურქებმა აჭარა და ჭანეთი მანყ შეინარჩუნეს, გონიოს ისე გააპარეს და თავიანი ფორპოსტად აქციეს. 1548 ბაგრატ III-მ შეიპყრო ლევან I დადიანი. მან ეს აშმაგი როსტომს აყნობა და წინააღმდეგ მისცა, ერთად ეხლაშქრათ და გაენაწი-ნებინათ სამცხე-საათაბაგოს. ამ სერხით ბაგრატ III-ს გაპლიერებულ გურიელის შეპყრობა და მთელი დასავლეთი საქართველოს თავის მტრისაგან დასაცავად გურიაში გაიშარა, მაგრამ რ.პ. მიუხედავ ჩანაფიქრს და არ ეხალა. იგი ბაგრატ III-ის წინააღმდეგ საბრძოლველად *ქიანისრო II ათაბაგს* მეუ-თანხმდა. მათ 1550 გელათის სამრეკლოში დაწყებული ლე-ვან I დადიანი გამოაპარეს და ეკლავ სამცხე-საათაბაგოში გაამო-ყრეს. ამ დროიდან გურიის სამთავრო საბოლოოდ გამოყო-ვიერეთის სამეფოს. ირან-ოსმალეთის 1555 *შაჰისის მავთი* გურიის სამთავრო ოსმალეთის გავლენაში მოექცა. რ.პ. ამის შემდეგვე განაგროვდა ბრძოლის ოსმალეთის წინააღმდეგ და არც იმერეთის მუცეს ემორჩილებოდა.

წყარო: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოც., ტ. 2, თბ., 1959; ე ა ს უ გ ა ა, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა-ქციე, ს. ყაუ-ჩიშვილის გამოც., ტ. 4, თბ., 1973.

ლოტ: ე ა უ გ ა ე, ბრძოლა ქვეყნის მთლიანობის აღდგენისათვის და აგრესიასა წინააღმდეგ XVI ს-ის I ნახევარში-წგასაქართველის ისტორიის ნარკვევის, ტ. 4, თბ., 1973.

როსტომი, ხოსრო მირზა (დაახლ. 1565-1658), ქართლის მეფე 1632-58, ქართლ-კახეთის მეფე 1648-56. აღიზარდა ირანში. იქ დააწინაურა გიორგი *საკაძემ*. შაჰ-აბას I-მა დანიშნა ყულარა-დასად შემდეგში მთილი ისპანის მოურავობა. შაჰის სიყვარ-ლის შემდეგ გადაამწყვეტა ირანის მეფისაგან ახალი შაჰის გახატე აყენაში. ამის შემდეგ რ-ის შემდეგ დააყენა შაჰის კარზე კილე უფრო გაიზარდა და ფაქტიურად იგი განაგებდა ირანს. 1632 შაჰმა იგი ქართლის მეფედ დაამტკიცა. *თიბურამ I* იძულებუ-ლი გახდა იმერეთში გადასულიყო. 1633, პოლიტიკური მოსაზრე-

ბით, რ-მა ცოლად შეირთო სამეგრელოს მთავრის *ლევან II დადიანის* და მარიამი. 1634 თეიმურაზმა დაიბრუნა კახეთი. რ-მა ცნო თეიმურაზის მეფობა კახეთში, მაგრამ არსებულ ვი-
 აარებას თეიმურაზი არ ურიგებდა. იგი დაეწინაურდა ცილობა-
 და რ-ის განდევნას ქარაილიდან. 1648 რ-მა კახეთში ილაშქრა
 და თეიმურაზი საბოლოოდ განდევნა იქიდან. მიუხედავად იმი-
 ასა, რომ რ. ირანის ეპასლი იყო, არ იყო რუსეთთან კავშირის
 წინააღმდეგ.

რუსტომ ჯაყელი, ახალციხის ფაშა 1647-59. მისი დროიდან იწყება
 შესხეობის ფეოდალთა მასობრივი გამაჰმადიანება. რ.ჯ.
 ხელს უწყობდა ქართველი სოციალურ-პოლიტიკური სისტემის
 თურქულითა; შექცვლას, დასავლეთ საქართველოს სამეფო-
 სამთავროებს შორის მტრობის გაღვივებას.

წყარო: ე ა ხ ე გ ა , ადვრა სამეფოს საქართველოსა.-წკ-
 ქართლის ცხოვრება. ს. ყაბიძისეის გამოც., ტ. 4, თბ., 1973.

ლექსი ე ა ნ ა ე მ, საქართველოს მშველთა ურთიერთობის ის-
 ტორიიდან (XVI-XVII სს.), თბ., 1971.

რუსტომიანი თეოდორე ვასილის ძე (1763-1826), რუსი სახელმწი-
 ფო მოღვაწე, გრაფი (1799-დან). 1798-1801 ფაქტობრივად
 ხელმძღვანელობდა რუსეთის იმპერიის საგარეო საქმეთა კო-
 ლეგიას. 1801 გადადგა. 1812 წლის მაისიდან 1814-მდე იყო მხე-
 დართისთავარი (გენერალ-ლეიტენანტი) მოსკოვში; 1812 სა-
 მამულო ომის დროს ახორციელებდა ანტიფრანგულ პროპა-
 განდას, შინაშესწავლიანწილად – დეპუტაციურს; 1814 დაინიშნა
 სახელმწიფო საბჭოს წევრად; 1823-დან კელავ გადადგა. 1812
 შემდეგ მას დამუშავდა მოსკოვის ხანძრის ინიციატორობა,
 თუმცა თვითონ საჯაროდ უარყოფდა ამ ვერსიას. ამისათვის
 მან საგანგებოდ დაწერა „სიმაართლე მოსკოვის ხანძრის შეს-
 ახებ“ (1823).

როჯერსი (Rogers) უილიამ ჯორს (დ.1913), ამერიკის პოლიტიკურ
 მოღვაწე, დიპლომატი. 1969-დან 1973-მდე – აშშ-ის
 სახელმწიფო მდიანი რ. *ნიქსონის* მთავრობაში; 1938-42 –
 საოლიო პროკურორის თანამემწე. 1942-46 მსახურობდა
 საზღვაო ავიაციამში; დემობილიზაციიდან ერთი წლის განმავ-
 ლობაში მუშაობდა ნიუ-იორკის საოლიო პროკუატურაში; 1947-50 –
 აშშ-ის სენატის იურისკონსულტი; 1950-52 დაკავებულ
 იყო კერძო იურიდიული პრაქტიკით; 1952 იღუბა აქტიურ
 მონაწილეობას ეიზენჰაუერ-ნიქსონის საარსყველი კამპანიაში.
 არჩევნებში რესპუბლიკელითა გამარჯვების შემდეგ დაინიშნა
 ოსტრეიის მინისტრის მოადგილად (1953-57); 1957 – აშშ-ის ოს-
 ტრეიის მინისტრი. ემსრობდა სსრკ-სა და აშშ-ს შორის სტრატე-
 გიული შეიარაღების შეზღუდვის კურსის დაფუძნებას. ამერიკის
 დელეგაციის შემადგენლობაში მონაწილეობდა მილიო საბჭო-
 თა-ამერიკულ მულტარაკეებში მოსკოვში (1972 წლის მაი-
 სი). 1973 წლის იანვარში აშშ-ის სახელით პარიზში ხელი მოაწ-
 ვრა ხელშეკრულებას ომის შეწყვეტასა და ეიგნაში მშვი-
 დობის აღდგენაზე. ლ.ი. *ბრეტენტის* ამერიკაში ისტორიული
 ემიგრის დროს ხელი მოაწერა საბჭოთა-ამერიკულ შეთანხმე-
 ბას მსოფლიო ოკეანის გამოკლევებისთან დაკავშირებით.

როზეველტი (Roosevelt) თეოდორ (1858-1919), აშშ-ის სახელმწი-
 ფო მოღვაწე. ეკუთვნოდა რესპუბლიკურ პარტიას. 1895-97 –

ნიუ-იორკის პოლიციის დეპარტამენტის პრეზიდენტი; 1897-98 –
 საზღვაო მინისტრის თანამემწე; 1899-1900 – ნიუ-იორკის მგა-
 გის გუბერნატორი; 1901 წლის იანვარში აშშ-ის ვიცე-პრეზი-
 დენტი გახდა, სოლი 1901 წლის სექტემბერში (მაკ-კინლის მე-
 ლელობის შემდეგ) – პრეზიდენტი. 1904 აირჩიეს პრეზიდენტად.
 რ. ატარებდა აქტიურ საგარეო პოლიტიკურ კურსს. ლათინური
 ამერიკის ქვეყნების მიმართ გამოაცხადა „ღილი ხელკეცი“
 პოლიტიკა. მისი მმართველობის დროს გატარდა კუბის მიმი-
 რი ე.წ. „პლატის შესწავლა“. 1903 წლის ნოემბერში აშშ-მა
 პანამას წაართვა პანამის არხის ზონა. 1904 რ. გამოვიდა „*შორ-
 როს დოქტრინის*“ ახლებური განმარტებით, რომელიც გულისხ-
 მობდა აშშ-ის თავისუფლად ჩარევის ლათინური ამერიკის ქვეყ-
 ნების საზღვარ საქმეებში. იგი აიხსლებდა: „რომელიმე
 ამერიკულ სახელმწიფოში ქრონიკული არეულობის
 შემთხვევაში“ აშშ-ის ეალია, აიღოს თავის თავზე რევიინში
 საერადაშორისო პოლიციის როლი (ე.წ. „რუმეკლეს დოქტრი-
 ნა“). მისი მთავრობა ფინანსურ და დიპლომატიურ დახმარებას
 უწევდა იაპონიას რუსეთ-იაპონიის ომის (1904-05) დროს. მისი
 შუამდგომლობით დაიდო 1905 *პორტსმუთის საბჭო*
ხელშეკრულება. 1912, პრეზიდენტის არჩევნების დროს, რ.
 უროველი პროგრესისგული პარტიის უთა-ურთი დაბარჩე-
 ბელი იყო, მაგრამ პრეზიდენტად ეუდრო *ვილსონის* არჩევის
 შემდეგ, ეს პოლიტიკური პარტია დაიშალა.

როზეველტი (Roosevelt) ფრანკლინ დელანო (1882-1945), აშშ-ის
 სახელმწიფო მოღვაწე, აშშ-ის პრეზიდენტი 1933-45. სწავლობ-
 და პარვარდისა და კოლუმბიის უნივერსიტეტებში. 1910 ნიუ-
 იორკის შტატის სენატის პარჩივს დემოკრატიული პარტიიდან.
 1913-20 იყო საზღვაო მინისტრის თანამემწე. 1920 დემოკრა-
 ტიულმა პარტიამ წამოაყენა კანდიდატად აშშ-ის ვიცე-პრეზი-
 დენტის პოსტზე. არჩევნებში დამარცხების შემდეგ დაუბრუნდა
 კერძო იურიდიულ პრაქტიკასა და მქარამულობას. 1921 პოლი-
 თიილიგიით დააეაღდა და თავისუფლად მოძრაობის უნარი
 საშუალოდ დაკარგა. 1929-30 ნიუ-იორკის შტატის გუბერნატო-
 რია. 1932 დემოკრატიის არჩევნებში გაიმარჯვა და 1933 მთეა-
 ლეობის შესრულებას შეუდგა. მუდმივლ ომბუქერი იქნა არჩე-
 ული პრეზიდენტის პოსტზე (1932, 1936, 1940, 1944). საგარეო პოლი-
 ტიკაში რ-მა თავი გამოიჩინა როგორც რეალისტმა პოლიტიკო-
 სმა. 1933 დიპლომატიური ურთიერთობა დაამყარა საბჭოთა
 კავშირთან. ლათინური ამერიკის ქვეყნების მიმართ „კუთილ-
 მემობლობის“ დოქტრინა გამოაცხადა. მთორე მსოფლიო ომში
 აშშ-ის ჩაბმის (1941 წლის დეკემბერი) შემდეგ მან ღილი
 წყლები შეიგნა ანტიგაბელერული კოალიციის შექმნისა და
 განმტკიცების საქმეში. *თეორიის (1943)* და *ყარობის (1945) კონ-
 ფერენციებზე* იგი დიდ მნიშვნელობას ანაჰებდა ომისშემდგომ
 თანამშრომლობის განვითარებას. იყო ურთ-ურთი ინიცია-
 ტორი *გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის* (გაერო) შექმ-
 ნისა.

რუთის მისია 1917, აშშ-ის დიპლომატიური ოქნა ანტანტის
 სახელდრო კავშირში რუსეთის დატყობის შინნია. 1917 წლის
 მარტში რუსეთის დროებათი მთაქრობის ცნობას აშშ-ის აღ-

მინისტრაციის მიერ მოჰყვა დიპლომატიური მისია, რომლის სათავეში იდგა სახელმწიფო მდივანი რუთი, მისი წევრები კი სამხედრო და ბიზნესის წრის წარმომადგენლები იყვნენ. მისია პეტროგრადში ჩავიდა 13 ივნისს და მამინძვე შეუდგა „სამოტო-დოვრბრივი აზრის“ დამუშავებას, რომ ომი საბოლოო გამარჯვებამდე უნდა ეგვრებულაყო, რისიანსური წრეები დროუბისა მთავრობას ალუქიქამბდნენ კრუდიტების გამოყოფას იარაღისა და სამხედრო ამუნიციის შესაძენად. მისიამ მოლაწყოება დაასრულა 9 ივლისს.

რუთი-ბაპაპირას მეთანხმება 1908. დაილო 30 ნოემბერს აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის რუთისა და ეანინტრომბი იაპონიის ელჩს ცაკაპირას შორის (ნოტების გაცვლის ფორმით). შეთანხმება იყო შედეგი აშშ-ისა და იაპონიის მთავრობათა ცდისა — განემსჭვანო: მათ ქვეყნებს შორის არსებული დასაბუღობა. ამ მიზნისა დილო აშშ-იაპონიის ჯენტლმენური მეთანხმება აშშ-ში იაპონური ემიგრაციის თაობაზე, აგრეთვე, 1908 წლის 5 მაისის საარბიტრაჟო კონვენცია და რ.ბ.შ. იგი ვრცელდებოდა წყნარი ოკეანის მთელ აუზზე, აღიარებდა მოლაპარაკების მიწარმოებულ თითოეული ქვეყნის გერციგორული მფლობუღობის პატივიცემის პრინციპსა და სტატუს-კუის გენაროუნებას ამ რაიონში. ამავე მეთანხმებაში ცნო ყოველი გერციგორული შენაბენი, კონცესია და პრივილეგია, რაც კი იაპონიაში მიიღო პორტსმუის მოლაპარაკებით, რომელიც შემდეგ დამტკიცებულ და გაფართოებულ იქნა 1905 იაპონია-ჩინეთის მოლაპარაკებით, აგრეთვე საფრანგეთი-იაპონიისა და რუსეთი-იაპონიის 1907 მეთანხმებით. რ.ბ.შ-მ დელარაციულად დაამტკიცა ჩინეთის დამოუკიდებლობა და ხელშეწყობლობა, ასევე, ყველა ხალხის თანაბარი შესაბუღობის პრინციპი ამ ქვეყნის ეპაროზა-მრეწველობაში. შეთანხმების ბოლო (მესუთე) პუნქტში მითითებული იყო, რომ თუ წარმოიქმნება რაიმე საფრთხე სტატუს-კუის ან თანაბარი შესაბუღობის პრინციპის დარღვევისა, მაშინ აშშ და იაპონია განიხილებენ საჭირო ზომების გამოყოფების საკითხს. რ.ბ.შ. ორივე ქვეყანამ მიიჩნია თავის დიპლომატიურ გამარჯვებად, თუქა მან ვერ შეასუსტა აშშ-სა და იაპონიას შორის არსებული ანტაგონიზმი. პირიქით, შეთანხმებას ხელელი გაუხსნა იაპონიას ჩინეთზე მთქმელები-საკენ.

რუმიანსკი ალექსანდრე ივანეს ძე (1680-1745), რუსი სამხედრო მოღვაწე, დიპლომატი. 1712 წარგზავნილ იქნა თურქეთის სულთანთან თურქეთის სამშვიდობო მოლაპარაკების რაგიციორებისათვის. 1717 წელს რუსეთის ელჩ ევსელდუსისა და გოლსტინისთან ერთად ჩინაში მიიღო იმპერატორ კარლ IV-თან მოლაპარაკებაში, შემდეგ — მეფისწულ ალექსისთან (სეპაოლში), მისი რუსეთში დაბრუნების შესახებ. ამ დავალებების წარმატებით შესრულებისათვის წარადგინა გენერალ-ადიუტანტის თანამდებობაზე. 1730 გაუმწვევდა ურთიერთობა ანა ივანეს ასულის მიმართებაში, რის გამოც მიესჯა სიკდილოთ დაიჭა, რომელიც შემდეგ გადასახლებით შეუცვალეს, საიდნა-აუ დაბრუნდა 1735. 1740 ეგებენილი იქნა ელჩად კონსტანტინოპოლში, სადაც 1741 წლის 27.VIII ხელი მოაწერა კონვენციას,

რომლის თანახმად თურქეთი ვალდებული იქნა კისრუღობდა. ელარებინა რუსეთის მეფის იმპერატორის გიგული. 1742 დაინიშნა რწმუნებულად შეუციასთან სამშვიდობო მოლაპარაკების საწარმოებლად. 1744 დაბრუნდა პეტერბურგში, რის შემდეგაც დიპლომატიურ მოღვაწეობას აღარ ეწეოდა.

რუმიანსკი ნიკოლაჲ პეტრეს ძე (1754-1826), გრაფი, რუსეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1801-დან — სახელმწიფო საბჭოს წევრი, სენატორი; 1807-14 — საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1810-12 — სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე; 1914 გადადგა. რის დიდი ზინილოთქა და ხელნაწერთა კოლექციები საუესელად დაელო გერ რუმიანსკეის სახელობის მუზეუმის, შემდეგ კი (1925) ე. ი. ლენინის სახელობის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის ჩამოყალიბებას. რ. შრაველი აკადემიისა და სამეცნიერო საზოგადოების საპატიო წევრი იყო.

რუმიანო-ანტანტის ხელშეკრულება 1916. რუმიანეთის (საიდუმლო) სამოკავშირეო ხელშეკრულება ანტანტის ქვეყნებთან (რუსეთთან, საფრანგეთთან, დიდ ბრიტანეთთან და იტალიასთან), დადებული 17 აგვისტოს ბუქარესტში. ითვალისწინებდა ანტანტის მხარეზე რუმიანეთის ომი ჩაბმის პირობებს. ანტანტის ქვეყნების მხრე გარანტირებული იყო რუმიანეთის სამეფო გერციგორის მთლიანობა იმ სახლებში, რომელში იგი იმპერატორად ხელის მოწერის მომენტში. რუმიანეთი ვალდებული იყო, ომი გამოეცხადებინა ანტანტის-უნგრეთისათვის. მას ესელოდა უფლება, ამ უკანასკნელის გერციგორების ანექსირებისა. მხარეები ვალდებული იყვნენ იღებდნენ, არ დაელოთ სეპარატული ზავი, საერთო მშვიდობა კი უნდა დამყარებულიყო ერთობლივად და ერთდროულად. ხელშეკრულების თანახმად, რუმიანეთმა 1916 წლის 27 აგვისტოს ომი გამოეცხადა ანტანტის-უნგრეთსა და გერმანიას. რუმიანეთის ჯარების დაპარსებისა და ანტანტის-უნგრეთის მიერ მისი გერციგორების მნიშვნელოვანი ნაწილის ოკუპაციის შემდეგ რუმიანეთმა, აღებული ვალდებულებების საწინააღმდეგოდ, არ დაელო სეპარატული ზავი, ანტანტის-გერმანიის ბლოკსაგან დაშავდა ითხოვა. 1917 თქმანის ზავმა და შეძლევ სამშვიდობო მოლაპარაკებებმა ბუქარესტში 1918 ბოლო შოულეს მის კავშირს ანტანტის ქვეყნებთან. რუმიანეთის ხელშეკრულებ ჩაბმამ ომში ანტანტის მხარეზე გამოიყოფის შემდეგ, რომ ეფრსალის სამშვიდობო კონფერენციაზე თაიდან იქნა სამოკავშირეო ხელშეკრულება რუმიანეთსა და ანტანტის ქვეყნებს შორის.

რუმიანო-გერმანიის პარეოშიპარი ხელშეკრულება 1939-40. რუმიანეთის სადგეოსა და გერმანიის რაიხს შორის პირიდად ხელშეკრულება ეკონომიკურ ურთიერთობათა განუთიარებისათვის, ხელი მოაწერეს 1939 წლის 23 მარტს ბუქარესტში. ხელშეკრულება მთლიანად უმორჩილებდა რუმიანეთის ეკონომიკის პილდურული გერმანიის ინტერესებს. გერმანიის უფლება ესელოდა თავისი სამხედრო-სტრატეგიული ეგემების შესაბამისად გაეფენა რუმიანეთში საგზაო მანატირალეები და რკინიგზები. ხელშეკრულების საიდუმლო დაწარით აღენიდა გერმანიის მიერ რუმიანეთის სამეფოსადმი სამხედრო მასალის მიწოდების საერთო თანხას 200-250 მლნ მარკის ოდენობით. რუმიანეთის მთავრობა ვალდებული იყვნენ, ყველაწიარად წახებლისებინა გერმანულ-რუმიანული ნავთობგად-

ამამუშაველები კომპანიების მოლუაწვობა, მიეღო ყველა ზომი ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების მოპოვება-გადაამუშავების გამრჩინათვის, რომელიც ასე საჭირო იყო გერმანიისათვის ომის საწარმოებად. 1939 წლის 23 აპრილის დადებული ხელშეკრულების განვითარების მიზნით ხელი მოაწერეს მიეღო რეგ ახალ შეთანხმებებს: გერმანიის კაპიტალის მონაწილეობის შესახებ რუმინეთის სატყეო სიმძლდრის უქმლაგაციანი (ბაისი), რუმინეთ-გერმანიის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მიწოდების შესახებ გერმანიისათვის (ივლისი), ნავთობისა და ნავთობპროდუქტების მიწოდების შესახებ გერმანიისათვის იარაღისა და სამხედრო მასალის მიწოდების სამსახურად (საიდუმლო, სექტემბერი), რომინილიდან გერმანიამი სათობაპროდუქტთა მიწოდებაზე ყველა შემდეგის გაუქმების შესახებ (დეკემბერი). 1940 წლის მარტში ხელი მოაწერეს ნავთობის პაქტს, რომლის მიხედვითაც რუმინეთი ვალდებულია იღებდა, გერმანიისათვის ყოველწლიურად მიეწოდებინა 6 მლნ ტონა ნავთობი, რუმინეთ-გერმანიის საიდუმლო ოქმს (21.III.1940), რომელიც მოწმობდა, რომ რუმინეთი ბერეს კარგად და ამ მიწოდებებზე, რადგანაც ხელს იღებდა თავის საბაჟო უფლებებზე.

რუმინეთ-თურქეთის ხელშეკრულება 1933 (მეგობრობის, არბიტრაჟის, თავდაუსხმელობისა და შემრიგებლური პროცედურის შესახებ), დაილო ანკარაში 17.X ხელი მოაწერეს რუმინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა გოგულესკუმ და თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა თეფეი რუმთუ-ბეიმ (არასი) 10 წლის ვადით. რ-მს არის ერთ-ერთი იმ ხელშეკრულებათაგან, რომლებზეც მოამზადებდა ბრანკო სტანკოვიჩი 1928 და ლინდონის კონვენციიდან ადრესორის გამოუღების შესახებ; წინასწარ ემობდა ყველანაირ თავდასხმას ან მასში თანამონაწილეობას მლაპარაკებამი მონაწილე ნებისმიერი მხარის მიწადადგე. რუმინეთი და თურქეთი შეთანხმდნენ, ყველა სადაეო საკითხი, რომლებიც შეიძლებოდა წარმოქმნილიყო მათ შორის, შემრიგებლური პროცედურის გზით გადაგვრათ, გარდა ისეთებისა, რომლებიც შეიძლებოდა უშუალოდ ერთ-ერთი მხარის კომპეტენციამი ან ესებოდნენ რომელიმე მთავარის სუვერენიტეტს. განსაკუთრებული მუხლები (4-2) ითვალისწინებდა კონსულტაციების შესახებ სახელმწიფოს მიერ ერთ-ერთ მხარეზე თავდასხმის შემთხვევაში და შემრიგებლური პროცედურის წესებს.

რუმინეთ-იზრლვაპიის შეთანხმება 1921, დაილო 7 ივნისი ბელგრადში ორი წლის ვადით. ხელშეკრულება ასახავდა რუმინეთისა და იუგოსლავიის მმართველი წრეების სწრაფვას, განმტკიცებინათ მდგომარეობა, რომელიც შეიქმნა 1919 წლის საბაჟო ხელშეკრულების ხელმოწერის შედეგად. ეს ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ურთიერთ სასაქლო დახმარებას იმ შემთხვევაში, თუ უნგრეთი ან ბულგარეთი, ან ორივე ერთად თავს დაესხმოდა რომელიმე მხარეს, რათა მზანი მიუყენებინა იმ მდგომარეობისათვის, რომელიც წარმოიქმნა გრინანოსი და სენის სამხედრო ხელშეკრულებათა ხელმოწ-

ერის შედეგად მხარეები ვალდებული იყვნენ, ხელი მოეწერათ სამხედრო კონვენციისათვის, წინასწარი გაფრთხილების გარეშე არ დაემყარებინათ კავშირი მესამე სასულწიფოსთან და შეთანხმებინათ საგარეო პოლიტიკის საკითხები, რომლებიც შეეხებოდა მათ ურთიერთობას უნგრეთსა და ბულგარეთთან. რ-მს. იყო ერთ-ერთი აქტი, რომელზეც საუბრეელი ჩაუყარა მყირე ანტანტას. იგი ვაგრესულა 1923, 1926 და 1929-მდე. 1933 წლის 16 თებერვალს ვენევაში მყირე ანტანტის წვერებმა ხელი მოაწერეს ვ.წ. საორგანიზაციო პაქტს, რომელმაც განუსაზღვრა დრომდე ვაგარესულა ყველა იმ ხელშეკრულების მოქმედება, რომლებიც საუბრეულად ელო მყირე ანტანტას. 1940 ევნის არბიტრაჟმა რ-მ. შ. გააუქმა.

რუმინეთ-საზრლვაპიის ხელშეკრულება 1926 (მეგობრობის შესახებ), დაილო პარიში 10 წლის ვადით (ძალაში შევიდა 8.XI.1926) 10.VI საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრსა და საგარეო საქმეთა მინისტრს ა. ბრანამა და რუმინეთის ლესპანს კ. დიამანდს შორის. რ-ს-ხ. ერთ-ერთი იმ ხელშეკრულებათაგანია, რომლებიც საუბრეულად ელეს კავშირებს, საფრანგეთში რომ შექმნა ვეროპაში პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ. ხელშეკრულების თანახმად, ორივე მხარე ვალდებულია იღებდა, „დაუყოვნებლივ მოეწყოთ კონსულტაციები აუცილებელ მოქმედებებზე, თუ წარმოიშობოდა რაიმე შექმნა მათი კანონიერი ყოველი ინტერესებისა და წყარების წინააღმდეგ, რომელიც დაემყარა მათი მიერ ხელმოწერილი ხელშეკრულების დადების შედეგად“. ამ ხელშეკრულებებში ივლენსებოდა ვ.წ. 1920 ბესარაბიის ოქმი, რომელსაც ხელი მოაწერეს დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, იტალიის, იაპონიისა და რუმინეთს წარმომადგენლებმა. ეს ოქმი აღიარებდა ამ ქვეყნების მიერ ბესარაბიის ანექსიას, რომელიც ვანახორციელა რუმინეთმა საბჭოთა კავშირ-რუმინეთის 1918 ხელშეკრულების დარღვევით. ხელშეკრულებას იან ერთობა ოქმი, რომელშიც რუმინეთი აცხადებდა თავის გააღწევეტილებას, ვაგრესიულებინა ოკუპაციისა და ანექსიის რეჟიმი ბესარაბიაში, ასევე თანხმობის მშვიდობიანი გზით მოწესრიგების კონვენციას. ამ ხელშეკრულებამ და მასთან დართულმა ოქმმა გამოიწვია საბჭოთა კავშირის პროტესტი საფრანგეთის მიმართ. 1936 წლის ნოემბერში ხელშეკრულება ვაგრესულად იქნა 10 წლის ვადით და ძალაში იყო მყირე მსოფლიო ომის დაწყებამდე.

რუმინეთ-ჩხვრლვაპიის შეთანხმება 1921 (კონვენცია თავდაცვითი კავშირის შესახებ), ხელი მოაწერეს ბელგრადში 23.IV ორი წლის ვადით. ასახავდა რუმინეთისა და ჩეხოსლავიის სწრაფვას იმ მდგომარეობის განსამტკიცებლად, რომელიც შეიქმნა 1920 გრინანოსის სამხედრო ხელშეკრულების დადების შედეგად, რათა წინ აღდგომოდნენ უნგრეთის მიერ ამ ხელშეკრულების გადასაწყვის მცდელობას. ისინი ითვალისწინებდნენ სახმედრო ურთიერთდახმარებას უნგრეთთან ომის შემთხვევაში და რუმინეთ-ჩეხოსლავიის სასაქლო კონვენციის შექმნას. ორივე მხარე ვალდებულია იღებდა, ომის შემთხვევაში არ დაელო რაიმე შეთანხმება.

რუმინეთ-ჩხვოსლოვანიის შემთავება 1948 (სეკტორობის, თანამშრომლობისა და ურთიერთდახმარების შესახებ), დაილო 21 ივლისს ქ. ბუქარესტში. სული მოაწერეს რუმინეთის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარეშ ბ. გროშომ და საგარეო საქმეთა მინისტრმა ა. პაუკეშმა, ჩხვოსლოვანიის მხრიდან კი - მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარეშ ა. შაპოგოვიკომ და საგარეო საქმეთა მინისტრმა ვ. კლემენტიშმა. შეთანხმება დაილო 20 წლის ვადით. მხარეები ვალდებულიხ იღებდნენ, მიეღოთ წინაშე გერმანიის ან სხვა ნებისმიერი სახელმწიფოს აგრესიის თავიდან ასაცილებლად. სახელბო კონფლიქტის შემთხვევაში ერთმანეთისათვის აღმოეჩინათ საშუებლო ან სხვა დახმარება. არ დაელოთ ეკვიპობა და არ მიელოთ მოსაწილობა ისეთ ქვეყნებში, რომლებზე მიმართული იქნებოდა რომელიმე მათგანის საწინააღმდეგობო.

რუმინეთ-ჩხვოსლოვანიის ხელშეკრულება და შემთავება 1968 (მეგობრობის, თანამშრომლობისა და ურთიერთდახმარების შესახებ). სული მოაწერეს 16 აგვისტოს პრადში 20 წლის ვადით. თუ ვადის გასვლაშდე ერთი წლით ადრე რომელიმე მხარე არ აღნიშობდა ხელშეკრულების მოქმედების შეწყვეტას, თუ ისევე რჩებოდა შექრულობი 5 წლის მანძილზე. პრადშეულში ისევე შეფასებდა ესელიოდა რუმინეთი-ჩხვოსლოვანიის შეთანხმებას 1948 მათი შორის ურთიერთობათა განვითარების საქმეში. თორეუ სახელმწიფო შეთანხმდა, განემტკიცებინა გრადიოლოჟიკი, მეტეოროლოგი ურთიერთობა და ყოველმხრივი თანამშრომლობა. გათავალისწინებული იყო ურთიერთსასარგებლო ეკონომიკური და სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობის გაღრმავება, დახმარება „ეკონომიკური ურთიერთდახმარების საბჭოს“ ფარგლებში. ხელშეკრულების ეალექტით თავეებში მოექმულია თრი სახელმწიფოს სავრთავშორისო პოლიტიკის პრინციპები, მათი პოზიცია 29.IX.1938 მთუნების შეთანხმების უკანონობასთან დაკავშირებით, ასევე მათი სწრაფვა ევროპაში უსაფრთხოების მიღწევისა და თანამშრომლობის განვითარებისაკენ. შოულოდნელი თავედასხმის შემთხვევაში მორეუ მხარე დაყოენებული უწედა ერთმანეთის ყველანაირი ზოთ მორის სამხელური დახმარებას, ვალდეზებულიხ იღებდა მიეწოდებინათ ერთმანეთისათვის ისეთორი-მაცოა და მოეწყობო კონსულტაციები ყველა იმ საკითხზე, რომელეუ მათ ინტერესებს ეხებოდა.

რუმინეთ-აშშ-ბრიტანის დემარაშიში 1904 (საიდემლო), სული მოაწერეს 2(15).X პეტერბურგში. იაპონიასთან თრის პირობებში რუსეთი ილალობდა, თაველი აეცილებინა პოლიტიკური გარათულება ბალკანეთზე. ამ მიზნით გადაწყდა მიღრო ურთიერთობები დაეყარებინათ ავსტრია-უნგრეთის სამეფოსთან. დელარაციის მიხელთი თორეუ მხარე ვალდებული იყო. დაეევა ნეიტრალიტეტი, თუ დელარაციის რომელიმე ხელმოწერი მიხარე აღმოჩნდებოდა საომარ მოგომარეობაში მესამე ქვეყანასთან. მავრამ თუ საქმე ეხებოდა ბალკანეთის ქვეყნებს, შეთანხმება ნეიტრალიტეტზე კარგედა ძალას. ასეთი შემთხვევაში მხარეები ვალდებული იყენენ, თავეინთი მოქმედებები შეთანხმებინათ ერთმანეთთან. დელარაციი კა-

ლამი რჩებოდა მანამ, სანამ მხარეები შეთანხმებულად იმოქმედებდნენ თურქეთთან მიმართებაში.

რუმინეთ-აშშ-ბრიტანის საზოგადოებრივი ხელშეკრულება 1781. დაილო 7(18.V-24.V(4.VI) იმპერატორ იოზეფ II-სა და კეატერინე II-ს შორის წერილების გაყელის საყუბეულზე. თითოეულმა მხარეუ გააგებინა თრი იდენტური წერილი. რომელთაგან ერთში ჩამოყალიბებული იყო ხელშეკრულების შესახელი, სოლო მეორეში - საიდემლო ხელშეკრულები თურქეთთან დაკავშირებით. მხარეები დასაგურებდნენ 1772 პეტერბურგის კონვენციისა და 1779 გემენის ხელშეკრულებას. თუ რუსეთი ან ავსტრია აღმოჩნდებოდა საომარ მოქმედებაში მესამე ქვეყანასთან, მათინ ხელმოწერი მხარეები ვალდებულიხ იღებდნენ, დახმარებოდნენ ერთმანეთის 10 თასინი ქვეითი და 2 თასინი ეხონოსანი არმიით. შეეციასთან თრის შემთხვევაში აღნიშანი დელ დახმარება იცელდებოდა ყოველწლიური ს ეხსილით 400 თასი რუბლის მოყულობით. ხელშეკრულება ხელშეუხებული რჩებოდა რეუ პრსოლოგას სახელმწიფო საზღვრებში. ამასთანავე, ავსტრია აღიარებდა, რომ რუსეთ-თურქეთის თრის დროს იგი თმს ვამოყრდნობდა თურქეთს. 1789 იოზეფ II-მ და კეატერინე II-მ ხელშეკრულება იცევა გაავრცელეს 8 წლით.

- რუმინეთ-აშშ-ბრიტანის შემთავება 1897** (საიდემლო), ხელმოწერილი იქნა მხარეების საგარეო საქმეთა მინისტრთა მიერ წერილების გაყელის საფუბეულზე. თრი ქვეყნის მთავრობა ვალდებულიხ იღებდა, შეეწარმოებინათ სტატუს-კო პალკანეთზე. იმ შემთხვევაში, თუ ეუ შეუძლებელი გახებოდა, მხარეები ვალდებული იყენენ, დაელოთ ახალი შეთანხმება, რომელშიუ არ უნდა ასახულიყო კონსტანტინოპლისა და შავი ზღვის სრუტების საკითხი, რადგან ეს პირობებმა სავრთავშორიულ ხასიათს აგარებდა. მთლიანობაში ამ ხელშეკრულებას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა რუსეთ-ავსტრიის დაახლოების საქმეში. ხელშეკრულების საბოლოო შედეგი იყო ბალკანეთზე სტატუს-კოის შენარჩუნება.
2. **წინაინხება 1903**, (იხ. *ჩხვოსლოვანიის წინაინხება 1903*).
  3. **წინაინხება 1907**, ხელმოწერილი იქნა 15(18).IX ევნაში რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის ა. ი. მიეოლისკისა და ავსტრია-უნგრეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის გრეუ ა. ერენგალის მიერ. შეთანხმებით მხარეებმა დადასტურეს თავეინთი მხარდადებრა 1903 მიერეკრულების შეთანხმებაში (1903) და მისი მოქმედება 1904-მლე გაავრცელეს.
  4. **წინაინხება 1908** (სინაინხება), წინასწარი საიდემლო შეთანხმება ბალკანეთის საკითხთან დაკავშირებით. მიღწეული იქნა 2(15).IX ბესლავში რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის ა. ი. მიეოლისკისა და ავსტრია-უნგრეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის გრეუ ა. ერენგალის შეხვედრის თავე. 1908 ავსტრია-უნგრეთის მთავრობამ გადაწყვიტოდა თავეინთი იმპერიის საზღვრებში მოექციოა ბოსნია და ვაიეკეთისა, რომელიუ 1878 ოკუპირებული იყო ავსტრიის მიერ. ასეთ ვითარებაში ავსტრია-უნგრეთის მთავრობისათვის აუცილებელი იყო რუსეთის მხარის თანამობა. ბესლავში შესხვედრისას მხარეებმა მიიღეს სრუტევი შეთანხმება. რუსეთი დათანხმდა ავსტრია-უნგრეთის მიერ ბოსნიისა და ვაიეკეთისან ანექსიაზე, თავეინთი მთავრობამ დახმარება აღუქევა სრუტეების საკითხში. რუსეთის სურდა, გაეხსნა დარდნელი და ბოსფორი საშუებლო ყლოტი-

სათვის. მიზნის გრძობა შეთანხმდნენ აგრეთვე, რომ მხარეები ცნობდნენ ბულგარეთის დამოუკიდებლობას და საბერძნეთის გადასცემდნენ კონსტანტინოპოლს. აესკრამ დაუყოვნებლივ იმარტებდა იმეოლსკის „გულგებობით“ და ანუქსია განახორციელდა. რუსეთის მხოლოდ სიკვიერი დაპირებად შენა, ამის დაერათ ისიყ, რომ ევროპის სახელმწიფოებისგან სრუტების საკითხში იმეოლსკიმ ევრაიითარი მხარდადერ ვერ მოაიოე. რუსეთი არწმუნებდა მოკავშირეებს – საფრანგეთსა და ინგლისს, რომ აესკრამი-უნგრეთში ანუქსია თიგინებურად განახორციელდა, რომ ბერლინის გრაქტატის შეუელის ვარანგის აესკრამის მხოლოდ საერთაშორისო კონფერენციის მოწვევისა და სხვა სახელმწიფოთა თამსშობის პირობებში ბლუქემად. სწორედ ამიგომ, რუსეთის მხარე დაერბობდა მოითხოვდა საერთაშორისო კონფერენციის მოწვევას ამ საკითხზე. 1908 წლის ოქტომბერში რუსეთმა ოფიციალურად მოახდინა ბუხლავს შეთანხმების ელნოსირება.

რუსეთ-ამერიკის კონვენციები, ხელშეკრულებები და შეთანხმებები 1824-1914. 1. რუსეთ-ამერიკის კონვენციები 1824 წლის იანვარში რუსეთის სახელმწიფოების ნახლურის დასადეენად, სელი მოადრერეს რუსეთის სავაგრო საქმეთა მინისტრმა კ. ნესელროდუმ და აშშ-ის მხარის წარმომადგენელმა კ. მილდინოს სასქე-იეტერბურგში 17 აპრილს. ვერ კიდე XIX საუკუნის დასაწყისში რუსეთ-ამერიკის კომპანია აწარმოებდა მოლაპარაკებებს აშშ-თან ჩრდილოეთ ამერიკის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში სიგუეიის სებალიბიციისათვის. საქმე ისაა, რომ ალასკაზე დაფუძნებული მსხლი სავაგრო და ბუქვეულის მწარმოებელი ამერიკელი კომპანიები იარაღით ამა-რაგებდნენ ადგილობრივ მოსახლეობას რუსების წინააღმდეგ საბრძოლველად. 6. კ. რეზინეციის მიერ 1908 წარმოებულ მოლაპარაკებებს პრაქტიკული შედეგი არ გამოუდა. 1814 გენერალ შეთანხმების შემდეგ კვლავ გაბეილებდა ამერიკელი ექსპანსია. აშშ პრეტენზიას აესხლებდა ორეგონზე, რომლის დაუყულება ინგლისსად სურდა. თავის მხრივ *ალექსანდრე I-ის* ბრძანებით აიკრძალა უესიური ხმობდლების მიახლოება ჩრდილოეთ ამერიკის ნაპირებთან 100 მილის დამორებით. არსებობდა სამშორება, რომ რუსეთი გაამტრებდა პოზიციებს ორეგონსა და კალფორნიამ, სადაე დაარსებული იყო რუსული კოლონიები. აშშ მაქსიმალურად ელიობდა რუსეთის სახელმწიფოების შეიწირვობას. 1824 წლის გაბაუხულზე რუსეთისა და ამერიკის მხარეებმა ხელი მოაწერეს კონვენციის. აშშ მიისწრაფებდა, მოეკოეობინათ თავისუფალი რეწვისა და ვაგროთა სუელედა ჩრდილოეთ რაიონებში. მეგობრული ურთიერთობის შესარწინებისათვის რუსეთმა გასწილად გამოცხადდა თიეტქურა წყნარი ოკეანის ნაპირებთან 10 წლის განმავლობაში. თიეტქურადე იმისა, რომ ამერიკის მხარე კონვენციის ფინალური ნაწილი ეწო, ამერიკის მმართველ წრეებს არ შეუწევებოდა ექსპანსიური პოლიტიკის გაგარება, რაც საბოლოოდ ალასკის ამერიკელეებისათვის მიყლით დასრულდა. 2. რუსეთ-ამერიკის ხელშეკრულება 1825 ვაგრობისა და ნავიგაციის შესახებ, ხელი მოაწერეს სანქტ-იეტერბურგში, 18 ექმბერს. რუსეთის სავაგრო საქმეთა მინისტრმა კ. ნესელროდუმ და აშშ-ის დესანამბა დ. ბუქსენსი. რუსეთ-ამერიკის მხარის სავაგრო ხელშეკრულების დადების საკითხი მრავალჯერის დობისა და ამერიკელ ჟ. ლინს. რომელიც იმყოფებოდა სანქტ-იეტერ-

ბურგში 1781-83, მიყული პიონად ინსტრუქცია, რომ გულბობლად მიღების შემსხვევაში, დაესეა საკითხი სავაგრო ხელშეკრულების გასაფორმებლად. სავაგრო მოლაპარაკებებისათვის რუსეთში მოაღრეს და ე. კანსონ, ა. ვალაგინი და დ. ბაიარლი, რომლებმაც შესთავაზეს რუსეთს, ჩარეულიყო ინგლის-ამერიკის ომში, რომელიც 1812-14 მიმდინარეობდა. სხვადასხვა მიზეზის გამო ხელშეკრულება მოვიანებია დაიღო. შეთანხმების პირობები ამტკიცებდა ადრევე ურთიერთობებს რუსეთ-ამერიკის მხარის, გამოაცხადეს თავისუფალი ვაგრობა და ნაოსნობა მოლაპარაკებებში მონაწილე ორივე მხარისათვის, ორივე ქვეყნის მისოერებლებს მიეცათ ვაგრობის უფლება იმ ადგილებში, სადაე დაემუდებო იყო საერთაშორისო ვაგრობა. ხელშეკრულების ვადა 1839 წლის 1 იანვრამდე იყო, იმ შემთხვევაში, თე მოლაპარაკებებში მონაწილე რომელიღე მხარე არ განაცხადებდა, ოფიციალურად გაეკმეხებულიყო ხელშეკრულება. იგი ძალაში დარჩა 1911-მდე.

3. კონვენციის სახელმწიფოების ნახლურის დასადეენად 1854, ხელი მოაწერეს რუსეთის მხრიდან ბარონმა ე. სტეკელუმ და აშშ-ის სახელმწიფო მდიანამა უ. მარსმა ვაშინგტონში 10(22) ივლისს. ეს კონვენცია რუსული დიპლომატიის წარმატებას წარმოადგენდა ისეთ რთულ ვითარებაში, როგორც იყო ყირიმის ომი 1853-56. იგი ძირითადად მიმართული იყო რუსეთის მიმართ ინგლის-საფრანგეთის ფლოტის მტრული მოქმედების წინააღმდეგ, რომელიც დიდ ბარალს აესხლებდა რუსეთის ვაგრობას სუიგრაღურ სახელმწიფოებისგან და კერძოდ აშშ-თან. კონვენცია შედეგობდა ოთხი ნაწილისგან. ორივე ქვეყნის მხარეების წარმომადგენლებმა ვინაცხადეს, რომ ომში ცნობდნენ ყველა სეიტარული ქვეყნის სომალად (მათი მორის აშშ-ის სომალადებსე, თუმცა კონვენციაში იგი არ იყო პირდაპირ მათათებული). მათ უფლება ესულოდათ, გადაეგნათ ომში მონაწილე ქვეყნების მოქალაქეების გვირათი. მასში აღწინსული იყო, რომ ომში მონაწილე სახელმწიფოების მოქალაქეთა გვირათს არ შეიძლება გაუკეთდეს კონსენციის სეიტარული სომალდებო. ოთქმა უნდა, რომ საქონელი არ წარმოადგენდა სამხელრო კონტრბანდს; თე სეიტარული სახელმწიფო, რომელიც გაბოთქამდა მზადყოფნას, ესეღმსდენელა შეთანხმების დებულებით, ჩაითლებოდა მოლაპარაკების სრულუფლებიან წერად (როგორც რუსეთი და აშშ). სარაგოთიკაციო სიგულების ვაგადე მოხდა 1854 წლის 19 (31) ოქტომბერს ვაშინგტონში, რის შემდეგაც კონვენცია ძალაში შევიდა.

4. რუსეთ-ამერიკის ხელშეკრულება 1867 რუსეთის მიერ აშშ-ისთვის ალასკის მყოფლებთან დაკავშირებით, ხელი მოაწერეს აშშ-ის სახელმწიფო მდიანამ სეირამბა და რუსეთის ელჩმა სტეკელუმ ვაშინგტონში. აშშ-მა ჩრდილოეთ ამერიკის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში გააღლიერა ექსპანსია, დუკავშირდა სავაგრო ურთიერთობებით მორეულ ადმინისტრაციის, განსაკუთრებით ორეგონისა და კალფორნიის დაუფლების შემდეგ ყირიმის ომის (1853-56) მსვლელობის პერიოდში აშშ-მა შესთავაზა რუსეთს, დაეწყოთ მოლაპარაკება ალასკის მიყიდვასთან დაკავშირებით, მაგრამ ეს მოლაპარაკება არ შედგა სახელმწიფო მიგინაი მარის და კალფორნიის მუაგის სენა-

გარი გვინი რუსეთის ელჩს ბარონ სტეკლეს ალასკის საფარსურად 5 მლნ დოლარს სთავაზობდნენ. ალასკის გაყიდვის წინააღმდეგი იყო რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ა. მ. გორჩაკოვი. აშშ-ში სამოქალაქო ომის დროს (1861-65) ამერიკელებმა კიდევ ერთხელ მესთავივანეს თავიანთი წინააღმდეგ რუსეთის, მაგრამ სვიარდა მხოლოდ ომის შემდეგ მოიპოვა წარმატება მოლაპარაკებებში, რასაც, თავის მხრივ, ხელი შეუწყო ინგლის-რუსეთის ურთიერთობის გამწვავებამ და რუსულ-ამერიკულ კომპანიის გაყოფრება. აშშ-მა რუსეთისაგან შეისყიდა ალასკა და მასლობელი უნებლები 7200 ათას დოლარად (14.320 ათასი რუბლი). 1959-დან ალასკა აშშ-ის 49-ე შტატად იქცა.

5. რუსეთ-აშშ-ს შორის რუსეთის 1914 სადავო საკითხების მშვიდობიანად გადასაწყვეტად, შეთანხმება გაფორმდა პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამდე ორი თვის შემდეგ. დოკუმენტს ხელი მოაწერეს რუსეთის ელჩმა აშშ-ში გ. პ. ბახმეტევმა და აშშ-ის სახელმწიფო მდიანმა უ. ჯ. ბრაიანმა. შეთანხმების მიზანი იყო ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობების გაუმჯობესება. 1914 შეთანხმების პირველი მუხლის თანახმად, რუსეთისა და აშშ-ის მთავრობა ყოველგვარ სადავო საკითხს გადასცემდა განსახილველად მათ მიერვე საეკვიპოვრო დაარსებულ მუდმივ საყარსამორისო კომისიას (მსკ) იმ შემთხვევაში, თუ ეს საკითხები ვერ გადაწყვედა ორმხრივი დიპლომატიური მოლაპარაკებების დროს. შეთანხმება ძალაში შევიდა სარაგი-ფუკაიოი სიგელის გაყიდვის შემდეგ 1915 წლის 22 მარტს. მას არსებითი პრაქტიკული მნიშვნელობა არ ჰქონია.

რუსეთ-ღანიის კავშირი 1493. სამოქალაქო ხელშეკრულება რუსეთსა და ღანის შორის, კავშირის ხელმოწერილ მხარეებში ვალდებულებას იღებდნენ, გაეწიათ ერთმანეთისათვის სამხედრო დახმარება რუსეთზე - ლიგისა და პოლონეთის, ხოლო ანაიზე - მეციის თავდასხმის შემთხვევაში. მეციის სამეფოს გადაიღებდა ბაღის ზღის სანაპიროზე შეამყოთა დაღის მეფე პანს I, რომელმაც სასწრაფოდ დაიწყო ანტიმედიკალი კავშირის ორგანიზება. 1493 წლის ზაფხულში პანს I-მა მიადგინა იმის, რომ მოსკოვისან გაეფორმებინა „სიყვარულისა და მეგობრობის“ ხელშეკრულება. იმავე წელს კოპენჰაგენში ჩავიდნენ მოსკოვის დიდი მთავრის ელჩები და პალეოლოგი და დაიკვირი, რომლებმაც საბოლოოდ შეთანხმეს რუსეთ-ღანის კავშირის პრობლემა. კავშირი ოფიციალურად გაფორმდა 1493 წლის 8 ნოემბერის ხელშეკრულების დადებით. 1494 ივანე III-მ დადასტურა ეს ხელშეკრულება. 1505, ივანე III-ის გარდაცვალების შემდეგ, კავშირმა ძალა დაკარგა, მაგრამ რუსეთის ახალმა უმცროსმა მთავარმა ვასილ III-მ 1506 კვლავ დადასტურა კავშირის პირობებისადმი ერთგულება. რუსეთ-ღანის 1513-მდე იარსება.

რუსეთ-ოსმალეთის ხელშეკრულება, I. ხელმოწერილია 1801, ხელი მოაწერეს 22.IX (4X) პარიზში. ევროპის სახელმწიფოთა ორ ანტიფრანკულ კოალიციამ მონაწილეობისას იმპერატორმა პაულ I-მა 1899 წლის 28.VI ომი გამოუცხადა ესპანეთს, ეინაიდან ამ დროს ესპანეთი მჭიდრო ურთიერთობაში იყო სა-

ფრანკეთთან. მაგრამ უშუალო სამომავლო მოქმედებები ესპანეთსა და რუსეთს შორის ფაქტიურად არ წარმოებულა. იმპერატორ ალექსანდრე I-ის განცხადებით შემდეგ მხარეებმა ალაღვიეს ურთიერთობა, რომელიც დასრულდა კიდევ აღნიშნული ხელშეკრულების ხელმოწერით. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა მხარეებს შორის დიპლომატიური ურთიერთობის აღდგენას და დიპლომატიურ წარმომადგენელთა გაყვლას, არეგულირებდა ასევე ორ ქვეყანას შორის საავტორო ურთიერთობის საკითხებს.

2. ხელმოწერილია 1812, ხელი მოაწერეს 8(20).VII ქ. ველიკო-ლუკიში. ხელშეკრულებით მხარეებმა გამოახატეს თავიანთი სურვილი, ეწინააღმდეგებინათ ერთობლივი სამხედრო მოქმედებები იმპერატორ ნაპოლეონ I-ის წინააღმდეგ. ამასთანავე, ალექსანდრე I-მა დე-იურე აღიარა კადისში შეკრებილი ესპანეთის კორტესი. რუსეთის მხარე იყო პირველი ქვეყანა, რომელმაც ცნო კორტესის მიერ მიღებული 1812 კონსტიტუცია.

რუსეთ-თურქეთის სამომავლო ხელშეკრულება, I. ხელმოწერილია 1799 ხელმოწერილი იქნა 23.XI.1789 (31.1799) კონსტანტინოპოლში (სტამბოლში). ხელშეკრულების დონის საბაზად იქცა II(12).VII.1798 გენერალ ნაპოლეონ I-ის მიერ ჯარების გადასხმა ეგვიპტეში, რომელიც იმ დროს თურქეთის შემადგენლობაში ითვლებოდა. რუსეთმა თურქეთის დაახლოებად გაგზავნა ესპანელი ადმირალთ. თ. თ. უშაკოვის ხელმძღვანელობით. 9(20).1798 თურქეთმა ოფიციალურად ომი გამოუცხადა საფრანგეთს. რუსეთ-თურქეთის ულოგმა დაიწყო მთლიანი სამხედრო მოქმედებები ფრანგთა წინააღმდეგ. საფრანგეთის წინააღმდეგ ომში რუსეთისა და თურქეთის ინტერესების თანხედრებამ განაპირობა 1799 ხელშეკრულების გაფორმება. ხელშეკრულება აღიარებდა ხელმოწერილ მხარეთა გერეგორიულ მთლიანობას და სახელმწიფოებრივ თანასწორობას. საიდუმლო მუხლებით გათვალისწინებული იყო რუსეთის მიერ 12 სამხედრო გემის თურქეთისათვის გადაყვანა, რომელთა შენახვის ხარჯები თურქეთს უნდა გაეღო. ამასთანავე, რუსეთის გემებს ნება ეძლეოდათ, თავისუფლად ემოძრაებინათ შავი ზღვდან სპელდამუა ზღვის მიმართულებით და პირიქით. ხელშეკრულებით, საფრანგეთის მიერ თურქეთის შევიწროების შემთხვევაში, რუსეთი ვალდებული იყო თურქეთისათვის გადაეცა 75-80 ათასიანი არმია, რომლის შენახვის ხარჯებს ასევე ოსმალთა მხარე გაიღებდა.

2. ხელმოწერილია 1805 ხელმოწერილი იქნა 1(23).IX კონსტანტინოპოლში (სტამბოლში). 1804 წლის დასასრულს, საფრანგეთის აგრესიის მიმართ, თურქეთის მხარე რუსეთს სთავაზობდა, განეხალხებინათ და ხელახლა დაედასტურებინათ ასალი შეთანხმებით ის პრინციპები, რომლებიც 1799 ხელშეკრულებაში იყო ჩაღებულნი. რუსეთის მთავრობა დათანხმდა ამ წინააღმდეგს, ვინაიდან ამ გზით ალექსანდრე I ცდილობდა სერიოზული დაბრკოლება შეექმნა თურქეთ-საფრანგეთის დაახლოებისათვის. ხელშეკრულებით რუსეთი და თურქეთი აღიარებდნენ ერთმანეთის გერეგორიულ ხელშეკრულებისად და იღებდნენ ვალდებულებას, ემოქმედებინათ ერთად ყველა მიმართულებით, რომელიც ეი ეხებოდა მშვიდობასა და უსაფრთხოებას. მხარეები ვალდებულნი იყვნენ, ომის დროს გაეწიათ ერთმანეთისათვის სამხედრო დახმარება. დახმარების შეუძლებლობის შემთხვევაში ეი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული იყო

პირველ მხიფათო იმში და მთლიანად ეკუთვნის რ.თ.შ., რასაც შედეგად მოჰყვა სომხეთის ვილაიეთის მცხოვრებთა მასობრივი განადგურება.

რუსეთ-თურქეთის ხელშეკრულებაში, 1. 1720 ხელშეკრულება (ქართულად იწოდება „საქართველო-სამხრეთი საქართველო“), ხელმოწერილი იქნა 5(16) XI კონსტანტინოპოლში (სტამბოლი). მან გამოიყენა და „საუკუნო ზავი“ ორ მხარეს შორის, რომლებმაც აიღეს ვალდებულება, არ გაეწიათ დასმარება ერთ-ერთი მთავანის მტერი ქვეყნისათვის. რუსეთმა მიიღო კონსტანტინოპოლში მუდმივი დიპლომატიური წარმომადგენლის ყოლის უფლება. თურქეთი არ იყო წინააღმდეგი, რომ საჭიროების შემთხვევაში რუსეთის ჯარები შეიძლება პოლემები, იქ არსებული წყობისა და რაქ პოსპოლიტას გეოგორიული მთლიანობის დაყვის მიზნით. ხელშეკრულებით იკრძალებოდა ციხეების აგება აზოვისა და ჩერქასს შორის, მდ. სამარის შესართავში, მდ. ორელსა და სამარის შორის, დადგებოდა რუსეთისა და თურქეთის გავრეხის ორმხრივი უფლებები, თავისუფლად ევაჭრათ ერთმანეთის გეოგორიულად. რუსეთის ქვეშევრდომებს უფლება ეძლეოდათ, თურქეთის მიერ დაწესებული გადასახადების გარეშე მოესალათ იერუსალიმის „წმინდა ადგილები“.

2. 1724 ხელშეკრულება, ხელმოწერილი იქნა 12(23).VI კონსტანტინოპოლში. მისი ძალით თურქეთმა შეინარჩუნა 1723 წლის ზღობისა და 1724 წლის დასაწყისში დაპყრობილი საქართველისა და სომხეთის აღმოსავლეთი ოლქები, თავრიზის, ყაზვინისა და შემახის სახანოები. ხოლო რუსეთმა კასპის ზღვის ის დასავლეთი და სამხრეთი პროვინციები და ქალაქები, რომლებიც მას შეუერთდა 1723 რუსეთ-არანის ხელშეკრულების თანახმად.

რუსეთ-იაპონიის ხელშეკრულებაში, კონვენციები და შეთანხმებებში, 1. ხელშეკრულება 1855, ხელმოწერილი იქნა 26.I(71) სიმოღში რუსეთის ვიე-ადმირალის ე.ე. პეტრაგინისა და იაპონიის ხელისუფლების წარმომადგენლების მ. ცუენოსა და ტ. კაემის მიერ. ხელშეკრულების თანახმად, რუსეთსა და იაპონიას შორის შედგებოდა სამუდამო მშვილობა. მხარეები ვალდებულიყვნენ იღებდნენ, დაეცათ მათ გეოგორიულ მყოფი მუიონ სასულქიონის მოქალაქის ინტერესები. ხელშეკრულებით მოზად რუსეთ-იაპონიის საზღვრის ხელახალი დამოკრეაქია. საზღვარმა გაიარა კენსულებს – იგურუსა და ურეას შორის, ისე რომ, პირველი გადავიდა იაპონიის იურისდიქციოში, ხოლო მეორე რუსეთის საკუთრება გახდა. ხელშეკრულებით რუსეთის გემებს ნება მიეცათ, შესვლიყვნენ იაპონიის პორტებში – სიმოღში, ჰაკოდატეში და ნაგასაკიში. ამასთანავე, პირველ ორში შესასაღებელი იყო უკვე 1856 გახსნილი რუსეთის საკომსულო. მოგვიანებით ხელშეკრულებას დაემატა ნავსაკიში 12(24).X 1857 ხელმოწერილი გრეცეტაგი, რომელიც არტევილიზდა რუსეთ-იაპონიის შორის არსებულ ეავრობის საკითხებს.

2. ხელშეკრულება 1858, ხელმოწერილი იქნა 7(19).VII ედოში (თანამედროვე გოკიო). დადასტურდა 1855 სიმოღში დაღებული რუსეთ-იაპონიის ხელშეკრულება. იმპედროვლად, ახალმა ხე-

ყოველწლიური სუბსიდიების გადახდა. ხელშეკრულება ელავ ძალაში გოვედა იასის 1791 საზავო ხელშეკრულებას, კონსტანტინოპოლის კონვენციის 1800 და სხვა შეთანხმებებს, რომლებიც დაღებული იყო მანამდე მხარეებს შორის. ანტიგორანული კოალიციის შექმნის შემთხვევაში თურქეთი ვალდებული იყო, შეეთანხმებინა რუსეთთან თავისი მოქმედება და ხელი შეეწყო ომის მსვლელობისას ბოსფორის სრუტეში რუსეთის სამხედრო გემების მოძრაობისათვის. თურქეთი ელავ ადასტურებდა კონსტანტინოპოლის 1800 კონვენციის იონის კენსულებთან დაკეშირებით და ვალდებულებას იღებდა, მიეცა თვითმმართველობის უფლებები და სხვა პრივილეგიები თურქეთის ქრისტიან მოსახლეობისათვის. თურქეთის მხრიდან ამ მხელის დარღვევის შემთხვევაში რუსეთს წარმოადგენელს კონსტანტინოპოლში ეძლეოდა უფლება, აღეკეთა ეს დარღვევები. რუსეთი და თურქეთი შეთანხმდნენ, შავი ზღვა გაიყოქნაღობად დასურულ ზღვად, სადაც უცხოელთა სამხედრო გემებს არ უნდა ექმნებოდათ. ხელშეკრულება დაიღო 9 წლის ვადისა, მაგრამ მალე თურქეთის მხარემ დაარღვია შეთანხმებითა გათვალისწინებული მესხები და 1805 წლის დასასრულს საფრანგეთთან დაახლოების პოლიტიკა არჩია. 1806 საფრანგეთის ელვამ კონსტანტინოპოლში, გეგრალმა სებასტიანსა, მოახერხა დაქირისპირებისა თურქეთი რუსეთისათვის ეს კონფლიქტი საბოლოოდ რუსეთ-თურქეთის ომში გადაიზარდა.

რუსეთ-თურქეთის შეთანხმება 1914 (სომხეთის პრობლემის გადასაჭრელად), შეთანხმებას ხელი მოაწერეს რუსეთის მხრიდან საულის მრეველმა გულაკეიშიმ და თურქეთის მხრიდან სულთნის ეამირმა საიდ ხალიმ-ფაშამ 8 ნოემბერს კონსტანტინოპოლში. სომეხი მოსახლეობა, რომელიც კომპაქტურად სახლობდა აღმოსავლეთ თურქეთის გეოგორიულად, განიცდიდა შევიწროების თურქი უფროვლებისა და სულთნის ხელისუფლების მხრიდან. აღმინისგრაიული და საადგილმამული სტრუქტურების მოუწყობლობა აუცილებელს ხლიდა რეფორმების დაეყოფინებოდა გატარების სომეხი მოსახლეობის პრობემის გაუმჯობესებისათვის. სან-სტეფანოს საზავო ხელშეკრულებაში დასმული იყო სომხეთის ვილაიეთის საკითხი. თურქეთმა ვერ შეასრულა ნაკისრი ვალდებულებები. სომეხთა შევიწროებაზე უფრო ფართო სახითი მიიღო, ხლებოდა ბარბაროსული სახათის დარბევა-აწიოება, რამაც 1894-96 გაიიწვია ატმუთოება ეეროპაში. ინგლის იმუნად პინტრესებდა სომეხთა პრობლემის მოგვარება, რამდენადაც ისწავიოდა მქუწოდა მოხდინა თურქეთის ხელისაზე. გერმანიამ დაუფარავად მხარს უჭერდა თურქეთის ხელისაზე აბდულ-ჰამიდ II-ს. სომეხთა კათალიკოსმა თხოვნით მიმართა რუსეთის მთავრობას. დაეცა თურქეთში მცხოვრებ სომეხთა უფლებები. მოლაპარაკება რუსეთის ინიციატივით დაიწყო. რუსეთის მხარის წარმომადგენლებმა ეეროპულ სასულქიოთა წარმომადგენლებს შესთავაზეს რეფორმითა პროექტი, რომლის სასიკეთი წინააღმდეგი ვამოვლად გერმანიის მხარე. მოლაპარაკება რომ არ მოხდენილიყო, რუსეთი კომპრომისზე წავიდნენ. საბოლოოდ გადაწყდა სომეხეთის ვილაიეთი გაყოფილიყო ორი ოლქად და დასაწესილიყო ორი გენერალური ინსპექტორი. მოლაპარაკების შემდეგ თურქეთი მიაქმიანდებოდა პქანერებს რეფორმების გატარებას. თურქეთმა გერმანიის მხარე დატვირა

დსუკრ ელებამ გააქემა ის დამატებითი მუხლები და გრაქტაგე-
ბი, რომლებსაც თან ერთვის 1855 ხელშეკრულებას. ხელშეკ-
რულების თანახმად, მხარეები შეთანხმდნენ, შეექმნათ დიდილი-
მბაიური წარმომადგენლობები და საყონსულოები. რუსეთის
გეპმბისათვის გახსნილი პორტებში წესდებოდა რუსეთის იმ-
პერის საყონსულოები. 1855 ხელშეკრულებით, გათვალ-
ისწინებული სიძლიერის პორტის შვიდი, იაპონელები რუსეთის
გეპმბისათვის ხსნიდნენ კანაგავის და პოტოს პორტებს.
ამასთანავე, იაპონია ვალდებულია იღებდეს, 1860 გაეხსნა
კიდევ ერთი ხელსაყრელი პორტი რუსეთის გეპმბისათვის
საპოსის (პონსუ) ნაპირებზე. ხელშეკრულებამ იარსება 1895-
მდე. მას 11(23).XII.1867 დამატებაც გარკვეული წესები.

3. ხელშეკრულება 1875, ხელმოწერილი იქნა 25.IV(7.V) პეტერ-
ბურგში. რუსეთსა და იაპონიას შორის სახალისის კუნძულებ-
ის ათობაზე მოლაპარაკება ჯერ კიდევ 1862 მიხდებოდა.
1869 იაპონიამ ოფიციალურად განაცხადა უარი სახალისის კუნ-
ძულზე, რომლის ათვისება მან ვერ მოახერხა. რუსეთმა სახ-
ალისის კუნძულზე იაპონიის უარის საპასუხოდ კურილს 18
ქრისტიანული იაპონიის იურისდიქციამ. რუსეთ-იაპონიის სახლ-
მბაიური ხელშეკრულებათა წესდებოდა როსტოვის კონცხსა და
ქრისტიანული იმპერს შორის სრულგეგმე. იაპონიის გემებს უფლება
ქონდათ 10 წლის განმავლობაში ყოველგვარი საზღვაო გადა-
სახადის გარეშე შესულიყვნენ პორტ კორსაკოში (სამხრეთ
სახალი). 10(22).VIII.1875 გოკიოში მხარეებმა ხელი მოაწერეს
კიდევ რამდენიმე დამატებით მუხლს, რომელიც უნდა დართო-
და 1875 ხელშეკრულებას.

4. ხელშეკრულება 1895 (პროტოკოლი და სტატუსი) იქნა 1895, ხელ-
მოწერილი იქნა 27.V(8.VI) პეტერბურგში. დიდო 12 წლით.
მოლაპარაკებაზე მოხდა შეთანხმება, რომ ხელშეკრულება შეე-
დიდა ძალაში მხოლოდ ხელმოწერიდან 4 წლის შემდეგ. ხელ-
შეკრულებამ გააქემა რუსეთ-იაპონიის 1855, 1858 ხელშე-
კრულებები, საფარო კონვენცია 1867 და სხვა დამატებითი შეთ-
ანხმებები. ხელშეკრულებით, რუსეთისა და იაპონიის სახელმ-
წიფოს ქვეშეყნობის მეთოდ სახელმწიფოს გერტიკორიამე
ყოყნისას ეძლეოდა იგივე იურიდიული უფლებები, რაც ადგი-
ლობრივ მოსახლეობას გააჩნდა. მათი პქონდათ თავისუფალი
გადაადგილების. ესთერების, რელიგიური აღმსარებლობის
უფლება. მხარეებს შეეძლოთ დაენიშნათ კონსულები და გეპ-
სნათ წარმომადგენლობები. უცხოელთა დასახლებები შედიო-
და იაპონიის ქალაქების იურისდიქციამ და ემორჩილებოდა
ადგილობრივ ხელისუფლებას.

5. პროტოკოლი 1896, ის. ვეტერ-კომერსის შემორახლები 1896.
6. პროტოკოლი 1896, ის. ლობნოე-იამბოვსკის უნა 1896.

7. პროტოკოლი 1898, ის. რობტ-სისის ოქმი 1898.

8. სტატუსი ხელშეკრულება 1905, ის. პორტსუეთის საზღვაო
ხელშეკრულება 1905.

9. კონვენცია 1907 ოქტომბრის წესდებ, ხელმოწერილი იქნა
15(28).VII პეტერბურგში. კონვენციის თანახმად, რუსეთის მხ-
არე უფლებას აძლევდა იაპონიის ქვეშეყნობის, დაეჭირათ
თავი რუსეთის გერტიკორიულ წესდებში. აკრძალული იყო
მხოლოდ რამდენიმე სახეობის თევზის დაჭერა. კონვენციის

დანართში ჩამოთვლილი იყო მდინარეები და ზღვის უბე-
ბი, რომლებზეც ირასალებოდა იაპონულ შეთევვება საქმიანო-
ბა. კონვენციის მეორე დანართში აღნიშნული იყო, რომ
დაპირისპირება უფლება ქონდათ, გაეხსნათ საყონსულოები
ეპლოკოტი და აპურის ნიკოლავსკი, ხოლო იაპონელები
ნებას რთავდნენ რუსეთის საყონსულოები გაეხსნა ქალაქებ-
ში – ტურევაში და ოგარეში.

10. პროტოკოლი 1907 სტატუსი (პროტოკოლი საპროტოკოლი), ხელ-
მოწერილი იქნა 17(30).VII პეტერბურგში. შედგებოდა საზარ-
ო და საიდუმლო საწილებისაგან. შეთანხმებით, მხარეებს
კიდევ ერთხელ დაადგინეს ერთმანეთის გერტიკორიების ხელ-
შეხვედლობის პრინციპი. ამასთანავე, რუსეთმა და იაპონიამ
ცნობდა ჩინეთის დამოუკიდებლობას და გერტიკორიულ
მთლიანობას. შეთანხმების საიდუმლო საწილში კი საუბარი
იყო ჩინეთის მრდილო-აღმოსავლეთ საწილის (მანჭურიის)
გაყოფაზე. ამ გერტიკორიის მრდილოეთი საწილი შედიოდა
რუსეთის, ხოლო სამხრეთი – იაპონიის გაყენის სფეროში.
ამასთანავე, შეთანხმების საიდუმლო საწილში მითითებული
იყო ამ ზონის გამოყოფა მხარეებს შორის. იაპონია ვალდ-
ებულია იღებდეს, არ მოეპოვებინა რკინიგზის და გულვრდის
გაყენის კონცესიები რუსეთის გაყენის სფეროში მყოფ გერ-
ტიკორიამე, სთელი რუსეთი პირიდან ადგა, არ მარედიციო
იაპონიის ქვეშეყნობის ზონის საპირა საქმეებში. შეთანხმებით,
რუსეთმა ცნო იაპონიასა და კორეას შორის ადგილი ხელშე-
კრულებები და აღიარა, ხელი არ შეემაღა ამ ორი ქვეყნის დაბ-
ლობისათვის. თავის მხრივ, იაპონიამაც ცნო რუსეთის „სა-
განგებო ინტერესები“ შიდა მონღოლიით.

11. პროტოკოლი 1910, ხელმოწერილი იქნა 21.VI(4.VII) პეტერ-
ბურგში. მიზნად ისახავდა 1907 შეთანხმების გადამხედებას და
შედგებოდა ღია და ფარული საწილებისაგან. 1909 აშშ-ის სახ-
ელმწიფო მდივანი ჟ. სოსი შეეცადა გემეტირალბინა რუსე-
თისა და იაპონიის გაყენა ჩინეთის მრდილო-აღმოსავლეთ
საწილზე. სამაგიეროდ, შეთანხმების ხელმოწერილი მხარეები
შეთანხმდნენ, რომ ყველა საშუალებით შეენარსებებინათ სგა-
გუს-კეო ჩინეთის ამ საწილში. შეთანხმების საიდუმლო საწი-
ლში მხარეები შეთანხმდნენ, არ დაერღვიათ ის პირობები,
რომლებიც 1907 შეთანხმებით იქნა დადგენილი ჩინეთის მრდი-
ლო-აღმოსავლეთ საწილიდან დაკავშირებით.

12. პროტოკოლი 1912 (საიდუმლო), ხელმოწერილი იქნა 25.VI(8.VI)
პეტერბურგში. მიზნად ისახავდა 1907 და 1910 შეთანხმებების
გადამხედებას. ჩინეთის ენგრალები ხელისუფლების შესეს-
ტებამ საბაბი მისცა იმპერალისტურ სახელმწიფოს, გაეჭი-
ურებულყნებინათ ამ პერიოდში შეიქმნა ინვალის-საყრანგეთ-
გერმანია-აპერიკის კონსორციუმში, რომელიც მიზნად ისახა-
და ჩინეთის დანაწილებას ეს კი ეწინააღმდეგებოდა რუსეთისა-
და იაპონიის ინტერესებს. ამიგოდ კონვენციის ხელმოწერ-
მა მხარეებმა კიდევ ერთხელ დაადასტურეს თავიანთი პატივის-
ცემა და ერთგულება წინათ დაღებული ხელშეკრულებებისად-
მი. კონვენციის თანახმად, მრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში
რუსეთისა და იაპონიის გაყენის სფეროები კვლავ 1907 შეთ-
ანხმებით დადგენილი სახალხო მთლიან იქნა გამოყენილი.
მოსილოლეთის შიდა საწილიც ასევე განაწილდა ორი გაყენ-
ის სფეროდ – აღმოსავლეთი შევიდა იაპონიის, ხოლო დასა-
ლეთი – რუსეთის გაყენის ქვეშ.

13. ხელშეკრულება 1916, ხელმოწერილი იქნა 20.VI(3.VII) პე-

გერბურგში 5 წლის ეალით. შეღგებობა სავარო და სიდეგლო სანოლებისავან. ხელშეკრულების თანახმად, ხელშეკრულება მხარეებმა ვალდებულია იყოს, მოსაწილოება არ მიქლით ისეთ პოლიტიკურ კავშირში, რომელიც მიმართული იქნებოდა იპონისის არ რუსეთის წინააღმდეგ. ამასთანავე, მათ მიმანშეწონილად მიიხრეს, ერთობლივად განვიხილოთ ყველა ის საკითხი, რომელიც ხელშეკრულების მხარეთა ინტერესებს შეეხებოდა. შეთანხმების სიდეგლო ნაწილი მხარეებმა კვლავ დადასტურეს თავიანთი სურვილი, მომავალში განვირით ურთიერთობა რუსეთ-იაპონისის შანამდე დაღებული შეთანხმებების და ხელშეკრულებების საუბრელზე. მხარეები ვალდებულია იღებდნენ, არ დაემუთოთ ინეთით იმ ძალის ვამბარება, რომელიც დაპირისპირებულ იქნებოდა რუსეთთან ან იაპონისთან. იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მხარე აღმოჩნდებოდა საომარ მდგომარეობაში შესამე სახელშეწილისთან, მამის ხელშეკრულება სახელშეწილები ვალდებულია იღებდნენ, სამხედრო ძალით დასმარებულად ერთმანეთს.

რუსეთ-ინგლისის შეთანხმებაში. 1. 1813 წლის 1872-73 წლების ანგარიში (რუსეთის სახელმწიფოს მხარისგან) და 1813 წლის 17(29).X.1872-19(31).I.1873. რუსეთის მიერ შუა ამის დაყვრების შედეგ, ისპირების საზღვრები ავღანეთის დაემუშობოდა. 1869 დაწესებულ რუსეთ-ინგლისის შილაპარაკებებზე ინგლისელთა დიპლომატია იცოლობდა, რუსეთსა და ავღანეთის შორის შექმნილი სეიტრალიური ზონა, რომელშიც უნდა შეესაღებოთ ბუხარა და კოქანდი. რუსეთი, თავის მხრივ, იცოლობდა, ასეთ სეიტრალიურ ზონად მხოლოდ ავღანეთი უნდა შეთანხმების თანახმად, ინგლისელთაგან კონტროლირებდა ავღანეთსა და რუსეთის შორის საზღვრებს ვიარა მდინარეების ანუღანეთის და ქოქანის შესართავიდან და. ამ უღანეთის გაყოლებზე, ვიდრე სარეფოლის გზამდე. ამდენად, ბრიტანეთის ვაგელის სფეროში მოექცა მდ. ამ უღანეთის სამხრეთი რეგიონი, რუსეთმა კი მიიღო ამ უღანეთის ჩრდილოეთი მუღბარე ნიჭები.

2. 1895 წლის 1895, დაიღო რუსეთ-ავღანეთის სასაზღვრო ზოლის დაღვნისთან დაკავშირებით 27.II(III). აღნიშნულმა შეთანხმებამ დადასტურა და შეეღო 1872-73 შეთანხმება. 1895 წლის ზაფხულში მონდა საზღვრის დამტარებელი ზორქოლის გლიდან. ვიდრე პოვალო-შეიკოესის პიკამდე.

3. 1907 წლის 18(31).VIII ქეგერბურგში რუსეთის იმპერიის სავარო საქმეთა მინისტრის ა.ა. იოსოვისა და დიდ ბრიტანეთის ელჩის ა. ნიკოლსონის მიერ რუსეთ-ინგლისის შილაპარაკებებზე, რომელიც გაიღებოდა იდრე დაიწყო, იხილებოდა გიბტის, ავღანეთისა და ირანის საკითხი. შეთანხმების საუბრელზე, ირანი სამ ზონად გაიყო: სამხრეთ-აღმოსავლეთი ირანი ინგლისს უტრო, ჩრდილოეთი - რუსეთს, ცენტრალური ირანი სეიტრალიურ ზონად გამოეხადდა. შეთანხმების შედეგად, ავღანეთი ინგლისს დაექვემდებარა. გიბტის, შეთანხმების მიხედვით, მიღო დამოუკლებლობა. ისრაქის ვალდებული იყო გაემუთა თავიანი ჯარები ჩუმიბის დაბლონიდან და ხელი არ შეეშალა რუსეთის იმპერიის ქვეშევრდომი ბუღისგებისათვის, ჩასულიყვნენ გიბტეში სალოცავად. ისრაქის დიპლომატია იძულებული იყო, დათანხმებოდა შეთანხმების ამ შესულს. შეთანხმების თანახმად, რუსეთი შეუერთდა ანტანტის, რომელიც უპირისპირდებოდა ამ დროს

ევროპაში შექმნილ მეორე სამხედრო ძლივს - „სამიათ კავშირს“, რომელსაც გერმანია ეღვა სათავეში.

რუსეთ-ინგლის-სავრანაპონის მიმართა იაპონიისგან 1915. რუსეთის, დიდ ბრიტანეთისა და სავრანაპონის მთავრობებმა 1915 წლის 19.X(IX) სექტილური სოგითი მისართვის იაპონიის მთავრობას და შესთავაზეს გერმანია-ავსტრისის სავრანაპონელი ვლიცი გაერთიანება. სოგითი თასი ერთიულად ამ სასი ქვეყნის მიერ 5(18).IX.1914 ხელშეწილი დიპლომატია, რომელიც მხარეები ვალდებულია იღებდნენ, არ დაეღოთ არავითარი ხელშეკრულება მოწინააღმდეგესთან და მოკავშირეებთან წინასწარი შილაპარაკების ვარეშე არ წახელყენენ არავითარ შეთანხმებებზე გერმანია-ავსტრისისთან. იაპონიის მთავრობამ, რომელიც 1914 წლის 23.VIII(5.IX) ზაქვა პირველ მთელილი იმში ანგანგის მხარეზე, საპასუხო სოგითი მხარე დაკვირა შილაპარაკების და შეუერთდა შემოღებულ დიპლომატიას.

რუსეთ-ირანის ხელშეკრულება 1723. ხელი მოაწერეს 12(23).IX ქეგერბურგში, ერთი მხრივ, *ქეგერბურგის* და, მეორე მხრივ, ირანის შაჰის თამაზის წარმომადგენელთა იმპიალ-ბიჯება. ხელშეკრულებით, ირანის შაჰი რუსეთს უთხოზდა კასპიის ზღვის დასავლეთი და სამხრეთი სანაპიროს დიდ ნაწილს. რუსეთის კონტროლი ქვე ვაღალოდა ქლაქეში - აფრანდი, ბაქო, ლენქორანი და რეშთი. ხელშეკრულების მეხუთე პუნქტის თანახმად, ირანი და რუსეთი ფუხტენ სამხედრო კავშირს თურქეთის წინააღმდეგ. ასევე რუსეთი ვალდებულია იყოს, მიხმარებოდ ირანის შაჰს აჯანყებულ ავღანეთსა წინააღმდეგ ხელშეკრულებით, ვათვალისწინებ ული იყო ორ ქვეყანას შორის მიღირო სეგავტო ურთიერთობის დაქსარება.

ლუგანსკის ვ. В. С. *Внешняя история России эпохи Петра I, М., 1990; М а р к о в а О. П.,* *Россия, Закавказье и ее дипломатические отношения в XVIII в., М., 1966; Молчанов И. Н.,* *Дипломатия Петра Великого, М., 1990.*

რუსეთის შავღრავის მიხრმი სან-შრანსისკრა ჳ ნი-ნირაჰი 1863, სამხედრო დეკონტროლი, რომელიც რუსეთმა მხარი დაკვირა აშშ-ის ჩრდილოეთის ოფიციურ მთავრობას 1861-65 წლის სექტილური იმში. 1863 წლის ივლისში აშშ-ის მისართილებით ვაიგებენა ორი ესკადრა კონტრ-აღმოსავლეთის ს. ლესოესისა და ა. პოპოვის სარდლობით. 1863 წლის სექტილური რუსეთის სამხედრო ესკადრა სო-სოროსა და სან-შრანსისკრა მთავდა, დიდ ბრიტანეთსა და სავრანაპონისთან ომის შემთხვევაში ესკადრას უნდა დაერგვა მოწინააღმდეგის კომუნოკაიებისა და კოლონიებისათვის. ამასთანავე, სარდლობას დაეღებული ჰქონდა აშშ-ის გვირგორის დაცვა მოსალოდნელი თავდაპირისგან. რუსეთის ესკადრის ვაგებენა აშშ-ის დასახმარებლად იყო ერთგვარი დეკონტროლი, რომელსაც უნდა ექვემდებარა აშშ-ისა და რუსეთის ერთობა. ამასთანავე, მას უნდა მოეღუნებინა ევროპის სახელშეწილითა ვერადღებამ პოლიტისის საკითხისაღმდეგ, ექსპულია ა. დინკოლის მთავ-

რობის მნიშვნელოვან მორალურ და პოლიტიკურ მხარდაჭერად იქცა. რუსეთის აპგვარმა პოპილამ ბევრად განაპირობა სამოქალაქო ომში ჩრდილოეთი შტატების მონათმფლობელურ სამხრეთში გაბარებება. 1864 წლის აპრილში რუსეთის ესკადრები შეერთდნენ ნო-იორკში და 1864 წლის ივლისში დატოვეს აშშ-ის ნაპირები.

რუსეთის სასულიერო მისია პეპინი, საეკლესიო დაწესებულება. XIX საუკუნეში დაარსდა და ილიოპატიორ და ნავაგრო წარმომადგენლობის ფუნქციას ჩინეთში. მისი შექმნა 1685 ჯეკინში რუსი სამხედრო გვეყების გამოჩენასთანა დაკავშირებული. გვეყებმა პეკინში შექმნეს რუსული კოლონია. 1700 *პეტრე I-ის* ბრძანებით შეიქმნა გობოლის სასულიერო მისია, როგორც დაეკავა თავისი წარმომადგენლობის გახსნა პეკინში. 1712 ცინის მთავრობა დათანხმდა ჯეკინში გახსნილიყო სასულიერო მისია, რომელიც 1715 წელს დაიწყო ჩინეთის დედაქალაქში. იურიდიულად მისიის არსებობა 1727 კიანგის საზავო ხელშეკრულების ძალით განმტკიცდა. XIX საუკუნის დასასრულს, როდესაც ჩინეთში გამოჩნდნენ პროფესიონალი რუსი დიპლომატები, მისიის დიპლომატიური წარმომადგენლობის როლი ერთობ დაქინდა და XX საუკუნის დასაწყისში იგი სუყუთა სასულიერო მისიად იქცა. 1945-54 იგი მოსკოვის საპატრიარქის გამგებლობაშია. 1954 ჩინეთის მთავრობასთან შეთანხმებით პეკინის მისია გაუქმდა.

რუსეთის ხალხთა უფლებების დეკლარაცია 1917, პირველი საკანონმდებლო დოკუმენტი, რომელშიც გამოხატულია პოპოლარუსეთის ხალხების თვითგამორკვევის უფლებამ. დაამტკიცა რუსეთის სახკომსაბჭომ 1917 წლის 21(15) ნოემბერს. შეკრამ გმობდა ერთი უფის შეორუმე წაქეხების პოლიტიკას, რომელსაც რუსეთში მოსახლე ხალხების მიმართ ატარებდა მეფის, შემდეგ კი დროებითი მთავრობა. ერთეული ჩატერის ამ პოლიტიკას რუსეთის ხალხთა ნებაყოფლობითი პოლიტიკა დაუპირისპირდა. დეკლარაციაში გამოხატულია: რუსეთის ხალხთა თანასწორობა და სუვერენობა; თავისუფალი თვითმართობის უფლება გამოყოფამ და დამოუკიდებელი სასულიერო მისიის შექმნა; ყველა და ყოველფერო ერთეული და რელიგიური პრივილეგიის და შემღვდვის გაუქმება; რუსეთის გეროგორიაზე მოსახლე ერთეულ უმცირესობათა და ეთნოგრაფიული ჯგუფების თავისუფალი განვითარება.

რუსეთ-პორტის ხელშეკრულება 1884, ხელმოწერილი იქნა 25.VI(7.VII) სულში. ხელშეკრულებით რუსეთი ამყარებდა დიპლომატიური ურთიერთობას კორეასთან. რუსი ვატრებისათვის ღია იყო პორტები - ინხონი, ვონსანი, უსანი, ასევე ქალაქები: სეული და იანსეაჯინი. ქალაქებში რუს ვატრებს უფლება ჰქონდათ, არჩენდით ადლოთ ანდა ყვილით მიწები, აუმუშებნათ სხლები, საწარმოები და ქარხნები. მხარეთა სამხედრო გემებს უფლება ჰქონდათ, ესარტებნათ ისეთი პორტებით, რომლებიც დახურული იყო უცხოელი ვატრებისათვის, მოეხდნათ იქ გადაღებები და გამობეები. ხელშეკრულებამ ხელი შეუწყო რუსეთ-კორეის დაახლოებას, ამ ორ ქვეყანას

შორის ინტენსიური ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობის ჩამოყალიბებას.

ლყ: П а ж Б. Д., Россия и Корея, М., 1979, с. 58-60.

რუსეთ-მონღოლეთის შეთანხმება 1912, ხელი მოაწერეს 21.X(3.XI).1912 ქ. ურგამი (ულან-ბატორი) რუსეთის იმპერიისა და ბოგლო-გვეყნის მთავრობათა წარმომადგენლებმა მონღოლეთის საგარეო ავტონომიის ცნობის შესახებ. რუსეთის იმპერიის მთავრობამ ცნო მონღოლეთის საგარეო ავტონომია და იკისრა ვალდებულება, დახმარებოდა ამ ქვეყანას მისი ავტონომიური უფლებების დაცვაში. თავის მხრივ, მონღოლეთის მთავრობამ გარკვეული პრივილეგიები მიანიჭა რუსეთის ქვეშევრდომებს, კერძოდ, მათ უფლება მიეცათ, რომ თავისუფლად ეცხოვრათ და გადაადგილებულიყვნენ მონღოლეთის გეროგორიაზე, უგადასახლოდ ეწარმოებინათ ნებისმიერი კომერციული საქმიანობა. ამასთანავე, მათ შეეძლოთ, მონღოლეთის მთავრობასთან შეთანხმებით, გამოეყენებინათ ქვეყნის ბუნებრივი სიმდიდრეები. შეთანხმებამ აღნიშნული იყო, რომ სხვა უცხოური ქვეყნების ქვეშევრდომებს მონღოლეთში არ მიეცემოდათ იმავე უფლებები, ვიდრე გააჩნდათ რუსეთის ქვეშევრდომებს.

რუსეთ-პრუსიის ხელშეკრულება 1716, ხელმოწერილი იქნა 5(16).XI *პეტრე I-ის* და პრუსიის მეფე ფრიდრიხ ვილჰელმის მიერ დეკლარაციათა გაცემის საფუძველზე მათი პავებურგში მოლაპარაკების დროს. 1716 რუსეთმა საგრძობ წარმატებას მიადწია შედეგითან ომში. ამან გამოიწვია ერთგვარი წინააღმდეგობა როგორც ანტიშედეურ კოალიციამ შემაკავდა, ასევე სხვა ევროპულ სახელმწიფოთაგან. ეს წინააღმდეგობა უფრო გართულდა მას შემდეგ, რაც 1716 წლის 8(19).IV *პეტრე I-მა* და მეკულტურგის პერეოგმა კარლ ლეოპოლდმა გააფორმეს სახოკავშირის ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზე რუსეთის არმია და ფლოტო პლაკდარმად აქეცედა ჩრდილოეთ გერმანიას. ამან სერიოზულად შეამოთა ინგლისი. ასეთი სიტუაციამ რუსეთისათვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა პრუსიის პოზიციის, რომლის გამოყენებითა *პეტრე I* ცდილობდა აესტრის მიმხრობას. 1716 *პეტრე I* კელავ გაემგზავრა ევროპაში. პრუსიაში იგი შესედა ფრიდრიხ ვილჰელმს. მხარეები შეთანხმდნენ ერთობლივ მოქმედებაზე შეყვის წინააღმდეგ და თაინადონ ეს კავშირი ახალი ხელშეკრულებით დაადასტურეს. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა რუსეთსა და პრუსიას შორის მეგობრული ურთიერთობის დამყარებას. პრუსიის მხარე თანახმა იყო, დაჩრტილოყო რუსეთის არმიის გარკვეული კონტინგენტი ომის მსვლელების დროს მეკულტურგის საპერეოგომი. ამასთანავე, პრუსიის მეფე აღარებდა რუსეთის შემადგენლობაში იმ მიწებს, რომლებსაც შეეღებოთ ომისას დაიპყრობდა რუსეთი. *პეტრე I*, თავის მხრივ, აღარებდა პრუსიის სამღვდების ხელშეუხებლობას იმ მიწების ჩათვლითაც, რომლებიც შეყვის ჩამოპტრა პრუსიაში უკანასკნელი ომის მსვლელობისას. ხელშეკრულების დადებას სერიოზულად გააპლიერა რუსეთის პოზიციები ჩრდილოეთის ომის მსვლელობისას. ამასთანავე, რუსეთ-პრუსიის დაახლოებამ საგრძობლად შეუწყო ხელი რუსეთ-პრუსია-საფრანგეთის კავშირის ჩამოყალიბებას, რომელიც 1717 წლის აგვისტოში გაფორმდა ამსტერდამში.

რუსეთ-რუმინეთის შეთანხმებაში. 1. *წმინაწმინა* 1877, ხელმოწერილი იქნა 23.III(4.IV) ბუქარესტში. იგი შედგებოდა ორი ნაწილისაგან. პირველ ნაწილში რუმინეთის მთავრობა ვალდებული იქნა დაეხმებინა რუსეთ-თურქეთის ომის შემთხვევაში უზრუნველყოთ თავის გერიტორიაზე რუსეთის არმიის თავისუფალი გადაადგილება. რუსეთი, თავის მხრივ, აღიარებდა რუმინეთის პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას და პირობას ღებდა, დაეყენა მისი გერიტორიული მთლიანობა. შეთანხმების მეორე ნაწილში აღტანებდა იყო რეალურ-ინტერნაციონალი რუსეთის არმიის რუმინეთის გერიტორიაზე გადაადგილების პირობები. შეთანხმებით, რუსეთმა ცნო რუმინეთის სუვერენიტეტი. უმჯობესად შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ რუსეთმა ვაწყვიტა ურთიერთობა თურქეთთან და აღიარა რუმინეთის დამოუკიდებლობა (9(21).V.1877). რუმინელი ხალხის სწრაფვა დამოუკიდებლობისაკენ დადასტურა 1878 ბერლინის კონგრესმა. 1877-78 რუსეთ-თურქეთის ომის დროს რუმინეთმა რუსეთის მხარე დაიჭირა.

2. *წმინაწმინა* 1882, ხელმოწერილი იქნა 21.IV(3.V) კეტერბურგში. შეთანხმება ითვალისწინებდა რუსეთ-თურქეთის 1877-78 ომის შემდეგ რუსეთს და რუმინეთს შორის ფინანსურ საკითხზე წარმოშობილ დავის მოგვარებას. შეთანხმებით, მხარეებმა უარი თქვეს ერთმანეთის მიმართ წყაყენებულ ყოველგვარ პრეტენზიას.

3. *წმინაწმინა* 1914, დადებულ იქნა 18(30).IX სოფათა ვაყელის საუკუნეებზე. შეთანხმებით, *პირველი მსოფლიო ომის* დროს, რუმინეთი იკავებდა რუსეთთან მიმართებაში ნეიტრალიტეტს რუსეთი, თავის მხრივ, ვალდებული იქნა დაეხმებინა, დაეყვინა რუმინეთის გერიტორიული მთლიანობის დარღვევის ყოველგვარი გამოვლენა. რუსეთის მხარე თანახმა იყო, რუმინეთის შემოეერთებინა ავსტრია-უნგრეთის მონარქიის ის მიწები, სადაც ისტორიულად ცხოვრობდნენ რუმინელები.

რუსეთ-საზრანგეთის კამპინი. ჩამოყალიბდა 1891-93 და იარსება 1917-მდე. XIX ს-ის 80-იან წლებში საგრძობლად გაუარესდა საფრანგეთ-გერმანიის ურთიერთობა. ამან აიძულა საფრანგეთი რუსეთთან დაახლოების კურსი აეღო. 1887 წარმოიშვა საფრანგეთის წინააღმდეგ გერმანიის ავსტრიის საფრთხე-საფრანგეთმა თხოვნილი მიმართა რუსეთს დახმარებისათვის. თავის მხრივ, ამ ქვენასკნელმა გერმანიის არ მისცა ნეიტრალიტეტის გარანტია, რითაც საფრანგეთს დახმარება გაუწია საფრანგეთს. 1887 წლის ივნისში რუსეთსა და გერმანიის შორის დაიდო ქ.წ. „გადაზღვევის ხელშეკრულება“. შეთანხმების თანახმად, ორივე მხარე ერთმანეთს პირობებდა ნეიტრალიტეტს მათზე შესაძლებელ სახელმწიფოს თავდასხმის შემთხვევაში. მაგრამ იქვე აღნიშნული იყო ორი გამონაკლისის შესახებ. რუსეთთან და ავსტრია-უნგრეთის კონსულიტის შემთხვევაში გერმანია არ იყო ვალდებული დაეცვა ნეიტრალიტეტი. რუსეთი უარს ამაბობდა ნეიტრალიტეტზე საფრანგეთ-გერმანიის კონსულიტის შემთხვევაში. შემდეგში საგრძობლად გაართულა რუსეთ-გერმანიისა და რუსეთ-ავსტრიის პირობების ურთიერთობა. ამის გამო 1890 გერმანიამ „გადაზღვევის“ ხელშეკრულების განახლებას უარი თქვა და ინკლისთან დაიწყო დაახლოება. ევროპაში ამგვარი პოლიტიკური სიტუაციის არსებობამ განაპირობა რუსეთ-საფრანგეთის კავშირის შექმნა. 1891 წლის 15(27).VIII მხარეთა საგარეო საქმეთა მინისტრთა მიერ წერილების ვაყე-

ლის საუკუნეებზე შეიქმნა რუსეთ-საფრანგეთის პოლიტიკური კავშირი. ამ შეთანხმების მიხედვით, ხელმოწერილი მხარეები ვალდებული იქნა დაეხმებინათ ერთმანეთს ომის შემთხვევაში კონსულიტების ვაყელა საინტერნაციონალი საკითხზე. ამასთანავე, შეთანხმებით დადგინდა საომარი ომის შემთხვევაში დახმარების ვალდებულება ერთმანეთს. საფრანგეთი აღიარებდა რუსეთს იყო, ვაყუარითებინა 1891 შეთანხმებით მიღწეული პირობები. 5(17).VIII.1892 რუსეთსა და საფრანგეთის არმიის გენერალ-ლეიტენანტის წარმომადგენელთან შეხვედრაზე ხელმოწერილი იქნა სამხედრო შეთანხმება იმ შემთხვევაში, თუ საფრანგეთს თავს დაესხმოდა გერმანია, იგადა და რუსეთი მის დამოუკიდებლობას დახმარებდა და თავს დაესხნებოდა გერმანიას. ასეთივე ვალდებულება იქნა აღიარებული რუსეთზე ავსტრია-უნგრეთის მიმართ. გერმანიის ან ავსტრია-უნგრეთის თავდასხმის შემთხვევაში, აღიარებული შეთანხმების რადიკალიკა მოხდა 15(27).XII.1893-23.XI.1893(4.I.1894) მხარეთა მიერ წერილების ვაყელის გზით. რუსეთ-საფრანგეთის კავშირმა იარსება 1917-მდე. პირველი მსოფლიო ომის წინ ორივე მხარის გენერალური შტაბების თანამშრომლობამ უკეთ მჭიდროდ ხასიათი მიიღო. 1891-93 შეთანხმების 2(15)-3(16).VIII.1912 დაემატა პარიზში ხელმოწერილი რუსეთ-საფრანგეთის სამხედრო კონვენცია. ოქმიტის ძირითადი მიზანი იყო, წინ აღდგომოდა ავსტრიაულ ბლოკს – „სამთა კავშირს“, რომელმაც წაყვეს როდს გერმანიის მხარეებდა. სწორედ პირველი მსოფლიო ომის დროს გამოჩნდა მთელი სიყალბით რუსეთ-საფრანგეთის კავშირის აუცილებლობა. რუსეთ-საფრანგეთის დაახლოებამ საგრძობლად იმპოქმედა პირველ მსოფლიო ომში გერმანიის დამარცხებაზე.

რუსეთ-საპერსიის ხელშეკრულება 1783, ის. *გაორგუეტის ტრაქტატი 1783.*

რუსეთ-სიამის (ბამიანის) დეკლარაცია 1899. ხელმოწერილი იქნა 1899 წლის 23 ივნისს ქ. ბანკოქში რუსეთის მინისტრ-რეზიდენტის ოლარანკოვისა და სიამის საგარეო საქმეთა მინისტრის ლეაენონგის მიერ. რუსეთთან დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების შემდეგ (1897) სიამის სახელმწიფო მოღვაწეები ცდილობდნენ, რუსეთის დახმარებით წინააღმდეგობა გაეწიათ აშშ-ს, ინგლისსა და საფრანგეთის კოლონიური პოლიტიკისათვის. ამ დეკლარაციით, რუსეთი ცნობდა იქნა სიამისადმი კუთვნილებილ ქვეყანად.

რუსეთ-შვეიცია ხელშეკრულებაში. 1. ხელშეკრულება 1724, ის. *სტოკჰოლმის სამოკავშირეო ხელშეკრულება 1724.*
 2. ხელშეკრულება 1791, ხელმოწერილი იქნა 8(19).X სტოკჰოლმში. ხელშეკრულების ხელმოწერილი მხარეები გამოთქვამდნენ თანართა ერთგულებას *ვერსალის სამოკავშირეო ხელშეკრულებისადმი 1790* და აღიარებდნენ ერთმანეთის სამხედროების ურღვეულობას და ხელშეუხებლობას. შეცვია რუსეთის კუთვნილებად ცნობდა იმ მიწებს, რომლებიც ჯერ კიდევ არ ქმნიდა დაეკრობოდა რუსეთს თურქეთთან მიმდინარე ომის დროს. მხარეები აღიარებდნენ, რომ მომავალში იმპოქმედდნენ ერთმანეთს

თან შეთანხმების საფუძველზე მსოფლიო საომარი მოქმედებო-
სან. აუცილებლობის შემთხვევაში დამსარეობდნენ საიხედრო
კონსტიტუციასავე. ხელშეკრულებით, გათავალისწინებული იყო
სამხედრო სადამარცხოვრო ხაზის დადგენა და ერთი წლის გან-
ძალებამდე სავაჭრო ხელშეკრულების დადება.

3. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1799, ხელშეკრულება იქნა 18(29)X გატანი-
ლი. ხელშეკრულება ფაქტიურად იმერეთზეა 1791 ხელშეკ-
რულების პრინციპებს. ამასთანავე, ოთხეალისწინებდა შევივის
მხარის მიერ საფრანგეთის წინააღმდეგ სამოქმედოდ წ-ათა-
სიანს დამხმარე კორპუსის რუსეთისათვის გადაცემას.

4. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1812, ხელშეკრულება იქნა 24.III(5.IV) პეტერ-
ბურგში. მოგვიანებით დაემატა 3(15).VI თილისს და 18(30).VIII
ბაროს კონვენციები. ხელშეკრულების თანახმად, შევივი საბო-
ლოლოდ სელი აიღო ფინეთზე, რომელიც 1809, ფრედრიხსპა-
მის სამხედრო ხელშეკრულებით, რუსეთის შემადგენლობაში შეე-
და. თვისი მხრივ, ალექსანდრე I ვალდებულია იყოს, სელი
შეეწიოს შევივისათვის ნორვეგიის გავრიანებისათვის ხელშეკ-
რულება ითვალისწინებდა ერთობლივი სამხედრო კორპუსის
შექმნას იმ მიწების დასაბრუნებლად, რომლებიც საფრანგეთს
ქიანდა მიტაცებული შევივისაგან. მხარეები შეთანხმდნენ მი-
ქსანთით დიდი ბრიტანეთის მთავრობისათვის, შეეერთებოდა
ამ ხელშეკრულებას. აბოში ალექსანდრე I-ის და შევივის პრინ-
ციპს კარლ იუპანის შეხვედრისას მხარეებმა ხელი მოაწერეს
კონვენციის, რომლითაც რუსეთი ვალდებულია იყოს, გვე-
ძლიერებინა ერთობლივი სამხედრო კორპუსი. იმ შემთხვევა-
ში. თუ დანია წინ აღუდგებოდა ნორვეგიის შევივისათვის
შეერთებას და არ ჩაებაშიოდა ნაპოლეონ I-ის წინააღმდეგ
ბრძოლაში. კარლ იუპანი ვალდებული იყო გადაეცხა თავისი
არმია ენსუელ ზელანდიაზე, რომელიც დაიბის სამეფოს გვირ-
გორიას წარმოადგენდა. შევივა თანახმა იყო რუსეთის სამხ-
ედრო მდ. ვისლამდე გაზრდილიყო. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ
საომარი მოქმედებების შემთხვევაში დაეხმარებოდნენ ერთ-
მანეთს ხელშეკრულებით დადებითად იმოქმედა რუსეთ-შევი-
ის დაახლოებაზე. მართალია, შევივა არ ჩაება საფრანგეთის
ომში. მაგრამ მისმა ნეიტრალიტეტმა დიდი როლი შეასრულა
ნაპოლეონ I-ის არმიის განადგურებაში.

რუსეთ-ჩინეთის დიპლომატიის 1913. 5 ნოემბერს პეკინში ხელი
მოაწერეს დეკლარაციას, რომლითაც ჩინეთმა ცნო მონღო-
ლეთის ავტონომია 1912 დადებულ რუსეთ-მონღოლეთის
შეთანხმების საფუძველზე. რუსეთმა და ჩინეთმა ივალდებულეს,
რომ არ შეიყვანდნენ მონღოლეთში თავიანთი ჯარებს და არ
მოახდენდნენ ის კოლონიზაციის. დეკლარაციამ გათავალ-
ისწინებდა იქნა, რომ მონღოლეთთან დაკავშირებული ყვე-
ლა სადავო საკითხი უნდა გადაწყვეტილიყო სამხმრთივი მო-
ლაპარაკების გზით რუსეთის, ჩინეთისა და მონღოლეთის შორის.

რუსეთ-ჩინეთის ხელშეკრულებაში. შეთანხმებაში და კონ-
ვენციის 1689-1902. 1. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1689, იხ. ნერჩინსკის
ხელშეკრულება 1689.

2. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1727, იხ. კიბეტის ხელშეკრულება 1727.
3. წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1792 (საყრდნობისათვის აქტი) რუსეთსა და ჩინეთს შორის ქ. კიბეტის ვაელი ვაჭრობის წარმოების შესახებ დადებულ იქნა 18(19).II წერილების გაყვლის გზით. 1785 იონის მთავრობამ განუყოფი კიბეტის ვაჭრობა იმ მიზეზით, რომ რუსეთის სასახლევრო აღმინისგრაიიამ არ გადასცა მას ჩინეთთან დაკავშირებული პირები. მოლაპარაკებებზე მხარეებმა გამოამყვანეს სურვილი, რაც შეიძლება მალე აღუდგინათ ერთიერთმომტეგებინა ვაჭრობა რუსეთ-ჩინეთის სამხედრო, მოკლე ვადაში დაერეველირებინათ საკითხი სამხედრო და-
რევეთა შესახებ. 1792 შეთანხმებამ დაადასტურა 1727 კიბეტის ხელშეკრულება და 1768 ხელმოწერილი კიბეტის ხელშეკრულების დამატებითი მუხლი. ამასთანავე, შეთანხმებამ ავალდებულა მხარეთა დეკლარირივი ხელშეკრულების წარმოდგენას, თვალყურს უყუდებინათ სავაჭრო საქონლის სწრაფ გაყვლაზე. ვაჭრებს ეკრასდებოდათ გაეხსენებინათ საქონელი არ აღიარეს, ვალთთან დაკავშირებით სარწმუნო. შეთანხმებამ სელი შეეწიოს რუსეთ-ჩინეთის ვაჭრობის გამოყოფილებას კიბეტში. შეთანხმების დადების შემდეგ კიბეტის ვაჭრობის მოყვლება გაიზარდა 70%-ით.

4. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1858 (გიანისის), ხელმოწერილი იქნა 1(13).VI ჩინეთის მხრიდან ე. წ. პეკინის, ხოლო ჩინეთის მხრიდან ზუა მანოსა და გვი ლიანოს მიერ ხელშეკრულება შედგებო-
და 12 მუხლისაგან. აღიარებდა ორივე სახელმწიფოს მთავრო-
ბათა თანასწორუფლებიანობას. ჩინეთი შეთანხმდა ამაყრებ-
და ურთიერთობის იმ დონეზე, როგორც მას გააჩნდა სხვა სახ-
ელმწიფოებთან ვაჭრობა რუსეთსა და ჩინეთს შორის შეიძლება
წარმართულიყო როგორც ხელყვითი, ისე მღიით. რუსეთის
გემებს შეეძლოთ შესვლიყენენ პორტებში: შანსაი, ნინბო, ფუ-
ჯოუფუ, სიამინი, ვანძოუ (ვანგოუ), გაიანსუ (დუვანსული
გაინანი ენსულ გაიანსუ), იონსოუ (ენსული საინანი). ასევე
რუსეთის გემებს შეეძლოთ შესვლიყენენ იმ პორტებში, რომ-
ლებზე ღია იყო უცხოელი ვაჭრებისათვის. რუსეთმა მიიღო
უფლება, დაენიშნა კონსულები იმ პორტებში, რომლებიც ღია
იყო რუსეთის გემებისათვის. იმ შემთხვევაში, თუ რუსეთის ან
ჩინეთის სახელმწიფოს ქვეშევრდომი ჩაიღონდა დანაშაული,
მანში ის უნდა დასჯილიყო თავისი სახელმწიფოს კანონებით.
ხელშეკრულების მე-9 მუხლით, მხარეები ქმნიდნენ ერთობლივი
ჯგუფს, რომელსაც უნდა შეესწავლა ჩინეთ-რუსეთის სამხედრო.
ამ ჯგუფის მიერ მიღებული შეთანხმება უნდა ჩამოყალიბებუ-
ლიყო ცალკე მუხლად, რომელიც დაერთობდა ამ ხელშეკრუ-
ლას. კიბეტსა და პეკინს შორის შედგებოდა საფოსტო კავში-
რი. სარაგოფიკაციო სიგელების გაყვლა მოხდა პეკინში
24.IV.1859.

5. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1860, იხ. პეკინის ხელშეკრულება 1860.
6. წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1886 (გინანისის) სიგევიერი, დაიღო 14.X ჩინეთში რუსეთის რწმუნებულის ნ. ფ. ლიდიყესკისა და ჩინეთის იმპერატორის წარმომადგენლის და სუნჯანის მიერ. 1885 დაღმა ბრიტანეთმა პორტ ჰამბოტონის ოქუპაცია მოახდინა, რომელიც მდებარეობდა კორეაში. ინგლისელები ცდილობდნენ თავიანთი საყრდენ პუნქტად ექციათ ეს პორტი აზიაში ექს-
პანსიისას. რუსეთის თავიანთ ინტერესებზე პქონდა ამ რეგიონში
და ის შეეცადა ჩინეთის გამოყენებით აუქლებინა ინგლისელები
გავლიყენენ პორტ ჰამბოტონიდან. მოლაპარაკებებზე რუსეთისა
და ჩინეთის წარმომადგენლებს შორის შედგა სიგევიერი
შეთანხმება, რომელიც ითვალისწინებდა კორეაში სიგევიერი
შენარჩუნებას. მხარეები ვალდებულებას იღებდნენ, არ შეეყ-

რუსეთ-ჩინეთის ხელშეკრულებაში. შეთანხმებაში და კონ-
ვენციის 1689-1902. 1. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1689, იხ. ნერჩინსკის
ხელშეკრულება 1689.
2. ხს.წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1727, იხ. კიბეტის ხელშეკრულება 1727.
3. წ.წ.წ.წ.წ.წ.წ. 1792 (საყრდნობისათვის აქტი) რუსეთსა და ჩინეთს შორის ქ. კიბეტის ვაელი ვაჭრობის წარმოების შესახებ დადებულ იქნა 18(19).II წერილების გაყვლის გზით. 1785 იონის მთავრობამ განუყოფი კიბეტის ვაჭრობა იმ მიზეზით, რომ რუსეთის სასახლევრო აღმინისგრაიიამ არ გადასცა მას ჩინეთთან დაკავშირებული პირები. მოლაპარაკებებზე მხარეებმა გამოამყვანეს სურვილი, რაც შეიძლება მალე აღუდგინათ ერთიერთმომტეგებინა ვაჭრობა რუსეთ-ჩინეთის სამხედრო, მოკლე ვადაში დაერეველირებინათ საკითხი სამხედრო და-
რევეთა შესახებ. 1792 შეთანხმებამ დაადასტურა 1727 კიბეტის ხელშეკრულება და 1768 ხელმოწერილი კიბეტის ხელშეკრულების დამატებითი მუხლი. ამასთანავე, შეთანხმებამ ავალდებულა მხარეთა დეკლარირივი ხელშეკრულების წარმოდგენას, თვალყურს უყუდებინათ სავაჭრო საქონლის სწრაფ გაყვლაზე. ვაჭრებს ეკრასდებოდათ გაეხსენებინათ საქონელი არ აღიარეს, ვალთთან დაკავშირებით სარწმუნო. შეთანხმებამ სელი შეეწიოს რუსეთ-ჩინეთის ვაჭრობის გამოყოფილებას კიბეტში. შეთანხმების დადების შემდეგ კიბეტის ვაჭრობის მოყვლება გაიზარდა 70%-ით.

ენათა თავიანთი ჯარები კორეაში. იმ ხუნჯანმა ცინის მთავრობის სახელით აღუთქვა რუსეთს, რომ მაღალყვავი ინგლისელთა პორტ კაპიტლგონიდან გასვლას, რაც მიღწეული იქნა კიდეც რუსეთისა და ჩინეთის ინგლისზე მეწილის შემდეგ.

7. 1856 წლის იანვარში 1856, ხელმოწერილ იქნა 22.V(3.VI) მოსკოვში რუსეთის მხრიდან საგარეო საქმეთა მინისტრის ა.ბ. ლობკოვსკისა და ფინანსთა მინისტრის ს. ვიტგის, ხოლო ჩინეთის მხრიდან საგარეო უფლის და ხუნჯანის მიერ. 1891 რუსეთი შეუდგა ციმბირის რკინიგზის მშენებლობას, რომლის მნიშვნელობა განუზომად დიდი იყო. აღნიშნული პროექტის განხორციელების შემთხვევაში რუსეთი განიჭო კიდეც თავის პოპიულაციას წყნარ ოკეანეზე, სადაც რუსეთის თავდაპირველი ნაებობები საქმოდ სუსტი იყო. ამასთანავე, ეს მშენებლობა ხელს შეუწყობდა რუსეთის საქონლის შეღწევას ჩინეთის ბაზარზე. XIX სს 90-იანი წლებიდან იწყება ჩინეთის „უბაღის სუერობა“ განაწილება. იაპონია, საფრანგეთი, გერმანია, აშშ ცდილობდნენ თავისი გავლენის სფეროში მოექციათ ჩინეთის ოპორტუნის ესა თუ ის მხარე. საფრანგეთმა ცინის ხელისუფლებასაგან მიიღო მდებარეობის დამუშავების უპირატესი უფლება ჩინეთის სამხრეთ და სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში. ამასთანავე, საფრანგეთმა მიიღო რკინიგზის მშენებლობის კონცესიები ინდოჩინეთიდან გუანსიში. გერმანიამ ცდილობდა მოეპოვებინა რკინიგზის მშენებლობის კონცესიები ტიანსინსა და ხარკოვში. აშშ მიისწრაფოდა ხელში ჩაეგდო ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში რკინიგზის მშენებლობის უფლება. ამავდროულად რკინიგზის მშენებლობაზე პრეტენზიას აცხადებდა იაპონიამ რუსეთის ცდილობდა ჩინეთისაგან მიეღო ჩრდილო-აღმოსავლეთი რაიონებში რკინიგზის მშენებლობის ნებართვა. იმ შემთხვევაში, თუ დადებოდა გადაწყვეტილება ეს საქონის, მასში კონცესიის რკინიგზის ხაზი გაეიჭრა ჩრდილო-აღმოსავლეთი ოქტობრი პირდაპირ ვლადივოსტოკამდე. ს. ვიტგის აზრით, ამ პროექტის განხორციელება ხელს შეუწყობდა არა მარტო რუსეთის არმიის სწრაფ გადაადგილებას ვლადივოსტოკის მიმართულებით, არამედ ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში რუსეთის თავდაცვით მომსახურებას. 1896 წლის აპრილში პეკინში ამ საკითხზე დაიწყო მოლაპარაკებები, მაგრამ რამდენიმე ხნის შემდეგ ეს მოლაპარაკება ჩინეთში მოექცა. რუსეთ-ჩინეთის მოლაპარაკება გაგრძელდა მხოლოდ ცინის მთავრობის წარმომადგენლის და ხუნჯანის პეტიციურები ჩაყვლის შემდეგ. ჩინეთის მხარეში მიიღო რუსეთის წინადადებები, მაგრამ, თავის მხრივ, მთავრობა იაპონია-ჩინეთის აგრესიის შემთხვევაში რუსეთის მხარდაჭერის გარანტია. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ორი სახელმწიფოს სამხედრო კავშირის შექმნას, რომელიც ძალაში შედიოდა მხოლოდ რუსეთზე, ჩინეთზე ან კორეაზე იაპონიის თავდასხმის შემთხვევაში. ამასთანავე, ხელშეკრულებაში საგანგებოდ იყო აღნიშნული, რომ სამომავლო მოქმედებების შემთხვევაში რუსეთის გემებისათვის გასსილიყო ჩინეთის პორტები. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა რუსეთ-ჩინეთის ბაჟისათვის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში რკინიგზის გაყვანის ნებართვის მიცემას. რუსეთის უფლებამოსილად გამოიყენებინა ეს სარკინიგზო მაგისტრალი უფლისმიერ დროს თავისი ჯარის გადასაყვანად. 27.VI(8.IX).1896 რუსეთ-ჩინეთის ბაჟმა მიიღო ცინის მთავრობისაგან რკინიგზის მაგისტრალის მშენებლობის ნებართვა. ამასთანავე, ჩინეთი უფლებას იტოვებდა

და, რკინიგზის ხაზის ამუშავებიდან 36 წლის შემდეგ, შეესიდა ეს მაგისტრალი.

8. 1896 წლის იანვარში 1896, ხელმოწერილ იქნა 15(27).III პეკინში, ჩინეთში რუსეთის საქმეთა რწმუნებულის ა. პავლოვისა და ცინის მთავრობის საგარეო საქმეთა კოლეგიის წევრის ლი ხუნჯანისა და ფინანსთა მინისტრის ამხანაგის ჯანის მიერ. კონვენცია ითვალისწინებდა ლიანდუნის ნახევარკუნძულის სამხრეთ ნაწილში განლაგებული პორტების რუსეთისათვის 25 წლის ვადით „ჯარით“ გადაიქცევა და ამ პორტებამდე რუსეთიდან რკინიგზის გაყვანის კონვენციის გაყვამას. კონვენციის ძალით, რუსეთმა არცდროს მიიღო პორტები დალიანი (დალინი) და ლიუენი (პორტ-არტერი). ამასთანავე, ცინის მთავრობამ სხვა დარსი რუსეთს, დაეწყო სამხრეთი მანჯურიის რკინიგზის სამხრეთი მგოს მშენებლობა. კონვენციაში მითითებული იყო ასევე, რომ არენდა არ შეუძლებოდა ამ გერტიკორიანე ჩინეთის უმცადა უფლებას. რუსეთის ხელში გადავიდა არენდა აღუბე გერტიკორიანე მთელი საიქილო და სამოქალაქო ხელისუფლება. აღნიშნული გერტიკორიის ჩრდილოეთი წესდებოდა სეიტრალური ზონა, სადაც უმცარო ენებელი უნდა ყოფილიყო ჩინეთის სამოქალაქო ხელისუფლება. სეიტრალურ ზონაში ჩინეთის ჯარების გადაადგილება უნდა მომხდარიყო მხოლოდ რუსეთთან შეთანხმების შემთხვევაში. დამატებით პროტოკოლში, რომელიც დაიდო 25.IV(7.V) 1898, მითითებული იყო, რომ ჩინეთს არ უნდა გაეცა რუსეთთან შეთანხმების გარეშე სხვა სასაქმლოებზე სეიტრალური გერტიკორიის არც ერთი ნაწილი, ასევე ჩინეთი უარს ამბობდა ვაქსინა ამ ზონის აღმოსავლეთ და დასავლეთ სანაპიროზე არსებული პორტები უცხო ქვეყნის გემებისათვის. დღევანდელი როგორი განსაკუთრებული სტრატეგიული პუნქტი. უნდა გამოიყვანებოდა დასრულ პორტად და მასში უცხო სახელმწიფოთა გემების შესვლა აკრძალულიყო. კონვენციაში არსებობდა შეწყვეტა 1905 პორტების საბაჟო ხელშეკრულების დადების შემდეგ.

9. 1902 წლის იანვარში 1902, ხელმოწერილ იქნა 26.III(8.IV) პეკინში, შეესიდა მანჯურიის პრობლემას. 1899 ჩინეთში იფიქრა მსალაურმა ანტიმპერიალისტურმა აჯანყებამ, რომელიც ცნობილია იტყვანთა აჯანყების სახელით. 1900 წლის ივნისში აჯანყებულებმა პეკინი კი დაიკავეს. ამის საპასუხოდ მოეწყო რვა სახელმწიფოს (ინგლისი, აშშ, იაპონია, რუსეთი, გერმანია, იტალია, ავსტრია-უნგრეთი, საფრანგეთი) ინტერვენცია ჩინეთში. იხევეანთა აჯანყებით დაზინებულმა ცინის მთავრობამ ომი გამოუცხადა ინტერვენტებს და აჯანყებულებს მიეზრო. 1900 წლის ავგისტოში ინტერვენტებმა აიღეს პეკინი. მთავრობა საანში ვაიციის რეპრესიის ჩაქრობის შესახებ რეპრესიას სახელმწიფოებმა დაიწყეს ჩინეთის დანაწილება. აჯანყების მსვლელობისას რუსეთმა ჯარები შეიყვანა ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში. იაპონიას სურდა ხელში ჩაეგდო სწორი ეს გერტიკორიები და კორეა. ამიტომ იაპონიის მთავრობას გადაწყვეტილი პეკინი, დაიპირისპირებოდა რუსეთს ამ მიზნით, იაპონიამ 30.I.1902 გააფორმა ხელშეკრულება ინგლისთან. იაპონიასთან მოსალოდნელი ომის თავიდან აცილების მიზნით, რუსეთი აძლებდა რუსეთს ომის დათმობადა

ჩინეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთის გერიტორიიდან ჯარების გაყვანაზე. შეთანხმებაში აღნიშნული იყო, რომ რუსეთის ჯარები უნდა გაეყვანა 6 თვის განმავლობაში, თუ ამას სხვა პირობები ხელს არ შეუძლებლობს. ამასთანავე, რუსეთმა აღიარა ეს გერიტორიები ჩინეთის განუყოფელ ნაწილად. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, შეთანხმებამ შარსე ეერ ააქილა რუსეთი იაპონია-სთან ომს.

რუსულად. XII საუკუნის საქართველოს ერთ-ერთი გავლენიანი სასულქოფიო მოღვაწე, დელოვალი და დიპლომატი; *ღუმურე I-ის* ასული და *თამარ* მეუღის გამზრდელი მამიდა. ყრანის სულთან მასულქე გასთავებისა და მამუ დაქორციელების შემდეგ საქართველოში დაბრუნებული დელოვალი ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტიურად მონაწილეობს. *გიორგი III-ის* გარდაცვალების ახლო სანებში იგი ბაგრატიონთა სახლის ყველაზე გავლენიანი პირია. ქე ანისის გამო გიორგი III-სა და მამადაიანეს შორის შეწყვეა დაპირისპირების პირობებში საქართველოს მეფემ ქალაქი შედადიანთა გვარის შეიღს – არსლანს დაუბრუნა. სამატიეროდ, არსლანმა თავი მეფე გიორგის ყმად აღიარა. ამან საქართველოს ძალზე საჭირო შესვენების საშუალება მისცა, რაე ქართული დიპლომატიის წარმადეებად უნდა შეფასდეს – ამ საქმის ორგანიზებაში მნიშვნელოვანი სიგვეა რუსულად დელოვალმა თავი, კერძოდ, დაახლოებით 1165 იგი უდღიგუფ ათაბაგთან დიპლომატიურ მისიის ხელმძღვანელობა, რსაჟე ზავი და საქართველოს პოლიტიკური ძლიერების შენარქუნება მოჟყვა. რუსულად დელოვლის დიპლომატიური ნიჭი შემდეგშიე არაერთხელ გამოვიღდა. 1184, *თამარ*ს მეორე ყუთრისეება და მინაშლოლობის ყამს, რე გვერდში უდგას მეფეს და სამეფო ხელისუფლებასა და დიდგვარისასა შორის მიმდინარე რთულ მოლაპარაკებებს ხელშეღვენდობს. თამარის საქმობს – *იური აღორავის ძის* შერქიეის საკითხში რე გადამწყვეტ სიგვეას ამბობს, თუმცა მისი შეუფერებლობის გამო, თვითონვე უბრუნეველო მისი საქართველოდან გაეყვება. რ-ის აღმრდელი დავით სოსლანი-თე. თამარიან მისი შეუღლებლის ინიციატიურ თვითონვე იქნე-ბოდა. რ. მონაწილეობას უღებობს წარმადეებლ მოლაპარაკებებში. რომელიე დაახლოებით 1195 საქართველოსა და შერქანსაჟ აღმართანსა და მის სიძეს – ირანის აზერბაიჯანის გარეყველი ნაწილის მფლობელ ამირ-მირამანს შორის მიმდინარეობდა.

ლოგ-მე გ რ ე ე ე ი რ. მეფე თამარი, თბ. 1991; გ ე უ ნ ა მ ე ჯ. თამარის მამიდა რუსულად... „მნათობი“. 1987, №7; ჯ ა ე ა ხ მ ე ე ი - ლ ი თე. ქართველ „რის ისტორია, წგ. 2, თბ. 1965 (თბზ.გ. 2, თბ., 1983).

რუსულად. საქართველოს მეფე 1223-45, *თამარ* მეფის ასული, 1223 მისი ქმარია რუმის სულთანის თორღურ-შაის ვაჟი, გაქრისგანებული მოღას ედ-ინი. რ-ის შუგობის დასაწყისში (1223-25) ადგილი ქართველ რაშქუნდებ დაშქრულობას არან-ანზურბა-იჯანზე, რ ა მ შირიდან საქართველოსათვის არასასურველი იქიქიქლანი გამოერიცხათ. პირველი დიდი გამოყდა რ-ის გაქსა ჯალალედინისაგან ელოდა; მიუხედავად ინტენსიური დიპლომატიკური კონტაქტებისა თუ ელჩების მისეღა-მოსელო-

სა, დაპირისპირება ომში გადაიზარდა – 1225 ვარნისის ბრძოლა რ-ის დაშქრისათვის მარცხით დასრულდა. დიპლომატიურ ურთიერთობას ვარნისის ბრძოლის შემდეგაე ქეინდგა ადგილი (ჯალალედინი რ-ს სთავაზობს: „... მყოთ ქმარ მისა და მეფე თქუნე ზედა“...), მაგრამ ყოველგვარ უმედგო აღმონდა – 1226 ჯალალედინმა თბილისი აიღო. საქართველოს სამეფო გახტი ქეთაისში გადავიდა. 1225-30 ქართველთა და ხვარაზმელები გაშუღმებული ბრძოლების ემოქაა. დაახლოებით 1230 რ-მა თავისი ხუთი წლის ღე – დავითი (დავით VI სარინი) ქეთაისში თანამოსაყვერედ აკურთხა. 1231 მონღოლებმა აზერბაიჯანი დაიპყრეს, საქართველო ამქარა სამბეობების წინაშე აღმონდა. რ-ის გატას საპირისპირო ნაბიჯები გადაუღვამს, მაგ. დიპლომატიური ურთიერთობა აიუბიანებთან, მაგრამ ანტი-მონღოლური ფონისგის შექმნის ცლებე წარუმატებლად დასრულდა. საბოლოოდ, მონღოლებს დაპირისპირებულ მამაშ-ანდური ქვეყნებში და საქართველო ერთმანეთს წაუკიდენდ და დამპყრობელს დაქსაქს უღნი, გათიშულნი დასეღენდ. საქართველო შიქრეაზიელ სელღუქეთაიან შეეცადა ურთიერთობის მოწყსრობებას, მაგრამ რ-ის გახტი მისეე პოლიტიკურ ობოლ-ეჟაში აღმონდა. აღმოსავლეთში მოკავშირეთა ძეგნის საე-ითხში ჟიასკოს გაზო რ. ხნას ეეროპაში სედაეს, ადგილი აქეს კონტაქტებს რომის პაპთან, მაგრამ არე ამას მოჟყვა რაიმე შედეგი. მონღოლები საქართველოს „ოკრეპას“ 1232-33-დან იწყებენ. 1235-36 ქართველმა დიდებულმა მონღოლთა მიმართ წინააღმდეგობა შეწყვიტეს. თბილისი მონღოლებმა აიღეს, ხოლო რ-ის გახტი კვლავ ქეთაისში აღმონდა. სამეფო ხელისუფლება ზავემ არ მიღას. იქმნება რთული ვითარება – „არე ომი და არე ზავი“. ქართველთა სენიორალურმა სახლებმა მეფის ნებადაურთიებლად მონღოლ სონინებთან საზავო ხელშეკრულებების გავორამება დიწყეს – ამ შიოქესის საწყისი აეეაგ-ამონსასლარანდა („ზავი აეავასი“) დავლო, რსაჟე ხეებეიე აჟეყენს. მონღოლები კილოქი და სხათში ბაგონდებიან, რის შემდეგაე რუმის საკითხეე დაგდა. რუმის სულთანი ლიას ედ-ინ ქეიჟ უსრე II რ-ის ასულ თამარზე ქორწინდება, რაე ლოდ მნიშვნელობას იქმნს – გაჩნდა საქართველო-რუმს შორის გარეყველი ალიანსის შეკერის შესაძლებლობა, თუმცა აქედანაე არაფერი გამოღდა. სწორედ რუმში იქნა გაგზავნილი რ-ის მიერ ლამას ღე – დავითი (დავით VII ულუ), როგორე სამეფო გახტიეე მოსალოდნელი კონტრესტი. XIII საუკუნის 40-იანი წლების დასაწყისში განვითარებული პოლიტიკური მოვლენები რ-ს საბოლოოდ არწმუნებენ მონღოლებთან დაზავების აუცილებლობაზე, რაე ინტენსიური და რთული კონტაქტების შედეგად 1243 განსზოციეულა კილქე (იხ. *მონღოლეთი-საქართველოს ზავი 1243*). არსენ კეიონდილე-მწიგნობართუხუცესის ოქრის ურდოში დიპლომატიური მისიის შედეგად ორიეე მზარე დაზავებამე მიღას და შეთანხმების პირობებეეე მსგებება. ზავის შემდეგ რ-ის გახტი თბილისში ბრუნდება. მონღოლთა ურდოში გაგზავნილი შეიღის – დავით უღლისწუღის – მოლოდინეეე 1245 რ. გარდაიქველა.

წყარო: ჯ ა მ ა ხ მ ე მ ე ე ე ლ ი თე. -წგ-ქართველთა ისტორია, ს. ყაუბიშვილის გამოც. 6, 2, თბ., 1959.

ლოგ- ჯ ა ე ა ხ მ ე ე ე ლ ი თე. ქართველი ერის ისტორია, წგ. 3, თბ., 1966 (თბზ. გ. 3, თბ., 1982).

რწმუნების სიტყვა. დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს ამა

სუ იმ პირის წარგზავნას უცხო სახელმწიფოში დიპლომატიურ წარმომადგენლად წარმგზავნი სახელმწიფოს მეთაურის მიერ ხელმოწერილი რ.ს. ეტლუვა ელჩადან დესპანად დანიშნულ პირს და მიმართულია დანიშნულების ადგილის სახელმწიფოს მეთაურისადმი. იგი შეიძლება შეიყეს საეკოლოგიური დელეგაციის ხელმძღვანელსაც. რ.ს.-ში აღნიშნულია დანიშნული პირის ვინაობა და დიპლომატიური რანგი. იგი შეიცავს წარმგზავნი სახელმწიფოს მეთაურის თხოვნას, რათა მიმღები სახელმწიფოს მეთაურმა ირწმუნოს ყოველი, რასაც დიპლომატიური წარმომადგენელი განაცხადებს ან მოიმოქმედებს თავისი სახელმწიფოს სახელით. რ.ს.-ს წარმომადგენელი აბარებს მიმღები სახელმწიფოს მეთაურს მის რეზიდენციაში. წარმო-

მადგენელს თან ახლავს თავისი საელჩოს (მისიის) დიპლომატიური პერსონალი. რ.ს.-ის ჩაბარებით სრულდება აკრედიტაციის პროცესი. ჩაბარების ცერემონიალი ითვალისწინებს, რომ დიპლომატიურმა წარმომადგენელმა და მიმღები სახელმწიფოს მეთაურმა სიგეებით მიმართონ ერთმანეთს. რ.ს. ძალას კარგავს და განახლებას საჭიროებს, თუ წარმგზავნი ან მიმღები სახელმწიფოში შეიყვალა სახელმწიფოს მეთაური ან მმართველობის ფორმა. აგრეთვე, როცა იყვლება აკრედიტებული დიპლომატის რანგი.

სადაბადადის სახასულში აღდგენითი, ირანის, ურაციისა და თურქეთის წარმომადგენელთა მიერ. მან გააფორმა ახლო აღმოსავლეთის ანგანგის შექმნა. პატივი დაიღო 5 წლით (იმავე პერიოლით) შექმნილი ვაგრაქლებებით, თუ რომელიმე მხარე არ მოახდენდა მის დენონსაციას). ძალაში შევიდა 25.VI.1938. პაქტის მონაწილეებმა ვალდებულება აიღეს, არ ჩარეულიყვნენ ერთმანეთის საშინაო საქმეებში; პატივი ეუბათ მათი საერთო საჩღერების ხელშეუხებლობისათვის; უარი ეთქვათ აგრესიის აქტებზე, აშასთან აგრესიის ცნება განიხარგა აგრესიის განსაზღვრის 1933 ლონდონის კონვენციების შესაბამისად. მხარეები შეთანხმდნენ, ჩაეგარებინათ კონსულტაციები საერთაშორისო კონსულტაციების წარმოქმნის შემთხვევაში, თუკი ისინი შეეხებოდა მათი საერთო ინტერესებს; არ დაეშვათ თავიანთ გერმანოგრივებზე ისეთი შეიარაღებული რაზმებისა და ფორმირებების შექმნა, რომლებსაც რომელიმე მხარის მიზარათ მტრული მიზნები ექნებოდათ. პაქტთან ერთად ხელმოწერილ იქნა თქმნი შედამოქმენდი ორგანოს – ახლო აღმოსავლეთის ანგანგის საბჭოს შექმნის თიხობაზე, ოთხი სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრების მონაწილეობით. *მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში, 1939-45.* პაქტის მონაწილეებმა სხვადასხვა პოზიცია დაიკავეს მებრძოლ მხარეთა მიზარათ და ის დამიდა.

საბაჰდრა-ლაშმსის პაქტი 1933 (თავდაუსხელობისა და მეროების შესახებ); ცნობილია ასევე, როგორც „საშხრეთმეროკუი ანგისაობარი ხელშეკრულება“), ხელი მოაწერეს 10.X რიო-დე-ჟანეიროში არგენტინის, ბრაზილიის, მექსიკის, პარაგვაის, ურუგვაისა და ჩილეს წარმომადგენლებმა; დაიღო განსაზღვრული ვადასი. რომელიმე მხარის მიერ მისი დენონსაციის შემთხვევაში, მასილ ძალაში რჩებოდა დანარჩენი მონაწილეებისათვის. ძალაში შევიდა 22.IX.1934. პაქტის პროექტი შეიმუშავა არგენტინის საგარეო საქმეთა მინისტრმა კ. სააუდრა ლა-მასსა და დრიტანეის (რომლის გავლენის ქვეშ მყოფებოდა არგენტინა) და აშშ-ს შორის ლათინური ამერიკის ქვეყნებზე გავლენის მოსაპოვებლად გამწვავებული მტროქობის პირობებში. პაქტის მონაწილეებმა დაგმეს აგრესიული ომები და მხარა დაუკირეს ყველა სადავო საქიების მოწესრიგებას მხოლოდ მშვიდობიანი მეთოდებით, საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად. მხარეებმა განაცხადეს, რომ არ გაზიოყენებდნენ ძალას გერიგორიული დაეუბის მოწესრიგების მიზნით. არამართაღობითერად ცნობდნენ ასეუთი დაეუბის გდაწვეუებას არამშორობითი გზით, ისევე როგორც ოკუპაციას და რაიმე გერიგორიის შემოქრისებას შეიარაღებული ძალის მქმეიობათ. იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე მხარე კონსულტიკის ჩაბრეული აღმოჩნდებოდა, პაქტის სხვა მონაწილეები კონსულტბდნენ პოლიტიკური, ეკონომიკური და იურიდიული

ზომების მილებას მშვიდობის მენარჩუენების მიზნით ისე, რომ არ მიეპრათათ საშხლდრო ანდა დოპლომატიური ჩარევისათვის. აუცილებლობის შემთხვევაში გათივალისწინებული იყო, მიეპრათათ შემრიგებლური პროცედურისათვის. 10.VIII.1934 პაქტის შეუერთდა აშშ, ხოლო 1936-თის პაქტის მონაწილე გახდა ყველა ლათინურამერიკული სახელმწიფო. მას შეუერთდა ასევე ზოგიერთი ევროპული ქეყანა. პაქტმა მნიშენილოვანი როლი შეასრულა აგრესიის განსმარგების მიუღლობაში (იხ. *ლონდონის კონვენციები აგრესიის განსაზღვრის შესახებ 1933*), თუმცა პაქტის ძირითად ლებულებებს მიღლობაში რეკომენდაციის სასითი პქონდა, აქედან გამომდინარე ის არასაკმარისად ეუყენებოდა აღმოჩნდა და არაუროსულ დაიორღეა. მაგ., ფამისგერმა იგალობ, რომელიც ევროპულ სახელმწიფოთიდან პირველი შეუერთდა პაქტს (14.III.1934), 1935 დაიწყო აგრესია ეთიოპიაში (იხ. *იტალიის აგრესია ეთიოპიის წინააღმდეგ 1935-36*).

საბაჰმე გიორგი სიაუშის ძე (დაახლ. 1570-1629), პოლიტიკური და სასილდრო მოღვაწე. წარმომობათ აზნაურთა ფენას ქუყანოლად. სამოღვაწეო ასპარეზზე განიღოს *სიძინ I-ის* დრის. მისთან ერთად ებრძოდა ოსმალლებს. იყო *გიორგი X-ის* ერთგული თანამებრძოლი. განსაკუთრებით დაწინაურდა *ლუარსაბ II-ის* მეფობის დრის. სდგბა თიბლისის, ცხინვალისა და ღვალეთის მიურავი. ს-ის მთიულ მოღვაწეობის მთავარი მიზანი იყო დიდ თავადასა ურბობის აღგავლა, ცენტრალური ხელისულებლის განმტკიცება და საქარსიულოს ხელახალი გაერსითება. ყოელოე ეს მოულებული იყო დიდი თავადებისათვის. სწორედ ამან განაპირობა დიდ თავადათა უმრავლესობის შეურთებუელი მტრობა ს-ის მიმართ. მისი გავლენა განსაკუთრებით გიბზარდა მის შემდეგ, რაც ლუარსაბმა 1611 სოლად შეირთო ს-ის და. 1612 დიდმა თავადებმა მოახერხეს დეუსამნბინისთ ლუარსაბი, რათა სოქალათ ს. იგი იძულებული გახდა ირანში გადებეწლიყო. შაჰ აბას I-მა იგი დიდი პატივით მიიღო. ირანში ყოფნისას გიორგი დაეახლოვდა ხოსრო-მირზას (*როსტრობი*), ფაქტობრივად ენო იგი ქარსილის გასტის კანონიერ შემეკლდელი და ხელა მთავარი შაჰის კარში მის დაწინაურებას. ს. იმელოენება, რომ შემდეგბა თივისი მიზნებისათვის მის გამოყენებას, მაგრამ მალე დარწმუნდა, რომ აბას I-ს საქარსიულოს მიმართ ხელ სხვა გეგმები პქონდა. შაჰ აბასის საქარსიულოში დაშეპრობის დრის ს. ცდლობდა შეურთებუელი თივის მოსისსლე თავადებს, რათა გაეწიკოყენინა ქეყანის თავდადესქნარინობა. ქარსილის თავადებმა შეურთებუ არ ისურვეს. ისინი შაჰის სამისხურმი ჩადგნენ და 1615, ილიე ერსიულ სყაღეს გიორგი მოიღვა. 1619 შაჰმა გიორგი *სიძინ*-სანის ექილად დანიშნა. გიორგიმ მიქეუარე დოპლომატიური საქმიანობა განადა. შეუერთდა ფარსიდან იციიშვილია და ქიხისხრო ბარათამეილს. დაუკავშირდა იმერეთის მეფე გიორგი III-

ს და გამარჯვების შემთხვევაში ქართლის გახტი აღუთქვა. ქალ-
მწილი მათსოვა სამსის ბობბბგ ფარად-ფამბს, რბობ სბბრ-
ობების შემთხვევაში მისი მეშვეობით ოსმბლია დახმარება
მიუღო. მარგოყის აჯანყების შემდეგ ს. ელოდა ირანელთა
ახალ შემოსევას და დიდი მოსამბბბბელი სამშობო ჩაბგარა.
მისი ინიციატივით *თიბბბბბ 1-ბ* ბბბბბი ქალმწილი დარე-
ჯანი ბურბბ არბგვის ერთობისთვის შეერთო. ამ ღონისძიებით
ქრბნეულყოფილი იყო ძლიერი ფეოდალის მბრბბბბბ. ს-მ
დახმარება ოსმბლეთს სთხოვა. ყიბბბბბბბბ მბრბბბბბბბბ
ბი, დროშები ოსმბლია დიდ ემბირს ბბბბ-ფამბს გბგბბბენა.
გოორგი ამ უკანასკნელს ერთობლივი ბბბბბბთ ირანში შე-
კრბბა და შბბ ბბბბბს იმპეროის დამბბბბს სბბბბბბბ. ბბბბბ-
ფამბბ ეერ გამობიენა ხელსაყრელი ვიბბბბბ. მარბბბს ბრბბ-
ლის შემდეგ ს-მ ყიბბბბბბბბს პარტიბბბბული ომი გბუმბობა.
ქნის ხეობაში მბრ მბობბბბბ გბგბბბბ ყიბბბბბბბ 12-ბბბ-
ბბბბბ ბბბბბ. ბლბბბბბბბბ, ბრბ ყიბბბბბბბბ სბრბბბბბ-
ბბბ ამ ბრბბბბბბბ ცხოვლებს ბბბბბბ ბბბბბბბ ბბბბბბ-
წბ. სბბბბბბბბბ, ბრბ ბბბბბბ ბბბბბ ბბბბ ბბბბბბ ბბბ-
ბბბბ ბბბბბბ. 1625 წლის ბბბბბბბ ბბბბბ ს. სბმცხემი ბბბ-
ბბ და სბბბბის ციხეებბბბბ გბრბბბბ ყიბბბბბბბბ. ბბბბბ
გოორგიმ სულბბბბბბბ ელბი გოორგი ქბბბბბბბბ-ბბბბბბბბ-
ბბ გბგბბბბ და დახმარება სთხოვა. მურბდ IV-მ დახმარების
სბბბბბ წყბბბბბბს სბგელი გბბბბბბბბ. სბმცხებბბ ს. იმ-
ბრბბბ ბბბბბბ და მბლბბბბბბბბ გბმბბბბ გოორგი იმ-
ბრბბბის მეფესბბბ. მეფემ მბს დახმარება აღუთქვა. ანბბბბბ-
ბრ მბლბბბბბბბ გბმბბბბ ს-მ *ლგბბ II დაბბბბბ*. 1626 იგი
ქბრბბბბ ბბბბბბ და თბბბბბბბბბ ბბბბბ ქბრბბბის ციხე-
ებბბბბ ყიბბბბბბბბს ერგებბბბ. შბბ ბბბბ ბბრბბბბ, ბრბ
ეერ შებბბბბ ქბრბბ-კბბბბის ბბბბბბბბ. მურბბბბ ბბბბ-
ბბბ და ცხო იგი მეუღელ ეს შებბბბბბბბბ ბბბბბ იყო ს-ბის.
ბბბბუ დროს *მბბბბბბბბ* თბბბბბბბბ ბრ მბწწწწწ ს-ის
ბბბბბბბბბს უბბბბბბბბბ. ბლბბბბბბბბ, ბრბ ოსმბლეთის
სულბბბბ ს-ს. *ქბრბბბბს მბრბბბბლ მურბბბ-სბბ* უწობბბ
და ელბბბბბბ მბს უგბბბბბ. ასბბ: ვიბბბბბბბბ ბბბბბბბ
შებბბბს მეუღეს და მოურბბს შობის გბბბბბბბბბს მბმბბბ-
ბბ. ამ სბმცხემი გბრბბბბბ ბრბბ მბბბბბბ შბბ ბბბბბ. ს.
დბრბბბბ, ბრბ ბბბბბბბბს მბბბბბბბბ იგი ეერ შებბბბ
და სბქბრბბბბბს გბრბბბბბბბ და ობბბბბბბბ ბბბბბბის
გბბბბს *მბმცხეობბბ - ბლბბბბბბბ* გოორგის მბბბ ბბბ. თბ-
ბბბბბბბ გბმბბბბბბბს შემთხვევაში ბლბბბბბბრე ქბრბბ-
კბბბბის მბბუ გბბბბბბ, სბბბ გოორგი მბბბს გბრბბბბ-
ბბბის მბბბბ ბბბბბბბბ ქბრბბ-კბბბბის მბბბბბბბბ და
ფბბბბბბბბბ დაბგბბბბბ ბრბბბბბ სბქბრბბბბბ. გოორგი
იბბბბბ მბბბბ მბბბბ ს-ის წწწწწ დაბბბ და დახმარება ჯბრბ
გბბბბბბბბ, მბბბბბ. ს. დამბბბბბბ ბბბბბბბ ბრბბბბბ
და ოსმბლეთში გბბბბბბბ. იგი იქ დიდი პბბბბბ მბბბბ და სბმ-
ბბბბბბბბბ ბოწბბ ჩბბბბბბ. ს. ბბბბბბბ ოსმბლია დახმარე-
ბბბ ფბბბბბბ ქბრბბ-კბბბბის ყიბბბბბბბბბბბბბბბბბ
გბმცხეობბბ. სბქბრბბბბბს გბბბბბბბბბბ და გბრბბბბ-
ბბ. ოსმბლეთის ბბბბბ დახმარება არ ჩბბბ. ბბბბბბბ ბრბბბ
დბბ ბლბბბბბბბბ ბბბბ. 1629 წლის ბბბბბბ ბბრბბბბ
შბბ ბბბბ. ს. ბბბბბ ბბბ ბბბბბბ ბბბბბბ ბბბბბბ
შბბ-ბბბბბ ბრბბბს ფბბბბბბ გბმცხეობბ დაბ. ოსმბლეთში
იბბბბბბბბბბ-ს-მ ობბბბბბბბბ მბბბბბ და ბბბბბბ
ბრბბბ. ეკრბბბბ ბბბბბ-ბბბბბბ დახმარებბბბ ბლბბბბ ბბბბ-

სი მბბბბს მბლწვევას. რგობრე იბბს, მბნ კბმბბი დაბბბბბბ ბბბ-
ბრ-ბბბბბბბბ და ოსმბლეთბბბ სბქბრბბბბბბ ბბბბბბ
გბმცხეობბ. ოსმბლბბბ ბს ღბბბბბბ მბბბბბბბს და ოსმბბბ
დბბ ემბბბის ხსრბბბ-ფამბს ბბბბბბბბ ს-ს 1629 წლის 3 ობ-
გბმბბბბს სბბბბბ (ბბბბბ) ბბბბ ბბბბბბბბ.

ლგ: ჯ ბ ბ ბ რ ბ ბ, გოორგი სბბბბბ, ბბ. 1964.

სბბბბბბ იბბბ, *თიბბბბბ II-ის* ელბი რუკბბბბ 1758.

სბბბბბ ბბრბმ გოორგის ბუ (გ. 1669), გოორგი *სბბბბბ* მსგბბბ
ეგი. ბბბბბბბის ობბს შემდეგ მბბბბ მბბბბ ოსმბლეთში
გბბბბბბბ. სბმბბბბბბ ბბბბბბ XVII ბბბბბის 30-ბბბ
წლების ბბბბს. ბრბბბბს ცხოვრობდა იბბრბბბ. ქბრბბბ
დბბბბბ *ბრბბბბ I-ის* მბმცხეობბ. ბრბბბბბ ბბრბბს და-
ბრბ მბბბს სბმბბბბბბ და ბბრბბბბბ ბბბბ. ბბბბბბ ბბ-
ბბბბბბბბბ ბბბბბბ V-ბბბბ. 1663 ებბბბბბ ბბრბბბ
ბბბბბბბბბბ ბისბბბ გბგბბბბ იბბრბბბ, სბბბ მბნ ხელბ
მეუწყო ბბრბბ *IV-ის* გბმცხეობბ. გბრბბბბბბ ბბრბბბბ.

ლგ: ჯ ბ ბ ბ რ ბ ბ, გოორგი სბბბბბ, ბბ. 1964.

სბბბბბ სბბბ, XVI ბბბბბის ბბბბბ და XVII ს. დამბბბბის
ქბრბბბბ ბბბბბბბბბ ბბბბბ, *სბბბბ I-ის* (1558-1600) ბბრბ-
ბბ. მბმცხეობბ ბბბბბის ბბრბბბ; დიდი ბბრბბბბის - გოორგი
სბბბბბ მბბბ. მბბბბბბბბბ ბბბბბ მბბბს მბბრ ბრბბბბბ-
ბბბ და ბბბბბბბბბ მბბბბბ: სბმბბ I ყუბბბბ ფამბბბბბ
შბბბბბბბბს შემდეგ, მბბბს რბბბბბბბბის ბბბბბ, ელბბბ
სგბბბბბბ ბბბბბბბბ ამ ელბბბბს სბმბბ ბბბბს - *გბბბბბ*
ბბრბბბბბბბბ სგბმცხეობბბბბ, ბრბბბბბბ სგბმბბბბბ სბბ-
ბბ ბბბბ. მბბბბს წბრბბბბბბ მბბბბ, ბრბ მბბბბბბბ
ბბბბბბბბბბბბ ბბბ.

ლგ: ჯ ბ ბ ბ რ ბ ბ, ს. სბქბრბბბბბ-ბბრბბბბის ბრბ-
ბბბბბის ბბბბბბბ (1588-90) - *მბბბ*, 1966, N6.

სბბბბბბ ბბრბბ ბლბბბბბის ბუ (1887-1939), სბბბბბ ბბბბ-
ბბბ. ბბბბბბბბბ ბბრბბბბ ბბბბბბბბ 1908-ბბბ (1908-
17 - რუკბბბის სბგბრბო სბმცხეობ სბბბბბბბბბ). ობტბბბბბის
გბბბბბბბბბს მბმცხეობ სბბბბბ ბხლბბბბბბბბბბბბ ბბბბბ-
ბრბბბბბბს სურბბბბ ბბმბბბბ. 1920-37 იყო სბგბრბო სბმცხე-
ობ სბბბბბ ბბბბბბბბბს ეკრბბბბბბბ-სბმბბბბბბბბბ ბბ-
ბბბბბბბბს გბმცხეობ. მბბბბბბბბბბ სბბბ სბბბბბბბბბბბბ
დაბბბბბ ბხლბბბბბბბბბს მბმბბბბბბბ, ბბრბბბბ *ბბრბბ*
1922 და *ბბბბბ* 1922-23 კონბბბბბბბბბბ.

საბარბნთ-თარბთის კრბნბნბი ბრბბბბბბ
ბბბბბბ ბბბბბბ 1923. ხელმწიფობბ იქნა 30.1.1922-23 *ბბბბბ* კბრ-
ბბრბბბბ. ბბბბბბბბბ ბბბბბბბბ ბბრბბბბის ბბრბბბბბ ბბ-
ბბბბბბ მბრბბბბბბბბბბბ მბბბბბბბის (ე. ბ. ბბრბბბბის
ქბმეერბბბ ბბრბბბბ) სბბბბბბბბ ბბბბბბბბ
ბბბბბბბბბ ბბბბბბ მბბბბბბბბბბ (ე. ბ. სბბბბბბბის ქბმე-
ბბრბბ ბბრბბბბ). ბბბბბის კონბბბბბის სბბბბბბბბ ბბ-
ბბბბბბბბბბბბ ბბბბბბბბბ ბ მბბ 400 ბბბბ ბბრბბბ

(საბერძნეთი-თურქეთის ომის დროს თურქეთიდან გაქცეულები ის ჩაივლით), საბერძნეთიდან თურქეთში კი - 400 ათასი თურქი. ამის შემდეგ თურქეთში კიდევ დარჩა 100 ათასი ბერძენი.

საბერძნეთი-თურქეთის ხელშეკრულებაში, XX ს. 30-იან წლებში საბერძნეთსა და თურქეთს შორის დაიწყო მანამდე მწვევე ურთიერთობების გაუმჯობესება. 30.X.1930 საბერძნეთსა და თურქეთსა ხელი მოაწერეს ხელშეკრულება, რომელიც ათავალისწინებდა მათ ვალდებულებას, არ დაეღიო ერთმანეთს წინააღმდეგ მიმართულ პოლიტიკური და ეკონომიკური შეთანხმებები და დაეცატი ნეიტრალიტეტი ერთ-ერთ მხარეზე თავდასხმის შემთხვევაში. 24.IX.1933 ანკარაში ხელმოწერილ იქნა საბერძნეთ-თურქეთის ხელშეკრულება „გულთელთა ანაზნობაზე“, რომლითაც მხარეთს საერთო საზღვრების ხელშეუხებლობის გარანტიას იძლეოდნენ ისინი შეთანხმდნენ, ნატარებინათ ერთმანეთში კონსულტაციები მათთვის საინტერესო საერთაშორისო საკითხებზე. 27.VI.1938 ბალკანეთის კენ გერმანიის წინსვლით შემოუთხოვლმა საბერძნეთსა და თურქეთსა ათინში ხელი მოაწერეს „დაბატებით ხელშეკრულებას“ და ათლეს ვალდებულება, რომ დაიცავდნენ შეიარაღებულ ნეიტრალიტეტს, თუ ერთ-ერთ მხარეს ათავს დაესხმობდა ერთი ან რაზმისმე სახელმწიფო, იმავედროულად 10 წლით გაგრძელდა ყველა წინამორბედი პოლიტიკური ხელშეკრულება ორ ქვეყანას შორის. დაბატებით, 1939 ინგლის-საფრანგეთი-თურქეთის ხელშეკრულების შესაბამისად, თურქეთსა იფინარა ვალდებულება, გაზომილყო ინგლისის და საფრანგეთის მხარეზე, თუკი ხელსადაეა მდელის აუზში დაიწყებოდა საზღვრო მოქმედებები. და. სახელდობრ, თუ ინგლისი და საფრანგეთი საბერძნეთისათმე და რუმინეთისა მცემული გარანტიების შესაბამისად დაიწყებდნენ საზღვრო მოქმედებებს. საბერძნეთი-თურქეთის დაახლოება მუწყვიდა მეორე მსოფლიო ომში, თურქეთში ან აღმოუჩინა დახმარება საბერძნეთის, რომელსაც ათავს დაესხნენ იტალია (1940 წლის ოქტომბერი) და გერმანია (1941 წლის აპრილი). 18.VI.1941 თურქეთსა ხელი მოაწერა ხელშეკრულებას გერმანიასთან გერგოგოიული ხელშეუხებლობისა და მეცობრობის თაობაზე (იხ. *გერმანია-თურქეთის ხელშეკრულება*). ახალი ეგაბი საბერძნეთ-თურქეთის დაახლოებისა დაიწყო მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. ამას ხელს უწყობდა ის, რომ ორივე ქვეყანაზე გაგრძელდა „თურქეთის ლოტრინა“ და რომ ისინი 1952 შევიდნენ ნატოში. 28.II.1953 ანკარაში დაიდო საბერძნეთ-თურქეთი-იუგოსლავიის ხელშეკრულება მეცობრობისა და თანამშრომლობის შესახებ, ხოლო 9.VIII. 1954 ბუდეუსი (იუგოსლავია) იმავე სამ ქვეყანას შორის დაიდო ხელშეკრულება კავშირის, პოლიტიკური თანამშრომლობისა და ურთიერთდახმარების შესახებ (იხ. *ბალკანეთის პაქტი*). საბერძნეთი-თურქეთის ურთიერთობა გაამწვავა ეკონომისის საკითხში.

საბერძნეთი-ინარსლავიის ხელშეკრულება 1929 (მეცობრობის, შეთანხმებული პროექტების და დაეების სასაპართლო განილეს შესახებ), ხელი მოაწერეს 27.III ბელგრადში, დაიდო 5 წლის ეალთა. ხელშეკრულება მხარეებს აცისრებდა, ეთანამ-

შრომლათ იმ წესრიგის დასაყავად, რომელიც ბალკანეთზე დაბეყარა ეერსალის საზგეო ხელშეკრულებათა სისტემაში. იმავედროულად ხელი მოაწერეს საბერძნეთი-იუგოსლავიის რიგ ოქმებს, რომლებიც სალონიკის საკითხის და ეკონომიკური სლავიის მიერ სალონიკის პორტის გამოყენების წესებს შეეხებოდა. ხელშეკრულებაში რამდენადმე ხელი შეუწყო საბერძნეთი-იუგოსლავიის დაახლოებას და ამით გააადვილა ბალკანური ანგანტის ორგანიზების ამოყანა.

საბერძნეთ-სარბიის საშოპაპირი ხელშეკრულება 1913, ხელი მოაწერეს 1.VI სალონიკში (წინასწარ პარიზებს ხელი მოაწერეს 5.V ათინში). წარმოადგენდა მე-2 ბალკანური ომის (1913) დიპლომატიური მომზადების ერთ-ერთ ეგაბს. ხელშეკრულება აღგენდა ბულგარეთის წინააღმდეგ ერთობლივი ომის წარმოების პრინციპს ან უკანასკნელის მიერ თავდასხმის ან თავდასხმის შექარის შემთხვევაში. ამ ომის მიზანი იყო „ბულგარეთის საზღვრო ძალის განსაღვრება“ და სერბიასა და საბერძნეთს შორის მაკედონიის გაყოფის უზრუნველყოფა, რაც ნიშნავდა სერბიის მიერ ბულგარეთ-სერბიის სამოკავშირეო ხელშეკრულების (1912) აღღვევას. მხარეებმა იცისრეს ერთმანეთისათვის ყოველმხრივი დიპლომატიური მხარდაჭერა. ხელშეკრულების საყუბეულზე დაიდო საბერძნეთ-სერბიის საზღვრო კონვენცია, რომლის თანახმად, სერბიას ბულგარეთთან ომის შემთხვევაში უნდა გამოეყენა 150-ათასიანი არმია, ხოლო საბერძნეთსა - 90-ათასიანი. ხელშეკრულება და საშინდრო კონვენცია პრაქტიკულად გამოიყენეს მე-2 ბალკანური ომში, რომელიც დაიწყო 29.VI.1913. ხელშეკრულების გერგოგოიული პირობების რეალიზაცია მოსდა *ბუქარესტის საზგეო ხელშეკრულებით 1913*.

საბერძნეთში (იგივე საშეყო ან სამთავრო), ეკონომიკური გეოგრაფიული რეგიონი ან მისი ნაწილი, რომლის მიმართაც სორიციულება მონარქიული ტიპის საკანონმდებლო სება. რეგალიათა კომპლექტი საგარეო-პოლიტიკური კურსის წარმართვის უფლებასაც შეიცავს „სთანდა კეთარსა და... მსწრთულ წარადლინა მოიქცენს და განმტეულნი ყოველათა შინა საბრძანებულათა (I) მისათა...“ (ქც. I, გვ. 811), „...რქება ესრეთ გორგასალს: ... განაგე საბრძანებელი შენი, ვითარცა გნებავს.“ (ქც. I, გვ. 184).

წყარო: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოც. ტ. I, ითხ. 1955.

საბკოთა **პაპშირ-ამერიკა-ინგლისის შოლაპაპაპაპა ბირთვი**ში **ინარსლავი ბაგიტლის სრულიად და საყოველთაოდ აბრბალვის შესახებ**. დაიწყო 1977 სსრკ-ში-ის კონსულტაციებზე, რომელიც გაიმართა 13-16.VI.1977 ეამინგერმში. საბკოთა კავშირმა გამოიქცა მზადყოფნა, ხელი მოეწერა ხელშეკრულებაზე ბირთვიულ იარაღის გამოყლის სრულიად და საყოველთაოდ აკრძალვის შესახებ, რომელსაც საუბეულად უნდა დასდებოდა სსრკ-ის მიერ 1975 გავრთიანებული ერების ორგანიზაციით შეგანული პრიუქტი (1976 დამატებებით). 1977 წლის ილისში მოლაპარაკებას შეუერთდა დღი ბრიტანეთი. პირველი რაუნდი სამშინრეი მოლაპარაკებებისა გაიმართა 13-17.VII მოსკოვში, საბკოთა კავშირი მომხრე იყო, საბოლოო ხელშეკრულება ძალაში შესვლიყო იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მას

სუთი ბირთვული იარაღის მქონე ქვეყნიდან ხელს მოაწვრდა სამი ქვეყანა – სსრკ, აშშ და დიდი ბრიტანეთი. 1978 წლის აგვისტოში აშშ-მა, სსრკ-მა და დიდმა ბრიტანეთმა დაადსტურეს, რომ მოლაპარაკებებზე შეთანხმება გაგრეული პროგრესი, სახელდობრ, მიღწეულ იქნა შეთანხმება ყველა სფეროში ბირთვული აუქციების აკრძალვის შესახებ. 1979 აშშ-სა და სსრკ-ის უმაღლესი დონის მუხედარზე აღინიშნა, რომ ეს ორი სახელმწიფო, დიდ ბრიტანეთთან ერთად, ხელს შეუწყობდა, რაც შეიძლება მსხუ დასრულდებოდა მოლაპარაკებები საბოლოო დოკუმენტთან დაკავშირებით, მაგრამ 1980 სსრკ-სა და აშშ-ს შორის ურთიერთობის დაძაბვის შემდეგ მოლაპარაკება აღარ გაგრესილებულა.

საპარტის კავშირ-გამართის მოლაპარაკება ბირთვული იარაღის ბაშორის ვეზღვლის შესახებ, ოქტომბერი 1974 წლის 3.VII. ითვლება შეიძლება მათი იურისდიქციამ მიყო გერიტირებზე ყოველგვარი მიწისზედა ბირთვული აუქციების აკრძალვას, რომლის ძალა 150 კილოგონას აღემატება. აკრძალვა არ შეესაბამება მინიმალურ წარმოებულ აუქციებებს. შეთანხმება განაშტკიცა 3.VII.1974 და 28.V.1976 ორმხრივმა (მოსკოვი, ვაშინგტონი) მოლაპარაკებებმა.

საპარტის კავშირ-გამართის მოლაპარაკება ბირთვული და კოსმოსური შეიარაღების შესახებ, დიწყო თვეებში 1985 წლის 12 მარტს. 1985 გათმარათა მოლაპარაკებები 3 რაუნდი. განიხილებოდა საკითხი კოსმოსური, რომელიც უხეზოდა სტრატეგიული და საშუალო მანძილის კოსმოსური და ბირთვული შეიარაღებას. განცხადებები აღინიშნა, რომ მოლაპარაკებების საბოლოო შედეგი უნდა იყოს ბირთვული შეიარაღების აბსოლუტური ლიკვიდაცია.

საპარტის კავშირ-გამართის მოლაპარაკება ბირთვული შეიარაღების ვეზღვლის შესახებ, დიწყო თვეებში 1980 წლის ოქტომბერში. მოლაპარაკებების მიზანი იყო საერთო პრინციპის შემუშავება ევროპული საბჭოთა კავშირისა და ამერიკის ბირთვული შეიარაღების დარეგულირებისთან დაკავშირებით. საბოლოოდ ვერ მოხერხდა განსხვავებული პოზიციების დაახლოება. 1983 წლის ნოემბერში მოლაპარაკებები შეწყდა.

საპარტის კავშირ-გამართის შეთანხმება ბირთვული რზის თაშისან აბოლვების შესახებ. ხელი მოეწერა ვაშინგტონში 1973 წლის 22 ივნისს. დილი ვანუსაშდღერე ვაღისი. შეთანხმებაში აღინიშნა, რომ საზრეთა მიზანია, თავიდან აიცილონ ბირთვული იარაღის ვაშორეცება, მზარეთა შორის ურთიერთობის გამწვავება, საშუადრო კონფორტია თითოეულ მზარესა და სხვა ქვეყნების შორის. ისეთ შემთხვევებში, როდესაც საფრთხე შეიქმნება საერთაშორისო მშვიდობას, მზარეები დაუყოვნებლივ გაამართავენ კონსულტაციებს და ყველაფერს იღონებენ საფრთხის თავიდან ასაცილებლად.

საპარტის კავშირ-გამართის შეთანხმება: I. 1933 წლის 16.XI და 1934 წლის 16.XI ვაშინგტონში ნოგების გაყელის წესით. სსრკ-მა და აშშ-მა აიღეს ეაღლებულება, პატივი უყათ ერთმანეთის

„უღბო უფლებებისათვის“, აუყათ თაუანათი ქსორება სკუთარი იურისდიქციის ვარგლებში და თაუი შექცეუბანათ ერთმანეთის საშინაო საქმეებში ჩარევისაგან. პატივი უყათ ერთმანეთის გერიტირული ერთმანობისათვის მზარეებს შორის მიღწეულ იქნა შეთანხმება ერთმანობისათვის სხვა საკითხებში. ამის შემდეგ საბჭოთა კავშირსა და აშშ-ს შორის დილი სხედასხვა სახათისა და შინაარსის ხელშეკრულებები და შეთანხმებანი: 1937 ხელშეკრულება საეაქრო ერთიერთობის შესახებ, რომლის საშუალებით აშშ საბჭოთა კავშირის აბლებდა უბირობო და განსაზღვრული რევიმის უფლებას საბაჟო გადასახადის სუეროში. ეს ხელშეკრულება მინიმენლებთან შესაბამეობაზე ქმნიდა მონივრდობათვის, მაგრამ ომისშემდგომ წლებში, პოლეთქრება ვითარებას ეს პროცესი შეაფერხა. 1942 მზარეები შეთანხმდნენ ომის წარსოვიზისა და დახმარების პრინციპებზე, რომლებიც მისალები იყო ორთვე მზარისათვის. ამერიკის მთავრობა ეაღლებულებს იღებდა მოემარაგებისა საბჭოთა კავშირი თავაღუყათი მისაღათ, თაუდაღუყით მომსახურეთათა და ინფორმაციით.

2. 1972 წლის 23.VI.1972 წლის 23.VI. დად შეთანხმების აბლებდა ორთვე მზარე ამ დარგში თანამშრომლობის გადრმაეების საქმეში, რომელიც დაუქსიბელი იქნებოდა თანამშრომლობისა და ურთიერთსარეველობის პრინციპზე. თანამშრომლობა უხეზოდა პავრის გააქციანების თაიდან აეღლებდა, წყლის რესურსების დაღუვის დაბინარებლისაგან. მღვის დაღუვის გააქციანებისაგან, ამ სუეროში შექსიერებისა და საეყთალისგების სტატირებას. ამ მიზნით შეიქმნა ორმხრივი შერეული კომისია, რომელმაც 8 სესია ჩაატარა. 1980-84 კომისიის სსლებს არ ჩაატარებულა. 1985 კომისიამ ჩაატარა მე-9 სესია.

3. 1972 წლის 23.VI.1972 წლის 23.VI. დად შეთანხმების აბლებდა ორთვე მზარე ამ დარგში. მზარეები ეაღლებულებას იღებდნენ, ვანეთიარებისათა და ვაეუვარითოეზინათ თანამშრომლობას ამ დარგში. გაყსლორეცინათ ერთობლივი მალისმეება ყურო გავრეყლებულ და მსიმე აეაღუყოზების მიზანთა. ყერბოღ ვალისსსლამარეყათა და ორეოლოგურ დარგში. 1979-დან ამ დარგში თანამშრომლობა შექსირდა.

4. 1972 წლის 23.VI.1972 წლის 23.VI. დად შეთანხმების აბლებდა ორთვე მზარე ამ დარგში. 1982 ამ შეთანხმებამ ფაქტობრივად ძალა დაკარგა.

5. 1972 წლის 23.VI.1972 წლის 23.VI. დად შეთანხმების აბლებდა ორთვე მზარე ამ დარგში. 1982 წლის გასელის შემდეგ აშშ-ის მზარე შეთანხმების გავრესლებებზე ვარი განაცხადა. 1972 ხელი მოეწერა საბჭოთა კავშირსა და აშშ-ს შორის ურთიერთობათა საფუძვლებზე. ეს შეთანხმება ხშირად ირელებდა. 1972 ხელი მოეწერა საეაქრო შეთანხმებას, მაგრამ ამ შეთანხმებამე რეაღიზება ვერ მოეცა. 1973 საბჭოთა კავშირსა და აშშ-ს შორის დილი შემდეგი შეთანხმებები: კონტაქტების გაეყლებისა და თანამშრომლობის შესახებ, მსოფლიო ოყენის ეყელვის დარგში თანამშრომლობის შესახებ.

ამის შესახებ ნოტი აცნობა სსრკ-ის მთავრობას. საპასუხო ნოტიში საბჭოთა მთავრობამ დაგმო ფაშისტური გერმანიის მოქმედება. მასში მითითებული იყო, რომ ეს აქტი უწინააღმდეგებლად საერთაშორისო სამართლის სწორებს და მზულად აღნიშნულ ქვეყნის ხალხს ელემენტარულ უფლებას.

საბჭოთა კავშირ-გერმანიის ხელშეკრულება და შეთანხმებებში. 1. 1921 დოქტრინი (ქოზნევის) დოქტრინა და გერმანიის (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 6.V ბერლინი). შეთანხმება უბრალოდ ორივე ქვეყნის სასიუღრო გვეთა ინტერესების გათვალისწინებას. ეკონომიკურ ერთიანობითა განვითარებისთვის დღევანდებში მონაწილეობა უნდა მიეღოს საბჭოთა წარმოებადგენილებს. შეთანხმება საფუძვლი და ელ საკონსულო ურთიერთობათა განვითარებას ორ სახელმწიფოს შორის. შეთანხმებით, გერმანია ცნობდა რსკსრ და უფკოლ.

2. 1925 ხელშეკრულება (თანდასახლება) და ნიქრალ-რუჩინი (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 24-IV ბერლინი). 1931 გერმანულმა განსაზღვრული ვალით. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეები შეთანხმდნენ, რომ მომავალში გააგრძელებდნენ კონტაქტებს და ერთმანეთს შეუთანხმებდნენ სხვადასხვა სახაის საკითხებს.

3. 1926 ხელშეკრულება (თანდასახლება) და ნიქრალ-რუჩინი (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 24-IV ბერლინი). 1931 გერმანულმა განსაზღვრული ვალით. ხელშეკრულების თანახმად, მხარეები შეთანხმდნენ, რომ მომავალში გააგრძელებდნენ კონტაქტებს და ერთმანეთს შეუთანხმებდნენ სხვადასხვა სახაის საკითხებს.

4. 1939 ხელშეკრულება (თანდასახლება) და ნიქრალ-რუჩინი (შეჩინი, ხელი მოაწერეს მოსკოში 23.VII. გამოცხადდა დენდ რა 1926 ხელშეკრულებებზე, მხარეები ვალდებული იყვნენ თავი შეეკავებინათ აგრესიული მოქმედებებისა და ურთიერთდაედასისმიდან. შესაძლო სახელმწიფოს მხრიდან თავდასხმის შემთხვევაში ერთი რომელიმე სახელმწიფოზე, მეორეს მხარი არ უნდა დაეჭობა მისთვის. მხარეები ვალდებული იყვნენ არ მიეღოთ მონაწილეობა ერთი რომელიმე სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართულ სახელმწიფოთა დაჯგუფებაში. ყველა სადავო საკითხი უნდა გადაწყვიტათ მშვიდობიანი გზით. 22.VI.1941 გერმანიამ დაარბილა აღნიშნული ხელშეკრულება და თავს დაესხა საბჭოთა კავშირს.

საბჭოთა კავშირ-ბერ ხელშეკრულება 1970 (მოსკოვის ხელშეკრულება), ხელი მოაწერეს 12.VIII მოსკოვში, ძალაში შევიდა 3.VI.1972. სსრკ-მა და გერმ-მა განაცხადეს, რომ საერთაშორისო მშვიდობის შენარჩუნებას და საერთაშორისო დაბაბულების შექმნას თანდასახლებაში პოლიტიკის უზრუნველყოფას მიზნობად მიიჩნევენ; გამოსატეს მისწრაფება, ხელი შეეწყოს ევროპაში ვითარების ნორმალიზაციისა და ევროპის ყველა სახელმწიფოს შორის მშვიდობიანი ურთიერთობის განვითარებისათვის: ხელშეკრულების მონაწილეობა გამოაცხადეს, რომ ორმხრივ ურთიერთობებში, ასევე ევროპული და საერთაშორისო ურთიერთობების უზრუნველყოფის საკითხებში ინიციატივას უნდა მიეძღვნებინათ გაეროს წესდების პრინციპები და ამის შესაბამისად. სადავო საკითხებს გადაწყვეტდნენ მხოლოდ მშვიდობიანი გზით: იკისრეს ვალდებულება, თავი შეეკავებინათ ძალის შეყარის ან ძალის გამოყენებისაგან. ხელშეკრულებამ დააფიქსირა, რომ სსრკ და გერმ ევროპაში მშვიდობის შენარჩუნების ერთადერთი გარანტიდ მიიჩნევენ

„თანამედროვე საზღვრების ხელშეკრულებას“. მხარეებმა იკისრეს, დაეცათ ყველა ევროპული სახელმწიფოს გერმანიის მიმართ არსებულ საზღვრებში. მოლაპარაკებების დროს, რომელიც წინ უძღავდა ხელშეკრულების ხელმოწერას, მიაღწიეს შეთანხმებას, ერთი მხრე გერმანია და, მეორე მხრე, გერმ-ს, პოლიტიკის სახალხო რესპუბლიკისა და ჩეხოსლოვაკიის საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკის შორის ხელშეკრულების დადების, გერმანია და გერმ-ს გაერო-ში შესვლის, ევროპაში უშიშროებისა და ანაწინააღმდეგობის თავიბრის მოწვევის შესახებ.

საბჭოთა კავშირ-პაქისტანის ხელშეკრულება და შეთანხმებებში. 1. 1954 ხელშეკრულება (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 27.III კაბოში ერთი წლით, მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში ყოველწლიურად მისი განახლების პირობით, ითვალისწინებდა გაერო-ში და ნაოსნობაში ერთმანეთისათვის უპირატესი ხელშეკრულების რეჟიმის მინიჭებას. 23.VI.1962 მხარეებმა ხელი მოაწერეს ახალ შრავალწლიან სადავო შეთანხმებას, ხელი 30.XII.1965 მის საფუძველზე შეთანხმებას 1966-70 ერთმანეთისათვის საკონსულაციო მისიონების ათობაზე. ანგარიშსწორება ხელდადასტავდა სადავალსადავო შეთანხმებებით 18.VIII.1953 და 23.VI.1962 (რომელიც შეესა 16.III.1971).

2. 1957 ხელშეკრულება (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 19.X კაბოში. დაილო განსაზღვრული ვალით. მისი დენონსაციის შესახებულობით. ითვალისწინებდა ორ ქვეყანას შორის ელემენტარული კავშირების განვითარებას (უკერენტევის ურთიერთდაგვიტყვის საფუძველზე).

3. 1971 ხელშეკრულება (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 19.XI.1971. ხელი მოაწერეს 20.XII კაბოში, დაილო განსაზღვრული ვალით მისი დენონსაციის შესახებულობით.

4. 1971 ხელშეკრულება (შეჩინი, ხელი მოაწერეს 19.XI.1971. ხელი მოაწერეს 27.V კაბოში. დაილო 15 წლით მისი ვაგონების შესახებულობით. ელემენტარულად გააქვმა პრემილდენტმა სადავალს 16.IX.1976. ორ სახელმწიფოს შორის დაილო აგრეთვე შეთანხმებები საოცრო ვაგონების (24.V.1956), მშვიდობიანი მიზნების აგოერი ენერჯის გამოყენების თაობაზე თანამშრომლობის (12.VII.1956), საპაეო კავშირების (11.XI.1958), ნაოსნობის (18.IX.1958), საზღვაო თევზჭერის (27.II.1964), სამეცნიერო ხარისხების დოქტორების ეკონომიკურ ურთიერთობის (10.XII.1966), საფოსტო კავშირის სეკოროში თანამშრომლობის (21.XII.1970) შესახებ, საკონსულაციო კონვენცია (3.II.1975).

საბჭოთა კავშირ-თურქეთის ხელშეკრულებაში, შეთანხმებებში, ქოზნევი. 1. 1921 წლის 16 მარტს მოსკოვში იუსუფ ქეხალბის და გიორგი ჩიქურინის ხელშეკრულება დაილო „ქოზნევის პილა და ქოზნევის ხელშეკრულება“. ამ ხელშეკრულებით გაუქმებულად გამოცხადდა ორ ქვეყანას შორის (რესპუბლიკისა და ოსმალეთის) მანამდე დადებული უკანადავო შეთანხმება, აგრეთვე ორივე მხარის მიერ უარყოფილ იქნა ისეთი საერთაშორისო შეთანხმებები, რომლებიც სადავად რომელიმე მხარის ინტერესებს. ხელშეკრულებით განისაზღვრა თურქეთის ახალი

ჩრდილო-აღმოსავლეთი სამღვარო (ყარსის, არღაპანის და არაიენის ოლქების ჩათვლით). მსარეგებმა იქნეს 1918 წლის ბა-
ნეთი ბაიუმის გადაცემა საქართველოს დემოკრატიული რე-
სპუბლიკისთვის. ირსალეობდა ორივე ქვეყნის ტერიტორიაზე
მეორე მხარისაგან მტკრულად განწყობილი ორგანიზაციების
მოღვაწეობა. ხელშეკრულების საფუძველზე რუსეთის მთავ-
რობამ 10 მილიონ ოქროს მანეთი აქეხა ოურქეთს, დასაბრუნა გეუ-
წია გეყვა-წაშლით, რამაც საბოლოოდ ოურქეთის სასარგე-
ბოლო გადაწყვიტა გამანათლებელ ბრძოლის ბედი. ფაქ-
ტობრივად რუსეთმა პირველად იქნო ოურქეთის ახალგამრდა
რესპუბლიკა.

2. ქარსის, ხალქვარულა, 1921 წლის 13 ოქტომბერს, რსფსრ-
ის კარჩახით, დაიღო ოურქეთსა და ამიერკავკასიის საბჭოთა
რესპუბლიკებს შორის.

3. ანაბრის, ხალქვარულა, 1923 წლის 2 იანვარს ოურქეთსა
და უკრაინის სსრ-ს შორის (მ. ურუნზე და ქეზბლზე), ფაქტო-
ბრივად დასტკიცდა 1921 შეთანხმება.

4. ქარსის და ჩორტკოვსკის, ხალქვარულა, 1925
წლის 17 დეკემბერს, ხელშეკრული ორი ქვეყნის საგარეო
საქმეთა მინისტრების - გ. მიხეილის და ო. რუმინ-ბეის მიერ
პარიზში. ფაქტობრივად პირველი „თავდაუხსმელობის პაქტის“
გაიის დოკუმენტი იყო საერთაშორისო დიპლომატიის პრაქ-
ტიკაში. 1945 წლის 19 მარტს სსრკ-მა მოახდინა ამ
ხელშეკრულების აღმოსავლიანი.

5. სსრკ-ს შორის, ხალქვარულა, 1966 წლის 20-27 დეკემბერს სსრკ
შინისგრაია საბჭოს თავმჯდომარის ა. კოსიგინის შეხვედრებს
პრეზიდენტს დასტკიცდა დემოკრატიული დასრულებული მო-
ქევა ურსალეო კომუნისკი, რომელიც აღიარებული იყო ორი
ქვეყნის ურთიერთის ტრადიციულ, განაღმელობის, ევროპუ-
ლი თანამშრომლობის იდეები. ოურქეთსა მხარე დაუჭირა ეი-
ენანის პრობლემის მშვიდობიანი გზით გადაჭრას, ხილო სსრკ-
მა კუპაროსის საკითხთან დაკავშირებით თავმჯდომარეობა
მოხეცა დადოქსირა.

საბჭოთა კავშირ-იპარნიონი პრმოზონი ლეპარატივი 1956,
დაიღო 19.X. ძალაში შევიდა 12.XII. ამ დეკლარაციით დასრულ-
და საომარი მტკომარეობა ორ ქვეყნას შორის. აღდგა დიპლო-
მატიური ურთიერთობა, განახილეს მომავალი საგარეო-
საშლეო ხელშეკრულებების სისტემა. სსრკ-მა მხარი დაუჭირა
აპარისის მღლებს გეგრეობა. ორივე მხარეც უარო გეროგო-
რული პრევენციები კრიზისების მიმართ, სსრკ-ის ხელი აიღო
რეპარაციის მოთხოვნაზე და საშემოებლო დააბრუნა მეორე
მსაულთა ომის გამო სსრკ-ში პავშირად მყოფი იპონიის მო-
ქელაქეები.

საბჭოთა კავშირ-იპარნიონი ხელშეკრულებები, შეთანხმებე-
ბი, კონვენციები და პაქტი, 1.1925 წლის 20 იანვრის, ანაბრის-
(იპონი) განსაზღვრა ურთიერთის ძირითადი პრინციები,
დაწყარდა დიპლომატიური ურთიერთობა. იპონიამ
ჩრდილოეთი სახალინი გადასცა სსრკ-ს. მისი ანგისაბჭოთა კო-
ალიციაში მონაწილეობის საკომპენსაციოდ. დაიღო ახალი
საეპირო ხელშეკრულებები, კონსეკური კონტაქტები, რომ-

ლის ძალით გაეკემა 1917-მდე დადებული ყველა შეთანხმება,
გარდა პორტსუის ზავისა.

2. ანაბრის (ჩორტკოვსკის) ორგანიზაცია, დაიღო მოსკოვში 1928
წლის 23 იანვარს.

3. ხალქინ-გოლსტი საომარი მოქმედების შედეგების
ხალქვარულა დაიღო მოსკოვში 1932 წლის 15.IX.

4. ჩორტკოვსკის, ანაბრის, 1941 წლის 13.IV მოსკოვში (პირბე-
ბის მრავალმხარე დადრეყვის გამო 1945 წლის 5.V. სსრკ-მა
გაეკემა აღმოსავლიანი).

5. 1956-58 წლის საომარი-სანაღმის(ი) ხანიათის 5
ხალქვარულა.

6. ანაბრის 1966 წლის 27.VII. დაიღო საომარი-სანაღმის(ი) ანაბრის-
(იპონი).

საბჭოთა კავშირ-იპარნიონი მოლაპარაკებები 1963,
მინდარეობდა 15-25.VII მოსკოვში, ბირეული გამოყდების
სამ სეფრომი აკრძალვის თაობაზე (კონსოში, აგმოსეფრომი
და წყლის ქვემ), მოეწყო აგრეთვე კონსულტაციები ნაგოსა
და ვარმის ხელშეკრულების ორგანიზაციას შორის ურთი-
ერთთავდაუხსმელობის პაქტის დადების თაობაზე. 5.VIII მოსკო-
ვში ა. კროტკოვი (სსრკ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრი), დ.
რსკის (აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი) და ა. დევილან-პოემა
ხელი მოაწერეს ბირეული იარაღის გამოყდის აკრძალვის
ხელშეკრულებას, რომელსაც წყლების მანძილზე 100-ზე მეტი
ქვეყანა შეუერთდა.

საბჭოთა კავშირ-იპარნიონი ხელშეკრულება და შეთანხმებე-
ბი, 1.1921 წლის სანაბრის (ანაბრის), ხელი მოეწერა ლონ-
დონში 16 მარტს რსფსრ-სა და დიდ ბრიტანეთს შორის. ამ
შეთანხმებით მოიხსნა დიპლომატიური ბლოკადა მსხვილი კა-
პიტალისტური ქვეყნებისაგან. შეთანხმებამ დააბრუნა მო-
გერიადური პრევენციები, განსაზღვრა საგარეო ურთიერთობე-
ბი. ამ შეთანხმებით, ფაქტობრივად დიღმა ბრიტანეთსა იქნო
საბჭოთა რუსეთი, რის შესახებაც ლილე ჟორჯმა განსაზღვრა
თავსა პალატაში ერთი კვირის შემდეგ შეთანხმებამ იარხება
1927 წლის 27.V-მდე (მეზობრულის სიგა).

2. სანაბრის (ანაბრის) 1937, დაიღო 17.VII ლონდონში ხეით
წლის ვალით. ოიგალისწინებდა სახელმწიფო-საბჭოთა ძალბის
ლიტივის შემოღებას და სახელმწიფო შეხვედრების საკითხებში
ინფორმაციის ურთიერთგაცვლას. ამ გაიის შეთანხმებამ
იმავედროულად დაიღო ინგლის-გერმანიის შორის და იმეორე-
და ინგლის-აშშ-საფრანგეთის შეთანხმებათა პირობებს. ერთი
წლის შემდეგ ანაბრისა და გემების წყალქვეშის პროტოკოლი.
1939 წლის 3.IX ინგლისის მთავრობამ გააქემა შეთანხმება.

3. ანაბრის (ანაბრის) ვინაილზე პორტგალიური საომარი მოქმედ-
ების შედეგების, დაიღო 1941 წლის 12.VII მოსკოვში.

4. ანაბრის (ანაბრის) ვინაილზე საომარი-სანაღმის(ი) და
(ანაბრის) ვინაილზე საომარი-სანაღმის(ი) ხალქვარულა, დაიღო
1942 წლის 26.V ლონდონში. ოიგალისწინებდა ყოველმხრივ
ურთიერთდახმარებას საომარი პირობებში. ხელშეკრულების
გდა განისაზღვრა 20 წლით, მაგრამ ვინაიდან 1954 ინგლისმა
ხელი მოაწერა პარიზის შეთანხმებას, რომელიც ითვალ-
ისწინებდა გერმანიის რეპილიტარაციის და ანგისაბჭოთა
ბლოკის შექმნას, 7.V.1955 სსრკ-მა მოახდინა 1942 ხელშე-
კრულების ანულისება.

არებს სახელმწიფოთა სუვერენიტეტს, ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობას, მსოფლიოს გადასაწილების დაუშვებლობას, თანასწორობას, მშვიდობიან თანარსებობის და კოლექტიური უშიშროების პრინციპს. საინაო საქმეებში ჩაერეულობას, „შესასწამებარს“ ქვეყნებისათვის დასაზარებლად, ლეკლარაციამ ახალგაზრდა გრადიციული ერთიერობებში.

4. 1962. 08.01. (ს.ჩინიძე), ხელი მოეწერა ბელგრადში 3X პრემიერ-მინისტრის და სსრკ-ის უმაღლესი საბჭოს (პარლამენტის) პრემიერ-მინისტრის თაქმდროშარის და ბრევენის მიერ, მხარეები შეესწინა ჩაყოფილად განიარაღების, ეკონომიკური თანამშრომლობის პრინციპის, დატემეს კოლონიალიზმი და უნდობლობის ატიოსფერო.
5. 1971 და 1972. 08.01. (ს.ჩინიძე).

საბჭოთა კავშირ-პირების ხელშეკრულებები და განცხადებები

1. 1953. 08.01. (ს.ჩინიძე), დაილო მოსკოეში 20. IX. სსრკ-ისა და კსდრ-ის მთავრობებს შორის, თივადლისწინებდა 1 მლრდ მანეთის საჩუქარს და დახმარებას მშიებ მრეწველობის და სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის.
  2. 1956. 08.01. (ს.ჩინიძე), თორიე მხარე შეთანხმდა კორეაში მშვიდობის დამყარების გეგმზე, სსრკ-გან ეკონომიკური და მატერიული დახმარების გაზრდაზე.
  3. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის და ურთიერთობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 6.VII.1961 მოსკოეში 10 წლის ვადით და 5-წლიანი ავტომატური განახლებით, ერთი მხარის სათხარ ვითარებაში მოხეყდრისთანაე, მეორე მხარე ყველანაირი საჩუქარს და სხვა სახის დახმარებას გაუწყედა, არ შევილოდა მტრულად განწყობილ კოალიციაში. დადგინდა ყველა საკითხზე ურთიერთდახმარების და კონსულტაციების წინააღმდეგობა. საინაო საქმეებში ჩაერეულობის და ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობის პრინციპები. თორიე მხარე შეთანხმდა, რომ კორეის გაერთიანება მშვიდობიანი და დემოკრატიული გზით უნდა მოხდეს.
  4. 1965. 08.01. (ს.ჩინიძე), ხელი მოეწერა ფინლანდში 14.II. სსრკ მინისტრთა საბჭოს თაქმდროშარის ა. კოსიგინის და კსდრ ლილერის კომისრის მიერ. ავითარება წინა ხელშეკრულების დატელებების.
  5. 1969. 08.01. (ს.ჩინიძე), დაილო 20.II (ხელი მოაწერეს ნ. პოღორინში და კომისრის), მხარდატერა გამოუცხადეს თორიეულ აღმოსავლეთში ახლადწარმოქმნილი სოციალისტური მიმართულების რიკაუბლიკების ბრძოლას დასოუკიდებლობისათვის, დატემეს ინარეულობის მოქმელება, მოითხოვეს კორეის გაერთიანებისთვის გაეროს კომისიის გაუქმება და აშშ ჯარების გაყენა სახმრეთ კორეიდან.
- საბჭოთა კავშირ-პირების ხელშეკრულებები, კომუნია, 1. 1960. 08.01. (ს.ჩინიძე), დაილო 13.II პეკინში, ხელი მოაწერეს ყილელ კანტონი რეგრა (პრემიერ-მინისტრი) და ანსტგას მიქოიანსა (მინისტრთა საბჭოს თაქმდროშარის პრეზიდი მოადგილე).
2. 1960. 03.01. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის და ურთიერთობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.

3. 1960. 19. XI. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.
4. 1961. 12. 01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.
5. 1962. 3. IX. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.
6. 1963. 23. V. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.
7. 1971. 22. VI და 1. XI. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-სსრკ-ის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25.VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.

საბჭოთა კავშირ-მონღოლეთის ხელშეკრულებები და განცხადებები

1. 1950. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-მონღოლეთის ხელშეკრულება, დაილო 1921 წლის 5. XI მოსკოეში, 1921 მონღოლეთის რევოლუციის შედეგად, რომელიც ცხო სსრკ-ის, მონღოლეთის დატეებისა და კავშირის დამყარებას მოჰყვა 5 მლნ ოქროს მანეთის ვალის ანულორება, რაც მონღოლეთის ემართა მუყის რუსეთისათვის.
2. 1960. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-მონღოლეთის ხელშეკრულება, დაილო 1936 წლის 12. II ულან-ბატორში 10 წლის ვადით, თივადლისწინებდა ატრეციის შემოსევაში დატეუენებლიე სახმედრო და ყველანაირ დახმარებას (ანის თივადლიე იყო ხალხის-გოლის მოკლენები 1939, მეორე მსოფლიო ომში მონღოლეთის მონაწილეობა).
3. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-მონღოლეთის ხელშეკრულება, დაილო მოსკოეში 1946 წლის 27. II. 20 წლით.
4. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-მონღოლეთის ხელშეკრულება, დაილო ულან-ბატორში 1966 წლის 15. I, 20 წლის ვადით.

საბჭოთა კავშირ-პოლონეთის ხელშეკრულებები და განცხადებები

1. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-პოლონეთის ხელშეკრულება, დაილო 1921 წლის 18. III. ერთილანი ომის შემდგომ, ატრეციის ატეკური ჩარევიით. პოლონეთის გადატევა დასავლეთი უკრაინა და დასავლეთი ბულორეთსა. ალგა დალომატეკური ურთიერთობა.
2. 08.01. (ს.ჩინიძე), თანამშრომლობის საბჭოთა-პოლონეთის ხელშეკრულება, დაილო 1932 წლის 25. VII მოსკოეში, ვადით 3 პლიუს 2. მოგვიანებით ვადა გატრეკილა 1945-მდე. მტრულად გერმანია-პოლონეთის შეთანხმების შექცეობა, ძალა დაკარგა და ხელი მოეწერა მეორე მსოფლიო ომის დაწყებას.

მოსდა საზღვრების გაზივიება. შეიქმნა კარგების ავტონომია რესეპტით. რასაც უწიეთა 1921 ავტონომი უბასუსა.

3.1922 წლის 28.XI სსრკ-მა ხალქმსრქალის ღწონსაყთა მოახ- დნა და ოში დიწყო.

4. 1940 წლის 12.III ხალქმსრქალის (სახსრქ), დაარეგწორა ყთარება, განსაზღვრა ახალი საზღვარი (მთელი კარგლია ვადაყუა სსრკ-ს). გადნაწილა გერციგორიები. ეს ხელშეკ- რულება ალადა შეიწო მთელია ობის შემდეგ (10.III.1947) მტორ- ეოლირი იეღლიბრითი.

5. ხალქმსრქლის, ოსარწორქალისა და ხალქმსრქლის (სახსრქ- ბის) ხალქმსრქალის, დაიღო მოსკოეში 1948 წლის 6.IV ობ. სტალისინაყიადიერი. ფიწეთის საგარეპოლიტიკაში საუბე- ეული ჩაყვრა ახალ მიწარბულებას ე.წ. „პასიკოე-კეკონს- სის, კერსს“. ხელშეკრულება ძირითადად ფიწეთის პროექტიი მომწადა. ითვალისწინებდა სამხედრო თანამშრომლობას ობის შეიწიხევაში. საშინაო საქმეებში ჩაურეგლობას. ხელშეკ- რულება დაიღო 10 წლის ვადით, ხოლო ოეი წლით განასილა 1955 და 1970.

6. ხალქმსრქლის ღწონსაყთის დაარწორის შეიწიხევა, დაიღო 19.IX.1955. სსრკ-მა უკან დააბრუნა არეწლით აღებული ფიწეთის გერციგორი, სადაე სამხედრო ბაზის შეიწებლობა იყო გათვალისწინებელი.

7. 1962 წლის 27.IX ხალქმსრქალის ღწონსაყთის არწილით სსრკ-ს არწის სახაყთა რაწონის რაწიწიწის შეიწიხევა, გეორა- ბრეწისთის 50 წლის ვადით.

8. 1971 წლის 20.IV ხალქმსრქალის ოსარწორი, ოსინი- კრქი და სახალწილი ოსარწორქალის შეიწიხევა 10 წლის ვადით და ავტომატურად განასლებით.

საპროტა კავშირ-შეხიარების კონფლიქტი, 1923 წლის 10.V ლონანის კონფერენციაზე სსრკ-ს სრულეულებითი წარმო- მღვენსდას ე. ურთიფის მკელელობამ გამოიწვია ე. მიწერ- ინის საპროტეგსო სოდა, სადაე ბრალი შეიწიხევის ხელისუ- ლებას ეღებოდა. ბრალეუბის უარყოფის გასო სსრკ-მა ბოიკო- გე გამოყიხადა შეიწიხევის, აკრძალა ყოველგვარი ურთიერ- თობები (საბაქრო, კომპერული, ტანსტული, ვარდა „მწირბე- ლი მახეობას“). სოემბროში კანგოს ფოს სასამარაილით გაამარაილა მკელელი, ემიგრანტი კონრადი. ვრთა ლიგის მოთხოწნით და შეღახული საერთაშორისო ურესტიეს გა- მოსასწორებლად შეიწიხეობდა უკან დაიბია და 1927 წლის 14.IV ბერლინი ხელი მოაწკრა კონფლიქტის ლიკეიდაიის შეიწიხევის. შეიწიხეობამ გამოიქვა სინანული და დავო ე. ვორაუსკას მკელელობა. მის ქალიშვილს კი საშინიდან კომ- პენსაყა დაწინადა. სსრკ-მა ვადაქვა ბოიკოგი და მონაწ- ილეობა შილი საერთაშორისო ეკოსოშიკურ საკითხებზე შეიწ- ცარიამი გაამარაილა კონფერენციაში.

საპროტა კავშირ-ჩხსრქალის ოქლაბრებები 1968. მა- დნარეობდა მოსკოეში 23-26 ავტონოს სოყიალსტერი ბნა- კის 5 ქვეყნის ჯარების ჩხსრქალეკაში შეყენასთან დაკე- მირებით. სოყიალსტერი სოლიდარობის პრინციპებიდან გაიწილნარე, მხარეები შეიწიხეწენ, მოეგვარებინან არ-

გეომუნისტერი გამოსელებით შექმნილი ვითარება, სსრკ-მა პირობა დაღო, რომ არ ჩაურეოდა ქვეყნის საშინაო საქმეებში, თეშეა საბჭოთა ჯარები კილდე დაღსან დაწინეწ ჩხსრქალეკა- კაში.

საპროტა კავშირ-ჩხსრქალის ხელშეკრულებები და შეიწიხევაები. 1. სასარქო-ჩხსრქალი ხალქმსრქალის (ღწონსაყთი), დაიღო პრდალი 1922 წლის 5.VI.

2. 1935 წლის 12.III ხალქმსრქალის ხალქმსრქალის, დაიღო 1935 წლის 6.V პრდალი. ფიწიწის საშინროებში და სსრკ-საყარნესეის ინიყიადიემ ე.წ. „აღმოსავლეთის პაქტი“ განაპრობა ჩხს- რქალეკის დამოხბიერი ვაქტი, ურება. თეშეა II მხელში აღწიწერი იყო, რომ „ავრესის შემსწიხევაში მისამე საბელ- წიფოსაგან დამარალებულს სახელშეკრულები პარგნიორი დაეხმარებოდა მხოლოდ იმ შემსიხევაში, თე საყარნესეი ვაქტეუდა დასამტებაში“. ამ პირობამ ხელი შეეწყო გერმანიის 1939 ჩხსრქალეკის ანექსირებაში (1938 მიეწენის ვარიგე- ბა).

3. პარგნიორის ვინაღებე პრტაღწი ოსარწორის შეი- წიხევა, დაიღო 1941 წლის 18.VII ლონლინი. ითვალისწინებ- და სსრკ-ის გერციგორიამე ჩხსრქალეკერი შეწიხევის შექმ- სნა.

4. 1943 წლის 12.XII ხალქმსრქალის ოსარწორის, ურთიწი- მახეობის და ოსინიწიწი ოსარწორქალის შეიწიხე- ვა, დაიღო მოსკოეში, 20 წლის ვადით. ითვალისწინებდა ავრესის შემსიხევაში ურთიწიღამარებას, ეკოსოშიკურ თანამშრომლობას, საშინაო საქმეებში ჩაურეგლობას. მას თან ურთიწიდა პროტოკოლი, რომელიც ორივე მხარის მისამღვრე ქვეყანას ხელშეკრულებასთან შეურთიფის ეღლებას აბლყდა. ხელშეკრულება ვაგტეუდა 1963-მდე 20 წლით.

5. 1944 წლის 8.V შეიწიხევა საბჭოთა ჯარების ჩხსრქალეკა- კაში შესტლის ავტილობრე აღწინსტაციისთან ურთიერ- თობის დარეგულირების თაობაზე.

6. 1970 ოსარწორის, ოსარწორქალის და ურთიწიწიწი- მახეობის ხალქმსრქალის, დაიღო 1970 წლის 6.V პრდალი, 20 წლით, ითვალისწინებდა სოყინგერნის პრინციპებით ურთიერ- თობას ყველა სუერში, საშინაო საქმეებში ჩაურეგლობას, საზღვრების ხელშეუხებლობას ვარმავის ხელშეკრულების ხელის ევეთებლად გამომღწინე, ავრესის შეიწიხევაში დავუ- ბობის პრინციპით სსრკ-მა მხარი დაეწირა ჩილეს მთიერობის რეუორწიების პოლიტიკას, დადეს კეების ბლიკადა, ისრაელის პოლიტიკა ახლო აღმოსავლეთში. მოიწინეს განიარაღების თაობაზე საერთაშორისო კონფერენციის მოწევა.

საპროტა კავშირ-ჩილეს პრტობლივი ოქმენეკა 1972. გამო- ქვეყნდა 9.XII მოსკოეში პრემიღენეგ საღვალორ აღიწნდეს ემიგის დროს. ყურადღება განახილდა ურთიწიწიწიწის მრავალმხრივად განეითარებამე, განსაკუთრებით ეწერეგეკო- კის და სოყლას შეურეგობის სუერში. მშეღობიანი თანამარ- ბობის პრინციპით სსრკ-მა მხარი დაეწირა ჩილეს მთიერობის რეუორწიების პოლიტიკას, დადეს კეების ბლიკადა, ისრაელის პოლიტიკა ახლო აღმოსავლეთში. მოიწინეს განიარაღების თაობაზე საერთაშორისო კონფერენციის მოწევა.

საპროტა კავშირ-ჩინეთის შეიწიხევაები. ხელშეკრულებები. დაქლარაგის და ოქმენეკა. 1. 1924 შეიწიხევა პრტობლივი ოქმენეკის სასარქო ოსარწორის ოსარწალის, დაიღო 31.V ე-

კისში. ადღა დიპლომატიური და სკოლისული ურთიერთობა, მუხანსებმა ითვალისწინებდა ურთიერთთანხმობას, ხელშეკრულებას დადების, სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობის დროს თავის გერნიტორიანე პარტნიორისადაც მტრულად ვაწყობილი ორგანიზაციის მოქმედების დაუმტკიცებლად, ერთობლივი კონტრერესის მოწვევას, სახელურების საპროპაგანდა დიდების, ჩანქინის რეკონსტრუქციის მართვის რეგულირებას. სსრკ-მა უარი აქცა ექსტერიტორიულ უფლებებზე ჩინეთში და კონტრბუქციაზე.

2. 1937 (თახანაწიხანაწი) ხანაწიხანაწი, დიდი პეკინში 21.VIII, ვაღაი 5+2, მას შემდეგ, რაც იაპონია შეიჭრა ჩინეთში და ჩანქინში ითვალისწინებდა ვახა დახმარება ექცნა. ითვალისწინებდა ნეიტრალიტეტს.

3. 1945 ხანაწიხანაწი გერმანიის, ფრანკოების წესების, დიდი მისკოეში 14.VIII. ითვალისწინებდა ურთიერთდახმარებას იაპონიის წინააღმდეგ ომში, სუბარაგულ მავის დაუმტკიცებლად. მასში შედიოდა აგრეთვე მუხანსებები ჩანქინის რეკონსტრუქციის, პორტ-არტურის თაობაზე.

4. 1950 ხანაწიხანაწი გერმანიის, ფრანკოებისა და ჩანქინის წინააღმდეგ ომში, დიდი მისკოეში 14.II, 30 წლის ვაღაი. ვოინდანის მთავრობის დახმარება და 1949 წლის IX ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნის ლოგიკური შედეგი. ითვალისწინებდა თანამშრომლობას ყველა სფეროში, სახელმწიფო მხარდაჭერას აგრესიის შემთხვევაში, კრედიტის მიწოდებაზე მიწოდებას.

5. 1954 მხარდაჭერა, ვაგოქვეყნდა პეკინში 12.X.

6. 1956 წლის 7.IV მხარდაჭერა, ვაგოქვეყნდა პეკინში.

7. 1957 მხარდაჭერა მხარდაჭერა, ვაგოქვეყნდა პეკინში.

8. 1958 წლის 3.VIII მხარდაჭერა.

საბარეო სამართალი და შემთხვევითი მომსახურება იქცნება მხარეთა შორის დაღის წარმოშობის შემთხვევაში, ვითარების ლეგალური შესწავლის მიზნით პარიტეტულ საწყისებზე. ორივე მხარე ნაშინაეს თანაბარი რაოდენობის წარმომადგენელს, საბჭო წევრი კი ირჩევა მხარეთა შეთანხმების საფუძველზე სხვა სახელმწიფოების მოქალაქეთა რიცხვთან. თუ მხარეები ვერ შეთანხმდნენ კომისიის წევრთა არჩევაზე, ეს მისთა შეიძლება დაეკისროს გავრცელებული გერმანიის თავმჯდომარეს. შესამე სახელმწიფოს ან გადაწყვეტა ექცნისთვის საშუალებითა. ასეთ წესს ითვალისწინებდა 1928 აქტი საერთაშორისო დაღების მიწოდებაზე გადაწყვეტის შესახებ იმ შესწორებებითა, რომლებიც შეიჭრა მასში ვენერალურმა ასამბლეამ 1949. საგარეოპოლიტიკო კომისია ამოქმედდა საქმის ფაქტობრივ მხარეს და მოახსენებს მხარეებს შემოქმედის შედეგებს. შეთანხმებული კომისია არა მარტო ადგენს ფაქტებს, არამედ შეიძინებდა დღის გადაწყვეტის შესაძლო ვარიანტს. ორივე შემთხვევაში კომისიის გადაწყვეტა კონსულტაციური ხასიათის აგარებს და სადაღებულ არ არის მხარეთათვის.

საბარეო მდგომარეობა. სამართლებრივი მდგომარეობა ქვეყანაში ან მის ცალკეულ რაიონებში, რომელიც შემოღებულია განსაკუთრებული ვითარების გამო ვარკვეულ პერიოდში - მიწოდებაში ან სოპირი მოქმედების დროს და დასამუშავებლ მთარეებს საგანგებო მოქმედების მიღებას წესრიგის დაღის მიზნით. ს.მ.-ის შემოღებასთან დაკავშირებულია სპეციალური

ორგანოთა დაწესება, რომელთაც მინიჭებული აქცა საგანგებო უფლებამოსილება, დაღის საგანგებო მოქმედების შემოღება. ს.მ.-ის შემოღების შესახებლობა ვითვალისწინებულია მრავალი ქვეყნის ძირითად საკანონმდებლო აქტებში.

საბარეო-პოლიტიკური დახმარება. სახელმწიფოს მიერ საერთაშორისო სფეროში მოქმედების, ღონისძიებებისა და აქტების პერპეტუელი შემუშავება, რომელზეც მისი საგარეო-პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად არის მოიარაღებული. სახელმწიფოს საგარეო-პოლიტიკური მოღვაწეობის ფორმირების პროცესი შესდგ მართად სტაბილურ მოცულობაზე საერთაშორისო ურთიერთობათა მიზანით სისტემის განვითარებისა და მოქმედი სახელმწიფოს სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობის პროცესში შედგება (იხ. საგარეო-პოლიტიკური პროცესობა). სახელმწიფოს განსაკუთრებულ არჩეული რესურსებისა და სახსრების განსაზღვრა, რომლებიც მისი საგარეო-პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად შეიძლება იქცეს ვაგოქმედებულ; სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრა სხვადასხვა მიმართულებით, ვამომდინარე მისი ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტერესებთან; მთავრობის მიერ დამტკიცებულ საგარეო-პოლიტიკური ღონისძიებათა პრაქტიკული განხორციელების პროგრამების შემუშავება.

საბარეო-პოლიტიკური მდგომარეობა. სახელმწიფოს დიპლომატიური წარმომადგენლობის ერთ-ერთი ძირითადი ყოველდღიური ფუნქცია სახელმწიფოთა. მას ორმაგი ფუნქცია აქცის: თავისი მთავრობის ინფორმირება ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მდგომარეობისა და იქ განვითარებული მოვლენების შესახებ; ასევე ადგენსამყოფელი სახელმწიფოს ინფორმირება დიპლომატიური წარმომადგენლობით წარმოდგენილი სახელმწიფოს პოლიტიკის შესახებ. ს.მ.-ის მიწოდებული წყაროთა ელბის საშუალებით პრემიერ-მინისტრიან. საგარეო საქმეთა მინისტრიან და მთავრობის სხვა წევრებთან, დიპლომატთა საზურბებ უცხოელ დიპლომატებთან, მოგზა ვრობა ქვეყანაში, პრეს კონტრეპროცესები, სახელმწიფოს სამინიარო და საგარეო პოლიტიკის საკითხებზე ოფიციალური დოკუმენტების შესწავლა, ოფიციალური პუბლიკაციები და პერიოდული ვაგოქმედება.

საბარეო-პოლიტიკური პრინციპობა. საერთაშორისო ურთიერთობების მიდიანად ანდა ცალკეული რეგიონების შესახებ განვითარების განსაზღვრა, საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემის ამ თუ იმ უკუქმედების შესახებ ცვლილებათა ანაღობი; მოქმედი სახელმწიფოს საგარეო-პოლიტიკური აქციების შესახებ შედეგების შეფასება. პროცესობაზე საერთაშორისო ურთიერთობათა სფეროში სოციალური პროცესობების ერთ-ერთი ურთულესი სასეობაა.

საბარეო სამართალი მომსახურება (რესტის), უწყება, რომელიც დაეკავებული იყო რესტის საგარეო პოლიტიკით 1717-1802; ითვალისწინებდა მას საეჭრო კანკულარია ყოველგვარი. 1720 წლის თებერვლად მას შეიჭრა მთავრობის უწყების „გან-

სახლურება“. ხოლო 1720 წლის აპრილში მასთვის გამოცა „ინსტრუქცია“: ორივე ლეუქენსტა დაძარულა კოლეჯის ორგანიზება. მას სასაბუდეო ჩაუდგინენ პრეზიდენტი და მისი მოადგილე: კოლეჯის წევრი იყენენ საიდუმლო კანცელარიის მისწველი, კანცელარიის მრჩეველი და ასესორები (მეუფულე ბრაუ. ისინი ორნი იყენენ). მრჩეველები და ასესორები ადგენდენ ყველაზე მნიშვნელოვან დიპლომატიურ დოკუმენტებს და აკონტროლებდენ მდგენის საქმიანობას, რომლებიც, თავის მხრივ, მეთაურობდნენ განყოფილებებს („ექსპედიციებს“) კოლეჯის ორი განყოფილება იყო: „პოლიტიკური დეპარტამენტი“ (სხვაგვარად „საიდუმლო ექსპედიცია“) და „საჯარო ექსპედიცია“. „საიდუმლო ექსპედიცია“ 4 ექსპედიციად იყოფიდა. პირველი მათგანი განაგებდა რუსეთში უცხოურ დიპლომატიას მიღებას და გაწვევას, რუს დიპლომატიას ვაგებენას სამღვათეარესო დიპლომატიურ მისიონერებს, საქმის წარმოებას, ოქმების შედგენას და სხვა. მეორე ექსპედიცია საქმისწარმოებას ახორციელებდა დასავლეთეთროპულ ენებზე. მესამე – „პოლიტიკურ ენაზე, მეოთხე ანუ „კომერციალური“ – აღმოსავლურ ენებზე, თითოეული ექსპედიციის სათავეში ოდგა მდივანი. „საჯარო ექსპედიცია“ განაგებდა საზღვრენო და საფოსტო საქმეებს, ასევე სახალხლო გარეუბნებში მსოიურებ ხალხთა საქმეებს. კოლეჯის სათავეში ედგნენ რუს დიპლომატიები: გ. ა. კოლოიციანი, ა. ა. ოსტროვსკი, ა. პ. ბეკუვეე-რუჟინი, მ. ი. კარაიშვილი, ნ. ი. პანინი და სხვანი. უცხოეთში რუსეთის დიპლომატიურ წარმომადგენლობას გაუარყოფნის შედეგად 70-იან წლებში კოლეჯიში შეიქმნა ე. წ. „კომერციული დეპარტამენტი“. 1796 „საიდუმლო ექსპედიციადი“ შეიქმნა აზიის საქმეთა საგანგებო დეპარტამენტი. 1802 საგარეო საქმეთა სამინისტროს შექმნის შემდეგ კოლეჯი მინისტრს დაემორჩილა; სამინისტროს შექმადგენლობაში იარსება 1832-მდე.

საბარაო საბჭოთა მინისტრების საბჭო (სმსს), შეიქმნა პოტსდამის კონფერენციის 1945 გადაწყვეტილების საფუძველზე. მასში შედიოდნენ სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და ჩინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრები. მას უნდა „საგებებინა ადგილუბელი მოსამხადებელი სამშეოიები სამშეილობო მოწესრიგებისათვის“. სმსს-ს „გადამდებელი და მნიშვნელოვანი ამოქანის“ სახით ევალებოდა სამშეილობო ხელშეკრულებების შედგენა გერმანიის ყოფილი მრეწველობისათვის (იგალა. რემონტი, რეკონსტრუქცია, უნერჯის, უნერჯის) და წინადადებების შექმნება ომის დასთავრების შემდეგ ევროპაში წარმოქმნილი დავების მოსაგვარებლად. გარდა ამისა, იგულისხმებოდა, რომ საბჭო გამოყენებელი იქნებოდა გერმანიაში სამშეილობო მოწესრიგების მოსამხადებლად და აგრეთვე განისაზღვრავდა მისი წევრების შეთანხმების საფუძველზე წარმოადგენილ საკითხებს. სულ ჩაგარდა სმსს-ს 6 სესია, რომელთა უმრავლესობაქ მომდარეობდა სსრკ-სა და დასავლეთის სახელმწიფოებს შორის არსებული მწვევა დაპირისპირების ფონზე. ორივე მხარე ედილობდა, დასეპარებინა თავიანი კონტროლი ევროპის რაქ შეიძლება დიდ ნაწილზე და ამისათვის აქტიურად იყენებდა საბჭოს სხდომებს. სმსს-ს I სესია ჩაგარდა დონდონში 1.IX-2.X.1945. მასზე მდებულ იქნა მხოლოდ ერთი გადაწყ-

ვეტილება, რომელიც ესებოდა სამიყემირეო სარეპარაციო კომისიის მოსყოიდან ბერლინში გადაგანას. ყველა დაწარმენ საკითხზე წარმომარა ესარე და უმედყო დსკკეთი. საბჭოს წევრებმა ვერ მიაღწიეს შეთანხმებას იგალაისთან სამშეილობო ხელშეკრულების პროექტის განხილვისას რეპარაციების იგალაი-იგულისათვის სახლერისა და ყოფილი იგალიური კოლონიების საკითხზე. საერთოდ არ იქნა განხილულა იმპროვისათვის სამშეილობო საკონტროლი ორგანოს შექმნის საკითხი, რადგანაქ ამის წინადადებ წვიდა აშშ. თავის მხრივ, სსრკ-მა უარყო ამშ-ის წინადადება, რომელიც ითვალისწინებდა რაინზე, ელბაზე, ოდერზე, დუნისა და კილის არხზე ნაროსობას დასავლეთის სახელმწიფოებისათვის ფართო უფლებების მინიჭებას. განსაკრებულ ელი კამათი გამოწვიდა რუმინეთთან, ბულგარეთთან, უნგრეთისა და ფინეთთან სამშეილობო ხელშეკრულებათა პროექტების განხილვაქ. საბჭოს წევრები იმზებენ კი ვერ შეთანხმდნენ, თუ ვის უნდა მიემხადებინა ეს დოკუმენტები. გარდა ამისა, დასავლეთის სახელმწიფოები საერთოდ არ ესობდნენ ბულგარეთისა და რუმინეთის მართვეულ მთავრობებს და მოითხოვდნენ აქ ქვეყნებში დემოკრატიული მთავრობების შექმნა. ომის გამშეო სესიის მეშობაქ უმედყოლ დასრულდა და აღნიშნულ საკითხები მოგვერებულ იქნა მხოლოდ 1945 წლის დეკემბერში საგარეო საქმეთა მინისტრების მოსკოვის თათბირზე. გადაწყდა, რომ სამშეილობო ხელშეკრულებების მოამზადებანი მონაწილეობას მიუღებდნენ მხოლოდ ის ქვეყნები, რომლებიც იყოფიებოდნენ ეპიგვლაციის პირობებზე ხელისმომწერ მხარედ. იგალაისთან მომართებში მინიშნობდა აშშ, დიდი ბრიტანეთი, სსრკ და საფრანგეთი; რუმინეთთან, ბულგარეთთან და უნგრეთთან – სსრკ, აშშ და დიდი ბრიტანეთი, ხოლო ფინეთთან – სსრკ და დიდი ბრიტანეთი. სმსს-ს II სესია ჩაგარდა პარიზში 1946 წლის გაბაუსულსა და შაფსულში (25.IV-16.V და 15.VI-12.VII). მასზე პირითადად გარდა რამდენიმე კონფერენციის საკითხისა. შეთანხმებულ იქნა სამშეილობო ხელშეკრულებების პროექტები რუმინეთთან, ბულგარეთთან, უნგრეთისა და ფინეთთან. იგალაისთან ხელშეკრულების განხილვისას მიუღებულ იქნა საფრანგეთის მიერ წარმოდგენილი კომპრომისული წინადადება, რომელიც ითვალისწინებდა ივლიუსის კრიზისს უმეტესი ნაწილის ივგოსლავიისათვის გადაცემას, ხოლო ქ. ტრიესტის რაიონში – ტროცისკის თავისუფალი გერმანიის შექმნას. რომლის მართვეო მიხედობდა გაეროს ევალის. იგალაის კოლონიებთან დაკვე მირეობით გადაწყდა, რომ მათი სტატუსი ომის სახელმწიფოს უნდა გაერეკია სამშეილობო ხელშეკრულების ძალაში შესვლისთანავე. I წლის განმავლობაში, გარდა ამისა, დადგინდა პარიზის სამშეილობო კონფერენციის (1946) მოწვევის თარიღი (29.VII.1946) და მისი მუშაობის განსრიგი. მხარეები ვერ მოივრდნენ მხოლოდ გერმანიის საკითხის მოწესრიგების თაობაზე წარმოდგენილი პროექტების განხილვისას. საბჭოს III სესია შედგა ნიუ-იორკში 4.XI-12.XII.1946. აქ სწრაფად მოგვერდა ეკონომიკური პრობლემები, რომლებიც ესებოდა რუმინეთს, ბულგარეთს, უნგრეთსა და ფინეთს და რომელთა გადაწყვეტევი ვერ მოივრდნენ პარიზში. მონაწილეები შეთანხმდნენ, მოეწვიოთ კონფერენცია დუნისპირა სახელმწიფოებისა და სმსს-ს წევრი ოთხი ქვეყნის მონაწილეობით დენაბზე ნაროსობის საკითხის მოსაგვარებლად. მხარეებმა უარყვეს საბერლინის გერმანიური პროტენიები ბულგარეთისაღმის და სახლვარი ამ

ქვეყნებს შორის უეცრად დარჩა. სსმს-ს წევრებმა აგრეთვე განსახლებურს გრიესკის ოაზის უკუაღო გერგიორიის სტაგუსი და სახლურს. გარდა ამის, ვადაწყვა, რომ გერმანიის უკროპულ მორკამორეუბთაიან სელმეკრულუბის ხელმძღვრს მისი ღებო 1947 წლის 10 თებერვალს პარზმში. სსმს-ს IV სესია ჩაგირდა მისიკოვში 1947 წლის ვაბაიუსულმე (10.III-24.IV). ამ დროადან მისიკოვულეუბი. საბჭოსის მუშაობა პარალიზებული იყო. შობლნდრო სესიაზე მისმა წევრმა ქვეყნებმა ვერ მიადწონეს ვერანადორ მუთანსებუბას გერმანიის საკითხზე. მხარეები ზედმედ უარყოფდნენ ერთმანეთის წინადადებებს. საქმე იქამდეღი მივიდა, რომ ამერიკულეუბმა ამ ზრიტანულეუბმა სეადეს გერმანიის აღმოსავლეთი საზღვრის ვადამიწვჯა. ეს საკითხი ჯერ კიდევ პოგსდამში იქნა მუთანსებუბადი და, რსაკვირეუბადი, მისმა წამორწვერამ უკიდურესად აღაშუოთა საბჭოთა მხარე. საბჭოს წევრებმა არ მოიწონეს არეკ პროუექტი სახელმწიფოებრივი ხელმეკრულეუბადი დამოუკიდებელი და დემოკრატიული ავსტრიის აღდგენის შესახებ და ამ საკითხების ვადაწყვეტა ვადადეს V სესიისათვის, რომელიღი ვიამართა ღონღონში (25.XI-15.XII.1947), მგარამ რაიზედ მუთანსებუბის მიღწევა აქავ ვერ მოხერვდა. უფრო მეტიღი, სესიამ ისე შეწყვიტა თავისი მუშაობა, რომ მომდევნო სესიის მოწვევის თაროღი კი არ დაუნინდეს. სსმს-ს VI სესია ვაიშირთა პარზმში (23.V-20.VI.1949). ამ დროისათვის დაპირისპირებამ დასივლეუთის სახელმწიფოებუბა და სსრკ-ს შორის ვერმანიის საკითხის კულმინაციას მთადწოდა და არეკ იყო ვასაქირი, რომ არანადირი ვადაწყვეტილებად არ იქნა მიღებული. მხარეებმა მხოლოდ ავსტრიის საკითხში მთადწოეს შედარებით პროუექტი. მათ შეითანამეს სახელმწიფოებრივი ხელმეკრულეუბის ძირითადი საუწყებლები, ხოლო საბოლოო ვარადაგი უნდა მოეშაბდებინათ საგარეო საქმეთა მინისტრების მოადგილეებს 1949 წლის პირველ სექტემბრამდე, მგარამ ეს ვადაწყვეტილებად არ შესრულდა და საბოლოოდ აღნიშნული ხელმეკრულეუბადი ხელმოწერილ იქნა მხოლოდ 1955 წლის 15 მარტს. სესიაზე საბჭოთა მხარემ კიდევ ერთხელ წამოაყენა იაონისის საკითხზე სსმს-ს სესიის მოწვევის იღვა, რომელშიღი ჩინეთისად ვნდა მიღეს მონაწილეობად, მგარამ ამშ და ღლი ბროგანეთი ამის წინააღმდეგ წავიდნენ. ამორვად VI სესია ეკანასკნელი აღნიშნდა და ამის შემდეგ სსმს-მ არსებობად შეწყვიტა.

ლიტ.: Метров Александров, 2 изд., т. 5, кн. I, М., 1974, с. 29-119.

საბარძო საქმეთა შემწიხტრო. საგარეო ურთიერთობათა მინისტრულმწიფოებრივი ორგანო, რომელიღი ამორეივლებს უკროპოთის სახელმწიფოებუბა და საერთაშორისო ორგანიზაციუბოთს მოუკმეული სახელმწიფოს საგარეო ურთიერთობათა სახელმწიფო მართვას. ამ უწყების ხელმძღვრელი საერთაშორისო ურთიერთობებში ითვლებად თავისი მთავრობის წარმომადგენლად საკეოალური ორწუნების ვარგეშე, რომელსაც უკლავად აქვს აწვარბოს მოლაპარაკება უკროპოთის წარმომადგენლებთან, დადოს ხელმეკრულეუბები, ევროდო, სოგეზის ვაიკულის და ჯენტლმენური შეთანხმების საითი, საზღვარგარეთო თოქოიკალური ვიზიტის დროს იგი სარგებლად ღიღლო მატეური პაპაორეთა და ირწიგტეტი. საქართველოს სსს თათისა საქმიანობისას ხელმძღვანელობს საქართველოს კონსტიტუციით, საქართველოს საკანონმდებლო აქტებით, საქართველოს სოკმიდენების ბრანსებულებებით და ვანკარგულეუბებით, საერთაშორისო ხელმეკრულეუბებითა და

შეთანხმებებით, საქართველოს სსს-ს ღებულებით 13.III.1998. საქართველოს სსს-ს ხელმძღვანელობს მინისტრი, რომელსად საქართველოს პარლამენტთან შეთანხმებით სინსანეს საქართველოს პრეზიდენტი. მინისტრი შეავს პირველი მოადგილე და ოთხი მოადგილე, რომელსად მინისტრის წარდგენით სინსანეს და თავისუფლებს საქართველოს სოკმიდენტი. საინისტრის სისტემში შედის: ა) ეკენტრალური აპარატი; მინისტრის საბღღონო; დეპარტამენტები; აღმსარებლებული სასღღონოს; ევროპისა და ამერიკის ქვეყნების; დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეკრობობის ქვეყნების; ამბის, აფრიკის, ავსტრალიისა და ოკეანეთის ქვეყნების; საერთაშორისო ორგანიზაციუბის, სახმეიდრო-პოლიტიკური; საერთაშორისო ეკონომის, ეკონომიკური ურთიერთობათა; საერთაშორისო-საინფორმაციური; საგარეო-პოლიტიკური ინფორმაციისა და საზოგადოებუბასთან კავშირის; საკონსულო; კადრებთან მუშაობის; დიპლომატიური პრსტიჟოლის; საფინანსო-სავალუტო და ქინების მართვის; კულტურის, პეპანიტარული და პოლიტიკური ეკლექციისა და ამხალბის ენსტრი; ბ) სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებები – საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობები და საკონსულო დაწესებულებები; საერთაშორისო და რეგიონული ორგანიზაციუბათან არსებული საქართველოს წარმომადგენლობები; ვ) გერგიორიული ორგანოები – საინისტრის წარმომადგენლობები საქართველოს ცენტრობრამე; ღ) საინისტრის დამეკმებუბარბული დაწესებულებები და ორგანიზაციუბი, რომელეუბი შექმნილად საინისტრის საქმიანობის უბრენესლავიკოად.

საბარძო საქმეთა შესწავლა, საგარეო ურთიერთობათა მინისტრულმწიფოებრივი ორგანო, რომელიღი სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკაში პრსტიჟულ მოღღაწეობას ამორეივლებს. ქვეყნების ურგადელსობაში ეს არის საგარეო საქმეთა მინისტრო; აშ-ში – სახელმწიფო დეპარტამენტი, რომელსად სახელმწიფო მღღიანი უღგას სათავეში; საფრანგეთში – საგარეო ურთიერთობათა მინისტრო; შვეიცარიამი – პოლიტიკური დეპარტამენტი, რომელსად ღირეკტორი მეთაურობს; ღიბიამი – საგარეო კავშირების სახალბო ბიურო; და ა.შ. ევროპულ სახელმწიფოებში საგარეო ურთიერთობათა დამეკმებული ვანსაკეირივული დაწესებულებების ვამოიოვად მოხდა XV-XVI სს-ში. უფრო ადრე ასეთი დაწესებულებები არსებობდა აღმოსავლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში (იაპონია, თურქეთი). რუსეთში 1549 შეიქმნა საელქო პრიაკში. XVIII ს-ში – დასავლეთში და XIX ს-ში – აღმოსავლეთში სსს-ებში ჩამოყალიბდა როგორეკ სპეციოკური სამინისტროები ანდა მისი მსგავსი ორგანოები. სსს-მ წარმოადგინა და იტანს (სახელმწიფოს უკლუბებსა და ინტერესებს საერთაშორისო ურთიერთობათა სფეროში), ამორეივლებს დიპლომატიურ და საკონსულო ურთიერთობებს უკროპოთის სახელმწიფოებთან, მითითებებს ასილევს ქვეყნის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებს და საკონსულო დაწესებულებებს საზღვარგარეთ, აკონსტროლებს მათ საქმიანობას. მას კავშირი აქვს და მოლაპარაკებებს აწარმოებს უკროპოთის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებთან და ღელეუბათებთან, აშხალბის შეთანხმებათა პრეიქტებს, აშეუმაყებს

შექმნილ ინფორმაციას უწყებს ეკისრება ქვეყნის მოქალაქეთა უზღუდებისა და ინტერესების დაცვა სამღვარეუროთი. ის მთავრობას ვადასწყევტავ წარუდგენს საგარეო პოლიტიკის მნიშვნელოვან საკითხებს. სს.პ.-ის მეთაური მუდის მთავრობის შემადგენლობაშია. საზღვარგარეთ ეურების და დიპლომატიური პროვიუციებისა და დიპლომატიური ურთიერთობებით სარეგებლობს.

საგაზი პუსანი (დ.1937), ერყის სახელმწიფო და სამხედრო მოღვაწე, იტყნრალი. განათლება მიიღო კაიროსა და ჰაღდაღის უნივერსიტეტებში. 1957 არაბთა ზაღის სოციოლოგიური პარტიის წყერო. იტყნრაღ აბდ-ალ-კარიმ კასიმის შოკელის მცდელობის განო მისუიჯო სიკვლელო დასვა. 1962 – ზაღის სოციოლოგიური პარტიის კაიროს ვაყოილეუბის ხელმძღვანელობის წყერო; 1963 ბრყნღება ერყამი რევიოლეუციის შემდეგ; 1963 პარტიის მმართველობის ვადატრიოაღების შემდეგ – მისი რევიონრული ხელმძღვანელობის წყერო. 1964 დაჰატირბუღე იქნა აბდ-ალ-ლაღამ არყის ხელისუფლების ჩაბოგდების გეგმის შემუშავე ზისაიყის; 1965 ირყევენ პარტიის ხელმძღვანელობის წყერად პარტიის მუ-8 ყროყნულ კონგრესზე, 1966-79 – პარტიის რევიონრული ხელმძღვანელობის მღელის მთადგლე; 1979-დან – პარტიის მღელანი. 1968 – იღლის რევიოლეუციის აქტიური წყერი; 1968-69 – რევიოლეუციის ხელმძღვანელთა საბჭოს თავმჯღღმარის მთადგლე. სოლო 1969-79 – მისი თავმჯღღმარო; 1979-დან – ერყის პრემიერმღენი; 1984-დან – პრემიერ-მინისტრი; 1980 ერყის მუყარაღებულ ჯარები ირანში შეიღრა, ირან-ერყისის თიი 1980-88-მღ მინღნაროღდა. ერყამა 1990 დაიყრო ქვეყნათი, ზგერად 1991 ვაყრღის სამშეიღობო ძალებმა გენერალ ნორმან შვარცკოვის მუყაროობით აიძულა, რომ ერყის ჯარებს დაეკოეზინა ქვეყნითი.

საგაზი მზნაბპრღღღღ, საქართველოს პოლიტიკური მოღვაწე XIII ს-ის II ნახეყარში, მონღღღდა მფარეელობით დაწინაურბული მუღროე, წარმოშობით ქერთი, აგე ზიბაბეის ყმბზნაური. სწრაფი აღმეყება მან მონღღღების იღხნისა სახელმწიფოს ყაყინს – *ჟულაეუბ* (1256-65) მუქებზ-ბოგბით, ფლანორობითა და ენების (ქართველი, მინღლოური, სპარსული, სოიზური, არბული) კარგი ცოღნისი დაიწყო. მონღღღისან – მონღღღი. ქართველთან – ქართველი, სპარსთან – სპარსი, ყვეღღღსაყის სპორღ და გამოსაღვეე კაყი – ეს იყო სპ.-ის დიპლომატიის ქვეყნთხელი. საღენი ზერ კიღვე 60-იანი წლების დასაწყისში დაწინაურდა, როე პულაგე ყაყინს მერ დეოთა *VII ულყა* (1247-71) და სარგის *ჯაყეღღღობის* მოწყობილ სასამაროღმე თარღობობდა და ცდილობდა, მთი მონღარი ყაყინს რისხევა შეენელებინა. მის აღმეყებას კი ყვეღღმე მგგად აბღდა ყაყინს (1265-82) პირეულ ეეზირანს – საბბი ღიღნისან დაბღღეუბამ და ამ უკანასკნელის მფარეეღღობამ შეუწყო ხელი. როე დეოთი *VII ულყა* სიყღობის (1271) შემდეგ აბღდა ყაყინმა აღმოსავლეთ საქართველოს მუეეღ მისი მყირეწლოვანი ვაე *ღემბერე* *II* (1271-89) დაბტყეე, საღენს ნორში მჭეის ზიბაბეობა უბისა და „საქართველის ლამქართა საქმე და განგებაყ“ (ყმბთაბღწყერელი) მსაეე მინღო. მუღროეუ საღენს მონღოლების სახე-

ფო კარზე საქართველოს საყითების განხიღღის ღრის უბრეეღესი მნიშვნეღობა მიენბეა როგორეე სამისოო, ისე საგარეო პოლიტიკის სფეროში. საღენი მუქმნღღი ვითარბობა მობრბებულად სარეგებლობდა და პირად ვაღელყნასა და ქონხის მზღღდა. მან მჭეეეს სხვადღსხვა ხერხებით დმანისი, თეღღი, ბულაქანი, კარი და სხვა მნიშვნეღღოვანი უწყსტყები გამოსგეეა. მან თიფისი ვაღელზა დემბერე *II*-სთან დამოყრებობეეა განაბტყეეა – მერთოეო ცოღად მისი და თამარეო მღაროეუ აზნაური ს.მ. გარბაეეეეღღამამე (1281) აღმოსავლეთ საქართველის სამეფოს პირეეული პირი და ქვეყნის ფაქტობრივი გამგებელი იყო.

წყარო ვ ა მ თ ა დ მ წ ე რ ე ლ ი . ასწლოვანი მგეიანე, რ. კყნასის გაბოე. თბ. 1987; ქართღის ცხოერება, ღ ყაყინსმუღღის ვაგოე, გ. 2, თბ. 1959; ვ ა ხ უ მ ტ ა . აღწერა სამეფოსა საქართველოსა.—*ქვეტ*, გ. 4, თბ. 1971.

ლღე: გ ე რ ა ტ ი ე ლ ი ლ . სარკვევბი საქართველის ისტორიიდან (XIII-XIV სს.), თბ. 1962; კ ი ე ტ ა მ დ . რანღენიშე ცნობა „ყამთი-სიბაროზობდ“ საღენ მან, ქართველღს შესახებ.—*ქრ. საქართველის ისტორიის აღმოსავლერი მსაღღეუბი*, II, თბ. 1979; ჯ ა ვ ა ხ ი მ ე ლ ი ე . ქართველი ერის ისტორია, წგზ.-თბბ., 12 გომად, გ. 3, თბ. 1982.

სამღღო, ერთი მსოფლიშიყის მუღღიეი დიპლომატიური წარმოდგენლობა საერეო სახეულმწიფოში, რომელსეე სათაეეში უღღას *ელნი* ან *I* კლასის რომელიღღი სეეა დიპლომატიური წარმომადგენელი. მუღღიეი დიპლომატიური წარმომადგენლობის ინსტიტუტი მხოლოდ XV საეეუნეში იღიღებს ყეეს. მანამღე ეღღეზი იგზანებობღენე რაბიე გარეეული ამაყანის შესაღღღღეზბღად – ხელმძღვანელობის მღელის, დიპლომატიური მოღღღარეეების თუ სხვა მიზნით. წოღბრივი წარმოსადგენლობითი მონარეებების ჩამოყალბების ჟერიოღმე დროებოთი უღღბბა მუღღიეი საწყისეუღე ვაღღღესი პირეული ასყითა ზაიგზანე ვენეციანში 1455 მიღღისანი ჰერეეეე ფრანსეეეო სეეორეეს იყო; მავრად ამ ინსტიტუტის ფაროულ ვამოყენება მხოლოდ XVI საეეუნეიდან იწყება. თანამეღროეე ეგამაღ ხაღღღოს საზაროილებრივი რეგბი განსაზღვრეღღია ეენის კონენციით დიპლომატიური ურთოერობების შესახებ 1961, ორმხერეი შეიღანსმეებითი და აბღღღღსამყოფელი სახეულმწიფოს კანონმცდელობით. ს-ს, როგორეე მუღღიეი დიპლომატიური წარმომადგენლობის ფუნქციებში შეღის აბღღღღსამყოფელ სახელმწიფოში თიფისი სახელმწიფოს წარმოდგენა და მისი ინტერესების დაცეა, აბღღღღსამყოფელ სახელმწიფოთსან მროღღღარეეების წარმოება, თიფის და აბღღღღსამყოფელ სახელმწიფოებს შორის პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული და სამეცნიერი ურთოერობობა განეითარებინათიფის ხელის შეწყობა და ა.მ.

სამღღო პრიმაზი, რუსეთის ენგარღღერი მმართველობის ორგანო XVI-XVIII სს. დასაწყისში. ს.პ. ჩამოყალბდა 1549, როღღსაეე „საეღღო საქმის“ წარმოება დაეეეღდა დიკ ი. მ. *სის-რეეების* XVI ს. ზოღის სპ.-ში მუშობდა ოყანელ თანამშრომელი, მავრად XVII ს-ში რუსეთის საერთაშორისო მნიშვნეღღის განზღამ სავარანობღღე გააფართოეა სპ.-ის ფუნქციები და მისი მგგებები. ამ ჰერიოღღიდან ს.პ. აბორეეეეღღდა რუსეთის საგარეო ურთოერობების საერთო ხელმძღვანეღღობას. მის დაქვემდებარებაში იყო ეღღიების გაგზანა, ჩათიფის საგანგებო ინსტრუქციების შეღღენა, უეესი ქვეყნის ეღღების მიღება

და გასტუმრება, უცხო სახელმწიფოთა მოქალაქეების საქმეთა წარმოება. გარდა სამხედროებისა, რუსეთის მიერ ახლად შექმურებული გერმანიის მართვა (მაგ. ციმბირის, სმოლენსკის), ტყვედ მყოფი რუსეთის მეფის ქვეშევრდომების დაქონასაყლი და სხვა სურათების ორგანიზება. ს.პ.-ში ინახებოდა სახელმწიფო ბუკედი და სახელმწიფო არქივი. 1667 ს.პ.-ის სათავეში დაეს არა დაიკ, არამედ ბოიარი. XVIII ს. დასაწყისში. *პეტერ I-ის* რეფორმების შედეგად, რუსეთის საგარეო საქმეთა წარმოება „ს.პ.“-დან „საგარეო კანცლარიაში“ გადავიდა. 1720 ს.პ. საბოლოოდ გაუქმდა. ქვეყნის დიპლომატიურ ურთიერთობებს ამჟამადან ახალმუქმნილი „საგარეო საქმეთა კოლეგია“ უძღვეს.

სამწიფო კანცლარია, სახელმწიფო ორგანო, რომელიც განაგებდა სახელმწიფო საქმეთა *პეტერ I-ის* დროს. მეფის განუწყვეტლამ მოგზაურობებში, რომლებიც განსაკუთრებით განხორციელდა ჩრდილოეთის ომის დასაწყისში (1700), განაპირობა საელჩოს სამეგობრო კანცლარიის შექმნა 1700-01, რომელსაც შემდგომ უწოდა საელჩოს კანცლარია. მან დაიკავა გაბატონებული მდგომარეობა საელჩოს პრაქტიკაში ურთიერთობაში. 1709 მისმა მეთაურმა გ. ი. კოლუგინმა მიიღო კანცლარიის წოდება, ხოლო მისმა მოადგილემ პ. კ. შაფიროვმა – ვიეუ-კანცლარიის. 1710-დან ს.პ.-ის მუდმივი ადგილობრივი უფლები დასაქმებული. 1716 ს.პ. გახდა საელჩოს კანცლარიის ორგანიზაცია, 1917 წლის დეკემბერში გარდაიქმნა *საგარეო საქმეთა კოლეგია*.

საერთაშორისო კანცლარია (ჩამუშავდა), საერთაშორისო სამართლის წყარო, რომელიც დაუწერელ ქვეყნის წესს წარმოადგენს, ყალიბდება სახელმწიფოთაშორის პრაქტიკის შედეგად, რომელიც აღიარებენ ამ ქვეყნის წესის საგადასაბულო ძალას დემოკრატიული ურთიერთობების საფუძველზე ურთიერთობებში ან იუსტიციის განცხადებით (დეკლარაცია, განცხადება და ა.შ.). ს.პ. ასევე იკრძალებულია მნიშვნელობას სახელმწიფოთა ურთიერთობებში ან იუსტიციის განცხადებით (დეკლარაცია, განცხადება და ა.შ.). ს.პ. ასევე იკრძალებულია მნიშვნელობას სახელმწიფოთა ურთიერთობებში ან იუსტიციის განცხადებით (დეკლარაცია, განცხადება და ა.შ.). ს.პ. ასევე იკრძალებულია მნიშვნელობას სახელმწიფოთა ურთიერთობებში ან იუსტიციის განცხადებით (დეკლარაცია, განცხადება და ა.შ.).

საერთაშორისო ანბანის მართვა (Bank for International Settlements – BIS), სახელმწიფოთაშორისო ბანკი, რომელიც აგარებს კომერციულ ოპერაციებს ენგროსული ბანკებისათვის და მონაწილეობს საერთაშორისო საგადასახადო თანამართლების ორგანიზაციაში; წევრები არიან ევროპისა და ამერიკის ენგროსული ბანკები. 60-70-იან წლებში ს.პ. მონაწილეობდა საერთაშორისო საგადასახადო ფონდის ორგანიზების შემთხვევაში საერთაშორისო საგადასახადო სისტემის რეორგანიზაციის მიზნით, ასევე სხვადასხვა კომისიებში საგადასახადო-ფინანსურ საკითხებში და კანცლარიაში. ბანკის უმაღლესი ორგანოა წევრი ბანკების ხელმძღვანელთა შეხვედრა. მიმდინარე საქმეთა ხელმძღვანელობს დირექტორთა საბჭო. შეგახიზნა მუდმივობის ბაზელში (შვეიცარია).

საერთაშორისო პრაქტიკაში ორგანიზაციები, გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს რეგულაციის (288 [X]) თანახმად (27.11.1950), ს.პ.-ად ითვლება „სოციალური საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც არ არის შექმნილი სამთავრობათაშორისო შეთანხმების საფუძველზე“ საერთაშორისო ასოციაციების კომისიის მიერ მოწოდებული ხელშეკრულების პროექტი ს.პ.-ის შესახებ აკონკრეტებს ასეთი ორგანიზაციების ცნებას ძირითადი თავისებურების ჩამოთვლით: მოგების მიღების მიზნის არარსებობა, აღიარება თვისდაც ერთი სახელმწიფოს მიერ ან საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებში საკონსულტაციო სტატუსი, ვუღობს სახმარების მიღება ერთზე მეტი ქვეყნიდან. ს.პ.-ის წევრები შეიძლება იყვნენ როგორც ერთიანი სახელმწიფოები ორგანიზაციები, ასევე ცალკეული პირები (მაგ. პაკისტანის მოხარობის საბჭო), სამეცნიერო დაწესებულება (მეცნიერული კავშირების საერთაშორისო საბჭო). ს.პ.-ის შექმნისას მიიღება მისი წესდება, რომელიც იურიდიული ბუნებით არ წარმოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულებას; ს.პ. არ არიან საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები. მოვიერთ სახელმწიფოში (მაგ. ბელგია) არსებობს სექციური კანონები. რომლებსაც განიხილურება ს.პ.-ის სამართლებრივი სტატუსი ადგილობრივ ოფიციალურ სახელმწიფოში. სხვა ქვეყნებში ეს საკითხები რეგლამენტირებულია საერთო კანონებით ეროვნული არასამთავრობო ორგანიზაციების სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ. ს.პ.-ის მნიშვნელოვან ნაწილს კონტაქტები აქვს საერთაშორისო სამთავრობო ორგანიზაციებთან. ეკოსოსსა და გაეროს სხვა სექციურ ორგანიზაციებში შეიძლება პქონდეს საკონსულტაციო სტატუსი. ეკოსოსის მიერ მიღებული დოკუმენტის თანახმად, რომელიც შეიცავს საკონსულტაციო ურთიერთობების სამთავრობო რეგლამენტაციას. – „დონორისებრი არასამთავრობო ორგანიზაციებთან კონსულტაციების შესახებ“, – დადგინდა საკონსულტაციო სტატუსის 2 კატეგორია: კატეგორია I (საერთაშორისო საკონსულტაციო სტატუსი) და კატეგორია II (საერთაშორისო საკონსულტაციო სტატუსი). ორგანიზაციებს, რომლებიც უღობენ საკონსულტაციო სტატუსს, ენიჭებათ გარკვეული უფლებები და ეკონომიკური ვალდებულებები. მათი შეუძლებელი შეიგანინ წინადადება ეკოსოსის დღის წესრიგის შესახებ, ხოლო წარმომადგენლებს – დღისწილი

სსსრ-ს, წარმოადგინონ წერილობითი განცხადებები, გამოიღონ ეკონომიკური მოხსენებითა და ა. შ. I ან II საკონსულტაციო სტადიის მქონე ორგანიზაცია ვალდებულია, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან კონსულტაციების ორგანიზაციის კომიტეტს (ეკონომიკის და მხარე ორგანო) წარუდგინოს მოხსენება თავისი საქმიანობის შესახებ, რომელიც უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას მოქმედი ორგანიზაციის მიერ გადატანილი ღონისძიებების შესახებ გაეროს მოვლადეების მხარდაჭერის საქმეში.

საერთაშორისო პრეზენტაცია. ის. არბიტრაჟი საერთაშორისო.

საერთაშორისო პრეზენტაცია. ის. არბიტრაჟი (საერთაშორისო სამართლებრივი).

საერთაშორისო ბარანტიზმი. საერთაშორისო სამართლის ნორმების დაცვის და საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი საშუალება. ს.ბ.-ის გაცემის შემთხვევაში წარმოადგენს საგარანტიო ხელშეკრულებას. საერთაშორისო ურთიერთობებში ხელშეკრულებით დადგენილი ვალდებულების შენარჩუნების ან სხვა სახელმწიფოთა მიერ დადებული ხელშეკრულების შესრულების შესახებ, მაგ., კენსის კონვენციის 18-15 სტატიაში მოაწერეს კენსის დეკლარაცია. რომელიც გამოცხადდა შეიქცაობის გენდერის სტიმულირაციის მიზნით. შეიქცაობის სტიმულირაციის და მისი გენდერის სხვა სახელმწიფოების გარანტიის როლი იყენებს ინტელისა, საფრანგეთსა, ავსტრიას, პრუსიას, ესპანეთსა, პორტუგალიას, შვეიცარიას და რუსეთსა. ს.ბ. შეიძლება იყოს კოლექტიური (რამდენიმე სახელმწიფოს მხრიდან) და ინდივიდუალური (როდესაც გარანტიის როლს ასრულებს ერთი სახელმწიფო).

საერთაშორისო ლაგების მემორანდო ბაქანაშვიტა, საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი, რომლის თანახმად სახელმწიფოთა შორის წამოჭრილი დავები უნდა გადაწყდეს მშვიდობიანი საშუალებებით, რათა საფრთხე არ შეექმნას საერთაშორისო მშვიდობას, უშიშროებას და საზარალიანობას. მემორანდო ბაქანაშვიტის და საერთაშორისო სამართალი ომის ინსტიტუტის დავის გადაჭრის ერთ-ერთი საშუალებად ეწოდება. ასევე კონვენციის საერთაშორისო კონსულტაციების მშვიდობიანი გადაწყვეტის შესახებ 1907 (მხელა 2) არ კრძალავდა ომს, არ ავალდებულებდა მშვიდობიანი საშუალებების გამოყენებას და რეკომენდაციას უწევდა მათი საკმაოდ ვიწრო წრეს (ეკონომიკისა და მხარე ვალდებულებას). ერთ-ერთი პირველი მრავალმხრივი ხელშეკრულება, რომელიც მოიცავს ს.ბ.-ის პრინციპს, დიდი პარიზში 1928 (ე.წ. ბრიანკელის პაქტი), რომელიც დასავლეთის ქვეყნებში უარს ამბობდა ომზე, როგორც ერთგულ პოლიტიკის საშუალებად უთვლიდა ურთიერთობებს. მემორანდო ბაქანაშვიტის შემდეგ ს.ბ.-ის პრინციპი განსტკიცდა ისეთი საერთაშორისო დოკუმენტებში როგორცაა გაეროს წესდება, დეკლარაცია საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970), ევროპის პარიზის დეკლარაცია (1975), გაეროს გენერალური

ასამბლეის დეკლარაცია ს.ბ.-ის შესახებ (1982) და ა.შ. გაეროს წესდების 33-ე მუხლი შეიცავს სახელმწიფოთა შორის წამოჭრილი დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტის საშუალებათა შერჩევას: მოლაპარაკება, შემოწმება, შუამავლება, მედიაცია, არბიტრაჟი, სასამართლო ვარსკვლავი, რეკონსტიტუციონის ან შეთანხმებების გამოყენება. გაეროს წესდების თანახმად, მხარეები უვალდებულები არიან თითონი პრინციპითა შორის წამოჭრილი კონსულტაციის მშვიდობიანი გადაწყვეტის საშუალება. საერთაშორისო კონვენციებიც ამ საკითხის განხილვის პრაქტიკა აღსატკურებს, რომ სახელმწიფოთა ურთიერთობებში მშვიდობიანი საშუალებათა სისტემაში უპირატესობა ანიჭებს უშიშრო და ინტერნაციონალურ მოლაპარაკებას, სადა ყველაზე სწრაფად სდება დავის გადაწყვეტა, გარანტირებულია მხარეთა თანხმობით, დიპლომატიური მოლაპარაკება ხელს უწყობს კომპრომისის მიღებას, კონსულტაციის მიწვევას მხარეთა შორის წარმოშობისთანავე, რათა არ გადაიზარდოს იგი ურთიერთობებში, რაც საფრთხეს უქმნის საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას. სახელმწიფოთა მიერ დავის მშვიდობიანი გადაწყვეტის საშუალებათა არჩევის უფლება გაიმყარდა სახელმწიფოთა სუვერენული თანხმობისა და შიდა საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპებიდან. ეს არ გამოირჩევა სახელმწიფოთა წინასწარ გაზარდავლ თანხმობისა და თუ იმ პროცედურის საფუძველზე გამოყენებამ. მაგ., საერთაშორისო სამართლის სტადიის 36-ე მუხლის თანახმად, სტადიის წევრ-სახელმწიფოებს შეუძლიათ აღიარონ საერთაშორისო სამართლის საფუძველზე იურიდიული, რაც იმის ნიშნავს, რომ დაეა განსილებას სასამართლოს მიერ დავის ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით, ხოლო მეორე მხარე ვალდებულია აღიაროს სასამართლოს კომპეტენცია. ს.ბ.-ის პრინციპის იურიდიული მნიშვნელობა შეიცავს დავის მონაწილე მხარეთა ვალდებულებას, თავი უშეიკაროს ახლსა და ძალისმიერი ქვეყნის გამოყენებისა საერთაშორისო დავების, მათ შორის კრიტიკული დავების და სახელმწიფო საზღვრებთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტის მიზნით (დეკლარაცია საერთაშორისო სამართლის პრინციპის შესახებ 1970). სახელმწიფოები თავს უნდა იკავებდნენ ყოველგვარი მოქმედებისაგან, რაც გაართულებს დავის დარეგულირებას და საფრთხეს შეუქმნის საერთაშორისო მშვიდობასა და უშიშროებას. ყველა სახელმწიფო უნდა მოქმედებდეს საერთაშორისო სამართლის და სამართლებრივობის, გაეროს მიზნებისა და პრინციპების შესახებ.

საერთაშორისო ლაგების მემორანდო ბაქანაშვიტა, სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობის ნორმალიზაციის, დასახლების მოხსნის, მთლიანად საერთაშორისო ურთიერთობების მშვიდობიანად დასრულებას გარდაქმნის პროცესს. 70-იან წლების დასაწყისის პოლიტიკური გენერალიზაციაში ამ პროცესის მიზნად გამოიყენებოდა გერმანიის ლეგანტი (ფრანგ. détente – დასახლების შეწყვეტა). ს.ბ. გულსხიშობის ასალი პოლიტიკური მითითებების ჩამოყალიბებას ბირთვულ-კოსმოსური ერის ამოხიზნების შესახებ, რეალიზმსა და პრაქტიკულ მნიშვნელობას საერთაშორისო ურთიერთობებში, ძალის გამოყენებულობას, თითოეული ქვეყნის სუვერენიტეტის პატივისცემას, ეროვნული სამართალი საქმეებში ჩაურევლობას, განიარაღებისათვის ხელშეწყობას, ყველა სახელმწიფოს მიერ საერთაშორისო

საერთაშორისო დიპლომატიური პრაქტიკა, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა პარიზში 1926. აკადემიის მიზანია შესაბამისი პრობემების შექმნა საერთაშორისო პრობლემების ერთობლივი კვლევის მატარებლისათვის სხვადასხვა სახელმწიფოების დიპლომატიური სამსახურების თანამშრომელთა მიერ. წევრის სტატუსი ენიჭება მთავრობის შეთავაზებით, საჯარო საქმეთა უწყების ხელმძღვანელებს, ელჩებსა და დელეგაციებს. აკადემიის ხელმძღვანელობს გენერალური მდივანი და აღმასრულებელი კომიტეტი. ბიუჯეტი შედგება წევრი ქვეყნების ყოველწლიური შენატანებისგან. აკადემია ატარებს ყოველთვიურ პუბლიკაციურ სესიას, სადაც განიხილება სხვადასხვა საერთაშორისო პრობლემები; გამოსცემს დიპლომატიურ რევიუსს. აქვეყნებს ცნობებს პუბლიკაციურ სესიების შესახებ, იცვლება საერთაშორისო პრობემებს.

საერთაშორისო (მსოფლიო) დღე, აღინიშნება ყოველწლიურად. მსოფლიო თანამშრომლობის ცხოვრებაში გარკვეულ მოვლენებთან დაკავშირებით, კაცობრიობის წინაშე არსებული შეცდამების მნიშვნელოვანი პრობლემებისადმი ყურადღების გაზიარების და ამ პრობლემების გადაწყვეტაში საერთაშორისო თანამშრომლობის გააქტიურების მიზნით. ს. ლ. ცხადდება საერთაშორისო სამთავრობო და არასამთავრობო ფორმებზე, რომელშიც აქტიურ როლს ასრულებს გაერო და მისი საქმიანობის ორგანიზაცია. 7 აპრილი – ჯანმრთელობის დაცვის საერთაშორისო დღეა, 1 ივნისი – ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღე, 5 ივნისი – გაეროს დაცვის საერთაშორისო დღე, 24 ოქტომბერი – გაეროს საერთაშორისო დღე და ა.შ.

საერთაშორისო პაროზიპარი შრიმარტოპაპის ბარტაქა, ისტორიულად კანონმდებრივ პროცესში იმ საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების სამართლად და დემოკრატიულ საუკუნეზე გარდაქმნის, რომლებიც მსოფლიო კაპიტალისტური მეურნეობის, კოლონიალიზმისა და ნეოკოლონიზაციის პრობლემებში ჩამოყალიბდა. გარდაქმნა ითვალისწინებს აღნიშნული სახელმწიფოს და ნებისმიერი სელექტური დაბრკოლების მოსაპოვებლად საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობებში არაინტერესულობის, დიქტატისა და ექსპლუატაციის გამოვლინების აღიქმას.

საერთაშორისო მონა, იხ. მონა საერთაშორისო.

საერთაშორისო მრეწველობა, კეთილშინდისობის, მეგობრობის, სტუმართმოყვარეობის აქტები, უცხოეთის სახელმწიფოებისა და მათი მოქალაქეებისათვის შეღავათებისა და პრივილეგიების მინიჭება არა საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების მოთხოვნის ძალით, არამედ ასეთი აქტების განმასხვრულებელი სახელმწიფოების კეთილ ნებით. არ არის აუცილებელი, რომ ს.შ-ის აქტებს მოჰყვეს ანალოგიური საპასუხო ქმედება და ახლავს ნაცვალების პირდაპირი მოთხოვნა, თუმცა ხშირად ეს იგულისხმება და სასურველია. ს.შ-ის აქტების დაუცველობა შეიძლება შეესაბამებოდეს რაიმე არამეგობრული

ქმედება, მაგრამ არ ითვლება საერთაშორისო ვალდებულებად და რეგულაციად არ იქცევა საერთაშორისო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დიპლომატიური ურთიერთობების უზრუნველყოფის ს.შ-ის ნორმების წარმოდგენის.

საერთაშორისო კომპო სამართალი, ნორმათა ერთობლიობა, რომელიც არეგულირებს ისეთი საზოგადოებრივ-სამართლებრივი ურთიერთობებს, რომელთაც გააჩნიათ საერთაშორისო ხასიათი ამ ურთიერთობათა საერთაშორისო ხასიათი გამოხატება იმის, რომ მათში მონაწილეობენ უცხო სახელმწიფოთა ფიზიკური ან (და) იურიდიული პირები, უცხო სახელმწიფოები; აღნიშნული ურთიერთობანი ვრცელდება ან დაკავშირებულია ორ ან რამდენიმე უცხო სახელმწიფოს გვირგვინისათვის; ასეთი ურთიერთობის რეგულირების ობიექტი წარმოადგენს საგანი, რომელიც საზღვარგარეთ იმოქმედებს. საზოგადოებრივ-სამართლებრივ ურთიერთობებში, თავის მხრივ, იგულისხმება კონკრეტული ან მათთან დაკავშირებული არაპირდაპირი ურთიერთობანი, აგრეთვე ურთიერთობანი, რომლებიც რეგულირდება საოჯახო, შრომის და საპროცესო სამართლის ნორმების საფუძველზე. ს.შ-ის რეგულირების სფეროს მიეკუთვნება აგრეთვე ურთიერთობანი, რომლებიც უარსობრივად საერთაშორისო ეკონომიკური ან სასაქონლო-ტექნიკური თანამშრომლობის შედეგად. ს.შ-ის რეგულირების სფეროს მიეკუთვნება უცხოეთის საზოგადოებრივ-სამართლებრივი მდგომარეობის, უცხოეთის იურიდიული პირებისა და მსურველი საზღვარგარეთის, საკუთრების უფლების, ვალდებულებითი (საერთაშორისო-საეაპრო გარეგნობები, საზღვაო, სარკინიგზო, სასაქონლო და ადამიანთა ხელშეკრულებები, საკრედიტო-საანგარიშსწორებო ურთიერთობანი), საავტორო, საგამომცემლობის, საოჯახო, სამედიცინო და საპროცესო სამართლის საკითხები. ს.შ-ში მოქმედებს ორი სახის ნორმები. ერთ შემთხვევაში მოქმედებს ნორმა, რომელიც პირდაპირ არის მათთვის უფლები, რომელიც ადგენს სუბიექტთა უფლებებსა და მოვალეობებს. ასეთ ნორმებს უწოდება პირდაპირი ან უშუალო რეგულირების ნორმები. მეორე შემთხვევაში მოქმედებს ნორმა, რომელიც მხოლოდ მიითითებს, თუ რომელსა სახელმწიფოს სამართალი უნდა იქნეს გამოყენებული კონკრეტული ურთიერთობების მოსაგეგმვლად, ანუ მიუთითებს რომელიმე სახელმწიფოს სამართალზე. ასეთ ნორმებს კოლიზიური ნორმები უწოდება. ს.შ-ის ნორმებს შეიძლება რაიმე ორმხრივი, ასევე მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულებანი (მაგ.: საზოგადოებრივი საკითხების დაცვის პარიზის 1833 კონვენცია, საზოგადოებრივი საკითხების დაცვის პარიზის 1954 კონვენცია და სხვ.). ს.შ-ის განვითარების სფეროში განსაკუთრებული როლი აქვს ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ორგანოების, როგორცაა გაეროს საერთაშორისო კომისია, საერთაშორისო ეკონომიკური სამართლის პაპის კონვენცია, ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია (WIPO), ეკონომიკური სამართალი, ენოქიკის რიგის ინსტიტუტი და სხვ. ს.შ-ის წყაროს წარმოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულება, სახელმწიფოთა შიდა კანონმდებლობა, სასამართლო და საპროცესო კანონები, საერთაშორისო ადამიანთა ს.შ-ის მოცილება.

თი ნორმა უშუალოდ გამომდინარეობს საერთაშორისო სა-
ქართლოს ზოგადი საფუძვლებიდან. საქართველოს კანონმდებ-
ლობაში სას.ს-ის ნორმები ასახულია საქართველოს კონსტიტუ-
ციაში, საერთო ვაქრობასთან დაკავშირებულ კანონმდებლო
ნასხა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, საქართველოს
სამოქალაქო კოდექსში, საქართველოს სახლავო კოდექსში.

საერთაშორისო კონვენანტი რაწობადაცხვამათ მევიწროიანი
მიზნით ბაგოყენების შესახებ 1936. ძალაში შევიდა 2.IV.1938.
კონვენციის მონაწილეებმა ვაღლებულა იკისრეს, გამოიყ-
ენის რადაიოჩაუწყებლის ხალხებს შორის მშველობისა და
ურათიერთგაგების ინტერესები, კერძოდ, არ დაუშვან ისეთი
რადიოგადამცემების გამეება თაივისი ტერიტორიიდან, რომ-
ლებიუ შეუთავსებელია მათ კანონმდებლობასთან და საყრისეს
უქმნის წყერი სახელმწიფოების უმიშროებას.

საერთაშორისო კონვენანტი ყოველგვარი რასობრივი დის-
კრიმინაციის ლიკვირაციის შესახებ 1966. მიიღეს ვაეროს ვერ-
რალური ასამბლეის XX სესიოზე (1965). ხელმოწაწყრად გაიხ-
სნა 7.III.1966. ძალაში შევიდა 4.I.1969. კონვენციამ განავრ-
რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვირაციის შეს-
ახებ ვაეროს დეკლარაციის 1963 დეკლებები და რასობრივი
დისკრიმინაცია განსაზღვრა როგორც რასის, კანის ფერის,
ეროვნული ან ეთნიკური წარმოშობადგულობის საყუბეულზე
წარმოშობილი ნებისმიერი განსხვავება, გამონაკლისი,
შეღებულა თუ უპირატესობა, რუკ მიზნად ისახავს თანასწორო-
ბის საწინააღმდეგე ადამიანის უფლებების აღიარების, გამოიყენებ-
ისა და განხორციელების განსაზღვრებას ან დამკვირვებას საშოგა-
დოებრივი ცხოვრების პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ,
კულტურულ ან სხვა ნებისმიერ სფეროში. კონვენციის მონაწ-
ილენი გზომბენ რასობრივ დისკრიმინაციის და კისრულობენ
ვაღლებულბას: გააბარონ ყველა მისი ფორმის ლიკვირაციის
პოლიტიკა და გამოიღონ ვარანგად, რომ ყველა სახელმწიფო
ორგანო იმოქმედებს ან ვაღლებულბას შესაბამისად: არ წააქ-
უნის. არ დაიყენებ და მხარნი არ დაუქმონ რასობრივ დისკრი-
მინაციის ანა თუ იმ პირების ან ორგანიზაციების წინააღმდეგ;
გამოაყენებ კანონის მიხედვით დასჯად ქმელბებ რასობრივი
უპირატესობა და სიძულვილზე აგებულ იღებების ყოველგვარი
გვერდულბა, პალადობის ყოველგვარი აქტი. კონვენცია კრ-
ძალავს ისეთი ორგანიზაციების საქმიანობას, რომლებიუ ვაქ-
ვიან ან ხელს უწყობენ რასობრივი დისკრიმინაციის პროკა-
ნადას კონვენცია განსაკუთრებით გზომს რასობრივ სერე-
ვიას. პარათივლ და წყერი ქვეყნები კისრულობენ მსგავსი
სასათის ყოველგვარი ლიკვირაციის ვაღლებულბას. კონვენ-
ცია შეიყავს იმ უფლებებისა და თაივისუფლებების წა-
ღირთავლს, რომელბა მიმართუბაში ყრბაღული და ლივი-
არებულა რიგად იყოს დისკრიმინაცია რასობრივი ნიშნის
მისხედით. ზოგერათი რასობრივი ან ეთნიკური ჯგუფის ან
ქალკეული პირების მიმართ განსაკუთრებულ ზომების მიღე-
ბა, რაუკ მიზნად ისახავს შესაბამისი პროგრესის უზრუნველყო-
ყას. არ განიხილება როგორც რასობრივი დისკრიმინაცია,

თუმცა იმ პირობით, რომ ვაგარებულ ზომების შეღებვად არ
შენარუნებლა განსაკუთრებულ უფლებები სხედასხეა რასო-
ბრივი ჯგუფებისათვის, კონვენციის შესაბამისად მიღებულ
საქანონმდებლო, სასამართლო, ადმინისტრაციული და სხვა
ზომების შესახებ წყერი ქვეყნების მოხსენებათა განხილვის
მიზნით შექმნილია რასობრივი დისკრიმინაციის ლიკვირაციის
კომიტეტი.

საერთაშორისო კონვენტი ნარკობიკულ საშუალებებსა და
წმიტობრუნულ ნიშნობრებებზე, დაწყდა 1912-71 დაღებულ
შრავალმხრივი შეთანხმებების საფუძვლზე. იორველი საერ-
თაშორისო კონფერენცია ნარკობიკული საშუალებების შეს-
ახებ (კომისია ოპიუმის შესახებ) გაიხსნა მანხაში 1909, რომ-
ლის მუშაობის შეღებვად, 1912 პაავაში მიიღეს ნარკობიკებზე
კონტროლის შესახებ საერთაშორისო ხელშეკრულების ისტო-
რიანი პირველი საერთაშორისო კონვენცია ოპიუმის
შესახებ (პაავის კონვენცია 1912). 1920-31 ერათა ლიგის ყარვლებ-
ში შეიჭუნებეს და მიიღეს შეთანხმებები ოპიუმისა და სხვა
სამნიშნო ნივთიერებების წარმოება-გამოყენებბასა და ვაქრობაზე
კონტროლის შესახებ. ან ვაგარებულ ხელშეკრულები-
თი ნორმების უნიფიკაციისა და კოლოფიკაციის, საერთაშორი-
სო კონტროლის მექანიზმის გაპარტიკების მიზნით 1961 ვაერ-
ოს ყარვლებში მიიღეს უნიფიანი კონვენცია ნარკობიკული
საშუალებების შესახებ, რომელიუ შევიდა ძალაში 31.XII.1964
და შეეცალა სხენებულ შეთანხმება ნარკობიკების შესახებ.
კონვენცია ითვალისწინებს სახელმწიფოთა მიერ მკერი კონ-
ტროლის ვაგარებას თაივის ტერიტორიაზე ნარკობიკული საშ-
უალებების დამზადებბაზე, განაწილებბაზე, ექსპორტსა და იმ-
პორტზე და მათ გამოყენებას მხოლოდ სახედიისი და სახე-
ნიერი მიზნებით, ასევე წყერი სახელმწიფოების თანამშრო-
ლობას ამ სფეროში. 1971 ვაეროს ევილია შექმნაღდა და ხელი
მოწყრა კონვენციის ყსიკობრობულ ნივთიერებების შესახებ
რომელეუ ძალაში შევიდა 16.VIII.1976. ნარკობიკულ საშუალებ-
ებბა და ყსიკობრობულ ნივთიერებებზე საერთაშორისო კონ-
ტროლის ორგანოებულ კომისია ნარკობიკული საშუალებების
შესახებ და საერთაშორისო კომიტეტი ნარკობიკებზე კონტრო-
ლის შესახებ. კომისია ნარკობიკული საშუალებების შესახებ
შეიქმნა ეკოსოსის მიერ, წარმოადგენს მის ფუნქციონირალურ
კომისიას და შეღებვა ეკოსოსის მიერ არჩეულ ვაეროს წყერი
ქვეყნების 40 წარმომადგენლისგან. საერთაშორისო კომიტეტი
ნარკობიკებზე კონტროლის შესახებ შეიქმნა 1964, შეღებვა
ეკოსოსის მიერ 5 წლის ვადით არჩეული 13 წევრისაგან. 1984
ვაეროს ვერრალურბს ასამბლეამ მიიღო 3 რეზოლუცია ნარკო-
ბიკულ საშუალებებზე საერთაშორისო კონტროლის გაპლირე-
ბის შესახებ. 1990 ძალაში შევიდა ვაეროს კონვენცია ნარკო-
ბიკული საშუალებების და ყსიკობრობული ნივთიერებების
არაქანონიერი ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ.

საერთაშორისო კონვენანტი. სახელმწიფოების, საერთა-
შორისო საშაიერობო და არასაშაიერობო ორგანიზაციების
წარმომადგენელთა შეხებულა ამა თუ იმ საითხის განხილ-
ვის და ვადაწყვეტილების (რეკომენდაციის) მიღების მიზნით,
რომლის საქმიანობა უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო
სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს. კონფერ-
ენცია შეიძლება იყოს სხედასხეა სახელწოდების (კონგრესი,

ათობიერი, ფორუმი და ა.შ.), რასაც იურიდიული მნიშვნელობა არა აქვს. ს.მ. შეიძლება იყოს სამთავრობო და არასამთავრობო, უნივერსალური და რეგიონული, იწვევს ერთი სახელმწიფო, სახელმწიფოთა ჯგუფი ან საერთაშორისო ორგანიზაციას. კონვენციის ხსნის მიმდებარე სახელმწიფოს ან კონვენციის მომწვევი ორგანიზაციის წარმომადგენელი. გადაწყვეტილება მიიღება ხმათა უმრავლესობით, უზარალო ან კვალიფიციური, ან კონსენსუსის გზით.

საერთაშორისო მართლმსაჯულების მეფინიშნებში პლატა. ერთა ლიგასთან არსებული საერთაშორისო სასამართლო ორგანო 1922-40; ფორმალურად შეუქმნა ფუნქციონირება 1946; ადგილმდებარეობა – პაბაე. პალატა შედგება ოთხი წევრი, ხოლო შემდეგ 15 მოსამართლისაგან, რომელთაც ირჩევდა ერთა ლიგის საბჭო და ასაშბლად 9 წლის ვადით. პალატის საქმიანობას არეგულირებდა მისი სტატუტი 16XII.1920 და რეგლამენტი. საერთაშორისო დაეგება გადაწყვეტილებათა გამოცანის გარდა პალატა აკეთებდა კონსულტაციურ დასკვნებს სამართლებრივ საკითხებზე ერთა ლიგის საბჭოს და ასაშბლეს თხოვნით. არსებობის მანძილზე პალატამ განისილა 37 დაეა და გამოსიგანა 28 საკონსულტაციო დასკვნა.

საერთაშორისო მდინარეები. საერთაშორისო ხასიათის საწყალინისო გზები, რომლებზეც გადის ორი ან მეტი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და სანაპირო ქვეყნების საერთაშორისო-სამართლებრივი ურთიერთობების საგანს წარმოადგენს. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმ ს.მ.-ს, რომლებზეც გამოიყენება საერთაშორისო ნაოსნობის ხომალდები, თუქცა ერთ ან ორს ერთადერთი კრიტერიუმი, რადგან ს.მ. გამოიყენება სამრეწველი და საბუქრული მიზნებითაც. რამდენიმე სახელმწიფოს ტერიტორიის გადაკვეთა ს.მ.-ით, ქმნის საერთაშორისო სახელმწიფოების ინტერესების ურთიერთკავშირს, რაც განსაკუთრებით მათ ურთიერთინტერესებსა და ვალდებულებებს. ძირითადი წესი, რომელიც ამ შემთხვევაში მოქმედებს, ითვალისწინებს, რომ ყველა სანაპირო სახელმწიფომ ისე უნდა გამოიყენოს ს.მ.-ის წყლები, რომ არსებითი ზიანი არ მიადგეს სხვა სანაპირო სახელმწიფოების ინტერესებს. ყველა სახელმწიფოს აქვს ს.მ.-ის გამოყენების თანამართლი უფლება. მდინარის ცალკეული ნაწილები შეიძლება შესაბამისი სანაპირო ქვეყნის ტერიტორიის შემადგენლობაში და იმოყუება მისი სუვერენიტეტის ქვეშ. ნაოსნობის რეჟიმის ს.მ.-ზე დგინდება სანაპირო სახელმწიფოების მიერ. მხოლოდ მათ აქვთ სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიის შემადგენლობაში შექმნა მდინარეებში თავისი ხომალდების გატარების უფლება დადებული შეთანხმების და შესაბამისი პირობების გათვალისწინებით. თუქცა ხშირად, საეპრო ინტერესებიდან გამომდინარე, ს.მ. ლადა ყველა ქვეყნის ტერიტორიათა. ს.მ.-ზე ნაოსნობის შესახებ დებულებებს შეიკავს ბარსელის კონვენცია და სტატუტი საერთაშორისო მნიშვნელობის ნავიგაციური საწყალინისო გზების რეჟიმის შესახებ (1921), რომლითაც გამოიყენება თავისუფალი ნაოსნობა წყრო-ქვეყნების ხომალდებისათვის, თუქცა კონვენციის ფარგლს პრაქტიკული გამოყენება არ მოქცეოდა. თანამედროვე პერიოდში უცხოეთის გემების გახელის პირობები და წესები განისაზღვრება ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში სანაპირო სახელმწიფოების შესაბამისი შეთანხმებით, რომლის შესრულებს მიზნით იქმნება

საქველური კომისიები სანაპირო სახელმწიფოების წარმომადგენლებისგან. ს.მ.-ია დენაი, რანინი, კონგო, ნილოსი და ა.შ. საერთაშორისო ნაოსნობა დენაიზე რეგულირდება კონვენციით დენაიზე ნაოსნობის რეჟიმის შესახებ (1948), რომლის თანახმად ნავიგაცია დენაიზე უნდა იყოს თავისუფალი და ლაი ყველა სახელმწიფოს მოქალაქეების, საეპრო გემებისა და საკონტინენტის თანასწორობის პრინციპის დაყუთი სანავიგაციო გამოსაღებების და ნაოსნობის პირობების მიმართ. აქრისალეა არადენაისპირა ქვეყნების სამხედრო გემების გაეა დენაიზე. დენაისპირა ქვეყნების სანავიგაციო, პოლიტიკური და საბაეო გემების გაეა დასაშვებია მხოლოდ შესაბამისი სახელმწიფოს ტერიტორიის ფარგლებში, სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე – შესაბამისი სანაპირო სახელმწიფოს თანხმობით. კონვენციის შესრულებას შეადამუხელებობს უწევს დენაის კომისია, რომელიც ახორციელებს სანაპირო სახელმწიფოთა საქმიანობის კონტროლს, ხელს უწყობს სახელმწიფოთა თანამშრომლობას ამ სფეროში, აგარეობს კონსულტაციებს, იღევა რეკომენდაციებს და ა.შ. ს.მ.-ის არასანაოსნო გამოიყენება ითვალისწინებს კანსულის აგებს პილარულექტროსადგენეუბისა და ირიგაციისათვის, თეგმუქრას და ა.შ. არასანაოსნო მიზნებით ს.მ.-ის გამოიყენების საყთაზე რეგულირდება სანაპირო სახელმწიფოების შორის დადებული შეთანხმების საუქუქულზე მათი ურთიერთინტერესების გათვალისწინებით. რანის საერთაშორისო სამართლებრივი რეჟიმი დადენაისა და მანაპილის აქტის (1868) და ვერსალის სამაეო სულქერულებით (1919), რომელითა თანახმად გამოყენებული იათისუფალი ნაოსნობა ყველა ქვეყნისათვის. მანაპილის აქტის წყრება შეეხებოდა ხელი მოაწერის დმაგები თქს 1979. რომლითაც შეიზღუდა კონვენცია, იაერაეობის ათვის უფლება გერმანის გადაგანისას იქ ქვეყნებისათვის, რომლებიც არ არიან მანაპილის აქტის მომწალიეუბა. ჩრდლოეთ ამერიკაში ნაოსნობის ათვისუფლება ენიჭება სანაპირო სახელმწიფოებს (მდ. კოლორადო, როო-გრანდე, წმ.ლაერენტის მდინარე). სამხრეთ ამერიკაში ამზომნი და ლა-პალატა ლადა არასანაპირო ქვეყნებისათვის არასანაოსნო მიზნების გამოიყენების საყთაზე რეგულირებს საყთალონი შეთანხმება და-პალატის ჯგუფის ქვეყნებს შორის – არგენტინა, ბოლივია, ბრაზილია, პარაგუეი, ურუგუეი, კონგო, ნიგერიის, ნილოსისა და სხვა ს.მ.-ის რეჟიმები განისაზღვრება სანაპირო სახელმწიფოთა შორის დადებული შეთანხმებების საუქუქულზე.

საერთაშორისო გულგანათლებლობა, საერთაშორისო ცხოველების პირობებთანადაგებორის სამუქობა, რომელიც დაუქნეულია საერთაშორისო სამართლით დაინტერესებულ სუბიექტთა უშვალ კონტაქტზე. მოლაპარაკებები საერთაშორისო ურთიერთობათა ყველაზე უქელი სფერია. თანამედროვე პირობებში ს.მ.-თა სხედასხვა სახე არსებობს და თითოეულ მათგანს (კონსულტაციები, ამრია გაზიარება, ათობირი და სხე.) იათისი საუქოევა განაწნა. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი არ იტნობს რაიმე წესების კრეულს მოლაპარაკებათა პროექტრულად წსაბამრთაეად ამქლნად მოლაპარაკებათა მიზანი. მზარეობა წარმომადგენლობა, ლრე, ფორმს და

სხვა საკითხები წყდება დაინტერესებულ მხარეთა შეთანხმების შედეგად. იმპერატორული მოსაოცნება, რომ მოლაპარაკებები მოხდინარეობდა თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების შესაბამისად; დაკული იყოს სუვერენული თანასწორობის, ძალის ან ძალისმიერი შეჭარბის გამოუყენებლობის, სამინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპები. ს. მ. მიმდინარეობს როგორც ორმხრივ, ასევე მრავალმხრივ ღონეულებზე. ისინი შეიძლება მიმდინარეობდნენ სახელმწიფოს მეთაურის, მთავარობის მეთაურის, უფლებამოსილი წარმომადგენლებისა და სხვა ღონეულებზე. უმნიშვნელოვანესი ფორმაა მოლაპარაკებები უშუალოდ, რომელთა დროსაც განიხილება ურთიერთობათა უმნიშვნელოვანესი საკითხები, მნიშვნელოვანი საერთაშორისო პრობლემები. ს. მ.-დან განსაკუთრებით უმნიშვნელოვანია მოლაპარაკებები დაგათა მშედობიანი დარტყვებების მიზნით. მოლაპარაკებები შეიძლება წარმოებულ იქნეს დავის დასრულების შემდეგაც, რათა დარტყვილიან შეთანხმებათა საბოლოო ჯამეი.

საერთაშორისო ორბანიზაციები. სახელმწიფოების ან არასამთავრობო ურთიერი საზოგადოებების (ასოციაციების) გაერთიანება. რომელთა საქმიანობას საფუძვლად უდევს დაწესებული აქტი, რაც განაშტკეიებს ამ ორგანიზაციის საერთაშორისო მხმუნებს (პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, სამეცნიერო-ტექნიკურ აუ სხვა სუეროებში), კოოპტაციის, ორგანიზაციის სისტემას, საქმიანობის წესს და სხვა ორგანიზაციულ საწყისებს. ს. მ.-ის მუშობი ხასიათი განსაზგეუებს მას საერთაშორისო კონკრეტისისაგან. ს. მ.-ის მიზნები უნდა შეესაბამებოდეს *საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს*. ს. მ.-ის თანამედროვე გიბი XIX საუკუნის II ნახევარში ჩამოყალიბდა: მხოვლილი საფისტი კავშირი - 1874, საყოველთაო სატელეგრაფიო კავშირი - 1865 და ა. მ. ს. მ.-ის კლასიფიკაციის სხვადასხვა კრიტერიუმები ხდება. კერძოდ, სამთავრობათაშორისო (სახელმწიფოთაშორისო) ს. მ., რომელიც მხოლოდ სუვერენულ სახელმწიფოებს აერთიანებს, და არასამთავრობო ს. მ., რომელიც რაიმე მიზე სახელმწიფოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ან პირების მიერ იქმნება და საერთაშორისო სამართალს უბიექტრობა არ გააინია; საერთო კომუკაციის ს. მ., რომელიც პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური თანამშრომლობის საკითხების ფართო წრეზე (მაგ. გაერო) მოიკავს, და სუეციალური კომუკაციის ს. მ., რომელიც თანამშრომლობის საკითხების შედარებით ვიწრო წრით შემოიფარგლება (მაგ. გაეროს სატელეფონული დაწესებულებები), უნივერსალური (მხოვლილი) ს. მ., მოიკავს ყველა ან თითქმის ყველა სახელმწიფოს (სუეროს), და რეგიონული ს. მ., რომელიც შედის გარკვეული გეოგრაფიული რაიონის სახელმწიფოები (მაგ. არაბული ქვეყნების ლიგა). ს. მ.-ის შორის წამყვანი ადგილი უჭირავს გაეროს, რადგან იგი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო მშედობის დაყვისა და სხვადასხვა სუეროში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის განვითარებისათვის სულის შემკობის საქმეში. მრავალი საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია სარგებლობს საკონსულტაციო

სტატუსით გაეროს სისტემის ფარგლებში. ს. მ.-ის უმრავლესობა უუეტერ და ნაყოფიერ საქმიანობას ეწევა და ღიდ როლს ასრულებს მშედობისა და სახლთა თანამშრომლობის განვითარების საქმეში.

საერთაშორისო ორბანიზაციების პრინციპები და იმპნიმბები, განსაკუთრებულ უფლებები და შედეგათი, რომელიც ენიჭება საერთაშორისო სამთავრობათაშორის ორგანიზაციებს, მათ პერსონალს, ასევე ამ ორგანიზაციების წერი ქვეყნების წარმომადგენლებსა და თანამშრომლებს ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე. საერთაშორისო ორგანიზაციის დაწესებულები ხელშეკრულება (წესდება, კონენსია, სტატუტი და სხვ.), როგორც წესი, შეიკავს მხოლოდ მოვად დებულებებს მოცემული ორგანიზაციის პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ. ამ დებულებათა საფუძვლზე ბერი ქვეყანა შეიძლება და დებს მრავალმხრივ ხელშეკრულებას, რომელიც კონკრეტულად არის განსაზგერული მათი პრივილეგიები და იმუნიტეტები. მაგ. *გაეროს წესების* 104-105-ე მუხლებში აღნიშნულია, რომ გაერო თითოეული წერი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე სარგებლობის ისეთი უფლება უნარიანობით, რაც შეიძლება აუცილებელი გახდეს მისი უსუქიების შესრულებისა და მიხმების დაწვევისათვის. 1946 მიიღეს კონენსია გაეროს პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ, სადაც დადგინდა თიტი ორგანიზაციის, წერი ქვეყნების წარმომადგენლების, გაეროს თანამდებობის პირების, ასევე გაეროს დაეალებათა შემსრულებელი ექსპერტების პრივილეგიები და იმუნიტეტები; 1947 მიიღეს კონენსია გაეროს სატელეფონული ორგანიზაციების პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ. მიღებულია ასევე სუეციალური შეთანხმება ატმური ესტრეჯის საერთაშორისო ორგანიზაციის პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ (1959), *გენის კონენსია სახელმწიფოთა წარმომადგენლების ურთიერთობის შესახებ უნივერსალური სახისის საერთაშორისო ორგანიზაციების 1975* პრივილეგიები და იმუნიტეტები შეიძლება განსაზგეროს ორმხრივ ხელშეკრულებათა შიერი თაშორისო ორგანიზაციისა და ადგილსამყოფელ სახელმწიფოს შორის (მაგ. შეთანხმება გაეროსა და ა. მ. მ.-ის მთავრობის შორის გაეროს ტენგრალური დაწესებულებების ადგილმდებარეობის შესახებ 1947, *გაეროს გენერალური მდიანისა და შეიქარბის უფელაური საბჭოს შეთანხმება* 1946 გაეროს პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ, სამოქალაქი ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციისა და კანლის შეთანხმება 1951 ამ ორგანიზაციის შეგა-ბინის შესახებ და ა. მ.). ორმხრივი თუ მრავალმხრივი ხელშეკრულებები პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ საერთაშორისო ორგანიზაციებს ანიჭებს ურთიდილი შორის სტატუსს; ხელშეუხებელია საერთაშორისო ორგანიზაციის შუანის; არსებობს და დოკუმენტი, დიპლომატიური ფოსტა. გათავალისწინებულია ასევე სხვა პრივილეგიები და იმუნიტეტები: ამ ორგანიზაციების თანამშრომლებს სარგებლობენ უსუქიონალური პრივილეგიებით და იმუნიტეტებით (მოქმედებს სამსახურებრივი მოვალეობის მქონელების დროს), რაც ითვალისწინებს იმუნიტეტს დაკავებისა და დაატომრებისგან, პირადი დოკუმენტის ხელშეუხებლობას, საბაყო შედგავთებს, ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში სახელმწიფო ბეგარისგან გათავისუფლებას და ა. მ. კონენსიამში

გაეროს პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ აღნიშნულია, რომ გაეროს თანამდებობის პირებს ენიჭებათ შემდეგი პრივილეგიები და იმუნიტეტები: პირადი ხელშეუხებლობა, ბინის, ქონების, მიმოწერის ხელშეუხებლობა, სასამართლო იმუნიტეტი, საბაჟო პრივილეგიები და სხვ. იმ პირთა წრეს, რომელთაც ენიჭებათ ეს პრივილეგიები და იმუნიტეტები, განსაზღვრავს გაეროს გენერალური მდიანი, რის შესახებაც უნდა ეცნობოს გაეროს ყველა წევრი. გაეროს გენერალური მდიანი, მისი მოადგილეები, ასევე მათი შეუღლებული და არასრულწლოვანი შვილები სარგებლობენ იმ მოსულობის პრივილეგიებით და იმუნიტეტებით, რაც აღიარებულია წარმომადგენლებს ენიჭებათ. გაეროს გენერალური მდიანი ვალდებულია, უარი თქვას ნებისმიერი თანამდებობის პირისთვის მინიჭებულ იმუნიტეტზე, თუ ეს ხელს უშლის მართლმსაჯულების განხორციელებას ან ეწინააღმდეგება გაეროს ინტერესებს. გენერალურ მდიანთან მიმართებაში ეს უფლება გაეროს უშიშროების სამსახურს ეკუთვნის.

საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდება, დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს საერთაშორისო ორგანიზაციების ფუნქციონირების და საქმიანობის ორგანიზაციული ფორმების მიზნებსა და პრინციპებს. საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციის წესდება წარმოადგენს საერთაშორისო ხელშეკრულებას. როგორც წესი, წესდება არის ასევე მოქმედი ორგანიზაციის დამფუძნებელი აქტი. ნებისმიერი ხელშეკრულების მიზართა, რომელიც საერთაშორისო ორგანიზაციის დამფუძნებელ აქტს წარმოადგენს, გამოიყენება ვენის კონვენსია საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ (1969). დამფუძნებელ აქტში დაფიქსირებულია ორგანიზაციის მიზნები და ამოცანები, მისი ორგანიზაციული სტრუქტურა, ორგანიზების უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი, ადმინისტრაციული, საბიუჯეტო და სხვა საკითხები. სს.შ.ს-ის ძალაში შესულას თივალიწინებს თითო წესდება. მაგ., გაეროს წესდება (1945) ძალაში შესვლისათვის აუცილებელი იყო მისი რაგიოფიციური უშიშროების სამსახურის სტატუსის შეღწევის და წესლების ხელშეკრულებით უმრავლესი სახელმწიფოების მიერ. გაეროს წესდება წარმოადგენს ერთდღერი საერთაშორისო დოკუმენტს, რომლის დებულებები სავალდებულოა ყველა ქვეყნისათვის. წესლების მნიშვნელობა მდგომარეობს იმაში, რომ იგი არა მარტო საერთაშორისო ორგანიზაციის სიყოფილის უზრუნველყოფის მიზნით შეასრულოს განსაკუთრებული როლი ყველა სახელმწიფოსათვის თანასწორი კოლექტიური უშიშროების სისტემის ფორმირებასა და სახელმწიფოსა ქვეყნის თავისებური კოლექტის შექმნევაში სახელმწიფო, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ და პუსსინტიგარულ სფეროებში.

საერთაშორისო საბაზრო ორგანიზაციის (International Monetary Fund - IMF), საერთაშორისო სამთავრობო ორგანიზაცია, გაეროს საეკონომიკური დაწესებულება, შეიქმნა 1945 გაეროს - ბრიტონ-კელის კონფერენციის (1944) გადაწყვეტილების შესაბამისად. ფონდის წევრია 170-ზე მეტი სახელმწიფო. საქართველო მიიღებდა იქნა ფონდში 1992. სს.შ.ს-ის ამოცანაა, ხელი შეუწყოს საერთაშორისო სავალუტო თანამშრომლობას და საერ-

თაშორისო ვაჭრობის გაუმჯობესებას, თვალყური ადევნოს საერთაშორისო მეთიანხმებების დაქვეს, ხელი შეუწყოს ფონდში შემავალი ქვეყნების ვალუტის სტაბილიზაციას და მისივე მათ მოკლევადიანი კრედიტის სავალდებულო ბალანსირების გაუმჯობესების წინადადებას. ფონდის ძირითადი ამოცანაა წარმოადგინოს წევრი სახელმწიფოების კოორდინირებული მონიტორინგის რეჟიმი. მათი სიდიდე განისაზღვრება თითოეული ქვეყნის ეკონომიკური ეკონომიკური შესაძლებლობების გათვალისწინებით და უკრობულად ხდება მათი გადასინჯვა. სს.შ.ს-ში გააშუქვეტი როლს ასრულებს განვითარებული კაპიტალისტური ქვეყნების ე.წ. „ათაა ჯგუფი“ - აშშ, ინგლისი, გერმანია, საფრანგეთი, იაპონია, იტალია, კანადა, ბელგია, შოტლანდია და შვეიცარია, რომლებსაც გააჩნიათ იმების უმრავლესობა და განსაზღვრავს ფონდის სავალუტო პოლიტიკის. სს.შ.ს-ის კრედიტის გაქვება განხორციელდა ფინანსურ-ეკონომიკური ან სოციალურ-პოლიტიკური ხასიათის ვალდებულებით. კრედიტი გაიქვება იმ პირობით, თუ კრედიტის მიმღები ქვეყანა გადაიხდის ფონდის თვალსაზრისით მისაღებ ეკონომიკური და ფინანსური მდგომარეობის ინსტრუქციას და წევრობისგან მოითხოვს ფინანსური სტაბილიზაციის წარმოადგენს. ფონდის უმაღლესი ორგანოა მისი სახელმწიფოების კრედიტის უმაღლესი 2 წლის ვალაი არჩეული 22 დირექტორისაგან. აპარატის უფროსად ითვლება დირექტორ-განმკარგულეული. ფონდის გადაწყვეტილებები მიიღება ე.წ. „აწონილი“ ხმის მიღების პრინციპით. თითოეული სახელმწიფოს სმების რაოდენობა მისი ფინანსური შესაძენის პროპორციულია. სს.შ.ს-ის მგაბ-ბინა ეამინტეგონია.

საერთაშორისო სავაჭრო პალატა (International Chamber of Commerce - ICC), საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა 1920 პარიზში საერთაშორისო სავაჭრო კონფერენციის 1919 გადაწყვეტილების შესაბამისად. აერთიანებს 96 ქვეყნის საქმიანი წრეების წარმომადგენლებს; სავაჭრო პალატის ხელმძღვანელი ორგანიზაცია: კონტრესი, რომელსაც, როგორც წესი, 2 წელწინდში ერთხელ იწვევენ, და საბჭო. სს.შ.ს-ის მგაბ-ბინა პარიზშია, განყოფილება - სი-უ-ორკში, ფუნქციონის და ბანკშია. სს.შ.ს-ის მიერ კონტაქტები აქვს მთელ რაგ საერთაშორისო ეკონომიკურ ორგანიზაციებთან.

საერთაშორისო სავაჭრო ორგანიზაცია, საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, გაეროს საეკონომიკური დაწესებულება, შეიქმნა 1958 სამთავრობათაშორისო საზღვარსა და ეკონომიკური ორგანიზაციის შესახებ კონვენციის შესაბამისად, რომელიც შექმნილია 1948 ფუნქციონის გაეროს საზღვარსა და ეკონომიკური ორგანიზაციის მიზნითა, უმრავლესის სახელმწიფოთა თანამშრომლობა საერთაშორისო ნაოსნობასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტაში. ხელი შეუწყოს მდგომარეობის მაქსიმალურად შესაძლებელი უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, ასევე ყოველგვარი დისკრიმინაციის აღკვეთას ცალკეულ სახელმწიფოებისა და სანაოსნო კომპანიების შორის. სს.შ.ს-ის საქმიანობა ძირითადად საკონსულტაციო და სათავაზო ხასიათისაა. ორგანიზაციის ფარგლებში შექმნილია შესაბამისი საერთაშორისო შეთანხმებებ-

ის, პროექტები, იწვევენ საერთაშორისო კონფერენციებსა და საბანკოებს. ორგანიზაციის უმაღლესი ორგანო ასამბლეა, რომელიც იკრიბება ორ წელიწადში ერთხელ და შედგება ყველა წევრი ქვეყნის წარმომადგენლისგან. ასამბლეა ირჩევს ხელმძღვანელ ორგანოს – საბანკოს, განისაზღვრავს მის მოხსენებებს. ამტკიცებს ბიუჯეტს, იძლევა რეკომენდაციები მდებარე უსაფრთხოებისა და კავშირებული წესების შესახებ. საბანკოს შეისაზღვევლობაში, რომელიც ასამბლეის სესიების შორის პერიოდში იმუშავებს, შედგანს საერთაშორისო საეკონომიკო ნაოსნობით ყველაზე მეტად დაინტერესებული სახელმწიფოების წარმომადგენლები. ორგანიზაციის ფარგლებში მოქმედებს ასევე მდებარე უსაფრთხოების, იურიდიულ საკითხთან, მდებარე გარემოს დაყენის და გეგმის ორგანიზაციის კომიტეტები. მდებარე უსაფრთხოების კომიტეტი იძლევა რეკომენდაციებს ნაოსნობის უსაფრთხოების წესების მიღების შესახებ. იგი ყურძინდება სამართლიანი გეოგრაფიული წარმოდგენის პრინციპის შესაბამისად, ასევე მდებარე უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში, ზოგიერთი სახელმწიფოს განსაკუთრებული დაინტერესების გათვალისწინებით. სსსრ-ის შტაბ-ბინა მდებარეობს ლონდონში.

საერთაშორისო სხვადასხვა სახარტაში, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და ნორმების ერთობლიობა, რომელიც განსაზღვრავს სახელმწიფოს საშარტოებრივ რეჟიმს და არეგულირებს სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებს მსოფლიო ოკეანის გამოყენებასთან დაკავშირებით. სსს. ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ვითარდებოდა, უპირატესად, როგორც მეტეოროლოგიის საშარტოები. სახელმწიფოთაშორის კოლონიალიზაციის პირველადი განხორციელება ვენეციაში გაეროს I კონფერენციამ 1958, რომელზეც მიიღეს ოთხი კონვენცია: გერმანიის კონვენცია და მომდევნო მონის შესახებ; ღია მდის შესახებ; კონტინენტური შელვის შესახებ; თევზჭერისა და მდის მოხალისე რესურსების დაყენის შესახებ. ისინი წვერი ქვეყნებისათვის დღესაც ძალაშია. გაეროს III კონფერენციამ სახელმწიფოთაშორის შესახებ (1982), რომელიც წარმოადგენს ურთიერთობების კომპრომისული შეთანხმების კომპლექსს მსოფლიო ოკეანის გამოყენებასთან დაკავშირებული ძირითადი პრინციპების თაობაზე და არეგულირებს სახელმწიფოების, საერთაშორისო ორგანიზაციების, კერძო კომპანიებისა და ყიბიკურ პირების საქმიანობას ამ სფეროში, კონვენციით განსაზღვრა გერმანიის წყლებსა და კონტინენტური შელვის გარე საზღვრები და რეჟიმები, გემების შეუფერხებელი გადის უწყობა იმ სრულეებში, რომლებიც გამოყენდება საერთაშორისო ნაოსნობისათვის, არქიპელაგის წყლებში ნაოსნობის რეჟიმს და წესებს, მდის ფსკერის საერთაშორისო რაიონის რეჟიმს და ა.შ. სსს-ის ნორმების უფექტური რეალიზაციის უზრუნველყოფის მიზნით სახელმწიფოები გამოიყენებენ შიდასახელმწიფოებრივ საკანონმდებლო და სხვა საშარტოებრივ აქტებს, რომლებიც აკონტროლებს საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების დებულებებს კონკრეტული სახელმწიფოს პირობების გათვალისწინებით. განსაზღვრავს კომპეტენტურ ორგანოებს სახელმწიფო სამართლის ნორმების რეალიზაციის

სფეროში, ადგენს პასუხისმგებლობას მათი დარღვევისათვის. სსს-ის და მსოფლიო ოკეანის გამოყენების სფეროში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის განვითარებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო საზღვრო ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია 1958 (1982-მდე) – საერთაშორისო საზღვრო საკონსულტაციო ორგანიზაცია). ორგანიზაციის მიზანია სახელმწიფოთა თანამშრომლობის უზრუნველყოფა საერთაშორისო საეკონომიკო ნაოსნობასთან დაკავშირებული გეგმიკური საკითხების გადაწყვეტაში, ხელშეწყობა შესაბამისი ნორმების იძლებს საქმეში ნაოსნობის უფექტურობისა და მდებარე უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, დისკრიმინაციის თავიდან აცილება საეკონომიკო ნაოსნობაში ელექტული სახელმწიფოების და სანაოსნო კომპანიების მხრიდან ორგანიზაციას აქვს ძირითადი კონსულტაციური ხასიათი. მის ფარგლებში შექმნილია შესაბამისი კომიტეტების პროექტები, მოიწვევა საერთაშორისო კონფერენციები და თაბანკები. სახელმწიფოთაშორის ნორმების შექმნაზე დაკავებულია 1897 ბელგიაში შექმნილი საერთაშორისო საზღვრო კომიტეტი, იუნესკოსთან არსებული საერთაშორისო ოკეანოლოგიური კომისია და ა.შ.

საერთაშორისო (საქარტო) სახარტაში, იურიდიული პრინციპებისა და ნორმების ერთობლიობა, რომელიც არეგულირებს ურთიერთობებს სსს-ის სუბიექტებს შორის მათივე საერთო ინტერესების სფეროში. ისტორიულად სსს ჩამოყალიბდა პირველი სახელმწიფოების შექმნისთანავე და ყოველ ისტორიულ ეპოქაში ამ პერიოდისათვის გამოირჩევი საერთაშორისო ნორმები არსებობდა. მონათმყოფლობის დროიდან გვიხელბს სსს-ის ისეთი ნორმები, რომლებიც განაშტკვილდა ელემენტარული შეუხებლობასა და ექსტერიტორიულობას, დაღებულ სულეკრებულებათა ურღვეობას, უცხოელთა რეჟიმს, ომის კანონებსა და ჩვეულებებს და ა.შ. ფეოდალიზმის ეპოქაში ეს ინსტრუქტები კიდევ უფრო განვითარდა – შექმნიდა მუდმივი დიპლომატიური წარმომადგენლობები, ჩამოყალიბდა საკონსულტაციო საშარტოები, ღია მდის თავისუფლების პრინციპი და ა.შ. სსს-ის მუდმივი სახელმწიფოთაშორისი საშარტოები, მეზობელი გერმანიის „სახლსა შორის საშარტოები“ (ღია. jus inter gentes), რომელიც ხათავეს იღებს რომის სამართალში არსებული ენებდან „ადამიანთა საშარტოები“ (jus gentium). რეალური არსებობს სახელმწიფოთაშორისი სამართალი, რომელიც იქმნება ძირითადად სახელმწიფოების, როგორც სუვერენული პოლიტიკური ორგანიზაციების მიერ და ორიენტირებულია სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობების რეგულირებაზე. თანამედროვე სსს-ის სისტემას საფუძვლად უდგის საყოველთაოდ აღიარებული ძირითადი პრინციპები, რომლებიც ჩამოყალიბებულია გაეროს წესებში და შემდგომ და კონკრეტული გაეროს ელკონტრაქტში საერთაშორისო პრინციპების შესახებ 1970 და პელსინკის თაბანკის დას. კენთი აქტი 1975. ეს პრინციპები სუვერენული თანასწორობა, ძალის და იალისმიერი შექარის გამოყენებაზე უარის თქმა, საზღვრების ურღვეობა, დაგების მნიშვნელობის გადაწყვეტა და ა.შ. (ის. საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპები). სამართლის სხვა დარგებისგან განსხვავებით, სსს. მრავალი თავისებურებითა განიორჩევა, მათ შორის, აღსანიშნავია სუბიექტთა წრე. სსს-ის ძირითადი სუბიექტია სახელმწიფო, როგორც სუვერენული უფლებების მქონე ძალა, ასევე საერთაშორისო სათაბარო

ბაზამორის ორგანიზაციები (მაგ. გაერო), თავისუფლებისათვის მებრძოლი ერები, სახელმწიფოს მტაცის წარმონაქმნი (მაგ. თავისუფალი ქალაქები). ს.ს.-ის სორმები იქმნება სახელმწიფოსამორის შეთანხმების საუკუნეზე, თითო ს.ს.-ის სუბიექტების მიერ, საერთაშორისო ხელშეკრულებების და ჩვეულებების სახით, რაც ს.ს.-ის ძირითად წყაროებს წარმოადგენს. ამასთან, სახელმწიფოთა დამლომატიური პრაქტიკა, საერთაშორისო კონვენციები და ორგანიზაციების საქმიანობა ადასტურებს ს.ს.-ის სორმების ახალი ფორმით გამოხატვის აუცილებლობას საერთაშორისო კონვენციების აქტების და საერთაშორისო ორგანიზაციების თანამართლების აქტების სახით. აქ იგულისხმება ის აქტები, რომლებზე მიღება ს.ს.-ის სუბიექტებს შორის ურთიერთობის ახალი წესების დადგენის და განმტკიცების მიზნით. იგივე ს.ს.-ის სუბიექტები უზრუნველყოფენ ს.ს.-ის სორმების შესრულებას თანამართლებ ს.ს.-ს აქვს რაღაც სორმატიული სტრუქტურა. იგი მოიცავს ყველა ან უმრავლესი სახელმწიფოსათვის ერთობა წესებს – უნივერსალურ საყოველთაოდ აღიარებულ სორმებს და წესებს, რომლებიც ეხება სახელმწიფოთა გარეკულ ჯგუფს ან მიუბედალი ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს მიერ – კლასურ სორმებს. სახელმწიფოს მიერ ნაკონტრულებულ აქტების შექმნის საფუძვლიანობა, არსებული სორმების დარღვევა იწვევს საერთაშორისო სამართლებრივ პასუხისმგებლობას. ს.ს.-ის სისტემა, როგორც ურთიერთდაკავშირებული ელემენტების ერთობა, მოიცავს ზოგად სამართლებრივ სორმა-პრინციპებს და ცალკეულ დარგებს, ერთგვაროების სორმების კომპლექსის რეგულირების საგნის შესაბამისად. I კატეგორიის განუყოფლობა ს.ს.-ის ძირითადი პრინციპები და სხვადასხვა ინსტიტუტები – საერთაშორისო სამართლებრივობა, საერთაშორისო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა; II კატეგორიის შედის ს.ს.-ის დარგები: საერთაშორისო სახელმწიფოებრივი სამართალი, საერთაშორისო საზღვაო სამართალი, დამლომატიური და საკონსულუ სამართალი და ა.შ. ს.ს. მოწოდებულია იურიდიული სამუშაოებით გადაამართოს მისიველი თანდასთან, უზრუნველყოს საერთაშორისო იურიდილობა და უმომრავლობა დაეცე (გაეროს წესდება), განსვითაროს მეტაბრიული ურთიერთობები სახელმწიფოებს შორის მათი პოლიტიკური თუ ეკონომიკური განვითარების დონის განუყოფელი (გაეროს დეკლარაცია ს.ს.-ის პრინციპების შესახებ). იგი კრძალავს აგრესიას, დამპყრობით ომებს, საერთაშორისო დავების ძალისმიერი შეთოლებით გადაწყვეტას. ასეთი ქმედებები კვალითგორებულია როგორც დანაშაულის მიუხედავად და კავშირობის წინააღმდეგ. ს.ს. ადგენს სუბიექტების მოქმედების საერთო კრიტერიუმებს საერთაშორისო ურთიერთობების სხვადასხვა სფეროში და უზრუნველყოფს მისთანად საერთაშორისო სამთავრობის ინტერესების დაცვას. აქ არ არსებობს იქვედების შესახებ მსხველმწიფოებრივი შექმნის და საჭიროების შემთხვევაში სახელმწიფოები თვითონვე უზრუნველყოფენ საერთაშორისო მართალწესობის დაცვას.

სამართალმცოდნეობის საერთაშორისო კავშირების განვითარება, საერთაშორისო-სამართლებრივი ინსტიტუტი, რომელიც ითვალისწინებს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის იურიდიულ ელემენტებს. უზრუნველყოფს საერთაშორისო სამართლის

სხვა სუბიექტისათვის სამართალდარღვევის შედეგად მის მიერ მიყენებული ზიანის დაცვა. განსხვავებულ ს.ს.-ის ორ ფორმას: პოლიტიკურ და მატერიალურ პასუხისმგებლობას. პოლიტიკური პასუხისმგებლობის გამოვლენის სხვადასხვა ფორმები არსებობს. იგი გამოიხატება საგარეო ურთიერთობის მიხედვით და მართლმართლი მართლის დარღვევას, რომ სამართალდარღვევა არ განსაზღვრება, ბილიმის მოხდას, სიანსულის გამოხატვას, კონკრეტული დანაშაულების დასჯის და დამართლებული მართალი და კავშირების სხვა ფორმებს. პოლიტიკური პასუხისმგებლობის ფორმას წარმოადგენს რეპრესალია, როგორც დამართლებული სუბიექტის მიერ განსორიყვებულ ანაბს ქსო ძალისმიერი მოქმედება, რომელიც მისი განმარტული ქმედების თანამართლით უნდა იყოს. რეპრესალიის ან უნდა განვიხილოთ რევიტალია – არაპირდაპირი მოქმედების საბაზო აქტები, რაც არ წარმოადგენს სამართალდარღვევას (მაგ. უკრაინის გარეკული არაპირდაპირი გარესალების საბაზო). პოლიტიკური პასუხისმგებლობის მნიშვნელოვანი ფორმაა საერთაშორისო-სამართლებრივი ინსტიტუტი, რომელიც, გაეროს წესების თანახმად, გამოიყენება უმომრავლობის საბაზო გადაწყვეტილებით საერთაშორისო მშვიდობის და უმომრავლობის დაცვის მიზნით. ასეთი სამუშაოები შეიძლება გამოიხატოს ეკონომიკური და დამლომატიური ურთიერთობების ნაწილობრივ ან სრულ განუყოფლობა, კომუნიკაციების უზრუნველყოფის შეწყვეტა და ა.შ. გაეროს წესების თანახმად, სასტიკი მოქმედება თითოეულიც შეიძლება გადაწყვეტილებული ძალის გამოყენებას, როგორც უკონსულუ ზომას საერთაშორისო მშვიდობის და უმომრავლობის დაცვის აუცილებლობის გამო. სახელმწიფოებრივი ჯგუფის მიერ კონკრეტული ინსტიტუტის განხორციელება უმომრავლობის საბაზო სუბიექტის გარეკული მოქმედების საბაზო და დამლომატიური მოქმედებას, თუმცა, აგრესიის შემთხვევაში ყველა სახელმწიფოს აქვს კონკრეტური და ინდივიდუალური თანდადების უფლება. რაც სამუშაოს ეხება არ ეხება. მატერიალური პასუხისმგებლობა გამოიხატება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის ელემენტებში, ანაბადურის მატერიალური ზიანი, რაც რეალიზდება რეგულირების (სამართალდარღვევაზე არსებული მატერიალური მდგომარეობის აღდგენა) ან რეპარაციის (დამართლებულის ფული ან სხვა სახის კომპენსაცია) ფორმით. ანაბადურებას ექვემდებარება რეალური მატერიალური ზიანი (პირდაპირი და ირიბი), შესაძლო სარგებელი, ჩვეულებრივ, არ ანაბადურდება. მხოლოდ ხელშეკრულების საფუძველზე წარმოიშობა მატერიალური პასუხისმგებლობის ისეთი ფორმა, როგორცაა აბსოლუტური პასუხისმგებლობა, რაც ითვალისწინებს მართლის ანაბადურებას ბრალის არსებობის მიუხედავად და რისთვისაც დამართლებულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს უშუალო მიზეზობრივი კავშირი ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის. ს.ს.-ის რეალიზება ხდება როგორც ჩვეულებითი, ისე სახელმწიფოებრივი სორმების გათვალისწინებით, ასევე მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება საერთაშორისო-სამართლებრივ პრევენციულს. მაგ, საუკონსულუ ხელშეკრულებას, რომლის საფუძველზეც ხდება პასუხისმგებლობის რეგულირება, წარმოადგენს კონვენციის საერთაშორისო პასუხისმგებლობის შესახებ კონსულუ საუკონსულუ-

სათვის მიყენებული შიანის გამო (1972). ს.ს.პ-ის სორმების საკუდიო, კაიოი საქმიანობას ასორიელებუნ ეალკეული მეცნიერ-იურისტები, სამეცნიერო დანესებულებები, სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციები. განსაკუთრებულ მნიშვნელობა ენიჭება ვაეროს საერთაშორისო კაბარბილის კომისიას. რომელიუ დღემდე მუშაობს ამ საკითხებზე და წინასწარი წესის განსიხლად და შიილო მსუელი რიგი მუსლები საერთაშორისო პასუხისმეებელიობის წარმომიობის, პასუხისმეებელიობის ფორმების, რეალობაციისა და დავების რეგულირების შესახებ.

საერთაშორისო-სამართლებრივი ცნობა, სახელმწიფოს ეალმსრიგი ნებაციელობითი აქტი, რომლითაც იგი აკუეებს განაცხადს ახლად შექმნილ სახელმწიფოსთან ოფიციალური ან არაოფიციალური, სრული ან არასრული, მუდმივი ან დროებითი ურთიერთობების დამყარების შესახებ. არსებობს ს.ს.პ-ის ორი თეორია: კონსტიტუციური და დეკლარაციული. დეკლარაციული თეორიის თანახმად, სახელმწიფო ხდება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი წარმომიობის შომენტიდან. ცნობა არ ანიჭებს მას საერთაშორისო სამართალსუბიექტრობას, არაიქ ხელს უწყობს ახალი სახელმწიფოს შესვლას საერთაშორისო ურთიერთობებში. ხოლო კონსტიტუციური თეორიის თანახმად, სახელმწიფოს წარმომობა არ არის საერთაშორისო სამართლის სუბიექტის წარმომიობის გოლფსი, შოლოდ აღარება ანიჭებს მას საერთაშორისო სამართალსუბიექტრობას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი შოკლებული უწყობას, ვასდეს საერთაშორისო ურთიერთობის სრულეულებიანი წვერი. არსებობს ს.ს.პ-ის ორი ფორმა: დე-ფაქტო (de facto), დე-იურე (de iure). რაშლებიუ ვარსებულებდ ერთმანეთისაგან სამართლებრივი შედეგების მისელები. პირველ შემთხვევაში სახელმწიფოს (შთავრობას) ცნობენ რეგორეუ ფაქტობრივად არსებულს. შაგრამ არ ამაყარებენ მასთან დიპლომატიურ და შოგჯერ საკონსულე ურთიერთობებსაც კი. დე-იურე არის სრული და საბოლოო აღიარება, რის შედეგადიუ მყარლება სტაბილური ურთიერთობები ყველა აქედან გამომდინარე შედეგით. ასევე დიპლომატიური ურთიერთობები, რაც თავისთავად ნიშნავს აღიარებას დე-იურე. იარკეულ შექმნიეებში სახელმწიფოები (შთავრობები) ამყარებენ ოფიციალურ კონტაქტებს შოლოდ კონკრეტული საკითხების გადასწყვეტად. შაგრამ ამასთან არ სურთ თვამანეთის ცნობა. ასეა დროს ადვილი აქვს აღიარებას ad hoc (ამ შემთხვევაში, კონკრეტული საქმის გამოს). რომლის მიზანი შეიძლება იყოს შოლოდ საერთაშორისო ხელშეკრულების დადება. თემეტა ცნობის უქონლობამ გაელებნ არ უნდა მოახლოოს ხელშეკრულების იურიდიულ ძალაზე. განასხევეებენ ს.ს.პ-ის ტრადიციულ (სახელმწიფოსა და შთავრობის) და წინასწარ ან პერიოდულ (ერის, შეამზიხე და მემომარი შიარის, წინააღმდეგობის ორგანიზაციის, ემიგრაციული მუციო შთავრობის) ფორმებს. ცნობის წინასწარი ფორმა გამორეყნება შოელებლის შემდგომი განვიითარების შოლოდინში, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ახალი სახელმწიფოს შექმნა (ერის ცნობის დროს) ან მდციონარეობის სტაბილიზაციამ ქვეყანაში, სადაც ახალი შთავრობის ხელისუფლება დადგენილ აქნა არაკონსტიტუციური გზით.

საერთაშორისო სამართლის აკადემია (Académie de droit international), არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიუ შექმნილია 1941 ევროპის ქვეყნების საერთაშორისო სამართლის იურისტთა ჯგუფის ინიციატივით საერთაშორისო საჯარო და კერძო სამართლის შესწავლის ხელშეწყობის მიზნით. აკადემიის შტაბ-ბინა მდებარეობს პაავაში, ძირითადად ათვისანებუნ კერძო ორგანიზაციები (მთა შორის კარნეგისა და როკეფელერის ფონდები). აკადემიის ყარგლებში ჩატარებულ ყოველწლიურ სემინარებს და კურსებს ხელშეწყობის კერაგორიუმი 12 იურისტის შენადეუცდობით. ს.ს.პ-ს ხელმძღვანელებენ ადმინისტრაციული და სამეურეუო საბჭოები. 1957-დან ფუნქციონირებს საერთაშორისო სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი. აკადემია გამოსეყს წელიწდულეუბს ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე, რომლებეუ მუეიავს წაკითხული ლექციების ტექსტებს.

საერთაშორისო სამართლის ასოციაციი, საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია, შეიქმნა ბრიუსელში 1879. ასოციაციამ სარგებლობა საკონსულტაციო სტატუსით ეკოსოსსა და იუნესკოში. წესდების თანახმად, ასოციაციამ მოწოდებლია, ხელ შეუწყოს საერთაშორისო სამართლის პროგრესულ განვითარებას, შის კეთილმინდისეურ გამოეყენებას, სამართლის სუბიექციაციას და კანონთა კოლობიის თავიდან აცილებას, ასევე საერთაშორისო ურთიერთგაგებისა და კეთილი ნების განმტკიცებას. ს.ს.პ-ის წევრები არიან საერთაშორისო სამართლის ცნობილი საეციილისგები, პოლიტიკური მოღვაწეები, დიპლომატები, უროეული ასოციაციები. ასოციაციის უძაღლეუ ორგანოა კონფერენცია, რომელეაუ აწვევენ 2 წელიწადში ერთხელ. კონფერენციებს შორის სახელმძღვანელო ორგანოა აღმსარელებელი საბჭო, სათავეში უდგას პრეზიდენტი, რომელსაე ირმეებს კონფერენცია 2 წლის ვადას. მინდინარე საქმეებს აწარმოებს გენერალური მდივანი. ს.ს.პ-ის შტაბ-ბინა მდებარეობს ლონდონში.

საერთაშორისო სამართლის ინსტიტუტი, შეიქმნა 1873 საერთაშორისო სამართლის შესწავლის და მისი კოდიფიციის ხელშეწყობის მიზნით. ინსტიტუტს ხელმძღვანელობს ბიური, რომელსაც სათავეში უდგას პრეზიდენტი. ინსტიტუტის შემადგენლობაში შედიან პრეზიდენტის მიერ არჩეული სამედიცინო წევრები (არა მეტეკს 80), წევრ-კორესპონდენტები (არა უმეტეს 70). ხესეებე, რომლებეუ მოიწეეეუ 2 წელიწადში ერთხელ, ირმევენ სამედიცინო წევრებს, წევრ-კორესპონდენტებს (სამუდამო), პრეზიდენტს, 3 ეიუე-პრეზიდენტს და გენერალურ მდივანს. განისილაევენ საერთაშორისო სამართლის აქტეალურ საკითხებს და შესახაბისი კომისიების მიერ მომზადებულ კონვენციების პროექტებს. ს.ს.პ-ის შტაბ-ბინა მდებარეობს ჰრიუსელში.

საერთაშორისო სამართლის კოდიფიკაციი, საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების სისტემატიკაციად და ახალი ნორმების შემუშავება რეგულირების საგნის შესახაბისად, რაც საერთაშორისო სამართლის სრულეციის, მისი უფექტრობის უზრუნველყოფის ერთ-ერთი საშუალებაა. კოდიფიციიკი ითვალისწინებს მოქმედი ნორმების არა მხოლოდ ერთიან სისტემაში მყოფანას, არამედ მთა უფრო შესგ ფორმულირებას,

ჩვეულებითი ნორმების სახელმწიფოებრივ უფლებებზე გამოხატვის. თუკაც კი კოლიფიკაცია არ შემოიფარგლება მხოლოდ ამით და დაკავშირებული მოქმედი ნორმების აუცილებელ ცვლილებებთან ან განახლებასთან, ასევე ახალი ნორმების შექმნასთან, ე.ი. კოლიფიკაციის თან ახლავს საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარება. კოლიფიკაცია ოფიციალური დონეზე სორციელდება სახელმწიფოების მიერ საექსტერი საერთაშორისო კონვენციების შემოღებით ან საერთაშორისო ორგანიზაციების ფარგლებში. განსაკუთრებული როლი ენიჭება გაეროს და მის ფარგლებში მოქმედ საერთაშორისო სამართლის კომისიას. კომისია შეიქმნა გენერალური ასამბლეის მიერ 1947 დაშორებულ ორგანიზაციის სახით, საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარებისა და კოლიფიკაციის ხელშეწყობის მიზნით. არსებობს მანძილზე კომისიამ მოამზადა არაერთი პროექტი, რის საფუძველზეც გაეროს ეკლავის მოწვეულ საერთაშორისო კონვენციებზე მიიღეს შესაბამისი კონვენციები. მაგ. ვენეტის კონვენცია სახელმწიფო სამართლის შესახებ (1958), ვენის კონვენციები დიპლომატიურ და საკონსული ურთიერთობების შესახებ 1961-63 და ა.შ. სს.ა. შეიქმნა განსარჩევად არაოფიციალურ დონეზე შეესრულების, ეროვნული ინსტიტუტების, სამოთხაველური ორგანიზაციების მიერ, მათ შორის აღსანიშნავია საერთაშორისო სამართლის ინსტიტუტი და საერთაშორისო სამართლის ასოციაცია, რომლებმაც განსაკუთრებული შედეგება იქონიეს ს.ს.პ.-სა და პროგრესულ განვითარებაზე კონვენციების პროექტების მომზადების გზით, საერთაშორისო ურთიერთობების სხვადასხვა ასპექტებზე.

საერთაშორისო სამართლის კომისია. გაეროს გენერალური ასამბლეის დაშორებულ ორგანო. შეიქმნა 21.XI.1947 გენერალური ასამბლეის 174 (II) რეზოლუციის საფუძველზე საერთაშორისო სამართლის პროგრესული განვითარებისა და მისი კოლიფიკაციის მიზნით (იხ. *საერთაშორისო სამართლის კოლიფიკაცია*). კომისიის ფუნქციები განსაზღვრულია გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ მიღებული დებულებით საერთაშორისო სამართლის კომისიის შესახებ. კომისია შედგება 34 წევრისაგან. რომელთაც ვენერალური ასამბლეა ირჩევს 5 წლის ვადით გაეროს წევრი სახელმწიფოების მიერ წარდგენილ კანდიდატების რიგებიდან. კომისია იკრებიდა ყოველწლიურ სესიებზე ვენუეაში, ამჟამად ვენერალური ასამბლეის შიურ მიდლენდსა და კიბისების შესახებ მრავალმხრივი კონვენციების პროექტებს. არსებობს მანძილზე სს.ა.-ში მოამზადა არაერთი რაიონალური პროექტი, რომელთა საფუძველზე გაეროს ეკლავის მოწვეულ საერთაშორისო კონვენციებზე მიიღეს შესაბამისი კონვენციები დიპლომატიური, საკონსული, სახელმწიფო, სახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო სამართლის სხვა დარგებში.

საერთაშორისო სამართლის სპეციფიკაში, საერთაშორისო ურთიერთობების რეალური (მოქმედი) ან შესაძლო მონაწილეობა, რომლებიც უფლებენ საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმებით გათვალისწინებულ უფლებებსა და მოვალეობებს, რეალითი მონაწილეობის საფუძველზე თვითონვე ქმნიან ამ ნორმებს და უზრუნველყოფენ მათ შესრულებას ინდივიდუალურად ან ერთობლივად განსახლებებენ საერთაშორისო სა-

მართლის პირველად და წარმოებულ სუბიექტებს. სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობების პირველად მონაწილეობის და შესაბამისად საერთაშორისო სამართლის პირველად სუბიექტებს არაფერ არ ქმნის. მათი წარმოშობა არის ობიექტური რეალობა, ისტორიული პროცესების შედეგი. ესენი არიან, პირველ რაიში, სახელმწიფო და თავისუფლებისათვის მქარაობილი ერები და ხალხები. სახელმწიფოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის სტატუსს განაპირობებს ისეთი პოლიტიკურ-სამართლებრივი თვისება, რაგორცია სახელმწიფო – უზენაესობა ქვეყნის მიერთი და დამოუკიდებლობა საერთაშორისო ურთიერთობებში. სუვერენიტეტის სარგებლობს ყველა სახელმწიფო წარმოშობის მოქმედებთან. სახელმწიფო ხდება სუბიექტი და ენიჭება საერთაშორისო სამართალ-სუბიექტურება მისი წარმოშობის ფაქტის შედეგად. გურიტირის სიდიდის, მოსახლეობის რაიონის, ეკონომიკური თუ სოციალური განვითარების დონის განგრძელებად სახელმწიფოები თანასწორებისა და საერთაშორისო სამართლის თანასწორუფლებიან სუბიექტებს წარმოადგენენ. თავისუფლებისათვის შემზომილი ერისა და ხალხის საერთაშორისო სამართალ-სუბიექტურების ივრიდალ საუქმედება წარმოადგენს ხალხთა თანასწორებისა და თვითგამორკვევის პრინციპი, რომლის ნორმატიული მინაპრის პირველად ჩამოყალიბება გაეროს *დეკლარაციის საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ 1970*, სადაც ნათქვამია. რაიმ ყველა ხალხს უფლება აქვს თავისუფლად განსაზღვროს თავისი პოლიტიკური სტატუსი, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული განვითარება. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია, პატივი სცეს ხალხთა თვითგამორკვევის უფლებას და ეს ვალდებულება მოქმედებს იმ საერთაშორისო ურთიერთობების აღიარებასაც, რომლის სუბიექტად გამოიღოს ხალხი. თვითგამორკვევის პრინციპის აღიარება წინაშე არ წყვეტს მათი პოლიტიკური და იურიდიული სტატუსს, მათი მოქმედება შექმნან დამოუკიდებელი სახელმწიფო ან გაერთიანდნენ სხვა სახელმწიფოს შეიძლება და მშენიშეუქმანი მათი სამართალ-სუბიექტურების საითი უნდა გადაწყვეს ამ გაერთიანების პირობების გათვალისწინებით. თავისუფლებისათვის მქარაობილი ერის აქვს საერთაშორისო უფლებები და ვალდებულებები და მათი დამოუკიდებლად განვითარების შესაძლებლობა. ისინი მონაწილეობენ საერთაშორისო ურთიერთობებში იმ საითი შემთხვევაში, რაი მონაწილეობენ თვითგამორკვევის უფლების რეალიზაციის ეჭება. ამასთან დაკავშირებით, დებენ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, უფლება აქვს შეუკრიბდნენ საერთაშორისო შეთანხმებებს და ა.შ. საერთაშორისო სამართლის წარმოებულ სუბიექტებს ქმნიან პირველადი სუბიექტები. მათი აქვთ საექსტერი ურთიერთი ბუნება: მათი საერთაშორისო-სამართლებრივი სტატუსი დამოუკიდებელი არა სუვერენიტეტზე, არამედ სუვერენული სახელმწიფოების შეთანხმებაზე, ესენი არიან საერთაშორისო სამართალ-სამართლის ორგანიზაციები და ე.წ. „თავისუფალი ქალაქები“. საერთაშორისო ორგანიზაციების სამართალ-სუბიექტურება განსაზღვრება იმ კონკრეტული მიზნებითა და ამოცანებით, რომლებიც სუვერენული სახელმწიფოების მიერ დადგენილი ორგანიზაციის

შექმნის დამოუკიდებელ აქტში, რომელიც აღეცნოს სახელმწიფოთაშორისო გაერთიანების მიზნებს. ფუნქციებსა და ამოცანებს, წევრობის პირობებს, ორგანიზაციულ სტრუქტურას, კომპეტენციას განსაზღვრავს ძირითადი პრინციპები. ს.ს.ს არაან მხოლოდ სახელმწიფოთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთა მიზნები და პრაქტიკული მოღვაწეობა შეესაბამება საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს. საერთაშორისო სამართლის წარმოქმნელ სუბიექტთა რიცხვს მიუვითებდა განსაკუთრებული პოლიტიკურ-რელიგიური ან პოლიტიკურ-გეოგრაფიული ერთეულები, რომლებსაც საერთაშორისო აღიარების საუბუქედ მინიჭებული აქვს დამოუკიდებელი საერთაშორისო-სამართლებრივი სტატუსი. ეს არის ე.წ. „თავისუფალი ქალაქები“, რომლებიც იქმნება საერთაშორისო სელექციურების საუბუქედ ან საერთაშორისო ორგანიზაციის გადაწყვეტილებით და წარმოადგენს თავისებური სახის შემდეგულ სუბიექტს საერთაშორისო ურთიერთობებში. „თავისუფალი ქალაქებს“ წარმოადგენს დანიტრეცესებში სახელმწიფო ან საერთაშორისო ორგანიზაცია. საერთაშორისო სამართლის საექსპლერტო სუბიექტთა ვატიკანი, რომელიც დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ გამოცხადდა ლატვიის სელექციურების ძალით 1929. ვატიკანს აქვს დამოუკიდებელი ურთიერთობები მრავალ ქვეყანასთან ნუსიციების და ისტრუქციების სახით, ღებს საექსპლერტო შეთანხმებას – კონკორდატს. რომელიც არეგულირებს კათოლიკური ეკლესიის მღვდნარობის მოქმედებას ქვეყანაში. ვატიკანი არის საერთაშორისო ორგანიზაციების წევრი და საერთაშორისო ხელშეკრულებების მონაწილე. ჰყავს მუდმივი დამკვირვებელი გაეროში.

საერთაშორისო სამართლის ძირითადი პრინციპები, საერთაშორისო სამართლის ყველაზე მნიშვნელოვანი, ფუძემდებლური ნორმები, რომლებიც მთელი საერთაშორისო-სამართლებრივი სისტემის ნორმატიულ საფუძვლს წარმოადგენს. ძირითად პრინციპებს ემყარება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების ურთიერთმოქმედება საერთაშორისო სამართლის ნორმების შექმნისა და რეალიზაციის პროცესში. ძირითადი პრინციპები ყველაზე ზოგადი ნორმებია, რომელთა შინაარსი მრავალმხრივია. გაეროს წესდებაში ზოგადი საბით განმტკიცებული პრინციპები ატვლიდებდა მთელ რიგ საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებში, პირველი რიგში, დეკლარაციაში საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ. რომელიც ეხება სახელმწიფოთა მუცობრულ ურთიერთობებსა და თანამშრომლობას გაეროს წესდების შესაბამისად (1970); *გეროსის უნიონებისა და თანამშრომლობის თაბიბრის* დასკვნის აქტი 1975. პარამის ქარტიამ ასალი ვეროისისათვის 1991 და ა.შ., *დეკლარაციამ საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ 1970* ხაზგასმულია, რომ პრინციპების პროგრესული განვითარება და კოდიფიკაცია ხელს შეუწყობს მათი ეფექტური გამოყენების უზრუნველყოფას. საერთაშორისო სამართლებრივი ფარგლებში. ძირითადი პრინციპები წარმოადგენს საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს, რომლებიც საყვარლებულია ყველა სახელმწიფოთათვის. გაეროს წესდება აცხადებს, რომ სახელმწიფოები, რომლებიც არ არიან ორგანიზაციის წევრე-

ბი, უნდა მოქმედებდნენ ძირითადი პრინციპების შესაბამისად, რადგან ეს შეიძლება აუცილებელი გახდეს საერთაშორისო მშვიდობისა და უნიონების დაცვისათვის. ძირითადი პრინციპები არის იმპერატიული ნორმები jus cogens, რომელთაც აქვს უმაღლესი იურიდიული ძალა და ყველა სხვა ნორმა მათ უნდა შეესაბამებოდეს, რაც უზრუნველყოფს საერთაშორისო მართლებრივობას და კანონიერების სტაბილურობას. პრინციპები განსაკუთრებულ თავისებურებას წარმოადგენს მათი უნივერსალურობა. პრინციპები განსაზღვრება სახელმწიფოთა თანამშრომლობის შინაარსს და მათი დები საერთაშორისო ურთიერთობების როგორც გრადიციულ, ისე ახალ სფეროებში. სახელმწიფოებს ეკისრებათ ძირითადი პრინციპების განხორციელება და უნდა შეინარჩუნონ, რადგან ნებისმიერი დარღვევა აუცილებლად ხელყოფს საერთაშორისო ურთიერთობების სხვა მონაწილეთა კანონიერ ინტერესებს. ძირითადი პრინციპები განსაზღვრავს ურთიერთგანხირობებულ, კომპეტენტურ სახათის. დეკლარაციაში (1970) აღნიშნულია, რომ პრინციპების განმარტება და გამოყენება ურთიერთდაკავშირებულია და თითოეული პრინციპის განმარტება უნდა მოხდეს სხვა პრინციპების კონტრასტში. დეკლარაციაში საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970) ფორმულირებულია 7 ძირითადი პრინციპი: ძალისა და ძალისმიერი შექცობის გამოყენებაზე უარის თქმა, საერთაშორისო დავების შვიდობიანი გადაწყვეტა, სახელმწიფოს საშინაო საქმეებში ჩაურევლობა, სახელმწიფოთა თანამშრომლობა გაეროს წესდების შესაბამისად, სახლთა თანასწორობა. ნაციონალიზაციების პირნათილად შესრულება. ყველა ეს პრინციპი შეიცავს მთელ რიგ სხვა მნიშვნელოვან პრინციპებს და ნორმებს. ამგომ ვეროის უნიონებისა და თანამშრომლობის პელსონის თაბიბრის დასკვნით აქტი (1975) გამოიყენა სახი ახალი პრინციპი – გეროგრიული მთლიანობა, სახლმინის ურღვეობა, ადამიანის უფლებათა დაცვა. ამგვარად, ს.ს.პ. იცავს საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების, რომლებიც იქმნება ხელშეკრულებების და ჩვეულებების სახით; აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა საერთაშორისო ურთიერთობების გლობალური კონტრეზების გადაწყვეტაში, განსაკუთრებით სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობის და შვიდობიანი თანაარსებობის უზრუნველყოფის საქმეში.

საერთაშორისო სამართლის წარჩინები. საექსპლერტო ფორმები, რომლებშიც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს შორის მიღწეული შეთანხმება ქცევის ამა თუ იმ წესის დადგენის შესახებ ლებლებს თავის მოქმედურ გამოხატულებას და საყვარლებული სიბა მხარეთათვის. საერთაშორისო ურთიერთობების პრაქტიკაში გაეროებულია და გამოიყენება საერთაშორისო სამართლის შემდგომი წყაროები: საერთაშორისო ხელშეკრულება და საერთაშორისო ჩვეულება, როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი წყაროები; საერთაშორისო კონფერენციების და საერთაშორისო ორგანიზაციების აქტები. გაეროს საერთაშორისო სამართლის სტატევის 38-ე მუხლი შეიცავს ჩამონათვალს, რომლის საუბუქედ სსამართლებრივი უნდა გადაწყვიტოს მისთვის გადაცემული დავები: საერთაშორისო კონფერენციები (ე.წ. ხელშეკრულებები), საერთაშორისო ჩვეულებები, ცივილიზებული ერების მიერ აღიარებული ე.წ. საერთო პრინციპები, კვლითიური საექსპლერტოების სახ-

ამართალი გადაწყვეტილებები და დოკტრინები, როგორც დამხმარე სანაწარმე საპროცესო საპროცესო სისტემის განსაზღვრისათვის, საერთაშორისო ხელშეკრულება საერთაშორისო სამართლის ძირითად წყაროს წარმოადგენს. უნის კონვენციის თანახმად საერთაშორისო სახელმწიფოების სამართლის შესახებ (1969), საერთაშორისო ხელშეკრულება არის სახელმწიფოთა შორის წერილობითი ურთიერთ დადებული და საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი საერთაშორისო შეთანხმება განუყოფელი იმისა, შესის აუ არა იგი უნის, ორ არა რამდენიმე ერთმანეთსთან დაკავშირებულ დოკუმენტში, ასევე განუყოფელად მისი კონკრეტული დასახელებისა. საერთაშორისო ხელშეკრულება ჩასაბრუნებელი როგორც საერთაშორისო სამართლის ძირითადი წყარო სამი მნიშვნელოვანი ფაქტორის გამო: სახელმწიფოებო ფორმა უზრუნველყოფს მხარეთა ურთიერთ-მოთხოვნების საკმაოდ მკაცრ ფორმულრებას, რაც ხელს უწყობს სახელმწიფოებო სიწინააღმდეგობის გამოყენებას; სახელმწიფოებო რეგულაციების მოქმედება საერთაშორისო ურთიერთობების ყველა სფერო; ხელშეკრულება ყველაზე უარყოფითად უზრუნველყოფს საერთაშორისო სიწინააღმდეგობის და მრავალხელმწიფოებრივი კანონმდებლობის ურთიერთკავშირის საერთაშორისო რეგულაცია, როგორც სს.ს., ორგანიზაციის მნიშვნელობას ოქნს სახელმწიფოთა ერთგვაროვანი ან იდენტური მოქმედების შედეგად. ხანგრძლივი განმარტება, ე.ა. მდგრადი პრაქტიკა შედეგების სამართლის წყაროდ აღიარების გრადიული საფუძველი, თუმცა შესაძლებელია ჩვეულების ჩამოყალიბება წყაროს სახის საკმაოდ მძლავრ პერიოდში. განსხვავებით საერთაშორისო ხელშეკრულებისგან, ჩვეულება არ წარმოადგენს ოფიციალურ დოკუმენტს წესების ამქარად გამოხატული ფორმის რეგულაცია. იგი უმცირესად სახელმწიფოთა საგარეო-პოლიტიკურ დოკუმენტებში, სამთავრობო განცხადებებში, დიპლომატიურ მოწოდებაში და ა.შ. ჩვეულებას და ხელშეკრულებას აქვს თანაბარი იურიდიული ძალა და ერთნაირად სავალდებულოა იმ სახელმწიფოებისათვის (საერთოდ სუბიექტებისათვის), რომლებმაც ისინი ვრცელდება. სწორად უნის და იმავე საკითხის მიმართ ხელმოყვება ერთდროულად ორივე წყარო. ამასთან, მრავალ ხელშეკრულებებში ფორმულირება ელვა ლებულება ჩვეულების შენარჩუნების შესახებ იმ საკითხებზე, რომლებზე არ არის გადაწყვეტილი ხელშეკრულებებში. დიპლომატიური ურთიერთობების შესახებ უნის კონვენციის პრეამბულაში დადასტურებულია, რომ „საერთაშორისო ჩვეულებისათვის სამართლის სიწინააღმდეგობის გამოყენებას საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობა მოქმედებს საერთაშორისო-სამართლებრივი სიწინააღმდეგობის გამოხატვის ახალი ფორმების ჩამოყალიბებას საერთაშორისო კონვენციების და ორგანიზაციების აქტების სახით. აქ იგულისხმება არა ყველა აქტი, რადგან კონვენციებისა და ორგანიზაციების დოკუმენტები დიპლომატიული ან რეკომენდაციული ხასიათისაა, არამედ სწორედ ის აქტები, რომლებზე მიიღება საერთაშორისო სამართლის სუბიექტების ქვეყნის ახალი წესების დღეგნისა და განმტკიცების მიზნით. შესაბამისი აქტები უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებს,

ისიერაგულ ნორმებს, ისინი ვრცელდება, როგორც წესი, იმ სახელმწიფოებსა და ორგანიზაციებზე, რომლებმაც ეს აქტები მიიღეს.

სამართალმცოდნეობის სამართალმცოდნეობის ორგანიზაციები, სახელმწიფოთაშორისო უკონტრაქტო კავშირების ერთ-ერთი ფორმა, რომელიც მოიცავს სამშენიერო-გეგმარკო ინფორმაციის და განსოცდლების გაქვლას. საერთაშორისო სამშენიერო კავშირებს (რომელთა მიზანია შექმნიერების თიეროელი და ექსპერიმენტული ამოცანების გადაწყვეტა). კონვენციების და სექციებისგან სხვა შეხედრების ორგანიზაციის, მქონე ნიერული გამოკვლევების კოორდირე განხორციელების, სამშენიერო და გეგმარკო კადრების მომზადებას, კონვენციების, სანაწარმე და სანაწარმე განხორციელების და ა.შ. სს.ს.შ.შ.ის საფუძველზე წარმოადგენს სახელმწიფოთა თანამშრომლობის რეგულირების საერთაშორისო-სამართლებრივი სიწინააღმდეგობის სასაქმე და გეგმარკო და გეგმარკო, რომლის ფორმირება ხდება საერთაშორისო სამართლის მოგადი პრინციპების შესაბამისად ამ სფეროში მოქმედი ამ სექციის პრინციპების ბაზაზე. როგორცაა მქონეული გამოკვლევების თავისებურება, თანამშრომლობა სამშენიერო-გეგმარკო მოდერების გამოყენებაში, მქონეული გამოკვლევების სფეროთა განაწილება სახელმწიფოთა შორის გეოგრაფიული, ეკონომიკური, სოციალური და ისტორიული პირობების გათვალისწინებით, თანამშრომლობა სამშენიერო-გეგმარკო კავშირების და ა.შ. სახელმწიფოთა სამშენიერო-გეგმარკო თანამშრომლობა და მათი საქმიანობის კოორდინაცია ხორციელდება გაეროს მსოფლიო პროგრამების ფარგლებში, რომლებზე მამნად ისახავს შექმნიერებისა და გეგმარკო მოდერების გამოყენების მათი განვითარების მიზნით. გაეროს კონვენციის 1963 დასქმნილი დოკუმენტების თანახმად, სამშენიერო-გეგმარკო პროგრამის განხორციელება უნისრება გაეროს განვითარების პროგრამას. გაეროს სისეგამა შექმნიერებისა და გეგმარკო სფეროსთან მიმართებაში სიწინააღმდეგობა შემდეგი უქმნიერებისა და გეგმარკო სფეროში პოლიტიკის შემოქმედება; სამშენიერო-გეგმარკო პროგრამის მიმართებაში პროგრამირება; სამშენიერო გამოკვლევების პროგრამების განხორციელება; გამოკვლევების შედეგების გამოყენება; რეგულირება და საერთაშორისო კავშირების ორგანიზაცია; ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა; სანაწარმეო საქმიანობა და ა.შ. გაეროს ეკონომი რეგირეულ დონეზე გარდლება საერთაშორისო კონვენციები ელვეულ სამშენიერო-გეგმარკო პროგრამებზე. მქონეული გამოკვლევების კომპლექსური პროგრამები ხორციელდება გაეროს სექციისგან დაწესებულებების და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ.

სამართალმცოდნეობის სამართალმცოდნეობის ორგანიზაციები. სახელმწიფოთა გაერთიანება, რომელიც შექმნილია მრავალმხრივი საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე და მოქმედებს წევრი სახელმწიფოების საერთო ინტერესებში გარკვეული მიზნების განსახორციელებლად. სს.ს. იქმნება სვეტრულ სახელმწიფოების მიერ და მსუქსებელი აქტის საფუძველზე, რომლის

სახელწოდება შეიძლება განსხვავებული იყოს: წესდება (გაერო). სტატუტი (*ჯრთა ლაეა*), კონვენცია (მსოფლიო მეგობრობათა ორგანიზაცია) და ა.შ. ნებისმიერი ხელშეკრულების იმპარია, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციის დამფუძნებელ აქტს, გამოირჩევა ვენის კონვენციის საერთაშორისო სახელმწიფოებო სამართლის შესახებ (კონვენციის მე-4 მუხლი). დამფუძნებელ აქტში დიფინირებულია ორგანიზაციის მიზნები და ამოცანები, ორგანიზაციული სტრუქტურა. ორგანიზაციის უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი, გადაწყვეტილია საბიუჯეტო, აღმნიშვნელი თუ სხვა საკითხები. მონაწილეობა წრის მიხედვით განსხვავებულ უნივერსალურ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რომელთა მიზნებსა და ამოცანებს არსებითი მნიშვნელობა აქვს ყველა ან უმრავლესი სახელმწიფოებისათვის, მიიღიანად საერთაშორისო თანამშრომლობისათვის, და რეგონულ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, რომლებიც მოქმედებს გავრცულ წესდების მიზნებისა და პრინციპების შესაბამისად და მოიცავს გარკვეული რეგიონის სახელმწიფოებს. არსებობს საერთო და საუკიდურ კომპეტენციის საერთაშორისო ორგანიზაციები. საერთო კომპეტენციის ორგანიზაციების საქმიანობა ეხება წევრ სახელმწიფოთა ერთობრივობის ყველა სფეროს – პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურულსა თუ სოციალურს (გაერო, აფრიკის ერთობის ორგანიზაცია), სპეციალური კომპეტენციის ორგანიზაციები შემოიარაღებდა მხოლოდ ერთი სპეციალურ სფეროში თანამშრომლობა. სს.რ. საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს წარმოადგენს, რომელთა ფორმირების პროცესში გადაწყვეტილი მნიშვნელობა ენიჭება სახელმწიფოთა საუკიდრობის თანამშრომლობის პრინციპს, რაც გამომდინარეობს შემდეგ თავისებურებებში: საერთაშორისო ორგანიზაციების სახელმწიფოებს საუკიდრობის, ნებაყოფლობითი წევრობა, გადაწყვეტილებათა რეკომენდაციული ხასიათი, სახელმწიფოთა სუვერენიტეტისა და თანამშრომლობის შესწავლენება როგორც ორგანიზაციის მიზნით, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. სახელმწიფოები ქმნიან საერთაშორისო ორგანიზაციებს და ანიჭებენ მათ გარკვეულ უფლებამოსილებებსაც. გაეროს წესდების 104-ე მუხლი ათვალისწინებს, რომ „გაერო ყველა წევრ სახელმწიფოს გეროგორიანად სარგებლობს იმ უფლებამოსილებით, რაც შეიძლება აუცილებელი გახდეს და კისრულობს უწყვეტების შესრულების და მიზნების მიღწევისათვის.“ საერთაშორისო ორგანიზაციები და მათი თანამშრომლობის პრინციპს სარგებლობენ პრივილეგიებით და იმუნიტეტებით, რისი რეგლამენტაცია ხდება დამფუძნებელ აქტში ან საუკიდრობის დოკუმენტის მიღების გზით (მაგ., კონვენცია გაეროს პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ 1946, კონვენცია გაეროს საუკიდრობის ორგანიზაციის პრივილეგიებისა და იმუნიტეტების შესახებ 1947 და ა.შ.). საერთაშორისო ორგანიზაციები ევლდებულნი არიან დაიცენ სახელმწიფოთა შიდა საქმეებში ჩაურევლობის, სუვერენული თანამშრომლობის და საერთაშორისო ევლდებულებათა კეთილსინდისიერი შესრულების პრინციპები. საერთაშორისო სამართალი აღიარებს საერთაშორისო ორგანიზაციების პასუხისმგებლობას საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების და ნორმების დარღვევის შემთხვევაში.

საერთაშორისო სამოქალაქო სამსახური, საერთაშორისო ორგანიზაციების სამდივნოები, რომლებიც ჩამოყალიბებულნი არიან და ფუნქციონირებენ ან ორგანიზაციითა წესდებისა და იმუნიტეტის უფლებების საუკიდრობის საერთაშორისო ორგანიზაციითა სამდივნოების საქმიანობა ხორციელდება მერჩევის, მუშაობის და ანაზღაურების საერთო წესდებისა და პრინციპების საუკიდრობის პერსონალის შერჩევით, გარდა მათი მალაპროპრიუმი ვლი და პირადი ღირსებისა, ხდება აგრეთვე გეოგრაფიული წარმომადგენლობის საუკიდრობის საერთაშორისო ორგანიზაციითა პერსონალის აღმნიშვნელი წესები შემუშავდება გაეროს გენერალური ასამბლეის რეკომენდაციების საუკიდრობის, რომლებიც, თავის მხრივ, მზადდება საერთაშორისო სამოქალაქო სამსახურის კომისიის მიერ.

ლოგ. Митрофанов М. В. Служащие международных организаций: персонал организаций ООН, М., 1981.

საერთაშორისო სამართალი (International Court of Justice), გაეროს ერთ-ერთი ძირითადი ორგანო, რომლის საქმიანობის განსაზღვრავს გაეროს წესდების XIV თავი, სტატუტი და რეგლამენტი. გაეროს წესდების თანახმად, ორგანიზაციის წევრები არიან ipso facto (წევრობის ძალით) სტატუტის მონაწილეები, რაც გაეროს წესდების განყოფილ ნაწილს წარმოადგენს. განყოფილი ასამბლეა უმნიშვნელო საბჭოს რეკომენდაციით განსაზღვრავს იმ პირობებს, რომელთა საუკიდრობის გაეროს არაწევრ-სახელმწიფოებს შეუძლიათ გახდნენ სასამართლოს სტატუტის წევრები. სტატუტის ასეთი წევრები არიან შეიცვლიან და ნაერო. ამ სახელმწიფოებს შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ სასამართლოს წევრთა არჩევაში გენერალური ასამბლეის 264 (III) რეზოლუციით განსაზღვრული პირობებით, ასევე გენერალური ასამბლეის შემოღებით, სასამართლოს სტატუტში ცვლილებების შეგანასთან დაკავშირებით, იმავე წესით, როგორც გაეროს წევრ-ქვეყნებს; სტატუტის წევრთა ხმების 2/3-ით მოხდება მისი რაიციუკაცია სტატუტის წევრ ქვეყნების 2/3-ის მიერ კონსტიტუციური პროცედურის შესაბამისად. სს. მუხლები 15 დამოუკიდებელი მოსამართლისაგან, რომლებიც აირჩევიან განერეულად მათი მოქალაქეობისა. მჯერამ ისე, რომ სასამართლოს შემადგენლობაში არ იყოს ერთი სახელმწიფოს ორი მოქალაქე. სასამართლოს წევრები ირჩევიან გაეროს გენერალური ასამბლეა და უმნიშვნელო საბჭო 9 წლის ვადით. სელასალი არჩევის უფლებით. სამელიტორი სასამართლოს მუქმიოქმიანი პალატის ნაყოფის წევრების მიერ წარმოადგენილი კანდიდატების რიცხვიდან სასამართლოს წევრთა შემადგენლობა განსაზღვრება 3 წელიწადში ერთხელ 1/3-ით, სასამართლო ირჩევს თავიდანმარებს და ვიცი-თიეშელომარებს 3 წლის ვადით და ხელახალი არჩევის უფლებით. გაეროს წესდება ერთმანეთისგან გამოიხრავს უმნიშვნელო საბჭოს და სს-ს კომპეტენციას. წესდების თანახმად, უმნიშვნელო საბჭო მხედველობაში იტყვას, რომ იურიდიული ხასიათის დაეი, როგორც წესი, უნდა გადაეყვას სს-ს სტატუტის ღებულებათა შესაბამისად. სს-ში მხარეებზე გამოიღიან მხოლოდ სახელმწიფოები. სასამართლო წარმოებს ექსპლდებარება მის საქმეები, რომელიც გადასეყვან მას მხარეები და .ს.საითხები, რომლებიც საუკიდრობად არის გათვალისწინებული გაეროს წესდებში, იმქმედ ხელშეკრულებებსა და კონვენციებში.

სასამართლოს გადაწყვეტილება მიიღება ხმათა უმრავლესობით, ეს საეპელეტიკო დავის მოსაწილე სახელმწიფოებისათვის და განასილებას არ ექვემდებარება. რომელიმე მხარის მსურ გადაწყვეტილებით დაკონტროლი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში, ემინორების საბჭოს შეუძლია მსურვე მხარის მოთხოვნით, თუ საჭიროა ჩათვლის, გასცეს რეკომენდაციები ან მიიღოს ზომები გადაწყვეტილების სისრულეში მოსაყვანად. სახელმწიფოთა შორის წარმოქმნილი დავების განხილვის გარდა, ს.ს. ახორციელებს კონსულტაციურ იურისტულიკისაქმ. გაეროს წესდების თანახმად, გენერალურ ასამბლეს ან ემინორების საბჭოს შეუძლია გამოთხოვოს სს-გან კონსულტაციური დასკვნა ნებისმიერ იურიდიულ საკითხზე. დღეს ამ უფლებას სარგებლობს: გაეროს 4 პირთაიდ ორგანო. გენერალური ასამბლეს 2 დამსმარე ორგანო, გაეროს 25 საეპელეტიკო დავაზე დატვირთული დატვირთული ენერჯის საერთაშორისო ორგანიზაცია (სულ 32 ორგანო). ს.ს-ს დაქვეა სამართლებრივი ბუნების წარმომადგენელ ს.ს-ს მისამართულია მისამართებს ამა თუ იმ იურიდიულ საკითხზე. საერთაშორისო სამართლის სუერობა არსებითად ამ დასკვნებს არა აქვთ საეპელეტიკო ხასიათი, თუმცა რიგი საერთაშორისო ორგანიზაციები არსებულ დასკვნებს საეპელეტიკო მიიჩნევენ. ს.ს-ს სტატუსის 38-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო მისთვის გადაეცემულ დავებს განისილავს შემდეგ წყაროებზე დაყრდნობით: საერთაშორისო კონვენციები, საერთაშორისო შეველებები, ცივილიზებული ერების მსურ აღიარებული სამართლის ზოგადი ნორმები, ეკალოფიკური სექცილისგების სასამართლო გადაწყვეტილებები და დოქტრინები როგორც საამართლებრივი სორმის განსახლებრის დასმარე საშუალება.

საერთაშორისო სასამართლო სტატუსი, საერთაშორისო-სამართლებრივი აქტი, რომელიც წარმოადგენს გაეროს ერთერთი ძირითადი ორგანოს — საერთაშორისო სასამართლოს დამოუკიდებელ დოკუმენტს და გაეროს წესდების განყოფილ ნაწილს. გაეროს ყველა წევრი სახელმწიფო "ipso facto" (ანუ წევრობის ძალით) არის სტატუსის წევრი. გენერალური ასამბლეა განსამბლერაგს იმ პირობებს, რომლის მიხედვითაც გაეროს არაწევრი ქვეყნები შეიძლება გახდნენ სტატუსის მონაწილე (გაეროს წესდება, პუნქტი 2, მუხლი 93). სტატუსის წევრი, მცარამ გაეროს არაწევრი სახელმწიფოებია შეიყარა და ნაწილ, რომელიც უფლება აქვთ მონაწილეობა მიიღონ სასამართლოს წევრთა არჩევებაში იმ პირობებით, რაც განსამბლერაგა გენერალური ასამბლეს რეზოლუციით 269 (III); ისინი ასევე მონაწილეობენ გენერალური ასამბლეს შემოაბაში სტატუსის ევლიზების შეგანსათად დაკავშირებით ისეთივე პირობებით, როგორც აქვს გაეროს წევრ-სახელმწიფოებს. ს.ს-ს განსამბლერაგა საერთაშორისო სასამართლოს კომიტეტის (თავი II). სასამართლოს ძირითად ფუნქციად განსამბლერაგა სახელმწიფოთა შორის წარმოშობილი დავების გადაწყვეტა. სასამართლო შედგება 15 დამოუკიდებელი მოსამართლისგან და სტატუსის თანახმად მოსამართლეთა შემადგენლობამ უნდა უზრუნველყოს „ცივილიზაციის ძირითადი ფორმების და მსოფლიოში არსებული ძირითადი სამართლებრივი სისტემების წარმოდგენა“. სტატუსის 19-ე მუხლის თანახმად სასამართლო ვალდებულებათა შესრულების დროს, მოსამართლეები სარგებლობენ დიპლომატიური პრივილეგიე-

ბითა და იმ პრივილეგიით, სტატუსის თანახმად, სასამართლო განიხილავს ყველა ამ საქმეს, რომელიც გადაეცემა მის სახელმწიფოებს, როგორც დავის მონაწილეების მსურ, და ყველა იმ საყისის, რომელიც სექციონურად არის გათვალისწინებული გაეროს წესდებაში ამ მოქმედ კონვენციებისა და ხელშეკრულებებში.

საერთაშორისო სრამბუმი (ლათ. servitus-ვალდებულება). კონვენცია, რომელიც განსაკუთრებით გაეროვლებზე იყო წარსულში, და რომლის თანახმადაც სახელმწიფოთა გარეკული უფლებები უცხო სახელმწიფოს მთელ გეროგორიამე ან მის ნაწილზე, ანა გარეკული ვალდებულებასი გეროგორიული სევერენისა და უცხო სახელმწიფოთა მსმარე განეკოვლად არის დაკავშირებული ამ გეროგორიისათვის იმ უქედად მისი კეთილშეობისა. სევერენის მეექვსის შემთხვევაში კი აღნიშნული ვალდებულებანი ახალ სევერენზე გადადის. გერმინი პრაქტიკულად სრამბუმი სახელმწიფოს უფლების შემზღობის მისი გეროგორის ნაწილზე უცხო სახელმწიფოს (ან სახელმწიფოთა) სასარგებლოდ სერვიტეტის ცნება საერთაშორისო სასამართლოში გადაიხილდა რომის საამართლიან, სადაც სერვიტეტში იგულისხმებოდა საკონტრების უფლების შემზღობა სხვა პარის სასარგებლოდ (მაგ., მუხობლის მიწის ნაკვეთზე გაეროს უფლება), რომელიც ძალაში რჩებოდა შესაკუთრის მექვსის შემთხვევაშიც (აღნიშნული ნორმა დღესაც იმოქმედებს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის თანახმად შიდა-სახელმწიფოებრივ სამართალში). XIX საუკუნის ბოლოს და XX საუკუნის დასაწყისში ფრანგულმა, ამერიკულმა და გერმანიულმა სამართლის დოქტორებმა ფაქტურად დაიწყეს საერთაშორისო სერვიტეტის ილეს დაწყებვა. სერვიტეტად ითვლებოდა გრანბიტის ნებისმიერი სახეობა, პორტების არქიდა, სეკლემენტები, დემილიტარიზებული და ნეიტრალური ზონები, უცხო სახელმწიფოთა საშუადრო ბაზები და სხვა. ყოფილი სსრკ-ის საერთაშორისო სამართლებრივი პრაქტიკა და ფიქტურა კაცეგორიულად უარყოფდა და პრივიტეტად ს.ს-ის ინსტიტეტს და აღნიშნულ, რომ იგი „სმირად დატრება პოლიტეკური ხასიათის და გამოიყოფა იპერიალისტური სახელმწიფოების მსურ საკუთარი ინტერესების უზრუნველსაყოფად და ხალხებისა და სახელმწიფოთა ინტერესების საშიანად.“ აღნიშნულ შემთხვევებს, სერვიტეტის ინსტიტეტის ბოროტად გამოყენებაში მართლაც სმირად აქონდა ადგილი და მისი შეუღებად ფართოდ გამოყენება მართლაც არ არის მიზანშეუბონი. რაც შეეხება საერთოდ სერვიტეტის ინსტიტეტის გაქვმებისა და უკუვლდებულოფას საერთაშორისო სამართალსა და საერთაშორისო ურათარობებში სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის, გრანბიტისა და კოპოერაციის დეკეანდელ დონეზე, ამან შეიძლება მსოლიოდ უარყოფითი შედეგული მოახდინოს სახელმწიფოთა ურათარობებზე.

საერთაშორისო სრამბუმი, ბუნებრივი საბლერ განსაყვლელები, რომლებიც ურამანეთთან დაკავშირებს ორ ღია ზღვას ან ღია და დახურულ ზღვებს და საერთაშორისო ნაოსნობისათვის გამოიყენება. ს.ს წარმოადგენს აუცილებელ, ზოგჯერ კი ერთად-

ერსა გზას სახელმწიფო საზღვარს აუ საპაირო კავშირებისა-
სთვის, რაც აღსატყობს მათ უღელს მნიშვნელობას საერთაშორ-
ისო ურთიერთობებში. საზღვარ საბარათის შესახებ 1982
კონვენციის მიღებამ ნაოსნობა სს-ში ძირითადად რეგუ-
ლირებული და ხანგრძლივი პრაქტიკის შედეგად დაჟინებული
და ჩვეულებითი სწრაფად. კონვენცია გერმანიის ფილი-
სა და შიდაგზაზე მონის შესახებ (1958) შეიცავს მსოფლიო იმ
ლებულებებს, რომლებიც ეხება საერთაშორისო ნაოსნობისა-
სთვის განსაკუთრებულ სრუტეებში უსივლითი გემების მშენი-
ლიანი ვაჟელის შექმნების დაუშვებლობას. *გაეროს საზღვარ
საოსნობის კონვენციის 1982* თანახმად, სს-ის საზღვარსა-
რევიის განსაზღვრა და მოკლებულია იმამ, საზღვარ სიერ-
ის რაობის ნაწილს ეკუთვნის ან რომელიც ნაწილს აქვს მიერებს
ეს სრუტე. კონვენცია გამოიყოფს შემდეგი სახის სრუტეებს: 1) სრ-
ოვილი გამოიყენება საერთაშორისო ნაოსნობისა-
სთვის ღია ნაწილს ან განსაკუთრებულ ეკონომიკურ
მოზისა და სხვა სახელმწიფოს გერმანიის გზებს შორის. აქ
გამოიყენება მშენილიანი ვაჟელის უფლება გერმანიის
ჩუქამი მშენილიანი ვაჟელისათვის დაშასაბათიებულ წესებ-
ის შესაბამისად; 2) სრუტე, რომელიც გამოიყენება საერთაშორ-
ისო ნაოსნობისათვის ღია მზის ნაწილს ან განსაკუთრებულ
ეკონომიკურ მოზისა და ღია მზის მთორე ნაწილს ან გან-
საკუთრებულ ეკონომიკურ მოზის მორის (გობრადგარის
სრუტე). აქ გამოიყენება საგრანტიკო გადასვლით, რაც წარ-
მოადგენს თავისუფალ ნაოსნობას და ურუნის განზოგადე-
ბას სრუტის ვაჟელთ შექმნებულს და სწრაფი გრანტიკის
მიმართ. გემები და საფრენი აპარატები გრანტიკული ვაჟელის
ღრის იქვედად საყოფელთად აღიარებულ საერთაშორისო
წესებს. ისინი ვალდებული არიან, დაყოფების გაერუმე ვაიარ-
ონ ან ვადაფორონს სრუტე, თავი შეიკავონ ძალისა და ძალის-
მიერი შექმარის გამოყენებისაგან სრუტის მოსაზღვრე
სახელმწიფოს სუვერენიტეტის, გერმანიის მთლიანობის ან
პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. სანაპირო
სახელმწიფოს შეუძლია დაადგინონ საზღვარი დერეფნები
და დაწესონ მოძრაობის გამყოფი სქემები სრუტეებში ნაოს-
ნობისათვის, თუ ეს აუცილებელია გემების უსაფრთხო ვაჟელ-
ისათვის. 3) სრუტე, რომლის შუა ნაწილში არის ღია მზის ან
განსაკუთრებული ეკონომიკური მოზის ზოლი, რომელიც ხელ-
საყრდელი ნაოსნობისათვის (მოზამბიკის სრუტე). აქ მოქმედებს
და მზისა და განსაკუთრებული ეკონომიკური მოზის მიღებ-
ლი ნაოსნობის საიეს უფლება. საეკოლოგიური საერთაშორისო
შეთანხმებებით განსაზღვრება იმ სრუტეების რევიში, რომ-
ლებით ვაჟის ვაჟიკება და სასეარაფიკელი მზისებში, კერ-
ძოდ, ეს არის ბალტიის მზისა და შუა მზის სრუტეების რე-
ვიში. ბალტიის სრუტეების (ზუნდი, დიდი და პატარა ბუღი)
საიარაღებრივი რევიის განსაზღვრავს კონვენციის გრატეა-
ტი (1857) და სამეფო დანგენილება (1976 – დანია), სადაც
ვაჟელის მნიშვნელობა საფარო გემების ნაოსნობის თავისუფ-
ლება, ხოლო სასმელო ხომალდების მიმართ დასაშვებია
გარეველი შემდეგების გამოყენება (ვაჟელის შესახებ წინას-
წარი შეგობინების მოხსენება). *შეი მზის სრუტეების რევი-
ში რეგულარულა მოტრეს კონვენციით (1936), რომლითაც*

ვაჟელის მნიშვნელობა გარეველი შემდეგები სასმელო
სომალდებისთვის და აღიარებულა ყველა ქვეყნის საფარო
გემების ნაოსნობის უფლება.

სამრთაშორისო ბერძნობა (ლათ. *inter* – შიშ, საინელე-
ბა), საერთაშორისო მასშტაბის საზოგადოებრივად საშინი
ქმელება. რაც იმზნად ისახავს იარაღის ძალით მოსახლეობის
ურთო უფების და მნიშვნის, ხანაშაშალო ადამიანების გა-
ნაღვერებას, არღვევს სახელმწიფოთა სწრაფად დილომა-
ტიურ ურთიერთობებს და ართლებს საერთაშორისო კონ-
ტაქტების განვიარებას. გერმანიის ცნება და სახეები პირ-
ველად განისაზღვრა ერთა ლევის მიერ შემუშავებულ კონვენ-
ციამ გერმანიის საიედიან აცილებების და დასჯის შესახებ
1937. მიუხედავად იმისა, რომ კონვენცია ძალში არ შესვლა,
ისინი ლებულა თანველად დედო გერმანიის ბრძოლაში
საერთაშორისო საზამშრომლობის ისეთ მიქმულ პრინციპებ-
სა და სწრაფს, როგორცაა დანაშაუთა დასჯის გარდაკეა-
ლობა, უნივერსალური იურიდიქცია, დანაშაუთის ვადაქვის
ვაღლებულა, შესახებ ისინი ინფორმაციის ვაჟელს და ა.შ. თან-
ამედროვე პერიოდში ჩამოყალიბდა გერმანიის წინააღმდეგ
ბრძოლის საერთაშორისო სისგება, რომელიც მოიყავს თან-
ამშრომლობის ვლობალურ და რევიონულ ღრნებ, ასევე
იმიზრე თანამშრომლობის ვლობალურ ღრნებუ ასეთი თან-
ამშრომლობა კონვენტირულად ვაჟელს ფარგლებში, მის საე-
კოლომიტულ დაწესებულებებში. მათი ვიდიო შეიქმნა და მო-
ქმედებს საერთაშორისო საზარულებრივ ბაზა, რომელიც
მოიყავს მსაულ რეგ უნივერსალურ შეთანხმებებს: გოკის კონ-
ვენცია საბავრო ხომალდზე ჩადენილ დანაშაულების და სხვა
არაკანონიერი აქტების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (1963);
პაავის კონვენცია საბავრო ხომალდების უკანონო ვადაქე-
ბასთან ბრძოლის შესახებ (1970); მონტევიდეოს კონვენცია უკანონო
აქტებთან ბრძოლის შესახებ, რომლებიც მიმართულია საზო-
ქალაქო ავიაციის უსაფრთხოების წინააღმდეგ (1971); საერთა-
შორისო კონვენცია შეველად ავავის წინააღმდეგ ბრძოლის
შესახებ (1979) და ა.შ. რევიონულ ღრნებუ თანამშრომლობის
საკითხები განისილება უთის, *ვერობის საჭქის, ვერობის კე-
შრის, აშერკულ სელმწიფოთა ორგანიზაციის* და სხვა ორ-
განიზაციების ფარგლებში. ამ სუეროში სახელმწიფოთა თან-
ამშრომლობის ძირითადი პრინციპია: გერმანიის ნებ-
სმიერი ფორმით გამოვლინების საყოფელთად დაგზობა, ს.ზ.
გამომწვევი მიზნების თაიედიან აცილებისათვის
ხელმწიფობა. განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იქნის სახელმწი-
ფოთა კორორიტიკული ძალისხეველ საერთაშორისო დამა-
ვლობის, რევიონული კონფლიქტებისა და კრიზისების თაიე-
დიან აცილების საქმეში. თანამშრომლობის პრინციპი მოიყავს
ისეთი კონკრეტულ მიმართებებს, როგორცაა სახელმწი-
ფოთა ურთიერთქმედება საერთაშორისო ორგანიზაციების და
შეთანხმებების ფარგლებში, ასალი ხელმწიფოებების შე-
შეშეება, პრაქტიკული მოიშების მიღება გერმანიის
აქვეთის, აგრეთვე ინფორმაციის ვაჟელისა და აუცილებულ
მოიშების კორორიტიკის იმზნა და ა.შ.

სამრთაშორისო ბრანტი (ლათ. *transitus* – ვადასველა, ვაჟელ),
რომელიც სახელმწიფოს სუვერენიტეტის ქვეშ მყოფი სასმე-
ლეთი, საზღვარი ან სასაერო გერმანიის ვადაქვეთის სხვა

სახელმწიფოს იმ ფიზიკურ პირთა, საგრანსპორტო საშუალებათა (სახლუაო, სახმელეთო ან საჰაერო) ან გვირგვინის გაეულა, რომელითაივისაც საგრანსპორტო სახელმწიფოს გერეგორიამებ გაეული ეზა არის მთალიანი მარშრუტის მხოლოდ ნაწილი და ეს მარშრუტი იწყება და მთაქრუება სხვა სახელმწიფოს გერეგორიამე. გრანსმიტი ხორციელდება დაინგერესებულ სახელმწიფოთა ორმხრივი ან მრავალმხრივი შეთანხმებების სახეებელე. შეთანხმებებში რეველირებელია გრანსმიტის განხორციელების წესი და პირობები, გათავისუფლებულია მარშრუტი, ესაფრთხოების პირობები, საგრანსმიტო სახელმწიფოს იურისდიქციის პირობები და სხე. საგრანსმიტო მოძრაობა თავისი უფლებდა საბაქო გადასახადებისა და მოსაკრებლებისაგან, ვარდა კონკრეტული მოსახერებებისთვის გაქული გადასახადისა. სახელმწიფოები ვალდებულნი არიან მიიღონ ზომები გეუსიკური შეზღუდვებისა და მოძრაობის შეზღუდვის თავიდან აქილებების მიზნით. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალში არ არსებობს იმპერატიული ნორმა არე გრანსმიტის თავისი უფლების, არე გრანსმიტე დაესაბუთებული უარის შესახებ. გამონაკლის წარმოადგენს ენეების 1958 სახლუო სამართლისა და გაეროს 1982 სახლუო სამართლის კონვენციები დაფიქსირებული ნორმა, რომელიც საეალდებულის ხდის მიდაკონტინენტური სახელმწიფოებისათვის მულაე გასასეულის (შესაბამისად გრანსმიტის) უზრუნველყოფის. საჰაერო გრანსმიტის ანუ სახელმწიფოს საჰაერო სივრცის გადაკევისის სამართლებრივ რეველირებას აზნორციელებს ჰიკეის 1944 კონვენცია, სახელმწიფოთაშორისო ორმხრივი შეთანხმებანი და სხვა. გრანსმიტის მრავალმხრივი რეველირების მავალითია ბარუსლიანის 1921 კონვენცია გრანსმიტის სტატუსისა და თავისი უფლების შესახებ. ს.ბ.-ის პრობლემა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსათვის, რომელმაც თავის სავარეურო პრიორიტეტად ევროპა-აზიის დერეფნის როლის შესრულება აირჩია. საქართველოსათვის უმნიშვნელოვანესია ნავთობისა და გაზის გრანსმიტი, თუმცა ასევე მნიშვნელოვანია გრანსმიტის სხვა მიმართულებებიც. შესაბამისად საქართველო დებს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს აღნიშნულ სფეროში და ქმნის სამართლებრივ ბაზას გრანსმიტისათვის საეყოქსო პირობების შექმნის მიზნით.

სამრთაშორისო ტრანსპორტი, გრანსმეგრე საერთაშორისო საჰაერო საპროტალში ნიშნავს იმ გერეგორიის მოსახლეობის ერთი სახელმწიფოს მოქალაქეობიდან მეორე სახელმწიფოს მოქალაქეობაში გადაცემას, რომელი გერეგორიამე შესაბამისად გადადის ერთი სახელმწიფოს კუთვნილებიდან მეორე სახელმწიფოს კუთვნილებაში (გერეგორიისა და მოსახლეობის მეორე სახელმწიფოს სრული სუვერენიტეტის ქვეშ გადაცემა). გრანსმეგრე რეველირდება და გათავისუფლებულია საერთაშორისო ხელშეკრულებში, რომელიც აუკილებლად უნდა ანუებდეს დაინგერესებულ მხარეს უფლებას, უარი განაცხადოს ასალ მოქალაქეობაზე და შეინარჩუნოს აღრინდელი მოქალაქეობა.

სამრთაშორისო ტრანსპორტი მოვიდ იზარსლავიამო ჩაღმნილ დანამავლობამთან დაკავშირებში, დაწესებულია 1993 წლის 26 მაისის ქ. პააკეიმი ვაეროს უშიშროების საჭის მიწერეოქორე იისი დამოქალაქეობაზე დაშმარე ორგანო იმ პირთა

სისხლისსამართლებრივი ღენისათვის, რომელმაც 1993 წლის 1 იანერიდან ყოლო ივერსლავიის გერეგორიამე დაარღვიეს 1994 წლის ენეების კონვენცია ომის დროს სამოქალაქო პირთა დაციის თაობაზე და პააკის 1907 წლის კონვენცია ომში ქიქეის წესების შესახებ. აგრეთვე აქიორების წინააღმდეგ ჩადენილ დანამავლობებისთვის. გრებუნალს სტატეკის შესაბამისად გააჩნია უპირატესობა ეროვნული სასამართლოების წინაშე, თუმცა მას არ შეუძლია ვასეეს განკარგულება დასაგმირების თაობაზე და არა აქის უფლება დაესწრებლად გამოიგანოს დანაჩენი. გრებუნალი შეედება ორი პლატისგან, რომლებშიც 4 წლის ვადით ვაეროს გენერალური ასაბლეა 3-3 მოსამართლე ირეგან, და სააბლეაციო ინსტანციისგან, რომელიც 5 წეერისგან შეედება. გრებუნალს ქეის 320 თანამშრომელი, ხოლო მისმა ბიჯეგმა 1996 40 მლნ ამერიკული ლოლარი შეაგანა. გრებუნალმა დაარსებიდან ბრალელები წაუყენა 54 სერბს, 17 ხორვაგს და 3 მუსლიმს. 17 პირი პაგეობაში იმყოფება. აღნიშნულია გათვალისწინებით, მისწავლის ბონილ სერბთა ლილერის რადლოვან, კარაჯიჩის და საზებლერი მეთაურის რადო მლადიჩის წინააღმდეგ წაქეებულ ბრალელებს, მათ მიერ ომის წესების და აქიორების წინაშე ჩადენილ დანამავლობებისა და კეემირებისთ.

სამრთაშორისო უშიშროებაში თეორიამ და მქენილება, რომელიც სწავლის და ასახავს საერთაშორისო ურთიერთობათა სისგებას, მის შემაღეულე ელემენტებს, ფაქტორებს, მამოსარებელ ძალებს, მის ცელიკებასა და ვანეითარების ს.შ.მ.-ის შესწავლას განსაკუთრებით; მნიშვნელოვანია საერთაშორისო არსებულ სახელმწიფოთა სავარეურო-პოლიტეკური ინტერესებისა და მიზნების, პოეტეციის, ძალითა თანადრობის, სავარეურო ურთიერთობებზე შეგავლენის შექენიშემის, საერთაშორისო კრიზისების მასახების, ვანეითარებისა და ვადეკრის შესწავლა. აღნიშნულია ვათვალისწინებით, ანუ ს.შ.მ.-ზე დაერდობით უნდა იქმნებოდეს სახელმწიფოს სავარეურო-პოლიტეკური ეკრის, სტრატეგეიისა და ტექტეის ძირითადი ხაზი.

სამრთაშორისო ურთიერთობებში. სახელმწიფოთა და სახელმწიფოთა სისგემებს შორის, სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტეკურ ძალებს, ორგანიზაციებსა და მომართების შორის ეკონომიკური, პოლიტეკური, ოლოგათეკური, სამართლებრივი, დიპლომატიური, საზებლერი და სხვა სახის კეემირებისა და ურთიერთობების ერთობლიობა. ს.შ.-ში მთავარ როლს სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობები ასრულებს.

სამრთაშორისო უშიშროება. საერთაშორისო ურთიერთობების მდგომარეობა, რომელიც ვამორეცხავს საყოველთაო მშენილობის დარეკვის ან ს.შ.-თვის საფრთხის შექმნას ნებისძირი ფორმით. საერთაშორისო სამართალში არსებობს ს.შ.-ის უზრუნველყოფის კონკრეტული საშუალებები. ეს არის სამართლებრივი ან სხევაგარი მეთოდების ერთობლიობა, რომელიც მიმართულია მუეალიბის შენარეუნებისა და შეინარღებული კონვენციების თაივლიან აქილებასკენ და რომელსაც სახელმწიფოები იქენიუნენ ინლივალურად ან კოლექტურად.

ეს მიუთითებს დაეყრის გადაწყვეტი მშვიდობიანი საშუალებებით განიარაღება, კოლექტიური უშიშროება, იალ.კეული გერაცორიების სეიგრალობა და ლქილოგაროზა და ა.შ., რომლებიც რეკლამენტორებულა ილმუერებებით და რეკლამება საერთაშორისო საპროდის პრინციპების და სორმების საუქუქველ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სასულწყოითა კოლექტიური უშიშროების სისტემის შექმნას ცივიერსალურ და რევიონულ დონეზე საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის, აგრეთვე აქტების თავიდან აცილებისა და ჩახშობის მიზნით. კოლექტიური უშიშროება მოითვებს მუქელ ელემენტებს: 1. თანაქდროვე საერთაშორისო საპროდისის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპები, რომელთა შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ძალის და ძალისმიერი შუქარის გამოყენებლობა, გრეგორიული მსილდინობა, შიდა საქმეებში ჩაურევლობა; 2. კოლექტიური რიშები აგრეთვე აქტების თავიდან აცილებისათვის; 3. კოლექტიური შიშობი შეიარაღების შეზღუდვისა და შემკირებისათვის სრულ განიარაღებამდე. კოლექტიური უშიშროების უნივერსალურა სისტემა ემყარება გაეროს წესების სორმებს და ითვალისწინებს სახელწყოითა მოქმედებას ამ ორგანიზაციის გადაწყვეტილების შესაბამისად, რომლის ძირითადი ამოცანაა მოსაქეალი თაობისათვის ომის უბედურების თავიდან აცილება. გაეროს წესლებში ვითვალისწინებული კოლექტიური ლარისსიბიების სისტემა მოიცავს შემდეგ შიშობს: ძალის ან ძალისმიერი შუქარის გამოყენების აკრძალვის სახელწყოითაშორის ურთიერთობებში, საერთაშორისო დევების მშვიდობიანი გადაწყვეტის საშუალებების, უშიშროების რევიონული ორგანიზაციების და მოყენებას, გასწარალება, ლარობით ლარისსიბიების მშვიდობის და დღეების ალექციისათვის, უშიშროების იქულებით შიშობს შეიარაღებული ძალების გამოყენების გარეშე და მათი გამოყენებით. საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების მხარდაჭერა ემყარება საერთაშორისო საპროდისის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და სორმების ბაზას და სორცილებება გაეროს გენერალური ასამბლეისა და უშიშროების საბჭოს შიერ, რომელთა კომპეტენცია ამ სუეროში მკვირდარის გამჭერული. გენერალურ ასამბლეას შეუძლია განიხილოს საერთაშორისო მშვიდობის და უშიშროების დაცვასთან დაკემირებული რებისმიერი საკასის, მათ შორის თანაშორისობის საერთო პრინციპები ამ სუეროში და გამოსტეს რეკომენდაციები. უშიშროების საბჭოს ეკისრება ძირითად პასუხისმგებლობა საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დაცვის საქმეში. იგი არის გაეროს ერთადერთი ორგანი, რომელსაც უფლება აქვს განახორციელოს პრევენციული ან იქულებითი მოქმედება გაეროს სახელით, ორგანიზაციის წიერი ქვეყნების გაერთიანებული შეიარაღებული ძალების გამოყენების ჩათვლით. გაეროს ფარგლებში მსიებული რიგი ლოქმენტები ამ სუეროში გაეროს შექმნილ მის ეფექტიურობის აძალებისა და სამართლებრივი საუქმელების განმტყიების მიზნით, მათ შორის, დავებისა და სიგეაციების თავიდან აცილების შესახებ, რომლებშიც შეიძლება სარეოზე შექმნან საერთაშორისო მშვიდობას და უშიშროებას. კოლექტიური უშიშროების რევიონული სისტემა წარმოადგე-

ნილია შეთანხმებისა და ორგანიზაციების სახით, რომლებიც უშიშროებულს უშიშროებას იალ.კეულ კონგინენტებსა და რევიონებში. რევიონული ორგანიზაციების კომპეტენციას, პირველ რიგში, მიეკუთვნება მათი წევრების შორის დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტის უშიშროების უშიშროების წესების შესაბამისად. ორგანიზაციის წევრებსა ეყელა დონე უნდა იმართოს ადვილობრივი დავების მშვიდობიანი გადაწყვეტისათვის მათი უშიშროების საბჭოთი გადაცემამდე. რომელსაც, თავის მხრივ, საბჭოების შემსუბუქება შეუძლია გამოეყენოს რევიონული ორგანიზაციები იქულებითი შიშობის გასწორცილებისათვის. ეეროში კოლექტიური უშიშროების სისტემას სათავე დაუდო ეეროსი უშიშროების და თანაშორისობის საბჭომ. პელსიტის დასკენითი აქტი 1975 შეიქმნა სახელწყოითა თანაშორისობის პრინციპების ერთობლიობას, კონკრეტულ შიშობს განიარაღების სუეროში. პრევიქტულ ლარისსიბების ეეროული უშიშროების უშიშროების უშიშროების დასკენითი აქტი არ ითვალისწინებს იქულებითი შიშობის გამოყენებას. კოლექტიური უშიშროების შესახებ ლეკულებს შეიქვს ასევე ისეთი რევიონული ორგანიზაციების წესლებები, როგორცაა არაბული სახელწყოითა ლეკა, აურკული ერთიანობის ორგანიზაცია, ამერიკული სახელწყოითა ორგანიზაცია და ა.შ.

საერთაშორისო ფინანსური კორპორაცია (ს.შ.პ. International Finance Corporation - IFC), საერთაშორისო სასაეროაბათორისი ორგანიზაცია. გაეროსიანებული ერების ორგანიზაციის საკეიბიბეული დაწესებულება. შეიქმნა 1956 რეკონსტრუქციისა და განვიარების საერთაშორისო ბანკის მხარეულითა საბჭოს გადაწყვეტილებით. ს.შ.პ-ის წევრები შეიძლება იყენენ მხოლოდ მსოული ბანკის მონაწილეები. ს.შ.პ-ის მიზანია წევრი ქვეყნების ეკონომიკური განვიარებისათვის აღმეწევა ეეროს საწარმოების დაეინოების გზით, ასევე სამეწარმო სუეროში ეეროს კაიბიბალის დაზარლებისათვის ხელმეწეობა. ს.შ.პ-ში მმართველობისა და ექსისკროს სისტემა რეკონსტრუქციისა და განვიარების ბანკში არსებულის ანალოგიური. ს.შ.პ-ის პრევიგენება და რევიქტიურო წარმოადგენენ ბანკის შესაბამისი თანამდებობის პირები, მმართველთა საბჭოს წევრებს — ბანკის მმართველთა საბჭოს წარმომადგენლები იმ ქვეყნებიდან, რომლებიც ითვალისწინებულა ს.შ.პ-ში შელან. ს.შ.პ-ის მგაბინა ეანიგტინია.

საერთაშორისო წითელი ჯარბი (International Red Cross). წითელი ჯერის ნაციონალური ორგანიზაციების, წითელი ჯერის საერთაშორისო კომიტეტის და წითელი ჯერის საზოგადოებათა ლიგის გაერთიანება. ს.შ.პ-ში გაერთიანებული ორგანიზაციების მიზანია დპროლების, ავამყოფებისა და სახელური გვეყების დასწარება შეიარაღებული კონფლიქტებისა და სტიქური უბედურების დროს. წესდების თანამსადა, ს.შ.პ-ის უმაღლესი ორგანოა კონფერენცია, რომელიც გარდება 4 წელიწადში ერთხელ და რომელშიც მონაწილეობენ წითელი ჯერის ნაციონალური ორგანიზაციები, წითელი ჯერის საერთაშორისო კომიტეტი და წითელი ჯერის საზოგადოებათა ლიგა. ასევე ომის მსხერაღა დავის შესახებ ექსევის კონფერენცია (1949) წერი სახელწყოებით, კონფერენციების შორის ორგანიზაციებს ხელმძღვანელობს მუდმივიმოქმედი კომისია 9 წერის შე-

მადღეწილობით (5 წევრის ირჩევს კონსერვაცია, 2-ს ნიშნავს წითელი ჯერის სამოგალობათა ლეგა. 2-ს – წითელი ჯერის საერთაშორისო კომიტეტი).

საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს შორის მიღწეული ამ კარად გამოხატული შეთანხმება, რომელიც არეკვლივებს მათ შორის წარმოშობილი ერთიანობების პილიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ, სამეცნიერო-ტექნიკურ თუ სხვა სფეროებს გარკვეული უფლებებისა და ვალდებულებების შექმნის გზით და საერთაშორისო სამართლის ძირითად წყაროს წარმოადგენს. ვენის საერთაშორისო სახელმწიკრლები სამართლის შესახებ კონვენციის თანახმად (1969) სხ. არის სახელმწიკოების და საერთაშორისო სამართლის სხვა სუბიექტებს შორის წერილობითი ყორმით დადებული და საერთაშორისო სამართლით რეგულირებული შეთანხმება, განკუთვნილია იმისა, შეღის იგი უნა, იარ თუ რაინდენამე ერთმანეთისა და დაემორბეულ დოკუმენტში და განკუთვნილად მისი კონკრეტული სახელწოდებისა. სხის დადების, მოქმედებისა და შეწყვეტის სფეროში წარმოშობილ ერთიანობებს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს შორის არეკვლივებს საერთაშორისო სახელმწიკრლები სამართალი რაკიკული საერთაშორისო სამართლის დამოკიდებული დარგი, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში საერთაშორისო სახელმწიკრლები სამართლის ერთადერთი წყარო იყო ჩვეულებები, გაეროს შექმნის შემდეგ მის ფარგლებში არსებულსა საერთაშორისო სამართლის კომისიამ შეიმუშავა შესახებისი პროექტი და გაეროს ეკითხი მოწვეულ კონვენციებში მიიღეს ვენის კონვენციის საერთაშორისო სახელმწიკრლები სამართლის შესახებ 1969, რომელიც ძალაში შევიდა 1980 და ესეხა სახელმწიკოების შორის დადებულ ხელმწიკრლებებს. სხ-ის მხარეები არიან მსოლიდ მასში მონაწილე მხარეები, ვენის კონვენციის 34-ე მუხლი ავალიებს საერთოელათად ცნობილ ფორმულას – ხელმწიკრლებს არ ქმნის შესამე სახელმწიკოსათვის უფლება-მოვალეობებს მისი თანხმების გარეშე და ჩამოთვლის თანხმობის გამოსატვის შემდეგ სამ ეალეობებს: ხელმოწერა, დოკუმენტების გაცეცა, რატიფიკაცია, მიღება, დამტკიცება და შეერთება. ეს სია აშომწერავი არ არის და საერთაშორისო პრაქტიკაში სხვა სახეები შეიძლება წარმოშობს. მხარეთა რაკიკონობის მიხედვით არსებობს ორმხრივი და მრავალმხრივი ხელმწიკრლებები: ორმხრივია ხელმწიკრლები, რომლის მონაწილეა ორი სახელმწიკო ან, ერთი მხრით, – ერთი, ხოლო, მეორე მხრით – რამოლიდნიმე სახელმწიკო (მაგ. სამავი ხელმწიკრლები, 1947). თანამედროვე ეტაპზე განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მრავალმხრივ ხელმწიკრლებებს, რომლებიც არეკვლივებს სახელმწიკოსთა შორის სამოგალობის ინტერესებში წარმოშობილი ერთიანობებს და რომელიცა ეფუქტურობის განაპირობებს ყველა სახელმწიკოსის მონაწილეობის უფლების განმტკიცება ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე და ასეთი ხელმწიკრლების რეალური უნივერსალურობის უზრუნველყოფა. არსებობს სხ-ის განსხვავებული სახელმწიკრლები – გრატიტატი, პაქტი, კონვენციისა და ა.შ., თქუიხ ისინი არ განსხვავდება ერთმანეთისგან ორიოდული ძალის თვალსაზრისით და ნებისმიერი დასახელების შეთანხმება წარმოადგენს ხელმწიკრლებსა და წარმოშობს უფალ-მოვალეობებს მს-

არეთათვის. ვენის კონვენციის თანახმად, ხელმწიკრლები მათილია, თუ ქმნადადლეკება საერთაშორისო სამართალს, მისი იმპერატიული ნორმებს *ius cogens*, არეკვებს სახელმწიკოსთა თანასწორობის პრინციპს, თუ იგი დადებულია სახელმწიკოსის წარმოადგენლის მიმართი ძალის ან ძალისმიერი მქეპრის, მოტყუების, მისციღის გზით და ა.შ.

საერთაშორისო ხელშეკრულების განმარტება, საერთაშორისო ხელმწიკრლები ხელშეკრულები აზრისა და მინარტის დადგენა მისი პირობების სრული და ჩუტი რეალიზაციის მიმართ. სხ.მ. ეყარება გარკვეული პრინციპების ერთობლიობას, რომელთაც საეალეებელი ხასიათი აქვს და რომელიცა ნაწილი განმტკიცებდა ვენის კონვენციის საერთაშორისო სახელმწიკრლები სამართლის შესახებ (1969). ხოლო ნაწილი ჩვეულებით-სამართლებრივ ხასიათის ატარებს, მათ შორის გარსაკუთრებით მნიშვნელოვანთა განმარტების აუცილებელია ნისაბამისობა საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებთან და კეთილსინდისიერი განმარტება. სხ.მ. ხორციელდება: ხელმწიკრლების რომელიმე მხარის მიერ და ასეთი განმარტებას ძალა აქვს მხოლოდ ამ მხარისათვის ხელმწიკრლებების მხარეთა მიერ ერთიანობით განმარტების საუქელებზე. ასეთი განმარტება ავთენტიკურია და საეალეებელია მხარეთათვის; საერთაშორისო ორგანიზების მიერ, რომლებიც ამ მზნით შეუძლება მოხსენიებულ იყენებ ხელმწიკრლებში. სხ.მ-ის სახელებია: 1) განმარტელი, რაკ ეყარება ხელმწიკრლების გეკსტის ანალიზს ეტიმოლოგიის, ლექსიკის, სინტაქსისა და სტილის თვალსაზრისით; 2) ლოკუკრი, რაკ წარმოადგენს ხელმწიკრლების დებულებათა ანალიზს ლოკოკი კანონებისა და წესების გამოყენებით; 3) სისტემური, ე.ი. კონკრეტული ნორმების ანალიზი სხვა დებულებებთან. აუცილებლობის შემთხვევაში – სხვა ხელმწიკრლებებთან და მოქმედი ხელმწიკრლების მონაწილე მხარეთა შორის მსიქილ საერთაშორისო სამართლის ნორმებთან ერთიანობის განმარტების საუქელებზე; 4) ისტორიული, რაკ თვალსაზრისით ხელმწიკრლების დებულებათა განალობებს ხელმწიკრლების დადების მომენტში არსებულ კონკრეტულ ისტორიულ პირობებთან დაკავშირებით; 5) ჩვეულებრივი, რაკ სიმნაგის ხელმწიკრლების კონკრეტული ნორმის ძრის დადგენას კონგრაგენტების (ან რომლებიც მათგანის) პრაქტიკული მოქმედებების საუქელებზე, რაკ ადასტურებს გარკვეული აზრით ხელმწიკრლების სორმის დააზრებას.

საერთაშორისო ხელშეკრულების რეაბილიტაცია, საერთაშორისო ხელმწიკრლების შეგანა საერთაშორისო სასაერობო ორგანიზაციების მიერ წარმოებულ საეკოლოკრ ნესხაში. *მეორე მსოლილი თანხმებ* ხელმწიკრლებათა რეგისტრაციის ახორციელება ერთა ლეგის საძლეურ. გაეროს შექმნის შემდეგ ორგანიზაციის წევრი სახელმწიკოები, გაეროს წესდების 102-ე მუხლის თანახმად, ვალდებულნი არიან რეგისტრაციამე გადაგრონ ყველა ხელმწიკრლება *გაეროს სამსტენში* თუ ხელმწიკრლები არ არის რეგისტრირებული, მხარეებს უფლება არა აქვს დაეყაროს ხელმწიკრლების დებულებებს გაერო

ოს რომელიმე ორგანოში. ამასთან, რევისგრაფია არ შემოქმედებს ხელშეკრულების იურიდიულ ძალაზე, იგი რევისგრაფიის გარეშე სავალდებულო მხარეთათვის. გაეროში რევისგრაფიული ხელშეკრულებები ქვეყნდება საქცალკურ კრებულში (United Nations Treaty Series – UNTS), რაც მიზნად ისახავს საერთაშორისო სამოგადოების ინფორმირებას ხელშეკრულების დადების შესახებ. გაეროს სამდივნოს გარდა ს.ხ.რ-ს აგარბუნ სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორებიცაა სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია, ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტო და ა.შ. ვინის, კონვენციის თანახმად საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ (1969), ხელშეკრულება, რომელიც რევისგრაფიულ საერთაშორისო ორგანიზაციამ, ექვემდებარება სავალდებულო რევისგრაფიას გაეროს სამდივნოში.

„სამართო ბაზარი“, იხ. *ვეროსის კავშირი*.

საშაქრო და საბაღასახალო ხელშეკრულებებში, საერთაშორისო ეკონომიკური ხელშეკრულებების ნაირსახეობა, რომლებიც არეგულირებს იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს შორის საგარეო-საეჭვრო და საბაგარიშწორებო ურთიერთობებს. საეჭვრო და საგადასახადო ხელშეკრულებები ასახავს მის მონაწილე საგარეო-საეჭვრო პოლიტიკის პრინციულ დებულებებს და როგორც წესი, ითვალისწინებს, უზარაგს ხელშეწყობას რეჟიმის მინიჭებას საბაგარიშწორებო მიმართობაში, ასევე ორმხრივ ვაჭრობასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებში. ორმხრივ ანგარიშსწორების საერთო პირობები, რომლებიც ქვეყნებს შორის საგარეო-ეკონომიკური კავშირებიდან გამომდინარეობს, რეგულირდება საგადასახადო ხელშეკრულებებით, რომლის ერთ-ერთ სახეობას წარმოადგენს *კლავრისული შეთანხმება*.

საშინაგო ბარათი. გამოიყენება საოქმო დიპლომატიურ პრაქტიკაში მთავრობის წარმომადგენლებთან, დიპლომატებთან, საქმიან წრეებთან და საზოგადოებრიობის წარმომადგენლებთან კონტაქტების დასამყარების მიზნით. ს.ხ-ზე იბეჭდება სახელი, გვარი და თანამდებობა. მიღებულია ს.ხ-ის გაგზავნა ან პირადად გადაცემა. თუ ს.ხ-ის მფლობელი თავად ცივებს მას, გადაიკეცება მისი მარჯვენა მხარე მთლიანად. საერთაშორისო პრაქტიკაში არსებობს სიმბოლოები, რომლებიც გამოსატყობს ს.ხ-ის მფლობელის დაბოკიდებულებას იმ პირის მიმართ, უსაქ იგი ეგზავნება, შედეგშილი ლაინური ანაწილი და იწერება ს.ხ-ის მარჯვენა ქვედა მხარეზე (P.F. – მილოცვა (pour féliciter), P.R. – მადლობის გადასად (pour remercier), P.C. – თანაგრძნობა მწუხარებაში (pour condoléance), P.F.N.A. – ახალი წლის მილოცვა (pour féliciter Nouvel An), P.P. – დასწრებლად გაცნობა (pour présenter), P.P.C. – გამოთხოვება გამგზავრების წის, თუ პირადი გამოთხოვება არ ხერხდება (pour prendre conde). ს.ხ-ზე შეიძლება იყოს წარწერები შესაძე პირში: „გილოცავს ეროვნულ დღესასწაულს“, „გილოცავს ახალ წელს“, „მადლობას გისდის ყურადღებისათვის“, „მადლობას გისდის მილოციისათვის“. შეიძლება იყოს სხვა წარწერაც კონკრეტულ

შემთხვევასთან დაკავშირებით. არ არსებობს ს.ხ-ის საყოველთაოდ დადგენილი ზომა, მაგრამ ყველაზე უფრო გავრცელებულია 90x50მმ ზომის ს.ხ. შამაკეებისათვის და 80x40მმ ზომისა – ქალებისათვის. ს.ხ. უკსო ენაზე იბეჭდება.

საშაქრო ხელშეკრულება იხ. *სამშედილობ (საშაქო) ხელშეკრულებები*.

საშქონში სირველი დიპლომატიის ქე (1860-1927), რუსეთის სასულწო მოღვაწე, დიპლომატი. 1883-დან იქმნა რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში. იყო დიპლომატიის რუსეთის სახელის მდივანი, მრჩეველი, აშ-ში – რუსეთის სახელის მრჩეველი, ვატიკანში – რუსეთის დიპლომატიური წარმომადგენელი. 1909 წლის ივნისში დაინიშნა რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის აშხანადა, სოლო 1910 წლის ნოემბერში – მინისტრად. 1910 აწარმოებდა მოლაპარაკებებს გერმანიასთან, რის შედეგადაც დაილო *ოგსდაშის შეთანხმება 1911*. 1913 წლის იანვარში დაინიშნა სახელმწიფო საბჭოს წევრად. *იოველი მსოფლიო ომის* წინ ცდილობდა *ანტანტის* განმტკიცებას და მისი კავშირის გადმოკრებას რუსეთთან. 1914 წლის ივნის-ივლისში აესტრა-უნგრეთ-სერბიის კონფლიქტის დროს ცდილობდა, რომ რუსეთს, დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს კოლექტიურად ემოქმედებინათ ანგარა-უნგრეთს, რათა მას უკან წავიღო ულტიმატუმი. იმავე დროს აიძულებდა სერბიას, წასულიყო კომპრომისზე, რათა თავიდან აეცილებინა შეიარაღებული შეტაკება. ის ხელდაცდა ომის გარდაუვალობას და აიძულა *ნიკოლოზ II* 30.VII.1914 გამოეცა ბრძანებულმა საყოველთაო მიზობლიობის შესახებ. 1914-16 ინგლისთან და საფრანგეთთან აწარმოებდა მოლაპარაკებებს ომის ერთობლივი წარმოებისა და ომის შემდგომი საშაქო პირობების შესახებ. აქტიურად მონაწილეობდა *ინგლის-საფრანგეთ-რუსეთის 1915 შეთანხმების* მომზადებაში, რომელიც ითვალისწინებდა რუსეთისათვის შაქი მდენის სრუტეების გადაცემას. 1916 წლის ნოემბერში გადაცა მინისტრის თანამდებობიდან, რადგან არ ეთანხმებოდა შეუსისა და მისი კამაროლის მისწრაფებას გერმანიასთან სეპარატული შაქის დადების შესახებ. 1917 წლის იანვარში დაინიშნა რუსეთის ულადი დიდ ბრიტანეთში, მაგრამ რევოლუციის დაწყების გამო ვერ დიკავა ეს თანამდებობა. რუსეთში სამოქალაქო ომის დროს შედიოდა კოლხისა და ესტონის თეთრგვარლიულ მთავრობებში, იყო მათი წარმომადგენელი *პარიზის საშაქო (სამშედილობ) კონფერენციაზე 1919-20*, გარდაიქვალა ემიგრაციაში.

საშქრო ბლოკად (საერთაშორისო-სამართლებრივი რეგულირება), ბლოკირებული სახელმწიფოს პორტების, მთელი სანაპიროს ან მისი რომელიმე ნაწილის იმლაგაცია მდენის შეუჭობით მისი საგარეო კავშირების აღკვეთის და ბლოკირებული რაიონის ფარგლებს გარეთ ფლოგის გასვლის შეუძლებლობის მიზნით. ს.ხ-ის წესები მოქმედებდა *ლიზინის დეკლარაციაში 1909* (საწლილი ომის საშაროლის შესახებ), რომელიც ომის კანონებისა და ჩვეულების სფეროების მსომეწილავს საერთაშორისო-სამართლებრივ დოქტრინაზე ითვლება. დეკლარაციის თანახმად, ს.ხ. გამოიყენება მხოლოდ მოწინააღმდეგის პორტებისა და სანაპიროს მიმართ და არ უნდა დაბარკოლოს მოძრაობა ნეიტრალი რორტებისაკენ. ს.ხ. შესასრულე-

ბლად სავალებულოა, თუ ამის შესახებ გამოცხადებულია სათანადო წესით (მითითებულია დაწყების დრო, გეოგრაფიული საზღვრები, ხლო, კირბეზი პორტგობიდან ნეიგრალებური გემების გასვლის ვალები და ა.შ.). სპ-ის ტანხმან დარღვევა იწვევს გემისა და მისი გვირგვინის კონფისკაციას. ნებისმიერი ხლო, კადის და, მათი შორის, სპ-ის კანონიერების კრიტერიუმებია საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპები და ნორმები, გაეროს წესდების 42-ე და 51-ე მუხლების თანახმად. სპ. მართლმშობიერა მხოლოდ იმ შემთხვევაში: გაეროს უშიშროების საბჭოს გადაწყვეტილებით საერთაშორისო უშიშროებისა და უშიშროების აღდგენის ან დაცვის და სასელმწიფოთა მიერ ინიციატივადღვირ ან კოლექტიური თავდაცვის უფლების გასოყენების დროს. ყველა სხვა შემთხვევაში ზოგად და არამართლმშობიერა და განხილვება როგორც აგრესიის აქტი.

საზღვარ და საპარერ საზღვრთაშ, იხ. საპარერ საზღვრთაშ და საერთაშორისო საზღვარი საზღვრთაშ.

საზღვარ (შშ) (საერთაშორისო სამართლებრივი რეგულაციება), სასხვდრო-საზღვარი ოპერაციების ერთობლიობა, რომელსაც მიმართავენ შეიარაღებული კონფლიქტის მდგომარეობაში მყოფი მხარეები. ს.წ.-ის კანონები და ჩვეულებები განმკიცებულია საუკიდარ სახელმკერდობა აქტებში, რომელთა შორის ძირითადია: პარიზის დეკლარაცია ს.წ.-ის შესახებ (1856), პაღის კონვენციები (1899 და 1907), ლონდონის დეკლარაცია საზღვარი ომის შესახებ (1949), მისი დამატებითი ოქმი (1977) და ა.შ. ს.წ.-ის კანონებისა და ჩვეულებების თანახმად, სასხვდრო-საზღვარი ოპერაციები შეიძლება განხორციელდეს მეომარი მხარეების მხოლოდ სასხვდრო-საზღვარი ძალებით და მხოლოდ ს.წ.-ის თუატრის უარგლებში, რაც მოითვას ღია მდგას, მეომარი სახელმწიფოების გერეგიროდ და შიდა წყლებს და საპარერ სიერეს მათ თაგზე. ს.წ.-ის თუატრში არ შედის ნეიტრალური სახელმწიფოების შიდა გერეგირთაშ წყლები, ასევე სრუტეები, რომლებიც გამოიყენება საერთაშორისო ნაოსნობისათვის, საერთაშორისო არსები და მდინარეები. მათში არ შეიძლება გაერეკლდეს საზღვარი ზლიკადა. აქრძალვია და უიუელი პორტების, ქალაქების, დასახლებების სასხვდრო-საზღვარი ძალებით დაბომბება, თუქსა ეს აქრძალვია არ ერეულდება სასხვდრო გაიგერებებზე. საწყობებსა და სხვა ობიექტებზე, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მოწინააღმდეგის ფლოტის არ არმის საჭირებისათვის. ვენციის კონვენციის (1949) დაბეღებათა შესაბამისად, საზღვარი ომის შედეგად დაჭრილები და ავადმყოფები სარგებლობენ დაცივითა და მორეკლდობით. ნეიტრალური სახელმწიფოების საეპარო გემები სარგებლობენ ხელმეყუნებლობით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი განძრან ართუენენ ზლიკას ან გადააქვით სასხვდრო კონგრძანდა. ნეიტრალური გემები, რომლებსაც სასხვდრო კონგრძანდა გადააქვით, შეიძლება დაკავებულ იქნეს მოწინააღმდეგის მიერ და ე.წ. საპარერ სასამართლოს დაწყვეცილებით მის საკურეებში გადავიდეს (იხ. ნეიტრალური გერეგირთაშ პრინციპი). არ დაიშვება თემსაჭერი გემების, საკაბოგაციო ნაოსნობის გემების, სამეცნიერო, რელიგიური ან ფილანთროპიული დაეგებათა შემსრულებელი გემების დაკავება და სხვადგება.

საზღვარ სათარგმნარერ კანონის საერთაშორისო ორგანიზაცია (International Maritime Satellite Organization INMARSAT), საერთაშორისო საშთერობათაშორისო ორგანიზაცია, შექმნილი ლონდონის ხელშეკრული კონვენციის (1976) საფუძველზე, რომელიც ძალში შევიდა 16.VII.1979; ორგანიზაციის მიზანია დაიწყო სახელმწიფო ორგანიზაციის მიზანია ე.წ. კოსმოსური სიგნალების უმრეკველიყოფა, რაც აუცილებელია საზღვარი კემირის გაუმჯობესებისათვის ზღვაში ადამიანის სიცოცხლის დაუცვის სისყემის, ხომალდების საქმიანობის და მათი მართვის ეფექტურობის ამაღლების, საზღვარი საზღვარეობრივი კორესპონდენციების ინტერეების. ორგანიზაციის გეგმურული და ფინანსური საქმიანობები რეგულაციები, კოსმოსისათვის ერთად ხელმწიფი საუქსალადაციო შეთანხმებებით. სს.ს.წ.-ის უმაღლესი ორგანოა ასამბლეა, რომელსაც იწვევენ 2 წელიწადში ერთხელ, ფუნქციონირებს ასევე საბჭო და ლრეკტორატი. საბჭოს შემადგენლობაში შედის საუქსალადაციო შეთანხმებების 22 მონაწილის წარმომადგენლები, 18 სახელმწიფო, რომელთაც ორგანიზაციის ბიუჯეტი შეიგანეს ყველაზე დიდი ფინანსური შენაგანი, და 4 სახელმწიფო, რომელსაც ორგანიზაციის ასამბლეა სასამართლო გერეგიროდ წარმომადგენლების საუქსებზე. საბჭოს გადაწყვეტილება მიიღება ე.წ. „აწროლი“ მის მიყემის პრინციპით (ათითუელი მინაწილის სიქების რაოდენობა შეგანდო თანხის პროპორციულად). ორგანიზაციის ადგილსამყოფელია ლონდონი.

საზღვარბარბრთის მკვანებათა მემორანდუმ და კულტურა - შრთარბარბრთის საპარერსაზღვარი საზღვარებში, ნებაყოფლობითი საზღვარეობრივი ორგანიზაცია, დაარსდა 1946. საზღვარეობის პრეზიდენტის თავმჯდომარეა რამან ლომინასე. საზღვარეობის მიზანია საზღვარეობის მოქალაქეებს გააცნოს უცხოეთის ქვეყნების ხალხისა ყოფა-ცხოვრება, კულტურა, ლიტერატურა, ისტორია. საზღვარეობა აგარება სხვადასხვა სახის ღონისძიებებს, რათა საზღვარეობრივი ქვეყნების ხალხებს გააცნოს ქართველი ხალხის ისტორია, ლიტერატურა, კულტურა და ყოფა-ცხოვრება. საზღვარეობის კემირი აქვს საზღვარეობრივი მმ-მე ქვეყნასანას.

საზღვრის რაზმარბაზი, მოსაზღვრე სახელმწიფოების მიერ სახელმწიფო საზღვრის დემარკირებული ზოლის ერთობლივი შემოწმება, აუცილებლობის შემთხვევაში, ადგილზე აღდგენა მათ შორის არსებული შეთანხმების საფუძველზე. სასახლერი ხელშეკრულებები, ჩვეულებრივი, შეიქვას დაბეღებებს, რომელთა თანხმად, საზღვრე სახელმწიფოები ვალდებული არიან განხორციელონ რეგულაციები ან საზღვრის ზოლის შემოწმება გარკვეული პერიოდებით, რაც განსაკუთრებით უხება საზღვრის სამწიფო მონაკვეთებს (სასახლერი მონაკვეთი). რეგულაციების თანახმად, საზღვრე სახელმწიფოები ვალდებული შედგენს საუქსალური კომისიების მიერ, რომლებიც, როგორც წესი, ექვემდებარება დამკვეთების მხარეთა კანონმდებლობის შესაბამისად და ძალში შედის მათი დამკვეთების შესახებ უწყებათა ვალები, შემოღება.

საქართველოს ელემენტარული საერთაშორისო ორგანიზაცია (ინტელსატი) (International Telecommunications Satellite Organization - INTELSAT), საერთაშორისო დროებითი ორგანიზაცია: შეიქმნა 1964 19 სახელმწიფოს წინამორბედულად შერეო, რომლებმაც ემიგრაციის ხელი მოაწერეს წინასწარ შეთანხმებას სათანამდებარო ელექტროკომუნიკაციების საერთაშორისო კონსორციუმის შექმნის შესახებ. ორგანიზაციის მიზანია სათანამდებარო ელექტროკომუნიკაციის კომერციული სისტემების დარღვევა. შექმნა, ექსპლუატაცია და გეგმიური მომსახურება. მუდმივ შეთანხმებებს - სათანამდებარო საერთაშორისო და საექსპლუატაციო - ხელი მოაწერეს ვაშინგტონში 20.VIII.1971, ასევე შეიქმნა 12.II.1973. პირველი შეთანხმება, რომლის ძაზრეუბები არიან ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოები, შეიცავს პირთა და დებულებებს ორგანიზაციის ფუნქციონირების შესახებ, ხოლო მეორე შეთანხმება, რომლის ძაზრეუბები არიან წევრი სახელმწიფოები ან მათ მიერ დანიშნული კავშირგაბმულების შესაბამისი დაწესებულებები, არეგულირებს თანამშრომლობის პრაქტიკულ საკითხებს. ს.ა.ს.ს. ორგანიზაცია: ასამბლეა. საექსპლუატაციო შეთანხმების წევრების წარმომადგენელია თათბირი; გაქვები. განმარტების დაწესებულება მოიღება ე.წ. „აწილი“ კენჭისყრებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ თითოეული წევრის სხვა მისი ქვეყნის მიერ შეტანილი წილის პროპორციულად. ორგანიზაციის შეგობისა მდებარეობს ვაშინგტონში.

საილ ნორი (1888-1958). ურაველი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. დიპლომატი (1922-58), ეკავა ურავის პრეზიდენტი-მინისტრის (1930-32, 1939-40, 1941-47, 1949, 1950-52, 1954-58), საგარეო საქმეთა მინისტრის (1933-36, 1940-41), საშხედრო მინისტრისა (1922-24, 1926-29, 1933-34, 1941-47, 1953-58) და შინაგან საქმეთა მინისტრის (1939-40, 1949, 1950-52) პოსტები. ს.ნ. ადარებდა პრობრტანულ პოლიტიკას. 1930 ინგლისის ვაშინგტონში დაიბრუნებდა. რომლითაც გაძლიერდა დიდი ბრიტანეთის გავლენა ურავში. *მეორე მსოფლიო ომის* დამთავრების შემდეგ მიიწვერიდა სირიის, იორდანისა და ურავის გაერო-თანხმების ბრიტანეთის კონტროლის ქვეშ, იყო ექსტრადიური ხელშეკრულების ორგანიზაციის შექმნის ერთ-ერთი ინიციატორი. 1958 წლის 14 ივლისს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი რევოლუციის შედეგად მისი მთავრობა დაეშვა, თვითონ ს.ნ. კი შოკდა.

საილნი (Simon) ჯონობლიერი (1873-1954), ინგლისელი პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი. 1906-დან - პარლამენტის წევრი; 1910-დან - გენერალური პროკურორი; 1915-16 - შინაგან საქმეთა მინისტრი. 1927-30 ხელმძღვანელობდა ინდოეთთან დაკავშირებით შექმნილ საქუკომისიას. 1931 ქმნის ურვენულ-ლიბერალური პარტიის (შემარჯვებუ ფრთა) და რ. *მაკდონალდის* კოალიციურ მთავრობაში ხდება საგარეო საქმეთა მინისტრი. გამოირჩეოდა ბურჟინი-როში-გოკითის ბლოკთან ურთიხლო, დაშთიობი დამოკიდებულებით; სსრკ-ის მიმართ უარყოფითი შეხედულებით (კრძოდა, მანქურის ოკუპაცი-

ის მხარდაჭერა, შეიარაღების თანაბრობის პრინციპის აღიარება ქვეყნის კონფერენციაზე, სსრკ-თან სადაპრო შეთანხმების დენონსაცია, 1932). 1935 წლის მარტში შეხვდა *მეტელს*, აპრილში კი *სტრუზის კონფერენციაზე* პროგრესული სკლისკეთობა გამოამჟღავნა. ყოველმხრივ უშლიდა ხელს სსრკ-საფრანგეთის შეთანხმებას. 1935 გადადგა მინისტრის პოსტიდან. 1941-45 იყო ლორდ-კანელი *ჩერჩილის* კოალიციურ მთავრობაში, გამოდიოდა ევროპაში მეორე ფრონტის გახსნის წინადადება. ომის შემდეგ პროგრესული მოღვაწეობას თავი დაანება.

საბრტანეთის შეთანხმება 1955 (თავდაცვის თაქითებზე) დიდ ბრიტანეთსა და საშხრეთ აფრიკის ქვეყნის (საქ) (31.V.1961-დან საშხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა - სარ) შორის, დიდი ლონდონში 30.VI 2 ქვეყნის თავდაცვის მინისტრებს შორის წერტილისა და შემორანდუმების გაყლის გზით; ვაშინგტონ მთავრებს შორის შეთანხმება საშხრეთ აფრიკა და მის გარშემო საზღვაო გზების „გარეშე აგრესიისგან“ თავდაცვის შესახებ, ასევე დიდი ბრიტანეთის საშხედრო-საზღვაო ბაზის, საინსტრუქციის (საინსტრუქციო, კეპტაუნის მასლობლად) საშხრეთ აფრიკის ქვეყნის ხელისუფლების კონტროლქვემ ვაშინგტონ შესახებ. არა უგვიანეს 31.V.1957, 3 წლის განმავლობაში, საყ-ს დიდი ბრიტანეთისათვის უნდა გადახსნა 750 ათასი გირანქა სტერლინგი გადაკემული საყუქარის კომპენსაციის სახით. დიდა ბრიტანეთმა შეინარუნა შევიდობიან პერიოდში საიმონტაუნის ბაზის საზღვებლობის უფლება; ომის შემთხვევაში ასეთივე უფლებას მიიღებდნენ ბრიტანეთის მოკავშირეები. საშხრეთ აფრიკის ქვეყნის მთავრობამ იყინა, 7 წლის განმავლობაში დიდი ბრიტანეთისათვის შეეკუდა 20 საშხედრო ხობალის მშენებლობა, რომლის საყრად ღირებულება 18 მილიონ სტერლინგს შეადგენდა. შეთანხმებამ ხელი შეუწყო სარის საშხედრო პოტენცილის შექმნას. შეთანხმებამ დაყრდნობით, გაეროსა და აფრიკული ქვეყნების პროტესტის მიუხედავად, დიდა ბრიტანეთმა 1971 განაახლა სარის რასისტული რეჟიმისათვის იარაღის მიწოდება. 1974 ყველა სახის იარაღის მიწოდება სარისათვის შეეკუდა. 16.VI.1975 მსაბრტანეთი ურთიერთობაშარავებით შეთანხმება დაირღვა, ბრიტანეთის საშხედრო-საზღვაო მისია სარ-იდან გამოიწვიეს და საშხედრო-საზღვაო ძალების ერობლივი სწავლება შეწყდა, თუქმა ბრიტანეთის საშხედრო გემებმა შეინარუნეს საიმონტაუნის ბაზის საზღვრების უფლება უპროგრადული აუცილებლობის“ შემთხვევაში

საბრტანეთის საბრტანეთი, სახელმწიფო ანდა ეკრსო-კომერციული ორგანიზაცია, რომელიც კავთა ინფორმაციის შეგროვებით, აქვს საკუთარი საკორესპონდენტო ქსელი ანდა ინფორმაციის დებულობის სხვა წყაროებიდან, შემდეგ აერელებს მას ქვეყნის შიგნით მასობრივი ინფორმაციის საშხედრობათა ეროვნული სისტემების შექვეობით, ასევე საზღვარგარეთ. რეიტერის (ინგლისის), ფრანს პრესის (საფრანგეთი), ასოშიეტივ დრესისა და იუნაიტედ პრეს ინტერნეშნლის (ი.უ.ი) (აშშ), იტარ-ტანის (რუსეთი) საავტენტოვბ ასრელებს განსაკუთრებით: მისმენელებან როლს, რომელიც განსაზღვრება ინფორმაციის შეგროვებისა და გავრცელების დიდი მასშტაბითა და გეგმიური შესაძლებლობებით; თითოეულ მათგანს აქვს განყოფილება ანდა საკორესპონდენტო პუნქტი 100-ზე მეტ ქვეყანაში.

საიონები ქობოლი (1849-1940), იაპონელი პოლიტიკური მოღვაწე. *პ. იოსია*ს ერთად 1889 შეიმუშავა იაპონიის კონსტიტუცია. 1885-87 – ელჩი აესტრია-უნგრეთში; 1887-91 – გერმანიაში. 1895 საგარეო საქმეთა მინისტრის რანგში მონაწილეობდა რუსეთ-საფრანგეთ-გერმანიის წარმომადგენლებთან მოლაპარაკებაში ჩინეთისათვის ლიბოლუნის 61 კვ.კმ ტერიტორიის დაბრუნებასთან დაკავშირებით. 1906-08 და 1911-12, როგორც ბერეჟიბოვი მიწიშემოღებლთა პარტიის – სიუიუისი ლიდერი, იყო იაპონიის რეპრეზენტაციის წევრი. 1919 პარტიის სახელით კონფერენციებზე ხელმძღვანელობდა იაპონიის დელეგაციას, მხარს უჭერდა რუსეთთან ახლო აღმოსავლეთში წარმოებულ ომს. ბოლო წლებში ჰენრიის როლში (უსუსესთა საბჭოს წევრი) ეკლავ შინგენელეგან ჩეგაველესთან ახლენდა პოლიტიკურ ცხოვრებაზე.

სამსახურის შეთანხმება 1916 (ოსმალეთის იმპერიის აზიური ნაწილის გაყოფის თაობაზე). შეთანხმება მოამზადეს ინგლისელმა დიპლომატმა მ. საიქსმა და ფრანგმა დიპლომატმა ფ. ჟორჟი პიკომ. ის გაფორმდა სოცების გაყვლით საფრანგეთსა და რუსეთს შორის 13(26).IV და საფრანგეთსა და ლდ ბრიტანეთს შორის – 16.V. მოვიგინებთ. 6(19).XI მას შეუერთდა იტალია. ს.ა.პ. ითვალისწინებდა 5 ზონის შექმნას: „ციხუფერი“, რომელიც მოიცავდა დასავლეთ სირიას, ლიბანს, კილიკიას და ანატოლიის სამხრეთ-აღმოსავლეთის ნაწილს, გადადიოდა საფრანგეთის უზუალთ მუღოლოებამაგი; „წითელი“, რომელიც მოიცავდა სამხრეთ და ცენტრალურ ერაყს და პალესტინის პირველს საიფსასა და აქას. გადაყვებოდა ლდ ბრიტანეთს; „ყვითელი ზონაში“, რომელიც შედიოდა პალესტინის დასავლეთი ნაწილი, მდარლადეა საერთაშორისო მმართველობა რუსეთთან და სხვა ქვეყნებთან შეთანხმებით. აღმოსავლეთი სირია და შოს უკლის ვილაიეთი (ზონა „A“) შედიოდნენ საფრანგეთის, ბოლო ბაღდადის ვილაიეთის ჩრდილოეთი ნაწილი და გრანსიორდანია (ზონა „B“) – ლდი ბრიტანეთის გაულისის სეკროებში. ამ ზონებში ღიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს ჰქონდა უპირატესი უფლება ევატორთა, აემუქმებნათ რეკონტებში. შეეგებათ იარაღი, დავნიშნათ თავიანთი მრეკლეები და სხვა. ს.ა.პ.თან შეერთებისათვის ანტანტის ქვეყნებმა ააღუთქვეს რუსეთს, რომელსაც არ ჰქონდა პრეტენზია არაბულ ქვეყნებზე, ოსმალეთის სომხური ვილაიეთები და ჩრდილოეთი ქურთისტანი, დაადსაგურეს მისი უფლებები კონსტანტინოპოლში და პალესტინაში მართლმადიდებელ ქრისტიანთა უფლებების დასაცავად. ის გერეგორიები, რომლებიც გადაეყვებოდა რუსეთის, შექმნიდა „ყვითელ ზონას“. გერმანიის წინააღმდეგ ომის გამოსავლებს შემდეგ, 20.IV.1917 ანტანტის ქვეყნებმა იგალიბისთან დაღეს სენ-გან-დუ-მორენის შეთანხმება, რომლის შედეგადაც გაჩნდა „მწვენი ზონა“ (სამხრეთ-დასავლეთი ანატოლია) და ზონა „C“ (დასავლეთი და ცენტრალური ანატოლიის ნაწილი), რომლებიც განეკუთვნებოდნენ იგალიბის. 1917 წლის ნოემბერში საბჭოთა მთავრობამ გამოაქვეყნა შეთანხმების ტექსტი და გადაქმნა ის. პირველი მოყოლო ომის დამთავრების (1918) შემდეგ ქალბა თანავარდობა ანტანტის ქვეყნებში შეიცვალა (იხ. *სან-რემოს კონფერენცია*).

საქონსული ბაზა, იხ. აგაბე.

საქონსული ღაზი. წარმომადგენი სახელმწიფოს ემბლემა, რომელზეც გამოსახულია მისი გერბი და საქონსული დარსებულების დასახლება მოყვნილი სახელმწიფოს და ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ქანზე. ს.ღ შეიძლება დასაგრეს იმ შენობაზე, რომელშიც განლაგებულია საქონსული დარსებულება, ასევე მისი მეთავრის რეზიდენციაზე. საქონსულის უფლება, გამოფინოს ს.ღ. განტკიცებულია სახელმწიფოთა შიდა კანონმდებლობაში და საქონსული კონვენციებში. ევროსიდეგნის კონვენციაში საქონსული ურთიერთობების შესახებ 1962

საქონსული ანგარიშგება. საგარეო ურთიერთობების მუდმივი სახელმწიფო ორგანო, რომელიც აქმნიდა ორ სახელმწიფოს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე და განსაზღვრებით დიპლომატიური წარმომადგენლობისაგან, ფუნქციონირებს არა მთელი ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მასშტაბით, არამედ ურთიერთთანხმებით განსაზღვრულ რომელსაც საქონსული ოლქში. თანამედროვე პერიოდში საქონსული პრაქტიკაში ცნობილია ს.ღ-ის ორი სახე: ა) დიპლომატიური წარმომადგენლობის საქონსული ვანყოფილება და ბ) დამოუკიდებელი ს.ღ. დამოუკიდებელი ს.ღ. იყოფა შემდეგ კლასებაზე: ა) გერმანული საქონსული; ბ) საქონსული; ვ) ვიცი-საქონსული და დ) საქონსული საბაგენო. ს.ღ-ის მტავი შედეგადა საქონსულის თანამდებობის პირების, აღმოსავლეთი ევროპის და მისმახერე პერსონალისაგან. ს.ღ-ის ძირითადი უწყისია ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში გამგზავნი ქვეყნის ინტერესების, მისი მოქალაქეების და ორგანიზაციების ინტერესების დაცემა. მეტობრელი ურთიერთობების განვითარება ისეთი სფეროებში, როგორებზეა ეკონომიკა, მეცნიერება და ტექნიკა. ევატრობა, ვანათლება, ეკლტერა და ა.შ. ვარდა ამისა, იგი ასრულებს უმუდლოდ საქონსული ფუნქციების, რაც ითვალისწინებს პასპორტების, ვიზებისა და სხვა დოკუმენტების გაუქმას, განახლებასა და ანულოტებას, საქონსული ოლქის გერეგორიზე შეიყო თანამშემპალებითა ბარიცხება. საქონსული ლეგალიბაიის, სტარირუნის ფუნქციათა შესრულებას და ა.შ. ფუნქციათა ჩაზონათება შეიცავს ვერის კონვენციას საქონსული ურთიერთობათა შესახებ 1962. ასევე ორმხრივი საქონსული კონვენციები. ს.ღ და მისი თანამდებობის პირები სარეგალიბოენ საქონსული პრივილეგიებით და იმუნტაციებით. მისი შენობა, შეთავრის რეზიდენციის ჩათვლით, ხელშეუხებელია, თუცა ვენის კონვენციის თანახმად. ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ხელისუფლების წარმომადგენლებს ხანძრის ან სხვა სტიქიური უბედურების შემთხვევაში შეუძლიათ შევიდნენ ს.ღ-ის შენობაში, ხელშეუხებელი არიყი, დოკუმენტები და ოფიციალური მიმოწერა. საქონსულის უფლება აქვს თავისუფლად დაუკავშირდეს თავისი სახელმწიფოს დიპლომატიურ წარმომადგენლებს, სხვა საკონსულის ოფიციალურ ხელისუფლებას უბრუნდეს, გადასახლებოსგან კონტრეგული მომსახურების სფეროების ვარდა. ს.ღ-ის შენობაზე გამოყენილა ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს დროში და ემბლემა.

საქონსული კორპუსი. საქონსული დაწესებულებების მეთაურები, რომლებიც იმყოფებიან ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს რომელიმე პუნქტში, უფრო ფართო გაგებით – მოცემულ პუნქტში უცხოელთა საკონსული დაწესებულებების ყველა თანამდებობის პირი, ასევე მათი ოჯახის წევრები. საქ-ში შეიძლება შეტყაობენ (საპატიო) კონსულეტი და დიპლომატიური წარმომადგენლობის საკონსული განყოფილებების თანამშრომლები. საქ-ს მეთაურობას რანგით ყველაზე მაღლა ადგომი და ევტრეკატორის, ანუ წინასწარი ცნობის ყველაზე მაღო მიმღებ საკონსული დაწესებულების მეთაური, რომელიც ძირითადად ცერემონიალურ ფუნქციებს ასრულებს: წარმოადგენს მისულ საქ-ს. ახალიზამთვლ წვერებს აცნობს ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს თავისუფლებას და გრადაციებს, იყავს საქ-ის წვერთა უფლებებს მათი ხელყოფის შემთხვევაში. დიპლომატიური კორპუსისგან განსხვავებით, ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში შეიძლება იყოს რამდენიმე საქ. (პუნქტების მისიებით). ისევე როგორც დიპლომატიური კორპუსი, საქ-იც იურიდიულ პირს არ წარმოადგენს.

საქონსული ლეგალიზაცია (ლათ. legalis – კანონიერი), კონსულის პირადი ხელმოწერით და საკონსული დაწესებულების ბეჭდით საკონსული ოლქის ხელისუფლების მიერ დადასტურებული დოკუმენტებზე ხელმოწერის ნაშედეგობის, ასევე დოკუმენტების ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს კანონებთან შესაბამისობის დადგენა და დამოწმება. საერთაშორისო პრაქტიკაში მიღებულია იმ დოკუმენტების სს-ც, რომლებიც იქმნება კონსულის წარმგზავნ სახელმწიფოში და წარედგინება ადგილსამყოფელ სახელმწიფოს. სს. დადასტურებს დოკუმენტების მართლშემატებობას საერთაშორისო ურთიერთობებში.

საქონსული ოლქი. ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს გეროგორია, რომლის ფარგლებში საკონსული თანამდებობის პირი ასრულებს საკონსული ფუნქციებს. ს.ო. განისაზღვრება მუსთანმდებო წარმგზავნ სახელმწიფოსა და ადგილსამყოფელ სახელმწიფოს შორის. საკონსული პატივები ან სხვა დოკუმენტები მითითებულია საკონსული დაწესებულების მეთაურის ანაღმენის შესახებ. ს.ო-ის შეყელა შესაძლებელია მხოლოდ ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს თანხმობით.

საქონსული პატივები. დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს პირის საკონსული დაწესებულების მეთაურად დანიშნვის ფაქტს და ეგზანტება ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მთავრობას. მასში აღნიშნულია მოცემული პირის სრული სახელი და გვარი, მიუხადაქობა, საკონსული რანგი, საკონსული ოლქი და საკონსულის მდებარეობა. საქ-ს გასცემს წარმგზავნი ქვეყნის სახელმწიფოს მეთაური. მთავრობის მეთაური ან საგარეო საქმეთა უწყების წარმომადგენელი.

საქონსული პრივილეგიები და იმუნიტეტები. შედეგადად და უპირატესობანი, რომლებიც ენიჭება ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს მიერ საკონსული დაწესებულებებს, საკონსული თანამდებობის პირებს და საკონსული დაწესებულების

თანამშრომლებს მათზე დაკისრებული ვალდებულებების შეუფერსებელი განსორიციელების უზრუნველყოფის მიზნით. წარსდგენ სახელმწიფოს უფლება აქვს: გამოიყენოს თავისი სახელმწიფო გერმი და დროსაა ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში, კერძოდ, დროსა გამოიკლოს და გერმი დაასაგროს საკონსული დაწესებულების, მეთაურის რეზიდენციის შემობაზე და მისი მიოსილების სამუალებზე; დაბეროლებდ დაუკავშირდეს საკონსული მთავრობას, დიპლომატიურ წარმომადგენლობას და სხვა საკონსული დაწესებულებების საკონსული კერიერებს დიპლომატიური და საკონსული ვალიტების, კიდრებული ან დამიურული ლეუმების, რადიოსმობების (ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს ნებარებით) შემეობით; საკონსული დაწესებულების პრივილეგიები მოიყავს საკონსულის შემობის, საკონსულის თანამდებობის პირების და საკონსული დაწესებულების თანამშრომლების საცხოვრებლების განთავისუფლებას ყველა სახის გადასახლების და მოსაკრებლებისგან კონკრეტული სახის მომსახურებისათვის დაწესებული საყაურის გარდა. საკონსული დასაწესებულების იმუნინგი ითვალისწინებს, პირველ რიგში, საკონსული შემობის ხელშესახლებობას; შესობაში მესელა ან რაიმე იძულებითი ზომების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ წარმდგენი სახელმწიფოს საკონსული დაწესებულების მეთაურის ან დიპლომატიური წარმომადგენლობის მეთაურის თხოებით ან თანხმობით. ვერს კონკრეტია საკონსული ურთიერთობების შესახებ 1963 წინასწარ თანხმობას დასამუებად მიიწიყენს საწარის ან სხვა სტყიური უბედრების დროს შემობის დაყის ვადულებული ღონისძიებების გასაგარებლად. საკონსული შემობა, ავერ, საკონსული დაწესებულების კონება და მიოსილების სამუალებები სარგებლობს იმუნინგით ყველა სახის რეკიმოიისაგან. საკონსული არეიები და დოკუმენტები ხელშეუხებელია ნებისმიერ დროს ადგილმდებარეობის განურყეველად. საკონსული თანამდებობის პირების იმუნინგი მოიყავს მათ პირად ხელშეუხებლობას. დაუმუებელია მათი დაპატიმრება ან წინასწარ დაკავება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა არსებობს კომპეტენტური სასამართლო დადაცენლება მასზე ანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში. საკონსული თანამდებობის პირები და თანამშრომლები არ ექვემდებარებიან ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს იურისდიქციას სასამართლო მთავალბობის შესრულების დროს. ეს ლებულება არ გამოყენება მოცივითი სამოქალაქო სარჩელის მიმართ. თუ საკონსულის თანამდებობის პირი გამოსახებულია მოქმედ სასამართლოში და უარს აშობს ჩვენების მიყენებაზე, მის წინააღმდეგ არ შეიძლება გამოიყენონ იძულებითი ღონისძიებები. საკონსულის თანამდებობის პირები და თანამშრომლები, ასევე მათი ოჯახის წევრები თავისუფლებებიან გამარტებისგან, ვადასახალებებისა და მოსაკრებლებისგან, საბოლო ვადასახალებებისგან. პირები, რომლებიც სარეიდობენ საქ-ში, ვადებულნი არიან, პატივი სყენ ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში მოქმედ კანონებსა და წესებს.

საქონსული რანგები. კონსულების განსაკუთრებული საწინაურებრივი წილებები, რომლებიც, როგორც წესი, შეესაბამება ანალოგიური სახელმწიფოების მქონე მათ თანამდებობებს, იყოფა 4 ჯგუფად (საკონსული ურთიერთობების შესახებ ეენის კონვენციის (1963) თანახმად): გენერალური კონსული, კონსუ-

Московская конференция министров иностранных дел СССР, США и Великобритании (19-30 октября 1943 г.), М., 1978, с. 349-351.

ლი, ვიქუ-კონსული, საკონს ული ავანტი. სახელმწიფოთა პრაქტიკა ს.რ.ის საკონსუმი მსგავსია: მხარეთა შეთანხმებებით განისაზღვრება საკონსული დაწესებულებების კლასი და, აქედან გამომდინარე, მისი მფარვერის რანგი, საკონსულოს სხვა თანამდებობის პირების მიმართ ურთიანი კლასიფიკაცია არ არსებობს. ს.რ.-ის მინიჭება ხდება წარმავგანენი სახელმწიფოს მიერ და მის სამინარო საკონს წარმოადგენს. გენერალური საკონსულის შეტვი მუძილება იყოს მხოლოდ ერთი გენერალური კონსული, საკონსული დაწესებულების მეთაური და სხვა ს.რ.-ის მეთონე თანამდებობის პირები. საკონსული დაწესებულების მეთაური ავტომატურად აღკვადამყოფელ სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა უწყებისა და საკონსული თანამდებობის პირების უფროს-უწყებლობის წესს.

საქონსული ურთიერთობები, საერთაშორისო ურთიერთობების პრაქტიკიდან გამომდინარე, უნის 1963 საკონსული ურთიერთობების შესახებ კონვენციის თანახმად, ს.შ. სახელმწიფოებს შორის ხორციელდება მათი ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე. კონვენციის განსაზღვრებით, დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების შესახებ შეთანხმება ნიშნავს ასევე ს. შ.-ის დამყარებასაც, თუ მხარეები სხვა პირობებზე არ შეთანხმდებიან. დიპლომატიური ურთიერთობების გაწვევებზე ავტომატურად არ იწვევის ს. შ.-ის გაწვევებაც; თუ ორი ქვეყანას შორის დიპლომატიური ურთიერთობა დამყარებული არ არის, ს. შ.-ის დამყარებისათვის საჭიროა საგანგებო შეთანხმება დიპლომატიურ სახარეებს შორის.

საქონსულგამიო საზოგადოების საპროტექტორი, დაპროტექტორი, შეიქმნა 1943 წლის ოქტომბერში მოსკოვის კონფერენციაზე 1943 მიღებული გადაწყვეტილების თანახმად. საბჭოს მოვალეობა იყო ყოველდღიური პრობლემების გადაწყვეტა (სამხედრო საკითხების გარდა) და იგალობს მიმართ მოკავშირეთა პოლიტიკის კოორდინირებისათვის საჭირო რეკომენდაციების შემუშავება. იღონისული რეკომენდაციები უნდა წარედგინათ იგალობაში მოკავშირეთა ჯარების უმაღლესი მთავარსარდლისათვის. საბჭოს უნდა შეუძლებდებოდა ქვეყნის დემოკრატიული გზით განვითარების პრინციპით. გადაწყვეტილებები მიიღებოდა ერთხმად. საკონსული გატეგო საბჭო ფუნქციონირებდა დიპლომატიური ურთიერთობების დასაფუძვლად. 1944 წლის თებერვლიდან საბჭოს წევრები გახდნენ საბერძნეთი და იუგოსლავია. საბჭო რეგულარულად იხილავდა სამოკავშირეო საკონსოლო კომისიის მოხსენებებს იგალობაში მინიპოლიტიკური მდგომარეობის შესახებ. თავდაპირველად საბჭომ განსილა მსოფლიო რიგი პრობლემები, რომლებიც ეხებოდა სამხედრო გეგმისა საკონს; იგალობს, როგორც მოკავშირეთა შორის ერთად შეიქმნარი მხარის, უფლებებს; იგალობს შეიარაღებული ძალების გამოყენების საკონს; სახელმწიფო აპარატისა და არმიის ფაინსტური ძალებისგან წესებზე და ა.შ. სსდმობათა ოქმები გადაეყვინოდა მოკავშირეთა ჯარების უმაღლეს მთავარსარდალს ინფორმაციისათვის. სულ ჩატარდა 52 სესიონა. ს.ს.ი.ს. ლ-ით არსებობა შეწყვეტა 1946 წლის მარტში.

ჟუღა: Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны 1941-1945 гг., т. 1 -

საქონსოლო (საზოგადოების) გერმანიამ. ანუ-ის, დიპლომატიის, სსრკ-ის და საერანგეთის ერთობლივი ორგანო, შექმნილი 14.XI.1944 და 1.V.1945 შეთანხმებების საფუძველზე. უნდა განვიხილოთ უნდალესი იგლისუფლება გერმანიამ ან უკონსსენლის მიერ უნიობო, კამბოგუალიის პირობების შესრულებამდე. მას უნდა ეხელმძღვანელა გერმანიის ოკუპაციის მიხებით, რომლებიც იახოვლებულ იყნა *ბერლინის (სოკოს-დამის) კონფერენციაზე* საბჭოს კომპეტენციამი შედგება იქვე და იმ საკონსის გადაწყვეტა, რომელიც ეხებოდა მთავრად გერმანიის. საბჭოსი შედგება ოთხივე ქვეყნის საოკუპაციო ჯარების მთავარსარდალი. გადაწყვეტილებები საბჭოში მიიღებოდა ერთხმად. მის ყოველ წევრს ჰქავდა პოლიტიკური, სამხედრო-სამხედრო და სამხედრო-სამხედრო მრჩეველები. მის ორგანოებში შედიოდა საკოორდინაციო კომიტეტი და მსოფლიო რიგი დირექტორატები: გაერთიანებული სამხედრო. სამხედრო-სამხედრო, სამხედრო-სამხედრო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სტრატეგიატორი, ფინანსთა, სამინიო საქმეებისა და კავშირების მსოფლიოს, სამარინოს, სამეშაო ძალების, მომარავებისა და რესტიტუციის, სამხედრო გეგმებისა და დეკლარაციულ პირთა საქმეების საბჭოს პირველი სსდმობა გაიშარია 30.VII.1945. 1945-47 მან მთლი რამდენიმე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება. რომელიც მიმართული იყო პოგლმანის კონფერენციაზე მიღწეული შეთანხმებების შესასრულებლად. საკონსული-სოკოვლისტური პარტის გაუქმების შესახებ. კანონი სამხედრო დანამდებობის, მიმდებლობა და კავშირების წინააღმდეგ მსმართული დანაშაულების ჩამწენ პირთა დასჯის შესახებ, კანონი მრჩეული სახელმწიფოს - გერმანიული მთლიტარაშმისა და რეაქციის დასაყრდენის - ლიკვიდაციის შესახებ. ამიგლოვულად საბჭოში მიმდინარეობდა ფარული ბრძოლა გერმანიის მსოფლიო გეროგორიაზე კონსოლოს დასამყარებლად. დასაყრდენის სახელმწიფოებს - ანუ-ის, დიპლომატიის, საერანგეთის - ს.რ.ადი: ერთიანი კამბოგალიტური გერმანიის შექმნა. ამ მიზნის მათი 1946-48 ვაერითანესი თავანხის საოკუპაციო ზონები. თავის მხრივ, სსრკ-ე ერთიანი გერმანიის მომხრე იყო, ოღონდ სოკოვლისტურისა. ბოლოს და ბოლოს ორივე მხარე უკვე მიღწეულს დასჯრდა, რის მსოფლიო გერმანიის ორად ვაყო. 1948 წლის მარტში *ლორდონის თათბირზე* ანუ-მა, დამოს ბრტავთისა და საერანგეთისა გადაწყვეტის *მარბლის გეგმის* გაეროვლუბა მათი მიერ კონსოლორებად გეროგორიაზე. რამაც განაპირობა საბჭოს არსებობის შეწყვეტა. უკანასკნელი - 82-ე სესიონა გაიშარია 1948 წლის 20 მარტს.

საღაზი (Szálasi) ფერენცი (1897-1946). უნგრეთის პოლიტიკური მოღვაწე. დაიბადა სამხედრო პირის ოჯახში. 1925-35 იყო უნგრეთის გენშტაბის ოფიცერი. 1935 დააარსა უნგრეთის ფაშისტური პარტია. 1938-40 დაამტკიცებელი იყო უნგრეთის დიქტატორ მიკლოშ პარტის წინააღმდეგ გამოსვლის ბრალდებით. სათავე უდგა „გერარების ისრების“ პარტიას. გერმანიული ნაციონალ-სოცილისტების აქტიური დახმარებით 1944 წლის

„სეკონდარნი იგი უნგრეთის სახელმწიფოს ხელისუფლების სათავეში მოექცა. იქნა და არ დაეშვა უნგრეთის გამოსევა და მკარე მსოფლიო ომიდან. ხელისუფლებაში იმყოფებოდა 1945 წლის იარგამდე. 1946, როგორც სამხედრო დამანავე, უნგრეთის სახალხო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სიკვდილით დასაჯეს.“

საღმრთაჲს III („ღვთობისადმი მიძღვნილი საუკეთესო სამუქარი“, ძვ. წ. 858-824), ასურეთის რიგითი 102-ე მეფე, ასურნასირ-ფალ II-ის ძე. მამის მსგავსად, სამ-II ილაშქრა სხელთაშუა ზღვამდე და ამის აღსანიშნავად ფინიკიაში კვლავ ამოაკეთინა იაფისი ციხისათვის. წარმავებული ღამქრობები განახორციელა ურარტუსა (ძვ. წ. 859 და 856) და ელიკაბში. მდ. ვერრა-გის სათავეებთან ურარტულთა დამარცხების შემდეგ ს. III-ს (ძღვნილი ვახუდა დაიხუბნის (ასურული წყაროების დათარგმნის) მეფე ახლა და მორჩილება დაუთქვამს მას. ბაბილონის სამეფო ფაქტორზე და ასურეთის ვასალი გახდა. ს. III თაის წარმოებში ხაზს ვსვამს იმ ვარეშობას, რომ იგი საყვანს სიყვანს აქაღის წმინდა ქალაქებს და გასრებს. მისი პოლიტიკა მიმართული იყო ასურეთის კავშირებითი მიხედვით მესამე ომის განხორციელებისაკენ. მეფობის ბოლო წლებში მის წინააღმდეგ მოეწყო აჯანყება, რომლის ჩასახშობად ს. III-ს დასჭირდა 2 წელი. იგი იძულებული იყო, დროებით ეღიარებინა ბაბილონის დამოუკიდებლობა და დაებრუნებინა მისთვის პოტიციური მიწები. ს. III-ში მესამე დებრუნებინა და კარგები მოგაგებია, თუმცა აღმოჩნდა ლუსი სირია საბოლოოდ დაკარგა. იგი თაის თავს უწოდებდა „სამყაროს ოთხივე მხარის მეფეს“. გარდაიქმნა თაის რეზიდენციამ, ქ. ქალხუმი. მისი ეპოქის ხელისუფლების ყველაზე მნიშვნელოვანი უკანადაღებულია ობოლესი და ბალავაგის (ნიგერენლოლი) ბრძენაის ჭიქარი. ასურეთის სახელმწიფო დავითი იქნა 26 პროვინციად, რომლებსაც სათავეში ედგნენ მეთის საყვლები (ლიმუ). შეიარაღებული ძალების რაოდენობამ მიაღწია 120000 მეომარს. ს. III-ის პირველ 7 წლის მეფობაზე მოკეთისხრობს ქ. ქერბაში აღმოჩენილი და ბრიტანეთის მუზეუმში დაცული ე.წ. ბონლოლი.

ლყ: Меленшвили Г. А., К истории древней Грузии. Тб., 1959; Дьяконов И. М., Ассиро-Вавилонские источники по истории Урарту, — „Вестник древней истории“, 1951, № 2-4.

საღმრთაჲს III-ის დაბნელება 1918. სალონიკის დაბნელება ბოლო იყოლი სახმედრო მოქმედებებს ბალკანეთის ტერიტორიაზე I მსოფლიო ომის დროს. იგი წარმოადგენდა ბულგარეთის კაპიტულაციას ანტანტის სახელმწიფოების მიმართ. დაბნელებაზე ხელი მოაწერეს 29.IX ბულგარეთის სახელმწიფო ფინანსთა მინისტრმა ლიპაჩევმა და გენერალმა ლუკოვმა, ხოლო ანტანტის მხრიდან — გენერალმა ფრანშ დესპერმა. გერმანია-აუსტრიის ბლოკის სამხედრო დამარცხებისა და ქვეყნის მინანტი მულეარების მხედვად ბულგარეთის მმართველ წრეებში 1918 წლის სექტემბერში მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ აუცილებელი იყო სეპარატული ზავის დადება ანტანტის ქვეყნებთან. ს.წ. შედეგობა 7 მუხლისაგან, რომლებზე დაბნელებისათვე გამოქვეყნდა, და ოთხი საიდუმლო მუხლისაგან, რომელიც მხოლოდ 1919

იქნა საჯაროდ გამოგანილი. ს.წ. ითვალისწინებდა ბულგარეთის ჯარების გამოყენებას სხვა ქვეყნების ტერიტორიებიდან და მის დემობილიზაციას. ქვეყნის ვაჭმენდას გერმანული და ანტანტის-უნგრეთის ყველა სამხედრო თვ. სამოქალაქო წარმომადგენლისაგან ოთხი კვირის განმავლობაში, ასევე სხვა მოთხოვნებსაც. სალონიკის ზავის საიდუმლო მუხლები სებას რაიანდენ ანტანტის ჯარებს, თავისუფლად გაეცლით ბულგარეთის ტერიტორიაზე, მოეღონათ, ოკუპაცია ამ უკანასკნელს „გარკვეული რაოდენობის სტრატეგიული პუნქტებისა და გამოყენებისათვის მისი პორტები“. ერთ-ერთ საიდუმლო მუხლში ნათქვამი იყო, რომ ბულგარეთი გაწვევდა ყველა ურთიერთობას გერმანიასთან და მისი მოკავშირეებთან, თვ. აქას მითხოვდნენ ანტანტის სახელმწიფოები. ს.წ. მოასწავებდა გერმანიის სახმედრო კოალიციების დაშლის დასაწყისს და გზას უხსნიდა ანტანტის ჯარების თავდასხმებს ანტანტის-უნგრეთსა და შემდგომ გერმანიაზე. ს.წ.ის შემდეგ გერმანიის უმადლესმა მთავარსარდალმა გოლდენბერგმა მოითხოვა თავისი მთავრობისაგან, დაეწყოთ საზავო მოლაპარაკებები ანტანტისთან. სალონიკის ზავმა ახლა დაკარგა 1920 წლის 9 ავგისტოს, ანტანტისა და ბულგარეთის შორის ნების საზავო ხელშეკრულების ახლაში შესვლის შედეგად.

საღმრთაჲს III-ის შემთხვევა 1938 (ბულგარეთისა და ბალკანეთის ანტანტის შორის). ხელშეკრული იქნა 31.VII, ბულგარეთის მხრიდან მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის, საგარეო საქმეთა და კულტურის მინისტრის კო-სეიფანოვისა და ბალკანეთის ანტანტის მხრიდან საბერძნეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის მეტაკსისის მიერ. ორივე მხარე ვალდებულია იყოს. არ გამოიყენებინათ ახლა ურთიერთსაქმინა აღმდეგოდ. ამ შეთანხმებით უქმდებოდა ნების საზავო ხელშეკრულების (1919) მუხლები. რომლებზე მდებარე ბულგარეთის შეიარაღებას. ამ შეთანხმებამ გააუქმა III კონგრესი, რომელიც ხელშეკრული იქნა ლომანაში 1923 და ითვალისწინებდა ორაკის საბერძნეთის დემოლიტორიზაციას.

საღმრთაჲს III-ის საბერძნეთში პრაქტიკაში (ლათ. salus — მისაღობა), მისაღობის ან პატივისცემის საზემო ფორმა (მაგ., საბერძნეთში მალაი). სალვის გამოყენება ვაითვალისწინებულა საერთაშორისო სახელმწიფოებში სორმებით (მაგ. ახების კონგრესზე მიღებული ოქმი 21.XI.1818), საერთაშორისო ჩვეულებებით, ასევე მოციური სახელმწიფოს ეროვნული წესებით (მაგ., დიდი ბრიტანეთი). „ერთოხელ სალვი“ (საბერძნეთში მალაი) გამოიყენება სახელმწიფო მეთაურის ვიზიტის, სახმედრო-საზღვაო ბაზის დათვალურიების, ასევე რიგ სხვა შემთხვევებში. თანამედროვე პერიოდში „ერთოხელ სალვი“ იმეითადა გამოიყენება.

საღმრთაჲს III-ის ქორეალი საღმრთაჲს III-ის, მიიღინარეობდა, ერთი მხრივ, კორეის სახალხო-დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და მეორე მხრივ, აშშ-სა და სამხრეთ კორეის ხელის მხარის რეჟიმს შორის. 24.VII.1948 აშშ-სა და სამხრეთ კორეის რეჟიმს შორის დაიდო საიდუმლო შეთანხმება, რომელიც ითვალისწინებდა საზღვაო კორეის არმიის შექმნას ამერიკული სახმედრო მრეწველების კონტროლით, ხოლო 26.I.1950 — შეთანხმება „ურთიერთდახმარების და დაედაცვის შესახებ“, რომლის თან-

აშხად, აშშ-ში იყისრა სამხრეთი კორეისათვის სმშეღრო დბ-მარუბა, ხოლო ლი სინ მანის რეკიმმა – მისი „ფუექტური გაციო-ენება“. 25.VI.1950 ლი სინ მანის არმია კორეის სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკის (კსდრ) გერიტორიაზე შეიჭრა. იმავე დღეს მონეულ გაეორს უშომროების საბჭოს სხდომაზე აშშ-ში მიაღწია რეზოლუციის მიღებას, რომელიც აგრესიაში ბრალს სდებდა კსდრს. 27.VI აშშ-ის პრეზიდენტმა ჰ. ტრუმენმა უბრძანა აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებს, მონაწილეობა მიეღოთ კსდრის წინააღმდეგ საომარ მოქმედებებში. 27.VI უში-როების საბჭომ თავისი რეზოლუციით მოუწოდა გაეორს წვერებს, დასმარება გაეწიათ სამხრეთ კორეისთვის, ხოლო 7.VII-ის რეზოლუციით კორეის გერიტორიაზე გაეორს ჯარუბ-ის შესვლის ნებარება გასაკა. ჯარების შეთავაზად დაინიშნა ამერიკული გენერალი დ. მაკართური. I.X.1950 სამხრეთი კორეისა და გაეორს დროშის ქვეშ მყოფმა ჯარებმა გადაკეთეს 38-ე პარალელი და ქვეყნის ჩრდილოეთ ნაწილში შეიჭრნენ, მაგრამ 25.X-დან ბრძოლაში ჩინელი მობალისეები ჩაეხნენ და კორეის სახალხო არმია კონგრეტეებზე გადავიდა. 1951 წლის იანვრის დასაწყისისათვის მათი გათავისუფლეს მთელი გერიტორია 38-ე პარალელის ჩრდილოეთით. 1953 წელი მოაწერეს შეთანხმებას კორეისა დაგმების შესახებ.

სამხედრო სიტუაცია. მმართველობის სისტემა, დაწესეს ანგანის სახელმწიფოებმა გერმანიის მიერ *პირველი მსოფლიო ომის* 1914-18 დროს დაპყრობილი კოლონიების, ყოფილი ოსმალეთის იმპერიის ზოგიერთი არაბული გერიტორიების მიმართ. სს-ის შექმნის იურდიული საფუძვლად გამოიყენეს *ერთა ლევის სტატუტის* (წესდებას) 22-ე მუხლი. მანდატები ადიო 3 კლასად: A (რომელიც გამოიყენებოდა ოსმალეთის იმპერიის იმ ყოფილი საწმლობდელოების მიმართ, რომელთა სტატუსი უახლოვებოდა პრიტექტორატის სტატუსს); B (გამოიყენებოდა ყოფილი გერმანიული კოლონიების მიმართ ცენტრალურ აფრიკაში; ისინი რამდენადაც ინარჩუნებდნენ თვითმმართველობას); C (გამოიყენებოდა სამხრეთ-დასავლეთი აფრიკისა და წყნარი ოკეანის კუნძულების მიმართ და ფაქტობრივად სომხებდა ამ გერიტორიების სრულ *ანექსიას*). გერმანული კოლონიების გაყოფა დაამტკიცა ანგანის უმაღლესი საბჭოს სხდომაზე 7.V.1919. ხოლო ყოფილი ოსმალეთის იმპერიის *სამშეღრობელობელობა* დაწესებულება *სან-რემოს კონფერენციამ* 1920. დიდმა ბრიტანეთმა მიიღო: მანდატი A ვრუბა, პალესტინასა და ტრანსიორდანიზე, მანდატი B განგანიკაზე, გოვოსა და კამერუნის ნაწილზე; საფრანგეთმა მიიღო მანდატი A სირიასა და ლიბანზე, მანდატი B – გოვოსა და კამერუნზე; ბელგიამ – მანდატი B რუანდა-ურუნდზე (1923); იაპონიამ – მანდატი C წყნარი ოკეანის კუნძულებზე ეკვატორიდან ჩრდილოეთით (ჩარნაღის, კაროლინის და მარინასა); სამხრეთ აფრიკის კავშირისა – მანდატი C სამხრეთ-დასავლეთ აფრიკაზე; აესტრალიამ – მანდატი C კუნძულ საურუზე (დიდ ბრიტანეთთან და ახალ ზელანდიასთან ერთად), ყოფილი გერმანულ ახალ გინეაზე და წყნარი ოკეანის კუნძულებზე ეკვატორიდან სამხრეთით; ახალ ზელანდიამ – მანდატი C დასავლეთ სამოის კუნძულებზე. საბჭოთა მთავრობამ დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და იტალიის მთავრობებისათვის გაგზავნილ ნოტებში 18.V.1923 განაცხადა, რომ არ ცნობს სს-ის. სსრკ-ის *ერთა ლევაშ* შესეფის დროს 1934 მისმა წარმომადგენელმა გააკეთა დათქმა.

რომ ერთი ლევის სტატუტის 22-ე მუხლი სსრკ-სთვის მიუღებელია და მას არავითარ ვალდებულებებს არ აიბრებს. *მეორე მსოფლიო ომის 1939-45* შესდეგ კოლონიების განმსთავისეფელებელმა ბრიტლამ სს-ის დეიდედაცო და ახალგაზრდა, განთავისუფლებული ქვეყნების შექმნა განიოწვია.

სამხარბ ტორელი (Samaranch Torelli) სპანარკონი (დ. 1920), ესანელი დობომბი და სამბოტო მოღვაწე. გამოიწილი მოღვაწე ესპანეთისა და საყრიაზორის სპორტული მომარბის. 1966-დან – საყრიაზორის ოლიმპიური კომიტეტის (სოე) მუღვიე წერი: 1974-78 – პირველი ვიცი-პრეზიდენტი. 1980-დან – პრეზიდენტი.

სამბარო, ს ა მ ა რ ა, მსხეთის მამისახლისი, *ფარნავაშის* ბიბა (მამის მმა). „*ქართლის ცხოვრების*“ გადმოკეშით, დაიღუპა ქართლიმ *ალექსანდრე მაკედონელის* დაიქრობის დროს. ქართული მაგიაზე ს-ის გეგაზე სხვა ცნობას არ გეგაყვდის. იგივე გრადიოვა გეგაყვებს, რომ ფარნავაშამს მსხეთის მამსახლისეები განაგებდნენ. ფარნავაში იყო ს-ის კანონიერი შექცილერი, რომელიც *აშის* (აბონის) გერორს გადაერბა.

სამხსრირე ბარსიმი, ლალომაგერი მიმოწრის ერთ-ერთი ფორმა, რომელსაც გადასეკუნა პირადი საუბრის დროს იმ მიზნით, რომ მეტი მსოფლებლობა მიესწოდოს საუბრის დროს გაკეთებულ განცხადებას. სპ. არ შეიყვანოს მოსარეგას და კომპალიუნტს, იბეჭდება უეცრო სუეთა ფურეკელზე. მისამართისა და სომრის გარეშე, აღინიშნება მხოლოდ გაგზავნის ადგილი და თარიღი, გეგის შეშობა იბეჭდება „სპ.“ შეიძლება გაიგებენოს მიერის სელიათი, აეთი შეშობევაში იგი ფორმის ეერბალური სოგისგან არ განსხვავდება. შედგენილია მესამე პირში, იბეჭდება სოგის ბლანკზე, აქვს ნომერი და თარიღი, ბეჭდილ და მისამართი მითითებული არ არის, თუქ აქვს წარწერა „სპ.“

საშპს პაპი 1940. მეორე მსოფლიო ომის გამაბლებელი ფაშისგური სახელმწიფოების სამხელობე-პოლიტიკური აკეშირი, რომელიც 1940 წლის 27 სექტემბერს ბერლინი გაფორმდა გერიმანისა, იტალიასა და იაპონიას შორის. პაქტი აგარებდა ამკორად ექსპანსიონისგერ სახათას. იაპონია ცნობდა გერმანიისა და იტალიის ხელშეწყობილი მისწრაფებას, ეეროპაში ახალ წესრიგის დასამყარებლად. მეორე მხარი, გერმანია და იტალია ცნობდნენ იაპონიის ხელისუფლების მისწრაფებას, დაეყარებინა ახალი წესრიგი დიდ აღმოსავლეთთაშიერი სიერეში. პაქტის მონაწილეებმა იტალიებულეს, ყველა სამხედრო-პოლიტიკური თუ სამეცნიერო სამუელებეზია დაქირათი ერთმანეთისათვის მხარი, თუკი მოლაპარაკების ერთ-ერთი მონაწილე მხარის თაეს დავესხვად რომელიმე ქვეყანამ, რომელიც მონაწილეობდა ეეროპაში განაღებულ ომს და ჩინეთ-იაპონიის კონფლიქტში. პაქტი მმართველი იყო სსრკ-ისა და აშშ-ის წინააღმდეგ, თუშეა მასში შენიღბული იყო ის გაბალებული მშაფება, რომელიც სსრკ-ზე თავდასასხმელად იმედინარებოდა გერმანიამ. პაქტი შეეფელებდა მასში მონაწილე სახელმწიფოების მისწრაფებაზე ერთობლივად მთავრობის

ელწითა ახალი გერიგორიული მონაპოვრებისათვის. მან ოფიციალურად შემოიგნა მისიქვეყანაში გერმინი „ახალი წესრიგი“. რაც უკლისხმობდა გერმანიის-იგაღია-იაპონიის ძალაუფლების გაერეკლებას მთელ მსოფლიოში. 1940 წლის 20 ნოემბერს პაქეს შეუერთდა უნგრეთი, ამავე წლის 23 ნოემბერს – რუმინეთი, ხოლო 1941 წლის 1 მარტს – ბულგარეთიც, მთავრისებითა, კი პაქეს შეუერთდნენ: ფინეთი, ესპანეთი, სომხი, სირიავგია. მანუო-გო და ვან მინეის ჩინური „მთავრობა“.

საში მხარეთმცოდნეობის ინსტიტუტი. 1873-84 რუსეთის, გერმანიის და ავსტრია-უნგრეთის იმპერატორებს შორის დადებული პაქტი. ავსტრია-უნგრეთი ცდილობდა გერმანიისთან კავშირის დასყარებას და ბალკანეთში გაეღწის სფეროთა გადასრულეზას რუსეთთან შეთანხმებით. რუსეთი უძებდა გერმანიისთან კავშირს. ვინაიდან შუა აზიაში ირგლისთან კონფორმაცია დაქციუა ფარის აუცილებლობას იწვევდა, ხოლო გერმანია ინგლის-საფრანგეთთან დაპირისპირებაში სწორედ რუსეთს მინიხედა საიმყოფო დასაყრდენად. 1872 წლის სექტემბერში ბერლინის წინასწარ შეხვედრას (ა. კორნეიუვი, ო. ბისმარკი, დ. პრუსი) 1873 წლის მაისში უკვედრებულ რუსეთ-გერმანიის საიმყოფო კონტრეკონს მოჰყვა, 6 ნების დადილი რუსეთ-ავსტრიის, კონსტანტინოპოლის, კონსტანტინოპოლის პაქტის სახით (აღუქმანდრე II-ის და ფრანკ-სთონე-ის სელაშოწერი). რომელსაც 23 ოქტომბერს შეუერთდა გერმანია. ამით საბუტეული ჩაეყარა ს.ი.პ.-ს. 1875 გერმანია-საფრანგეთის საომარი მდგომარეობა გომარეობის დალომადგის შემუქობით განუგრადა, სადასულო ბისმარკი მხარს უჭერს ავსტრია-უნგრეთს 1877-78 რუსეთ-თურქეთის ომში. სან-სტეფანოს ზავის რევიზიამ უკ ანტირუსულ კურსს ადგას. 1879 ავსტრო-უნგრეთსა შუთანხმებამ ევროპის მომავალ ვახლეიას დაუღო საფუტეული. მავრას ს.ი.პ. დროებით აღდგა 1881 წლის 18 ივნისის შეთანხმებით, რაც გამოწვეული იყო ბისმარკის მცდელობებითა, ერთი მხრივ, ჩაეშალა რუსეთ-საფრანგეთის დასახლება, ხოლო, მეორე მხრივ, რუსეთის ომობაიდან გამოსვლა. რაც ბერლინის კონგრესის 1878 შემდგომ რუსეთისთვის სერიოზულ საშიშროებას ქმნიდა. ამას ერთად რუსეთის და ინგლისის მავრობაც უს შეთანხმებამ 1884 წლის 27 მარტს საში წლის ელათ გაგრესულ და სამ იმპერატორს შორის ბულგარეთის საკითხთან დაკავშირებით გამოწვეული გართულებების გამო ს.ი.პ.-მა უაქტობრივად შეწყვიტა არსებობა.

საში მხარეთმცოდნეობის ინსტიტუტი. არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც აერთიანებს აშშ-ის, კანადის, დასავლეთ ევროპის ქვეყნების და იაპონიის სამრეწველო, უინისური, პოლიტიკური და სამეცნიერო წრეების, პროფესორებისა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებითა 300-მდე წარმომადგენელს. შეიქმნა 1973 „ჩემი მანკატი ბენ“-ის პრეზიდენტ და რივედორის ინოვაციებით, კომისიის ორგანიზებამ მსოფლიოეოგის როლი შეასრულა მ. ბუენოსაის კომისიის აქეს განუყოფლები სიუორკეტი, პაროზა და გოკოში; მათ მოღვაწეობას კოორდინირებას უწევს აღმასრულებელი კომიტეტი, რომელსაც 3 რეგიონული თავმჯდომარე უდგას სათავეში. კომისიის ძირითადი

თადად აღინანსებს რეყველეთა ოჯახის კონგრულირებადი ფონლები, ასევე კეგერინგის, ფორდის, კარნევის და ეუდროვის ფონლები. ს.ი.პ-ის მუშაობის ძირითადი ფორმაა მსოფლიო პოლიტიკის აქტუალური პრობლემებში მოხსენებების მომზადება. კომისიის პლენარული სხდომები გარდას 9 თვეში ერთხელ; მასზე განხილდება მოსხსენებათა პროექტები, გარდასაერთო დისკუსია და სემინარები სასელმწიფო და პოლიტიკურ მთავრეყვითა მონაწილეობითა. კომისია გამოსცემს ყოველკვარტალურ ბიულეტენს „გრაოლოგი“.

საში მხარეთმცოდნეობის ინსტიტუტი. 4.VII.1945 და 28.VI.1946 ავსტრიაში საბოკემინო კონგრესის დასყარების შესახებ დადებული შეთანხმებების საფუტელზე აშშ-ის, დიდ ბრიტანეთის, სსრკ-ის და საფრანგეთის მიერ შექმნილი საკონგრული შექმანში. საბოკემინო კომისიის ძირითად ამოცანებს წარმოადგენდა: ავსტრიაში გერმანიის დამარცხების დეკლარაციის (5.VI.1945) პირობების დაცვის უზრუნველყოფა; გერმანიისაგან ავსტრიის გასოყოფის დასრულება; ავსტრიის სახელმწიფო დამოუკიდებელი არსებობისა და მისი მთლიანობის უზრუნველყოფა, მისი საზღვრების საბოლოო დადგენა 31.XII.1937 მიჯნების ხელშეუხებლობის დაცვა; ქვეყანაში ნაციონალური და მთლიანობის წარმოქმნის აღმოცენა; ავსტრიის მთავრობის დასარება ქვეყანაში დემოკრაციული წყობის განსამკვირვებლად მყარი პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული სახის შექმნაში. საბოკემინო კომისიის ორგანიზების წარმოადგენეს: საბოკემინო საბჭო, რომელშიც შედიოდა ოკუპაციური ქვეყნების მთავრობათა მიერ დასინულე 4 უმაღლესი კომისარია, აღმასრულებელი კომიტეტი, დირექტორები და სხვა. საბოკემინო საბჭო, რომელშიც მუშაობა დაიწყო 11.IX.1945. ახორციელებდა უმანავს ხელისუფლებას ავსტრიაში იმ საკითხებში, რომლებიც მთლიანად ქვეყანას ეხებოდა. უმაღლესი კომისრებს ევალებოდათ საბოკემინო კომისიის გადაწყვეტილებების უზრუნველყოფა შესაბამის საოკუპაციო ზონებში, აგრეთვე კონკრული ავსტრიის ცენტრალური ხელისუფლების მოღვაწეობის შესრულებასა და ავსტრიული ხელისუფლების დადგენაში. საბოკემინო კომისიამ არსებობა შეწყვიტა 1955 წლის 27 იელისს. მას შემდეგ, რაც ძალაში შევიდა სახელმწიფო ხელშეკრულება დამოუკიდებელი და დემოკრაციული ავსტრიის აღდგენის შესახებ (1955). ამ დროისათვის საბოკემინო კომისიის ჩატარებულ ჰქონდა 249 სხდომა.

საში მხარეთმცოდნეობის ინსტიტუტი. საერთაშორისო ორგანო, შექმნილი აშშ-ის, დიდ ბრიტანეთისა და სსრკ-ის საერთო საქმეთა მინისტრების მოსკოვის თათბირის (1945) გადაწყვეტილების საფუტელზე. საბოკემინო საბჭოში შედიოდნენ აშშ-ის საოკუპაციო ჯარების მთავარსარდალი (ან მისი მოადგილე) – თავმჯდომარე, დიდ ბრიტანეთის (ის ამავდროულად გამოდიოდა ავსტრალიის, ახალი ზელანდიისა და ინდოეთის სახელითაც), სსრკ-ისა და ჩინეთის წარმომადგენლები. საბოკემინო საბჭოს ავტოლსამყოფელი ოყო გოკო, პირველი სხდომა გაიმართა 1946 წლის 5 აპრილს. საბჭოს მიზანობას წარმოადგენდა იაპონიაში აშშ-ის საოკუპაციო ჯარების მთავარსარდალთან კონსულტაციების და რეკომენდაციების შემუშავება იმ საკითხებზე, რომლებიც ეხებოდა კავშირეყვის, ოკუპაციისა და იაპონიაში კონგრულინის პირობების შესახებ

რულებას. მას უნდა გაეყარებინა პოლიტიკური კურსი, რომელსაც დაამტკიცებდა შორეული აღმოსავლეთის კომისია იაპონიისთვის (შაი). იგულისხმებოდა, რომ საოკეანეთო ჯარების მთავარსარდალს, მინიშნულივან საკითხებზე ბრძანების გაყენება უნდა მთავარბრძოლა საბჭოს. იმ შემთხვევაში, თუ მისი რომელიმე წევრი არ დაეთანხმებოდა მთავარსარდალს საკითხებში, რომელთაც ესმოდა იაპონიაში კონტროლის რეჟიმს, კონსტრუქციურ სტრუქტურაში ცვლილებების განხორციელება იაპონიის მთავრობის მიერ, მთავარსარდალს უნდა შეეწყობინა ბრძანების გაყენება. სანამ აღნიშნულ საკითხებზე არ იქნებოდა მოწვეული მეთაურებმა შაი-ში ამერიკული ადმინისტრაციის გადაწყვეტილებებზე, რადგან საბჭოს დახმარება ჩაწერილი იყო. რომ „მთავარსარდალს იყო მოკავშირე ქვეყნების ერთადერთი აღმასრულებელი ხელისუფლება იაპონიაში.“ საბჭო არსებით შეწყვეტა 1952 წლის 28 აპრილს, მას შემდეგ, რაც ძალაში შევიდა სან-ფრანსისოს სამშვიდობო ხელშეკრულება იაპონიისათვის (იხ. *სან-ფრანსისოს კონვენტიონი (1951)*). ყოველივე ამან გამოიწვია საბჭოთა მხარის პროტესტი. რადგან გადაწყვეტილება საბჭოს მოღვაწეობის შეწყვეტის შესახებ აშშ-ში მიიღო ცალმხრივად, თუმცა აღნიშნულ პროტესტს რაიმე შედეგი არ მოჰყოლია.

კუბა: Внешняя политика Советского Союза. 1945г. М. 1949. с. 155-160.

სამშპმ რეჟიმს, საერთაშორისო კონვენციებისა და ორგანიზაციების პროცედურული წესები ითვალისწინებს, რომ კონვენციის ძალაში მოხსენებების შედეგად, დოკუმენტების დაპროექტება და კამათი ამხ თუ იმ საკითხის განმეობ ხორციელდება ს.ხ-ში. მაგ., *გაეროს გენერალური ასამბლეის* მისი კომიტეტებისა და ქვეკომიტეტების ს.ხ-ით ინგლისური, ესპანური, ფრანგული, რუსული და ჩინური. არაბული ენა სამუშაო ენაა მხოლოდ გენერალურ ასამბლეისა და მის მთავარ კომიტეტებში.

სამშპმ (სამშპმ) ხელშეკრულებები, საერთაშორისო ხელშეკრულების სახე, რომლითაც წყდება საომარი მოქმედება. ს.ხ-ის დადებას სწორად წინ უდგის დაშვება, რომლის საერთაშორისო-სამართლებრივი რეგულირება განხორციელდა პააკის მე-4 კონვენციით 1907. თუ დაშვება დროებითია, საომარი მოქმედებები შეიძლება განაგრძოს დაშვების ვალის გასვლის შემდეგ ან მხარეთა მიერ დაშვების შეწყვეტის შესახებ დეკლარაციის მიღების შემდეგ; თუ ვადა განსაზღვრული არ არის, ნებისმიერ მხარეს შეუძლია განსაზღვროს საომარი მოქმედება მოწყობის დაშვების წინაშე არსებული შედეგების შემდეგ, ხოლო საბოლოო დაშვება მოქმედებს ს.ხ-ის დაშვებამდე. ს.ხ. უეადოდ იდება და მათი *დღისმისა* დაუშვებელია.

სამშპმ ბაზაში, სტრატეგიული ან პოლიტიკური მნიშვნელობის უწყვეტი (რაიონი) და მის გეოგრაფიულ განლაგებულ ჯარი, რომელიც უზრუნველყოფილია ყოველდღიურ საქმიანობისა და საბრძოლო მოქმედებისათვის აუცილებელი იარაღით, საბრძოლო მასალებითა და მატერიალური საშუალებებით. ს.ხ. შეიძლება იყოს სარაკეო, საავიაციო, სამხედრო-სამღვათ და საერთო დანიშნულების. საერთო ბაზები მოიცავს სახმელეთო ბაზებს. სამხედრო-სამაგრო ძალებსა და სამღვათ ფლოტს.

სამშპმ რეგულაციები, პირები, რომლებმაც ჩაიღეს სამხედრო დანაშაული. ე. ი. ბრალი უღებთ ომის, კანონებისა და ჩვეულებების დარღვევაში, თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი აღიარებს ს.ხ-ის სისხლის სამართლებრივი ქას უხისმგებლობის პრინციპს. ეს გამოიხატა ნორმების და გოკოს საერთაშორისო სამხედრო გრძობების წესდებისა და განაწესების (იხ. *ნორმების პრინციპი, გოკოს პრინციპი (1946-48)*) და სხვა საერთაშორისო აქტებში, მათ შორის *გაეროს გენერალური ასამბლეის* რეზოლუციები 13.11 და 11.XI. 1946.31.X. 1947, რომლებშიც განმტკიცდა საერთაშორისო სამართლის პრინციპები და ნორმები ს.ხ-ის შესახებ. გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო კონკრეტული სახმელეთო და კომუნიკაციის წინაშე ჩაყენების დანაშაულის მიმართ ხანდაშეშელობის ვალის გათვალისწინების შესახებ 1968, რომელიც წვერსახელმწიფოებს აკისრებს ვალდებულებას, მიიღონ საკანონმდებლო იუ სხვა ზომები, რათა ერთნაირი კანონმდებლობით დადგინდონ ხანდაშეშელობის ვადა და სხვა შეზღუდვები არ გამოყენონ კონკრეტული გათვალისწინებული დანაშაულისათვის დენისა და დასჯის შემთხვევებში.

სამშპმ რეგულაციები, უსისხლო საერთაშორისო-სამართლებრივი ქმედება, რომელიც გამოიხატება ომის კანონებისა და ჩვეულებების დარღვევაში და სამხედრო დანაშაულის სისხლისსამართლებრივი ქას უხისმგებლობას იწვევს პირულად ეს პრინციპი დაფიქსირდა ნორმების და გოკოს საერთაშორისო სამხედრო გრძობების წესდებებში 1946-48, სადაც დაგმეს *მეორე მსოფლიო ომის* ძირითადი სამხედრო დანაშაულებები, ასევე *გაეროს გენერალური ასამბლეის* რეზოლუციები 13.11 და 11.XI. 1946, 31.X. 1947, სადაც დადასტურდა ს.ხ-თან დაკავშირებული საერთაშორისო სამართლის პრინციპები და ნორმები. იმის გამო, რომ არც ერთ დოკუმენტში არ იყო მოთხოვნილი ხანდაშეშელობის გამოყენების შესახებ სამხედრო დანაშაულის მიმართ, გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო კონკრეტული ხანდაშეშელობის ვალის მოქმედების შესახებ ს.ხ-ისა და კომუნიკაციის წინაშეშეშელობის დანაშაულსათვის 1968. მიიღო უკუდანიირი საკანონმდებლო ან სხვა სახის ზომები, ერთნაირი კანონმდებლობით დადგინდონ ხანდაშეშელობის ვადა და სხვა შეზღუდვები არ გამოყენონ კონვენციის ჩამოთვლილი დანაშაულებისათვის დენისა და დასჯის შემთხვევებში. ვადა ამისა, გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია (X) 13 თებერვლი 1946) სამხედრო დანაშაულების გადაცემისა და დასჯის შესახებ, რეზოლუცია (3047) (XCVIII) 3 დეკემბერი 1973) საერთაშორისო თანამშრომლობის პრინციპების შესახებ ს.ხ-ში მონაწილე პირების აღმოჩენის, დაკავშირების, გადაცემის, დასჯის მიმართ და ა.შ. საერთაშორისო სამართლის მოქმედ ნორმების შესახებ ს.ხ-ისათვის სახელმწიფოებს ეკისრებათ საერთაშორისო ქას უხისმგებლობა, ხოლო ფიზიკური პირებს – სისხლისსამართლებრივი ქას უხისმგებლობა.

სამშპმ რეგულაციები (ლათ. occupatio), ერთი სახელმწიფოს

საქართველოში ძალადობის მიერ ჩვირულ სახელმწიფოს (ანდა მისი ნაწილის) გერმანიის დროებით დაკავება და ოკუპირებულ ტერიტორიაზე სამხედრო ადმინისტრაციის ხელისუფლების დამყარება სსრ-ს შედეგად არ მოხდებოდა ოკუპანტი სახელმწიფოსათვის ოკუპირებულ ტერიტორიაზე სუვერენიტეტის გადაცემა. საერთაშორისო სამართლის პრინციპებისა და წინაშეობის შესაბამისად, სახელმწიფოს გერმანია არ შეიძლება იყოს სსრ-ის ობიექტი, რადგან ოკუპანტი ხელის ძალის გამოყენებით, რაც არაღიქვამს გერმანიის განსაზღვრების მე-3 პიქსლის მოთხოვნილებას, რომ ნებისმიერი სსრ, რომელიც ერთი სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალის მიერის გერმანიის ტერიტორიაზე შეიჭრის ან თავდასხმის მიღწევს წარმოადგენს, ეკვალიფიცირებულია, როგორც აგრესიის აქტი. საერთაშორისო სამართალში არსებობს საექვიპალური ნორმები, რომლებიც შეეხება სსრ-ის რეჟიმს და განისაზღვრება ჰააგის 1907 კონვენციით და ვენეციის 1949 კონვენციით ომის დროს სამოქალაქო მოსახლეობის დაცვის შესახებ (ის ევსტის კონვენციები ომის მსხვერპლთა დაცვის შესახებ 1949 და მისი დამატებითი ოქმები 1977). ამ ნორმების მიხედვით ოკუპანტმა სახელმწიფომ უნდა მოიღოს ყველა ზომა ოკუპირებულ ტერიტორიაზე სამოგადლოებრივი წესრიგის დასაყრდელ და ნორმალური ცხოვრების პირობების შესაქმნელად. ჰააგის უნდა სცემს იმ ქვეყნების კანონებსა და წეს-საქმიანობებს, რომელთა გერმანია ოკუპირებულია. ექსტრად, ოკუპანტი სახელმწიფო ვალდებულია, დაიცვას ადამიანის უფლებები ოკუპირებულ ტერიტორიაზე. ოკუპანტი სახელმწიფოს უკრძალება სამოქალაქო მოსახლეობის დეპორტირება ოკუპირებული ტერიტორიიდან ოკუპანტი სახელმწიფოს ანდა სხვა ნებისმიერი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე. აკრძალულია, ასევე, ოკუპანტი სახელმწიფოს მოსახლეობის გადასახლება ოკუპირებულ ტერიტორიაზე. აგრესორის სახელმწიფოს მიერ სსრ-ის რეჟიმის დამყარება ოკუპირებულ ტერიტორიის მოსახლეობას არ არის იქნის ოკუპანტების წინააღმდეგ შეიარაღებულ ბრძოლის გაგრძელების უფლება. საერთაშორისო სამართლის იმ ნორმების დარღვევა, რომლებიც სსრ-ის რეჟიმს შეეხება, საერთაშორისო დანაშაულს წარმოადგენს. ხოლო ის პირეზი, რომელიც ამ ნორმების დარღვევაზე პასუხისმგებლობა ეკისრებათ, განიხილება როგორც საზღვრო დაზნაშევეტი.

საზღვრო ტყვეობა. საომარი მოქმედების დროს მტრის ხელში ჩაეპარნალი პირი, რომელიც მყოფი მხარის შეიარაღებულ ძალის ეკუთვნის. ასეთ პირებად ითვლებიან რეგულარული და არარეგულარული შეიარაღებული ძალების პირადი შე-მაღვესლობის წევრები, ე.ი. კომბატანტები, ასევე არაკომბატანტები, რომლებიც ვრცელდება სამხედრო გველებს რეჟიმის სამხედრო გველების რეჟიმს წარმოადგენს სამართლებრივი ნორმების ერთობლიობის ს.ბ.-ის მდგომარეობის შესახებ, რომელსაც არეგულირებს ჰააგის მე-4 კონვენციის (1907) დამატებითი დებულება სახმელეთო ომის კანონებისა და ჩვეულებების შესახებ (1949), ასევე სხვა საერთაშორისო აქტები. ს.ბ.-ის მიზარი, დაუმუშავალი ძალადობის, დამინებისა და შეუ-რავიყოფის აქტების გამოყენება. სახელმწიფო ვალდებულია, მკვან უნდა მოეპყრას გველებს ნებისმიერი არაკანონიერი აქტი,

რომელიც გამოიწვევს მის სიყვლილს, საყრახეს შეეკმის ჯან-მრთილობას. განისილება როგორც კონვენციის სერიოზული დარღვევა. ყრმალულია დსკრინინაქია რახის, ეროვნების რწმენის, პოლიტიკური შეხედულების გამო. 1949 კონვენციის მე-14 მუხლის თანახმად, ს.ბ. სრულად ინარჩუნებენ სამო-ქალაქო უფლებანარჩინობას. მათი უფლებები შეიძლება შემოღვლის მხოლოდ იმ მოკვლობით, რაცაც მოითხოვს გვე-უბის პირებთან. ს.ბ. ოფიცირების გარდა, შეიძლება ას-რულდნენ არსამხედრო ხასიათის გარკვეულ საშუაოებს. ისინი ემორჩილებიან გვევობაში აქეყანა სახელმწიფოს შეიარაღებულ ძალეებში მოქმედ კანონებსა და ბრძანებებს. ს.ბ. უფლება აქეთ პირმითი წლიობით ადქრეილი პირები, რომ-ლებიც წარმოადგენენ მათ შესაბამის სახელმწიფოს სახი-ედრო ხელისუფლების, შეარეული სახელმწიფოს წარმომადგენ-ლების და წითელი ჯერის წინაშე. ევენციის კონვენციის თანახ-მად, ს.ბ.-ის განათავის უფლება ხელბ საომარი მოქმედების შეწყ-ვევისთანავე (მუხლო 118).

საზღვრო ხრებადების ინჰინიბიტი. საერთაშორისო საზღვაო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული, ისტორიულად ჩამოყ-ალიბებული პრინციპი, რომელიც განსტკიცებულია მრავალმხრე ხელშეკრულებებში. ამ პრინციპის თანახმად, სამხედრო ხომალდები ლია მდგამი სარგებლობით სრული იშ-უგაგეთა ნებისმიერი სახელმწიფოს ეთრისაღიქვამის. აღმის სახელმწიფოს გარდა. ნებისმიერი სახელმწიფოს გერმანიის უფლებები შესვლის სამხედრო ხომალდები სარგებლობის იშ-უგაგეთა, მაგრამ უნდა დაცივდ საერთაშორისო სამართლის ნორმები, რომლებიც არეგულირებს მშვიდობიან ეავლის გერ-მანიის უფლებები. სამხედრო ხომალდები სარგებლობენ ხელშეუხებლობით მხოლოდ მშვიდობიან პერიოდში. ვიზო სახელმწიფოთა უფლებში მყოფი ს.ბ.ი. არ შეიძლება გასიყ-ენებულ იქნეს ადგილსამყოფელი სახელმწიფოს სუვერენ-ტეტისა და გერმანიის ხელშეუხებლობის დარღვევის მიზნით. თუ სახელმწიფო ხომალდი არ იყავს სანა.ირო სახელმწი-ფოს კანონებსა და დაციის შესახებ, სანა.ირო სახელმწიფოს შეუძლია მოსიხოვოს მას გერმანიის უფლების დაუყოვნე-ბლედ დაგვინება. სანა.ირო სახელმწიფოს მიერ გერმანიის უფლებში მყოფი სახელმწიფო ხომალდისათვის შეღავათებისა და პრივილეგიების მიწეუბა ვამოხაგავს აღმის ქვეყნის სუვერენ-ტეტის პატივისცემა. სამხედრო გვეები თავისუფლებიან საბა-ეო შემოწმებისაგან, ასევე ყველა სახის საბა.ეო. სანა.ირო-ული თუ სხვა სახის გადასახლებისა და მოსაკრებლებისაგან.

საზღვრო აზრამის საბრეო ბაზარი (Mercado Comum del Cono Sur-Mercosur). დაარსდა 26. 3. 1991 არგენტინის, ბრაზილის, პარ-აგუაის და ურ.გვეის შორის დადებული შეთანხმების საფუძველზე. წყერ-სახელმწიფოების პარლამენტების მიერ რატიფიკაციის შემდეგ 1992 წლის ივლისში შეთანხმება ძალა-ში შევიდა. ორგანიზაცია ლია სხვა ქვეყნების შემოერთების-თან. სა.ბ.ბ.-ის მიზნება: 1. საბა.ეო, ეკონომი, 1995 წლის 1 იან-ვრამდე წყერ-სახელმწიფოთა; მორის არსებული საბა.ეო და ეკტრობის დამბრკოლებული ბარიერების გაეკშება. 2. ერთიანი საგარეო ბაეი და ევტრობის ლიბერალიზაცია მესამე სახელმწი-ფოებისა და ეკონომიკურ გაერთიანებისაგან. 3. ეროვნული

ეკონომიკების კოორდინაცია, განსაკუთრებით წყერ-სახელმწიფოების კანონმდებლობების პარამონბაჯია სოფლის მეურნეობის, ინდუსტრიის, საგადასახადო და სავაჭრო სფეროების. წყურები: არგენტინა, ბრაზილია, პარაგვაი და ურუგვაი 190 მლნ მონასლის საბჭო, (ლათინური ამერიკის და კარიბის ზღვის აუზის 45%), 11,8 მლნ კვ.კმ ფართობით (59%) და ყოველწლიურად 415 მლნ დოლარი საერთო შინაგანი პროდუქტის მოცულობით (მატ, კონტინენტის დაახლოებით 50%); ორგანიზება: 1. საერთო ბაზრის საბჭო, შეუდგება საბაგრო საქონელს და ეკონომიკის მინისტრებისგან. საბჭოს თავმჯდომარე იყვლება წესდამო ორგერ. წელიწადში ერთხელ იმართება წყერ-სახელმწიფოების პრეზიდენტების უმაღლესი დონის შეხვედრა (1992-დან მსოფლიოების კატაგსით მონაწილეობის ბოლოვია და ჩილე). 2. საერთო ბაზრის აღმასრულებელი ჯგუფები: მუნა ჯგუფი და სამედიცინო სასამართლო დაეების მოგვარების საბჭოს. სამდიცინო ადვოკატური და მონტევიდეო (ურუგვაი).

სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეზონის ასოციაცია (სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეზონის ასოციაცია – ASEA), სკრუვირული პოლიტიკურ-ეკონომიკური ორგანიზაცია, რომელიც შეიქმნა 1967 წელს ქვეყნის: ინდონეზიის, მალაიზიის, სინგაპურის, ტაილანდისა და ფილიპინების საბაგრო საქონელს მინისტრების კონფერენციამ. 1984 მათ შეუერთდა ბრუნეი. ასოციაციის სახელმწიფოებში გაერთიანება მის და მსოფლიო 1976 კესულ ბალოზე ხელმოწერილი ხელშეკრულებით სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში მეტაბორობისა და თანამშრომლობის შესახებ და ასეანის თანხმობის ლეგალიზაციით. ამ ლეგიონების თანხმად, ასოციაციის მიზნებია სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში თანამშრომლობის განვითარება ეკონომიკურ, სოციალურ და სხვა სფეროებში, ამ რეგიონში შეიღობისა და სტაბილურობისათვის ხელშეწყობა. ასეანის ხელშეღობანული ორგანიზებია სახელმწიფოთა და მთავრობის მეთაურთა თანხმობით (1976-დან) და საბაგრო საქონელს მინისტრების თანხმობით. ორივე ორგანიზაციის ყოველთვიურ სესიონებში არსებობს ასევე უმაღლესი დონის კომიტეტი, რომელიც ბანკოკში იმყოფება (სამდიცინო ჯგუფებში), და ადვოკატური კომიტეტი (ვაშრობის, მრეწველობის, სოფლის მეურნეობის, ტრანსპორტის, ფინანსების და სხვ.). გარდა ასევე ეკონომიკის, შრომის, სოციალური უზრუნველყოფის, განათლების, ინფორმაციის მინისტრთა პერიოდული შეხვედრები.

სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ხელშეკრულების ორგანიზაცია (სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ხელშეკრულების ორგანიზაცია – SEATO), სამხედრო-პოლიტიკური ბლოკი, რომელიც შეიქმნა აშშ-ის ინიციატივით, აშშ-ს, ლიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, ავსტრალიას, ახალ ზელანდიას, ტაილანდს, პაკისტანს და ფილიპინებს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს მინისტრთა კონფერენციამ 8.IX.1954 და ძალში შევიდა 19.II.1955. ინტოლამა, ინტოლამიანი, ბრძანდ და ეკილიპინა (1972-დან - შრი ლანკა) და კონფერენციამ მონაწილეობაზე უარი თქვენ. სეატო მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციასთან (ნატო) და ევროპული ხელშეკრულების ორგანიზაციასთან (სეანო). 1977 სეატომ არსებობა შეწყვიტა.

სანიტარული კონვენციები. საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომლებიც ითვალისწინებს სანიტარული კონვენციების განხორციელებას ინტერნაციონალურ ლინისტიკების ჩაგრაბების გაერელებულ ინფექციურ დაავადებების (ეპიდემიების) წინააღმდეგ. კონვენციების გათვალისწინებული მომები უნდა ჩაგრაბდეს ისე, რომ ამ მომების სახელმწიფოთა შორის სანიტარული კავშირების განხორციელების დაბრკოლება, ს.ა.ს. საერთაშორისო პრაქტიკაში გამოიყენება XIX-დან. 1893 მიიღეს ს.ა., რომელიც ითვალისწინებდა ყველა სახელმწიფოს მიერ ერთმან სანიტარულ-სანიტარული სისაგების შექმნა; 1907 დაიღო შეთანხმება სანიტარული კავშირების (საერთაშორისო ბურჯის დაარსების შესახებ, რომლის ფუნქციები 1946 გადაეცა პანამისის მსოფლიო ორგანიზაციას. ამ სფეროში მართიად დოკუმენტება საერთაშორისო სანიტარული წესები (1969), რომლებიც ადვენს, თუ რა სახის ლინისტიკები უნდა ჩაგრაბდეს სახელმწიფოებმა განსაკუთრებით სიმინ და დაავადებათა წინააღმდეგ ბრძოლის, მათი გაერელების ადვენის მიზნით. წყერ სახელმწიფოები ვალდებული არაბან ინფორმაცია მთავრობის განსაკუთრებით მსოფლიო ორგანიზაციის მათ გერეგორიზმ დაავადებათა გაერელების შესახებ (მედიკური, ქილურ და ა.შ.); მიიღეს უეცრად შოიპის მათთან ბრძოლაში; ჩაგრაბინ სანიტარული ოპერაციები: გასასორციელდის სანიტარული კონგრესი გასეპში, ჩაგრაბულიბა და თითქმის სანიტარული, რომელიც კონვენციის საერთაშორისო რეიტებს და ა.შ. სანიტარული კონგრესი რეგულარულა ასევე თითოეული სახელმწიფოს ყრიფი ვლი სანიტარული ლოპებში.

სან-რამონს ქონვაჩრამი 1920, ატანტის სახელმწიფოთა უმაღლესი საბჭოს სესიონი შედგა 1920 წლის 19-26 IV. ს.რ.კ.ში მონაწილეობდნენ საურანტის (მილერანი), ინგლისისა (ლორდ ჯორჯი) და იტალიის (ნიტო) პრეზიდენტებისგან, ატანტის იაპონიის წარმომადგენელი და ვლი პარიზში მსოფლიო ბულოვანსა (ვიქსანისი) და საბერსეთის (ვენეცილისი) წარმომადგენლები მსწველნი იყვნენ მხოლოდ იმ საკითხთა განხილვაზე, რომლებიც უმაღლესი ეხებოდა მათი ქვეყნების ინტერესებს. აშშ-ს წარმომადგენელი მეთაურული — აშშ-ის ელჩი რომში ჯონსონი. კონფერენციის მთავარი მიზანი ატანტის სახელმწიფოთა შორის არსებულ წინააღმდეგობათა დაბრუნება იყო, რომლებიც საბჭოთა რუსეთის მიერ ატანტის შექმნის ლაპარაკების დაბრუნების, ომის შესვლის ეკონომიკური კრიზისის გაღრმავების და ევროპისა და აღმოსავლეთში რევილაციური და ეროვნულ-განმანათლებლებელი მოძრაობის აღმადობის მოქმედებად განიწვიდა. ს.რ.კ.მ-ზე უნდა განვიღოთ: 1) ვლინის მიერ კონფერენციამ შექმნილი თურქეთთან სამშვიდობო ხელშეკრულების პროექტი; 2) ევროპის მიერ სამშვიდობო ხელშეკრულების შესარების საკითხი; 3) დასაკიდებულა საბჭოთა რუსეთთან. პირველი უქმნის განხილვის დროს დღის წესრიგში მთავარი ყურადღება დაეთმო თურქეთისათვის მამრობული არაბულ მოქმედ ლეგის მანდაგების განხილვის ატანტის სახელმწიფოების შორის, დაემ არაბული მოქმედების განხილვის თათბარ შედეგ წინააღმ-

დეკობები გამოავლინა ინგლის-საფრანგეთსა და ინგლის-აშერის შორის. ინგლისის პრეტენზიების მთავარ ობიექტს მოსულის ილავითა წარმოადგენდა, რომელსაც დიდი სტრატეგიული მნიშვნელობა და მდიდარი ნავთობის საბადოები გააჩნდა. მისული *საიუს-პიუსი შეთანხმების 1916* მიხედვით საფრანგეთის გავლენის სფეროს განეკუთვნებოდა, მაგრამ ინგლისელებმა 1918 წლის ნოემბერში ამ რაიონის ოკუპაცია მოახდინეს. მათ ისარგებლეს თავიონ სამხედრო და პოლიტიკური უპირატესობით მასლობელ ადმოსალეთში და ადარ ამობრუნებულ მძღველ პოზიციებს. მოსულის გარდა ინგლისელები მოითხოვდნენ სხვა რაიონებსაც, რომლებიც საიუს-პიუსის მოლაპარაკებით არ შეიღობა და დიდი ბრიტანეთის გავლენის სფეროში – მთელ პალესტინას („ყავისფერი მიწა“) და შიდა სირიას დაშავიან ერთად. რადგანაც საფრანგეთი, უპირველეს ყოვლისა, სირიასა და მოსულის ნავთობსაბადოების ხელში ჩაგდებაში იყო დაინტერესებული, ინგლისი, საფრანგეთისთვის მოსულის მიზნად ნავთობწარმოებში წოდის ჩაღებით, შეეცადა კომპრომისული გადაწყვეტილება მოეხსნა, მაგრამ 8.I.1919 ხელმოწერილი შეთანხმება ამ საკითხზე არ იქნა რატიფიცირებული საფრანგეთის მიერ, რომელიც შიდა სირიის საფრანგეთის მანდატის ქვეშ მოქცეული მოითხოვდა. მდგომარეობას ისიც არსებობდა, რომ მასლობელ ადმოსალეთში ინგლისის გეგმებს ამშე წინ აღუდგა, რომელსაც საკუთარი წოდის მიღება სურდა. არაბულ ნაყოფზე ასევე პრეტენდენტის მიმართ, ინგლისმა და საფრანგეთმა 5.IX.1919 დადეს ხელშეკრულება პალესტინის – ინგლისის ჯარების, ხოლო სირიის – საფრანგეთის ჯარების მიერ ოკუპაციის შესახებ. თუმცა, ინგლისელები იმედოვნებდნენ, რომ თავის გავლენას შიდა სირიაზე მაინც შეინარჩუნებდნენ უმარ ყაისისად დახმარებით, რომელიც 8.III.1920 სირიის მთელი იქნა გამოცხადებული და სათავეში ჩაუდგა ფრანგების წინააღმდეგ ბრძოლას. ამავე დროს გაუარსოვდა ანგიომპეროლისტური მოძრაობები არაბეთის რიგ ქვეყნებსა და სურქეთში. ყოველზე ეს აიძულა ინგლისსა და საფრანგეთს, სწრაფად მოეგარებინათ საკუთარი დაპყრობების იურიდიული გაფორმება, რის შედეგად, ს.რ.მ-ზე გადაწყდა მანდატობის შემსუგინარი განაწილება: საფრანგეთმა მიიღო მთელი სირია და ლიბანი, ინგლისმა – პალესტინა და მესოპოტამია (ერაყი) მისულითერა. საფრანგეთი მოსულის საკითხში დაიმობაზე არ წავიდა, თუ არა 24 IV სან-რემოში ხელმოწერილი ინგლის-საფრანგეთის შეთანხმება, რომელიც ითვალისწინებდა მასლობელი ადმოსალეთისა და ევროპის ნავთობის განაწილებას ამ ორ სახელმწიფოს შორის ორივესათვის ხელსაყრელ პირობებში. არაბულ მიწებს განაწილებასთან ერთად, ს.რ.მ-მ შეიმუშავა თურქეთის დასრამიტი გერტგორთის დაყოფის პირობებიც, რაც შემდგომში საუფედად დავდო 1920 *სეერის საზავო ხელშეკრულებას* ამის შემდეგ კონფერენციამ განიხილა გერმანიის საკითხი. 1920 წლის მარტ-აპრილში ინგლის-საფრანგეთის დაბრძანებულ გერმანიის მიერ *გერმალის საზავო ხელშეკრულების 1919* სამხედრო მუხლების შესრულების თავიდან აცილების შედეგობასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით გამწვევდა. „კომუნისტურ საფრთხესთან“ ბრძოლის საბაბით, 2IV გერმანიის მთავრობამ მოკავშირეებ-

ის თანხმობის გარეშე შეიყვანა ჯარები რუკის დემოლოგარნიზებულ მონაში. ამის საპასუხოდ, საფრანგეთის მთავრობამ, აგრეთვე მოკავშირეებთან შეთანხმების გარეშე, 5IV თავის საჯაროს ნაწილები ფრანგურში, დარწმუნებდა და გერმანიის დემოლოგარნიზებულ მონის რაც სხვა ქალაქებში გაგზავნა. ინგლისის მთავრობამ, რომელიც აგარებდა გერმანიის მილიტარის მიმართ წყარუების პოლიტიკას, შეკერი პროტესტი გამოიქვა საფრანგეთის მოქმედების წინააღმდეგ. ეს ე.წ. „ფრანკურტის კონფლიქტი“ მოგვარებულ იქნა ს.რ.მ-ზე, სადაც ინგლისი, საფრანგეთისგან მასლობელ ადმოსალეთში მიღებული დათმობების სათავედ, იძულებული გახდა მხარი დაეჭირა საფრანგეთის მთავრობისათვის, – გერმანიას შეესრულებინა ევროპის ხელშეკრულების პირობები. 10.IV.1920 დასრულდა ვადა, რომელშიც გერმანიის უნდა შეემცირებინა არმიზა 200 ათას კაცამდე (ამავე წლის ივნისისათვის ეს მისი ოდენობა 100 ათასამდე უნდა დასულიყო); მიუსუდედა ამისა, გერმანიამ არა მარტო რეაღმოსიე ასევე ათასამდე გაზარდა ფარული სამხედრო ფორმირებების რაოდენობა („სამოქალაქო დაცვა“; „უსაფრთხოების პოლიცია“ და სხვა), არამედ 20.IV სან-რემოში მან მოკავშირეთა უმადლეს საბჭოს მიმართ ასოვრებინა, ნება დაეერთათ მისთვის ყოვლად მყესივი 200-ათასიანი ჯარი. ამყერად ინგლისის მხარდაჭერის იმედი გერმანიას არ გაუშროლდა. მიუხედავად ამისა, რომ ინგლისის გენერალური შტაბი გერმანიის მოთხოვნის დაკმაყოფილებისკენ ისრუბოდა, ლილი ჯორჯმა ფრანგებს დაუჭირა მხარი. გერმანიის მთავრობის წოდის საპასუხოდ, მოკავშირეები 26.IV გამოიღონენ დელეგაციით, რომელიც ახსალდნენ, რომ უნდა იყენენ „მიიღოთ ყველა ზომა, საჭიროების შემთხვევაში, შეეღერებინა ღონისძიებების ჩათვლით და ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველყოფის მიზნით, გერმანიის გერტგორთის ოკუპაციის მოხსენიანი“, თუმცა გერმანიას არმიზა 100 ათასამდე უნდა შეემცირებინათ ერთი თვის ვადაში (1920.10.VII-მდე). ს.რ.მ-ის შემობობის ბოლი დღეს დღის წესრიგში დადა საბჭოთა რესპუბლიკასთან დამოკიდებულების საკითხი. განხილვად იქნა მოკავშირეთა უმადლესი ეკონომიკური საბჭოს წარმომადგენელთა მოხსენება, რომლებიც 1920.8-10.IV კონფანგანში შეხლდნენ საბჭოთა საეაგრო ლეგეციის მეთაურს ლ. ბ. კრასინს. ანგანდის საბჭო 26.IV გადაწყვეტილებით, თავის უმადლეს ეკონომიკურ საბჭოს დადავდა, ზომები მიეღო რუსეთისთან საეაგრო ურთიერთობათა სასწრაფო აღდგენისათვის. ნიგიმ, როგორც კონფერენციის ხელშედეგანულმა, ლ. ბ. კრასინს გაუგზავნა მოწვევა ღონდონში მოლაპარაკებების გასაგრძელებლად.

სან-სემშაროს საბჭოში ხელშეკრულება 1878. გაფორმდა 3 მარტს სემშაროლის მასლობლად, სან-სეფერანში. ეს იყო ე.წ. წინასწარი ხელშეკრულება, რომელიც მოჰყვა 1877-78 რუსეთ-თურქეთის ომს. რუსეთის მხრიდან ხელი მოაწერეს *დ. იგნატიევი* და *ა. ნეილილოვა*, ხოლო იმპალიეთის მხრიდან – საგარეო საქმეთა მინისტრმა საფეთი-უშამამ და თურქეთის ელჩმა გერმანიამ სიადულა-ბეიმ. სან-სეფერანის ზევის შედეგად დამოუკიდებლობა მოაპოვეს რუმისეთს, სერბიამ და ჩერტგორიას; ხოლო ზონიამ და პერეგოვიანამ მიიღეს ავტონომია. ბულგარეთი მაინც რჩებოდა თურქეთის ვასალად, თუმცა გამოქისდა დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ. თურქეთი კისრულობდა 1400 მლნ მან. კონტრბუციას, აგრეთვე ვალდებულებას, გაეტარებინა მთი-

ლი რიგი რეფორმები ოსმალეთის სომხეთში. ვინაიდან კონგრესი ალმაგებოდა სურქეთის ფინანსურ შესაძლებლობებს, რუსეთი დაქაოფილდა 310 მლნ მანეთითა და დანარჩენის სადაველოდ მიიღო ბათუმი, არგანი და ყარსი, რაი შეიღვეში, იმევე წლის ივლისში დაამტკიცა ბერლინის კონგრესმა.

სახ-შრანსიონის კონვენანტი 1945, მიმდინარეობდა 25. IV-26. VI. მოწვეულ იქნა ყირიმის (იაღლის) კონფერენციის (1945) გადაწყვეტილებების — საყოველთაო საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნა, კომუნისტების და უსაფრთხოების შესანარჩუნებლად — თანახმად, ს-შ-პ-ის მიზანი იყო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) წესდების შემუშავება. კონფერენცია მოწვეულ იქნა ამზის, დღი ბრიტანეთის, სსრკ-ისა და ჩინეთის მთავრობათა სახელით. ოფიციალური მიზნითა კონფერენციის შემოღობაში მონაწილეობის მისაღებად გაგებანა 42 ქვეყანას, რომლებშიც ხელი მოაწერეს გაერთიანებული ერების დეკლარაციას 1.1.1942 (იხ.: *ვაშინგტონის დეკლარაცია 1942*) ან მოგვიანებით შეუერთდნენ მას და გამოუსახეს ომი „აღერის“ ქვეყნებს 1945 წლის 1 მარტამდე. ესენი გახლდნენ: ბესტრალია, ახალი ზელანდია, ბელგია, ბოლივია, ბრაზილია, გვატემალა, ღომინიკეთა რესპუბლიკა, ეკვატორული კონგო, ეკვატორი, ურავი, ენესუელა, სურქეთი, ინდოეთი, ირანი, იუგოსლავია, კანადა, კოლუმბია, კონგო-რიკა, კუბა, ლბანი, ლიბერია, ლუქსემბურგი, მექსიკა, ნიდერლანდი, სიკორავა, ნორვეგია, პანამა, პარაგვაი, პერუ, საბერძნეთი, სავალდორი, სამხრეთ აფრიკის კავშირი, საუდის არაბეთი, საფრანგეთი, სირია, ურუგვაი, ფილიპინები, ჩეხოსლოვაკია, ჩილე, პაიტი, პონდუხასი, კონფერენციის დაწყების შემდეგ, 31 აპრილს მოწვეულ იქნენ არგენტინა (მოუხდავად საბჭოთა დელეგაციის წინააღმდეგობისა), ბელარუსის სსრ და უკრაინის სსრ, სლოვაკეთის სსრ — ანდა, რის შემდეგაც მონაწილეთა რიცხვმა 50-ს მიაღწია. განსაკუთრებული კამათი გამოიწვია პოლონეთის საკითხმა. პოლონეთი შედიოდა იმ ქვეყანათა რიცხვში, რომლებმაც მოაწერეს ხელი გაერთიანებული ერების დეკლარაციას, მაგრამ კონფერენციამ მოწვეული არ იქნენ, რადგან პოლონეთის დროებით მთავრობას დასავლეთის სახელმწიფოები მარიონეტულად თვლიდნენ და უარს ამბობდნენ მის კანონიერად ცნობაზე. მხოლოდ 23 ივნისს, საბჭოთა დელეგაციის დატყვევებული მოთხოვნის შემდეგ, გადაწყდა, ჩაეთვალით პოლონეთი გაეროს ადამრეგულირებელ და დაცვეთვინათა წესდებში ადგილი პოლონეთის მთავრობის ხელმოწერისათვის. გაეროს წესდების შემუშავება ხლბოდა ღუმბარგონ-იონის კონფერენციამ 1944 მომზადებული წინადადებების, გაეროს უშიშროების საბჭოში ენდისიერის საკითხის, ყირიმის (იაღლის) კონფერენციამ შეთანხმებული დებულებებისა და აგრეთვე კონფერენციის მონაწილე ქვეყნების მიერ წარმოდგენილი შესწორებების და დამატებების საფუძველზე. ს-შ-პ-ის წევრებმა წესდების პროექტს დაამატეს პრეამბულა, რომდამდე გამოთქმულია მათი მტკიცე სურვილი, აყილონ მომავალ თაობებს ომის უბედურებანი, განამტკიცონ „აღამონის მართლად უფლებათა, ადამიანის პიროვნების დროების, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორუფლებიანობის და დღი და პატარა ერების თანასწორობის რწმენა“. შექმნან პირობები სამართლიანობის დასაყავად: ხელი შეუწყონ „სოციალურ პროგრესსა და ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებას უფრო მეტი

თავისუფლების პირობებში“. ს-შ-პ-ზე მიმდინარეობდა მწვევე კამათი დასავლეთის სახელმწიფოებისა და საბჭოთა კავშირის დელეგაციების შორის წესდებში მათთვის სასურველი დებულების შესატანად. განსაკუთრებით საბჭოთა ხასიათი ამ და პირისპირებაში მიიღო უშიშროების საბჭოში, კერძოდ სახეობის განსწავლვისა. ამი-სა და დღი ბრიტანეთის დელეგაციების სურდათ, შეეცვალათ ე.წ. „იაღლის ფორმულა“. რომელიც დაფუძნებული იყო უშიშროების საბჭოს მკლდეი წევრების ერთმხობის პრინციპზე, მაგრამ საბჭოთა მხარის დადრინებული მოსთივნის შედეგად ს-შ-პ-მ დაამტკიცა „იაღლის ფორმულა“ და გაეროს წესდებში ჩაიწერა, რომ უშიშროების საბჭოს დაფუძნებლბა ეყვდა საკითხის, გადამ პროკლერატისა, მთლბულად ითვლება, თუ მას მსარს: უკრის საბჭოს 7 (ლესი, 9) წევრი, მათ შორის აკლდეულად სუთავე მკლდეი (27-ე მკლდეი) დაბა გამოიწვია გენერალური ასამბლეის უფლებამოსილების საკითხზე. ს-შ-პ-მ უარყო მთელი რიგი ქვეყნების (ძირითადად ლათინური ამერიკიდან) მოსწიქინათი გენერალური ასამბლეის წევრების იხოთვე უფლებები. როგორც უშიშროების საბჭოსათვის. არ იქნა მიღებული აგრეთვე წინადადება, გაეროს უმაღლეს ორგანოდ ექვითა გენერალური ასამბლეა, ხილო უშიშროების საბჭო დეკლდეგარტინათა მისთვის. საბოლოოდ გენერალურ ასამბლეის მიცა უფლება, განისილეს ნებისმიერი საკითხი წესდების ფრგვლბში (მკლდეი 10), მაგრამ არ შეესლია გამოიგონოს რეკომენდაციები რომლებიც საკითხის გაეროში უშიშროების საბჭოს მკლდეი ვარეუე, თუ უშიშროების საბჭო ასრულბს სათვის მოვალეობის მოყველ საკითხთან მმობრებანი (მკლდეი 12) დემარტაროსკიში წამოყენებული წინადადებების საფუძველზე. ს-შ-პ-მ მთავარი მას-უბისგებლბა საერთაშორისო უფლებებისა და უსაფრთხოების დაცვისათვის დააქინდა უშიშროების საბჭოს და მისყ მას გაეროს ეყვდა წევრის სახილოდ მოქმედების უფლებამ ამ მასუბისმგებლობიდან გამომდინარე მოვალეობის შესრულებისას (მკლდეი 24). ხანგრძლივი დებატები გაზადა მეურვეობის საერთაშორისო სისტემის საკითხის ორგვლეუე, რის შესახებაც ყირიმის კონფერენციამ მიღწული იყო შეთანხმება. კონფერენციის მონაწილეური დაამტმნდნენ, რომ ამ სისტემაში შესწავლი მანდგის ქვემ მყოფი ეყვდა სახელმწიფო. გაეროს წესდების 76-ე მუხლში ჩაიწერა, რომ „ გაერო ხელს შეუწყობს სამეურვეო გეროგორიების მოსახლეობის განვიტარებას ათიომმარაუელობის ამ დამოუკლდელობის მიმართულებით, როგორც ეს შეიძლება აღმოჩნდეს შესაფერისი თითოეული გეროგორიისა და მისი ხალხების საყიფოეური პირობებისასთვის და ამ ხალხთა თავისუფლად გამოხატული სურვილის გათვალისწინებით“. კონფერენციამ წესდებში ჩართო აგრეთვე დეკლარაცია კოლონიებთან და დამოკლდეულ გეროგორიებთან უსაფრთხოების შესახებ, თუქცა ინგლისის, საფრანგეთისა და სხვა კოლონიური სახელმწიფოების წინააღმდეგობის დამოკრ მოხერხდა დეკლარაციამ ჩაწერა პუნქტისა, რომ ამგვარ გეროგორიებს კქისინდათი დამოუკლდელობის უფლება. ს-შ-პ-მ დააფუნა საერთაშორისო სასამართლო 15 მოსამართლის შემადგენლობით, რომელიც დრევე უშიშროების საბჭოსა და გენერალური ასამბლეის მიერ 9 წლის ვადით

და წარმოადგენს გავრცობის წესების საწილს. 1945 წლის 26 ივნისს სან-ზრანსისკოში მოწვეულ გავრცობის ხელშეწყობის კერძო-საზღვარიანი კონფერენციის მონაწილეებმა გადაწყვიტეს, რომ შეეცნათ მოსამზადებელი კომისია, რომელსაც უნდა ემოქმედა გენერალური ასამბლეის პირველი სესიის მოწვევამდე და ვერის გენერალური მდივნის არჩევამდე. 1945 წლის 24 ოქტომბრისათვის გავრცობის წესლება რატიფიცირებულ იქნა უშიშროების საბჭოს სუბიექტ მუდმივი წევრისა და სხვა წევრების 2/3-ის მიერ და ამ დღეს ის შეიქმნა 24 ოქტომბერის ყოველ წელს აღინიშნება როგორც გავრცობის ევროპის ორგანიზაციის დღე.

Жуль: Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. Т. 5. Конференция Объединенных Наций в Сан-Франциско. М., 1980.

ლუკ: აღეკცხი ლ. გავრცობის ევროპის ორგანიზაცია, თბ., 1980.

სან-ზრანსისკოს კონფერენცია 1951, გაიმართა 4-8 სექტემბერს. მოწვეულ იქნა აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის ინიციატივით. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღო 52 ქვეყნის დელეგაციამ. ინდოეთსა და ბირმამ უარი განაცხადეს თავი ის წარმომადგენლების გაგზავნაზე. კონფერენციამ საერთოოდ არ იყო წარმოდგენილი ჩინეთი. არც კუნძ. ტაივანზე გახიზნული ჩან კაიშის მთავრობა (მისი მოწვევის წინააღმდეგ გამოვიდა დიდი ბრიტანეთი). ს-ზ.პ.-ს უნდა დაემტკიცებინა იაპონიასთან სამშვიდობო ხელშეკრულების პროექტი, რომლის საბოლოო ვარიანტი შექმნილებული იქნა აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის მიერ და გამოქვეყნდა 1951 წლის 13 აგვისტოს კონფერენციამ ადგილი ჰქონდა მწვედრ დაპირისპირებას დასავლეთის სახელმწიფოებსა და სსრკ-ს შორის. ს-ზ.პ.-ის გახსნისთანავე საბჭოთა მხარეც, პოლიონიისა და ჩეხოსლოვაკიის მხარდაჭერით, წამოაყენა წინადადება, კონფერენციის მსვლელობაში მონაწილეობის პირობად მოეწვიოთ ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის წარმომადგენლები, მაგრამ ეს მოთხოვნა უარეყვს. 5.1X კი სსრკ-ის დელეგაციის ხელმძღვანელმა ა. გრიბოიძემ სკადა, შესუბრუნებები შეეცადა სამშვიდობო ხელშეკრულების პროექტში. ა. გრიბოიძის ამ განცხადების ერთდღერით მიზანი იყო. ჩაქმალა კონფერენცია, მაგრამ მას არაფერი გამოუვიდა. ერთდღერი სატელეფონის გარდა, საბჭოთა დელეგაციის მხარე არაფერი დაუჭირა. 7 სექტემბერს კი იაპონიის დელეგაციამ მიიღო აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის მიერ წარმოდგენილი პროექტი და 8 სექტემბერს შედგა *სან-ზრანსისკოს საბჭო ხელშეკრულების* ხელმოწერის ოფიციალური ცერემონია. სან-ზრანსისკოს ხელშეკრულებამ ხელის მოწერაზე უარი განაცხადეს მხოლოდ სსრკ-მა, პოლიონიისა და ჩეხოსლოვაკიამ.

სან-ზრანსისკოს საბავო (სამშვიდობო) ხელშეკრულება 1951, შედგებოდა 7 თავისაგან (27 მუხლისაგან). ხელშეკრულებით შეწყვეტილად ცხადდებოდა საომარი მდგომარეობა იაპონიასა და მის მოწინააღმდეგე სახელმწიფოებს შორის, რომლებიც ცნობდნენ იაპონელი ხალხის სრულ სუვერენიტეტს თავის ქვეყ-

ანაზე. იაპონიასთან ომში მყოფებზე ქვეყნებდ ცხადდებოდა ნენ მხოლოდ ხელშეკრულებაზე სულისმომწერი სახელმწიფოები. საომარი მდგომარეობა რჩებოდა, ერთი მხრე, იაპონიასა და, მეორე მხრე, სსრკ-ს, ბირმას, ინდოეთსა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას შორის (შემდგომში ეს ერთიერთობები მოწესრიგდა. იხ.: ბირმა-იაპონიის სამშვიდობო (სამავო) ხელშეკრულება 1954, ინდოეთ-იაპონიის საბავო ხელშეკრულება 1952 და ჩინეთ-იაპონიის განცხადებები, შეთანხმებები და ხელშეკრულება 1972-80 რაც შეეხება ერთიერთობის საბჭოთა კავშირისა და იაპონიას შორის, ისინი საწილობრივ მოგვარდა სსრკ-იაპონიის ურთობადე და კლარატიო 1956, რის შემდეგაც ამ ქვეყნებს შორის აღდგა დიპლომატიური ურთობები, მაგრამ სამშვიდობო ხელშეკრულება არც საბჭოთა კავშირსა და იაპონიას და არც (საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ) რუსეთსა და იაპონიას შორის არ დადებულა). სან-ზრანსისკოს ხელშეკრულების იაპონიამ ცნო კორიის და მოკიცილებლობა და გავრცობის უშიშროების სსრკ-ის გადაწყვეტილებები ომამდე იაპონიის მანდატქვემ მყოფ გერიგორიებზე (იხ. *სამანდატო სისტემა*); უარი იქნა ყოველგვარ პრევენციულზე სამხრეთ სახალხის, უკრილის ქ-ბის, კენს. ტაივანის, პესკადორის, სპარაგლის და პარასელის კუნძულების მიმართ; აშშ-ის მხარეთვლობაში გადასცა რიუკიუს არქიპელაგი, კუნძულები ბორნო (ოვასაგარა), როსარო, ვოლკანო (კაპანი), პარეს უაი, მარუტი და დიგო. ხელშეკრულების თანახმად, აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებს მიეკითა იაპონიის გერიგორიებზე განუსაზღვრელი ვადით ყოყონის უფლება. ხელშეკრულება ამ ითვალისწინებდა იაპონიის შეიარაღებული ძალების ლიბერირებასა და ქვეყანაში ფაშისტური ორგანიზაციების აკრახლვას. იაპონია ეალდებუდი იყო, გადაეხადა რესპარაიები, რომელთა სიდიდეც არ იქნა განსაზღვრული. აგრესიით დაზარალებულ ქვეყნებს იაპონიასთან ორმხრივ მსალაპარაკებების გზით, ენდა მოეწესრიგებინათ თავისი პრევენციები. ს.ს.ს.ხ-თან ერთად დაიღო ე.წ. „უსაფრთხოების ხელშეკრულება“ აშშ-სა და იაპონიას შორის, რომლის ძალითაც აშშ-მა მიიღო თავისი შეიარაღებული ძალების იაპონიაში და მის მახლობლად განესაზღვრული ვადით განლაგების უფლება. 1952 წლის 28 თებერვალს კი დაიღო ე.წ. „ადმინისტრაციული შეთანხმება“, რომელმაც განსაზღვრა იაპონიის გერიგორიებზე აშშ-ის ჯარების განლაგების პირობები. ს-ზ.ს.ს., ისევე როგორც „უსაფრთხოების ხელშეკრულება“ და „ადმინისტრაციული შეთანხმება“, ძალაში შევიდა 1952 წლის 28 აპრილს. იმადეროულად აშშ-მა ცალმხრივ გადაწყვეტილებით; დაშლილად გამოაცხადა მორიული აღმოსავლეთის კომისია იაპონიისათვის და სამოკავშირეო საბჭო იაპონიისათვის.

ლუკ: История дипломатии, т. 5, кн. 1, М., 1974, с. 313-321.

სანშამიბი სპირთაშორისო სპარამაშვი (ლათ. sanctio - უმკაცრესი დადგენილება). გერმანია, რომელიც აღნიშნავს: 1. საერთაშორისო სამართლის სარმის ერთ-ერთ სტრუქტურულ ელემენტს; 2. გავრცობის წესების შესაბამისად, იძულებითი ხისათვის ღონისძიებები; 3. *საერთაშორისო-სამართლებრივი პანხისმტვებილის* ყორმას; *რეგორმას* და *რეპრესალიას*.

სარმარი მრმამაშვი *შენწყობა*. სორიციულება სპირაღებული კონსტიტუციის მინაწილეთა ერთიერთსმეთაშემების ან

გაეროს ემიგრაციის საბჭოს მიერ გაეროს წესების მე-40 მუხლის შესაბამისად მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე.

საპარლამენტარული კავშირი (Interparliamentary Union - IPU). საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაცია; შეიქმნა 1889 პარიზში სხვადასხვა ქვეყნის პარლამენტის წევრობა შორის პირდაპირ კონტაქტების ხელშეწყობის და დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარების საქმეში მათი ძალისხმევების გაერთიანების მიზნით. ს.პ.-ში არსებობს მუდმივი კომისიები: პოლიტიკური საკითხების, საერთაშორისო უშიშროების და განთავსების; საპარლამენტო, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებების; ეკონომიკური და სოციალური საკითხების; განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და გარემოს დაცვის და ა.შ. ს.პ.-ს საკონსულტაციო სტატუსი აქვს გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოსა და გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციებში. მისი უმაღლესი ორგანოა ყოველწლიური კონფერენცია. ს.პ.-ის სამდივნო მდებარეობს ენევეაში.

საპრემიერის საბჭო (საპრემიერის საბჭო). საბჭოთა მოქმედების დროს ომში მონაწილე სახელმწიფოების ან ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ შექმნილი სასამართლო, რომელიც არეგულირებს სამხედრო ომში მონაწილე სახელმწიფოების ურთიერთობას პრემიერის სახით მიტაცებულ ქონებასთან დაკავშირებით. ომის წესებისა და კანონების თანახმად, მიტაცების ექვემდებარება მიწინააღმდეგის საევატო გეგმები. ასევე ნეიტრალური ქვეყნების საევატო გეგმები, თუ ისინი დაარსდნენ სამხედრო ბლოკადის, სამხედრო კონგრახანდის გადაგანის წესებს ან რაიმე დახმარებას გაუწევენ შემოარ მხარეს. სწორედ პრემიერის საბჭოს საევატო გეგმების ანუ ქონებაზე საკუთრების უფლების გადახედვის ადრინდელი ასრუტილებს სს. საპრემიერის საბჭოს განსაკუთრებული ხასიათი ის არის, რომ გადაწყვეტილება გამოაქვს იმ ქვეყნის სასამართლოს, რომლის სამხედრო-სამხედრო ძალებმა დაიპყრეს პრემიერის საბჭო. მოტივიტი ქვეყანაში (დღი ბრატისნეთი, აშშ) საპრემიერის განხილვა ხდება სასამართლო დაწესებულებების მიერ, რომელსაც ენიჭება სს.ს კომპეტენცია ომის დროს, ხოლო გარკვეულ ქვეყნებში (საფრანგეთი) საპრემიერის საბჭოს ადმინისტრაციული ორგანოები განთავსდნენ არსებობს ორი ინსტანციის სს.: საბაზო (საპროტო) სასამართლო და უმაღლესი სს. პაპის მე-12 კონფერენცია ითვალისწინებდა საერთაშორისო ორგანოს - საერთაშორისო საპრემიერის საბჭოს შექმნას სს.ს მიერ გამოგანილი გადაწყვეტილების შესაძლო გასაჩივრების მიზნით, თუმცა კონფერენციის რატიფიკაცია არ მოხდა და იგი ძალაში არ შესულა.

სარაქონლუ (Saracoglu) შუქრუ (1887-1953). თურქი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1938-1942 და 1944-1946 იყო თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი, 1942-1946 კი - პრემიერ-მინისტრი. მის სახელთანაა დაკავშირებული ინგლის-საფრანგეთი-თურქეთის 1939 და გერმანია-თურქეთის 1941 ხელშეკრულებების დადება. *შეივრე მსოფლიო ომის დროს ცლილობა ლაიკურების ფაშისტურ გერმანიასა და ანტიკულტურული კოალიციის სახელმწიფოების შორის. ომის დასრულების შემდეგ იმუშავებდა გარე სახელმწიფო საქმეებში.*

რი მოღვაწეობა, მაგრამ 1948 დაიკავა მეკლდის (პარლამენტის) თავმჯდომარის თანამდებობა.

საბჭოს II Xაველი (გ. 1285), საქართველოს სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე XIII ს-ის II ნახევარში, მეგრულ-საქართველო, სამეფოს მმართველი, სპასალარი. 1260 მიიღო აქტიური მონაწილეობა აჯანყებაში, რომელიც საქართველოს მიუე დაიკავა VII ულუქ მონღოლების წინააღმდეგ მოაწყო. 1261 *ქუდაგუ-ყაენის* დავითი VII-ის წინააღმდეგ გამოეშავნა გარე-წინააღმდეგობა 20 000 მხედრით. დავით VII-სა და ს.ქ. X-ს 8000 მხედარი კავდა. მონღოლთა ბანაკში მყოფი ქართველების დაღაგის გამო დავით VII ულუქ და ს.ქ. X დაამარჯხნენ. 1264 *ქუდაგუ-ყაენის* გამოსახების დავით VII და ს.ქ. X ურდოში (ბარდუსი) იმყოფებოდნენ. დავითს პირადად ქუდაგუ-ყაენი აწარმოებდა. მეფის მავიერად ყველა ბრალი ს.ქ. X-მა იტონა. მან ყველაფერი არღუნ-აღასა და გადასახლების ამქრევის სოჯა აბიზის ძალ-მომრეობას დააბრუნა, რომელსაც იხალხი და მიუეე დიდად შეევიწროეს. მათ კი ეს უსამართლობა ყაენის ვერ აცნობეს, რადგან მისი მოხელეები ქრათათა იყვნენ მოსიყდელნი. ქუდაგუ-ყაენი დავით VII ულუქსა და ს.ქ. X-ის დასჯას უარობდა, მაგრამ ისინი ოქროს ურდოს ყაენის - ბერქეს მოულოდნელად დაშკრობა გადაარჩინა. ქუდაგუ-ყაენისათვის მათი ჯარში დავით VII ულუქ და ს.ქ. X-ი შეევივნა. ბერქეს წინააღმდეგ ბრძოლაში სარგისმა დიდი ვეჯიკობა გაითამაშა, მან თვით ქუდაგუ-ყაენი გადაარჩინა სიყდილს. მაღალირმა ყაენს იგი დიდად დასამუქრა და უწყალობა კარნუ-ქალაქი შეპიჯარულია. ამან სხვა ქართველები შურის ბაღის. მათ დავით VII ულუქ გათვრთილეს, რომ ს.ქ. X ძალიან გატყდრულნი და მისი ერთგული აღარ იქნებოდა. დავით VII-ის რწივით, ქუდაგუ-ყაენმა სარგისს აღარ უბოძა კარნუ-ქალაქი. ამით დავით VII-მ თვითი ერთგული ს.ქ. X გაითრგულა. 1265 გარდაიცვალა ქუდაგუ-ყაენი. მისი აფილი აბაღმ დაიკავა. მან დავით VII ულუქს სიბაზე საფრთხედ მოეწოდა. დავითმა სარგისი გვილითი მოეწოდა და დააპაგმნა. აბაღა-ყაენმა დავით VII-ს სარგისის გათვითსუფლება უბრძანა. 1266 მუეე თსულუქი იყო. გათვითსუფლებინა სს. აბაღა-ყაენმა სარგისი „ხას-იხუქედ“ შეიყიდა: სამსუქ უშუალოდ ყაენის სამმართველოს დაექვემდებარა. დავით VII-ის სიყდილის შემდეგ, მის ძეს, *დავით VII-ს* ყაენმა გარდატეცია მიიღო საქართველო. სს. ს.ქ. X-ის სამფლობელოს დარდა. სარგისი უფლობა გერგორიას განისკარდან, კარნუ-ქალაქამდე. *კორეტი V ბრწყინვალემდე* სამსუქ გამოყოფილი იყო საქართველოს ერთობის სამეფოსადგან.

ქეაროე ემ თთაღ მწეველი, ასწლოვანი მატაგი, რ. კოსტას გამყო. თბ., 1987.

ლტ: ჯაეახიშეილი იე. ქართველი ერის ისტორია, წგ. 3 - თბ., 12 გომად, გ. თბ., 1982.

საბჭოს II Xაველი, სამსუქის (მესხეთის) მთავარი 1306-34, სამსუქის სპასალარი. *ბუქი / ჯაეაელის* (მანდაგუართუხუცესის) ქებუქა I საქართველოს მეფესა და მონღოლთა საილხანოსთან ურთიერთობის თვისი ვაქის, სამსუქის სპასალარის - სარგისის შემეფობით აბორციელებდა (მაგ., 1293, როცა მონღოლებმა

საქართველოს მეფედ დავით VIII დაამტკიცეს. თბილისში ბუქამი იაფის საეკლესიო საარვისთაო გამომგზავნა ცერემონიაზე დასასწრებად; ასევე მოიქცა იგი 1302 მონღოლთა მიერ ეახტანე III-ის მეფედ დანიშვნის შემსახურებშიც). მამის მმართველობის დროს სარგისმა თავი გამოიჩინა რუმის თურქების შემოსევის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ქაშიველთა ლაშქარმა მისი მეთაურობით ვაშლივანთან დაამარცხა თურქები, რომელთაც აზაგ მოსე მეთაურობდა. ბექა I მანდატურთუხუცესის ვაზდაყვალბეის (1306) შემდეგ სარგისი შესთავაზა მთავარი გახდა სარგის II-ის სახელით. იგი საქართველოს მეფისა და შონღლუბების მიმართ იმისისა და პაისის - სარგის I კაცყელის პოლიტიკურ სახს აგრძელებდა; სამთავროს სამინდო და საგარეო პოლიტიკის დამოუკიდებლად აწარმოებდა; ამაღროყოფდა არც საქართველოს საბუფო ხელისუფლებასთან წყვეტდა კავშირს, რამეც მისი ღისწულის, საქართველოს მეფე გიორგი V ბრწყინვალის (საქ X-ის და -ნათელა გიორგი V ბრწყინვალის ღლდ იყო) მიერ მისთვის ათაბაგისა და ამირსასალარის ტიტულების ბოძების ფაქტით შეტყულებს. მონღოლთა საილხანოსთან მისი დამოუკიდებლბა სარგისი მიეცემთა და დამპყრთი მეფეებით შემოიფარგლებოდა. 1334, სსქ X-ის გარდაცვალების შემდეგ, გიორგი V ბრწყინვალის სამეფოში ჩაიღდა და თითო დაადგინა მისი შვილი - ყუარყუარე მესსიეთის მთავრად, რაც სამთავროზე მეფის ხელისუფლების უზენაესი უფლებების აღდგენას ნიშნავდა.

წარმოე: ა ბ ვ გ უ . აღწერა სამეფოსა საქართველოსა - წგ. ქართლის ცხოვრება, ს. ყაზვინისძის გამოქ. ტ. 4, თბ., 1973; ვ ა მ თ ა დ მ ვ - ერ ე დ ა . ასწლოენი მდგინებ. რ. კიკნასის გამოქ. თბ., 1987.

ღღ: საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. 3, თბ., 1979; ვ ა ბ ა - ხ ა მ ვ ა დ ი თვ., ქართველი ერის ისტორია, წგ. 3, თბხ., 12 გამოდგ. ტ. 3, თბ., 1982.

სარწმრი II - ურარტუს მეფე (ძვ. წ. 760-730). მეფობის დასაწყისში მნიშვნელოვანი გამარჯვებები მოიპოვა ასურელებთან ბრძოლაში. რამდენჯერმე დაამარცხა ასურნიარ V. მარგამ მოპოვებული წარმატება ბოლოსდე ეერ შეინარჩუნა. გივლათთილესერ III-თან დაპირისპირებისას სეროშული მარცხი განიცადა. ასურელები ურარტუს საზღვრებში შეიჭრნენ და დღეაქალაქ გეშუას მიაღწენენ. ს. II-მ დაპყრობილი გერიგორიების დიდი ნაწილი დაკარგა. ასურელები გარდა ის ბრძოლებს აწარმოებდა ურარტუს ჩრდილოეთით მცხოვრები სახლების წინააღმდეგაც. მის წარწყმეტიმ ვერცხლი ცნობებით შემოსახული კულბას (კოლხეთის) ქვეყანაში გამართულ დამპყრობთა შესახებ. ს. II სიამაფისი აყბადებს, რომ აილი კულბას სამეფო, ქალაქი ილდამაშუა, გააფსავა და დაანგრა მისი უკლები. განადაგურა ქვეყანა, ხოლო მცხოვრებნი დაგყვევა. ს. II-ის ცნობით ნათიულს სდიან, რომ კოლხებს ძე. ვ. VIII საუკუნეში ქქონით გაღავენს შემოვლებული ქალაქები.

სარწმრი (Sarper) სელიმ (1899-1968), თურქი დამოღმადგი. 1927-39 - თურქეთის წარმომადგენელი სსრ კავშირში, საბურსსეთში, გერმანისა და რუმინეთში; 1939 - საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური განყოფილების გამგე; თურქეთის არე-

მიერ-მინისტრთან - პრესისა და რადიოგადაცემების ხელმძღვანელი; 1940-44 - პრესის ღეპარტამენტის ხელმძღვანელი; 1944-46 - თურქეთის ელჩი სსრ კავშირში; 1946-47 - იგაღიაში; 1947-57 - თურქეთის მუღლივი წარმომადგენელი თურქეთში, 1957-59 - ჩრდილოატლანტიკურ ორგანიზ. 1959-60 - თურქეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერალური მღიენი, 1960-62 - თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი.

სასაზღვრო მწიწრწი, ღონისძიებათა კომპლექსი, რომელიც დაკავშირებულია სახელმწიფო საზღვრისა და სასახლერო ზონის რეკონის უზრუნველყოფასთან; სახელმწიფო სასახლერი ხაზის და ადგილამე აღნიშნული სასახლერი ნიშნების დაცვა სათანადო მღლომაროვანში; ფიზიკური პირების და საგარანსპორტო სამუკალებების მიერ სახელმწიფო საზღვრის გადაკეთის წესების დაცვად კონტროლი; სახელმწიფოს გერიგორიული და შიდა წყლების რეკონის დაცვაში კონტროლი. ს. II-ს ასორიელებენ სასახლერი ან სხვა კომპლექსურ ორგანოები თითოეული სახელმწიფოს კანონმდებლობის და საერთაშორისო ხელმეკრულებიდან (სასახლერი ხელმეკრულებები) გამომდინარე ეაღლებულებების შესაბამისად.

სასაზღვრო მწიწრწი, მღინარე, რომელმეც გაღის სახელმწიფო საზღვარი (ოღერი, ეღბა, აწუღარი და ა. მ.). საერთაშორისო სამართლის ნორმების თანახმად, ს. II. მუადგენს სათანადო სახელმწიფოს გერიგორიის ნაწილს; სათანადო სახელმწიფოს სუვერენიტეტი ერეკლებდა ს. II-ის მხოლოდ იმ ნაწილზე, რომელიც მღებარეობს მოქმეული სახელმწიფოს საიარისა და სახელმწიფო საზღვრის ზოლის შორის. თუ საერთაშორისო ხელმეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, სათანადო ს. II-ის საზღვრები დღინდბა, რეივრე წესი, ფარგაგრის შუამი ან გაღვლები მიხედვით (მღინარის თსკერის ყველაზე ღღმა მუქარტიელები სანი). ამასთან, სახელმეკრულები წესით გათვალისწინებულია, რომ ნაოსნობა სორიელებდა ფარგაგერის მიხედვით, განურჩეველად საზღვრის ზოლის გაღისა. არასანაოსნო ს. II-მე საზღვრის ზოლი გაღის შუამი ან მღინარის შორთადი გოგის შუამი. ს. II-მე საზღვრების დაღვენასთან ერთად განისაზღვრება კუნსულების სახელმწიფო კუთვნილება. თუ საზღვარი დაღვენალია გაღვევის მისიღით, კუნსულების სახელმწიფო კუთვნილება ასევე განისაზღვრება გაღვევის საზით, თუ მსარტოა მიერ სხვა რამ არ არის მუთარმებული; რეიყ საზღვრის ზოლი გაღის მღინარის კალაპოგის შუამი, კუნსულები ნაწილდება ამა თუ იმ საიარისაღმი მათი შიბიღულების მიხედვით დაინგვრებულ სახელმწიფოების შორის მუთარმების საფუძველზე. მუქებორი მუიულებების მუეგად, საზღვრის ზოლის გაღახრის მუქთხეყეაში სახელმწიფოები იყენენ მუქმდე პრინციპს: საზღვრის ზოლი გაღააღვლილება მღინარის კალაპოგის შუა ნაწილის ბუნებრივი გაღაღვლილების შესაბამისად, ამასთან, კუნსულების სახელმწიფო კუთვნილება არ იყვლება. ს. II-ის კალაპოგის გაგარების მუეკლის მიხედვით, საზღვრის ზოლი გაღის იქ, სადაე მღებარეობდა დაღე კალაპოგ; თითოეულ დაინგვრესებულ სახელმწიფოს უფლება აქვს, მიიღოს ზომები, რათა იღინარე დაუბრუნდეს მუელ კალაპოგს. თუ ეს მუეკლებულია, სახელმწიფო აღდენს საზღვრის გამშრალი ნაწილის დემარკაციას ან თანხმლებთან, რომ საზღვარი გაღელის ახალი კალაპოგის მისიღით. მხარე-

თა შეთანხმებით, პერიოდულად მოწმდება სასაზღვრო ზოლი მდინარეზე, რის შედეგადაც მხარეები ბუიქსირებენ ზოლის ახალ მსაზღვრობას (საზღვრობის რეღმარკაცია). სამეურნეო უნიფორმობაზე, ს.შ. გამორეკლება მხოლოდ მოსაზღვრე სახელმწიფოების მიერ საზღვრის ზოლზე, თუ არ არის სხვა საეკონომიკური შეთანხმება. ჩვეულებრივ, შემოხვეული სახელმწიფოები დეზენ შეთანხმებას ს.შ-ის გამოყენების შესახებ, რომელიც გათვალისწინებულია ნაოსნობის წესები, თებერვლის პაროტი და ა.შ. ს.შ-ის ხილვებზე, კანსალებზე და სხვა ნაგებობებზე საზღვრები ადგინდება, რაგორც წესი, ნაგებობის შუაში ან მათი ტექნოლოგიური ლერის მხივლით.

სასაზღვრო შემთხმებები. შეთანხმება მოსაზღვრე სახელმწიფოებს შორის, რომლითაც განისაზღვრება სახელმწიფო საზღვრები, მათი რეკიმი, სასაზღვრო კონტლიტებისა და ინტელენციის რეგულირების წესი, სასაზღვრო საკითხების შესახებ თანამშრომლობა და ურთიერთდახმარება, ანევე სამეურნეო საქმიანობის საკითხები სასაზღვრო ზონებში. ს.შ. და მათი თინდართული ოქმები შეიქაეს სასაზღვრო ზოლის გაგარების აღწერას ჩოველ მის სიგრძეზე ან მის თაკეულ მონაკვეთებზე. შეთანხმებას, ჩვეულებრივ, თან ერთობს რეკი, რომელზე დატანილია საზღვრის დადგენილი ზოლი (საზღვრის ლელიტიგაცია), მოწმდება ადრე ლემარტირებული საზღვრები (საზღვრების რეღმარკაცია). საერთაშორისო საქმითაღნი არსებობის სასაზღვრო წარმომადგენლების (სასაზღვრო კომისრების) ინსტიტუტი. სასაზღვრო კომისრები ეალელებდნი არიან მიიღონ ბუილსეული ზომები საზღვარზე კონტლიტებისა და ინტელენციის რეგულირების, სასაზღვრო ინტელენციის დაკემირებული, პრეკენციების გამოძიების და ზინის ანაზღვრებასთან დაკემირებული საკითხების გადაწყვეტის შიმნით. განსაკუთრებით სეროიზული კონტლიტები წყდება ადოლმბტიური წესით.

სასაზღვრო ლეაღმებში (საერთაშორისო საზღვართაღნი), ერთი სახელმწიფოს სასაზღვრო საზღვრის მიმართ შეორე სახელმწიფოს სასაზღვროსაღნი მის გეროგრიანზე ეალეულ პროესესალურ მოქმედებათა განზორციელების შესახებ (ლოკუსენების ვადაცემა, ექსტერიტის ჩაგარება, მოწმების დაკემივა და ა.შ.). პროესესალური მოქმედება საკეთარი ქვეყნის ფარგლებზე გარეთ შეიძლება შესრულდეს მხოლოდ ს.შ-ის წესით. მათი შესრულების წესი რეგულირდება სახელმწიფოთა ერთმანეთი კანონმდებლობით და მათ შიერ დაღვრული საერთაშორისო შეთანხმებებით. ძირითად მრავალმხრივ საერთაშორისო ხელმეწიფოებას, რომელიც არეგულირებს ს.შ-ის შესრულებას სამოქალაქო საქმეებზე, წარმოადგენს პადის კონვენციის სამოქალაქო პროესესების საკითხების შესახებ (1954). კონვენციის თინამხადა, ს.შ-ში დოკუმენტის ვადაცემა შესახებ, თინა ჩუკითობის ორგანო, რომელსაც ეგებანება დაეალება, მხარესა ეინაობა და მდგომარეობა, ადრესატის ადგილმდებარეობა, ვასაგეანი დოკუმენტის სასათი. დაეალება იქმნება იმ სახელმწიფოს ენაზე, რომელსაც ეგებანება დოკუმენტი ან თან ერთვის შესაბამისი თარგმანი. ეალეულ პროესესალური მოქმედების განზორციელების შესახებ დაეალების შესრულების დროს გამოიყენება იმ ქვეყნის კანონმდებლობა, რომელსაც დაეალება ეგებანება, თუმცა შესაძლებელია დაე-

ლების გამგებანი ქვეყნის კანონმდებლობის გამოყენება. თუ ს.შ. ზრუნება შესრულებულა, ენა მითითობის ანის მიხეზეუბი (მაგ, დაეალება არ ენება სასაზღვრო კონტლიტების ან მისი შესრულება ზინს აეცენებს მოეკებული ქვეყნის სვერენოტეს ან უნიშორებას).

სსრულო-საშერნო განითარების საერთაშორისო ზონი (International Fund for Agricultural Development), საერთაშორისო საზღვრითაშორის ორგანიზაცია, გაეროს საეკონომიკებელი ორგანო. შეიქმნა 13.VI.1976 გაეროს, კონერეკლიანზე შეთანხმება ორგანიზაციის მექმნის შესახებ ძალაში შევიდა 30.XI.1977. ზონის წევრები იყოფიან სამ კატეგორიაზე: განეოთარებელი დონორი სახელმწიფოები (ეკონომიკური თინამშრომლობა და განეოთარების ორგანიზაციის წევრები); განეოთარებელი დონორი სახელმწიფოები (ნათობის ექსპორტიორი ქვეყნების ორგანიზაციის წევრები) და სხვა განეოთარებელი ქვეყნები (დასმარების მიიღები). ზონის მიზანი განეოთარებელი ქვეყნებისათვის ეოველმხრივი დასმარების განევა სოვლის მეურნეობის განეოთარებაში და რესურსების მიილიტება ამ მიზნით. დასმარების ეველმე გაეროელებელი ფორმაა საეკონომიკური სესხები 50 წლის ვადით, რომლის დაეარება იწყება ათი წლის შემდეგ. ზონის ორგანიზაცია: მმართველი საბუე ვერი ქვეყნების წარმომადგენელთა შემადგენლობით, ამისთან, სამეუ კატეგორიის წევრების ხესების თინამშრომლობით აქე: ადმსარელებელი საბუე 18 წევრის შესადგენლობით (6 თითოეული კატეგორიიდან). რომსლთაც ორმეეს მმართველთა საბუე სამი წლის ვადათ; ზონის მრეზიდენტი, რომელსაც ორმეეს მმართველთა საბუე 4 წლის ვადათ. ს.ს.ს.შ-ის მგაბ-ბინა მტლარეობს რომში.

„საპაპეო“ შპსი“, დიდი 532 წლის 1 აპრილი ბიზანციის იმპერიას და ორბის სახელმწიფოს შორის. ამ ზავით მოპირისპირე მხარეები შეთანხმდენ: იმში წარსემულ ადგელებს დატერენებდენ ერამანეთს, არე ერთი მხარე არ ჩაეყენება ჯარის ნაწილს ენავე დარნა. ობერებს ქართელებს, რომლებიც ქართლის მეუ გრენს წაეყენს ბიზანციამ 523) ნება მიეცათ, მოქლეკენენ სი, რეგორეკულაა – დატერებულეყენენ სამშობლოში ან დარქენილენენ ბიზანციაში. ამ ზავით ორანელებმა ბიზანციელებისგან მიიღეს ფრანციონის და ბონონის სინაგრები შერსარქენიში, ხილო ორანელებმა სანაგეორო ბიზანციელებს დატერენეს სკანდა, მორაპანი და სხვა სინაგრები ერსონში (დაბიკანში), აგრეთვე ორანელებმა ბიზანციელებისგან მიიღეს ან თინ დინარია, ანუ 11 ათასი ლგრი ოქრი (დაახლოებით ხუთი მილიონი ოქლის მანეთი).
წყარე: პ.რ.ი.კ.ი.ი. ე.ვ.ს.არ.ი.ე.ი. – წყ: გუარეკა, ს. ვაიხისმეულს ვამოე, ტ. 2, თბ., 1965.

„საპაპეო“ შპსი“ 1686, დიდი მოსკოვი 6 (16). 1 რესუსა და რესი პოსპოლიტას შორის, თურქეთის აგრესიამ რუსეთის სახელმწიფოს და რესი პოსპოლიტას წინააღმდეგ გააძლიერა ორთვე ქვეყნის მსწრაფება ანტიურქული კოალიციის შექმნისკენ. „ს.შ“-მა დადასტურა ანდრესოვის ხელმეკრელებით

(1867) განსაზღვრული გურიგორიული ცვლდებები, პოლონეთი-
მა საჩუქრად უარი თქვა კიევზე და მიიღო ფულადი კომპენ-
საცია. რუსეთს გადაეცა ასევე შავიწყობი, რუსეთსა და წყვიტა
ურთიერთობა *პროტოკოლი* და უნდა გაეცემოდა ჯარივით ყირი-
ში... „საზ.“ იძლეოდა რუს პოსტოლურში მცხოვრები მართლმად-
იდლებლებისთვის რწმინდის თაბიგულების გარანტიას და რუ-
სეთის მათი დაყრის უკლებას ანტიკმა. ხელშეკრულება ძალა-
ში შევიდა დაუყოვნებლივ. მაგრამ პოლონეთის სეიმმა მისი
რეგულირება მხოლოდ 1710 მოახდინა. „საზ.“-მა მარტოვე
რუსეთ-პოლონეთის ურთიერთობა და ხელი შეუწყო ევროპა-
ში ანტიურქული კოალიციის საბოლოო გაფორმებას.

საშრმაპმ. ქართლის მთელი *ფარნაგების* ძე. მეფობდა ძე. წ. III-III
სს. აგრესიულად ფარნაგების საგარეო პოლიტიკას. აღიარებ-
და სულეცილების უზენაესობას. *ლეონტი მროველის* სიგევე-
ბით, „მხახვრება და მცხეთა ასურსტანისასა“. ს. ქვეყნის მიგნო
წარმოადგინა პრობლემაში იძულებული გახადა, სამშობლო
დაეყოლებინა. ქართლის ერისათვის აჯანყებას გაერიდა და
თავი დაერქვის შეუპოვარ. მან მომხრეთაგან შექმნა წინააღ-
მდეობის ძლიერი ბირთვი, მოუწოდა ჩრდილოაღმოსავლეთ-
ეთიოპიის და მათი მხარდაჭერის შემთხვევა ქართლში.
დაამარცხა და განადგურა ურთი ერისათვის. მათ ნაცვლად
აპილად თავისი მომხრე. ს-მა ჩრდილოკავკასიელი ტომები
ჩამოახადა ქართლის მთიანეთის დიდ ნაწილში, რაც მიზანდ
ისახადა მჭრის დასაყრდენი ბაზის განმტკიცებას. მას მიუწერ-
ება ორი ახალი კერის – ანანას და დანანას – შემოღება.

საშრმაპმ-აზრიკის პრეზიდენტი. გარდა საფრანგეთის
ინოვაციური უმაღლესი დონეზე 1973-დან (1975-დან ყოველ-
წლიურად) ისინი აფრთხის კონტინენტზე საფრანგეთის პოლი-
ტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო პოზიციის განმტკიცე-
ბის ურთიერთ ფორმად. კონსერვაციული ძირითადად მონაწი-
ლეობენ საფრანგეთის ყოფილი კოლონიების სახელმწიფო
შეთავრები. ზოგ შემთხვევაში (მაგ. 1979) კონსერვაციის მონ-
აწილეთა წრე იწვევლებული უფრო მშენებელურად ფარსია.
კონსერვაციის დღის წესრიგი დგება საფრანგეთისა და
ცალკეული აფრთხილი სახელმწიფოების ორმხრივი წინასწარი
კონტაქტების საფუძველზე. შემადგენელი დოკუმენტს, როგორც
წესს, კომპლექსს სახე აქვს. გადაწყვეტილებათა შესრულების
მომართობის მქონედ განსაზღვრული შექმნილი არ არსებობს.
მათი რეალისტური ახორციელებს საფრანგეთის და მონაწილე
აფრთხილე ქვეყნების შესაბამისი უწყებები. კონსერვაციის
მსოფლიოებისა განიხილება აფრთხის ქვეყნების მწვავე
ეკონომიკური პრობლემები, ევროპის, მათი ეკონომიკის დაუ-
ნასესების პრობლემა. საფრანგეთის სწორად იყენებს კონსერვაცი-
ისთვის თავისი ყოფილი კოლონიებისათვის დასამარტვის გაზრდის
ოფიციალური განცხადების გასაკეთებლად. აფრთხის კონტინ-
ენტის პოლიტიკური პრობლემების განმხილებისას, საფრანგეთის
ცილობს. მოიპოვებს აფრთხილი ქვეყნების მხარდაჭერა თავი-
სა და გარეუკო პოლიტიკის სახარტებლო.

საშრმაპმ-დასავლეთი ბერბანის ხელშეკრულებაში. 1. 1966

ხელშეკრულება ზაზრის მხარის გზრის ცხელადწავალი
წინასწარ (თავზავს). ხელმოწერილ იქნა 27X ქ. ლექსიკტურ-
ში. ხელშეკრულების თანახმად, შაზრის გურიგორიანი 1.01.1957
ძალაში შევიდა და გურის კონტაქტის, სახელ მხარის მტე-
რიუები იღებდნენ ამ სახელმწიფოს მოქალაქეობას. 31.12.1959-
მდე საფრანგეთის გამტებლობაში რჩებოდა საეალეგო. საბა-
ეო, საგადსახალო საკითხები, შაზრის ნახშირის გათვლიდან
შეირსული ვალევა, ასევე შაზრის მქონურების სიკლამდე-
ვის სიტყვა. საფრანგეთი იგოვებდა უკლებას. მოქონებისა
შაზრის მხარის ნახშირის აუშში 66 მლნ ტ. ნახშირი 25 წლის
განმავლობაში და საბაზრო ღირებულებით მთელი 24 მლნ ტ.
ნახშირი. ხელშეკრულებითან ერთად, ხელმოწერილი
შეთანხმებების მისეული, გურ თანახმობას აცხადებდა. საფრან-
გეთთან ერთად მდ. მოზელის არხის და 2 ველეტირისადგურის
ერთობელი მშენებლობასა და ექსპლოატაციამე სამაგიეროდ,
საფრანგეთი ვალელებულებს იღებდა, გაეკეთებინა შესაბამი-
სი კომპენსაცია ლექსიკტურის მთავრობისათვის, ასევე უარი
თქვა ელხასის არხის გაგრილებებზე. შაზრის მხარის გურთან
შეთავრება დასრულდა 1960.

2. 1963 ხელშეკრულება (თანაწერილავის) წინასწარ, ხელ-
მოწერილ იქნა 22.01 (ე.წ. ელისეს ხელშეკრულება) პარიშიში,
საფრანგეთის მხრიდან პრეზიდენტ შ. დე გოლსა და გურის
მხრიდან კანელიე კ. ალენაეტის მიერ ძალაში შევიდა 2.07.1963.
მოქმედების ვადა განსაზღვრული არ ყოფილა. ხელშეკრულების
მონაწილენი ვალელებულებს იღებდნენ, ეთანამშრომლად
მრავალ სეკტორში და ნაეტეტირისა მრეკლარული ორმხრივი
კონსულტაციები სახელმწიფო და მთავრობათა მესაქართვე-
ლოზე (სულ მთიერ 2-ჯერ წყულოწადში), საგარეო კონტაქტისა და
თავდაცივის მინისტრთა დონეზე (3 თეშიე ერთხელ). შტაბის მი-
თავრისა დონეზე (2 თეშიე ერთხელ) და სხვა. საგარეო პოლი-
ტიკის ხეურიში მხარეები ვალელებულებს იღებდნენ.
შეთანხმებინათ ორი ქვეყნის პოზიციები საგარეო პოლიტი-
კისათს დაკეშირებულს იველა მნიშვნელოვანი სიკითხის გად-
აწყვეტის წინ, განვიტარებინათ ინფორმაციის გაცელა. კოორ-
დინირება გაეწიათ საგარეო-ეკონომიკური პოლიტიკის და
განვიტარებმა ქვეყნებთან ურთიერთობის კურსისთვის.
ხელშეკრულებით, მხარეები ვალელებულებს იღებდნენ,
შეთანხმებინათ სტრატეგიული და ტაქტიკური გეგმები, გაე-
ფაროვებინათ გაეცელებ საშიფრის საზიო, მიწლისა ზომები
თანამდებრივ შეირადალების წარმოების ვმრეტესელსაყოფად.
ხელშეკრულების შესაბამისად შეუქმნა ორმხრივი თანამშრომ-
ლობის პრობლემების კომისია, რისთვის ამოყავინიყო შელო-
და სხვადასხვა ორგანოების (რომლებიც) განმავტენენ
ეკონომიკის, კავშირგაბმულობისა და სამეცნიერო-ტექნიკე-
რი თანამშრომლობის საკითხებს) შემოაბის კოორდინაცია.

საშრმაპმ-მხარეთის შეთანხმება მხარეთის საშრუ ბახბილან
ბერბანთა დინსტაბის ბალაგორმაში. ის. *გესანეი-საფრანგეთის
შეთანხმება და კონსერვაციები.*

საშრმაპმ-იარბრის შეთანხმება ინფორმაციის ბაზო. ჯერ
კიდე *შეორე მსოფლიო ომის* დაწყებამდე იაპონიამ სა-
ფრანგეთისთვის ინფორმაციის გამო სხვადასხვა მითხონე-
ბის წაყენება დაიწყო. იაპონელი ინჟინრადისტები ინფორმაციის
განსაკუთრებულ ადგალს უპირობდნენ თავის ექსპანსიურ გეგ-

შეშინი, რომლებიც იპარნიის ხელმძღვანელებით „ერთობლივი ავტორიტეტის“ სივრცის შექმნაზე იყო განსაზღვრული. მასში უნდა შეესაბამებინათ ინფორმაციის, ინფორმაცია, მალაიზია, გაილანდი, ფილიპინები, ბრუნეი (ბრიტანეთის) და ბირმა. 1937 წლის აგვისტოში იპარნიის რაიონებში სივრცის საფრანგეთისგან მოითხოვდა, აეკრძალა ინფორმაციის სარეინიციტი/მავინგრალით ჩინეთში სამხედრო გვირგვინის გრანძიგი. საფრანგეთის დამარცხების შემდეგ 1940 წლის ივნისში იპარნიამ საფრანგეთის კოლონიურ ადმინისტრაციას მოითხოვა, მალაიზია და ლეკვა ჩინეთ-სივრცის სამხედრო და ამ დონისიების გასაქონტოლებლად ყუენანში შექმნათ იპარნიის სპეციალური მისია. ეს მოთხოვნები შეესაბამებოდა იქნა. იპარნიამ, რომელიც არ შეიძლება სერიოზულ წინააღმდეგობას როგორც საფრანგეთის, აგრეთვე ამშ-ისა და ინგლისის მხრიდან, რომლებიც იპარნიის მიმართ დამოუკიდებელი პოლიტიკის ატარებდნენ და ხელს უწყობდნენ იპარნიულ მილიტარისტებს, ატრეცია განეხილეთ უკიდურესობის სივრცის მიმართ, ასევე მოათხოვენი წამოაყენა ავტორიტეტის დანაწილება. მან მოითხოვა სამხედრო საზღვაო ბაზები ინფორმაციის სანაპიროზე, თანხმობა იპარნიის ჯარების ინფორმაციით შესვლაზე. აგრეთვე ეკონომიკური შეთანხმების დადება, რომელიც ინფორმაციისგან იპარნიის ქვეანაპირის, კალისა და რეინის მხარის გაგანის გაშროვდა ითვალისწინებდა. იპარნიის ეს მოთხოვნები დაკმაყოფილებულ იქნა. ინფორმაციით იპარნიის პოლიტიკის სამხედრო და ეკონომიკური შეთანხმებები მტკიცდებოდა. სამხედრო კონვენცია ხელმოწერილ იქნა 1940 22.IX პერიოდში. იგი ინფორმაციით იპარნიის კონტროლის გასაღები იქნა. იგი მიმართული და ინფორმაციის რიგის სამხედრო ბაზის, კერძოდ ჩრდ. ვიეტნამში 3 აეროდრომის და რამდენიმე სამხედრო საზღვაო ბაზის იპარნიის განკარგულებაში გადასვლას ითვალისწინებდა. გარდა ამისა, იპარნიამ მიიღო ნებართვა, წითელი მდინარის ჩრდილოეთი რაიონში შეეყენებნა 6000 ჯარისკაცი, აგრეთვე გადაეყენა ჩრდ. ვიეტნამში გადული ჯარები ჩინეთში თუნანის პროვინციაში სამხედრო მოქმედების საწარმოებლად. იპარნიის არმიის გონკინის დედაში გადაადგილების უფლება ეძლეოდა (ქიანა), მაგრამ მხოლოდ საფრანგეთის კოლონიურ ხელისუფლებასთან წინასწარი შეთანხმების შემთხვევაში. კონვენციამ მითითებულ იყო, რომ ინფორმაციით ერთდროულად მყოფი იპარნიის ჯარების რაიონის 25 ათასი ჯარისკაცისთვის არ უნდა გადაეჭარბებინათ, მაგრამ იპარნიამ ამ მითითებას არ იყავდა და კონვენციას ჩრდ. ვიეტნამის „მშვიდობიანი“ ოკუპაციისათვის აყენებდა. იპარნიის ჯარები თავს დაესხნენ საფრანგეთის საჯარო საწარმოებს ჩრდ. ვიეტნამში და აღმოჩნდა შეტევა ლანგ-სონგში – იმავე სახელწოდების ჩრდ. პროვინციის ცენტრში. 26.IX იპარნიელებმა პაუზიდან დაბრუნდნენ საპროტო ქალაქი პაოლონი და იქ შესანიშნავი გასახლება. ოქმის ინფორმაციის „ერთობლივი დაცვის“ შესახებ ხელმოწერილ იქნა 1941. 29.VII ვითიში დარღვევისა და სოციალისტურ პარტიის მიერ. მხარეებმა განაცხადეს, რომ განაახლებენ თავის თავზე დარღვეულ ვალდებულებას, რომელთა მიხედვით იპარნიის პარტიის სივრცის „საფრანგეთის უფლებებსა და ინტერესებს აზიშია. განსაკუთრებით საფრანგეთის ინფორმაციის გერგოციურულ მალაიზიისა და საფრანგეთის ხუვერენულ უფლებებს ინფორმაციის კავშირის ყველა ნაწილში“, ხოლო საფრანგეთის „არ დაუტეს არანაირ ხელშეკრულებას და თავის თავზე არ აიღებს არანაირ ვალდებულებას შესახებ სახელმწი-

ფრების მიმართ, რომელნიც გაითვალისწინებდნენ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ და სამხედრო თანამშრომლობას, რომელიც პირდაპირ იყო ირთობდა შეეყენებოდნენ იპარნიის ისტორიულ „ოქმის ნათქვამს იყო, რომ „ორივე მხარეობა თანამშრომლებს იმ საკითხში, რომელიც ინფორმაციის დაცვის შესახებ“, ოქმის, იპარნიის იღობდა იურიდიულ საუკულებას, ინფორმაციის მიხედვით იქ დარღვევა შეეყენებოდა და განელებებინა დამატებითი სამხედრო ნაწილებს ახალ კონტინგენტი ინფორმაციის „უსაფრანგეთის შეჭრის“ საბაზისი. იპარნიამ განითხოვნა ოქმის დადგენილებები და 1941 მაიური ნახევარში ინფორმაციით თავისი ჯარების რაიონებში 125 ათასამდე გაზარდა. ინფორმაციით დაკავშირებით იპარნიის ეკონომიკურ მოთხოვნები წარმოადგენდა იყო 1940.2.VIII იპარნიის მოხერხების სივრცე, რომელიც წამოიქმნებოდა იყო ფრანგული და იპარნიური საწარმოების მიმართ თანასწარი დამოკიდებულების მოთხოვნა. საფრანგეთის წარმომადგენლები იხილებდნენ ივენენ ამ მოთხოვნებზე დათმობებზე წასვლას. საფრანგეთ-იპარნიის შეთანხმება ხელმოწერილ იქნა 1940.30.VIII გაციოში, ის ინფორმაციით იპარნიისთვის გარკვეული ეკონომიკური პრივილეგიების მინიჭებას და ეკონომიკურ საკითხებზე მოლაპარაკებების ნაგარეზბას ითვალისწინებდა. შეთანხმების თანახმად, ნაგარეზბა საფრანგეთ-იპარნიის ეკონომიკური მოლაპარაკებები, რაც 1941 წლის მაისში ახალი ეკონომიკური შეთანხმების ხელმოწერის დასრულდა. საფრანგეთ-იპარნიის შეთანხმების ხელი მოაწერეს 1940.6.V 5 წლის ვადით. იგი იპარნიის უმარტესი ხელშეწყობის უფლებას ანიჭებდა. ამ შეთანხმებით, იპარნიის წინასწარმოებისათვის სეპარატული მხარე ინფორმაციით უწინ უპროცედურების აკრძალვა საწარმოო საქმიანობა. ისინი იძულებულნი იყვნენ დაეხმობნენ, სამთხედრო კონსულების მიღებისა და ინფორმაციის მდარევი პიდრეინტეგრული რესურსების განთავსების უფლებას. შეთანხმება აგრეთვე ითვალისწინებდა შერეული ფრანგულ-იპარნიური კომპანიების შექმნას, რომლებშიც იპარნიური კაპიტალის წილი 50%-ს მიაღწევდა. შეთანხმება იპარნიის სასურათო რესურსებისა და წყალულის სტრატეგიული საბოლოო განთავსების სუბორნი დად შეთანხმებულ იქნა. აღნიშნულ შეთანხმებას ავსებდა რიგი სხვა ეკონომიკური ხასიათის შეთანხმებები. მათ რიცხვს ეკუთვნის ინფორმაციით საფრანგეთის უმალევი კომისიის დაცვა და იპარნიის ელჩ ოსიბავის მიერ ხელმოწერილი შეთანხმება კალისა და ვოლენამის მადარობის დამუშავებისათვის შერეული ფრანგულ-იპარნიური საზოგადოების შექმნის შესახებ. აგრეთვე შეთანხმება ინფორმაციის ბანკისა და „ოქუპაციის სემულ ბენკს“ შორის, რომელიც ითვალისწინებდა ინფორმაციით ბანკის მხრიდან იპარნიური ბანკისა და ავსებისა გაცემას პიასტრებში, იპარნიის მიერ ინფორმაციით წარმოებული შესყიდვების ასანაზღაურებლად. ხოლო იპარნიური ბანკისათვის, თავის მხრივ, ინფორმაციით ბანკი შესაბამისი თანხის იპარნიურ ივენებში შეგანას. ყველა ეს შეთანხმება ხელს უწყობდა ინფორმაციით იპარნიური ეკონომიკური კესანისის გასაღებობას და მისი ეკონომიკური რესურსების განთავსების საომარი მოქმედებების საწარმოებლად. იპარნიამ ინფორმაციით ხელი იღო

ჩინიშენლეოანო პომიციები საფინანსო სფეროში, სამთავრობო მრეწველობაში, სოფლის მეურნეობაში, გრანსაორგებ, საგარეო და სამინიო ვაქრობაში. საფრანგეთის კოლონიური აღმზისტრატია ყოველწლიურად მნიშვნელოვან თანხებს სარჩავად იაპონიის საოკუპაციო ჯარების შესანახად, ამტერად, ყველა ეს შეთანხმება საშუალებას აძლევდა იაპონიას, გამხმაროყო ეომისტერი საფრანგეთის „პარტინორი“ ინდოინეთის ძარყეპო, რთოჟ თვის ახეყვდა ინდოინეთის ხალხებს კოლონიური რეჟიმის უმისტი უღლად. შეუღლოში ეომის მთავრობად იაპონიასთან სრულყახოვან თანამშრომლობაზე გადავიდა. ამ მიზნით შეიქმნა „კავშირის საქციალური ორგანო“, რომელიც 1941 წლის იოლოდან გარდაიქმნა ურანგულ-იაპონური ერთი-ერთობების გენერალურ სამღღინოდ.

საზრანგეთის პრეზნული ბანკაპინსუფუზების კომიტეტი, საფრანგეთის ენტერალური ხელმღღენელი ორგანო 1943-44. შეიქმნა 3.VI.1943 ს.მ.პ.-ის ხელმღღენელის დე გოლისა და ჩრდილოეთ აფრიკაში ურანგული ჯარების სარღლის გენერალ ა. ეიროს შორის მიღწეული შეთანხმების საფუყეყლზე. თავდაღანიყულად მას ჰყედა ორი თნათავმეღმობარე: დე გოლი და ეირო, რომელიცხვე თანაბარი რაოლსონის მხარღამწერი ქიყიყდათ კომიტეტის შემადღენლეობაში, მღგრამ თნადთანო-ბით დე გოლის პოზიციონ ს.მ.პ.-ის შიგნით გაბღღინდა და 1943 წლის სოქმბერიის ღისად კომიტეტის თავმჯღღინარე (ეირომ მთავრობისაღის პოსტი დაიყედა და უარი გნანყხდა კომიტეტის წეერად დარწმნაზე). ს.მ.პ.-ის ფორმირების დროს გასოქმეყნულ დეკლარაციოში კომიტეტმა გამოიყხდა თავი საფრანგეთის ენტერალური ხელისუფლებად, რომელიც იარსებუდა დროებით მთავრობის შექმნამდე. ს.მ.პ.-მა გამოიყხდა ყეყდა ეროვნული ძალის გაერთიანება საფრანგეთისა და შოკეშირე ქეყენების ტერიტორიების სრული გნათვისყულებების მიზნით. კომიტეტმა ვალეულებად აღო, აღღენდა რესპუბლიკური რეჟიმი და ეანოღის საფრანგეთში. ს.მ.პ. ანტიმეღღერული კოალიციის მონაწილე წამყენი სახელმწიფოების (ანში, დღი ბრიტანეთი, სსრკ) მიერ ცნობილ იქნა 26.VIII.1943. ამისათვის, აშშ-ისა და დღი ბრიტანეთის მთავრობების მიერ გაკეყებულ განყხდაღებში ნათყენამი იყო, რომ ისინი აღიარებღენ „კომიტეტის მმართველობის მხოლოდ იმ განსათვისყულებულ ურანგულ ტერიტორიებზე, რომლის მოქალაქეობაშიც იქნობდა ს.მ.პ.-ის ხელისუფლებას“. საბჭოთა დეკლარაციის თანახმად კი კომიტეტი იყო „საფრანგეთის რესპუბლიკის სახელმწიფო ინტერესების წარმომადღენელი“ და „მიღღერული გრანისა წინააღმდეგ მებრძოლი ყველა ურანგი პარტიოის ხელმღღენელი“. 1944 წლის 2 იუნსის ს.მ.პ. გამიყხდა საფრანგეთის დროებით მთავრობად.

ლყე: Г о л т Ш. де. Военные мемуары, т. 2, М., 1960.

საზრანგეთის თნამშრომობა (Le Communiste), საფრანგეთის (მეგროპოლია, ასევე „მღვისოქითა დეპარტამენტები და ტერიტორიები“) და აფრიკის რეგიონალური ორგანიზაციის (საფრანგეთის ყოფილი კოლონიების) თანამეგობრობა. შეიქმნა 1958 საფრანგეთის კოლონიური იმპერიის დაყეყის პარობებში შეეყ-

და საფრანგეთის კავშირი, რომელიც საფრანგეთის 1946 კონსტიტუციის მსხღენით მართვის ფორმას წარმოადღენდა იმ კოლონიებში, რომელიც გარეყეყული დამოკიდებლობა ჰქონდათ მზობეულები სანინარ საკითხების გადაწყეყებისა, მღგრამ ეყეყმღებარებისდენ კოლონიური პოლიტიკის ძირითად სსნაგმას და დაყეობილ ქეყენებში არსებულ საფრანგეთის სეეერენტიტებს. საფრანგეთის 1958 კონსტიტუციით, ს.მ.-ის პრეზენდენტი და ითელეობდა საფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი: მის ორგანობად – აღმსარებლებულ საბჭო, სენატო და საბრტიტარეო სასამართლო. ს.მ.-ის აღღარებისა და 1958 წლის ბოლოს რეფერენდუმის ჩატარების შედეგად, გაერთიანებამი შევიდა საფრანგეთის კოლონიების ყეყდა აფრიკული წეერი (გარდა გენიისა, რომელზე დამოუკიდებლობა მიიღი). 1960 ისინი თნდათინ დამოუკიდებლები გახდენ. მღგრამ მიყეყდა ვად იმისა, რომ საფრანგეთის კონსტიტუციოში იმავე წელს იქნა შეგანნიღ ამბაგება, რომლის მიხღვიც ს.მ.-ში დამოუკიდებულები სახელმწიფოებიც შეიღან, მათი სანინარ პოლიტიკის, თავდადეყის, ეკონომიკის, გნათილების, გრანსარტის, კავშირგამხულობისა და ა.შ. საკითხებში საფრანგეთთან ერთყეყობა არიციხს ორ- და მრავალმხრივი ხელშეყეყობის საფუყეყლზე. უაქტიურად ს.მ.-მ არსეობდა შეწყეყიდა, თუმეც, ფორმალურად, ლეკვიდირებულ არ არის. 1984 წლის 1 იანვრისდენ საფრანგეთის რესპუბლიკის შემადღენლეობაში „მღვი-სოქითა დეპარტამენტის“ სტატუსის შეღი: ვევაღღენდა, გეინა, შირტინიკა, რეიუნიონი, „მღვისოქითა ტერიტორიების“ სტატუსით – ახალი კალეღონი, საფრანგეთის პოლინესია, უოლისი და ფუტუნა, საფრანგეთის სამხრეთი და ანტარტიკული მიწები (ეყრეღენის არეიხლადი, კროზეს კუნძულები, სენ-პოლის ნავსადღერი, ახალი ამსტერდამი, აღელის მიწა). სენ-პიერის, შიკელიონისა და შაირეს (ეიფე, შიოლიც) კუნძულები (კომორის კუნძულების ერთ-ერთი ჯგუფი, რომელიც დამოუკიდებლობა 1975 წლის იუნსის მიიღეს; შიოლიც მოისახლეობის ემრავლესობამ საფრანგეთის ხელისუფლების მიერ მისეყობილ რეფერენდუმში მხარი დაღვირა საფრანგეთთან ერთყეყობის შესარწმნებს და უარი თქვა კომორის კუნძულების ყეყრეაყულ სინამეურ რესპუბლიკისან მეურნეობაზე) გნანსკეყეყება „ტერიტორიული ერთყეყლის“ სტატუსით სარგებლობენ.

საზრანგეთი-მშრომლობის ხელშეკრულება (მეგობრობის შესახებ), საფრანგეთისა და სერბების, სორეაგებისა და სლოვენების სამეყოს (1929-დან იუნსისღეღეი) შორის ხელმოწერილ იქნა პარიშიში 11.XI. 1927 5 წლის ვადით. მხარეებმა აღიეს ვალეუბლება, თავი შეეყეყენინათ თაყალსისგანს, არ განეზოციელებინათ სახელორი მოქმედება ერთმანისგანს, არ განეზოციელებინათ სახელმეყრულება ითელიასწისებდა საფრთის კონსტიტუციონებს ეყრდის ქეყენების პოლიტიკური სტატუსის ენღილების ან შეუღლის ცინს შემთხევევაში. მხარეები ვალეუბლებას იღებდენ, ერთმანეთისთვის ეყნობებინათ ამ ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების შესახებ, რომელიც მესამე სახელმწიფოსთან დაღებდენ, აგრეყოფ „ერთობლივად გავრეყობა“ ის საკითხები, რომელთა შეიღღედა საფრთის შეექმნა ერთ-ერთი მთიგნის უსაფრთხოებისათვის ან ღერე დაღებული ხელშეკრულებებით დაღენილი სისტემა (წესრიგი) დაყრღედა. ერთ-ერთი მხარეზე არაპროყიტირებულ თავ-

დღეობს, და ამით წელიწადის შეტანა ევროპაში და მოხდა მსოფ-
ლიაში მშვიდობის განმტკიცებში. მხარეები განსაკუთრებულ
მზარეულობას ანიჭებენ: ურთიერთსულაგურელი ეკონომიკურ-
რი თანამშრომლობის განხორციელებას. მათ შევსებული აქვთ
საქართველოში მრეწველობის, სოფლის მეურნეობისა და
მასშაბურების სურვის საბაზრო ეკონომიკის გზით განუთარე-
ბისათვის შესაბამისი პირობების შექმნის მნიშვნელობა. ამას
გარდა კულტურის ყველა სფეროში მჭიდრო თანამშრომლო-
ბის მისწრაფება გამოიქვეყნა. განვიხილავთ ადრინდელ უაზი-
აღიუს პერიოდში თბილისსა და ბონში საცლქიების გახსნის აუ-
ცილებლობა.

3. **ქეიპტონის ახალგაზრდა ოცნებების რეალიზაცია**,
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონში, 5 წლით. შემდეგ იგი აე-
გონიერებდა გავრცელებდა 5 წლით, თუ შეთანხმების მიხინა-
ლიყ ურთიერთი მხარე შესაბამისი ვადის გასვლამდე 6 თვით
აღწე წერადობით არ მოხსდენს მის ღწონდობას. შეთანხმე-
ბას ხელი ორივე ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა - ა.
ჩეკიაიშვილი და ქ. *სიკელაშვილი* მოაწერეს. შეთანხმების მთავარი
მიზანია, რომ მასში მონაწილე მხარეებმა უკეთ გააყენეს ერთ-
მანეთს თავიანთი ქვეყნების, კულტურა ყველა სფეროსა და
ღწიშე. ასევე განაგეითარონ კულტურული თანამშრომლობა
და ამით შეიტანონ წელიწადი ევროპული კულტურის თვითმყო-
ფლობაში.

4. **საქართველოს ახალგაზრდა ოცნებების რეალიზაცია**
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონ-
ში, 10 წლის ვადით. შემდეგ იგი განვლდებოდა დროით შეი-
ძლება გავრცელებდეს მთავრად, სანამ ურთიერთ ხელისმომწერი
მხარე ათორმეტი თვის ადრე არ მოახდენს წერილობით
ღწინისდაცვას. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს ორივე ქვეყ-
ნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ა. *ჩეკიაიშვილი* და ქ. *სიკელა-
შვილი*. ხელშეკრულების ძირითადი მიზანია, საქართველოსა და
გერმანიის შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავება.
ეკონომიკური ქვეყნის მოქალაქეთა ან სამთავროებთან კაპი-
ტალდინდებისათვის მეთორ ქვეყნის გერმანიისადმი ხელ-
საყრელი პირობების შექმნა. 1993 წლის 24 დეკემბერს
საქართველოს პარლამენტმა ამ ხელშეკრულებას რატიფიკაცია
გაუკეთა.

საპარტეზლო-წილი ბრიტანეთის პარტიზანული ღვაწლარაში.
შეთანხმება. 1. **საქართველოს ოცნებების რეალიზაცია**
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონში, 10 წლის ვადით. შემდეგ იგი განვლდებოდა დროით შეი-
ძლება გავრცელებდეს მთავრად, სანამ ურთიერთ ხელისმომწერი
მხარე ათორმეტი თვის ადრე არ მოახდენს წერილობით
ღწინისდაცვას. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს ორივე ქვეყ-
ნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ა. *ჩეკიაიშვილი* და ქ. *სიკელა-
შვილი*. ხელშეკრულების ძირითადი მიზანია, საქართველოსა და
გერმანიის შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავება.
ეკონომიკური ქვეყნის მოქალაქეთა ან სამთავროებთან კაპი-
ტალდინდებისათვის მეთორ ქვეყნის გერმანიისადმი ხელ-
საყრელი პირობების შექმნა. 1993 წლის 24 დეკემბერს
საქართველოს პარლამენტმა ამ ხელშეკრულებას რატიფიკაცია
გაუკეთა.

დაქვეყნდა და ორგანიზაციებს შორის კავშირების დამყარებას.
2. **ქეიპტონის ახალგაზრდა ოცნებების რეალიზაცია**
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონში, 10 წლის ვადით. შემდეგ იგი განვლდებოდა დროით შეი-
ძლება გავრცელებდეს მთავრად, სანამ ურთიერთ ხელისმომწერი
მხარე ათორმეტი თვის ადრე არ მოახდენს წერილობით
ღწინისდაცვას. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს ორივე ქვეყ-
ნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ა. *ჩეკიაიშვილი* და ქ. *სიკელა-
შვილი*. ხელშეკრულების ძირითადი მიზანია, საქართველოსა და
გერმანიის შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავება.
ეკონომიკური ქვეყნის მოქალაქეთა ან სამთავროებთან კაპი-
ტალდინდებისათვის მეთორ ქვეყნის გერმანიისადმი ხელ-
საყრელი პირობების შექმნა. 1993 წლის 24 დეკემბერს
საქართველოს პარლამენტმა ამ ხელშეკრულებას რატიფიკაცია
გაუკეთა.

საპარტეზლო-წილი ბრიტანეთის პარტიზანული ღვაწლარაში, ომში.
შეთანხმებაში და ხელშეკრულებებში. 1. **საქართველოს ოცნებების რეალიზაცია**
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონში, 10 წლის ვადით. შემდეგ იგი განვლდებოდა დროით შეი-
ძლება გავრცელებდეს მთავრად, სანამ ურთიერთ ხელისმომწერი
მხარე ათორმეტი თვის ადრე არ მოახდენს წერილობით
ღწინისდაცვას. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს ორივე ქვეყ-
ნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ა. *ჩეკიაიშვილი* და ქ. *სიკელა-
შვილი*. ხელშეკრულების ძირითადი მიზანია, საქართველოსა და
გერმანიის შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავება.
ეკონომიკური ქვეყნის მოქალაქეთა ან სამთავროებთან კაპი-
ტალდინდებისათვის მეთორ ქვეყნის გერმანიისადმი ხელ-
საყრელი პირობების შექმნა. 1993 წლის 24 დეკემბერს
საქართველოს პარლამენტმა ამ ხელშეკრულებას რატიფიკაცია
გაუკეთა.

2. **ქეიპტონის ახალგაზრდა ოცნებების რეალიზაცია**
დაიღო 1993 წლის 25 ივნისს ბონში, 10 წლის ვადით. შემდეგ იგი განვლდებოდა დროით შეი-
ძლება გავრცელებდეს მთავრად, სანამ ურთიერთ ხელისმომწერი
მხარე ათორმეტი თვის ადრე არ მოახდენს წერილობით
ღწინისდაცვას. ხელშეკრულებას ხელი მოაწერეს ორივე ქვეყ-
ნის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ა. *ჩეკიაიშვილი* და ქ. *სიკელა-
შვილი*. ხელშეკრულების ძირითადი მიზანია, საქართველოსა და
გერმანიის შორის ეკონომიკური თანამშრომლობის გაღრმავება.
ეკონომიკური ქვეყნის მოქალაქეთა ან სამთავროებთან კაპი-
ტალდინდებისათვის მეთორ ქვეყნის გერმანიისადმი ხელ-
საყრელი პირობების შექმნა. 1993 წლის 24 დეკემბერს
საქართველოს პარლამენტმა ამ ხელშეკრულებას რატიფიკაცია
გაუკეთა.

ლომარის ელვარდ შევარდნაძის და თურქეთის რესპუბლიკის პარლამენტის საიქმულომარის პუნაშენის ჯონდორუქის მიერ, იქმის თანახმად, ძალაში შევიდო ორ ქვეყანას შორის 1992 დადებული ხელშეკრულება, ურთიერთთანამშრომლობის სრულყოფის მიზნით, ორივე ქვეყნის პარლამენტის შეიქმნა სადღეობაგო ჯგუფები, რომლებიც, კონსულტაციისა და გამოცდილების გაზიარების მიზნით, წელიწადში ორჯერ შეხვედბიან ერთმანეთს.

3. სახარტიზლო-მხარაუნის მემორანდუმის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა 1995 წლის 12 ივნისს ქალაქ ანკარაში თურქეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრის სიმქეთა ჩეთინის და საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრის ალექსანდრე მუკაიანის მიერ, საქონსულო შეთანხმება დაფუძნებულია 1963 წლის 24 აპრილის ევინს კონვენციებზე; შეთანხმება შეიცავს 61 მუხლს, სადაც დაწერილებითაა განხილული საქონსულო სორმტები.

4. მემორანდუმის სახელწოდება ხანსლურად სახარტიზლო (გამწეწეწე მემორანდუმი) შესახებ, დაიღო 1996, 5 წლის ვადით და ავტომატურად განახლების პრინციპით, შეთანხმებას ხელს აწერენ მაღალი ხელშეკრულები მხარეთის საგარეო საქმეთა მინისტრები. შეთანხმება ითვალისწინებს ორი ქვეყნის საერთო სამდგარზე საბაჟგამშეები პუნქტების გახსნას. ა) სარეო; ბ) ახალციხე (საქართველო) – პისოფი-თურქეთში (თურქეთი).

5. სახარტიზლო-მხარაუნის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა ოთხისმი 1997 წლის 14 ივლისს. დეკლარაცია ეფუძნება 1992 წლის ხელშეკრულების სელსეციების, მხარის უკნის ლისაბონში ევროს სამტის დეკლარაციის – „XXI საუკუნის ევროპის გლობალური უნიფორმების მოდელის შესახებ.“ დეკლარაციაში გაითქმნა კეთილმეტობური და სამშეიღობო ურთიერთობებისთვის მზადყოფნა, საუბარია აყხაზეთის და მთაანი ყარაბაღის პრობლემების მოგვარებამზე. მასში განხილულია: პროექტი „მშეიღობანი კეკისა“, შავი ზღვის აუზის ქვეყნების ურთიერთობის ასპექტები, კასპის მეღვის ნეთისობის როლი მსოფლიო ბაზარზე და კეკისობის რეგიონში პოლიტიკური სტაბილურების საქმეში. აღნიშნული, ბაქო-ჯეიჰანის ნეთობისაღვის (საქართველო-თურქეთის გადელი) უღღესი სამომავლო წელიწადი ორი ქვეყნის ურთიერთობაში. დეკლარაციამ საუბარია ენერგეტიკის სფეროში (მდ. ჭორთის აუზი) ორ ქვეყანას შორის თანამშრომლობის ურთიერთობებზე. დეკლარაციის ხელს აწერენ საქართველოს პრემიერეი ელვარდ შევარდნაძე და თურქეთის რესპუბლიკის პრემიერეი ნ. სელიმან დემირელი.

საპარტიზლო-მხარაუნის მემორანდუმი დეკლარაცია, კომუნეში, მემორანდუმი, დეკლარაცია სახარტიზლო-მხარაუნის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა თურქეთის პარლამენტის საიქმულომარის, სახელმწიფოს მეთაურის ელვარდ შევარდნაძის და ორანის ოსლანური რესპუბლიკის პრემიერეის ალი აქბარ პაშეში რეფსანჯარის მიერ. დეკლარაცია ძალაშია 10 წლის მანძილზე, შემდგომ ყოველ 5 წელიწადში ავ-

ტომატურად გავრელების უფლებით, თუკი რომელმე მხარე დეკლარაციის ვადის გაივლილზე 6 თეთი ბერე დიპლომატიკური არეების მეშეშობით არ შევარდნაძის მიერე მხარეს საწინააღმდეგო გადაწყვეტილებას. დეკლარაცია ითვალისწინებს ორმხრივი პოლიტიკური კონსულტაციების აუცილებლობის კვლავრის, ტექნიკურების, განათლების, ჯანდაღვის, პრესის, ტურიზმის, გელურაღიო-კინემატოგრაფიის სფეროში, ეკოლოგიის და სანარაღის დარგში აქტურ, ურთიერთობის მხარებას.

2. მემორანდუმის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა ორანში საქართველოს პარლამენტის საიქმულომარის, სახელმწიფოს მეთაურის ელ. შევარდნაძის ოფიციალური ვადის და ორის (1993 წლის 19-20 იანვარი). მხარეები შეთანხმდენ საპარტიზლო დეკლარაციების პერიოდული გაივლის და პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურის სფეროებში ურთობლივი უსინაღობის მხარების თაობაზე. ორმხრივი ურთიერთობების გაყოობის და იფორმაციის გაივლის მიზნით შექმნა დეკლარაცია ითვალისწინებს ორივე ქვეყნის პარლამენტში საპარტიზლო-მემორანდუმი გეგმურად ჯგუფების შექმნას.

3. სახარტიზლო-მხარაუნის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა თბილისში 1995 წლის 21 აპრილს, საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტის საიქმულომარის, სახელმწიფოს მეთაურის ელვარდ შევარდნაძის და ორანის ოსლანური რესპუბლიკის პრემიერეის ალი აქბარ პაშეში რეფსანჯარის მიერ, კომუნეში მხარეებს განსოიქვეს წმუნე კეკისობის რეგიონის სამშეიღობო განუთარობისთვის და საერთაშორისო ინტეგრაციის აუცილებლობისთვის ორ ქვეყანას შორის კეთილმეტობური და ურთიერთუღღსაერე თანამშრომლობის საჭიროების შესახებ. განსაკუთრებული ყურადღება მიქეკა ევროსოკური თანამშრომლობის (ტრანსპორტის, სოფლის მეურნეობის, სანესტრო-გეკსოლოგიური სფეროებში) გარსამებას.

საპარტიზლო-მხარაუნის მემორანდუმი, მუთახანაძე, I. მემორანდუმი მემორანდუმი სახარტიზლო-მხარაუნის და ორანის ოსლანური მემორანდუმის შორის, ხელი მოეწერა თურქეთის პარლამენტის საიქმულომარის, სახელმწიფოს მეთაურის ელვარდ შევარდნაძის და ორანის ოსლანური რესპუბლიკის პრემიერეის ალი აქბარ პაშეში რეფსანჯარის მიერ, კომუნეში მხარეებს განსოიქვეს წმუნე კეკისობის რეგიონის სამშეიღობო განუთარობისთვის და საერთაშორისო ინტეგრაციის აუცილებლობისთვის ორ ქვეყანას შორის კეთილმეტობური და ურთიერთუღღსაერე თანამშრომლობის საჭიროების შესახებ. განსაკუთრებული ყურადღება მიქეკა ევროსოკური თანამშრომლობის (ტრანსპორტის, სოფლის მეურნეობის, სანესტრო-გეკსოლოგიური სფეროებში) გარსამებას.

სისარგებლო ვაჭრობასა და ეკონომიკურ თანამშრომლობას საზღვრო ეკონომიკის პრინციპების საფუძველზე, ასევე თანამშრომლობისა და კავშირების გაღრმავებას ორი ქვეყნის საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და მასობრივი ინფორმაციის სამ ენობრივ სფეროს. მხარეები აღსატყობებენ თავიანთ სურვილს, დააწყარონ და შექვედომონ გაღრმავებულ კონტაქტები კულტურისა და სპორტების სფეროში. შეწყვიტონ ხელს კულტურულ გაიყვას, ერთმანეთის ეკულტურული და ისტორიული მემკვიდრეობის, თანამართლებს კულტურის მღვდლების მოპულარობისა, ასევე ურთიერთსთანხმების საფუძველზე ითანამშრომლებენ ისტორიული, კულტურული და მხატვრული ძეგლების შენარჩუნების საქმეში. ამ მიზნით, მხარეებს შორის უნდა დაიდოს დადებული ხელშეკრულება კულტურისა და განათლების სფეროებში თანამშრომლობის შესახებ. მხარეები, საერთაშორისო ვალდებულებებისა და თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, ითანამშრომლებენ საერთაშორისო დამინიშნების, წარმოგებების პარალელური ვაჭრობის, გერობის, სივითმერინაბების გატაცებისა და შეკობრების წინააღმდეგ. მხარეები საკანონმდებლო საფუძველს შეუქმნიან თავიანთ ურთიერთობებს და უახლოეს მომავალში ხელს მოაწერენ ურთიერთთანამშრომლობის ხელშეკრულებებს იმ დარგში, რომელიც წარმოადგენს საერთო ინტერესს. წინააღმდეგ შემთხვევის შემთხვევაში საფუძველად დაედება ჩინოვნიშნულ ხელშეკრულებებს.

2. **ქვემოთხსენიან ბანკში** (საქართველოს) და **ქალაქის** (საქართველო) **თანამშრომლობის შესახებ**, დაიღი ქ. იერუსალიმში 1995 წლის 19 თვისში. შეთანხმება 14 მუსლიმანს შეუდგება. შეთანხმებამ მონაწილე მხარეებს სურთ განაგრძონ და განაგრძონ მსგავსი ურთიერთობები ორ ქვეყანასა და ხალხებს შორის, დარწმუნებული არიან, რომ გაეფუძვლები და თანამშრომლობა განააღებონ. მეცნიერებისა და კულტურის სფეროებში, ისევე როგორც სხვა მონათესავე სფეროებში, ხელს შეუწყობს თანხლებისა და საქართველოს ხალხების, ეკუთვნიან და ურთიერთგაგებას. ამ შეთანხმების განხორციელების მხნისა, დააარსებენ ერთობლივ ინსტიტუტს საქართველოს კომიტეტს. რომელიც უსიკრიბება პლენარულ სესიონებზე არანაკლებ სამ წელწადი ერთხელ მონაცემებითი იერუსალიმსა და თბლისში, რათა მოავგვიროს თანამშრომლობის პროგრამების ღვაწლები, მათ შორის უინანსური საკითხებიც. ურთიერთლი კომიტეტის მიერ შემუშავებული პროგრამების განხორციელება მხარეებს შორის დამოუკიდებელი არსების შემუშავებით შეთანხმდება. შემთავლისშეუქმი შეთანხმება ექვემდებარება დამტკიცებას ან რაგოიეკიის მხარეთა შესაბამისი ეროვნული კომიტეტების მიხედვით და იქალისი შედის ამ დამტკიცების ან რაგოიეკიის დამადასტურებელი შეიარე სრგის მიღების დღიდან. შეთანხმება იღება სუთი წლის ეადლი. იგი ავტომატურად გაგრძელდება ყოველი მომდღესი სუთიწლიანი პერიოდის და ძალაში რჩება, ვიდრე არ გაიფლის ექესი თვე მას შემდეგ, როცა ერთ-ერთი მხარე დამოუკიდებელი არსების შემუშავებით, წერილობითი აუწყებს სეორე მხარეს თავის გადაწყვეტილებას შეთანხმების მოქმედების შეწყვეტის თაობაზე.

საქართველო-იბალის დელარატივი და მეთანხმებები. 1. **საქართველო-იბალის დელარატივი და მეთანხმებები**, ხელი მოეწერა რომში 1997 წლის 15 მაისს საქართველოს და იბალის რესპუბლიკის პრეზიდენტებს მიერ. ლეკლარატივი ორმხრივი თანამშრომლობის პროგრამულ საფუძველზე განსაზღვრა ენერგეტიკა, სამთო მრეწველობა, გრანსპორტი, გეოსმინებლობა, გულკომუნკაციები, ტურიზმი, ეკოლოგია, სამშენებლო მრეწველობა, ფინანსები და კრედეტები.

2. **საქართველო-იბალის დელარატივი და მეთანხმებები**, ხელი მოეწერა რომში 1997 წლის 15 მაისს. ლეკლარატივი ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობის დამყარების პირველი დოკუმენტია და ითვალისწინებს ამ ურთიერთობების საბაზო დოკუმენტებს, რაც ეუქმება გერის წესდებას და საერთაშორისო დოკუმენტების პაეტებს. ლეკლარატივი ითვალისწინებს საკონსულტაციო დონეზე ორივე ქვეყანაში წარმომადგენლობის გახსნას; ურთიერთხელსაყრელ პარტნიორულ თანამშრომლობას კულტურის, ეკონომიკის, მეცნიერების, გეოსმინებლობის, სამხედრო სფეროში და გამსჭვალულია სოლიდარობის სულსკვეთობით. ლეკლარატივის ხელს აწერენ ორივე ქვეყნის პრეზიდენტები.

3. **საქართველო-იბალის დელარატივი და მეთანხმებები**, დაიღი რომში 1997 წლის 15 მაისს. ითვალისწინებს ორი ქვეყნის თანამშრომლობას თავდაციის სფეროში. პრორიგეტულ სექტორებზე შეთანხმება გამოყოფს თავდაციის და უშიშროების კონსუციციებს, არმიის მართვის სტრუქტურის, სამხედრო და საოქალაქო კადრების მართვის, ინფორმაციის გაყვალს, სამხედრო ისტორიას, სამსყლო კანონმდებლობას, ითვალისწინებს საიუქმო ინფორმაციების გაყვალსავე სათადალი დაციის გარანტიით.

4. **საქართველო-იბალის დელარატივი და მეთანხმებები**, ხელი მოეწერა რომში 1997 წლის 15 მაისს. შეთანხმება ითვალისწინებს განათლების დარგში ურთიერთობების განვითარებას, დოკუმენტაციის გაყვალს, ექსპერტებს და საეკონომიკო ორმხრივ ემიგრებს. შეთანხმების ფარგლებში მომხალდა გერეათე ორი ქვეყნის მეცნიერებათა აკადემიების შორის თანამშრომლობის შესახებ პროგოკოლი. შეთანხმების რაგოიეკიება მისდა 1997 წლის 15 მაისს. ხელი მოაწერეს საქართველოს და იბალის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა.

საქართველო-რუმელების მოლაპარაკებები 1918. პირველი მსოფლიო ომის მიწურულს რუსეთში მოიხდარი ბოლშევიკური გადატრიალების შედეგად, რუსეთმა დაასრულა ომი და ბრეს-გლოტოვსკი ხელი მოაწერა საზავო ხელშეკრულებას. ამ ზავით ოსმალეთს გადაეცა ბათუმი-ყარს-არდაჰანის ოლქები. 1918 წლის 9 აპრილს გამოსცადა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობა, რამაც მის მოსახლეობას და მთავრობას მისცა საშუალება, რუსეთისგან დამოუკიდებლად დაეციე თავისი გურიტორიული უფლებები. ეინადან გრანძინის საზავო კონტრეტკოტა (27.IV.1918) ოსმალეთის კატეგორიული უღკომავტეში ბრეს-გლოტოვსკის საზავო პირობების შესრულების თაობაზე ამიერკავკასიის დღევანდელ მთლილ, სეიმსა ეს დღევანდელი უკან გაწევა და ოსმალეთთან ომის გაგრესილება გადაწყვიტა, რაც ემოციით და არა გრემითი ნაკარნახევი ქმულება იყო (ამასთან, სეიმის მამპალიანსმა დეპუტატებმა აშერბაო

ჯანსუღი ამ ომში მონაწილეობაზე კატეგორიული უარი განცხადებს. ოსმალეთმა დაიკავა ბათუმი, ყარსი და სვიმს 15 აპრილისთვის მოლაპარაკება შესთავაზა. II მისის ამიერკავკასიის 45-კაციანი დელეგაცია ბათუმში წავიდა (მეთაური ა. ჩხეკელიძე, ლიდერები: ნ. ნიჟარაძე, ვაჟისკის, რასულ-ზადე, კახაშვილი, ა. ხაგისანი), თურქების დელეგაციის მეთაურობა და საერთო საქმეთა მინისტრი სალომე, გერმანულთა წარმომადგენელი ფონ ლოსოვი მოლაპარაკებებს მეთვალყურეობდა. სვიმის დელეგაცია ინთავიდან დაიამაგდა ბრესლ-ლიგოესკის ზავის პირობებს, მდგრად ოსმალეთმა იმ დროს უკვე დაიკავეს ახალქალაქი, ახალციხე, ომურგეთი, სომხეთის დიდი ნაწილი და ახალი გურიკორიული პრეტენზიები განაცხადეს. 26 მისის ოსმალეთმა წამოაყენა უკუგაბეგობა. მისი მოთხოვნების (ძალქსანდრეპოლ-ჯუღლის რკინიგზა, ახალციხე და ახალქალაქი) 72 საათში შეესრულებლობის შეთხვევაში განაახლებდა საომარ მოქმედებებს. ფონ ლოსოვიმ შეთანხმებით, ოსმალეთის აგრესიის თავიდან ასაცილებლად, 1918 წლის 26 მისის გამოცხადდა ამიერკავკასიის ფედერაციის დამლა და საქართველოს დამოუკიდებლობა (დამოუკიდებლობა გამოცხადეს სომხეთში და ამერბაიჯანშიც). საქართველოს გურიკორიული მთლიანობის დაკავა იყინა გერმანიამ, სოლო სანჯელიად 28 მისის, ფოთის დროებითი შეთანხმებითა, მიიღო საქართველოს რკინიგზის განკარგვის უფლება. 26 მისის ბათუმის კონსერვაციის შეწყვედა, 4 ივნისს ბათუმის ზავი ოსმალეთმა მიიღო მის მიერ დაკავებულ ბრესლ-ლიგოესკის ზავით გათავალისწინებული გურიკორიები, აგრეთვე ახალციხე და ახალქალაქი.

საპარტიზო-პოლიტიკური შემთხვევები და ხელშეკრულებები. I. შუამდგომლობის საპარტიზო-პოლიტიკური შემთხვევები და ილია ქ. ევროპაში 1996 წლის 12 დეკემბერს. შეთანხმებას ხელს აწერენ საქართველოს თავდაცვის მინისტრი ვარლამი ნაღბიძე და პოლიტიკოსი რუსუბოლიის ეროვნული თავდაცვის მინისტრი სტანისლავ ლეიტენსკი. შეთანხმება მოიცავს 10 პუნქტს. მხარეები იმსჯელებენ განდობიანობა და განამტკიცონ სამხედრო სფეროში ორმხრივი თანამშრომლობა საქართველოს სამხედრო ძალებსა და პოლიტიკოსის რუსუბოლიის შეთარბებულ ძალებს შორის და გამოსაგავენ რუსეთს, რომ მათ შორის სამხედრო სფეროში ორმხრივი თანამშრომლობა ხელს შეწყვიტოს ურთიერთობის გაღრმავებას და ევროპისა და მსოფლიოში უსაფრთხოების განმტკიცებას. თანამშრომლობის მონარაულებები მოიცავს: უშიშროებისა და თავდაცვის კონკრეტულ შეთარბებულ ძალების მართვისა და მათზე სამოქალაქო კონტროლს, ჯარების მარტივად გერმანიისა და გურგის უზრუნველყოფას, საბრძოლო უზრუნველყოფას, შეიარაღებას და სამხედრო გეტყობას, სამხედრო კადრების მომზადებას. სამხედრო სამართალს, სამხედრო საქმის ისტორიას, სამხედრო მიდრეკილას, კულტურას, სპორტს, სანიტარულ-საეკონომიკო შეკრძობას, დახვეწებას და სხვა. თანამშრომლობის საუბრეებს წამოადგენს ორმხრივი თანამშრომლობის ყოველწლიური გეტყობი. წინასწარ შეთანხმების დებულებების ინტერპრეტაციასა და გაუმართლებლობის დაკავშირებით წარმოქმნილი ყოველი სადაღო საქმის წყვედა დიპლომატიური გზით მისაქმე მხარის წარუცხადება. შეთანხმება ძალაში შედის მისი ხელმოწერის დღიდან და იღებდა განუხადებელი ვადით.

შეთანხმების მოქმედება შეიძლება შეწყდეს ორივე მხარის მიერ ნებისმიერ დროს. შეთანხმების მოქმედება წყდება ასეთი შეტყობინების მიღების დღიდან ექვსი თვის შემდეგ.

2. ხელშეკრულება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისა და საბჭოთა კავშირის წინაშე. დიდი ომის შემდეგ, 1992 წლის 29 აპრილს ძალაში 1994 წლის 15 აპრილს, ხელშეკრულება II კარს მოიცავს. მხარეები შეეცდებიან, შექმნან ხელშეკრული პირობები თანამშრომლებლობისა და ორმხრივი სარგებლობის პრინციპებზე ეკონომიკური თანამშრომლობისა და საეკონომიკური ურთიერთობის პირმხრივი განვითარებისათვის. მხარეები თეთრანთი კომპეტენციის ფარგლებში და თითოეული ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისად ხელს შეწყვიტონ თანამშრომლობის ეკონომიკის ყველა სფეროში, კერძოდ: მანქანათმშენებლობის, გემთმშენებლობის, საეკონომიკური მრეწველობის, სახალხო მოსამარების საქონლის წარმოების, კვების მრეწველობის, სოლის მკურნების, მშენებლობის და აგრეთვე ეკონომიკის სხვა დარგებში, რომლებზე საერთო ინტერესს წარმოადგენს. თანამშრომლობა განსორციელდება საეკონომიკური წარმომადგენლების გაყვლის, შერეული საზოგადოებებისა და ერთობლივი საწარმოების შექმნის, საკონსულტაციო მომსახურების, ერთობლივი კვლევისა და უსაფრთხოების, საეკონომიკური მრეწველობის განვითარებისა და ბაზრების ჩაგარების გზით. მხარეები შექმნა ერთობლივი ქართულ-პოლის ერ კომისიის ამ ხელშეკრულების შესრულების განსახილველად. კომისია შეიქმნება საქართველოს (სამხედრო, მდგრად არსაგულე მოთხელ წევრებში, ორგანიზაციით საქართველოს რესპუბლიკაში და პოლიტიკოსის რესპუბლიკაში. ხელშეკრულება იღებდა განუხადებელი ვადით, შეიძლება დარღვეულ იქნეს ნებისმიერ მხარის განცხადებით და ძალის კარგავს განცხადებიდან 6 თვის შემდეგ. ეს ხელშეკრულება შეიძლება შეიცვალოს ნებისმიერი მხარის წინადადებით ორმხრივი თანხმების შემთხვევაში.

3. ხელშეკრულება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისა და საბჭოთა კავშირის წინაშე. დიდი ომის შემდეგ, 1993 წლის 20 აპრილს. ხელშეკრულება შედგება 19 პუნქტისაგან. მხარეები შეთანხმდნენ, განვითარონ სამთავრობო ორგანიზაციების შორის შემდგომი კონტაქტი და შექმნან საპარტიზო-პოლიტიკური თანამშრომლობისათვის სასურველი პირობები, ასევე ჩააბარონ შეხვედრები სახელმწიფოსა და მთავრობის მეთაურთა შორის. მხარეები ხელს შეწყვიტონ ურთიერთსახელმწიფო ეკონომიკურ, მათ შორის საეკონომიკური სახელმწიფო და კერძო საწარმოებისა და სხვა ეკონომიკურ სუბიექტებს შორის, ქალაქებს, რაიონებსა და სხვა გურიკორულ დანყოფნებს შორის პარტიზორულ თანამშრომლობას ეკუთვნის, მუქნილობისა და განსაზღვრის დარგში, ასევე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების სფეროში თანამშრომლობის განვითარებას. მხარეები ასევე თანამშრომლებენ გრანსპორტის ყველა სფეროში, ერთობლივი საგარეობორგო და საგარეობორგო კომუნალური და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურების დასაცავად, ასევე განახორციელებენ შესაბამის ღონისძიებებს გულსაკომუნალური კავშირების, კერძოდ, საგულეუროს, საგულეკოს და ინფორმაციის

ელექტრონული გადაცემის სივრცის დასახევნად. ამასთანავე აღიქვამის კომპეტენტური ორგანიზაცია ცალკე ხელშეკრულებებს დაღიქვამის მსოფლიო სტანდარტების დონეზე. მხარეები შეთანხმდებიან, ითანამშრომლონ ჯანსაღი ურთიერთობის დაცვისა და სანიტარული პირობების შექმნის, შრომის, დაზღვევისა და სოციალური დაიცვის, ასევე ორგანიზებული დამსახურების, ნარკოტიკებისა და იარაღით, აგრეთვე ხელყენებითა და ნარკოტიკებით არაღიქვამი ვაჭრობისა და არაღიქვამი იმიგრაციის აღიქვამი და ხელშეკრულება იდგება 10 წლის ვადით და ავტომატურად გაგრძელდება მომდევნო 5 წლით, თუ ერთი მხარე შეორიეს არ იქონიებს ნოტიოეუციის გზით.

საპარტიო-რუსეთის ხელშეკრულება და შეთანხმებები

1. საპარტიო-რუსეთის, გერმანიის, ბელარუსისა და ირანის შრომითი ურთიერთობის შესახებ ხელშეკრულება და შეთანხმება, ხელი მოეწერა ქ. თბილისში 1994 წლის 3 თებერვალს. საქართველოს რესპუბლიკის სახელით ხელს მოაწერა გ. მეგრადიძე, რუსეთის ფედერაციის სახელით – ბ. ელინძა. ხელშეკრულება შედგება პრეამბულისა და 35 მუხლისაგან. ხელშეკრულებაში სავანებოდი აღიქვამა, რომ მხარეები ყრდნიან მსგოროვალ დამოუკლბებულ კავშირებს, თავიასით ხაზიხებს ურთიერთობის მრავალსაეკონომიკურ გრადიციებს; მანინთა, რომ მეგობრული, კეთილმოზობური, ურთიერთსარული და თანასწორულებითი თანამშრომლობის განესარება და გაწვევება შეესაბამება ორივე სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებს; ეხებით საერთაშორისო სარბიულზე, ევროპისა და მსოფლიოში მშვიდობის, უშიშროებისა და სტაბილურობის ინტერესებისათვის შეთანხმებული მოქმედების მიზანშეწონილობას; ისრადვიან, ყოველმხრივ განესარინ ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობა და მინიჭონ მას ახალი თვისებრობა; ხელმძღვანელებენ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნებითა და წესდების პრინციპებით; მხარეები შეთანხმდებიან, რომ ისინი თვითონ ურთიერთობას ადვიტენ როგორც მეგობრული სახელმწიფოები. ვალელებდებიან კისრულებენ, თანამშვიდვერულად ისეღმდვანელი ურთიერთობის სახელმწიფო სევერნიტეტის, გეროტორული მსოფლიანობისა და სპლიტების ურეკების, ხალხთა თანასწორულებიანობის, საკეთარი ბულის განტების უფლების პატივისეების, სანიტარ საქმებში ურთიერთმხრეეეობის, ძალისა თუ ძალით დამუკრების, ურთიერთობის ეკონომიკური თუ შეხეშეშეშების სხვა სხვების განმოკლებლობის, დავის მშვიდობითი მოგვარების, ადამიანის უფლების, პატივისეების, თანამშრომლობისა და საერთაშორისო ვალდებულებათა კეთილსინდისიური შესრულების პრინციპებით, აგრეთვე საშარლის სხვა საყოველთაოდ აღიარებული ნორმებით. მხარეები თანამოქმედებენ იმ მიზნით, რომ განამტკიცონ მშვიდობა, სტაბილურობა და უშიშროება როგორც გლობალური, ისე რეგიონული მასშტაბით; ისინი ცნობენ ერთმანეთის ხელშეკრულებას, განხორციელდნ საქმირადი ცდისტებები თავიანთი სახელმწიფო საზღვრების დასაცავად, ხელმძღვანელებენ რა ამ დროს კეთილმშობლობისა და ერთმანეთის ინტერესების გათვალისწინების პრინციპებით. მხარეები, მოსაწილეობას არ მიიღებენ რაიმე კავშირებსა თუ ზლოკე

ბში, რომლებიც მიმარული იქნება რომელიმე მათგანის წინააღიდეგ. აღიარებენ თითოეული მათგანის უფლებას სახელმწიფო სევერნიტეტის პრინციპების ურთიერთპატივისცემის საფუძველზე; თინაბარი უფლებებისა და თავისუფლების გარანტიას აძლევენ თვითონი მოქალაქეებს მათი ეროვნების, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შესუდელებების მუხედავად. მხარეები ავითარებენ თანასწორულებითი და ურთიერთსარული თანამშრომლობის ეკონომიკაში, ხელსეწობენ რა შვიც ბულისა და საერთაშორისო ბაზრების, საერთო ეკონომიკური სევერის ფორმირებას; ხელსარეულ ეკონომიკურ, ფინანსურ და სპარალელური პირობებს ქნინან მთორე მხარის საწარმოების, ორგანიზაციებისა და ცალკეული მოქალაქეების სამეწარმეო და სხვა საქმინობისათვის, მათი ინვესტიციების სტიმულირებისა და ურთიერთდაცვის უზრუნველყოფის ჩათვლით. მხარეები განსაკუთრებული ყრადღებებს უთმობენ თანამშრომლობის განვითარებას კონსტრუქციულ სევერის ათვისების სევერში, სთათანამგზავრო კავშირგამშულობისა და ენერგეტიკის, ტრანსპორტის, ინფრმინსტრუქცია და კავშირგამშულობის სისტემების მართვის ჩათვლით; პრიორიტეტული წიწვლობას ანიჭებენ თანამშრომლობას სეისმოლოგიის, ეკოლოგიური უსაფრთხოების, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოსევის დადგენა; ავითარებენ თანამშრომლობას განათლების, მესეურების, ტექნიკის, ხელყენების, ტურიზმისა და სპორტის დარგში; მხარეები, საერთაშორისო ნორმებისა და თვითონი კონსენსუდლობის შესაბამისად, აქტურად თანამშრომლობენ ორგანიზებული დამსახურებისა და გეროტორების წინააღმდეგ ბძილვაში; განსაკუთრებული ყრადღებებს უთმობენ ორივე სახელმწიფოს პარლამენტებისა და პარლამენტარების კონტაქტებისა და თანამშრომლობის განვითარებას. ხელშეკრულება დილო 10 წლის ვადით. მასი მოქმედება ავტომატურად გაგრძელდება მომდევნო ხუთწლიანი პერიოდში, თუ ხელშეკრულების მოქმედების ვადის ამ პერიოდს ხუთწლიანი პერიოდის გასეღმდე, არაუგვიანეს 6 თვისა, მხარეებთან რომელიმე არ განიცხადებს წერილობითი ფორმით, რომ სურს შეწყვიტოს მისი მოქმედება.

მუხლი: ქართული მოხაზობა, წელსწლეული, III, თბ., 1996.

2. საპარტიო-რუსეთის, რუსეთის, ბელარუსისა და ირანის შრომითი ურთიერთობის შესახებ ხელშეკრულება და შეთანხმება, შეთანხმდა შედგებამ პრეამბულისა და 22 მუხლისაგან, მასში აღნიშნულია, რომ მხარეები ისრადვიან ორ ქვეყანას შორის სევერული ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარებისაკენ თანასწორულებითი და ურთიერთსარული თანამშრომლობის საფუძველზე; მხარეები განხორციელებენ აქვთ, ხელი შეეწიონ საქონლის, მომსახურების, კავშირებისა და საეშო ძალის ერთიანი ბაზრის, ორ ქვეყანას შორის საბაო კავშირი ფორმირებისათვის თანასწორულების შექმნას. შეთანხმდება ძალაში შევიდ ხელშეკრული მხარეების მიერ შეთანხმების ძალაში შესევისათვის აქცილებელი შიდასახელმწიფოებრივი პრიუეღარის შესრულების შესახებ შეგეობნიების გაეყისა დიდან და ძალაში დარეება თორმეტი თვის განმავლობაში იმ დიდან, ორესეც ურთიერთი ხელშეკრული მხარე გაეგზანის მთორე ხელშეკრული მხარეს წერილობით შეგეობნიება მისი მოქმედების შეწყვიტვის განხრაიით.

3. საპარტიო-რუსეთის, გერმანიის, ბელარუსისა და ირანის შრომითი ურთიერთობის შესახებ ხელშეკრულება და შეთანხმება

წილისაზე, ხელი მოეწერა ქ. თბილისში 1995 წლის 12 ივლისს. საქართველოს რესპუბლიკის სახელით ხელი მოაწერა ე. შუგარდსაძემ. რუსეთის ფედერაციის მხრიდან - ბ. ელენინმა. შეთანხმება შედგება პრეამბულისა და 11 მუხლისგან. მასში აღნიშნულია, რომ საქართველოს პარლამენტი და რუსეთის ფედერაციის ფედერალური კრება ისწრაფიან, აქტიურად შეეწყონ ხელი ორი სასაქონლო სახლისა შეგობრიობის, ერთიერთად გაეგებონ და თანამშრომლობის განვითარებას, აღიარებენ მკვიდრულ და ურთიერთსაქონლო კავშირების განვითარებისათვის საპარლამენტგამართლო თანამშრომლობის მნიშვნელობას და აქცეალობას. მხარეები თანამშრომლებენ პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ, ჰუმანიტარულ და სხვა იმ სფეროებში ერთიერთობების განვითარების მიზნით, რომლებიც ორმხრივ ინტერესს წარმოადგენენ; მხარეები გამოიყენებენ მხადიკონს, რეკულარულად გაეცალებენ ინფორმაციად თავიანთი საქმიანობის შესახებ; მხარეთა ურთიერთშეხვედრის ორგანიზაციისა და კოორდინაციისათვის შეიქმნება საქართველოს პარლამენტისა და რუსეთის ფედერაციის ფედერალური კრების თანამშრომლობის მკვლევარული და საპარლამენტგამართლო კომისია, რომელიც ხელს შეეწყობს საპარლამენტგამართლო კავშირებისა და კონსულტაციების განვითარებას; მხარეები ხელს შეეწყობენ იმ სამეცნიერო დაწესებულებათა მკვლევარ კავშირების დამკარებას, რომლებიც ორთვე სასაქონლო საქონელსავე სულსუფლების ორგანიზაციის მოქმედებას. თანამშეება ძალაში შეიდა ხელმოწერის დღიდან. მისი მოქმედება გაგრძელდება მანამ, სანამ რომელიმე მხარე წერილობით არ შეატყობინებს მეორე მხარეს, რომ ხელს მისი მოქმედების შეწყვეტა.

4. **წილისაზე** ხელი მოეწერა ქ. თბილისში 1995 წლის 12 სექტემბერს. შეთანხმება შედგება პრეამბულისა და 7 მუხლისგან. მასში აღნიშნულია, რომ მხარეები მოქმედებენ სავალდებულო და საექსპორტო კანონმდებლობის სფეროში დარღვევებთან ბრძოლის ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, ანიჭებენ დღე მნიშვნელობას საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევას უკანონოდ დატარებული კაპიტალის ლეგალიზაციისათვის ბრძოლაში, აღიარებენ თანამშრომლობის აუცილებლობას უფლებამოსილ ორგანიზებს შორის, რომლებიც ახორციელებენ საგადასახადო და საექსპორტო კონტროლს მხარეები თანამშრომლობის ახორციელებენ კონფიდენციალობის, ოპერატიულობის, საუკვალავისა და კანონიერების პრინციპებზე. შეთანხმება ძალაში შეიდა მისი ხელმოწერის დღიდან; მისი მოქმედება წყდება ერთი მხარის მიერ მეორე მხარისაგან შეთანხმების მოქმედების შეწყვეტებამ მისი განმარტვის შესახებ წერილობითი შეტყობინების მიღების დღიდან სამი თვის გასვლის შემდეგ.

საქართველოსა და ლიბნის რესპუბლიკის შორის თანამშრომლობის გაგრძელების შესახებ დეკლარაცია, ხელმოწერილია ქ. თბილისში, 1996 წლის 12 აპრილს. ძალაშია ხელმოწერის დღიდან. დეკლარაცია 14 პუნქტისაგან შედგება. დოკუმენტს ხელს აწერენ საქართველოს პრეზიდენტი ე. შუგარდსაძე და ლიბნის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ა. ბრანკუსკისი. მხარეები აღიარებენ ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, ანიჭებენ დღე მნიშვნელობას საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევას უკანონოდ დატარებული კაპიტალის ლეგალიზაციისათვის ბრძოლაში, აღიარებენ თანამშრომლობის აუცილებლობას უფლებამოსილ ორგანიზაციებს შორის, რომლებიც ახორციელებენ საგადასახადო და საექსპორტო კონტროლს მხარეები თანამშრომლობის ახორციელებენ კონფიდენციალობის, ოპერატიულობის, საუკვალავისა და კანონიერების პრინციპებზე. შეთანხმება ძალაში შეიდა მისი ხელმოწერის დღიდან; მისი მოქმედება წყდება ერთი მხარის მიერ მეორე მხარისაგან შეთანხმების მოქმედების შეწყვეტებამ მისი განმარტვის შესახებ წერილობითი შეტყობინების მიღების დღიდან სამი თვის გასვლის შემდეგ.

ონ ერთიერთსაქონლო ერთობისა გერმანიის, გაგრძობის დაცვის, გრანამორტის, ეკონომიკის, ინფორმაციის, კულტურისა და სპორტის სფეროებში. მხარეები აღნიშნავენ, რომ მათი თანამშრომლობის განსაკუთრებულ სფეროს წარმოადგენს ორგანიზირება დაწამულიანი, გერმანიისა, ნარკოტიკებისა და ფსიქოტროპულ ნივთიერებათა უკანონო ბრუნვისათვის, კორუფციისათვის, არალეგალურ მიგრაციისათვის, ანტიმონეტარული და ფულადი გადასახადის ფალსიფიცირება და სხვა ჯალბუბონის განხორციელებისათვის, აგრეთვე სხვა არაკანონიერ ფინანსურ ოპერაციებისათვის, კონგრანდსთან, იარაღით, ფუტყებადი სივთიერებით ან მათი მიღებისთვის აუცილებელი წყალეკლათი, საბრძოლო მასალებით ეკვობრისათვის, აგრეთვე კულტურულ ფასეულობებზე არაკანონიერ ვარიეტებისათვის წინააღმდეგობა.

საქართველოსა და საბრანგეთის რესპუბლიკის შორის სახმადრე-ბინაშიშორ თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმება, ხელმოწერილია ბაქოში, 1998 წლის 9 იანვარს. ხელი მოაწერეს საქართველოს სახელით საქართველოს თავდაცვის მინისტრის ვარლკო ნაღბიძემ და საბრანგეთის რესპუბლიკის სახელით საბრანგეთის რესპუბლიკის ერთიერთ თავდაცვის მინისტრის აბოსგოლას კოპაძისძეგან. შეთანხმება 15 მუხლისაგან შედგება. მისში მოქმედობს ორ სასაქონლო შორის სამხედრო-გველეხური თანამშრომლობის ძირითადი პრინციპები. შეთანხმება მოქმედებს ხუთ წლის განმავლობაში და ავტომატურად გრძელდება შეტყობის სუაწლიანი პერიოდით, თუ ერთი მხარე შესაბამისი პერიოდის განვალამდე არაგადრეს ექვსი თვისა არ შეატყობინებს მეორე მხარეს თავისი განმარტვის შესახებ. შეატყობის შეთანხმების მოქმედება.

საქართველო-საზრანგეთის შეთანხმებაზე და ხელშეკრულება, 1. **წილისაზე** ხელი მოეწერა ქ. თბილისში 1995 წლის 12 ივლისს. საქართველოს რესპუბლიკის სახელით ხელი მოეწერა ე. შუგარდსაძემ. რუსეთის ფედერაციის მხრიდან - ბ. ელენინმა. შეთანხმება შედგება პრეამბულისა და 11 მუხლისგან. მასში აღნიშნულია, რომ საქართველოს პარლამენტი და რუსეთის ფედერაციის ფედერალური კრება ისწრაფიან, აქტიურად შეეწყონ ხელი ორი სასაქონლო სახლისა შეგობრიობის, ერთიერთად გაეგებონ და თანამშრომლობის განვითარებას, აღიარებენ მკვიდრულ და ურთიერთსაქონლო კავშირების განვითარებისათვის საპარლამენტგამართლო თანამშრომლობის მნიშვნელობას და აქცეალობას. მხარეები თანამშრომლებენ პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ, ჰუმანიტარულ და სხვა იმ სფეროებში ერთიერთობების განვითარების მიზნით, რომლებიც ორმხრივ ინტერესს წარმოადგენენ; მხარეები გამოიყენებენ მხადიკონს, რეკულარულად გაეცალებენ ინფორმაციად თავიანთი საქმიანობის შესახებ; მხარეთა ურთიერთშეხვედრის ორგანიზაციისა და კოორდინაციისათვის შეიქმნება საქართველოს პარლამენტისა და რუსეთის ფედერაციის ფედერალური კრების თანამშრომლობის მკვლევარული და საპარლამენტგამართლო კომისია, რომელიც ხელს შეეწყობს საპარლამენტგამართლო კავშირებისა და კონსულტაციების განვითარებას; მხარეები ხელს შეეწყობენ იმ სამეცნიერო დაწესებულებათა მკვლევარ კავშირების დამკარებას, რომლებიც ორთვე სასაქონლო საქონელსავე სულსუფლების ორგანიზაციის მოქმედებას. თანამშეება ძალაში შეიდა ხელმოწერის დღიდან. მისი მოქმედება გაგრძელდება მანამ, სანამ რომელიმე მხარე წერილობით არ შეატყობინებს მეორე მხარეს, რომ ხელს მისი მოქმედების შეწყვეტა.

საქართველოსა და ლიბნის რესპუბლიკის შორის თანამშრომლობის გაგრძელების შესახებ დეკლარაცია, ხელმოწერილია ქ. თბილისში, 1996 წლის 12 აპრილს. ძალაშია ხელმოწერის დღიდან. დეკლარაცია 14 პუნქტისაგან შედგება. დოკუმენტს ხელს აწერენ საქართველოს პრეზიდენტი ე. შუგარდსაძე და ლიბნის რესპუბლიკის პრეზიდენტი ა. ბრანკუსკისი. მხარეები აღიარებენ ეფექტურობის ამაღლების მიზნით, ანიჭებენ დღე მნიშვნელობას საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევას უკანონოდ დატარებული კაპიტალის ლეგალიზაციისათვის ბრძოლაში, აღიარებენ თანამშრომლობის აუცილებლობას უფლებამოსილ ორგანიზაციებს შორის, რომლებიც ახორციელებენ საგადასახადო და საექსპორტო კონტროლს მხარეები თანამშრომლობის ახორციელებენ კონფიდენციალობის, ოპერატიულობის, საუკვალავისა და კანონიერების პრინციპებზე. შეთანხმება ძალაში შეიდა მისი ხელმოწერის დღიდან; მისი მოქმედება წყდება ერთი მხარის მიერ მეორე მხარისაგან შეთანხმების მოქმედების შეწყვეტებამ მისი განმარტვის შესახებ წერილობითი შეტყობინების მიღების დღიდან სამი თვის გასვლის შემდეგ.

2. ხელშეწყობა: ზრდიკობა, ზრდიკობის, ზრდიკობის და ოპორტიუნისტობის შესახებ, ხელშეწყობა პარტიში, 1994 წლის 21 იანვარს, რადიკალიზაციის საქართველოს პარლამენტის მიერ 1995 წლის 7 მარტს, ხელშეწყობა მოიცავს 21 მუხლს. ლოკუმენტის თანახმად, მხარეები ხელს შეუწყობენ ფრანგ და ქართველ ხალხებს შორის ურთიერთგაგებისა და მეგობრობის შექმნის გადრეკილვებს. საქართველოს რესპუბლიკა და საფრანგეთის რესპუბლიკა განსაკუთრებულ ყურადღებას ანიჭებენ თანამშრომლობას გარემოს დაცვის, განათლების, კულტურის, მეცნიერებისა და გეოგრაფიის სფეროებში, ასევე სოფლის მეურნეობის, ენერჯეტიკისა და სამეცნიერო-კვლევით დარგებში. მხარეები საქართველოში პირდაპირ კავშირებს ორი ქვეყნის ქალაქებსა და რეგიონებს შორის, პარლამენტებს, შეიარაღებული ძალების გენერალურ შტაბებსა და სამართლებრივ დაქვემდებარების შორის. ხელშეწყობა დაიწყო ამა წლის იანვარს და ავტომატურად გაგრძელდება ყოველი ხუთი წლის შემდეგ. თითოეულ მხარეს უფლება აქვს, ნებისმიერ დროს მოისაზროს მისი დენონსაცია შეიარაღებული ძალების დამოუკიდებელი არსებითი აღმოსაფხვრის შესახებ წერილობითი შეტყობინების მეშვეობით.

საპარტიველო მოქალაქეობა და საპარტიველო პანონი

„საპარტიველო მოქალაქეობის შესახებ“, 1993 წლის 25 მარტს საქართველოს კანონი „საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ“ აწესრიგებს საქართველოს მოქალაქეობის მიღებასთან, დაკარგვასთან და მოქალაქეობიდან გასვლასთან, საქართველოს საბაგო მოქალაქეობის მიღებასთან დაკავშირებულ საკითხებს; განსაზღვრავს ბავშვის მოქალაქეობის საკითხს მისი მშობლების მოქალაქეობის შესაბამისად, არაქმლდნარა პირთა მოქალაქეობის, საქართველოს მოქალაქეობის საკითხს ქორწინების ან განქორწინების შემთხვევებში; საქართველოს მოქალაქეთა, სხვა სახელმწიფოს მოქალაქეთა და მოქალაქეობის არქონე პირთა სამართლებრივ მდგომარეობას, საქართველოს მოქალაქეობის შენარჩუნებასა და დაკარგვას, საქართველოს მოქალაქეობის შენარჩუნების მიზნით საქართველოს მოქალაქეობის მიღებას, საქართველოს მოქალაქეობის შეწყვეტას; საქართველოს მოქალაქეობის საკითხთან დაკავშირებული ლოკუმენტების და მათი გაცემის წესს; საერთაშორისო ხელშეწყობების პრიმაცის მიღებას კანონმდებლობისთან შედარებით მოქალაქეობისთან დაკავშირებულ საკითხებზე. კანონის თანახმად, საქართველოს მოქალაქეობა ჩაითვლება: 1. პირი, რომელიც უმდგომარეობდა საქართველოში არანაკლებ ხუთი წლისა და ცხოვრობს ამ კანონის გამოქვეყნდ შემთხვევის დღისათვის. თუ ხაში თვის განმავლობაში წერილობით არ განაცხადებს უარს საქართველოს მოქალაქეობაზე და 4 თვის ვადაში მიიღებს საქართველოს მოქალაქეობის დამადაგებებელ ლოკუმენტს. 2. პირი, რომელიც საქართველოს მოქალაქეობის შეიქმნა ამ კანონის შესაბამისად, კანონის თანახმად, უცხო სახელმწიფოსთვის მოქალაქის გააქცევა დაუშვებელია, გარდა საერთაშორისო ხელშეწყობა-

ბებით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. გადაწყვეტილება მოქალაქის გადაცემის შესახებ შეიძლება განაჩინდეს სასამართლოში. საქართველოს მოქალაქეობის შექმნა ხდება: 1. დაბადებით; 2. ნაკურთხებით; 3. საქართველოს საერთაშორისო ხელშეწყობებით; და კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძვლებით. კანონით გათვალისწინებულია სრულწლოვანი უცხოელი მოქალაქის ან მოქალაქეობის არქონე პირის საქართველოს მოქალაქედ მიღება, თუ იგი აკმაყოფილებს შემდეგ მოთხოვნებს: 1. მუდმივად ცხოვრობს საქართველოს ტერიტორიაზე უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში, 2. დადგენილ ფარგლებში იცის სახელმწიფოს ისტორია და კანონმდებლობა, 4. საქართველოში აქვს სამუშაო ადგილი ან რაიმე უძრავი ქონება. საქართველოს მოქალაქედ არ მიიღება: 1. პირი, რომელიც მიიღო საერთაშორისო დანაშაული, 2. მონაწილეობდა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სახელმწიფო დანაშაულის ჩადენაში. საქართველოს პრეზიდენტს უფლება აქვს განსაკუთრებულ შემთხვევებში კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნების დაუცველად საქართველოს მოქალაქედ მიიღოს პირი, თუ: 1. საქართველოს ან კავშირების წინაშე მას აქვს განსაკუთრებული დამსახურება თავისი სამეცნიერო, საზოგადოებრივი საქმიანობით, ან აქვს პროფესია და კვალიფიკაცია, რომელიც დაინტერესებულია საქართველო; 2. მისი მიღება გამომდინარეობს საქართველოს ინტერესებიდან. კანონი ითვალისწინებს საქართველოს მოქალაქეობის აღდგენის საფუძვლებს, თუ პირს მოქალაქეობა შეეწყდა: 1. მოქალაქეობის არამართლმომიქონე შეწყვეტის გამო, 2. მოქალაქეობიდან გასვლის შემდეგ, 3. მშობლების არჩევის შემდეგ. საქართველოს მოქალაქეობის შეწყვეტის საფუძვლებია: 1. საქართველოს მოქალაქეობიდან გასვლა, 2. საქართველოს მოქალაქეობის დაკარგვა, 3. საქართველოს საერთაშორისო ხელშეწყობებით და ამ კანონით გათვალისწინებული სხვა შემთხვევები. საქართველოს მოქალაქის შექმნაზე უარი ვიქცას საქართველოს მოქალაქეობიდან გასვლაზე სახელმწიფოს წინაშე უცხოელზედ მოვალეობის, სამხედრო ვალდებულების მოუხდელი ან ქონებრივ ვალდებულებათა არსებობისას, რომლებიც დაკავშირებულია მოქალაქეთა, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანიზაციების არჩევის ინტერესებთან, არ შეიძლება საქართველოს მოქალაქეობიდან გასვლა, თუ პირი მიქმულია სისხლის სამართლის პასუხისგებაში, ან მის მიმართ არსებობს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს განაჩენი, რომელიც აღსრულებს ექვემდებარება. პირი საქართველოს მოქალაქეობის კარგავს, თუ: 1. საქართველოს კომპეტენტური ორგანოს უნებართვოდ შეეცა უცხო სახელმწიფოს სამხედრო სამსახურში, პოლიციაში, იუსტიციის ორგანოებში და მმართველობის სხვა ორგანოებში ან სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებში, 2. მუდმივად ცხოვრობს სხვა სახელმწიფოში და არასაბაგო მიზეზით არ დადგა საკონსულ არიციცაზე 2 წლის განმავლობაში, 3. საქართველოს მოქალაქეობას შეიქმნა ყალბი ლოკუმენტების წარდგენით, 4. მიიღეს სხვა სახელმწიფოს მოქალაქეობის, საქართველოს პრეზიდენტს უფლებამოსილი მიიღოს გადაწყვეტილება: 1. უცხოელ მოქალაქეთა და მოქალაქეობის არქონე პირთა საქართველოს მოქალაქედ მიღების თაობაზე, 2. საქართველოს მოქალაქეობიდან გასვლის, 3. საქართველოს

მოქალაქეობის აღდგენის, 4. საქართველოს მოქალაქეობის დაკარგვის შესახებ. საქართველოს მოქალაქეობის შექმნის, მოქალაქეობიდან გახველის და მოქალაქეობის აღდგენის შესახებ განესაზღვებინა დამინტერესებულ პირებს შეაქვეს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროში, საქართველოს ფარგლებს გარეთ მცხოვრებ პირებს – დიპლომატიური წარმომადგენლობების, საკონსულარო დაწესებულებების მეშვეობით ან პირდაპირ ვებგვერდით საქართველოს პრეზიდენტს. წარდგინება საქართველოს მოქალაქეობის დაკარგვის თაობაზე იუსტიციის სამინისტროში შეაქვეს სასამართლო, პროკურატურას, შსს-ს და საგარეო საქმეთა სამინისტროს; სხვა სახელმწიფოში მცხოვრებ საქართველოს მოქალაქეთა მიმართ – შესაბამის დიპლომატიურ წარმომადგენლობას ან საკონსულარო. საქართველოს მოქალაქეობა დასკრულდება საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობით ან საქართველოს მოქალაქის პასპორტით. საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობას გასცემენ შსს-ს შესაბამისი სამსახურები. სხვა სახელმწიფოში მცხოვრები საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობას და პასპორტს გასცემს საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობა ან საკონსულარო დაწესებულება. განსაკუთრებულ შემთხვევებში საქართველოს მოქალაქის პასპორტი შეიძლება გასცეს საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს.

საქართველო-სომხეთის კონფლიქტი. წარმოიშვა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და სომხეთის დამსჯურ მთავრობას შორის, ამ უკანასკნელის უსაფუძვლო პრეტენზიების გამო ისტორიული ქართული მიწა-წყლის მიმართ (ახალციხის, ახალქალაქის, პირიალის მხარეში). საქართველოს მთავრობამ პრობლემის მოსაგვარებლად წამოაყენა სამშვიდობო კონფერენციის ჩატარების იდეა 1918 წლის 10 ნოემბრისათვის. სომხეთის მხარე წინადადებას მხოლოდ 13 ნოემბერს დათანხმდა და კონფერენციას 30 ნოემბრისთვის გადაიწვი. 6 დეკემბერს სომხეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა გიგრანთანა ულტიმატუმი გაუყენა საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრს ევგენი გუგუჩიანს და მოითხოვა ლრე-ახალქალაქის რაიონის დაყავ ქართული ჯარისგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში კონფერენციის ჩამოთ დაშეშქრა. 9 დეკემბერს სომხებმა რეკლამარულმა არმიამ სანაინში დაიწყო სამხედრო ოპერაციები. საქართველოს მთავრობამ ვითარების შევსებების შემდეგ გამოაცხადა სამხედრო მობილიზაცია და 19 დეკემბერს ელწ ჯარისაღმას დიპლომატიურ ურთიერთობათა გაწყვეტის სოგა გაუგზავნა. ორი კვირის მანძილზე ქართულმა არმიამ ბრწყინვალე სამხედრო წარმატებებს მიაღწია და გერმანიის მთლიანად გააძევა თავისი გერმანიიდან. ქართული ჯარის ძალეუამოსილი მტრელა შეაქვეს ატანტის სამხედრო დიპლომატიის ჩარევაში (ინტელისული ვერცხროლი რაიკროფი და ყრანტი ჰოლკოვსკი მტრელნი); სოი ყორანლისთან შეთანხმებით, 25 დეკემბერს მიიღეს ჩვილი დეკლარაცია, რომელიც არსებულ სიტუაციას აფიქსირებდა და ლორეს ნეიტრალურ მონის ქმნიდა და მოკავშირეთა ჯარის პიკეთი, სომხებთან თანხმობა მხოლოდ 30 დეკემბერს განაცხადეს, რთიველ ვითარება ფრთხილ მათთვის კიდევ უფრო ვაუარესდა, ამ სიტუაციამ ყარაყალისის ჩაუს უკავშირეობით შეხედნენ საქართველოს პარლამენტში (სპირლიან კელას პროტესტი). 1919 წლის 9-17 იანვარს გვილიის სასამედიო კონფერენციამ ან საბოლოო დაქონდა ბორ-

ჩალოს მამრამი ლორეს ნეიტრალური მონის შექმნა. 1920 წლის სექტემბერში ოსმალეთმა ომი გამოაცხადა სომხეთს. ვინაიდან ლორეს ნეიტრალური მონისთვის სომხეთის რეკლამარული ჯარი აღარ მოყოლდა, 13 ნოემბერს დიპლომატიკა ქართულ მხარესთან, რომ საქართველოს ჯარი 3 თვეს დაიკავებდა ლორეს. 1920 წლის დეკემბერში გასაბჭოებელი სომხეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ალექსანდრე ჰეკელიანთან კავშირული სოგით მოითხოვა ქართული ჯარისგან ჰორმალის მამრის დაყავ, რასაც საქართველოს მთავრობამ ვარიტი უმანება. 1921 წლის თებერვალში საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ ხელისუფლებამი მისი ულმა ქართველმა ბოლშევიკებმა ლორე მილიანდა სომხეთს გადასცეს.

საქართველოს პარლამენტის საბარეო ერთობერთობათა კომისიაში, საქართველოს პარლამენტის საგარეო ურთიერთობათა კომიტეტი წარმომადგენს მედლიმეოქმელ ორგანოს, რომელიც შექმნილა პარლამენტის უფლებამოსილების ვალით. კომიტეტს აქვს საყარონმხედლო ინიციატივის უფლება და შეუძლება შემდეგი ქვეკომიტეტებისგან: 1. საერთაშორისო ორგანიზაციითა ქვეკომიტეტი; 2. სახელმწიფოთაშორისო ურთიერთობათა ქვეკომიტეტი; 3. შვიი მზისმარა და ახლი აღმოსავლეთთან ურთიერთობის ქვეკომიტეტი. კომიტეტის შემადგენელი საქართველოსთვის საყარონმხედლო ქმნის ექსპერტთა სამეცნიერო საყარონმხედლო საბჭოს, რომელიც იწვევს შესაბამისი დარგების საყარონმხედლო. კომიტეტი თავისი უფლებამოსილების ყარვლებში: 1. შეიშეშება და პარლამენტს განსახილველად წარუდგენს ქვეყნის საგარეო ურთიერთობების ძირითადი მართულებების კონსეფციის; 2. ამხადებს და პარლამენტს წარუდგენს განსახილველად კანონების, დადგენილებებისა და სხვა აქტების პროექტებს; 3. ამხადებს დაყენებს საქართველოს პარლამენტის კომიტეტებისა და საყარონმხედლო ინიციატივის მქონე სხვა სხეულებების მიერ შექმნილ ქვეკომიტეტებს; 4. განიხილავს და პარლამენტს წარუდგენს წინადადებებს საერთაშორისო ხელშეკრულებათა და შეთანხმებათა რაგეფიცირების, დენსირების და გაუქმების შესახებ. შესაბამის კომიტეტისთან ერთად განიხილავს და პარლამენტში წარადგენს წინადადებებს ისეთი საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების რაგეფიცირების შესახებ, რომელიც: 1. ოთავალსწინებს საერთაშორისო ორგანიზაციის ან სახელმწიფოთაშორისო კავშირში საქართველოს გაწევრანებას; 2. განსაკუთრებული სამხედრო მნიშვნელობის მქონეა; 3. მოითხოვს მიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის შეცვლას, ნაციონალური საერთაშორისო ვალდებულებათა შესასრულებლად არსებული კანონების და კანონის ძალის მქონე აქტების მიღებას გარკვეულ შემთხვევაში კომიტეტი განიხილავს ისეთ ხელშეკრულებებს, რომლებიც ეხება სახელმწიფოს მიერ ხელის აყვას და მის გამოყენებას; მონაწილეობს ისეთი საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების შექმნაში, რომელიც: 1. ოთავალსწინებს საერთაშორისო ორგანიზაციისთან ან სახელმწიფოთაშორისო კავშირთან ურთიერთობას ან მასში გაწევრანებას; 2. ეხ-

ება სახელმწიფოს გერციგორიულ მთლიანობას არსახელმწიფოს
სამდრეებს: 3. განსაკუთრებული სახელმწიფო მნიშვნელობის
ქმონება და განსილვის საფუძველზე რეკომენდაციის აძლევს
აღმასრულებელი ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებს.
კოსიგეკი თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში ამავე დროს
აკონტროლებს: 1. პარლამენტის მიერ მიღებული კანონების,
დადგენილებების და რაგაფიციტრული ხელშეკრულებების
შესრულებას; 2. ბიუჯეტის საგარეო სამსახურისთვის გამყო-
ყოული თანხების განაწილებას; 3 კონტაქტებს უცხოეთის
სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების შესაბამის სტრუქ-
ტურითან. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

საპარტიო წესდების რეაბილიტაცია და ყაზახეთის რესპუბლიკის
შორის ურთიერთობის ძირითადი საუბრებების შესახებ
ხელშეკრულება. ხელმოწერილი იქნა ქ. ალმათაში 1993.1.V.
საქართველოს რესპუბლიკის სახელით ხელი მოაწერა ე. შუ-
კარდინაძემ ყაზახეთის რესპუბლიკის სახელით – ნ. ნამბარაევ-
მა. მხარეები თავიანთი ურთიერთობებს განაწიარებენ
როგორც მეგობრული სახელმწიფოები. თანამშრომლებს
მშვიდობის განსამტკიცებლად, სტაბილურობისა და უშიშროე-
ბის განსაღიერებლად როგორც გლობალური, ისე რეგიონუ-
ლი მასშტაბით. ისინი კისრულობენ ვალდებულებას, ერთმან-
ეთს შორის წამოწერილი დედა ვადწუვიგობი მსოფლიო მშვიდო-
ბიანი სამუალებით, არ შეუქმნან საყრისუ საერთაშორისო
მშვიდობისა და უშიშროებას. არასოდეს და არანაირ ვითარე-
ბაში არ განიოიყენონ თავიანთი შეიარაღებული ძალები ერთ-
მანეთის წინააღმდეგ. იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მხარე
აგრესიის ობიექტი გახდება, მეორე მხარე არ ვაწუწეს აგრე-
სიის არაეთიარსაჩუქდრო ან სხვა სახის დაშარებას. თითოეუ-
ლი მხარე იცავს მეორე მხარის გერციგორიადე მცხოვრები
თავისი მოქალაქის უფლებებს. შეარტობის და ესმარება მას.
მხარეები ხელს შეუწყობენ ეკონომიკური თანამშრომლობის
განვითარებას შვიი და კასპიის ზღვის აუზის სახელმწიფოებს
შორის. თანამშრომლებს საერთაშორისო ეკონომიკურ და
ფინანსური ორგანიზაციებში. ხელშეკრულებით გათვალისწინე-
ბული ერთობლივი პროგრამების შექმნა საგარანსპორტო, მათ
შორის სარეინგიზო, საავტომობილო, საავიაციო, საზღვაო სის-
გემების მართვის დარგში, ასევე ენერგეტიკის, ინფორმაციის
და კავშირგაბნელების, საავტომობილო, საავიაციო და გეულ-
კომუნიკაციების დარგში. მხარეები პრიორიტეტულ მნიშ-
ვნელობას ანიჭებენ ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნ-
ველყოფას, გარემოს დაცვას და ბუნებრივი რესურსების რა-
ციონალურ გამოყენებას. თანამშრომლებს დამნაშავეთა
ბასთან. მათ შორის მის ორგანიზებულ ფორმებთან ბრძოლის
სფეროში, რომელსაც აქვს საერთაშორისო ხასიათი; აგრეთვე
ისეთი დანაშაულებების წინააღმდეგ ბრძოლაში, როგორცაა
გერციგორიზმი, საავიაციო და საზღვაო შეკობრება, არაღვალდუ-
რი შიგრაქია, კორუფცია, ეკანონო ფინანსური ოპერაციები,
ყალბი ფულის მოგრა, ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნიე-
თიერებების უკანონო ბრუნება, ოპერაციები, რომლებიც დაკე-

შირებულება იარადთან, გყვია-წამალთან, ასაფუციებულ,
მომწამულ და რადიოაქტიურ ნიეითიერებებთან, კონტრბან-
დასთან. მათ შორის კულტურული, ისტორიული, არქეოლოგიური
ლირებულებების გადატანასთან. მხარეები ხელს შეუწყობენ
კავშირების განვითარებას ორი სახელმწიფოს პარლამენტებს
შორის. ხელშეკრულება დიდილი ათი წლის ვადით.
მისი მოქმედება ავტომატურად გაგრძელდება მომდევნო ათ-
წლიანი პერიოდით, თუ რომელიმე მადალი ხელშეკრულ-
მაზე ხელშეკრულების მორევი ვადის გასვლამდე ხელ კობა
ექვსი თვის ადრე წერილობით არ შეატკონინებს მეორე
მადალ ხელშეკრულ მხარეს, რომ სურს მისი მოქმედების
შეწყვეტა. 1993.24.XII აღნიშნული ხელშეკრულება საქართვე-
ლის რესპუბლიკის პარლამენტის მიერ რაგაფიციტრებულ იქნა
1993.24.XII.

საპარტიო წესდების რეაბილიტაცია და ბელარუსის საზარ-
რობას შორის დიპლომატიური და საკონსულო ურთიერ-
ობის განვითარების შესახებ ხელშეკრულება. ხელმოწერი-
ლია ოსლოში 1992 წლის 5 ივნისს. ძალაშია ხელმოწერის დლი-
და. მხარეებმა ვადწუვიგეს, დაამტკიცონ დიპლომატიური და
საკონსულო ურთიერთობები ორსახელმწიფოს შორის, მისლეს
დიპლომატიურ წარმომადგენელთა ვაცევა. მხარეები
შეთანხმდნენ, რომ საქართველოს რესპუბლიკას და ბელგიის
სამეფოს შორის დამატრული დიპლომატიური და საკონსულ-
ო ურთიერთობები დაეუფნებდა პრინციპებს, რომელთაც ითვალ-
ისწინებს ვენის კონვენცია დიპლომატიური ურთიერთობების
შესახებ 1961 და ვენის კონვენცია საკონსულო ურთიერთობა-
თა შესახებ 1963 შთანხმდნენ, რომ ორმხრივი ხელშეკრულე-
ბები, დადებული. ერთი მხრივ, ბელგიის სამეფოსა (ბელგია-
ლექსებურის ეკონომიკური კავშირის საუკუცელებ) და, მე-
ორე მხრივ, ყოფილი სსრკ-ის მიერ, ძალაში დარჩება ბელგიის
სამეფოსა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის ახალი
ხელშეკრულების დადებამდე.

საპარტიო წესდების რეაბილიტაცია და სომხეთის რესპუბლიკის
შორის ურთიერთობის ძირითადი საუბრებების შესახებ
ხელშეკრულება. თანამშრომლობისა და ურთიერთსაშორისო-
ბის ხელშეკრულება. დაილო ქ. ერევანში 19.V. 1993. საქართვე-
ლოს რესპუბლიკის სახელით ხელი მოაწერა ვეჯარდ შუკარ-
დინაძემ, სომხეთის რესპუბლიკის სახელით – ლევი გერ-
კერიანმა ხელშეკრულების თანახმად, მხარეები ვალდებულე-
ბას კისრულობენ, თანამშრომელულად იხელმძღვანელის ერთ-
მანეთის სახელმწიფო სუვერენიტეტის, ურთიერთაგატიციციტის,
გერციგორული მშლიანობის და არსებულ საზღვრების უღრ-
ეობის, თანასწორუფლებიანობისა და ერთმანეთის სამინაო
საქმებში ჩაურეულობის, ძალის ოყ ძალით დამუქრების, მათ
შორის ეკონომიკური თუ მემოქმედების სხვა სერების ვაწყო-
ების. დაეცეს მშვიდობიანი მოგერების, აღმასიანის გულე-
ბებისა და მორიანი თავისუფლების პატივისცემის, ვალდე-
ბულებების კეთილმინდისიციტის შესრულების პრინციპებით.
აგრეთვე საერთაშორისო სამართლის სხვა საყულებლით
აღარებულ სორმებას. მხარეები აღიარებენ, რომ არ მიილუ-
ბენ მონასწოლოებას რომელიმე კავშირში ან ბლოკში, რომელ-
იც მამართული იქნება მეორე მხარის წინააღმდეგ, თანამარი
უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტიის აძლევენ თავი-
ანთი მთავრადიქვის. იღებენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მჭ-

შავრებისა და გვირგვინის შეუყურებელი გრანზიტის მათ გვირგვინზე გასვლასთან დასაბუთებულ სახელგანთავსებელ და საპროექტო პროგრამებში, სარკინიგზო და საავტომობილო გზებზე და მისდასახელებით. ხელშეკრულებითი სავაჭრო და სხვა ეკონომიკური ურთიერთობები განსიორციელებდა ურთიერთხელსაყრელობის საფუძველზე. მხარეები უზრუნველყოფენ ხელსაყრელ ეკონომიკურ, ფინანსურ და სამართლებრივ პირობებს მეორე მხარის საწარმოების, ორგანიზაციებისა და ცალკეული პირების სამეწარმეო და სხვა სამეურნეო საქმიანობისათვის, ინვესტიციების სტიმულირებისა და ურთიერთდაცვის ჩათვლით. მხარეები პრიორიტეტულ მნიშვნელობას ანიჭებენ თანამშრომლობის სისტემოლოგიის, ეკოლოგიური უსაფრთხოების, გარემოს დაცვის და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების სფეროებში. ავტოარტებს თანამშრომლობას განათლებით, მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში. მხარეები წახალისებენ სასწავლებლების, სამეცნიერო-კვლევითი და საპროექტო-საკონსტრუქციო დაწესებულებების უმაღლეს კავშირურთიერთობას, ერთობლივი პროგრამებისა და სამუშაოების განსიორციელებას. ხელს შეწყობენ თანამშრომლობისა და კონტაქტების გაღრმავებას კულტურის, ხელოვნების, ტვირთბრუნვისა და სპორტის დარგში. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პარალელურად და პარალელურად კონტაქტებისა და თანამშრომლობის განვითარება. ხელშეკრულება დაიღო ათი წლის ვადით. მისი მოქმედება ავტომატურად გაგრძელდება მომდევნო ხუთწლიანი პერიოდებით, თუ ხელშეკრულების მოქმედების ვადის ან მთლიანი ხუთწლიანი პერიოდის ვასეღამდე არა უკმაფანეს ექვსი თვის მხარეებიდან ორმედიზე წერილობითი შეტყობინებით ან განახლებას, რომ სურს შეწყვიტოს მისი მოქმედება. ხელშეკრულება საქართველოს რესპუბლიკის პარლამენტის მიერ რეგულირებულია 10.VI. 1993.

ქუბლ: ქარაიულ დალიზიზაილ, წულაწულელი, III, თბ, 1996.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და შპანეთის მთავრობას შორის კულტურის, მენიერებისა და განათლების სფეროში თანამშრომლობის შესახებ მეთანხმებამ. ხელმოწერილია 1993 წლის პირველ მარტს მადრიდში. ძალაშია 1996 წლის 12 თვისიდან. მეთანხმება 15 მუხლისაგან შედგება. საქართველოს მხრიდან მეთანხმებას ხელს აწერს საგარეო საქმეთა მინისტრი ალექსანდრე ჩოქიძე, ექსანსეთის მხრიდან - საგარეო საქმეთა მინისტრი ხავიერ სოლანა. მეთანხმების საფუძველზე განვითარდება თანამშრომლობა ორ ქვეყნის შორის განათლების, მეცნიერების, კვლევისა და ტექნოლოგიის, კულტურის, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების, სპორტის სფეროში. აღნიშნული მეთანხმების განსიორციელების მიზნით. მხარეები დააარსებენ ერთობლივ მუშავე კომიტეტს. აღნიშნული მეთანხმება ძალაში იქნება 5 წლის განმავლობაში და გაგრძელდება ყოველი ხუთი წლის ვადით, თუ მეთანხმების მონაწილე ურთიერთი მხარე შესაბამისი ვადის ვასეღამდე ექვსი თვისი ადრე დაპრომაგურეი არსების შემუშავებით წერილობითი არ მოიალეს მის ლენოსირებას.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასა და პანდის მთავრობას შორის მთავრობებისა და თანამშრომლობის შესახებ დეკლარაცია. ხელმოწერილია 10.III.1994. ძალაშია ხელმოწერის დღიდან. მესრეულირებულია ქ. ოგაგამი, შედგება 7 პუნქტის-

აგან. მხარეებს ვადაწვეცილო აქვთ. განავითარონ თავიანთი თანამშრომლობა საერთაშორისო ორგანიზაციების, განსაკუთრებით ნავროსა და ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის თათბრის, საერთაშორისო ერთიანობებში ამ ორგანიზაციების მნიშვნელობისა და ადგილის გაზრდის მიზნით. მხარეები დარწმუნებულნი არიან, რომ ნავროს კვლით: 1993 წლის ნოემბერში ექვსეული დაწვებელი აღნიშვნითი პროექსი წარმოადგენს ხასიციკლბი ნაპის სავსეუბანი (საქართველოს რესპუბლიკა) კონკულიკის სამართლიანს და სტაბილური მოგვარების მიღწევისათვის. მხარეები მიუხალმებიან ევროპაში უმთავრებისა და თანამშრომლობის თათბირის მოწაწილებას და ვმთავრის სისხლის ლერასა და ძალადობის ვამოელისებებს. კანადა განიხილავს თავის დიდ მეგობრებას 300 თათბი ლელოლიის გაზი, რომსლბუთი გამოიქვებულიქენს საქეთარის სახლებიდა საქართველოში კონკულიკის შედგად. საქართველოს რესპუბლიკა მიხალმობს დამხატბათი კუმსნიტარული დახმარების გამოიციების კანადის მხრიდან, სახელმწიფოს მეთავრის ე. შეუარლანის ოგაგამი ვიზიციის დროს.

საქართველოს რესპუბლიკის საპრემიერო დანაშაულებათა შესახებ საპრემიერო კანონი. მიღებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 1994 წლის 22 ნოემბერს. საქართველოს კანონის შედგება 98 მუხლისაგან, იყოფა ათი კარად: I კარი შეეებდა საქართველოს საკონსულს დაწესებულებების ამოქანებს და ორგანიზაციის: II - კონსულის ფუნქციებს საქართველოს მოქალაქეთა და ივრილულ მართა მართარ: III - ხანოგარო მოქმედებებს, საკონსული ლევალიზაციის და საკონსული მოსკერებელს: IV - კონსულს ფუნქციებს საქართველოს საჩივრო სომალდების და დამხმარე საჩივრო სომალდების მიზნით: V - კონსულს ფუნქციებს საქართველოს გეგების მიზნით: VI - კონსულს ფუნქციებს საქართველოს სამოქალაქო სადაპრო ხომალდების მიზნით: VII - კონსულს ფუნქციებს საავტომობილო და საჩივრო სფეროს სარგისსორგო საშუალებების მიზნით: VIII - კონსულს ფუნქციებს საჩივრო ელი, ფიგისანიგარო იული და ევგერისნარული დაცვის დარგში: IX - კონსულს ეულება-მოვლეობებზე მეთარაღებულ კონსულიტების შემთხვევაში: X - სადაპრო კონსულს. კანონის ფილეგიათ, საქართველოს საკონსული დაწესებულებებს ევალებათ საქართველოს, მისი ივრილული პირების და მოქალაქეების ეკონომიკური და სამართლებრივი ულუბების დაცვა. ამ ფუნქციების განსიორციელებისას საკონსული დაწესებულებები უნდა ხელმძღვანელებდნენ საქართველოს საკონსული დაწესებულებათა შესახებ საქართველოს კანონით, საქართველოს მთავრობის ვამქმედებებით, კვსოეთის სახელმწიფოებთან დაღებულ მეთანხმებებით და საერთაშორისო კონვენციებით. საქართველოს კონსულს სირითიდად აღმინისგრაიკული ფუნქციები ვაანათა, ვიდრე საეაპრო. საეაპრო ფუნქციებს ასრულებენ საქართველოს საეაპრო წარმომადგენლები და საეაპრო ავტენტი.

საპარტიო პოლიტიკის საბაზო კონსტრუქცია, მიღებულია 14.11.1997, ამოქმედდა 1.1.1998. შედგება 11 პარტისა და 175 მუხლისაგან; პარტი I – ზოგადი ღებულებანი; პარტი II – საქართველოს საბაზო საზღვრის გადაკვეთა საქონლითა და სატრანსპორტო საშუალებებით. საბაზო რეკომენდები; პარტი III – საბაზო გადასახადები; პარტი IV – საბაზო გაფორმება; პარტი V – საბაზო კონტრაქტი; პარტი VI – საბაზო კანონმდებლობის დარღვევები, კონტრაქტის დაქვემდებარებული მიწოდება; პარტი VII – საგარეო ვაჭრობის საბაზო სტატიუსტიკა და საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის საბაზო-ნო მონიტორინგი; პარტი VIII – ინფორმაცია და კონსულტაციები; პარტი IX – საბაზო საქმიანობის ორგანიზაცია; პარტი X – საქართველოს საბაზო ორგანოების სახელმწიფო მოხელეები; პარტი XI – დამატებითი და გარდაამტკიცებული ღებულებანი. სს.პ. განსაზღვრავს საბაზო პოლიტიკის განხორციელების სამართლებრივ, ეკონომიკურ და ორგანიზაციულ საფუძვლებს. იგი ადგენს საბაზო და სხვა სახელმწიფო ორგანოთა, ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა უფლებამოსილებებს საბაზო პოლიტიკის განხორციელების პროცესში. საქართველოს საბაზო პოლიტიკის მიზნებია საქართველოს ეკონომიკური სუვერენიტეტისა და ეკონომიკური უსაფრთხოების დაცვა, საქართველოს ეკონომიკის განვითარების სტიმულირება და შიდა ბაზრის დაცვა. საქართველოს საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობების სტიმულირება, საქართველოს სამშენებლო და საგარეო-ეკონომიკური პოლიტიკის სხვა ამოცანების განხორციელება.

საპარტიო პოლიტიკის საბაზო კონსტრუქცია და მისი მიზნების რეალიზაციის საბაზო კონსტრუქცია სს.პ. მიზნების თანამშრომლობის შესახებ ოქმში, ხელმოწერილია ქ. თბილისში, 1996 წლის 13 სექტემბერს. ძალაში შედის ხელმოწერის დღიდან. ოქმში 6 მუხლისაგან შედგება. მხარეთა რეგულაციულად ჩაატარებულ მოლაპარაკებებსა და კონსულტაციებს საგარეო საქმიანობის მიზნების დონეზე, აგრეთვე სხვადასხვა დონეებზე – საერთაშორისო, რეგიონული და ორმხრივი ურთიერთობების საკითხების ირგვლივ, რომლებიც წარმოადგენენ ორმხრივ ინტერესს. მხარეები შექმნიან სასურველ პირობებს დიპლომატიური სამსახურების ურთიერთმოქმედებისათვის, განახორციელებენ უშუალო კონტაქტებს, გაიმძარებენ გამოყოფილებას საერთაშორისო ურთიერთობების გზით, ჩაატარებენ სემინარებს და გამოწვევებს პირდაპირი კავშირების სხვადასხვა ფორმებს. ოქმში იმოქმედებს 5 წლის ვადამდებამდე და ავტომატურად გაგრძელდება შემდგომ 5 წლამდე, თუ არც ერთი მხარე წერილობით არ შეატყობინებს მეორე მხარეს ოქმის მოქმედების შეწყვეტის შესახებ მორიგი უხუციადანი ვადის გასვლამდე 6 თვის ადრე.

საპარტიო პოლიტიკის საბაზო კონსტრუქცია მიღებულია 17.11.1989 საქართველოს პარლამენტის მიერ. საქართველოს დამოუკიდებლობის, სახელმწიფო სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვით, ეკონომიკური განვითარების სახელმწიფო საზღვრის სტატიუსტიკა, აგრეთვე სახელმწიფო საზღვრის რეჟიმის დაცვასა და დაცვისათვის დაკავშირებული ურთიერთობების საქართველოს სხეულებზე, შიდა და გარე-

ეკონომიკურ ზონისა და კონტინენტურ მუხლზე კანონი შედგება შიდა საზღვრის, ეკონომიკური I თავი – ზოგადი ღებულებანი, II თავი – საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის რეჟიმი, III თავი – სასაზღვრო რეჟიმი, IV თავი – საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვა, V თავი – ქსენისტიკა საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის შესახებ კანონმდებლობის დარღვევების შესახებ, VI თავი – გარდაამტკიცებული ღებულებები, VII თავი – დასკვნითი ღებულება.

საპარტიო პოლიტიკის საბაზო კონსტრუქცია და მისი მიზნების რეალიზაციის საბაზო კონსტრუქცია სს.პ. მიზნების თანამშრომლობის შესახებ ოქმში, ხელმოწერილია ქ. თბილისში, 1995 წლის 4 სექტემბერს. საქართველოს რესპუბლიკის სახელით ხელი მოაწერა ე. შუბარდიაძემ, უზენაესი რესპუბლიკის სახელით – ა. კარბოძემ. იგი შედგება პრეამბულა და 19 მუხლისაგან. მასში ქილევით აღწერილი არის დადასტურებული, რომ საქართველო და უზენაესი არიან მეგობრული სახელმწიფოები, რომლებიც იღებენ ვალდებულებას, პატივი სცენ ერთმანეთის სუვერენიტეტსა და ტერიტორიულ მთლიანობას; არ მიიღონ მონაწილეობა ისეთი კავშირებში, რომლებიც მისარყოფენ აქნება ერთმანეთის წინააღმდეგ მხარეები დიდ ეურადლებას უსაზღვრო თანამშრომლობის განხორციელებას ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროში, განსაკუთრებით ტრანსპორტის სფეროში (საავტომობილო, საჰაერო, საკაბო, საჰაერო, საჰაერო), ასევე ეკონომიკის დაცვისა და კულტურის სფეროებში თანამშრომლობის ხელშეწყობა დაილო სუთი წლის ვადით, მოქმედების შემდგომი გაგრძელების პირობით. ძალაში შევიდა 1997 წლის 22 მაისს, სარატოვიკო სიგელების გაცემის დღეს.

2. საქართველოს საბაზო კონსტრუქცია სს.პ. მიზნების თანამშრომლობის შესახებ ოქმში, ხელმოწერილია ქ. თბილისში, 1995 წლის 4 სექტემბერს. საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის სახელით ხელი მოაწერა ბ. გულუამ, უზენაესი რესპუბლიკის მთავრობის სახელით – ი. ჯორჯაძემ. შეთანხმებულია შედგება პრეამბულა და 15 მუხლისაგან. მასში აღნიშნულია რომ მხარეები მიისწრაფებიან, უზრუნველყონ ადამიანის სიყოფის, უფლებებისა და თავისუფლების, პატივისა და ღირსების, აგრეთვე, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ინტერესების საინიციო დაცვა სულოფიციანტად მხარეები შეთანხმდნენ, რომ თავიანთი ცენტრალური კომპეტენტური ორგანოების მეშვეობით განასორიციელებენ თანამშრომლობის დამსაშვიკების წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში. ამ შეთანხმების მიზნებისათვის ცენტრალური კომპეტენტური ორგანოებმა ითვლინან: საქართველოს რესპუბლიკისათვის – იუსტიციის სამინისტრო, მინაგან საქმიანობის სამინისტრო, გენერალური პროკურატურა, სახელმწიფო უშიშროების სამინისტრო, საგარეოაზრო ინსტიტუტი, საბაზო ლეკარგამენტი; უზენაესი რესპუბლიკისათვის – სახელმწიფო საგარეოაზრო კომიტეტი, მინაგან საქმიანობის სამინისტრო, პროკურატურა, ეროვნული უშიშროების სამსახური. შეთანხმების შესრულების მიზნით ცენტრალური კომპეტენტური ორგანოები უშუალოდ ახყარებენ კავშირებს. შეთანხმება ძალაში შევიდა ხელმოწერის დღიდანვე – 1995 წლის 4 სექტემბერს. იგი იმოქმედებს ერთ-ერთი მხარის მიერ მეორე მხარისგან მისი შეწყვეტის განზრახვის შესახებ წერილობითი შეტყობინების მიღების დღიდან ექვთი თვის გასვლამდე.

განხილავდნენ მხალფორის მქონე ურთიერთობები, ორგანიზაციულ-მე-
თოდური და ინფორმაციული თანამშრომლობის საფუძვლის.
შეთანხმების მიხედვით, მხარეებმა გადაწყვიტეს, რომ თავი-
ანაყოფი ახალსმევა მიემართოს ურთიერთთანამშრომლობის
სიყვითი მიზნად დაეხმარებინათ, როგორცაა: განსაზღვრების სფერო-
ში გააძლიერებინათ განხილვა, საუკეთესო მხარეებთან
მასიო ეკონომიკური გაყვლის საყუქვლზე, საუკეთესო-ქედ-
აგოგური კადრების მომზადება და ეკონომიკის ამაღლე-
ბა. ურთიერთი მქონე ურთიერთობების მატარება, ორვე
ქვეყნის ენის, ისტორიის, გეოგრაფიისა და ლეგერატურის სა-
თანადო შესწავლის უზრუნველყოფა.

საპარტიო-ჩინების დეკლარაცია და შემანახველობა, 1.
საქართველოს სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკა, ხელი მოაწ-
ერეს 1993 წლის 2 ივნისს ქ. პეკინში საქართველოს პარლამენ-
ტის თავმჯდომარემ, სახელმწიფოს მეთაურს ელვარდ შევარდ-
ნაძემ და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის თავმჯდომარემ *თან-
აქმინსა* დეკლარაციამ აღნიშნულია, რომ მხარეები ადის-
ტურებენ თავიანთ მისწრაფებას, ააღონ ურთიერთობები ერთ-
მანეთის სახელმწიფოებრივი სევერესიტეტის, გეოგრაფიული
მხალხრობისა და საზღვრების ურღვეობის პატივისცემით, თან-
ასწორობისა და ერთმანეთის სამხირო საქმეებში მარტელო-
ბის, თავდაცვლადობის, ურთიერთსარგებლობის პრინცი-
პების საყუქვლზე. ისინი მხარს უჭერენ სადავო სათითების
მხილოდ მიმდებარე მხით მოვებებას დეკლარაციას შემდეგ-
ბა 14 პუნქტისაგან.

2. სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკა, ხელი მოაწერეს 1993
წლის 3 ივნისს ქ. პეკინში. ძალაში შედის ხელმოწერის დლი-
დან. მოქმედებს 5 წლის განმავლობაში და ავტომატურად გა-
გრძელდება ყოველი შემდგომი 5 წლის ვადით, თუ ვადის გას-
ულაძლ 6 თვით ადრე არც ერთი მხარე წერილობით არ შეატყ-
ობინებს მეორე მხარეს თავის განზრახვას მისი მოქმედების
შეწყვეტის შესახებ. აღნიშნულია, რომ მხარეები მიიღებენ ყვე-
ლა ზომას ორ ქვეყნის შორის ხანგრძლივი და სტაბილური
საეკონომიკური ურთიერთობის ხელშეწყობისათვის.
საქმინება შემდეგა 11 კარისაგან.

3. რესპუბლიკა საქართველო (თანაწერეს რესპუბლიკის წმინდას),
ხელი მოაწერეს 1993 წლის 3 ივნისს ქ. პეკინში (საქართველოს
რესპუბლიკის მხრიდან ხელი მოაწერა საქართველოს საგარე-
ო საქმეთა მინისტრმა ალექსანდრე ჩიქვაძემ). შეთანხმება
ძალაში შედის ხელმოწერის დლიდან. აღნიშნულია, რომ მხ-
არეები თანასწორობისა და ურთიერთსარგებლობის პრინცი-
პებიდან გამომდინარე, ხელს შეწყობენ ორი ქვეყნის შესა-
ბამის დაწესებულებების შორის ეკონომიკურ და თანამშრომლო-
ბის ეკლგურის, ხელვების, განათლების, პრესის, საგამომ-
ყვამლო საქმის, კინემატოგრაფიის, გლეკიბის, რადიომაუწე-
ყვების, ჰუმანტარული და საზოგადოებრივი მუცსიერებე-
ბის, შედლების, გერონტის, სპორტისა და სხვა სფეროებში.
შეთანხმება შემდეგა 17 მუხლისაგან.

4. რესპუბლიკა საქართველო (თანაწერეს რესპუბლიკის წმინდას),
ხელი მოაწერეს 1993 წლის 3 ივნისს ქ. პეკინში
(საქართველოს რესპუბლიკის მხრიდან ხელი მოაწერა თავი-

რობის ვიყე-პრემიერმა ჩერად კერვლიშვილმა). ძალაში შე-
დის ხელმოწერის დლიდან. თივალისწინებს მქონეებისა და
გენქის სფეროში ურთიერთსარგებლობა თანამშრომლობის
განვითარებას. შეთანხმება შემდეგა 7 კარისაგან.
5. რესპუბლიკა საქართველო (თანაწერეს რესპუბლიკის წმინდას),
ხელი მოაწერეს 1993 წლის 3 ივნისს ქ. პეკინში (საქართვე-
ლოს რესპუბლიკის მხრიდან ხელი მოაწერა საქართველო საქმე-
თა მინისტრმა ალექსანდრე ჩიქვაძემ). ძალაში შედის ხელ-
მოწერის დლიდან. შეთანხმების მიზანია გერონტის სფეროში
ურთიერთსარგებლობის თანამშრომლობის განვითარება.
შემდეგა 7 პუნქტისაგან.

საქმინება რმმმმმმ, თანამშრომე საერთაშორისო საძარ-
თალში მიღებული და ექნის დიპლომატიკური ურთიერთობების
შესახებ კონკრეტული 1961 განმტკიცებული კლასიფიკაციის თან-
ახმად, დიპლომატიკური წარმომადგენლობის მე-3 კლასის თან-
დაური. განსხვავებით ელჩისა და დესანისგან ს.რ. აკრედიტ-
ებული არა სახელმწიფოს მეთაურთან, არამედ საგარეო საქმე-
თა უწყების ხელმძღვანელთან. ს.რ. (ფრანგ. Chargé d'Affaires
en pied) უნდა განსახილვავიო საქმეთა დროებითი რწმუნებ-
ულისაგან, რომელიც ასრულებს დიპლომატიკური წარმო-
მადგენლობის მეთაურის (ნებისმიერი კლასის) უწყვეტებს მისი
არყოყნის შემსახვევამი.

საქმინება კაპპპპპ, ევროპის მონარქია კავშირი, რაქმელი
შეიქმნა *ნაპოლეონ I-ის* იმპერიის დაცემის შესდეგ. მისი მთა-
დარი ამოყნა ექნის კონტრეტის 1814-15 გადამწყვეტილებათა
განხილვად შესრულება იყო. 1815 წლის 26 სექტემბერს რე-
სეთის იმპერატორმა ალექსანდრე I-მა, ავსტრიის იმპერატორმა
ფრანც I-მა და პრუსიის იმპერატორმა ფრიდრიხ ვილელმ III-
მ პარამში ხელი მოაწერეს „სადავო კავშირის აქტს“. 1815 წლის
19 ნოემბერს მას შეუერთდა საფრანგეთის მეფე ლუი XVIII.
შემდგომ კი ევროპის მონარქია უზრავლესობა. დლი ბრიტა-
ნეთი არ შეეღდა ს.რ.-ის შემადგენლობაში, მავრამ აქტიურად
მონაწილეობდა მის პირველ კონტრეტში. ს.რ.-ის კონტრეტებზე
რომელსაც პერიოდულად იწვევდნენ, წამყვან როლს ალექსან-
დრე I და ავსტრიული დიპლომატი კლეკენს შეტრენისი ას-
რულებდნენ. კავშირი თავის საქმინაობის ლეგიტიმობის პრინ-
ციპით წარმართდა, რაც თივალისწინება ევროპაში იმ დელ-
დნისაგათა აღდგენას, რომლებიც საფრანგეთის რევოლუციამ
და ნაპოლეონის არმამ დაძობი. *აახენის კონტრეტზე 1818* გად-
აწყდა საფრანგეთის საოკუპაციო ჯარების ევროპაში დაცემა
და დიანას ღონისძიებები ექნის კონტრეტის მიერ ევროპა-
ში დაწესებული საზღვრების დასამტკიცებლად. *გრაპაუს კონ-
ტრეტის 1820* ოქმით რუსეთმა, ავსტრიამ და პრუსიამ ევროპის
სხვა ქვეყნების სამხირო საქმეებში შეიარაღებული ჩარევის
ყულება მიიბოვეს. 1820-21 ავსტრიამ სახამი ნეაპოლისა და
პეპონტის რევილუციები, *ლაბანტის კონტრეტის 1821* გადამწყ-
ვეტილებით კი ამ ქვეყნებში ინტერვენციის საწმქიოდ მიიღო.
ევროპის კონტრეტზე 1822 ორანჯი ბურგონების, ალექსანდრე
I-ისა და მეტრნისის მაღლისმეკეთი მიღებულ ოქნა ვანკეთის
საქმეებში შეიარაღებულ ჩარევის გადამწყვეტილება. 1823 სა-
ფრანგეთის 100-ათასიანი არმია შეიჭრა ესპანეთში და აბსო-
ლუტური მონარქია ავადგინა. არამაქვებ რეაქციული იყო ს.რ.-
ის პომიყა საბურგონის საკითხთან და კავშირებით. როდ-

საკ აჯანყებულ ბერძენებსა და სომხებს დასამარების სათხოვნურად ეწვია ევროპას. კონგრესმა არც კი მოუხმინა მათ. პაღუ განთავსდა წინააღმდეგობრივად სპ-სა და ღდა ბრიგადების შორის როლესაქ 1823 ესპანეთის მეფე ფერდინანდ VII-მ თხოვნი მიხარია სპ-ს დასმარებლად ასერკიამი თავისი აჯანყებული კოლონიების წინააღმდეგ ბრძოლაში, ინგლისმა, რომელსაც ამ კოლონიების მიხარია საკუთარი ინტერესები გააჩნდა, 1824 ღემონსტრაიული იქნა მათი დამოუკიდებლობა. მოგვიანებით, 1825 და 1826, საბერძენეთის გარეულ-განმათავისუფლებული აჯანყების (1821-29) საკითხთან დაკავშირებით, ვამოფლისა და წინააღმდეგობრივ სპ-ის წევრებს – აესტრიასა და რუსეთს შორის. ბელეგრადი I და შემდეგ ტრიკოპო I რეალურად ესმარებოდნენ ბერძენებს, აესტრია კი კელაქილებურად გემოდა და საბერძენეთის აჯანყებას. აღნიშნულმა წინააღმდეგობებმა ხელი შეეწყო სპ-ის დაშლას. 1822 ვერონის კონგრესი უკანასკნელი აღმოჩნდა. 1833 რუსეთის, აესტრიისა და პრუსიის მონაწილეობით შედგენილი ალექსანდრე I, მადრამ ანან მხოლოდ დროებითი შედეგი მოიტანა (იხ. მიუხედავად კონგრესი 1833).

საქმეო წინააღმდეგობა 1864-98, აესტრიის, რეკ პოლიტიკის, ვესეციის და რამდენიმე ვერმანული სათავადოს კავშირი, რომელიც შექმნიდა რომის კერიის მონაწილეობით თურქეთის წინააღმდეგ რომის პერიოდში, 1866 ს.ლ-ს შეუკუროდა რუსეთი. ს.ლ-ის სახელმწიფოებმა რამდენიმე სერიოზული დამარცხება მოაყენეს თურქეთის, რამაც ასახეა ღოუა კარლოვაციის (კარლოვოის) კონგრესის 1698-99 გადაწყვეტილებებსა და კონსტანტინოპოლის საბავო ხელშეკრულებებში 1700.

სამედიკალინო და სრული ბანკარაჟი. ეთარაღების საბოლოო მხმანი, რაც გულისხმობს მსოფლიოს ყველა ქვეყნის მიერ თავისი შეთავაზებელი ძალების დათხოვნას, ყველა სახის იარაღის წარმოების შეწყვეტას და ქვეყნის გამკაცლებიში მხოლოდ შემღვდული ძალების დატოვებას ქვეყნის შიგნით წესრიგის უზრუნველსაყოფად.

საქმეო წინააღმდეგობა 1803-04 გაფორმებული ხელშეკრულება სამედიკალინო მთავარ გრეთოლ დაღამანა და რუსეთს შორის. თვისი სამედიკალინო, დაღამანის დატინებითი მოთხოვნით (საღამომი II-ის წინააღმდეგ) ღერი კილეე მთავარმარდალაქი. კილეე 1803 წლის ივლისში სამედიკალინოთან სამედიკალინო გრეთებტი გაფორმა: 2 ოქტომბერს მთავარსა ხელი მოაწერა რუსეთის მთავრობის მიერ ნაქარნახებ სამედიკალინო ხელშეკრულებას, მიგრამ სამედიკალინო აქტს ოფიციალური ხასიათი მხოლოდ დეკემბერში მივიცა. 1804 წლის 4 ივლისს რუსეთის იმპერატორმა ხელშეკრულება დაამტკიცა. აღნიშნული ხელშეკრულების საყუებელზე სამედიკალინო საბოთავრო ამბიურიდან ფაქტობრივად ექცოდა რუსეთის იმპერიის მთავრელობაში (შეერთების სტატუსით) შემღვდული ავგონომიური უკლებებითი. რუსეთის სამხედრო მბრანებლობა და სამთავროს სამხარო უკლებებითი ჩარევის ყოველგვარი შესაძლებლობა დაღამან რუსეთის ისეთი თიებისკერ ვასალად ხლდა. რომელსაქ თიების მოსულებობა – „მთავრობის“ სამედიკალინო უკლებებითი ენიჭებოდა. ავგონომიური თიებისმარათიულობის ასეთი ფორმა იყო გარდამათავი საფუხერი საბოთავროს სრული დეკლარაციისკენ.

ლევ ბერძენიშვილი ნ. საქართველოს ისტორიის საკითხები, წგ. 2, თბ. 1965; Дубровин И., История войн и дипломатия русских на Кавказе, т.3. СПб., 1886.

„სახელმწიფო ბიზნესი (საბიზნესი) 555. ეგრისელების შეკრების მიზეზი იყო ბიზანტიული სარდლების მიერ ეგრისის მეფე გუბამ II-ის ევრატიული მკვლელობა, ამ აქტით აღმოუჩინებულმა ეგრისელებმა შეკრებაზე დასვეს საკითხი იმის შესახებ, თუ ვის მიმხრობოდნენ – ისე ბიზანტიელებთან დარწმუნდავენს, თუ ირანელების მხარეზე გადასვლა მოეცემა. კრებაზე არაერთი ეგრისელი გამოსულა სიტყვით. საწილი ეგრისელებისა ბიზანტიელების, ხოლო მეთორ ნაწილი ირანელების მიმხრობას უჭერდა მხარს. შეკრებით სიტყვით მიმართა დაშლამ წარმართებულს, ირანელი ორიენტაციის მომხრე აუგამ. გარდა იმისა, რომ ეგრისელები მომხლარი ფაქტის გამოსაღებ განწყობებულ იყვნენ ბიზანტიელებზე, მათზე ისედად ღლი გაულენა მოახლდა აიგის მჭევრმკვლელებმა, რომ უმაღ ირანელების მხარეზე გადასვლა გადაწყვიტეს. გადაწყვეტილების სისრულეში მოყვანას წის აღუღა მეთორ ღამი წარმართული, პრიობანტიური ორიენტაციის მომხრე ფარგამი (ფარგამი). ორატორმა ყრბლობას საქმეო ღოუიკითხა და არგუმენტირებულად დასაბამა, რომ მიუხედავად შექმნილი რაული ვითარებისა, რადგან სხვა ვითარებულად აღარ უკონდათ ეგრისელებს, ირანელების მხარეზე გადასვლას ბიზანტიელებთან მორიგება და მათთან დარწმუნა ღობდა. ფარგამმა ითიქონი მოსაზრების დასამტკიცებლად სხვა არგუმენტებით ურთად უპირეულს ყოილისა დადასხედა ეგრისელებისა და ბიზანტიელების ერთმანეთს ურთად. შეკრებით ურთად, მოთხოვნით ბიზანტიის იმპერატორს იუგენტიარე I-ისად დასაქა გუბამ მეფის მკვლელები და ეგრისის სამეფო კახებზე სხვა ვითარებულად, გუბამის უკრობის მძა წათუ დაუტკიცებინა, რომელიც იმ დროს ბიზანტიამ იმთიოებოდა. ფარგამის ამბით, თუ უკრობინა იმ პირობებში არ შესრულდება, მაშინ უნდა უბრუნაო ეგრისელებს ორიენტაციის შეცვლაზე. კრებამ ფარგამის რჩევა მიიღო და ბიზანტიამ უღმრბა მთავრობა. იუგენტიარე I-ის დაღი უკრობის ყველა წაყენებულ მოთხოვნა დაეკითხიოდა.

წარმოადგინა თბ. საქმეო ს.ლ-ს წინააღმდეგობრივ ბიზანტიული მწერლების ენობები საქართველოს შესახებ, ს. ყაზისმილის გამაი, ტ. 3, გვ. 1936.

სახელმწიფო ბიზნესი. გამსაკუთრებული, განმასხვავებელი ნიშანი, რომელიც წარმოადგენს სახელმწიფოს ოფიციალურ ემბლემას. იგი გამოისახება დრომებზე, ყულად სიმნებზე, ბეჭდებსა და მოგიური ოფიციალური დოკუმენტებზე. ეგრისის შინაარსის, როგორც წესი, ადელტს სახელმწიფოს კონსტიტუციის ან საყეოლოური კანონის. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის თანახმად, „საქართველოს სახელმწიფოს სამბოლოები დადგენილია ორგანული კანონით.“ დღისათვის საქართველოს გერბს წარმოადგენს შეიდეგისა ვარსკვლავი, რომელშიც მხაბველად თიარ ცხენზე ამსუღრებელი წმინდა გიორგის გამარჯვება გველემამაზე. საქართველოს პარლამენტში შექმნილია საყეოლოური კომისია სახელმწიფო სიმბოლოების შესახებ.

რომელიც ქმნიდა ისახეს საქართველოს დროშის, გერბისა და ჰიმნის ახალ სიმბოლოებას შეეცალა.

სახელმწიფო დროშა. სახელმწიფოს ოფიციალური განმარტებული ნიშანი, რომლის აღწერილობას ადგენს კანონი. ითვლება სახელმწიფოს სუვერენიტეტის სიმბოლოდ; წარმოადგენს ერთეულ ან მრავალეულერ ქსოვილს, რომელზეც გამოისახულია გერბი ან რაიმე სხვა ელემენტი. საქართველოს ს.წ. არის მართკუთხედის ფორმის წითელი ფერის (მინიფორმი) ქსოვილი, რომელსაც მარჯვენა მხარეს ზედა კუთხეში აქვს მავი (ჩქვიანი) და თეთრი (ქვემოთ) ზოლები. საქართველოს ს.წ. აღმართება საქართველოს პარლამენტის შენობაზე, საქართველოს სახელმწიფო კანცელარიის შენობაზე, საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოების შენობებზე, საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების დაწესებულებების, საწარმოების, ორგანიზაციების, აგრეთვე ნავსადგომები სახელმწიფო შენობებზე, საქართველოს ს.წ. აღმართება სხვადასხვა სამხედრო დღეებისა და დღესასწაულების დროს (26 მაისი – საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენის დღე, 1 იანვარი – ახალი წელი, 23 ნოემბერი – გორგობა და ა.შ.). გარდა ამისა, ს.წ. აღმართება საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობების და საკონსული დანაშტაბების შენობებსა და მიმოსვლის საშუალებებზე; სანაღვე და შინაგანი მიმოსვლის თვითმფრინავებსა და სხვა საშუალებებზე, რომლებზეც ოფიციალური პირების სახით იხყოფებან საქართველოს პრეზიდენტი, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე ან სხვა პირები, რომლებიც, საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, წარმოადგენენ საქართველოს სახელმწიფოს, აგრეთვე საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლები და კონსულები – მათი თანხმობით. საქართველოს ს.წ. შეიძლება აღიმართოს აგრეთვე სახელმწიფო ორგანოების და დაწესებულებების ან სამოგალო ბრძოლი ორგანიზაციების მიერ განსორიქლებული ცერემონიების და სხვა საშუალო ღონისძიებების დროს.

სახელმწიფოებრი. რეპეტიტივი არა ძვეთ ბასსაქალი გვახამე (შიდაკონტინენტური სახელმწიფოები), სახელმწიფოები, რომლებსაც არ გააჩნიათ საზღვაო სანაპირო იმის გამო, რომ მათი გეოგრაფია მთლიანად ეარმემორტყება ერთი ან რამდენიმე სახელმწიფოს გეოგრაფიით. *საერთაშორისო სამართლის* საყოველთაოდ აღიარებული სორმების თანახმად (იხ. *ვენეციის კონვენციები საზღვაო სამართლის შესახებ 1958* და *გაეროს საზღვაო სამართლის კონვენციები 1982*), ანგარი სახელმწიფოებს მსოფლიო ოკეანით სარეკტლობის ისეთივე უფლება გააჩნიათ, როგორც სახელმწიფოებს, რომელთაც აქვთ ზღვაზე გასასვლელი. ამ მიზნით, შიდაკონტინენტური სახელმწიფოები ზღვით ეარმემორტყება სახელმწიფოებში სარეკტლობენ თავისუფალი გრანტისაგან უფლებით, რომლები შეუძლებ ყველა სახის საგრანტოტორე სამუშაოებას. თავისუფალი გრანტიგის წესს და პირობები უნდა იყოს შეთანხმებული შესაბამის სახელმწიფოსთან. სახელმწიფოებმა, რომლებზეც გადის გრანტიგი, უნდა მიაღონ ზომები, რათა არ მოხდეს მათი კანონიერი

ინტერესების შეღახვა. გეპები, რომლებიც დაყრუავენ შიდაკონტინენტური სახელმწიფოების დროშით, საზღვაო საცხალგერებში სარეკტლობენ ისეთივე რეჟიმით, როგორც სხვა უცხო გეპები.

სახელმწიფოთა სპარტალებმქვიდროშა, საერთაშორისო სამართლის ძირითად პრინციპებისა და ნორმების გათვალისწინებით განსაზღვრული უფლებებისა და ვალდებულებების გადასვლა ერთი სახელმწიფოდაც მეორეზე. სამართალმკვიდრების წარმოშობის საფუძველი შეიძლება ვახდეს: 1. რანდენიმე სახელმწიფოს გაერთიანება; 2. ერთი სახელმწიფოს რანდენიმე ახალ სახელმწიფოად დაყოფა; 3. სახელმწიფო გერეგორიის გარკვეული ნაწილის განთხოფა და მასზე დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნა; 4. ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოსთვის გერეგორიის განკვეული ნაწილის ვადაქმნა. სახელმწიფოთა წარმოშობა თუ მათი ვაქრობა პოლიტიკური, სოციალური და სხვა მსგავსი მოვლენების შედეგია. საერთაშორისო სამართლის როლი ამ შექმნიევაში ის არის, რომ განსაზღვროს მომხდარი ცვლილებების მნიშვნელობა იურიდიული თვალსაზრისით და დაკევაქრობის მათ შესაბამის შედეგები, რაც ვამოხახება ს.ს.-ის ინსტიტუტში. სამართალმკვიდრების განსორიქულებისას, რანდენიმე სახელმწიფო არ უნდა იყოს მისი შინაწილი, ყოველიგის განახლებებენ ორ მხარეს: სახელმწიფო წინამორბედს, რომელსაც სრულად ამ გერეგორიის ნაწილად მიმართებაში ცვლის საერთაშორისო ერთიერთობებზე პასუხისმკვებლობის ახალ მხატრებელს და სახელმწიფო მემკვიდრე, რომელზეც გადადის ეს პასუხისმკვებობა. ცნება „სამართალმკვიდრების მომენტი“ ნიშნავს სახელმწიფო წინამორბედის სახელმწიფო მემკვიდრით შექვლის თარიღდ არეკტობის სამართალმკვიდრების რანდენიმე ობიექტი; საერთაშორისო ხელმკერვლებიდაც გასორდნარე უფლებები და ვალდებულებები. სახელმწიფო საუთარება, სახელმწიფო არეკტები, სახელმწიფო ვალები, მოქმედი საერთაშორისო-სამართალმკვიდრითი ნორმები, რომლებიც ს.ს.ს ვხე-ბა, ძირითადად ჩვეულებითი სამართლის ნორმების სახითაა ვატრება ამ დინდრეკტულ სახელმწიფოთა შეთანხმებით განისაზღვრება. ამასთან მთიღეს *ვენის კონვენციო სახელმწიფოთა სამართალმკვიდრების შესახებ ხელმკერვლებთან დაკევაქრობით 1978*. *ვენის კონვენციო სახელმწიფოთა უფლებმხრეკვლების შესახებ სახელმწიფო საკუთრების, სახელმწიფო არეკტების და სახელმწიფო ვალების თარიღებ 1978*, რომლებიც არეკტობის სამართალმკვიდრების საკითხებზე საყოველთაოდ აღიარებელი პრინციპიდან გამოსდნარე, ქრთიდ ორივე კონვენციო ვამომდნარევის პრინციპიდან, რომლის პალდაც სამართალმკვიდრების საკითხები შეიძლება ვდაწყვეს დინდრეკტულ სახელმწიფოთა შორის დადებულ შეთანხმებით, ხოლო კონვენციოთა ვლებლები გამოიყენება ისეთი შეთანხმების არანდნარევის შემთხვევაში. სამართალმკვიდრების ის საკითხები, რომლებიც კონვენციებში არ არის ვათვალისწინებული, საერთაშორისო სამართლის პრინციპებითა და ნორმებით რეკვალდება. კონვენციებში ასევე აღნიშნულია, რომ ყორმულირეკტული წესები გამოიყენება მხოლოდ ისეთი სამართალმკვიდრების მიმართ, რომელიც განსორიქულებულია გაეროს წესლებში დაფიქსირებული საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესა-

ბაისილ, რაჟ იმას ნიშნაჟს, რომ კონვენცია არ ეზება ისეი სა-
მართალქეიქილდროობას, რიუსაჟ ამ თჳ იმ გურიგორიამჟ
საერთაშორისო საქმეთა წარმოებაჟე პრეგენციას აქხაღებს
ისეთი სახელმწიფო, რიუსაჟ ამ გურიგორიასთან მიმართუ-
ბაში განახორციელა აგრესიის აქტი, ანგულის ან ოკუპაცია. არა-
ნაკლები მნიშვნელობა აქვს ენის კონვენციითა ღებულებ-
ებს სამართალქეიქილდროობის საკითხებთან დაკავშირებული
დავების რეგულირების წესის შესახებ.

სახელმწიფოთა სეპარატიული თანახმობა. საერთაშორისო
სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი, რომლის თან-
ახმად, ყველა სახელმწიფოთს აქვს სერანაირი უფლებები და ვალ-
დებულებები და წარმოადგენს საერთაშორისო სამოვალდებო-
ბის თანახმობაჟეულებთან წყერებს მათი ეკონომიკური, სოციალ-
ური და პოლიტიკური სისტემის სხედანსებობის მიხედვად.
სსშ-ის პრინციპი ძახულო გაეროს წესდებაში, 1945, ლეკარა-
ციანის საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ 1970,
ეგრისის უნივერსიტეტისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის
1975 დაქვეყნებული აქტი, სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებში.
სახელმწიფოთა სეპარატიული თანახმობის პრინციპი
მოიღეს შეესაღვ კონვენციებში სახელმწიფოები იურიდიულად
თანახმობრივ არიან: ყველა სახელმწიფო სარგებლობს სუვერენ-
იტეტიდან გამომდინარე უფლებებით: ყველა სახელმწიფო ვალ-
დებულია, ჩამოეი ხყეს სხვა სახელმწიფოთა სამართალსებუიქ-
ტრობას: სახელმწიფოს გურიგორიული მისილიბობა და პოლი-
ტიკური დაისო უკლებლობა ხელშეუხებელია; ყველა სახელმწიფო-
თის უფლება აქვს, თავის უფლად ბარიის და განაეიშარის
პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული სის-
ტემები, დაავიისის კანონები და აღმინსტრუქციული წესები,
ყველა სახელმწიფო ვალდებულია სრულად და ეთაბლიანდის-
ოირად შეკარული საერთაშორისო ვალდებულებები, მშუადო-
ბინად თანაბრებობას სხვა სახელმწიფოებთან. საერთაშორისო
სამართლის ფარგლებში ყველა სახელმწიფოს თანაბარი
უფლებები და მოვალეობები აქვს. მისი პატივს სეჟენს ერთ-
მსიეთის უფლებას, თეიანათი შეხედულებით განსაზღვროს და
განაეიშაროს საერთაშორისო ურთიერთობები. მათი
სახლერები შეიძლება შეიყვაროს ურთიერთშეანსნებით,
მშუადობიანი გზით. მათ უფლება აქვთ ეკვიენდენს ან არ
ეკვიენდენს საერთაშორისო ორგანიზაციებს, იყენს ან არ
იყენს ორმხრივ ან მრავალმხრივი ხელშეკრულების მონაწი-
ლესი, მათ შორის სამოქალაქიო ხელშეკრულებათა მონაწი-
ლესი. მათ აგრეთეჟ აქვთ სეგრადატორის უფლება. სსშ წარ-
მოადგენს ობანიქლარეჟ საერთაშორისო ურთიერთობების
საუქელესს, რაჟ განმობაღებული სახით აბასა გაეროს წესდ-
ბის მე-2 მუხლიში. სადაჟ ნათქვამია: „ორგანიზაცია ეფუნსება
მისი ყველა წევრის სუვერენული თანახმობის პრინციპს.“

სახელმწიფოთა ბარიგორიული უმანაშობა. სახელმწიფო
სუვერენიტეტის შესაღვერელი ნაწილი, რაჟ იმას ნიშნავს, რომ
მოიქმეული სახელმწიფოს ხელისუფლება წარმოადგენს
უმაღლეს ძალას მისი ტერიტორიის ფარგლებში არსებული
სიუბსიასა და ორგანიზაციების მიმართ და ამ სახელმწიფოს
გურიგორიამჟე გამორიხებულია სხვა სახელმწიფოს უმაღლესი
ხელისუფლებას. სახელმწიფოს გურიგორიის ფარგლებში გური-
გორიული უქეანებაბა სორიყელდება სახელმწიფო ორგანიზ-

ბის სისტემის მეშვეობით სეანონსდებლო. აღმარებულია,
აღმინსტრაციული და სამამართლო სუვერეტიტი. საეანონსდებ-
ლო. აღმარებულია, აღმინსტრაციული და სამამართლო
ხელისუფლება ერეკლებათ რაიერიჟ მოიქმეული სახელმწიფოს
საკუთარ მოქალაქეებსა და ორგანიზაციებზე, ისე მოქალაქე-
ობის არმხრე პირებზე, რომლებზე ამ სახელმწიფოს გური-
გორიის ფარგლებში მოქალაქეობას გურიგორიული უქეანებაბა
არ გამოიჩინებს გამოხელისებს გარკვეული პატივირის
უქსოული მოქალაქეების მონარე და მისი გურიგორიის ფარ-
გლებში უქსოეთის ეანონსდებლობის მოქმედებას. აკრით
შეთანსხება გამოხადება ქვეყნის შაღ კანონსდებლობაში ან
საერთაშორისო ხელშეკრულებებში. გურიგორიული უქე-
ანებაბა გამოხადება მისი, რომ თავისი გურიგორიის ფარ-
გლებში სახელმწიფო შეიძლება განახორციელებს კანონის
შესაბამისი ოქლებითი ღინსისებები თავისი მოქალაქეების
და უქსოულებს მიმართ, თჳ საერთაშორისო ხელშეკრულებ-
ებებთ სხვა რამ არ არის დაღვენილი. თჳ ერთი სახელმწიფოს
კანონის მოქმედება შეუძლება ვაგურიგორიული მისი გურიგორი-
ის ფარგლებს ვარეჟ, ოქ ულებითი შოიების განიქეცება შესო-
ფარელება მხოლოდ საკუთარი გურიგორიის. გურიგორიული
უქანებაბა მხოდაჟ სახელმწიფოს გურიგორიულსაჟ, ანჳ სს-
ამართლო ორგანიზების უფლებას, გინსილის მათი კონსტიტუ-
ციამ შესეღალი საქმეები. მიხედვად მისა, რომ გურიგორი-
ული უქანებაბის ცნება უფრო ერთაბა, სახელმწიფოს
სრული და განასკვირეული ხელისუფლება შეიძლება
მხოლოდ მისი გურიგორია, ხოლო იკრისდელია. მიგური
შესისხეეებში, გურიგორიის ფარგლებს ვარეჟი ურეკლებათ.
თანაშელოჟე საერთაშორისო სამართლის თანახმად, არაეი
არა აქვს უფლება, ძალინტირად ჩამოართავს სახელმწიფოს
მისი გურიგორია, რაჟ ადასკვირებს სახელმწიფო გურიგორიის
ხელშეუხებლობას და მისილიბობის, სახელმწიფო სამღერებ-
ის ხელშეუხებლობას და ურეკობის პრინციპებს. გურიგორი-
ული უქანებაბის განსორიყელება არ ნიშნავს, რომ არ
შეიძლება არანებობას ეკლებული შეხედულებები ან აკრისდელი-
ბი, მან, სახელმწიფოს მოქმედება, რომელიც სებას რიუსეს სხვა
სახელმწიფოს თავისი გურიგორიიდან განახორციელებს
აგრესია მესაჟე სახელმწიფოს წინაღულად, ყველაეიარღუ-
ბა რიგორეჟ ბერეიის აქტი, განხორციელებული იმ სახელმწიფო-
თის მიერ, რომელზეჟ გადაეიყვანება გურიგორია. სახელმწიფო
გურიგორია შეიძლება განიქეცებულ იქნეს საერთაშორისო
სამართლის მოსაზრებებთან და სორმების შესაბამისად ისე,
რომ ზინან არ მიადებს სხვა სახელმწიფოებს.

სახელმწიფო იმუნობაში უსრუტოს იარსლიქიისბაზა. საერ-
თაშორისო სამართლის საეიყელსაღო ბლარეჟული პრინციპი,
რომელიც გამოიხდინარეობს ვაგრის წესდებაში დაეიქსირ-
ბული სუვერენიტეტისა და სახელმწიფოთა სუვერენული თან-
ახმობის პრინციპიდან. სახელმწიფოთა სუვერენული თან-
ახმობის და მათი დამოუკიდებლობის ძალით არე ერთი
სახელმწიფოს უფლება არა აქვს გაავრეიქლოს თავისი
ხელისუფლება სხვა სახელმწიფოზე. სახელმწიფოს იმუნიტეტი
ერეკლებათ უქსოეთის სახელმწიფოსა და მისი ეკვიენდ-

ქონებამე. უცხოეთის სახელმწიფო არ შეიძლება გამოვიდეს სხვა ქვეყნის სასამართლოში მოპასუხის სახით, ვარდა იმ შემთხვევებისა, როცა არსებობს ამავე ამკარად გამოხატული თანხმობა. უცხოეთის სახელმწიფო შეიძლება ვახდეს მოსარჩელე, მაგრამ უცხოეთის სახელმწიფო-მოსარჩელეს არ შეიძლება წაუყენოს საპასუხო სარჩელი მისი თანხმობის გარეშე. სახელმწიფოს ინიციატივით შეიძლება იტყვიანობის გამოყენება სარჩელის უზრუნველყოფის ან უცხოეთის სასამართლოს გადაწყვეტილების იტყვიანობის აღსრულების მიზნით. სახელმწიფო ინიციატივით უარის თქმა ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შეუძლებელია უნდა განვიმარტოს. მაგ., სახელმწიფოს ინიციატივით სარჩელის უზრუნველყოფის სახელით სადავრო გემზე, რაც იმას ნიშნავს, რომ აღმის სახელმწიფოს თანხმობის გარეშე დაქმნეულია მათი მიზნით იტყვიანობის ღონისძიებების განხორციელება სარჩელის უზრუნველყოფის ან უკვე გამოტანილი სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების მიზნით.

სახელმწიფო მდივანი (ინგლ. Secretary of State), აშშ-ის თანამდებობის პირი, რომელიც შეესაბამება საგარეო საქმეთა მინისტრს. მას პასუხისმგებლობა ეკისრება პრეზიდენტის წინაშე აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების სახით. პოლიტიკურად წარმოადგენს პრეზიდენტის მთავარ საგარეო პოლიტიკურ მრჩეველს. შეესაბამება სახელმწიფო დეპარტამენტის მუშაობას. მისი ამშ-ის ეროვნულ უშიშროების საბჭოში.

სახელმწიფო სამხარეო. სახელმწიფო გერეგორიის ფარგლებს განსაზღვრული საზო. განასხვავებენ სახელმწიფო გერეგორიის სახელმწიფო. წყლისა და საპაერო საზღვრებს. სახელმწიფო საზღვრების დადგენა ხდება მოთიჯნავე სახელმწიფოთა შორის დადებული ხელშეკრულების საუქმებლზე და აღინიშნება ადგილზე. როგორც წესი, ეს საზღვრები გაღის ადგილობრურობის რელიეფის თავისებურებათა გათვალისწინებით და ეწოლება იროგრაფიული საზღვრები. მოვარე საზღვრები დგინდება წყრო მოხლზე ორ მიხედვით: გეოგრაფის შორის (გეომეტრიული საზღვრები), ასევე მერიდიანებისა და პარალელების მიხედვით (ასტრონომიული საზღვრები). წყლის საზღვრები შეიძლება იყოს მდინარის, გბის, წყალსატევების და მღვების. საზღვრები მდინარეზე დგინდება სანაპირო სახელმწიფოთა შეთანხმებით: სანაოსნო მდინარეებზე – ტალევიკის მიხედვით (უღელსის სიღრმეების ხაზი) ან ძირითადი ფარეატკრის მუამი, არასანაოსნო მდინარეებზე – შუა მოხლზე; გბებსა და სხვა წყალსატევებზე საზღვრები გაღის წყრო ხაზის მიხედვით, რომელიც აერსიანებს სახელმწიფო საზღვრების გამოსასელებლს გბის ნაპირთან. საზღვრო საზღვრებად ითვლება გერეგორიული მღვის ვარე საზღვრები, რომლებიც წესდება სანაპირო სახელმწიფოების კანონმდებლობით საერსიანობის სამართალს, იროგრაფიის და წარმების შესაბამისად. *გერეგორის საზღვრო სანაპიროლის კონვენქია 1922* ადგენს, რომ ყველა სახელმწიფოს უელება აქეს დაადგინოს თავისი გერეგორიული მღვის სიგანე. რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 12 საზღვრო მისლს.

საპაერო საზღვრებს წარმოადგენს საპაერო სიერეის გერეგორი და მალევი საზღვრები. საპაერო სიერეის გერეგორი საზღვარი არის ეერეგორი სობრევე, რომელიც გაღის სახელმწიფოს სახელმწიფო და წყლის საზღვრების მოხლზე. სახელმწიფოთა და წყლის საზღვრები დგინდება მოსაზღვრე სახელმწიფოთა შორის დადებული ხელშეკრულებით და დელიმიტაცია ეწოლება. საზღვრის სახელმწიფოთა შორის ადგილზე დადგენისათვის მოსაზღვრე სახელმწიფოებში ქმნიან ერთობლივ კომისიას, რომელიც აღინიშნავს საზღვრის დგომარეობას ადგილზე საეკიალური სასაზღვრო ნიშნების შექმნებით (საზღვრის დეპარეკაცია). სს ხელშეკრულებულია მისი უსაერსიობების უზრუნველყოფისა და შესაბამისად საერეისტიგის დაევის მიხნით სახელმწიფოებს უელება აქეს შილის შესაბამისი მომები შეიარაღებული ძალების გამოყენების ჩათვლით. სს-ის რეეების დადგენა ხდება მოსაზღვრე სახელმწიფოთა შეთანხმებითა მათი მიღე კანონმდებლობის გათვალისწინებით. ეერსიათიორის დაქენით აქემი (1975) ნათქვამია, რომ „ვეერი სახელმწიფოები ურღვევად მიინევენ ერთმანეთის საზღვრებს. ისევე როგორც ეერობის ყველა სახელმწიფოს საზღვრებს და ამიგომ ისინი ახლავ და მოსაგაღმე თავს შეეკავებენ ამ საზღვრების ყოველგვარი ხელყოფისგან.“

სახელმწიფო მდივანი. პირი, რომელიც სათავეში უდგას სახელმწიფოს და წარმოადგენს მას საგარეო ურთიერთობებში. ჩვეულებრივ, ს.მ-ს ფარსო უელებამოსილება ენიჭება. როგორც წესი, იგი შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალია, აქეს საკანონმდებლო ინიციატივა. დაკრეგებისა და ბრძანებულებების გამოქვლივს უელება. შეუძლია ევეო დააღოს პარლამენტის კანონებს და ა.მ. როგორც ქვეყანაში ს.მ. მთავრობის მეთაურეა. ს.მ-ის უელებამოსილება საგარეო ურთიერთობებში განისაზღვრება ეროვნული კანონმდებლობით, უნირეულს ყოვლისა, კონსტიტუციით. მას ეკისრება საგარეო ურთიერთობების მოეადპოლიტეკური ხელმძღვანელობა და საერსიანობის ურთიერთობებში სახელმწიფოს უზენაესი წარმომადგენლობა. ს.მ., მიხედვითა იისა, კოლეგიალური თუ ერსიპორიული, მონარქიული თუ რესპუბლიკური. წარმოადგენს სახელმწიფოს საერსიანობის ურთიერთობებში, დებს საერსიანობის ხელშეკრულებებს, ღებულობს და წარგაგენს დოკუმენტურ წარმომადგენლებს. ახლენ საერსიანობის ხელშეკრულებების რაგორეკიცხას და დენსინაციას. საერსიანობის ურთიერთობებში ს.მ. არ სავტობებს არეგორიარ სექიალიურ რწმუნებებს, რადგანაქ ითვლება წარმომადგენლად ex officio dum in officio (და). თანამდებობის ძალით და სანამ თანამდებობამე). საზღვარგარეო ყოფისსა ს.მ. სარგებლობს დიპლომატიური პრივილეგიებითა და ინიციატივით.

სახელმწიფო მინისტრის. დეამიორის მუადიორის ის ნაწილი, რომელიც მდებარეობს მოქმედი სახელმწიფოს საზღვრებს შგნით და მისი სევერესტიგის ქვეშ იმყოფება. ს.მ. შეიძლება ღობის მიხედვით იყოფა სახელმწიფო, საწყლისსი და საპაერო გერეგორიებად. ს.მ. მოიყვას ითილ მხელებს, რომელიც მოქმეულია მოქმედი სახელმწიფოს სევერესტიგის ქვეშ განეწევადად მისი იალეკული ნაწილების ადგილობრურობისა. საწყლისსი გერეგორიამი შეღის მოქმედი სახელმწიფოს მიღე და გერეგორიული წყლები, ხოლს სახელმწიფო

არქიპელაგის შემხვევებში – არქიპელაგის წყლებიც, საპაპრო გურიგორია შიიყავს სიერეცს სახმეულთო და საწვალისო გურიგორიების თაგზე (იხ. *საპაპრო სიერეცის რეგიონი, საპაპრო სამართალი*). ს.ბ. ხელმეურნეველია. გურიგორიულ ხელმეურნეობისა და მთლიანობის პრინციპი დავიქსირებულია არაერთი საერთაშორისო ლეუმენგში, მათ შორის *გაეროს წესდებასა* და *ლეკლარაქაში* საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970). ვარდა ამისა, ევროსაბჭოს დასყენითი აქტი (1975) ითვალისწინებს, რომ აქტის წყვირი სახელმწიფოები პაგეს სყემენ ერასმანეთის გურიგორიულ მთლიანობას და თავის შეიქავებენ წებისმიერი მოქმედებისაგან, რაც შეუთავსებელია გაეროს მიზნებთან და პრინციპებთან და მიზართულია ნებისმიერი წყვირი სახელმწიფოს გურიგორიული მთლიანობის, პოლიტიკური დამოუკიდებლობის და ერთიანობის წინააღმდეგ, ეკრძაღ ყველა ისეთი მოქმედებისაგან, რაც ძალის ან ძალისმიერი იშუკარის გამოყენებას წარმოადგენს. თავისი გურიგორის ფარგლებში სახელმწიფო ახორციელებს გურიგორიულ უზუნაუნობას, რაც სახელმწიფო სუვერენიტეტის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. სახელმწიფოს უზაღუესი სელისუფლება თავისი გურიგორის ფარგლებში ხორციელდება სახელმწიფო ორგანოების სისტემის მეშვეობით საყანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო სფეროებში. სახელმწიფო ხელისუფლება ერეკლდება როგორც საყუთარ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე, ასევე უსოიების ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე და მოქალაქეების არმქონე პირებზე, რომლებიც მოქმედელი სახელმწიფოს გურიგორიის ფარგლებში იმყოფებიან. სახელმწიფო იურისდიქცია ერეკლდება იმ პირებზე, ნაგებობებზე და საგარანსარაგო საშუალებებზე, რომლებიც იმყოფებიან მღვის წყლებში მისი გურიგორიული ზღვის და შესაბამისად მისი გურიგორიის ფარგლებს გარეთ. სახელმწიფო ახორციელებს განსაყუთრებელ იურისდიქციას სასმელო ხომალდებზე ღია მღვიში, საპაპრო ხომალდებზე უსო სახელმწიფოს გურიგორის ფარგლებს გარეთ, ხოლო მოგერი მიმხმვევებში უსოიების გურიგორიამეც, კოსმოსურ სიერეცში გამეხულ ობიექტებსა და მათი ეკიპაგებ. ს.ბ. წარმოადგენს არა მხოლოდ სიერეცს, რომელზეც ხორციელდება მოქმედი სახელმწიფოს უზუნაუნ სელისუფლება, არამედ ბუნებრივ გარემოს და მის კომპონენტებს, რაც ს.ბ.ს შემადგენელი ნაწილია და რმს გამოყენებელი უსო სახელმწიფოების, მათი ფიზიკური თუ იურიდიული პირების მიერ გურიგორიული საერთაშორისო თანხმობის გარეშე დამეყებულია. მაგ., თანხმობის გაყემის ერთ-ერთი იურიდიული ფორმაა კონცესიური შეთანხმება, რომლის პირობებს განსაზღვრავს გურიგორიული სუვერენი თავისი კანონმდებლობის შესაბამისად.

სახელმწიფო ხელშეკრულება დამოუკიდებელი და დამოკიდებული ამსტერდამის აღმანახის შესახებ 1955 (ავსტრიის სახელმწიფო ხელმეურნეება), ხელი მოაწერეს 15.V ვენაში სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის და ავსტრიის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა. ხელმეურნეებას აღადგინა ავსტრიის სახელმწიფოს სუვერენიტეტი და დამოუკიდებლობა და ბოლო მთელი ავსტრიის ოკუპაციას ოთხი სახელმწიფოს მიერ, რომლებმაც იკისრეს, „დაგეთი ეყაი ავსტრიის დამოუკიდებლობისა და გურიგორიული მთლიანობისათვის“. ხელმეურნეებას აკრისაღა ანმდუსი და ავსტრიას აუკრასაღა ისეთი მომების

მთლება, რომლებიც ხელს შეუწყობდა მის ეკონომიკურ კავშირს გერმანიასთან ან მელახადა გურიგორიულ მთლიანობას. ავსტრიას ავსტრალია აგომური, სარაყეცო და ქიმიური იარაღის წარმოება და შესახებ, ხელმეურნეების თანახმად, ავსტრიის მთავრობამ იყარა, არ დამეც ქვეყნის გურიგორიამეც ფარსტერი და მთლიანობისგული მოღვაწეობა. მის ოსლევა ასევე ავსტრიის მოქალაქეებისათვის დემიურატიული ულეყების გარანტიას. ხელმეურნეების ძალაში შესელოს (27.VII.1955) და ავსტრიიდან საოკუპაციო ჯარების გასოყვანის (25.X.1955) შეგდეგ ავსტრიის პარლამენტმა მიიღო ფულაქლერი კონცესიური კანონი (26.X.1955) მელმეტი ნეიტრალიტეტის შესახებ, რომელმაც საერთაშორისო აღიარება მოიპოვა.

საპაპრო I მზი (საერთაშორისო-სამართლებრივი რეკლეორება), მომზარი მხარეების მიერ სასმელო მოქმედებების წარმოება წებისმიერი სახის საფრენი აპარატების გამოყენებით. სასმელო მიზნებით საფრენი აპარატების გამოყენების სამართლებრივი რეკლამენტაია განსაზღვრულია საერთაშორისო ლეუმენგებში. პაგის მსოფლიო კონფერენციამ (1899, 1907) მიიღეს ლეკლარაქია, რომელიც კრასლავს სასიერეცო აპარატებთან დაბოძებას, პაგის მე-4 კონფერენციო (1907) იკრასლავა და ულეყი ქალაქების, მშენიანობის მოსახლეობის განადგურება წებისმიერი საშუალებით. საყიკლავურ სორიქის შეიქავს ვენებში კონფერენცია სასმელო გყყვას შესახებ (1949) და მისი დაბატებითი ოქმი (1977), ასევე პაგის კონფერენცია შეიარაღებული კონფლიქტის დროს ეკლავრულ ფასეულობათა დაყენის შესახებ (1954) და ყენტი კონფერენციის 1949 I დასაგებითი ოქმი, რომლის თანახმად, დამეყებულია მელელებისა და სხვა ეკლავრული და ისტორიული ობიექტების სელეოყა. აკრასლავა მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენება, სსრკ-ის სუაგრი შემიოფარგლება მემომარ სახელმწიფოსათა გურიგორითა და ღია მღვის თაგზე მდებარე სიერეცით.

საპაპრო II სამართალი, საერთაშორისო სამართლის დარგი, საყიკლავური პრინციპებისა და ნომების ერთობლიობა, რომელიც არეგულირებს საერთაშორისო სამართლის სუბიექტებს ურთიერთობას საპაპრო სიერეცის გამოყენებისთან დაკავშირებით და განსაზღვრავს მის სამართლებრივ რეგიონს. საერთაშორისო სს-ის სეფოში სარითაღო დაკეუმენგია ჩიკაგოს კონფერენცია საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ (1944), რომელიც ადგენს საერთაშორისო ფრენის სეფოში სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობის, საპაპრო გრანსმარტის ფუნქციონირების რეგულირების და მისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მოკვდა პრინციპებს. ასევე მოიყავს სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის საყესლავო დებულებებს. ვარდა ამისა, მოქმედებს სხვა მრავალმხრივი კონფერენციები, ეკრასლავს ბოგაშის კონფერენცია საერთაშორისო საპაპრო ვადამილდების შეიქავითი წესის ენიფიკაციის შესახებ (1929); რომის კონფერენცია უსოიუის ხომალდების მიერ მიყენებული ზიანის შესახებ შესამე პირებისათვის შედაპირმე (1952); პაგის კონფერენცია საპაპრო ხომალდების არაკანონიერ შეყარების შესახებ (1970); ომონრეალის კონფერ-

ყავ არაგანიონური აქტებიდან ბრძოლის შესახებ, რომლებიც მიმართულია სამოქალაქო ავიაციის ურთიერთობის წინააღმდეგ (1971); შეთანხმება გრანმირის შესახებ (1944) და ა.შ. საპაპრო სიერეცე; რომელიც სახელმწიფოს საზღვრებშია მოქმედი, ამ სახელმწიფოს სუვერენიტეტის ქვეშ იმყოფება, იგი იმევე ხელ შეუკრებილია, როგორც სახელმწიფოს და სახელმწიფო საზღვარი. სახელმწიფოს საპაპრო სიერეცის საზღვრულერევი რევივი განისაზღვრება ერთიანი კანონმდებლობა და ემყარება საერთაშორისო საინფორმაციო სათაველებოთა აღიარებულ პრინციპებს - სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობა, შიდა საქმეებში ჩაუერებლობა და თანამშრომლობა. რაც ავალდებულებს მას გეოსტრუქტურის თავისი საპაპრო სიერეცე სხვა ქვეყნების ინტერესების გათაველებოთა სუვერენული აღიარებულ პრინციპებს უყულებამოსილია, დაიყუება თავისი საპაპრო სიერეცე სხვა სახელმწიფოს საპაპრო სიერეცის უკანონო შემოქრისაგან. არც ერთ სახელმწიფოს უყულება არა აქვს გადაგროვის თავისი საპაპრო სიერეცის უკანონო შემოქრისაგან, თუ არ არსებობს საერთაშორისო შეთანხმება ამის თაობაზე. და შიგანე საპაპრო სიერეცე თავისუფალი ყუელა ქვეყნისათვის. საპაპრო სიერეცე ღია ზღვის თავზე „აღმის კანონს“ ექვემდებარება. საერთაშორისო სს-ში შნიშენელოვანი როლი უნიტება სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ისიც შექმუბებულ სტანდარტებსა და რეკომენდაციებს, რომლებიც შიგანე საერთაშორისო საავიაციო რეგლამენტის სახით და ენობლია საერთაშორისო საავიაციო რეგლამენტის სახელით. ორგანიზაციის წერე-ქვეყნებს უყულება აქვს წარმოადგინოს საიჭოს ნებისიერი ვალდებუვა რეგლამენტისაგან, დაეუზღოს ერთეულ პრეტენციას და შიგანე რეკომენდაციებს შიგანე როგორც სასუვერული ორუენტიორ უყრის შიგანე-ალევირა წესების უნიტეკიკიში. თუმცა ყუელა სახელმწიფო ოლიაობს გათაველებოთა მისიშენელოვანი რეკომენდაციები საერთაშორისო საპაპრო სიერეცის კონენეციების შემდგომი ვანეითარეების ინტერესებში.

საპაპრო სტრუქტურის რევიზია. იურიდიული ნორმების ერთობლიობა, რომელიც განსაზღვრავს სახელმწიფოთა შიერე საპაპრო სიერეცის გამოყუების პირობებს, საპაპრო ვალადგეობისათა წესს, საპაპრო სიერეცის შიგანე, შიგანე ეკიპაის და მგზავრეების სამართლებრივ მდგომარეობას. საერთაშორისო სამართლის სათაველებოთა აღიარებულ პრინციპის შესაღმისად. საპაპრო სიერეცე სახელმწიფოს სასიხელით და წესის გერეგორიების თავზე. შიგანე გერეგორიული წესების ჩაიხელით, იმყოფება შიგანეული სახელმწიფოს სრული სუვერენიტეტის ქვეშ. ეს პრინციპი დატრეზირდა კონენეციამ საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ (იხ. *სიერეცის კონენეციკი 1944*). ყუელა სახელმწიფო თეითონ განსაზღვრავს საპაპრო სიერეცის სამართლებრივ რევივის, ამისთანა გათაველებოთა მისიშენელოვანი რეკომენდაციის შიერე ვალდებულებების შესაღმისად საერთაშორისო სელმეკრულებებში. საპაპრო სიერეცე და ზღვის თავზე თავისუფალი ყუელა ქვეყნის საპაპრო სიერეცისთვის. საპაპრო სიერეცის სელმეკრულებელია. ყუელა სახელმწიფო უყულებამოსილია ყუელა საპაპრო სიერეცის დატრეზირების

თავისი საპაპრო სიერეცე სხვა სახელმწიფოს საპაპრო სიერეცის უკანონო შემოქრისაგან.

საპაპრო სტრუქტურის რევიზია (საერთაშორისო-სამართლებრივი ასექციები), ს.ს.ხ და სამოქალაქო ავიაციის საქმიანობაში არაკანონიერი ჩარევის სხვა ნებისმიერი აქტი წარმოადგენს საავიაციო გრანმირების წინააღმდეგო შემოქრის სერეცის და რეკომენდაციების და საერთაშორისო უკანონო ქვეყნის მგზავრეების და ეკიპაის სიერეცის. საპაპრო სიერეცის გატრეზირებისათა საერთაშორისო-სამართლებრივი ბრძოლის ვალდებულების მიზნით, სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ინტეგრირება, პაპრო საერთაშორისო კონენეციკი საპაპრო სამართლის შესახებ შექმუბებულა და შიგანე კონენეციკი საპაპრო სიერეცის არაკანონიერ შექმუბებისათა ბრძოლის შესახებ (1970), რომელიც ძალაში შევიდა 14.X.1971. მონრეცის საერთაშორისო კონენეციკი საპაპრო სიერეცის შესახებ მოიხსენიება არაკანონიერ აქტებიდან ბრძოლის შესახებ, რამელიც მიმართულია სამოქალაქო ავიაციის უკანონოების წინააღმდეგ (1971), ძალაში შევიდა 26.1.1973. პაპროსა და მონრეცის კონენეციკი შექმუბდა საერთაშორისო-სამართლებრივი ბაზა იმ პირთა დასჯისათვის, რომლებმაც ჩაიდინეს სისხლისსამართლებრივი დანაშაული სამოქალაქო ავიაციის სერეცის. დანაშაულები სმორად იმყოფებიან შესახებ სახელმწიფოს გერეგორიანზე, რაც არაყულებს შიგანე სისხლისსამართლებრივი დეცისა და დასჯას. გოთის კონენეციკი საპაპრო სიერეცის შესახებ საერთაშორისო ორგანიზაციის სახელმწიფოს, თუქცა კონენეციკი დასაშვებია შიგანე ნებისიერი სახელმწიფოს ჩარევის. თუქცა შევიდა იმპარულია შიგანე მოქალაქის წინააღმდეგე, ჩარევა აქციულეზული საერთაშორისო ორგანიზაციის შესახებ შეიქმუბებიან გამომდინარე ვალდებულებების შესრულების მიზნით. პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად. სახელმწიფო, რომლის გერეგორიანზე იმყოფება საერთაშორისო ორგანიზაციის ვალდებულებების შესრულების მიზნით, პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად. სახელმწიფო, რომლის გერეგორიანზე იმყოფება საერთაშორისო ორგანიზაციის ვალდებულებების შესრულების მიზნით, პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად. სახელმწიფო, რომლის გერეგორიანზე იმყოფება საერთაშორისო ორგანიზაციის ვალდებულებების შესრულების მიზნით, პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად. სახელმწიფო, რომლის გერეგორიანზე იმყოფება საერთაშორისო ორგანიზაციის ვალდებულებების შესრულების მიზნით, პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად. სახელმწიფო, რომლის გერეგორიანზე იმყოფება საერთაშორისო ორგანიზაციის ვალდებულებების შესრულების მიზნით, პაპროსა და მონრეცის კონენეციკის მე-7 მუხლის თანახმად.

სემრის საპაპრო სტრუქტურა 1920, ე.წ. ვერსალის სისტემის (იხ. ვერსალის საპაპრო სელმეკრულები 1919) ერთ-ერთი სელმეკრულება. დაიწყო 10.VIII სერეცის (პარიზის მისიონობა) „შთავარე მოქმეტირი სახელმწიფოებში“ - ერთი შიგანე, დიდ ბრიტანეის, საერეგორიის, იტალიის, იაპონიის, ზელვიის, საბერსიერის, პოლონეის, პორტეგალის, რუმინეის, სერბთა, სორეგოთა და სლოვენთა სამეცის (1929 საერთაშორისო)

და ჩუხოსლოვაკიას და, მეორე მხრივ, თურქეთის სულთნის მთავრობის შორის. სულმეურელების მიზანი იყო, ოსმალეთის იმპერიის ტერიტორიის დანაწილება მოკავშირეთა შორის, უგულებელ ინგლისის პროტექტორატს დაწესებისა და კვიპროსის ანექსიის ენობა ოსმალეთის მიერ, სრულტყმა მოკავშირეთა კონგრესის დაწესება და ოსმალეთისათვის ხელშეწყობა ზღვაზე გასასვლელის მოხიზება. ს.ს.ხ.ს უნდა პლედებდა კაბაგ-ულატიების რევიში. ოსმალეთის სამინისტროს საქმეებში ანტანტის სახელმწიფოების ჩარევით უწყობდა. აშშ-ის პრემიერმა უნდა დაეგინა ოსმალეთის საბჭურები დამსაკურ სომხეთთან (აშშ იმულოუნებდა მანდატის მიღებას სომხეთზე), მოკავშირეებს კი უნდა განესაზღვრათ ოსმალეთისთვის ჩამოსახილებელი ქერიისგანის ტერიტორიის საზღვრები. ოსმალეთის ქეშალის-ტურმა მთავრობამ უარყო ეს სულმეურელება. საბჭოთა რუსეთის საზღვრო და პოლიტიკურმა დახმარებამ და ათათურქის არმიის გაძარკუებამ საბჭურნეთთან ომში შესახლებელა გახადა ს.ს.ხ.ს ოფიციალური გაუქმება *სოფლის კონფერენციაზე 1922-23.*

სიღუ შორენი ლე ალფონსი (Scyduorn Fornier de Chausonne) როიე (1908-85), ურანტი დიპლომატი. დიპლომატიურსარბიელზე ისყოფებოდა 1931-დან, ეკავა სხვადასხვა თანამდებობა საფრანგეთის წარმომადგენლობაში დიდ ბრიტანეთსა (1931-32) და ჩინეთში (1934-36); 1936-42 იყო პოლიტიკური ექსპერტის თაღისუფალი სკოლის დირექტორის მთავალი; 1942-45 – მისი დირექტორი; 1945 – პარიზის უნივერსიტეტის პოლიტიკური ექსპერტის ინსტიტუტის დირექტორი; 1946-48 – საგარეო საქმეთა მინისტრის კაბინეტის ხელმძღვანელი; 1948-50 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ელტურული კავშირების ხელმძღვანელი; 1950-52 – საფრანგეთის გენერალური კონსული აშშ-ში; 1954 – მინისტრ-დელეგატი; 1955 – უმაღლესი კონსული; 1956-57 – საფრანგეთის უფრო თუნსში; 1957-61 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ელტურული და გენტიკური კავშირების სამმართველოს გენერალური დირექტორი; 1960-62 – საფრანგეთის ელტი მაროკოში; 1962-67 – საფრანგეთის მუღბიო წარმომადგენელი ვაგროში; 1967-68 – საფრანგეთის მუღბიო წარმომადგენელი ჩრდილოატლანტიკური საბჭოში; 1968-72 – საფრანგეთის უფრო საბჭოთა კავშირში. 1973-დან დიპლომატიურ საქმიანობას ჩამოშორდა.

სიშმარი (Scymour) ჯორჯ ჰამილიტონ (1797-1880), ბრიტანული დიპლომატი. 1817-19 დიპლომატიურსაქმეებში მთავრობის სახეობაში; 1819-22 მასხურთბდა დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში. 1830-35 იყო უფსანი ფლორენციაში, ხოლო 1836-42 – ელტი ბრიუსელში, სადაც დიდ შეგავლენას ახლენდა 1830 აღმოცენებული ბელგიის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკაზე. 1846-50 ელტი მასხრობის პორტუგალიაში, 1851-54 – რუსეთში. 1853-56 ყირიმის ომის დროს დიპლომატიური ურთიერთობები რუსეთსა და დიდ ბრიტანეთის შორის გაქწადა, რის გამოც ს. პეტერბურტიდან გაიქციეს. 1855-58 იყო ელტი ავსტრიაში.

სელაქი I ნიკატორი (ძველბერძნული: Seleukos I Nikator) (312-281), ალექსანდრე მაკედონელის სარდალი. სელეუკიდების სამეფოს უფუძმებელი. ძვ. წ. 323-დან იყო საგრაიში. აქ-

ტიურად ჩაება დიადოქოსების ომში. განმტკიცდა ბაბილონიში. ძვ. წ. 312 თავი დიადოქიდებულ მმართველად გამოაცხადა. 305 მიიღო მეფის ტიტული. 301 კურუქულითან დაპირესა ლსი-მაცე და მორე არიის დიდი ნაწილი მის ხელში გადავიდა. ს.ს.ხ. მთავის ძალაუფლებას დაუშორდა ალექსანდრე მაკედონელის იმპერიის ახლო სახელმწიფოები და შექმნა ინდოინ-დელ მსოფლიოში ყველაზე ურცელი სახელმწიფო. დიადოქოს 281 მაკედონიში ლაშქრობის დროს, მოკლა პეტლეო კურანტესსა.

სენემა-სენემა (ს ი მ ი ა მ ე ი ლ ი). ახალციხის უფრო 1803-15. ეილ-რე უფაა ვახლებოდა, XVIII ს-ის 90-იანი წლების აღსაწყისში იყო მისი აჭარის სანჯაყბეუი. 1809 გასტი წარსაუა შერაფ-უფა-მას და ამიერის დიპლომატიურად თუ სხვა პოლიტიკური ხერხებით უპირისპირებულ თურქეთის ექსტრალერ ინტერ-უფლებას საფაშოს გამოყოფისათვის. 1815 მას თავი მოსუქეთეს დაღატისათვის.

სენემა ლეიუს ანეუს (Lucius Annaeus Seneca) (ძვ. წ. 4 – ახ. წ. 65), რომელი პოლიტიკური მოღვაწე, მწერალი და ფილოსოფოსი. 33 ვახდა ქვეტორი. განთრთხილდა დიდი ორატორული მანაქმეებით. 45-48 სასახლს იმპერატორის წყალობით გადასახ-ლებამი ვაგარა. 49 ბერძინი უქტორის დახმარებით დაბრუნ-და რომში და დაეკისრა მთავალი იმპერატორის – *ნერონის* აღზრდა. 49 ვახდა პრეტორი, 57 – კონსული. ნერონის გახტე-ახტეს დანაწილების ს. კარვას იყენებდა თავის გაქვლების იმი-პერატორზე. იგი პრეტორიანული პრეკეტ ბურთის ურობად წარმართავდა რომის საგარეო და სამინია პოლიტიკას. ბი-ლოს ჩამოშორება აქტიური პოლიტიკურ ცხოვრებას. მავრამ ნერონის ორბება ვერ ვადაურა. პიზონის შეკუმელებით ვა-ბორიგებულს იმპერატორმა ბიბულა იგი სიციუსხლე თვისი-ექვლეობით დავთმავებინა. ს. იყო რომელი ფილოსოფიური აზროვნების დიდი წარმომადგენელი. იგი უკუთხილდა ფილოსოფიურ მამდინარობას, რომელიც უქტორის სტოას სახელით არის ცნობილი. ს. ეთისა აყენებდა პირველ ადვილზე და ქვადავბდა ადამიანის მორალურ სრულყოფას. მისი მოძღვრებით, ყველა ადამიანი თანაბარია. „მონა არის აღმი-ანი“. თავისი ფილოსოფიური შეხედულებები ვაღსიოქმული აქეს ნაბროში, აწერული მორალურ თემებზე“ (20 წიგნად). ს. იყო ნაყოფიერი მწერალი. ჩვენამდე მოაღწია მისმა გრავე-დებამა „სელაქა“, „ოლიდიამა“ და სხვ. სულ 9 ტრაგედია), საგ-ირული მინაარსის სიმელებამ. რომელიც შექმნილია იმპერა-ტორ *კლავდიუსის* ვარდაცვალებასთან დაკავშირებით.

სან-ჰან-ღ-შორენის შემთხვევა 1917 (საილემლო), იგაღის მონაწილეობის შესახებ თურქეთის დავოფაში, რაც ვათივალ-ისწინებულ იყო *საიუ-პიკის შეთანხმებით 1916*. დაღლი 20.1V დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის და იტალიის პრემიერ-მინისტრების შესებრამზე, სერაიფების სალერ სენ-ჰან-ღ-შორენში (საფრანგეთ-იტალიის საზღვარი). იგაღამ, რომელიც 1915 *პირ-ველ მსოფლიო ომში* ჩაება ანტანტის მხარეზე, მიიღო მკიდრ ამონის შემდგომ დავოფაში მონაწილეობის უფლება, თუმცა *ინდოინის ხელშეწყობების 1915* ის მულე იტალიაში აშორ-

ბას შეიკავდა. არ იყო იქაეთოდ ჩამოყალიბებული. 19.XI.1916 იტალიის მთავრობამ მოკავშირეებს პრეტენზიები წაუყენა მსოფლიო რიგ ვოლანტეობებზე. შეთანხმების თანახმად, მოკავშირეები დათანხმდნენ, ატალიისთვის გადაეცათ ქალაქი და ვოლიეთი ამბირის (სინორა), ბილინი, ბუდუე, ფანტინო, ბურლეო, ის-პარტა, ამბალია (ე.წ. „შუენე ზონა“). გარდა ამისა, გერმანია და ამბირის ჩრდილოეთით აღმოსავლეთით, ატალიის ინტერესების ზონაში, ატალიაზე ეროვნულად ეყვლება ის უელესა და პროვინცია იტალიის, რომელიც მიიღეს საფრანგეთსა და დღეს იტალიის საფრანგეთს სავიქს-პეისის შეთანხმებით; ატალიამ, თავის მხრივ, აღიარა ამ შეთანხმების ყველა პირობა და აცხარა იმ-ისთვის პორტის განხილვა საფრანგეთისა და დღეს ატალიისთვის-ისთვის. სერ-ან-დე-მორენის მიღწეული შეთანხმება განმტკიცო-და *იქმისარად, უბნები*, რომლებზეც ურთმანეთის გაუქმდა და დღეს პრეტენციისა და იტალიამ 18.VIII.1917 და საფრანგეთსა და იტალიამ 21-22.VIII. რუსეთის დროებითი მთავრობას აცხარებენ, რომ იტალიამ უნდა იქმინოს დღესამდინარის. მის შესახებაც, გაუქმების თათისი „გამოსიხარება“, რადგან შეთანხმება თათისი უნდა იტალიის თანხმობის ბუქმტკიცობის. თუც და დროებითი მთავრობას პასუხ არ გაუცხარა. პარიზის სამშელო-ბა, კონსერვაციით 1919-20 ამ საბაბით ისარგებლეს დაღმა პრეტენციისა და საფრანგეთსა და უარი უბრუნეს იტალიას აღრე იქვე უნდა დაპირებანი (იხ. *სერის საბავო ხელშეკრულება 1920*).

საგ-მარშენის საბავო ხელშეკრულება 1919. სელი მოაყენეს 10.IX სერ-კრემენ-ან-ლეში (პარიზის მახლობლად), ერთი მხრივ, ავსტრიამ და, მეორე მხრივ, „მოკავშირე და გაერთიანებულ სახელმწიფოებსა“: ამ-მა. ბრიტანეთის იმპერიის, საფრანგეთის, ატალიისა და იპორიამ (მთავარი მოკავშირე სახელმწიფოები). აგრეთვე ბელგია, ჩინეთის, კუბის, საბერძნეთის, ნორა-გუკა, პანამა, პოლანდის, პორტუგალიამ, რუმინეთსა, რუმინეთსა, სინამა, სინამა (გალია) და ჩეხოსლოვაკიამ. ს.მ.ს.შ.მ.ს. ე.წ. ვერსალის სისტიმის ხელშეკრულებათ რიგში, რომლებს-მაც ფორმალურად დაბრუნდა 1914-18 მსოფლიო ომი (იხ. *1919 ვერსალის საბავო ხელშეკრულება*). 1918.27.XI ავსტრია-უნგრეთის იპორიკლავი გახსოვდა. რომელსაც პაბსტრეგების იმპერ-იის ჩაგრვლას სდაცხარა ხალხებს ავსტრიის უელად მოიპორეს და ხაყუარით ეროვნული სახელმწიფოების ჩამოყალიბების განას დადღენენ. შეიქმნა ჩეხოსლოვაკიისა და სერბულ-ხორ-ვატულ-სლოვენური (იუგოსლავია) სახელმწიფო. ამავე დროს უნგრეთსაც დაბოუკლებლბა გამოსავლად, რითაც დაბოაერ-და მონარქიის სრული დაბლის პროცესი. 3X.I.1918 პალეაში მოკავშირეებთან დროებითი ზავის შეკება იმპერატორ კარლ პაბსტრეგის ბოლო სახელმწიფოზე ავიყო. 12.XI.1918 ავსტრია რესპუბლიკად გამოცხადდა. ავსტრია-უნგრეთის დანაწევრება *ავსტრის ქვეყნების გუბერნი* არ შედიოდა. ომის მსვლელობის დროს მოკავშირეებმა მსოფლიო ავსტრია-უნგრეთის ხალხების თათისმართელობა გამოსცხადეს იმპერიის ფარგლებში. მაგრამ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობების მსვ-წეებმა ათულა მოკავშირეები. პაბსტრეგების მონარქიის დამ-ლა ხელშეკრულებებში დაეყო სირებისათ. ავსტრიის მთავრობ-ას წინადაცხად მისეც, წინასწარი საბავო პირობების მიღებ-

ისათვის პარიზში წარმოადგენს გამოიგზავნა. 14.V.1919 ავსტრიის ლელეკავი კანკლერ რენერის მთავრობით სენ-ტრენში ჩამოვიდა. ავსტრიულს მსოფლიო 2.VI გადაცხარა საბავო ხელშეკრულებების შეთანხმება მსვლეთი. რენერი საბავოს სოგამი ცდლობდა. ავსტრიისათვის მოუხსნა პასუ-ხმცებლობა ავსტრია-უნგრეთის მიერ გაგარებულ პოლიტი-კისათვის. ნოგამი ცხადებობდა, რომ ხელშეკრულების პროექტის დაწესებულ საბლერებში ავსტრია ეკონომიკულად არასიოცლისწინარინი სახელმწიფო იტყებოდა და რომ 4 მილიონ ავსტრიული უქსოვლად ბავონობამი მოეცეოდა. ის სამიერები მოკავშირეებმა უპასუხოდ დაგოეს, მაგრამ ორ ეკონომიკურ საკითხთან დაკავშირებით დამომობებზე წაიღენენ: უარი თქვენ ყოფილი იმპერიის გერმანიამც მსვლიერები ავსტრიული მოქალაქეების ქონების სეკესტრის უელტბაზე და დათანხმება თანასწორობის პრინციპის დამკავრებინათ საბავ-ო რეგისი ავსტრიისათსა. 20.VI მოკავშირეებს ავსტრიის ლელ-ეკავიას ხელშეკრულების სრული გექსეც გადასცეს. 6.VIII მილე-ბულ იქნა ახალი ეროველი შენამენები რიგ ქვეყნებზე ავსტრი-ის მხრიდან, მაგრამ მოკავშირეებმა ყველა შენიშნა. რამდენ-ისე მთორეხარისხოვანი უქსოვლობის გარდა, უპასუხოდ და-გოეს. 6.IX ავსტრიის ეროვნულმა ყრილობამ მხარი დაჭრა ხელშეკრულების დაღების. ს.მ.ს.ს.ს.ს. შეამიქნა ავსტრია-უნ-გრეთის მონარქიის დაბლის და ავსტრიამ რესპუბლიკის შექმ-ნის კონსტრუქციას ასდეს, აგრეთვე მოკავშირეთა მთავარი სახელმწიფოების მიერ ივოსლავიისა და ჩეხოსლოვაკიის სუ-ერენულ სახელმწიფოებად და მოგვემოცევა ცლობა მსო-ფლიო. ს.მ.ს.ს.ს. გერმანიული-პოლიტიკური დავისილებე-ბის მიხედობ (იხ. 11-IV), ყოფილი ავსტრიული პრივილეგები ბოქმბა, მორათა და სოლზბა ჩეხოსლოვაკიის შემადგენლო-ბამი გადადიოდა (სოლზბის გუბერნი რ-ნის ნაწილად საბოლოოდ პოლენციას გადასცეს); უნგრეთთან ავსტრიის შეუერთებზე ბურ-გენლანდი ეს გადაწყვეტილება უნგრეთის იმდინარე რეე-ოლუციისათსა დაკავშირებით იქნა მიღებულ: 1921 ბურგენ-ლანდის ნაწილი ქალაქ შპრობ-ელენბურგთან ეროვლ უნგრეთის დაბერსდა); ბუკოვინა რუმინეთს შეუერთეს (ეს გადაწყ-ვეტილება მიღებულ იქნა 3X.I.1918 ბუკოვინის სახალხო ექსე-საბჭოთა უკრაინისათსა შეუერთების მოსოფენის საპარის-ნიროდ). გორისის სამხრ. ნაწილი იტალიას უერთებობდა. ავს-ტრიის თათისი სამხრეთსადაური სახელმწიფოების სსმხრ. ნაწილი უნდა დაეკარვა, მაგრამ ს.მ.ს.ს.ს.ს.ს. მათი იტალიისა და იუოსლავიის მიერ განაწილების ფაქტი მითითებული არ არის, რადგანაც ეს საკითხი ვერ კიდევ საბოლოო იყო. საბოლოოდ, 1920 რამალოს შეთანხმების მიხედობ, იტალიამ მიიღო ივლისი კრიანა, თათისის მსოფლიო ისტრია, ზადარის (ზარას) პორტი და დაღმეთის სანაპირის რიგი კუნძულები მძიქები, რომელთა მოსახლეობის 70%-ს სლავები შეადგენდნენ. ამგვარად, ავსტრიის ყოფილი სახელმწიფოებთან, იტალიისათსა შე-მადგენლობამი სლოვენია, დაღმეთი, ჰოსინა და პურეგოვი-ნი შედიოდა. სლოვენის კარნეცია, ქ. ელვოკითსან (ელვენ-ურტი) ერთად, მოკავშირეების მიერ 10.X.1920 ჩაგარებული პუბისმართეობის თანხმად, ავსტრიის შეიმადგენლობაში შევიდა, შედეგად, ავსტრიის გერმანიამც კარინთიამი, შტირიისა და ბურგენლანდში 200 ათასი სლავი აღმოჩნდა. ს.მ.ს.ს.ს.ს. თანახ-მად, ავსტრიაზე იუოსლავიის (მხელი 26) და ჩეხოსლოვაკიის (მხელი 58) დამსოცლებლბა ცხი, აგრეთვე ათიარ მოკავ-

მართავს მიერ ცენტრალურ სახელმწიფოებთან დადებული ყველა ხელშეკრულება (მუსლი 90) და ბულგარეთის, საბერძნეთის, რუმინეთის, უნგრეთის, პოლონეთის, იუგოსლავიისა და ჩეხოსლოვაკიის სახლები იმ სახით, როგორც ამას მთავარი მოყავნითი სახელმწიფოები დაადგენდნენ (მუს. 89) ავსტრიამ აიღო ვალდებულება, ეყოს მის ყოფილი გერმანიის მიერ მრეხვეული სუბსიდიური დადგენილებები, რასაც მოყავნითი სახელმწიფოები მოაღებდნენ, მაშინაც კი, თუ ეს გერმანიის მიერ ს.მ.ს.ს-ში მითითებული არ იქნებოდა (ეს ხეობდა, უპირველეს ყოვლისა, ვალდებისა და უკრაინის იმ ნაწილის, რომლებიც სულ მალე პოლონეთში დაიპყროთ რუსეთისა და საბჭოთა უკრაინის პროტექციის მიხედვად, მთავარი მოყავნითი სახელმწიფოების ელემენტის კონკრეტულად 14.II.1923 პოლონეთისა და უკრაინის დაპყრობაზე სანქცია მოსკო). ს.მ.ს.ს-ის სხვა პოლიტიკური შესახებ ევროპის სახელმწიფოების მიხედვით დადგენილება ანალოგიურია. ისინი ავსტრიის მიერ მრეხვეულ, უკუბრუნებულ, საბჭო და ჩინეთზე უარის თქმას აიუქსირებენ (მუს. 95-17). დადგენილებანი ბულგარის (მუს. 83), თურქეთის, ბულგარეთის (მუს. 86) და რუსეთის (მუს. 87) შესახებ გეოპოლიტიკური ყოფილ რუსეთის იმპერიაში შექმნილი გერმანიის დამოუკიდებლობის, ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულების მიერ ავსტრიისგან რეპარაციების მიღების უფლების აღიარებას. ს.მ.ს.ს-ის განსაკუთრებული მუხლი (88) ავსტრიას უნდა ღივოს საბჭოსთან თანხმობის გარეშე ეკრძალებოდა რომელიც ისეთი ქმედების განხორციელება, რომლებიც „მარადმართა ან ირბიბი გზის მის დამოუკიდებლობას დაადგენდა“, რაც *ანტონის* ვერაპოლას ნიშნავდა (ევროპის სახელმწიფოებში შეტანილი იყო მუს-80 მუსლი ანტონის ირპალის შესახებ). ს.მ.ს.ს-ის ძალით, 1919.20.X. ავსტრიამ იმუხვეულ იქნა კანონი, რომელიც ავსტრიის გერმანიის რესპუბლიკასთან შეერთების დადგენილებას აუქსილდა. ს.მ.ს.ს-ის სახელმწიფო დადგენილებანი (ნაწ. V-VII) ავსტრიის შეიარაღებულ ძალებს 3-თვიანი ვადაში დემობილიზაციას უბრძანებდა (მუს. 118). ავსტრიას სუბსიდიური რაიონები დაიპყროთ არა უკუგეს 30 ათასი ჯარისკაცის ოლქითობით, მთელი დანარჩენი საომარი სამუხველებანი ავსტრიას იმუხვედნენ მთავრობისათვის; უნდა ვადაყუთ, ირპალის დამშლდება მხოლოდ ერთი სახელმწიფო ქარხანაში შეიძლება (მუს. 132). მთელი საბჭო და დენის უფორი მოყავნითი რეკონსტრუქციის უნდა ვადაყუთ (მუს. 136), სახელმწიფო დეპარტამენტი დაიპყრო (144). დანარჩენი სახელმწიფო დადგენილებანი, რომლებიც არჩიის დამოუკიდებლობას და წერისას, სახელმწიფო გუყუების დაბრუნებას, სახელმწიფო დანაშაულებების დასჯასა და სახელმწიფო დადგენილებათა შესრულებაზე მოყავნითების მიერ კონტროლის შეხვევა, ევროპის ხელშეკრულების ანალოგიურ მუსლების იმუხვევა. რეპარაციებთან მიმართებაში, ს.მ.ს.ს-ის ვალდებულებათა ევროპის ხელმწიფოების ანალოგიურია. მთავარი სახელმწიფო კომისიის შემადგენლობაში დამატებითი რეკონსტრუქციის, პოლონეთის, რუმინეთისა და ჩეხოსლოვაკიის წარმომადგენლები. რეპარაციის ანგარიში (მუს. 182) ავსტრია ვალდებულებას იღებდა მოყავნითებისათვის მთელი თავისი საეკონომიკური უფორი ვადაყუთ. ს.მ.ს.ს-ის ფინანსური და ეკონომიკური მუსლები (ნაწ. IX-X) ევროპის სახელმწიფოების მუსლების ანალოგიურია. დამატებითი მითითებული იყო (მუს. 203), რომ ყველა სახელმწიფო, რომელიც შემადგენლობაში ყოფილი

ავსტრია-უნგრეთის იმპერიის გერმანიის გადგება, ამ გერმანიის მიერ პროპორციულ ავსტრიის სახელმწიფო დადგენილების ნაწილი იღებდა. საბჭო რეკონსტრუქციის განხორციელებაში, ორევე მხარის არსებობის პრინციპი იქნა გატარებული (მუს. 232). ს.მ.ს.ს-ის ნაწილი, რომელიც ავსტრიის, პორტუგალიის, სახელმწიფო გზების და საქონელზე შეტვირთვების (ნაწ. XI-XII) შეხებოდა, მათ შორის დადგენილებანი დენის თაობაზე (რომელიც ძალით დენის კომისიებში მოწინააღმდეგეობას ანგარიშში საბჭოთა რუსეთი ჩამოაიღოთ), მთავრად ასევე ევროპის სახელმწიფოების მიხედვით იმუხვედნენ. მუსლები 311 და 322 ავსტრიას და ჩეხოსლოვაკიის აღრავი კის მუსების მიმართულებით თავის ყოველ გრანდიოს უფლების ანალოგიურად. ს.მ.ს.ს-ის თანადგენი უნდა, მისი ყველა მოსახლე მოხარის მიერ ხელმწიფოები იქნა: ოქმი ევროპარტალი კომისიის შემადგენლობის რეკონსტრუქციის შესახებ, დეკლარაცია ავსტრიის მთავრობის მიერ მოყავნითი რეპარაციის უკუხეობისა და კომუნიკაციის უზრუნველყოფის შესახებ და განსაკუთრებული დეკლარაცია, რომელიც ავსტრიას, ამის-ის, საეროევის, ანგლისისა და იტალიის მოთხოვნით, უნგრეთის მიმართ ეკონომიკურ ძალით მოწინააღმდეგეობას ვადაყუთ უნდა (იმ პერიოდში უნგრეთის რეპარაციები მომართვის ჩახშობა ანგარიშში ინტერესები განაჩინებდა). ს.მ.ს.ს-ის ხელმწიფოების დადგენილებანი ავსტრიის დადგენილებანი იქნა შეთანხმებული მოყავნითი სახელმწიფოების იუგოსლავიასთან და ჩეხოსლოვაკიასთან, ამ ქვეყნებში ეროვნულ უპირველობის მიღწევის შესახებ. ს.მ.ს.ს-ის ანგარიშის მიერ და გერმანიის ყოფილი მოყავნითების მხრიდან აღმ. ევროპის რეკონსტრუქციის დადგენილებების უზრუნველყოფის უფლების მიმართის მიერ მთავრობის დარცხმების შედეგად ჰაბსბურგების იმპერიის სახელმწიფო-პოლიტიკური კრახის პროექტი ასახა.

სეპარატული შავი (ლათ. separatus – ცალკე). სახელმწიფო ხელმწიფოება ანდა დაშავება მერე სახელმწიფოსთან, რომელსაც უნდა კოალიციის ანდა კავშირის ერთი ან რამდენიმე წევრი ხალხური, კოალიციის ანდა იმ დანარჩენი წევრების თანხმობის გარეშე, რომლებიც ასევე საომარ მდგომარეობაში იყვნენ მოყველი სახელმწიფოსთან. საერთო მტერი ან შეიარაღებულ ბრძოლის წარმომადგენელი კოალიციის მოწინააღმდეგე სახელმწიფოები, როგორც წესი, კონკრეტული ერთი ერთვალდებულებას, არ დადის ს.მ.მ.გ. *მთავარი მოყოლათის 1939-45 პერიოდში ავსტრიული კოალიციის მოწინააღმდეგე 26 ქვეყნის წარმომადგენლებმა 1.1.1942 ეამინტროში ხელი მოაწერეს ვაინსაინბერგული ვერბის დეკლარაციას (იხ. ვაინსაინბერგული დეკლარაცია 1942). რომლის თანახმად, იკონსტრუქციის ვალდებულება, არ დადებოთ მტრეთთან სეპარატული დაშავება ანდა შავი.*

სამშენებელი (ინგლ. settlement – დასახლება). წარსულში სუსტად განსითარებულ სახელმწიფოთა ქალაქებსა და სხვა ადგილებში არსებული რაიონები, რომლებიც სპეციალურ მრეხვედრებად და საერთაშორისო ხელმწიფოებათა საეკონომიკურ დადასტურებად არუნდა უხეობის საეკონომიკურად

და საირწველო-საეპრო საქმინაობის საწარმოებლად, რომლებიც სარეგბლობდნენ ექსტერიგორიულობით. ს-ები წარმოიშვა ჩინეთში XIX ს-ის 40-იან წლებში „ოპიუმის ომის“ (1840-42) შემდეგ, სარეგბლობდა ექსტერიგორიულობითა და თვითმმართველობის უზღუდვით და ამიერი მას იყვება შესაბამისი (ინტელა). საფორსეებით და ანუ) უცხო სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალები. მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობის უმარტობას ჩინეთში შეადგენდნენ, ჩინეთის იურისლქია ამ გეროგორიულობა, უმნიშველო გამონაკლისის გარდა, არ ურქელდებოდა. ს-ები გაუქმდა ჩინეთში 1949-დან.

სპანეთის საზღვარს შებრთება რუსეთთან. XIX ს-ის 30-იანი წლებიდან განმარტებულა ლონისიხეზათა მთელი სისკე-ისა, რომელიც ითვალისწინებდა ცარიზმის მიერ სეანეთის სასამაროზე ძალაუფლების გერტყელებს. რუსეთის მთავრობას და დაღუქვლიანებს შორის შუამავლად სამგერელოს მთავარი დაჰმოდოდა. ამჟამ დალიანს თავისი ინტერესები უქონდა. მას ქვემო სეანეთში საკუთარი ხელისუფლების განმტკიცება და დაღუქვლიანებზე გავლენის მოპოვება სურდა. აღნიშნულ პერიოდში თითი სეანეთის მთავარმა ცოც თენგიზის ქე დაღუქვლიანმა დალიანის წაქეზებით დაიწყო რუსეთის სახელდრო მოხელეებთან მოლაპარაკება. აქტიურობდა ცოცის ბებიამ — დიგორბანიც. 1832 წლის დეკემბერში დიგორბანიც ებარდის სიმარტყათა ჟარდის სარდალს რუსეთის მთავარეობაში შესვლის სურვილი განუცხადა და იმპერატორის ერთგულეებზე დაიყოცა. საინტერესო იყო დიგორბანის გგულეო — „სეანეთის დლოჟალი, მღისარეების — ბახსანის, ეუბანის, დალისა და ენგურის შემოდგენათა მმარსახელო“. რუსეთის მთავრობამ ანგარიში არ გაუწია ცოცის პრეტენსიებს ერთმთავრობაზე და დაღუქვლიანებს თვინ მთავრელობაში აიყვანა (1833-34).

სპანეთში ალექსანდრე სეიშინის ქე (1896-1942), ისტორიკოსი, სახელმწიფო მოღვაწე. 1903-დან — კომუნისტური პარტიის წერი, აქტიურად მონაწილეობდა სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში. 1903 გაემგზავრა გერმანიაში სასწავლებლად. მოისმინა იენის უნივერსიტეტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტის კურსი. 1918-20 მონაწილეობს სამოქალაქო ომში. 1921-24 იყო განათლების სახალხო კომისარის და სხვანათა სახალხო კომისარი. იმავ დროს იმავრელოს ინგარეო საქმეთა კომისარი. 1924-37 სსრკ-ის საეპრო წარმომადგენლად მუშაობდა გერმანიაში. ს. იყო სსრკ-ის საეარეო ეპრობის ბანკის სამმართველოს თავმჯდომარე, სსრკ-ის სახელმწიფო ბანკის სამმართველოს თავმჯდომარის მოადლე. ძველი აღმოსავლეთის ისტორიის თვალსაჩინო მველეარი, ეურნალ „Вестник древней истории“-ის პირველი რედაქტორი.

სიმრმის საბაროშებრმნი სბაბჟმა, იხ. სასაქუო სიერკის რეკიბი.

სიმრმში (Sikorski) ვლადისლავ (1881-1943), პოლონეთის სახელდრო და პოლიტიკური მოღვაწე, გენერალი, პოლკედკის მო-

ინააღმდეგე. 1921-22 — პოლონეთის გენშტაბის უფროსი; 1922-23 — პრემიერ-მინისტრი და სახელდრო მინისტრი; 1924-25 — სახელდრო მინისტრი, პოლკედკის მიერ მოწვილილი სახელდრო გადაგრალების შემდეგ (1926) გადააქციეს. 1939-43 იყო პოლონეთის ემიგრანტული მთავრობის პრემიერ-მინისტრი, სახელდრო მინისტრი და უმაღლესი მთავარსარდალი. 1941 წლის 30 ილისს ხელი მოაწერა ხელშეკრულებას სსრკ-თან დილომატიური ურთიერთობის აღდგენის შესახებ. დაიღუპა გინდლავართან მომხდარ საავიაციო კატასტროფაში.

სიღბაბბმ აპოლონის აპოლონის ქე (დ. 1942), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებანი ელჩი ეკვიპტის არაბთა რესპუბლიკაში. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი; ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. უღვობ ინგლისურ, არაბულ, გერმანულ და რუსულ ენებს. 1965 — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის სემიოლოგიის კათედრის მასწავლებელი; 1966-69 — სრულკერული და გამოყენებითი ლინგვისტიკის კათედრის ასისტენტი; 1969-76 — აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის ლინგვისტიკის კათედრის, სემიოლოგიის კათედრის ასისტენტი; 1976-88 — დოცენტი; 1975-80 — აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის დეკანი; 1980-88 — თსუ-ის უნივერსიტეტის; 1988-88 — აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის დეკანი; 1988-92 — სემიოლოგიის კათედრის გამკე, პროფესორი; 1988-91 — გამკე „სახალხო განათლები“ მთავარი რედაქტორი; 1990-91 — საქართველოს რესპუბლიკის უმარსეს სბიუს უმკეტეტი; 1992-97 — გამკე, სკობილანია გრგუნა“ მთავარი რედაქტორი; 1997-დან — საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებანი ელჩი ეკვიპტის არაბთა რესპუბლიკაში.

სიღმმსბრინი (Silvestrini) აიკლე (დ. 1923), ფეტიკანის დილომატი. დილომატიკურ საზახეური იმყოფებოდა 1953-დან. 1972 — ეკლესიის სახელმწიფო საქმეთა კავშირის თანამშრომელი, კავშირის თავმჯდომარის მოადლე. წარმოადგენდა ფეტიკანის მრავალ საერთაშორისო კონფერენციაზე, მათ შორის ბულგარდის შესვედრამე, რომელიც ეხებოდა ეეროპაში უსაფრთხოების და ახანამშრომლობის საკითხებს.

სიმამში (სამხედრო კავშირი), ბერძნულ პოლისებს შორის დაღებული სამოკავშირო ხელშეკრულება. ითვალისწინებდა საერთო მტრის წინააღმდეგ ძალების გავრთახუნებას. ს-ს ინოციტორებად პირითადე ძლიერი ქალაქები გვედენობდნენ. კავშირის წვერიობ სუსტ პოლისს სმირად დამოუკიდებლობას აკარგებინდა. პეტემონი პოლისის მას აიძულებდა, მიუცილ და შეესრულებინა კავშირის პირობები. ანტიკური სამეარო იყინობ ს-დან გასული პოლისის უკან დაბრუნებისა და დასჯის მრავალ ფაქტს. ესნიზილია ძლიერი სები: ეკლოპონესის კავშირი სპარტის მეთაურობითი, ატიკა-დელოსის საბლეო კავშირი ათენის მეთაურობით.

სიბლის მრგნმნი 1914, დაილო დი ბრიგანეთის წარმომადგენელ პ. მკეპაონსა და გიბეტის ხელისუფლების წარმომადგენელ ლომენ მტრის შირის 3.VII სომლაში (ინდოეთი) და შექმნა გიბეტში ბრიგანეთის ექსპანინის იურიდიული

საუფლებლო: კონვენცია წარმოადგენდა 1913-14 სიმაღლეში განართული ინგლის-ჩინეთ-გიბეთის კონფერენციის მუშაობის შედეგს: კონკურენტობა განიხილებოდა გიბეთის საერთაშორისო-სამართლებრივი სტატუსი, ასევე გიბეთის ჩინეთთან და ბრაზილიის ინდოეთთან საზღვრებს საკითხი. კონკურენციის მუშაობის პერიოდში, 1914 წლის მარტში მაქსიმოზს და შარპს ერწმინდეს საიდუმლო წერილები და რუკები გაუგზავნეს სასაზღვრო ხაზით ბორმიდან ბაქტანამდე. ეს სასაზღვრო ხაზი გააღწეეს მოგვიანებით იმ რუკებზე, რომლებზე თან ერწმინდა სპ-ის არეიქსი. კონვენცია ავალუბულებდა ჩინეთის მთავრობას, არ გადაეცემა გიბეთი პროვინციად, არც არ შეეყვანა საკუთარ ჩინეთის ადმინისტრაციულ-პოლიტიკურ სისტემას. არ გაეყვანა გიბეთი ვადრბო, სამოსლავიო პორტი და არ შეექმნა იქ ჩინური დასახლებები. გიბეთთან შოლადპარკების წარმოების და შესაბამისების დადების უფლება ერთი-კვებოდა მხოლოდ დიდ ბრიტანეთს. ჩინეთის რწმუნებულმა, რომელმაც 27.VI.1914 დიდ ბრიტანეთის მიერ მოთხოვნილი კონკურენციის დასკვნითი დოკუმენტის პარაფირება მოახდინა. მოვლანებითი მის ხელს არ მოაწერა. ჩინეთის მთავრობამ უარი თქვა. უცხო სპ. რადგან არ გათანხმებულა მისი დავით სირიულ ჩინეთ-გიბეთის საზღვრს, ასევე იმ უხელს, რომელიც მისმუხელენად მღვდელად ჩინეთის მთავრობის გულენსა გიბეთში.

სმომს 80 **ლაპარაკებებში 1972** (ინდოეთსა და პაკისტანის მთავრობათა მთავრების შორის), მიმდინარეობდა 28.VI-დან-3.VII-მდე სიმაღლეში (ინდოეთსა) ინდოეთ-პაკისტანის კონფლიქტის 1971 შედეგების მოქსირივების მიზნით. მსოლიარაკების შედეგად, 3.VII ხელი მოაწერეს შეთანხმებას, რომელშიც ინდოეთსა და პაკისტანსა გათანაბრეს მზადყოფნა, ბოლო მოეღოთ კონფლიქტსათვის. უთანხმება მოუტყარებინათ ორმხრივი მოლაპარაკებების გზით ანდა სხვა შევილობიანი მეთოდებით. მათ განაცხადეს, რომ შერიგების, კეთილშეშობლობისა და მათ შორის შტკიცე შევილობის დამყარების წინაპირობას წარმოადგენდა 2 ქვეყნის მიერ მშვიდობიანი თანდასრუბობის პრინციპის ერთგულება. მხარეებმა ოცირეს, გაეროს წესების შესაბამისად, თავი შეეკავებინათ ძალის შექარება და ერთმანეთის წინააღმდეგ ძალის გამოყენებისგან. ინდოეთსა და პაკისტანის მთავრობებმა შეთანხმდნენ შეთარაღებული ძალების ორმხრივი უკანდახევის თობად, რაც შეეხება ჯამუს და ქემ-მირის პრობლემას, ინდოეთსა და პაკისტანს შიდაწივის შეთანხმებას. პრაივი უეთა ახალი ფაქტობრივ საკონტროლო ხაზითათვის. მოხელე შექმნა ცესლის მექნივის შედეგად (17.XII.1971). მხარეების მიერ რატიფიციების შემდეგ შეთანხმება ძალაში შეიღდა 4.VIII.1972. ამავე წლის დეკემბერში მხარეებმა მიაღწიეს შეთანხმებას ჯამუსა და ქემ-მირის საკონტროლო ხაზის განმარტების შესახებ, მოხდა ჯარების დამორიორება კონფლიქტის დროს დაპერობილი გერიტორიებიდან ინდოეთ-პაკისტანის საზღვრისკენ.

სმომს 86 **0** **ივანე მათეს ძე (1720-99)**, რუსი დიპლომატი. 1744-58 იყო რუსეთის საელჩოს მდივანი ჯერ კომენსაგენში, შემდეგ - ვენაში. 1758-73 მინისტერ-რეზიდენტი რუგენსბერგში (გერმანია). 1773 მიიღო ვლადი ობლივოდის დანიამი ულანი. 1774-79 - საგარეობო დეპარტამენტი. 1779-85 - სრულულებიანი

მინისტრი დიდ ბრიტანეთში. 1785 დაინიშნა ელჩად საფრანკეთში. რევოლუციის მსუხულებობის დროს აქ იგი ფაქტიურად მთავარს ერის როლს ასრულებდა. ს-ის შეგუბობისებში წარმოადგენდა ეკატერინე II-სათვის ინფორმაციის ძირითად წყაროს საფრანკეთის შინაგანი მდგომარეობისა და რევოლუციის მსუხულებლობის თობად. 1792 ს. საფრანკეთიდან გაიწვიეს. წასულის წინ იგი საიდუმლოდ შეიღდა ლუი XVI-ისა და მარია ანტუანეტს, რომელთაც განუცხადეს, რომ მათი ერწაღრთი ინიღდა უცხოელ მსარტისა დახმარება იყო. შეგუბრებს მისიედი ს. ევენში შექარდა, სადაც ობპერატორ ლეოლიადი ეპიწვიეს. წასულის კენის მარია ანტუანეტის წერილები გადახედა. მოსულერო წლებში ს. რივოტი რუსეთის დიპლომატიური აგენტი, ასოფრანკული კოალიციის არწიში ოსიუიებოდა.

სმომე I (1537-1611) ქართლის მეფე 1556-1569; 1578-99. *ლეონტი I-ის ძე*. ს-ის გაბუეების დროს თბილისი ყიზილბაშებს ეკავათ და ქართლის მუცის რეზიდენტი ვარში იყო. ს-ისა ყიზილბაშების წინააღმდეგ საბრძოლველად კახეთის სამეფოსთან შეკრა კავშირი, რაც მისი და *ლეონტი*სათვის მუცის სესტან-დადეჯანის ქორწინებით გამოხატა. ს. I 60-იან წლებში დედალავად ებრძოდა ყიზილბაშებსა და მოღალატე მისს, განამაღინებულ დავის (დავით XI, დავით-ხანი), ცდლობდა თბილისის გაათვისუფლებას, მაგრამ უშედეგოდ. 1569 კახაბერი ვარლამის დედის გავლით ფარქვანის ბრძალაში ყიზილბაშების გველ ჩავედა. მან შეკვეთი ვარი განაცხადა მამაივანობის მიღებაზე, რის გამოც მამ *სამხლ I-ის* იგი ალაშქრის ცხეში განამაწყვდა. 1569-78 ქართლის გაბუელებად რეწეტივად დავითი ითელუბოდა, რიხის ძალა უფლებდა მხოლოდ თბილისსა და ქვეში ქართლზე ვრუელუბოდა. 1578, ირან-ოსმალეთის ომის დწყების შემდეგ, მამ-ხიდაბანდე I-ის ს. I გვეციობდან გაათავისუფლა და ოსმალეთის წინააღმდეგ საბრძოლველად ქართლში გამოგზავნა, რადგან დავით-ხანი მგერს ჯერივან წინააღმდეგობას ვერ უწყდა და ოსმალთა სარდალი მესტავა ლავა-ფაშა მნიშენელივან წარმატებებს აცწყვდა. ოსმალთა ჯარის თბილისიკი აიღო. ს-ის გვეციობად გაათავისუფლა ირანის მხრად მნიშენელივანი პოლიტიკური აქტი იყო. იგი სინადად მამის პოლიტიკის შეეცლას ქართლის სამეფოს მომართ, მის მმართ კომპრომისზე წასვდა. ს. I ქართლში 1578 წლის ოქტომბერში დაბრუნდა და მთელ დარწესობა სციოცხლე ოსმალეთის წინააღმდეგ ბრძალადა შესწრა. ქართლში დაბრუნების შემდეგ ს-ის მთელ რიგ მნიშენელივან სამსჯდრო წარმატებებს მიაღწია, რამაც უსწამოდა მურად III აიღულა. მის შემორიგებაზე უფიქრა. 1581-82 სასმედილოდ მოღალაპარაკებუმი მბილინარობად, მაგრამ მოვიერთი საკითხში მხარეები ვერ შეთანხმდნენ და ომი ს-ისა და ოსმალეთის შორის გაგრძელდა. 1588 ს. I დავიდა ოსმალთს იგი ვალუბოდა იყო ოსმალეთის სახარებოლო ყოიუფელი ვარი სარი ზნად; სინაველივან, ოსმალეთი ცისად მის ქართლს მიუღე ქრისტიანობა, აღიარება მის შუიკვიდრისთვის უფლებას და არ ჩაერეოდა ქართლის სამეფოს შინაპრსაქმებში. ს-ის გიწივლდა ბრძალად სულთანი აიღულა, სულ აულე ქვეყნის სრული დამყარების პოლიტიკაზე. 1590 დაიღო ირან-ოსმალეთის შვიი, რომლის მიხედვით, მამ-

აბაზ I-მა მთელი საქართველო ოსმალეთის სამეფობებლოდ ქნა. შეიარაღებული ბრძოლის გარდა, სმ აღდგომადიერი სამეფოებობითი ექვლირდა ოსმალთ დამყრობლებს საქართველოდნ გიხდვენს. მას ქვეშიტი ჰქონდა დასავლეთი ევროპის სახელმწიფოებთან და რუმის პაშასან. სმ თეთი დასმარების მისიონების რიღლი რიღი ვამოლოდა. მას თეთროს მიმართიდუნს ევროპის სახელმწიფოების მეთაურები ოსიონები, მისნაწილეთო მიელო ანგიოსმალურ კოალიციებო. 1588 ს.ს.მ დასავლეთი ევროპის სახელმწიფოებთან კონტაქტების დასამყრებლად სოიქიტი ვაჭარი იაკობი გიგზბენა. იაკობი, ს.ს.მ დღეილებით, შეხედ და ესავებრა რუმის პაშ სოქსგუს V-ს და კარდნალ რუსიკიქუის. 1590 ირან-ოსმალეთის ზავს დასავლეთი ევროპის სახელმწიფოებო შემიყოფიბო შეხედუნს. ორ მამონადანურ ქვეყანანს შორის ომის გავრსელებით დინგერესებულ დისცილეთ ევროპის ქვეყნებო ანგიოსმალური კოალიციის მიწყობას შეიქვადუნს. რომელშიც დღი დღიღი ჰქონდა დომოზილი ირანის და საქართველოს. შაჰ-აბას I 1590 ზავს უყრებდა რუსიორუ დროებითი სამეფალებს და სთიანდო მომჩალების მიხედვ ბიორებდა ამიერკავკასიაში დავარველი მოზიციების აღდგენას. ს.ს.ს თინაბრად სულად ორივე დამყრობელი, მარგამ რადგან ქვეყანას უმუღო საფრისო ოსმალეთის მისიდან უმუქრებოდა, იგი ირანს დაუკავემრდა. 1595 ს.ს.მ-ს, კახეთის მიუეფ აღუქსანდრე II-მ და შაჰ-აბას I-მა კავშირი შეკრეს ოსმალეთის წინააღმდეგ, ამ დროს განახლდა ს.ს.ს ურთირობოზა ვაგიკანას და დასავლეთი ევროპასთან რუმის პაშას კლემენცე VIII-მ და გერმანიის იმპერატორმა რუდოლფ II-მ წერილებო მისწერიეს ს.ს.ს, რომელშიც მან 1596 წლის 8 მაისს საპასებო წერილებო უკანაშტა. ვარდა ამისა, 1596 წლის 14 და 25 აგვისტოს ს.ს.მ წერილები გავგზებნა ესპანეთის მეფეს ფილიპე II-ს ს.ს.ს უღმობის დასავლეთი ევროპაში ეკლავ იაკობი მეთაურბოდა. 1597 წლის ივლისში მან რუდოლფ II-ს გადღიყა ს.ს.ს აღუქსანდრე II-ისა და შაჰ-აბასის წერილები, რომლებშიც ოსიო სისხონდუნს რუდოლფ II-ს, განეგრსო ომი ოსმალეთის წინააღმდეგ; სანაველოდ ირანის, ქარაღლისა და კახეთის ჭარები დამისიავლეთიდან შეუგეუნდუნს ოსმალეთს და საერთო ძალეობით შეეკლავდუნს მის განაღვერებას. ესპანეთის მიუეფ ფილიპე II-ს ს.ს.ს სისხონდა შეგანგომიღობას რუდოლფ II-ის წინაშე. რათა იგი არ დაზებებოდა ოსმალებს და განეგრსო ომი მის წინააღმდეგ; ვარდა ამისა, ს.ს.ს სხონდა ფილიპე II-ს. ერბო შაჰ-აბას I-სთვის, კარგი ურთირობისა შექონდა მასთან. 1598 წლის 1 აპრილს კლემენცე VIII-მ იაკობის ხელთ სპანეთი წერილო გამოგზებნა ს.ს.ს, რომელიც არავითარ კონსერვეტიულ დამოღებებს არ შეიყიდავ. რუმის პაში ზოგად დასიონებს აჩლუდა სიმონ I-ს, რომ შეეკლავებოდა დასავლეთი ევროპის სახელმწიფოების მეთაურების შეუკლიანებას ოსმალეთის წინააღმდეგ საბრძოლველად. მიუხედავდ ამისა, 1598ს.ს.მ ვანახლდა ომი ოსმალეთის წინააღმდეგ, 1599 ხანგრძლივი ბრძოლა შემეფა გათავის უღო გორის ციხე, რომელიც ქარაღლი ოსმალთა ერთ-ერთ შთავებ დასავლედნს წარმოადგენდა. სულთანმა ს.ს.ს წინააღმდეგ მრავალრიცხოვანი ჭარნი გაიგზებნა. 1599 ფარეხისთან ს.ს.ს გყვეფ ჩავერდა. 1600 წ. განიქვლი ოს სკამბოლში ჩიყენანს და იეღელეულს (შელოკო-

შე) ციხეში გამოაწყველეს. საქართველოდნ გაემგზებრა ლეევატიო ს.ს.ს შეილიშეილის გულზარან მეთაურბოთ, რათა ქარაღლით მოლაპარაკებო მისი გათავისუფლების თაობაზე. 1603 შაჰ-აბას I-მა ვანახლდა ომი ოსმალეთთან და ასეთი ვითარებაში ს.ს.ს გათავისუფლებო შეუკლველი ვასდა. გულზარან ბევრგამიონ. ს.ს.ს დავალებით, ირანსა და ოსმალეთს შორის ზავის ჩამოკლებსთვის იღწოდა. 1612 მისი შეგანგდომლობით ირანსა და ოსმალეთს შორის ზავი დიდო. მარგამ ამ დროს ს.ს.ს უეფ ცოცხალი ადარი იყო. იგი 1611 იელეულეს ციხეში ვარდაიცვდა. 1614 მისი ნეშტი საქართველოში ჩამოსიქვენს და სვეტიცხოვლის გაბარბო დაკრძალეს.

წერო: ქარაღლი ცხოვრება, ს. ყაჭშიშვილის გამოყ., გ. 2, თბ. 1959; ვ ა ხ უ მ გ ი., აღწერა სამეფოსა საქართველოსა- იქვე, გ. 4, თბ. 1973.

ლიტ: გაბაშვილი ვ., ქარაღლი დამოღობის ისტორიადნ, „მ.ს.ს“, 1954, ნაკვ. 31; სე ა ნ ი მ ე შ., საქართველო-ოსმალეთის ურთირობის ისტორიადნ (XVII-XVIII სს). თბ., 1990; გაბაღვა ი., საქართველო ევროპის არქივებსა და წიგნსიყვეენში (XIII-XVI სს). გ. 1, თბ. 1984.

სიმღვე II, ქართლის ხანი (ქართული წყაროებით – მეუე) 1619-31, ბევრეფ VII-ის (ბავრგანის) ძე, ირანში ვარდლი. შაჰმა დანი. ს.ს.ს ირანის შაჰმა აბას I-ზე დანიშნა ქართლის ხანად მრეველად დაუყენა გიორგი სააკიძე, რომელიც ქვეყნის ფატიგობრივი გამგებელი ვასდა. 1625 წლის მარტში გიორგი სააკიძის მეთაურბოთ ირანის წინააღმდეგ აჯანყების დროს ს.ს.ს ყიზილბაშებთან ერთად თბილისში გაიქვს და აჯანყების ციხეში ჩიყედა. 1625 წლის ივლისში, შარაბდის ბრძოლის შემდეგ, შაჰ-აბას I-მა ს.ს.ს ადადგინა ქართლის ხანად, მარგამ მისი ხელისუფლება მხოლოდ თბილისისა და ქვემო ქართლზე ერეკლულბოდა. ქვეყნის დანარჩუნ საწილს თეიმურაზ I უღობდა. ბაშალეთის ბრძოლის (1626) შემდეგ ხელისუფლებისათვის ბრძოლის დროს თეიმურაზ I შეუეთინხმდა შერაბ არაგვის ერისთავს და 1631 ს.ს.ს შოაკლევინა.

წერო: გორგაძე ი. ი. ვ., საქართველოს ისტორია, ს. კაკაბაძის გამოყ. – „საისტორიო მოამბე“, 1925, გ. 2; ვ ა ხ უ მ გ ი., აღწერა სამეფოსა საქართველოსა-წე: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაჭშიშვილის გამოყ., გ. 4, თბ., 1973.

სიმღვე III, იმერეთის მეუე 1698-1701, აღუქსანდრე IV-ის უკანონო შეილი, იზრლებოდა ქართლის მეუე ერეკლე I-ის კარზე იმერეთის სამეფო განსებუ ქიანტაფე V-ის (შაჰნავაზის) ძე არშოლ II ივად. ეს ოსმალეთის ინტერესებს ეწინააღმდეგებოდა. ამიგიომ ახალციხის ფაშამ არშოლი გააძევა და იმერეთში ს. გააშეფა. 1701 ს. სოლოგოვრმა მოწინააღმდეგეებშია მოუღეს.

წერო: ვ ა ხ უ მ გ ი., აღწერა სამეფოსა საქართველოსა-წე: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაჭშიშვილის გამოყ., გ. 4, თბ., 1973.

სიმღვე IV, იმერეთის მეუე იაბონასა და ჩინეთის შორის 17. IV სომონიკიტი (იაბონა), 1894-95 ააბონა-ჩინეთის ომში ჩინეთის დამარცხების შემდეგ, ხელმეკრულეობით ჩინეთმა აღიარა კორეის დამოუკიდებლობა და დეკლარირბო. ვიდასე იაბონას უკნო. გათვინი. პენსიულედაოს (ვენსე) კუნძულები და ლიბოლუნს სახეივარკუნძული, ვიდასიდა კონსტანტიუპოლი 200 მლნ დანი, ვასნა 7 ჩინური პორტი ვაჭრობისთვის, ორამე ხელო

შეუწყო ჩინეთში უკიდურესი კაპიტალის შეღწევის სელმურსელები უფლებას აძლევდა იაპონელ ქვეშევრდომებს, მოეწყოთ სამრეწველო წარმოება ჩინეთის ყველა პორტში და შეეგნათ ჩინეთში საქონელი მხოლოდ შესაგანი ბავის გადაღის საფუძველზე.

სირმა-ისრაელის შეთანხმება ეროვნული მოძრაობა, რომელიც მიზნად ისახავს ებრაელი ხალხის გაერთიანებას და აღორძინებას მის ისტორიულ სამშობლოში, ერეუ-ისრაელში, აგრეთვე იდეოლოგიური კონსეკუცია, რომელსაც ემყარება ეს მოძრაობა. გერმონი ს. მიშლინაიციბის ფორმირება, „სირმა“, რაც გრადიციულად გამთავრებულად გერუსალიმს და ისრაელის ცენტრის აღსანიშნავად, ს. როგორც პოლიტიკური მოძრაობა აღმოცენდა აქ. ევროპაში ებრაელი გამუდმებული ღენა-შეიწროების პასუხად, 29-31.VIII.1897 ბაშელში (შეიქარია), პირველ სირისეკურ კონგრესზე, რომელიც მოიწვეოდა ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში, თეოლოგიური, სოციალური და პოლიტიკური საფუძვლიანი სირისეკური ორგანიზაცია (სსო). მისი პროგრამა, რომელიც შეიცავდა როგორც იდეოლოგიურ, ისე პოლიტიკურ ელემენტებს. მიზნად ისახავდა ერეუ-ისრაელში ებრაელების დაბრუნებისათვის ყოველმხრივ ხელშეწყობას, ებრაელი ხალხის პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული აღორძინების სერეულიზაციას, ყველას შიერ აღიარებულ, იურიდიულად სერეულიზაციას ებრაელი კერის შექმნას ისტორიულ სამშობლოში, სადაც არ იქნებოდა საშინოოება მათი დევნისა და მათი საშეუდებელი ექსპლუატაცია თავისუფლად, თავიანთი წეს-ჩვეულებების თანახმად ეხსოვრათ. არსებობის 100 წლის მანძილზე სირისეკურის მოძრაობამ მნიშვნელოვან წარმატებებს მიაღწია. თითქმის ორიათასწლიანი შეხვედრის შემდეგ აღდგა ებრაელი სასულიერო ცხოვრება, 1948 წლის 14 მაისს შეიქმნა ისრაელის სახელმწიფო. სირისეკური მოძრაობის საბოლოო მიზანია ებრაელთა ძირითად ნაწილის ისრაელში შეკრება, შავრამ, ამასთან ერთად, ს-ის როლი ამ მიზნის განხორციელებისას გაშუქებით შეიკრება. ასე, მაგ., 1989-92 საბჭოთა ებრაელების რეპარაციის მომხდებელ-გამხორციელებში სირისეკური მოძრაობის იდეოლოგიური მონაწილეობა იყო უმნიშვნელო. სოლი ორგანიზაციული და ფინანსური ძალე შეხვედრულ. ამერიკისა და დას. ევროპის ქვეყნებიდან, სადაც მოქმედებდა მსხვილი სირისეკური ორგანიზაციები, ებრაელთა ემიგრაცია ძალზე შეიქცა. იმ ქვეყნებში კი, სადაც რეპარაციისგან დინება ყველაზე სტაბილურია (მაგ. ყოფილი სსრ კავშირის რესპუბლიკები, ყითალი...), სირისეკური მოძრაობა არ არსებობს, ანდა არ სარეკლამო მნიშვნელოვან გავლენით. ებრაელთა მზარდმა ასიმილაციამ ევროპისა და ამერიკის ქვეყნებში და ისრაელში გაერეულებულმა თვალსაზრისმა იმის თაობაზე, რომ იქ იქმნება საკუთრივ ებრაელების აგან განსხვავებული ახალი ერი, კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა ს-ის. ისრაელის ებრაელობისა და დასაბრუნების ქვეყნების დამაკავშირებელი რეალის მნიშვნელობა. ამჟამად საერთაშორისო ს-ის უმნიშვნელოვანესი ორგანიზაციებია: სსო, რომლის შტაბ-ბინებია ისრაელსა და აშშ-ში, და ევროპული სააგენტი, რომელიც შეიქმნა (1929) პალესტინის ებრაელი კოლონიზაციის ხელმძღვანელობისათვის. ფორმულურად არასინონიმურია, მაგრამ ფაქტობრივად მსო-სთან ყველა სირისეკურ კამპანიაში მკიდრულ თანამშრომლობის მსოფლიოს ებრაელი

კონგრესი, რომელიც წინა პლანზე აყენებს დასაბრუნების ებრაელი თემების ასიმილაციასთან ბრძოლას. ჩინათვის იმორტიციან სირისეკური მოძრაობა აწელებოდა და აწელებს მსლაერ იდეოლოგიურ და პრაქტიკულ წინააღმდეგობას იდეურს და რელიგიურს მიმდინარეობების წარმომადგენლებს, პოლიტიკურს პარტიებს, გერეუ-ისრაელის, საბოლოდობრივად იმპერატორის მიზნად, რომელიც სხვადასხვა მიზეზით უარყოფენს-ს, მის მიმხრებს და ამ მიზნების მისაღწევ მეთოდებს. ანტისირისეკური არის როგორც არაებრაელი, ისე ებრაელი ს-ის თანამშრომლები და შეუკრებელი მტერი იყო კომუნისტური იდეოლოგია. სსრ კავშირში, რომელიც მსლაერ დასინარებას უწყევდა არაბულ სახელმწიფოებს ისრაელთან ხანგრძლივ საჩინდრო-პოლიტიკურ კონფრონტაციამ. ს. გამორჩეულად იყო იყო „პოპისმის“ მისა და ბერეუ-ებრივი საერთაშორისო ეროპული ფორმად. სსრ-ს პერიოდის იარაღად სოციალისტურ თანამშრომლობისათვის ბრძოლაში“. 1975 სსრ კავშირის და „შეხვედრა საჩინდრო“. ებრაელებს და მსლაერს სახელმწიფოების სოციალური გავარსების ცენტრალურმა ასაშუქებამ მთლიან რეზოლუცია, რომლისათვის ს. ხასიათდება რისიშის ერა-ერა ფორმად (რეზოლუცია გაქმნა 1991 წლის დეკემბერში). ამჟამად ანტისირისეკურს ყველაზე მსლაერ კერა ისრაელში საჩინდრო, ირანსა და უკრაინას და არაბულ ქვეყნებში (ეგვიპტის გამოსკებით). 70-იანი წლებიდან სთან დამორჩილები ნულ კერა მნიშვნელოვან როლს ასრელებს ისლამური ფუნდამენტალიზმს. დაბრუნების ასაშუქობის პაღვლების არაბული სასულიერო შექმნის, პალესტინული ლეგალიზაცია პრობლემები და იერუსალიმის საკითხი. მიუხედავად იმისა, რომ არაბული და რაციონალური ქვეყნების მნიშვნელოვანესგულ აპარატული ცდობის თანამშრომლებს განსხვავებს „სირისეკურს“ და „ებრაელის“ ცნებები, პრაქტიკაში აქ გაბატონებული ანტისირისეკურს ალბს ანტისეკურიზმის ფორმებს.

სირმა-ისრაელის შეთანხმება 1974 (გოლანის მალდობებზე ჯარების დაბრუნების თაობაზე), ხელმოწერილ იქნა 31.V. გენევაში სახელმწიფო საშეუდებელი გერეუის (რომელიც მთავრდება ევრეუის საშეუდებელი კონგრესებში ახალი აღმოსავლეთის შესახებ 1972-74) ხელმოწერა. შეუარაღების თანახმად, მსარეგების იტორეს ვალდებულება, დაეცემა ევრეუის შეწყვეტა და თავი შეეკავებინათ ერამანეთის წინააღმდეგ საბრძოლველდობისგან. შეთანხმება ასევე იწვევდა ისრაელის ჯარების გაევენას სირისის იმ ცენტრებიდან, რომლებიც ხელს ივლო 1973 და აგრეთვე ნაწილობრივ იმ ცენტრებიდანაც, რომლებიც დაიკრო 1967 წლის ივნისის ექვსდღიან ომში; საჩინდრო გვეების დაუყოვნებლივ გაეულებს და 2-6 კმ სივანის ლქობრებებზე (ბუფერული) ზონის შექმნას სირისის საშეუდებელი აღმინსტრაციის მმართველობაში, სადაც განდებდებოდა გაეროს მეთოდურიცები. სირისის და ისრაელის ჯარების დაბრუნება მოხდა 6-26.VI.1974. ისრაელის ჯარებმა დაგოეეს სირისის მთელი ის ცენტრები (551 კვ.კმ), რომელიც იხელი ივლას არაბულ-ისრაელის ომის (1973) დროს (551 კვ.კმ) და ცენტრები ფართობით 112 კვ.კმ (გოლანის მალდობების აღმინსტრაციული ცენტრის ქ. კუნიტარის მათობა) იმ 1100 კვ.კმ-დან, რომელიც დაიკრო 1967 წლის ივნისში.

სირია-საფრანგეთის ხელშეკრულება 1936 (მანდაგის გაუქმების თაობაზე): „ხელშეკრულება მეგობრობისა და ადამიანობის შესახებ“. ხელმოწერილ იქნა 9.IX პარიზში. ის ითვალისწინებდა ჰა-წლის ვადისაგან პერიოდში სირიაზე საფრანგეთის მანდაგის გაუქმებას. ხელშეკრულებაში გამოიწვია თურქეთის მკვეთარი პროტესტი (იხ. *თურქეთ-საფრანგეთის კონვენტი 1936-37*). აგრეთვე ქვეყნის ერთიანობისა და დამოუკიდებლობის ცნობა და მისი შევლა *ერთად დგამი*. ხელშეკრულების ძალით, საფრანგეთი ინარჩუნებდა უფლებას 5 წლის მანძილზე ჰყოლოდა თავისი ჯარები სირიის პროვინციებში: ჯებელ-დრეზა და ლაქაიაში, გამოიყენებინა ორი სამხედრო-სამაჟორო ბაზა სირიის გეოგრაფიულ და განუსზრულებელ კონტროლს სირიის ეროვნულ არმიამდე. 27.XII სირიის პარლამენტმა მოახდინა ხელშეკრულების რატიფიკაცია. მაგრამ საფრანგეთის მმართველმა წრეებმა, რომლებმაც მიიჩნიეს, რომ ადამიანობის სირიისადმი შეტანილი იყო, ვაჭიანერეს მისი რატიფიკაცია. ხოლო 1939 წლის იანვარში ე. დალადიერს მთავრობამ ოქიციალურად საერთოდ გააუქმა ის.

სისტონის საზავო ხელშეკრულება 1791. სეპარატული ბაგი აფგანეთისა და თურქეთის შორის, ხელი მოაწერეს 4.VIII სისტონში (ბუღღარჯეთი) რუსეთ-თურქეთის 1787-91 ომის მიზანდარღობის დროს, რომელშიც აფგანთა რუსეთ-აფგანეთის საზოგადოებრივი ხელშეკრულებით (1781) მონაწილეობდა რუსეთის მთავრობე. ხელშეკრულება დაიღო დიდ ბრძანებისა და პრუსიის ჩეწრისა, რუსულბიტ, ერთი მხრივ, დანიერესებულ იყვნენ რუსეთის დასუგებთი, ხოლო მეორე მხრივ, აფგანეთის მონაწილეობით კონტრეფული ეიურე კოლალიანთა საფრანგეთის წინააღმდეგ. ხელშეკრულებით, აფგანთა თურქეთის უბრუნებდა ეყელა დაპერობილ მიწას სინაგერე ბოგინის ვარდა, რომელსაც, როგორც პაირბულობა, დაუბრუნებდა რუსეთ-თურქეთის ჩაების შემდეგ. ერთადროულად მხარეებს შორის დაიღო კონვენცია, რომლის მიხედვით აფგანთის ხელში გადადიოდა იქველი ორსაგა და მდ. უნის მუქი დინებზე მცირე გერეტირია. აფგანთა პარობას დებდა ამ გერეტირიაზე არასოდეს არ აქმენებინა სინაგერეები.

სკლეროსის (Skleros) ბარდა (გ. 991), ბიზანტიის თვალდაწინის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. მცირეზამურე სიონიციული არისტოკრატის წარმომადგენელი, პატრი კოსის. აქტიურად იბრძოდა შაკელისელთა დინასტიის დასამხობად. 976-979 მოაწყო აჯანყება მცირეწლოვანი იმპერატორების წინააღმდეგ. სიონ ბროლიანში გადაშენებულ ორლი შეასრულა იმპერატორის მმართველის დავით III უგრაპალატის ლაშქარმა, რომელსაც *თარხმეკ ერისთავის* სარდლობდა. 987-989 ბარდა ს-მა ხელმძღვანელ მონაღობა სამსუკარგორო გაბრის მიგებდა. ამჟერად დავით უკრამალატმა მხარი აჯანყებულებს დაუჭირა. ბახილი II-მ კიევის დიდი მთავრის ყლადამორ სუაგოხლატის მის დახმარებით შექლო აჯანყების წახშიობა. დამარცხებული ს. იმულებული შეიქნა ბუღს შერეგეზი და იმპერატორისაჟისი პატიება ვისიუა.

ლავ: ბ ა დ რ ი კ ე, საქარაუვლო: ურსიურთაბუბი ბიანტრატას

და დასავლეთ ევროპისათ (X-XIII სს.), თბ. 1984; კოპალიანი ე. საქარაუვლოს და ბიანტის პოლიტიკური ერთეულობა 970-1070 წლებში. თბ. 1969; *История УССР* II, К истории УССР в Варшавском Собрании, „სსუკ მრამბე“, 1957, გ. 67.

სმიტი (Smith) ჯოლგერ ბუელე (1895-1961), ამერიკელი სამხედრო მოღვაწე და დიპლომატი. 1946-მდე ხელმძღვანელად ამშის არმიში. ჰქონდა გენერლის ჩინი. 1946-49 იყო ამშ-ის უღნი სსრკ-ში. 1950-53 ხელმძღვანელობდა ამშ-ის ცენტრალურ სადამხერეო სამმარაველოს. 1953-54 იყო სახელმწიფო მღენის მიადაგლე. 1954 სამსახურიდან გადადგა.

სონარინი (Soares) მაროუ ალბერტე სობრე ლოპეს (დ. 1924), პორტუგალიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1973-დან – პორტუგალიის სოციალისტური პარტიის გენერალური მღენი: პორტუგალიის უნიტარული რეჟიმის დაწინაობის შემდეგ (25 IV.1974). 1974-75 – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1975-76 – სახელმწიფო მინისტრი; 1976-78 და 1983-85 – პორტუგალიის პრემიერ-მინისტრი.

სოვანიგარდი (Sauvagnargues) ეან-ვიქტორ (დ. 1915), ფრანგი დიპლომატი. დიპლომატიკურ სამსახურში იმყოფებოდა 1941-დან. 1943 მიემსრო საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის. 1945-46 – გენერალ დე გოლის კაბინეტის თანამშრომელი. 1946-48 – საფრანგეთის კომისარიატის პოლიტიკური განყოფილების უფროსი გერმანიის საკითხებთან დაკავშირებით. 1949-54 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ცენტრალური ევროპის განყოფილების გამგის მოადგილე; 1955-56 – საგარეო საქმეთა სამინისტროს კაბინეტის თანამშრომელი; 1956 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს დეპარტამენტის ცენტრალური დირექტორი, მაროკოსა და თუნისის საკითხებთან დაკავშირებით; 1956-60 – უთარობათ საფრანგეთის უღნი; 1960-62 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრდელით აფრიკისა და ასლო აღმოსავლეთის დეპარტამენტის დირექტორი; 1962-70 – თუნისში საფრანგეთის უღნი. 1970-74 – უღნი ვერ-ში. აქტიურად მონაწილეობდა ოსამირიე შეთანხმების მიღწევაში დასავლეთ ბერლინის საკითხებთან დაკავშირებით. 1971. 1974-76 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1977-81 – დიდ ბრიტანეთში საფრანგეთის უღნი, ერთდროულად 1977-78 – მთავრობის დიპლომატიკური მრჩეველი.

სოპოლოზო ალექსანდრე ვეგროის იე (გ. 1819), რუსეთის წარმომადგენელი იმერეთში. 1796 სამხედრო სამსახურიდან განთავისუფლდა კაბინეტის ჩინით და იმავე წელს სამსახური დაიწყო საგარეო საქმეთა კოლეგიაში გრაფ ე. ბუზიაროვსკისთან. 1802 წლის მანძილზე გაგზავნეს იმერეთში *სილოზის* ილის კარბეიცი შესვლა და *ლიონისესკე*. რუსეთმა არაოფიციალურად დაეფალა ს-ს იმერეთის „პოლიტიკურ საქმეთა თვალურის დეკრებ“. მას დაეფალებული ჰქონდა აგრეთვე უკუგონერგში ჩაყევანა ვებატანგ და დავით ბაკინიშვილები და ლეოჟალი ქვათავანი. საგარეო საქმეთა კოლეგიაში ჰქონდა საიდუმლო დაეფლება – შეეგყო იმერეთის მთავრობის შიწერ-მოწერა მემობულ ქვეყნებთან რუსეთის შესახებ.

სოლანა (Solana) ხაიკერ (დ. 1942), მრდელითაგლანტიკური

სულემქრულების ორგანიზაციის (NATO) გენერალური მდივანი, ლეკტორი, ფიზიკოსი. გამოქვეყნებული აქვს 30-ზე მეტი სამრეწობო ფიციის დარგში. ეწეოდა ჯედაგოგიურ მოღვაწეობას მადრიდის უნივერსიტეტში. პოლიტიკური კარიერა დაიწყო 1964-დან, როდესაც შევიდა ესპანეთის სოციალისტურ პარტიაში. 1977 იყო ესპანეთის პარლამენტის წევრი; 1982 წლის დეკემბრიდან-1988 წლის ივლისამდე – კულტურის მინისტრი; 1985 წლის ივლისიდან-1988 წლის ივლისამდე – მთავრობის წარმომადგენელი; 1988 წლის ივლისიდან – განათლებისა და მეცნიერების მინისტრი; 1992 წლის ივლისიდან-1995 წლის დეკემბრამდე – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1995-დან – ნატოს გენერალური მდივანი. 1999 წლის მარტიდან – ევროკავშირის საბჭოს თავმჯდომარე. საქართველოში იმყოფებოდა 1997 და 1998 წლებში.

სოლზმბორი (Salisbury) რობერტ ანტონ გლობოკ ვა ს კ ი ნ ს ე ს ი ე (Gascoyne-Cecil) (1830-1903), ინგლისელი დიპლომატი, მარკიზი. 1876 გაიგზავნა კონსტანტინოპოლში თურქეთის რეფორმების დაკავშირებულ კონფერენციაზე. 1878 წლის მარტში ხდება საგარეო საქმეთა მინისტრი, მისი პროტესტის შედეგად გადაიხიზა სასწავლარის საბჭო პარობები რუსეთ-თურქეთს შორის და დაიწყო შუავლიშვილობის კონვენცია, რომელზეც განსაზღვრა ბერლინის კონგრესის გადაწყვეტილებები. 1880 გადადგა და ლორდობის სიკვდილის შემდეგ მ სათავეში ჩაუდგა კონსერვატიულ პარტიას. 1885-92 (ექვსთვიანი შუალედით) იყო პრემიერ-მინისტრი, აწარმოებდა აქტიურ საგარეო პოლიტიკას (დასერობები აფრიკაში) რუსეთთან და საფრანგეთთან დაპირისპირებით იგი ცდილობდა გერმანიასთან და მის მოკავშირეებთან (ავსტრია-უნგრეთი, იტალია) სტაბილური მიმართებას (ამის მაგალითია 1887 ხელშეკრულების შეთანხმება). „პარწიხნავი იმპერიალის“ საუკეთესო რეალური მაგარი იყო, მისი სიარობილი და მოთმინება მოკავშირეების შერწყმის (რაც ცილად ხასიათის იყო) უზრუნველყოფა მისი გეგმების წარმატებას. 1895-1900 იგი მესამედ ხდება პრემიერ-მინისტრი. კოლონიური პოლიტიკის შესახებ და *ჩემბერლენის* წარმატებით ახორციელებდა ს-ის ჩანაფიქრს. 1895 ოსმალეთის იმპერიის გაყოფის გეგმას მოჰყვა შეტევა ბურების რესპუბლიკა გრანსეპატალზე (განსაკუთრებით გაუარესდა ურთიერთობა გერმანიასთან). ს-ის დანია დასერობა მოჰყვა ფაშოლის კონსულიტი, რომელიც ინგლისთან თავის სასარგებლოდ გადაჭრა. 1899 საბოლოოდ განსაზღვრა ინგლის-საფრანგეთის კოლონიური საზღვარი აფრიკაში და ეს ქვეყნები ერთმანეთს დააასლივა. ამ დროისათვის ინგლისი გამოსის იმპერიატის პოლიტიკიდან, ცდილობს აერ რუსეთთან, შემდეგ გერმანიასთან სამოკავშირეო ხელშეკრულების გაფორმებას. ამითობები გერმანიის, საფრანგეთის და აშშ-ის წინაშე გამოიწვია ბურებთან გაჭიანურებულმა მარცხიანობამ ომში. 1902 წლის ივლისში ვერსილინის ჰაისის შემდგომ ს-ს გადადგა პრემიერიდან და ინგლისის მელახი ელს საერთაშორისო პრესტიჟის გადოსწორება ბალკანეთის დაეკისრა.

სოლომონ I (1735-84), იმერეთის მეფე 1752-84, *ალექსანდრე V-ის ძე*. მისი მიზანი იყო ცენტრალური ხელისუფლების განმტკიცება და დასავლეთ საქართველოს გაერთიანება. მეფემ შემოიკრიბა დიდი თავადების მიერ შევიწროებული წერეთლები, წულუკიძეები, ჯაფარიძეები, იაშვილები, ავათშვილები და მათი

ძალებით ანგარიში გაუსწორა რეაქციონერ თავადებს. ენერგიულად იბრძოდა გყვეთა სიყდის წინააღმდეგ და თითქმის ბოლო მოუღო მას. მან 1757 ხრესლის მინდორზე დაამარცხა ოსმალები და ამავე წელს გაფორმა დიპლომატიური და სამხედრო კავშირი ს-ს, *ერეკლე II-ს* და *თეიმურაზ II-ს* შორის. 1759 ს-ის ინიციატივით მოწყვეტლ საუკუფსლო და საერო კრებებზე ოდმის, გურიის, იმერეთის და აფხაზეთის თავადებმა აღიარეს იმერეთის მეფის მორჩილება და გყვეთით ეპარტის აქრსალისის პირობა დადეს. 1768 წლის 23 იანვარს ს-ს-მა საკუთარი რწმუნებით პეტერბურგში ელხად გაგზავნა *მეჩხიმე ქვითელი* (ახამიძე) და მგარეელობა და ოსმალთა წინააღმდეგ დახმარება ითხოვა. 1774 წლის 10 თებერვს ს-ს-მა იმპერატორ *კატერინე II*-ს იმერეთის სამეფოს რუსეთის მფარველობაში მოღება სთხოვა, მაგრამ რუსეთის მთავრობამ ვარათ უპასუხა, რადგან ამ დროს *ქეჩუქ-კიანარკის სამავკო ხელშეკრულება* (1779) უკვე დადებული იყო და რუსეთის მთავრობას ოსმალეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესება არ სურდა. 1778 ს-ს-მა ერეკლესთან დალო სამზღერო-დიპლომატიური კავშირი. *წყარო:* და დ ი ა ნ ა ნ, ქართული ცხოვრება, შ. ბურჯანაძის გამოქ. თბ., 1962-5 უ რ კ ა ნ, Материалы и новыя историческыя свѣдѣния, т. 2, СПб., 1869.

სოლომონ II (1772-1815) იმერეთის მეფე 1789-1810. *სოლომონ I-ის* ძმის არჩილის და ერეკლე II-ის ასულის ყვანეს შვილი. იმრლებოდა ქართლ-იქებითი. იგი ცდილობდა და იბრძოდა დასავლეთ საქართველოს გაერთიანებისათვის რუსეთი აღრეც და შემდეგაც მარჯველ იყენებდა დს. საქართველოს მეფე-მთავართა წინააღმდეგობებს. მას შეეძლო, რაც რუსეთს ქართლ-იქებითი ანექსია მოახლოდა, ს-მ რუსეთთან ურთიერთობაში ყოველივის თანამიმდევრულად მიიწე იყავდა 1783 გრატკატის პრინციპებს მაგრამ *ვრჯილო:* და *დალანის* მფარველობაში აყვანის შემდეგ (1803) ცხად შეიქნა, რომ რუსეთის მთავრობა ს-ის და იმერეთის დამოკუფლებლობას ვერ შეურეცვლებდა. ასეთ ვითარებაში მან მომგებობა დიპლომატიური სელებით შესულ უშუალო ურთიერთობის დამყარება რუსეთის იმპერატორთან. გაგზავნა რუსეთში თავისი წარმომადგენელი, სწიქური დიპლომატი *ლიონიძე*. ეკიუქ-კანელიერი ს-ს ლიონიძე პეტერბურგში იმერეთის მეფის განსაკუთრებული რწმუნებით ჩავიდა. იმერეთის მეფე მოითხოვდა, რომ რუსეთის იმერეთი უშუალოდ მიეღო მფარველობაში, ამით სოლომონი ცდილობდა, მისი სახეფის ხელკუფლებლობის გარანტია მიეღო; სოლომონი უარყოფდა კავასიისა და საქართველოს მთავარმმარაუბლის შემეფობის რუსეთთან ურთიერთობაში. ლიონიძის ელჩობამ რუსეთში მწარედ დაარწმუნა იმერეთის სამეფო კარი, რუსეთს 1783 გრატკატის ენით საუბარო უკვე აღარ აწყობდა. ამის შემდეგ 1804 წლის 25 აპრილს რუსეთმა იმერეთის მეფე ძალდატანებით აყვანა „მფარველობაში“, რომლის მიზეღლით ს-მ *ს. ციციანოვის* სუბის აღმწარველებლად და რუსეთის პოლიტიკის მსახურად გამოიწვია. ს-მ იმერეთი ვერ დაიკვა რუ-

სყოსის მომხრეები შემოკლებულნი. მან წერილიც კი გაეკრძა-
ნა ეფროსის „სესიურსალურ არბიტრს“ ნაპოლეონ / ბონა-
პარტეს. რომელიც ბრალს სდებდა „მოსკოვის იმპერატორს“
თავისი ქვეყნის უსამართლო დაპყრობაში. 1810 იმერეთის
მეფე დამარცხდა რუსეთთან ბრძოლაში და ოსმალეთში გა-
დევნიდა. სიღვი 1815 დახსრდა თავისი სიყოფილე.

წერა და და ა ა ნ ი ნ. ქართველი ენობებრა. შ. ბურჯანიას
განმყო. თბ. 1962. ქრანკები და სხვა მასალა საქართველოს ისტორი-
ისა და მწერლობისა. გ. კ. ვირბანისა და მ. ხინიასის რედ. თბ.
1967.

ლაგ. ბ რ ე კ ს ი მ ე დ ი ნ ს საქართველოს ისტორიის საკითხე-
ბი. წგ. 2. თბ. 1965. საქართველოს ისტორიის წარუყუყუი. გ. 4. თბ. 1973.
ხ ა ხ ა ნ დ ე ი დ ა. მიქეილ მსერეთის სოლომონ II. გვ. 1910.

სტრიქონი (გ. 1829). გურიის სამთავროს ლელოვანი და გამცებელი
1828-28. მისმა გურიის მთელი, გიორგი წყუდკის ასული.
მისია გურიის გარდაცვალების შემდეგ (1826) რუსეთის
ხელისუფლებამ დაამტკიცა გურიის სამთავროს სამხარეთელო
საბჭოს თავმჯდომარე რუსეთის მთავრობამ მეგად შემტე-
და სოფიო გურიის პოლიტიკური უფლებები და ამით აგრანო-
ბინა რომ მისი ხელისუფლება მთელ უნდა გაეჭმებლეყო. თან-
აქ რუსეთს სს. პროსისალურ ორიენტიკაციას აბრალუბდა. 1828
წლის იტკომბერში რუსთა ჯარები გურიამი შევიდნენ. ს. თავი-
სი მხლებლებითი ოსმალეთში გადაიხევენ. ვარდაციკელად იქე-

სტრიქონის გსტრიქონი სინამა. პირველად სოციალისტური
განეთმარების გზა აირჩია რუსეთში. 1917 წლის ოქტომბრის
ბოლშევიკური გადატრიალების შემდეგ, 1922 შეიქმნა საბჭო-
თა კავშირი. 1921 სოციალისტური ბანაკს შეუერთდა მონღო-
ლეთი. სოციალისტური სისგემს განსაკუთრებით გაიჭარდა
მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ. 1944-1949 პერიოდში სსრკ-
ის უმ ეალე ზემოქმედებით და გათელეთი წარმოიქმნა სოციალ-
ისტიკურ სახელმწიფოთა ერთობის სისგემს, რომელიც მოკავ-
შირის და ბუკურის რაიონს არულებდა სსრკ-ითვის (აღმოსაბე-
ლეთი ევროპისზე ალბანეთი, ბულგარეთი, რუმინეთი, უნგრეთი,
გერმანიის დასოქრბრაველი რესპუბლიკა, პოლონეთი, ჩეხო-
სლოვაკია, ივგოსლავია; ამასში: მონეთის სახალხო რესპუბლი-
კა და კორეის სახალხო დასოქრბრაველი რესპუბლიკა). იკრდი-
თელად სოციალისტური სისგემს გაფორმდა გოგორევი ერთობის
სამხელური ბლეი (აღმოსაბელეთი ევროპის ქვეყნებში შექმნის
ნაკრისთან დაპირისპირებელი ეარშაების ხელშეკრულების
ორგანიზაციით 1955) და ეკოსომიკური ურთიერთდახმარების
საბჭო (შეიქმნა 1949). სოციალისტურ სისგემის 1959-დან
შეუქმნადა კება. 1975-დან კი ლათია, ესტონეთი, ლიგონი იყო
მქელლახა მხოლოდ სოციალისტური სისგემს გაფრელებელი-
ყო სხვა ქვეყნებზე: ავღანეთი, ვიეტნამი, ჩოკარაგუა, რიგი
არაბული ქვეყნები... ამ სისგემის დამლა დაიწყო 80-იან წლებში.
მისი სიმოლოღური განთმარება იყო ბერლინის კედლის
ანგრევა 1990. „პერესტროიკა“ საბჭოთა კავშირში და „ხავერ-
დოვანი რეფორმები“ აღმოსაბელეთი ევროპის ქვეყნებში სო-
ციალისტური რეჟიმის ლიბერალიზაციის ფინალი აღმოსმდა. დამო-
და რეფორმე ეკონომიკური, ისე სამხედრო კავშირი, კომუნის-

ტური რეჟიმები ამჟამად შემორჩენილია ალბანეთისა და კუბა-
ში, ჩინეთსა და ბიგოთა იდეოლოგიური საფარველი. სოლი
ეკონომიკურად მოწინავე კაპიტალისტური ქვეყნების რიგში
ჩაღდა.

სტრიქონისტური პარტოზიპარტი ინტეგრაციის ერთობლივი კერძი შე-
ქმნადა ეკოსომიკური ურთიერთდახმარების საბჭოს (ეკს)
ეთლია 70-იან წლებში. ეკს-ს XXIII საუციალურ სესიაზე (1969
წლის აპრილი) შექმნადა ეკოსომიკური ინტეგრაციის ერთ-
ობლივი კერძი, რომელიც გაღრმავდა 1971 წლის ივლისში
ეკს-ს XXV სესიაზე მოღველი „ეკს წერილ-ქვეყნების თანამ-
შრომლობის შემტგომი გაღრმავებისა“ და „სარეფორმის,
აგრეთვე განეთმარების კომპლექსური პროგრამის“. რომლის
განხორციელებდა გათვალისწინებული იყო 15-20 წლის განმ-
ლობაში. აღნიშნული პროგრამის თვალისწინება შეუქმნობის
მალაღუყუქტური სტრუქტურის ჩამოყალიბებას, მომხე სოციალ-
ისტური ქვეყნების ეკოსომიკური განეთმარების ღირის თანდა-
თმობით დაახლოებასა და გათანაბრებას. მჭდრო კავშირის
დასყარების ეკონომიკის ძირითად დარგებში. ეკს-ს XXVI სესი-
აზე (1975) პირველად დაქუშადა ამ ორგანიზაციის წერილ-ქვეყ-
ნების მრავალმხრივი ინტეგრაციული ღონისძიებების
შესახსმებელი გეგმა, რომელიც 1976-80 თვალისწინებდა 28
მსოფლიო სამრეწველო კომპლექსის ერთობლივ მშენებლობას.
მსათი საერთო ხარჯთაღრიცხვა დაახლოებით 9 მილიარდ მან-
ეთის შეადგენდა. ს.მ.მ-ის განეთმარების უმნიშვნელოფრესი ნაწი-
ლის წარმოადგენდა ეკს-ს ქვეყნების სამეცნიერო-ტექნიკური
ინტეგრაცია. სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობის შემ-
ტლევი ფორმა იყო საერთაშორისო სამეცნიერო-ტექნიკური
ცენტრების შექმნა მიქმნებული და ტექნიკური საერთო ბრძო-
ლებების ერთობლივად გაღრმავების მიზნით (მაგ., ბრთვი-
ელ გამოკვლევის ინ-გო, 1956). ეკს-ს XXXII სესიაზე (1978) მოწ-
ონებულ იქნა თანამშრომლობის სამი გრძელვადიანი პროგრამა
(ენერგეტიკის, სათმობისა და ნედლეულის; მანქანათმშენე-
ბლობისა და სოფლის მეურნეობის და კვების მრეწველობისა).
ს.მ.მ-ს საერთოში რომელი შეასრულა სოციალისტური სახელმწი-
ფობის დაახლოებაში.

სტრიქონი ალი (1896-1958), ირანელი დიპლომატი და სახელმწი-
ფო მოღვაწე. 1919-დან მბიოებოდა დიპლომატიკურ სამსახურში,
1929-1931 იყო ირანის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მე-2
პოლიტიკური ლეპარტამენტის უფროსი; 1934-37 - ირანის სა-
გარეო საქმეთა მინისტროს მოადგილე, 1936-38 - ირანის ვლწი
დიდი ბრიტანეთში, 1938-39 და 1941-42 - ირანის საგარეო საქმე-
თა მინისტრი, 1939-40 - ირანის ვლწი ავღანეთში, 1943-44 -
ირანის პრემიერ-მინისტრი, ხელა შეუწყო ინგლის-საბჭოთა
კავშირ-ირანის ხელშეკრულების დასაბუთს 1942, აპაპრინაბას
დასლომატიკური ურთიერთობის გაწვევებს (1942 წლის იანვარი)
და ირანის ჩამბას ეკრმანისთან ომში (1943 წლის 9 სექტემ-
ბერი). 1948-50 - იყო ირანის ვლწი საფრანგეთში. 1950-52, 1954-
58 - დიდ ბრიტანეთში.

საბბბი პილ ანრი (1899-1972), ბელგიის სახელმწიფო მოღვაწე
და დიპლომატი. 1936-37 იყო ბელგიის საგარეო საქმეთა მინ-
ისტრი, 1938-39 - პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინ-

ისერი, ხოლო 1939 წლის ივნისიდან – ევლემ საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1935-39 ს. გამაილიოდა კოლექტიური უსაფრთხოების იდეის წინააღმდეგ და მხარს დაუჭირა ინგლისისა და საფრანგეთის მიუხედავად გაერთიანების პოლიტიკულ გერმანიასთან. 1940 წლის მარტში, ბელგიის გერმანიის ჯარების შეჭრის შემდეგ, ს. ბელგიის მთავრობის შემადგენლობასთან ერთად საფრანგეთში გაემგზავრა, ხოლო 1940 წლის ოქტომბერში – ლონდონში გადაინაცვლა, სადაც ომის ბოლომდე დაბო. არსებულ იქნა გაერთიანებული სამეფოს პრემიერი სტეინის თავმჯდომარედ. 1947-49 პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინისტრია. ომის შემდეგმ წლებში იგი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა დასავლეთ ევროპული ქვეყნების ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტეგრაციის ღონისძიებებში, აგრეთვე სრლ. აგლანტიის სამხედრო კავშირის შექმნაში. 1954-57 ეკავა რა საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი, იყო ევროპულ ეკონომიკური გაერთიანების (საერთო ბაზარი) და „ევრაგომის“ შექმნის ურთ-ურთი ინიციატორი. 1956 სამხარებო მდიუეგეთის შემადგენლობაში შევიდა სსრკ-ს. 1957-61 საგომ გენერალური მდიუენია. 1961 წლის აპრილიდან – ბელგიის პრემიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინისტრი. ამ პერიოდში ს. შექმნა რა ანგარიში მსოფლიოში შექმნილი რეაღერ მდგომარეობასა და ბელგიის საზოგადოებრიობის განწმობილებას, გამილიოდა მსოფლიოში თანამშრომრების პოლიტიკის მხარდაჭერად, ადამიანთა უფლებების დაცვის ღონისძიების მხარდაჭერად, საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი ეკავა 1966-მდე, რის შემდეგვე იამომორდა აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებას და ამერიკულ კომპანია „ინტერნეშნლ გულერაუ ულ ტელუფონ“-ის ურთ-ურთი აღმინსტრატორი გახდა.

სპარსეთის ყარის არაბული სახელმწიფოების თანამშრომლობის საბჭო. საბჭოს შემადგენლობაშია სავლის არაბეთი, ქუეყეთი, არაბთა გაერთიანებული საამიოები (აგს), ომანი, კატარი და ბაჰრეინი, შეიქმნა 1981. მისი წესდება ხელმოწერილ იქნა საბჭოს წევრი სახელმწიფოების პირველ სათხარმე, რომელიც ჩატარდა ბუეადბიში (აგს) 25-26. X. 1981. საბჭოს ოფიციალური მიზანია ყველ საუკუნოში მის წევრებს შორის თანამშრომლობის, შვიდრი ინტეგრაციისა და კოორდინაციის განმორციელება. სულ ყურთ დიდ ყურადღება ეთმობა სამხედრო სფეროში და უნიშროების სამსახურის მუშაობაში კოორდინაციის და კავთების, საბჭოს მთავარი ორგანობებია: უმდადესი საბჭო სახელმწიფოების მეთაურთა ღონეზე, მინსტრთა საბჭო (რომილაც) ატარებს სხდომებს ყოველ სამ თვეში ერთხელ), ეკონომიკური სამდიესო (გვერდობაში მდიუენს ირმიევენ სამ წესწინაღმი ერთხელ) და აგრეთვე კომისია სალდეო საკითხების მთავარებულად. საბჭოს მგაბ-ბინა ურ-როაღია (სავლის არაბეთი).

საშუმრი (მ ი ლ ე ს ე უ) ნიკოლოზ ვაბრიოლის მე (1635-1708), მეცნიერი და დიპლომატი. 1653-დან იმყოფებოდა მოლდავეთისა და ვლადიკის სამთავროების სამსახურში. 1660-64 – კონსტანტინოპოლში ვლადიკის სამთავროს პოლიტიკური წარმომადგენელი. 1671 იერუსალიმის პაგროარქის რეკომენდაციით მიღებულ იქნა რუსეთის სამსახურში და მთლიან მთავრსენლის ადგილი *საელმო პრეპობში*. 1675 გაიგზავნა ჩინეთში დიპლომატიკური მისიონი. 1679, ევლემ ჩიპრიცის საარეგმენლის

თანამლებობაზე, მონაწილეობდა საზღვარგარეთის საელჩოებთან მოლაპარაკებებში. 1694 დაინიშნა რუს პრეზობლიგოში რემდიენგად, მაგრამ პოლიტიკური სიტუაციის შეუვლასთან დაკემირებით არ გაემგზავრა ვარშავაში. 1695 მონაწილეობდა აზოვის დამპყრობის მთარგმნელად და *პეტერ I-ის* მრეკმელად აღმოსავლეთის საკითხებზე. ბევრი გააკეთა ღრისის თავდასა კემირების გასამყარებლად რუსეთთან იყო მრავალი ისტორიული ასმულების ავტორი. მასი ჩინაწერები წარსიოდ გენენ დიდ ღირებულებას ისტორიულ მყიერთებაში.

საშუმრის ელჩობა რომში 1675-76. გაგზავნა რუსეთის მთავრობამ იმ პირობების მოსაგვარებლად, რომლებიც ამერიკის სივრთში მსოფრთხი რუსეთის წინააღმდეგ ცენტრის ქარების აგრესიული მოქმედებებით იყო განიწყველლ. ასევე რუსეთსა და მანჯურიელთა ჩინეთს შორის დიპლომატიკურ და სავაჭრო ურთიერთობას დამყარების მიშნით. ელჩობის მეთაურობდა *საელმო პრეპობის* თარგმანი ს.გ. სატარო (მოლქე ე.), რომელიც იყო ელჩის რანგი მილიო. 1676 წლის 15 (25). V-დან 1 (11). IX-მდე სატარო მოლაპარაკებებს აწარმოებდა ჟეინში ციქების მთავრობის წარმომადგენლებთან და იმპერატორ სოკან ესანად (კონსტ). მოლაპარაკებებს არ მიაყლიოა რაიმე შეთანხმების ხელმოწერა, თუმცა მან ხელი შექწყო მხარეთა მომყოფების გარყევის და ომშირე დამტყვევების დიპლომატიკურ და სავაჭრო ურთიერთობა დამყარებაში. ციქობის ციქების ჩინეთის სხეფარის ელჩობის შესახებ თავმთირელთა მის წყებრში: „მოგზაურობა ციმბირის გაელთი“, „ჩინეთი წიენი“ და სხვა.

საპატივმოწიანი ორგანიზაციები, სავრთაშორისო სასოიკობათმორის უნივერსალური ხასთათის ორგანიზაცია, რომელიც იქმნება ეკონომიკურ, სოცილურ, კულტურის, განათლების, ჯანდაცვის და სხვა სფეროების სავრთაშორისო თანამშრომლობის განთავრების მიშნით. ყოველი ასეთი ორგანიზაცია, რომელიც ვაერის სსრკში იწილება, „საკეილიებულ დაწესებულებად“. დაკემირებულია შეთანხმებით ვაერის ეკონომიკური და სოცილური საბჭოსად. ვაერის *წესლების* 57-ე მუხლში ჩამოთვლილია ასეთი ორგანიზაციების აღმასთანებული თვისებები: 1. ორგანიზაციის შექმნის მქსაზე შეთანხმების სამთავრობათმორისო ხასთათი; 2. სავრთაშორისო პასუხისმგებლობა მთავრ დაწესებულ აქტის ფარგლებში; 3. თანამშრომლობა საკეილურ სფეროებში; 4. ვაერისთან კავშირი. ვაერო უვლემამოსილად წარუდგინოს საკეილიებულ ორგანიზაციებს რეკომენდაციები მათი პოლიტიკის ერთიერთი შეთანხმების მიშნით, განიილოს მათი ბუეეგები, აწარმოოს სწოისა და ვაერის საქმანი კოორდინაცია კონსულაციებთან და რეკომენდაციების სამუვლებით, განახლის მათი რეკულარული მოხსენებები და ა.შ. ყველდა ასეთი ორგანიზაცია, როგორც სახელმწიფოთაშორისო ვაერთიანება, წესდება, ა.ი. სხვა დამუშავებულ აქტის განმარტრულ უვლემამოსილეთა ფარგლებში ვაერისათვის გათვალისწინებული პრეიული გეგმითა და იმნიცეგებით სარგებლობს. წესდება (ან სხვა დამუშავებული აქტი) განსაზღვრავს ორგანიზაციულ სტრუქტურას და ორგანიზების უვლებამოსილებას. შ.გ. ვაერის ვა-

ნათლების, შეენიერებისა და კულტურის ორგანიზაციამი ფუნქციონირებს გენერალური კონფერენცია, აღმასრულებელი საბჭო და სამდინო გენერალური დირექტორის მეთაურობით; საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის ფარგლებში – ასამბლეა. საბჭო, კომიტეტები და სამდინო გენერალური მდივნის მეთაურობით. არსებობს 16 ორგანიზაცია, რომელთაც გაეროს საუნივერსიტეტო დაწესებულების სტატუსი აქვს. ესენია: შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია, ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია, განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია, საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაცია, რეკონსტრუქციისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი და ა.შ.

სამსიალური ლათინურამერიკული სამორალური კომისია (Comisión Especial de Coordinación Latinoamericana – CECLA). დაარსდა 1963 გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების I კონფერენციისთვის რეგარდის ქვეყნების მომზადების მიზნით. კომისიის შექმნისას ლათინურამერიკული ქვეყნები – ამერიკულ სახელმწიფოთა ორგანიზაციის შონა წილენი, რომლებიც შედიოდნენ ამერიკათაშორისო ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოში. გახდნენ ამ ორგანიზაციის წევრები ვადამწყვეტი ხნით, ხოლო ამჟამად მიიღო დამკვიდრების სტატუსი. კომისიამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების I და II კონფერენციებზე ლათინური ამერიკის ქვეყნების პოზიციის კომარდინაციაში. კომისია მოათხოვდა განვითარებულ ქვეყნების ბაზრებში თავისუფლად შესვლის უფლებას. მთლიანობაში კომისიამ ხელი შეუწყო ლათინური ამერიკის ქვეყნების მჭიდრო თანამშრომლობას ეკონომიკური პოლიტიკის საკითხში. 1973 შემდეგ კომისიის სესიები არ ჩატარებულა. 1975 ლათინურამერიკული ეკონომიკური სისტემის შექმნის შემდეგ კომისიის ფუნქციები გადაეცა მას.

სამსიალური მისია (ლათ. ad hoc – საუნივერსიტეტო, მხოლოდ ამ შემთხვევისათვის). საგარეო ურთიერთობათა დროებითი საზღვარგარეთი მდებარე ორგანიზაცია, რომელსაც ეწოდება დროებითი დიპლომატიური მისია. ს.შ.-ის სამართლებრივი რეგულირების მიზნით, 1969 ვენაში მიხედვით იქნა დაარსებული ს.შ.-ის შესახებ კონვენცია ძალაში შევიდა 1985 წლის 21.VI. კონვენციის I მუხლის თანახმად, ს.შ. ატარებს წარმომადგენლობით და დროებით ხასიათს და იგზავნება ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოში ამ უკანასკნელის თანხმობით საკითხთა გარკვეული წრის განხილვის ან კონკრეტული ამოცანის შესრულების მიზნით. ს.შ.-ის ფუნქციები განისაზღვრება წარმგზავნი და მძღლები სახელმწიფოს შეთანხმების საფუძველზე და დიპლომატიურ წარმომადგენლობათა ფუნქციებთან შედარებით. გაკილებით შემუდვდება. ს.შ.-ის სამართლებრივი მდგომარეობა ახლოსაა დიპლომატიურ წარმომადგენლობის სამართლებრივ მდგომარეობასთან. თუქაც შეიძლება იგი მოქმედებდეს ისეთ სახელმწიფოსა შორისაც, რომელიც არაა ჯერ არა აქვით, ან დაწყებული აქვით დიპლომატიური ურთიერთობები. ს.შ.-ის ხელმძღვანელი შეიძლება იყოს პოლიტიკური მოღვაწე (სახელმწიფოს მეთაურა, მთავრობის მეთაური, მინ-

ისტრი, პარლამენტის დეპუტატი) ან სხვა უფლებამოსილი პირი, აგრეთვე სახელმწიფოს დიპლომატიური წარმომადგენელი.

სამსიალური საზღვაო ორგანიზაცია, ლა მუსის სიერე, სადაც სანაპირო სახელმწიფოში შეიძლება დაადგინოს განსაკუთრებული რეჟიმი. მომდინარე მონაში (ზონა, რომელიც აკრავს გერეგორიული წყლების გარე საზღვარს) სანაპირო სახელმწიფოს შესვლა განაბორცილოს აუცილებელი კონტროლი თავისი გერეგორიის ან გერეგორიული წყლების ფარგლებში საბაჟო, ფისკალური, მიგრაციული ან სანიტარული წესების და კანონების დარღვევის აღკვეთის, ასევე ასეთი დარღვევებისათვის დასჯის მიზნით. ამომავალი მონის რეჟიმი ძირითადი თავისებურება, განსხვავებით გერეგორიული წყლებისაგან, ის არის, რომ მათზე არ ვრცელდება სანაპირო სახელმწიფოს სუვერენიტეტი. ვენეციის კონვენცია გერეგორიული ზღვისა და მომდინარე მონის შესახებ 1958 (იხ. ვენეციის კონვენციები საზღვაო სამართლის შესახებ 1958) ითვალისწინებს, რომ მომდინარე მონა არ შეიძლება გაიჭიბოს 12 საზღვაო მილის ფარგლებს გარეთ სავაჭრო სანაპირს, სადაცაც იბრუნება გერეგორიული წყლების საწყისი, თუმცა გაეროს ლათინურამერიკული კონვენციამ 1982 დაადგინა, რომ მომდინარე მონა არ შეიძლება იყოს 24 საზღვაო მილზე მეტი, რომლის გამოთვლა შიდა წყლების საზღვრთან იწყება. ს.შ.-ის განკუთვნილება ასევე უმნიშვნელო მონები, რომლებიც იქნება კონტინენტური შეფენის დახვეწისა და დამუშავებისათვის ადგილი ხელიერნი დანადგარებისა და ნაგებობების ირგვლივ (იხ. მონა უმნიშვნელო).

სამსიალური ორგანიზაცია 1920. ანტიკის სახელმწიფოთა უმაღლესი საბჭოს სხდომა 1920 წლის 5-16 ივლისს ქ. სამი (ბელჯია). ჩატარდა სან-რემოს კონფერენციის 1920 გადაწყვეტილებით. მონაწილეობდნენ კიდ ბრიტანეთი, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია, პორტუგალია, ბელჯია; ესწრებოდნენ აგრეთვე გერმანია და პოლონეთი – იმ საკითხების განხილვის დროს, რომლებიც უშუალოდ მათ ეხებოდა. ამ კონფერენციამ მსოფლიო ომის შემდეგ ერთგვარად შეხედნენ ერთმანეთს ანტიანგისა და გერმანიის წარმომადგენლები. სხდომაზე განისილეს გერმანიის მიერ ევროპის სამეო ხელშეკრულების 1919 სამსჯერო მუხლების შესრულების საკითხი. როგორც გაირკვა, გერმანიის ჯერ კიდევ შემოსახული ჰყავდა 200 ათასობა არმია, ე.ი. არაა ჯერ მყერი იმაზე, რაც დამეებული იყო ევროპის მოლაპარაკების მისხელები. ამასთან, ფლობდა ნებადართულზე გაკილებითი მეტ სამხედრო ტექნიკას. გერმანიის მთავრობა მომობდა, რომ სახელმწიფოში იყო „რეკონსტრუქციის საერთოზე“, ამიგომ მოკავშირეებისაგან მისი განთარალების გადავადებას ითხოვდა. მხარეებმა ნაწილობრივ დაკმაყოფილეს ეს თხოვნა და დაადგინეს, რომ არმია უნდა შემკირებულიყო 150 ათას კაცამდე 1920 წლის 10 ოქტომბრისათვის და 100 ათასამდე – 1921 წლის იანვრისათვის. კონფერენციამ განისილეს აგრეთვე გერმანიის მიერ სამხედროი ვალდებულებების შესრულებლობის საკითხი. საზღვარეო სანქციის შედეგად გერმანიამ განასახლა მმართველობა რეკონსტრუქციის ანგარიშში ყოფილიერად 2 მლნ ჰექტანსპირი გადახახლა. მოკავშირეებმა კი, თავის მხრივ, გერმანიის სურსათის შესახებ კრდგების მიცემა აღუთქვეს. საფრანგეთსა და ინგლისს შორის არსებული მწვავე დაპირისპირების პირობებში, ს.შ.-მ არ იქნა

დადგენილი გერმანიის რეპარაციების საერთო თანხა, განისაზღვრა მხოლოდ ეკოტა ყოველი ქვეყნისათვის, რომლებსაც მისი მიღების უფლება ჰქონდა. კონვენციებზე მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, დახმარებოდნენ პოლონეთს საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ ომში. ამ მიზნით პოლონეთში გაიგზავნა ინგლის-საყრანგეთის მისია.

სტატ069 (ჯ უ დ მ ე ი ლ ი) იოსებ ბესარიონის ძე (1879-1953), კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს გამოჩენილი მოღვაწე. 1917-22 – ეროვნებათა საქმეების სახალხო კომისარი, ერთდროულად 1919-22 – სახელმწიფო კონტროლის სახალხო კომისარი, 1922-დან – საქ.კ(ბ) ც.კ-ის გენერალური მდიანი; 1941 – სსრკ-ის სახალხო კომისაროს საბჭოს თავმჯდომარე (1946-დან მინისტრთა საბჭო); 1941 წლის 30.VI-დან 1945 წლის 4.IX – თავდაცვის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე; 1941-47 – სსრკ-ის თავდაცვის სახალხო კომისარი; 1941 წლის 8.VIII-დან – სსრკ-ის შეიარაღებული ძალების უმაღლესი მთავრის რედაქტორი. აქტიურად იბრძოდა საბჭოთა სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის პოპილარის განმტკიცებისათვის. სსრკ-ის დიდი სამშაულო ომის დროს იყო *ანტიმეტღერული კოლაქიის* მუქმზის ერთ-ერთი მთავარი ორგანიზატორი, აქტიური ურთიერთობა ჰქონდა მოკავშირე სახელმწიფოების სახელმწიფო მოღვაწეებთან და მეთაურებთან, პირადად წარმოადგენდა მათთან მოლაპარაკებებს უაზინტური გერმანიისა და მოლიტარისტული ოპონირის დამარცხების ორგანიზაციის, ევროპის ომის შემდგომი მოწყობის საკითხებზე. როგორც საბჭოთა სამსაიერო მოღვაწეების მეთაური, მონაწილეობდა *თიერების (1943), ყირმის (იაპონიის) (1945) და ბერლინის (პოტსდამის) (1945)*, სამი სახელმწიფოს – სსრკ-ის, აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის ხელმძღვანელთა კონვენციების მუშაობაში.

სტატმტლიმისი ალექსანდრ სტოიბენოვი (1879-1923), ბულგარეთის პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე. გლახთა პარტიის – ბულგარეთის მიწათმოქმედთა სახალხო კავშირის (ბმსკ) – ლიდერი. 1902 დააარსა გაზეთი „შემილედელსკო მზაჟი“ – პარტიის ორგანო, 1904-დან – მისი პასუხისმგებელი რედაქტორი, ბმსკ-ის მმართველობის წევრი. 1915 დააპატიმრეს და მუსავაჟეს საშველიო კავშირება, რადგან გამოდიოდა მეფე ფერდინანდის პოლიტიკის წინააღმდეგ, რომელმაც ბულგარეთი პირველ მსოფლიო ომში წააბა. 1918 განათავისუფლეს საპარტიო მიზნებიდან, მონაწილეობა მიიღო ვლადის აჯანყებაში. 1919 წლის ოქტომბერში სათავეში ჩაუდგა კოალიციურ, ხოლო 1920 წლის მაისიდან 1923 წლის ივნისამდე ერთპარტიულ მთავრობას. ბულგარეთის მხრიდან ხელი მოაწერა *სენის საზავო ხელშეკრულებას 1919*. 1923 უაზინტური გადატრიალების შედეგად მისი მთავრობა დაამსხეს. დაიღუპა ახალი მთავრობის ძალეუბანი შეტეგების დროს.

სტატმმნაბი, **სტანდენი** (Standen) პაიონის (დ. 1913), აესტრიული დიპლომატი. დიპლომატიური სამსახურში იმყოფებოდა 1947-დან. მუშაობდა საგარეო საქმეთა სამინისტროს დეპარტამენტში, აესტრიის წარმომადგენლობაში ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციაში (1948-55). 1958-62 – წარგზავნილი, ხოლო შემდეგ აესტრიის ელჩი არაბთა გაერთიანებულ რესპუბლიკაში; 1962-66 – აესტრიის საგარეო

საქმეთა სამინისტროს განყოფილების გამაგე, 1966-68 – ესპანეთში აესტრიის ელჩი, 1968-74 – ელჩი არაბთა გაერთიანებულ რესპუბლიკაში (1971 – ევტიპის არაბთა რესპუბლიკა) და შეთავსებითა სომალისა და სუდანიში, 1974-79 – სსრკ-ში. 1978-დან გადასტავრა.

სტატმმსმი ფელიქს იოსების ძე (დ. 1937), რუსი დიპლომატი, რუსეთის ფედერაციის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში. სწავლობდა მოსკოვის სახელმწიფო საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტიტუტში და დიპლომატიის აკადემიაში. 1966-დან დიპლომატიურ სამსახურშია. მუშაობდა იტალიაში და ბელგიაში რუსეთის საელჩოებში. ფლობს იტალიურ, ესპანურ, ინგლისურ, ფრანგულ და გერმანულ ენებს. 1976-81 იყო სსრკ-ის დელეგაციის მრჩეველი (ყვანტრალი ვეროპაში შეიარაღებული ძალებისა და შეიარაღების შექსირების ენის მოლაპარაკებებზე; 1981-83 – სსრკ-ის დელეგაციის მრჩეველი საბჭოთა კავშირ-ამერიკის მოლაპარაკებებზე ევტიპაში საბჭოთა სიმორის რაყების თაობაზე; 1989-90 – სსრკ-ის დელეგაციის ხელმძღვანელი გაეროს კომისიის 45-ე და 46-ე სესიებზე ადამიანის უფლებების თაობაზე; 1992-96 – რუსეთის ფედერაციის საელჩოს მრჩეველი-წარგზავნილი იტალიაში; 1996-დან – რუსეთის ფედერაციის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში.

სტატმსი (ლათ. status – მდგომარეობა), საერთაშორისო სამართლის სუბიექტთა სამართლებრივი მდგომარეობა, რომელიც დადგენილია საერთაშორისო სამართლის ნორმებით. ხშირად ეს ტერმინი გამოიყენება რომელიმე ტერიტორიის, ტერიტორიული სივრცის ან ფიზიკური პირის სამართლებრივი მდგომარეობის ან რეჟიმის გამოსახატავად (მაგ., ნეიტრალური სახელმწიფო, ნეიტრალური ტერიტორია, სამხედრო გყვეები, დავითილუბი და ა.შ.).

სტატმს-მწი (ლათ. status quo). ტერმინი საერთაშორისო სამართალში, რომელიც გამოიყენება განსაზღვრული დროისათვის არსებულ, ფაქტობრივი სამართლებრივი მდგომარეობის აღსანიშნავად, რომლის აღდგენაზე ან შენარჩუნებაზეც ლაპარაკი – status quo ante bellum – მდგომარეობა, რომელიც არსებობდა ომამდე, status quo posi bellum – მდგომარეობა, ჩამოყალიბებული ომის შემდეგ.

სტატმსმი (გვიანდ. ლათ. statutum-ლათ. statuo – ვადგენ, ეწყევტ). საერთაშორისო სამართალში დებულება საერთაშორისო ორგანიზაციის საქმიანობისა და წესის შესახებ. ს. შილება საერთაშორისო ხელშეკრულების სახით (მაგ., გაეროს საერთაშორისო სამართლის სტატუტი).

სტატმმსმი ალექსანდრე სტანის ძე (1724-91), რუსი დიპლომატი. 1745-48 მუშაობდა თურქეთში რუსულ მისიაში. 1748-75 – შევიცაში, თავდაპირველად როგორც დიპლომატიური ადვინტი, შემდეგ როგორც მისიის მრჩეველი. 1764-დან კი როგორც რეზიდენტი. 1775-81 – რუსეთის ლესანტი თურქეთში, იბრძოდა პირ-

გას მიერ 1774 ქუჩიქ-კანარჯის საზღვი სელმეკრულებს პირობების შესრულებისათვის. 1779 თურქეთთან სელე მთავრა აღიარა ქაჯაქის კონცექციას. რუსულია დასაყრდენობა ყირიმის დამოუკიდებლობა თურქეთისაგან. კონსტანტინოპოლიდან დაბრუნების შემდეგ დიპლომატიურ საქმიანობას ჩამოიკლავა.

სტესელი (Stuessel) ეოლოგურ ჯონი (დ. 1920), ამშ-ის დამაღმბატი. უკაქა სხედასხეა დამაღმბატირე თანამუღობობე ამშ-ის საეულსოიბეში. 1942-44 – ვესესესელამში. 1947-49 – სსრკ-ში. 1950-52 – ბალ-ნა-ჯუბის სკოის ეოლოგი (გერმ.). 1952-56 – ამშ-ის სასელმეწოფო ლეპარამენტის სასკოისა და ბალნოაილეუი ევროპის ქვეყნებ-ის განსკოილეების ვაქცის მთავალბობის დროებითი მუქმარეულე-ბეუა; 1956 – ამშ-ის პრეზიდენტის სპეციალური მსრეულეს სპე-ოალური თანამშემუქ საგარეო პოლოგიის დარგში; 1956-59 – საერანსტეიში ამშ-ის საეულსის პრეულე მღებანი; 1960-61 – სასელმეწოფო ლეპარამენტის აღმასრულელებელ სამღებნოს დორექტორი; 1961-63 – საერანსტეიში ამშ-ის საეულსის მრმეველი და ერთდროულად წაგის მეთადლებული ძალბის უფალეუსი მთავარმარდლობის პოლიტიკური მრმეველი; 1963-65 – ამშ-ის საეულსის მრმეველი სსრკ-ში. 1968-72 – ამშ-ის ელში პოლონეუ-ში. ერთდროულად ამშ-ის წარმომადგენელი ჩინეთ-ამერიკის მოლაპარაკებებზე ვესესელა და გარმეიანი; 1972-73 – ამშ-ის სასელმეწოფო მღებნის მთავალეუი ევროპის საქმეებში; 1973-76 – ამშ-ის ელში სსრკ-ში; 1976-78 – გერმ-ში; 1981-82 – ამშ-ის სასელმეწოფო მღებნის მთავალეუი პოლიტიკურ საქოისებში; 1982 – ამშ-ის სასელმეწოფო მღებნის პირეული მთავალეუი; 1982-დან გადამღებარაა.

სტიტინიუსი (Stettinius) უდკარდ რეული უმეროსი (1900-49), ამშ-ის სასელმეწოფო მოლავაწე; დამაღმბატი. 1940 – ამშ-ის ერთეულე-ლი უმირბობის სამჭოსთან არსებელი სათაბდროი კონსტეტის წეურე 1941-43 – ამშ-ის პრეზიდენტის სპეციალური თანამშემუქე, *ლესლ-ლაბის* კანონის გამტარებელი სამშარათეულეს ხელმძღვანელა; 1943-44 – სასელმეწოფო მღებნის მთავალეუი; 1944-45 – ამშ-ის სასელმეწოფო მღებანი; 1945-46 – *გაეროს უმირ-რობის სამჭოში* ამშ-ის მუღბოე წარმომადგენელი; 1946-დან – გერმანიის უნივერსიტეტის რექტორი. ხელმძღვანელობდა ამშ-ის ელეუგიაციებს 1944 *დემპარტამენტის კონტრეჩესობე*, 1945 – ოთხისა და მუღბობის საქოისებისადმი მომღენლი ასეროეული ქვეყნების კონსერვაციობაზე (ბ. *ჩაპუელეკის დეკლარაცია 1945*). *სან-ფრანსისკოს კონფერენციობე 1945*, მინაწილეობდა *ყირიმის (ბალბეს) კონტრეჩესობის 1945* მუშაობაში.

სტეფანოპოლსი (Stephanopoulos) კონსტანტინოს (დ. 1926), საბერძნეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი. პოლიტიკური კარიერა დასწო 1964-დან. რიზლიუგი იგი პირმის პარლამენტის წეურეა. უკაქა მრავალი სამეფობობი პობის; 1974 წლის ნოემბრიდან 1976 წლის სექტემბრამდე იყო მინავან საქმეათა მინისტრი; 1976 წლის სექტემბრიდან-1977 წლის ნოემბრამდე – საოკალური უმრუნეულეოფის მინისტრი; 1977 წლის ნოემბრიდან-1981 წლის ოქტომბრამდე – მინისტრი პრეზერვაციის მინისტრის კაბინეტში.

შემდეგ ჩამომორდა პოლიტიკურ მოღვაწეობას. 1994 წლის ივნისში აირჩიეს საბერძნეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტად და ეს პოსტი უკაქა 1995 წლის მარტიდან. 1999 წლის 9-11 მაისს სოფოპალიური ემიგრანტი იმყოფებოდა საქართველოში: ვიზიტის მსვლელობისას ესტუმრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს და დაჯალღობებულ იქნა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის მუღდათა.

სტივენსონი (Stevenson) ელდი ევინგ (1900-65), ამშ-ის პოლიტიკური მოღვაწე, დამაღმბატი, ლემოკრატული პარტიის ერთეული ლიდერი. 1926 იმყოფებოდა ბაქოშია კავშირის საეულე-გრეთო სადევანტო. 1926 იმყოფებოდა სოეს სერვისის“ კონგრესონ-ლესტად 1927 ჩიკაგოში უწეულა თორღულ პრაქტიკას. *უ. რუგ-ეულეს* პრეზიდენტობის პირეულ წელს იყო, სასოულეო სასქერ-ნეო აღმინსტრაციის რეგულაციების“ სპეციალური მრმეველი. 1935-41 – ცნობილი თორღული ფილის. სალდი, ოსტინ, ბერესეს და სემოს“ პარტისორი, რიოილეი უმსახურებოდა ჩიკაგოს მსხულსაწარმოს და უთანხეუ კომპანიებს. 1941-44 – სასელმე-რეობამდე ამშ-ის ეკონომიკური მისთას, ხოლღ 1944 – ამშ-ის სასელმეწოფო სამინისტროს მისობს ევროპაში. 1945 – სასელმეწოფო მღებნის სპეციალური თანამშემუქე. მონაწილეობდა 1945 სან-ფრანსისკოში გატარებულ კონფერენციამში. 1946-47 – ამშ-ის დელეგატი *გაეროს გენერალურ ასამბლეის* სესიობე; 1949-53 – ილიოისის შტატის გუბერნატორი; 1961-65 – ამშ-ის მუღბოე წარმომადგენელი *გაეროს*. თორღერ იყო წამოყენებულ ამშ-ის პრეზიდენტის კანდიდატად ლემოკრატული პარტიიდან (1952, 1956) და თორღეულ დამარცხდა.

სტილველსი მინიამ რინეზი 1942, იაპონიის ბოიკოსი მიერ პერე-პარტიონის (7.XI.1941) დამომბების შემდეგ ამშ-ში ომი გამოსეხბადა იაპონიისა და გადამწევიტა მის წინააღმდეგ საომარი მოქმედების გაუფარობა. მალე *ჩან კაიშის* შტაბის უფროხად და ჩინეთისა და ბირმის ამშ-ის ჯარების ხარღლად დაიმინა გენერალ სეილეული. იგი ჩან კაიშისაგან იასოულად საომარი მოქმედების გააქურებებს იაპონიის წინააღმდეგ. მისგან ჩან კაიში მთავარ ყურადღებებს ვომინდენელთა არმიის წინააღმდეგ მშარათეულა, რათა გაეთავისუფლებინა ჩინეთის რაიონები. 45- ჩან კაიშის მთასოენით სტილვეული გაწეულ იქნა.

სტიმსონი (Stimson) პენელ ლეის (1867-1950), ამშ-ის სასელმეწოფო მოღვაწე; 1911-13 პრეზიდენტ *ტაფტის* დროს ს უმბობდა სასქერ-ლო მინისტრად. 1927 იყო პრეზიდენტის სპეციალური დესპანი სეარატეაში. 1928-29 – უალპონიების გენერალ-გუბერნატორი. 1929-33 – ამშ-ის სასელმეწოფო მღებანი (პრეზიდენტ უუკერის დროს). 1930 ამიქიის ელეუგიაკის მეთადრობდა ლინკლანის საზღერი კონფერენციობე, ხოლღ 1932 – განმარბლების კონფერენციობე ვენეციაში. სასელმეწოფოს სათავეში *რუგეულეს* მოსვლის შემდეგ საშსახორიდან გადამდა (1933). *მეორე მსოულეო ომის* წლებში გამოილოდა გერმანული აგრესიის წინააღმდეგ ბრძოლის მომხრედ, ილაამრეულა ამშ-ის კონგრესის მიერ მოღებული „სეოგრატიტეტის აქტის“ წინააღმდეგ. 1940 პრეზიდენტმა ე. რუგეულემა რესპუბლიკულ ს. თაიში კაბინეტის მომხიების გასამყარებლად მთავრობის მუქმალეულიობაში სასელმეწოფო მინისტრად მუეყიქა. ამ პოსტზე იგი მსოული *მეორე*

სტივენსონი (Steenwijk) ჯოჯოხეთი ელენე და ჯონ ჯან (დ. 1934), სიღ-
ურღანდის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში.
1966-69 – იაპონიაში სიღურღანდის საელჩოს მესამე მდი-
ვანი; 1969-73 – საფრანგეთში სიღურღანდის საელჩოს პირველი
მდივანი; 1973-75 მიყოლებოდა ვენეციაში, ევროპის უშიშ-
როებისა და თანამშრომლობის თაობაზე (სიღურღანდის ელ-
ჩობის) მისი უფლებიანი მდივანი. 1975-78 – სურინამში სიღურღანდის საელ-
ჩოს მისი უფლებიანი. 1978-82 მუშაობდა სიღურღანდის საგარეო
საქმეთა და სამინისტროს საგარეო ურთიერთობათა დირექტ-
ორატში დირექტორის მოადგილედ; 1982-87 – უნგრეთში სიღ-
ურღანდის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი; 1987-91 –
სიღურღანდის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ინდონე-
ზიაში; 1991-93 – კანადაში; 1993-დან – სიღურღანდის საგანგებო
და სრულუფლებიანი ელჩი რუსეთში. 1993 წლის მარტიდან,
პარალელურად, სიღურღანდის საგანგებო და სრულუფლები-
ანი ელჩი საქართველოში (რეზიდენციაში ქ. მთკოეში). არის
პოლიტიკურ მიქციონერებათა დირექტორი.

სტრკაიოლის მონოგრაფია 1950. 1976. იხ. *მსოფლიოს მომხრეთა
საერთაშორისო ურთიერთობები*.

სტრკაიოლის საზოგადოებრივი ხელშეწყობა 1724. ხელიწ-
ეროდა აქნა 4.111 სტოკოლმში, რუსეთის შირიდან შეუქმნიდა
წარგზავნილი ი.ა. ბესტუევი-როუსის, ხელთ შეუქმნიდა შირი-
დან საგარეო საქმეთა კოლეჯის არქივების გრძელ გორის
შიერ. ნიშნადგის 1721 სამშვიდობო ხელშეკრულებამ რუსეთს
არა მარტო დაუბრუნებდა, ესტანდინა, ინგრა და კარელია და უმ-
კესოდა. არამედ შეუქმნიდა კეთილშემოხლოერი ურთიერთობ-
ების, ქრეთი გაქრინა გზა. უკრეთი/უსწრაფოდა, არ დაუმტა შეუქმ-
ნის, კეთილნი, ინგლისთან. შეუქმნიდა წარგზავნილი ი.ა. ბესტუევი-
როუსისი ამ მიმართულებით უნგრეთულად მოქმედება და მის
შიერ დაწერა ელჩი მოლაპარაკებები სამოკავშირეო
ხელშეკრულების ხელმოწერის დასრულება. მხარეებმა და-
დასტურეს ნიშნადგის სამშვიდობო ხელშეკრულება. ერთ-ერთ
მხარეზე რომელიმე უკრეთული ქრისტიანული სახელმწიფოს
თავდასახის შემთხვევაში, მიუთრევა ელჩობა იღებდა. ყვე-
ლა ლონე ეხმარა კონფლიქტის მოქმედობით მოგარეობისათვის.
ამ მცდელობის ჩაშლის შემთხვევაში მხარეები ვალდებული-
ბის იღებდნენ ერთმანეთისათვის გაეციან დასმარება სამო-
ხლოეთი და საზღვარი ძალეები. მხარეები პირიბის ბრუნეს, რომ
არ შეუქმნიდნენ არანაირ კავშირში, რომელიმე ეწინააღმდეგე-
ბოდა სამოკავშირეო ხელშეკრულებას. სადაქმლო მუხლებში
გათავალისწინებული იყო მხარეების ვალდებულება, ხელთ შეუ-
წყითი პოლიტიკის პერეციონისათვის, დაებრუნებინათ დანის
შიერ დაპრობილი მუხებიცა, ასევე ვარანტიები ცხელიდა
პოლიტიკის სახელმწიფო მისთვის. 1726 ავსტრია შეუერთა-
და ს.ს.ს. და მის „სადავლო არგოკლს“. ხელშეკრულების
ქრისტიანული და კავშირების 5.VIII.1735 მისი მოქმედება
გაჩანსლებელ აქნა. 1738-დან რუსეთ-შეუქმნიდა ურთიერთობები
გაქრეთება, ხოლო 1741 შეუქმნიდა ომი გაბოჯესადა რუსეთს.

სტრკაიოლის მანი 1617. „სამოქმედო“ ხაზით ხელშეკრულება

რუსეთსა და შეუქმნიდა შირის. დიდი სიყოფილი საზღვარდროში (გის-
ვინის მახლობლად) 1617 წლის 27 თებერვალს. ჩაქის მისი-
ვით, შეუქმნიდა რუსეთს და უნგრეთს (სოფიოლოლი, სტარაია-რუსკა,
პორხოვი, დიდივო და ცელი მიმდებარეობს) ერთი და სუქმნიდა ომში.
შეუქმნიდა დარბა ივონის მსწებრი (თეატროლოლი, იანს, კოსოლოვი,
ორმუქი) და ქ. კორელი. ს.ს.ს-ის მსვლელად რუსეთი მიმდებარე-
ლი იღონებდა ბალკის მღვან. რუსეთის ენა გათავალდა შეუქმ-
ნიდათის 20 დათს მანეთი. ორთვე მხარის ვაქრებს მიუქმნიდა
თავისუფალი ვაქრების უფლებად რუსეთისა და შეუქმნიდა გერ-
მანიაზე. ამისთანავე, მიუქმნიდა ვაქრების ეკონომიკით რუსეთის
გაქმლი გადასედა ირანსა და აღმოსავლეთში, ხოლო რუსეთს ვაქ-
რებს – შეუქმნიდა გერმანიაში წასედა დასავლეთი ურთიბის
სახელმწიფოებში. ასევე მათი დაღვინდა საზღვარდროები რუსეთისა
და შეუქმნიდა შირის, რომელიმე შენარს-ნებელ აქნა
წრდელიეთის ომსმელ (1700-21).

სტრბონი (Strabon) (ი.ე. წ. 64-63-ახ. წ. 23-24), იქელი ბერძენი
ისტორიკოსი და გეოგრაფი. დაიბადა წარმსიქელ ოკსიში,
მილი თავისი წრის შესაქმნიდა განილლება. საიერდელი სო-
ციელის დიდი ნაწილი გადაგრა მოგზაურობებში. სის პირველი
ომხვლება, „საისტორიო ჩინაწერები“ წარმოადგენდა
პოლიტიკის „ისტორიის“ გაქრისებებას და მოიქცედა პერი-
ოდს ი.ე. წ. 146-31. მისგან მხოლოდ ურთიერთგებობა ირანში-
„საისტორიო ჩინაწერების“ გაქრისებებას წარმოადგენს „გე-
ოგრაფია“ 17 წიგნად. ნაირისი მომდებელია სრული სახით.
თავის თხზულებების ს. ძღვნი ანგოკრ მიქციონერებაში დაგროვე-
ბული ცოდნის თაობაზე. ოხოლე ცხელიცელი ქვეყნების არა
მარტო გეოგრაფიულად აღწერას, არამედ საფუძვლიანად
მსჯელობს მათი პოლიტიკური, ეკონომიკური და ეთნიკური
მდვიობრობის შესახებც. მსოფლიოდაც ცნობის ვაქრების
იბრისა და კოლხეთის შესახებ. „გეოგრაფიაში“ ერცელადა
გაქმნიცელი საქართველოს საიხროლო ნაწილი მიქციონერები
შეუქმნიდა ქართველი გომების ვაქრისებების არეალიც. აღწერ-
ილა ის ურთიერთობები, რომლებზე არსებობდა იქელი სს-
ყარის ცხელიცელი საღვების შირის.

სტრატეგიული შეიარაღების შემწევა (სშმ). ერთ-ერთი უმ-
ნიშნულიანი მომართულება განილლება შეიარაღების შემ-
ცირების, განიარაღების, საერთაშორისო მშვიდობისა და უში-
როებისათვის ბრძოლაში. სსმ-სა და ამის შირის დაღვნიდა
მსელი რთვი შეთანხმებები გახდა საერთაშორისო დასავლეთ-
ის შენელების პოლიტიკის მიმდებარეობით ნაბიჯი. მათი როლიც
უკრეთისა. I. ს.ს.ს-ის შეთანხმებები. ხელშეკრულების რა კესან-
ნინადაღვნიდა თავიდაცის სისგვის შენელების შესახებ 1972
ხელი მოაწერეს ლ. ბრუქენელს და რ. ნიქსონსა 26.V მოსკო-
ში. სსრკ და ამშ ვალდებულებას იღებდნენ, არ გაემიდათ
რა კესანინადაღვნიდა თავიდაცის სისგენმა თავითი ქვეყნებ-
ში და არ შეუქმნიდა საფუძვლები თავდაცვის ასეთი სისგენის
შესაქმნელად. ყოველ მხარეს უფლება ეხელიდა, აქონოდა
რა კესანინადაღვნიდა თავიდაცის ორი კომპლექტი. 1974 ხელი
მოეწერა ოქმს, რომლის ძალითაც მხარეებს რა კესანინადაღ-
ვნიდა სისგენის ორი რაიონის ნაქმელად უნდა აქონოდათ

მხოლოდ ერთი. 2. სსრკ-ის და აშშ-ის ხელშეკრულება შეგვიერთი ს.შ.შ-ის შესახებ 1979 (სმუ-2), ხელი მოაწერეს ენაში 18.VI ლ.ი. ბრევენგმა და ჯ. კარგერმა. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული იყო შეგვიერთი სტრატეგიული შეიარაღების შემცირება 1981-თივის, მაგრამ ეს ხელშეკრულება ძალაში არ შესულა.

სტრატფორმე კანინანი (Stratford Canning) ჩარლზ (1786-1880), ედიონტ რედელიფი (Redcliffe), ინგლისელი დიპლომატი. 1810-12. როგორც საქმეთა რწმუნებული, მეთაურობდა ბრიტანეთის საელჩოს თურქეთში. 1814-18 – დესპანდი შეფიარიაში. მონაწილეობდა მილიტარული კონგრესის 1814-15 შემაჯობაში. 1819-23 – დესპანდი აშშ-ში; 1825-27 – ვლჩი თურქეთში. 1832 დაინიშნა ელჩად რუსეთში. მაგრამ იგი არ მუშაობდა *სიკოლოდ-ის* მთავრობაში. 1841-46, 1848-51, 1853-58 კვლავ ელჩად არის თურქეთში. 1852-დან – ლორდია პალატის წევრი.

სტრამონი კონვენანტი 1935, 11-14 აპრილს ქ. სტრამონი (იტალია) შედგა კონფერენცია გერმანიის მიერ *ვერსალის სამავთი სელშეკრულების* დარღვევის შესახებ. მასში მონაწილეობდნენ დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და იტალიის მთავრობათა მეთაურები. განისილეს საყრდენის შემორღვევით გერმანიის მიერ ვერსალის სამავთი ხელშეკრულების სამხედრო მუხლების დარღვევის თაობაზე. კონფერენციის მონაწილეებმა დაგმეს პიტაგორული მთავრობის მოქმედება, კერძოდ, სამხედრო ავიაციის აღდგენა, საყოველთაო სამხედრო ბეგარის შემოღება და დადასტურეს ერთგულება *ლოკარნოს ხელშეკრულების*ადმი. დიდი ბრიტანეთმა უარი განაცხადა გერმანიის წინააღმდეგ სანქციების გამოყენებაზე, რითაც ფაშისტურივად გაბათილდა კონფერენციის მნიშვნელობა. ბენიტო მუსოლინის აგრძობიდან, რომ იტალიის აგრესიას ეთიოპიაში არ შეეწყინა დასაწყობდა დიდი ბრიტანეთი. ე.წ. „ბურჟუაზიული“ პრესის მუხსანებით, ს.ა.შ. შექმნა „შვილობის ფონტი“ („სტრამონი ფონტი“), რეალურად კი ეს იყო აგრესორთა „დამომხმინებელ“ პოლიტიკის პროცესი ეგაპი.

სტრამონი 31 პაელებ ალექსანდრეს ძე (1772-1817), გრაფი, რუსი სახელმწიფო და სამხედრო მოღვაწე, გენერალ-ლეიტენანტი (1814). საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს ეასწრებოდა იაკობინულთა კლუბის სხდომებს, რისთვისაც *გაგაერინე II-მ* იგი რუსეთში ჩამოიყვანა და თავის ერთ-ერთ სოფელში გადასახა. აქ 1796 წელს დაირთეს, რომ შეტერბურგში დაბრუნებულიყო. აქ იგი დაუახლოვდა გაბჩინს შემკვიდრეს, მომავალ იმპერატორის *ალექსანდრე I-ს*, რომლის დროსაც გახდა სენატორი (1802). 1802-07 იყო რუსეთის შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე. მას შემდეგ, რაც ალექსანდრე I-მა უარი განაცხადა ლაზარევიჩ კურსზე, ს.ა.შ. თავი დაანება პოლიტიკურ მოღვაწეობას და 1807-დან შეუდგა სამხედრო საქმიანობას. მონაწილეობდა ომებში საფრანგეთთან (1807), შვეიციათთან (1808-09) და ოსმალეთთან (1809-10), აგრეთვე 1812 სამამულო ომში. 1814-დან გადადგა.

სწამე თუი (1912-90), ეიეგნანის სოციალისტური რესპუბლიკის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1936-დან მონაწილეობდა რევოლუციურ მოძრაობაში, ხოლო 1945-დან – ანტიკოლმონიურ ბრძოლაში. 1963-68 – ეიეგნანის დემოკრატიული რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1968-69 – ედრის ელვადეციის მეთაური პარტიის მოლაპარაკებებზე ეიეგნანის საციოის რეგულირების თაობაზე 1968-73.

სუვენი პრინცი, საერთაშორისო არხი, რომელიც აერთიანებს ხმელსამუა და წითელ მღებებს; წარმოადგენს ემოკლეს გმას ატლანტიკისა და ინდოეთის ოკეანების ნავსადგურებს შორის და მნიშვნელოვანი საეკონომიკური სარგისისპორტი და სტრატეგიული დანიშნულება აქვს. ს.ა.შ. სიგრძეა 161 კმ, მინიმალური სიგანე – 120 მ, ფართეგერის სიღრმე – 16,2მ. ს.ა.შ. ნავსადგურებია: ხმელთაშუა მღებამ – პორტსაილი, წითელ მღებამ – სუეცი, ს.ა. შავი 1854-69 ვერანგი ევ. ლესეისის მიერ შექმნილმა სააცილო კომპანიამ ეევიგის ტერიტორიაზე, რომელსაც გადაეცა საკონსული უღლება არხის მიმართ 99 წლის ვადით მისი ვახსნის დღიდან. ს.ა. შავისმა 1869. 1888 კონსტანტინოპოლის კონფერენციაზე დაიღო *კონსტანტინოპოლის კონვენცია* სუეციის არხის შესახებ, რომელსაც ხელი მოაწერა დიდი ბრიტანეთმა, საფრანგეთმა, რუსეთმა, ავსტრია-უნგრეთმა, გერმანიამ, ესპანეთმა, იტალიამ, პოლანდიამ და თურქეთმა; მოგვიანებით კონვენციის შეეკრდნენ საბერძნეთი, დანია, ნორვეგია, პორტუგალია, შვეიცია, ჩინეთი და იაპონია. კონვენციის პირველ მუხლის თანახმად, ს.ა.შ. მოქმედებს ნაოსნობის თავისუფლების პრინციპი როგორც მშვიდობის პერიოდში, ასევე ომისობის დროს ნებისმიერი სახელმწიფოს აღმის ქვეშ მკურავი საეკონომიკური და სამხედრო გემებისათვის. ს.ა.შ. 3 მილის ზონაში დაეშეებუღია ისეთი მოქმედება, რომელიც შეეფერებს ნაოსნობას. დაუშეებუღია არხის ბლოკადა. ეევიგის პრეზიდენტის დეკრეტით, 26.VII.1956 განსაროციელდა ს.ა.შ. სააცილო კომპანიის საციონალიზაცია. გაეროს უშიშროების საბჭომ 13.X.1956 რეზოლუციით დადასტურა ეევიგის სუვერენიტეტი არხზე და ეევიგის მხრიდან გაეციდა ეენსკვლება, რომ იგი პატივს სცემს ნაოსნობის თავისუფლებას კონსტანტინოპოლის კონვენციის შესაბამისად. არხის მმართველობის უზრუნველსაყოფად პასუხისმგებლობა დაეკისრა ეევიგის მთავრობის მიერ შექმნილ საციოალურ ორგანოს, რომელსაც დამოუკიდებელი ორი დიდი პირის სტატუსი მიეცილა. არხათის ეევიგების წინააღმდეგ ისრაელის აგრესიის 1967 შედეგად არხზე ნაოსნობა შეეჩერდა. 1975 არხზე საციოაციის აღდგენის შემდეგ დაიწყო მისი რეკონსტრუქცია. თანამედროვე პერიოდში ს.ა. შ. ნავსარაშორისო ნაოსნობისათვის, კონსტანტინოპოლის კონვენცია უშიშვნელო ცელილებებით; დღემდე მოქმედებს და ს.ა.შ. საშარლოებრივი რეგულირებისათვის უშიშვნელმეანეს ლეუენსტს წარმოადგენს.

სუვერენიტეტი (<ფრანგ. souveraineté – უმეტესობა), სახელმწიფო ხელისუფლების უმეტესობა ქვეყნის შიგნით და დამოუკიდებლობა საერთაშორისო ურთიერთობებში. „ს.“-ის ცნება პოლიტიკურ და საშარლოებრივ პრაქტიკაში გამწდა ახსოლუტური მონარქიის ჩამოყალიბების პერიოდში და სამეფო ხელისუფლების მიერ გამოიყენებოდა ფეოდალური დაქვეყნებულობის წინააღმდეგ ბრძოლაში. თავდაპირველად ს.ს.

უკლებითი სარგებლობა აბსოლუტური მონარქი, რომლის ქრონიკებზე გადვიდებული იყო სახელმწიფოსთან (ლუი XIV-ის ცნობილია ფორმული თანახმად, „სახელმწიფო – ეს მე ვარ“). მხოლოდ უიოდალამის და კლევიჯის შემდეგ განიხილავდნენ სახელმწიფოს ს-ის მატარებელად სახელმწიფო ს. ნებისმიერი ქვეყნის დამსახურებული თვისებაა. განსწავლულ გენერალს სილდის, მოსახლეობის რაიონობის, მმართველობის ფორმის თუ სამხედრო-ეკონომიკური სასიღერისა, ყველა სახელმწიფო, როგორც ს-ის მატარებელი, თვრიდებოდა თანასწორი ათათუქული მდავანის ემენაცობა თავისი გენერალის ფარგლებში სიმნახ, რომ არ არსებობს მოქმედ სახელმწიფოს ხელისუფლებზე უფრო მაღლა მდგომი ძალა და ყველა სახელმწიფო საერთაშორისო თანახმობადიების თანახმორეულენიანი წევრი. სახელმწიფო ს-ის ენება საუბრედალად უღესი საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებს, კერძოდ, *სახელმწიფოთა სუვერენულ თანასწორობას*, სახელმწიფოთა შიდა საქმეებში მარეულობას, სახელმწიფო ს-ის ურთიერთპატივისცემას და ა.შ. *გაერის წესების* მე-2 მხსილი აღნიშნულია, რომ ორგანიზაცია ეუბნება ყველა მისი წევრის სუვერენული თანასწორობის პრინციპს. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია პატივი სუეს სხვა სახელმწიფოთა ს-ს. ანუ მათ უკლებს საკუთარი გენერალის ფარგლებში განსიორიფიკონსაკანონმდებელი, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება სხვა სახელმწიფოთა მხრიდან ყოველგვარი ჩარევის გარეშე. ასევე დმოუკლუბლია გაგებრომ საგარეო პოლიტიკა სახელმწიფო ს-ის პატივისცემის პრინციპი დაფიქსირებულია ყველა არსებულ საერთაშორისო ორგანიზაციის წესდებაში, მრავალრიცხოვან ორმხრე და მრავალმხრე ხელშეკრულებებში, შეთანხმებებსა და დეკლარაციებში.

სუპარნო (Sukarno) აპმელ (1901-70), ინდონეზიის სახელმწიფო მოღვაწე. დაიბადა მასწავლებლის ოჯახში. 1925 დაამთავრა ბანდუნეის ტექნოლოგიური ინსტიტუტი. იყო ინდონეზიის უროქული პარტიის (შეიქმნა 1927) პირველი თავმჯდომარე-არაპრობულ დააპიგამირს ანტიკოლონიური მოღვაწეობისათვის. 1945 წლის 17 აგვისტოს მისი ხელმძღვანელობით გამოცხადდა ინდონეზიის დამოუკიდებლობა და ინდონეზიის რესპუბლიკის შექმნა. იყო ინდონეზიის პირველი პრეზიდენტი, ერთობლივი ინიციატივი აიჭიხა და აფრიკის ქვეყნების 1955 ბანდუნეის კონფერენციისა, 1963 სახელმწიფო საკონსულტაციო კონგრესის (სსკ) სესიამ მას „რეკონსტრუქციის დიდი ბელადი“ წოდება მიანიჭა და რესპუბლიკის მკაფიე პრეზიდენტად ანონა. 1965 წლის 30 სექტემბრის აიხების შემდეგ რესპუბლიკის სათავეში მოექცა შემარჯუნე სამხედრო დაჯგუფება, რის შემდეგაც ს-ს გაუყვალა ქვეყნის პოლიტიკაზე შექმირდა. 1966 წლის ივლისს სსკ-ის სესიამ გააუქმა თავისი დადგენილება ს-ს წელსიე პრეზიდენტად არჩევის შესახებ. 1967 წლის 20 თებერვლის ს-მ ოფიციალურად გადასყა პრეზიდენტის რწმუნებანი გენერალ სუპარნოს. 1960 სსკ-ის ხელისუფლებამ ს. „საღლთა შორის შვილობის განმტკიცებისათვის“ დააჯილდოვა საერთაშორისო ლენინური პრემიით.

სულა ლუციუს კორნელიუსი (Lucius Cornelius Sulla, მე. ე. წ. 138-78), რომელი საჩხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე. ფარაო

ასპარეზზე გამოიყდა და დლი სახელი მოიხვეჭა იუვერის ომის დროს (111-105). 93 იყო პრეტორი, 92 – კლდეის პროპრეტორი. 88 გახდა კონსული. დაქვინრა მთავარსარდლობა მთორდავე VI ეგვიპტიის წინააღმდეგ დაწვებულ ომში. მინგრამ გაიყა მარკსმა უელლებულ ჩამორჩეო. ს-მ აღმისიელესთე საღაღმროდ გამაღბებულ არმია რომში მმართველად ქლდეი ბილი. გაქვსირდა თავის მოწინააღმდეგეებს. გააგრსიელა აღმისიელესთე დამტკობა. დაამარჯხა მთორდავე და ზოიე დადებინა. 83 დაქვინდა იტალიაში. გააბატონრა კოსი. ჯლესა არმია და რომის ერთპირობული ვაგებებელი გახდა. მან თავისი მიწეების აღმასრულებლად მქელი რომაული ექსტრადიდიარული მატეგრაგორა – დეკატონა გამოიყენა. დეკატონის გამოცხადების მოქვე სასტიკი რეპრესიები. დამქარდა უმკაცრო რეჟიმი. პრისკრიპციის შექვინრა 5 ათასწლეულ რომელი მოქლდეი. ს-მ თავისი მიწმრეებით სქანაგონრა რიქები 600-მლე ვაზარდა. სასამართლო დაქვემდებარა სენატს. შექვინა საღაღო ტროპიკუნის ულლებები. ს-ს ძირითად დასაყრდენს ვეტერანს ჭარისკელები წარმოადგენდნენ, რომელთაც გადასყა კონტრიკებელი მიწები ატალადა და კოლონიებში. 79 მიწიდა დეკატონის ულლებამოსილდე.

სულხან-საბა ორბელიანის ეპოქა 1713-15. დლი ქართული მწერლის და მომარტვის სულხან-საბა ორბელიანის ყლჩობა დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში (იტალია, საფრანგეთი და სხე) განსპრობებული იყო იმდროსწლეული საქართველის პოლიტიკურ მსევეურთა (გოროვი XI, ვახტანგ VI) ახალი პოლიტიკური კურსის და ოროენტიკების იხებით. უფრო კონკრეტულად კი – სულხანს სახსრები უნდა იქონია, რათა სპარსეთის გვეყობიდან გამოქვინა მისიე დამრდილი. ქართლის გამტებელი ვახტანგი და მისი დავალებით სიაღდაი მოქონაჯა, შექვითი თუ არა დასავლეთ ევროპას. კერძოდ კი საფრანგეთის დახმარების ხელი გამოიწვლდა ქრისტიანული საქართველოსათვის ელჩობა დამწი 1713 წლის 17 დეკემბერს საქართველის გვითი, რომლის სახელი იყო „L' Assomption“ („სასიქა“); მოგზაურობის მარტორე: კონსტანტინოპოლი – მარსელი – პარიზი – რომი, ბოლოს კონსტანტინოპოლი – იურეკეთის გზით – საქართველო. სულხან-საბა პარიზში ეახლა ლუი XIV-ს, ხოლო რომში პაპს – სკლემენტ მეთორათეგეს სულხან-საბა ელჩობის პერიოდში დასავლეთ საქართველოს ევროპის ქვეყნების სახელმწიფო წმობილებას. მმართველობის ფორმებს აგი მო, ეხობდაეს „ქვეყნის რესპუბლიკას, რომელსაც ხალხის არმული დეკტი მმართველი“ სულხანს მი უკლებდა მთეუ ლეგისათვის... „თქვენი დევისმისობაობა მიხეზი დილი ხელმწიფეუ, რომ თქვენი ულილებულსობა იქნება ხელისამტრობელი მსლენად დამრეებული ქვეყნების შეფევიხა და მფარველი სარწმუნოების, როგორიუ მეთი ქვეყანა საქართველო“ პაპს შექვია სულხან-საბა შემდეგი სიტყვებით: „სიხარბას, რომში დლი ხმა დავივარდა. კარვად იქვეი და ვინაერადო.“ სულხან-საბას მსაღარი მიზანი, როგორც აღნიშნა, ვახტანგის გამოსახსნელად ევროპის სახელმწიფოთა დამბარების შილება იყო, აგი რომის პაპს შაპის წინაშე შეამდგომილბის და ულად აღმსარებას

სასიოვდა, ეს ფული იმისათვის იყო საჭირო, რომ შაჰის კარი შოიქრთაშიათი ძვირფასი გვეის დასასხნულად ამის საზღვრად სულხან-საბა ჰაისი წინაშე პირობას იძლეოდა, რომ საქართველო, კათოლიკურ წარწმუნობებს მიიღებდა და აღმოსავლეთში რომისა და საფრანგეთის ერთგული მოქალაქეები იქნებოდა. რომის პაპმა შხარი დაუვირა მას და უშუაღდგომლა კიდე საფრანგეთის იმპერატორის წინაშე, მაგრამ ამ პერიოდში „დიდი პაისი“ სიგვეს ძველი ფასი აღარ ჰქონდა. ევროპის სახელმწიფოთა საგარეო პოლიტიკა ამ დროს ანტიკათოლიკობაზე იყო დასყარებული და, ბუნებრივია, რომ პარიზში შორეული „ქრისტიანი“ შეიის ბედ სრულიად არ აწყებდათ. ირან-საფრანგეთის 1708 სადავო, ხელშეკრულების რატიფიკაცია წინასწარ გამორიყხავდა საბას უღირობის წარმატებას ლეი XIV-ის კარზე; აქასთანავე, ლეი XI-V-ის გარდაცვალებაში, საფრანგეთში მმართველი წრეების შეცვლა, თურქეთთან და ირანთან ურთიერთობის გაძწევაების რიგმა თუ თვით დასავლეთი ევროპაში ახალი პრობლემების წარმოქმნამ უნიადაგო ვახადა ყოველგვარი მიქედლობა საქართველო-დასავლეთი ევროპის პოლიტიკური დაახლოებისათვის... „მრავალი შირის გარდამსდელი, მხოლო საქართველოს შაჰა“ ს. ორბელიანი ძლივსა დაბრუნდა თავის სამშობლოში.

წყარო: ო რ ნ ე დ ი ა ნ ი ს ს... მიტეაზრობა ევროპაში, ს. ოორ-დანიშულის რელ, თბ., 1940.

ლეკ: ტ ა ბ დ ე ა ი თ... საქართველო-საფრანგეთის ურთიერთობა (XVIII ს. I მეთისუდი), თბ., 1972.

სუზაბრის ხელშეკრულება 1871 (ინგლისა და პოლანდიას შორის), ხელი მოაწერეს 22.I. შექმნა წინამძღვრები პოლანდიის მიერ, კენსელ-სუზაბრის სრული დამორჩილებისათვის (ინგლისმა უარი თქვა 1824 ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ აჩეს სასულთანის დამოუკიდებლობაზე). ხელშეკრულების თანახმად, პოლანდია ინგლისელებს ანუგებს პოლანდიელებთან თანასწორ უფლებებსა და პრივილეგიებს ვაჭრობისა და ნაოსნობის სფეროში. ხელშეკრულების რატიფიკაციის შემდეგ პოლანდიამ დაიწყო ომი აჩეს სასულთანის დასაპყრობად და მიადრწო მის სრულ დამორჩილებას. XX საუკუნის დასაწყისში გაგრძელდა ინგლის-პოლანდიის შექმდგომი დაახლოებისა და არქიქელაგზე ინგლისის, კაპიტალის ეკონომიკური შედეგების პროექტის.

სუზაბ ღაჰიძის ბ(ბ ა გ რ ა გ ო ს ი). შუა საუკუნეების ქართული ისტორიოგრაფიის თვალსაჩინო წარმომადგენელი, ბავრთაგონის „ისტორიის“ („სტორება და უწყება ბავრთაგონისათა“) ავტორი. წარმომადგომი იყო ბავრთაგონთა ტაოს შტო-დან. საგარეოლა, რომ დაახლოებულნი იყო სამეფო კართან და მონაწილეობდა XI ს. 10-20-იანი წლების პოლიტიკურ მოვლენებში. თავის თხზულებაში ამაკრად ამქედანებს პრობოზანტიკურ განწყობილებებს, გახილეს ეთიოპი *როს* ანტიბიზანტიკური, უკრას კრიტიკისა და ანტიბიზანტიკური შხარის *მართამ დღუოფლის* სამშვიდობო ინიციტივებს 1030-31 ს. ღ. ღ. ბ-ის „ბავრთაგონისა ისტორია“ არის უმნიშეიქელაგენისე წყარო VIII-XI სს. I მესამეულის საქართველის პოლიტიკური ისტორიის, კერძოდ, დიპლომატიის შესახველად.

წყარო: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოყო, ტ. I, თბ., 1955; სუზაბ დავითის ძის ქრონიკა გიო-კლარჯეთის ბავრთაგონისა შესახებ, უ. საყაშვილის გამოყო... მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, 1949, ნაკვ. 27. ს უ შ ბ ა გ და ე უ თ ი ს ს ე ე, ცხოვრება და უწყება ბავრთაგონისა, თბ., 1990; ჯ ა ე ა ხ ი შ ე ლ ი თ ე. ყყუ-ელა ქართული საისტორიო მწერლობა.-თბი, ტ. 8, თბ., 1977.

ლეკ: პ ა ბ ა ს ქ ო ო რ ზ... ერთიანი ქართული ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოქმნა და საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური მდგომარეობის ზოგიერთი საკითხი, თბ., 1990; ჯ ა ე ა ხ ი შ ე ლ ი თ ე. ყყუ-ელა ქართული საისტორიო მწერლობა.-თბი, ტ. 8, თბ., 1977.

სურბაში გრიგოლ, XIII ს. 40-60-იანი წლების ქართველი დიდებული და ცნობილი პოლიტიკური მოვლენე; ქართლის ერისთავი სულა სურამილის ვაჟი; კარის მოვლენე *რუსუდანისა და დავით VII* ულეს კარზე, XIII ს. 40-იანი წლების II სასეკრიდან კი მისაზრთაუხეცეს. იგი სხვა ქართველ ფეოდალებთან ერთად ზონოლოება და რუსუდანის შორის მოქეიქელობს, რათა ზავთან დაკეტირებიანი, დამორჩილებულ მხარეთა შორის, ურთიერთშეთანხმება შედგეს უმეუობის ხანაში (1245-47) ს. მონღოლთა მიერ ერთ-ერთი დემისი - ქართლის გამტებულად ინიშნება. იგი ქართლის დიდებულნი მ რ ჯ გ უ მ ი ა, რომელთაუ რ უ მ ი დ ა ნ ლ ა მ ა სის (დავით ულუ) ჩამოეკანა და გამეუება გადაწყევიტეს. მისი ბრძნული რჩევის შედეგად, მონღოლთა ერთ-ერთი დამქეობისას, ქართველები დლეუქეას გადაწრწეს - „არა არის ეამი ბრძლილას, რამეთუ მიიერთ ვართ“ (გაბაძალმწერელი). ს.მა დავით ულეს აუკანაბს მონღოლთა წინააღმდეგ შხარი არ დაქევირა და მონღოლებს ეგვიტევი საღამქეილად ეახლა.

წყარო: ე ა მ თ ა ა დ მ წ ე რ ე ლ ი - წგ.: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამოყო, ტ. 2, თბ., 1959.

სურბაში იაკობ ზაქარიას ძე (1882-1952), საბჭოთა დიპლომატი. დიპლომატიკურ სამსახურში იყო 1918-დან. 1918-19 - რსფსრ-ის წარმომადგენელი დანიამი; 1919-21 - რსფსრ-ის სრულულებითი წარმომადგენელი ავღანეთში; 1921-22 - საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარიატის რწმუნებული თურქესტანსა და შუა აზიაში; 1922-23 - საბჭოთა წარმომადგენელი სირევეგიაში; 1923-34 - სსრკ-ის სრულულებითი წარმომადგენელი თურქეთში; 1934-37 - სსრკ-ის სრულულებითი წარმომადგენელი გერმანიაში; 1937-40 - სსრკ-ის სრულულებითი წარმომადგენელი საფრანგეთში. 1940-45 - პასუხსაგებ სამუშაოზეა სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახალხო აპარატში; 1945-47 - სსრკ-ის ელჩი ბრაზილიაში; 1948-დან კავად სადარტიში.

„სურბაში მშვიდობისათვის“. აშშ-ის საგარეო-ეკონომიკური პროგრამა. რომელიც თვალისწინებდა სასურბათო საქონლის მიწოდებას ე.წ. „480-ე კანონის“ („ვაჭრობის განვითარებისა და სასოფლო-სამეურნეო საქონლის დახმარების შესახებ“) შე-საბაძისად. აღნიშნული კანონი აშშ-ის კონგრესმა მიიღო 1954, სახელწოდება კი კანონმა მიიღო ჯ.ყ. კენედის იმართეულობის პერიოდში. „480-ე კანონი“ ითვალისწინებს ამერიკული სასოფლო-სამეურნეო საქონლის მიწოდებას განვითარებადი ქვეყნებისათვის ჩვეულებრივი კომერციული ექსპორტისაგან განსხვავებული პირობებით, უსაყიდლოდ, იმპორტიორი ქვეყნების მიერ საკუთარი, ეროვნული ვალუტით ანაზღაურებით, შეღავათიანი სესხების გამოყენების საყუთეკლე და ა.შ.

სუჰარტი (Suharto) (დ. 1921), ინდონეზიის სახელმწიფო მოღვაწე, გენერალი. მონაწილეობდა პოლანდელ კოლონიზატორთა წინააღმდეგ 1945-49 ინდონეზიელი ხალხის შეიარაღებულ ბრძოლაში. ომის დასრულების შემდეგ ეკავა მაღალი სამხედრო და სამებაო თანამდებობები ინდონეზიის არმიაში. 1963-65 იყო სახმელეთო ძალების სტრატეგიული რეზერვის უარების მეთაური. 1966-დან გახდა აღმასრულებელი ხელისუფლების მეთაური. 1967 წლის თებერვლიდან ასრულებდა ინდონეზიის პრეზიდენტის მოვალეობას, ხოლო 1968 წლის მარტიდან იყო ინდონეზიის პრეზიდენტი. 1998 ინდონეზიაში მომხდარი სახალხო გამოსვლების შემდეგ თანამდებობიდან გადადგა.

სწორსა (Sforza) კარლო (1872-1952), გრაფი, იტალიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. დაიბადა ეროს სამსახურში იმყოფებოდა 1896-დან. 1896-1909 მუშაობდა იტალიის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში ვენეციაში, საფრანკეთში, თურქეთში, ჩინეთში, რუმინეთში, ესპანეთში, დიდ ბრიტანეთში. 1906 – *ალბერტისას კონფერენციის* გენერალური მდივანი. 1910-11 – იტალიის საგარეო საქმეთა მინისტრის კაბინეტის უფროსი; 1911-15 – იტალიის დესპანი ჩინეთში, 1915-18 – სერბიაში. *პირველი მსოფლიო ომის* დროს ხელმძღვანელობდა მოკავშირეთა საკონტროლო კომისიას უნდულ კორუეში და ალბანეთში. 1918 – *მედროსის დამკვირვებ* შემდეგ – იტალიის უმაღლესი კომისარი თურქეთში. 1919-20 – იტალიის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე, 1920-21 – მინისტრი. აქტიურად მონაწილეობდა *რასალის (იტალია-ბუგოსლავიის) 1920 ხელშეკრულების* დადგობაში. 1919-20 – სენატორი; 1922 – იტალიის ელჩი საფრანკეთში. ხელისუფლების სათავეში ფაშისტების მოსვლის შემდეგ (1922 წლის ნოემბერი) გაეიდა თადარიგში. დემოკრატიული ოპოზიციის ლიდერი. 1926-დან წაე-

იდა ემიგრაციაში. ფაშისტური რეჟიმის დამოხდის შემდეგ, 1944 – უპორტუგალი მინისტრი. 1945-46 – საკონსულტაციო ასამბლეთის თავმჯდომარე. 1947-51 – იტალიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1951-დან თადარიგში გაეიდა. აქტიურად მონაწილეობდა *ჩრდილოატლანტიკური ორგანიზაციის* (ნატო) შექმნაში.

სწრაფი რეაგირების ძალები (Rapid Deployment Force), აშშ-ის შეიარაღებულ ძალებში სპეციალური, უაღრესად მოზიდური მანაურიები, შექმნილი პლანეტის „ცხელ წერტილებში“ აშშ-ის ჩარევისათვის (პრესაში ამ შესაერთებს „სწრაფი რეაგირების კორპუსი“ ან „სწრაფად განლაგების ძალებსაჟ“ ეწოდებენ). შეიქმნა პრეზიდენტი ჯ. კარტერის დორეკტივით („პრეზიდენტის დორეკტივა №18“) საზღვაო ქვეითი უარის, ავიაციის, საზღვაო ძალების, საჰაერო-საფლანკი და შექმნილებული ნაწილებისაგან. პრეზიდენტი რ. რეიგანის დროს მოითვლიდა 400 ათას კაცს. მტაბ-ბინა იმყოფებოდა ფორტ-ჟეკილში (ფლორიდის მტატი). სრტ-ის შექმნა დაკავშირებული იყო აშშ-ის ბაზების პოლიტიკსთან, განსაკუთრებით ისეთ რეგიონებში, როგორებიცაა ახლო აღმოსავლეთი და ინდოეთის ოკეანის ჩრდილო-დასავლეთი ნაწილი. განსაკუთრებული აქტივტი კეთლებოდა ნაეთობით მდღადარ რაიონებზე სრტ-ის შექმნის ძირითადი მიზანი იყო წინააღმდეგობის გაწევა საბჭოთა კავშირის გავლენის გააღვირებისათვის ახლო და შუა აღმოსავლეთში, აფრიკასა და ლათინურ ამერიკაში. სრტ. გამოყენებულ იქნა 1982 ლიბანის წინააღმდეგ ისრაელის აგრესიის დროს. 1983 გრენადაზე ინტერვენციისას და სპარსეთის ყურეში ურაციის წინააღმდეგ ბრძოლების დროს.

ბაპლა რაბა. ის. *ვენის კონვენტია სახელმწიფოთა სამარ-თალსეკლერობითობის შესახებ ხელშეკრულებებით დოკუმენტები 1978*

ბაიანის პრობლემა 1943. კაიროს (ინგლის-ამერიკა-ჩინეთის) კონფერენციისა და ბერლინის (პოტსდამის) 1945 კონფერენციის გადაწყვეტილებების და იპონიის კაბიგულაციის აქტის შესაბამისად, ექსპული გაივანი, რომელიც, 1895 სიმონსეიკის საზღო ხელშეკრულების დამადასტურებელი, დაუბრუნდა ჩინეთს. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნის შემდეგ (1949 წლის ოქტომბერი) გომინდანის ძალები ჩან კაიშის მეთაურობით, გადავიდნენ ექსპული გაივანზე და ექსპული გამოაქიხელეს „ჩინეთის რესპუბლიკად“. გაივანის პრობლემის შექმნის საქმე დაკავშირებულია სსრკ-სა და აშშ-ს შორის მეტოქეობასთან. მას შემდეგ, რაც სსრკ-ის დასაზღვრებით ჩინეთში დასეარდა მათ *ტელენის* კომუნისტური რეჟიმი, აშშ-მა დაიწყო დასაზღვრების აღმოჩენა ჩან კაიშისათვის აშშ-მა უარი განაცხადა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ცნობაზე და გაივანზე მყოფ გომინდანელებთან დაამყარა ოფიციალური დიპლომატიური ურთიერთობა. 1950 აშშ-მა გაივანის სრუტეში შეიყვანა თავისი საზღვარი საზღვარი ძალუბი, ხოლო ექსპულიზე თავისი საზღვარი საწილები განაღდა. 3.III.1955 დადებული *აშშ-გაივანის ხელშეკრულებით*, რომელიც წარმოადგენდა მათ შორის ურთიერთობის სამართლებრივ საფუძველს, აშშ-გაივანის შორის მჭიდრო საზღვარი-პოლიტიკური ურთიერთობა დამყარდა. აშშ აქტიურად გამოდიოდა გაივრიდან ჩანკაიშისგების ვაქციების წინააღმდეგ და იქ ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის კანონიერი უფლებების აღდგენას ხელს უშლიდა. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკამ თავისი ადგილი გაივრიში მხოლოდ 1971 დაიკავა. ასეთი პირობებში აშშ-მა 1971 *გაივანის გენერალური ასამბლეის XXVI* სესიანზე წამოაყენა „*არჩი ჩინეთის კონფერენცია*“, რითაც სსრკ-ს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის პარალელურად გაივანის, როგორც სახელმწიფოს, დამკვირვება. 70-იან წლებში სსრკ-ჩინეთის ურთიერთობათა გაუარესების ევალდაქებლ დაიწყო აშშ-სა და ჩინეთის ურთიერთობათა ნორმალიზაციის პროექტი. ორივე მხარე ცდილობდა გაივანის პრობლემის მერბილებას და თანამშრომლობის განვითარებას. აშშ-სა და ჩინეთის შორის დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება (ის. *აშშ-ჩინეთის კომუნალ და შეთანხმებები 1972-82*) დაუქსნებულ იყო გაივანის შესახებ ვარიეტელ კომპრომისზე, თუმცა არ განსიყვეითა ამ პრობლემის გადაჭრა. მართალია, აშშ-მა გაწევიდა დიპლომატიური ურთიერთობა გაივანთან, მაგრამ არაოფიციალურ დონეზე შეინარჩუნა ის ორმხრივი კავშირები. რაც აშშ-სა და გაივანის შორის არსებობდა. აშშ-მა ცნო ჩინეთის მთაურობა, როგორც ჩინეთის ერთადერთი კანონიერი მთაურობა. მაგრამ გაივანის რეალური *სტატუსი* მინიმუმ გადაჭრული დარჩა. დაინტერესებული მხარეები (ჩინეთი, აშშ და გაივანის

რეჟიმი) თავიანთი პოზიციებზე დარჩნენ პრობლემის გადაწყვეტის საქმეში. აშშ-ის კონგრესის მიერ 10.IV.1979 მიღებულ კანონში გაივანის შესახებ პირდაპირაა მითითებული, რომ ჩინეთის მხრიდან ბაიანის ძალების მიერ შეთავაზებული გადაწყვეტა, გამოიწვევს აშშ-ის მხრიდან შესაბამის რეაქციას. თავის მხრივ, არც გაივანის რეჟიმი გამოსიყვანს მზაყოფონას ჩინეთის მთაურობასთან დაოლოცის თაობაზე. რაც შეეხება ჩინეთს, მას სურს ჩინეთის გეროგორული მართობის აღდგენა, მაგრამ აბასთან მზადაა გაივანზე შეინარჩუნოს არსებული ეკონომიკური სისტემა.

ქულე: Taiwan Enabling Act: Report of the Committee on Foreign Relations, U.S. Senate, Wash., 1979.

ლყ: Капустин Д. Т., Тайвань и Южная Корея в китайско-американских отношениях М., 1980, с. 137-161; Петухов В. И., Тайвань в политике США и Китая. М., 1981, с. 160-180 (Опасный курс. вып. 11).

ბაიან-საზრანგეთის კონფლიქტი 1940-47. წარმოქმნილი ჩინეთის ჩახეარქსპულის ოთხი სახალხო პროვინციისათვის (ლუანგვანანგი, სისოპორი, ზაგამანგი, სიუნგუანი) დავის შედეგად, გაივან-საზრანგეთის წინაპრობული ხელშეკრულების მოსიყვანით, საზრანგეთი აღნიშნულ პროვინციებზე კოლონიურ უფლებებს ფლობდა. მიუხედავად ამისა, 1940 წლის სექტემბერში, ისარგებლა რა გერმანიასთან ომში საზრანგეთის დამარცხებით, გაივანმა *ვიინის მთავრობას* წყვესა ულგამამგვი ამ პროვინციების მისთვის გადაცემის მოთხოვნით. უარის მიღების შედეგად საზღვარი მოიქმნებოდა დაიწყო, გაივანმა უშეძლო ამ პროვინციების ოკუპაცია და აქ თავისი პოზიციები გაამყარა გოიოს სამხედრო ხელშეკრულებით, რომელიც იაპონიის შუამდგომლობით 9.X.1941 დაილო საზრანგეთისა და გაივანის შორის. *სიორე მსოფლიო ომის* დასაწყისის შემდეგ საზრანგეთმა გაივანის ოკუპირებული პროვინციების ვეაკუაიო მოსთხოვა, უარის შესახევეამი ამ საიოის საერთაშორისო სასამართლობათვის გადადების მიქართი. ამას მოჰყვა გაივან-საზრანგეთის მოლაპარაკებები, რაც 17.XI.1946 ვაშინგტონში ხელმოწერილი შეთანხმებით დასრულდა. ეს შეთანხმება ითვალისწინებდა 1941 გოიოს ხელშეკრულების გაუქმებასა და საერთაშორისო სამედიაციო კომისიის მიქმნას, რომელსაც საბოლოოდ უნდა დაედგინა სადავო გეროგორიის კუთვნილება. საერთაშორისო კომისიამ, რომელიც საზრანგეთის, გაივანის, ინგლისის, აშშ-ისა და პერუს წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ, მუშაობა 27.IV.1941 დაამთავრა. თავის მოსიყვანაში კომისიამ საუფლებოდ ცნო საზრანგეთის მოსამრგებანი ოპონისი სტატუსის აღდგენის აუცილებლობის შესახებ და 3.VIII.1947 საზრანგეთისა და გაივანის მთაურობებმა ოფიციალურად განაცხადეს, რომ ვთანხმებთან კომისიის დასკვნებს, რაც კონფლიქტის ოფიციალურ დასაწყობებას ნიშნავდა.

ბამბრის საზღვრო ხელშეკრულება 1934 („ხელშეკრულება მუს-ლინთა მსგავსი მხარეებისა და არაბთა ქმობის შესახებ“) საულის არაბეთისა და ეკუპტის შორის. დაიდო 20.V გაიყიმი (საულის არაბეთი) 20 წელი და ამ ვადის შესახლო გაგრძელდება. შოაწესრთვა ორ სახელმწიფოს შორის ახირის და ნაჯრანის ოლქების გამო აგეხილი კონფლიქტი, რომელზემე შეიარაღებული შეტაკება გამოიწვიო. მხარეთა მიერ კონფლიქტის მოწესრიგების არაერთი შედეგობა დასრულდა 15.V.1934 ხელმოწერილი დამავებითა და სახლო ხელშეკრულების პრობების შეთანხმებით. ხელშეკრულება, რომელზეც ორ სახელმწიფოს შორის წამკადმო მშვიდობა და შეგობობა გამოაცხადა, ითვალისწინებდა დამოუკიდებლობისა და *სუვერენიტეტის* ორმხრივ აღიარებას. საულის არაბეთს გამოჰყავდა ჯარები იემენის ოკუპირებული გეოგორიიდან. თავის მხრივ, იემენი ჯარს აყიხლებდა სადავო ოლქებზე. რომელიც გამოკონფლიქტი აღმოჩენდა. ასევე ისრულებდა კონტრაქტის სახით 100 თასი ჯარისქა სტერილინის გაღადას ოქროსით. გადაწყვედასეუე საზღვრების დახვტება (საზღვრების საღემარკაციო ასეუეშაოები 1936 დასრულდა). ხელშეკრულებაში დაწერილებით ოყო რეგლამენტაციულ მხარეებს შორის ურთიერთობები (დაეების გადაჭრა *საერთაშორისო არბიტრაჟის* შემეიყობით, შინაურ საქმეებში *საუტრელობა*, დამნაშავეთა გაყემა, საეაქრო კავშირები, საბაყო რეიში და სხე.). ხელშეკრულებამ ხელი შეუწყო ორ სახელმწიფოს შირის ურთიერთობის ნორმალიზაციას და პოლიტიკურ თანამშრომლობას.

ბანბ-პრემის მონეღოლი 1883-1929. სადავო პრობლემა პერუსა და ჩილეს შორის პერუს პროვინციების – გატისა და არიკის გამო, რომლებიც 1879-84 ე.წ. წყნარი ოკეანის ომის შემდეგ 10 წლის ვადით გადაეცა ჩილეს. ამისთანა 1883 საბაყო ხელშეკრულების შედეგად. ამ ვადის გასვლის შემდეგ აღნიშნულ პროვინციებში უნდა ჩატარებულიყო *პუბლიკური*, მათი შემდგომი ბულის გადასაწყეებად. ჩილეს კი აჭიანურებდა ამ პროციესს. XX ს. აუკუნის დასაწყისში კონფლიქტი კვლავ გამწვავდა, რისაც ორჯერ (1901 და 1910) მოჰყავა ამ ქვეყნებს შორის დიპლომატიური ურთიერთობების გაწყეება. 1928 დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენის შემდეგ, ჩილემ და პერუს 3.VI.1929 ლაბში ხელი მოაწერეს ხელშეკრუებას, რომლის ძალითაც განტა გადაეცა პერუს. ხალხი არიკა დარჩა ჩილეს შემადგენლობაში. სარატივი,აციყო სიგელების გაყელის დროს. რომელიც 26.VII.1929 მოწერილი სანტიაგოში, ჩილემ ოკისრა პერუსსათვის 6 მლნ დოლარის გადახდა.

ჯედს Dennis W. L. Tacna and Arica, an Account of the Chile - Peru Boundary Dispute and of the Arbitrations by the United States. New Haven. 1967.

ბალმირანი, ტალეირანი პერიერი (Talleyrand-Périgord) შარლ ზორის (1754-1838), თავად და ბუნევენგოს პერციოკი (1806-15). დონოს პერციოკი (1817-დან), ფრანგი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1792 ორჯერ იმყოფებოდა ლონდონში დიპლომატიური მისიით, რათა მიეღწია ინგლისის სეიგრალიგეცისათვის საფრანგეთის ბრძოლაში რუსეთთან, აესტრიასა და პრუსიასთან. 1792 წლის ავისგომი, საფრანგეთში მონარქიის დაშლის შემდეგ, იმყოფებოდა ემიგრაციაში ღიდ ბრიტანეთისა და აშშ-ში. 1796 დაბრუნდა საფრანგეთში. 1797-99 –

დორეკტორიის რეიემის დროს საფარეო საქმეთა მინისტრი. დიდ ბრიტანეთის იმპლირების შიშში, გააბა საღეწილო მოლაპარაკება დამავების შესახებ რუსეთთან. შაგრამ ეს ქლა შარუხით დასთავრდა. აქტივრად უწიობდა ხელს 18 ბრიტანეთის (9.XI.1799) გადაგრადალებს.1799-1807 – *საპოლიტიკოსი მისიონარი* ელესი დიპლომატიის საფრანგეთის საფარეო საქმეთა მინისტრი. უმკვლელო მონაწილეობდა *ლუიგელოს 1801*, *პარიზის 1801*, *აჩინის 1802*, *პრესბურგის 1805* საბაყო მოლაპარაკეებში. *გალფრის შეთანხმებები 1807*, მოლაპარაკებას აწარმოებდა *რასინის კავშირის 1806-15* შექმნის შესახებ. 1808 საღეწილო კავშირო დაამყარა რუსეთის იმპერატორ *ალექსანდრე I-თან* იყო შეპაბელი მხან და კ. *უტერხტის* შირის მინოწერაში. ნაბოლეონის დამარტვისის შემდეგ აქტივრად უწიობდა ქლეს ბერლინის რესტავრაციას, 1814 ლეი XVIIII-მ დაწინადა საფრანგეთის საფარეო საქმეთა მინისტრად. შიადწინა 1814 *მონიონის გრაგეტიის* ლეკიდაციას, აწარმოებდა მოლაპარაკებებს, რომელიც დამთავრდა 1814 პარიზის საბაყო ხელშეკრულების დადებით. შეთაურობდა საფრანგეთის ლეკიციას *ვენის კონგრესზე 1814-15* იყო *ვენის 1815 ხელშეკრულების* (საღეწილო) ხელისმძღველი. საპოლიტიკოსი „ასი დღის“ (1815) შემდეგ სასაივეში ედგა საფრანგეთის მთავრობასა და საფარეო საქმეთა სამინისტროს. მომდევნო 15 წლის განმავლობაში ჩამოსცილდა აქტივრ პოლიტიკური მოღვაწეობას. 1830-34 იყო საფრანგეთის ელჩი დიდ ბრიტანეთში. მისი ინიციიებით დაიდო 1831 ლონდონის ხელშეკრულებები (იხ. *ლონდონის კონგრესი 1830-31*) და 1834 ოთხთა – საფრანგეთის, დიდ ბრიტანეთის, ესპანეთისა და პორტუგალიის კავშირო, რომელიც მიმართული უნდა ყოფილიყო რუსეთის, აესტრიისა და პრუსიის წინააღმდეგ. 1834 საფარეოში გაიდა.

ბალმანსი (Talemans) ფრანს (დ.1923), ბელგიელი დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურშია 1947-დან. 1950-52 და 1954-59 – ბელგიის საკომსოლოების საანამშრომელი ჩიკაციასა და კანზას-სიგოში (აშშ). 1959-61 – ბელგიის საფარეო საქმეთა სამინისტროს პრესის განყოფილების გამვე; 1961-64 – გენერალურ კონსული დიპლ-ანტველესში (აშშ); 1964-69 – ბელგიის ელჩი მალბიშიაში და შეთავსებითი დესპანში კამბოჯაში. 1969-72 – ბელგიის ელჩი ჩილეში. 1972-74 – პოლონეთის სახალხო რესპუბლიკაში. 1978-79 – ბელგიის საფარეო საქმეთა სამინისტროს აღმავლეთი ევროპის ქვეყნებში ეკონომიკურ ურთიერთობათა განყოფილების გამვე. 1978-83 – ბელგიის ელჩი სსრკ-სა და შეთავსებითი მონდოლიუის სახალხო რესპუბლიკაში. 1983-დან საფარეოშია.

ბამბრა ვასილ, რუსეთის დროებითი წარმომადგენელი *ერეკო II-ის* სახელმწიფო კარზე, პოლონეთი *1783 გეორგიევსკის გრაგეტიის* გაყოფრების დროს მას შემდეგ, რიყო 1784 წლის 24 იანვარს ერეკელმ თავისი სარატივი,აციყო სიგელს მოაწერა ხელი, მან გადასცა იგი რუსეთის წარმომადგენელ ვასილ გამარას. საქართველოში ბ. რუსული სამეუბებით დადგირთული ჩამოსიდა, ერეკელმა მიერ გრაგეტიის ხელმოწერის შეკრულიყს, ბ-მ მუვეს და მის სამეფო კარს გადასცა რუსეთის იმ-

პერსონის ჩიურ განიხილვები სასწავლო რეგალიები და სასწავლო. იქვე მიიღო ერეკლე სამხარველო სიგელი.

ბანძიძის იმედი 1914. კონსტანტინე ამბის სამხედრო-საზღვაო ხელმძღვანელობის და მექანიკის ხელისუფლების შორის. რამდენიმე გამოსწავლა ამბის ინტერვენსია მექანიკაში. 1914 წლის 4.IV ბანძიძის აკრძალულ მონაწილე დააკავეს ამერიკელი ზღვაოსნები. მიხედავად იმით განათავისუფლებისა და ბოლიშის მოხალისე მექანიკის მხრიდან. ამბის შეიარაღებულ ძალა ემხრობა მოახდინეს ვერაკრესის ნავსადგურის ოკუპირება. 1914 წლის ივლისში დაეკარგა პრეზიდენტ ვერაკრესის ხელისუფლება. ნოემბერში, ამბის ჯარები გაიხილნენ მექანიკად.

ბანძიძის იმედი 1914. საიღუმლო დოკუმენტი, რომელიც 25.VII.1927 იაპონიის იმპერატორს წარუდგინა პრემიერ-მინისტრმა და იმპერატორს საგარეო საქმეთა მინისტრმა ვან-ჯინგმა განაჩინა და რომელსაც ეწოდებოდა „იმპერატორის მანჯურიისა და მონღოლეთში პოზიტიური პოლიტიკის საფუძვლების შესახებ“. შემოიღწა საფუძვლად დაელო 27.VI-7.VII განაკის თავმჯდომარეობით ჩაგარებულ ე.წ. აღმოსავლეთის კონფერენციის მასალები, რომელიც მანჯურიისა და მონღოლეთში. შემოიღწა მისი მისი და მონღოლეთის საბოქალაქო და სამხედრო მოხელეები, მანჯურიისა და მონღოლეთის საეკონომიკური, კონფერენციამ განსახილვეს პოლიტიკა, რომელსაც უნდა უზრუნველყო იაპონიის „უფლებების და პრივილეგიები“ მანჯურიისა და მონღოლეთში. შემოიღწა მისი მისი, მსოფლიოში ვაჭარების სახით. იაპონიის თავმჯდომარეობა უნდა დაეკარგა მანჯურია და მონღოლეთი, შემდეგ კი მათი ჩინეთი. ჩინეთის რესურსები და პოლიტიკის შესახებ, რომელიც უნდა დაეკარგა ინდივიდუალურ, სამხრეთის ზღვების ქვეყნები, მისი და ეკონომიკური აზრი და ბოლის ეკონომიკა. ასევე პირიბეში, შემოიღწა იტილის წინააღმდეგ ომს საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგე. შემოიღწა გენერალ პრეზიდენტ 1929 გამოსქვეყნდა ჩინურ პრესაში, მანჯურია იგი უარყო იაპონიამ. თქმეს მოეუწნათ შემდგომში მსოფლიოში (იაპონიის მიერ მანჯურიის დაკარგვა, აგრეთვე ჩინეთისა და მონღოლეთის წინააღმდეგ და ა.შ.) მოიხილეს აღმოსავლეთში. დადასტურა შემოიღწა მისი დასახული გეგმები.

Журнал Истории войны на Тихом Океане. В 5-ти т.-х. М., 1957, т. I, с. 337-353.

Луг: Очерки новейшей истории Японии. М., 1957, с. 100-101.

ბანძიძის იმედი 1961 (აღიარებული-მალაგასიური კავშირების), ჩაგარდა 6-12 სექტემბრის აფრიკის ქვეყნების მეთაურთა მონაწილეობით. ესენია: კამერუნი, სენეგალი, სპინდლის ძელის ნაპირი, დამოუკიდებლობა (ახლანდ. ბენინი), ნიგერი, ჩადი, ეკონომიკური აფრიკის რესპუბლიკა, კონგო, გაბონი, მალაგასი (ახლანდ. მალაგასიარი), მავრიტანია. ტ.პ-მ განიხილა საკითხი „სოციალური“ შორის თანამშრომლობის შემდგომი განვითარების შესახებ და საბოლოოდ გააფორმა აფრიკულ-მალაგასიური კავშირის წარმოქმნა. კონფერენციამ ხელი მოაწერეს აფრიკულ-მალაგასიური კავშირის ქარტიას, რომელსაც მთავარი

ვარი ამოქმადი დაისახა თანამშრომლობა საგარეო პოლიტიკაში, საერთო უსაფრთხოების კონსტრუქციური უზრუნველყოფა და ეკონომიკური თანამშრომლობა. სწავრა გადამწყვეტილებათა მისაღებად წელიწადში ორჯერ უნდა მოეწეოს სახელმწიფოების ხელმძღვანელთა თათბირი. შემდგომი საქმიანობის ადგილსამყოფლად გამოესახა ე. კოგონე (დასოქმე). ტ.პ-მ დაიღწა „ერთობლივი თავდაცვის პაქტი“, რომელიც იაპონიის წინააღმდეგ კავშირის წყვეტილების უზრუნველყოფის მიზნით. აფრიკის აგრესიისა და მონაგობი დასაფრთხილების მიზნით. აქვე მოეწინა თავდაცვის კავშირი. კონსტრუქციური თავდაცვის სისტემის საერთო ხელმძღვანელობა დაეკარგა თავდაცვის უზალუს საბჭოს, რომლის შემადგენლობაშიც შევიდნენ პაქტის მონაწილე ყველა ქვეყნის თავდაცვის მინისტრები. ტ.პ-მ საბოლოოდ გააფორმა აგრეთვე ეკონომიკური თანამშრომლობის აფრიკულ-მალაგასიური ორგანიზაციის შექმნა, რომელსაც ექნებოდა მუდმივი კომიტეტი ეკონომიკური და სოციალური განვითარების, საგარეო ვაჭრობის, საავილეო პრივილეგიების შესწავლის, მეცნიერებისა და გენერაციის საკითხი და რესურსების მონაწილეობის მიზნით. კონსტრუქციური თავდაცვის სისტემის დასაფრთხილების მიზნით. იტილის დასახული საკითხების, უსოფლ პრესა მოქალაქეობისა და უფლებების. გენერალ-სენიკების შესახებ. დამოუკიდებლობის წინააღმდეგელობის შესახებ კონსტრუქციური განვითარების იტილი მონაწილე ქვეყნების კონსტრუქციური წარმომადგენლობა იმ სახელმწიფოებში, რომლებიც არ შედიოდნენ აფრიკულ-მალაგასიურ კავშირში. საერთაშორისო პრივილეგიების შესახებ, რომელიც კონფერენციამ განიხილეს (აღიარის საკითხი). 1961 საფრანგეთის აგრეთვე ბიგრატი, რომელიც კონსტრუქციური, მონაწილეობა დაეყვანეს დასავლეთის სახელმწიფოთა, პირველ ყოვლისა კი, საფრანგეთის მსგავსი პოლიტიკა (საფრანგეთი იგი აფრიკულ-მალაგასიური კავშირის ქვეყნების ყოფილი კოლონიური მფრთხილობა. იგი არ ქვეყნებში ეკლავ ინარჩუნებდა ძლიერ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ვაჭარებს). მანჯურ. ანსისთანავე, კონფერენციის მონაწილესი გამომავლის საკითხსა და კონტროლს დაქვემდებარებული გაიარალების მომხრედა. კონფერენციამ ექნეს ორი გენერალური სახელმწიფოს არსებობა, დაეგეს რასმის პოლიტიკა, რომელსაც სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა აგარებდა. დაეგეს აფრიკულ ანტიკლამო პორტუგალიული კოლონიზაციური ქსელის ქსელის. კონფერენციის მონაწილეობა მსაირი დაეკარგეს კოლონიური კონფერენციის და სახლებისათვის დამოუკიდებლობის მინიჭების ეკლარაციის სწრაფად განსოცილებლად. აფრიკულ-მალაგასიური კავშირი, რომლის შექმნაც ტ.პ-მ დასრულდა, არსებობდა 1964-მდე, როცა იგი აფრიკის ერთობის ორგანიზაციის საყოველთაოდ დაეკარგა პრივილეგიის გარდაქმნა ეკონომიკური თანამშრომლობის აფრიკულ-მალაგასიურ კავშირად, რომლის ბაზაზეც, თავის მხრივ, 1965-66 აღმოიქმნა აფრიკულ-მალაგასიური საერთო ორგანიზაცია.

Луг: Этнограф. Я. Я. Мажугарствонные отношения в Африке. М., 1972.

ბანძიძის იმედი 1961. დასავლეთის სახელმწიფოების მიერ მაროკოს დაკარგვის უარყოფითი განცხადების სტრატეგიულმა მსჯელობამ (სტელაშივა ზღვის ვასავლეთის, ვიზობლარის პირდაპირ) განსაზღვრა ეკონომიკური ქვეყნების განსაკუთრებული

ლი პოპოლია ამ რაიონის მიმართ. დიდი ბრიგანევის მეწყობის, რომელსაც არ სურდა განეგრძებოდა რომელიმე სახელმწიფოს კონტროლის დამყარება. ყველა საფრანგო-რუსო შეთანხმება მართკონს სათანადო აუცილებლად ითვალისწინებდა აქ სახელმწიფო რეჟიმის შექმნას. 18.XII.1923 პარიზში საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთისა და ესპანეთის რწმუნებულებმა ხელი მოაწერეს კონვენციის განცხადების *სტატუსის* შესახებ, რომლის თანახმად განეკუთვნებოდა საფრანგეთს სეიგარალზე მდებარე (ახ. *ლესალ-გარანტი*). ამ რაიონში იქნას აღებული რაიმე საგნების ამოწმება, რომლის გამოყენებაც შესაძლებელი იქნებოდა სასაზღვრო მშენებლისათვის განეკუთვნა, რომელიც ყოველწლიურად მართკონს სეიგარალზე *საშემრების* დაქვემდებარება, ამავე დროს ღვეტილიდა საკანონმდებლო აქტებისგანაც დაცვითი. უცხოეთის სახელმწიფოებთან დიპლომატიური ურთიერთობების გარდა. ამავე ურთიერთობების დამყარება, *ფრანკის* ხელშეკრულების 1912-მე-5-ე პუნქტის თანახმად, უნდა მოხდარიყო სეიგარალის კარზე საფრანგეთის გენერალური კომისარის მუშაობით. ესპანეთის მთავრობა პარიზის კონვენციით უკმაყოფილო იყო და, იტალიის მხარდაჭერით, მოითხოვდა მისი განდგომის, კერძოდ, განეკუთვნა შესვლის მართკონს ესპანურ ზონაში. *მეორე მთლიანი* იმის დასრულების შემდეგ ფრანკის ესპანეთთან 14.VI.1940 მოახდინა განეკუთვნა ზონის ოკუპაცია და 1942 წლის დეკემბერში ეს ზონა თავის სახელმწიფოდ გამოიყოფა. მიგელურელი გენერლის განადგურების შემდეგ ანტიკომუნალური კოალიციის სახელმწიფოებში დაიქვემდებარებოდა საფრანგეთის რეჟიმის აღდგენის საქმით. რაც განეკუთვნა იყო 10-31.VIII.1945 წარმოშობის სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის წარმომადგენლებთან კონვენციისაზე. თუმცა აღდგენილი რეჟიმი დროებითად გამოიყოფა. 1956 მართკონს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, მართკონს მთავრობა და საფრანგეთის საკონტროლო კომიტეტის მოლაპარაკებების შედეგად, 5.VII რაბატში ხელი მოაწერეს ოქმს, რომელიც ადგენდა მართკონს მსოფლიოში პროცესს და ითვალისწინებდა განეკუთვნა ზონის განხორციელებული რეჟიმის გაუქმებას. დასკვნითი ლეკარაგანა განეკუთვნა მთავრობის საფრანგეთის რეჟიმის ლეკარაგანის შესახებ მიიღეს 8-ქვეყნის – განეკუთვნა სტატუსის შესახებ კონვენციის მონაწილეთა კონვენციისაზე (8-29.X.1956) უფალში, თანამდებარე მისამართს, (მართკონს). ყველა აქტი, მთავრობებმა და კონვენციით, რომელიც ამ რეჟიმს ეხებოდა, აღუადგინებლად გამოიყოფა. განეკუთვნა მართკონს შეეკრება.

ბარბი ანბ. ის. ანბ განიკ.

ბარბი ევგენი ეიკორის ძე (1874-1955). გამოჩენილი ისტორიკოსი, საფრანგეთის ურთიერთობებისა და დიპლომატიის ისტორიის თვალსაზრისი მკვლევარი. 1903-დან – ევგენურების უნივერსიტეტის პროფესორი, 1913-17 – იუროვის (გარგეს) უნივერსიტეტის პროფესორი. 1917-დან – ევგენურების, შემდეგში ლენინგრადის და მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტების პრეფესორი. ლექციებს ასახელებდა სსრკ-ის სხვადასხვა სახმონისგროსთან არსებულ მოსკოვის საერთაშორისო ურთიერთობების სახელმწიფო ინსტიტუტში და უმაღლეს დიპლომატიურ სკოლაში (1977-დან დასაბრუნებული აქვს). ბ-ს სამუშაოები და სამეცნიერო-პოლიტიკური

მა შეხედულებებმა რთული გრანსტორმისა და განიკადა. მისი ძირითადი შრომები: „უკრაინის იმპერიალიზმის ეპოქაში“, „საპოლიტიკო“, „ნაპოლიონის თავდასხმა რუსეთზე 1812 წელს“, „გალეონი“, „ეიროპის ომი“ დაწერილია მარქსისტულ-ლენინური პოპილური, რომელშიც იგი 20-იანი წლებიდან დადავა. იგი მონაწილეობდა მრავალგანმავლილი გამოცემების „დიპლომატიის ისტორიის“ შექმნაში. მისი სოციალისტური მუშაობები განეკუთვნა „საზღვროების ომი და შეეკის თავდასხმა რუსეთზე“ და „მარქეები დასაბრუნებელი ეიროპის სახელმწიფოთა კოლმური ისტორიიდან (XV ს. მსწრელებიდან XIX ს-ის დასაწყისამდე)“. სსრკ-ის მუქონებრება აკადემიის აკადემიკოსი 1927-დან. იყო ბრნის, პრადის, ობლის, ალბერის, სარაბისის უნივერსიტეტების სამადრი დოქტორი. ბრიტანეთის აკადემიის წევრი-კორესპონდენტი, სირიეთის მუქონებრება აკადემიის და პოლიტიკური და სოციალური მუქონებრებათა ფილანტროპიის (აშშ) აკადემიის წევრი. საქმების (1943, 1946, 1972) სტალინიური (შემდეგში სახელმწიფო) პრემიის ლაურეატი.

ბაბინაძე დიმიტრი ბაქუს ძე (1767-1845), რუსი დიპლომატი. 1782 დაწყო სამხედრო სამსახური ლაიპციგის პროცორა-ფრანკის პოლკში. 1799 წლის აგვისტოდან გადაიქცა სომხეთში სამსახურში და განაწესდა *საერო-საქმისა კოლეგიის* წევრად. 1802 წლის ივლისიდან 1803 წლის მარტამდე – სრულულებიანი მინისტრი ორთავე სიცილიის სამსახურში. 1824 – მეორე რწმუნებულად ავსტრიაშიანი მილაბარაკებისა. 1825-X ხელი მოაწერა ლეკარაგიის საფრანგეთის წინააღმდეგ რუსეთ-ავსტრიის კავშირის შესახებ, რომელიც მოამზადა მე-3 ანტიფრანგული კოალიციის შექმნა. 1805-08 კვდა სრულულებიანი მინისტრი ორთავე სიცილიის სამსახურში, რომელთანაც ხელი მოაწერა სომხეთში რუსულ-ქრულუბის. 1810 წლის სექტემბრიდან – სესიანში. 1815 წლის სექტემბერში დაინიშნა საეგვიპტო რწმუნებულად და სრულულებიანი მინისტრად ესპანეთში, საიდანაც 1821 წლის აგვისტოში იგივე უფლებებით გადაიქცა იქნა საფრანგეთში. მისი წილობიდან 1822 *ეიროპის კონგრესის* შემადგენელი, ხალხი კონგრესის შემადგენელი იქნა. 1823 წლის აგვისტოში დადგინდა ავსტრიის სამსახურში კარზე „საგანგებო დაეულებათა“ შესასრულებლად. 1826 წლის აგვისტოდან 1841 წლის სექტემბრამდე – რუსეთის საგანგებო და სრულულებიანი ელჩი ავსტრიაში; ხელი მოაწერა ავსტრიაში და რუსეთის შორის მთელი რაი შედეგურულებების, რომელიც ეხებოდა პოლონეთის სამსახურსა და თურქეთს. 1838 წლის დეკემბრიდან – სახელმწიფო საბჭოს წევრი.

ბაბინაძე მიხეილ ივანის ძე, რუსეთის სახელმწიფო ელჩი კახეთსა და ქართლში. 1604-05-ბ-ის ელჩობის წევრი იყო დიდი ანდრეი ივანოვი. ბ-ის ამოყვანის შედეგად, კახეთის მსხვედრულ-სანდრეი II-თვის ელჩობისაში, რომ, მისი თხოვნის თანახმად, რუსეთი უმზადობდა სამამხლობეო განსაზღვრულად და ამ დამსწრეობაში ალექსანდრეს თვისი ჯარით უნდა მიეღო მონაწილეობა. ელჩების დაეულებული მქონდათ ავსტრია *ბრის გოლდენის* ვაჟისათვის საცილის შეჩენეა. ალექსანდრეს საქარაიელიანი არყოფნის ვაჟი ბ. შილი გიორგი ბაგინი-

ვილდა. კახეთის სამეფო კარზე მოწოდარი გადაგრძობების შემდეგ უკლი ვადავიდა ქართლის მეფე ვიორგი X-თან აქ მოლაპარაკებას შედეგი არ მოყოლია და ბ. თერგის გმთა, 1605 წლას მოუკმერნი მისიკოეს დაბრუნდა. მისი ჩანაწერები მნიშვნელოვანი წყაროა საქართველოს ისტორიისათვის.

ბატონიჯვის უღრუბა კახეთისა და ქართლში 1604-05, ელჩობაში მონაწილეობდა დიდი აზრები იმართე. გაგონივი და იუანოვი კახეთში ვაგნაბილი იქნენ 1603 ალექსანდრე II კახთა მეფის მიერ რუსეთში წარგზავნილი ელჩობის საპასუხოდ. რუს ელჩებს ალექსანდრე მეფისთვის, უნდა ექნებინათ ჰიროს გოლგოთის გადაწყვეტილება სამაშხლას წინააღმდეგ აღმკურნალ დაწყების შესახებ. თავის მხრივ, მაშლის წინააღმდეგ უნდა გამოსულიყო კახეთის მეფე. გარდა ამისა, ელჩებს უნდა შეერჩიათ საიყოფ ბოროს გოლგოთის ვაგნისათვის და საქმრო ქალიშვილისათვის. 12 აგვისტოს ელჩები კახეთში ჩავიდნენ. 19 აგვისტოს მათ მოლაპარაკება დაიწყო გაბის მეტეკლარე ვიორგი ბატონიშვილთან, რადგან ალექსანდრე მეფე შაჰ-აბას I-თან იმყოფებოდა. ვიორგი ბატონიშვილი არ მქარობდა რუსეთის ხელშეწყობის ერთგულების ფიქსი მიუღება — საკმაოდ რთული იყო ირან-ოსმალეთის ომის შედეგის განვსჯივა. რუსი ელჩების დაესტეხილი მოთხოვნით 1605 წლის 1 იანვარს ვიორგი ბატონიშვილმა მიიღო ხელშეწყობის ერთგულების ფიქსი. 1605 წლის დეკემბერში შაჰ-აბას I-მა ალექსანდრე მეფე სამიზობლით გამოისტეკრა. 12 მარტს დაეცქვილა იყო მეფის შეხვედრა ელჩებთან, მაგრამ ეს შეხვედრა არ შედეგა. 12 მარტს რუსეთგაბა კონსტანტინე მიზნმა შაჰის დაგაულებით ყიზობაბიებს შიაკელებთან ალექსანდრე და ბატონიშვილი ვიორგი და თავი კახეთის მეფე გამიოიხადა. რუსი ელჩები შეხედნენ კონსტანტინეს, დაწვი უნდნენ რომ შოსკოვის პოლიტიკამ კახეთში მარჯი გაჩივდა და ქართლში გადავიდნენ. მათ მოლაპარაკება განმარყო ქართლის მეფე ვიორგისთან. ელჩებმა ეერე აქ მიაღწიეს წარმატებას. კახეთის მაგალითი აიძულებდა ვიორგი ქართლას მეფეს შოსკოვის მიმართ ფრახილი პოლიტიკა გაეგარეხნა. 1605 წლის 11 მაისს რუსი ელჩები ქართლდან გაბრუნდნენ და მოემბერნენ შოსკოეს ჩავიდნენ.

ბაშბი (Tafi) პოეტი 1857-1930). აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე, ავტორი. 1901-04 იყო ფილიპინების გუბერნატორი, ხოლო 1904-08 — აშშ-ის სამხედრო მინისტრი. 1909-13 იყო აშშ-ის პრეზიდენტი რესპუბლიკური პარტიიდან. 1913-21 — იყოლის ეროვნულიგების სამართლის პროფესორი, ხოლო 1921 წლის ოქტომბრიდან — აშშ-ის უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარე. წინამძღვრე იყო აშშ-სა და სსრკ-ს შორის დიპლომატიკური ურთიერთობის დამყარებისა.

ბაშბინის კონვენენცია 1966. მიმდინარეობდა 4-10 იანვარს. მისი ჩატარების მიზანი იყო ქაშპირის რაიონში 1965 იანვარსა და პაკისტანის შორის მომხდარი საზღვარი კონფლიქტის მოგვარება. კონვენციის ჩატარების ინიციატორად სსრკ-ის მთავრობა გამოვიდა. შეხვედრაში მონაწილეობდნენ ინდოეთის პრემიერ-მინისტრი ღ. ბ. შასტრი და პაკისტანის პრემილენტი ზ.

აიუბ-ხანი, აგრეთვე სსრკ-ის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე ა. ნ. კოსიგინი. 10 იანვარს მხარეებმა ხელი მოაწერეს ლეკლარაციას, რომელშიც განსაზღვრა იყო ინდოეთსა და პაკისტანის სურვილი, ძალისხმევა არ დაეუკრებინათ, ეთნოლემბობური ურთიერთობების დასამყარებლად. ლეკლარაცია შეიცავდა მხარეთა ვალდებულებას, ყველა საღაფო საკითხი მოგვარებინათ შევილიობათ ხერხებით, ძალის გამოყენების გარეშე. ინდოეთსა და პაკისტანს შეთანხმდნენ, რომ არ მარეოდნენ ერთმანეთს საშინაო საქმეებში და საზღვრო, იალუს დაბრუნებდნენ იმ პირობებზე, რომლებზეც მათ ეკავათ 1965 წლის 5 აგვისტოდან. ამასთანავე, უნდა ადელგინათ დიპლომატიკური წარმომადგენლობების ნორმალური მოლაპარაკება, ეკონომიკური და სავაჭრო კავშირები, უნდა გაეგრესებინათ მოლაპარაკებები საღაფო საკითხების ორგელე.

ბაშიბაში პუბლიუს კორნელიუს (Publius Cornelius Tacitus) (55-120), რომაელი ისტორიკოსი. დაიბადა არისტოკრატულ ოჯახში. მიიღო კარგი განათლება. იყო თავისი დროის გამორჩეული ორაგორი. 88 გახდა პრეტორი. 97 — კოსმული, 112 — პრინციპალი აბის პრეკსორი. მიწვეულია ექანისკელ დღე რომაელ ისტორიკოსად. მისი თხზულებებიდან განსაკუთრებით ფასეულია „ისტორია“ და „ანალები“, რომელთა ქრონოლოგიური ჩარმოგები მოიცავს 14-96 წლებს, ბუკეტისის ვარდაცხეხებად აღმოკიანებს ვარდაცხეხებაშე. ამ ნაშრომების დღე ღირსება ისე, რომ ბუკრი მოელენის მომსწრე და მონაწილე თავად იყო არ განაწდა მათ შესახებ ვრეული ინფორმაციები. აღნიშნულ ნაშრომებში მთელი ისორიულითა აღწერილი I საუკუნის რომის პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სუერი. საუკელაშიანადაა გადმოკიებული იმპერიის ურთიერთობა გარე სამყაროსთან და ამ ურთიერთობათა შედეგები. მისი ეურალების ექვრები იცა იმპერიისა და მისი ისტორიული როლის შეფასება. ბ-ის თანახმად, რესპუბლიკიდან იმპერიამ გადახედა ეანონსობირი მოელენა იყო, იგი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა პირიქების როლს ისტორიაში. ბ-ს მტედა საყურადღებო ცნობათა აქვს იტელი საქართველოსა და რომის იმპერიას ურთიერთობათა შესახებ.

ბაღ-ელ-აბარინი (ბაღ-ელ-აბარინი) დიპლომატიკური პიში. მეული აღმოსავლეთის სახელმწიფოთა დიპლომატიკური ურთიერთობის ექნიშენელოვანესი წყარო. აღმოსნდა 1887 კართის საბნრეთით (315 ელ). მიდარე ნილობის სანაპიროზე არქივი შეიცავს ლერსელის დამწერილობის შესრულებულ გეკსტებს ინდოეთის და საერთაშორისო ენაზე, აქაცვრზე საწე მისაღად გამოყენებულა თიხის ფარფიები. მიკველულია 400-ზე მეტი დოკუმენტი. არქეოლოგიკური გათხრებით დაბეკიდა, რომ გელე-ელ-ამარინის ადგილას არსებობდა ფარაონ მენსიოტე IV (ენაგონის) დედაქალაქი ენაგონის (კაგონის პირიქისგე). ყველა ფორფიკის გეკსტი დიპლომატიკური მინარისიდა და თარიღდება ახალი სამეფოს — ეგვიპტის ორი ფარაონის — ამენოტე III-ის (იე.წ. 1411-1372) და ამენოტე IV-ის (ენაგონის, იე.წ. 1372-1353) მეფობის წლებით. არქივში დაცულია ბაბილონის, მითანის, ასურეთის, სუეთის, არქივის მეყეთა წერილები ფარაონებისაღმე. დღე რაოელნობითაა აგრეთვე ეგვიპტის ქვემევილომ პალესტინის, სირიისა და ფარაონის ვამეხეულა ინფორმაციები. არქივის ძირითადი ფონდა

მილიტარიზებული რაიონის ოლქის რეპლიკარიზაციით დაიწყო ვერსიის სამხრეთ ხელშეკრულება (1919) და ლეკარსის ხელშეკრულებები (1925).

ბარბრონიუმი შპს, იხ. გერმანიული წყლები.

ბარბრონიუმი წყლები, გერმანიული წყლები, სახელწოდებით, რომელიც აკრავს სასაბურთო სახელმწიფოს სახელმწიფო გერმანიის და შიდა წყლებს და რომლებზეც ამ სახელმწიფოს სუვერენიტეტი ვრცელდება. ბ.წ. მისი წილი და მისი თავისუფალი სივრცე სახელმწიფოს სრულ ეკონომიკურად ექვემდებარება. ენკეის კონვენტო ბ.წ-ის შესახებ (1958) აღვსენ ბ.წ-ის სამართლებრივ რეჟიმს სანაპირო სახელმწიფოს და საერთაშორისო ნაოსნობის საჯიროების ინტერესების გათვალისწინებით. ბ.წ-ის რეჟიმს განისაზღვრება აგრეთვე ეკონომიკური სახელმწიფოს კანონმდებლობით, „მედილიტანი“ გაველი“ პრინციპის მისელებით, რაც საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმას წარმოადგენს. სახელმწიფო მოქალაქე, ვაჭარის ეკონომიკური კავშირი, რომელიც ბ.წ-ში შემოკლების ის ზღვაში გასვლის მიზნით შედის ბ.წ-ში. მოგიერთი ქვეყანა სამხედრო გეგმების მშვიდობიანი გაყვასათვის წინასწარ შეტყობინებას მოითხოვს. გაველის ღრის არ უნდა ირეკეოდეს სანაპირო სახელმწიფოს უშიშროება, წყალქვეშა ნაგებობა ანოტიგეგმებულად ენდა გადაიღეს, დაყოფილი უნდა იყოს სანაპირო სახელმწიფოს შიგრ დაღვიწილი კერსი და გაველის წესები. ყოველი სახელმწიფო თვისათვის განსაზღვრავს თავისი ბ.წ-ის სიგანეს. თუქცა საერთაშორისო რეველებით დაქვირდა ამ წყლების სიგანის მინიჭები –სამი საზღვაო მილი და მქსიმუმი – 12 საზღვაო მილი. ვაქვიროს კონვენციით საზღვაო სამართლის შესახებ (1982) განსაკვირდა ეს ლიმიტი და დღესათვის სახელმწიფოსა უმრავლესობა იყავს საერთაშორისო სამართლის აღიარებულ საზღვრებს, თუქცა მოგიერთი სახელმწიფოს (სირითადად ლათინური ამერიკის ქვეყნები) ბ.წ. სკინობის დაღვიწილ ლიმიტს, მ.გ. ბრაზილიასა და პერუში მათი სიგანე 200 საზღვაო მილი შეადგენს. ბ.წ-ის გამკვეთი მომართავს თუ მისამართე სახელმწიფოს მორის ასეთ შემთხვევებში ხორციელდება მათი მორის მადწეული შეთანხმებებით, თითოეული შეთანხმების თავისებურებების გათვალისწინებით.

ბარბრონიუმი ხელშეწყობის პრინციპი, საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრინციპი, რომელიც დაფიქსირებულია ისეთი საერთაშორისო დოკუმენტებში, როგორცაა ვაგონის წესდება, ლექსარტა საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ, 1970. ამ საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპის შემდგომი განვითარების ეკვალი განხორციელდა უერთობის დასკვნითი აქტის 1975 მიღება, რომელიც ითვალისწინებს, რომ აქტის წევრი სახელმწიფოები პრაქტის სექციონს ერთმანეთის გერმანიული მთლიანობას და თავის შეთავაზებულ ნებისმიერი მოქმედებისაგან, რაც შეუთავსებელი გავერს წესების მიხედვით და პრინციპითა და მისარტულია ნებისმიერი წევრი სახელმწიფოს გერმანიული მთლიან-

აზიდან შემოსული მასალები, სოლო აზიამი ვასაგვან კორე-სონდონესიებს უმნიშვნელო ადგილი უკრავს. გექსტებში ვაქვირდა ჩანს ვანსხევაება ვარაონების თანახარი ღონის შევეების და დამოკიდებული შმარაველების ურთიერთობაში. ლოკემქტებში თანახარულელებანი შევერს ერთმანეთის უწოდებს „მხებს“. უფრო ქლიფს ან ასაკით უფროსს უწოდებს „მამას“. საკუთარ თავს კი „შვილს“. დამოკიდებული მმარაველები ვარაონს მოისხიონებენ „ბაგონად“, საკუთარ თავს – „მოსად“. „მოსკრად“. გექსტებში ხანგასწვლია დამოკიდებული მისის წარმომადგენელთა სტატუსი და უწესიები. თიხის ფორტიგები ვეაქვსებენ, რა მნიშვნელობა ენიჭებოდა დინსტიგულ კორექციებს, მადღრეა საწუქრებს და სხვ. არქივი სერაოზულ ინფორმაციას იძლევა საერთაშორისო ურთიერთობათა პირველი საბიჯების შესახებ.

ბალონის საშუალოპირი ხელშეკრულებები 1813 (რუსეთ-ავსტრიის და რუსეთ-პრუსიის ხელშეკრულებები), ხელი მოაწერეს 28.VIII(9.IX) გუბლიეში (თანამდროე მუხის გერმანიის); ვაჯორება საშუალოპირი ხელშეკრულებები მე-6 ანტიფრანკული კოალიციის ფარგლებში. ბ.წ.ს-ის ვარანტირებული იყო მის მონაწილე სახელმწიფოთა გერმანიული მთლიანობა და საზღვრების ურღვეობა. მათი იკისრეს, დახმარება ვაქვირდა ერთმანეთისათვის ერთ-ერთი მთავანზე ან რამდენიმე მთავანზე თავდასხმის შემთხვევაში; ასეთ ღრის მუკავშირე სახელმწიფოს დასასმარებლად თითოეული მთავანს უნდა ვაქვირდეს 60-ათასიანი კორუსი; მოკავშირე სახელმწიფოები შეთანხმდნენ, არ დაეღობა სერაბელუ მათ, ან დახმარება საერთაშორისო და არ დელით მთავანებში, რომლებიც წინააღმდეგობაში იქნებოდა ბ.წ.ს-თან. ეკონომიკური მუხლებში ჩამოყალიბებული იყო მოკავშირეთა სამხედრო მიხმები: ავისტრიის და პრუსიის ადღვენა 1805 საზღვრებში; რუსიის კავშირის 1806-13 ვაქვირება; იმ სახელმწიფოთა დამოკიდებლობის ადღვენა, რომლებიც მდებარეობდა, ერთი მხრივ, ავისტრიისა და პრუსიის საზღვრებს შორის და, მეორე მხრივ, რაინსა და ალპებს შორის, ასევე რაინის მარჯვენა სპირზე მდებარე ვერმანული მიწების ადრინდელი სერაგვის ადღვენა (ეს მიწები მიერთებული იყო საფრანგეთთან ან ვარანტი პრინციპის საშუალოელებს წარმოადგენდა). ამ მიხმების მისაღველად თითოეულმა მოკავშირემ იკისრა საფრანგეთის წინააღმდეგ 150-ათასიანი არმიის ვაქვირება. ვარანტის საქვიროგოს ზედი ენდა ვაჯავწევიდა რუსეთის, ავისტრიასა და პრუსიის შორის შეთანხმებას. 3.X.1813 დიდი ბრიტანეთი, რომელიც ვაქვირდა საშუალოპირი ხელშეკრულება ვაჯავრება ავისტრიასთან, ანგვარად შეუერთდა ბ.წ.ს-ს.

ბარბრონიუსი რეპლიკარიზაციის, სახელმწიფოს შიგრ სახელმწიფო ნაგებობების ადღვენა, შეიარაღებული ძალების დისლოკაცია, სხვა სახელმწიფო თუ სახელმწიფო-ეკონომიკური ხასიათის დონისიკების განხორციელება დემილიტარიზებულ რაიონში (იხ. დემილიტარიზაცია). რეპლიკარიზაციის, ჩვეულებრივ, თან სდებს სახელმწიფოს შიგრ საერთაშორისო ხელშეკრულებების შემსღვეველ მუხლებზე უარის თქმა, რომლებიც ადღვენს დემილიტარიზებულ მიწების სერაგვს, და შიდა კანონმდებლობის შესაბამისი დებულებების ადღვენა. მ.გ. ფამისტური ვერმანის შიგრ 7.III. 1936 განხორციელებული ღ-

ობის. სოლიგვიური დამოუკიდებლობისა და ერთიანობის წინააღმდეგ, კერძოდ, ნებისმიერი ისეთი მოქმედებისაგან, რაც დაკავშირებულია ძალისა და ძალისხიერი მუქარის გამოყენებასთან. დასკვნით აქტიმ ასევე მითითებულია, რომ სახელმწიფოები თავს შეიკავებენ, რათა ერთმანეთს გერიგონ და შაროკოს დალაიქონ სახელმწიფო ოკუპაციის ან ძალის გამოყენების სხვა პირდაპირი თუ არაპირდაპირი ღონისძიებების ობიექტად ან ასეთი ღონისძიებების ან მათი განმეორების დამუქრების საშუალებით შექმნის ობიექტად. არავითარი ოკუპაცია ან ამგვარი შექმნა კანონიერად არ ჩაითვლება. ტ.ხ.პ. პირდაპირ კემირშია სახლერების ურღვევობის პრინციპთან, რომელიც ასევე უორჩულირებულია ევროსაბინორის დასკვნით აქტში: „წვერი სახელმწიფოები ურღვევად მიიჩნევენ ერთმანეთის სახლერებს. ისევე როგორც ევროპის ყველა სახელმწიფოს საზღერებს და ამტომ ისინი ახლავ და მომავალშიც თავს შეიკავებენ ამ სახლერების ყოველგვარი ხელყოფისაგან“. თუმცა ი სახლერების ურღვევობის პრინციპი დასკვნით აქტის თანახმად ერეკლეუბა ჩსოლოდ წვერ-სახელმწიფოებზე, ანუ ევროპის ქვეყნებზე, აშშ-სა და კანადაზე, ხოლო ტ.ხ.პ. მოქმედებს ყველა კონტინენტზე, განურჩევლად იმისა, არსებობს თუ არა საყილაღერი შეთანხმებუბა ან საკითხზე.

ბერ-პატრონიანი ლეონ (დ.1945), სომხეთის რესპუბლიკის პრემილენტი 1991-98. ლენინგრადში შეისწავლა ორიენტალისტიკა და სემიოტური ენები. იქვე დაიწყო საღოქტლორი დისკრტაქია. 1965 წლის 24 აპრილს მონაწილეობა მიიღო სომხეთის გენოციდის 50 წლისთავთან დაკავშირებულ მრავალრიცხოვან დემონსტრაციებში, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ იყო მიმართული. ერთი წლის შემდეგ მსგავსი დემონსტრაციებში მონაწილეობის გამო დააპატიმრეს და რამდენიმე თვე ციხეში გადატარა. 1988 წლის თებერვალში იგი თანამომარეუბთან ერთად აარსებს „მითანი ყარაბაღის კომიტეტს“, რომლის მიზანს სომხეთისათვის მთიანი ყარაბაღის ავტონომიური ოლქის შემოქრთება წარმოადგენდა. ამის გამო მას კელავ აპატიმრევენ. განათავისუფლების შემდეგ მას კომიტეტის თავმჯდომარეობა ირჩევენ. რესპუბლიკის პარლამენტში პირველი თავისუფალი არჩევნების ჩატარების შედეგად კომუნისტები ექსკრესობაში აღმოჩნდნენ, რის გამოსე 1990 წლის 4 აგვისტოს პარლამენტის თავმჯდომარეობა იქნა არჩეული. 1991-98 – სომხეთის რესპუბლიკის პრემილენტი.

ბტმნი (Tessin) კარლ გუსტავ (1695-1770), გრაფი, შვეიცის პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1725-26 და 1735-36 – შვეიცის დესპანი ავსტრიაში. 1738-39 – როქსდავის (პარლამენტის) ლანდმარშალი; 1739-42 – შვეიცის ელჩი საფრანგეთში. 1743-44 – დანიში. 1744-45 – პრუსიაში; 1747-52 – საბჭოთ კანცელარის მეთაური. შუაგლორავა წარმართავდა შვეიცის საგარეო პოლიტიკას. გამოსილდა *ნიმეგისი 1721 სამეფო ხელშეკრულების* გადასწორების მოთხოვნითა, საფრანგეთში ხელდავა შოკავშირის რუსეთის წინააღმდეგ ბრძოლაში. 1738 საფრანგეთთან დადო საშოკავშირო, ხოლო 1741 – საბავრო ხელშეკრულებები; ხელს უწყობდა შვეიცისათვის რუსეთის წინააღმდეგ 1741-43 ომის

ღრის საფრანგეთის მხრიდან უინანსურ და სამხედრო დახმარებას. 1752 გადააყენეს ყველა თანამდებობიდან.

ბტმნი (თბმნი) სხვამ ხელშეკრულებამ 1860 (ესპანეთისა და შაროკოს შორის), ხელი მოაწერეს 26.IV თვეგანში (შაროკო). დაასრულა ესპანეთის კოლონიური ომი შაროკოს წინააღმდეგ. ხელშეკრულებამ გამოიყვანა „შემიღობა და სამშენაო შეგობობა ესპანეთის ლეოფლასა და შაროკოს შვეიცის შორის, ასევე მათ ქვეშევრდობის შორის“. შაროკოს მხარე დათანხმდა, ესპანეთის მფლობელობაში გადასულიყო სეუტის მიმდებარე გეროგორია, ასევე ატლანტის ოკეანის სანაპიროზე სანტა-კრუს-და-პეტიდა მდებარე მცირე გეროგორია, დადასტურა თავისი თანხმობა სხვა გეროგორიულ დათმობებზე ესპანეთის სასარგებლოდ და იმ პრივილეგიებზე, რომლებიც ესპანეთის ქვეშევრდობებმა მიიღეს ესპანეთ-შაროკოს ადრე დადებული ყველა ხელშეკრულების მსიღდგის; შაროკო დათანხმდა ასევე, ესპანეთისათვის გადაეხადა 20 მლნ პიასტრის კონტრბუტია 28.XII.1860-მდე. შაროკოს მიერ ამ ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფად ესპანეთის ჯარებმა მოახდინეს თეგანის და მისი შემოგარნის ოკუპაცია ესპანულ მსიღონერებსა და ვაჭრებზე გაერეულა *„უპრაგები ხელშეკრულის რეკომი* გათავალისწინებული იყო სახმედრო გეგვითა დაუყოვნებლივ გაეყვლა და ხელშეკრულების რაგვირტია ხელშეკრულებიდან 20 დღის განმავლობაში.

ბტმნი (თაჩერი, Thatcher) მარგარეტ პილა (დ.1925), დიდი ბრიტანეთის პოლიტიკური მოღვაწე, პრემიერ-მინისტრი 1979-90. დაამთავრა ოქსფორდის უნივერსიტეტი. 1959 პირველად აირჩიეს პარლამენტის წვერად კონსერვატიული პარტიიდან. 1961-64 იყო პენსიებისა და სოქიალური უზრუნველყოფის სამინისტროს საპარლამენტო მღიანი. 1970-74 იყო განათლებისა და მყენიერების მინისტრი ეკათის მთავრობაში. 1975 წლის თებერვლიდან იყო კონსერვატიული პარტიის ლიდერი. 1987 წლის აპრილში ოფიციალური ემიგრია ესვია საქსრთველს. 1990 წლის მიწერულს გადადგა პრემიერ-მინისტრის პოსტდან.

ბტმნი ხელშეკრულებამ 1779 (ავსტრია და პრუსიის შორის), საბავო ხელშეკრულებად და სხვა ხელშეკრულებები, რომელიც დაიღო ვერმანულ სახელმწიფოების შორის ბავარიის შემკვილრობის გაყოფისთან დაკავშირებით. ხელი მოაწერეს 13.V გემენში (სილზენი, ახლანდ. ჩესკი-გემენი, ჩეხია). ხელშეკრულება პრუსიასა და ავსტრიის შორის ატხალდა იმშედობისა და განსაზღვრავდა ურთიერთობას მათი და გერმანიის სამთავრობის შორის. მხარეებმა დაადასტურეს 1648 *ვესტფალის ბავი* და პრუსიასა და ავსტრიის შორის 1648 შელევადა დაღებული ყველა გრავტატა.

ბტმნი ხელშეკრულებამ 1595 (რუსეთისა და შვეიცის შორის), ხელი მოაწერეს გიავზინოში (ნარვის რაიონი) 18.V. 1590 მოიღო დაბავების ვადის ვასლის შემდეგ რუსეთმა განაახლა ომი შვეიცის წინააღმდეგ სარენისა და სხვა რუსული მიწების დასაბრუნებლად, რომლებიც შეეღებმა ლივონიის ომის 1558-83 დრის დაიპყრეს. რუსეთისათვის წარმატებული სამხედრო მოქმედებები შექრდა 1593 2 წლის ვადის დადებული დაბავებით, რომლის განსახელობაში მიმდინარეობდა სამშვი-

დობო მოლაპარაკებები და დასრულდა ხელშეკრულების ხელმოწერით. ხელშეკრულების მიხედვით, რუსეთმა დაიბრუნა ფინეთის ყურის სანაპირო და კორეა (თანამედრო. პრიობი-ორსკი), ორეუკი, ცინხისმარგუ ნინგმანდი, კოიორი, ივან-კოროლი. იამი. ამრიგად, ესტონეთი (სარუსეთის ერთად დარჩა შეეყიას, ხოლო კოლის ნახევარკუნძული და კარელა – რუსეთს. მუხხედგად იმისა, რომ, ხელშეკრულების მიხედვით, ბალტიის სანაპიროს ნაწილი რუსეთის ხელში გადავიდა, ეს უკანასკნელი მაისი მოკლევადიანი იყო დასავლეთეთეროპულ სახელმწიფოებთან პირდაპირ კავშირის, ხოლო რუსეთის ეპრობა ბალტიკამე შეეყიის კონგრულის ქვეშ აღმოჩნდა. ამის გამო მისკოეთის მთავრობამ არ მოახდინა ხელშეკრულების რაგიოერობა, თუქსა და უქეტო იგი მაისი სრულდებოდა.

ბიანბინის მონაწილეობა 1885. ის. ჩინეთ-იაპონიის ხელშეკრულება. კონვენცია და შეთანხმება.

ბიანბინის ხელშეკრულება 1858-85, ხელშეკრულებათა წყება, რომელი ჩინეთის თავის მოახვიეს ინგლისმა, საფრანგეთმა, აშშ-მა და რუსეთმა მეორე „ოპიუმის“ ომის დროს (1856-60). 1839-42 ინგლის-ჩინეთის ე.წ. პირველი „ოპიუმის“ ომის შემდეგ ჩინეთის ხელისუფლებასთან ხელშეკრულებები გააფორმეს ინგლისმა (ის. *ნანკინის ხელშეკრულება 1842*), საფრანგეთმა და აშშ-მა, რასაც შედეგად მოჰყვა უსკოური კაიტიგალის შეჭრა ჩინეთში. ამან ხელი შეუწყო ცინის იმპერიის შინაგანი კრიზისის გაერმავეებს. დიწყო გაიანქვლითა აჯანყება (1850-64). ეუროპული ქვეყნებისა და აშშ-ის მშარიველმა წრეებმა დაიწყოეგეს გამოეყენებინათ შექმნილი ვითარება და ცინის საიმპერატორო კარისათვის ახალი დაიძობები ვაპოებლათ. ინგლისი ცდილობდა დაეკანონებინა ჩინეთში ოპიუმის შეტანა, მოეპოებინა თავისი დილომატიური წარმომადგენლებისათვის პეკინში შეღებვა ყოფნის უფლება, ინგლისის ეპრობისათვის გაეყსნა მდ. იანსის აუზი და ახალი საზღვაო პორტები, ვარდა ამისა, ცინის მთავრობა პოლიტიკურადაც ეკონგროლებინა. იანსის აუზში შედწევა აპერიელთა გეგმებში შედიოდა. საფრანგეთის მთავრობა მოითხოვდა ჩინეთის შიდა რაიონებში მისიონერული მოღვაწეობის ლეგალიზებას. რუსეთის აწეუბადა ჩინეთ-რუსეთის საზღვაო საკითხი, მოითხოვდა აგრეთვე ჩინეთისთან საზღვაო ეპრობის უფლებას ცინის ხელისუფლებამ უარი განაცხადა მიეღო ლონდონის ახალი მოთხოვნები, რის გამოც ინგლისმა 1856 წლის ოქტომბერში დაიბოძა ვანკოვი. ამით მან საბიჭ დაჯლო ე.წ. მეორე „ოპიუმის“ ომს (1856-60). მალე მოხდა საფრანგეთიო ჩინეთი. 1858 წლის 26 მაისს ინგლისისა და საფრანგეთის საეუპელიოი ჯარები გაიანქნა შეედეგენ. ცინის მთავრობამ კაბეგულითა გამოაქცადა დასავლეთის სახელმწიფოთა წინაშე და მოლაპარაკებების ვასამაროებად რეწუნებოდა გავტანა გაიანქნა. რუსეთი შეაშოთა პეკინზე ინგლისის გაელენის გაბლიერება და გადაწყვიტა შუამდებლად გამოსულიყო მოლაპარაკებებზე. ეს დილომატიური მისია დაიქცირა ე. ვ. *პეტეაგის* (ის. *პეტეაგისის მისია 1857-58*).

1. *სანკინის ხელშეკრულება*, დილო გაიანქნა 1858 წლის 18 ივნისს. აშშ-მა ისარგებლა ინგლის-საფრანგეთისა და ჩინეთის შორის გასაძლებული ომით და აიძულა ცინის საიმპერატორო კარი ჩინეთელთან რეწუნებოდა აშშ-ის პრიო-

ლეგები ჩინეთში. ეს პრიოლეგები მან მიიღო 1844 ეანსიანის ხელშეკრულებით (ის. *ამერიკა-ჩინეთის ხელშეკრულებები და შეთანხმებები 1844-48*). ამერიკის ეპრობისათვის იხსნებოდა მანხის, ნინოს, უჯკუს, სიამინის, ვანგოუს, გაიანსის (კუნსელ გაიანსი) და მანგოს ნავსადგურები. ონ ნავსადგურებში აშშ-ს შეეძლო დაეწინა თავიოი კონსულები. ამერიკულ ხომალდებს შეეძლოთ ესარგებლათ ჩინური ნავსადგურებით, რაიც რეწონი ან საწეუისა და სურსათ-სამოევის შეესება დასტირდებოდა. აშშ-ის მოქალაქეებს უფლება ეძლეოდათ ონ ნავსადგურებში ივარიოთ ავლიოთ მიწა, სასლები, სეაჭორო მოედნები და ა.მ. გაიანსის ხელშეკრულება ჩინეთში ამერიკელთა საკეთირო ხელშეუხებლობის ვარანგის იძლეოდა. უსკოლოთა წინააღმდეგ შესახლო გამოსელებზე პასუხისმგებლობა ეკისრებოდა ავგილობრე ხელისუფლებას. ხელშეკრულების მიხედვით, აშშ-სა და ცინის მთავრობას შორის პირდაპირი დილომატიური ურიოერობები იძლეოდა (ამერიკის წარმომადგენლებს პეკინთან მხოლოდ დიუს უგალი მხოწერის უფლება ჰქონდათ, დიქალაქში ჩასვლა კი წელიწადში მხოლოდ ერთხელ შეეძლოთ). ეს შეზღვევა ხელმოწერიდან უეე რამდენიმე დღის შემდეგ გაუქმდა. რადგანაც ინგლისმა და საფრანგეთმა ჩინეთთან დღებულ ხელშეკრულებით მოაპოეს უფლება პეკინში იყოლიონ მუსეიო დილომატიური მისია. ეს უფლება ვაერეულა აშშ-სა და რუსეთშიც.

ქება: Treaties between the Empire of China and Foreign Powers. ed. by W. F. Mayers. 5 ed., Shanghai, 1906.
2. *ინგლის-ჩინეთის ხელშეკრულება*, ხელი მოაწერეს 1858 წლის 26 ივნისს გაიანსიში. ხელშეკრულების თანახმად, ჩინეთს ეუებოდა პირდაპირი დილომატიური ურიოერობის დაქარება ინგლისთან, ორივე მხარეს უნდა გაეყვალა მუსეიო დილომატიური წარმომადგენლები. ამ უფლებით XIX ს-ის 70-იან წლებში უაქტიუოდ მხოლოდ ინგლისი სარგებლობდა. ჩინეთში ინგლისის უსპანსა და მის ამაღას მთელ ქვეყანაში თავისუფლად ვადადგილების უფლება ჰქონდა. მათვე ვრეედებოდა ევროპის პრიოლეგია, რაც ჰქონდათ ელჩებს დასავლეთი ყურლის ქვეყნებში. ჩინეთისათვის ვაიოლებით მძიმე აღბორდა მიეწებინა ინგლისის ქვეუერლომთავის უფლება, ემგებურათ „საკეთარი სიამოვნებათა იუ საეპრო საჭიროების მიზნით“ ჩინეთის შიდა ოლქებსა და პრიოციებში. ინგლისურ ვეტებს ეე უფლება და ეუვარათ მდ. იანსისზე. ამ მდინარის სანაპიროზე, სადაც ჩინეთის ჯარები ვაეოთრებულ ბრძოლას აწარმოებდნენ გაიანქვლითა სახელმწიფოს წინააღმდეგ, ინგლისელთათვის უნდა ეახსნილენოთ სამი „შესახელო ნავსადგური“. ასეთ ნავსადგურებად ვაიანსილრა ქალაქები: ჟენსიანი, ძოქიანი და ხანკოუ. ამ გზით ცინის მთავრობა ცდილობდა მოეპოებინა ინგლისის (ავრეთვე აშშ-ისა და საფრანგეთის) მხარდაჭერა აჯანყების წინააღმდეგ ბრძოლაში. ხეთი ნავსადგურის ვარდა, რეწლებიო მოპოვდა ინგლისმა 1842 ნანკინის ხელშეკრულებით, ამ ქვეყნისათვის იხსნებოდა ნავსადგურები: ჩოუ (მანდონის ნახევარკუნძულზე), ნიეჯანი (ლიაოლენის ნახევარკუნძულის ჩრლოლოეთში), მანგოუ (განაღენის პრიოციიში), ავრეთვე ორი ნავსადგური გაიანსისა და

ხინიანის კუნძულებზე. ყველა ამ კუნძულებზე ინგლისელებს შეეძლოთ არა მარტო ვაჭრობა, არამედ დასახლება, სახლების ყიდვა. შიწის იჯარით ატება, ველისციხისა და კოსპიციხის აგება, სასაფლაოების შექმნა. ჩინეთში ინგლისის ქვეშევრდომებს საკონსულო ოფისისთვის უფლება ეძლეოდათ. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ჩინეთის მიერ საბაჟო და საგრანტიზო გადასახადების შემცირებას. ინგლისის საშუალო გემებს ნება ეძლეოდათ თავისუფლად შესულიყვნენ ყველა ნავსადგურში, რომელსაც ჩინეთის იმპერატორი უფლობდა. მაგრამ საევაქურო გემებს მხოლოდ ღია ნავსადგურებში შეეძლოთ შესვლა. ხელშეკრულებასთან ერთად „სეპარატული მხელი“, რომლის მიხედვითაც ჩინეთის ინგლისისათვის უნდა გადაეხადა კონტრიბუცია 4 მლნ ტაელის ოდენობით. მხოლოდ ამ თანხის მიღების შესახებ იყო გათვალისწინებული ბრიტანეთი თავის ჯარებს გაეპარებოდა.

ქუბლიძე გრიგოლ ა. შ. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842-1925). М., 1927.

3. **რუსეთი-ჩინეთის ხელშეკრულება** 1858, იხ. *რუსეთ-ჩინეთის ხელშეკრულებები, შეთანხმებები და კონვენტა 1689-1902*.

4. **საქარანეთ-ჩინეთის ხელშეკრულება** გაფორმდა 1858 წლის 27 ივნისს განანსინში. იგი საყარანეთის ძირითადად ისავე პრივილეგიებს არიჭებდა, რაც, განანსინის ხელშეკრულებით, ინგლისის მიიღო. საყარანეთისათვის იხსნებოდა იგივე ნავსადგურები, სიჭკუანის გამოსვლით, რომელიც შეიქცეოდა განსუსის ნავსადგურით (კუნძულ გაიენზე) და ნანკინით – იმხანად გაბინდულა სახელმწიფოს დედაქალაქით. ჩინეთს ეკისრებოდა ვალდებულება კონტრბუციის სახით გადაეხადა 2 მლნ ტაელი. აგრეთვე გამოეყო დიდი თანხა იმ მარალის ასანახადურებად, რომელიც გუანჯოუში მსოფიერებ საყარანეთის ქვეშევრდომებს მიადგათ სასულიერო მოქმედებების დროს. ხელშეკრულებამ მნიშვნელოვნად გაააზრობა უცხოელ მისიონერთა პრივილეგიები ჩინეთში. მისიონერებს უფლება ჰქონდათ ცინის იმპერიის ნებისმიერ ადგილას თავისუფლად გაეყრეკლებინათ ქრისტიანობა. მათ პიროვნებისა და საკუთარების უსაფრთხოების სრული გარანტია ეძლეოდათ. ადგილობრივი მთავრობა აგრეთვე აღიარებდა, რომ ჩინეთის ყველა ქვეშევრდომს ჰქონდა უფლება, მიეღო ქრისტიანობა და ამის გამო ხელისუფლება მას არ დასჯოდა. გაუქმდა ყველა განკარგულება, რომელიც აქამდე იმოქმედებდა ჩინეთის მთავრობას ქრისტიანული სარწმუნოების წინააღმდეგ. 1858 ბ.ბ.მ., რომლებზეც მნიშვნელოვნად გაააზრობა და გააძლიერა ჩინეთში უცხოური კაპიტალის მოზიციობა, ვერ დაეკმაყოფილა ინგლისელები და ყარანეთში. მათ ჩინეთში სრული საზღვრო-პოლიტიკური კონტროლის დაწესება სურდათ. ამიგომაც ინგლისმა და საყარანეთსა გადაწყვიტეს, გამოეყენებინათ მისიველი სარაგოთიკაციო სიგელების დაყვლა, რათა ცინის კარისათვის ახალი დაამოყენებ გამოეყენებინათ. ჩინეთის უცხოელთა, წინ აღდგომიდა ევროპის სახელმწიფოთა ახალ ზეწოლას, სახელმწიფო მოქმედებათა განახლება მოჰყვა, რაც საბოლოოდ ჩინეთის დამარცხებითა და მისთვის უფრო მძიმე პირობებზე ხელმოწერით დასრულდა (იხ. *ქუბლიძის ხელშეკრულება 1860*).

ქუბლიძე: *Treaties between the Empire of China and Foreign Powers*, ed. by W. F. Meyers. 5 ed. Shanghai, 1906.

5. **საყარანეთ-ჩინეთის ხელშეკრულება** 1858-85 საყარანეთ-ჩინეთის ომის შედეგად დაილო განანსინში 9 ივნისს. ცინის მთავრობა აღიარებდა დამარცხებას ვიენანში. მას ამ ქვეყნიდან უნდა გაეყენებინათ თავისი ჯარები. საყარანეთის ახალ საშუალოელებსა და ჩინეთის იმპერიის შორის საზღვრები მუსგებდა უნდა განესაზღვრა გამსინჯავ კონვენციას. საყარანეთის ჩამოსცილება ლანსონი და ლაოკი. საყარანეთი კისრებოდა ომის დროს დაკავებული პენსიულები უცხოელების და გაიენის ზოგიერთი უქმის დაღვას. ბ.ბ. ფრანგულ კაპიტალს დასურთ ჩინეთში შესვლის დიდ შესაძლებლობებს აძლევდა. ვიენანის საზღვართან ახლომდებარე ჩინეთის რაიონებში საყარანეთის მიწებზე ფრანგული მთავრობის საევაქურო უფლებები. ხელშეკრულებასთანავე, თუ ჩინეთში მოსურებდა თავის ტელეგრაფიკული რეკონსტრუქციის გაყენებას, მას უნდა გამოეყენებინა ყარანეთი მრეწველები. ეკონომიკური პრივილეგიები, რომელიც საყარანეთსა ჩინეთში ბ.ბ.ით მიიღო, კიდევ უფრო განაგრძო 1886 წლის 25 აპრილს განანსინში დადებულ საყარანეთ-ჩინეთის საევაქურო ხელშეკრულებამ. საყარანეთის ვაჭრობისათვის იხსნებოდა ქალაქები: მინცი, მანზო (იუნანის პროვინცია) და ლუნჯოუ (გუანსის პროვინცია).

ქუბლიძე გრიგოლ ა. შ. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842-1925). М., 1927; **Абиан П.** Les grandes traités politiques, 2 éd., P., 1912.

ბიბლიოგრაფია: მისილის ქუ (დ. და ვ.ს. წლები უცნობია), რუსი დიპლომატი. 1664 გაგზავნილი იქნა საყარანეთი დაგეგმვის პოლიტიკით, 1686 – თურქეთში. 1668 აწარმოებდა მოლაპარაკებებს მარჯვენა ნაპირის უკრაინის უკანმანათ. 1673-77 იმყოფებოდა ვარშავაში. ფაქტობრივად წარმოადგენდა პირველ რუს რეზიდენტს უკრაინაში. იყო თურქეთის წინააღმდეგ ატივირად გამოსვლის მომხრე. ბრანდენბურგის კეროვირსტთან ბრძოლაში მისთვის დაეპირებინა მუსგე მოთხოვნა ბალტიკისპირეთისათვის ბრძოლის დაწყებას. 1677 წლის ზაფხულში გაგზავნილი იქნა უკრაინაში სასაბიროდ იმ საკითხთან დაკავშირებით, რომ თურქებმა და ყირიმის ხანმა ალყა შემოარტყეს ჩიგორის. 1680 დაემსახურებოდა სამშვიდობო დელეგაციის ყირიმის სახანოში. 1681 ხელი მოაწერა ბახსინარის ხელშეკრულებას, რომლის მიხედვითაც თურქეთსა ცნო რუსეთის მიერ ციციის და მარცხენა ნაპირის უკრაინის შემოერთება.

ბიბლიოგრაფია: კლაუდიუს ნერონი (Tiberius Claudius Nero), რომის იმპერატორი 14-37, აფგუსტუსის გერი. იშვილა 4 წელს და გამოუსხდა შემკვიდრულ. იმპერატორად გახდომამდე ასრულებდა მნიშვნელოვან როლს ქუბლიძის მართავა-გამგებობაში. მონაწილეობდა სამხედრო ოპერაციებში. ანტიკური წყაროების დახასიათებით იყო ეგვიპტი და ორიპირი. მშარდაელებლის პირველი წლებში სენატთან შეთანხმებით მოქმედებდა, მაგრამ მალე გამოავლინა ერთპირიურული მისწრაფებები. უფლებები გაუფართოვა პრეტორიანულად. ცდილობდა საყარანეთის სისტემის მოწესრიგებას პროვინციებში. ფინანსური კრიზისის დასაძლევად შეამკირა საზოგადოებრივი მშენებლობის და სანახაობის. ატარებდა ყრისილ საგარეო პოლიტიკას. დიდ

შნიშვნელობას ანიჭებდა სადავო საციოხების დიპლომატიური გზებით გადაჭრას. განსაკუთრებით გამოიწინა მისი ეს თეზისები პარიზისთან ერთიანობაში. იგი ავრძლებდა რომაულ და პოლონიაში დამკვიდრებულ არმისებს ბევრეული სამეფოს ცნობას პოლიტიკის, რომ ადმინისტრაციის პროცედურებს პარიზისთან უშუალო შეხება არ ჰქონდათ. წყაროების მიხედვით, კარგადაა ცნობილი ტ-ის ერთიანობა იმერეთის მეფე *მთარიალგე* *ქოხან*. ამ ერთიანობის შედეგი იყო არმისის გასტეგ იმერეთის უფლისწულის მითრიდატეს გამაყვება.

ბიზნო **მთარიალგე** **ქოხან** **I** (თუქულით აიული **მთარიალგე** - „თუქულით მთარიალგე“) (იქ.წ. 1115-1077), ასურეთის რეგიონ 37-ე მეფე, ამურეთის ძე. იქ.წ. „წარწერა პრინსაზე“ ვეაგნისის, რომ მეფობის შესამე წელს (იქ.წ. 1112) ტ-მ-მა ილაშქრა საირის ქვეყნების 23 მეფის წინააღმდეგ, რომელთაც ხელმძღვანელობდა დაიუსის მეფე *სურია*. კოალიციის დასარყობის შემდეგ ტ-მ-მა სურია წაიყვანა ამურის. სადავ ამ უკანასკნელმა ერთგულება შეუთქვა ასურელებს. მიჯნაზეთი ასურელებმა კელაე ილაშქრეს საირის ქვეყნების წინააღმდეგ და მიაღწიეს შავ ზღვამდე. ამ ილაშქრობების შეესახებ მოგვითხრობს ეანის გბის რაიონში კალღზე ამოკვეთილი წარწერა. ტ-მ-მა ორჯერ ილაშქრა ბაბილონიის წინააღმდეგ. მეორე ილაშქრობის შედეგად მან ააოხრა ღერქობილამდე და ბაბილონი. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა არამელების წინააღმდეგ ბრძოლას. ტ-მ-მა 28-ჯერ გადალახა ეფრათის. თადმორის (ქალქირა) რაიონში ასურელებმა განააღვრეს არამელები. გადალახეს ლიბანის მთები, უთსია და მიაღწიეს სოლმს. ტ-მ-მა მოაწყო გემით სეირნობა და დელეგაციები საირთში. ილაშქრობებმა მას დიდი სახელი შესისნა. თუქცა ამ ომებს პრადექტივი შედეგი არ მიჰყოლია. ასურეთმა ვერ შეძლო ეფრათის არა თუ დასაყვით, არამედ აღმოსავლეთ გერიტორიებზე გამაგრება. იგი იღვდა იყო დაბეგრესხელი ვეზიგეკური ცხოველებითა და მქენარეებით, საირთობითა და ლეგერატურით. მანვე ჩაუყარა საუკუნეული პირველ ბიბლიოთეკას ასურეთში. მისი სიკვდილის შემდეგ ასურეთმა შალე დაკარგა პოლიტიკური ძლიერება.

ლყ: Мелнкшвилл Г. А., К истории древней Грузии, Тб., 1959; Очерки истории Грузии, т. I, Тб., 1989.

ბიზნო **II** დ ი დ, სომხეთის მეფე იქ.წ. 95-55 არგამესიდა ლინასგოდან. გიგრანის სამხნაო პოლიტიკის ძირითადი მგრისებია: ა) კონტრეტული ეკონომიკურ-ეკოგრაფიული რეგიონის პოლიტიკური ინტეგრაციის რეალობაში; მან სოყენე (სომხ. წოყუ) შემოიკრიბა. ბ) ქვეყნის ძალდატახებითი ულიზმაციის ქდა. დიდი სომხეთის ბასილეუსმა კილიკიელი ბერძნები აქყრა და გიგრანაკრემი დადასაძა. ის ნახუქლონოსორის და დაროისის შორეული ეპიგონი. ექსპანდენტმა სრული კრიზის განიცადა: გ) აქტიური საფინანსო რეგალიის განხორციელება. სომხეთის სისქირნული საგარეო-პოლიტიკური კურსი უწყებრივია არა ძალადა შეუარებულ უპირატეობას, არამედ უღრესად ხელისყვრელ კონსტრუქტურას: მცირეპიკური ელიზნში რომსა და პონგოს შორის მერყეობს, აქვე წყდება სირიის ბელე; პარსთაში პოლიტიკური ქიოსთა. გიგრანის უფლებათა ვანერობის ადმინისტრაციით, მიღიანე და სამხრეთ-დასავლეთით, სირია-ფინიკიამ და სხე. შედეგად მოჰყვა სომხ-

ური იმპერიის გენეზისი და სომხეთის მეფის მიერ „მეფეთა მეფის“ გიგლის უზრუნავა, რაც ურიად პრეტენზიის ანაში პირველობაზე. ამ მიზეზების შორეული რეპრისინციენიკია უსეველი-მიგესის ხორენიკიან დაქული ცრობა „ორი განჯის“, ირანულ-სომხური დელანტიკური სახელმწიფოს შესახებ. სადავ უმორატეოსობა ურ დროს არგამისის მტრობის ქვეყნისად. იმპერიული ექსპანდენტური მარცხითა დასრულდა. *სომხეთი* გიგრანს მთლილდ სომხეთს უგოეებს, კონტრეტული პირეტიკის ქართულ ეთნოკულტურასთან მიმართების მითქვა მოსახანში ასეთია: ა) გიგრანის სამეფოში შეიღოდა გუგარქის სამთობაში (შესხეთის ნაწილი და ქვემო ქართლი) ბაგრატიონთა (ბაგრატიონების) საერსთაო დანასიით სათაყენა უსეველი-მიგესის ხორენიკის მთავრით, თითქოს მეფე მათ არ სწყალობდა. ბ) იქ.წ. I ს-ის დასაწყისში მთარიალგე ვეგარგის და ტ-მ-ის შორის დაიღო სამოკაემორეო ხელშეკრულება. იმერეთი ამ აღიანის შედეგად, უფლდე გარკვეულწილად, სომხეთის წრლდოური მეტევის წინააღმდეგ მიმართული გარდაცვალი იყო. ექ.წ. 69-68 იმერი შეზისებში გიგრანის პლარდამარ იბრძობის სომხეთში შემოქრლი რომელი სარლდის ღეკულტურის ლეგიონების წინააღმდეგ. ქართული მეომრების აქ ყოყის მატერიალური დადასტურება ადამიანის სამაროებზე აღმოჩნლდა. ტ-მ-ის სამი გეგრანდამქმა, მოქრალი ორონის ასტიქიამი, გიგრანის შემღვამ სომხეთი კელაე მეორეხანისბოენ სახელმწიფოდ იქცა.

ლყ: დ ე ნ ე ა თ., კოლხეთი, თბრბა და პირსის სამეფო რეჟიმისაკური მასალების მსხედით, თბ., 1993; Ломоносов П. Ю., К истории Хатинского царства, ч. I, Тб., 1979; Манашиян Я. А., Тирату II и Рим, Ер., 1943.

ბიზნო (Thiers) ალილე (1797-1877), ფრანგი სახელმწიფო მხიდანე და დიპლომატი. 1830-40 – საფრანგეთის სახელმწიფო საბჭოს წევრი. 1830-31 – საფრანგეთის ფინანსთა მინისტრის აზნანავი; 1832 და 1834-36 – მინანგან საქმეთა მინისტრი; 1833-34 – ვაქრობისა და სამთავლობებრივ საქმეთათა მინისტრი. 1836 წლის აუტორეალბაგისგომი და 1840 წლის მარე-ოქტომბრში – მთავრობის მეთაური და იმპეროვლად საგარეო საქმეთა მინისტრი. *გუგარქის კრიზისის (1839-41)* შედეგად საფრანგეთში განიქიდა დიდი საგარეო-პოლიტიკური მარცხი *ადრიატიკის საკითხში*, რომ განიქი 1840 გადადვა. 1870 „ეპრიელული“ ითვლადიქის“ მთავრობამ მთავრობა რესუმი. დიდ ბრიტანეთში, აესტრია-უნგრეთისა და იგალიამი, რათა მათი მხარი დაეცოდა საფრანგეთისათვის პრესბისთან ომში, მანგრამ წარმაცებას ვერ მიაღწია. შემდეგ მოლაპარაკებას აწარმოებდა ო. *ბისმარკთან*, რომლის დროსაც მომზადდა 1871 წლის ასტრანში საფრანგეთის კაბიტელაციის პირობები. 1871 – აღმსარებლბელ ხელისუფლების მეთაური, ხელი მოაწერა საფრანგეთისათვის დამამტორებულ პრელიმინარულ ზავს პრესბისთან (1871 წლის აუტორეალბა). 1871 წლის მარტში, პარისის კონგრესის გამოცხადების შემდეგ გაიქცა ვერსალში. პრესბის მიარდგვერი სისტიკად ჩაბანში კონგენ და პრესბისთან ხელი მოაწერა ფრანკუერტის საზავო ხელშეკრულებას 1871. 1871-73 – საფრანგეთის პრემიერმეტე.

ბიზნისის ბაზი 1807. ის. გილმისის ხელშეკრულებები 1807.

ბიზნისის შიშინებმა 1807. ის. გილმისის ხელშეკრულებები 1807.

ბიზნისის ხელშეკრულებები 1807. დაიღო საფრანგეთსა და რუსეთს შორის 25.VI(7.VII) *ალექსანდრე I-ისა და ნაპოლეონ I-ის* შილაპარაკების შედეგად. ასევე საფრანგეთსა და რუსეთს შორის (9.VII): ხელი მოაწერეს გილმისი (თანამედროვე კალინიგრადის ოლქი) რუსეთ-პრუსია-საფრანგეთის ომში 1806-07 ნაპოლეონის ჯარების გამარჯვების შემდეგ. მოლაპარაკების დროს ნაპოლეონმა რუსეთს შესთავაზა ნუგანოდან ვისამდე მხოლოდ მიწების მიგრირება, თუმცა ალექსანდრე I-მა, რომელსაც არ სურდა პრუსიასთან კონფლიქტი, დააჩვენა ნაპოლეონი, უარ ეთქვა ამ ეკანას, ნულის განადგურების გეგმებზე. რუსეთ-საფრანგეთის საზღვო ხელშეკრულებით პრუსია კარგად აღუბის მარცხის მიგრირება, თუმცა ალექსანდრე I-მ, რომელიც ხელახლა შექმნილ ვესტფალიის სამეფოს გადაეცა. იმ მიწებიდან, რომლებზეც პრუსიამ რეკომპენსაციას მიიღო და შესაბამის დაციონს დროს დაიპყრო, იქმნებოდა ენდემიის საქარაოეთი, ნაპოლეონის ფაქტობრივი პროტექტორატის ქვეშ. ვანს-სიო (დანციგი) გამოცხადდა თავისუფალ ქალაქად პრუსიისა და საქსონიის მიჯნაზე. ბელგისკის ოლქი გადაეცა რუსეთს. რუსეთი დათანხმდა შეამზადებდა საფრანგეთ-ინგლისსა და რუსეთს შორის ხელშეკრულებას, სადა იმართებოდა შეამზადებდა რუსეთისა და თურქეთის დამხმარებით. ხელშეკრულების ცალკეული საიდუმლო მუხლებით რუსეთი კისრულობდა. გამოკვება ჯარები მხოლოდთიდან და ელახეთიდან და ცნობდა ნაპოლეონის სევერსკის ობიის უკანაუღებზე. შემდეგ ხელი მოაწერეს რუსეთ-საფრანგეთის გრაქტაგს შეფეციით და თავდაცვითი კავშირების შესახებ. მხარეებმა აიკრეს, ერთობლივ მოქმედებაში ეწინააღმდეგებნენ ნებისმიერ ევროპელ სახელმწიფოს წინააღმდეგ ომში. ვაიოაღმდეგობით იყო, რომ თუ დიდი ბრიტანეთი უარს იტყოდა რუსეთის შეამზადებლობაზე და არ დათანხმდებოდა I.XI.1807-მდე დავლი მავი. რუსეთს უნდა გაეწყვიტა მისთან დიპლომატიური და საეკონომიკური ურთიერთობები. ნაპოლეონი კისრულობდა, თურქეთის მიერ საფრანგეთის შეამზადებლობაზე უარის თქმას ანდა, მოლაპარაკებათა წარუმატებლობის შემთხვევაში, რუსეთისათვის მხარდამხმარებლობის თურქეთის წინააღმდეგ. სამაგიერ ხელშეკრულება საფრანგეთსა და პრუსიას შორის ითვალისწინებდა მოვიერი. გერმანიის უკანაუღებებს, პრუსიის აკისრებდა, შეეძინებოდა არმა 40 ათას კაცამდე, გადახდიდა საფრანგეთისათვის 100 მლნ ფრანკი კონგრადიუსი და მიგრირებოდა კონგრადიუსი ბლოკის 1806-16. ალექსანდრე I-ის წინააღმდეგ შეამზადებლობის ათობაზე დადმა ბრიტანეთმა უარით უასუსა და რუსეთთან მას ომი გამოუცხადა. საფრანგეთი საიდუმლოდ აქემბობდა თურქეთის რუსეთის წინააღმდეგ ომში. ბ.ბ.ს უკანაუღებობა შესვლენ რუსეთში. რუსეთის კონგრადიუსი ბლოკისა და მისი მიგრირება დიდ მხარდა მიიყენა რუსეთის ეკონომიკის და დაბეჭდვით და მოქმედებდა ქვეყნის ეკონომიკაზე. სამაგიერ ომის 1812 დაწყებისთან ერთად ბ.ბ.ს მალა დაკარგა.

ბიტი, ბროს ტიო (Bros Tito) იოსიპ (1892-1980), იუგოსლავიელი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1910 შევიდა ხორვატიის და სლოვენის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში. 1934 – იუგოსლავიის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და პოლიტიბუროს წევრი, 1940-52 – იუგოსლავიის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის იუგოსლავიური მდიანი. იუგოსლავიის სახალხო-განმათავისუფლებელი ომის დროს (1941-45) იყო არმიისა და პარტიის უმაღლესი მთავარმართალი. 1943-45 – იუგოსლავიის განთავისუფლების ეროვნული კომიტეტის თავმჯდომარე; 1945-46 – დროებითი მთავრობის თავმჯდომარე, თავდაცვის მინისტრი და შიარალეული ძალების უმაღლესი მთავარმართალი; 1945-53 – მინისტროს სახელობის თავმჯდომარე; 1953-63 – საკავშირო დამსარულებელი ვეკს (მთავრობის) თავმჯდომარე; 1952-66 – იუგოსლავიის კომუნისტთა კავშირის ცენტრალური მდიანი. შემდეგ კი მისი თავმჯდომარე; 1953-დან – იუგოსლავიის პრეზიდენტი; 1971-დან – იუგოსლავიის სოციალისტურ-ფედერაციული რესპუბლიკის პრეზიდენტის თავმჯდომარე; 1943 – მარშალი, სამხრეთ იუგოსლავიის სახალხო გმირი (1944, 1972, 1977), სოციალისტური შრომის გმირი (1950).

ბიტიშვილი ვლადიმერ პეტლეს ძე (1805-91), რუსი დიპლომატი, მწერალი. 1823 მუშაობდა რუსეთის საგარეო საქმეთა კოლეგიის არქივში. 1830 წლის ნოემბერში დაინიშნა მისიის მდიანად თურქეთში. 1839 წლის მარტში გადაიყენეს ცენტრალურ კონსულად ელახეთსა და მოვადეცეთში. 1840 წლის მარტში – საქმეთა რწმუნებულები; 1843 წლის აპრილში – საგანგებო ელახეთსა და სრულფლებიანი მინისტრი თურქეთში. აწარმოებდა მოლაპარაკებებს თურქეთის მთავრობასთან, რომლის დროსაც ხელი მოაწერა ბალგა-ლიმანის 1849 კონვენციას. 1853 დატოვა კონსტანტინოპოლ და 1854 წლის ივნისში დაინიშნა მისიის დროებით მმართველად შტეტგარტში. მონაწილეობდა ენის 1855 კონფერენციის მუშაობაში. 1855 წლის ივლისიდან 1856 წლის დეკემბრამდე და 1858 წლის ივლისიდან 1865 წლის ივლისამდე – საგანგებო ელახეთსა და სრულფლებიანი მინისტრი ვიურტემბერში. 1865 წლის ივლისიდან – სახელმწიფო საბჭოს წევრი.

ბიტიშვილი (Titulescu) ნიკოლაე (1882-1941), რუმინეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1916-18, 1920-21 – რუმინეთის მთავრობაში ფინანსთა მინისტრი. შელოდა რუმინეთის დედეგაიში *პარტიის საბჭო კონფერენციამ 1919-20*. ხელი მოაწერა *ტირასოლის საბჭო ხელშეკრულებას 1920* და *სერ-ვერმესის სამშვიდობო ხელშეკრულებას 1919*. 1927-28 და 1932-36 იყო რუმინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1928-36 – რუმინეთის მუდმივი წარმომადგენელი *ერას ლიგაში*, ორჯერ იყო (1930-31) არქივში ურთა ლიგის თავმჯდომარე. იყო მისიერ ანტანტისა (იხ. *ანტანტი*) და ბალკანეთის ანტანტის (იხ. *ანტანტი ბალკანეთის*) ერთ-ერთი ორგანიზატორი. 30-იან წლებში გერმანიამ ფაშისტური დიქტატურის დამყარების შემდეგ გამოლოდა ევროპაში კოლექტიური უშიშროების სისტემის შექმნის მოთხოვნა: ხელს უწყობდა დამოუკიდებელი ურობითობის დამყარების რუმინეთსა და სსრკ-ს შორის; რუმინეთის სახელმწიფო ხელი მოაწერა *ლიმანის კონვენციას აგრესიის განსაზღვრის შესახებ 1921* მხარი დაუჭირა სსრკ-ის პოზიციის მხარეს კონფერენციამ *1926*. რეაქციული ძალების მე-

მოქმედების შედეგად იბრუნებულ უკან და დადამარჯვროს სამსახურრიდან და დაეგოვებინა ქვეყანა. გარდაიცვალა კანში (საფრანგეთი).

გლაბელოლოკოს დეპლარაბი 1974, მიღებულ იქნა 23.II ე.წ. გლაბელოლოკოს კონფერენციაზე, აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის პ. კინსერის მიერ *გაეროს გენერალური ასამბლეის XXVIII სესიამზე (1973)* წარსოვენებული ლათინური ამერიკის ქვეყნებსა და აშშ-ის შორის „ახალი დიპლომატიის“ წინადადების საფუძველზე მოწყობილ ჯირველ შეხვედრაზე. კონფერენცია მიმდინარეობდა 21-23.II შექსის საგარეო საქმეთა სამინისტროს შენობაში ქ. შექსი, კოში. გლაბელოლოკოს რაიონში. კონფერენციაში, რომელშიც არ იყო *ამერიკულ სახელმწიფოთა ირგუნის* წარმომადგენლის ჩართუბში მოწვეული, მონაწილეობდა პ. კინსერი და ლათინური ამერიკის 24 ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრები. ლათინური ამერიკის ქვეყნებსა, რომლებიც ჯერ კიდევ 1973 I4-16.XI ბოლოგამი მოწვეულ თითხორზე შემეშავებ ელი (იხ. *ბოგოგის დეკლარაცია 1973*) ერთობლივი პოზიციით გამოდილობენ, მკაცრი კრიტიკის ქარკვებში გააგარეს აშშ-ის პოლიტიკა ლათინური ამერიკის ქვეყნების მიმართ. მარიალია, კონფერენციაზე არ იყო ეკნის საკითხი დასმული, მაგრამ მას მაინც დიდი დრო დაეიშო. ლათინური ამერიკის ქვეყნებსა მოითხოვეს აშშ-ის მიერ ეკნის ეკონომიკური ბლოკადის გავექმება და მასთან დიპლომატიკური ურთიერთობების აღვეკნა. ლათინური ამერიკის ქვეყნებსა აგრეთვე მოითხოვეს ამერიკული ქვეყნების ორგანიზაციის რადიკალური გარდაქმნა. განსაკუთრებუი მკაცრად იქნა კონფერენციაზე კრიტიკებული აშშ-ის საგარეო-ეკონომიკური პოლიტიკა ლათინური ამერიკაში. აღსკუთებმა აშშ-ის საწინააღმდეგო სათანადო ასახეა მოეა, კიდევ კონფერენციის მიერ მიღებულ ვადწვევებლებზე. დეკლარაციაში ხაზგასმით იყო აღნიშნული, რომ ამერიკის სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობები დაუქმებულ უნდა იყოს სრულ თანასწორულებიანობაზე და ერთმანეთის სამინიარო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპზე, ძალის გამოუყენებლობაზე, თითოეული სახელმწიფოს უფლების საკვირსეებზე, რომ მან თვითონ, დამოუკლებლად აირჩიოს საკუთარი პოლიტიკური, ეკონომიკური თუ სოციალური სისტემა. დეკლარაციაში ხაზგასმული იყო შუამობის გააქტიურების აუცილებლობა ამერიკათამორის ურთიერთობების გარდაქმნის მიზნით და ჩამოყალიბებელი იყო ამ გარდაქმნის პოლიტიკური პრინციპები. დეკლარაციის თანახმად, რეგიონული უმინორიების კონცეფცია „არ შეიძლება იყოს დაუქმებულ მსოლოდსაშხედრო-პოლიტიკური კრიტერიუმებზე და უნდა შეიყავეს აგრეთვე მნივლიობიანი თანარსებობისა და თანამშრომლობის პრინციპების უფქვერად განსორიცილებასაყ“, ასევე „კოლექტიური ეკონომიკური უმინორიების სისტემის“ პრინციპსაყ, დეკლარაცია დასტურებდა საგარეო-ეკონომიკური თანამშრომლობის სიყერიში „ბოგოგის დეკლარაციის“ დებულებებს და მოითხოვედა სესხების მოყემის ქვეყნებისათვის ძირითადდ საერთაშორისო ორგანიზაციების შემეყობით. მილანობაში დეკლარაცია სელსა „ქვიზიდა ლათინური ამერიკის ქვეყნების გაერთიანებას თაყისი სუვერენიტეტისა და ეკონომიკური დამოუკლებლობის საერთო პროგრამის ირველყ. „ახალი დიპლომატიის“ ფარგლებში მილანპარაკებათა მყორე რაუნელი გაიმართა 17-18.IV.1974 ეამნსტგონში.

ქელს: Keesing's Contemporary Archives. 1974. Vol.20, p. 264-59-60.

ლყ: Арсенин А. М., Два рауша "нового диалога". - "Латинская Америка". 1974, №5.

„ბზბრის ლქბრინა“, პოლიტიკერ-სამსარალებური კორკეფიცია ახალი მთავრობების, სელსუფლების ენობის შესახებ, რომელყ ჩამოყალიბა ეკადორის საგარეო საქმეთა მინსტრმა პ. გობარამ ზრიუსელში ბოლივის კონსელისადმი 15.III.1907 მიწყროლ წყროლში. გობარი ლათინური ამერიკის ქვეყნებს სთავაზობდა კონვენციის ხელმოწყრას, რომლის მიხედლითყ, ისინი, გამომდინარე ქუმანური და აღტრეისტყულ მოსაზრებებდან, უნდა ჩარეოყვენს რეგიონის რესპუბლიკათა არსებულ ქიშობაში. მისი აზრით კი, ჩარევა უნდა გამოსაგელიყო იმ მთავრობების ფაქტობრივ ირცნობაში, რომლებიც კონსტრუქციის დარღვევითა და რეკოლეციების გზით მოვიდოდენს ხელსუფლების სათავით. „ბ.წ“-ის ეკანდენს აშშ-ის გარკვეული პოლიტიკური ძალები, რომელსაყ სურდათ ლათინური ამერიკის ქვეყნების სამინიარო საქმეებში ჩარევა გარკვეული იურიდიულ დებულებების საფუძველზე. ამ დოქტრინამ პრაქტიკული განსორიცილება მოეა ორ ხელმეკრულებაში, რომელყ დიდო გევეტყლას, პონსერასს, კოსტარეკას, ნეკარაგუასა და სალვადორს შორის 1907 წლის დეკემბრისა და 1923 წლის ნოემბერში. ლათინური ამერიკის ქვეყნების უღელს უმრავლესობას არასოლდეს არ უყენია „ბ.წ“, რადგან თვილიდენს, რომ ესაა მათი *სუვერენიტეტის* ხელყოფა და მთა სამინიარო საქმეებში *ჩაურევლობის* პრინციპის დარღვევა. „ბ.წ“-ის საწინააღმდეგო 1930 შექსის საგარეო საქმეთა მინსტრმა ბ. ესტრადოს წამოყვენა უმეტრინა, რომელყ უარყოფდა უესბოეთის სახელმწიფოების მიერ ახალი მთავრობის ენობის საყეალური აქტის აუცილებლობას მისი კანსტირეების განსაზღვრებისათვის და რომელსაყ პრაქტიკულად იყენებს ლათინური ამერიკის მრავალი სახელმწიფო (იხ. „*უტრადოს დოქტრინა*“). *მეორე მსოელი ობის* შემდგე, აშშ-მა ლათინური ამერიკის ქვეყნების სამინიარო საქმეებში ჩარევის მიზნით არაკონხელ სყდა „ბ.წ“-ის გამოყოხებლბა, ეცილობდა რა ამისათვის ანტიკომუნისტური მიმართულება მყეა (იხ. *საერო-თამორის-სამსარალებური ცნობა*).

ლყ: Ён в р.Л. Ш.А.р, прохитваоимис историџ. М., 1974: Latin American Diplomatic History, ed. by H.E. Davis, J.J. Finan, F.T. Peck, Baton-Rouge - London, 1977.

ბოკონს პრესამი, იამონელ *სამხელრო დანამაქვეთა* სასამაროლო პროცესი, მიმდინარეობდა გოკიში 3.V.1946-12.XI.1948 საერთაშორისო სამხელრო გრიბუნალში მორეული აღმოსაფლეთისათვის, რომელყ შეიქმნა 19.I.1946 სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, ჩინეთის, საფრანგეთის, ავსტრალიის, კანადის, ნიდერლანდისა და ახალი ზელანდიის მთავრობათა შეთანხმების საფუძველზე, მას შეუერთდენს ინდოეთი და ფილიპინები. სწორედ ამ ქვეყნების წარმომადგენლებისაგან ჩამოყალიბდა გრიბუნალი. იამონელ სამხელრო დანამაქვეთზე სასამაროლოს მოთხოვნას შეიყადა *ბერლისის (პარესაძის) კონფერენციის*

1945 და მსკობის თათბირის 1945 გადაწყვეტილებები, რომელიც იაპონიის კაპიტულაციის ერთ-ერთი პირობად სამხედრო დანაშაულებას დახვას ითვალისწინებდა. სასამართლოს გადაწყვეტა 28 ადამიანი. განაჩინო მისი 25 მინისტრის გამოცხადება, მათ შორის იაპონიის 4 ყოფილ პრემიერ-მინისტრს (კ. გოტო, კ. პირანო, კ. პიროგა, კ. კოსო), 11 ყოფილ მინისტრს, მუშალევი გენერალ-ლეიტენანტი 8 წარმომადგენელს (კ. დოიპარა, კ. კიბურა, ა. მუგო, გ. ოკა, კ. საგო, ი. უმეტი, ი. მიუტი, კ. პასინოტი). პროცესის მიმდევრობის დროს ყოფილი სახეობის საქმეთა მინისტრი ი. მაიკუკა და აღმზრდელი ი. ნაგანო გარდაიცვალნენ და მათი საქმე შეწყდა. ხოლო იაპონური მთლიანობის იდეოლოგის ს. ოკაგას დაშლა დაეკა და მისი საქმე დროებით შეწყდა. თითოეულ მძებრებელს 3-4 ადგილი უნდა ჰქონოდა, პროცესის მსვლელობისას ჩატარდა 818 ღია და 131 დახურული სხდომა. გრიბუნაშა ნანობილა 4356 დოკუმენტური მტკიცებულება, მოიხმარა 1194 მოწმის ჩვენება და 16.1V.1945 მსჯელობა გამოცხადდა განაჩენის გამოსატანად. ხოლო 4X1 დაიწყო განაჩენის გამოცხადება, რომელიც 1914 გენერალზე იყო ჩამოყალიბებული. განაჩენის აღნიშნული იყო, რომ თამაშულ პერიოდში და ომის წლებში იაპონიის საზღვარი და საფარეო პოლიტიკა მიმართული იყო აგრესიული ომების საწარმოებად, ხოლო იაპონური მთლიანობის გეგმა გერმანიასა და ფაშისტურ იტალიასთან ერთად მსოფლიოში გაბატონებას უწყობდა. გრიბუნაშა სიღვლეით დასჯა (ჩამოხრჩობით) მიუხაჯა გომიოს, იგაგის, პირიუგის, მიუტის, დოიპარის, კიბურის და მუგოს; 16 მსჯავრდებულს – სამუდამო პატიმრობა, გოგოს – 20 წლიანი და სიგემიუს – 7 წლიანი თავისუფლების აღკვეთა. ბ.პ.-ის სიყვე რეაგირე მის წინამორბედ ნიურნბერგის პროცესს (რომელშიც ომის არა მხოლოდ კონტრეული პირები, არამედ აგრესია, როგორც უმთხმესი დაშაშული), არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის პროცესებისა და ნორმების განმტკიცებისათვის.

ბიოგრაფიისა და იმედიანის ელზობა იმერეთის სამეფოში. ელზობაში მუდლიოლენ სტალინიკი ნიკოლოზ მათეს ძე გოლოჩნოვი. დაკი ალექსი ივანეს ძე იველიევი და თარჯიმანი ბოიარნიკოვი. ელზები მისი კოვიდან 1650 წლის 9 ივნისს გამოემგაჩერნენ და 1651 წლის ივნისში ქუთაისში ბოილდნენ. ელზებმა მოლაპარაკება გამართეს იმერეთის მეფე ალექსანდრე III-თან. 14 სექტემბერს მეფემ ხელი მოაწერა რუსეთის ხელშეწყობის ერთიკვლების ფიქს წიგნს. რუსი ელზები პარალელურად მოლაპარაკებას აწარმოებდნენ იმერეთში თავმჯდომარეულ კახეთის მეფე თეიმურაზ I-თან. ელზები დედალყუდი ჰქონდათ რუსეთში წაყვანათ თეიმურაზ I-ის შეილითული ერეკლე ბაგნიშვილი. მოლაპარაკება უშედეგოდ დამთავრდა. თეიმურაზი შეილითილის მოსკოვში წარგზავნის წინაპირობად საქართველოში რუსეთის ჯარის გაბრუნებას თხოვობდა, რაზედ რუსეთის მთავრობა არ თანხმდებოდა. 1651 წლის ოქტომბერში რუსმა ელზებმა დატოვეს იმერეთი.

ბიოგრაფიის ელზობა ალექსანდრეს ძე (1761-1844), გრაფი, რუსი

სამხედრო მოღვაწე, დიპლომატი. 1785-დან სამხედრო სამსახურშია. 1807-08 – ელზი საყრანგეთში. სთავაზობდა რუსეთის მთავრობას გარკვეული ღონისძიებების გატარებას ნაპოლეონ I-ის შესაძლო აგრესიის წინააღმდეგ, კერძოდ, არმიის გაზრდას, დასავლეთის საზღვრების გაძაგრებას, აფსტრიათთან სალელული გარიგებას, თურქეთთან და მეციციასთან ომის დამთავრებას, ღილ ბრიტანეთთან ზავის დადებას და ასაღი ასტიურანგული კოალიციის შექმნას არქუასა და აფსტრიათთან ერთად მისმა საქმიანობის გამოწვივა ნაპოლეონ I-ის უქმყოფილება და მისი მოთხოვნით იგი რუსეთის მთავრობამ გაიწვია საყრანგეთიდან; დაუბრუნდა სამხედრო სამსახურს. 1823-დან – სახელმწიფო საბჭოს წევრი.

ბიოგრაფიის ელზობა (1645-1729), გრაფი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1701 დანიშნა რუსეთის პირველ მედიო წარმომადგენლად თურქეთში. ღილ გავლენას ახლენდა პორტის პოლიტიკაზე, 10 წლის მანძილზე არ დაუშვა რა რუსეთს და თურქეთის შორის სამხედრო შეტაკება. 1703, მისი მოთხოვნით, თანხმდებობიდან გადააყენეს და დასაჯეს თურქეთის ღილ ევზორო, რომელიც რუსეთთან ომს მოითხოვდა. როცა პოლიტიკათან მარცხის შემდეგ მეციციის მეფე კარლის XII-მ თავი თურქეთის გენერალთან შეაჯარა, ბ. აწარმოებდა მოლაპარაკებას თურქეთთან მისი და მამუკას რუსეთისათვის გადაყვების თაობაზე. 1710 რუსეთ-თურქეთის ომის დროს თურქებმა იგი დაამწყვდიეს საპირობილეთში, ხოლო პრეტის სამეო ხელმძღვრელების დაღების შემდეგ 1711 იმყოფებოდა კონსტანტინოპოლში როგორც მსველი. 1714 დაბრუნდა რუსეთში. 1716-17 თან ახლდა ჯეგერ I-ს ევროპის ქვეყნებში მოგზაურობისას, მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში, რომელსაც მოჰყვა აფსტრიათის ხელშეწყობის დაღება 1717. 1717 ა. ი. რუსთაწყეთთან ერთად წარმატებით დაამთავრა მოლაპარაკება აფსტრიათის მთავრობასთან გაქვეყნული ტახტის შემეციდირის ალექსის რუსეთისათვის დაბრუნების თაობაზე. 1718-21 – კომერც-კოლეგიის პრეზიდენტი და იმყოფროვდა 1718-26 – საილემული კასიელარობის პირველი მინისტრი და საყარეო საქმეთა კოლეგიის წევრი. 1725 ხელს უწყობდა ეკატერინე I-ს ტახტის დაკავებაში. 1726 წლის თებერელიდან – უმაღლესი საილემული საბჭოს წევრი. 1727 წლის აპრილში ად. მენშიკოვთან კონსულიტის გამო დააპატიმრეს და გადაასახლეს.

ბიოგრაფიის ელზობა (1904-72), აშშ-ის დიპლომატი, დიპლომატიკური სამსახურში იმყოფებოდა 1929-დან. მუშაობდა აშშ-ის დიპლომატიკური წარმომადგენლობებში ცეილიტის (1929-33), შეყიყარაბი (1933-38), სსრკ-ში (1940-44), ღილ ბრიტანეთში (1944-46). მონაწილეობდა სან-ფრანცისკოს (1945) და ბერლინის (მოტლამის) 1945 კონფერენციებში, ღონისძიების (1945) საყარეო საქმეთა მინისტრების საბჭოს სესიაში. 1946-47 – აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტში აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნების საქმეთა განყოფილების გატე, 1948-49 – ევროპის საქმეთა სამმართველოს დირექტორის მოადგილე; 1949-50 – აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის თანამშემუის მოადგილე ევროპის საქმისთვის; 1950-52 – იგალიში აშშ-ის საელჩოს მრჩეველი-დესპანი; 1952-55 – უმაღლესი კომისარი, ხოლო 1955-57 – აშშ-ის ელზი აფსტრიაში. 1957-62 და 1967-69 – აშშ-ის ელზი სსრკ-ში. 1962-67 – აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის საგანგებო დან-

ამწიკლებათა ელქი. 1969-72 – აშშ-ის სახელმწიფო ლეპარატორიის მრჩეველი სსრკ-თან ურთიერთობის საკითხებში. აშშ-ის დელეგაციის წევრი *ვენესის თაბაშირებზე 1954-59* და სსრკ-აშშ მილადარაგებებზე სტრატეგიული შეიარაღების შემცირების საკითხებზე.

„ბრეანინის ინსტიტუტი“, აშშ-ის შეიარაღებული ძეგია, რომელიც განსაზღვრულია 4.VIII.1964 ეივტანის ლემონტის უნივერსიტეტის (უიკი) *ტერორიზმის წყლებში, გონკონის უკრები*, რათა შეექმნათ საზიბი უღრ-ის გურიგორიამე ამერიკის აგრესიის გაფართოებისათვის. აშშ-ის სამხედრო სომადლების ჯგუფი იაბონის პორტებიდან გამოვიდა, უღრ-ის გურიგორიის მოკვბოფე და დაბოძევა დიწვიო, იმადროლევა ეპინსონის აინბოა, თისიუსს ამერიკელი მე-7 ულიოგის ხომალდებს თავს დაესხნენ უღრ-ის სამხედრო კატერები. 5.VIII აშშ-ის პრეზიდენტმა *ლკონსონსა* გელევიშიათ გამოსვლითი გონკინის უკრეში მომხდარი მოვლენები აღწერა და ბრძანება გასცა, მიეღოთ „სადას უხო მოძებო“. იმავე დღეს ამერიკელმა თვისამყრინავეებმა დააწყეს უღრ-ის ტერიტორიის დაბოძევა. 7.VIII ამერიკის კონგრესმა მიიღო ე.წ. „გონკინის რეზოლუცია“, რომელიც ქვეყნის პრეზიდენტს უფლებას აძლევდა, შეეზღუდათ გამოყვენიზინა აშშ-ის შეიარაღებული ძალები სამხრეთ-აღმოსდალესი ამიანი. რეზოლუციამ სათავე დაუდო აშშ-ის პირდაპირ აგრესიას ეივტანში.

ბორნიზი (Torrijos) ერერა ომარ (1929-81), პანამის სამხედრო მმართველი. 1968 სამხედრო გადატრიალების შემდეგ შეაბირობა სამაქალაქო თათისულება და გაატარა ეკონომიკური და სოციალური რეფორმები. 1978 ხელი მოაწერა პანამა-აშშ-ის ხელშეკრულებებს. რის შედეგადაც პანამის არხის გურტორია (ზიისა) გადაეცა პანამას.

ბორნი, თორნი (Thorn) ვასკოს (დ.1928), ლექსმებურგის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. *ერერის პარლამენტის* წევრი (1959-69). საგარეო საქმეთა და საგარეო ვაჭრობის მინისტრი (1968-80), იმავედროულად ეკავა სხვა სამინისტრო თანამდებობებიც. ლექსმებურგის მთავრობის თავმჯდომარე (1974-79), შემდეგ კი 1979-80 – თავმჯდომარის მოადგილე. 1959-81 – ლექსმებურგის პარლამენტის ლეკვატი ლემონტოგული პარტისიანე, იყო პარტიის თავმჯდომარე. 1981-84 – *ერერის თანამჯდომარეობათა კომისიის* თავმჯდომარე.

ბორნის სამოქალაქო ბელაშქრულა 1709 (რუსეთსა და საქსონიას შორის), ხელი მოაწერეს 9(20).X *პეტრე I-მა* და საქსონიის კურფურსტმა ავგუსტ II-მ გორენში (პოლონეთში). შეეყიის განსაზღვრებამ პოლტავასთან შეკეთრად შემობარტუნა ჩრდილოეთის ომის მსვლელობა. რუსეთის მოკავშირეები, რომლებიც მანამდე ამბარყებდნენ განილიდნენ შეეყიასთან ბრძოლაში. ცდილობდნენ ხასწრაფოლ ნამბულაყენენ ომში, რათა გამოეყენებინათ რუსეთის გამარჯვებითი შექმნილი ეკთობასწერეული ვითარება. ბს.ხს-ის დაღებას წინ უძღოდა 15.VII კელჩის სამოკავშირეო ხელშეკრულების (1709) ხელმოწერა საქსონიას, დანიასა და პრუსიას შორის შეეყიის წინააღმდეგ, ხოლო 26.VII(6.VIII) დრეზდენში – ხელშეკრულება საქსონიის მინისტრებთან რუსეთსა და საქსონიას შორის ათადლეკუ-

თი და შეეგეითი კავშირის განახლების შესახებ. 1709 წლის ოქტომბრის პეტრე I გორენში შეხვდა ავგუსტ II-ს მათი მოლაპარაკების შედეგად დაიდა ორი ხელშეკრულება: პირველმა აღადგინა თადლეკითი და შეეგეითი კავშირი შეეყიის წინააღმდეგ მხარდელი შეთანხმდნენ. ამ კავშირისათვის პრუსიის და დანიის, ასევე რუს მომიოლარტის შეხმორეებზე. პეტრე I-მა იცინრა, ხელი შეეწყო პოლანეთის გახგმე ავგუსტ II-ის ადგენისათვის და მისთვის დამხმარე ჯარები გამოეყო. შეორე ხელშეკრულება, რომელმაც განსაკუთრებით სათადგმლო არტაქვლი“ ეწოდა, ადგენდა, რომ ომის შემდეგ ავგუსტ II მიიღებდა ლეულანდას, ხოლო რუსეთის სამკვანძოდ გადაეცემოდა ესკლასნა. ეყვდა ხელშეკრულება, რომელიც მანამდე ამ ორი პროვინციის ათობაზე დაიდა, ძალდაქრეგულად აღიარეს

ბრაპინელის სიმამრ ბელაშქრულა 1700 (დანიასა და პოლანეთის საეკრეოტოს შორის), ხელი მოაწერეს 18.VIII გრაფენდლის ციხესიმაგრეში (ლეკეთსა მახლოდდა, თანამჯდომარე გურმანია). დასრულდა დანია-პოლანეთის ომი 1700. დანია იძულებული გახდა, დაეღო ხელშეკრულება შეეყიის, პოლანდისა და ირლანდიის დიპლომატიკური და სამხედრო ზეყილის ვაშო. ჟომილადერად ხელშეკრულება თადესისწინება დანის მიერ პოლანეთის ხეყრესიტეტის აღიარებას, რომელიც შეეყიის მოკავშირეს წარმოადგენდა, და მისთვის სამხედრო მხარაღის ანაბარეებას. დანამ იცინრა, შეესრულებინა შეეყიასთან აღერ დაღებული ხელშეკრულება და არაუთარო დახმარება არ გაეწია მისი მტრებისათვის. ფაქტობრივად ხელშეკრულება ნიშნავდა დანიის გავისუფლას ატიკოშქდერი კოალიციიდან ჩრდილოეთის ომის (1700-21) დასაწყისში. შეეყიის მიეყა აღმოსდალესი ბალტიკშირეთში სახმელეთო ჯარების ათემოყრის საშუალება.

ბრაპინე მარკუს ულიპუს (Marcus Ulpius Traianus), რომის იმპერატორი (98-117), დაიბადა ესპანეთში, არისტოკრატულ ოჯახში. 91 ვახდა კონსული, 96 – ზეყი გურმანისის გამგებელი. 97 მივიდა იმპერატორმა სერვუს, რომლის გარდაცვალების შემდეგ იმპერატორი გახდა. ბს საგარეო პოლიტიკა გამომრნიელად აგრესიულიობით მისი მმართველობის პერიოდში რომის იმპერიაში ძლიერების ზესიკის მთადწია. ქვეყანას მართავდა სენატთან თანხმობით. განსამკიცა მისი პრეიულეგიები, რომისთვის 114 მთადწევი Optimus princeps (საკუყიყასი პრინციუსი) გიკელი. განსაკუთრებული ძლევათხიხილებით აწარმოებდა ომს პართიასთან. დაიპყრო მისივე მესოსიოგამია და გაეიდა სპარსეთის ყურეთი, დიკავა დიდი სომხეთი და გადააქცია რომის პროვინციად და ეყრადლებს უამთობა იმპერიის სახმურების ვამაგრებას იყო ფართო მანამგაბის სახელმწიფო მოღვაწე. იმპერატორის ხელისუფლების ვამაგეიყებას ემსახურებოდა სახელმწიფო დაწესებულებათა ქსელის გაყარათობა, არმიის გაძლიერება და პროვინციებზე კონტროლის გამკაცრება. აარსებდა აბალ კოლონიებს ფართოდ აძლედა პროვინციელებს რომის მოქალაქეობას. შეეყანა სენატში პროვინციის არისტოკრატია. გამომრნიელად ატიკური სამწინებელი საქმიანობით, რომის ერთ-ერთი ღირსიქსონიოობას წარმოად-

უნდა მიეწოდებინა ყველა ცნობა სამხედრო შექმნების დროს უნგრეთის სამხედრო ძალების მიერ ჩაძირული ან დაზიანებული გემების შესახებ. ხელშეკრულებაზე ხელმოწერა სახელმწიფოთა თვითმხრინავეებს უნგრეთის გერიტორიაზე ურყენისა და დამუშავის სრულად განკარგულება უნებებოდა. ტ.ხ.ხ-ის თანახმად, უნდა გაეკუმბულიყო ავსტრია-უნგრეთის ხანკი. ტ.ხ.ხ-ის დადების შემდეგ უნგრეთმა, დიდი ბრიტანეთის წყარუების შედეგად, რომელსაც ეწედა უნგრეთის გასლიტრება პროგრესულიად განსწობილი ძლიერ ანგანის საბირისპიროდ, დაიწყო ხელშეკრულების სარევიზიო პოლიტიკის გატარება. 1927 იგალამ უნგრეთთან ვაიკონის ხელშეკრულება შეკობრობის შესახებ (იხ. *უნგრეთ-იგალის ხელშეკრულება 1927*) და დაიწყო მისი შევიარალება. 1938 უნგრეთსა და აღმოსავლურ ხელშეკრულებას ჩეხოსლოვაკიასთან, რუმინეთსა და იგვისლავიასთან, რითაც მან მიადგინა შეიარაღების გამრღის უფლების ფორმალურ აღიარებას. მალე უნგრეთმა გერმანიისა და იგალის მხარდაჭერით მიადგინა ტ.ხ.ხ-ის გერიტორიული მუხლების გადასინჯვის (იხ. *ვენის არბიტრაჟები 1938, 1940*), რითაც ხელშეკრულებამ მნიშვნელობა დაკარგა.

ქავლ: Тришотский мирный договор. под ред. Ю. В. Ключникова и А. В. Сабинаш. пер. с франц., М., 1926; De Martens. Nouveau recueil général de traités... III. sér., par H. Trespel. t.12, p. 423.

ბრეჰმენი (Trudeau) მიერ ელიოტი (დ.1917), კანადელი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1949-51 – სამართლის პროფესორი მიანჩინის უნივერსიტეტში. 1952 მონაწილეობდა მოსკოვში გამართულ საერთაშორისო ეკონომიკური თათბირის შემაჯობში. 1965 არჩეულ იქნა კანადის პარლამენტში და პრემიერ-მინისტრის საპარლამენტო თანამშემწედ იქნა დანიშნული. 1967-68 – იტალიის მინისტრი. 1968 წლის აპრილში არჩეულ იქნა მმართველობის ლიბერალური პარტიის ლიდერად და კანადის მთავრობაში პრემიერ-მინისტრის პოსტი დაიკავა. ტ.ს სახელის უკავშირდება კანადის საგარეო პოლიტიკის ასალი კურსი, რომელიც ქვეყნის ეროვნული ინტერესებისა და მეტი დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფისაკენ იყო მიმართული. 1971 თეთრიკალური ვიზიტის სსრკ-ში იმყოფებოდა, რომლის შედეგობის დროსაც ხელი მოაწერა ოქმს საბჭოთა კავშირსა და კანადის შორის პოლიტიკური კონსულტაციების შესახებ.

ბრეჰმენისმი ალექსანდრე ანტონის ძე (1882-1955), საბჭოთა დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურში იმყოფებოდა 1927-დან. 1927-33 – სსრკ-ის სრულუფლებიანი დიპლომატიური წარმომადგენელი იაპონიაში. 1933 კი – აშშ-ში. იყო პროფესორი. არის ავტორი მთელი რიგი ნაშრომებისა სსრკ-ის პოლიტიკურ და საერთაშორისო ურთიერთობის საკითხებზე.

ბრეჰმენი კონსტანტინი 1820, *სალციის კავშირის 1815-33* მეორე კონგრესი. რომელიც ჩაატარდა ოქტომბერ-დეკემბერში გრონო-პოში (სალციში, თანამედროვე ჩეხია), მოიწვიეს კ. *შეგენისის* ინიციატივით ნეაპოლის სამეფოში 1820 რეოლუციისათვის დაკავშირებით, რომელიც საფრანგს უქმნიდა ავსტრიის სამფლობელოებს ლომბარდიას და ვენეციაში. 7(19).XII.1820 რუსეთსა, ავსტრიაში და პრუსიაში ხელი მოაწერეს ოქმს და მის დამატებას, რომელიც აცხადებდა სხვა სახელმწიფოს სამინარო საქმეებში შეიარაღების ჩარევის უფლებას რეოლუციური

გამოსვლების შემთხვევაში. კონგრესის სხვა მონაწილეებმა – დიდი ბრიტანეთსა და საფრანგეთსა შორის ოქმის „ჩარების პრინციპზე“ ასეთი შეზღუდვი უფროსი. კონგრესის მონაწილეების მიერ ხელმოწერილმა ოქმმა ფაქტობრივად ავსტრია-ის მიერ ნეაპოლის სამეფოს სახელმწიფო ოკუპაციის სასქიკია გასყვა. *ალექსანდრე I-ის* დიდებულ მოთხოვნათა ოქმი უზრუნველყოფდა სამეფოს ხელშეუხებლობის შენარჩუნებას და მიუფის მიერ თავისი ხალხისათვის კონსტიტუციის ნებაყოფლობით მინიჭების შესაძლებლობას, თუმცა მიუყენა იმ უფლებით არ ისარგებლა. იგალის ხელშეწევით მონაწილეებისათვის კონგრესის მონაწილეები 1821 წლის იანვარში გადავიდნენ ლიბანში (თანამედროვე დუბლიანი) (იხ. *დასახის კონგრესი 1821*).

ბრეჰმენი (Truman) ჯარი (1884-1972), აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე. პრეზიდენტი 1945-53. დაიბადა ფერმერის ოჯახში. შემობდა და კურსკად, ბულგარეთად, ფრანკლად, მონაწილეობდა *პირველ მსოფლიო ომში 1914-18*. 1926-34 – მისურის შტატის საოლქო სასამართლის თავმჯდომარე. 1934-44 – სენატორი. 1945-დან – აშშ-ის ვიცე-პრეზიდენტი დემოკრატიული პარტიიდან. 1945 წლის აპრილიდან (პრეზიდენტ ჯ.დ. რუველსმდე) ვარდაუცილების შემდეგ 1953 წლის იანვრამდე – აშშ-ის პრეზიდენტი.

ბრეჰმენის ლეონინი, აშშ-ის მთავრობის საგარეო-პოლიტიკური პროგრამა, რომელიც ჩამოყალიბდა პრეზიდენტმა ჯ. *გრუ-მენმა* 1947 წლის მარტში კონგრესისათვის გაგზავნილ წერილში, დაკანონდა 1947 წლის მისში კონგრესის მიერ მისი დამტკიცებისა და პრეზიდენტის ხელმოწერის შემდეგ. ითვლება იმისებდა 1947-48 400 მლნ დოლარის გამორეკვის საბერსეთისა და თურქეთისათვის დასახმარებლად. ამ ქვეყნებში კომუნისტური რეჟიმების დამყარების თავიდან ასაყოფებლად. **ბ.ლ.** მიზნად ისახავდა *მეორე მსოფლიო ომის 1939-45* შემდეგ საბჭოთა კავშირის ექსპანსიის შეჩერებას „ლემოკრატისა და სოციალიზმის“ გავრცელების წინაშე. **ბ.ლ.**-მ კიდე უფრო მეუწყო ხელი „თეთრ ომის“ გამაფრებას.

„ბრეჰმენის პროგრამის გეგმისა და პედაგოგიკის“. აშშ-ის მიერ ვაიკონ-სარეზიდენტი ქვეყნებისადმი გეგმიური დახმარების ღონისძიებათა პროგრამა. რომლის ძირითადი იდეა ჩამოყალიბებულ იქნა ჯ. *გრუენის* სახელმწიფოში 20.I.1949, მუორეკურსი მის მიერ კონგრესში პრეზიდენტის პოსტის დაკავებისათვის დაკავშირებით წრმოთქმულ სიტყვაში (მე-4 პუნქტი). აშშ-ის საგარეო პოლიტიკა „შევიღბა და თავისუფლება“, აგრეთვე გრუენის კონგრესისადმი საუკეთესო მონარეკვა 20.I.1949. „მუორეკურსი ქვეყნის“ ცხოვრებაში გაგარება დაიწყო ფაქტობრივად 1950 წლის იანვრიდან. ღონისძიების რეალზაციისათვის დაკავშირებით აშშ-სა და განვითარებულ ქვეყნებს შორის იცებოდა ორმხრივი მუსთანხმებები, რომელთა საფუძველზე აშშ, ყოველგვარი წინააღმდეგობების გარეშე, უზრუნველყოფდა თავისი ექსპერტების შემუშვებას დახმარების მიმღები ქვეყნის მთავრობის საკანასო უწყებებში. აშშ-ის უფსილისა ძალეუდენ რკინიგზებისა და გზატკეცილების, საზღვაო პარტიების, აეროდარბოები-

ია და სხვ. მიუხედავად ამისა რევოლუციური მოძრაობის 60-იან წლებში განვითარებული ქვეყნების ეკონომიკური დამოუკიდებლობის განვითარებასთან დაკავშირებით აშშ-ში შეიმუშავა განვითარებული ქვეყნების დახმარების ახალი მეთოდები: განვითარების მრავალწლოანი პროგრამის დაყენება. ე.წ. „რბილი“ სესხების მიყვება, საერთაშორისო ბანკების გამოყენება და სხვ. რთულბიუ განმტკიცებულ იქნა 1961 მიღებული „კანონით“ დახმარების შესახებ“.

ბუარის მშენებელი 1926. არაოფიციალური მშენებელი საგარეო საქმეთა მინისტრების - საერთაშორისო (ა. ბრანტი) და გერმანიის (ჟ. ვერტმანი), შედგა 17.1X გუბერნი (საფრანგეთი) შევიქმნათ არაის საზღვარიდან ახლის ერთი საფრანგული მუნიციპალიტეტის დროს. განვიხილეს რა 1925 ლიკარნის ხელშეკრულების დადების შემდეგ ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობის პერსპექტივათა საკითხები. ბრანტიმ სამი გავსეა ყველა აღმრული საკითხის კარგინაღერი გადაწყვეტის აუცილებლობას. გერმანიის მხარის სურული იყო 1919 ვერსალის სამეო ხელშეკრულებათა გადასინჯვა. მგრემენანმა მიიღო წინასწარი თანხმობა ბრანტისაგან რანიის ოლქის ოკუპაციის შეწყვეტას და გერმანიისათვის ეადამუ ადრე მხარის ოლქის დაბრუნებასთან დაკავშირებით, აგრეთვე გერმანიის შეიარაღებულ კონგრესლას შეიქცევის შესახებ. და თავისი მოთხოვნის სახელით საფრანგეთს დაამარტა რეპარაციის მარეფი და თავისი გადასდას ორთვე მხარის მთავრობამ მოიწონა და დაამტკიცა მოლაპარაკების შედეგები. მალე ამ შეთანხმების პრესაში გერეულების შემდეგ დიდი ბრიტანეთის მმართველი წრები წინ აღუდგნენ საფრანგეთისა და გერმანიის ეკონომიკურ ადახლოებას. 1929 წლის ნოემბერში ბრანტი ოპულენტული განსა პარლამენტში გამოუქსალებინა, რომ გუბერნი მგრემენთან არაეთაშორი შეთანხმება არ დადებულა.

ბმბების კონვენციები 1771. ავსტრია-თურქეთის საიდუმლო შეთანხმება ავსტრიის მიერ თურქეთისათვის დახმარების განუქვის შესახებ რუსეთს-თურქეთის ომში 1768-74, დაიღო 6.VII კონვენციის საფუძველზე; ეწეა და კონვენციის ომში ავსტრიის შესამანს რ. გუგუგის სახელი: ცნობილია ასევე, როგორც ავსტრია-თურქეთის კონვენციები 1771. კონვენციის თანახმად, ავსტრია იკისრა, დახმარებოდა თურქეთს ომ მიწების დაბრუნებაში, რომლებიც რუსეთის ჯარებმა ომის დაწყების შემდეგ დაიკავეს. ასევე რუსეთთან მომტებიანი მავის დადებაში, რომლისიც იყო ბელგრადის სამეო ხელშეკრულება 1739 (18(29).IX). ამისათვის თურქეთს ავტრისისათვის უნდა გადაეხდა აუკლადი სესხილია 10 მლნ პიასტრის ოდენობით, გადაეცა მისთვის მცირე ვლახეთი, გაეთავისუფლებინა ავსტრიის ეაჭრობა ყველა გადასახადისაგან, დაეცვა ავსტრიული ხომალდები ჩრდილოაღრიკული კორსარების თავდასხმისაგან. კონვენციის ხელმოწერის დროს ავსტრიის სახით თურქეთსა ავსტრია 3 მლნ პიასტრი გადაუხალა. კონვენციის დაღების შემდეგ ავსტრია-თურქეთის ურთიერთობაში ცვლილებები მოხ-

და რუი პოსპოლიტის გაყოფის შესახებ შეთანხმებასთან დაკავშირებით; ავსტრია თურქეთის დიპლომატიკურ და სახელწრო მხარდაჭერაზე უარი უთხრა. რუსეთ-თურქეთის ომი დასრულდა ქანკი-კანარჯის ხაზით ხელშეკრულებით 1774. ავსტრია არა მხოლოდ არ დაებრუნა თურქეთის სუბსიდიის უკვე გადახდილი ნაწილი (3 მლნ პიასტრი), მისგან ბუკოვინაე მიიღო.

ბმბი (Тоон) იმალეოლმ (1916-82), აშშ-ის დიპლომატიკური სამსახურშია 1946-დან. 1946-63 მუშაობდა აშშ-ის დიპლომატიკურ წარმომადგენლობებში პოლონეთში, უნგრეთში, სსრკ-ში, იტალიაში. დასაღლეთ ბერლინში, დიდ ბრიტანეთში, აშშ-ის სახელმწიფოს ლეპარტამენტში. 1958-59 მონაწილეობდა განიარაღების საკითხებში ვენეციის ექსპერტთა კონფერენციაში, 1959 - სსრკ-ში, აშშ-ის, დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრების ვენეციის თაბორში. 1963-65 - სსრკ-ში აშშ-ის საელჩოს მრჩეველი; 1965-69 - აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტში საბჭოთა განყოფილების გამტე; 1969-71 - აშშ-ის ელჩი ჩეხოსლოვაკიაში, 1971-75 - იუგოსლავიაში, 1975-76 - ისრაელში. 1976-79 - სსრკ-ში. 1979-დან სადაროგია.

ბმბის-საზრანგეთის ომში 1956. იხ. თენის-საფრანგეთის ომში 1956

ბმბინენი (Tuovinen) მაცი (1922-91), ფინეთის პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1948-58 - ფინეთის აგრარული კავშირის (ამჟამად ცენტრის პარტიის) საპარლამენტო ფრაქციის მღებანი; 1958-61 - აშშ-ში ფინეთის საელჩოს პრე-აგატი; 1962-71 - ფინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პრესის განყოფილების გამტე; 1972-75 - პოლიტიკური დეპარტამენტის უფროსი; 1975-85 - ფინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო მღებანი. 1985-დან იყო თადარიგში.

ბმბ (Touré) სეკე, აბმელ სეკე (1922-84), გერეის რესპუბლიკის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. აფრიკის დემოკრატიული გაერთიანების (1946) ერთ-ერთი დამაარებელი. 1952-დან - გენისის დამოკრატიული პარტიის (დაარსდა 1947) გენერალური მღებანი. 1956-58 - საფრანგეთის ერთეული კრების დეპუტეტი; დამოუკიდებელი გენისის რესპუბლიკის პირველი პრემიერტი (1958-84); 1958-72 - იმადლორულად მთავრობის მთავარი, ავტორია მრავალი შრომისა აფრიკის ხალხების დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის საკითხებზე.

ბმბის ხელშეკრულება 1860. შეთანხმება სარდინიის სამეფოს (პიემონტი) და საფრანგეთს შორის, ხელი მოეწერა 24.III გერინში (იტალია) კ. კაურსა და შ. ფარინის (სარდინია), შ. ტალეირანსა და ვ. ბუნედეტის (საფრანგეთი) შორის. ხელშეკრულება ოთხელისწინებად სავითისა და ნიყის გადაცემას საფრანგეთისათვის. თავის შირვი, საფრანგეთი ცნობდა ცენტრალური იტალიის სახელმწიფოების სარდინიის სახელმწიფოს შეერთებას, რომელიც ეწინააღმდეგებოდა ციერისის ხელშეკრულების (1859) პირობებს.

უ

უიტიჩილი (ინგლ. Whitehall). ლონდონის ცენტრალური ქუჩა, რომელზეც მდებარეობს დიდი ბრიტანეთის სამთავრობო დაწესებულებები და საპარლამენტო შენობები. ამ ტერმინს გადატანითი მნიშვნელობით დიდი ბრიტანეთის მთავრობის ადმინისტრაციულ ხმაირობენ.

უიტიჩილის სამოქალაქო ომის ხელშეწყობა 1756 (დიდი ბრიტანეთისა და პრუსიის შორის; ცნობილია ასევე როგორც უესტმინსტერის), ხელი მოაწერეს 271 უაიტჰოლის სასახლეში (ლონდონი). დიდი ბრიტანეთი პრუსიის სახით მოკავშირეს უძებდა საფრანგეთის წინააღმდეგ, ხოლო პრუსია დიდი ბრიტანეთის მხარდაჭერას იმედოვნებდა თავისი პოზიციების განმტკიცების რუსეთთან და ავსტრიასთან ბრძოლაში, ასევე ახალი გერმანიის დაპყრობის ცენტრალურ და აღმოსავლეთი ევროპაში. ხელშეკრულებით გამოცხადდა მშვიდობა და მეგობრობა დიდი ბრიტანეთისა და პრუსიის შორის. თითოეული მხარე კისრულობდა, არ შექრილიყო მოკავშირის გერმანიის, ასევე გაუერთიანების ძალები გერმანულ სათავადაობებში „რომელიც უკონო სახელმწიფოს“ შექრის შემთხვევაში. ხელშეკრულებამ განაჩილა მხარეებს შორის მისამდე დადებული ყველა ხელშეკრულება. ხელშეკრულებასთან ერთდროულად ხელმოწერილი დეკლარაციით დიდი ბრიტანეთი პრუსიის მეფეს 20 ათასი გირენანკა სტერლინგის სუბსიდიას აპირებოდა. ხელშეკრულებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა მედიწლიანი ომის 1756-63 მომზადებაში, მას შეუვად მოჰყვა საფრანგეთის დაპყრობა ავსტრიასა და რუსეთთან, რამაც საბოლოოდ განსაზღვრა ძალა და განლაგება მომავალ ომში (იხ. ევროპის სამოქალაქო ომის ხელშეკრულებები 1756 და 1758).

უიტიჩილი (მონები, მონები, რომლებიც თავისუფალი ბრთველი იარაღისაგან. მათი შექმნა აპირებს ბრთველი კონსტრუქციის აღმოცენების შესაძლებლობას, განამტკიცებს ამ მონებში შექმნილი ქვეყნების უშიშროებას, ხელს უწყობს ბრთველი იარაღის გაუქრეკელებლობის შესახებ ხელშეკრულების (1968) მოწინების რეალიზაციას. უ.მ.-ის შექმნას ბრთველი სახელმწიფოებ კისრულობენ ვალდებულებას, არ გადასცენ ამ მონების მონაწილეებს ბრთველი იარაღი და მასზე კონტროლი, არ დაესმარონ მათი ბრთველი იარაღის შექმნაში, არ განაღდაონ ამ მონებში ბრთველი იარაღი, უარი აქვან ბრთველი იარაღის გამოყენებაზე ამ გამოყენების მუქარაზე. მონის მონაწილე ქვეყნებს წინააღმდეგ, ნებისმიერმა შექმნილმა უ.მ.-ის შექმნის შესახებ უნდა უზრუნველყოს ბრთველი იარაღის სრული და უშიშრობა აკრძალვას მონის გერმანიისა; უნდა დაადასტუროს უ.მ.-ის სახელმწიფოებს საერთაშორისო სამართლის საკანონმდებლო ადარებულ სტრუქტურაში, მათ შორის ლაზარესა და სრუტეებში თავისუფალი ნაოსნობის პრინციპი.

კიპის გათვალისწინებით: გათვალისწინოს მოცემული რაიონის სპეციფიკა.

„უბრალო მამი“, დიდი ბერლინი 2 VII: დასრულა 1848-50 ომი დანიასა და პრუსიის შორის, რომელიც გამოიწვია გერმანიის კავშირის სახელით. მათი დიდი დიდი ბრიტანეთის მუხამელობით. „უ.მ.“ ითვალისწინებდა ომის შეწყვეტას დანიასა და პრუსიის შორის და მეგობრობასა და კეთილგანწყობას ერთმანეთს შორის, ყველა შეთანხმება და კონტრეცია დანიასა და გერმანიის კავშირის სახელმწიფოებს შორის. რომელიც დადებული იყო ომამდე, აღდგენილი უნდა ყოფილიყო. ორივე ქვეყანა ცნობდა სტატუს-კვოს. დანიის კუთვნილ გერმანიის პოლმედიის, რომელიც დანიის სამეფოს შემადგენლობაში შედიოდა პირადი უნის საფუძველზე და ამასთან გერმანიის კავშირის წევრად ითვლებოდა. დანიის უნდა აღდგენა „თავისი კანონიერი ხელისუფლება“. „უ.მ.“-ის ოქმი ითვალისწინებდა პრუსიის ჯარების გამოყვანის წესს პოლმედიიდან, მუხამეტიდან და ლუგენბურგიდან. ოქმის საიდუმლო შეხუტით, პრუსიის მეფე ფრიდრიხ ვილჰელმ IV დაპირდა დანიის მეფე ფრედრიკ VII-ს მხარდაჭერას, დანიის სამეფოში შექმნილი სასურველობის გახვის მემკვიდრეობის მოქსრეცხვამში.

უზუნ-ქსანდი (თურქ. გრძელი პასანი), პ ა ს ა ნ - ბ ე ვ ი (დაახლ. 1423-78), ავ-ყოიუნლუს („თურქობატკანი“) თურქმანული დინასტიის წარმომადგენელი, რომელიც 1454-დან განაგებდა დარბაქირს, ხოლო 1467-1478 – მესოპოტამიას, სომხეთსა და ირანს. 1467 ბოლო მოუღო ყარა-ყოიუნლუს („შაჰბატკანიას“) თურქმანთა სახელმწიფოს. 1468 მან თავისი სახელმწიფოს პოლიტიკური ცენტრი დარბაქირიდან თავიშობი გადაიტანა: 1469 სსლია თემურთან აბუ საიდს და თავისი ძალაუფლება გაავრცელა ირანზე (ხორასანზე). XVI 60-70-იან წლებში ოსმალეთის წინააღმდეგ საბრძოლველად კავშირი დააქვარა ენელიასთან, რომის პაპთან და უნგრეთთან. ანტიოსმალური კოალიციის შექმნას მხარს უჭერდა საქართველოც, მგრამ უზუნ-ქსანდის პოლიტიკა ამ მიმართულებით წარუმატებელი აღმოჩნდა. მან ხელი ვერ შეუშალა ოსმალეთს 1461 დაეცურა გრამიონის იმპერია, რომელიც ოსმალეთსა და საქართველოც კავშირს აქონდა (მისი კოალიცია მათთან ბრძოლაში უკანასკნელი იმპერატორის დეითის და იყო), ხოლო 1473 სასტიკი მარცხი განიცადა თურქთან ოსმალეთთან ბრძოლაში. საქართველოს წინააღმდეგ უზუნ-ქსანდის ლაშქრობების ქრონოლოგია ქართულ და ოსმალურ წყაროებში განსხვავებულია. ქართულ ისტორიოგრაფიაში მიღებულია, რომ 1462 სასტიკი მთავარმა უზუნ-ქსანდის დახმარებით დაიწყო საქართველოს დაპყრობის ადგილი და გორი. იმეუ საჯრავ VI-მ და სამციხის მთავარმა

ყვარყვარე II-მანს ზავი სთხოვეს. უზუნ-ქასანმა საქართველოს ადგიუბისთვის (თბილისს ვარდა) 16 ათასი ლუკადი მოითხოვა. მოლაპარაკებებში მონაწილეობდა იგაილივე ელჩი იოსაფეგ ბარბარო, ქართველთა სდა, აღნიშნული თანხის საფასურში მიეკათა ოასიბი ძეგრუასი ღვინის თიხლი (ბადასმი). უმეტეველ დასრულდა. უზუნ-ქასანმა მოაოროსა სამცხეცე. მან გაძარცვა აწყურის საკათედრო ეკლესია და თან წაიღო აწყურის განთქმული ხატი. ბაგრატე და ყვარყვარე იძულებული ვახდენენ მიღებას: უზუნ-ქასანის მოთხოვნა. მათ დამატებით ყოველწლიური ხარკი დაეკისრა. უზუნ-ქასანმა ამის შემდეგ დატოვა საქართველო, მაგრამ შეინარჩუნა თბილისი, ლორე და მისი სანახები და ოას წაიყვანა დიდალი ტყევე. უზუნ-ქასანის გარდაცვალების შემდეგ მის მიერ თბილისის გამაგდა დეტოეებულმა ხალილ ბეგ-გეგეთამმა დატოვა ქალაქი და თაერობში დაბახდა. თბილისი ისევე ქართველებმა დაიკავეს.

206პირის შემანახვა 1899. ინგლის-პორტუგალიის საიდუმლო ლეკლარაცია, რომელსაც ხელი მოაწერეს 14X უინსორში (ინგლისი) ლორდმა რ. სოლსბერიმ და პორტუგალიის ელჩმა ლონდონში სოფერალმა. შ.შ. ილუოდა პორტუგალიისა და მისი კოლონიების გერეგორიების სელმუეხებლობის გამაგნების და შეიკავედა ინგლის-პორტუგალიის 1642 წლის 19.I. ხელშეკრულების რამეხევილიან ნაწეევეგს, რომელიც ახახადედა ორ ქეეყანას შორის შეგობრული სათიოერობის დამყარებას: 1661 წლის 23.VI შეთანხმების უილიამო ტეესეს, რაიილოთაქ ინგლისი ევალდებულებას კისრულობდა. დაეევა პორტუგალიის საიშულობლოები ყველა სხვა სახელმწიფოს თავედასხისხავან. პორტუგალიის ოაიების აფრიკული სახმლობელოების გერეგორილიან არ უნდა გაეემა ბურების რესპუბლიკისათვის ჯარი, სახმუდრო იარაღი და მასალა. შ.შ. ნიზნავდა ინგლისსა და გერმანიას შორის პორტუგალიის კოლონიების გაყოფის გეგმაზე უარის თქმას (იხ. ინგლის-გერმანიის ხელშეკრულებები).

206პირი (Whitlam) ედვარდ გოფ (დ. 1916). ავსტრალიის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1938 დაამთავრა სიდნეის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში მსახურობდა ავსტრალიის სახმუდრო-საძაერო ძალებში. ომის დამთაერების შემდეგ ეწეოდა საადეოკატო პრაქტიკას ახალ ჩრდილოეთ უელსის შტატში და მონაწილეობდა სამთავრობო კომისიების მუშაობაში. 1945 – ავსტრალიის ლეხბორისგეთა პარტიის წეერი. 1952 მას რეველარულად ირძევედნ ლეიბორისგეთა პარტილიან ავსტრალიის ფედეერალური პარლამენტის წარმომადგენელადნა პალატაში. 1866-67 არის პარლამენტში ლეიბორისგეთა ფრაქციის ლიდერის მიაღველე. ხოლო 1967 მისი ლიდერია. 1972 წლის ექეემბრიდან იყო პრემიერ-მინისტრი და ავსტრალიის საგარეო საქმეთა მინისტრი.

206პირი (Whitworth) ჩარლზ (1760-1842), გრაფი ნუპორტი (Newport), ინგლისელი დიპლომატი. 1786-88 – დიდი ბრიტანეთის ლესანი პოლიტეესი. 1788-1800 – რუსეთში. ხელი შეეწყო ი-

სის საზავო ხელშეკრულების 1791 დადებას; მონაწილეობდა ეგერბურგის სამოკაემირო ხელშეკრულების 1795 დადებაში რუსეთის, ინგლისსა და საფრანგეთის შორის. 1798 სელი მოაწერა ახალ ხელშეკრულებას რუსეთთან საფრანგეთის წინააღდეგ. რუსეთისა და ინგლისის შორის კუნძულ მალტის ვაშო დიპლომატიურ ურთიერთობათა გაწევეტის შემდეგ შ. კუგერბურგილიან გაასახლეეს. 1800-02 იყო დანიამი. მონაწილეობდა პავლე I-ის მშეველობის ორგანიზებაში. 1802-03 – ელჩი საფრანგეთში; 1813-17 – ირლანდის ეიექ-მეუვე; 1815 – ლორდა პალატის წეერი.

206პირი ემილიანე ეენატეს ქე (1641-1708), რუსი დიპლომატი, დიპლომატიური სახასხური დაიწყო 1660-იან წლებში, იყო სავლხო პრეკამის პოლიამი (დაიკის თინამუქმე). 1662-63 მონაწილეობდა ვარმავაში მუღონებულ საელჩოში, 1667 მონაწილეობდა ანდრესოვის ხელშეკრულების დადებაში და რუსეთ-პოლონეთის მომდევერო მოლაპარაკებებში, რომელიც დამთაერდა „საქუენი მავით“ 1686. 1672-73 იმყოვებოდა მეეციაში, დანისა და პოლანდიაში თურქეთის წინააღმდეგ ერთობლივი ბრძოლისთვის მოსალაპარაკებად. 1679 და 1685 აწარმოებდა საიდუმლო მოლაპარაკებებს შალიაოროსის ჰეგმანთან ერთად პოლონეთთან კავშირისა და თურქეთის წინააღმდეგ ომის თაობაზე. 1689-99 ხელმძღველეობდა სავლხო პრეკამს. 1699-1700 აწარმოებდა მოლაპარაკებას თურქეთთან. მიაღწია რუსეთისათვის ხელსაყრელი კონსტანტინოპოლის სამშეიღობო ხელშეკრულების დადებას 1700. 1702-06 ხელმძღვეანელობდა სურსათ-სანოფავის პრეკამს. 1707-08 – რუსეთის ღესამანი პოლიტეესი. ვარდიეეებდა უნგრეთში, სადაც მოლაპარაკებას აწარმოებდა უნგრეთის აჯანყების მთაერთან თავად ფ. რაკოცისთან.

206პირი (Ullsten) ულა (დ. 1931), შვეციის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1976-78 – განვითარებადი ქეეყნებისათვის დასხარების ვაწევის საქმეთა მინისტრი; 1978 წლის მარტიდან ოქტომბრამდე – პრემიერ-მინისტრის მოადეევე, 1978-79 – პეგმლოერ-მინისტრი; 1979-80 – პრემიერ-მინისტრის მოადეევე და საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1978-83 – შვეციის სახალხო პარტიის თავექლომარე, 1984-დან – შვეციის ელჩი კანადაში.

206პირი (ლათ. ullimus – ეენანსენელი), I. ურთი სახელმწიფოს მთაერობის კაცეგროული მთიხონენა მეორე სახელმწიფოს მთაერობის მიმართ მთიითხებულ ვადამე გარკევეული მოქმედების მესრულების შესახებ, რასაც თან ახლავს ამა თუ იმ ზომების გამოეეყნების მუქარა ამ მოქმედების მუქსრულებლობის შემთხვევაში. შ. შეიძლება გამოიხიგოს როგორც წერილობითი, ისე მუქარი ფორმით. შ. რამელიერ შეიკავეს ძალისმეორ მუქარას, უწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებსა და პრინციპებს. მთა შორის, ვაეროს წესლებს. რომელიც ითვალისწინებს, რომ ვაეროს წეერი სახელმწიფოებრივ თავე მოკავებენ ძალისა და ძალისმეორი მუქარის გამოეეყნებისგან როგორც სახელმწიფოთა გერეგორიული ხელმუეუხელობისა და პოლიტიკური დამოუკილეუბლობის წინააღმდეგ. ასევე სხვა ნებისმიერი სახით, რაც შეუათავსებელია ვაეროს მიზნებთან. 2. საომარი მო-

ქსელების დროს უ. შეიძლება წაუყენოს სამხედრო ხელისუფლებამ მოწინააღმდეგის ჯარებს. ასეთი უ. შეიძლება შეიყავდეს იარაღის დაყრის წინადადებაზე მუდმივი სისხლისღვრის თავიდან აცილების მიზნით.

უკუმა სემპრო, უცხო სახელმწიფოს მოხელე-ელჩებისათვის დაწესებული უკუკუბა, რომლებიც თავიანთ ხელისუფლითა დაეალებით სხვადასხვა საკითხების გადასაწყვეტად საქართველოში მოდიოდნენ.

წყარო კაქაბაძე ს., ისტორიული საბუთები, წგ., ტფ., 1913.
ლიტ. გაბაშვილი ე., ქართული ფეოდალური წყობილება XVI-XVII საუკუნეებში (მედარეზითა შესწავლას ქდა), თბ., 1958.

უკუმა სემპრო, იგი ეძლეოდა როგორც უცხო დამპყრობელთა მსჯერობის და მეციხოვნე ჯარს, ისე თავთრის მოხელე-ელჩებსაც. რომლებიც სავანებში დაეალებებით მოდიოდნენ ქართველეთ მუსლის კარზე.

ლიტ. გაბაშვილი ე., ქართული ფეოდალური წყობილება XVI-XVII საუკუნეებში (მედარეზითა შესწავლას ქდა), თბ., 1958.

უნებრძო-იბაღლის ხელშეკრულება 1927, ხელმოწერილ იქნა 5.IV, რომში, შეთანხმებით პროექტორაზე და არბიტრაზე 10 წლის ვადით. ხელშეკრულება განსაზღვრავდა საგარეო პოლიტიკური თანამშრომლობის და თავისუფალ ზინაზე (რომელიც უფრეთის ეძლეოდა პორტ ფოქში), საკითხების დარეგულირების პრინციპებს. ვარდა ამისა ხელშეკრულებაში არის საიღუმლო მუსლევი, რომელიც საუფუძელზე *ტრანსონის სამეფო ხელშეკრულების* საწინააღმდეგოდ იგაბოთ ვალდებულებას იღებდა დასმარებოდა უნგრეთს საიდუმლო შეთანხმებაში. ხელშეკრულების მიზანი იყო წაუხალისებინა უნგრეთი, გადამედა ტრანსონის ხელშეკრულებისათვის, და შინაოთილი იყო მქორე ანგანგის ქვეყნების, უპირველეს ყოვლისა იგროსლაგიის წინააღმდეგ, რომლის დასუსტებად მუსლონის იგროლის სავარეო პოლიტიკის უპირველეს ამოუანად მიზნდა.

უნებრძო-ჩახსრლოვაიის ხელშეკრულებაში 1949, 1968. I.1949 წლის 16.IV. ხელშეკრულებაზე მეგობრობაზე, თანამშრომლობასა და ურთიერთდასმარებაზე დაილო ბუდაპეშტში 20 წლის ვადით. მხარეები აღნიშნავენ, რომ მზად იყენენ მყარი მეგობრული პოლიტიკა გაგნარებინათ და გაგნარებინათ ყოველმხრივი თანამშრომლობა, იღებდნენ ვალდებულებას, მიეღოთ ყველა შესაბამისი ზომა გერმანიის ან მასთან გავრობანებოლი რომელიც სახელმწიფოს მხრიდან თავდასხმის ალექეთის მიზნით, უპრინციპულითა საერთაშორისო უშირობაში. იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მხარე მართული იქნებოდა გერმანიასთან ან მის მოკავშირე ქვეყანასთან ომში, მეორე მხარე იღებდა ვალდებულებას მისთვის დაუყოვნებელი გაეწია სამხედრო და ყველა სხვა სახის დასმარება. მხარეებმა გადაწყვიტეს, მიეღოთ ურთიანეთისაგან კონსულაციები ყველა იმ შინაშეყელიან საერთაშორისო საკითხთან დაკავშირებით, რომელიც ორეუ ქვეყნის ანგერევილიან გამოიღანდნო იქნებოდა. აღუთქვეს ერთმანეთს, არ მიეღოთ მონაწილეობა ერთ-ერთი მათგანის საწინააღმდეგოდ მიმართულ ქმედებებში, განუეთარებინათ და განემტკიცებინათ უკონფიკური, ეკლტურული და სხვა კავშირები.

2. 1968 ხელშეკრულებაზე მეგობრობაზე, თანამშრომლობასა და ურთიერთდასმარებაზე ხელმოწერილია 14.VI ბუდაპეშტში დადებულია 20 წლის ვადით, მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში უნდა გაგრძელდეს ვადით 5 წლის ვადით. მხარეებმა ვალდებულება იქონარ, ვანემტკიცებინათ კოლეგობრივი, კავშირები, გაეწიანებინათ ურთიერთსარგებლო თანამშრომლობა და გაეწიათ ერთმანეთისთვის დახმარება ეკონომიკის, მეცნიერების და ტექნიკის, კულტურის და სხვა სფეროებში. ისინი შეთანხმდნენ, ერთმანეთისაგან მიეღოთ კონსულაციები ყველა მნიშვნელოვან საერთაშორისო საკითხზე, იქონარეს ვალდებულება მომავალშიც ხელი შეეწიათ სოციალისტური ქვეყნების ერთიანობის ვანდერეგულირებისათვის, განუზრვლად გაგნარებინათ მშიედილიანი თანაცხოვრების პოლიტიკა, გასაგნარობა შვიედილობის და უშირობის შენარარების, საერთაშორისო დამაბულობის შესუსტების, საყოველთაო და სრული განიარაღების განხორციელებისაკენ მიმართული ძალისხმევა. მხარეებმა დაგმეს 1938 მიუხეხნის შეთანხმება და ისიგან გამომდინარე შეეღებოთ თავიდანვე ბთილად ცხესა განაკახლეს, რომ ეერთაში უსაგრობობის ერთ-ერთაშიაშენელოვან წინააღმდეგობას წარმოადგენს ეერთაში არსებული სახელმწიფო საგნარეობის ხელშეუხებლობა. იმ შემთხვევაში, თუ ერთ-ერთი მხარე შეიარაღებულ თავდასხმის ობექტი გახებოდა, მეორე მხარე ვალდებულებას იღებდა დაუყოვნებელი გაეწია მისთვის ყველა სახის, მათ შორის სამხედრო დასმარება.

უნდენი (Norden) ბუ ესტენ (1886-1974), მეციკოს სახელმწიფო მოღვაწე, დოქტორი. 1917-20 და 1932-36 – უპირველყოფი მინისტრი, 1921-39 – მეციკოს წარმომადგენელი, ერთა ლეაგში (მსენეებებით); ერთა ლეაგის საბჭოს წევრი (1924-26); 1924-26 და 1945-62 – მეციკოს სავარეო საქმეთა მინისტრი. გაეროს გერერალური ასამბლეის XVI სესიამე (1961) გაბიყიდა „აგროპრი იარაღისაგან თავისუფალი ქვეყნების კლუბის“ შექმნის პროექტი, რომლის მიზნისუ იყო აგროპრი იარაღის გაერეყლების შეშლედვა. პროექტმა მიიღო „უნდენის გეგმის“ სახელწოდება.

უნდა საერთაშორისო სამართალში (გეიანდ ლათ. unio – ერთიანობა, გაერთიანება), ორი ან რამდენიმე სახელმწიფოს გაერთიანება ერთი სახელმწიფოს შეთავაზებით. განასხვებენ უნიის ორ სახეს – პირველს (პერსონალურს) და რეყლებს (ორგანულს). პირველში უ., როგორც წესი, წარმართობადა მასში, როცა დინასტიური კავშირებისა და გაახგის შემეკიელობის წესის გაბო ერთა, და იგუე პირი ხლებოდა ორი ან მეტი სახელმწიფოს შინარევი. პირველ უ.-ში გაერთიანებული სახელმწიფოები ინარეუნებდნენ თავიანთ სუვერენიტეტს, ხელისუფლებას და მმართველობის ორგანოებს, საერთო მიწარქის ხელისუფლება კი სომინალური იყო. ამასთან, საერთაშორისო სამართალის უბეეგლად გაბილოდა არა მთლიანად უ., არამედ მასში გაერთიანებული თითიეული სახელმწიფო. პირველული უნებები პირთადად შეედილიშმის პეროდში არსებობდა. რეალური უ., როგორც სახელმწიფოთა ერთი მვიდრო გაერთიანება, ი.წ. უბა ხელმწიფოების საუქველზე

(მაგ. მეუქვისა და ნორვეგიის შ. 1867-1918). ამ შემთხვევაში წარმოშობა ახალი სახელმწიფო და შესაბამისად საერთაშორისო სამართლის ახალი სუბიექტი, რომელიც საერთაშორისო ურთიერთობებში გამოდის როგორც ერთიანი სუვერენული სახელმწიფო. ხოლო შ-ში გაერთიანებული სახელმწიფოები კარგავენ სუვერენიტეტს და საერთაშორისო სამართალს სუბიექტობას. რეალური შ. შეიძლება იყოს როგორც ფედერაცია, ისე ერთგარეული სახელმწიფო.

პენიპენსიონარი ორბანიანიანი, საერთაშორისო სამართალი-ბათაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც იქმნება საერთაშორისო სამართლის ძირითადი სუბიექტის – სუვერენული სახელმწიფოების მიერ მრავალმხრივი საერთაშორისო სელმქრულებების საფუძველზე, მოქმედებს წევრი სახელმწიფოების საერთო ინტერესებში და საერთაშორისო სამართლის სუბიექტს წარმოადგენს. ნებისმიერი ხელშეკრულების მიზარი, რომელიც ორგანიზაციის დამუშავებულ აქტს წარმოადგენს, მოქმედებს ვენის კონვენცია საერთაშორისო ხელშეკრულებათა უწყობის შესახებ 1969 (მუხლი 5). დამუშავებულ აქტში დავისთრებულა ორგანიზაციის მიზნები და ამოყანები. მისი ორგანიზაციული სტრუქტურა, ორგანიზაციის უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი, გადაწყვეტილია აღმისსტრაციული, საბიუჯეტო თუ სხვა საკითხები. ორგანიზაციების იმუნტაცია და პრივილეგიების რეგლამენტაცია ან დამუშავებული აქტის შეზღუდვით ნაწილია, ან ზორიყულვება სპეციალური აქტის მხარეს გზისა (მაგ. კონვენცია გაეროს პრივილეგიებისა და იმუნტაციების შესახებ). გაეროსათრებულ ურების ორგანიზაცია უსაეროსადგური საერთაშორისო ორგანიზაციაა, რომელიც შეიქმნა მშვიდობისა და საერთაშორისო უსაერთობების მღწევისათვის 1945 ანგისტელურული კოალიციის წამყვანი სახელმწიფოების მიერ. დღევანელი მონაცემებით, გაეროს წევრია 185 სახელმწიფო. 1992 წლის ივლისისამ – საქართველო. გაეროს დამუშავებული დოკუმენტი – წესდება არის უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაციის ფუნქციონირების იურიდიული საფუძველი და ამასთან სახელმწიფოთა მიერ დავისთრებულა ყველა სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებამე მიღდა. გაეროს წესლების დარღვევა სერიოზულ საფრთხეს ექმნის საერთაშორისო ურთიერთობების სამართლებრივ საფუძველს. რადგანაც წესლებამი წაღებული პრინციპები წარმოადგენს სამართლებრივ საერთაშორისო ურთიერთობების მსოფლიო მართლმწიფობას და კანონიერების საფუძველს. კრისოდ. ეს პრინციპება სახელმწიფოთა სუვერენული თანასწორობის, საერთაშორისო დავების მშვიდობითან გადაწყვეტა. თავდაუხსნებლობა. ძალისა და ძალისმიერი შეჭარის განსუვენებლობა, სახელმწიფოთა გერტიგორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობა, ხელშეკრულებათა განსუხრული დავება (Pacta sunt servanda), სახელმწიფოთა სამინარო საქმეში მავრელობა (თუკი თანამებრებო პრინციპები უარყოფლება იმ საქათისა წრე, რომლებიც მდდასახელმწიფოებრები რეგულაციების სუვეროდან საერთაშორისო მნიშვნელობის საქათისთა სპეკტრში გადადის და შესაბამისად ამ პრინციპში გარეეული იყლებრები შედის).

პენიპენსიონარი ხელშეკრულებამ 1833, 1829 წლის აღრან-ოპოლის წავის რუსეთის გარეეული უპირატეობა მოეპოვა ე.წ. „აღმოსავლეთის საეთის“ თავის სასარგებლოდ მოგვარებაში, კერძოდ განიზარდა მისი გავლენა მთლდაეთისა და ვალახეთში და განმტკიცდა მობოგებმა საქართველოსა და ამირკეკათისამ. მაგრამ რუსეთი თავისი მრახებების სისრულეში მოყენისაგან – კონსტანტინოპოლისა და სრუგების ხელში წავლებისგან ჟერ კიდევ შორს იყო. 1833 შ-ი-მ ამ მმართველობა წარმოებულ კოალიციის კიდევ ერთი გამარჯვებას წარმოადგენდა. შ-ი-მ-ით, თურქეთი ვალდებულ იყო საჭიროების შემთხვევაში რუსეთისადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოებისათვის ჩაკეტა დარღვევის სრულე. ამ ხელშეკრულებამ დიდად აღამუთია ეეროპის სახელმწიფოები (ინგლისი, საფრანგეთი, ავსტრია, პრუსია), რომლებიც ამჯარად ხელდადნენ იმ საფრთხეს, რაც აღმოსავლეთში რუსეთის პრინციპის გაძლიერებასა და სხელათამაჟ მრებისკენ მისთვის გზების გახსნას მოსდევდა.

შოლმის მიმამ 1944, ამ უიკე-პრემილიანტის უოლესის მოგმარება ჩინეთში, იენის-იელისში ამშ პრემილიანტის ფ. რუმელის პირადი წარმომადგენლის როლში. უოლესი განსაკუთრებულ ინტერესს იმენდა ჩინეთის კომპარტიის წამსდგენად პრინციპის მიზარში. ამასთან მზარი დავებრ ჩინეთის მთავრობას. უოლესი რეკომენდაციის აძლევდა ამნის მთავრობას. ყოფელმსრები დახმარება აღმოქმნათ გომინდანის მთავრობისათვის. ამის შედეგად ამშ შეიარაღებული სარღობი დაიწდა დონშია გენ. უელსტაერი, გენ. სტილერი და სკილერი. 1944 წლის აგვისტოში გენ. ჟეროლ და ბმესტენი ნელსასი დაინიშნენ ამშ-ის პრეზიდენტის პირად წარმომადგენლად ჩინეთისად, მათი ამოყანა იყო ჩინეთის ამშ-ის კაბიეტლისადმი დავქმედებარება.

„**შობრმბმბმბ**“ (ინგლ. „The Watergate“), პოლიტიკური ცანდალი, რომელსაც ადელია მქისონ ამშ-ში 1973-74 „უიფერეტიის სკანდალს“ დასაბამის მსცა პოლიციის მერ 17.11.1972 ზირიტიოქმედა დაკავებამ, რომლებიც მესვლის იყენის ამნის დემოკრატიული პარტიის შგაბ-მისამი. იგი მღებარეობდა ქამინტეციონში, აღმისსტრაციულ-საქითორებულ კომპლექსში სახელმწიფოთა უოგერეციის. გამოსიების პრეკსის დღეინდა, რომ დაკავებულ პირები მულოდნელ თეთრო სახლს მერ შექმნალ ჯგუფში, რომელიც ამირეციულება სადგულთ თამირეციის დემოკრატიული პარტიის – მთასოლენულ საბრეტილენო არბრეციში პრეზიდენტ რ. ნიქსონის კონკრეტების წინააღმდეგ. ნიქსონის იღებამ, მიქმქმალა „უიფერეტიის საქმე“, ამო აღმოჩნდა. სასამართლო პრეციუსზე, რომელიც იმისდენში თეიც გავრეილდა, გამომამკრავებ თეთრო სახლს რასილ უკანონო საქმეში, როგორც იყო გამოსიების ფულრალური ბიუროსა და დამერეციის ცენტრალური სამმარაგიელოების, აგრეთვე სხვა სადგულთი სამსოხრების გამოყენება მოლოკური თონიყენების წინააღმდეგ ბრალიანტი, პოლიტიკური მთინაეის გამოყენება, არბრეციისათვის გამოყოფილი ფულდა სასსრების მთიეისება და ა.მ. გარეკვა, რომ მრავალი უკანონო ქმელების ინიკორირი თეთრო პრეზიდენტი ნიქსონი იყო. ამნის მმარაგიულამა წრებამა ყველაფერი იღირეს, რათა შეერბილენბნათ „უიფერეტიის საქმის“ ნეგატიური გავლენა ამნ-

ის პოლიტიკურ ცხოვრებასა და საზოგადოებრივ აზრზე. 1974-75 პრეზიდენტის უახლოესი თანამშრომლები, რომლებიც უშუალოდ მისთანადაა დაკავშირებული, გაასამართლეს და სხვადასხვა ვადით ჩასვეს ციხეში. 1974 წლის 9 აგვისტოს *ინჰინსტრუქციის* მიხედვით ნიქსონმა ვადამდე პრეზიდენტის თანამშრომლებიდან. 1974 წლის 8 სექტემბერს, პრეზიდენტ ჯ. ფორდის ბრძანებულებით, ნიქსონს ამატეს დანაშაული.

ლუიზ. Bernstein C. Woodward B. All the President's Men. N.Y., 1974.

პირბაზმი ხელშეწყობის რამიზი (ერისთავის უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის დაწესება), საერთაშორისო-სამართლებრივი რეჟიმი, რომლის მიხედვითაც ხელშეწყობის დამდები თითოეული მხარე კონკრეტულ ვალდებულებებს, მინიჭების მეორე მხარეს, მის ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებს ისეთივე უპირატესობას უკონტროლო, გერ, საეპრო და სხვა ურთიერთობებში. რომლებიც ავი უკვე ანიჭებს ან მომავალში მიანიჭებს ნებისმიერ სხვა. შესაძლო სახელმწიფოს, მის იურიდიულ ან ფიზიკურ პირებს. შ.ხ.რ. ითვალისწინებს საბაგო შედეგათვის მნიშვნელობას, სასამართლო გადასახადების საკითხებში გარკვეული შედეგათვის მიყვება. რომლითაც ჩვე უფლებრივ იტერებს წარმოება. იმპორტირებული საქონლის გადაემუშავება, მიმოქცევა და ა.შ. შ.ხ.რ-ის შესახებ დასაქმ. ე.ი. დებულება მისი ერთობლივობისა თვის მისთვის შესაძლო ჩვეულებრივ ჩართულია სახელმწიფოსათა შორის დადებულ საეპრო-ეკონომიკურ ხელშეწყობებისა გულისხმობს. შ.ხ.რ-დან ნებისმიერ გამოწვევის, ისევე როგორც ათავი რეჟიმი, დგინდება ხელშეწყობისათვის. ყველაზე გამოჩენილი განვითარების მაგალითის წარმოადგენს დებულება, რომელიც ითვალისწინებს საზღვრისაშორის ეპროდუქტების რეგულირების განსაკუთრებულ წესებს (იხ. *საერთაშორისო რეჟიმი*). 1964 ეპროდუქტსა და განვითარების საკითხებში გერის *კონვენციის* (რუნგლად) | სუსაბე ვენევიამი მოწინებულ იქნა პრინციპი, რომლის მიხედვითაც „საერთაშორისო ეპროდუქტს უნდა იყოს ურთიერთსარგებლო და წარმოებულს უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის საუკეთესოზე“. შ.ხ.რ-ის მნიშვნელობაზე მითითებული იყო აგრეთვე ეუთოს *დაკვეთის აქტში*. გერის ჩარჩოებში დღე ვურადდება ეთიოპია იმ ჩარჩოების კოდიფიკაციაში, რომლებიც ეხება შ.ხ.რ-ის შავ, *გერის საერთაშორისო სამართლის კონსენსუსი* შეისწავთა შ.ხ.რ-ის შესახებ წესების პროექტი.

პრებბე გრიგოლ ილარიონის ძე (1879-1950), დიდად საოულ აქანამი (თბილეთის მაზრა), 1902-დან სტავ პრევესტიონალი რევოლუციონერის. სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. 1905 რევოლუციის დროს გერის გეგმას მონაწილის აქტივობისათვის, რისთვისაც ციხეში იყდა სტავინთან ერთად. 1911 ლენინის პარტიულ სკოლაში იტანება, დაუახლოვდა *ლენინს*, პლენაროვს, გრაჟიკის. 1912-1915 გადამსახურებული იყო რუსეთში. 1915 ქუთაისში გამოსცემს „ახალ კვლავ“. 1917 - ქუთაისის შემთავა ლეკებთან საბჭოს თავმჯდომარე; 1918 - საქართველოს პარლამენტის. შემდგომ კი დამუშავებული კრების წევრი. 1920 წლის მარტში შენევიე ხალხთაშორისა და ბოლშევიკ კოპახიე-მირსკისთან ერთად, ნ. *გორდნის* საეპროდუქტ დავალებისათვის, მოსკოვში იტანება ე. ლენინთან სეპარატული მოლაპარაკებებისათვის. ის უხელდავად სტავინ-ორ

261
ქონიისთან შექმნილი ბარიერების, მისიანი შეკო ჩას ელი-ყო მოსკოვი და 1920 წლის 7 მისის მოლაპარაკებების მეღვად გაფორმა საქართველო-რუსეთის ხელშეკრულება (უშუალო ხელშეკრუნი: შ. და რუსეთ-საქართველო საქმიანობისათვის კონსენსუსის დადებითად კონკრეტული საქართველოსთვის დღე მნიშვნელობა ქვნიდა. ხელი შეუწყო დამოუკიდებლობის საერთაშორისო აღიარებას და დროებითი შეპყრვა როგორც სასამართლო, ისე საქართველო-რუსეთის საერთო. ამისთანა ეს ლექსები იურიდიულ იარაღად იქნა 1921 საქართველოს ანექსიის შემდგომ. 1922 შ. ემერსონთან, ეწვიდა აქტიურ პოლიტიკურ მოღვაწეობას დარსდებული ლექსები.

თარგ. საზოგადოებრივი მომართობა საქართველოს. 1821-1921, პარიზი, 1939; ნაშლევი და ეხება სტავინა, პარიზი, 1958; *Образование и консолидация Грузинской Демократической Республики*, Мюнхен, 1956; *Воспоминания грузинского социал-демократа*, Стерео. 1968.

„**პრემიერბაზმეზვიის ხელშეკრულება**“ 1887. იხ. „*ქალაქი-ევის ხელშეკრულება*“ 1887.

„**პრემიერბაზმეზვიის უბრუნეზვიის**“ პრებბე. აშშ-ის მთავრობის მიერ უკუხელის სახელმწიფოებისათვის საშუალო-გერმანიისკენ დასმარების გაცემის ღონისძიებისათვის კომპლექსი. 1951 მიღებული კანონი ურთიერთსარგებლობის ურთიერთ-ყოფის შესახებ ითვალისწინებდა მიკროკული ქვეყნებისათვის დასმარების გაცემას თანამშრომლობის საე უკუხელში. საქონლისა და მასალების მიწოდების, ასევე ს უკუხელის გამოყოფის ფორმით. 1961-დან პრებბეზ ხორციელდება საერთაშორისო განვითარების სამმართველოს მიერ და რეგულირება ე.წ. კანონით უკუხელის ქვეყნების დასმარების შესახებ.

„**შანშინბაზმეზვიის ხელშეკრულება**“ 1951. ხელი მოეწერა სან-ფრანცისკოში 8.IX; დღეი განუხადებელი იყო. „შ.ხ.“ იყო ერთ-ერთი პირობა საბაგო ხელშეკრულების დადებისა. „შ.ხ.“ და სან-ფრანცისკოს საბაგო ხელშეკრულება (იხ. *სან-ფრანცისკოს კონვენციის* 1951) ერთდროულად შეიქმნა 1922.IV.1952. „შ.ხ.“-ით გაფორმდა სახელმწიფო-პოლიტიკური კავშირი აშშ-სა და იაპონიას შორის აშშ-ის მილი უკულება. განუღებინა იაპონიის გერგორამზე, ისევე როგორც სახელმწიფო-ოკუპაციის პერიოდში, ათავის შეპარადებული ნაწილები და გამოუყენებინა ისინი თავისი შეზღუდვებისამებრ მიწვეული აღმოსავლეთის ნებისმიერ რაიონში ოკუპაციების ჩასატარებლად, აგრეთვე საკუთარ იაპონიაში მონაწილეობისათვის. „შ.ხ.“ ართმედა იაპონიას აშშ-ის ურთავარი თანამშრომლის გარეშე შესაძლო სახელმწიფოებისათვის სახელმწიფო ბაზმის მიყვების უკულებას. „შ.ხ.“-ს ძალა დაქრება 1960 ახალი ხელშეკრულების დადების შემდეგ.

შ 260 (დ.1908), ბრძელი ლაღლიმაგი, სწავლიდა რანგუნის უნივერსიტეტში. მკორე მსოფლიო ომის პერიოდში იყო განათლების სისტემის საკითხებში კომიტეტის წევრი. დაქვეყნებული იყო ეურნალისტიკა. ომის დასასრულს შეესწავ იყო სალხათ თავისუფლების ანტიგამისტური პრეპარაციისკული

ლავის განყოფილების დირექტორი: 1947 – ინფორმაციის სამინისტროს პრესის განყოფილებაში გამვის მოადგილე: 1948 – მღვიმის მოადგილე, შემდეგ მღვიმის (მისინტროს მოადგილე) ინფორმაციის სამინისტროში: 1957-61 – გაეროში ბირმის მუდმივი წარმომადგენელი: 1961 წლის ნოემბრიდან – გაეროს გენერალური მდივანის მოვალეობის შემსრულებელი, ხოლო 1962-71 – გენერალური მდივანი. მონაწილეობდა *მადნუგის 1955* და *მუქსონობილე ქვეყნების სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების ბელგრადის 1961* კონფერენციებში. არის მთავარი რიგი წიგნებისა და სტატიების ავტორი: „ქალაქები და მათი ისტორია.“ „ერთი ლიდა.“ „სახალხო თავისუფლების ანტიფემინისტური ლავის ისტორია.“

რაგვლობა სამლეო და კოლმნიურ ბაგონობაში. მან ესანსეთის-გან მიილო გობრალტარი.

პრეზბიზის სამამო ხელმეპრულება, ის. კერესის მავი.

პრეზბიზის 761ა 1579. ნიდერლანდის 7 ჩრდილოეთის პრივიციის (პოლანდია, გულანდია, უკრუხტი, 23 სულერი, ოგერისეოლო, ფრისლანდია, ზერონინენი): დაიღო 231 სულერლანდის რეოლოციის პერიოდში ესანსეთის წინააღმდეგ ბრძოლის მიმშით. უნა ითვლისწინებდა საერთო არმისი შექმნას, ციხესიმაგრეების აღმართვას, საერთო გაღასაიადების შემსულებას თავლევის მიმზენისათვის, საერთო ვალკებს: ამასთან სთითავებდა ჩოოიციო ინარჩუნებდა თავის კანონებს, პრივილეგიებს და სამინაო თითიმშართვებობას. უ. შ. ს. შეუერთდნენ ფლანდრიის ქალაქები (გენტი, იპრი, ბრიუელ თათვის ოლქით), ბრამანტის ქალაქები (ანგერპრესი, ბრედა) და ლოევი. უნამ ხელი შეუწყო ჩრდილოეთ ნიდერლანდის სრულ გათავისუფლებას ესანელთა ბაგონობისაგან და მის გადქცევას უკრაპაში. პირველ ბერეკეპიულ რესპუბლიკად – ე.წ. ნიდერლანდის შეერთებული პრივიციების რესპუბლიკად.

პრეზბიზის მავი. საფრანგეთისა და ესპანეთის შორის, ერთი მხრივ, ხილი მყოფი მხრივ. კათოლიკის შორის ინგლისის მეთაურობით. გაფორმდა რამდენიმე ხელშეკრულების დადებით, რომელთაგან ხელი მოეწერა კონგრესოს მსუელეობისას უკრუხტი (ნიდერლანდი) 11.14.1713-დან 11.1715-მდე, რომელმაც დაამთავრა ომი ესპანეთის მემკვიდრეობისათვის. კონგრესის შემუშავებაში მონაწილეობდნენ საფრანგეთი, ინგლისი. პოლანდია, საფრან. პორტუგალია, ვენცია, ვენეცია, ავრუსევი რამდენიმე გერმანული სახელმწიფო. კონფერენციებზე საფრანგეთი და დიდ ბრიტანეთი საილოლო მონაპარაკებას ეწეოდნენ. 1712 თესისში მათ შორის დიდი შავი, ორივე სახელმწიფომ ავადგინა დამლომბაგური ურთიერთობა და გაეყვანა ულხები. ხელშეკრულებით, საფრანგეთი ეალდებულებას იღებდა, ჩაეშალა ლავენტრის გამაგრება, ჩრდ ამერიკაში უთიობდა დიდ ბრიტანეთს ქველდონის ურის ირვგვილ მიწებს, გერაგორიას ახალი მოგასილია. კუნძულ ნიუფაუნდლენდს. საფრანგეთი ცნობდა იმ მემკვიდრეობის შესეს. რომელიც დაკანონებული იყო ბრიტანეთის პარლამენტის აქტით. დელოფად ანას და პანოეურის დინსაგის მემკვიდრეობის სასარგებლოდ. თილია V ბერონის მიევა უფლება საინჟინიოს გახტე და მის ოქეანის საიფლორეოლებზე, მავრამ იმ პირობით, რომ უარი თქვა საფრანგეთის გახტე. პოლანდიასთან შეთანხმებით, საფრანგეთი უარს ამბობდა პოსტრუგების სასარგებლოდ მის მიერ დაკავებული ტერიტორიაზე ე.წ. ესპანეთის ნიდერლანდში, უარი თქვა ავრუსევი ე.წ. საფრანგეთის ნიდერლანდზე, თავის მხრივ, პოლანდის გენერალურმა მტავრებმა უარი თქვეს და საფრანგეთს დაქრუნეს ლილი და სხვა ტერიტორია. ამასთან პოლანდია ლებელისად დიდ ბრიტანეთთან თანაბარ უფლებას საფრანგეთთან ვაჭრობაში. პორტუგალიასთან შეთანხმებით საფრანგეთი უარს ამბობდა სამხრეთ ამერიკაში მდ. ამპაზონის მიმდებარე ტერიტორიაზე და სხვა მიწებზე, ხელშეკრულებით პრესიასთან, საფრანგეთსა და ესპანეთს შორის შედგენის გარდა ნიუგონდელის საფრანგო. პრესიის მეფემ უარი თქვა ორანეთის საფრანგეთზე. საფრანგეთსა საფრანგის პრესიის დაუხრუნა სიგას საფრანგო. ესპანეთის წარმომადგენლები კონგრესზე დაემუქეს უ. შ. ს. დადების შემდეგ. მათ ხელი მოაწერეს სამავო ხელშეკრულებას პოლანდიასთან, დიდ ბრიტანეთთან, საფრანგეთსთან, პორტუგალიასთან. ეყვალზე დიდი მოეება ხელა დიდ ბრიტანეთს. რომელმაც უზრუნველყო თავისთვის დიდი უპი-

უმეზბმწმომადგ (საერთაშორისო სამართალში), დოკუმენტი, რომელიც დასაგურებს მასში მითითებული პირის ან პირების უფლებას, აწარმოონ მონაპარაკებები, ხელი მოაწერონ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, მონაწილეობა მიიღონ კონგრესიციებში, წარმოადგინონ სახელმწიფო საერთაშორისო სამართალშორისო ორგანიზაციებში და ა.შ. გეკიკში აღნიშნულია, ვინ ანიჭებს უ-ს მოქმედებ პირს: უფლებამოსილი პირის სახელი, გვარი, რანგი ან თანამდებობა; ხელშეკრულების დასახელება ან მონაპარაკების რანგი ან მიზანი და ა.შ. ორმხრივი ხელშეკრულების ხელმოწერის დროს მიჩირევი წარმომადგენელ თათვიან უ-ს და ეკლიან ერთმანეთს, მრავალმხრივი ხელშეკრულების ხელმოწერისას კი უ. შ. ბრედუდა დეპოზიტორს. საერთაშორისო მრავალმხრივი კონფერენციებზე იქმნება უ-სა შემოწმების სპეციალური კომიტეტი, სახელმწიფოთა წარმომადგენლები საერთაშორისო ორგანიზაციებში გადასცემენ უ-ის დამდასტურებულ დოკუმენტს ორგანიზაციის მთავარ აღმინსტრაციულ პირს (მაგ. გაეროს გენერალურ მდივანს). საყოველთაოდ აღიარებული პრაქტიკის თანახმად, სახელმწიფოს და მთავრობის მეთაურებს, საგარეო საქმეთა უწყების ხელმძღვანელებს, თათვიანთი კომპეტენციის ფარგლებში წარმომადგენლობის მეთაურებს უფლება აქვთ აწარმოონ მონაპარაკებები და ხელი მოაწერონ საერთაშორისო შეთანხმებებს საუერთო უ-ის წარდგენის გარეშე.

უმეზბიზის სამმო. ის. გავრის უმითროების სამმო.

უმიალის ხელმეპრულება 1889 (მეცობრიათისა და ვაჭრობის შესახებ ეთიოპიასა და იტალიას შორის), ხელი მოეწერა 2 V უჩიალიში (ეთიოპია). XIX ს-ის 80-იან წლებში იტალია ცდილობდა თავისი სამშობლოეთიოების გაყარაოებებს წითელი მულის სამხრეთ-დასავლეთით ეთიოპიის ხარზზე. ამ მიმშით იგი მხარს უჭერდა მესული II-ს, რომელიც ცდილობდა ერთიანი ეთიოპიის სახელმწიფოს შექმნას. გახდა რა იმპერატორი, მან ხელშეკრულება დადო იტალიასთან. ხელშეკრულება, რომელ-

ოქ 20 მუხლისაგან შედგებოდა, ითვალისწინებდა ეთიოპიის საგარეო პოლიტიკისაღმ იგალობის კონტროლს; განსაზღვრავდა ეთიოპიის წრდ. საზღვარს, იგალობ იმარსულებდა კერენის, ას-მარის ოლქებს, პროინცია გიგრის წრდ. ნაწილს, რომელიც ადრე იგალობს კოლონიას ერირტრეს პეინდა შექმნილი პორტ ამსიან და შას ეასიან ერთად. მსენელი II-ს იარალი შექმლიო ყყოდა მხოლოდ იგალობისგან. ხელშეკრულების გესესი იგალო-იური და ამ მხარის ერემზე ერთმანეთს არ ემთხვეოდა. 27.IX.1890 მსენელი II-მ შოთისყო იგალოერი გესესის ვასწორება და ამის შესახებ სხვა ქვეყნებისათვის შეტყობინება. ამს მხოლოდ რუსეთსა და უკრაინა მხარი. იგალობს შიავებრბამ ინგლისის მხ-არდაჭერიო უარი განაცხადა. ამის შემდეგ 12. II. 1893 მსენელი II-მ იგალოერი სესხის ასწლორება და ხელშეკრულების დსწონ-საქია შიახსინდა. იგალობი ადინყო საომარი მოქმედება ეთი-ოპიის წინააღმდეგ, 1.III.1896 იგალობს ჟარები განანდგურეს დაეასიან (ახლანდ. ალუბა) და 26.X.1896 სელი შიავწერეს ადის-აბეზის ხელშეკრულებას, რომლითაც იგალობი ცნო ეთიოპიის სრული დამოუკიდებლობა.

შსწაშრი ომში, ლიგერატურაში გაერყელებული სახელწოდება დასაველითის ფრონტზე მტორე მსოფლიო ომის იმ პერიოდისა, რომელიც მოიცავდა დროს 1939 წლის სექტემბრიდან 1940 წლის მაისამდე. ფაშისტური გერმანიის პოლინიტოზე თავდასსმის მსებლე ლიდ ბრიტანეთისა და საფრანგეთის შმაროველი წრეები ოსწლებული გასდწენ გერმანიისათვის ომი გამოიყებაღბინაი (3.IX.1939), მებრამ იმ ომელიო, რომ გერმანია თავის აგრესიას წარმართავდა აღმოსავლეთით – სსრკ-ის წინააღმდეგ, თავის იკავებდწენ პოლონიისათვის აქტიური დახმარების გაწვეისგან და გერმანიის წინააღმდეგე დასავლეთის ფრონტზე არ მიმართავდწენ აქტიურ სამხედრო ლინისიბიებეს. შ.ო. ფაქტობრივად წარმოადგენდა აგრესორის „დამოწმინების“ ფაქტობრივული პოლიტიკის (იხ. შიუნწენის გაროვერბა 1938) ვაგრბილებას, რომელსაც ფაშისტურ გერმანიას სამუალება მისცა გაეპლიტებინდა აგრესია ევროპაში და დაეპერი დანია, ნორვეგია, ბელგია, პოლანდია და ბოლოს თვის საურანგვაყო, რომლის შიავწმბამუ 1940 წლის ივნისში კაპიტულაქია გამოაქსადა. (იხ. კომწინის დაბეება 1940).

ლგ.С.А.И.И.О.В.Н. „Справочник войны“ и поразение Фрэнции. М., 1963.

უსწაშთი მსწომრბ მანამმმმმმმმმმმმ კულტურაში კამშირის სამომბაღმობა. დაარსდა 1961. სამოვალოების ხელშეღმენიო ორგანო გამგება, რომლის თაქმლომარეა ალექსანდრე სწენმელი. პრეზიდიუმი გაერთიანებული არიან საქართველოს გამწიწნილი მექნიერები და სამოგალო მოღვაწეები. სამოვალოების მიზნაი დაამწაროს კულტურული ერთიერიობისა და აწარმოოს სავანმანათლებლო მუშაობა საზღვარგარეთის ქვეყნებში მსტორებ ქარაიელებთან.

შსწაშაში, ამათუ იმ სახელწიფოს გერგორიამე იყოყო სხვა სახელწიფოს მოქალაქეობის შქიოე პირები. ევსოვლასა სამართლებრივი მდგომარეობა რეველდობდა მინსახელწიფოებრივი კანონებით და საერთაშორისო სამართლის სახელშეკრულები და ჩვეულებითი შორმებით. ყოველი სახელწიფო თითოთი განსაზღვრავს თიოს გერგორიამე მყოფი ევსოვლების უფლებრივი სტატუსს, ამასთან ერთად საერთაშორისო სამართალში არწიბობს ყუხოელას რეწიქის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციები. ადგილსაყოფელ სახელწიფოში შ-ზე ერეკლეება რეწიქი ან სსკ-ციალური რეწიმი, ანუ ჩესგად დაღვენილ ყუხოებათა ერთობლიობა. შ. სარგებლიწენ მათი მოქალაქეობიდან გამწომ-დინარე უფლებებითა და მოვალეობებით მხოლოდ იმ ფარგლებში, რაც დაშეება ადვლსაყოფელ სახელწიფოს მიერ, არ ეწინააღმდეგება მის სვეერესტეტეს და უმწიროებას. მეორე მწრიე, ადვლსაყოფელი სახელწიფო შ-თა რეწიქის დაღვენილს არ უნდა არღვევდეს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციებს და ხელშეკრულებებს, რომელია მონაწილეუ თითოთი არის. შ. მოვალეწი არიან დაიყან ადვლსაყოფელი სახელწიფოს კანონმდებლობა, წინააღმდეგ მემსწეუებში მისაზე ერეკლეება მოიქმნული სახელწიფოს სისლსამართლებრივი ერისდელი და მისნი პასუხს აგებენ ადვლსაყოფელი სახელწიფოს გერგორიამე წადწნილი დანამაულისათვის. ამასთან საერთაშორისო სამართალში არსებობს საყოველთაოდ აღიარებული ნორმა, რომლის თანსახად, შ-ს არ ეწისრება სისლსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ადვლსაყოფელი სახელწიფოს გერგორიამე იმ დანამაულისათვის, რომელიც წადწნილი სხვა სახელწიფოს გერგორიამე; აუე ეს დანამაული არ ხელყოყს ადვლსაყოფელი ქვეწის ირგვეწესს. შეიკლება წამოტორას დამწმამის ვადაქციის საკასიო, თქქვა ვადაქციის ვაღველებდა არსებობს მხოლოდ ხელშეკრულების საუქმებლე. შ-ზე არ ერეკლეება საარწიქო უფლებები, იმნი თავისუფალი არიან სამსწედრო სამსახრწმბაგან, თქქე დასამეგბია წებაყოფლობათი სწსსახეო. ყუხოეთის შეიარაღებულ ძალებში, რაც არ ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სამართალს, ამავე დროს შ. არ წყვეტენ კავშირს თივის სახელწიფოსთან, რომელიც მოვალეა დაიყვან თივის მოქალაქის უფლებები საზღვარგარეთ. ევსოული მოქალაქეების ვანსა ქართველ კატეგორიას მოქუთუნებინ დიპლმატიკური და საკანსელი წარმომადგენლობების შეთავრები და თანამწირობები, რომლებიც სარგებლობენ პრევილგებითა და იმწიწეგებით და რომელია სამართლებრივი მღგომარეობა რეველირდება შესახამისი საერთაშორისო შეთანწებებით და შიდა კანონმდებლობის საქიალური აქტებით.

შალვო 6 I (ყაღალ იბნ მუჰამადი), განძის ამირა 985-1031. შევადიანთა საგვარეულოს წარმომადგენელი. დიდი წესდანი მბრძოლის მეთაურობით საგვარეულოს არანში (ოლქი ალ. ამიერკავკასიაში), მდებარეობის მტკეპრსა და არაქსის (სორის) დასავლეთების საქმეში. 971 მისი უშუალო მონაწილეობით შედგინდა განძის ჩიხიდის ხელში. ჟაღალ იბნ მუჰამადის მმართველობის დროს შევადიანთა სახელმწიფო გაფართოვდა და განსაკუთრდა. ის ხშირად ებრძოდა მუსლიმანთა თუ ქრისტიანთა მუხობულ პოლიტიკურ ქრთმებებს. რამდენჯერმე ილაშქრა აღმ. საქართველოში. მადრას წარმადგენს ვერ შიადლვა. 1010-1014 საქართველოს მეფის ბაგრატ III-ის ინციტაციათი შედგა კობლყოიური ლაშქარი განძის ამირას წინააღმდეგ. ლაშქრობა განსახე მოკავშირეთა გაბრუნებით დასრულდა. ში-მა წერლობით ვაჭაურშია თავისი ვაჭაურელები ბაგრატ III-ის წინაშე. ში-ის წინააღმდეგ ლაშქრობა შოაწყო ასევე ბაგრატ III-ის თავისი მეფობის დასაწყისში.

ლოჯალო ე რეია ა. აღმოსავლეთი ამიერკავკასიის პოლიტიკური ქრთმეულობა XI-XII საუკუნეებში, თბ. 1975.

შაჰრი (1900-81), ევგეიტილი დიდომადგი. 1923-დან იყო დიდომადგიურ სამსახურში. 1946 – გერგის უმომრეობის საბჭოში ევგეიტიის წარმომადგენელი; 1946-52 – ევგეიტი ევგეიტიის მუქამეო წარმომადგენელი; 1952 – ევგეიტიის ელში დიდი პრიტაციონში; 1952-64 – ევგეიტიის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1962-64 – საბრეუბლენტი საბჭოის წევრი; 1964-67 – პრემიერი მინისტრის მოადგილე თავისიო საქმეებში; 1967-70 – პრემიერის მოადგილე საგარეო საქმეებში; 1970-72 – ევგეიტიის (არაბთა გერითიანებული რესპუბლიკის), 1971-დან – ევგეიტიის არაბთა რესპუბლიკის) პრემიერი-მინისტრი. ხელიო 1972-74 – ევგეიტიის პრემიერი. 1974 გადადგა.

შაჰრი (Favre) ეიულ გაბრიელ კლოდ (1809-80), ფრანგი პოლიტიკური მოღვაწე. 1848 წლის თებერლის რევოლუციის შემდეგ – შინაგარე საქმეთა მინისტრის გენერალური მდიანი, მკითრე მსპირის წლებში – ბერეუბანულ-რესპუბლიკური იაოზიკის ერა-ერია ბელდი (მეთერი). ხილო რესპუბლიკის გამოყხადების (4.IX.1870) შემდეგ – „ეროგული თიადევის“ მთავრობის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1870 წლის სექტემბერში დიოქსი სიღუბლიო მოლაპარაკებები იო. ბისმარკიან დაბრეუბის შესახებ. მუშათა რევოლუციური მორაობის აღმადრეობის მიშმა დაძლეა ხელი მოეწერა 26.I.1871 აქტეუ კაბიგულაციისა და დაბრეუბის შესახებ საგარეო მინისტრის მეტად მსიშე პირობებით. საყრანესის არმის უდიდესი სწილი უნდა განაორებულელიო. პრესეულები ეივებდენ პარტის სწილს, საყრანესის იოი ეერიის განსავლობაში უნდა გადაეხადა

კონტრობეუა 2 მლდ ფრანკის ოდენობით. ა. გერისმეირმამოყალიბებულ მთავრობაში შ-მ შეინარჩუნა საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტი. 26.II.1871 მან გერითან ურთად ეერსალში დალო პრელიმინარული სამშეიღობო ხელშეკრულება გერმანიისთან. 1871 წლის 6-დან 10 მაისამდე მაინის ფრანკურგეში ხელშედეგანელობდა მოლაპარაკებბს იო. ბისმარკიან. რბე ურანკურგის სამშეიღობო ხელშეკრულების ხელშეკრებით დასრულდა. ბისმარკი ეალდებულო იყო ეერსალელთა ჯარები გერმანიის არმის საბრძოლო სახზე გაეგარებინა და აჯანყებული პარტიის ბლოკირება მოეხდინა. 6.IV.1871 პარტიის კომეის დეიემის შემდეგ მან ეეროპის ეეულა სასელმწიფოის ირეკული გავეზბენა, სადაეუ მათ I ინტერნაციონალთან ბრძოლი-საკენ მოეწოდება, ამასთანავე, ეეულა კომუნარის, როგორე „სისხლის სამარადის დამნაშაეის“, ეადეიემას მოიბოვდა. 1871 წლის აგვისგომი გადადგა.

შალვანდრიშვილი ელიაზარ იესეს ძე (1759-1824). ქართლ-კახეთის უკანასკნელი მეფის გიორგი XII-ის მლივანი და ელში პეტერბურგში. 1799 წლის გამაფხულზე გიორგიმ ქართველ ელბე. ავალშიელისთან ურთად შ. ეავზენა პეტერბურგში პაეულ I-ის კარზე „სახსოვარი პეტეტებით“ 1788 გეორგეისკის გრატებლის განახლების თიობზე. 1800 წლის 24 ივნისს ავალშიელსა და შ-ს საქართველოს კენ მოპქონდათ პაელეს მთერ დამტიკეული გიორგი მეფის „სახსოვარიაო პეტეტები“. მათ გიორგი მეფე ცოცხალი აღარ დახედათ და პეტერბურგში ამსობაში მომზადდა მანუესკე ქართლ-კახეთის რესეისი გუბერნიად გამოყხადების შესახებ.

ქართლ-კახეთის დოკუმეტი, მოტიხენა დო გრუმი, ნოი რედ. A. A. შარანი. ტ. I. ს. 66., 1891.

შაჰ შაჰ შაჰრი (დ. 1906), ეიეგნამის სოცილისტიკური რესპუბლიკის სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე, დიდომადგი. 1925 მონაწილეობდა რევოლუციურ მომარობაში. 1945 – ეიეგნამის დემოკრატიული რესპუბლიკის დროებითი მთავრობაში ფინანსთა მინისტრი, ხელმძღვანელობდა ეიეგნამის დელეგაციის ფორტენბლოს კონფერენციებზე (1946), სადაე იხილებოდა საყრანესის მიერ ეიეგნამის დამოუკიდებლობის საკითხები. წინააღმდეგობის ომის დროს (1946-1954) იყო ეიეგნამის კომპარტის (მოევი-ანებთი ვიეგნამის შრომის პარტიის) ცკ-ის და ეიეგნამის მთავრობის სავანტეობ წარმომადგენელი სამსრეო ვიეგნამში. ხელმძღვანელობდა დამოუკიდებლობის საკითხები. წინააღმდეგობის ომის დროს (1946-1954) იყო ეიეგნამის კომპარტის (მოევი-ანებთი ვიეგნამის შრომის პარტიის) ცკ-ის და ეიეგნამის მთავრობის სავანტეობ წარმომადგენელი სამსრეო ვიეგნამში. ხელმძღვანელობდა დამოუკიდებლობის საკითხები. წინააღმდეგობის ომის დროს (1946-1954) იყო ეიეგნამის კომპარტის (მოევი-ანებთი ვიეგნამის შრომის პარტიის) ცკ-ის და ეიეგნამის მთავრობის სავანტეობ წარმომადგენელი სამსრეო ვიეგნამში. 1949-55 – ეიეგნამის დემოკრატიული რესპუბლიკის პრემიერი, მინისტრის მოადგილე, 1955-81 – პრემიერი-მინისტრი, იმადგრო

ულად 1954-61) – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1981-დან – ვიცე-მინისტრი სახალხო რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე.

შანფანი (Fanfani) ამინგორე (დ.1908). იტალიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. ქრისტიანულ-დემოკრატიული პარტიის (ქდა) ერთ-ერთი ლიდერი. 1947-დან სხვადასხვა სამინისტროებში ეკავა მინისტრის პოსტები; 1954, 1958-59, 1960-63 და 1982-83 – იტალიის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე; 1958-59 და 1965-68 – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1946-48 – დამუშავებული კრების ლეკტიორი; 1948-68 – პარლამენტის წევრი. 1968-72 – სენატორი; 1972 – მუჟიცი სენატორი; 1968-73 და 1976-82 – სენატის თავმჯდომარე; 1954-59 და 1973-75 – ქდა-ის პოლიტიკური მდივანი; 1976 წლის აპრილ-ოქტომბერში – ქდა-ის ერთეულ-ული საბჭოს თავმჯდომარე.

შარნაშვანი I, ქართლის მეფე (ძვ.წ. VIII ს.), მეფეთის შამსახლოსის სახარას მძიმეული. „ქართლის ცხოვრების“ მიხედვით, ვერძისის მთავარ *ქეკელიან* კემირში დაამარცხა მამკლდნელთა მიერ ქართლის მიუყუ დასმული არიან-ქართლის მეფის ძე *ამირი* და ხაიდაუ დაიჯო ფრანკთაზიანთა დინატიის. ში-ის წარმატების საწინადაღო ვადა დადალონების ომის პროექტში სწორი ორიენტიის არჩევა. მოხერხებულად იყენებდა უღრმესი საგარეო პოლიტიკის პერიოდში მისი დინარე მოღვაწეობის მისმა დაპოვებამ ჩრდილო-კავკასიელი გომბეუ ქართლის სამსახურში ჩააყენა. იმდროინდელი საქრთამონისი მოღვაწეობის გათვალისწინებით განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს სელეუკიდების სამეფოსთან ერთობლიობის დამყარებას. *ლეონტი პროკლე* გვაუწყებს, რომ ამონთან ბრძოლის დროს ში-მა უღრმესი გავრცედა ანტიქრისტიან (თ. *ანტიქრისტიანული*) დამარცხების მოთხოვნითა, სანაყუდლო „აღუქუვა შის მორისილება“. ანტიქრისტი, სელეუკიდების იმპერიაში დამკვიდრებულ გრადიკითა, მიიღო განაწევვა, როგორც ვასალური სამეფოსა, „წვიოდა შეილადა თასად, და წარმოსევა გრეკენი“. ქართული საისტორიო გრადიკთა ში-ს ფართო მასშტაბის მოღვაწედ გვიხსიათობდა. მან ჩაუყარა საფუძველი ქართულ გომთა ერთობლობას. მის სახელმანადა დაქვემდებარული ქართული სახელმწიფოს წარმოქმნა. იგი წარმოგვიდგება მეფურეფორმაციორად, მისი ინსტიტუციით მოხდა ქვეყნის ადრისტორაციული დაიყოფა საერისთავოებად. გააგრძელა რელიგიური რეფორმა, დააწესა გამარჯობისებელი არამბის უკლდის საეკლესიოებმა. მისივე მიუწერება ქართული დამწერლობის შემოღება.

შარნაშვანი II, უარნაბაზე, იბერიის მეფე ძვ.წ. I საუკუნის 40-30-იან წლებში. მისი სახელი მოხსენიებული აქვს ღირსი კასიოსის ისტორიკოსის თანახმად, ძვ.წ. 36 იგი აღუღდა მარკუს ანტონინუსის სარდალს, კანდილუს კრასუსს. ბრძოლაში დამარცხდა. იბერიანზე აღდგა რომაელთა იერიშისაგან. „ქართლის ცხოვრება“ ში-ს არ იყნობს.

შარნაშვი I, პირველი (ძვ.წ. დაახლ. 190-59). მისი შრომადური ენა ბერძნულია, დინასტია კი ირანული წარმომავლობისაა. ში-ის დროს დაიწყო მცირე ამიის პოლიტიკური ინტეგრაცია, შვიდების აუზის ქვეყნების პირდაპირი დაქვემდებარება – სწორედ ეს იყო ამ მინარტიის საგარეო-პოლიტიკური კონცეფცია; აღნიშნული კარდინალური ხაზი შენარჩუნებულია *შარბაღან*

დავე VI ეკატორის ეპოქაში. ომი მცირე ამიაში შეკუმონისათვის ში-ის მარცხით დამარცხდა. პირდაპირი მართალი მართალი აღმონდა აღნიშნულ პოლიტიკურ კატაკლიზმში. ძვ.წ. 179 მებრძოლ მხარეებს შორის დაიღო საზავო ხელშეკრულება. მისი გეგმულ შემოსავლად ბერძენ ისტორიკოს პოლინიოსთან. ში-სა და მის მემკვიდრეს – მცირე ამიის მთავრის „სარგან“ შარბაღან დადგეს. ერთი მხრივ, და მეორე მხრივ, მცირე ამიის რაგ სახელმწიფოებს შორის დამყარებული მშვიდობის გარანტიად სხვებთან ერთად გამოდიოდა ემისი აკუსილობის, რომლის უწყება ერეკლეზიად სადალე მომხმარებელს და სარმსეთის სახელმწიფოებს შორის მღვდარე სიერეკლე – კოლხეთში. ში-ის დროს პირველი სამეფო მნიშვნელოვანი პოლიტიკურ ძალად იქცა. იყენებდა რა სინოკლითა და ამისთვის გრადიკული საეპორო კონტაქტებს კოლხეთთან. ში-ს ალბათ, უღრმესად ამ ქვეყნის საკუთარი პოლიტიკის ორბიტაში ჩართვას. სწორედ მის დროს შემუშავდა პირველი საგარეო პოლიტიკის ის, კარდინალური ხაზი, რომლის აქტიური გამგარებელი მთავრადვე VI ეკატორი იყო – შვიდბლისპირების ერთობის სახელმწიფოს შექმნის იდეა. ხოლო მისი გამსორეულების ერთ-ერთი საფუძვრს კოლხეთის ანექსია წარმოადგენდა. არა ბოლომდე გარეკულ და ბუნებრივად, ამ მიმოთვრის კოლხეთის ბასილევოსის, პოლიტიკური სიმპათიები. წყაროსამკოდნეობითი ბაზის არსებული დონე გამსორეულებს ამ ასეუქმით მეტად თუ ნაკლებად რეალებად დასქელების გაკეთების შესაძლებლობას.

ღვ: დ ვ ნ დ თ, კალხეთი, იბერია და პირველი სამეფო რე-მამბაქური მასალებს მახეუთს, თბ. 1933; მისი ე.წ. „საქარაიული“ და დასადეუსი სენსმბაქური მთავრის მახეუთს, თბ. 1935; Лисицын Н.Ю., К истории политическог государства, ч.1. Тб., 1979.

შარნაშვი II, ბოლომდის მეფე ძვ.წ. 63-47. *შარბაღან VI ეკატორის* ძე, მისი მშობლიური ენა ბერძნული იყო. ძვ.წ. 63 ში-მ პანტიკაპონში მანის არბისა აუჯანყდა და ამით ბოსფორის სამეფო გვირგვინი ხელთ იგდო. კეისარსა და *პომპეუს* შორის ანტიგდარი სამხელაქორობის დროს ში-მ იყებებს კოლხეთის და პირგოს. მისი აგრესია იბერიული ვადასწვდა, სადალე გაპარეულ იქნა ანაპიტას (აონიას) გასართ აქერში (ბერძნ. ლეკსოპოს). ძვ.წ. 47 პირგომი ქალაქ შელასთან გამარჯულ ბრძოლაში კეისარსა ში-მ დაამარცხა. იგი ბოსფორში დარქესდა, სადალე დაიღუპა კიდე.

ღვ: დ ვ ნ დ თ, კალხეთი, იბერია და პირველი სამეფო რე-მამბაქური მასალებს მახეუთს, თბ. 1933; ვ ე მ ე ი ი ე, გ, ლეკსოპოსის სახელმწიფოს ადრისტორების საკუთობათის – „თილდის ენა-ერსიტების შრომები“, 1922, გ. 310, გვ. 35-46; Лисицын Н.Ю., К истории политическог государства, ч.1. Тб., 1979.

შარბაღან ქარბიხაშ (ან ახალციხელი), *ქეკელიანი II* ათაბაგის უღრმესი ანტიონალური კოლხეთის მმართველის პერიოდში, 1460-61 – დასადეუსი *ლეკსოპოსი პოლიტიკის* ხელმძღვანელობით ერთობლივი დამლომბაქური უღრმობის აქტიური მონაწილე. ისტორიულ წყაროებში მოთხსენიება რიცხობრივ „ქასაღან ქარბიხაშ“.

ღვ: თამარაშვილი, თბ. 1933; ისტორია ქართლ-კახეთისა ქართველ

თა შორისა. გვ. 1902. გვ. 61. ჯ ა ბ ა ბ ი ე ე ი ა ი ა ი. ქართული ერის ისტორია. წგ. 4. თბ. 1967.

შარანანი (Farsanses). ლაზი (ვერსიული) წარმინებელი (VI ს.), მას უკუთვითი ელვა ჰქონდა ვერსის (ლაზის) მუვე *გუბამ II-თან*. ამის უსლოდი ესარგებლათ ლაზიკანი მამის (VI ს-ის 40-იან წლებში) მყოფ ირანელებს და შესადაგმეს შ-ს დიდი საფასურს ფადა მისაწოლითა მიულ გუბამ II-ს მკელელო-ბანი. მას დივიწყა მუყელითა პირადი მგრობა და შედაგობინა მისაილაოდრელ საფრთხეზე. ასე გადაარჩინა შ-მა მუვე.

წყარო: ბ რ ი კ ა ი ა ე ჯ ა რ ა ე ლ ა ი. ომა სპარსელებთან. - წგ.: გეორგიკა. ბიზანტიული მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ, ს. კაცხნიშვილის გამაიყ. თბ. 1965.

შარანანი I. იბერიის მეფე ახ. VI საუკუნის შუა ხანებში. ფართოდ ფიქტურად ანტიკური ავტორიტეტის როგორც მოხერხებულად დიპლომატი და იმპერიულად საერთაშორისო მოვლენებში გარკვეული პიროვნება. აგრძელებდა თავისი მამის *მითრიალექ I-ის* ორიენტაციას – რომისა და პართიის დაპრო-სპირებისას პართიელთა მხარეზე მტკიცედ დგომა. აქტიურად იბრძოდა პართიის წინააღმდეგ, რასაც შედეგად მოჰყვა სომხეთში მითრიალექს განიყება. მისი დიპლომატიის მძაღლ დონეს კარგად ადასტურებს რომში გაგზავნილი ინფორმაცია (ილ დროს, რაილესი სომხეთის მუვე მითრიალექ იმპერატორ კალიგულას ბრძანებით საპრობილემო იქნა). რომელშიც იგი-ობანეხიდა, რომ პართიაში დაწვეული დიპლომატიური ბრძოლა ხელსაფრულ პირებს ქმნიდა სომხეთის კვლავ დასაქვებლად. ამ ცნობის დადასტურა მითრიალექს პატივობიდან გათავისუფლება და შ-ის მხარდაჭერა სომხეთის გახტეზე განსწორებით ასედა. მაგრამ ამის შემდეგ იგი ბრძოლას იწყებს საკუთარი მისი წინააღმდეგ. მან, იმ მიზნით, რომ უფროსი ვაჟი, რომლის სახითაც გახტის მოიკლეს ხუდადდა. სომხეთში გაემუფებინა, მისს მოეწყო შეთქმულება, რის შედეგადაც მითრიალექს ხელისუფლება დაეშინა და სომხეთის გახტეზე *რადამსტი* დედა, მადრამ გახტე ვერ შეინარჯუნა და გამოთქვებულა იბერიაში დაბრუნდა. სომხეთის დაქარჯვა რომაული ადმინისტრაციის პოლიტიკის დიდი მარცხი იყო, მათ კარგად იყო დანერგა მარცხში შ-ის დამსახურება. ამიტომ მან მთელი პასუხისმგებლობა რადამსტის გადააბრალა და რომელთა წინააღმდეგ თავისი მითრიალექის მმართველი იყო კვლავდნა. *სერენის* ადმინისტრაციული პოლიტიკის გააქტიურების დროს, საფარულია, რომ შ-ი თვალდასინოროლს ასრულებდა.

შარანანი II. იბერიის (ქართლის) მეფე VI საუკუნის 30-50-იან წლებში, ცდილობდა აღსანიშნავი დახმარებით შეესწავებინა რომელია პომპიციანი ადმინისტრაციის და გარკვეული დამოუკიდებლობა მოეპოვებინა. შ-ი არ გამოსხივდა იმპერატორ *აგარანეს* (117-138) მიერ მოეწვეულ ადმინისტრაციის მუვე მთავართა შეკრებაზე კაპალიკაში, რითაც რომის ხელისუფლების უკლესწერა დაამსახურა. უთანხმოება რომისა და იბერიას შორის დასრულდა იქნა *ანტიონინეს პიუსის* (138-161) გახტეზე ასელების შედეგად. შ-ი შეკლესთან, ვაჟთან და მრავალრიცხ-

ოვან ახალასთან ერთად რომში განიყიხადა. უცნობია მიზეზი, რამ აიძულა იგი იმპერატორის ხლებოდა. ანტიკური წყაროების თანახმად, რომში იბერიის მუვეს სამეფო შეხვედრა მოეწვეეს. იბერთა სამხედრო ვარჯიშობას იმპერატორი დაესწრო. იმავე ავტორთან მოწმობით, რომში დიდგვ. შ-ის ქანდაცება. იგი უნდა იყოს ქართული წყაროების ფარსანან ქველი.

შარანანი II, ფ ა რ ა ბ ა ი ლაზი (ვერსიული) წარმინებელი, ორატორი და პოლიტიკური მოღვაწე (VI ს-ში), ის სიცივეთი გამოეხდა ვერსის (ლაზიკის) *სახალხო კრებაზე 555* რომელიც პროტესტის ნიშნად გაიმართა ბიზანტიელთა წინააღმდეგ, მათი სახელის მიერ *გუბამ II-ის* მოკლვის გამო. შ. თავისი გამოხატული დაუპირისპირად მყოფ ლაზი წარმინებულ ორატორს *აუტს* რომელიც მოხმადრო ფაქტის გამო მოეწვეულდა შეკრებულა, გაეწყვიტა ბიზანტიელებთან კავშირი და სასწრაფოდ ირანელების მხარეზე გადასულიყვნენ. შ-მა თავისი სიცივეთი შეტლი, დაერწმუნებინა ბიზანტიელებზე განაწვეულებული საზოგადოება, რომ დარწმუნდებინა ბიზანტიელთა მუყარეულობაში იმ პირობით, თუ კეთილი *იუსტიციად* | მკიცრად დასჯებდა გუბამ მეუის მკვლელობას და ვერსის მუვედ გუბამის უსკროს მასს წათეს დაამტკიცებდა. შეკრებაზე შ-ის აზრმა გაიმართა და სახალხო კრებამ მისი წინააღმდეგობა მიიღო.

წყარო: ა გ ა თ ა მ ს ქ ა ლ ა გ ა ი ო ს ი. - წგ.: გეორგიკა. ბიზანტიული მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ, ს. კაცხნიშვილის გამაიყ. ტ. 3. გვ. 193.

შასი (Fassier) ბერძენი (დ.1944), ფრანგი პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. დაამთავრა სენ-სირის საუნივერსიტეტო სასწავლებელი, ადმინისტრაციული ცივილიზაციის და ენების ეროვნული ინსტიტუტი და პოლიტიკურ სწავლებათა ინსტიტუტი. 1963-88 – კადრის ოფიცერი. 1984-86 მოღვაწეობის დასავლეთ ბერლინის ფრანგულ სექციონის სამხედრო აფიზისტრაციანი; 1986-89 მივლინებული იყო საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ცენტრალურ აპარატში; 1989-90 – საბჭოთა კავშირის განყოფილების უფროსის მოადგილე საგარეო საქმეთა სამინისტროს ცენტრალურ აპარატში; 1990-93 – საფრანგეთის საელჩოს მყოფი მრჩეველი მუეიკარიანი. 1993 წლის თებერვლიდან 1997-მდე – საფრანგეთის ელჩი საქართველოში.

შაშოლი 1766 წლის 1898. დაიწყო დიდ ბრიტანეთსა და საფრანგეთს შორის, და კავშირები იყო აფრიკის დანაწილებისათვის ბრძოლასთან. ორი ქვეყნის ინტერესები ერთმანეთს შეეჯახა სუდანში. დიდი ბრიტანეთი პრეტენზიას აცხადებდა ნილოსის მთელ დაბლობზე და მის მარჯვენა შენაკადებზე; საფრანგეთი, რომელიც აფრიკა გააფართოვა თავისი სამხედროლებზე ეკვატორულ აფრიკაში, მიზნად ისახავდა, ეკვატორი ნილოსის სათავეებთან და შეექმნა პირობები ცენტრალურ აფრიკაში თავისი სამხედროელების განსაფართოებლად. შ-ის საზიზი გახდა 1898 წლის ივლისში ზემო სუდანში სოფ. ფაიოის დეკავადა ფრანგული რაზმის მიერ, კავშირს მიზნად მისთვის შეთავაზობით. საპასუხოდ დიდი ბრიტანეთის მთავრობამ ულტიმატური ფორმით მოითხოვა საფრანგეთისგან რაზმის გაყენება და ოქტომბერში შეუდგა სამხედრო სამზადისს. საფრანგეთმა, რომელიც არ იყო მზად ინგლისთან ისახებად, დასრულებისათვის,

3.XI.1898 დაქმნილია ეს მოთხოვნა. 21.III.1899 შეთანხმებულია საყრანგეთის უარი თქვა. ქეიონია პრეტენზიები ნილოსის დაბლობზე. ხილი ღლია პრეტენზიისა ენო საყრანგეთის უღლებები სუქანა და დაბაღურ თქვე. ეს თუ პირველი საბოლოო 1904 ინგლის-საყრანგეთის შეთანხმების დადების ვნამზე, რაც მიზნად ისახავდა აფრიკაში გაეღუნის სუფროების გაყოფას. მან ხელი შეუწყო ინგლის-საყრანგეთის შექმნილ დაახლოებას.

შპრარაში (ლათ. federation – კავშირი, გაერთიანება), სახელმწიფო წყობილების ფორმა, რომელიც წარმოადგენს გერციორიული ერთეულების გაერთიანებას, რომლებიც სარეგულაციონ გარკვეული პოლიტიკურ-სამართლებრივი დამოუკიდებლობით. შ. გარკვეული თავისებურებითა სსსსადადება. რაც განსაზღვრებს მას უსაგარეო სახელმწიფოსგან: 1) შ-ის გერციორია შედგება მისი დასაკეული სუბიექტების გერციორიებისგან; 2) შ-ის წევრები აქვთ კონსტიტუციის ძალების უფლება; 3) შ-სა და მის სუბიექტებს შორის კონსტიტუცია ვაიძიანება მისი კონსტიტუციით; 4) შ-ის ყველა სუბიექტს აქვს საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ფუნქციები; 5) უსარაღუს შ-ში არსებობს როგორც საკავშირო, ისე ყალკეული სუბიექტების მოქალაქეთა. შ-ს, ჩვეულებრივ, აქვს ერთადი შეიარაღებული ძალები, საერთოფედრალური ბიუჯეტი. სახელმწიფო ხელის უფლებისა და მმართველობის ფუნქციები ხორციელდება როგორც საერთოფედრალური საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ორგანოებით, ისე შ-ის წევრების შესაბამისი ორგანოებით. ქალაქი შ. საერთაშორისო საზარათის სუბიექტია. მის წევრებს შეიძლება ვაიძიანებინონ როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტები მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შ-ის კანონმდებლობა აღიარებს ამ უფლებას (სუბიექტის სახელით სულმეტყველების დადების, დელეგაციებისა და წარმომადგენლობის გაცემის უფლება და ა.შ.). გაეროს საერთაშორისო სამართლის კომისიამ სახელმწიფოებში სამართლის შესახებ პროექტში დააფიქსირა, რომ შ-ის წევრი შეიძლება უფლებად ხელშეკრულების დადების უფლებამოსილებას, თუ ეს აღიარებულია უკავშირური კონსტიტუციით და არ სცილება მის მიერ დადგენილ ფარგლებს.

„შპრარა შინაშე“, პოლიტიკური დოკუმენტებისა და მასალების თქმტკერი კრებულების სახელწოდება. გერციონი დაკავშირებულია წიგნის ყდის ფურთან. პირველი „შშ“ – პარლამენტის მასალებისა და დამლობდატორი დოკუმენტების კრებულები („ლეჩრეი“, მთავრად „თუთარი“) ვაიძიანება XVII ს-ში ინგლისში, ხოლო XIX ს-ის მე-2 ნახევარში – საყრანგეთში („ყუთიული“), რბალიან („მეწანე“), აგსტრა-ტერერში („წითელი“ და „სავარყო ვაქორების საკისხებზე“ – „ყუთიული“) და ვერსილიან („თუთარი – კოლონიური პოლიტიკის საკისხებზე). XIX-XX სს-ის მიჯნაზე „შშ“ ქვეყნებშია ბელგაში, ბელგარეთში, პრაზილიანში, სახერმეთში, დანიში, მექსიკაში, ნიდერლანდში, პოლონეთში, პორტუგალიანში, სერბიაში, შვეიცარიაში, იალირანიაში და სხვა ქვეყნებში. 1920-22 მთელი რაგი „წითელი წიგნები“ ვაიძიანქვეყნა რსფსრ სავარყო საქმეთა სახკომში. (მაგ., 1920 ვაიძიანქვეყნული „წითელი წიგნი“ – დამლობდატორი დოკუმენტების კრება რუსეთ-პოლონეთის ურთიერთობათა შესახებ 1918-1920). საერთაშორისო ორგა-

ნიზაციათა დოკუმენტების რეგიონით კრებული ასევე „შშ“-ს მიუკუთვნება. მაგ., ბუნებისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის საერთაშორისო კავშირი ვაიძიანქვეყნს „წითელი წიგნი“ იხილულებსა და შექმნაეთა თითოთი სახიობების გარეკლებსა და დაცვის დამოსიყვებათა შესახებ.

შპრარა-შორანგონის საქალაქო კრება 1438-39, საყკლესიო კრება, რომლის მოქმედების ოფიციალური მიზნად დასაყკლესიო და აღმოსაყკლესი უკლესიათა გაერთიანების პრაობლების მოგვარება იქნა განსაყკლესი. XV ს-ის I ნახევარში თქმტკონსმალთა მხრდან აშკარა საშიშროების ვაიძი ბიზანციის ხელისუფლებას დასაყკლესი მიზნით პოლიტიკურ-დოგმატური კაბიგლესიოთა და დამსხმების ოქალით კათალიკურ კლესიისათაი ვაერთიანებზე მიდის. 1436 ბიზანციის ომერატორმა ითანე VIII-მ მაროცმდადღებური ქვეყნებში მოქმედებელი ვაგბაენა ამ საყკლესიო კრებაზე თაიანთა წარმომადგენლებს ვაგანგებინდა ასეთი მოთხოვნა საქართველოსა და ტრაპიზონში ბიზანციის ელჩი ანდრონიკე ვაგარითა (თავრით) თხოიყუბოდა. ალექსანდრე I დიდის საყკლესი კარმა იმ თხოიყუბოთა, რომ თქმტკი მართალიე თხოიყუბი გარკვეული დამსარება. ემგალოდ ვნათა დასაყკლესიო არქეპისკოპოსი სოყალკურ-პოლიტიკური ვითარებათა, თაიჯდ შეუყუბუნათა საყკლესიო კრებაზე ვაგბარებელი სიგვითა და ვანქსაჭლერთა. ქეიონიათა თუ არა დასაყკლესიო მხარდატორის თქლა, მთლი ვადაწვეიყულება შ-შსკმ-ში თათის დელეგაციის ვაგბაენა შესაყკლესი. მსაიყუბო საყკლესიო კრება 1438 წლის 5 თებერვალს ვაიძინა იგალიის ქ. ფერარიაში. ვნის საკითხის ვაიძილა შემსუღე ფლორენციამ ბაგრესელა, ამისგან იგი შ-შსკმ-ის სახელმწიფოებთადა ცნობილი. ეს კრება, მსაიყუბო პოლიტიკის თაგლსაშორისთა, მისი ვენელიან ფორქვად უნდა ქეყკლესიო და ოსმალთა წინააღმდეგ ძალთა ვაერთიანება მოიხელდა. პაპმა ვრო-ყრთა მთავარი პირობა – დასაყკლესიო ხელსუქალთა კრებაზე დასწრება – ვერ უზრუნველყო, რასაც მას ვოყუღვარია აბრია დაუკარგა. რომის პაპი სარგებლობს აღმოსაყკლესიო ხელისუფლათა მსიმე მფლობარებითა და პაპის მთავრობის დასაყკლესიო და აღმოსაყკლესიო კლესიანთა ვაერთიანების ქილოსის. 1439 წლის ივლისში მართლმადღებური სახელმწიფოთა და მათი კლესიების წარმომადგენელთა ვერაყკლესიობამ ვნათ ხელი მოაწერა. საქართველოს დელეგაციამი შეიღობინა – მისი ხელმძღვანელები ვროკოლ და ითანე მანგლელ-ბარბალოლი ვისკომპსებე, საქართველოს მეყის საყკლესიო ელჩი (საერთო პირი) და მისი ვაგანდაკუთრებელი მოხმსიყუბულნი სესანგორები“. საქართველოს ეს დამლობდატორი მისა დასაყკლესი ვერობაში დლი პატიითი მოუღლით, დელეგაციის ხელმძღვანელო საყკლესიო კრების მონაწილეთა წინა რიგში იჯდა, მისი სხვა წევრებში, კრების მონაწილეთა შორის, ვაიძიანქვეყნა პატიეთა სარგებლობინა – საქართველოს და მის კლესიას საბაიო მხებური ადგილი უკეთია, რაც მის ძალად საქართველოსი ავტორიტეტზე, პრესტიგსა და ვაიყუნაზე დამბარკობს. საინტერესოა, რომ მხოლოდ შემსუღე კრებარ ვნების, მთლიოდ დასყკლესიო და მისი მტკობილიაგბე, საქართველოს დელეგაციის წევრებს კრების მსყლესიობისა ინგლისური შეხვედრები

ქვიშადანი, მათ შორის გამორჩეულია რომის პაპისა და ქართველი ელჩის პირადი შეხვედრა და საუბრის ნაუბანებია. ქართველი დიპლომატი რომის პაპს საქმიან თაოსმად, მკვრამ დიპლომატი ურად ეკამათია: „თბერძნე პაპს ურმია, ხელ არ ეხლო ბარბროსიანე ენებზე არცებელი დიპლომატიის, რომელთა ძალით წარმოიქვა და მათი ნაქელად თავისი დახერგვა სურს. პაპმა პაპსი უარული სიწმინდით მოიხმინა და განეციერებელი განქალაქი, საექლესიო კრების მსკლელებადმი ქართველი დელეგაციის დარწმუნება. რომ პაპისაგან საქართველო რეალურ დახმარებას ვერ მიიღებდა, არსებული სიტუაციის აღარე შექედლის მიღდი არსებობდა. ამიგონი სულძმლებსებმა – გრიგოლი და თეოდოქოსი, ახვეცი სკერია პირმა – მუყის ელჩმა და ელჩისთის სხვა წყევრების კათალიკოსი და მართლმადიდებელი ეკლესიების გაერთიანების აქტეს ხელი არ მოაწერეს. საექლესიო კრების პირველიადე დელეგანთი თავისებური ფრაქციის შექმნადა. იგი უარყოფითად ეყუდრება ენისი დელას. იმ მეთოდების, რომლებსაც საპროტესტანტი აბრის მქონეთა მიმართ იყენებდნენ. პირველ ეტაპზე, ამ ფრაქციის ლიდერი გრიგოლი იყრუილი ემის კოპოსია. საბოლოოდ, ქართველი დელეგაციამ ფ.შ.ს.დ. იხე მიიგეთადა, რომ აქტეს ხელი არ მოეწერადა.

ლიტ.: ვ. ჯ. ჯ. ნ. ა. ქ. XV ს. I ნაბეჭდი საქართველოს საგარეო პოლიტიკის ისტორიისათვის – წგნ.: ქართველი სამეფო-სამთავროების საგარეო პოლიტიკის ისტორიიდან, I, თბ., 1970.

შპრი (Ferry) ეთელ ფრანსუა კაპილ (1832-93), ფრანგი პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი. 1870 მეორე იმპერიის დიქტის მესლეგი იგი „ეროვნული თავდაცვის“ მთავრობაში შედიოდა და აქტიურად ებრძოდა რევოლუციურ მოძრაობას. 1872 *ლესპანად* იყო წარგზავნილი ათენში. 1876 ბერუნეაზიული რეზიუილი ეკლემბის ხელში ძალაუფლების გადასვლის შემდეგ, იგი რუსუბელკური პარტიის ერთ-ერთი გამომხენილი წარმომადგენელია. ხოლო გამეხობის სიკელის (1882) შემდეგ მისი ლიდერი ხდება. 1879-85 მას უკეთია საგარეო საქმეთა და გონაოლებს მინისტრის პოსტები. ორჯერ (1880-81 და 1883-85) იგი პრეზიდენ-მინისტრად იქნა არჩეული. მისიწრაფიოდა რა კოლონიადური დაპყრობებისა კენ., შ. ედლანდმა ყველა სერხით უმრგველეჯიო საფრანგეთ-გერმანიის მშვიდობიანი ურთიერთობების შესწარმუნება. მას მსოლიანად ვარი თქვა რეჟანმზე და ო. ბისმარკთან ყველადარი დამომბებეგი მიდლოდა, უარყო რუსეთთან მეგობრება. ურთიერთობის პოლიტიკა, რაც წინა წლებში გარეგნობდა, ყოიელავე ამან კი საფრანგეთი სრულ საგარეო-პოლიტიკურ იმპლიკაბადე მიიყენა. შ-ის დროს საფრანგეთმა აღიკები ოქსონი (1881), ენსული მადგასკარი და გერმანიის ბერლინი შ. კონკონი და სიერის გაყოლებით (ფრანგული სილოის ძელის ნაძირი და დაპოება, რომლები იხიბლოდ საფრანგეთის დასაოლეთი აფრიკის შემადგენლობაში შეუადრეს). 1883 დიქციოფერანსის ოკუპაცია. საფრანგეთის ჯარების დამარცხებამ ლანგ-სიანთან იმლიონიენეთი 1885 წლის მარტში შ-ის კაბინეტის დაშლა გამოიწვია.

შპში **დეკლარაცია** 1982. მიიღეს 9.IX ყუენში (მაროკო) არაბული ქვეყნების სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურების

მე-12 თაბიბრზე, რომელშიც მონაწილეობდნენ 19 არაბული ქვეყნისა და *პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაციის* (პიო) დელეგაციები. შ.ლ. წარმოადგენს *ახლო აღმოსავლეთის რეჟელირების* არაბული გეგმას. შეიკრეს მსკლეგ მირიბადე დუბლებებს: ისრაელი ჯარების გათოქვანის 1967 ოკუპირებული არაბული გერიტორიებიდან, მათ შორის იერუსალიმის არაბული ნაწილდან; იმ ებრაულ დასახლებათა ლიკვიდაციის, რომლებიც ისრაელმა შექმნა ოკუპირებულ არაბულ გერიტორიებზე 1967 წლის შემდეგ; პალესტინელი ხალხის თვითგამორკევის უფლების დადასტურებას და მისი განყოფილებული ეროვნული იბეგრების განხორციელებას პოკოს პალესტინელი ხალხის ერთადერთი კანონიერი წარმომადგენლის ხელმძღვანელობით; მდ. იორდანეს დასავლეთ სანაპიროს და დამის სექტორის გადაცემას გაეროს კონგრესლის ქვეშ გარდასახალი პერიოდის განმსვლიბაში, რომელიც არ ვნდა ავღ-მაგებოდეს რამდენიმე თვეს; პალესტინის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნას ლედაქლადისი იერუსალიმში; გაეროს *უნიმრუების საბჭოს* მიერ მშვიდობის გარანტიების უზრუნველყოფას რეგიონის ყველა ქვეყნის, მათ შორის პალესტინის დამოუკიდებელი სახელმწიფოსათვის; გაეროს უნიმრუების საბჭოს მიერ ამ პრინციპების განხორციელების გარანტიების უზრუნველყოფას. თაბიბრის გადაწყვეტილების შესაბამისად შეიქმნა ე.წ. „შეიღის კომიტეტი“ სირიის, ეგვიპს, ალიკონის, საულის არაბეთის, იორდანის, თუნისის და მაროკოს წარმომადგენელია შემაღვცნლობით – გაეროს უნიმრუების საბჭოს მუდმივი წევრებისათვის შ.ლ-ის დებულებების გაქონობისა და ამ გადაწყვეტილებებთა მიმართ მათი პოზიციის გარკვევის მიზნით.

შპში **ხელშეკრულება** 1912 (მაროკოზე საფრანგეთის პროტექტორატის დამყარების შესახებ), ხელი მოაწერეს 30.III იფილი (მაროკო); ხელშეკრულების თანახმად, საფრანგეთს მილიოელებდა, დემეჩარბინა მაროკოში ახალი რეგიონი, რომელიც მისათვის სპს ვრეელი დამინისტრაციული, სასამართლო, ეკონომიკური, ფინანსური და სამხლერი რეჟორმების გაგარეკონს ითვალისწინებდა. საფრანგეთის ჯარებს ენდა მოხლნათ მაროკოს გერიტორიის ოკუპაცია; სულანის კარზე, რომელიც ყორსალეზრად *სახელმწიფოს მეთაურის* მდგომარეობას ინარუნებდა, საფრანგეთის მთავრობა სიმსადე გენერალური რემიციენს და ფაქტობრივად აქ უკანასკნელის ხელში იყო მთელი ხელისუფლება მაროკოში. მაროკოს საგარეო პოლიტიკა უნდა ეწარმოებინათ ფრანგებს. ამასთან, სულანს არ შეეძლო ეყუენბა, დელი რაიმე საერთაშორისო ხელშეკრულება, მიელო ექსენბი, ანდა გაეყა კონკრული საფრანგეთის წინასწარი თანხმობის გარეშე. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა განკერნში საუკიალური რეგიონის შეწარმუნებას (იხ. აგრეთვე *განკერნის კონვენციები*). დელეგაციის მაროკოს დამოუკიდებლობის შესახებ, რომელშიც ხელშეკრულების ანულირება მოხდინდა, ხელი მოაწერეს 2.III.1956.

შპში (Fig) **ლოპოლ** (1902-65). ავსტრიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. ავსტრიის განთავისუფლების შემდეგ (1945 წლის მაისი) შედიოდა დროებითი მთავრობის შემადგენლობაში. 1945-53 – ყულრალური კანკლერი; 1953-59 – ავსტრიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. ხელი მოაწერა დამოუკიდებელი და დემოკრატიული ავსტრიის აღდგენის სახელმწიფო

ხელშეკრულებას 1955. 1959-62 — ეროვნული საბჭოს (პარლამენტის) ქვედა პალატა) პრეზიდენტი. 1962-65 — ქვემო ავსტრიის მიწის მთავრობის მეთაური.

ფილიპო II (ერისკაცობაში — თეოდორე სიცილიის ტიტულიანი ფილიპე) (დაახლ. 1554-1633). რენე პოლიტიკური მოღვაწე, პატრიარქი (1619-დან), რომანოველების დინასტიის პირველი მეთაური მისივე თეოდორეს ოსი მისი. 1587 შიდა ბოიარბას, მისი ვნახლოვანი რალი შაჰინჯანი ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. 1600 წლის დასაბრუნებას ან 1601 წლის დამოუკიდებლობის კონკრეტული ბრძანებით დადაპირიერება და გადასახლება. ზღვრულ შემდეგ ყოველგვარი სახელი. ერულისიგრი I-ის ღრის გადასახლებითა და ბაბრჯენის და როსტომის მიერგადატანილი გახდა. 1606 წლის მისი მონაწილეობდა ერულისიგრი I-ის სამოგვიანში. ერულისიგრი II-ი ზ. პატრიარქად გამოაქვხდა. მისიკეთში დაბრუნებისას მონაწილეობდა ვახაგი შუისკის ნაჭივლებამში (1610 წლის ივლისი). იმავე წლის სექტემბერში იგი ვოლოკონის ერუთად სათავეში ჩაუდგა „დიდ ელმოზას“ პოლონეთის შუიკეთთან. რათა მოეწვია მისი შვილი მისიკეთის სამეფო გახებზე. მაგრამ რადგან ეს ეწინააღმდეგებდა იუვე სიგონიან III-ის სურვლს, თავად გაიშლია მისივე — შ. დაბავრის პოლონეთში (1611 წლის აპრილი). მისიკეთში დაბრუნების შესდეგ პატრიარქად აკურთხეს და გარდაიქვალა მდეგ ფაქტობრივად ქვეყნის მმართველად იყო. შ-ს მიაჩნდა, რომ ავსოლებელი იყო რუსეთს დაბრინებამდე რუს პრესიოლოგად. ამ მიზნში შუქმან პოლონეთის წინააღმდეგ შეტრბილი კობლიცია რუსეთის შეიქიბის. თურქეთსა და გრამსილდენის შესადეგლობით. 1630-32 ადეგლი შ-ის კობლიცია სამხედრო თინამშრომლობის. 1634-დან შ-ის სიკვდილის შესდეგ, რუსეთი მძლეუბელი შეიქმნა. ადეგი რუს პრესიოლოგთან „პოლონეთის სამშვიდობო ხელშეკრულება.“ შ-ის თინამშრომანი მნიშვნელოვნად შეიქვდა დ რუსეთის დიპლომატიკური სანამსიგრი. გაბრბირად სულ-სი არსიკის სიოლაქვისა. გაბზრად გამოიქვდა მისი გრამსილდენთან შეტრბის სისტემატიკურად ქვეყნდობდა ინსტიტუციები სამხედროგარეთი მომხარბი თოვლენების შესახებ, შესილდეულ აქნა დამთავრული მნიშვნერა.

ფილიპე II (Philippus) (382-336). მავკედონის მეფე. ალექსანდრე მაკედონელის მამა. 359 დაბინდა თავისი მკირეწლოვანი მისიწვლის რეგენტად. რამდენავე წლის შემდეგ გახდა წარბაზე და თავი მიქვედ გამოაქვხდა. ფილიპე განიქვედები დაბრბირად დიპლომატიკური მონამსიგრიეგლობით. ქვეყნანში გადგომბელი ფართო მისამართის რეპორმებით მანამდე უჩინარი მსკედილია ებლიერეს სახელმწიგოიდ გადაიქვდა. ხელს უქვობდა ელადაის იალკულ ქალაქებში არსებულ მავკედონურ ორთხეგყას. რომლის მიზანდასე წარბინადეგდა მსკედილის შექვიმონობით სამხედროეთის გაერთინებდა და სპარსეთის წინააღმდეგ ოსის დანქვდა. 338 ქერინეთისანი მხოგეუბელი გამარტეუბით თინამსიგრი მთავარ სამხედროეგ ფილიპის ხელში გადავიდა. 337 კორინთიში მოქვეეულ კონგრესლდე იგი ბერბენადა განკრინებელი მალეების მთავარსარდალად ბრბინებს და სპარსეთის წინააღმდეგ დამიქრობის ორგანებზე დადებულს. ფილიპე შედგინა სპარსეთიშე დამიქრობის გეგმა, მაგრამ მისი გამბორბილბობა იერ შესელო. 336 იგი მსკედილების მსხვერბლი გახდა.

ფილიპე II (Felipe) (1527-98). ესპანეთის მეფე. ჰაბსბურგთა დინასტიის, გახებზე დიდა მხამსთის, კარლის V-ის ვიდეალტის მიქმლე. რომელმდე თავისი მმართველი შეუქვდა ეტე. ფილიპე ესპანეთი, ორბუ სიცილიის სამხედრო, ნიდერლანდი, სამხედროებელი ამერკოსა და აფრიკის და ა.წ. განამსკეცა ოსილკეტიში. თუი ფინანსის კათოლიკე გაბრბრდა ზელოკრბიტიული ბარბრე, ვიალკულერი ვიდეალტური მავკედონი ნიდერლანდში, რთიდე დამაქრბა ამ ქვეყნანში რეგოლეგია. 1581 შექმნიერთა პირგეგვალა. 1588 უმედეგად არბინა დადგებამ დაბერი მასკია ესპანეთის სახედო მლეორბის. სავრანტიკომი რელიგიური ომების ღრის დაბრბირების უქვედა კათოლიკეებში, ვიდეგ 1595 დანი წავარულეს (შესლეგში სავრანტიკოსის მიქვედანი IV-ი) არ დაბრბირეს ესპანეთის კარბი და არ დაიქვდა ფილიპე II. ხელი დელი სავრანტიკოზე ვაქუთიშედი ომბი დადებლს ხისხრებს მოსთხოვდა. სამიქერ (1557, 1575, 1598) გააკოტრა სახელმწიგო.

ფილიპე IV (Felipe) (1605-1665). ესპანეთის მეფე 1621-დან, ჰაბსბურგთა დინასტიის, მის ღრის სახელმწიგოს ებორბიგეტი განამხედვლეს. განამსკეცირდა დაბინაერად გრბივი ოლიგარქია. 1635 სავრანტიკო წაბა ოკლათიშლანს ომში. მან ოსი გამორბეხდა ესპანეთის. ფილიპე არბინა რამდენიმე სერბოკული მარბი გახიქვდა ურანგებთან. 1639 ურანგების მოკევიმორე პოლონეთლებში სპიტკად დაბინდეს ესპანეთის ულოგი, მძივე უქრბაში მარტეგვალანს ვითარებდა ესპანეთისათვის არბინებელი მოქვლენებში. LXII.1640 პირგეგვალიელ წარბინებელთა მესიქველებამ თეუქებ. ავანტიქველებმა დაიკეეს ესპანეთის მეთისმიგოლის სახსავედ დაბინდინი და მიქვედ იბინე IV დასეეს. ფილიპე ვერ შეუქვ სერბოკული მალეუბი დაეპირბინებინა შეტრბილათიკის ეინადან ამ ღრის დლები ავანტიქვამ თეუქებ, კატალონიანა. 1659 პარსის მთავრ შესდეგ ესპანეთის დლი გრბორბიტი დე ვანის სავრანტიკოსი. 1665 ფილიპე დელი გახდა დე-თივე ელაბრბანა პირგეგვალის დამორბეებლია.

ლ. ბ. ყუბრაშვილი, А. Е. Несторов и другие исп., 1937; П. К. Корсаков и В. К. Корсаков исп., 1909.

ფინანსმართის სისტემატიკა. ხელიქვერ ქვებდა დაბრბული ფინანსმართის სახსავედის (სავრანტიკო) 1807 წლის 4 მისის წარბინების და მისიკეთის წამაბან-სის მონის. ამ ხელშეკრულებას ერა-ერთა მსხელი სავრანტიკალის შექვიბობა და სავრანტიკოსის მსკეცირბორი ეხობდა მანის „უქვლებს“ სავრანტიკოსთ და თიკონი იღებდა ვალეებელბობა. დამსკეციხის რუსეთს, ამ ქვეყნებამ ვას ქვები. სხეა მსხელის თინამსხელ, ნაპოლეონი მთავრად სპარსეთის იორბ-საქვერეულს. ინსტრუქტიკონ-ინსტრუქტებს. მამი კი მთიველი იყო ინგლისივლბობისთიკად ომი გამორბეებლია და მსკეციხის სალამსკივი მომხალეებელი. ამ ხელშეკრულებას შესახამსილად ნაპოლეონის სპარსეთში გეგვანა 150 კეისიგანის შემდგარი მისი გენერალ ვარლანის მეთავრობით, რომელივე თინამსიგვიცად 1807 წლის 24 დეკემბერს. მისიანი მრბველი იყენერ მალდეგელოგიური დამლობებები, სამხედრო საქმის სავრანტიკოსი, გე-

ქწყის ინტერები, მენიერები. მისია ანგირუსულ და ანტი-ინგლისურ საქმიანობას შეუღდა.

ფირლინბარი (Ficrlinger) მღვდელ (1891-1976), ჩეხოსლოვაკიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1922-24 წარეცხაქისლი იყო ცილერანდში, 1924-25 – რუისინეთში, 1925-26 – ან-ში. 1927-29 – შევიერაში. 1930-36 – აესტრიაში. ამავე დროს 1928-32 იყო ჩეხოსლოვაკიის წარმომადგენელი *ერია ლეკაზი*, 1937-39 – სნრ-ში. უამისტრეო გერმანიის მიერ ჩეხოსლოვაკიის ოკუპაციის გაისი 1939 ემიგრირებული იყო საფრანგეთში, შემდეგ კი – დიდ ბრიტანეთში. 1941 – სნრ-ში ჩეხოსლოვაკიის წარმომადგენელი, ხოლო 1942-45 – ელჩი. ხელა მიაწერა საბჭოთა კავშირ-ჩეხოსლოვაკიის შეთანხმებებს და ხელმოკრულებებს 1942, 1943 და 1945. 1945-46 – ჩეხეთისა და სლოვაკების ერთიანული შორნგის მთავრობის თავმჯდომარე. 1946-53 – მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე; 1953-64 – ეროვნული კრების თავმჯდომარე; 1948-66 – ჩეხოსლოვაკიის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდენის წევრი; 1964-69 – ჩეხოსლოვაკია-საბჭოთა კავშირის მეგობრობის ცენტრალური კომიტეტის თავმჯდომარე; 1969 იანაილუბობიდან გადაღდა.

ფირმანი. „ფარმანი“, ის რაყამს და „იერლაცი შეწყალები-სა“.

ფიშარი (Fischer) ოსკარ (დ.1923), გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1955-59 – ვლრ-ის ელჩი ბულგარეთში; 1959 – ვლრ-ის საგარეო საქმეთა სამინისტროს განყოფილების გამგე; 1960-62 ასრულებდა საპასუხისმგებლო სამუშაოს გერმანიის ერთიანი სოციალისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის აპარატში; 1962-65 სწავლობდა უმაღლეს პირტიულ სკოლაში; 1965-73 – ვლრ-ის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1973-74 – საგარეო საქმეთა სამინისტროს სტატს-მდიანი და საგარეო საქმეთა მინისტრის მოვალეობის შემსრულებელი; 1971-დან იყო ვლრ-ის ერთიანი სოციალისტური პარტიის წევრი, ვლრ-ის სახალხო პალატის ლეკეგატ. დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით (1983).

ფიშორმაი (Fitzmaurice) ჯერალდ გეი (1901-1982), ბრიტანელი დიპლომატი, იურისტი. 1929-30 და 1945-60 – დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს იურიდიული კონსულტანტი; 1939-43 – ობის ეკონომიკური მეთოდებით წარმოების სამინისტროს მრჩეველი. დიდი ბრიტანეთის ყველაზე პირის იურიდიული მრჩეველი *სან-ფრანსისკოს კონფერენციაზე 1945*, პარიზის სამშვიდობო კონფერენციაზე 1946, ვაერის ვეტერალური ასამბლეის სესიებზე 1946, 1948-59. *სან-ფრანსისკოს კონფერენციაზე 1951*. ბერლინის თავიანთზე 1954, საზღვაო სამხარალოს საკითხებზე; კესეის კონფერენციებში 1958, 1960; 1954-80 – მუდმივი პალატის საქმიანობის სასამართლოს წევრი; 1955-60 – *საერთაშორისო სამხარალოს* კომისიის წევრი, 1959-დან-მისი თავმჯდომარე. *რე. 1960-73 – საერთაშორისო სასამართლოს* წევრი; 1974-

80 – ადამიანის უფლებების დაცვის საქმეში ევროპის სასამართლოს წევრი; *საერთაშორისო სამხარალოს ინსტიტუტის* წევრი, 1967-69 – მისი პრეზიდენტი. საერთაშორისო სამხარალოს საკითხებზე მრავალი ნაშრომის ავტორი.

ფიჯერალდი (Fitzgerald) პარტერ მაიკლ დესმონდ (დ.1926), ირლანდიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1965-69 – სესანსი წევრი. 1969-დან – ირლანდიის პარლამენტის წარმომადგენელთა პალატის ლეკეგატე; პარტია ფინე გალის თავმჯდომარის მოადგილე; 1973-77 – ირლანდიის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1977-დან – პარტია ფინე გალის ლეკერი. 1981 წლის ივნისი-1982 წლის იანვარი. 1982 წლის სოვბერი – ირლანდიის პრეზიერ-მინისტრი.

ფიშაღი (Vogel) ეიოლ დიგრი (დ. 1936), გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის საგანგებო და სრულყოფილი ელჩი საქართველოში. ესაღესი იურიდიული განათლების მიღების შემდეგ მუშაობდა; 1967-71 – პირველი კლასის მრჩეველი მონოგრაფიაში; 1971-74 და 1980-84 – გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროში; 1974-78 – საეღში ვარშაგაში; 1978-80 – ელჩად გერმანიის საეღში ბუკუშტინში. ხოლო 1984-88 – აერაში; 1988-95 – ლესანად, ელჩის მოადგილე საეღში ვარშაგაში; 1995 წლის 30 ოქტომბრიდან – საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური განყოფილების ერთ-ერთი რეკერტის ხელმძღვანელად; 1998-დან – გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის საგანგებო და სრულყოფილი ელჩი საქართველოში.

ფიშა ბარდა (Phokas Bardas) (გ.989), ბიზანტიის სამხედრო მოღვაწე, იმპერატორ სიოფორე II-ის ძისწევრი. 978 კესარმა ბასილი II-მ გამოიწვია გადასახლება და აქანებული ბარდა *სკლავრობის* წინააღმდეგ საიყო ჯარების მეთაურად დანიშნა. შ.ბ. ამავე წლის 19 ივნის ბარდა სკლავრობის ბრძოლაში დამარცხდა. მისი რეკომენდაციით იმპერატორმა ბასილიმ დასმარებისათვის გაოს მთავარ *დაეიო* III კონსტანტინე მიშართა. დაეიოსა 12-ათასიანი ლაშქარი მიაშეღა ორანე-იორნიკეს (იხ. *იორნიკე ერისთავი*) მეთაურობით. ფოკამ ქართველთა ჯარების შესწეობით გიშმარჯვა ბარდა სკლავრობის შესწეობით. თანამშრომლობდა დავით კურაპალატთან 986-989 წლებს ანგისახელმწიფობრივი ეამოსელის დროს. დიღუკა ვაღამეწეგ მომსენტი, რამაც საბოლოოდ განაპირობა კილუ ბასილი II-ის წინააღმდეგ იმპარიული აქანეების მარცხი.

ღეგ: კ. პ. ა. დ. ი. ა. ე. საქართველოს და ბიზანტიის პოლიტიკური ურთიერთობა 970-1070 წწ., თბ., 1969; პ. ა. პ. ა. ქ. ი. ა. შ. ერთიანი ქართული ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოქმნა და საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური მდგომარეობის ჩუიციერთი საკითხი, თბ., 1990.

ფოლკლენდის (მალვინის) კუნძულები. მდებარეობს სამხრეთ ატლანტიკაში, არგენტინის სანაპიროდან 500 კმ-ის დაცილებით. შეღება 2 მსხვილი (აღმოსავლეთი ფოლკლენდი (სოლელადი) და დასავლეთი ფოლკლენდი (კრან-მალენდი), აგრეთვე 200-მდე პატარა კუნძულებთან; მოსახლეობა 2 ათასია. არგენტინულ წყაროების მიხედვით, 1520 კუნძული აღმოაჩინა და მალვინის უწოდა ესპანელმა მღვათსანმა ე. გომესმა. ინგლისელები ამტკიცებენ, რომ კუნძულების პირველადი მომსენი 1522 იყო ინ-

გლისელი ზღეაოსანი ჯ. დევისი. 1722 პარიზში დაიბეჭდა რუკა, რომელზეც ეს კუნძულები აღნიშნული იყო როგორც საფრანგეთის კუთვნილება, 1764 ფრანგებმა კუნძულებზე მუდმივი დასახლება შექმნეს. თუშქა 2 წლის შემდეგ 25 ათას ვირჯანუნი სვეტლანდად კენჭსაღებო ესპანელებს დაუთმო. 1816 ლა-პლატის გაერთიანებულმა პროვინციებმა (თანამედრო. არგენტინა) ესპანეთის გვირგვინისგან დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს. 1820 კუნძულებზე არგენტინის დროშა აღიშორა, დანიშნა გუბერნატორი და ჩაატვა ვარნიზონი. თუშქა 1833 დიდმა ბრიტანეთმა სამხრეთ ატლანტიკაში სამხედრო ექსპედიცია გაგზავნა და კუნძულები თავის კოლონიად გამოაცხადა. მის შემდეგ არგენტინა დიდი ბრიტანეთისაგან კუნძულების დაბრუნებას მოითხოვეს. 1964 ეს საკითხი არაერასხელ განიხილა გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიამ, გაეროს გადაწყვეტილებით შ.(8).პ. თეთიშარაიუელობის არამქონე გვირგვინების სუსტობა შეტანილი. ერთსაგან დიდი ბრიტანეთი არგენტინას სადავაობოდა კუნძულებს უკავშირებ გადაეცემას, ის პირობით, თუ დაიღებოდა მუთასმხება კუნძულების 100-წლიანი იჯარის საბაზაზე. მოგვიანებით ბრიტანეთმა განაცხადა, რომ არქიპელაგოსი კუთვნილებს საკითხი საბოლოოდ მის მისახლეობას უნდა გადაეწყვიტა რეუერენდებს გზით, მაგრამ ინგლის-არგენტინის მოლაპარაკებები ამ საკითხზე ჩინი მოქცევა. 1982 კუნძულებზე თავისი სუვერენიტეტის აღდგენის მიზნით არგენტინამ იქ სამხედრო კონტინგენტი გადასახა და კუნძულები არგენტინის 24-ე პროვინციად გამოაცხადა. ბრიტანეთის მთავრობამ საპასუხოოდ ძლიერი სამხედრო-საზღვაო ესკადრა გაგზავნა კუნძულების რაიონში. ხანმოკლე, მაგრამ მძიმე ბრძოლების შემდეგ ბრიტანეთის ჯარებმა შეტყეს კუნძულებზე ბრიტანული ამინისტრაციის დატოვება.

შორღანელი ხელშეკრულება 1814 [შენ-ანგიორანელი კოალიციის მონაწილეებს (რუსეთი, დიდი ბრიტანეთი, პრუსია, შვეიცია და ავსტრია) და ნაპოლეონ I-ს შორის]: ხელი მოაწერეს 30.III.(11.V).1814 ფონტენბლოში (პარიზის მახლობლად). ხელშეკრულება განსაზღვრავდა იმპერატორისა და მისი ოჯახის მდვილარეობის (გახადან გადადგომის) შესულება. ნაპოლეონის ისარჩუნება იმპერატორის გიგულს და ლეზულობდა სუვერენულ უფლებებს კონსულ ვლახზე, ასევე ყოველწლიურ რენტას 2 მლნ ფრანკის ოდენობით; მის მუელეს გადაეცა პარიზის, შიანქეის და ვეატგალოს საჰერცოგოები, რომლებზეც შემდეგ ნაპოლეონის ვაჟიშვილი მუქეიდრეჟობით მიიღებდა.

შორღი (Ford) ჯერალდ რედოლფ (დ.1913), ამშ-ის სახელმწიფო მღოღაწე, პრეზიდენტი 1974-77. მიჩიგანისა (1935) და იეილის (1941) უნივერსიტეტების კურსდამთავრებული. 1942-46 მსახურობდა სამხედრო-საზღვაო ფლოტში. დემობილიზაციის შემდეგ ხანმოკლე დროით ხელი მიჰყო იურიდიულ პრაქტიკას. 1948-73 იყო წარმომადგენელთა პალატის წევრი რესპუბლიკური პარტიიდან. 1965-73 შ. იყო რესპუბლიკელთა უმჯობესობის ლიდერი წარმომადგენლობითი პალატაში. 1973 წლის ოქტომბერში პრეზიდენტად რ. ნიქსონმა დანიშნა იუიერ-პრეზიდენტის პოსტზე (მისი წინამორბედის ს. აგნუს გადადგომის შემდეგ) და დაამტკიცა კონგრესმა 1973 წლის დეკემბერში. 9.VIII. 1974 ნიქსონის გადადგომის შემდეგ გახდა ამშ-ის პრეზიდენტი. პრეზიდენტობის პერიოდში შ. განაგრძობდა ნიქსონისეული ადმინ-

ისტრაციის კურსს როგორც სამხაო, ისე საგარეო პოლიტიკაში. შ-მა მიიღო მონაწილეობა უერსის უმწიფობისა და თანამშრომლობის თათბირის მუელობაში ქელდისკის და ხელშეწყობა საბოლოო აქტს. 1976 შ-მა წააგო საპრეზიდენტო არჩევნები ჯ. კარტერის და ამის შემდეგ ვაქტობრივად ჩამოშორდა პოლიტიკურ სარბიულს.

„შორღის ლქმბრინა“ (ფორლის „წყნარი ოქეანის დოქტრინა“). ჩამოყალიბებული იყო 7.XII.1975 აშშ-ის პრეზიდენტ ჯ. ფორლის გამოსვლისას პირდაპირულ (პაეა) უნივერსიტეტში, ჩინეთში, ინდონეზიისა და ფილიპინებზე მისი ემიგრის დასრულების შემდეგ; მასში აისახა ის ცვლილებები, რომლებზეც განვიცა ამშ-ის პოლიტიკა ამბიში, შორეულ აღმოსავლეთისა და წყნარი ოქეანის რაიონში მასი პოზიციების განმტკიცების საკითხში. „შღ“-ის თანახმად, აშშ-ის სამხედრო ძლიერება წარმოადგენდა ნებისმიერ ტაბორერი ძალთა ბალანსის საუბრეულ წყნარი ოქეანის რაიონში. იმდებრივად კონსტიტუირებული იყო მიულ რეგ აზიურ ქვეყნებთან აშშ-ის სამხედრო პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების აუცილებლობა. მიუხედავად პარტისორიბა იაპონიისათვის ცვლიოთიურებული იყო როგორც ამერიკული სტრატეგიის უნდაშეცნა“. ჩინეთს, ისევე როგორც იაპონიას, ესაჭიებოდა ურთერთსაუკეთესო უელმქნისი როლი აზიასა და წყნარი ოქეანის აუზში არსებულ ძალთა ბალანსში. აშშ-ის, იაპონიასა და ჩინეთს წამყვანი როლი უნდა შეესრულებინათ აზიის კონტინენტზე და უსრუენულეუთა იქ ამერიკული ინტერესების დაცვა. „შღ“ რ. ნიქსონის „წყნარი ოქეანის დოქტრინისაგან“ განსხვავდებოდა ამბიში აშშ-ის პოლიტიკის შოკადგატეორიონიკური ცვლილების ცვლილებით. თუ „ნიქსონის დოქტრინა“ აქცენტს აკეთებდა აშშ-ის სამხედრო-პოლიტიკური ვალდებულებებისა და სამხედრო ყოფნის შემცირებაზე ამბიში, „შღ“ პირეულ რიგში მიზნად ისახავდა რეგიონში ამერიკულ გავლენის შესარჩუნების ფორმების გამოსიბნას. „შღ“-ში ნააღად იყო გამოხატული აშშ-ის მიერ კორეის სამხრეთში, შორეული აღმოსავლეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის კუნძულოვან ბაზებზე სამხედრო ყოფნის შესარჩუნების სურელო.

შორღი (ოშისი) (ინგლ. Foreign Office), დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრო. 1968 შ.წ. გაეროთანდა თანამუეობრიობის საქმეთა სამინისტროსთან და გარდაქმნა საგარეო საქმეთა და თანამუეობრიობის საქმეთა სამინისტროდ (Foreign and Commonwealth Office).

შორღანი (Forlani) არნალდი (დ.1925), იტალიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1958 - პარლამენტის დეპუტატთა პალატის წევრი; 1968-69 - საწარმოსა საქმეებში სახელმწიფოს მონაწილეობის საკების მინისტრი; 1969-70 - ეპორტული მინისტრი; 1974-76 - თავდაცვის მინისტრი; 1976-79 - საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1980-82 - მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე; 1969-73 - პოლიტიკური მღეანი; 1982-დან - ქრისტიანულ-დემოკრატიულ პარტიის ხელმძღვანელობის წევრი; 1983-84 - მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე.

მომავალი „24“. ხელშეკრულება გერმანიის გაეროთანებისთანა და, გაეროებზე საგარეო პოლიტიკური და უსაფრთხოების ას-
პექტების მოწესრიგებისათვის. 1990 წლის 14 თებერვალს ქ-
ოტაიკი (კანადა) გაიმართლ კონფერენციებზე „ლია ია“, ორი
გერმანული სახელმწიფოს და *საერთაშორისო ომში გამარ-
ჯებულ* მოკავშირეების – საურსათების, დღი ბრიტანეთის,
სსრკ-ისა და ამშ-ის საგარეო საქმეთა უწყებების
ხელმძღვანელებმა მიიღეს გადაწყვეტილება, გერმანიებთან
მილაპარაკება შ-ით „24“. 1990 წლის 5 მაისს ქ. ბონში დაწყე-
ბული მოლაპარაკებების პროცესი დასრულდა 12 სექტემბერს
მოსკოვში. უცესი სახელმწიფოს საგარეო საქმეთა მინისტრები
საიერ ხელშეკრულებები ხელის მოწერის, ხელშეკრულებით,
ერთიანი გერმანია გერმანია და ცენტრალური გერმანიის, აგრეთვე
ბერლინის ორივე ნაწილს მოიცავს. საბოლოოდ დადგინდა
გაერთიანებული გერმანიის საზღვრები, განსაკუთრებით
ოლერ-ნაისის ხაზი. სახალყარი პოლიტიკითან, გერმანულმა
სახელმწიფოებმა დაადასტურეს, რომ ერთიანი გერმანია არა-
სოლეს შეუქმნის საფრთხეს მსოფლიოს. მათ განაცხადეს, რომ
გაერთიანებული გერმანია შეუერთდება, როგორც უბიძგიო
სახელმწიფო. 1968 წლას 1 ივლისს ხელშეკრულებას ბრანკე-
ლი აარჩილს გაეროებზე სახელმწიფოს თაობაზე და 1990 წლის 30
აგვისტოს კენის ხელშეკრულებას ევროპაში შეეუღლებრივი
შეიარაღებული ძალების შემცირების შესახებ, აგრეთვე ბენ-
ლესკერის პარიზის შესაღველობის 370,000 ჯარისკაცამდე შეამ-
ოტება ორმა გერმანულმა სახელმწიფომ და სსრკ-მა დადას-
ტურეს, რომ გაერთიანებული გერმანიის და სსრკ-ს შორის დაი-
ება ხელშეკრულება საბოლოო შეიარაღებული ძალების აღ-
მსახელო გერმანიამ ყოფნის პირობების, ვალების და მათი
გაფრების თაობაზე 1994 დასასრულამდე. ხელშეკრულებით,
გაქმნდა ოთხი სახელმწიფოს (დარჩენილი კომპეტენცია გერ-
მანიაზე და ბერლინზე). გაერთიანებულმა გერმანიამ სრული
სუვერენიტეტი მიაპოვა. ამრიგად, საბოლოოდ დასრულდა
ამსინქლდებში პერიოდ. 12 სექტემბერს ხელშეკრულებამ შ-
ით „24“ გზა გაუხსნა გერმანიის გაერთიანებას, რომელიც 1990
წლის 3 ოქტომბერს განხორციელდა.

მომავლის მომხრე 1772. მისდინარეობდა 27.VII (7.VIII) –
28.VIII (8.IX) ფოქსმანი (რუმინეთი), კონგრესი მოტივიც რუსეთ-
თურქეთის ომის შეწყვეტის იმხიში. 1768 თურქეთმა საფრანგეთ-
ის წაქეზებით ომი დაიწყო რუსეთთან. მთავრამ ამ ომის ის-
მალეთი მისე ეკონომიკურ და სოციალურ მოფორმებებში
ჩააგლო. თურქეთის დიდი ემირის თხოვნით დაიწყო სამხე-
დალი მოლაპარაკებები, კონგრესზე რუსეთი წავიდა რამდენ-
იმე დათმობაზე. მთავარი საბოლოო კომპრომისი მხარეებს
შორის ვერ იქნა მიღწეული. მარიალრა, რუსეთი ადარ ითხ-
ოდა მოლდავეთისა და ვლახეთის გამთიყოფას თურქეთისგან,
მთავრამ ყირიმის ხახანის დამოუკლებლობის ცნობას რუსე-
თის მხარე კატეგორიულად აეწყურდა. ამასთანავე რუსეთის
გეპიტს თაყისუფლად უნდა დაეხმარათ შავ ზღვაზე. ოსმალე-
თი წინააღმდეგე იყო რუსეთის მხარის მიერ შემთავაზებუ-
ლი პერიტებისა. თურქეთს კარგად ენსოდა, რომ ყირიმის სახ-
ანის დამოუკლებლობის ცნობის შემთხვევაში, ეს უკანასკნე-

ლი რუსეთის გაელენაში მოეკეცოდა. საბოლოოდ მოლაპარ-
აკება ჩიხში მოეკეცა. 1772 აგვისტოში რუსეთის წარმომად-
გენულმა კონგრესზე ცრფაბა ა. ორლოვმა, შეიგყო რა პეტერ-
ბურგი თაყის აგვირანეტიკის დაყვამა, დაგოვა ფოქსმანი და პე-
ტერბურგს გაემგზავრა. ამით ისარგებლა თურქეთის დღეგა-
კიამ და მთავრეა კონგრესი. შ.პ. უმუღლო გამოღდა. 1772 დიდი
ემბორის თხოვნით სამშვიდობო მოლაპარაკებები გაგრამელ
და ბუქარესტის კონგრესზე, მთავრამ აქიყო რუს იქნა მიღწეული
მეთაინიქება. საშავო ხელშეკრულება რუსეთისა და თურქეთს
შორის მხოლოდ 1774 დიდი ქერქ-კიანარგში.

**მონაბეული მონაბეული მომხრე, ობ. საფრანგეთის თანამშვიდობრი-
ობა.**

მონაბეული (Franklin) ბენჯამინ (1706-90). ამერიკელი გან-
მანათლებელი, სახელმწიფო მოღვეწე და მეცნიერი, თაყის
დროის ერთ-ერთი უგანათლებულესი დაძაბიტი. ფილადელფია-
ში დააარსა საკუთარი სებაბა (1727), სოლო ინგლისურ კოლო-
ნიებში – პირველი საჯარო ბიბლიოთეკა (1731), შექმნე
აკადემია (1751), რომელიც საუკუნელად დიდო პეისმენების
უნივერსიტეტის დაარსებას. 1757-75 (1762-65 გაიმოკლებით) იყო
ჩრდილოეთ ამერიკის კოლონიების წარმომადგენელი დონ-
დალში. ჩრდილოეთ ამერიკაში დამოუკლებლობისათვის ომის
დაწყებისთანავე სამშობლოში დაბრუნდა. პირიქს II კონტი-
ნენტურ კონგრესში. მონაწილეობდა იღებდა დამოუკლებლო-
ბის დეკლარაციის (1776) მომზადებაში. 1776-85 – ელჩი პარიზ-
ში. მისი მონაწილეობით და ხელმწიფობით დიდი ამერიკა-
საფრანგეთის ხელშეკრულება 1778 და ევრსალის (ამერიკა-
ინგლისის) საშავო ხელშეკრულება 1783. რომელთა ძალითაც
დაღმა ბრიტანეთმა ესო ამშ-ის დამოუკლებლობა. შ. მონაწ-
ილეობდა ამშ-ის კონსტიტუციის შემუქმებაში (1787). იყო
მონობის კატეგორიული წინააღმდეგი. მის პოლიტიკურ მესხე-
ლებებს საფუქელად უღვეს კონკრეცია ადამიანის უფლებებო-
სა და საყურების ერთიანობის შესახებ.

მონაბეული სახაპო ხელშეკრულება 1871. ხელმოწერილ
იქნა საფრანგეთისა და გერმანიის შორის 10.V. რითაც დასრულ-
და საფრანგეთ-პრესიის 1870-71 ომი. შ.ს.ხ-ში შეეღდა 26.II.1871
ევრსალში *ატირისა* და ო. ბისმარკის მიერ ხელმოწერილი
პრულიმინარული საშავო ხელშეკრულების ძარიდად დებულე-
ბები: გერმანიის მიერ ელშესისა და ლითონრმენის ანექსია;
საფრანგეთის მიერ კონგრესიუციის გადახდა 5 მლრდ ფრანკის
ოფლითით; გერმანიის ჯარების მიერ მსოფლო რიგი ფრანგე-
ლი დეპარტამენტების ოკუპაცია საფრანგეთის მიერ კონ-
გრესიუციის გადახდაზე; საოკუპაციო ჯარების შენახვის ხარ-
ჯების საფრანგეთს დაკისრება. შ.ს.ხ-ის საბოლოო ვარიანტზე
შეთანხმება მიღწეულ იქნა 6-10 აგვისტოს. *ფ. ფარისა* და ო. ბის-
მარკის მიერ. გერმანულმა დამატებითი მიიღეს გიონილის
დასიელებითი მღებარე რკინის მადნითი მღდარე რაიონი. რის
საჩაყელად საფრანგეთის დამბრუნეს ციხისმიტარე ბელფორი.
გარდა ამისა, შ.ს.ხ-ით განაბლურა საფრანგეთის მიერ კონ-
გრესიუციის გადახდის საბოლოო ვადაც (2.III.1874), ხოლო 2 ქვე-
ანას შორის ეპრობაში დამყარდა განსაკუთრებული კუთილ-
განწყობის რეჟიმი. შ.ს.ხ-ის ძირითად გეკსტს თან დაეროთ
დამატებითი მესხელები, რომელითა თანახმადაც გერმანიის

მზაერობაში მიიღო უფლებები ელშასისა და ლოთარინგიის რეინგმბერსა და საფრანგეთის კუთვნილ სარკინოგზო ხაზებზე შევი-
ცარიანში. შ.ს.ხ-მ დასაბუთა საფრანგეთი, ვინაიდან დაკარგვინა
მას სტრატეგიული მნიშვნელობის ქვიწყაროების და გაა-
ძლიერა გერმანია. შ.ს.ხ-ის დადგენა ახალი სამხედრო სა-
ფრანგეთსა და გერმანიას შორის, რაც ქმნიდა ახალი ომის მუღ-
მიე სამშორიოებას. შ.ს.ხ. ძალაში შევიდა *პირველი მსოფლიო*
ომის დაწყებამდე.

შრანსე-პონსე (Francois-Poncet) ანდრე (1887-1978), სა-
ფრანგეთის პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1917-19 – შევი-
ცარიანში საფრანგეთის საელჩოს პრეს-სამსახურის მუშაკი. 1920-
24 – ეკონომიკური კვლევის და ინდუსტრიის ინსტიტუტის დირ-
ექტორი; საფრანგეთის დელეგაციის წევრი *გენუის კონფერ-
ენციამდე* 1922. 1924-31 – რესპუბლიკური პარტიის კომიტეტის
წევრი, ეროვნული კრების დეპუტატი; 1928-31 – სახვითი
ხელშეწყობის დარგში სახელმწიფო მდივნის თანამშემწე,
ეროვნული ეკონომიკის საბჭოს ხელმძღვანელობის წევრი,
რსაა ლეაში საფრანგეთის წარმომადგენლის მრავალჯე;
1931-38 – საფრანგეთის ელჩი გერმანიაში, 1938-40 – იგალიაში,
1941 – ეროვნული საბჭოს წევრი, საფრანგეთის მშართველ
წრეებში მიუნხენის პოლიტიკის მომხრე. 1943 დააბაგინრა
გესტაპოშ და მოათავესა საიდუენტიფიკო ბანკში, გაათავის-
ჯულეს მოკემირიერებმა 1945. 1948 – გერმანიაში საფრანგეთის
კარების მთავარსარდლობასთან მთავრობის საეკონომიკური
დიპლომატიური მრჩეველი; 1949-55 – საფრანგეთის უმაღლესი
კომისარი გერმანიაში; 1955 წლის მარტიდან სექტემბრამდე
– საფრანგეთის ელჩი ჯერში: 1955-67 – საფრანგეთის წამუ-
ლი ჯერის საზოგადოების ჯერ ვიეჟ-პრეზიდენტი, შემდეგ კი
პრეზიდენტი. იმპედროულად, 1949-დან – *საქრთაშორისი წითე-
ლი ჯერის საზოგადოების* მუღმივი კომისიის თავმჯდომარე;
1964-დან – გამომცემლობა „ფიგაროს“ აღმშენებრივი საბე-
ჭოს წევრი.

შრანსე-პონსე (Francois-Poncet) ფან-ანდრე (1928), ფრანგი
დიპლომატი. 1955-დან დიპლომატიკურ სამსახურშია. მუშაობდა
საგარეო საქმეთა მინისტრთან არსებულ სახელმწიფო მდივნის
აპარატში (1956-58), იყო საფრანგეთის დელეგაციის გენერალური
მდივანი მოლაპარაკებებზე *გეროპის თანამეგობრობებში*
სა და ევროპის აგრეშივი ენერჯის გაერთიანების შესაქმნე-
ლად (1956-57); 1958-60 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინ-
ისტროში ევროპულ ორგანიზაციასა და ენციფოილების გაშვის
მთავალე; 1961-63 ხელმძღვანელობდა მაროკოსათვის გე-
ქნიკური დახმარების დაწვევის საფრანგეთის მისიას; 1963-65 –
საგარეო საქმეთა სამინისტროს აფრიკის განყოფილების გამ-
ვის მთავალე; 1965-66 – მუქნიერულ გამოკვლევებათა ეროვნუ-
ლი ცენტრის ხელმძღვანელობის წევრი; 1969-71 – ირანში სა-
ფრანგეთის საელჩოს მრჩეველი; 1971-75 ეწეოდა ევროპ ბიზ-
ნესს; 1976 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში
სახელმწიფო მდივანი; 1976-78 – პრეზიდენტის კანცელარიის
კენერალური მდივანი; 1978-81 – საფრანგეთის საგარეო საქმე-
თა მინისტრი; 1981-დან ეწეოდა ევროპ ბიზნესს.

შრანსე (Freycinet) შარლ ლუი სოლსი (Saulces) (1828-
1923). ფრანგი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. ბურჟუაზი-

ულარესაბედლეური მოძრაობის გამოშენილი მოღვაწე. სა-
ფრანგეთ-პრუსიის ომის დროს ლ. გამბეტასთან ერთად მიწ-
აწილეობდა წინააღმდეგობის მოძრაობის ორგანიზაციაში. 1879
წლის დეკემბრიდან 1880 წლის სექტემბრის ჩათვლით და 1882
წლის იანვრიდან ივლისის ჩათვლით ეკავა პრეზიერ-მინისტროს
სა და საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობები; 1885 იყო
საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1886 წლის იანვრიდან დეკემბრის
ჩათვლით – პრეზიერ-მინისტრი და საგარეო საქმეთა მინის-
ტრი. 1882 ვარი ოქცა ევტიპტეში საფრანგეთ-ინგლისის ერო-
სობდლე ინტერვენციაზე, რადგან ევროპაში საფრანგეთის
პოპოიების შესუსტებას უფრასობდა, რითაც ფაქტიურად საბე-
უალება მისცა ინგლისს ევტიპტეში თავისი ზაგნისობა დაეწ-
იარებინა. ამით ხილო მოხლო ინგლის-საფრანგეთის „როსი
სოტროლს“ ამ ქვეყანაზე. ამიანო თავისი წინამორბედების
დამპყრობლურ პოლიტიკას აგრესულედა. 9.VI.1885, გიანისინის
ხელშეკრულებით, საფრანგეთის ვიენიდან და უსკელრა. იმავე
წელს საფრანგეთის პროტეკტორატი დაამყარა მალაგასკარზე.
XIX ს-ის 80-იანი წლების შუევი ნახევარში საფრანგეთ-გერ-
მანიის ურთიერთობასა გამწვავებამ აიძულა, უფრო ენერჯიკუ-
ლი მოქმედი მიეღო რუსეთთან შესაბამისობდლად. 1891 წლის
მაისულის დსაშწიქში მან და საგარეო საქმეთა მინისტრმა
როსომ რუსეთის მთავრობას გაუგზავნეს სოგა წინადადებით,
დედითი შეთანხმება ორთვე სახელმწიფო-საზღვის სასაქრეულ
საეთხებზე. 27.VIII გაფრმდა საფრანგეთ-რუსეთის პირველი
შეთანხმება, რაბამ სათავე დაუდო რუსეთ-საფრანგეთის კავ-
შირს. 1892 შ., როგორც საშუელრო მინისტრი, მოწაწილეობდა
იღებდა 17.VIII.1892 რუსეთ-საფრანგეთის საშუედრო კონვენ-
ციის საბოლოო ტექსტის შემუშავებაში.

შრიდრის I ბარბაროსა (Barharussa – სიგეეისიგეეისა
„წვერწითელა“) (დაახლ.1125-90), 1152 – მუეე, 1155 – იმპერა-
ტორი. ეკეთესობდა მგაუყენების ანუ მოქმედაკუიერების დონას-
ტიას. 1125 გერმანიაში არსებობა მიქცევიდა ფრანკონულსა
დონასტიამ და ქეუყანაში პირველობის მოსაპოეებლად ერთი-
მანეთს დაუპირისპირდა რამლქსმე გაელუსიანი საგარეულური.
1138 გერმანელმა მთავრებმა მუეეე აირჩისა კირადა მგაუყენ-
ნი. ასე მოიღო სალუის როსის იმპერიის სათავეში მგაუყენებ-
ის დინასტია. კირნად III-ის ვარდაეებულების შემდეგ გახტი
დიკავა მისმა მისმეილმა შ.შ-მა. ახალმა იმპერატორმა პირ-
ველ რიგში დიდი ყურადღება დაეთმო სამეფო ხელისუფლებ-
ის განმტკიცებას. ლენის გადახმდელებისგან მოითხოვედა
სამხედრო სამსახურს, აქვეყნებდა მთავრების ლენებს. შინ-
სტიკრიალუმზე დაყრდნობით ცდილობდა სამხრეთ-დასავლეთი
ევროპანიაში მთელ სამეფო დომინიონს შექმნას. აქტიურად
იბრძოდა იგალიაში გასაბაგინებლად. მან ხუთჯერ აღესამკრა
აქუნისინის ნახევარკუნსულზე (1154-55, 1158-62, 1163-64, 1166-68,
1174-78). დასაწყისში მისი მიზანი იყო, მოეოგმტკიცებინა
სამხრეთი იგალიის ქალაქები და აეღო როსი. რათა აქტიუბე-
ველიყო იმპერატორად. 1143 როსის მარათაედა მოქილადქეთა
მეორე არმეულ 56-კეიანი სენატი. პაპი ქილადქიდან იყო გაქეეე-
ული. შ.შ-მა როსი ბილი, პაპი უკან დააბრუნდა და 1155 იმპერატო-
რად ეკუთხდა. მგარამ გერმანელ რინიდას ავტირას(სალსა

საქციელს გაამსხვიებინა რომაელები და შ.ი-ის ჯარები ქალაქიდან განდევნეს. ცდილობდა, გაეუქმებინა ჩრდილოეთ იგალის ქალაქების დამოუკიდებლობა და იქ თავისი მოხელეები დაეინიშნა. ამისათვის საგანგებო სეიძით ქ. მოიწვია 1158. იგალის ქალაქები აღდგმოა იმპერატორის ამ გადაწყვეტილებამ და მათ უარყოფით აუპირა ბრძოლა დაუწყეს მას. ამის საპასუხოდ შ.ი-მა დამსჯელი ექსპედიცია მოაწყო ჩრდილოეთ იგალიაში. 1162 დიდი ხნის ვარძიოეცის შემდეგ მან აბოო მიღწარი, რომელსაც გამოვრგანა სასტიკი განაჩინა: ქალაქი უნდა დაწვრიულყო და გადასწულიყო. ამგვარის სისასტიკემ ადამიანთა იგალიაში, მით უფრო მძლავრი მოძრაობა დაიწყო გერმანელების წინააღმდეგ. ამ მოძრაობამ 1159 სათავეში ჩაუდგა პაპი ალექსანდრე III. 1167 ქ. შეიქმნა ლომბარდიის ლიგა, რომელიც წარმოადგენდა ჩრდილოეთ იგალის გალაგების ლიგას. 1174 შ.ი-მა დაიწყო სასტიკი ბრძოლა ლომბარდიის ლიგის წინააღმდეგ. მაგრამ 1176 ლენიანოსთან ბრძოლაში დასარცხდა. 1177 გერმანიის ხელშეწყობა იმპერატორმა და ლომბარდიის ლიგამ შორის. შ.ი უარს ამბობდა თავისი წარმომადგენლების დანიშვნაზე. ქალაქების თავად უნდა აერჩიათ, კონსულები, რომლებსაც იმპერატორი დამატკიცებდა. ამასთანავე, ჩრდილოეთ იგალის ქალაქები ევალდებულნი იყვნენ, დაეხმარათ კარს მიუწოდებინათ იმპერატორისათვის. შ.ი იყო ერთი-ერთი ორგანიზატორი მესამე ჯერმანული ლემპრობისა (1189-1196), მაგრამ იგი დაიღუპა 1190 შეიერ აბანში. მას აქყო ერთი ურთიერთობა ჰქონდა საქართველოს სამეფოსთან: აქართველი წერილობითი, წყაროების ცნობით, მისი ერთ-ერთი შვილი *სამარტის* ხელახლე იხორულებდა.

ლევ. პ. ა. რ. ი. კ. შ., ქართველები და გერმანოელები სამეფო შოთა რუსთაველას ეპიკომა. - მის წგ. საქართველოს ურთიერთობები ბიზანტიასა და აღმოსავლეთ ევროპასთან (X-XIII სს.), თბ., 1984; Колесников И. Ф., "Съшествия Русская империя": Притязания и действительность. М., 1977; Н е с у с х и н А. И., Италиянская политика Германской империи X-XIII вв. в сопереимении фашистской историографии. - В кн.: Против фашистской фальсификации истории. М., 1939.

ზომღრმე II (1712-86), არსისის მფეუ 1740-დან, პოეტოლოგნიების ღინასკიადან. ურადრის ვილკემ I-ის ძე, გამოსიხილო მხედარიმსთავარი. განხორციელდა დიდი გერმანოეული დაბეჭობები. 1740 მან ბრძოლა დაიწყო „აგესტრიული შემკიდრეობისათვის“ (სილუების I და II-ით). არსისის მფეუმ სერობიულა, წინააღმდეგობის გარეშე ომის პირველსავე წელს მოახერხა სილუების დაპყრობა. ამისობამ არსისის ში, კავშირებზე მან - საფრანგეთსა და ბავარიას, დაიკავა შრდა. მაგრამ მიჯნავიანობა არსისის მდგომარეობა გარაუხლდა, ვინაიდან აგესტრამ ომში ჩართო უნგრედ ცხენოსანთა არმია. ამჟეროდ უკვე შ.ი-მ იწვნია რანდლინიუ დასარცხება. 1742 მან წიადგოდა თავისი იმპერატორები და აგესტრისთან ზეი განაგონა, რომლის ძალით არსისის კუთვნილებაში დარჩა სილუების დიდი ნაწილი. 1743 შ.ი-მ განაახლა საბრძოლო მოქმედებები აგესტრის წინააღმდეგ, მაგრამ ამჟერად არსისა დასარცხდა და იგი იკლებდა იმეჟნა დაქიმის სილუბი. „აგესტრის მემკიდრეობა“

ბისათვის“ ომის შემდეგ არსისა გადმოვირდა, უპირველესად შ.ი-ის სამხედრო რეჟორმის წყალობით. საფრანგეთს სერობულად იყო შემოერთებული არსისის ასეთი გადმოვირებით და ამიგომ მან აგესტრისთან კავშირი შექრა. სამაგიეროდ ინგლისი, რომელიც მანამდე აგესტრის მხარეს იბრძოდა, 1756 არსისის ში, კავშირე შეიქნა. ამგვარად, ჩამოყალიბდა ევროპაში ორი ბანაკი - ერთი მხრე, აგესტრი, რუსეთი, საფრანგეთი და საქონია და, მეორე მხრე, ინგლისი და არსისა. 1756 ამ ორ მგეროდ დაჯგუფების შორის ე.წ. შეიღწლიანი ომი (1756-63) გაიხლდა, რომელიც სამ კონგინენგზე - ევროპაში, აზიასა და ამერიკაში წარიმართა. დასაწყისშივე არსისამ მოახერხა საქონისი დაიკავება სხვა იმპარიალებითაც შ.ი-ის სერობულ წარმადგებას შიადწია, მაგრამ 1759 კენერსდორფთან ბრძოლაში რუს-აგესტრიელთა 58-ათასიანმა არმიაში გაანაღღურა 40-ათასიანი არსისის ჯარი. შ.ი კავსტრიელისაგან იხსნა 1761 რუსეთის იმპერატორის ელისაბეტი I-ის გარდაცვალებამ. ახალმა იმპერატორმა პეტერ III-მ არსისაგან ზეი ვააფორმა და საბრძოლო მოქმედებები შეწყვიტა. ასით ისარგებლა შ.ი-მ და ომი თავის სასარგებლოდ წარმოაბო. 1763 დიდი ზეი, რომლის ძალით სილუბი კვლავ არსისის შემადგენლობაში დარჩა. 1772 პოლონეთის პირველი გადანაწილების დროს არსისის წილად ხედა რუს პოპოლიტიკის სამეფოს დიდი ნაწილი. მან ეისლის ქვეში დინება დაიკავა. ეს იყო არსისის მფეის ბოლო დიდი შესახეი. შ.ი სამხინო პოლიტიკა ე.წ. განათლებული აბსოლუტიზმის პოპოციებზე იდგა: გააუქმა წამება, გაამარტივა საზარიალწარმოება, გააფართოვა დაწყებითი სწავლება, აგარეხდა რელიგიური შემწყნარებლობის პოლიტიკას. გამოსიხლდა ბუქლევიის სიგევის თავისუფლება. ეკონომიკაში აგარეხდა მეტყინგილისტერ და პროტექციონისტულ პოლიტიკას. იყო აბსოლუტიზმის ეპოქის დიდი სამხედრო მოღაგე. შექმნა დასავლეთ ევროპაში უხელჩეივი და საეკონომიკო არმია (200 ათას კაქამლე); გააუმჯობესა სახანო საბრძოლო წყობა იმით, რომ ერთი-ერთი ფლანგს ქვეითთა კილეე ერთი ხანით აიღოვირება და მას შიონიში ფლანგად აქვეყდა. მოახდინა არსისის კავალერიის რეორგანიზაციაც, შექმნა ცხენოსანი არტილერია. მისმა სამხედრო სისგებამ ევროპაში XIX ს-ის დამღეგამდე აარცხა.

ზომღრმე II პ ო ე მ გ ღ უ უ ე ნ ი (1194-1250), გერმანიის მფეუ 1212, იმპერატორი 1220. სიცილიის მფეუ (ფრიდრის I-ის სასულით) 1197, ფრიდრის I ბარბაროსას და როეერ II სიცილიელის შეიღმიელი. შ.ი-ის მოღეაწეობა ძირითადად წარმოართა იგალიაში. თავისი იმპერატორობის 30 წლის მანძილზე გერმანიის მხოლოდ ორჯერ ეწეია. დასაწყისში გერმანიამ მას დაგოვებული ჰეგადა თავისი მტიერულიანი ვეი პაინრიხი, ქვეყანას ფაქტიურად მართავდა კელნის არქიეპისკოპოსი ენგელბერგი. მოგვიანებით, როდესაც პაინრიხი მამას აუჯანყდა და შ.ი-მ იგი ციხეში ჩააგლო, გერმანიას ფაქტიურად თავადები მართავდნენ, რომელთა სომინაღურ მფეუე შ.ი ითიელებოდა. მან მთელი თავისი ცხივირება თითქმის იგალიაში გაატარა. ცდილობდა, სიცილიის სამეფო ენგერალიზმზე სამხედრომთიოდ გადაექცია, შექმნა სახელმწიფო სავალაახადო სისგება, დაქირავეული ჯარი - არაბებისაგან მან იგალიაში დაანგრია ფუოდალთა ციხე-კომეები, შეიცილდა სახელმწიფო სავაგრო მონოპოლია მრავალ საქონილზე. წარართა და მთიეკილეებობა ქალაქებს. 1227 რომის პაპის მოსიხოვნა მან

წამოიწყო ჯვაროსნული ლაშქრობა, მაგრამ იმავე წლის ზაფხულში ჯარში გაფრეულა ეპილემია, რის გამოც ლაშქრობა გადაიღო. სწორედ ეს გადაწყვეტილება გახდა რომის პაპსა და საღვთო რომის იმპერატორს შორის კონფლიქტის მიზეზი. რომის პაპმა *გრეგორე IX-მ შ.წ. ეკლესიასად განკეთა. კათოლიკურ ეკლესიასთან ასეთი აღმობიპობების მოქმედებად მან მიიღო მოახერხა 1228 მითრე ძალებით იერუსალიმი დაეკავებინა. ფ. II-მ ბრწყინვალედ გამოიყენა მუსლიმთა შორის არსებული უთანხმოებები და იერუსალიმის ვარდა პალესტინის სხვა ქალაქებზე იღო. 1129 სახელუთსიონთან დაღო საქმარე სელსაურელ ხელმეურნეებმა, რომლის ძალით იერუსალიმი და სხვა ქალაქები 40 წლისა მისი საკუთრებაში გადავიდა. იერუსალიმიში მხოლოდ ომბინის მიწების ეკარგვად დეკრეტებდნენ მუსლიმებს. რომის პაპი წინააღმდეგი იყო შ.წ-ის ჯვაროსნული ლაშქრობის და მისი არყოფნის დროს იარაღის ძალით დიკივა სამრეწოლო იგალობა და სიკეთე. იმპერატორი სასწრაფოდ კანა დაბრუნდა და დღის დაძაბინებით მოახერხა მგრანდის დაქვევებული ქალაქების დაბრუნება. იგი აქტიურად იბრძოდა ჩრდილოეთ იგალობის ქალაქების წინააღმდეგ. 1226 ლომბარდიის ლივა კელაე აღდგა. პაპმა გამბოიყნა იგალობის ქალაქების ანტიგერმანული განკუთვნი და ისინი უკრო სერიოზული ბრძოლისა კენ წააქემა. 1231 შ.წ შეუიდა, საბოლოოდ მოესპო ჩრდილოეთ იგალობის ქალაქების თავისუფლება, მაგრამ, ერთი მხრე, იგალობის ქალაქების სამხედრო მშადეოვნამ და, მეორე მხრე, შეუილის აჯანყებამ ხელი ააღებინა ამ ჩანაფიქრზე 1236 მან კელაე დაიწყო ბრძოლა ლომბარდიის ლივის წინააღმდეგ. 1237 კორტორეოსთან ბრძოლაში ლივის ჯარები დაამარცხა. მისწინ დასებულის აბრეულებმა, მაგრამ სხვა ქალაქები ამ დასიმობზე არ წაიღებდნ და ბრძოლა განაგრეს, რომელიც მალე შ.წ-ის დამარცხებით დასაუერდა. იმპერატორი იძულებული გახდა, შეეუებოდა ჩრდილოეთ იგალობის ქალაქების თუთაიმპარაუტობისა. პაპსა და იმპერატორს შორის ბრძოლა ახალი სიძისაურით განახლდა 1245, როლესაე ინოკენტი IV-მ ლომონი მსოფლიო კრება მოიწვია. რომელზეც შ.წ კიდე ერთხელ განკეთეს ეკლესიისად. იმპერატორი არაფრად აეუებდა საკელესიო კრების ამ გადაწყვეტილებას. მას ლომბადე ლაშქრობაჟ კი ქეინდა გადაწყვეტილო, რათა პაპი დაეპატიმრებინა. მაგრამ ეს ჩანაფიქრი ვერ განახორციელა. ლომონის კრებამ სერიოზულად შეარგია მისი კომბოიები ვერმანიაში, სადაე მთავრებოდა ერეკლის იმპერატორის მავიერ სხვა მეფე ბირმიუს. ეულად წარამართა საქმეები იგალობაჟ. შ.წ-ს ვადაწყვეტილო ქეინდა, მირეელ ყოფილას. ლომბარდიის საკითხი მოუეგარებინდა, ამისათვის მას ჩრდილოეთ იგალობაში დიდი ლაშქრობა ქეინდა ჩაფიქრებული, მაგრამ ამ დროს (1250) იგი უკრად ვარდაიკელა. შ.წ თავისი დროისათვის განსაულებული ადაამიონი იყო, ყოფილად რამდენიმე ენას. მათ შორის არიან: ლ. დაინტერესებული იყო მექსიურებით, განსაკუთრებით ბუნებისმეტყველებით. დააბრბა სკოლები და სეაბოლის: უნივერსიტეტი (1224), რომელზეც არაბ და ებრაელ მეცნიერებსაჟ მისეა უფლები. ესწავლებინათ. მის მიერ მოწყობილ ჯვაროსნულ ლაშქრობაში მონაწილეობდა უნდა მყოფი საქართველოს მეფე რუსუდნსაჟ. საქართველოს მხარეჟ ამის თანხმობა ჯერ კიდე 1124 ვანახიდა, მაგრამ ჯალაღდღინის შემობრებაჟ შესაძლებლობა არ მისეა რუსუდნს, ეს ჩანაფიქრი განსიორაკლებინა.*

ლ. ა. ა. დ. ა. - საქართველო ვერძის არქივებსა და წიგნსაცემებს (XIII-XVI სს.), თბ. 1984; Забурин М. А. Крестовники на Востоке. М., 1980; Колесников И. П. "Священная Римская империя": Притязания и действительность. М., 1977.

ზრიდნისხაპისი საბავო ხალხმეურნეობა 1809 (რუსეთისა და შვეიცარიის შორის), ხელმოწერილ იქნა 5(17).IX ქ. ფრანკფურტში (თანამედრ. პაპისა, ფრესიო) რუსეთის იმპერატორსა საეარეო საქმეთა მინისტრისა *რუსთაველისა* და სრულ ეკლესიასა წარმომადგენლისა და ალექსანდრ. ხოლო შვეიცარიის იმპერატორსა - ბარონ დ. სტეინგისა და პოლკოვნიკ ა. მულერბრანდის (სკოლდენბერგის) მიერ. შესხმ-მ დასრულდა რუსეთ-შვეიცარიის ომი. შესხმის თანახმად, რუსეთში მიიღო ფრესიო და აღმოსავლ. კუჩა ვლუბი, ფრესიო შეეღო რუსეთის იმპერიის შესაძლებლობაში როგორც დიდი სამთავრო. თავისი კონსტიტუციითა და სეიმით. ახალ სახლრად რუსეთსა და შვეიცარიის შორის დადგინდა ის გორბოჟი და მდ შვილი. შვეიცარიის ბაილ ევალდებულა. გერმანიკა კეუმარი დიდ ბრიგადითაან, შეერთებულა კონფედერაციის ბაილადს და დაეღო სამშეღობო ხელშეკრულებები საერანჯეტოსა და ლინსაჟს. შესხმ-ის ადგა საეარეო ურთიერთობები რუსეთისა და შვეიცარიის შორის. შვეიცარიის მიყოფი უფლება, საბავო ვადანასაღდ ვარემეე შვეიცარიის გარეკული რადიკალიზმითა ხორბალი რუსეთში. ვარდა ამისა, შვეიცარიის მქსიურებს უყენებდა და ფრესიოში მქსიურებ შეეღეს მიყოფი სამშეღობოში მიყოფი თავისი ქიზრების დაბრუნების უფლება. შესხმ. შვეიცარია ვარემეე შეუღებს ამისთვისა და გვეყთა გაცელის შესახებ.

ზრიდნისხაპისი (Frydenlund) კრეე უღეა (დ.1927), სორევიის სასულმწიფო და პოლიტიკური მოღაქე, დიპლომატი. სორევიის მუშათა პარტიის ხელმძღვანელობის წევრი. დიპლომატიკურ სამსახურშია 1953-დან. ეკავა სხვადასხვა თანამდებობები სორევიის დიპლომატიკურ წარმომადგენლობაში ვერ-ში (1953-55), ბელგიაში (1962-63), სორევიის საგარეო საქმეთა სამინისტროში (1956-62, 1966-69), 1963-65 - სორევიის მუღმეო წარმომადგენელი ვერძის საბავოს (1970-73 - სორევიის დიპლომატიკური ეურბის საბავოს საკონსულტაციო ასამბლეაზე; 1973-81 - სორევიის საგარეო საქმეთა მინისტრი, პარლამენტის ლეკვატი 1969-დან.

ზრიდნისხაპისი (Froment-Meurice) ანრა (დ.1923), ფრანგი დიპლომატი. დიპლომატიკურ სამსახურშია 1950-დან. ეკავა სხვადასხვა თანამდებობები საერანჯეტის საგარეო საქმეთა სამინისტროში (1950-52, 1954-56, 1959-63), აბოლიზმში მოკემორეთა ჯარების უსაღლეს მთავარსარდალთან არსებულ საფრანგეთის წარმომადგენლობაში (1952-53), ინდოჩინეთში საფრანგეთის ვიცეკონსული კონსარატიში (1953-54), სსრკ-ში საფრანგეთის საელჩოში (1956-59), 1963-64 - არაბთა ვაერითაიხეულ რესპუბლიკაში საფრანგეთის საქმეთა რწმუნებუელი, ხოლო 1964-65 - სკოლდენის პირეული მრევეელი 1965-68 - საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ეკლესიისა და სამეცნიერო კონტაქტების სამმართველოს ვერძის; 1968-69 - სსრკ-ში საფრანგეთის საელჩოს მრეველი დესპანი; 1969-75 -

აზიისა და უკრაინის ქვეყნების სამხარეთელოს უფროსი: 1975-79 – ყინანასრ-ეკონომიკური სამმარაველოს უფროსი. იყო სსრკ-თან ეკონომიკური და სამეცნიერო-გუქნიკური თანამშრომლობის მერეული კომისიის ურანველი მხარის თავმჯდომარე: 1979-82 – საფრანგეთის ელჩი სსრკ-ში, 1982-83 – გერმ. 1983-დან თადაროგმს გავსდა.

„წოდებისპირა ვაჟანების“ თამაზირაზა, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის მკობლობა მღებარე სახელმწიფოთა და მთავრობათა მესია ერების რეგულარული, ორმხრივი და მრავალმხრივი შესყედრები და კონსულტაციები, რომელშიც აგრეთვე მონაწილეობდნენ სამხრეთ აფრიკისა და ნამიბიის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ორგანიზაციების წარმომადგენლები. პირველი თათამირი მთეველი 1974, რომელშიც მონაწილეობდნენ მამბია, განზანია და ბოტსვანა. 1975 მათი მუვერთა მონამბიკი, 1976 – ანგოლა, 1980 – ზიმბაბუე. ზოგიერთი მუხედრამი მონაწილეობდა ნოვერაიკი, თუქან არ წარმომადგენდა „ფრონტისპირა ქვეყანას“. მუხედრების დროს მონაწილე ქვეყნების მიერ ხელბუდა ერთობლივი პოზიციების შემუშავება ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისათვის მხარდაჭერის, პარტიული და სოციალისტიკური მხარისა და რასიზმის წინააღმდეგ ერთობლივი პრისოლაში. „ყურანგისპირა ქვეყნების“ ჰომიკიამ ხელი შეუწყო ზიმბაბუეში პარტიული ფრონტის გაქარჯებებს. მათმა საქმიანობამ კი – ნამიბიის პარტიების გადამწყვეტად და სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში პარტიული რეჟიმის დაბნობას. ამ ჩოველენების მუხედვ „შ.მ.“-მა დაქარგა მნიშვნელობა.

შმაქუდა გაკეო (დ.1905), იაპონიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მხოველქი, დიპლომატი. ლებერალურ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი დიდერი. ხელმძღვანელობდა სხვადასხვა სამინისტროებს: 1959-დან: 1971-72 – იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრი: 1974-76 – პრემიერ-მინისტრის მოადგილე: 1976-78 – პრემიერ-მინისტრი. მონაწილეობდა მივილობისა და მვეობრობის მესხებ მანუ-იაპონიის ხელშეკრულების 1978 დადებამი. „გუქუდას დოქტრინის“ ავტორი. იაპონიის წარმომადგენელთა პალატის წევრი 1952-დან.

შმაქუდას ლექტორა. წამოაყენა იაპონიის პრემიერ-მინისტრმა გ. ფუქუკაიმა 18.VIII.1977 მინიჭებული თაფისი გამოსვლის დროს. დოქტრინაში ჩამოყალიბებული იყო იაპონიის საგარეო პოლიტიკის პრინციპები სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეყნების მიმართ. იგი მუდგებოდა სამი ძირითადი დებულებისაგან: იაპონია არ ვახილება სამხედრო სახელმწიფო, „როგორც ჰემმარიაკი მუვიანარა“, იაპონია თაფის პოლიტიკის სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეყნების მიმართ აბეებს „გულთათად ერთობიანდობაზე“, გაქმინდარე „თანასწორმუხედვინი პარტნიორის“ პოზიციებიდან: იაპონია აქტიურად მუქეობს ხელს სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ეკონომიკის პროგრესის (დაენი) „და-

მოუკიდებელ ცდებს“, მიმართულს „სოლიდარობისა და სგაბილურობისადმი“ და მუქედება, მიაღწიოს ერთობიანდობის ინდონეზიის ქვეყნებთან. შ.წ-ის მიზანი იყო სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ქვეყნებში არსებული უნდობლობის გაფანტვა და იაპონიის პოლიტიკური როლის გაძლიერება რეგიონში.
ქუხლ: Голышев книга МИД Японии, Токио, 1978, с. 326-330.

შხანმეხერის მეთანმეხე 1953 (კორეამი დაჩაბების მესახებ), ხელმწიერი იქნა 27.VII ზხანმეხეროში (ნანმინგომში), მეთანმეხებს ხელი მთაწერეს, ერთი მხრივ, კორეის სახალხო არმიისა და ჩინელ სახალხო მოსახლეთა დელეგაციის მეთაურმა გენერალმა ნარ ირმაბ და, მეორე მხრივ, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სარდლობის დელეგაციის მეთაურმა გენერალ-ლეიტენანტმა პარისონმა. მეთანმეხე მუდგებოდა სამი ნაწილისაგან: პრეაბმულობისაგან, დაზებულის მესახებ პირითადი მეთანმეხების ხეთი მუხლსაგან და დაზებულისაგან, რომელშიც მუდგობდა სრულ გუქსტი ნეიგრალური სახელმწიფოების წარმომადგენლებისაგან მუქდგარი სარეპრეზენტაციო კომისიის კომპეტენციის მესახებ, და ხეთი რუკა, რომლებზეც აღნიშნული იყო სადემარკაციო ხაზი, დემილიტარიზებული ზონა, გადმოგართიის 10 კუნტიკი, კომუნისტკათა ძირითადი ხაზები, მდინარე ხანგანის მესარათი და ზღვისპირა კუნტკლები. მეთანმეხე აწესებდა სამხელის სადემარკაციო ხაზს და დემილიტარიზებული ზონას. პირველ მუხელში ნაკიქამი იყო, რომ დაწესდეს სამხელრო სადემარკაციო ხაზი და ორივე მხარე თაფის ჯარებს დასწევს ამ ხაზიდან 2 კმ-ით, რათა მუქიქმანს დემილიტარიზებული ზონა, რაოცერი ბუვერელი ზონა, მეთმარ მხარეებს შორის იმ მიზნით, რომ თათვანდა აყვებოდა იქნეს ინციდენტები, რომელებსაც მუქიქება მოაქეცს საომარი მოქმედების განახლება. მეთანმეხების მეთრე მუხელი თეთად ისწინებდა ცეხილის მუქევეტისა და დაზებულის კონკრეტული პოზიციებს, იქმნებოდა დაზებულის სამხედრო კომისია და ნეიგრალური სახელმწიფოების წარმომადგენელთაგან მუქდგარი დაზებულის სამეთავალურეო კომისია. მესამე მუხელში საზებარი იყო სახელმწიფო გვეყვად და მათი რეპრეზენტაციის ნაკითხებზე. „დაზებულის ძალაში მესხლის მუქდვ, 60 დღის განმეალობაში თითოეულმა მხარემ დაუყოვნებლივ უმუალოდ უნდა მოახდინოს მათი ხელში მეთივი ყველა იმ სამხედრო გვეყვთა რეპრეზენტაციო ჯგუფურად, რომლებშიც მოითხოვენ რეპრეზენტაციას“. – აღნიშნული იყო მეთანმეხების მეთრე დაცულა უნდა მომხდარი იყო ზხანმეხეროში. საჭიროების შემთხვევაში მეთანმეხე თეთად ისწინებდა დაზებულის დღეილს ან დღეილების განსხნად დემილიტარიზებული ზონაში სამხედრო გვეყვების მისავანად და მისახედა. მეთანმეხების მეთრე, მთარეთა სარდლობა სრულ თანამშრომლობას გაუქვედა წითელი ჯერის ერთობლივ რაზმებს. შ.წ-ის დაბების მუქდვ მსარეებს შორის დაპირისპირება კელავ გავრესულა. მეთრეულ აღმოსავლეთში სსრკ-ის და აშშ-ის სამხედრო-პოლიტიკური ინტერესების დაპირისპირება უფრო ამბაურებდა ამ კონფლიქტს. მხარეებმა არაერთხელ მარდღიეს მეთანმეხებით გათავალისწინებული მუხლები, მაგრამ მუხედვად ამისა, მეთანმეხებმა მინიჭ დიდი მნიშვნელობა იქონია მეთრეულ აღმოსავლეთი მუქდობის განმმუხედობაში.

ქაშისარაბი სერგი ივანეს ძე (1885-1971), საბჭოთა სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. კომპარტიის წევრი 1903-დან. დაამთავრა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. 1904-05 იყო რსდმპ-ის კავკასიის ბიუროს იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის წევრი. 1905 თანამშრომლობდა გაბეის „პროლეტარში“. 1906 ქუდასტეფორსში გაეცნო ვ. ი. ლენინს. 1910-14 მუშაობდა პეტერბურგის ბოლშევიკურ ორგანიზაციაში. 1915-16 იყო თბილისის ბოლშევიკური ორგანიზაციის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. არაღმრთელ დაბადებულს, მონაწილეობდა რსდმპ(ბ) VI ყრილობის მუშაობაში (1917). 1918 იყო ვლადიკავკაზის საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე. 1920 მუშაობდა მწმეცელად რსფსრ-ის სრულფუნქციონირებელ წარმომადგენლობაში საქართველოში. 1921 იყო საქართველოს რევკომის თავმჯდომარის მოადგილე, ივსტიციის სახალხო კომისარი. 1922 – საქართველოს სსრ სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე. 1923-24 მუშაობდა საბჭოთა საელჩოს მთავარ მწმეცელად თურქეთში. 1924-27 იყო სსრკ-ის უზენაესი სასამართლოს მთავარი პროკურორის პირველი მოადგილე. 1927 წლის დეკემბერში, საკავშირო კომპარტიის XV ყრილობამ ქუთაისარაბე ვაიციას პარტიიდან რიცხორე გამოკიდულად ორგანიზაციის აქტიური მონაწილე. 1940 აღადგინეს პარტიაში. 1940-45 მუშაობდა სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სახკომში განყოფილების გამგელად და შემდეგ სახკომის მოადგილედ. 1945-52 იყო სსრკ-ის სრულფუნქციონირებელი წესრიგის კომისარი. სიღირ 1952-55 – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი. 1956-დან იმყოფებოდა პენსიაზე. დაჯილდოებული იყო სსრკ-ისა და რუმინეთის სახელმწიფო ჯილდოებით.

ქაიხოსრო III ბჰრიანი (გ. დაახლ. 1747), გურიის მთავარი, *მამია III გურიელის* ვაჟი. გამთავრებამდე ბერად იყო აღკვეცილი. გურიას მართავდა მისი ძმა *გიორგი IV გურიელი*. 1717 მათსა და ყლამ ელქიშვას გასტანდნ ჩაბოხლო გიორგი გურიელი, მისიანსტრედან გამოიყენებნ ქაიხოსრო და ვაჟმთავრა. იმავე წელს გიორგი გურიელმა ოსმალთა დახმარებით დაიბრუნებნ გახტი. ქაიხოსრო იძულებული ვახდა ქართველი ვაქეფლოცი. მან *ვახტანგ VI-ის* კარს შეაუბრა თავი (მისი პაპიდა თუთა ვახტანგ VI-ის ლედა იყო). 1724 ვახტანგ VI-ს გაუტეხ რუსეთში. 1741-დან მეთაურობდა ქართველ მუსარათა პოლკს.

ქაიხოსრო IV რევენტი (გ. 1829), გიორგი V გურიელის ვაჟი. გურიის სამთავროს რეგენტე 1797-1809. მამია გურიელის მკურნეწლოყენობის სამთავროს განაგებდა. ქაიხოსრომ ეწერე: „ელი საქმიანობით შეკრება უყოლებათ ათიერთობდა და გაბძლიერა მთავრის ხელისუფლება. მოიწვია საეკლესიო კრება და აკრძალა გყეუებით ვაჭრობა. საგარეო ურთაერთობაში ანციოთერქულ. ოლიტიკას აგარეუბდა და მხარს უჭერდა გური-

ის სამთავროს რუსეთთან კავშირს *გურიელებსკის ტრავტატის* პირობების მიხედვით.

ლყ: ჩხატარაიშვილი ქ. გურიის სამთავროს შეერთება რუსეთთან. თბ. 1985.

ქაიხოსრო I ჩაყაში, სამქიის მთავარი 1498-1500, *ყუარყუარე II* დიდის ძე. საქართველოს სამეფო-სამთავროების მშიმართ მშეიღობთან პოლიტიკას აგარეუბდა: კულლობდა, დამლომატიური გზებით შეეერთებნა არმრეებისა და გრანოზონის ღამების შემოკეეუბი სამსქე-საათაბაგოსა და ქანრთმე.

ყარო: ვახტანგი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა – წგნ.: ქარაღას ქთორებდა, და ყაზნიშულას გინყოფმა, გ. 4, თბ., 1973. სამხრეთ საქართველოს ისტორიის მასალები (XV-XVI სს.), ქრ. მარაზისის გამზ.ყ., თბ., 1961.

ლყ: ჯაფარიშვილი ივ. ქართველი ერის ისტორია, წგნ. – თბ. 12 გომად, გ. 3, თბ., 1982.

ქაიხოსრო II ჩაყაში (1522-73), სამსქე-საათაბაგოს მთავარი 1545-73, *ყუარყუარე III* მთავრის ძე. 1535 მორქაისეთის ბრძოლის მუხედ, როყო იმერეთის მუხედ მკურნე *ჩაყაყუარე III* გყეულ ჩიდილი და სამსქე-საათაბაგო მუყაყრთა, მუყარეწლოყენი ქაიხოსრო და მსქეთის დიდი ფეოდალი ოთარო შალაყაყილი დახმარების სათხოვნელად სტამბოლში გაიქცნენ. სულთან სულეიმან I-თან 1545 სობრისის ბრძოლაში გაამარჯუებნს მუხედ ოსმალეებმა **ქაი X** მთავრად დასუეს. სამსქე-საათაბაგოს უმთავრეს ციხეებში ოსმალური ვარსკობები. აქნა ჩაყაყუარეული. ბაგრატ III და ქართველს მუხედ *ლუარსაბ I* არ ყნობდნენ მთავრის ხელისუფლებას და ვანაგრძობდნენ ბრძოლას მსქესეთის დახმარებულად ოსმალეთის მსლავრობამ და იმერეთ-ქარაღას მუხედების მუხედობამ ვამოიწვია **ქაი X**-ის პოლიტიკური ორიენტაციის შეტევა – მან სულთანს შერეე შეაქყრა და ირანის შაჰის **თამაშ I**-ის მუყარეულბაში შეუდდა. მოკავშირეებმა ოსმალეთის ძირითადი სამხედრო ძალებს ეყრაობაში ყოყნით ისარგებლეს და მთელი რიცე სამსედრო-პოლიტიკური ღონისძიებები განხორციელეს. უკრძობ. 1547 წელს მან-ვარში შაჰ-თამაშმა ლუარსაბ I-ის მუყარე მთავრისათვის წარამუხედ ჯაფარეთის მშარე დაიბრა. ირანისა და სამსქე-საათაბაგოს პოლიტიკურმა აღმანსმა არა მარტო ქართველ მუხედებს შოაყენა დარცხნა, არამუც მან კთხების ნომნს ქეეე დააყენა ოსმალეთის წარმატებები ამ უაღრესად მნიშვნელოვან რაიონში. სულეიმან I-მა დაიწყო მსაღება სამსქე-საათაბაგოს წინააღმდეგ ლაშქრობისათვის. მან სათანადო გამოსახილო შოვა სამსქე-საათაბაგოში. 1548 წელს დახმარებისში **ქაი X**: „ა ველი ვაგებმან სულთანს და მუყარეულბაში მალბა სასიოვი. მთავრის პროოსმალური ორიენტაციე ვითარების შესაბამისი დამლომატიური სულა იყო. **ქაი X** ამით არ დაქმყოფილდა და

ლამქრობის ისტელუობამი სელასინას ევლავ მიაღვინა ძვირ-
ფასი საჩქერებითი დაგვირთული ელზობა, რომელიც მას 1548
წლის 26 ივნისს ექალა. ძმ. X. ოსმალეთის სამსქე-საათაბაგოს
პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას აქეშქაშაწი საუფეველზე
საიფაზობდა. რაჟ ვამპირიკობდა აჟ ოსმალური წესების დამ-
კვიდრებას. მარგამ სულეიმან I ათაბაგის ვასალთომი აღარ
ქმეყოილდებოდა. რის ვამოქ მხარეებს შორის შეითანხმება
არ მომხდარა. 1549 ოსმალეზმს ილაქტრეს სამსქე-საათაბაგო-
ში, კერძოდ, ტაოში და 35 ციხე დაიპყრეს. მათ დაქყობილ
გურიგორიანზე საბეგლარბეგო დააარსეს. ოსმალეთი მტკიოელ
დაადგა სამსქე-საათაბაგოს ის სორმორაიციისკენ მიმართულ
პოლიტიკურ კურსს. 1550 ოსმალეთმა მთლიანად დაამთავრეს
ტაოს დაპყრობა. ხოლო 1551-52 ანექსირებულ იქნა კლარჯეთი
და არგანთი. სამსქე-საათაბაგოს სქესეურთა და პირადად ძმ.
X ათაბაგის მიერ წარმოებული უკუნური სავარგო და საში-
ნაო პოლიტიკის წყალობით ოსმალეთმა სამუდამოდ მოსწყე-
ვიტა საქართველოს მისი უფელეთი და უმნიშვნელოვანესი
კუთხის, მესხეთის დასავლეთი ნაწილი. ათაბაგის ძალები საქ-
მარისი არ აღმოსნდა აჟ დამდექეული პროცესის შესაჩერე-
ბლად. ქაისოიანი II-ის პოლიტიკამ მარგო სამსქე-საათაბაგო
როდი ჩააყარა მისივე შტომორაიციობაში. მან დასავლეთი
საქართველოს დამლა-დაქეცატებამოქ „ღირსყული“ წვლილი
შეიგანა (იხ. ლევან I დადიანი). შამ-თამაზმა სამსქე-საათაბა-
გოს დასავლეთი ნაწილი ვანკილილი მარცხის კომქმეაჯია მის
აღმოსავლეთი ნაწილში პოზიციების განქმეოქებში სკადა. ლუ-
არსაბ I არ ეპუებოდა შამის მსლავრობას და მესხეთში სულ-
ეურო და უფრო მეტ გერიგორიებს ანთაიისუყებდა, 1551 ძმ.
X-ის ელიქ გაუგებდა შამ-თამაზ I-ს და ლვარსაბ I-ისა და მისი
მომხრე მესხის დიდებულების წინააღმდეგ დასმარება სთხოვა.
შამმა იმევე წელს ილაქმქრა სამსქე-საათაბაგოში. ლვარსაბ I-
ის მომხრეები დაამარება და სამსქე-საათაბაგო ისევე ქაისო-
ნის დაუპოროჩილა. ძმ. X-ის ათაბაგმა შამ-თამაზ I-ის დაბ-
მარეთით თაიგოლი მოწინააღმდეგეობით ვაანადგურა, მვარამ ეს
მისი პოლიტიკის წარმატება რიდი იყო. ყიზილბაშთა შემოსე-
ვის შედეგად მესხეთი საშინლად აოხრდა და მისი შემდეგ წელ-
ში ვეღარ გაიმართა. ირანსა და ოსმალეთის ამორის ბალანსირე-
ბის პოლიტიკა სამსქე-საათაბაგოსთვის დამდექეული აღმოჩ-
ნდა. 1555 წლის აბასის ბავთი ოსმალეთმა და ირანმა სამსქე-
საათაბაგო შუაგე შედგეს. ძმ. X ორანოსათვის მიუყუთებულ
დაწოლილ დარსა. შემდეგ, რიყა ოსმალეზმმა დაქყობილი
გურიგორიების ათიციტება დაიწყეს. ძმ. X. შამ-თამაზს ეწეია
ყამბინში და დახმარების მოლოდინში, 1573 იქვე გარდაიქეა-
ლა.

წყარო: ე ა ბ გ დ ე, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. — წგნ-
ქართლის ცხოვრება, ს. ყაზვინსკიელის გამოქ., ტ. 4, თბ., 1973; სამხრეთ
საქართველოს ისტორიის მასალები (XV-XVI სს.), ქრ. შარაშისის გამოქ.,
თბ., 1961.

ლევან ე ა ნ ი ძ ე მ. საქართველო-ოსმალეთის ურთიერთობის ის-
ტორიადან (XVI-XVII სს.), თბ., 1971; ნ ო ჩ ი ვ ე ვ ე, ოსმალეთის 1548-49
წლების დამქრება სამსქე-საათაბაგოსა და ირანის წინააღმდეგ სავრ-
თამორისთი ურთიერთობათა შექმე-„ისევ შრომები“, 1976, №180;
ჯ ა ბ ა ხ ი მ ე ა ლ ი თ. ქართველი ერის ისტორია, წგ. 4, თბ., 1967.

ქალთა მდგომარეობის კომისია (Commission on the Status of
Women), შეიქმნა გაეროს ეკონომიკური და სოციოლური საბ-
ჭოს გადაწყვეტილებით 21. VI. 1946. კომისიის შემადგენლობა
ირჩევა 4 წლის ვადით სპარსეთის ეკონომიკური წარმო-
მადგენლობის საუკუეულზე. კომისიის მიზანია, ხელი შეუწყოს
ყველა ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას
პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციოლურ სფეროებში და ეკო-
ნომის მეშვეობით წარუდგინოს გაეროს შესაბამისი რეკომენ-
დაციები. კომისიამ შეიმუშავა შემდეგი ლოქემენგების
პროექტები: კონვენცია ქალთა პოლიტიკური უფლებების შეს-
ახებ (1953), კონვენცია ქორწინებაში მყოფი ქალის მოქალაქე-
ობის შესახებ (1957) და ა.შ., რომლებიც შესდგომ შილო გაერო-
ში.

„ძმართლის მხრმრმბ“. ძველ ქართულ მტაიანეთა კრებელი.
შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიის ძირითადი წყარო.
შეიქავს ქვეყნის ისტორიის გაბმულ თხრობას უძველესი ხანი-
დან. იე. *ჯავახიშვილის* მიერ შემოთავაზებული პირობითი
სქემის მიხედვით „ძმ-ის“ ძველ ნაწილში შემდეგი ნაწარმოე-
ბები შედის: *ლავრთი მრგობრის*, *ყხოვრება ქართველთა მევეე*
და პირველთავანთა შამათა და ნათყავათა“ (უძველესი
ღროიდან V ს-მდე), *ჯავახიშვილის* „ცხოვრება და მოქალაქეობა
ვახტანგ გორგასლისა“ (V-VIII სს.), ლეონტი მროველის „წამე-
ბა წმიდისა და დიდებულისა არჩილისა“ (VIII ს.), XI ს-ის ანონ-
იმი ავტორის „*მატიანე ქართლისა*“ (VIII-XI სს.), XII ს-ის ანონ-
იმი ავტორის „*ცხოვრება მეფეთა მეფოსა დადიანისა*“ (XI-XII სს.),
სუმბატ დავითის ძის „*ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონთა*“
(უძველესი ღროიდან XI ს-მდე), ე.წ. *ლამა ვიარეთის ღროიანე-
ლი მტაიანე* (XI-XIII სს.), თამარის ისტორიკოსთა „*ისტორია-
ანი და აშმანი შარვაშვილთანი*“ და „*ცხოვრება მეფეთა მეფისა
თამარისი*“ (XI-XIII სს.), XIV ს-ის ანონიმი ისტორიკოსის —
ვახტანგწმინდის თხზულება, პირობითად, „ასწლოვანი მტა-
იანე“ (XIII-XIV სს.). ენდა აღინიშნოს, რომ ყველა მკვლევარი
არ უთანხმება „ძმ-ის“ ასეთ შედგენილობას. „ძმ-ში“ შესულ
თხზულებებში საყურადღებო ცნობებია დაქული სოშისთი,
აზბახეთის, ჩრდილოეთ კავკასიის, ავრთიეუ ირანის, თურ-
ქეთის, ბიზანციისა და სხვა ქვეყნებისა და ხალხების შესახებ.
„ძმ.“ მნიშვნელოვანი წყაროა საქართველოსა და აღნიშნულ
ქვეყნებს შორის არსებულ დიპლომატიური ურთიერთობების
ისტორიის შესასწავლად.

ძმართლ-მახათის საბეჭოს ანაბსია რუხათის მიმრ 1801, 1798
წლის I იანვარს ურეკულ II-ის გარდაცეობის შემდეგ ქართლ-
კახეთის სამეფო შინა და სავარგო პოლიტიკურმა კრიზისმა
მოიქეა. რუსეთის საიმქერატორი კარი 1783 *გეორგიევსკის
ტრაქტატი* გათვალისწინებულ პირობებს არ ასრულებდა, რაც
იქვე უფრო აძექტრებდა ირანს. ურეკულს შეემკობებო ავად-
მოყოფა *გიორგი XII-ს* იძულებითი მოლაპარაკება დაიწყო
ირანის შამ ბაბა-ხანთან, რომელმაც დამორჩილება მოსთხოვა
ქართლ-კახეთის მეუკს. ამავე ღროს გიორგომ რუსეთის მოთ-
ვრობას აყენდა, რომ თუ ის ტრაქტატის პირობებს არ დაიცე-
ბდა, ქართლ-კახეთი დამოუკიდებელი პოლიტიკის გზას დაადე-
ბოდა. იმქერატორმა თვალაშმაქურად გიორგი მეფედ დაამტ-
კოცა, ხოლო მის შემდგომ შემეკიდრულ — *დავით ბატონიშვილი*
გამოქსადა. გიორგი მეფემ რუსეთის მთავრობის უფრო და-

საინტერესებლად 1799 წლის 7 სექტემბერს გეორგიევსკის გრაქტაციის შესწორება ითხოვა (ე.წ. სათხოვარი პუნქტები), რომლის ძალითაც ქართლ-კახეთი რუსეთის მფარველობა ქვეშევრდობაში შედიოდა როგორც საგარეო, ისე სამხინო საქმეებში რუსეთის მორჩილების ფორმით, ოღონდ გეორგიისა და მის შემადგომი მუქიკიდრეებს მიყვის წოლება და შეკვეცილი შინაგანი ავიგინითა უნდა შეესარსებებინათ. ამის საუქსელზე ქართულმა ელჩებმა: გ. ჭავჭავაძემ, ელ. ჟვალავიძემ და გ. ავალიშვილმა 1800 წლის 24 ივნისს რუსეთის მთავრობას წარუდგინეს სოგა ახალი ხელშეკრულების შესახებ, რომელიც იმპერატორმა დამატკიყა იმავე წლის 23 ნოემბერს და სიგელით აცნობა ეს გეორგი XII-ს. ამავე დღის რუსეთის მთავრობას გადაწვეცილი ჰქონდა ქართლ-კახეთის სახელმწიფოს გა ექქება. 1800 წ. 18 დეკემბერს პაველ იმპერატორმა ხელი მოაწერა სათანადო მანიფესტს, რომელსაც ჟერ საიდუმლოდ ინახავდნენ. 1801 წ. 28 იანვარს მინიფესტი პეტერბურგში გამოქვეყნეს. 1801 წლის იანვარში სამოსული ელჩები წარუდგინდნენ დავით გაორგის ძეს, რომელიც მამის გარდაცვალების შემდეგ მარაიავდა სამეფოს. მან ისინი ხელშეკრულების გასაფორმებლად ისევე პეტერბურგში გაგზავნა, მაგრამ მათ პაველ ცოქსალი იადრ დახვედა. ქართულიცა ელჩმა რუსეთის მთავრობას წარუდგინა სოგა, რომელსაც საფუქელად ელო 1800 წლის 19 ნოემბერის პაველ I-ის მიერ მოწონებული ხელშეკრულების პროექტი. მაგრამ რუსეთის მთავრობამ ელჩები საქმეს ჩამოაშორა და იმაი აზრს ანგარიში არ გაუწია. ფორმალური სახსიათის დინისიძეებითა გაგარების შემდეგ, 1801 წლის 12 სექტემბერს გამაქვეყნდა იმპერატორ ალექსანდრე I-ის მინიფესტი. დავითა მმარაველიძიდან გადააქვეყნეს. ქართლ-კახეთის სამეფო გააუქმეს და ქვეყანაში საგუბერნიო მმართველობა დააწესეს. იმავე დღეს იმპერატორის ხელშეკრუთა დამატკიყდა დებულებად ახლად შეერთებული ქვეყნის მმართველების მიქსახებ. ამ დებულებამ მოქმედება დაიწყო 1802 წლის იანვარში.

„ქართული დიპლომატია“. წ ე ლ ი წ დ ე უ ლ ი, ივ. ჟავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული სახელმწიფო და სახალხო დიპლომატიის ისტორიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ბუქლეტი ორგანო. გამოდის თბილისში 1994-დან. მთავარი რედაქტორია ა. კად. როინ მჭერეველი. გაიცემულია 5 ტომი (1998). იბეჭდება წერილები ქართული დიპლომატიის ისტორიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ცლობალურ დოკუმენტებზე. საგაბათა ქრისტილოვანი ჩარჩო მითიავეს ზიდ პეროიოს – უქვეყნი დროიდან ანამუდროიეობამდე. ქვეყნდება აგრეთვე მნიშვნელოვანი დოკუმენტები (რეატირე) შუა საუქუნეების, ისე ახალი და უახლესი ისტორიიდან). საგაბათეს ერთი რეგიონები ინგლისურ ენაზე.

ქართული სახელმწიფო და სახალხო დიპლომატიის ისტორიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი. 1996-ილე – ქართული დიპლომატიის ისტორიის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 1993-დან ხელმძღვანელებია ა. კად. როინ მჭერეველი. ენგერი შუამობის ოთხი იორიადი მსარეაქლებია: L გამოსცეს წელწელულს

– „ქართული დიპლომატია“; 2. მომზადდა და გამოიყა „ქართული დიპლომატიის ისტორიის ნარკვევები“ ორგანული, განმამოგადებული ნაშრომი, რომელშიც გაიქვეყნდა საქართველის საგარეო პოლიტიკისა და დიპლომატიის ისტორია უქვეყნის დროიდან XX საუქუნის 30-იან წლებამდე. იამაზა მზადდება „ქართული დიპლომატიის ისტორიის“ სახელმძღვანელო „დიპლომატიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიის“ და „საერთაშორისო ურთიერთობების“ საუქალიზაბათა სტუდენტებისათვის. 3. გამოსცეს „ქართული დიპლომატიის ლექსიკონი“ ორ ტომად. I ტომი გამოიყა 1997. 4. სსუ საქართველის ისტორიის კაიქურსათან ერთად იქმნობს „თეანე ჟავახიშვილის ენციკლოპედიის“ მოსამზადებლად, რაც საქართველოში პირველი ცდაა პერსონალური ენციკლოპედიის გამოქვეყნისა. ენგერი ითეოე ოთხი სამუქოა ჩრუვად: დიპლომატიის ისტორიის, სალექსიკონი, სახალხო დიპლომატიისა და სარედაქციო ჟრუფებად. ენგერში იქმნობენ საქართველოსა და მსოფლიო ისტორიის საუქალიზაციის, სამართალმეციონეები, საერთაშორისო ურთიერთობების საუქალიზაციები, აქმნისაველი-მეცნიეები.

ქართული ისლამი (დ.1938), უმბეკეისი პრეზიდენტი. დაიბათერა შუა აზიის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი და გამოცენის სახალხო მეურნეობის ინსტიტუტი. არის ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი. იქმნობდა დიწყო 1960 „გამოსცემის“ საწარმოში ისტატგექსელოვად. 1961-66 იქმნობდა ტამიქვის სააიციო საწარმოო გაერთიანებაში, 1966-დან – უმბეკეისის სარ სახელმწიფო სადგენო კომიტეტი, სადაე გაბარა გზა მთავარი საუქალიზაციიდან გაწმარის დავისი სეკრეტი უახლესი ტექნოლოგიის დანერგვის სეკრეორის თაექლომარის მთავლელები: 1983 – ფინანსთა მინისტრი; 1986 – უმბეკეისის სარ მინისტრთა საბჭოს თაექლომარის მთავლე. სახელმწიფო სადგენო კომიტეტის თაექლომარის 1986-89 – უმბეკეისის სარ კომპარტიის კამკადარის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანი, სარე სახალხო ლეკტადი. 1990 წლის 24 მარტს უმბეკეისის სარ უმაღლესი საბჭოს სესიაზე იორისე უმბეკეისის პრეზიდენტად 1991 წლის 29 დეკემბერს საფუქელათა-სარეზიდენტო არქივებში არქიულ ოქნა უმბეკეისის პრეზიდენტად არის უმბეკეისის სახალხო დემოკრატიული პარტიის თაექლომარე.

მასშაბი. ყვარეყარე II ათაბაგის ელჩი რომის პაპთან, საერთაშორისო მეფესა და ბერუნელის პერეოიდან 1459-61. ქართული მეფე-მთავართა, გრაპაშონის მეფისა და აეციონელს სახელმწიფოს მმართველის – უმბეკეისის გაერთიანებული ელჩობა, რომლის მინაწილე ჰე იყო, მიზნად ისახავდა ოსმალეთის წინააღმდეგ ჟგაროსნული დამქრამისათვის ხელშეწყობის პირობების შექმნას დასაველი ევროპაში.

ლგე: აბამარაქელი მ., ისტორია კავალიზაციისა ქართული მორიხა გე, 1902; პაპაძე დ., ევროპის ქვეყნების ანგოსმალური კოალიცია და საქართველო XV საუქუნის 60-იან წლებში, თბ, 1989; ჟავახიშვილი ივ., ქართველი ერის ისტორია, წე, 3-თბი, 12 გომად, გ. აბ, 1982.

ქვემო-ხედი 866 მოსაიხლე (1704 ან 1705–1779). მწერლების ღინსაგის (1750–1779) დამაარსებელი ირანში. 1758 დაასრულა საღორნახის სიყვლილის შექმნე ირანში დაწვებული შინაბრძოლები და არეულობა; 1763 გააერთიანა ირანი (სორანსის ვარდა) და ქუყანას განაგებდა როგორც შაჰ ისმაილ III-ის ვაჟილი (რე-ნესანტი); ეყრდნობოდა მოსაბაბრე და ზინადარ ფეოდალურ არისტოკრატის. თავი გამოიჩინა როგორც განათლებულმა, რბილმა და მომლორმა მმართველმა; ხელს უწყობდა სოფლის მეურნეობის, ვაჭრობისა და ხელისნობის გაფითარებას; მუარეულობდა შიიტებს, მადრამ ანუე დროს გამოორჩეოდა რკულმწიწმარეულობით. ძ-ბ-მ-ის სიყვლილის შემდეგ ირანში ეკლავე შინაბრძოლები დაიწყო, რაჟ დასრულდა ყაჯართა გამაყრეუბით. მის დროს პოლიტიკური საზღვარი ირანსა და საქართველოს შორის გადიოდა მდ.არაქსზე. *ერეკლე II*, რომელიჟ ფორმალურად მის ვახალდ რჩეობდა, ფეკტობრივად დამოუკლავი იყო. 1763 ერეკლემ ძ-ბ-მ-ს გადაცა დაგე-ვერეული ირანის კათესა ურთ-ვანთა ძლიერი პრეტენდეტი *აზგ-ხანი* და ამით რთვე უფრო განამტკიოა ქართლ-კახეთის დამოუკლავლობა. ძ-ბ-მ-ს აღიარა ის შეუედა და შეუოცდა მის ვაჟელუნს ამოერკავეთის სახანოზე. ძ-ბ-მ-ის და ერეკლე II-ის შეთანხმება არსებობდა ორი მხარის შავს წარმოდგენ-და და იმის დამდასტურებელი იყო, რომ ირანის გამგებელი ამოსოკლავთ საქართველოში ვერ გაბადონდა. ძ-ბ-მ. უარე-ოფითადა შეებდა 1768-1774 რუსეთ-თურქეთის ომის დროს საქართველოში რუსეთის ჯარის შემოხვლას (1769); მზევიურ-თი იწობით, მისი ინიციატიოთი მოსდა ერეკლე II-ის საიდუმ-ლი შეთანხმება ოსმალეთთან 1776.

ქვანახშირისა და ფოლადის ვერკობის ბაბრთინანება, ის. *უე-რობის ქვანახშირისა და ფოლადის ვერკობისა*.

ქვემოქვემო, ის. *მოქალაქეობა*.

ქიმიური და ბაბრთინოლოგიური (ბრთინოლოგიური) იბრალი, *მასობრივი განალერების იბრალის საბეობები*; გერმინი, ქიმიური იბრალი, როგორც წესი, ვულისხმობს ქიმიურ ნოეთაერე-ბებს, რომლებიც შექმნიდა გამოყენებულ იქნეს სასიკვლიო დანიხებების ან სხვა სახის ზიანის მისაფენებლად, გამოიღინ-არე ამ ნოეთაერებათა გოქსიკური თვისებებიდან. ქიმიურ იბრალს მიუკავთნება ბრთინოლოგიური მასალები და მისოქმელობა, რომლებიც საუკეთესოდ არის განკეთილი გოქსიკური ქიმიკატების გამოსაყენებლად მგრული იმონებო-სათვის. 80-იან წლებში შემქმნედა ქიმიური იბრალის ახალი საბეობები, მათ შორის ბინარული იბრალი, ბინარული საბრთო-ლი მისალა შეუკავს არა საბრთილო ქიმიურ ბეგებს, არამედ მის წინამორბედებს – 2 შედარებით ნაკლებად გოქსიკური ქიმი-კატს, რომლებიც ამ იბრალს გამოყენებისას რეაქტიული შელის ურობითადა და მბნანში მისებეობის მოქმეტი წარმოქმნის მალადგოქსიკური მომჭმალე ნოეთაერეობის. ბიოლოგიურ იბრალში იგულისხმება ბიოლოგიურა ბეგებები (მიკრობები, უარეუბი და ა.მ.), რომლებიც აწვევენ ამ იბრალთა დანიხე-ულთა აბაელებას ან სიყვლილს. ქიმიური იბრალი (იბრიტი)

ფართო მასშტაბებში პირველად გერმანიის ჯარებში გამო-ყენეს *პირველი მსოფლიო ომის დროს* 1915 წლის აბრლიში. ამ ფაქტმა მისი მსოფლიოში საყოველთაო აღმოუთავა და პრო-ტესტი გამოიწვია, მისემა რიგმა ქვეყნებმა და ხალხებმა მოითხოვეს ეფექტიური ზომების მიღება ქიმიური და ბაქტერი-ოლოგიური იბრალის აკრახლების შიწითა, 1925 ხელი მოაწერეს ვენეციის ოქმს ომის დროს მსუთავი, მომჭმალავი და სხვა მსგე-სი გაჩებისა და ბაქტერიოლოგიური საშუალებების გამოყენე-ბის აკრახლების შესახებ. ქიმიური იბრალის გამოყენებისათვის ბეტირად უმზავებოდა ჰიტლერული გერმანია და მხოლოდ შერისიბების შიმში აბეკლა ის, უარი უთქვა ამ განმარბებზე. *მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ* მსოფლიო სამოგალორბობა არაერთხელ გამოხატავდა შემოუთავება ქიმიური და ბაქტერი-ოლოგიური ომის სამინოეობასთან დაკავარებათა, ამას ადეს-ლოვებს, ეკრობდ, გაეროს გენერალური მღენის მოხსენება ქიმიური და ბიოლოგიური იბრალის და მისი გამოყენების შემსხვევაში მისალოდნული შედეგების შესახებ, რომელიჟ 1969 გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მოიხინდა შედეგოში ბაქტერიოლოგიური იბრალის პრობლეკების განხალეას შედე-გად მოაყუა კონვენცია ბაქტერიოლოგური (ბიოლოგიური) და გოქსიკური იბრალის შემუბებების, წარმოებისა და ბავროვე-ბის აკრახლების და მათი განადგურების შესახებ 1972. აღინ-ნულ პრობლემის მინგელოვება ადვოტებს უთიმბს განიარაღე-ბის კონვენუქცია, გაეროს გენერალური ასამბლეის სესიებზე განუწვეებლოე ლეებლობის რეზოლუციებს, რომლებიც ყველა სახელმწიფოს მოუწოდებს, თავი შეიკავონ ბინარული და ქიმიური იბრალის სხვა ახლო სასიყვებების წარმოებისა და გამოყენებისაგან. გადაკავრუნ შესახისი მოლაპარაკებები ქიმიური იბრალის აკრახლების შესახებ.

ქრთინი (Courtney) ულიამ ჯ. (დ.1944), ამერიკელი დოპობო-გი, აშშ-ის სავანებო და სრულეულებიანი ელფი საქართველო-ში 1995-98. 1966 მიეწინა ბაკალავრის ხარისხი ეკონომიკის დარგში დასავლეთა ვირჯინიის უნივერსიტეტში, 1980 კი – დოქტორის ხარისხი ბრაუნის უნივერსიტეტში. ულისის რუსე-უკრანისულ და პირგეკალბურ ენებს, სხვადასხვა დროს იყო უნანსისტ-ეკონომისტი აშშ-ის სახელმწიფო ეკონომიკისა და ბინესის ბორის დეპარტამენტში; მუშაობდა აშშ-ის საელჩოში ბრაზილია და რუსეთში (მოსკოვში); იყო სტრატეგიული ბირთვული პოლიტიკის ოფისის დირექტორის მოადგილე; სახელმწიფო მღენის სპეციალური ანისგენტი პოლიტიკურ საკითხებში; ეროვნული უსარბოხობის საბჭოს აღმასრულე ბული მღენის მოადგილე; აშშ-ის შხარის თანათაეზომბირე აშშ-საბჭოთა კავშირის მოლაპარაკებებზე უსაფროხობისა და ბირთვული განიარაღების თაობაზე. 1992 – აშშ-ის პირველი ელფი ყაბახსიმი.

ქრისტიანინის ქრეხინი 1907, ხელმეკრელება სორეკვის გერიკორიის ხელმეუხელობის შესახებ; დაიღო 20.X.(2.XI.) ქრისტიანიაში (1924-დან ოსლო) რუსეთს, გერმანია, ლიდ ბრი-ტანეთს, საფრანგეთსა და ნორვეგეთს შორის 10 წლის ვადით, რომლის ვასლის შემდეგაც იგი ავტომატურად გრესელებო-და იმავე ვადით (მოქმედებდა 1928-მდე). დამოუკლავლობის-თვის სანერხალეი ბრძოლას შემდეგ ნორვეგიამ განახორციე-ლა ერთა თეთვამორეკვის უყვლება. 1905წლის იუნსში, ნორ-

ვეეგის მთავრობამ, უკრძლოდა რა ხალხის წებას, გამოეხიდა ნორვეგიის გამოყოფა მეუციისაგან. 1905 კარლგოსის შეთანხმებით მეუციამ ნორვეგია დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ცნო. ნორვეგიის გერმანიის მოლაშინობა, რომელიც განსაზღვრული იყო კარლგოსის შეთანხმებით, ვარანგორუბული იყო რუსეთის, გერმანიის, დიდ ბრიტანეთისა და საფრანგეთის მიერ, კონვენციის მონაწილე ქვეყნები ცნობდნენ და იძულებულნი იყვნენ ნორვეგიის გერმანიის ხელშეუხებლობას, ხოლო ნორვეგიას არც აღრეობდა და არც სხვა პირობით სხვა სახელმწიფოსათვის არ უნდა დაეთმო თავისი გერმანიის საწილი კი.

ჟეილ: Свѣртокъ договора Россіи... с. 397-99.

მანერშიონი (Xenophon) (ძვ. წ. 430-354), ძველი ბერძენი ისტორიკოსი და მწერალი. დაიბადა ათენში. იყო არისტოკრატიული ოჯახის შვილი. მიიღო ბრწყინვალე განათლება. ითვლებოდა სოკრატეს მოწოდებულ, რომლის რეაბილიტაციასაც რამენიმე თანამოაზრე უძღვნა. მ. მარაქალისორთი და საყოფიერი მწერალი იყო. მეცნიერულ მოაღწია მასში ისტორიულმა, ფილოსოფიურმა, პოლიტიკურმა, ლოგიკურმა სამუშაოებმა. გამოირჩეოდა აქტიური პოლიტიკური ცხოვრებით. მონაწილეობდა პელოპონესის ომში (431-404). ლეიკოკრატის შიმშილი მგრულად განწყობილი, ათენელებად სპარტის სახელმწიფო წყობილებას. თავისი და კონსოლიდობა პირადი ცხოვრებაშიც დამატკიცებ, სამხედრო საქმიანობებში ოლიმპიადის გადამხდა. კორინთის ომში (395-387) სპარტის მხარეზე მონაწილეობისათვის ათენელებმა სიკვდილი მიუხაზეს (სახკული გააგრძეს 369 და ადაღდინეს მოქალაქის უფლებებში. მადრამ ათენში არ დაბრუნებულა). როგორც ისტორიკოსი, ძირითადად თავის თანამედროვე მოვლენებსა და პირად დაკვირვებებზე წერდა. „სამხრისეთის ისტორია“ მოიცავს უმჯობეს იმ პერიოდს, რომლის მონაწილეც იყო თითონ იყო (411-362). „ანაბასისში“ გაშლილი მქალა სპარტის დინასტიურ ომში მონაწილე ბერძენი მოქარავეების სამშობლოში დაბრუნება. სპარტისა და ათენის სახელმწიფო წყობილებათა შესახებ მიჯილდებებსა იგი დაუფარავად გადმოვიცის თავის მოსაზრებას იმის შესახებ. თუ რატომ არ მისწონს ათენელთა სახელმწიფო წყობილება. „ანაბასისში“ მ. წამოიკვლია რეგიონურ სტრატეგიის და დიპლომატიის. იგი თანამედროვეობით აღწერს იმ ხალხების პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ თუ კულტურულ მდგომარეობას, რომელთა გერმანიისად ბერძენებსა გაიარეს. მათ შორის ერთადერთი წარმოსაგნელი ქართველური გომებიც. მ.-ის ცნობები ამავე ქვეყანათა შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს იმ მხრით, რომ აღნიშნული ხალხების შესახებ მიჯილდობისას უკრძლობდა იმ მონაცემებს, რომლებიც საკუთარი თვალთა იხილა. ერთად აღქმს გადმოცემული ურთიერთობა-

სი ცალკეულ გომებთან. მოლაპარაკებანი. დაღებულს ხელმეგრელების შინაარსი.

მანამ-მანარაჩის სახამო ხელშეკრულება 1774. დაიღო 1774 წლის 10-21 ივლისს სოფ. ქუჩქ-კარაბაგში რუსეთსა და ოსმალეთის იმპერიის შორის 1768-74 ომის დასრულების შემდეგ. მ-მ.ს.ს. იყო რუსული დიპლომატიის პირადი სერობული წარმატება, რომელიც მოაღწივს იქნა მზე მღებზე გასასვლელის მთავრებისათვის ბრძილაში. საზავო ხელშეკრულების თანახმად, რუსეთი გავიდა მათი მღვის ხანაშირში და დიოქავა გერმანიის დრედას შესაბამისად იღ. ბ.ვის შესაბამისად რუსეთს გადაეცა აგრეთვე სოსტრეუბი: კიბერნი, ქერნი და იენაბალუ; რუსეთის სავაგრო ფლიტისა მთლიან მზე მღებზე თავისუფალი ნაოსნობისა და ბოსფორ-დარდანელის სრუტეებში გავლას უფლება; რუსეთის სახელმწიფოს საზღვარი კავკასიაში დაფიქსირდა მდ. ენისა და თურეთის საზღვ. ქორაშის სახარო განათვის უფლად თურქეთის სულთნის ვასალური დამოკიდებულებისაგან და დამოუკიდებელი პოლიტიკური ერთეულის სტატუსი მიიღო. მ-მ.ს.ს-მ შემდეგ თურქეთის ვაფლას დასაუღლი საქართველზე. კერძოდ, ოსმალეთს „სამ უდამოდ“ კრძალვითადა ხარკს აღება ოსმალეთის სახელმწიფოსგან და ქრისტიანული რელიგიის შექმნისაგან. ამის სახაყლოდ რუსეთი ფაქტობრივად უბრუნებდა ოსმალეთს (თით. „უსაყ იგი ძველთაგან ეკუთნებდა“) 1770-71 რუსეთის ჯარის მიერ განათვის უფლებულ იმპერიის ციხეებს (ბაღდადი, შორაბანა, ქუთაისი), თუმცა ოსმალეთმა ვერ შესლი აღ იმნელი ციხეების ხელახალი დაკავება.

მეიჩი, ევრისის ერისთავი, **ფარნაეაჩის** თანამებრძოლი. „ქართლის ცხოვრების“ გადმოცემით, იყო მთხერებელი და შორსმჭერეელი პოლიტიკოსი. მისი მნიშვნელოვანი მოხდა მრავალრიცხოვანი დამპრის დაქირავეება და ამის წინააღმდეგ ერთმანი ძალით გასისვლა. საიშირ საზმზადის წის უძლიდა მ-ის მიერ ფარნაეაჩის პირველობის აღიარება და მორმობის აღიქმა. „ქართლის ცხოვრების“ დიკულთა მისი სიტყვები: „მუნ გმარებ უფლდა ჩემი... უკეთუ მოგუციცს ძლიევა, მუნ ხარ უფალი ჩემი და მე მოსა მენა.“ ფარნაეაჩისა და მ-ის კავშირის შედეგად მოჰყვა დამკრობულით განლენა და დამოუკიდებლობის მთავრება. ფარნაეაჩის რევირებში მ-ის დაშტკიცება და ევრისის ერისთავობა. ურთიერთობის განმტკიცებას ისახა აედა მიზნად აგრეთვე ისიც, რომ ფარნაეაჩის მას თავისი და მისი ცოლად მ-ის მიქერებება ქალაქ ციხე-გოგის დადრება.

ღაზბაზშიძე ეხსტანგ დაეთათს სე (1872-1951), საზოგადო მოღვაწე, ექსიი, დაასიაურა თბილისის გიმნაზია, შემდეგ კი - მოსკოვის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი, ეწეოდა სამედიცინოლო მოღვაწეობას ემიგრაციაში წასვლის შემდეგ (1921) დამკვიდრდა პარიზში. დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა ქართულ ემიგრანტებში. სამჯერ იქნა არბული საფრანგეთში მქსიორებ ქართულთა სათვისტომოს თავმჯდომარედ. II მსოფლიო ომის დროს, ქართველი სამხედრო გუყეუებისა და ემიგრაციის დახატეადა, მისი თავმჯდომარეობით შეიქმნა „ქართული ეროვნული კომიტეტი საფრანგეთში.“

ღმრძი ბერლინი-რომი. გერმანიისა და იტალიის სამხედრო-პოლიტიკური კავშირი. გაუორსდა ამ ქვეყნებს შორის 25.X.1936 ბერლინში მიღწეული შეთანხმებით, აღნიშნული დოკუმენტით, რომელიც 5 ქუქტისაგან შედგებოდა, მხარეებმა შეთანხმების თაყიანისი პოზიციები საგარეო პოლიტიკის სფეროში. ისინი შეთანხმდნენ ბალკანეთსა და მდ. დუნაის აუზში ექსპანსიის სფეროების დაყოფის შესახებ; დაადსტურეს ფრანკოს მთავრობის ცნობა და განსაზღვრეს მისთვის შემღვობი სამხედრო დაზმარების გასაწეველ საჭირო ღონისძიებები. გერმანიამ ცნო იტალიის მიერ ეთიოპიის დაპყრობა. ლუილის შექმნამ მნიშვნელოვანწილად განაპირობა II მსოფლიო ომის დაწება. ვან სათავე დადო ფაშისტური ქვეყნების ბოლი. დერმის განკრსილებად იქცა „ანტიკომინტერნული პაქტი“ (25.XI. 1936) გერმანიასა და იაპონიას შორის, რომელსაც 1937 წლის 6 ნოემბერს შეეერთდა იტალია.

ქება: Documents on German Foreign Policy 1918-1945, Ser.D., vol. I.1., 1949.

ღმრძი ბერლინი-რომი-ბრილი, ის. *სამთა პაქტი*.

ღმა ზღა, ზღვის სიეროცე, რომელიც მდებარეობს გერიტორიული, არქიპელაგისა და შიდა წყლების ფარგლებს გარეთ და საერთაშორისო სამართლის ნორმების შესაბამისად თავისუფალი ვეედა ქვეყნის გეპების ნაოსნობისათვის. გაეროს ლზ-ის შესახებ კონვენციის 1958 და გაეროს საზღვაო სამართლის კონვენციის 1982 თანხმად, ლზ თავისუფალი ვეედა სახელმწიფოსათვის. ეს ეები არა მარტო საზღვაო სახელმწიფოების, არამედ შიდაკონტინენტურ სახელმწიფოებსაც. რომლებიც ლებენ შეთანხმებას ზღვისპირა სახელმწიფოებთან საზღვაო ნავსადგურების დამუებისა და მათი გამოყენების, ასევე სატრანზპორტის გზის გამოყოფის შესახებ. არც ერთი სახელმწიფოს უეულება არა აქვს, მთავრობის ლზ თავის უნივერსიტეტის ქვეშ ვეედა სახელმწიფო უეულებამოსილია, თავისუფლად აწარმოოს ლზ-ში: 1) ნაოსნობა; 2) თეებქერა და სხვა საზღვაო სარეეები; 3)

გაციყანოს წყალქვეშა კაბელები და მილები; 4) გამოიყენოს მის თავებ მდებარე საპაერო სიეროცე. ლზ-ში ყოყნის დროს გეეები იმ ქვეყნის იურისდიქციას ემორიილება, რომლის ალაშსაე ატარებს და დაეეებას ან გაატერებას ექვემდებარება მხოლოდ თავისი ეროვნული სამხედრო გეეების მიერ. თუმცა არსებობს გამონაკლისიც: თუ გეეი 1) ეწევა შეეობრეობას; 2) მონებთი, ნარკოტიკებით და ფსიქოტროპული ნიეთიერებებით ვაგრობას; 3) ეწევა არასანქციონებულ რადიო - და გელემუაწეებლობას; 4) არა აქვს ნაციონალიზა ან 5) არ არსებობს საეეციალური შეთანხმება გეეების ლზ-ში გატერების, შემოწმებისა და დაეეების შესახებ. სახელდრო ხომალდები, ასევე სახელმწიფო არაკომერციულ სამსახურში მყოფი გეეები სარეეებლობენ სრული იმ-ნიტეტით ნებისმიერი სახელმწიფოს იურისდიქციისგან, იმ სახელმწიფოს ვარდა, რომლის ალაშსაე ატარებენ. სახმედრო მოქმედების დროს ლზ თავისუფალი რჩება ვეედა სახის სეიკრალური გეეებისათვის, თუ არ ირდეება ომის კაიონები და ჩეეულებები. ლზ-ში ნაოსნობის უშიშროების უზრუნველსაყოფად ილება მსოფლიო რიცი შეთანხმებები, რომლებიც ეები ზღვაში ადამიანის სიოცილის დეეებასა და ვადარჩენას, გეეებზე მთათეხებული გეირაის უშიშროების უზრუნველყოფას. გეეების შეეახების ათედან აცილების მოქმებს (ლონდონის კონვენცია ზღვაში ადამიანის სიოცილის დეეების შესახებ 1960, ლისაბონის კონვენციის საზღვაო სიენობის შესახებ 1930, ბრიტელის კონვენცია ზღვაში დახმარების აღმოჩენისა და ვადარჩენის შესახებ 1910 და ა.შ.). გაეროს ფარგლებში მოქმედებს საეეცილობებელი დაწესებულება - საერთაშორისო საზღვაო იორგანიზაცია, რომლის მიზანია, უზრუნველყოს სახელმწიფოების ათანამშრომლობა, საზღვაო-სავაჭრო ნაოსნობის გეეციური სეიოსების მოგვარება, ეეეკტური ნაოსნობის და ზღვაზე უშიშროებისათვის პრაქტიკული ნორმების მიღებისათვის ხელშეეეობა და ა.შ. ლზ-ის წიადის გონიერული გამოყენების მიზნით სახელმწიფოებთ ეებენ საეეციალური შეთანხმებებს ლზ-ში სარეეების რეგულირების შესახებ, განსაზღვრავენ საზღვაო ნადირობის ნორმებს, სანადიროდ დასაშენებ ცხოველსა სახეებს და ეეეორეაეულ რაიონებს; ითავდასებენ სახელმწიფოების დამრდეეება იმიზრათ ელებითი; გომების გამოყენებას და ა.შ. იგივე ითქმის ლზ-ში თეებქერისა და ცოქსალი რესურსების დეეების წესების შესახებ, რომელთა მიზანია განამტკიცოს ლზ-ში თეებქერის უეელება ვეედა ქვეყნისათვის, აგრეთვე ათეეან ზღვის წიადის იეთი ექსალედატციისგან, რომლის შედეგად იქმნება თეეების მოიერათი ჯომის მოსაბობის საფრთხე ლზ-ში. ასევე შემთხვევაში ძირითადი პასუხისმგებლობა და განსაყურებუელი უეელებები დეეებას ანაპირალი სახელმწიფოებს (ის. *ზღვის ცოქსალი რესურსების დეეება*).

„ღმა ზღვაში“ პრლიზიზმა, ექსპანსიონისტური ეურსი, რომელ-

საკ აგარუბდა ამჟამ ჩინეთის მიმართ XX ს-ის დასაწყისში, ამ ქვეყანაში პოლიტიკური და ეკონომიკური შედეგებისა და იქიდან სხვა იმპერიალისტური ქვეყნების გამოყენების მიზნით, რომელთაც ჩინეთი „გაბელენის სფეროებში“ ჰქონდათ დაყოფილი. აღნიშნული პოლიტიკა დაუკანვლელი იყო დოქტრინაზე, რომელიც წამოაყენა აშშ-ის სახელმწიფო მდიანმა ჯ. ჰეიმ 1839. ამ წლის სექტემბერ-ნოემბერში ჰეიმ დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთის, რუსეთის, იაპონიისა და იტალიის მეთაურებს მიმართა სოციალიზმი, რომელშიც აშშ-ის მთავრობა, ინიციატივად რა „ლია კარების“ და „თანაბარი შესაძლებლობების“ პრინციპების დაცვით, მიიხსოვდა ამ ქვეყნებისაგან, თავისთავად „გაბელენის სფეროებში“ გაეხსნათ ნავსადგურები და არ შეეღობათ სხვა სახელმწიფოსა ინტერესები; გამოეყენებინათ ჩინური სახელმწიფოებო-საბაჟო გარეული ყველა საქონლის მიმართ, რომელიც შემოსაქონდათ ნებისმიერი ქვეყნის „გაბელენის სფეროში“ არსებულ ნავსადგურებში; ამ ნავსადგურებში შემოსული გემებისაგან არ აეკრძათ იმავე მტეი გადასახადი, რასაც „გაბელენის სფეროს“ მფლობელი ქვეყნები საკუთარ გემებს ასდებიანებდნენ. სოციალიზმი ანალოგიური მოთხოვნები წამოყენებული იყო სარკინიგზო გარიყების მიმართაც. მიუხედავად იმისა, რომ მემორანდუმულმა ქვეყნებმა საპასუხო სოცებში თავი აარიდეს პირდაპირ პასუხს, ჰეიმ 20.III.1900 განაცხადა, რომ ქვეყნები, რომლებიც აშშ-მა სოცებში გაუგზავნა, შეუერთდნენ „ლია კარების“ პრინციპებს. ამ დროიდან მოყოლებული, აშშ აქტიურად იყენებდა „ღ.პ.“-ს ჩინეთის მიმართ. აშშ-ის მეთექვსე ქვეყნები, ერთი მხრივ, თითქოს ცნობდნენ „ლია კარების“ პრინციპებს, მაგრამ სინამდვილეში აგრძელებდნენ ჩინეთის გაბელენის სფეროებად დაქუცმაცების პოლიტიკას. (იხ. ინგლის-იაპონიის კავშირი 1902-2). „ღ.პ.“-ს მძლავრი დარგება წაიყენა პორტუგალიის ზეგმა 1905. რომლის მიხედვითაც იაპონია დამკვიდრდა მანჯურიის სამხრეთ ნაწილში. პორტუგალია მსოფლიო ომის დროს აშშ იძულებული გახდა, ეცნო იაპონიის „საკუთარი ინტერესები“ ჩინეთში (იხ. ლანსინგ-ისონი 1917 შეთანხმება). კერძოდ საბაჟო ხელშეკრულება 1919 აშშ-მა მიიწია როგორც „ლია კარების“ პრინციპის დარღვევა, რაც გახდა ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ აშშ-მა არ მოახდინა ამ ხელშეკრულების რატიფიკაცია. ეამინტეიონის კონფერენციაზე 1921-22 აშშ-მა მიაღწია სხვა იმპერიალისტური ქვეყნების მიერ „ღ.პ.“-ის აღიარებას, მაგრამ ამ ქვეყნებსა და აშშ-ს შორის მტკიცეობას ჩინეთში მაინც არ

მოელო ბოლო, ხოლო 30-იან წლებში იაპონიის აგრესიამ საფუძვლიანად შეარყია „ღ.პ.“-ს. მთავრე მსოფლიო ომის შემდეგ, 1949 ჩინეთში სახალხო რევოლუციის გახარეუქამ ბოლო მოულო „ღ.პ.“-ს. „ღ.პ.“-ში იგულისხმება ასევე ამა თუ იმ სახელმწიფოს კურსი უცხოური კაპიტალის მოსაზიდავად სხვადასხვა შეზღუდვების მოხსნითა და არსებითი შედეგების მიყენით.

ჟუბლ: Г р и м и Э. И. Сборник документов... по делам Дальнего Востока... с. 141-44.

წიგნის პარტიკულარი (ფრანგ. laissez-passer – საიმი, ქვეყანაში შესვლის ან გამოსვლის უფლება), დოკუმენტი გაიქცა საგარეო საქმეთა სამინისტროს ან დიპლომატიური წარმომადგენლობის მიერ უცხოელზე, რომელიც სარეზიდენტო დიპლომატიური პრივილეგიებითა და იმუნტეტებით, ანდა სახელმწიფოში სერვრად მყოფ პირზე. ლ.პ. შეიქმნა თხოვნას საკუთარი ქვეყნის საბაჟო ხელისუფლებისა და შესაზღვრებისაში, რომ ამ ფურცლის მქონე ადამიანს აღმოეჩინოთ ყოველგვარი ადამიანობა საზღვრის გადალახვისას. ჩვეულებრივ, პირი, რომელსაც ლ.პ. ეხლავა, თავისუფლდება საბაჟო შემოწმებისაგან, რასდენადაც ლ.პ-ით გათვალისწინებულ პრივილეგიებ უზრუნველყოფილია მისი მფლობელისათვის შესაბამისი სახელმწიფოს დიპლომატიური პასპორტისა და დიპლომატიური ვიზით, მრავალმა სახელმწიფომ შეწყვიტა ლ.პ-ის გაყენის პრაქტიკა.

წიგნის პარტიკულარი, ქალაქი რომელიც ერთ-ერთი მეომარი მხარის მიერ იხადდება დაუკუედად, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მისი დანგრევა და შესოვრებითა დაღუქა. ლ.პ-ში არ უნდა იყოს საშუალო ობიექტები, ჯარები და თავდაუცობი საშუალებები. სახმელეთო ომის კანონებისა და ჩვეულების (1907) პააკის დეკლარაციის დამატების 25-ე მუხლით აკრძალვლა ლ.პ-ის იერში და ბრძობარობა ნებისმიერ ხერხებითა და მეთოდებით. ლ.პ-ის საშარობლობრივი მდგომარეობა ასევე ასახვლა პაკის კონვენციაში შეარჩლებული კონფლიქტის დროს კულტურულ ფასეულობათა დაცვის შესახებ 1954. მთავრე მსოფლიო ომის წლებში ლ.პ-ად გამოყენებული იყო პარიზი და რაში.

ყაზაბეზი-ყაზევი (1271-1304), ძე არღუნ-ხანისა, ილხანთა (პულაგუიანთა) დინასტიის მეთუთლ მმართველები (1295-დან). შ.-შ-ისა მოაღო ისლამი. რითაც დაეხსოვდა ირანის სამოქალაქო და სასულიერო ზედა ფენას, აგრეთვე, შოთაძეა ადრე გამუსლიმებული მოსოლიდური მომთაბარე არისტოკრატის მხარდაჭერა. მის გამოსცა კანონი თიერობში, პაქადანში, შარადასა და სხვა ქალაქებში აგებული ეკლესიებისა და სინაგოგების დანგრევის შესახებ, შემოაღო სულაღობრთვი გადასახადი – ჯიზია არამუსლიმებზე, მაგრამ მალე (1296), ის მოწიბო, რომ არ გაეფუჭებინა ერთიერთობა ქართველ და სომხს ფეოდალებთან, გადაეჭრა ის. შ.-შ-ისა წაატარა აღმინისტრაციული, ეკონომიკური, სამხინგო რეფორმები, რამაც ხელი შეუწყო საგადასახადო სისტემის მოქუწრთვებს, სოფლის მეურნეობის, ევტრობა-ხელისნობის, საქარეობი ცხოვერების აღმოსაზრება-გამოყოფილებას მან მოქუწი იკრებდა (პირობითი მუღობელობაში) დაურთავა მოსოლიდ მეომრებს და დაეკანონა მოქუწი გლეხთა მიმავრთება. სახელმწიფოს განაგებდა გამოყოფილი საფინანსო მოხელის რაიში და აღ-ღონ უნდა პაქადანის დასმარებით, შ.-შ-ის უთამბოთება პქონდა საქართველოს მეუფესთან დაეთა VIII-სთან (1293-1311), მეფე არ ეახლდა მის ურდოში, აჯანყდა და მომხრე ფეოდალებთან ერთად მოსოლიდთა გამაგრება, თანაც ცდილობდა, აღხანთა წინააღმდეგე ოქროს ურდოს გაბეგბელთან დაეხიარებინა კავშირი. დაეთისა და შ.-შ-ის შორის, გარდა სამხედრო, კომპლექსიბა. ხანგრძლივი დიპლომატიური მოლაპარაკებებიც მოსდარებოდა, რომლებიც სხედასსეა დროს მონაწილეობდნენ საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქი აბრაჰამ I, თვანე ბერძელი და თბაღისის ყადი (მუსლიმთა მოხამართლე). ერთ-ერთი ელჩობის დროს მოსოლიდებმა სიკუდილით დასაჯეს თვანე ბერძელი. შ.-შ-ისა დაეთის მისი ძმები – გიორგი V და ყაზანგ III და უპირობადა. ეს უკანასკნელი იძულებული გახდა ყაენს ხელეზიდა და ის საქართველოს მეფე დაამტკიცეს. 1299-1303 შ.-შ-ისა, ის ხელდავად ისლამის მიღებისა, სამეფო ილაქქრა ევტოპიას მამულეთა წინააღმდეგე სირიაში. ილი მალაბი, შამისი, დანისი, თურქსაღლი, შაგრაი მისი ცდა, დაეპერო სირია, ისევე რაგოროც წინააღმდეგე გამგებლებისა, შარქით დასრულდა. საერანგეთისა, არაგონისა და დასავლეთი ევროპის სხეა სახელმწიფოთქმისა გაქმნის სახელდრო დახმარება აღუთქვეს მამულეთა წინააღმდეგე ბრძოლებში, მაგრამ არ შეასრულეს დაპირება. სირიის ლაქქრობებში მოსაწილეობდნენ ქართველებიც, ყაზანგ III-ისა და სამქისის ათაბაგის ბეჰა I ჯაგულის მეთაურობით. 1299 დაეკარაღმის ალების დროს ვახტანგ III შატერიაღლურად ლეხმარა ჯერის მოსაგარის კრებულს, რომელიც მოსაგარის მქესთად გადაეკითების (XIII ს. 70-იანი წლების დამლევი) გამო დაუფანდა და გაქორეებას განიციღდა. სირიაში ბრძოლებს ბევრი ქართველი სიყოფსლე შეეწირა.

ყაზაბეზის შემეწერა 1991. მეღვა 23.III დაბაყაზევი სიქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ზვიად გამსახურდიასა და რუსურ-ის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ბორის ელკინს შორის. შეხვედრის ერთ-ერთი უსაღერესი მიზანი იყო შიდა ქართლი მდგომარეობის სტაბილიზაცია. ხელი მოეწერა ოქმს, რომლითაც გადაწყდა, რომ 1991 წლის აპრილის თვეში ხელმოსაწერად უნდა მოემზადებინათ სახელმწიფოთამორისი ურთიერთობის ხელშეკრულების პროექტი, რისთვისაც სამუშაო ჯგუფები შეიქმნა. ყოფილი სახმრეთი ოსეთის ავტონომიური ოლქის რეგიონში ეთიარების სტაბილიზაციისათვის ერთობლივი მოქმედების შეთანხმების შედეგად მხარეები მორთვდნენ რამდენიმე არსებით საქითსში, კერძოდ: საქართველოსა და რუსეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროებს 1991 წლის 10. IV-მდე უნდა შეეკრათ ერთობლივი კომისია აღნიშნულ რეგიონში მოქმედი ყველა უკანონო ფორმირების განსაღარაღებლად და ეთიარების სრულ სტაბილიზაციამდე სასოგადოებრივი წესრიგის დაცვის უზრუნველსაყოფად. სრუ-ის თბედაევის სამინისტროს წინადადება მოყვა, რომ მოეკმევი გერიგორიიდან საბჭოთა არმიის ნაწილები გაეყენა. რუსეთის, საქართველოსა და სრდილოეთი ოსეთის მინისტრთა საბჭოების დაეკონებლეთ უნდა დაეწყითი სათანადო მუშაობა, რომ ლგოლაციის სამინისტროს წინადადება ადგილებში დაბრუნების პირობები შექმნიღდათ. მათვე უნდა უზრუნველყოთ ადგილობრივი ხელისუფლების კანონიერი ორგანოების აღდგენა და შეექმნათ ლგოლაციისათვის მიყენებულ მარადის შემუშავებული კომისია, დამატებით მაგერიალერ-გექსიკური და ფინანსური ხახსრები გამოეყით ამ ზარადის ასანამდარებლად. შექმნილი კომისიებისა და რამბების საბოლოო ამოქანად ჩათთვდა რეგიონში შეეღობისა და სომშეღის აღდგენა. გადაწყდა, რომ შექმნილიყო ამ ოქმის შესრულების მასკარგოლებელი მუღდივი ჯგუფი.

ყაზაბეზის კონფლიქტი, 1921 რკ (ბ) ცენტრალური კომიტეტის კავკასიის ბუროს გადაწყვეტილებით მთიანი ყარაბაღი აზერბაიჯანის სსრ შემადგენლობაში შევიდა. საბჭოთა კავშირის შექმნის შემდეგ 1923 მთიან ყარაბაღს აზერბაიჯანის სსრ-ის შემადგენლობაში ავტონომიური ოლქის სტატუსი ეპნაღმდრეს, რამაც სომხთა შორის უკმაყოფილება გაბოწვა. „ყარაბაღის საკითხი“ კვლავ დადგა დღის წესრიგში 1945 წლის შემოღობამზე. სომხეთის კ (ბ) ცენტრალური კომიტეტის მამინდელმა მღენებმა გრ. არუთინოვმა სკკ(ბ) ცენტრალური კომიტეტში განახილვლად წარადგინა წინადადება მთიანი ყარაბაღის სომხეთის რესპუბლიკის შემადგენლობაში შესეღის შესახებ, მაგრამ მისი წინადადება უღლისხმობდა მოკვეშირე რესპუბლიკების კონსტიტუცურად აღდგენილი სახმრე

ბის შეეცლას, ამიგომ სუაბი) ცენტრალური კომიტეტისა და საბჭოთა მთავრობის მხრიდან მის თხოვნას შედეგი არ მოჰყოლია. ე.წ. „პეტრბურგის“ პერიოდში ყარაბაღის საკითხის ისტორიაში ახალი ეტაპი დაიწყო. სომხეთსა და მონღოლს იმ „შეეცლების“ ვარსკვლავი, რაიქული, მათი ამბოხი, დაუშვებს წარსულში მთიანი ყარაბაღის სტატუსის განსაზღვრისას. სომხურმა მოსახლეობამ კვლავ დასვა ავტონომიური ოლქის გერგორორის სომხეთთან შეერთების საკითხი. 1988 წლის 20.11 მთიანი ყარაბაღის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემოკრატიული რევოლუციური კონგრესი მიიღო გადაწყვეტილება ავტონომიური ოლქის ამერბაიჯანის სსრ-ის შემადგენლობიდან გამოხევისა და მისი სომხეთის სსრ-თან შეერთების შესახებ. 21.11-დან მთიანი ყარაბაღის ავტონომიური ოლქისა და სომხეთის სსრ-ის ქალაქებში იმართებოდა ხალხმრავალი მიგინგები გაერთიანების მოთხოვნით. ამას ასევე განაგრძობდა სომხეთის გრაფიკული მოუღონებო მთავარი. 1989 წლის 1.11. სომხეთის სსრ-ის უმაღლესმა საბჭომ და მთიანი ყარაბაღის კრეატივმა საბჭომ მიიღო ადგილობრივმა სომხეთის სსრ-ის და მთიანი ყარაბაღის შეერთების შესახებ. ამერბაიჯანის სსრ-ის უმაღლესმა საბჭომ ეს ადგილობრივმა არაკონსტიტუციურად მიიხსია, რადგან სსრ კავშირის კონსტიტუციისა და ამერბაიჯანის სსრ-ის კონსტიტუციის მიხედვით, ყარაბაღის ავტონომიური ოლქის სახალხო დემოკრატიული რევოლუციური უფლებამოსილი, თავის სესხებზე განვიხილა რესპუბლიკის გერგორორული ევლუციების საკითხი. ეს იყო მოკავშირე რესპუბლიკის სუვერენული უფლება. თუ კავშირე რესპუბლიკის გერგორორია სსრ, კონსტიტუციის მიხედვით, არ შეიძლება და შეეცლება მისი თანხრობის გარეშე. სულ მალე „ყარაბაღის საკითხი“ სომხეთ-ამერბაიჯანულა ფართო კონფლიქტში გადაიზარდა. 1995 ბუდაპეშტში ეუთო-ს უმაღლესი დონის შეხვედრაზე გადაწყდა მთიანი ყარაბაღში ამ ორგანიზაციის შერეული სამშვიდობო ძალების გაგზავნის საკითხი. ევროპის უშიშროებისა და სანაწარმო-შრობის ორგანიზაციამ დაინტერესდა „ყარაბაღის საკითხით“ და გამოიხატა თავისი მხადლოფნა სომხეთ-ამერბაიჯანის კონფლიქტის მონაში სამშვიდობო ძალების გაგზავნის შესახებ. ამჟამად გრძელდება სამშვიდობო ძალებისმეუა მთიანი შ.პ-ის მოწყობრეების მიზნით.

მზარა-მისუმი (გ. 1412), დასავლეთის ოღუზი თურქმანების მომთაბარე გომთა ერთ-ერთი გაერთიანების – ყარა-ყოიუნლუს („მეზიხატინაშია“) ზედადი. ყარა-ყოიუნლუს ხანდომი იყო ანდისა და ურმიის გუბის მზადმოუბი, საიდანე თანდათან გააუწყველეს გაჯალა აბერბაიჯანზე და აღმოსავლეთი ანატოლიის სასამართლო რაიონებზე. თემურ-ლენგთანომში დაპირისპიებული შ.მ-ი, ერთხანს ოსმალეთის სულთანის კარზე აჯარყდა თავს, შემდეგ ეგვიპტეში გაიქცა, სადაც სულთანმა ბარეკმა თემურ-ლენგის მიმით დააგვიდა. თემურის გარდაცვალების (1405) შემდეგ შ.მ-ი, დაბრუნდა ამერბაიჯანში და დაიწყო ომი თემურიანთა წინააღმდეგ. 1410 მან დაიპირცხა თავისი ყოფილი მოკავშირე ამაყუ ჯაღალიართა და ყარა-ყოიუნლუს სახელმწიფო, რომელსაც 1468-ში იღრინდა ამერბაიჯანში, სომხეთსა და არაბეთის კრავში. შ.მ-ის ყიდლობდა დაემორჩილებინა შარვანი, რომლის გაიგებულმა იბრაჰიმ შაჰმა დასპარება სთხოვა საქართველოს მიუეცს, კონსტანტინე I-ს და შაჰის განგებულს სიდი ამშელს. 1412 წლის დეკემბერში მტკერის მარცხენა ჩაღაღანში შ.მ-თან ბრძოლაში მოკავშირეები დამარჯხდნენ დაიღვრა ბეუ-

რი ქართველი მეომარი, გვერდსაგარდა კონსტანტინე, რომელიც შ.მ-ის ბრძანებით 300 ქართველ ამნაგროან ერთან დახიცილით დასაფრეს ამის შემდეგ შ.მ-მა ყურადღება თქმურთანა ირანის სამეფობლებზე გადაიტანა. მოკვდა თქმურთან მაპრეხთან ომის დროს.

მზარსხ ხელშეკრულება 1921 ის. საბჭოთა კავშირ-თურქეთის ხელშეკრულება, შეთანხმებები, კომუნისტ.

მზარსხარი I ჩაყაშვილი, საქმე-საათაბაგოს ათაბაგი 1334-61, სარგის II ჯაყელის ძე. მამის გარდაცვალების შემდეგ (1334) შ.მ ათაბაგად დასვა საქართველოს მეფე გიორგი V მრწყინებულს. ამ აქტის საქმე-საათაბაგო, რომელიც 1266-დან „სილოკურად“ გამოყოფილი იყო საქართველოს ერთიანი სახელმწიფოსა და უმუალოდ იტანების მონღოლთა სახელმწიფოს ეპორილიყოდა, კვლავ საქართველოს შეუერთდა და საქართველოს სახელმწიფოს პოლიტიკური ერთობადა აღგდა.

ჭყარო: ე ა ხ უ მ გ ა . აღწერა სამეფოს საქართველოსა. – წგ: ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუჩაშვილის რამიყ, გ. 4. თბ. 1973.

ლუკ: გ რ ი გ ა მ ე ბ ი დ. ნარკვევის საქართველოს ისტორიიდან (XIII-XIV სსს). თბ. 1962. – გვ. 2 ა ბ ი მ ე ბ ი ს. ე. ქართველ ერის ისტორია. წგპ. – სსს. 12 ტომად, გვ. 3, თბ. 1982.

მზარსხარი II ჩაყაშვილი (1416-1498), საქმე-საათაბაგოს ათაბაგი 1351-98, იყანე II ჯაყელის ძე. 1447 ევარყეარემ სამთავროს გაბგის ჩანაგებად თავისი ძის – აბუღა ათაბაგის წინააღმდეგ დაიწყო ბრძოლა. საქართველოს მეფე გიორგი VIII-მ ხელისუფლებისათვის ბრძოლაში მზარი აბუღას და ჭყარა, არის გამო ევარყეარეს სანუღმოდ გადაიხტა. 1451, აბუღა ათაბაგის გარდაცვალების შემდეგ, გიორგი VIII-მ, ეზირების რეყით, ათაბაგობა შ.მ-ს უწყალობა, მაგრამ ევარყეარეს მიუფისგან დამოუკიდებლობის მოპოვება სურდა და მის წინააღმდეგ აქტიური ბრძოლა წამოიწყო. თავდაპირველად ევარყეარეს მესხეთის ეკლესიის მტხეთის საკათალიკოსოსგან წამომორება სიდა. შ.მ-ის საეკლესიო პოლიტიკამ მარცხი განსიცადა. მისი განკერძონებულ პოლიტიკა საყარამორისი ურთიერთობაში შედეგდებოდა. მას უცხოების სახელმწიფოებთან გიორგი VIII-გან დამოუკიდებელი დიპლომატიკური ურთიერთობა და მიწერ-მოწერა სქონდა. 1453 ოსმალეთის სულთანმა შექმედ II-ს კონსტანტინოპოლ დაიპყრო. ბიზანტიის იმპერიამ არსებობა შეწყვიტა. ოსმალეთის მიხრიდან საფრისის გაძლიერება შ.მ და გიორგი VIII დროებით ერამანეთს დააბლოლო. მათ დაიწყეს დიპლომატიკური კონტაქტების გუბის მიუბ დასავლეთ ევროპისა და აღმოსავლეთის ქვეყნებთან ანაგროსმალური კოალიციის შექმნის მიზნით, გიორგი VIII-ის და შ.მ-ის შისწრეება თანხედობდა რომის პაპ კალესტუს III-ის ვანზარებას, რომელსაც 1456 თავისი ელჩი ლულოყით ბოლოსიყლი გამოგზავნა ანტიოსმალურ კოალიციის აღმოსავლეთის სახელმწიფოების ჩარათვის მიზნით. ელჩი საქართველოსაც ეწვია, საიდანე რომის პაპს გიორგი VIII-ისა და შ.მ-ის წერილები ჩაეგანა. იმავე 1456 წლის ბოლოს დელოყით ბოლონიელი რომის დაბრუნდა. 1457 წლის 22

ლეკებრძოლის კალქსაგან III-მ ლეღვიყო ბოლნისელის ხელით შ.მ.-ს (სამახვილო წერილი გამოუგზავნა, რომელშიც) ეპისკოპოსუ-
ბას გაიხიოქმანდა ყვარყვარეს მიერ საქართველოს მიუყენა და
სიყა მხარაიოქმანისა დაქვემდებარებას ჩაგის ვაძო, მოუწოდებდა,
მეყვარო, ელი იბლებოთ განქვემდებარებას ომი ბოლნისეთს წინააღმ-
დეგ: 1458, კალქსაგან III არადაიქცეა და როისი პაპი პიუს II
გახდა. ახალი პაპის დაგებლებით, 1458 წლის ბოლოს ლედი-
ვიკო ბოლნისელი კელაე გუგულა აღმოსავლეთის გზას, 1459
მისი შუამდგომლობით საქართველოს ყველა მიუყენებოდა
ეროსიანეთში ჩაგი დალი. 1460 მისი თაფიანი მოკავშირეებთან
(გრაბინობის კურსანი, კლიკოს სომხეთის მიუყ, თეოდობატ-
ნაისი თერქმანი დაქვემდებარებულნი) ერთად გაერთიანებ-
ული ელხიზა ნაყვინის ვერობაში ამგონისმალერი კოალიცი-
ის მიქმნის მომხრით. შ.მ.-ის ელხი ახალციხელი *ქახლანი* თყო, შ.მ
როისი პაპისა და დახველყო ევროპის სასულქმწოთთან მე-
პირეთის ომისათვის წინააღმდეგ 20000 სიონის გაიოყენა
პირდაპირად, მაგრამ ევროპაში არაგვიანო ინტერესს არ გა-
მოიხიუნეს ამგონისმალერი კოალიციის შექმნის იდეისაღმ. ან-
გონისმალერი კოალიციის შექმნის გეგმა ჩაიფუმა. ჟეაროსნე-
ლი დაქვემდებარების გეგმის ჩამოღობინავე მიუყენებოდა შორის
დასვენული შაჟი დაიწყო. მთავრებმა უყოფ გაავსებოთ
დაიწყეს ბრძოლა სრული დასიკეთებლობის მოსამოქმედად.
შ.მ.-მ კელაე განახალა ომი გიორგი VIII-ის წინააღმდეგ. 1465
ყვარყვარე მოკლადნელად დაქვსა თავს მის დასამოქმედო
ბოლო ვარაზის გზასთან დაბნა, ექვემდებარებოდა და დაეც-
ევიც იყო. ამის მოსიყა ბაგრატ VI-ის გამოეუბა ქართლ-იხრეთ-
ში და გიორგი VIII-ისა - კახეთში. შ.მ.-ის დროიდან სამცხის
სამთავრო უკვე სრულ დასიკეთებლობის ამორიყოლებდა.
ამორიდან ჟეარკლებს და სამხლეობის „სამსიქე-საათაბაგო“
ეწოდა. 1478 ქართლ-იხრეთში *კონსტანტინე II* გამეულა. მალე
მისხა და შ.მ.-ის შორის ბრძოლა აგულა. 1483 არაღლის ბრძო-
ლაში შ.მ.-მ დაამარცხა კონსტანტინე II. ამით ასარგებლა
აღუქმანდერ ბაგრატ VI-ის ტყმ. რომელიც იხრეთში გამეულა.
1490 მოწვეულებს ქართლის სამეფო დარბაზს ენო საქართვე-
ლის პოლიტიკური დამლის ფაქტი. 1491-92 ქართლის მეფე კონ-
სტანტინე II-მ, კახეთის მეფე *აღუქმანდერ I-ის*, იხრეთის მიუყ
აღუქმანდერ II-ის და შ.მ.-მ დაღეს შაგი და სახლქმწოფო საზღვრე-
ბი დაქვემდებ.

წიგნი ქართლის იხრეთისა და ეპიხონიშისა გამოყ. გ. 2, თბ.,
1959, ვიხ. გ. 2. *აღუქმანდერის საქართველოსა.* იქვე, გ. 4, თბ., 1973.
ლეკეთა მძარაშეილი მ. სტეფანია კათალიკოზის ქართველ-
თა შორის. - გვ. 1902; *ლიონისაქ ბ.* საქართველო XVI. II სახე-
ვარში. - წგ. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, გ. 3, თბ., 1979;
მ. მ. მ. ს. ა. მ. ვ. ე. საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური
ერთიანობა XV და II სახევარში და XVI საუკუნეში, თბ., 1981; მ. ა. -
ქ. ა. ე. დ. ვ. მ. ს. ქვემდებარების ამგონისმალერი კოალიციის და საქართვე-
ლო XV საუკუნის (მ. მ. მ. წლებში, თბ., 1989; ჟ. ა. ე. ა. მ. ვ. ე. ლ. ი. თბ.,
ქართული ენის ისტორია, წგ. 3 - თბ., II გომბ. გ. 3, თბ., 1982.

მეგრეთაჲ III კახელი (გ. 1535), სამცხე-საათაბაგოს ათაბაგი
1515. 1516-35. *ქახილსორი I-ის* ძე. *მშეკბერე* ათაბაგის გარდაცე-
ლებით მუხლქ (1515) გაიხალდა ბრძოლა გიხგისათვის, რომელ-

საც ერთმანეთს ეცილებოდნენ მშეკბერეს ძისა, პრიოსმალე-
რი კურხის მოსლევარი მანქარი და მისი ძმისწული, ირანე-
ლი ორთენგეთის მქონე ყვარყვარე. 1515 წლის ბოლოს მანე-
ჩარმა დაამარცხა ყვარყვარე და ათაბაგობას დაეუღლა.
დამარცხებულმა შ.მ. მან-*ახალა I-თან* გაიქცა დაამარცხების სათ-
ოენელად, მაშას მის თაფის საზრდალი ლი-ეს კლთან რუხელ
გამოიყოლა. 1516 წლის დასაწყისში შ.მ.-მ ციხილაბნა
ლაშქრის დასაჩვენო სასიყვარულო დაიბრუნა. მანქარი ბრძ-
არ მერიგებდა. მან ოსმალთა ჯარის დახმარებით სყადა სამთ-
ერის კიდეც ერახულ ხელში ჩაგდება, მაგრამ 1517 დაე არ-
განში გაბრუნებულ ბრძოლაში დასარცხდა. შ.მ.-მ გაბეგ-
მატყა. 1518 შ.მ.-მ და ლი-ეს კლთან რუხელმა მანქარის მოკე-
მარე ქართლის საიფოს წინააღმდეგ გალაშქრეს და გორი
და სურამი დაიხურეს. ყვარყვარეს დალაგს და ციხილაბნის
ქართლში შეიჭრბის ომში შედეგი მოსყვა, რომ 1513 გავრცობი-
ვლი ქართლ-კახეთის სამეფო კელაე გაითამა. 1520 შ.მ.-ის, ო-
ხრეთის მიუყ ბაგრატ III-ისა და გურამის მთავარ *მანია I გურ-
ელის* ბქე-ერი ჩარეუთა და შუამდგომლობით ქართლის მიუყ
დავით X-მ კახეთის სამეფოს დამოუკიდებლობა აღიბრა.
საქართველოს გავრცობების კიდეც ერთი ყდა მარცხით
დაბთავრდა. 1521 შ.მ.-მ ქართლისა და კახეთის მეფეებთან
ერთად თაფი ირანის შაჰის ეახალდა ენო და „ბაჟო“ ხარაჯის
გადახდა იკონარ. იმავე წელს შ.მ.-მ პოლიტიკური ორთენგე-
ბა შეიქცა და ოსმალეთთან დაქვემდებარება სყადა. მან ელხის
პირით ოსმალეებს თაფისი შორიოლება ბეწვა. ყვარყვარემ
შეწყენარება და შენდობა სათხოვა ირანის მოკეპმარობითა ჩო-
დუნელი დანსამუხლბათის. შ.მ.-ის მიერ დამპყრობლებს შო-
რის წარსიქული დაგირების კურსი და ორმაგი პოლიტიკე-
რი თამაში საქართველოს საერთო ინტერესებს საერთისეს უქმ-
ნიდა, ამიტომ 1535 იხრეთის მეფე ბაგრატ III-მ და ქართლის
მეფე ლეარბა *I-ის* სამცხე-საათაბაგოში ლაშქრეს. 1535 წლის
12 დეკემბრის მქვემდებარება ქართლზე ბრძოლაში (ახალციხე-
ქის ახლოს) შ.მ. დამარცხდა და გყველ ჩაყარდა. ბაგრატ III-მ
სამცხე-საათაბაგო იხრეთის საიფოს შეუერთა. შ. III გვეყო-
ბაში გარდაიცვალა.

წიგნი: ე. ა. ე. მ. ა. ა. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. - წგ.:
ქართლის იხრეთისა და ეპიხონიშისა გამოყ., გ. 4, თბ., 1973; თერქული
წიგნობი სამცხე-საათაბაგოს ისტორიისათვის (XVI ს. I მეოთხელი),
წ. ახლდის გამოყ. თბ., 1983; მანის რუხელს ენობრივ საქართველოს
შეხატვ. ელ. უსუერის გამოყ., შესიმეხები დაღურთა რ. კონაძემ,
თბ., 1966.

ლეგ: ჟ. ა. ე. ა. მ. ვ. ე. ლ. ი. თბ., ქართველი ერის ისტორია, გ. 4,
თბ., 1967.

მეგრეთაჲ IV კახელი, სამცხე-საათაბაგოს ათაბაგი 1574-81,
ქახილსორი II-ის ძე. ათაბაგი გახდა შაჰის გარდაცელების შემ-
დეგ, მაგრამ სამთავროს ფაქტობრივ გამქვარეობა უღამბო,
ქახილსორი II-ის ქერიცი, ენერგიული პოლიტიკური მოღეაწე
და ძილაეულებს მოეყარული ქალი - *ელდისმელი* იყო. 1576
წლის თენისში დაიწყო შილაეობადღური ბრძოლა ათაბაგებსა
და სამცხე-საათაბაგოს ერისთავს ფეოდალურ საქვერულებს
- შილაეაშეილებს შორის, რომელთაჲ დასამოქმედი და სიყა
სავერეულობები უქმნდნენ შხარს. თაფლებს ათაბაგთა საი-
ლის წვერების ამორყვეტა და მათი ყიბობისგან გათავისუფლ-
ბა სურდათ, 1578 წლის იანერისათვის ბაძანევი კლთან მსაიბარი

ციხისიბაგრიევი ჯაყელეზს დაემკობილს ჰქონდათ, მაგრამ შინაობის ისევე გრესკლდეზობდა: თანაჲ, მ.ი.ვ.-ს ხელისუფლები-სთვის მისი უმკრინობის მისი მანქანარი ებრძოდა. ასეთი აქტი გი-თარება სასიქე-ხადათაბაგვიში, როჲე ირან-ოსმალეთის ახალი ომი დაიწყო. ოსმალეთის ჯარის მთავარსადამის მუსტაფა ლალა-ფაშამ სასთაგროის შიგნით არსებული წინააღმდეგობის თავის სასარგებლოდ გამოიყენებდა სკად. იგი მანქანარს დაუ-კავებრდა და შეკიბრდა. რომ ოსმალეთის ეხახლობისა და ერთგულების შემსიქევენი მთელ სამსიქე-სადათაბაგვის დასე-კიყებდა. 1578 წლის 9 აგვისტოს ჩილდონის ყელზე გაიშართა გადაწვევით ბრძოლა ოსმალეზსა და ემიხლანებზს შორის, რომელნიც ოსმალეზსა გაიშარტეს. გამარჯვების შესლეგ მანქანარი მუსტაფა ლალა-ფაშას ეხად და ეხახლობა-მოხ-არეკობა აღეყიქა. მანქანარის მძელები არ გამარხილდა. ოს-მალეზსა სასიქე-ხადათაბაგვი სარგებულადანაწრეს; მანქანარს ხახვლის სარგაჲო დაემტკიცეს, ხოლო მ.ი.ვ.-ს ოლთისის სანჯაჲი ებოძა. ჩილდონის ბრძოლის შემლეგ ოსმალეზსა ახალციხეც დაიკავეს. 1578 წლის ოქტომბერში მ.ი.ვ. და ლედიმედი მუსტა-ფა ლალა-ფაშას ეხახლად და შორსილუბა გამოეყიხლეს. ფაშამ მ.ი.ვ. და მანქანარს თან წაიყიხა და 1578 წლის ნოემბერში არმურეში აღბრუნდა. 1579 წლის გაბახულებზე სულანს მურად III-ის მითახიყნით მ.ი.ვ. და მანქანარი სგამხილუში გაემგებრენეს, სადაჲ 3 თვისის ჩავლენეს. ოსმალეთის მთავრობამ ომით დღი ჯაგეთი მალღო, მაგრამ ეს საქმის ფორმალური მხარე იყო: ფაქტობრივად, სულანს ხელ სხვა განზრახვა ამოიარებდა — მის სასიქე-ხადათაბაგვის სრული ინკორპორაცია და მისი ოს-მალეთის პროიექტებად გადაქცევა ჰქონდა გადაწყვეტილი. 9 თვისის მურად III-ის მიოლი მ.ი.ვ. და მანქანარი, რომელნიც მის ძეირეზის საძეირეზი შიართეს. სულანსა ეფარებოდა და მანქანარს გამოუეხიდა, რომ საბოლოოდ ჰქონდა გადაწყვეტილი სასიქე-ხადათაბაგვის ჩამოყალიბება და იქ თავის მბოლზე ომ მზის დანაშენს, რომელიც გამამაზიანებდა, მ.ი.ვ.-ს სულან-სის ამ განზრახვის საძეირე, წინააღმდეგობა გაეწია და გამამ-მაღლებრა არ მოისიქრეს. მურად III შექმნილ ვითარებებში მ.ი.ვ.-ის მხარდაჭერის დღი მიმეგრეზობას ანიჭებდა, ამიტომ იგი გარკვეულ კომპრომისზე წავიდა და ეფარებოდა სანჯაგის განიჭებულად მისივე დაამტკიცა. მანქანარი კი გამამაზიანდა და სულანსა იგი 1579 წლის 25 თვისის ახლად შექმნილი ჩილდონის (ახალციხის) საფაშოს (საბეგლარბევის, ჯალეთის, ველაჲეთის) განიჭებულად დანიშნა. ამ ღონისძიებით ბოლო მოე-ღო სასიქე-ხადათაბაგვის რევერენციებს. მ.ი.ვ. 1581 წლის 25 ნოემ-ბერს გარდაიცვალა.

წიარის ქირაობის ცხოვრება, ს. ყაზიმთელის გამოქ. გ. 2. თბ. 1959: ე ა ხ უ გ ა. ალენრა სამეფოსა საქართველოს. — თქვე. გ. 4. თბ. 1973. საშირის საქართველოს ისტორიის მასალები (XV-XVI სს.), ქრ. შირაშისის გამოქ. თბ. 1961.

ლეღ. — ე ა ხ ო ე. მ. საქართველოს ოსმალეთის ურთიერთობის ისტორიის (XVI-XVII სს.), თბ. 1971.

ხელმძღვანელები (ე. მლორეთი, ე. ჩეკერეი, ა. ბილი), საიხლარი მკრებებს უფროსები (ა. აბგარია, ე. მარშალა ა. ბრეკი) და მრჩეველები. კონფერენცია გაიშართა ომ ღრის, რილსეჲე სიხრისილი მოქმელები გერმანიის წინააღმდეგ დასიქითი ვაზაში შეესა. კონფერენციებზე მიღებულ საქმე მოე-ღო რიგი გადაწყვეტილებები რიგობრივ საშირის სასიქე-ხადათაბაგვის გარეშე, ისე ოსმალეთის მსოფლიოს მოწეობის თათახიქე. მონაწილე მხარეზსა განხილეს და ჩამოყალიბების თაჲისი სასიქე-ხადათაბაგვის სარგაჲო მკრის საბოლოო განაღებრების მიზნით, რის შედეგადჲე შესახლებელი გახდა მოკავშირეთა სასიქე-ხადათაბაგვის ეფრო მკადრა კოორდინაცია. შეთანხმებულ თქნა გერმანიამო მისაქე-ხადათაბაგვის დარგების ვალები და მისმგებრა. სასიქე-ხადათაბაგვის სარგაჲო ეფე-გობრეზად არ შექმნილა საქათხა სიკავიეფი. სულ სხვაე-ვარად მიხინარეზებად პოლიტიკური პრობლეზების განხილ-ვა. თათქმის ყველად საიქიხი ადგილი ჰქონდა ეფარე ლეგაზი. კონფერენციის ყველად მონაწილე ყალიბება, მიღწევა მისი-ათვის, რომ გადაწყვეტილებებში მასსამალერად ყოფილათი ასახული მისი თერაქმბრისა, ამერეკელი დიპლომატის მ. ბი-ლენის განიჭებულა. სამიქე უფრო გაფარებულ ბრძოლას აწარმოებდა მისი თათახიქე. საღე კოორდინაცია მოსმემეღვისი მსოფლიო. თ. ე. ე. საბოლოო ჯამში, ოსმალე-აღმდეგ ურთიერთობებზე კომპრომისებს, განსაკუთრებით მძიმედ მიმდინარეობდა პოლონეთის საქათხის განხილვა, რომელზეც კონფერენციის მონაწილეები შრატეკულად ეფე-ველ სხდომიზე უბრუნებოდნენ. საბოლოოდ გადაწედა, რომ გაეფარათებნათ პოლონეთში მოქმედ დრეკობის მთავრობის შემსახლებლად მისი საბეგარბრეჲე მყოფი პოლონელები-ის შეიქნათ და ჩავატარებნათ ლედი, კრავილი არმიელები. დაღმინდა პოლონეთის აღმოსახლეთი სახლერა, რომელიც უნდა გაეყლებოდა კრისტინის ხანის გაყოლებით. დასაყლები სახლერის საქათხი კი გადაიღო სახილო კონფერენციამდე, რომელზეც დღი მინიჭებულა ეწეზრად პოლონეთის ახალი მთავრობის აზრს პოლონეთისათჲის მისმატეკული გერეგორი-ის ხილდებე. სგადონი, რეხელები და მერნალი შეთანხმებენ აგრეთვე, მსოფლიო ორგანიზაციის საქათხი მოწეობა გაე-თინებულე ერების კონფერენცია შეესლეგა შეესახლებლობით: ქვეყნები, რომელნიც ხელი მოაწერეს გაერთიანებულე ერე-ზის 1942 წლის 1 იანვრის დეკლარაციას (თბ. ეამბრეკისის დეკლარაცია 1942); მოიზარებოდა ერები, რომლებნიც ომით გამოუეხიხლეს გერმანიას 1945 წლის 1 მარტამდე; გერმანიას და ბელარუსის საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკები, კონფერენციას შემოაბო ენდა დაეწყო 1945 წლის 25 აპრილის აშშ-ში. ვარდა ამისა, ხანისა ლეგონს მოწეობს ეწირობების საბჭოში, ენჭისერის ამერეკელი ფორმულა, რომელიც მიღ-მიე წევერების ეფგოს ყულებას აძლევდა. კონფერენციის მონაწი-ლეებსა გადაწყვეტის აგრეთვე გერმანიის დაყოფა საიკავა-ციო შიარებდ. ომით შეთანხმებენ, რომ ბრეგანდული და ამერეკე-ლი შიარებდანი გამოეყიით საიკავაციო შიარს საფრანგეთ-ისათჲისი, გადაწედა აგრეთვე სარეპრაციო კომისიის შექმ-ნა, რომელიც იმუშავებდა მისიკომში და განახილავდა საქათხის გერმანიის მერეკე მთავრე ქვეყნებისათჲის მისიქე-ხადათაბაგვის

შირიშის (ბაღის) კონვენტის 1945. სსრკ-ის. აშშ-ის და დღი ბრიტანეთის მეთაურთა — ო. სკალიანის, ვ. რეხელების და უ. მერნისის შეხებერდა. მიმდინარეობდა ლეგაციის სახახლები (ე. იალაის მახლობლად) 1945 წლის 4-11 თებერვლს. კონფერენციის მსელებლობაში, უშუალოდ ქვეყნის მეთაურების ვარდა, მონაწილეობდნენ სავარეო საქმეთა უწყებების

ლის ანაზღაურების ოლქებისა და წესების შესახებ კონკურენციამოქმედებულ იქნა. ადვოკატივით განსაზღვრული ეკონომიკის შესახებ, რომლის მიხედვითაც სამ სახელმწიფოს უნაყოფოად უნდა ემოქმედა, რათა დროულად დაეხმარებინათ ქვეყნის უსუსურესი და დაუცველესი კონსტიტუციური უფლებები. ეკონომიკის პოლიტიკური და ეკონომიკური პრობლემები. გარდა ამისა, მონაწილე მხარეებსა საჭიროდ ჩათვალეს, ცალკე გამოეყოთ იურისდიქციის საკითხი და რჩევა მიეცათ ი. გ. გიგინა და პ. შუბინისათვის. დაუყოვნებლივ დაეხმარებინათ მათ შორის 1944 წლის 1 სექტემბერს დადებული შეთანხმება. სამმა ლიდერმა აგრეთვე გადაწყვიტა, შეეცნათა შედარებით მკაცრად სამი საგარეო საქმეთა მინისტრის რეგულაციის კონსულტაციისათვის – საგარეო საქმეთა მინისტრის საბჭო, რომლის სესიებიც რეგულაციად უნდა განმარტებულიყო (3-4 თვეში ერთხელ). კონსულტაციის მონაწილეები შეთანხმდნენ შორეულ აღმოსავლეთში საომარო ოპერაციების ჩატარების საკითხებზე. აქ რუხელგანა და იერმალა უადრესად დიდ მნიშვნელობა მიანიჭეს სტალინის განცხადებას, რომ ევროპაში ომის დასრულების შემდგომ ორ-სამ თვეში სსრკ წაუბრებდა იაპონიის წინააღმდეგ ომი და სანაქციოდ დათანხმდნენ საბჭოთა ლიდერის ყველა მოთხოვნას. მხარეებსა გადაწყვიტეს, რომ გარე მონაწილეთა (მონაწილეთა) სახალხო რესპუბლიკა) სტატუსი უკეთესი და რეალური იქნებოდა, ვიდრე სსრკ-ის უფლებები პორტუგალიისა და ადრიატიკის ოკეანეზე და ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში ჩინური ომი მნიშვნელოვანი რეზონანსი უქმნა. საბჭოთა მხარე (საგარეო უწყობა, ორივე ამ უწყობის დასტურებოდა მან კომისიის დასამუშავება); საბჭოთა კავშირის დაუბრუნებლობა ექნა. სახალხო სამხრეთი ნაწილი ახლარსებოდა ექნა უფლებითურა და გადაეცემადა კურდღლის კუნძულები. კონსულტაციის გადაწყვეტილებები არაერთგვაროვნად იქნა შეუასებელი დასავლეთში. თავდაპირველად ამ საბჭოთა შედეგები დადებითად იქნა შეუასებელი, მაგრამ შემდგომში, „ცივი ომის“ პერიოდში, იალგას უწოდა „თუროს მიწები“, სადაც ინგლისმა და ამ-მა „კაპიტალიზაციის განვითარების სტალინის წინაშე“, რაც ახსენს იმით, რომ რეპუბლიკა უკეთესად და ავადმყოფი იყო და ამ-სიამოვნებდა. თავის მხრივ, ამ-ის იმეანდებოდა სახელმწიფოს მდგომარეობა. სტალინი-ის მიხედვით, სადაც ინგლისმა და იმის მტკიცებას, რომ იალგაში სტალინი უფრო მეტ დათმობაზე წავიდა, უფრო დასავლეთის მოკავშირეები და რომ კონსულტაციის გადაწყვეტილებები წარმოადგენდა ამ-ისა და ინგლისის დასავლეთით უფრო მეტ დასავლეთში. მიხედვით, ნამდვილი ვართ უფლებები დაიწყო მსოფლიო იალგის შემდეგ, როდესაც ეს შეთანხმებები არ იქნა შესრულებული. და შინიც, კონსულტაციის, რომელშიც კონსულტაციის ყველა გამსწავლ საკითხზე მიღებულ იქნა ურთიერთკომპრომისი უნდა გადაწყვეტილებები, სტა-

ლინის ლიბერალიზაციის გამარჯვებით დასრულდა, რადგანაც მის მიერ გაკეთებულ დათმობათა უმრავლესობა პრინციპულ ხასიათს არ ატარებდა. საბჭოთა ლიდერის მხრიდან არსებით უკანდახევას ადგილი ჰქონდა მხოლოდ გაეროსთან დაკავშირებულ საკითხებში, როდესაც მან მიიღო უმნიშვნელო საბჭოთა კენჭისყრის ამერიკული ფორმულა და დათანხმდა გაეროში თქვენსეულად საბჭოთა რესპუბლიკის ნაქცელად მხოლოდ უკრაინისა და ბელარუსის გაწვევასთანავე. სხვა შემთხვევაში კი, სტალინის მიერ გადადგმული ნაბიჯები მხოლოდ ფორმით იყო დასაშვანი და არა მინარჩობი. პოლონეთის საკითხზე მიღებული გადაწყვეტილება, რომელიც, თითქმის, მართლაც არ იყო სასურველი საბჭოთა მხარისთვის, სინამდვილეში წარმოადგენდა მხოლოდ დროის მოგების მცდელობას. სტალინი უბრალოდ სურდა სრული კონგრული დემარკაციისა ამ ქვეყანაზე, რომლის მთელი ტერიტორია უკეთესად საბჭოთა არმიის ხელში იყო, რის შემდეგაც ის გააგრძელა არჩევნებს და მიიღებდა მისთვის სასურველ მთავრობას. არც საფრანგეთისათვის საოკუპაციო ზონის გამოყოფასა და ამ ქვეყნის საკონგრული კომისიის მიუხედავად თანხმობის მიუხედავად იყო დიდ დათმობა საბჭოთა ლიდერის მხრიდან, რადგანაც ამის არაფერს კარგავდა. მთავარი იყო, რომ ბერლინი საბოლოოდ მოსხლდა საბჭოთა საოკუპაციო ზონაში, რადგანაც სწორედ გერმანიის დადაქვანების ადგმა წარმოადგენდა სტალინის ძირითად მიზანს. რაც მიუხედავად იაპონიის წინააღმდეგ ომში ჩაბმის განცხადებას, მართალია, ეს ამერიკული საურთილებების შეესაბამებოდა. მაგრამ, პირველ რიგში, მინც საბჭოთა კავშირის ინტერესებიდან გამომდინარეობდა. სტალინს სურდა იაპონიის გამოქვეყნება ჩინეთთან და იქ საბჭოთა ვალენის დამყარება, რაც მან წარმატებით განახორციელა კიდეც 1947-49. გარდა ამისა, თავისი განცხადების სანაცვლოდ საბჭოთა ლიდერმა მაქსიმალური კომპრომისი მიიღო.

ქულა: Советский Союз на международных конференциях периода Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. Сб. документов, т.4 - Крымская конференция руководителей трех союзных держав - СССР, США и Великобритании (4-11 февраля 1945г.), М., 1979; თიბრაჩი, იალგა. პოლონეთი. დიპლომატიის კრებები, თბ., 1969.

ლოგ: პ ა ა ა ქ ი რ ი თ., სტალინი, რეჟიმელი და ჩინური პოეტრის წინააღმდეგ. 1941-1945, თბ., 1996.

წიგნობაში (Korutürk) ფაბრი (დ.1903), თურქეთის სახელმწიფო და სამხედრო მოღვაწე, დიპლომატი. 1935 - თურქეთის სამხედრო-სახლავო ატამუ გერმანიაში, 1936 - იტალიაში, 1942-43 - გერმანიაში და შეუიკანი; 1953-57 ეკავა ხელმძღვანელი თანამდებობები თურქეთის სამხედრო-სახლავო ძალებში. 1957-60 იყო თურქეთის სამხედრო-სახლავო ძალების სარდალი; 1960-64 - თურქეთის ელჩი სსრ კავშირში, 1964-65 - ესპანეთში; 1968-73 - სენაგორი, ხოლო 1973-1980 - თურქეთის უბრაზილი.

შავი ზღვის აზვის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობა (ბისეპი: Black Sea Economic Cooperation – BSEC), 25.VI.1992 სტამბოლში 11 სახელმწიფოს: ალბანეთის, აზერბაიჯანის, თურქეთის, ბულგარეთის, მოლდოვეთის, რუსეთის, რუმინეთის, საბერძნეთის, სომხეთის, საქართველოსა და უკრაინის მთავრობათა მეთაურობის ხელი მოაწერეს შავი ზღვის ეკონომიკური თანამშრომლობის დეკლარაციას. შავი ზღვის რეგიონი ადრევე იყო ენობილი ეპიდრო და განვითარებული საეპეო ურთიერთობებით. აღსანიშნავია ენობილი აბრეშუქის ვაზ, რომელმაც დააკავშირა ორი კონტინენტის – ევროპისა და აზიის – ქვეყნები. ამ სახელმწიფოთა შუიკრო კულტურულ თუ საეპეო ურთიერთობებს ჯერ კიდევ მანამ ჩაეყარა საეუქელი ბისეკი რეგიონული თანამშრომლობის ახალი მოდელია. ბისეკის წევრი ქვეყნები მოიცავენ რეგიონს, სადაე 350 მილიონი მოსახლეა. ბისეკი ფეყარება *პელსინკის დსკენტი აქტს 1975*, ევროპის უნიმროეებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთი) დოკუმენტებს, ევროდ კი ასალი ევროპისათვის პარიზის ქარტიის (1994) ლეზლებებს, ასევე ისეთი დირეზლებებსა და პრინციპებს, როეკრივია: დემოკრატია, აღაზნის უფლებები, თავისუფლება, სოეიადური სამართლიანობა, ეკონომიკური თანამშრომლობა, წევრ-სახელმწიფოთა უსაფრთხოება და სხეა. ბისეკის ძირითადი მიზანია, შეიქმნას ევროპის ერთიანი ეკონომიკური ზონა და რეგიონში დამყარებს მიშელობა და სტაბილურობა. ბისეკის სრულქონი ოიეაღისწინება თანამშრომლობის წევრ-სახელმწიფოთა მთავრობებსა და პარლამენტებს შორის, ფინანსურ წიუებსა და ბიზნესმენებს შორის; ბისეკის საეარო საეუმოა მინისტრების შეხეულრბე ვალანყე და საერთაშორისო მუდმივემოქმედი საბჭოს შექმნა, რომლის შეგაბ-ბინა სტამბოლშია. საბჭოს თავმჯდომარე თაის მოვალუობები 1994 წლის 10 მარტიდან ასრულებს. 1993 ბისეკის ქვეყნების პარლამენტარებმა შექმნეს ბისეკის საპარლამენტო ასამბლეა (PABSEC), რომელიე ერთეეარ საქანონმდებლო ბაზას წარმოადგენს ბისეკის ქვეყნებს შორის ეკონომიკური, სოეიადური, კულტურული და პოლიტეკური თანამშრომლობისათვის. ბისეკი თანამშრომლობა მეუქლია ყველა დობტურ-ესეულ ქვეყანას ან ქვეყანათა ჯგუფს. საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და კომპანიებს აესტრია, ეეეიეტე, ისრაელი, იტალია, პოლონეთი, სლოვაკია და თუნისი ბისეკი დამკვირვებლის სტატუსით სარეგობენს.

შავი ზღვის სრბეპების რბმბი, არეგულირებს საერთაშორისო ნავსობის ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეებში, რომლებში მთი შორის მდებარე მარშარილოს ზღვითან ერთად შავი და ხმელთაშუა ზღვების დამაკავშირებელი ერთადერთი სანაოსნო გზაა. შავი ზღვის სრუტეები დია ყველა ქვეყნის საეეპო ვეკისებიათვის, რაე გამოხეხადა ჯერ კიდევ XIX

საეუტეში რუსეთ-თურქეთის არაერთი ხელშეკრულებით. ხოლო შემდეგ დადასტურდა *ზრინტეს კონვერენციით 1936*, რომელსაც ხელი მოაწერეს საბჭოთა კავშირმა, თურქეთმა, დღეს ბრიტანეთმა, აესტრალიამ, საფრანგეთმა, ბელგარეთმა, საბერძნეთმა, რუმინეთმა, იეკოსლავიამ, იტალიამ და იალიონიამ. კონვენცია წარმოადგენს მოქმედ საერთაშორისო ხელშეკრულებას, რომელიე განსაზღვრავს შავი ზღვის სრუტეების თანამშრომლვე ამპროდებრე რევიმს კონვენციის თანახმად, სრუტეში გავლისა და ევრეთის უფლება აქეს ეველა სახელმწიფოს საეეპო ვეუმ განსაზღვრელი პირობების დაციით. ეს პრინციპი ძალას ინარჩუნებს ომის დროსაც, თე ომში თურქეთი არ მონაწილეობს. შავი ზღვის სრუტეებში არამეიზლისპირა სახელმწიფოთა საშეღრო ხომალდების გეკოსლავიის დაწესებულა არსებითი შეზღვეუბი: სრუტეში გავლა შეუძლიათ მხოლოდ მსუბუქ წყალბედი ხომალდებს, პატარა საბრძოლო და დამხმარე ვეებს, ამასთანავე საოთრეული გავლისას მათი საერთო გონსეი არ უნდა აღეკავებოდეს 15 ათას ტონას; ერთდროულად არ უნდა გათაროს 9-ზე მეტი ხომალდები; შავ ზღვამი მეთიე არამეიზლისპირა სახელმწიფოთა საშეღრო ხომალდების საერთო გონსეი არ უნდა აღეკავებოდეს 45 ათას ტონას. სრუტეში ყოფნის ეალა – 3 ეკორას. მეიზლისპირა სახელმწიფოთა საშეღრო ხომალდების გეკოსლავიის კონვენცია ოიეაღისწინებს შემდეგ წესებს: სახბბო ვეებმა უნდა გათაროს სათითაოდ არა უმეტეს 2 სავსკალო ნალმოსნის თანმლებით, წყალქვეშა ნავეებმა კი – ამოგიტეეებულად საშეღრო ხომალდების ყოველი გავლის შესახებ შეეკომინება უნდა გეკოსლავს სელ მეორე 8 დეკომი ადრე, თე თურქეთი ომში მონაწილეობს, ან მიანშია, რომ უშეალოდ ომის საურთის წინამე დგას, სრუტეში საშეღრო ხომალდების გავლა მხოლოდ მის შეხედულებამეა დამოკიდებული. თე თურქეთი ომში არ მონაწილეობს, შავი ზღვის სრუტეებს უნდა დახზურის ყველა მებრძოლი სახელმწიფოს საშეღრო ხომალდებისათვის. თურქეთის უფლება აქეს, გაამატროს სრუტე სახელმწიფოთა საშეღრო საბეერო ხომალდებს შავი ზღვის სრუტეებზე გადატარების უფლება აქეთ მხოლოდ განსაზღვრული პირობების დაციით.

შალიკაშვილი (Shalikhavili) გიი მალხაზ (დ. 1936), აშშ-ის სახელმწიფო და საშეღრო მოღვაწე, ოსებარსკელაიანი გენერალი. პოლონეთში ემიგრირებული დამოუკიდებელი საქართეელის არმის ყოფილი ოფიცრის ეავი. ბაკალავრის ხარისხით დაამთავრა ბრელის უნაუერსიტეტის საინჟინრო-მექანიკური ფაკულტეტი, საერთაშორისო ურთიერთობათა მაციტრის ხარისხით – ჯორჯ ვაშინგტონის უნივერსიტეტი. 1959-97 საშეღრო სამსახურშია; დაამთავრა აშშ-ის უმაღლესი საშეღრო-საზღვაო სასწავლებელი, არმიის საშეღრო კოლე

ჯი და ოიფიერთა საქანდადგო სკოლა. გაიარა გზა არგილორ-
ოსის ქოჩორ ლუიგენანგადან – ოსიხარსკედავიან გენერალმდე
(ქანდლესი სახმუდრო წოლუბა ამშ-ში); სხვადასხვა დროს სა-
ხასქისსტეგებო თანხმულობოებშე მსახურობდა ამშ-ში, გერ-
მანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში, იტალიაში, ეიგენსსა და
სამხრეთ კორეაში. 1991 წლის აპრილში საიავეში ეღვა ოპერ-
აციას „Provide Comfort“ („სუნუგემისქება“), რომლის წარმატე-
ბით განბორიყილების მუდგება ჩრდილოეთ ერაყში ასიათა-
სისთის ლტოლვილი ქურთი დაბრუნდა. 1991 წლის ავგისტოში
დაინიშნა ამიშ-ის შტაბიების უფროსთა გავერიოთული კომიტე-
ტის თავმჯლიმარის თანამსქმქედ. 1992 წლის იუნისლიდან ჩრდი-
ლოაგლანტიკური კავშირის ევროპაში განლაგებულ ჯარებ-
ის უსალესი მთავარსარდალი იყო. პარალელურად კი ამშ-ის
შეიარაღებული ძალების ევროპის კომანდოს მეთაურობასაც
თავსუებდა. 1993 წლის 25 ოქტომბერს დაინიშნა ამშ-ის შეიარაღ-
ებულ ძალების მტაბების უფროსთა გავერიოთული კომიტე-
ტის რიგით მუქსამეტ თავმჯლიმარედ. ამ თანამდებობაზე
მეიოსობდა ორი ვალოთი. 1997 წლის ოქტომბრამდე. 1992, 1995 და
1997 ოიციალური ეთხიგათი იმყოფებოდა საქართველოში.

გამაღწველი ლექსები, სამეგრელოის ერისთავი (1470-74), ლიპარ-
იკ I დადიანის ძე. აქტიური მონაწილეობდა მიილო შნიშენელოე-
ნი საეკლესიო დოქტრინის – „ქსენობა-სასქულის“ შედგენაში.
რომლის ძალითაც დასავლეთ საქართველოს ეკლესია ერთობით
ქართული ეკლესიისადამ დაბოქოვებულად (დროებით) შეიქნა.
წყარო: ვ ა ხ ე ბ ტ ა. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა.– წგ:
ქართლის იქორებება, II ყაუჩხიშილის გამყო, გ.4, თბ., 1973.

ლოკ: შ ა კ ლ ა თ ი ა ლ. სამეგრელოის ისტორია და ეთნოგრა-
ფია. 1941; ვ ა ხ ა მ ე ე ა თ. ვ ა თ. ქართველი ერის ისტორია.– მის
წგ.: თბ., 12 ტომად, გ.3, თბ., 1982.

გამომრის შპი 1401. ქ. ბადაღის აღების (1401) შემდეგ,
შაქორში დაბანაკებულმა *თებურ-ლუნგმა* საქართველოს მეფე
გიორგი VII-ს მოციქული ვამოვგზავნა და საეერის, ხარაჯის,
ჯიზიანა და ბაგის გადახდა მოსთხოვა. გიორგი VII-მ თებურ-
ლუნგის მოციქულს მთიანი უქსანეანი გათავოდა. ქართულ
ელქობას სათავეში მეთვის ძმს კონსტანტინე ზაგრაძისძე (შემ-
დგომში საქართველოს მეფე *სიმეონგრე I (1407-12)*) ეღვა. მან
მდარდე ზამქურებთან ერთად თებურ-ლუნგს გიორგი VII-ის
სიგული გადასცა. მოლაპარაკების შემდეგ, 1401 წლის სექტემ-
ბერში შიარდები ბაგის მუქლდე პირობებზე შეთანხმდნენ: 1) საქართველო ყოველწლიურად გადაუხდიდა სარკს თებურ-
ლუნგს; 2) საქართველო პირველ მოსიხოვნისთანავე დადგე-
ნილი რაოდენობის ჯარის გამოყოფინდა; 3) საქართველო არ
ჩაკეტავდა საზღოზღოვარ გზებს; 4) ქართველი მთიანთი ქვეყ-
ანაში მუსლიმებს არ შეეიწროებოდნენ; 5) ქართველები ქრის-
ტიანულ რელიგიის ადამაწყებს მუსლიმურ ქვეყნებში ამკა-
რად არ შეასრულებდნენ; 6) სანსეკლოდ, თებურ-ლუნგზე
საქართველოს ხელშეუხებლობა და უფასურსიხობა აღთქმეა.
შ.შ. 1402 თითოთი თებურ-ლუნგმა დაარღვია.

ლოკ: გ ა ბ ა ტ ა ე კ. ქართველი ხალხის ბრძოლა უცხოელი დაპ-
ყრობლების წინააღმდეგ XIV-XV საუკუნეთა მიჯნაზე.– წგ.: საქართვე-

ლის ისტორიის ნარკეუები, ტ.3, თბ., 1979; ვ ა ხ ა მ ე ე ა თ. ევ.
ქართველი ერის ისტორია.– მის წგ.: თბ., 12 ტომად, გ.3, თბ., 1982.

შპპრ I, სასანური საპრების მეფე (242-272). ლინსაგის პირ-
ველმა წარბომადგენლებმა სერიოზული პრევენციები წამო-
აყენეს აქემენიდების მემკვიდრეობაზე. ცდილობდნენ რომ-
აელების მიერ აზიიდან განდგენას. სანსაკეობებულ წარ-
მატებებს მიაღწიეს ში-ის მეფობაში. 260 წლისაკლებმა რომის
არმია გაანადგურეს და იმპერატორი ეალვრინად დააყვეუეს.
ში-მა ბოლო წლებში დაიწყო სასანილების პოზიციების უკან
დახევა და რომაელთა მდგომარეობის კვლავ განსტკიება.

შპპაშშიძე ქელები ამშელბეტ (ქელები). აფხაზეთის მთა-
ვარი XVIII ს-ის 80-იანი წლებიდან მანუჩარ შარვაშიძის შეი-
ო. ახალგაზრდაობაში მძეველად იყო სდაზმოლში, სადაც შაპ-
სალიანობა მიიღო. 70-იანი წლების დასაწყისში აფხაზეთში
დაბრუნდა, თურქთა დახმარებით გახდნად ჩამოავლო ბიბა
ზურაბ შარვაშიძე და გასგს დაეუფლა. ოსმალებმა იგი სოხუ-
ბის ფამაღად დანიშნეს და ყოველწლიური ჯამაგირი დაუნიშნეს.
შ-მ ჯერ კოლენ 1803 ფარულად ითხოვა რუსეთის მფარველობა,
მცარამ აფხაზეთში ოსმალეთის გაბატონება უკვე მოხმდარი
ფაქტი იყო. 1805 წლის დამდეგიდან უკვე ნათლად ლეიფებოდა
რუსეთის კონფლექტი ოსმალეთთან შავი ზღვის აღმოსავლეთ
სანაპიროს დაეუფლებიანთის. გაოსმაღებულ მთავარ შ-ს
რუსეთის მთავრობა გყვე ადამიანებით ვაგრობის უფლებასაც
კი უგოვებდა, ოლონდ იგი რუსეთის მორჩილი ვამხდარყო.
ოსმაღლეთსამ ვამოციენა შ-ის სამთავრო კარზე არსებული
უთანხმოებანი და ქელებზეგ მისი მიერეუ სათვალისწინებული
შეილი ასლან-ბეგი დავიბრისპირა. 1806-დან შ-მ თაყისთან შეი-
ფარა სულთანის მოწინააღმდეგე გრამიშონის ფამა და აბით
ოსმალეთთან ამკარა ვამთითქილუბაზე წავიდა. ამ საქმეში რუ-
სეთის დიპლომატიე იყო ჩირუქელი. ოსმალებმა იარაღის ძა-
ლით რომი ვერ შექლეს შ-ის დამორჩილება, შეიქმლუბა შოუ-
წყვეს მისივე შეილის ასლან-ბეგის სელმძკვეანელობით,
რომელმაც მოკლა მამა და თითიონ ვასდა მთავარი.

შპბი შაბბი (დ. 1916), თუნისის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლო-
მატი. მონაწილეობდა თუნისის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ
მოძრაობაში. თუნისის დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემე-
ფი. 1956-59 – თუნისის ულში ლიბანში, სირიასა და ერაყში,
1959-62 – თურქეთსა და ირანში, 1962-64 – დიდ ბრიტანეთში,
1964-70 – მაროკოში, 1970-72 – ალგირში. 1972-74 დაინიშნა
თუნისის პრეზიდენტის კაბინეტის დირექტორად, 1974-77 – თუ-
ნისის საგარეო საქმეთა მინისტრად, 1979-84 იყო ისლამური
კონფერენციის ორგანიზაციის გენერალური მდიანი, 1984-დან
კი ამ ორგანიზაციის საპატიო თავმჯლიმარი.

შპშირში პეტრე პაეუსი იე (1669-1739), რუსი დიპლომატი,
1691-დან – *საეღლი შრკაბის* თარეობანი. თარეობანი იმყოფე-
ბოდა დაე ელქობაში 1697-98. 1703 მიიღო კანკლეთთან არსე-
ბული მდგენის თანამდებობა. 1709 – კანკლეთის მოადგილისა.
თურქეთთან წარმეგებელი ომის შემდეგ დიდ ევზირთან 1711
დაეო *არკუის საზავო ხელშეკრულება*, რის შედეგადაც 1714-
მდე თურქეთში მსეველად დაგოეეს. შ. შერეუბეკეთთან ერთად
ხელი მოაწერა 1713 აღრიანოპოლის საზავო ხელშეკრულებას.

1718 დანიშნა საგარეო საქმეთა კოლეგიის ვიცე-პრეზიდენ-
გად. 1723 ბრალი დასდეს ხაზინის ქურდობაში და სიყვლილი
მიუსაჯეს, რად შეძლევ გადასახლებით შეუცვალეს. 1725 *ჰე-
ტრე I-ის* ვადრდაცვალების შემდეგ დააბრუნეს პეტერბურგში
და დანიშნეს კომერც-კოლეგიის პრეზიდენტად. 1723-30 იყო
თადარიგში. 1730-32 აწარმოებდა მოლაპარაკებას ირანთან,
რომელშიც დამთავრდა *რეზისი მავითი 1732*. 1733-39 ეკლავ
კომერც-კოლეგიის პრეზიდენტად. 1737 მონაწილეობდა *ნებზრო-
ვის კონტრესში*, რომელიც უშედეგოდ დამთავრდა.

შმეში (Schiel) ვალტერ, გურის სახელმწიფო და პოლიტიკურ
მოღვაწე, დიპლომატი. 1968-74 – გერმანიის თავისუფალ
დემოკრატიულ პარტიის თავმჯდომარე, 1974-დან – საპატიო
თავმჯდომარე. 1961-66 – ეკონომიკური თანამშრომლობის
საქმეთა მინისტრი; 1969-74 – ვიცე-კანცლერი და საგარეო
საქმეთა მინისტრი; 1974-79 – გურის ფედერალური პრეზიდენ-
ტი; 1953-74 – ბუნდესტაგის დეპუტატი (1967-69 – ვიცე-პრეზი-
დენტი). უშუალოდ მონაწილეობდა *სსრკ – გფრ-ის 1970
ხელშეკრულების, პოლონეთ-გერმანიის ფედერაციული რე-
სუბსტაის ხელშეკრულების 1970*, გფრ-გურის ურთიერთ-
დათა საფუძვლების შესახებ 1972 ხელშეკრულების, *ჩეხოსლო-
ვაკია – გფრ-ის 1973 ხელშეკრულების* შემუშავებაში.

შეპარღნბამ ელვარდ ამბროსის ძე (დ. 1928), საქართველოს
პრეზიდენტი. მოწაფეობდაწვე წაება ახალგაზრდულ მოძრაო-
ბაში და გაიარა გზა პირველადი ორგანიზაციის
ხელმძღვანელობით საქართველოს კომკავშირის ცენტრალ-
ური კომიტეტის პირველ მდივნობამდე. 1961-72 პარტიულ და
საბჭოთა სამუშაოება, 1972-85 საქართველოს კომპარტიის ცკ
პირველი მდივანი; 1985-91 – სსრკ საგარეო საქმეთა მინი-
სტრი. ამ პერიოდში მტკიცედ დამკვიდრა ადგილი მსოფლიოს
გამოქყნალ პოლიტიკურ მოღვაწეთა შორის როგორც *„კიორე
ობის“* დასრულების თანაგებორმა და მსოფლიოს ახლებურად
მოწყობის თანაარქიტექტორმა. მონალოდნელი სამხედრო
დიქტატორის წინააღმდეგ პროტესტის ნიშნად, მინისტრობიდან
გადაადგომის შექდეგ, მამოყალიბა საგარეო-პოლიტიკური
ასოციაცია და ამჟამად მისი საპატიო პრეზიდენტი. იყო სსკპ
ცკ პოლიტბიუროს წევრი. 1991 გავიდა კომპარტიის რიგები-
დან. 1992 დაბრუნდა საქართველოში. იყო სახელმწიფო საბე-
ჭოს თავმჯდომარე, პარლამენტის თავმჯდომარე – სახელმწი-
ფოს მეთაური. 1995-დან საქართველოს პრეზიდენტი. აგარებს
საქართველოს ერთიანობის, ეკონომიკური და პოლიტიკური
დამოუკიდებლობის კურსს. არის მსოფლიოში მშვიდობისა და
ნაცოფიერი საერთაშორისო თანამშრომლობის განმტკიცებ-
საკენ მიმართულ უმნიშვნელოებანეს საერთაშორისო და რე-
გიონულ მოვლენათა აქტიური მონაწილე, მრავალე ღონისძიე-
ბისა და იღლის ინიციატორი. აგარობა მრავალ ენაზე თარგმნი-
ლი წიგნისა – „*სკეპი არქივანი*“, რომელშიც შემუშარული თხრო-
ბის ფონზე ჩამოყალიბებულია მსოფლიოში ახალ ურთიერთი-
ათა და მკიდრების ხელაფ. ე. შევარდნასის პოლიტიკური მოღ-
ვაწეობის მაღალი შეფასება მსოფლიოს მრავალი პრესტიჟე-
ლი პრესიის დაურეტობა, არაერთი ცნობილი უნივერსიტეტის
საპატიო დოქტორობა.

სახ.: ე. შევარდნასე, მეტი არქივანი, თბ., 1992.
ლოფ.: ე. შევარდნასე, [თხ.]: გამ-ბა „სამშობლო-ფორტე“, 1992.

„შეხლული მარტალი ოზის“ ლეპრინა, აშშ-ის სახელგრო-
პოლიტიკური დოქტრინა, რომელიც ითვალისწინებდა ე.წ. „კონ-
ტროლირებადი“ ობების წარმოებას ხირთიული საპროლოლი
მასალების გამოყენებით არსკეულ რეგიონში. „შემღვლეული
მიზნის“ მისაღწევად ეკლავითად წარმოადგენდა ნაკოს
ბლოკის მოყიდავად დოქტრინის – „მოქონლი რეაგირების
სტრატეგიის“ შემადგენელ ნაწილს. თიორიულად შემუშაიდა
50-იან წლებში ე. კოსბერგის, მ. გილიორის და სხვათა მიერ
და საფუძვლად დაელო აშშ-ის სამხელრო სტრატეგიებს 60-70-
იან წლებში. დოქტრინის შემგომ განვითარებდა იქიპა 1980
წლის სექტემბერში დამტკიცებულ ე.წ. „ორქილდენის დირექ-
ტივა N59“ („პარტურის დირექტივა N59“), რომე ელი თივილი-
სინისებდა ბირთვილი იარაღის არქივითი გამოყენების ეარი-
ანტების გაფართოებას.

შეთანხმება, საერთაშორისო-სამართლებრიუ აქტი, რომელ-
იც არგეტულირებს მასში მონაწილე მხარეთა ურთიერთობის
კონკრეტულ საკითხებს, რომელიც წრე საქამოდ მრავალფერ-
ოებანი – სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობა, ეკლავ-
რული კავშირები და ა.შ. შეთანხმება იღება მოავრობის
სახელით და, როგორც წესი, რატეფიკაციას არ საჭიროებს.
თუმცა იღება ისიიი შეთანხმება, რომლის რატეფიკაცია საე-
აღდებულა. მოგვჯერ შეთანხმებას უწოდებენ ხელშეკრულებ-
ის ან კონვენციის დამატებას, რომელიც ავითარებს მასში შე-
მაღელ ლეხულებს.

შეთანხმება (პარიზის) ვიპრბამში ოზის შეწავებისა და მშვი-
დრბის კლდენის შესახებ, ის პარიზის საერთაშორისო კინ-
ფერენციის ვიფენამის საკითხზე.

შეთანხმება (შანხაიში) პრბამში ღაზაიამის შესახებ 1953.
ის. ფანსურქობის შეთანხმება კორეაში დამაუების შესახებ.

შეთანხმება საპარტიოებში საქმეთი ღებარების შესახებ,
სახელმწიფოთა შორის დადებული შეთანხმება სასამართლოე-
ბის და იუსტიციის სხვა ორგანოთა თანამშრომლობის საკითხ-
ებზე სამოქალაქო, საოჯარო და სისხლისსამართლებრივი
საქმეების განაწილებრი დროს. შეთანხმების მიზანიე იერი
სახელმწიფოს მოქალაქეების ქონებრივი და პირადი უფლებ-
ბის ურთიერთადირების და დაცვის უზრუნველყოფა სხვა
სახელმწიფოს გერიგორიამზე შეთანხმებაში რეველორებულია
მოქალაქეთა სამართლებრივი დაცვის, სასამართლო დაგაღ-
ებების შესრულების, სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო
დადაწვეტილებების აღიარებისა და აღსრულების, დოქუმენ-
ტების გაგზანის, დამწაშეთა გადაცემის საკითხები. აგრეთე
სისხლისსამართლებრივი საქმეებზე სამართლებრივი დაზმარე-
ბის, საკანონმდებლო და სასამართლო პრაქტიკის შესახებ ინ-
ფორმაციის გაცემის სხვა ასაქცეები. შეთანხმება ამარტეებს
მოქალაქეთა მიერ პირადი და ქონებრივი უფლებების გან-
ხორციელებას, აწესრიგებს იუსტიციის ორგანოთა ურთიერ-
ობებს.

შეთანხმება სსრკ და აშშ შორის ბირთვული ორბის აღწერის შესახებ 1971, იხ. ამერიკა-საბჭოთა, კავშირის შეთანხმება ბირთვული ორბის აღწერის შესახებ 1971.

შეთანხმება და განმარტება კონტროლის სააგენტო (აშშ) (Arms Control and Disarmament Agency - ACDA), ოფიციალურად უკვე აღიარებულია აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტს, მაგრამ მის სისებრად განსაკუთრებული მსგავსებები უკავია სააგენტოს ძირითადი მიზანობები ჩამოყალიბებულია 26. IX. 1961 მიღებულ კანონში, რომლის თანახმად, მან პრეზიდენტს, სახელმწიფო მდიანს, აღმასრულებელ ორგანიზაციის სხვა ოფიციალურ პირებს და კონგრესს უნდა წარუდგინოს რეკომენდაციები შეთანხმებაზე კონტროლის და განმარტების სფეროში აშშ-ის პოლიტიკის შესახებ და დასაბუთოს ამ რეკომენდაციების უკუქმდება საფარული პოლიტიკის განხორციელებისას. სააგენტოს შედეგად ოთხი მთავარი სამშრომლო სფერო (ბირთვიანი, რომელსაც ხელმძღვანელობენ სააგენტოს დირექტორის თანამშრომლები: საერთაშორისო უშიშროების პროგრამების, იარაღის სახეობების შეფასებისა და კონტროლის, მრავალმხრივი პრობლემების და ბირთვული იარაღის გავრცელების საკმარისი ბიუროები. არსებული პრაქტიკის მიხედვით სააგენტოს დირექტორი თვლიდა აშშ-ის სახელმწიფო მდიანს, ეროვნული უშიშროების საბჭოს და აშშ-ის პრეზიდენტის მთავარ მრჩეველ იმ საკითხებში, რომლებიც სააგენტოს კომპეტენციაში შედის. სააგენტო გამოსცემს ყოველწლიურ მოხსენებას თავისი მოღვაწეობის შესახებ, სერიულ პუბლიკაციებს, ასევე "World Military Expenditures and Arms Transfers", "Documentation on Disarmament Agreements" და სხვ.

შეთანხმებული ნიშნობები, თანხმების, დანის, შედეგის, ასევე როცა სხვა სახელმწიფოების არსებობდა, რომელიც ჩამოყალიბდა 1779-83 წლებში ამერიკელი კოლონიების და 1800-01 წლებში დამოუკიდებლობისათვის ომის პერიოდში და 1800-01 წლებში კვენსის შედეგად შვეიცარიის დაცვის მიზნით. 1778 რუსეთთან დანის შეთანხმება, ერთობლივად დაუცვათ ის საფარული ხომალდები, რომლებიც რუსეთის პორტებისაკენ მიემართებოდნენ. 1779 წლის გზაზე რუსეთთან, დანისა და შედეგად შეთანხმება რუსეთთან - ინგლისის, საფრანგეთს და ესპანეთს გაუმჯობესებდა დიპლომატიის, რაიმისმცოდნეობის, სახელმწიფო აკადემიის მიერ ნეიტრალური ვაჭრობის დასაცავად მიღებული ზომები, როცა ესპანელმა ხელმძღვანელმა რუსული სიბრძნით დაგვირგნინა და სსსრკ-თან ურთიერთობის შესახებ პირდაპირი და რუსული ხომალდები, 28.II.10.II.1970 რუსეთის მთავრობამ მიმართა ინგლისს, საფრანგეთს და ესპანეთს დაკლარაციით, რომელშიც ჩამოყალიბებული იყო შეთანხმებული ნეიტრალიტეტის შემდეგ პრინციპები: 1) ნეიტრალური ვაჭრობის თავისუფალი მიმსრულებლობა სახელმწიფოთა ნაპირებთან; 2) მხოლოდ იარაღისა და სხვა სამხედრო მოწყობილობების აღიარება სამხედრო კონტრაბანდად; 3) ბლოკირება უნდა აღიარებულიყო მხოლოდ ის პორტები,

რომლებშიც შესვლა პრაქტიკულად გაძნელებული იყო მუშაობის სახელმწიფოთა სამხედრო-საზღვაო ძალების მოქმედების გამო; ამის საფუძველზე რუსეთთან დადო კონტრაქტები დანისა და 9(20).VII.1780 და შედეგად I(2), V.II.1780. მთავრდება და დასაბუთებულია 28.II.10.II.1780 დაკლარაციით ჩამოყალიბებული პრინციპები და ბალტიის ზღვა დასრულდა გამოცხადების შემდეგ შეთანხმებული სამხედრო ხომალდებისათვის. ასე აღმოჩენდა სახელმწიფოთა კავშირი, რომელსაც პირველი შ.წ.-ის სახელის არის ცნობილი. 4.I. 1780 შ.წ.-ის შედეგად პოლანდია, 8.V.1781 - პრუსია, 9.X.1781 - ავსტრია, 13.VII.1782 - პორტუგალია და 10.II.1783 - ორთვე სიცილიის სამეფო. საფრანგეთში, ესპანეთში და აშშ-ში ასევე აღიარებულ შ.წ.-ის პრინციპები, თუმცა ფორმალურად მან არ შეუერთდნენ. დიდი საზღვაო სახელმწიფოებიდან მხოლოდ ინგლისმა არ აღიარა შ.წ. ევროპის ამერიკა-ინგლისის საზღვაო ხელშეკრულების (1783) დადების შემდეგ პირველი შ.წ. დაიშალა. 1800 ინგლისის მიერ დანიური ხომალდის - „ფრედას“ ხელში ჩაგდება შემდეგ პაუზა I-ში მიმართა დანას, პრუსიას და შედეგად წინადადებით, აღუდგინათ პირველი შ.წ.-ის პრინციპები. 4-6(16-18).XII.1800 სასტიკ-პეტერბურგში ხელი მოაწერეს კონვენციები დანისთან, შედეგად და პრუსიასთან. ეს კონვენციები ცნობილია მეორე შ.წ.-ის სახელწოდებით. 1800 კონვენციები იმეორებდა პირველი შ.წ.-ის პრინციპებს, მას დაემატა შემდეგი: ნეიტრალური ხომალდების საფარული იმურობის შესახებ პირველი შ.წ.-ის პრინციპების შესახებ, ხოლო ის ნეიტრალური საფარული ვაჭრობები, რომლებიც ნეიტრალური ხომალდების ბაზრად იმურობდა, არ უნდა შეიჭმულიყო, თუ ბაზრად ის მთავარი განაცხადდა, რომ ამ ხომალდებზე არ არის კონტრაბანდი. მეორე შ.წ. მოქმედებდა 1801 წლის აპრილამდე, როცა დაიღი დაზარადა ინგლისსა და დანის შორის. საერთაშორისო სამართლის განვითარების ისტორიაში შ.წ.ს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. მან ნეიტრალური სახელმწიფოებს დაერსოის წინააღმდეგ ბრძოლის კოლექტიური შეთხოვებისაკენ მიუძღვნა და პირველად გამოაცხადა პრინციპები, რომლებიც შემდგომში პარიზის კონგრესზე 1856 დაამტკიცეს.

შეხვედრა (Cheysson) კალი (1920), საფრანგეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1948-დან მუშაობდა საფრანგეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ცენტრალურ აპარატსა და უსსრკ-ში საფრანგეთის წარმომადგენლობებში; 1966-69 - საფრანგეთის ელჩი ინდონეზიაში; 1970-73 ხელმძღვანელობდა კონტრაქტის სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვებულ მსხვილ ფრანგულ კომპანიაში; 1973-დან - *ევროპის თანამშრომლობის კომისიის* წევრი; 1978-81 - ასევე კომისიის წევრი განვითარებად ქვეყნებთან ურთიერთობის საკითხებში; აქტიურად მონაწილეობდა *დაიბნელებული კონვენციის* მომზადებაში; 1981-84 - საფრანგეთის საგარეო ურთიერთობათა საქმეების მინისტრი; 1984-დან - ევროპულ თანამშრომლობათა კომისიის წევრი.

შეკავების რეჟიმები, 1. შეკავება (containment), საგარეო პოლიტიკური კონცეფცია, რომელიც წამოყენებული იყო აშშ-ის მიერ 40-50-იან წლების მიჯნაზე *კრემლის* პრეზიდენტობის დროს; კონცენტრირებული ფორმით გამოხატავდა აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის მიმართულებას *მეორე მსოფლიო*

ომის შექცევით წლებში, იყო „ცივი ომის“ შემადგენელი ნაწილი. შ.შ. საუდაპირველად ჩამოაყალიბა ამერიკელმა ჯ. კენანმა სტაგინოი, რომელიც 1947 გამოქვეყნდა ევროპაში „ფორინ აფერს“ სათაურით „საბჭოთა ქვეყნის წყაროები“. ჯ. კენანი მოითხოვდა რუსეთისათვის დაჯილდოებას სტრინგენტის სანაწიადსლევო ძალა სტრინგენტის, სადაც კი საბჭოთა კავშირი შექცევებოდა თავისი გავლენის გაძლიერებას, რომ ეკონომიკურად და სამხედრო თვალსაზრისით დასუსტებინა სსრკ და სოციალისტური ბანკი. შ.შ.-ის პრაქტიკულ განხორციელებას წარმოადგენდა ნატოს, სენგოს, სეაგოს სამხედრო ბლოკების შექმნა, სსრკ-ის საზღვრების სიბადლოეს ამშ-ის სამხედრო ბაზების დაარსება. შ.შ.-ის მიზნების გამოხრციელებას უსახარებოდა „გრემენტის დოქტრინა“ და „მარშალის გეგმა“; 1981-დან, როცა ამშ-ის პრეზიდენტი ვახდა რ. რეიგანი, შ.შ. ის ჩარხოქით სოიბებნა კომუნისტის წინააღმდეგ ბრძოლის ახალი სამუქებები და მეთოდები, რასაც სსრკ-ის ევდარ გაუძლო და საბოლოო ჯამში საბჭოთა იმპერია დაიშალა.

2. **შენიშნის** (ინგლ. *defiance*), ამშ-ის ერთ-ერთი ძირითადი სამხედრო-სტრატეგიული კონცეფცია მყოფი მსოფლიო ომის შემდეგ, რომელიც ითვალისწინებდა „დამნივების გზით პოტენციური აგრესორის შეკავებას“. შეკავების ძირითადი მიზნები იყო იყოფილი სსრკ და მისგან მომდინარე „საბჭოთა სამხედრო საფრთხე“. შ.შ.-ის ძირითადი მიზანი იყო სსრკ-ზე სამხედრო სტრატეგიაზე უკონტროლოდ მოქმედება, რასაც, საბოლოო ჯამში, უმისრებლად კოლე სსრკ, რადგან ვერ გაუძლო კონკურენციას. იხ. აგრესიულ „რეალისტური შეკავების“ („დამნივების“) სტრატეგია.

შენიშნის სამხარე ხელშეკრულება, დიდი საფრანგეთისა და ავსტრიის შორის 1809 წ. 14X მარტის ცინსბრატერში, ევანში. საფრანგეთის მხრიდან ხელი მოაწერა შამპანმა, ავსტრიის მხრიდან – ლიბტენშტაინმა. მიუხედავად იმისა, რომ ავსტრია 1809 კამპანიაში საბოლოოდ დაპარებულ იყო, ხოლო ნაპოლეონ I სერიის ვა: სინიკლებს განიქლიდა ფრანგების წინააღმდეგ; ესპანეთში და წყარებზე სახალხო ომთან დაკავშირებით, ხანგრძლივი მოლაპარაკებების მსვლელობისას, რომლებიც წინ ესწრებდა ხელშეკრულების დადებას, ნაპოლეონმა მუძლი ავსტრიისათვის თავის მოცხება მისზე პირობები. შ.შ.ს. საფრანგეთსა და ავსტრიის შორის „მივილიბისა და მეგობრობის“ დამკრეებას იხსახლებდა. ავსტრიის იმპერია საფრანგეთის ვაიშობდა გერმანის საერაფოს, გრუიესგასა და კრიანას, კარინტიისა და ხორიეტიის ნაწილს, აგრეთვე ისტრიის გარდა ამისა, ავსტრიისთვის ჩამორბიულ მხალტერგასა და მუიო ავსტრიის ნაწილს ნაპოლეონი გადასცემდა ბავარიას, ხოლო დასავლეთ ვალაიის-უარშიის საპერეკოვას, გარნოპოლის მერე ოლქს იგი ავსტრია-რუსეთის ურთიერთობათა გამწვავების მიზნით რუსეთის ვალაიკმდა. საფრანგეთი ვალაიკმა იყო, არ შეუერხებინა ავსტრიის საფრანგი ვაერობა, რომელიც პორტუგუის გავლეთ ხორიელებოდა, მაგრამ ავსტრია კონტინენტურ ბლოკადს უნდა შეეთებოდა. მას უნდა გაეწევიდა ყოველგვარი ურთიერთობა ინგლისთან და საერთოდ არ ჩარეულიყო ესპანეთის, პორტუგალიისა და იტალიის საქმეებში. წინასწარვე ენო ვეუდა ის ცვლილება, რომლებსაც ნაპოლეონი მოახლენდა ამ ქვეყნებში. ნაპოლეონი, თავის მხრივ, იღება და ვალაიკებს, გამოეყხადებინა გიროლის მცხ-

ოვრებთა აიშნისგია, რომელიც საფრანგეთის წინააღმდეგ აიანყებამი იღებდნენ მონაწილეობას. და იხლავდა ავსტრიისათვის დარჩენილი სამხედროპოლიების მოლაინობის გარანტიას, სულმერკელების დანართის ცხადკეული მხლერი ითვალისწინებდა ავსტრიის ჯარების შექცევებას 150 ათას კაციხლად და საფრანგეთისათვის მონიერეობა კონტროლიის გადახდას. შ.შ.ს. ვაქმეებელ იქნა *ევისის კონტრაქტის 1814-15* გადაწვევტელებით.

„*ჟურნალ De Clercq M. et J. Recueil des traites de la France. 1.2, Paris, 1864, p. 293-299.*“

შენიშნის სამხარე ხელშეკრულება, დიდი საფრანგეთისა და პრუსიის შორის 1805 წ. 15. XII შექმნარის ცინსბრატერში, ევანში, საფრანგეთის მხრიდან ხელი მოაწერა ევან, და კრიკმა, პრუსიის მხრიდან – ჰაუგეცემი. 1805 წ. 3.XI ფრანკფურტელმისა და ალექსანდრე I-ის მიერ დადებული პარიზის სამოკავშირეო კონვენციის მიხედვით, პრუსია რუსეთსა და ავსტრიას და, მყოფ მხრივ, საფრანგეთს შორის მოლაპარაკებებში შემაძღვლის რაღს, ისრეულია და ვალაიკებს იღებდა, ვადაცა ნაპოლეონს მოკავშირეთა მიერ შექმეებულად მუის პირობები. ამ მიზნით ნაპოლეონის მიერ პრუსიის მიუფის შემაღლილობაზე უარის თქმის შემთხვევაში, პრუსია უნდა შესულიყო ანტიფრანგულ კოალიციაში. შეიქცოთუ არა ავსტერიული ფრანგების განარეების (2. XII) შესახებ, ჰაუგეცემი ვალაიკება, შეუეადა გავტეკა – ელგოიაკემის წყევების ნაყლად ნაპოლეონს გამარეება მი ულოცა და საფრანგეთთან პრუსიისთვის სამარეიერიო სამოკავშირეო ხელშეკრულებას მოაწერა ხელი. შ.შ.ს-ის მიხედვით, პრუსია უარს აიშობდა თავისი გერმანიის ნაწილზე – სეუბატელების სამთარეო შეუკავშირებაში, ამსახბასა და ჩაპროიბზე ბავარიამი, ბერესა, ვეუბლსა და კლევეზე რაიშიც. სხაყელოდ, ნაპოლეონმა პრუსიას დაუთმო ისტალიისთვის წარსამეული პანოვერი, რომაც ამ ორ სახელმწიფოს შორის წინააღმდეგობის გაღვივებას ცლიობდა. შ.შ.ს-ის დაღუბმა შესესგა პრუსიის პიშიციები და საფრანგეთში ნაპოლეონს მისი დაიარეება ვაეაილია.

შენიშნის ამახი 1931 („18 სექტემბრის ამახი“), იაპონელი მილიტარისტების შეიარაღებული შეტრა ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთის (მანჯურიაში). 18. IX. იაპონიის ავსტრეთამ მოაწყო პროოკეციული აფეთქება სამხრეთი მანჯურის რიონიგზის ერთ-ერთ მონაკევაზე. ეს ინციდენტი იაპონიამ გამოიყენა ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთში (მანჯურიაში) შესაღრულად იაპონიის მთავრობის განცხადება, რომ თავის ხელში იღებს რიონიგზის დაცვას და ჯერ ჯარები შეუყვანა შენანში (შუქუნში), ხოლო მომდევნო რამდენიმე თვის მანძილზე მიახლდა მთელი ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთის ოკუპაცია. ურთა ლევა, რომელიც ჩინეთს სამხრეთი მიმართა, ფაქტობრივად გაემიჯნა იაპონია-ჩინეთის კონფლიქტს და შემოფარვლა მხოლოდ დავოსის კიბისის შექმნათ. იქვე ირებულ გერმანიამ იაპონელებმა შექმნეს მანჯურეთის იმპერიული მთავრობა, რომელმაც 1945 წლის აგვისტომდე იარსება, ვიდრე

შეიკრ მოსოფლიო ომის დასკვნათა ეტაპზე საბჭოთა ჯარებმა არ გაწინადას ჩრდილო-აღმოსავლეთ საქართველოში იპოვნულ ოქუანტ-საიდან.

ქრლ. Докయుица восточн иаюити СССР. Т. 14, М., 1968, с. 838.

შგრძობები ბორის პეტრეს ძე (1652-1719), გრაფი (1706-დან), რუსი მიხედართმთავარი და დიპლომატი. 1671-დან სამეფო კარზეა და სამხედრო სამსახურში. 1682 მიიღო ბოთარის წოდება; 1685-86 მონაწილეობდა თურქეთის წინააღმდეგ კავშირის შესა-აქმნელად მოლაპარაკებებში მოსკოვში ზამთრულ ავსტრიისა და პოლონიის ელჩებთან, რუსი პოსპოლიტასთან 1686 „საკუენო ჩაყენ“ ხელმოწერა; 1686-87 ხელმძღვანელობდა ელჩობებს რუსი პოსპოლიტასა და აქისკრთან. 1687 მოიპარა ურალის მიუ-ღა რუსეთს ქვეყნები დალიზირებული დედალებითა და ამ ქვეყ-ნებში ყოფილების გაყენების მიზნით. აწარმოებდა მოლაპარაკე-ბებს გერმანიის იმპერატორთან, რომის პაპთან, ვენციის ლოთან, შალგის ორდენის მდივანთან. ჩრდილოეთის ომის დროს სამხედრო სამსახურში. 1700 შეეცაოთ ჯარებთან ერესტ-ფურეს ბრძოლის მოვების შემსუტე, რუსი მიხედართმთავრები-დან. იპრეულმა მიიღო უელფარისლის წოდება.

შგრძობები თეოდორე ივანეს ძე (დაახლ. 1570-1650), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. ვასილ შუვისკის მეფო-ბის დამოხობის შემდეგ შედიოდა „შეხლობირაობის“ მთავრო-ბაში. მონაწილეობდა 1610 პეტანს ს. ყოლკევისკისთან ხელშეკრულების ხელმოწერაში რუსეთის გასაგმე პოლონიის უელსწულის ვლადისლავის აყენის შესახებ. 1613-19 შელო-და მოსკოვის მთავრობის ხელმძღვანელობაში; 1615 მონაწილე-ობდა პოლონიასთან მოლაპარაკებაში; 1618 ხელე მოაწერა *დეკლარაციის დახვედბის* რუსი პოსპოლიტასთან. 1619-33 *თიბარ-ტეის* მიმართელობის დროს მისი გავლენა შესუსტდა, მას იმ-ყოთადა თუ მოიწვევდნენ დიპლომატიურ მოლაპარაკებებზე. 1634 ხელმძღვანელობდა რუსეთის ელჩობას *პოლონიის სამ-გო ხელშეკრულების* დადებისას. 1635 მიეცა უახლოესი ბო-თარის წოდება და მომდევნო წლებში ფაქტობრივად ხელმძღვანელობდა რუსეთის საგარეო პოლიტიკას. საერთა-მორისო ურთიერთობებში ამჟღავნებდა უკავშირე სოფრთხ-ილეს და წინადახედულებას. მგრულად იყო განწყობილი შეეცაოთ მიმართ, მგრამ რეიტრალიტეტის პოლიტიკას ატარებდა. აწარ-მოებდა მოლაპარაკებას დანიასთან ლინსტეტიორ ქორწინებო-სა და კავშირის შესახებ. 1646 ეკურთხა მუღვალად.

შგრძობები (ჯ ა ე ე ი), ახალციხის ფაშა 1792-96, 1801-02, 1810-12. დაუსტრუქულიანთა ერთად ხშირად აწყობდა ქურდულ თავ-დასხმებს საქართველოზე. 1796 მეორე ჯაყელი ფაშობიდან გადააყენეს, სტამბოლში გაიწვიეს და ადანის ფაშობა უწყალობს. 1801 ახალციხის ფაშობა დაიბრუნა; 1802 ისეუ გააძევეს ახალციხიდან. 1810 ისეუ დაიბრუნა ფაშობა. 1812 ხე-ლომ იმომიანებულა კელაე გააძევა ახალციხიდან. შ-შ-მ თავი სტამბოლს შეუაზრა, სადაე გარდაიყვალა.

ლოკ. ლო შ ა ე ე, სამეფო-ჯაყაზეთი (XVIII ს. უაწლებიდან XIX ს. უაწლებამდე), თბ., 1975.

შესასრულებელი შეთანხმებები (ინგლ. executive agreements), საერთაშორისო შეთანხმებები, რომლებსაე ხელს აწყრს აშშ-ის პრეზიდენტი და არ სავირთებს კონგრესის მიერ დამტკიცე-ბას. შ.შ. ცნობილია ასეეუ მოგოეთი სხეა ქვეყანაში. აშშ-ის კონ-სტიტუციის მიხედლო, პრეზიდენტს უელადა აქეს. დადის საერ-თაშორისო ხელშეკრულებები მხოლოდ ხენაგის მსარდატურის პირობით. თეკეა 1815-დან კონგრესის მიერ მიღებულმა პირველმა აქტმა პრეზიდენტს ფართო უელადა მოსილებები მიანიტა საბეო და საეაქრო შეთანხმებების დადების საკითხ-ში. სმირად შ.შ. პოლიტიკურ საკითხებსაე შეეხება. შ.შ-ის სახით 16.XI.1993 დაილო შეთანხმება აშშ-ის მიერ საბჭოთა კავშირის ცნობის და ორ ქვეყანას შორის დიპლომატიური ურთიერთო-ბის დამყარების შესახებ, ასეეუ შეთანხმება მეორე მოსოფლიო ომის წლებში *ლენდ-ლოზის* შესახებ აქტის საყუკეულე იარა-ღის, საბრძოლო მასალის, სერაფეტეული სედეუკის მიწყუ-ღების შესახებ (სს. *აგლანტეკური ქარგა*). მეორე მოსოფლიო ომის შემდეგ შ.შ-ის ხელდართი წინა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. თავისი მნიშვნელობა ის შეთანხმებები უახლოელებ ხელშეკრულებებს და აღმასრულებელი ხელისუფლების უელა-და მოსილებათა გაფართოების ერთ-ერთი საშეაღლებს წარმოადგნს.

შმბარლო (Chetardie) ეკე ოპოხიმ გროკ (1705-58). მარკიზი, ფრან-გი დიპლომატი. 1727 იმყოფებოდა დიპლომატიური მისიას ლონ-დონში. შემდეგ – პაგაში; 1731-39 – საფრანკეთის დესპანი პრე-სიში, 1739-42 – რუსეთში, შეთქმულების მონაწილე. რომლის მიზანიე იყო რუსეთის გასაგმე ულისაბულ პეტრეს ანულის აე-გება; რუსეთსა და შვეიცარს შორის სამშეაღობო მოლაპარაკე-ებებში მუშადავდა. მათიბოვდა რუსეთის მჩრიდან შეეღობისა-თეის გერიგორიულ დასიმოებეს. რაე რუსეთის გარკეეული წრეების (იბ. ა.ა. და მ.პ. *ბესტუეკე-რომინევი*) უმჯაყოფილებს იწვევდა. 1742 წლის ივნისში გაიწვიეს პარიში. 1743 კელაე დაეღობუნეს რუსეთში ზეზად დეაღებებით, რომ გაეძალოებო-ნა აქ საფრანკეთის გავლენა. შ-ის შეთქმულებითაი საქმასობა წარეშაგებდა დამთავრდა და 1744 იგი გააიყვეს რუსეთიდან. 1745-49 იმყოფებოდა სამხედრო სამსახურში. 1749-დან – სა-ფრანკეთის ელჩი სარდინიის სამეფოში.

შმლაპონინინინური სახელმწიფოები, იბ. *სახელმწიფოები*, *რომილითე არა აქეი* *ვასხელელი ზღვაზე*.

შმლა წმლაში. საშლეო სახანოისის შემულ სახელმწიფოს გერ-იგორიანი შემეაღელი შლა საშლეო წყლები გერიგორიული შლეის გარდა. სახანოისი სახელმწიფოს შლა საშლეო წყლე-ბად ითელებას: 1) ნესხადგურის წყლები, რომელითა საშლეარი ზღვაში ყეღებზე უური შეწყული ჯიღრეტექნიკური ან სხეა სახის ნაგებობათა ყეღებზე მორეულ წერებებს შორის გავ-ვანილი სწორო სახის გასწვივო ვალს; 2) შლეა, რომელიეუ გარე-მოსყელია ერთი სახელმწიფოს გერიგორიით ან მისი ორიეუ ნაპირ ერასა და იმაეუ სახელმწიფოს ეკუთვნის; 3) შლეის ყარე, რომლის ნაპირები ეკუთვნის ერთი სახელმწიფოს და ყელის სიგანე 24 საშლეო მილს არ აღეშაგება. თეკეა საერთაშორი-სო სამართალი სახელმწიფოს შააკუეიენებს ყერეს, რომლის ყელი 24 მილზე მეტი, შგვრამ ისტორიულად იგი გამოიყენე-ბოდა სახანოისი სახელმწიფოს მიერ მორეოეუ შ-ის განსეუ-

ოქელი ნაწილი, ასეთ ყურეს „ ისტორიულ წყლებად“ მიიწვევენ და ამ სახელმწიფოს სუვერენიტეტს მიაკუთვნებენ (მაგ., პუდოსის ყურე-50 მილი, ზრისტილის ყურე-100 მილი და ა.შ.). შ.წ-ის სამართლებრივ რეჟიმის ადგენის სანაპირო სახელმწიფო, კერძოდ: ნაონსობა და თევზჭერა, სამეცნიერო და საბიზო სამუშაოები შ.წ-ში რეგულირდება მხოლოდ სანაპირო სახელმწიფოს კანონებითა და წესებით. როგორც წესი, საეცალური ნებაართვის გარეშე დაუმუშებლო სამყურთო-კე-ლევიითა და სარეწო-საქმიანობა, უცხო ქვეყნების გემების შესე-ულა. გამოსაკლისს წარმოადგენს გემების იძულებითი შესე-ლა სტრუქტურულ უზღუდრების დროს, ასევეა და ნავსადგურების წყლები. საზღვაო ნავსადგურების აქტივობა შიდა საზღვაო წყლებს განეკუთვნება, ამიგომ სანაპირო სახელმწიფო თვი-თონ განსაზღვრავს სხვა ქვეყნების გემების დამუშებას თივის ნავსადგურში. ეს საერთაშორისო ჩვეულება განმტკიცდა ეუ-ნეის კონვენციამ საზღვაო ნავსადგურების რეჟიმის შესახებ 1923. რომლის წყვირი 40 სანაპირო სახელმწიფო იყო. ნავსადგურებში უცხოეთის სახმელრო ხომალდების შესე-ლისთვის აუცილებელია სანაპირო სახელმწიფოს შიწვევა ან წინასწარი თანხმობის შიღება. უცხოეთის ნავსადგურებში ყოფ-ნისაი ყველა გემი უაღლებულია დივიცას სანაპირო სახელმწი-ფოს კანონები და წესები, სულისუფლების განკარგულებები, მათ შორის სასაზღვრო, საბაჟო, სასაგარეო რეჟიმების შეს-ახებ. ჩვეულებრივ, სახელმწიფოებში ღებენ სულეკრულებებს ეაზრობისა და ნაოსნობის შესახებ, რაყ განსაზღვრავს საეაპრო გემების ნავსადგურებში შესულისა და გარეების სამართლე-ბრივ რეჟიმს. უცხოეთის გემების მომსახურების დროს გამოი-ყენება ნაოთისაღვრი და უპირატესი ხელმეყობის რეჟიმები. უიხოეთის საეაპრო გემები ნავსადგურში ყოფნის დროს მთლიანად ადგილობრივ იურისდიქციის ექრობებიან, თუმ-ცა გემის შინაგანი გარეგნო „აღმის კანონში“ რეგულირდება. დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში დაწნაშევა პასუხს აგებს ნავსადგურში შიქმელი კანონების შიხედით, შუხუდავად იმ-ისა, სად არის დანაშაული ჩადენილი, გემშანებ თუ ნაპირზე. ამავე დროს, სახელმწიფოებში ექლობენ თიანაშრომილონ სანაპირო სახელმწიფოს იურისდიქციის თიახაზე. ნებაყოფი-ლით შღუდავენ შის ფარგლებს, თუ ეს არ არუფეეს საშოვაღო-ბრივ წესრიგს და უშინრობას, არ ხელყოფს სანაპირო სახელმწიფოს მოქალაქეთა ინტერესებს. უცხოეთის ნავსადგურში კანონიერად შყოგი სახმელრო ხომალდები სარგებლობენ იმ უნიტეტი სანაპირო სახელმწიფოს იურისდი-ქციისგან, თუქმა მათ უნდა დივიცას სანაპირო სახელმწიფოს კანონები და საერთაშორისო სამართლის შესაბამისი ნორმები (იხლესა და იხლისმიერი მუქარის გამოუყენებლობა, ჩაურე-ლობა და ა.შ.). სახელმწიფო საზღვაო არსაბაშეღვრო, მათ შო-რის საეაპრო გემები სარგებლობდნენ იმ უნიტეტი უცხოეთის იურისდიქციისგან, შვარამ გაეროს საზღვაო სამართლის კონ-ვენქსიამ 1982 აღიარა შხოლოდ არა კომერქიული მიწნებითი ექს-პლეატორებელი სახელმწიფო გემების იქსნტეტი.

შიქი (Sik) ენდრე (1891-1978), უნგრეთის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1945-დან დიპლომატიკურ საქსაქურშია: 1946-48 – აშშ-ში უნგრეთის მისიის მრჩეველი; 1948-49 – უნგრეთის დესპანში აშშ-ში; 1949-დან შუმაბად უნ-გრეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს საგარეო ურთიერ-

თობათა დელექიანი. შემდეგ იყო უნგრეთის სახალხო რესპუ-ბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური განყო-ფილების გამგე. 1949-დან – უნგრეთის წარმომადგენელი დუნ-ის კონსილიში. 1953-57 – დუნის კონსილის თავმჯდომარე; 1953 – უნგრეთის სახალხო რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა შინს-ტრის მრჩეველი. 1954-58 – პირველი მრჩეველი; 1958-61 – სა-გარეო საქმეთა მინისტრი; 1965-78 – უნგრეთის მშეიღობის საბ-ქის თავმჯდომარე.

შირახი (Chirac) გაე რენე (დ. 1932), ფრანგი პოლიტიკოსი. სა-ფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი. განათლება მიიღო კარ-ნის ლიუქსში. ლეის ღე გრანდის ლიუქსში, ნაქიონალ-ურ-აღმისტიგრიული სკოლაში. 1967-68 – დანაქსების პრობლემა-თა სახელმწიფო შდიანი. 1972-74 – აგრარული და სასოფლო ექროშიკის განვითარების სახელმწიფო შდიანი. 1974 – ში-ნაგან საქმეთა მინისტრი. 1974-76 – 1986-88 – პრეზიერ-მინის-ტრი; 1975 – რესპუბლიკის დეპოკრატია კავშირის ვეროაღვ-ური შდიანი და 1980-82 – მისი პრეზიდენტი; 1967-68, 73,76,78 – ეროვნული ასამბლეის წყერი; 1968-70 – ეეროპარლამენტის წყერი; 1977 – პარიზის შერი; 1996 – საფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი.

შენაბაშს იმანიშენი 1887, საფრანგი-გერმანიის კონეკლი-ტი. პრივილეგიული გერმანიის შერი ე.წ. საშიქლრი განკარ-გის დროს 1887, კონკლდის სახაბად იყო საფრანგი-გერმანიის სახლვარზე გერმანიის მთავრობის შიერი საფრანგეთის საბა-ჯის მოხელის – შუხუდეს დეატიმორბი. გერმანიის მთავრობამ შუხუდეს რამდენად დასწამა. ბინსარე სურდა. შეექნა პრე-ვიტული იმის საბაბი, რათა შუხუდესბინა საფრანგეთის სახმელრო ძლიერების შღდა. თივის შიარე, საფრანგეთის სახმე-დრო შინსტრამ – ე. ბუღანემ და მისმა მომხრეებმა შ.მ. გაბ-თიყენეს ანტიგერმანიული პროპაგანდის გათამაშოებუბად. ინკლისსა და რუსეთის ჩარევაშ ათქულა გერმანიის მთავრობა, დრეებითი მანიქ უარი ეთქვა საფრანგეთისან ურთიერთობის გამწვავების პოლიტიკაზე. შუხუდეს გაათავის უფლეს 1887 წლის 30 აპრილს.

შირია კვაში, XIII ს. 30-40-იანი წლების დიდებელი, პერსიის ერისთავი. იგი ყოველთვის იხსენება სხვა ცნობებ ქარაველ დიდებულთა შორის, რაყა ამ ექროლის საქართველოს უწ-მინელოვანესი საკითხები წყლება: აქტივრად მონაწილეობს ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში და სხვადასხვა სახელმწი-ფო დავებუბებს ასრულებს. დანაშლეთი საქართველოში გა-დასული რესუდანი იძულებული ხლება. მონაწილეობთან დამა-ვენებამე წაივიღს, ამიგომ მათთან შიოსაბაბარა ეხლად აეაე და შანზე მხარგრებუბითას და ვარამ ვეგელთან ერთად შ.ქ-ე იგზავენება. ლიხთ-იქითადან დაბრუნებულ რესუდანსა და დე-თი უფლსწულს ქარაველი დიდებულნი „წინა-შიეგენსნი“, მათ შორის შ.ქ-ე მონაწილეობს კიხტასათის შეთქმულებაში. შ.ქ. შიერი აბილან პატივობის შეშლე მობრუნებულ ლაშას მის – დეთის დანებდრას აშლობაში. ფიქრებში, რომ „ეკური“ მას სახის კანის უფრის გამო ეწოდა; შოგი ამას შის სამეღო-

ბუცილი კუარის მოპოვების არსებობით ხსნის ან მანის მოსდერების მიმდევრად თვლის. შ.პ. „ეკუისიტეაონის“ ავტორად კი იყო მიჩნეული.

წყარო: ვ ა ი თ ა დ ა მ წ ე რ ე ლ ი - წ გ : ქარაღის ცხოვრება, ს. ფაქისიშვილის გამოქ., გ. 2. თბ., 1959.

წყარო: ს. ა. ა. გ. რ., საქართველოს ისტორიის წყაროთმცოდნეობის საკითხები, I. თბ., 1982.

შრომის ბრძანები 1814 (რუსეთის, დიდი ბრიტანეთის, ავსტრიისა და პრუსიის ერთობლივი მოქმედებების შესახებ), დიდო 26.II (10.III). მას სელი შოაწერეს შესაბამისად კ.ე. ნესელროვიმ, რ. კალერში თაყადაზ კლემენს ლაიხარ მეტერნისმა და თაყადაზ კ. ვარლენდომ 10.III მოინმნა (საურთიანეთი), მაგრამ დათარიღებულია 17.II (1.III), 1813 ბოლოს ავსტრიის კანცლერმა მეტერნისმა წამოიწყო სეპარატული საზავო მოლაპარაკება ნაპოლეონსთან. როდესაც ამის შესახებ შეეცაო ინგლისის საგარეო საქმეთა მინისტრმა კასლერმა, დაბეჭდილი მითითიოვა მოუპოვების მიერ ნაპოლეონის წინააღმდეგ ერთობლივი მოქმედების შესახებ გრაქტაგის დალება. შ.ბ. 17 და 3 საიდუმლო მსჯელისაგან შედგებოდა. მხარეები შეთანხმდნენ, გაეგრძელებინათ საფრანგეთის წინააღმდეგ ომი საბოლოო გამარჯვებამდე და იღებდნენ ვალდებულებას, არ დაეციათ საფრანგეთთან არც დროებით, არც მუდმივი ზავი საერთო თამბიხობის ვარჯიშ. თითოეულ სახელმწიფოს არანაკლებ 150 ათასი კაციის ოლქობის არმია უნდა გამოსეყვანა. დიდმა ბრიტანეთსა ომის დაოინამება იკონსა, რისთვისაც 1814 5 მლნ გირანესქ სტერლინგი უნდა გამოეყო. მხარეებმა დაადგინეს, რომ საფრანგეთი უნდა დაბრუნებოდა 1.1.1792 დროინდელ საზღვრებს, ხოლო ყველა სხვა მიწა, ამ საზღვრებს გარეთ, უნდა გაბმოსალყო მისი ვაგელის სუეროადნ. ყოილი პოლანდიის საშეუო უნდა შეერთებოდა ბელგის პროვინციებს და საფრანგეთის საზღვრების ჩრდილოეთით სიფრანდის საშეუო უნდა შექქნათ. გერმანიის სამაფროები დამოუკლებელ კონფედერაიოში უნდა გაერთიანებულყენენ; შეეცადია ასევე ფულერაქად ჩამოეაღიბლებოდა, როლის სეგრალიტეტი გერანგირებისკენ იქნებოდა. იგალოა უნდა დაშლილიყო საფრანგეთისგან დაბოუკლებელ ცალკეულ სამოქალაქოებოდა, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად ავსტრიას დაექვემდებარებოდნენ; ესპანეთი ფერანანად VII-სთვის უნდა დაბრუნებინათ, ინგლისი ინარჩუნებდა ბაგინობას მალაგაზე, მავრიკიზე, ბურზინსა და წინდნათა კუნძულების ჯეკეზეზე, გობაგოსა და იმპერისათვის ჩამორთმეულ სხვა კოლონიებზე. შ.ბ-ის საიდუმლო მსჯელების მიხედვით, მას უნდა შეერთებოდნენ ესპანეთი, პორტუგალია, მექიკი, ავრეთეე პოლანდია (ბე ორანელთა სხილის იძალაფელების ადგენის შემდეგ). მხარეები იღებდნენ ვალდებულებას, დაზავების შემდეგ საფრანხის წარმოქმნის შემთხვევაში მოკავშირე ქვეყნებისათვის შეემუქლებინათ 60-ათასიანი არმია. შ.ბ-მა ბოლო მიყოლილ დავით რომის იმპერიის არსებობას, დადგენილ თქნა კავშირის მოქმედების 20- წლიანი ვადა მისი შედგომი განასახლებით. შ.ბ-ის ძირითადი პრინციპები კვლავ იქნა დადასტურებული 1814-15 ევნის კონგრესზე.

შორაული აზროსაველითის ბრძინისა იბარონისათვის, დაარსდა 1945 წლის ლექმბერში სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრების მოსკოვის თათბირის გადაწყვეტილებით. კომისიის ადგილსამყოფელი იყო ვაშინგტონში. მასში მონაწილეობდნენ სსრკ-ის, აშშ-ის, ინგლისის, ჩინეთის, საფრანგეთის, პოლანდიის, კანაღის, ავსტრალიის, ახალ ზენდისის, ინდოეთისა და ფილიპინების წარმომადგენლები. მოგვიანებით ამ კომისიაში შევიდნენ ბირმა და პაკისტანი. კომისიის ძირითადი მიზანი იყო იმ საერთო პოლიტიკური ხაზის ფორმულირება, რომლის მიხედვითაც იაპონიას უნდა შეესრულებინა კაპიტულაციის პირობები. კომისიის გადაწყვეტილების ძილება ხდებოდა მზების უმარალესობით, იმ პირობით, თუ სსრკ-ის, აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთისა და ჩინეთის პოზიციები ერთმანეთს ემთხვეოდა. დიდი მისიწეულობა შეიწდა კომისიის გადაწყვეტილებებს კაპიტულაციის შემდეგ „იაპონიის მიმართ ძირითადი პოლიტიკის გაგარების შესახებ“; აგრეთვე გადაჭრილებებს იაპონიის ახალი კონსტიტუციის ძირითადი პრინციპების, იაპონიის სახელრო-სამრწველო პოტენციალის შემცირების, ავტარული რეუორმების და გარდაქმნების შესახებ, რომელნიც მიიღეს კომისიის მუშაობის საწყის პერიოდში. კომისიამ შეუძლია შექვევა 1952, სანფრანცისკოს სამშეიღობო ხელშეკრულების ძალიანი შესვლის დღიდან (იხ. *სანფრანცისკოს კონგრესი 1951*)

ჟებლ.: Сбормы наемлений, предожений и запросов представител СССР в Дальневосточной комиссии. М., 1950.

შორაული აზროსაველითის რასაზმინის საზარეო პოლიტიკა, 1920 6.IV ბოლშევიკური პარტის გადაწყვეტილებით რუსეთის გერტიორიადე. შორეულ აღმოსავლეთში შეიქმნა „შორეული აღმოსავლეთის რესპუბლიკა“. მასში შედიოდა ბიკალსიბირეთი, იმინერბიალის მხარე, ამ ურის ოლქი, ზეო-საბირეთი, კაშიჩატკა და სახალინის ზრდ. ნაწილი. 16.V.1920 რუსურ-მ ცნო აღნიშნული რესპუბლიკა. დაწვლიდა რა საბჭოთა რუსეთის დასმარებებს ამ რესპუბლიკის დაღმოსავლიან ენერციული დონისბიებები ვანსაოციულ იაპონიის ინტერვენციონისგული პოლიტიკის წინააღმდეგ შორეულ აღმოსავლეთში, აიძულ იაპონელები, გაეყვანა ბიკალსიბირეთიდან თავისი სახედრო ნაწილები, აქტიურად მონაწილეობდა დარენის კონგრესიკიკი 1921-1922 და ჩანჩენის კონგრესიკიკი 1922. შორეული აღმოსავლეთის რესპუბლიკის არაოფიციალური დაღეგბეთა გაგზავნილ იქნა *ვაშინგტონის კონგრესიკიკი 1921-22*. მაგრამ იგი არ დაქმუნს ამ კონგრესიკიკიზე. მას შემდეგ, როცა საბჭოთა მსავერობამ განამტკიცო თავისი საერთაშორისო პოზიციები, შორეული აღმოსავლეთის რესპუბლიკის არსებობა ადარ იყო საჭირო, ამიტომაც 15.XI. 1922 იგი გააქქმეს და რსუსრ-ში გაავრთაინეს.

ჟებლ.: Документы внешней политики СССР. т. 5. М., 1961. с. 21-44.

შპიბებრბინის საბჭში. შპიბებრბინის არქივულადი მდებარეობის ჩრდილოეთის ვინელოვან ოკუანეში და შედგება კუნძულებისაგან – დასავლეთი შპიბებრბინი, ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიწა, უკი, ბარენსკის კ., პრინც კარლის მიწა, თყარი კ. და ა.შ. არქივულადის საერთო ფართობია 62 ათასი კვ. კმ. 1920-მდე შპიბებრბინი არც ერთ სახელმწიფოს არ ეკუთვნოდა, რაც

განსაკვირვებელი იყო 1872 წოდების გაყვლით რუსეთისა და შვეიცარიისა და ნორვეგიის გაერთიანებულ სამეურნეოებს შორის. 1910 და 1912 ქრისტიანიები (თანამედრო. ოსლო) მედგა რუსეთის, შვეიცარიისა და სორბეთის წარმომადგენელთა შეხვედრა შს-ის შესახებ შეხვედრებზე, რომელზეც შეთანხმდა, რომ იმპერატორს „არაფისა საყურებზე“ იქნებოდა, რომ არ შეიძლებოდა მისი ანუქსირება ან და რომელიმე სახელმწიფოს მიერ მისზე თავისი სუვერენიტეტის გაერყელება, ხოლო ომის შემთხვევაში იგი განისაზღვრებოდა რიგობრივ წესდებამდებელ გერმანიად. 1914 ქრისტიანიები მოწვეულ იქნა ახალ კონსერვაციამ ამ საყვითან დაჯავშინებით, მადრამ *პირველი მსოფლიო ომის* დაწვეპისთან დაჯავშინებით იყო დაიშალა ისე, რომ რაიმე გადაწყვეტალება არ იქნებოდა. 1920 პარიზის კონფერენციაზე, რომელშიც მონაწილეობდა დანე ღლდა ბრიტანეთი, აშშ, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია, ნიდერლანდი, დანია, სორბეთი და შვეიცა, შემოქმედებდა და 9.11 ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას შიშობერგენის შესახებ 1920. საბჭოთა რუსეთის მთავრობამ არ იყო ამ კონსერვაციამდებ მიწვეული. 1986 წლის იანვრისთვის პარიზის ხელშეკრულებას ხელი მოაწერა დაახლოებით 40-ის სახელმწიფომ. მათ შორის სსრკ-მა 7.V.1935. პარიზის ხელშეკრულების მიხედვით, შიშობერგენის არქივებზე სორბეთის გამანისა სრული სუვერენიტეტი. ნორბეთიამ თავის თავზე აიღო ვალდებულება, რომ არქივებზე არ შეეკმნა და არ დაეშვა სასხედრო იაჩების არქივობა, არ აღეშინებინა გამბარებელი მღლედები და არ გამოეყენებინა ისინი სასხედრო მიზნით, ხელშეკრულების მიხედვით, მისი ხელმოწერი ქვეყნის ნებონსიურ მოქალაქის ეხელსოდა თანაბარი უფლებები შიშობერგენის გერმანოლო წყლებში ან გერმანიამდებ შესელობა, და აქ. აღვალაბრივი პირებისა დაქვით. ნებონსიურ საწმრეველი თუ საეკოლო საქმიანობისა. პარიზის ხელშეკრულების თანახმად შიშობერგენის მიხედვით წყლები (სადაში შეეცა და 14.VIII. 1925). რომელიც აწმრთვებდა სამთო-მთობეთით საქმიანობის არქივებზე. შიშობერგენში იმყოფებოდა დაახლოებით 15 ათასი სორბეთელი და დაახლოებით 2 ათასი რუსეთის მოქალაქე (ეხობრობდნენ დაახლება ბარენებურგა და პირამიბში), რომლებიც მუშაობდნენ ქვანახშირის მადრობში არ ეწყოდნენ სამეცნიერო-ეკლეთის საქმიანობას. აქ იყო შექმნილი საბჭოთა საწარმოო გაერთიანება „არქიტეპ ქვანახშირი.“ რომელიც ამჟამად რუსეთის კუთვნილებაა (როგორც სსრკ სამართალიმეცნიერების). რუსეთის შიშობერგენზე გაამნია საკონსული. 1974 დაიღო სსრკ-ნორბეთის შეთანხმება. რომლითაც საბჭოთა საწმრეველი და საგერმანო თვითმფრინებზე ეძლეოდათ სორბეთის სასოქალაქო აეროპორტის (ლენგერბიბენში) გამოყენების საშუალება. ხელშეკრულება ამჟამად ძალაშია, ოღონდაც ამჟერად რუსეთ-ნორბეთის შორის.

ქუბლ: Шпицберген. 1871-1912. СПб., 1912; Сборник документов по истории... т.9, с. 53-61; Conference internationale du Spitzbergen, vol.1-2, Kristiania, 1914.

შრუდერი (Schröder) გერმარდ (დ. 1944), გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კანცლერი. 1966-71 წლებში და გენგენის უნივერსიტეტში. 1963-დან – გერმანიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის (SPD) წევრი; 1978-80 – ახალგაზრდა სოციალისტების ფედერაციული თავმჯდომარე; 1989-მდე – სოციალ-

დემოკრატიული პარტიის (SPD) პრეზიდენტის წევრი. 1980-86 – გერმანიის ბუნდესკანცლერი; 1978-80 იმჟამოდა. ანსიკერნი მოსამართლე; 1986-90 – სოციალ-დემოკრატიული პარტიის (SPD) საპარლამენტო ჯგუფის თავმჯდომარე ქვემო საქსონიის მხარის უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოში. დამკრებნი. 1990-98 – ქვემო საქსონიის პრეზიდენტი; 1994-98 – ქვემო საქსონიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის (SPD) ასაკოიის თავმჯდომარე; 1998 წლის 27 ოქტომბრიდან – გერ. ფედ. რესპ. კანცლერი.

შრომის საერთაშორისო ორბანიზაციი (შსრ.) International Labour Organization – ILO), საერთაშორისო სასოციალიზაციო-შრომის ორგანიზაცია, შეიქმნა 1919 როგორც ერთი აღმოსავლეთი არსებული ავტონომიური ორგანიზაცია, 1946-დან – გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საეკოლომეტიული დაწესებულება. შსრ-ის მოღვაწეობის სფეროში შედის საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარება სოციალური და შრომითი პრობლემების უაღრესი სექტორში; დასაქმების, შრომის პარობის გაუმჯობესების, პროფკავშირთა მოღვაწეობის, შრომის დაცვისა და უშიშროების გვერდის, სოციალური უზრუნველყოფის და სხვა სფეროების; ორგანიზაცია შეიქმნა ევროპის ამ სფეროების საერთაშორისო სოციალური კონფერენციის ფორმით, რომლებიც ექვემდებარება რაგოთიკაციის წევრ-სახელმწიფოთა მიერ. ოქსერბაციის მოღვაწეობა, რომელიც მოწოდებულია უაღრესი სექტორში; დასაქმების ცხოვრებაში გამსორიელებას, ითვალისწინებს შსრ-ის წევრებისათვის ექსპერტული ხელშეწყობის, სემინარებისა და სასოციალური საგარეობის. განკუთვლების მომხალეობას. გაიხიურეს და ა.შ. შსრ-ის ძირითადი ორგანიზაციის – გენერალური კონფერენციის, რომელიც ყოველწლიურად იკრება, აღმოსავლეთი საბჭო. ასევე შრომის საერთაშორისო ბიურო – შსრ-ის მუდმივ-მოქმედი სასდენო. შსრ-ის მდამბინა ექვემდებარება.

მბრანნი მანი 1570, საზოგო ხელშეკრულება დანიისა და შვეიცარიის შორის, დაიღო 13.XII. შეტყობის (ახლანდელი შვეიცარია, პოლონეთი), ამ ქვეყნებს შორის ომის დამთავრების შესლფერ, რომელიც შვეიცარიის დამარცხებისა და მთავრდა. ხელშეკრულებით შვეიცარია და დანიის შორის უნდა აღდგენილიყო ომიმდელი საწმრეები. დანია გამოსაცემის საფასურად შვეიცარიის უზრუნველავ კავებების სრეტეში მდებარე ციხისმიანგრება და ომ დროისათვის შვეიცარიის კრთაღლერი საესაღერეს ელფსბორეს. დანიის მეფე უარს ამბობდა შვეიცარიის სასეკო განხების პროტენშიაზე, სოლო შვეიცარიის მეფე უარს ამბობდა აღმოსავლეთი სორბეთისა და ბალტიის ზღვაში დანიის კუთვნილ კუნძულებზე. ამ საბავო ხელშეკრულებით დანიამ ღრობით განიმტკეცა თავისი პოლიტიკური ბალტიის ზღვაზე და მიიღო აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნებთან შეუფერებელი ეპარობის უფლება.

მბრანმანბნი (Stresemann) ვესტაე (1878-1929), გერმანიის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1902-08 – გერმანული მრეწველთა კავშირის თავმჯდომარე; 1907-12 და

1914-29) — რაისიკრების ლეიტენანტი. პირველი მსოფლიო ომის (1914-18) დროს — ანტონის აქტიური მომხრე, ომის შეწყვეტ — გერმანიის სახალხო პარტიის ერთ-ერთი ორგანიზატორი და დილერი. 1923 წლის აგვისტოდან ნოემბრამდე — რაისიკრანელი, 1923-29 — გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრი. იყენებდა გერმანიის იმპერიალიზმის იდეოლოგიას „*დაუგის გეგმა*“ 1924, *ლაიპციხის ხელშეკრულებებს* 1925. გერმანიის მიღებას ერთად ლევიანი 1926. „*სიგნის გეგმა*“ 1929 და შოთსიფლად *გერმანიის 1919 საზოგადოებრივი ხელშეკრულების* რევიზიას. გამოსულია სსრკ-თან ერთობლივად ხელშეკრულებები. 1925 სსრკ-თან დადო საგარეო ხელშეკრულება. 1926 — თავდაუსმულობისა და სოციალიზაციის შესახებ (ის. სსრკ-გერმანიის ხელშეკრულებები, *შეთანხმებები* და *კონვენციები*)

შპაპელი (Choiseul) ვიკინ ფრანსუა, გრაფი ლე სტენვილი (Stainville) (1719-85). პეიკოტი, ფრანგი დიპლომატი. 1753-54 ელჩად იმყოფებოდა რაიმში, 1757-58 — ეუნაში 1758 შეიღწეობდა ომის დაიწყოდან საგარეო საქმიანობის მინისტრად. ინგლისთან ომში საფრანგეთის საიმედო მხარეზე გადასვლა ფრანგული დიპლომატიის, აქტიურად ეთმებნა მოკავშირეები. შ. ისწრაფებოდა ხელ შეეშალა ინგლისისა და პრუსიის დაკავშირებისათვის და ავსტრიასთან კავშირი მოამზადა. 1758 ხელშეკრულებით საფრანგეთმა ავსტრიისათვის 100-ათასობანი ჯარი გამოუყვანა და უმარშიზატი სუბსიდიის მიყვება იკისრა. 1761 შ-ის ესანდოთან დადო სამოქალაქური პაქტი, რამაც საფრანგეთ-ავსტრიის კოალიციამი ესპანეთის შესვლა და მის მიერ ინგლისისთვის ომის გამოცხადება გამოიწვია. შაგვამ ახალი მოკავშირეების შექმნას სამოქალაქო მოქმედებებზე დადებითი გავლენა არ მოახდინა. ინგლისთან დაამარცხა საფრანგეთი და ესპანეთი შტაბზე და კოლონიებზე. 1761 შ. გადადგა საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობიდან, 1766 კი კლავე ჩაუდგა სათავეში საგარეო საქმეთა სამინისტროს. 1763 შ. მონაწილეობდა პარიზის პარიზის ხელშეკრულების მომზადებაში, რის მისეფთისაც საფრანგეთი ინგლისსა და, ნაწილობრივ, ესპანეთის თავის ძირითად კოალიციურ სამოქალაქოებს უყარა მხობდა. საფრანგეთისთვის კომპრომისად იქცა 1766 მისთვის ლიბონარტიის, ხალხ 1768 კორსიკის საბოლოო შეერთება, 1770, რიგიორე არისტოკრატული ოპოზიციის მხარდამშვერი. შ. ლეი XV-ის მიერ განასაზღვრულ აქნა საგარეო მოქმედები — ინსტიტუტში. დაწერა მემკვირვებ. რომლებიც 1790 გამოიყა.

შპაპელი (შპაპელი), საერთაშორისო დაეების შვედობიანი გზით გადაწყვეტის ერთ-ერთი სამუშაუბა: თითაღისწინებდა სეზონსიურა მესამე სახელმწიფოს შვირ საქუარაში ინიციატივით ან მოდავე მხარეითა მოთხოვნის მოლაპარაკების ორგანიზებდა მათ შორის კონსოლიტის შვედობიანი გადაწყვეტის მიზნით და ხმარდა თვითონ უშუალოდ იღებს მონაწილეობას ამ მოლაპარაკებებში. შ. არ შეუძლებდა ჩაითავალის კონსოლიტში მარეუად. მისი პრაქტიკული განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ მოდავე მხარეთა თანხმობით. შ-ს უღებდა აქვს დების მხარეებს წარუღებლის დების გადაწყვეტის საკუთარი ვარიანტები. თ. კიქცა მისი წინადადება არ აქვარებს საეალებული ხა-

სათის შ. საერთაშორისო სამართლის აღიარებელი ინსტიტუტია, რომლის ლეზულებებს შეიკავს ჰადვის კონვენციის შეიარაღებული კონსოლიტის მიშეღობიანი გადაწყვეტის შესახებ 1907, ვაიროს წესების 33-ე მუხლი, რომელსაც შეიკავს დაეების მიშეღობიანი გადაწყვეტის სამუშაულებათა ჩამონათვალს და ა. შ.

შპაპელი (შპაპელი) ივანე ივანეს ძე (1727-97), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1753-61 — იმპერატორ ელისაბედ პეტრეს ასულთან ვეფლამე მეფეა დადასაფულები მრჩეველი. დიდ გავლენას ახლენდა რუსეთის სამინსო და საგარეო პოლიტიკაზე. იყო რუსეთ-საფრანგეთის დაახლოების მომხრე. 1755 აწარმოებდა საიდუმლო მოლაპარაკებას საფრანგეთის წარმომადგენლებთან, რის შედეგადაც განახლდა დიპლომატიური ურთიერთობანი ამ ქვეყანასთან. 1756 მოითხოვდა საფრანგეთ-ავსტრიის მოთაღმდეგ კავშირთან შეერთებას, ხელს უწყობდა რუსეთის მიერთებას *ვერსალის სამოქალაქო ხელშეკრულებების* შექმნას და *კოპრპოვის ტრაქტატის* აღმშ 1758, 1760 მ. თ. *კორსიკოეთის* ერთად ხელი მოაწერა ახალ სამოქალაქო ხელშეკრულებას ავსტრიასთან, *კატერინე II-ის* ვაჟიყვების შემდეგ სამოქალაქო სახელმწიფო მოლაშქვითადა. ესეობზედა უკუიხარბი, ასრულებდა სივალახებ დიპლომატიურ დაეალებებს. რუსეთში დაბრუნების შემდეგ არსებითა როლს ატარა ასრულებდა.

შპაპელი (შპაპელი) პაველ ანდრიას ძე (1830-1908). გრაფი, რუსი სამხედრო მოღვაწე, დიპლომატი. 1849-დან სამხედრო სამსახურშია და სამუყო კარზე მონაწილეობდა ყირიმის ომში 1853-55 და რუსეთ-თურქეთის ომში 1877-78. 1885-94 — საგანგებო და სრულულებითი ელჩი გერმანიის იმპერატორისა და პრუსიის სამუყო კარზე, იმადერი უღლად — საგანგებო დესპანი და სრულულებითი მინისტრი შეკლებური-შვირის და მექლენბურგ-სტრელიცის საჰერცოგობაში; მონაწილეობდა 1894 ხელშეკრულების მომზადებაში, რომლითაც შექცა საბაგო ომი რუსეთსა და გერმანიას შორის; 1894-96 — ვარშავის გენერალ-გუბერნატორი; 1896-დან — სახელმწიფო საბჭოს წევრი.

შპაპელი (შპაპელი) პეტრე ანდრიას ძე (1827-89). გრაფი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1845-დან სამხედრო სამსახურშია. 1856 მონაწილეობდა *პარიზის კონგრესის* შემოაბაში; 1866-74 — ეანდარბრეთის უფროსი და იმპერატორის კანცლარის III განყოფილების უფროსი; 1874-79 — საგანგებო და სრულულებითი ელჩი დიდ ბრიტანეთში. რუსეთ-თურქეთის ომის წინ ხელი შეაწერა *ლიბონარტის რაქს 1877*, ინგლის-რუსეთის საიდუმლო ხელშეკრულებას, რომლითაც შეიკავდა *სან-სტეფანოს სამაგო ხელშეკრულების 1878* შირბებში მონაწილეობდა *ბერლინის კონგრესის 1878* შემოაბაში. შემდეგში ასრულებდა იალაქელ დიპლომატიურ დაეალებებს.

შპაპელი (შპაპელი) ვროლანდის ევრენერ (1875-1944), გრაფი მუქუნებრე და ბერეტი, გერმანული დიპლომატი, სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე, 1911-1914 — გერმანიის კონსული თაბლამში, 1916 — გრამიბინში დისლოცირებული კონსული ლევიონის სამხედრო მრჩეველი, 1918 — გერმანული სამხედრო მისიის წევრი საქართველოში, 1939-41 — გერმანიის ელჩი საბჭოთა კავშირში, 1941-44 — გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროში აღ-

მოსახლეობისა და რუსეთის საქმეთა უმაღლესი კომისარი. 1944 წლის 10 ნოემბერს საკლდით დასაჯეს იულისის ანტიმიგრულ შეთქმულებაში მონაწილეობის ვაშთ.

შულცი (Shultz) ჯორჯ პრეტ (დ. 1920). აშშ-ის ყოფილი სახელმწიფო მდივანი, რუსულენოვანი. 1942 პრინსტონის უნივერსიტეტში მასობრივად დაკავშირების ხარისხი ეკონომიკის დარგში, 1949 – დოქტორის ხარისხი მასაჩუსეტის ტექნოლოგიკური ინსტიტუტში, 1957-68 – ჩიკაგოს უნივერსიტეტში. პრეზიდენტ ნიქსონის დროს, 1969-70, შ. იყო შრომის მინისტრი; 1970-72 – მენეჯმენტისა და ბიუჯეტის ოფისის დირექტორი; 1972-74 – ფინანსთა მინისტრი; 1980-82 – პრეზიდენტ რეიგანის მრჩეველი ეკონომიკის დარგში. 1982-89 – აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი. არსებობდა თბილისის უნივერსიტეტის საბაგოთი დოქტორად.

შუმანი (Schuman) შორის (დ. 1911), ფრანგი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1940 შეკრებაზე გენერალ დე გოლის გარეუწყობის, მისაწვლელია წინააღმდეგობის მოძრაობაში. 1945-49 – პარტიის – „საბალბორუბულკური მოძრაობა“ – თავმჯდომარე, 1949-დან – საბაგოთი თავმჯდომარე. 1951-54 – სახელმწიფო მდივანი საგარეო საქმეების დარგში; 1962 – გერმანიული მოწყობის მინისტრი; 1967-68 – სახელმწიფო მინისტრი მუქარული ელექტების, აგომური და კონსოხური საქმეების სუერაში; 1968-69 – მინისტრი სოციალურ სუერაში; 1969-73 – საფრანგეთის საგარეო საქმეთა დამუშავებული კრებების დეკრეტი, 1946-68 – ერთეული კრების დეკრეტი; 1959-67 – ერთეული კრების საგარეო საქმეთა კომისიის თავმჯდომარე (შესუქნული); 1974-დან – სენატორი; 1977-დან – სენატის თავმჯდომარის მოადგილე. საფრანგეთის აკადემიის წევრი (1974-დან).

შუმანი (Schuman) რობერ (1886-1963), ფრანგი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, 1928-დან 1938 ჩათვლით – ელმანისა და ლითონების საკომისიო საბარლამენტო კომისიის თავმჯდომარე. 1940 მარტში შ. რეისის მთავრობის შემადგენლობაში შეიქმნა. შეკრების კაბინეტის წამოყალიბების შემდეგ (16.VI) მას შეინარჩუნა თანამდებობა (1940 12. VII-მდე) და ამგვარად მხარი დაუჭირა მეტეის გადაწყვეტილებას საფრანგეთის კაბინეტის შესახებ. 1946-47 ბოლისა და რანადის კაბინეტებში ფინანსთა მინისტრის პოსტი ეკავა. 1947 24.XI დაგომულექტი თავისთა პირული კაბინეტი, რომელმაც 1948 19.VII-მდე

იარსება. მისი შექმნილი – ანდრე მარის კაბინეტი იყო საგარეო საქმეთა მინისტრი გახდა, ეს ადგილი მას შემდგომში მთავრობების დროსაც შეინარჩუნა 1953-მდე. 1955-56 იყო იტალიის მინისტრი. აქტიურად ეჭერდა მხარს „მარნის გეგმა-ს“ და მრავალგვარად ეჭერდა მხარს ნიქსონს. 1950 წლის მინისტრის განცხადებით შეიქმნა სახელმწიფოთა ქრისტიანთა და მტკაღრეული მრეწველობის გაერთიანების გეგმა.

შუმანის ბაზა, პრიეტტი, რომელიც ითვლიდა წინააღმდეგობის გეგმით მოქმედ ელექტის შავი მტკაღრეობის, ქრისტიანობისა და საინფორმაციო საწარმოების გაერთიანებას. შემუშავდა ფრანგი მრეწველობა წარმომადგენლის ე. მინის მიერ, ხოლო პირულად განიხილდა საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის რ. შეინანს 9.V.1950. აღნიშნული გეგმა საუბრულად დაელო ეჭრის ქრისტიანობისა და ფოლიას გაერთიანების შექმნას.

შეკრება ანდრე იაკობის ქე (გ. დაახლ. 1598), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დამოუკიდებელი სამხარეო დამოუკიდებელი პრიეტტი. 1564 მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში ლეიონის მტკაღრეობის და ლეიონის სამთავროს ელმითან. 1570-94 ხელმძღვანელობდა საეჭრის პრიეტტი; 1573-76 აწარმოებდა მოლაპარაკებებს აესტონის, შეკრების და ქრეტიანის ელმითან. 1582 ხელა მთავრთა 10-წლიან დამოუკიდებელ პრიეტტიან. ლეიონის ომის დამთავრების შემდეგ დაეჭრადლებას ეთმობდა რუსეთის საგარეო პოლიტიკის, სიუციხლის ბოლო წლებში მოიქმნეს და გადამახილეს მონსტრის.

შეკრება ეახილი იაკობის ქე (გ. დაახლ. 1611), რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, დამოუკიდებელი. 1571-დან მხარეობდა საეჭრის პრიეტტი. მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში თურქეთისა და დანის ელმითან. 1587, პოლიტიკის მიუხედავად პრიეტტი ვარდოეულების შემდეგ, მოლაპარაკებებს აწარმოებდა პოლიტიკის სეიონთან, რუსეთის მიუხედავად თურქეთის მის მიერ პოლიტიკის გერმანიის მიღების შესახებ. იპადრეულად დაეჭრადლებას 15 წლის ვალით. 1594 სათავრეულად ჩაეჭრადლებას საეჭრის პრიეტტი, მარტში 1601-დან იქმნეული ვახსა მიეტოვებინა სახელმწიფო სამხარეო.

ამ-ის მეოქმედები მიიღეს აგრეთვე „ორეუ ამერიკის ეკონომიკური ქარტა“, რომლის მიხედვითაც მისი მონაწილე ქვეყნები კონკრეტულად ევალუბრულადას. უმრავლესობით თანახარი ევალუბრები ევროპისა და სხვადასხვა დამუშავებამ, მოქალაქე საავტორო ბარტერები, ხელა მიქცევის კაბიტალებად-ბანდებებისათვის, შექმნადა ერთნაირი რევიმები საკუთარი და ექსორუ კაბიტალებისათვის, სულ შექცევის კერის ინიცა-ტივებისათვის და ა.შ. დეკლარაცია საუბრულად დაეღო ომის მიქალუკ ამერიკათამართლის ხელშეკრულებას ურთიერთდაბ-მარების შესახებ (იხ. რიო-დე-ჟანეიროის სელ-შეკრულება 1947).

ქალ: Act of Chapultepec. Wash., 1946.

ლუკ: Гвоздарев Б.М. Организация американских государств, М., 1960.

ჩარბორი ნიკოლოზ ვალერიანის ძე (დ. 1855 – გარდაცვლების წელს უცნობია), რუსი დიპლომატი. 1886-90 – რუსეთის პოლიტიკური აგენტი აფხაზეთში. შემდეგ – დიპლომატიური აგენტი ბულგარეთში, სავაჭრო მრეწველ გერმანიაში; 1897 – მინისტრ-რეზიდენტი პაისი კარზე; 1900-05 – დესანტი სერბიაში, 1905-07 – სილერანდში; 1907-09 – საგარეო საქმეთა მინისტრის აშხანტი; 1909-12 – რუსეთის ვლდი თურქეთში, აგაგებდა თურქეთის მთავრობასთან დაახლოების პოლიტიკას, სურდა მიეღწია შუი ზღვის სრუტეების განხსნისათვის რუსეთის სამხედრო ფლიტის ხომალდებისათვის.

ჩარბორისკი (Czartoryski) ადამ ევი (აბამ-იური) (1770-1861), თავიდი, პოლონეთისა და რუსეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1795 დაიწყო სამხარეო რუსეთში; 1799 დაინიშნა რუსეთის დესანტი სარდლის სამეფოში. ალექსანდრე I-ის გამეფების მიქალუკ დაბრუნდა პეტერბურგში და 1802, სამინისტროების დაწესების შემდეგ, შილი საგარეო საქმეთა მინისტრის აშხანტის თანამდებობადა, სილი 1804-დან გზადა მინისტრი; 1805 წაინიშნა პოლონეთის სამეფოს მექმნის პროექტი 1772 საზღვრებში, რომელიც რუსეთთან დინასტიური უნიით იქნებოდა დაკავშირებული. მაგრამ რუსეთის დახლოებაშ პრესიასთან დაბტკეცა ამ პროექტის უერსაწყევლობა და 1806 იგი გადადგა. 1815 წლის კონგრესის გადაწყვეტილებების საფუძველზე პოლონეთის სამეფოს მექმნის შემდეგ, ჩ. შევიდა მისი დროებითი მთავრობის შემადგენლობაში, მაგრამ 1816 გადადგა. პოლონეთის კონსტიტუციული წრეები, რომლებსაც იგი ხელმძღვანელობდა, მოითხოვდნენ პოლონეთის სამეფოსათვის დიგვის, ზელორუსისა და მარევენა ნაპირის უკრანის შეერთებას. 1820-31. პოლონეთის აჯანყების დროს, სიების მიერ შექმნილ მთავრობაში ეკავა თავმჯდომარისა და საგარეო საქმეთა მინისტრის პოსტები, მაგრამ წარუმატებელი საქმიანობის გამო მალე გადადგა. აჯანყების ჩახშობის შემდეგ წვიდა ემიგრაციაში პარიზში, სადაც ხელმძღვანელობდა პოლონურ ემიგრაციის კონსტიტუციულ ბანკს.

ჩარბორისკი. საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი, რომლის თანახმად, არც ერთი სახელმწიფოს ამ სახელმწიფოთა ზვეუს უფლება არა ქეს პირდაპირ თუ არ-

პირდაპირ, რა მიზეზითაც არ უნდა აყოს განპირობებული, ჩაერთოს სხვა სახელმწიფოს სამინსო თუ საგარეო საქმეებში. ჩის პრინციპი დაუქსირდა გავროს წესდებაში და მის საერთაშორისო დოკუმენტებში, როგორცდა გავროს დეკლარაცია საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ (1970), ევროპაში უმინროების და თანამშრომლობის თათბირის დაქცინით აქცე (1975), გავროს დეკლარაცია სახელმწიფოთა შიდა საქმეებში ჩარების, მსათ დაშორუკლებლობისა და სუერინტეტის შემზღვევის დაუშვებლობის შესახებ (1965). 1970 დეკლარაციაში ნათქვამია, რომ ჩ. ითვალისწინებს: შეიარაღებული ინტერვენციის და ჩარების სხვა ფორმების (ეკონომიკური ბლოკად, ფინანსური ინტერვენცია, დიპლომატიური ჩარება) აკრძალვას, რაც მიმართულია სახელმწიფოს სამართალ-სუბიექტურობის ამ მისი პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული სისუქების წინააღმდეგ; სახელმწიფო წყობილების ძირითადი მიუცლის მსმზრო გეროისტიკული საქმიანობის ორ-ბანოების, წაქეზებისა თუ დაზმარების გაცევის აკრძალვას; სახელმწიფოთა უფლებას, პირიონ ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური სისუქებში სხვა სახელმწიფოთა ჩარების გარეშე. საერთაშორისო სამართალი არ არეკლებს სახელმწიფოთა შიდაპოლიტიკურ მდგომარეობას, ამიტომ ჩარეება შეიძლება ჩაითვალოს სახელმწიფოთა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ განხორციელებული ნებინშიერი ქმედება, რაც ხელს უშლის საერთაშორისო სამართლის სუბიექტს. გადაჭრის თათის შიდა პრობლებები დამოუკლებლად, ამ საერთო წესიდან არსებობს ერთი გამონაკლისი, რომელიც გავროს წესების საუშუალებზე ითვალისწინებს: იხულებიონ მომების გამოყენებას მამინ, როცა გარკვეული მოვლენა თუქცა ხდება კონკრეტული სახელმწიფოს გერიგორიანე, მაგრამ მის შიდა კომპეტენციის სილდება, საერთაშორისო სამართლის სორბას არრელება და საერთაშორისო კონტრაქტ იწვევს, რაც საერთოს უქმნის საერთაშორისო მშეილობასა და უმინროებას. აქედან გამომდინარე საქმე, რომელიც შილის ნებისმიერი სახელმწიფოს შიდა კომპეტენციაში არ წარმოადგენს წმინდა გეროგორიულ განსაზღვრებას და თუ გავროს უმინროების სახელმწიფოთა და ადგილობრებს, რომ სახელმწიფოს გერიგორიის ფარგლებში განხორციელებული მოვლენა ემუქრება საერთაშორისო მშეილობასა და უმინროებას, გავროს მოქმედება ამ მოვლენებთან დაკავშირებული ქვეყნის შიდა საქმეებში ჩარეებად არ ჩაითვლება.

ჩარბორი მალხაზ ამირანის ძე (დ. 1953), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უკრაინაში. 1975 დამთავრა საქართველოს ფარარული უნივერსიტეტი ინტენურ-ტექნოლოგის სპეციალობით. აქეს გამომქვეყნებული 7 სამეცნიერო ნაშრომი. ფლობს რუსულ და გერმანულ ენებს. 1968-70 – რესპუბლიკის რადიოლოგური სადგურის ტექნიკოსი; 1975-78 – საქართველოს კვების მრეწველობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ინჟინერი; 1979-81 – სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის კომპიუტერის კომიტეტის მდიანი; მოაღილე, შემდეგ – მდიანი; 1981-83 – საქართველოს კომპიუტერის თბილისის I შაისის რაიკომის მუორე მდიანი, შემდეგ – პირველი მდიანი; 1983-85 – საქართველოს კომპიუტერის თბილისის საქალაქო კომიტეტის მდიანი; 1985-86 – საქართველოს კომპიუტერის თბილისის კომიტეტის სარეგანიზაციო განყოფილების ინსპექ-

გორი: 1986-87 – საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ინსტრუქტორი; 1987-88 – საქართველოს კომპარტიის თბილისის I მისიის რაიკომის II მდივანი; 1988-90 – საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ორგანიზაციულ-პარტიული მუშაობის განყოფილების ინსპექტორი; 1990 – საქართველოს კომპარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის ორგანიზაციულ-პარტიული, საკადრო და ადმინისტრაციის განყოფილების გამგე; 1991 – საბჭოთა კავშირ-შვიდობის ერთობლივი საწარმოს „თბილისი-ლინკის“ გენერალური დირექტორის პირველი მოადგილე; ამავე წელს – პარტუმიერია-კოსმეტიკის ფაბრიკა „ივერისი“ გენერალური დირექტორის მოადგილე; 1991 წლის აგვისტოდან – საწარმოს გავრცელება „არქიტაზის“-ს გენერალური დირექტორის პირველი მოადგილე; 1993-94 – სამოგალოება „სიკის“ თავმჯდომარე; 1994 წლის აპრილიდან – თბილისის შერისის საგარეო ეკონომიკის და ელექტრული ურთიერთობის ცენტრის დირექტორი; 1994 წლის მაისიდან – თბილისის მუსიკალური პროფესორი, ვიოლა-პერე; 1997-98 – საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის მოადგილე; 1998 წლის აქტემბრიდან – საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უკრაინაში.

ჩამბაპეისი ივლიანოვიჩი 1807, ინილინგი ამშ-სა და ინვლისის შორის. ამშ-ის ცაილინგი და მისი ცენტრიკობის გავრცობა ინვლისის უმკაცოელებას იწვევდა. ინვლისი ცილიობდა გაელებინს ალდგენას მრდისლითი ამერიკაში. მისი ჯარები გამუღმეითა; არღვეეღსენ ამშ-ის სახმელეთო ხაზღერებს, სილო უღკორე, უგულებეღკორე და სავარამორისი საბარაიასა, აკავებდა ამერიკის ვეებს რა ზღვანი. 1807 წლის 22 ივნისის ბრიტანეთის სამხედრო ცემმა სოროქის საესაღვერთან (ამშ) დაეწრება ამერიკული ფრეგატი „რეზაკი“. ინვლისელებმა შეიკრება ოახი ემღღავარი. ამ შემთხვევამ ამშ-ში აღმოაჩინა გამორიქვა. პრემიანგმა ამ შემთხვევას ინვლისის მთავრობას მისისოვა ბილინის მიხიდა, ამერიკული მქნღავარების დაბრუნება და მოეწეებულ ზარალის ანაღავურება. ინვლისის მთავრობამ აღნიშნული მოთხოვნები არ დააკმაყოფილა. ჩ.მ.-ის სილა შეკრება ამშ-სა და ინვლისის შორის ურთიერთობათა გაჯარესებას. რამჟე საბოლოოდ 1812-14 ინვლის-ამერიკის ომს გამორიქვა.

ჩამბერლენი (Chamberlain) ნეილი (1869-1940), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო მოღვაწე, რომეუ ჩემბერლენის შვილი. 1915-16 იყო ბირმინგემის ლორდ-მერი, ხოლო 1918-დან – პარლამენტის წევრი კონსერვატიული პარტიიდან (1930-31 – პარტიის თავმჯდომარე). 1922-37 ეკავა სხვადასხვა მინისტრის პოსტები. 1937-40 იყო პრემიერ-მინისტრი და კონსერვატიული პარტიის ლიდერი. სული მოაწვრა 1938 მიუნხენის შეთანხმებას (იხ. *„მიუნხენის გარეგება“*). ჩ.მ. მთავრობამ ჩამბერლენის საფრანკეთ-სსრ კავშირის მოსკოვის 1939 მოლაპარაკება, რომელიც მიზნად ისახავდა გერმანული აგრესორების აღდგენას. პარალელურად, ინვლისის საილუმლო მოლაპარაკებას აწარმოებდა ნაცისტურ გერმანიასთან. ჩ.მ. მთავრობის დამოკიდებულების პოლიტიკის კრახის შედეგად, 1939 წლის სექტემბერში, შეტდა რთულ ვითარებაში, დიდი ბრიტანეთი ჩაება შეიარეწოთელთა ომში (1939-45). ჩ.მ. მთავრობა ცდილობდა გერმანიის აგრესია სსრ კავშირის წინააღმდეგ შეეზარათ. 1940 წლის

მაისში მ. ი. ბულგუბევი იყო ვადამდგაროეუ პრემიერ-მინისტრის პოსტდან, მაგრამ 1940 წლის სექტემბრამდე იგი კოალიციური მთავრობის შემადგენლობაში და კონსერვატიული პარტიის ლიდერად დარჩა.

ჩამბერლენი (Chamberlain) ისტინ (1863-1937), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო მოღვაწე, რომეუ ჩემბერლენის შვილი. 1892-დან იყო პარლამენტის წევრი, 1900-02 – ფინანსთა მინისტრის მოადგილე, 1902 – ფოსტის, 1903-05 და 1919-21 – ფინანსთა, 1915-17 – ინდოეთის საქმეთა მინისტრი; 1918-დან – სამხედრო კაბინეტის წევრი; 1921-22 – უპირატველი მინისტრი, ხოლო 1924-29 – საგარეო საქმეთა მინისტრი. იღვევდა ევროპაში დიდი ბრიტანეთის პირველობისათვის, აგრეთვე, გერმანიის გაძლიერებისა და რემილიტარიზაციისათვის, რითაც უპირისპირებოდა სსრ-სა და საფრანკეთის. ამ პოლიტიკის განხორციელებაში მნიშვნელოვან როლში იყო ლოკარნოს 1925 ზელმერტელებზე, 1927 წლის მაისში იყო სსრ-თან დიპლომატიური ურთიერთობის გაწვეეგება (აღღვა 1929) და სსრ-ის წინააღმდეგ ახალი სამხედრო ინტერვენციის მოწვიობის შუღვლობის ერთ-ერთი ინიციატორი. 1931 იყო საზღვაო მინისტრი. სოციალისტის ბოლო წლებში გამოუტყვამდა შიშს გერმანიის აგრესიული მისწრაფებების გამო.

ჩამბერლენი (Chamberlain) რომეუ (1836 – 1914), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. თავდაპირველად ლიბერალური პარტიის რადიკალურ ფრასს ეჭვრდა მხარს. 1873-76 – ბირმინგემის მერი; 1876 პარსის პარლამენტში. 1880-85 და 1886 – უ. ღლადსტონის კაბინეტის წევრი; ჩ.მ. გამოსვლამ (1886) არღვლისათვის აგრესიის ინიციების პროექტის წინააღმდეგ ლიბერალურ პარტიაში განხმეუქლება და მისგან ჩ.მ. მთავრობითი ე.წ. ლიბერალი-აუნსონისგანა გაგუეგის გამსოფავ გამოწვივა. 1895-1903 კონსერვატიულ კაბინეტში კოალიციების მინისტრის პოსტი ეკავა. ინვლისელებსა და ბერეების ომის დრის (1899-1902) ბრიტანეთის ექსპანსიონისტური პოლიტიკის ერთ-ერთი ხელისმამაღმელი იყო. 1903 იღვევდა პრეკვილიზმის პოლიტიკის გაგერმანიისათვის. 1906-დან ავადმყოფობის გამო აქტიურ პოლიტიკურ ცხოვრებას ჩამოშორდა.

ჩამბერლენის წიგნი 1927, გაეგმანდა სსრ-ის მთავრობას 23.11 დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის ო. ჩემბერლენის მიერ. ჩ.მ. წარმოადგენდა დიდი ბრიტანეთის მხრიდან საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობის გაწვეეგის მოსამზადებელ ეგება ჩემბერლენი ასღვდა ინვლის-სსრ-ის ურთიერთობის არღვარბილი ელემენტარობის კონსტრუქციის და სრულ პასუხისმგებლობას ამაზე აკისრებდა საბჭოთა მთავრობას, რომელიც, მისი თქმით, ეწვიდა ანტობრიტანულ საქმიანობას, ჩემბერლენი ემუქრობდა საბჭოთა მხარეს საეჯერო და დიპლომატიური ურთიერთობის განწვეეგითა. 26.11 საპასუხო ნოგამი საბჭოთა მთავრობამ უარყო ჩ.მ.-ში გამოიქმნილი ბრალდებები და იქით დასლო ბრალი დიდი ბრიტანეთის მთავრობის წევრებსა და პრესას აწმებაქვითა კამპანიის წარმეუებაში. ამასთანავე, საბჭოთა მთავრობამ განაცხადა, რომ მსუ-

ქარის არ ემინოდა და სურდა. პეტროლ და ჩორბაღური ერთ-ერთი იყო ყველა ქვეყანასთან და, მათ შორის, დიდ ბრიტანეთსა და. 12.V დიდი ბრიტანეთის მთავრობამ მოაწყო პოლიციელთა თავდასხმა ARCOS-ზე (All Russian Cooperative Society Ltd – სრულად რუსეთის კოოპერატიული საზოგადოება) და საბჭოთა საეკონომიკური წარმომადგენლობის შენობაზე. რეილის მისთან იყო ამ ორგანიზაციების საკამუშაო საქმიანობის დამატებითი დოკუმენტების მოძიება. ინგლისელებმა მართალი იპოვეს ასეთი საბუთი – ე.წ. „ზინოვიევის წერილი“, რომელშიც მოიქცეული იყო ინსტრუქციები ბრიტანელი კომუნისტებისათვის. თუ როგორ დაეხმათ ქვეყანაში არსებული წყობილება. შემდგომში გაირკვა, რომ აღნიშნული წერილი ეკუთვნის იყო. მაგრამ მოიქცეულ პერიოდში მას თავისი მისია შეასრულა. 17.V სოგამი სსრკ-ის მთავრობამ პროტესტი გამოთქვა დიდი ბრიტანეთის მთავრობის მიერ საბჭოთა საეკონომიკური წარმომადგენლობის დადამსახურებელი ხელშეწყობის უკუღებულობის გამო და დააყენა საკითხი, სურდათ თუ არა კონსერვატივების დადამსახურება და საბჭოთა კავშირის შორის საეკონომიკური ურთიერთობების შესარქმევად და მათი შემადგენი გაეყოფა. 27.V საპარლამენტო სოგამი საქმეებში დასრულდა საბჭოთა მთავრობის საეკონომიკური ხელშეწყობის გაუქმების და დადამსახურებელი ურთიერთობების გაუქმების შესახებ დადამსახურებელი ურთიერთობები თუ ქვეყანას შორის აღდგა მხოლოდ 1929 წლის თებერვალში, მას შემდეგ, რაც დიდი ბრიტანეთის ხელისუფლების სათავეში მოვიდა რ. სტეინდლის ლეიბორისტული კაბინეტი.

ჩემი წიგნი სეველანა მიხილის ასული (დ. 1940), რუსი ხელაქმობისათვის, ისტორიკოსი და პოლიტოლოგი, ხელაქმობისათვის დიდი ბრიტანეთის რუსეთის შექმნისათვის და ადამიანის უფლებების დამცველის ინსტიტუტის ერთ-ერთი დამფუძნებელი ურთიერთობების ცენტრის წარმომადგენელი მუხომბე ხელაქმობის და კულტურის ისტორიის პროფესორი. უკანასკნელ ხანს წარმატებით აკეთებს ერთ-ერთ საზოგადოებას და უსწავლავს კულტურის მემკვიდრეებს. ჩ. არის თანამშრომელი რუსულ-ბრიტანული კულტურის მემკვიდრეების პროექტში. 1996 მას მიენიჭა გიორგი შარვაშიძის სახელისუფლები სახელმწიფო პრემია; არჩეულია იფანე ჯაფარიძის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საბაკო დოქტორად.

თარგმანი: 1992: Посткоммунистическая Русия, М., 1993; აზიური: 1992: პოსტკომუნისტური რუსია, თბ., 1995.

ჩემი წიგნი (Churchill) უმთავრეს ლეონარდ სპენსერი (1874-1965), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, კონსერვატიული პარტიის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ლიდერი. 1900-1922 და 1924-64 – თეთის პალატის წევრი; 1906-08 – კოლონიების საქმეთა მინისტრის თადგილი; 1908-10 – ვაჭრობის მინისტრი; 1910-11 – შინაგარე საქმეთა მინისტრი; 1911-15 – სამხე-

ლო-სამხელო მინისტრი, 1915 – ლანკასტერის საქარეოკოსი კანცლერი; 1917 – სამხედრო მინისტრის მინისტრი; 1919-21 – სამხედრო და ინაქარეოკოსი დივიციის მინისტრი; 1917-22 – ანტი-საბჭოთა ომის დამცველი ინტერენტენტის ერთ-ერთი ინაქარეოკოსი და ორგანიზატორი, 1921 – დივიციის და კოლონიების მინისტრი; 1921-22 – კოლონიების მინისტრი, 1924-29 – ფინანსთა მინისტრი; 1929-39 იყო ომის დამცველი; 1939-40 – სამხედრო-სამხელო მინისტრი; 1940-45 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი და თავდაცვის მინისტრი. მას ესმის, რომ სსრკ-თან სამხედრო კავშირის გარეშე დიდი ბრიტანეთი ვერ დაამარცხებდა ფაშისტურ გერმანიას, და მან 22.VI.1941 სსრკ-ზე ჯიღველი გერმანიის თავდასხმის შემდეგ მხარი დაჭირა საბჭოთა ხალხის ბრძოლას. თანამშრომლობდა სსრკ-თან ანტი-საბჭოთა კოალიციის წარმოებაში, მაგრამ რჩებოდა ანტი-საბჭოთა. სულ უშლად სსრკ-ის გავლენის შრდას, იქვეა ბრიტანეთის კოლონიური იმპერიის ურდევობას. ორჯერ იყო სსრკ-ში (1942, 1944). მინამწიფობდა თურქიის 1943, ყირიმის (თავის) 1945 და ბერლინის (ბრესტის) 1945 კონსერვაციებში. 1945-51 – ომის დამცველი დიდი ბრიტანეთის პარლამენტში. სათავეში ჩაუდგა „კვირის“ გამაღების და ამ-თან კავშირ-პოლიტიკური კავშირის შექმნის კამპანიას. 1951-55 – დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი, იმედლოდებდა, 1951-52 – თავდაცვის მინისტრი. 1955 – გადადგა.

ჩემი წიგნი შემორანდუმი 1922. 3.VI კოლონიურ საქმეთა მინისტრის, უ. ჩერჩილის მიერ გაკეთებული განცხადება პალატის დიდი ბრიტანეთის მთავრობის პოლიტიკის შესახებ. მიზნად ისახავდა პალატის საზოგადოებრიობაში ბრიტანული პოლიტიკის რეაბილიტაციას ახლო აღმოსავლეთში, რომელიც საზოგადოებრივ იქნა ბალკანეთის დეკლარაციამ 1917 და ერთა ლიგის მიერ პალატის მიერ ბრიტანული მანდალური კავშირის დასაცემის (ს. საზოგადოებრივ). ჩ.მ-ში აღნიშნა, რომ უთანამშრომლობა პალატისგან არაბულ და ებრაულ ორგანიზაციებს შორის, აგრეთვე არაბულ და ებრაულ საზოგადოებრიობაში სხვადასხვა გზების გასაქმება ბრიტანეთის მთავრობის სამხედრო მიზნების და ანტი-საბჭოთა ბალკანეთის დეკლარაციის გამოქვეყნების შემდეგ, გამოწვეული იყო დივიციის მართალი დეკლარაციის არასწორად გაშვების შემდეგ. ჩ.მ-ში, კერძოდ სათქმელი იყო, რომ პალატისგან არაბთა შიშს, პალატისგან ბრიტანეთის ერთ-ერთი კერის შექმნის იდეისა და ბრიტანეთის მთავრობის „კეთილგანწყობილი დამოკიდებულება“ გამო, არაერთი საუფსუხელო არ უკონდა. ჩერჩილის განცხადებით, ბრიტანეთს იმიტრაცია პალატისგან განსორიტილებული მსოფლიო სამუშაო ძალის მონიღვის, ეკონომიკური მოთხოვნისა და ებრაულ იმიგრანტთა შრომითი მოწყობის შესახებ ბრიტანეთის ფარგლებში; პალატისგან ყველა მქედრი შენარჩუნება პალატისგან სტატუსს; უსაფუძვლოდ იქნა მიხნული აგრეთვე პალატისგან არაბული ორგანიზაციების შიშს არაბთა თანდათანობით „გაქრობის“ ან შიშს ებრალების დამოკიდებულების ქვეშ მოქცევის გამო. ჩ.მ-ში აგრეთვე უსაფუძვლოდ ებრაულ მოსახლეობის საწილის შიშს, რომ ბრიტანეთის მთავრობა გადაუწყვედა ბალკანეთის დეკლარაციის კერს. საბჭოთა იქნა აღნიშნული პალატისგან ებრაულთა ერთ-ერთი კერის არსებობის საერთაშორისო გარანტიები, ერთ-ერთი კერისა და შიშს ოფიციალ-

ური აღიარების აუცილებლობა. ჩ.შ. ვახაძე ნაწილი ბრიტანული პოლიტიკისა პალესტინაში, რომელსაც სათავე დაედო *ბკ-მ-პ-ბ-რ-კ-პ-ხანის შეთანხმების 1915* და რომელიც ვაერსულად პალესტინაზე დიდი ბრიტანეთის მანდატის გაუქმებამდე (1947), 18.VI.1922 პალესტინაში საოთხკუთხედიანი ორგანიზაციების აღმასრულებელმა კომიტეტმა გადაკმა განცხადება, რომ აღნიშნული ორგანიზაციები იმოქმედებდნენ ბრიტანეთის მთავრობის ენტის შესაბამისად. რაც შეეხება პალესტინის არაბული ორგანიზაციების დღევანდელ მდგომარეობას, მასში უაღრესად იყო ჩ.შ-ის პრინციპულად ყველა ბირთვული დებულება.

ქელ: Great Britain and Palestine. 1915-1945. L.-N.Y., 1946. p. 155-159.

ჩინამოს კონვენციის ეკლერია კარლოს ძე (დ.1961), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი მოსკოვში. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების ფაკულტეტი. 1983-87 – სიღის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამართლის ფაკულტეტის საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების კაიფერის ასპირანტი. 1987 – საქართველოს სსრ შსებუთი მრეწველობის სამინისტროს საზღვარგარეთით ეკონომიკური კავშირების განყოფილების უფროსი ინჟინერი; 1987-89 – საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული რესპუბლიკური გაერთიანებულ „საქკერორგის“ საზღვარგარეთით ეკონომიკური კავშირების განყოფილების გამგის მოადგილე; 1989-91 – საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს პირველი მდიანი; 1991 – საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების მთავარი სამინისტროს უფროსის მოადგილე. 1991-92 – ამავე სამმართველოს უფროსი; 1992-94 – საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების დეპარტამენტის დირექტორი; 1994-98 – საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უკრაინაში; 1996-98 – საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი მოსკოვში (შესახებობა); 1998-დან – საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე.

ჩინოსლეთის-მზრ-ის ხელშეკრულება 1973. ხელშეკრულება ჩინოსლოვას სოციალისტურ რესპუბლიკასა და გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკას შორის ურთიერთდაამოკიდებულების შესახებ. ხელმოწერილი იქნა 11 სექტემბერს პრადში. ძალიან შევიდა 1974 წლის 19 ივლისს. ხელშეკრულება მიზნად ისახავდა კეთილშინობურ ურთიერთობათა განვითარებას, ეკონომიკური შედეგებისა და უსაფრთხოების განსაკუთრებას. მხარეები აღიარებდნენ, რომ *შუიხების ვარიეტა 1938* საივტიტორში და რევიმს ძალიან გამყოფი მუქარით მოახეია თავის ჩეხოსლოვაკიას. ხელშეკრულების მოწაწილი შეთანხმდნენ, რომ ყველა სადავო საკითხს მხოლოდ მშვიდობიანი გზებით გადაჭრიან. მხარეები ადასტურებენ შათ შორის არსებული საზღვრების ურეკობას აწმუტება და მობავალი, იღებენ ვალდებულებას პაკოე სეკოროვიტეხის გეროტოროულ მთლიანობას, არ წაუტყონ ურთიანების გეროტოროული პრეცედნები. ხელშეკრულება თვალისწინებს მხარეთა შორის თანამშრომლობის განვითარებას ეკონომიკის, კულტურის, მეცნიერების და ტექნიკის, ბუნების დაცვის, სპორტის, ტრანსპორტის სუერიონი.

ქელ: „Международная жизнь“, 1974, №2.

ჩინოსლეთის-მზრ-ის ხელშეკრულება 1970, 1972 I. სსრ კავშირისა და ჩინოსლოვას რესპუბლიკასა და გერმანიის, ხორვატისა და სლოვენების საშეფოს შორის, პირველი ხელშეკრულება დილო 1970 წლის 14 აგვისტოს ბელგრადში ით ვითარების შესანიარებულად, რომელიც დამარად გრანონის საზოკო ხელშეკრულებით 1920 იმ შექონსევაში, თუ უნერეთი თავს დაესხებოდა რომელიმე მთავანს, შერი შხარე ვალდებული იყო სამხედრო დასმარება აღმოქონისა მისთვის. არე ვრა სახელმწიფოს შერი მხარის გაფრთხილების გარეშე არ შეეძლო მესელიყო კავშირში მესამე სახელმწიფოსთან. ხელშეკრულების განერეოების მოწინა, 1922 წლის 31 აგვისტოს მაროინე-ლანსენი (მეხია) ხუთი წლის ვალით ხელი მოეწერა სამი პარიკური ხელშეკრულებას. მხარეებმა გადაწყვიტეს, გაემყარებინათ ეკონომიკური, ურთიანური და საგრანს-პორტო კავშირებს, აღმოქონათ ერთიანსეთისათვის პოლიტიკური და დილომატიური დახმარება. თუ ორი სახელმწიფოს საერთო ინტერესებს საგრათე დემუკრეზოდა, ამ შემთხვევაში მხარეები ვალდებული იყვნენ, მოედაპარათ უსაფრთხოების მომხმე.

2.1922. ჩინოსლეთის ორ-ერთი დიკუხეტი, რომელიც მიკრე ანგანგის იურიდიულ საფუძვლად იქცა. მისი მოქმედება (მსგავსად სხვა შეთანხმებებისა, რომლებიც საფუძვლად დაედო მიკრე ანგანგის) გაგრესელა იქნის საფუძვლებზე, რომელიც ხელი მოეწერეს 1929 წლის 21 მარის ბეგრადში. ხოლო შემდეგ მიკრე ანგანგის ორგანიზაციული პიკების საფუძვლებზე, რომელიც 1933 წლის 16 თებერვალს დილო ვნევაში, *შინსენის ვარიეტა 1938*, რომელშიც გამაგხსნა გერმანიას დემპერი მესისლეკია. წერილიც დაეწერა ჩეხოსლოვაკიას და ივერისდავის შორის დადებული ხელშეკრულების არსებობას.

ჩინოსლეთის-მზრ-ის ხელშეკრულება 1944 (კონენციია საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის შესახებ), შექმნიდა ჩინოსლოვაკიურ-საეროთაშორისო კონენციებზე და ხელმოწერილი იქნა იქვე 7.XII. 1944. ძალიან შევიდა 7.IV.1947. კონენციის მოწაწილია გაეროში შექმნილი თითქმის ყველა ქვეყანა. ჩინოსლოვაკიურ-საეროთაშორისო ურთიერთობების განვითარების მიზნად და დაეწერა 1919 კონენციის საბერო საევიაციის რეკულორების შესახებ და პავანის 1928 კონენციია კომერციული ავიაციის შესახებ. კონენციის მიზნათა საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხო და მოწინააღმდეგეული განვითარება, საერთაშორისო საბერო შიძონის დაწესება თანასწორულულებიანობის საფუძვლებზე, ამ მიზონსელების რაკონალური და ეკონომიკური განმორცილება. კონენციია შედგება ოთხი ნაწილისაგან და არეკრავს სახელმწიფოთაშორის თანასწორულობას ისეთ სუერიონში, როგორებიცაა საბერო საევიაცია (ნაწილი I) და საერთაშორისო საბერო ტრანსპორტი (მე-3 ნაწილი). შერი საწილი მოკავს სამოქალაქო ავიაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის (იკო) დამუკრეზიანობის დაკე-მირეულ საკითხებს. კონენციია ცნობს ყოველი სახელმწიფოს სრულ და განსაკუთრებულ სუერენიტეტს მისი გეროტორის თავზე არსებული საბერო სუერის მიმართ და ითვალსწინებს სახელმწიფოთაშორის თანამშრომლობას.

ჩემი პირობები ალექსანდრე დევისის ძე (დ. 1932) საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საბერძნეთში. დაამთავრა მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი (1955); საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური მეცნიერებათა აკადემია (1967). საბჭოთა კავშირის დიპლომატიური დასაქმება (1979). 1976 მიენიჭა ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი. სხვადასხვა დროს იყო საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს ჰლანდის უფლებრივი პრეზიდენტი. უფროსი რუსული, ინგლისური, გერმანული და ფრანგული ენის. 1955-65 იყო თბილისის საქალაქო კომკავშირის კომიტეტის პირველი მდივანი და საქართველოს კენცენტრალური კომიტეტის პირველი განყოფილების ინსპექტორი; 1967-69 – ქალაქ ბოძბეთის საბჭოთა კავშირის გენერალური საკონსულტაციო ელჩი; კონსული; 1969-73 – დიდ ბრიტანეთში საბჭოთა კავშირის საქალაქის პირველი მდივანი; 1973-78 – საქართველოს კ. ქ. თბილისის ორჯონიძის რაიკომის პირველი მდივანი; 1978-79 – საქართველოს სსრ ვაშლიკეობისათვის, პოლიგრაფიისა და წიგნთა ვაჭრობის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე; 1979-83 – საბჭოთა კავშირის გენერალური კონსული სან-ფრანსისკოში; 1983-85 – საბჭოთა კავშირის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი კენჯანში; 1985-89 – სსკ კენცენტრალური კომიტეტის საერთაშორისო განყოფილების გამგის მოადგილე, სექტორის გამგე; 1989-92 – საბჭოთა კავშირის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი პოლანდის სამეფოში; 1992-93 – დამოუკიდებელი საქართველოს ელჩი-პრემიერი, საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1993-95 – საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1995-დან – საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საბერძნეთში.

ჩემი პირობები (საკ. სახელი – თ ე მ უ ნ ი ა) (დაახლ. 1155-1227), ერთიანი მოჩლიღური სახელმწიფოს შემქმნელი და მისი გამგებელი. მსოფლიოში ერთ-ერთი უდიესი მომთაბარე უფიქროსი ეპიკოპოსი – გიორგიმისა და გიორგიმის გიორგის ბორჯიგონის წარმომადგენელი იკვარდა. 10 წლის ასაკში დაბრუნდა და სიყმაწვილეში ბეგრე გატარების მსახურში. პირადი სიჭმისა და ქვერათული ვაზნის მქონეობის წყალობით დაწინაურდა; სხვად მოწინააღმდეგეებს – მეტოქე გომთა ბუღალეს და 1206 მდ. თონის ნაპირზე, მოჩლიღის სამხედრო-მომთაბარე არმი-გორაკის წარმომადგენელად ეკრედილით (ყრალიბიზე) მოხლოდა სახელმწიფოს უზენაეს ხელმწიფედ. დაიხანდა (ეპიკოპოს) გამოსხადდა და მიიღო მსახურის (თურქ. თენგიზ, „მღვა“ „სიკეთე“) გრძელი. ჩ-შ-ში შექმნა მძღვერი. ერთიანი მოჩლიღური სახელმწიფო, რომლის ძირითადი კანონი გახდა დიდი იასა. არსებობის ინტერესების შესაბამისად გადამ-ქმნა მხედრული მხედრული სამართალი, მისი პეიქადა მტკიცე, დი-ციპლინობა და მშპარი, რომელიც იყოფოდა ბიუჯეტად, ასევე უფლებად. ბაიბიულებად და ბაიბიულებად, ანუ დემონებად. ამ ერთობებს სათავეში ედგნენ მოჩლიღის სამხედრო არმიის წარმომადგენლები, დემონების მეთაურებად კი ხშირად უფლისწულები და ჩ-შ-ის ოჯახის წევრები ინიშნებოდნენ. ჩ-შ. საგარეო პოლიტიკაში ცდილობ-

და მაქსიმალურად გაეფართოებინა თავისი სახელმწიფოს საზღვრები. 1209-10 დაიპყრო და დახარკო სისიას (განგუტების) და უფლეთა სახელმწიფოები. 1211-15 მოახარა ჩინეთის დიდი ნაწილი, აიღო პეკინი, დააბოძო ჩინის დინასტია და შეიერთა მისი სამფლობელოები; 1218 ხელა იღო მთელი აღმოსავლეთი თურქესტანი და შეამდინარეთი; 1219 შეიჭრა ხვარაზმ-შაჰთა სახელმწიფოში და 1220-21 დაიპყრო შუა აზია და ირანი. გაქცეუ-ლი ხვარაზმ-შაჰის, სულთან ალა- დედანი მუჰამადის შესაყე-რობად გაგზავნილმა ჩ-შ-ის სარდლებმა ჯებემ და სხვებმა 1220-21 საქვერ დაამარცხეს *გოთრე IV* ლაშა. ირანის დაყ-რობის შემდეგ ჩ-შ-ის მთავარი სამხედრო ძალები სამიზობლო-ში ედბრუნდნენ. დაპყრობილი გურიკეობი მან თავის შეილებს დასაწლილ სამფლობელოებად, მეტყველედ კი შეარ-ჩია უკუელი, რომელიც მისი სიკეთის (25.VIII. 1227) შემდეგ ყვერულობაში დიდ ხანად გამოიხადდა (1229).

ჩემი პირობები ხელმძღვანელი. 1. 1960 ხელმძღვანელი (მხარეობისა და მხარეობის) მოხელის ხელისუფლების ხელი მოაწერეს 26.VIII ქაბულში განქალაქებული ვანის, თო-თოეული მხარის უფლებით, მხოვნი მისი დეონოსიზება ხელმძღვანელების ძალაში შესვლად (12.XII) ათი წლის შემ-დეგ, ხელმძღვანელები აღნიშნულია, რომ ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა და აღდგენილი ცნობენ და პატივს სცემენ ერთმან-ეთს და ამოუცილებლობას, სევერანიტეტსა და გერგორიულ მილანობას. ორივე ქვეყნის მთავრობებმა აიღეს ელახებულე-ბი თავდაცვისუნარიან შესახებ, რომ არ მიეღოს მონაწილეობა მეორე მხარის წინააღმდეგ მომართულ სამხედრო კავშირებ-ში.

2. 1963 ხელმძღვანელი სახელმძღვანელი ხელისუფლების ხელი მოაწერეს 22.XI პეკინში, ძალაში შეუდა ხელმძღვანელის დი-დან. მან დადასტურა, რომ ორ სახელმწიფოს შორის საზღ-ვარი გადის მუტგაგის წყალგამყოფ ქედზე, ერთი მხრივ მდ-თაშორისა და მეორეს – ყარაჩეკერსეს და მეორე მხრივ, მდ. ბესეს სათავეებსა და მდ. გაიანის მქონე დინების – მდ-ეაპირის შორის. ლეკარკიეა ჩინეთ-აღდგენიან საზღვრისა მოხდა 1965.

ჩემი პირობები კომპოზიტივი და შემთავრება 1972-85. ის. *ამერიკა-ჩინეთის ხელშეკრულებები და შეთანხმება 1972-82, ჩინეთ-ამერიკის შეთანხმება 1983-85.*

ჩემი პირობები ორპარტიული მმართველობა და პარტიული 1955-70. დაიწყო 1955 წლის 1 აგვისტოს ცენტრში. მონაწილე-ობდნენ ჩინეთის ელჩი პოლიტბიროს ვან ბინანი და აშშ-ის ელჩი ჩუხისილოვაკიანი უ. ა. ჯონსონი. 10 სექტემბრისათვის მიღწეულ იქნა შეთანხმება სამოქალაქო პირთა ორპარტიულობის შესახებ. 14 სექტემბრის ვან ბინანმა ატყობის მხარეს შესთავაზა, გან-ეხილათ საკითხი ემბარგოს გაუქმებისა და ეკონომიკური ბლოკადის მოხსნის შესახებ, რომელსაც აშშ ატარებდა ჩინეთის მიმართ; შესთავაზა აგრეთვე, მოეშალა ჩინეთის მოლაპარაკე-ბა გრეიანის საკითხთან დაკავშირებით; საგარეო საქმეთა მინ-ისტრების დონეზე, ამერიკის მხარე უარყო ამგვარი დღის წესრიგი და წამოაყენა წინადადება, რომ თავდაპირველად ჩინეთსა და აშშ-ს გამოიქვეყნებინათ განცხადება ძალის გამოყ-ენებაზე უარის თქმის შესახებ. ამისთანავე, აშშ მოითხოვდა,

რომ ჩინეთის ელჩარებისა გაიგებინა ამერიკის „ინდივიდუალური და კოლექტიური თავდაცვის“ უწყებები. ჩინეთის მხარემ განაცხადა, რომ ძალის გამოყენებლობის პროცესში არ შეიძლება შეეხოს ჩაივანს, რომლის განთავისუფლებაც ჩინეთის სამხრეთ-დასავლეთ (ის. *გაივანსის პრობლემა*). 1956 წლის 21 აგვისტოს ჩინეთის მხარემ კვლავ მოისურვა, განეხილათ ემბარგოს საკითხი და წარადგინა ერთობლივი განცხადების საკუთარი პროექტი, 22 სექტემბერს მოაბრუნა ჩინეთის შესთავაზება, განეხილათ განცხადების პროექტი ორმხრივი კონტაქტების განვითარების შესახებ, 1957 წლის 12 სექტემბერს კი - კორეა-სომუნგსა და გაივანსის შესახებ. აშშ-მა არ მიიღო ეს წინადადება. 1957 წლის დეკემბერში ამერიკის მხარე შეეცადა, მოლაპარაკება წარემართა უკრაინა დაბალ დონეზე. წარმოშდგენლად მოლაპარაკებებზე დაინიშნა პოლინეთში აშშ-ის საელჩოს პირველი მდიანი, რამდენიმე ჩინეთის პროტესტი განაცხადა. მოლაპარაკებები ჩაიშალა. 1958 წლის 15 სექტემბერს, აშშ-ის წინადადებით, მოლაპარაკებები განახლდა ვარშავაში. მასში მონაწილეობდნენ ჩინეთის ელჩი პოლინეთში ვან ბინანი და აშშ-ის ელჩი პოლინეთში დ. ბიმი. ჩინეთის მხარე ამერიკის ხელისუფლებისაგან მოითხოვდა, დაეთითებოთ გაეყვანა თავისი შეიარაღებული ძალები ჩინეთის გეროგორიდან - გივანის პროვინციდან და გაივანის სრუტის რეგიონიდან, დაელო ჩინეთთან შეთანხმება *შეიღობიან თანარსებობის ტვიპი პრინციპის* („პანას მილი“) საუბრეებზე. 1968, მორიგი, 135-ე შეხვედრის წინ, ჩინეთის მხარემ აშშ-ის ანტიინსურთ ინიციატივას პროვინციებზე დასლი ბრალად და მოლაპარაკებები შეწყვიტა. 1970 წლის იანვარში მოლაპარაკება კვლავ განახლდა. იგი, რაგორც, ამაგმადე დასუფელ კარს მიღმა გარდებოდა. 20 მაისისათვის დასიშულ 137-ე შეხვედრა ჩინეთის მხარის წინადადებით გადადიო და აღარ ჩატარებულა. მხარეებმა აღიარა, რომ მოლაპარაკებებს ლიდ მნიშვნელობა ქონდა ჩინეთ-ამერიკის ურთიერთობას მოსაწარმოებლად.

ლოგ: Кузнецов В.В., Китай в стратегическом отношении. М., 1978; Young K. Negotiating with the Chinese Communists: The United States Experience, 1953-1967. N.Y., 1968.

ჩინეთ-ამერიკის შეთანხმება 1983-85, 1. *ჩინეთის ხელისუფლების წესის ხსენება*, ხელმოწერილ იქნა 1983 წლის 19 აგვისტოს პეკინში 5 წლის ვადით. ძალაში შევიდა 1983 წლის 1 იანვრიდან. ჩინეთის მხარე უწყებდა, აშშ-ში ქსოვილებს ექსპორტი ვიველწლიური 3,5%-ით გაეზარდა. შეთანხმება ჩინური ქსოვილების 33 კატეგორიის ექსპორტის კოეფიციენტს განსაზღვრავს.

იხილეთ: Department of State Bulletin, 1983, Nov., p. 63.
 2. *ჩინეთის ხელისუფლების წესის ხსენება*, ხელმოწერილ იქნა 1984 წლის 12 იანვარს ვაშინგტონში, ჩინეთის სახელმწიფო საბჭოს პრემიერის ჯაო ძიანის აშშ-ში ვიზიტის დროს. იგი 5 წლით ვარსულებს ორ ქვეყანას შორის დაღებულ ანალიგატურ შეთანხმებას, რომელიც 1979 წლის 31 იანვარს იქნა ხელმოწერილი. შეთანხმება ითვალისწინებს მხარეთა თანამშრომლობას ინიტი სფეროებში, როგორც არის, კომპონის, უნერჯეტიკა, სოფლის მეურნეობა, ჯანმრთელობის დაცვა და მედიცინა, ვაგრემოს დაცვა, კულტურული და საინჟინერო ვაგევა და სხვა. შედგენილ იქნა 23 ოქმი (1985). რომლებიც ჩინეთ-ამერიკის თანამშრომლობის სხვადასხვა მხარეს მოიცავს (კომისიური გეგმობილია, მა-

ღალი ენერჯეტიკის ფიზიკა, აგომირი ელექტროსადგურების ესპანეთობების ურუნეველია, ზუსტი მეკონტროლები. პირდაპირ ვერგეტიკა, გეკონტროლი და საინჟინერო ინფორმაციის მარაგა და ვაგევა. იეგებრა, გრანსპორტი და სხვა). აშ ოქმების მიხედვით დაგეგმვა დაახლოებით 300 პროექტი.

იხილეთ: Department of State Bulletin, 1984, Mar., p. 24.
 3. *ჩინეთის ხელისუფლების წესის ხსენება*, ხელმოწერილ იქნა 1984 წლის 12 იანვარს ვაშინგტონში, ჩინეთის სახელმწიფო საბჭოს პრემიერის ჯაო ძიანის აშშ-ში ვიზიტის დროს ძალაში შევიდა ხელმწიფობის მომრეგებიდან და გრსელაგება 1986 წლის 31 იანვრამდე მისი 3-წლიანი პერიოდით ვანერობის შესაღობობით. შეთანხმება პირდაპირ დაგეგმვა ხელმწიფობის იმ დარგებს ეხება, რომელთაც ჩინეთი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს (ქვანისმინისა და ნაიციობის მრეწველობა, გრანსპორტი, გელეკემირი, ჩინური ქარნების მოღერობა, ანჟორმაციისა და საეკილობის ვაგევის განვითარება, სხვადასხვა პროექტების ფინანსირების რეგულირების ხელის შეწყობა და ა. შ.).

იხილეთ: Department of State Bulletin, 1984, Mar., p. 25.
 4. *ჩინეთის ხელისუფლების წესის ხსენება*, ხელმოწერილ იქნა 1984 წლის 30 აპრილს პეკინში, აშშ-ის პრეზიდენტის, რ. რეიგანის ჩინეთში ვიზიტის დროს. ხელმოწერილ იქნა ვაშინგტონში 1985 წლის 23 ივლისს. შეთანხმება განსაზღვრავს ამერიკელი კომპანიების მიერ ჩინეთისათვის ბირთვული რეაქტორების, კომპონენტების, ბირთვული მასალებისა და გეკონტროლების მიქსის ორგანიზაციის ჩარხის, მაგრამ „არ წარმოადგენს ამერიკის მხარის ვალდებულებას მოამზადოს ჩინეთის ბირთვული რეაქტორები ან მასალები“. შეთანხმება ითვალისწინებს ბირთვული ენერჯეტიკის მშეიღობიანი მომრეგობით გამოყენების პროექტში ვაგრემოს უსაფრთხოების დაცვის შესახებ არსებული ინფორმაციისა და გეკონტროლის ვაგევილას ჩინეთის ეკრალაგება აშშ-ის მიერ მოსაუბ ვაგევი-მული ბირთვული მასალები ან მოწყობილობები ვაგევიენის სახელწოდებით მშეიღობის, ბირთვული ავაციეტიკული მოწყობილობების შესაქმნელად, ვადასუეს სხვა ქვეყანას, ვაგამრევილის ან შეიბნას იგი ამერიკული მხარის თანხმობის ვაგრემ.

იხილეთ: Keesing's Contemporary Archives, 1984, vol. 30, p. 33032-33.
 5. *ჩინეთის ხელისუფლების წესის ხსენება*, ხელმოწერილ იქნა 1984 წლის 30 აპრილს პეკინში, აშშ-ის პრეზიდენტის, რ. რეიგანის ჩინეთში ვიზიტის დროს. შეთანხმება ურუნეველია ჩინეთის ბირთვული ენერჯეტიკის მომრეგობის მიხედვით ვაგევილას აშშ-ის იხე ჩინეთის გეროგორი) დაბეგრა. კომპანიებისათვის საემომოსადგო ვადასახადების მასიშიში 10%-ით განსაზღვრა (შეთანხმების დაღებაზე შევადგენა 20%-ს).
 იხილეთ: Keesing's... 1984, vol. 30, p. 33032.

1985 წლის 23 ივლისს ხელმოწერილ იქნა შეთანხმება თუეჩუკერის შესახებ.

იბნეთი-ბირმის ხელშეკრულებაზე 1960. 1. ხელშეკრულება იბნეთი-ბირმისა და ზონდისკოტა-ბუნდუსის შორის შეიქმნა, ხელმოწერილი იქნა 28 იანვარს ჟენევაში. დაიდა 10 წლით. ამ ვადის გასვლის შემდეგ ხელშეკრულება მოქმედებს განუსაზღვრელი დროით. თუკი არც ერთი მხარე არ გამოაცხადებს მის დასრულებას, მაშასადამე 14 მარტს. მხარეები იღებენ ვალდებულებას, რომ ერთმანეთს შორის არ გამოაცხადონ სამხედრო ძალას და არ მიიღებენ მონაწილეობას ისეთ სამხედრო კავშირებში, რომლებიც მჭიდროდ დაკავშირებული იქნება მხარეთა შორის. ხელშეკრულებასთან ერთად ხელმოწერილი იქნა ჩინეთ-ბირმის შეთანხმება სახმელეთო ურთიერთობების შესახებ, რომელიც ჩინეთ-ბირმის სახმელეთო საზღვარიდან გადის. ამ ხელშეკრულების პროექტის სიმშვედობის მიხედვით.

ჟურნ.: „ვენის თბილისი“, 1960. 1 თებ.; Guardian, 1960. Febr. 1.

2. ხელშეკრულება სოციალისტური წესის, ხელმოწერილი იქნა ჟენევაში 1 ოქტომბერს. ადგილს საზღვარს ჩინეთსა და ბირმას შორის ბირმა დათანხმდა, ჩინეთისათვის გადაეცა პიონის, გოლუჩისა და კარუნის რაიონები (დაახლ. 153 კვ კმ). ხოლო ჩინეთი დათანხმდა იმაზე, რომ სახმელეთო მონაკვეთი მდინარეების – ნამიხისა და ნამილის შესართავიდან მდინარეების – ნამ-კასა და ნამი-ვისის შესართავამდე დაეცდინათ. გადაეცა ბირმისთვის „განსაკუთრებულად დადგენილი ნამიხის მონა“ (დაახლ. 220 კვ კმ). რომელიც აღრე ფორმალურად ჩინეთს ეკუთვნის, მაგრამ ბირმას „საპირფარეო იფარავს“. ჰქონდა აქედნეული. ამ მონის საზღვარს დაეცდა ბირმას ჩინეთს პასუხისმგებლობა და პან-ლაოს გომიების დასასრულებელი გერტიფიცირები გადაეცა (დაახლ. 189 კვ კმ). ჩინეთს მთავრობამ უარი განაცხადა თავის უფლებებზე. გამოუყენებინა ლუგანოს (ბირმა) სამართალსა და წესებს. ხელშეკრულებაში აღნიშნულია, რომ ერთობლივი კომისია განაგრძობს სასაზღვრო ზოლის შესწავლას, შეადგენს ოქმსა და რეკამს. რომლებიც ხელშეკრულების ოპოტიკალური დამატება გახდება (ოქმი ხელმოწერილი იქნა 1961 წლის 13 ოქტომბერს).

ჟურნ.: „ვენის თბილისი“, 1960. 2 ოქტ.; Burma Weekly, 1960, Oct. 13.

იბნეთი-ბირმის ხელშეკრულებაზე 1972-80. 1. 1972 წლის იანვარში ბირმის ხელმოწერილი იქნა 29 სექტემბერს ჟენევაში. იგი ატარებდა მხარეებს შორის „არანორმალური მდგომარეობის“ შეწყვეტასა და დიპლომატიური ურთიერთობების დამკვიდრებას. ჩინეთსა და ბირმას შეთანხმდნენ, რომ ურთიერთობებს დაეცდნენ ერთმანეთის სუვერენიტეტსა და ტერიტორიული მთლიანობის ურღვეობის, ურთიერთდადგენილობის და ერთმანეთის სამართალსა და წესებს მიმართულად. ორმხრივი მოქმედებებისა და მშვიდობიანი თანდაცობის პრინციპებზე. ჩინეთს განაცხადა, რომ გაიფანო (იხ. გაიფანოს პრობლემა) ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის განუყოფელი ნაწილია. განცხადებაში აღნიშნულია, რომ იაპო-

ნის მთავრობა „აპეტებს სუვერენიტეტის მთავრობის ამ პოზიციას“. იაპონიამ ჩინეთს მთავრობა ჩინეთის ერთადერთი კანონიერ ხელისუფლებად აღიარა. განცხადებაში აღნიშნული იყო, რომ იაპონიის მხარე მთელი სიმწვავეთი გრძობს პასუხისმგებლობას იმ საკითხზე, რომლის გამო, რომელიც მან წარსულში ომის შედეგად ჩინელ ხალხს მოაყენა და ღრმა სინანული გამოუთქვამს ამის გამო.

ჟურნ.: Keesing's Contemporary Archives. 1971-72, vol. 18. p. 25517-18.

2. 1974 წლის იანვარში (მაკრატის წესის), ხელმოწერილი იქნა 5 იანვარს ჟენევაში. დაიდა 3 წლის ვადით და ძალაში რჩება მანამ, ვიდრე ერთ-ერთი მხარე მას არ გადაეცემს. მხარეებმა ერთმანეთს შეუქმნეს ურთიერთ ხელშეწყობის რეჟიმი საკონსულტაციო და დიპლომატიის სფეროში, აიღეს ვალდებულება, განეუთხარებინათ ეკონომიკური და სავაჭრო ურთიერთობები, ეწარმოებინათ ტექნიკური და სხვა სახის საერთო დარგები და ა.შ.

ჟურნ.: „ასია ნიუზი“, 1974. №2.

3. 1974 წლის იანვარში (საპირფარეო) კავშირის წესის, ხელმოწერილი იქნა 20 იანვარს ჟენევაში. მოლაპარაკებებზე ჩინეთის წარმომადგენლებს მითხოვდნენ, რომ იაპონიას მთლიანად გაეწყვიტა სადიალოგი კავშირი გაიფანოს. იაპონია დათანხმდა, შეეცდნენ საპირფარეო კავშირი გაიფანოს სახელმწიფო ხაზით. მხარეებმა შეთანხმდნენ მთლიანად სადიალოგი კავშირის განუთხარების უფლება „ეკონომიკურ და სავაჭრო“ შეთანხმება ითვალისწინებს საწვავის, სათავადარიგო ნაწილებისა და მოწყობილობების დაბეჭერისგან მხარეთა განსაკუთრებული, სადიალოგი კომპანიების შესახებ ინფორმაციისა და სტატისტიკური მონაცემების გაყვალას.

ჟურნ.: „ასია“, 1974. 21 აპრ.

4. 1974 წლის იანვარში (საპირფარეო) წესის, ხელმოწერილი იქნა გოკიოში 13 ნოემბერს. დაიდა 3 წლის ვადით მისი 3-წლიანი ურთიერთობით ავტომატიური გაგრძელების პირობით, თუკი რომელიც მხარე ვადის ამოწურვამდე 6 თვით ადრე მჭიდროდ მხარეს შეთანხმების გაუქმების შესახებ არ აცხადებდა. ჩინეთი პირველი სახელმწიფოა, რომელიც იაპონიას ნორმების საკითხზე ვალდებულ იქნა დაეცდნენ ოპოტიკურ და სავაჭრო შეთანხმება შეეცდნენ დაეცდნენ, რომლებიც ითვალისწინებს ერთი მხარის მიერ მჭიდროდ მხარისათვის ნაცხადურში გემის შესვლისა და სხვადასხვა ეკონომიკური გადაწყვეტილების დროს ურთიერთ ხელშეწყობის რეჟიმის შექმნას. სანთის კომპანიებისათვის იმეორისა და სხვადასხვა ეკონომიკური გადაწყვეტილების დროს ურთიერთ ხელშეწყობის რეჟიმის შექმნას. სანთის კომპანიებისათვის იმეორისა და სხვადასხვა ეკონომიკური გადაწყვეტილების დროს ურთიერთ ხელშეწყობის რეჟიმის შექმნას. სანთის კომპანიებისათვის იმეორისა და სხვადასხვა ეკონომიკური გადაწყვეტილების დროს ურთიერთ ხელშეწყობის რეჟიმის შექმნას.

ჟურნ.: „ასია“, 1974. 12 ნოემბ.

5. 1975 წლის იანვარში (საპირფარეო) წესის, ხელმოწერილი იქნა გოკიოში 15 აგვისტოს. მოლაპარაკებებზე ხანგრძლივი დროის განმავლობაში მთლიანობა, ეკონომიკური, ჩინეთის მიერ შეძლებული „სამხედრო ზონების“ გამო, რომლებიც ლა ჩუნის და მონაკვეთებს ეკავდა თუეჩუკერისათვის. შეთანხმება განსაზღვრავს თვებისა და შლის პრობლემების მოპოვების ზონისა და ეკონომიკური, თუეჩუკერის წარმოების დროსა და წესს, ადგილს თითოეული მხრიდან იმ გემების რაოდენობას, რომელიც აღნიშნული უფლება გააჩნია.

6. 1978 წლის იანვარში (საპირფარეო) წესის, ხელმოწერილი იქნა

პეკინში 16 თებერვალს ითვალისწინებს ორ ქვეყანას შორის საქონელბრუნვის მოცულობის გაზრდას 20 მლრდ ლოლარით 8 წლის განმავლობაში (1979 წლის 29 მარტს მხარეებმა შეთანხმების მოქმედების ვადა 1990-მდე გააგრძელეს, საქონელბრუნვის მოცულობა კი 40-60 მლრდ ლოლარამდე გაიზარდა). შეთანხმების თანახმად, ჩინეთი იაპონიას ნავთობს, ენერჯეტიკულ და კომეცად ქვანახშირს მიაწვდიდა, ხოლო იაპონია ჩინეთს საკომპლექსო მარეკობილობებითა და ჩინური წარმოებისათვის საჭირო სხვადასხვა სახის მექანიზმებით მიაწვდიდა.

ბუღ.: Keesing's... 1978, vol. 24, p. 29378.

7. 1978 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა პეკინში 12 აგვისტოს, დაიღო 10 წლის ვადით. იალამი შევიდა 23 ოქტომბერს. მხარეებმა აიღეს ვალდებულება, განაღვიანონ მშვიდობიანი და მეგობრული ურთიერთობანი, ყველა სადავო საკითხი გადაწყვიტონ მშვიდობიანი გზით. ძალის გამოყენებისა თუ ძალის გამოყენების შექარის გარეშე, ხელშეკრულებაში, კერძოდ, ნათქვამია: „მოლაპარაკების მომავალე სახელმწიფოები აცხადებენ: არც ერთი მხარე არ უნდა შეეცადოს ამოხსნა და წყნარო ოკეანის რეგიონში ან სხვის მიერ სხვა რაიონში პეკინის მიწვევას. თითოეული ქვეყანა წინააღმდეგია ნებისმიერი სხვა სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის მიერ აბგერო პეკინის მიწვევის ცდებსა“. ხელშეკრულებაში აბგესმულია, რომ იგი თითოეული მხარის მიერ სხვა სახელმწიფოების შინაარო პოზიციის დაკავებზე გავლენას არ მიახლეს.

ბუღ.: კუნიანე კიბაი. 1978, 13 აგ.

8. 1979 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 6 დეკემბერს პეკინში, დაიღო 2 წლის ვადით და ძალაში მინადა, ვიდრე ერთ-ერთი მხარე მას არ გააუქმებს. შეთანხმება ითვალისწინებს მხარეთა თანამშროლობის საეკონომიკო თვალისწინებით საქონელბრუნვის, განაღვიებისა და მეცნიერების სფეროში, ერთობლივი სამეცნიერო გამოკვლევებისა და კულტურული ღონისძიებების ჩატარებას, ორი ქვეყნის ორგანიზაციებსა და კერძო პირებს შორის, კულტურული გაკვლებისათვის ხელშეკრულებას.

ბუღ.: კუნიანე კიბაი. 1979, 7 აგ.

9. 1980 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 28 მაისს გოკიოში. ითვალისწინებს საეკონომიკურ და სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის გაცვლას, კომერცენტებისა და სიმპოზიუმების ორგანიზებას, ერთობლივი სამეცნიერო გამოკვლევების ჩატარებას.

ბუღ.: Куньяне Г. Ф., Японо-китайские отношения на современном этапе. 1972-1982, М., 1983.

ჩინეთ-იაპონიის ხელშეკრულებები. კონვენსია და შეთანხმება

1. 1885 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 18 აპრილს ტიანჯინში ჩინეთის მხრიდან და სენჯინის, ხოლო იაპონიის მხრიდან პიონგ-უი იყოს მიერ. 1884 სულში მომხდარი სახელმწიფო გადატრიალება ჩინეთსა და იაპონიამ კორეის სამხრეთ საქმეში ჩარევისათვის გამოიყენეს, რასაც მოჰყვა ჩინეთ-იაპონიის სამხედრო დაპირისპირება. ასეთ ვითარებაში იქნა დადებული კონვენსია, რომლის თანახმად ორივე მხარეს 4 თვის ვადაში კორეიდან თავისი ჯარები უნდა გამოეყვანა. კორეის მიერ წინააღმდეგ, იაპონელებთან საკ-

უთარი არმია, სადაც ინსტრუქტორებად მხოლოდ შესამე სახელმწიფოს ჯარები იყნებოდნენ. კორეაში ასერობელი არეულობის“ შესახებევაში ორივე მხარეს ან ერთ-ერთ მათგანს შეუკლო იქ ჯარების გაგზავნა, აცნობებდა რა ამის შესახებ შეიკრებოდა. მდგომარეობის მოწესრიგების შემდეგ კი დადებული უნდა ჩატარებული ჯარების ევაკუაცია.

ბუღ.: Грими Э. Д., Сбраник договоров и других документов по истории международных отношений на Дальнем Востоке (1842-1925), М., 1927, с.91; Hertslet's China Treaties, vol.1, L., 1908, p.361-62.

2. 1895 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 22 სექტემბერს პეკინში. პორტუგალიის სახელი ხელშეკრულების 1905 თანახმად, იაპონიამ რუსეთსაგან ლიუნიპრე (პორტ-არტურ), დალიანსა (დალენ) და მათ მსმებრე გერგობრივზე საიპარო უფლებები მოიპოვა. იაპონიას გადაეცა აგრეთვე სარკინგზო ხაზი ლიუნიპრედან ჩანჩუნამდე, ჩინეთ-იაპონიის 1905 ხელშეკრულებით ჩინეთი ცნობდა იაპონიის ატლანტულ უფლებებს. ხელშეკრულებასთან ერთად ხელმოწერილ იქნა შეთანხმება ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთიდან იაპონიის ჯარების გამოყენებისა და ამ რეგიონში იაპონიისთვის პრივილეგიების მინიჭების შესახებ. ჩინეთის მთავრობამ აიღო ვალდებულება, იაპონიის და რუსული ჯარების ევაკუაციის შემდეგ ეპტრონისა და უესილანა (სხილგობისთვის) გაქვინა 16 ქალაქი (ლოაიონი, ჩანჩუნი, ბილანი, სარინი, ციციკარი, ჩაილარი და სხვა). გათვალისწინებულ იყო შინაინი (ქუილენი), ანლუნა (ახლად დალენი) და იკიო (იაპონიის ხელშეკრულების დადრსებ, ანლუნ-მენიანის სარკინგზო ხაზის რეკონსტრუქციისა და ექსპლოატაციის უფლების იაპონიისათვის გადაცემა. მდ. იალუპანის მარჯვენა სანაირზე ხეცის დაშეპირების იაპონიის მიერ ჩინეთის ხელშეკრულების დადრსებ. ურთიერთობისათვის უპირატე ხელშეკრულების რევიის შექმნა ყველა საკითხში, რომელსაც ხელშეკრულება და დაშეპირების შეთანხმება ეხებოდა.

ბუღ.: Сбраник договоров... по делам Дальнего Востока. 1895-1905, СПб., 1906, с.754-62; Hertslet's China Treaties, vol. 1, L., 1908, p. 391-93.

4. 1918 წელს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 25 მარტს ჩინეთის ხელმოწერის და იაპონიის ხელმოწერის შედეგად, ხელმოწერა იქნა 25 მაისს მხარეებმა დაღეს საილქლო შეთანხმება. ჩინეთის ხელის უფლებას ხელი უნდა შეეყვო მის გერგობრივ იაპონიის ჯარების გადაადგილებასათვის. იაპონიამ მიიღო უფლება აუქმენისა მინჯელობაში სამხედრო რკინიგზები და სხვა სამხედრო ობიექტები, გავეცანა ეკონომიკური და სამხედრო ობიექტებისა სამხედრო გადაზიდვების მიზნის (ჩინეთის) რკინიგზის შექმნით. გათვალისწინებულ იყო სამხედრო ექსპლტაციის ურთიერთ-დასმარება. სარმარ მოქმედებათა დასრულების შემდეგ იაპონიის ჯარებს უნდა დაეტივებინათ ჩინეთის გერგობრივ. 19 მაისს ხელმოწერილ იქნა ჩინეთ-იაპონიის სამხედრო-სამდგომო შეთანხმება, რომელიც იმეორებად 16 მაისის შეთანხმების დაშეკრულებს, ორივე სამხედრო-სამდგომო ძალებთან მომარყე-

ბანი 6 სექტემბერს კი დაიღო დამატებითი შეთანხმება, რომლის მიხედვითაც იმერეთის კავშირის ჩინეთის ჯარების ოპერაციები ადამრულ შეთარებას უნდა წარესართათ. შეთანხმების საუბრულზე ჩინეთმა მონაწილეობა მიიღო საომარ მოქმედებებში საბჭოთა რესტის წინააღმდეგ.

ქება: Г р и м м Э. Д. С в о р а т а ж и т о с о в а... с. 193-96.

5.1922 ხელწინაშეა მანდრანს უნდახში, ხელმოწერა იქნა 4 თებერვლის ვამანგონის კონფერენციამ 1921-22. 1914 წლის აგვისტოში იაპონიამ მთიანეთს დაესაღვრეო მთაოფელ (ახლანდ. ქინდო, მანდრანს პროვინცია), რომელიც ცერმანის მიერ „კუარას“ გზით მოწვევტილი იყო ჩინეთისაგან (იხ. ტერმანო-ჩინეთის ხელშეკრულება 1896). 1915 წლის 9 მაისს ჩინეთი იძულებული გახდა, შეეღო „ოქტობრითი მოთხოვნა იაპონიას ჩინეთისადმი“ 1915, რომლებშიც ჩინეთის მიერ მანდრანზე უარის თქმა იყო გათვალისწინებული. პარიზის სამეო კონფერენციამ 1919-20 იაპონია მისთვის მანდრანის პროვინციის გადაცემას ითხოვდა. ჩინეთის დელეგაციის პრეზიდენტი მიუხედავად, იაპონიის პრეტენზიები დამკაყოფილებელ იქნა, რაც ჩინეთის მიერ ვერსალის სამეო ხელშეკრულების 1919 ხელმოწერაზე უარის თქმის ერთ-ერთი მიზეზი გახდა. ვამანგონის კონფერენციამ მანდრანის საკითხი აშშ-ის დელეგაციამ დააყენა. აშერი კი მთავრობა ჩინეთთან იაპონიის განსუენით იყო დაინტერესებული და პარიზისპირდა რა აშშ-ის ინტერესებს, მამინ როდესაც დიდი ბრიტანეთის მხარდებკრავი დაკარგული ექონდა, იაპონიის მხარე იძულებული გახდა ექან დაეხია. ხელშეკრულების თანახმად, იაპონიამ აიღო ვალდებულება, ხელმოწერის არაუგვიანეს 6 თვის უდასა, დაებრუნებინა ჩინეთისათვის მთაოფელი გერგორია და ქინდო-მანანის სარკინოგზი ხაზი რკინიგზის ღირებულების ანაღაურებით. რკინიგზის გადაცემამდე მისთვის სამსახურის უფროსად იაპონიის, ხოლო რკინიგზის უფროსად ჩინეთის მთავრადეები უნდა დანიშნულიყენენ. კონფერენციის რკინიგზის განმტოებამზე საერთაშორისო საფინანსო კომისიისკენ გადაეუე, ხოლო კონცესიები მანდრანის მდარებებზე კი ერთობლივ იაპონურ-ჩინურ კომპანიაში, რომლებიც იაპონური კაპიტალის ოლენობა ჩინურსას არ უნდა აღმდებოდეს. ჩინეთმა აიღო ვალდებულება სავარეო ეპტობისათვის გაეცნა მთაოფელ.

ლიქი: И. Д. Д а н и л я, История американской агрессии в Китае, М., 1953, с. 175; Междонародные отношения на Дальнем Востоке, 1940-1949, М., 1956, с. 371.

აივნი-068-01000 პირობანი ზეპარაბი სიანგანი (პრეზენტი) მსახური 1984. ხელმოწერა შეკონში 19 სექტემბერს, ახლანში შევიდა 1985 წლის 27 მაისს. ლეკარაბიის თანახმად, ჩინეთმა 1997 წლის 1 ივლისიდან ამ გერგორიაზე თავისი სუვერენიტეტი აბადიგანა. დელეგაციოში მოთხოვბულია, რომ ჩინეთისათვის გერგორიის დაბრუნების შესუვლ ახლანდელი სოციალურ-დემოკრატიული სისტემა, სიანგანის მოახლეობის კანონები და ცხობრების წესი მომუდენი 50 წლის მანძილზე ხელშეუხებელი დარჩება. შეიქმნება ჩინეთის სპეციალური აღმოსტრგაიული რაიონი – ჩინეთის სანგანი. საგარეო

პოლიტიკისა და თავდაცვის საკითხები ჩინეთის მთავრობის კომპეტენციამი იქნება. აღმოსტრგაიულ, საკანონმდებლო და სხვა საკითხებს ჩინეთის სიანგანის მთავრობა გადაწვევებს, რომლის აღმასრულებელი ხელისუფლების სათავეში „აღვიღზე ჩატარებულ არმიუნების შეუღებების ან კონსულტაციების საფუეველზე“ ჩინეთის მთავრობის მიერ დანიშნული პირი დეგება. სიანგანისთვის თავისუფალი ნავსადგურის სტატუსისა და მისი როგორც საერთაშორისო ფინანსური ენსტრის მენარჩენებისათვის ერთად, გათავალისწინებულია პერუსეუ არსებულ „ლა ბამრისა“ და უეხოვლოა საკეთიების მენარჩენებზე. ჩინეთი არ მოისთხვის სიანგანს ბევარს. ჩინეთის სიანგანს ექნება შესაბულებლი, განამტკიცოს ეკონომიკური და კულტურული ურთიერობის სუვადესხვა სახელწიყოებთან, რაიონებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. სპეციალური აღმოსტრგაიული რაიონის მთავრობის წარმოამდგენლებს, როგორც ჩინეთის მთავრობის დელეგაციის წევრებს, შეუღებათ მონაწილეობა მიიღონ ჩინეთის მიერ წარმოებულ დამლომადგურ მოლაპარაკებებში, რომლებიც უმუალოდ შეეხება სიანგანს. ჩინეთის სიანგანს აქვს უელები მონაწილეობის საერთაშორისო შეხელებში, რომლებიც სახელმწიფო ღირებუ არ გარლდება. ჩინეთის წინამდებარე ძირითადი პოლიტიკური დებულებანი ჩამოყალიბდა სპეციალური აღმოსტრგაიული რაიონის – ჩინეთის სიანგანის შესახებ ძირითადი კანონის საბით სრულად ჩინეთის სახალხო წარმოამდგენელთა ყროლობაზე. გარდამავალი საუესტეტი (1985 წლის 27 მასიდან – 1997 წლის 30 ივნისამდე) სიანგანის აღმოსტრგაიულ მმარაუელობის დიდ ბრიტანეთის აბორეიელებდა, ხოლო ჩინეთის მთავრობა მის ხელს უეყობდა ამ საქმეში.

აივნი-068-01000 პირობანი ზეპარაბი 1954. გამოქეყნდა 28 ივნისს ქ. დალინი. ხელს აწერდნენ ჩინეთის სახელმწიფო საბჭოს პრეზიკური ვოე უნალი და ინდიეთის პრემიერ-მინისტრი ჯავაბარლალ სრუე. ვანცხალეებში დამოწმებელი იყო მისი პრეციები. რაილუბეა წარმოდგენილი იყო ინდიეთ-ჩინეთის შეთანხმებამი 1954 და რომლებიც მოტივანებით ცნობილი გახდა როგორც შეღვიობისათვის ანაღაურების სეოი პრეციები („ანანა შილა“). გაცხალეებში აღნიშნულია, რომ ამ პრეციების აღმარება აბის ექვეყნებს მორის ურთიერობათა ვანვითარების საფუეველად ხელს შეუწყობს შეღვიობის შექმნას, რომლებიც შეიღებება გაუერთაუელს და აბროგად, განამტკიცებს შეღვიობას მთიელს მსოფლიოში. ჩინეთმა და ინდიეთმა მმარა დაუქვრა შეღვიობითი ანაღარებობის პრეციების გაიოყენებას შოვადად საერთაშორისო ურთიერობებში.
ქება: М р а т а, 1954, 29 ივნისი.

აივნი-068-01000 პირობანი (პრეზენტი) რაივნი-068-01000 (1953-დან – სარბიის რკინიგზა), რკინიგზის მავისტრგაიული ჩრდლო-აღმოსავლეთი ჩინეთში, საღერ მწვერულიდან სარბიის გავლით სუიციხებულ და ხარბინიდან ალაიანამდე. აქვს განმტოებელი, საერთო სიგრებეა 2500 კმ. ჩ.რ., ჩინეთ-აღმოსავლეთის რკინიგზის (ჩინი) სახელწილებითა, გაყენას რესტეობა 1897-1903, როსეი-ჩინეთის 1896 ხელშეკრულების საფუეველზე. ხელშეკრულების თანახმად, 80 წლის შემდეგ რკინიგზა უსაკიდლოდ გადადიოდა ჩინეთის ხელში, ხოლო რკინიგზაზე მოძრაობის გახსნიდან 36 წლის შემდეგ ჩინეთის მთავრობის უელება მქონდა გაიოყებდა ეს

ხაზი, 1904-05 რუსეთ-იაპონიის ომის შემდეგ, *პორტსმუთის საზავო ხელშეკრულების 1905 თანახმად*, ჩარ-ის საზღვრით ხაზი იაპონიის გადაეცა და ეწოდა „სამხრეთ-დასავლეთის რკინიგზა“ (სმრ). 1918 იაპონიამ კარგად შეიყვანა ჩარ-ის გეროგორიამბე, *ვანდინგონის კონტრეტყვამდე 1921-22 სახელმწიფოთა შორის მწვევე ბრძოლაში* მიმდინარეობდა ჩარ-ის ხელში ჩასაგდებად. სსრკ-ჩინეთის 1924 ხელშეკრულებით ჩარ-ის მიწები იქნა წმინდა და კომერციული ობიექტად საბჭოთა კავშირისა და ჩინეთის ერთობლივი მმართველობით. 1931 იაპონელებმა მოახდინეს ჩრდილო-აღმოსავლეთი ჩინეთის ოკუპაცია და იქ შექმნეს მანჯურუ-გის სახელმწიფო. 1935 საბჭოთა კავშირმა ჩარ-ის მიწები მანჯურუ-გის ხელისუფლებას. II მსოფლიო ომში იაპონიის დამარცხების შემდეგ, სსრკ-ჩინეთის 1945 ხელშეკრულებით ჩარ-ის სსრკ-საბჭოთა კავშირისა და ჩინეთის ერთობლივი მმართველობის დაექვემდებარა. შაიენგრას ეწოდა ჩარ-ის ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნის შემდეგ. სსრკ-ჩინეთის 1950 ხელშეკრულების თანახმად, ჩინეთის უსაზღვრო გადაეცა ჩარ-ის მთელი თავისი ქონებით. გადაეცა გაფორმდა 1952 წლის 31 დეკემბრის ოქმით.

ქულა: Советско-китайские отношения. 1917-1957, М., 1959.

ინფორმაციის ხელშეკრულება, 1.1960 **ხალხურული** **ჩინეთის** **სსრკ-საბჭოთა** **კავშირის** **შესახებ**, ხელშეკრულებით იქნა 31 მაისს ულან-ბატორში. ძალაში შევიდა 12 ოქტომბრიდან. ხელშეკრულებაში აღნიშნულია, რომ ერთმანეთთან შეთანხმებენ იმ მნიშვნელოვან საერთაშორისო საკითხებს, რომლებიც მათ საერთო ინტერესებს ეხება. მხარეები იღებენ ვალდებულებას, განმტკიცონ და განაერთონ კონსოლიდირება და სამეციონერ-გექნიკური თანამშრომლობა. ხელშეკრულება ძალაში რჩება, ვიდრე მისი შეკლების ან დასრულების შესახებ არ იქნება მხარეთა ერთობლივი თანხმობა.

ქულა: „ვენის ვაზა“, 1960, გვ. 22; „ენე“, 1960, 13 ოქტ.

2. 1962 ხალხურული საზღვრის შესახებ, ხელშეკრულებით იქნა 26 დეკემბერს პეკინში. მასში მოყვნილია ჩინეთ-საბჭოთა ერთობის სასაზღვრო ხაზის აღწერა, დადგინდა სასაზღვრო მდინარეების მისიველი საზღვრის გაყვლების პრინციპი. ხელშეკრულება ითვალისწინებს ასეთი მდინარეების წყლებით, წყაროებითა და ჭებით, აგრეთვე საზღვარზე განთავალი გზებით ერთობლივი სარგებლობას. ხელშეკრულების თანახმად, უნდა შეიქმნას საზღვრის დეპარტამენტის ერთობლივი, ჩინურ-საბჭოთა კომისია, უნდა განხორციელდეს მთლიანი სასაზღვრო ხაზის დეპარტამენტი და სასაზღვრო ნიშნების დასაბუთება და საზღვრის შესახებ არსებული მანაშელი შეჯავრული ლოკუპირგები და რუკები. 1962 ხელშეკრულების შესახებ დადებული 1964 წლის 30 ივნისს ულან-ბატორში ხელშეკრულებით იქნა ოქმი ჩინეთის და მთლიანლას შორის საზღვრის შესახებ.

ქულა: ვენის ვაზა, 1962, გვ. 22; „ენე“, 1962, 26 მარტი.

ინფორმაციის ხელშეკრულება და მეთანხმება, 1.1956 **ჩინეთის** **სსრკ-საბჭოთა** **კავშირის** **შესახებ**, **ინფორმაციის** **ხელშეკრულების** **შესახებ**, **ინფორმაციის** **ხელშეკრულების** **შესახებ**, ხელშეკრულებით იქნა 20 სექტემბერს, კაგმანდში. დაიდა 8 წლის ვადით, შემდგომში მისი გა-

გრძელების შესახებ. მხარეებმა განაცხადეს, რომ *მედიდობანი თანამშრომლობის ხელშეკრულება* („საზღვრის ხელშეკრულება“) მათი ურთიერთობების შემდგომი განვითარების საფუძველს წარმოადგენს და რომ მომავალში მშვიდობა და მეგობრობა მათ შორის შენარჩუნებული იქნება ყველა ხელშეკრულება და დოკუმენტი, რომელიც არსებობდა ჩინეთსა და სსრკ-ს შორის, აგრეთვე დამოუკიდებლად გიბეცა და სებალს შორის, ანუღირ ბუღად გამოხდა. მეთანხმების მიხედვით, ორივე ქვეყნის მოქალაქეებს შეეძლოთ ჩინეთისა და სსრკ-ს გარკვეულ რაიონებში ვეგრატი, ემიგრირება და მოსალოადა წასულიყენეს. დადგინდა იქნა სასაზღვრო რაიონების მაცხოვრებელთა, ეკატრია, მლოყეულია და სხვათა მიერ საზღვრის გადაკვეთის პრინციპი. ჩინეთის მთავრობა დათანხმდა მიგბენი, კორონენა და სალაში სსრკ-ს საგარეო წარმომადგენლობების შექმნაზე, ხოლო სსრკ-ს მთავრობა – იმდენივე საგარეო წარმომადგენლობის განხანაზე თავის გეროგორიამბე. იმავე ლეს სსრკ-ში, ჩინეთის ულანსა და სსრკ-ს საგარეო საქმეთა მინისტრს შორის სოფტების გაყვლის გზით მიღწეულ იქნა მეთანხმება გერნალური საკონსულტაციების განხანის შესახებ (სსრკ-სა და სსრკ-ს, ხოლო ჩინეთის – კაგმანდში), აგრეთვე ულანსა და სსრკ-ს სხვა ადგილებიდან სსრკ-ის სასაზღვრო ესკორტების გამოყენების შესახებ.

ქულა: ვენის ვაზა, 1956, გვ. 22; „ენე“, 1957, გვ. 1, გვ. 4-11; Commoner, 1956, Sept. 25-26.

2. 1960 ხალხურული **ჩინეთის** **სსრკ-საბჭოთა** **კავშირის** **შესახებ**, ხელშეკრულებით იქნა 28 აპრილს კაგმანდში. დაიდა 10 წლის ვადით. ხელშეკრულება აგვიმარტრად გრძელდება იმ შემთხვევაში, თუკი ვადის ვასელები 1 წლით ადრე რომელიმე მხარე მის დასრულებას არ მოახდენს.

ქულა: „ვენის ვაზა“, 1960, 29 აპრი; Commoner, 1960, May 1.

3. 1961 ხალხურული **საზღვრის** **შესახებ**, ხელშეკრულებით იქნა პეკინში 5 ოქტომბერს. შეუმუავებულია 1960 წლის 21 მარტის შეთანხმების საფუძველზე. ხელშეკრულებაში აღნიშნულია, რომ მხარეებმა, ემარტრად რა გრადუალურად არსებულ სასაზღვრო ხაზს, ადგილზე ერთობლივად ჩაატარეს აუცილებელი სამუშაოები და შეთანხმდნენ ორ სახელმწიფოს შორის სასაზღვრო ხაზის გაყვლების შესახებ. ხელშეკრულება შეიყავ და საზღვრის აღწერა. იმ მონაკვეთებში, სადაც საზღვარი მდინარეზე გადის, სასაზღვრო ხაზად მიიჩნევა კალაპოგის მუა ხაზი. მონარის მიერ კალაპოგის შეკლების შემთხვევაში საზღვარი უცვლელი რჩებოდა, თუკი საზღვრის ცვლილებების შესახებ მხარეები არ შეთანხმდებოდნენ. გადაწყდა, რომ საზღვრის საკითხის შემსწავლელი ერთობლივი კომისია ხელშეკრულების დასაბუთების საბით შეადგინდა ოქმს, რომელშიც მითითებული იქნებოდა სასაზღვრო ხაზი და სასაზღვრო ნიშნები (ოქმს ხელი მოაწერეს 1963 წლის 20 იანვარს). 1979 წლის 20 სექტემბერს ხელშეკრულებით იქნა ახალი ოქმი ჩინეთ-სსრკ-ს საზღვრის შესახებ, რომელიც არ გამოქვეყნებულა.

ქულა: ვენის ვაზა, 1962, გვ. 22; „ენე“, 1962, 26 მარტი.

ჩინური (Czyrek) იუზუე (დ. 1928), პოლონეთის სახალხო რეპუბლიკის სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე, დიპლომატი. 1952-71 წლებში იყო პოლონეთის სახელმწიფო რევი პარტიის პირველი პოლონეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროსა და პ.ს.რ-ის წარმომადგენლობითი უცხოეთის ქვეყნებში: 1971-80 — საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1980-82 — საგარეო საქმეთა მინისტრი.

ჩინური კრეპინი 1876. შეთანხმება ჩინეთსა და დიდ ბრიტანეთს შორის. ხელმოწერილია ჩიუენი (ინგლის) 13.IX კონვენციის ჩინეთს თავის მიხედვით დიდ ბრიტანეთს, გამოიყენა რა მხოლოდ აუნდის პროვინციაში ბრიტანეთის საკონსულარო სამსახურის მისიონერების მიხედვით. ბრიტანეთის სახელმწიფოს დიპლომატიის მინისტრის უნდა გადაეხდა კონგრესი 200 ათასი გალიის ოქროსით და ლონდონში გაეგზავნა ოქროსით და მისი მომხდარის გამო ბოლინის მოსახლეობა კონვენციის ითვალისწინებდა ბრიტანეთისათვის სავაჭრო ომის ახალი ნაგებობების გახსნას (ინგლის ხუცის პროვინციაში, უხუ — ანჰოიში, ვენჯოუ — ჯუიანში და ჯაიუი (ბეიჰო) — კინგდენი), აგრეთვე მათე რიგ პრივილეგიებს ინგლის პროვინციაში. წესდებდა ახალი პროვინცია, რეუიერა სანსარალაობისათვის. რომლითაც ფართოდებდა ბრიტანეთის ქვეყნებში უფლებები ჩინეთში. კონვენციისათვის ეწინააღმდეგებოდა იქნა ე.წ. „დაბადებით უხალი“, რომელიც უხეობდა ოპიუმის ვაჭრობის (ის. კანტონის რეგიონი).

Жуков П. И. М. Э. Д. Сборник договоров и других документов по истории международных отношений и Дальнего Востока (1842-1925), М., 1927, с. 80-83; Treaties between the Empire of China and Foreign Powers. Shanghai, 1977, vol. 1, p. 491-503.

ჩინური 1876 გორგი ეპისკოპოსი (1872-1936), საბჭოთა სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1904-დან დაბაგიორების საფრთხის გამო მსოფლიოში ემიგრაციაში. 1918 საბჭოთა მთავრობის შეუპოვანობით განაგრძობდა საქმიანობას. რომელშიც იგი ინტელექტუალურად ჩაბნედა 1917. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ გახდა ხელმძღვანელი პარტიის წევრი. ე.პ.დ.ს-ის წინადადებათა დანიშნა საგარეო საქმეთა სახალხო კომისიის მოადგილედ 1918. 3.III.1918, როგორც საბჭოთა დელეგაციის წევრმა, ხელ მოაწერა ბრესტის ზავს (ის. ბრესტ-ლიტოვსკის (ბრესტის) საბჭოთა ხელშეკრულება). 1918 წლის 30 მაისიდან 1930-მდე — რუსეთის საგარეო საქმეთა სახალხო კომისიის (1923-დან — სსრკ-ისა). 1920 შოლაპარაკებს აწარმოებდა თურქეთთან, ირანთან და ავღანეთთან. რის შედეგადაც 1921 დაიწყო ხელშეკრულებები ამ ქვეყნებთან. 1922 წლის აპრილ-მაისში ხელმძღვანელობდა საბჭოთა დელეგაციას ჯეკონს კონფერენციაზე. ხელ მოაწერა რაბალოს ხელშეკრულებას 1922. ხელმძღვანელობდა საბჭოთა დელეგაციის დანიშნის კონფერენციაზე 1922-23; 1925 ხელ მოაწერა ხელშეკრულებას მეტოპოლიისა და სეიგრალოვების შესახებ თურქეთთან (ის. სსრკ-ს თურქეთის ხელშეკრულებები, შეთანხმებები, კომ.ქს.კ). ხოლო 1927 — ირანთან ხელშეკრულებას სეიგრალოვების გარანტიის შესახებ (ის. სსრკ-ისათვის შეთანხმებები და ხელშეკრულებები).

ბი). არის შრომების ავტორი საერთაშორისო ურთიერთობების, კულტურის და სხვა საკითხებზე.

ჩინური-ნიკოლოზი. გავლენიანი მონღოლი ამირი. გავლენით იყო შინაშინაგალი სურდანი-მირანი (სულდუზის გომინი), რომელმაც სიკელიისათვის ინგლის ჩინებ-ყაენი; დაწინაურდა ილხანების დინასტიის (1291-1317), კანსის (1295-1304) და ოლჯათის (1304-1317) სამსახურში; ციხეზე მიერთებული იყო აბუ ხალიის ახლის შიქლე, გახდა ილხანთა სახელმწიფოს უაქტიური გამგებელი. მალე ამირი აღ-უზარდა (ამირთა ამირის) გიგელი, დაქორწინდა აბუ ხალიის დაზე — დულანდზე; მისი სიკელიის (1319) შემდეგ კი — მისი დაზე. მასთან კარგი ურთიერთობა შეინდა გიორგი V-ს ჯერ კიდევ გასულიყოფისას. 1314-15, ის თან ახლდა ჩინის მისიონერ აზიში და უმარეობდა მასზე უარფანს ავანციების საქმიანობაში. როგორც აბუ ხალიის გასვლა. გიორგი ეახლა ჩინ-ს, რომელმაც კანსისადაც წინააღმდეგობის ცნობით ის „შეიტეხა“ ვითარება შეიღო და მისეცა ყოველნი საქართველო და ყოველნი მთავარი საქართველოსი“. ამ ახლი ურთიერთობაზე მოგვითხრობს XIV ს. არაბი ავტორი აღ-უზარდი. ჩინის დამოკლებულად მიუგებდა გიორგიმ თავისი მდგომარეობის გასამტკიცებლად, მონღოლთა პერიოდული შემოსევების შესაწყვეტად, სახელმწიფოს ეკონომიკური მომსახურებისათვის. უკლებიერ იყო მონღოლთა უღალს გადაყლების წინაპრობის წარმოადგენდა. ჩინის ძალადუფლება დიდი იყო. ილხანთა სახელმწიფოს ყველა მსოფლიო მთავრობის განსაკუთრებულად არაბების ურაცს, მასთან (ხორასანში), თალიში (ქორასანს და ფარსს), თემურ-ლენგს (რუმს); შეის მამულს ქვემდებარებდა საქართველო. ჩინის დამოუკიდებლობის განსაკუთრებულად და მტკიცებდა მონღოლ მთავართა უფლებას თავისი შრომა. ის მიუღებელი ვახდა დაეყავებულ აბუ ხალიის თოსკაზე. 1327 მან იხარებდა იმით, რომ ჩინ-ს ხორასანში იმყოფებდა ჩაღათაილია წინააღმდეგ საბრძოლველად და ბრძანა. ვაეწყვიტათ მისი ოჯახი. პირველად მოკლეს დიმიტრი-ხაჯა, მერე კი მთავრობის პირველი ვაეწყვილი ჩინ-ს და მისი ვაევი ვაეღა-ხანი. ჩინ-ს შემდეგ მუდამი დაქრდა. თემურ-ლენგს ვაეყავა ვაევიბეგნი, ხოლო შეის მამულს ოქროს ერლიში, სადაც მოგვითხრობთ ასევე მოკლულ იქნეს.

ჩინური 1911 წლის გიორგის ძე (დ.1941), ქართველი დიპლომატი. საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საფრანგეთსა და ესპანეთში, საქართველოს შუღლით წინააღმდეგენო იურესკომი. 1963 დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი ავტომატიკისა და გავლენიანობის განხორციელებაში. 1963-81 — ასპირანტი, ლაბორანტი, ასისტენტი, დოცენტი, პროფესორი, კათედრის გამგე საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტში. 1981-86 — თენესკომი ინჟინერების განყოფილების უფროსი განათლების სექტორში; 1986-88 — საქართველოს კომ.ქს.კ-ის პარტიის ცენტრალური კომიტეტის განათლებისა და მიუნიციპალის განყოფილების გამგე, საქართველოს უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი; 1988-94 — საქართველოს გენერალი უნივერსიტეტის რექტორი. საქართველოს მიუნიციპალის აკადემიის აკადემიკოსი, აკადემიის პრეზიუმების წევრი, ჩეხოსა და რუსეთის უნივერსიტეტების საპატიო დოცენტი, საერთაშორისო გენერალი

ორისანი, ტ. გაბაძე და ი. ქარაული ელზობა ვეროპაში (სოციოლოგიური მონაცემები), ქრ.: შრავალია, X, თბ., 1983; თაძგარაშვილი მ., ისტორია კათოლიკოსთა ქართველთა შორის... გვ., 1902; საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. 4, თბ., 1973; გაბაძე ი., საქართველო: ეკონომიკის არსებობა და წარსული (1600-1633), წგ., 2-3, თბ., 1986-87; Ватейлишвили Дж., По следам Никиты Ирибаха...„მანე“, 1991, №2.

მედიისათვის შერმაზან, კახეთის სამეფოს სახელმწიფო XVI ს-ის ბოლოს და XVII ს-ის დასაწყისში, კახეთის მეფეების - დავითისა და *თეიმურაზ I-ის* ერთგული ვასალი. 1604 *ქეთევან* დედოფლის თხოვნით ირანში შაჰ-აბას I-თან გააკეთა თემურაზ ბაგრატიონის. შასთან ერთად დაბრუნდა 1606, მისი ინიციატივით 1612 თემურაზ I-მა და ქართლის მეფე *ლუარსაბ II-მ* ხელშეკრულება დადეს და გადაწყვიტეს, ერთად ებრძოლათ ირანის აგრესიის წინააღმდეგ.

წარუხ ქართლის ცხოვრება, II, ყაუხჩიშვილის გამოც., ტ. 2, თბ., 1959; ეახუტეშვილი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. - ივე, ტ. 4, თბ., 1972.

ლექსები შერმაზანის, გ. გორგიცაძის, თბ., 1964.

მედიისათვის **ჩრდილოატლანტიკური საბჭო** (North Atlantic Council), ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატოს) უმაღლესი პოლიტიკური ორგანო. შეიქმნა ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების (1949) შესაბამისად, მის განხორციელებასთან დაკავშირებული საკითხების განსახილველად. მის შემადგენლობაში შედის ხელშეკრულების ყველა მონაწილე. საბჭოს პირველი სესია ჩატარდა 17.IX.1949, საბჭო ატარებს პოლიტიკურ კონსულტაციებს და აწარმოებს ინფორმაციის გაცემას ნატოს მოლაშქრობის ძირითად საკითხებზე და ღებულობს გადაწყვეტილებებს, ახლენ ბლოკის მონაწილე ქვეყნების მოქმედებათა კოორდინაციას და განსაზღვრავს მათი ფინანსური შესაბამისი რაოდენობის, ამტკიცებს ნატოს ორგანიზაციაში ბიუჯეტს. საბჭოს სესიები ტარდება წელიწადში ორჯერ. *შედეგები* - უმაღლესი დონეზე, შერმაზან ყველაზე მნიშვნელოვანი საგარეო საქმეთა მინისტრების დონეზე და ლდს წესრიგის მოხელეთა, ანგაღების, ეკონომიკის ანგაღების მინისტრების მონაწილეობით. კვირამი ერთხელ საბჭო ატარებს სსსრ-ის ნატოს წევრი ქვეყნების მუდმივ წარმომადგენელთა (ელჩის რანგის) მონაწილეობით (მუდმივი საბჭო) ნატოს შერმაზანში კვირამი (ხელავია). ამ საბჭოებზე განიხილება ბლოკის მოლაშქრობის მიმდინარე საკითხები.

მედიისათვის **ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია** (ნატო: North Atlantic Treaty Organization - NATO), ევროპისა და ჩრდილოეთ ამერიკის 16 სახელმწიფოს სამხედრო-პოლიტიკური გაერთიანება. შეიქმნა 1949 აპრის წინადადებით, რომელიც ჩრდილოატლანტიკური 1949 ხელშეკრულების მთავარი ინიციატორი იყო. ნატოს წევრები არიან: ბელგია, დანი, ბრიტანეთი, დანია, ისრაელი, იტალია, კანადა, ლუქსემბურგი, ნიდერლანდი, ნორვეგია, პორტუგალია, აშშ და საფრანგეთი - შექმნის დროიდან, ვერ - 1955 წლის მაისიდან, ესპანეთი - 1982

წლის მაისიდან. ნატოს ხელმძღვანელი ორგანიზაცია: *ჩრდილოატლანტიკური საბჭო* (ნატოს საბჭო) და სამხედრო დაგეგმარების კომიტეტი. ორგანიზაციის ხელმძღვანელ ორგანიზაცია შეტანა ბრიტანეთში. ამ ორგანიზაციის არსებობა ნატოს ბირთვული დაგეგმარების გაერთიანება (შეიქმნა 1970), რომლის შექმნაზე წევრ-სახელმწიფოთა პოზიციების შეთანხმება ბირთვულ იარაღთან დაკავშირებულ საკითხებში. გაერთიანება აწვევით აშკარებს ნატოს საბჭოს, ბლოკის ხელმძღვანელ ორგანიზაცია შემოაბინა ორგანიზაციის ასორციელებს ნატოს ევროპული მდივანი, რომელიც სათავეში უდგას საერთაშორისო სამდივანოს. ნატოს ევროპულ წევრთა თანამშრომლობის აქტივობების მიზნით, 60-იანი წლების დასაწყისში შეიქმნა ე.წ. ნატოს ევროპული ბლოკის სამხედრო ორგანიზაციის მოღვაწეობის საერთო ხელმძღვანელობის ასორციელებს სამხედრო კომიტეტი. ყოველწლიურად ტარდება კომიტეტის სულ მცირე 2 სხდომა წევრ-სახელმწიფოთა ევროპული მდივანების უფროსთა დონეზე. სსსრ-ის შორის პერიოდში შემოაბინა მუდმივი სამხედრო კომიტეტი მუდმივ სამხედრო წარმომადგენელთა დონეზე. 1967 შეიქმნა კომიტეტის დამსხარე ორგანო - საერთაშორისო სამხედრო მდივანი. ნატოს ბლოკის წევრ-სახელმწიფოთა კონკრეტულ სამხედრო დანიშნულებს ხელმძღვანელობს ევროპაში და ატლანტიკურ ნატოს გაერთიანებული შეიარაღებული ძალების უმაღლესი საბჭო, რომელსაც სათავეში უდგანან აშშ-ის წარმომადგენელი. კონკრეტული საკითხების განსახილველად ნატოს შექმნილია 200-ზე მეტი სამუშაო ორგანო (სახელები, კომიტეტები, კომისიები, ექსპერტთა გაერთიანება და სხვა).

მედიისათვის **ჩრდილოეთ ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება** (North American Free Trade Agreement - NAFTA), ჩრდილოეთ ამერიკის კონტინენტზე ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესის საფუძველად დადებული აშშ-კანადის ხელშეკრულება თავისუფალი ვაჭრობის თაობაზე, რომელიც 1989 წლის 1 იანვარს შევიდა ძალაში. 1990 წლის იანვარში მექსიკის პრეზიდენტმა კარლოს სალანა ლე ვოროცელმა გამოაცხადა სურვილი, შეერთებოდა ამ ხელშეკრულებას. 44-თვიანი სამხარეო მოლაპარაკებების შედეგად 1992 წლის 12 აგვისტოს აშშ-მა, კანადამ და მექსიკამ მოახდინეს ხელშეკრულების პარაფირება. სამი ქვეყნის საკანონმდებლო ორგანოების მიერ შესი რადიციოზების შემდეგ 1994 წლის 1 იანვარს ხელშეკრულება ძალაში შევიდა ჩ.ბ.მ.შ.შ. დღის სავაჭროების შემოერთებისთვის; 1992 წლის დეკემბერში დაიწყო მოლაპარაკებები ჩილესთან. საერთაშორისო ორგანიზაციის შემადგენელი ვაჭრობის მონის შექმნა 20000 სამუშაოს სამარეულო პროექტისათვის, მომსახურების სფეროსთვის და კავშირის მომზადებისთვის. 1994-დან საბაზო ტარების დონეზე ამტკიცებით, არა ევროპის ანუ 2015-მდე. უნდა წარმოქმნას სილითი შერო (ევროპის ეკონომიკური სურვის შემდეგ) თავისუფალი ვაჭრობის მონა 360 მილიონი მომხმარებელი და ყოველწლიურად 6.4 გრილი აშშ-ის დოლარის ღირებულების წარმოებული პროდუქციის მოყვლითი. ორგანიზაცია: სამხედრო ეკონომიკური კომისია, სამხედრო სასამართლო - წევრებს შორის წარმოქმნილი დაეხმოს მოსაწესრიგებლად, გარემოს დაცვის ორგანიზაციისთვის (აშშ, მექსიკა), 3000 კმ სურვის სასამართლო მდინარე რეორგანიზაცია სანგაროული კონტროლს გასაწეად.

ჩრდილეთის სბაჟი (ინგლ. Nordic Council), ჩრდილოეთ ევროპის სახელმწიფოთა რეგიონული ორგანიზაცია; შეიქმნა 1952 დასლის წინადადებით (1-ლი სესია ჩატარდა 1953). ჩ.ს-ს თავდაპირველ წევრები იყვნენ: დანია, ირლანდია, ნორვეგია და შვედია; 1955 მის შემადგენლობაში შევიდა ფინეთი, რომელმაც დალო პირობა, რომ არ მიიღებდა მონაწილეობას სამხედრო-პოლიტიკური საკითხების განხილვაში. ჩ.ს-ს წევრ-სახელმწიფოთა თანამშრომლობა ხორციელდება ჰელსინკის კონვენციის 1962 და კოპენჰაგენის შეთანხმების 1971 შესაბამისად ეკონომიკის, კულტურის, სოციალური პოლიტიკის, საპარტიოს, ტრანსპორტისა და კომუნიკაციების სფეროში. ჩ.ს-ს ორგანოებია: პლენარული ასამბლეა, რომლის სესია ყოველწლიურად ტარდება, პრეზიდიუმი და კომიტეტები. 1971 ჩ.ს-ს რეკომენდაციების განსახილველად და დასამტკიცებლად შეიქმნა მინისტრთა საკოორდინაციო საბჭო, 1972 – მუდმივმოქმედი საბჭო. ჩ.ს-ს მიადევნობამ ხელი შეუწყო სამართლებრივი ნორმების უწყისეკიების სოციალური პოლიტიკის სფეროში, სამშუპო ძალის რეგიონული ბაზრის შექმნას, ეკონომიკური და კულტურული თანამშრომლობის განვითარებას.

„ჩრდილეთის სბაჟი“ (ინგლ. Shadow cabinet), დღე ბრიტანეთში ემთავერესი ოპოზიციური პარტიის საპარლამენტო კომიტეტი. გერმინი „ჩრდილოეთი კაბინეტი“ გაჩნდა 1907, თუმცა თვით მოვლენა აღმოცენდა უფრო ადრე, XIX ს-ის 70-80-იან წლებში, როცა ექვეყნაში დამკვიდრდა მმართველობის ორპარტიული სისტემა. დღის ბრიტანეთის კონსტიტუციური სისტემის მიხედვით იმ პარტიის ლიდერი, რომელმაც საპარლამენტო არჩევნებში ხმების უმრავლესობა მიიღო, ქმნის მთავრობას. პარლამენტში სიდიდით მეორე პარტია ხდება „მისი უდიდესესების ოფიციალური ოპოზიცია.“ ოპოზიციური პარტიის საპარლამენტო ფრაქციისათვინ იქმნება „ჩ.პ.“ კონსერვატიულ პარტიაში ლიდერი თვითონ ნიშნავს „ჩ.პ.“-ის წევრებს, ლეიბორისტულ პარტიაში კი მისი უფრობრება ხდება საპარლამენტო ურაცეისაგან. ჩ.პ. დღის ბრიტანეთის სახელმწიფო მმართველობის სისტემის უმნიშვნელოვანესი რგოლია. იგი წარმოადგენს თავისეფი ალტერნატიულ, სარეზერვო მთავრობას, რომელსაც შეუძლია, ოპოზიციური პარტიისათვის არჩევნების ხელდაყრუვად დამთავრების პირობებში, თავის თავზე აიღოს ქვეყნის მართვა-გამტვობა. „ჩ.პ.“-ში მოქმედებს დისციპლინა და პასუხისმეტვლობის პრინციპი, ისეიეე როგორც ეს მთავრობაშია. „ჩ.პ.“-ის ოფიციალური ამოცანაა სამთავრობო კურსის „კორექტირება“, ძირითადად მთავრობის კრიტიკის, მინისტრებისათვის შეკითხვის დასმისა და საშთავრობო კანონპროექტების შესწორებების შეტანის გზით.

ჩხიმიძე **მადო** 1864 (რესესიას და იწითის შორის ენტერალურ აზნიაში სასახლერო ხოლის დაღეწასთან დაკავშირებით), რუსეთის იმპერიის ოქმის ხელშეწყობა კულტურის რუსეთის გენერალურმა კონსულმა ი.ი. ჩხიაროვმა და პოლიკონიქსა ი.გ. ბაბკოვმა, ჩინეთის იმპერიის – ადგილობრივი ადმინისტრაციის უსაღელესმა წარმომადგენელმა მინნი, ლ ლინემ, ბოლგოსი. ჩ.წ. დაიღო 1860 უკონის ხელშეწყობებთან გამომდინარე და მისწავ ისახაედა რუსეთ-ჩინეთის სამღვრის გამიჯვნას. დაწყებულა მანბინ-დაბაგადან, ეიდრე სუნ-ლინის მთუხაზღე-მავრიათ ჩ.წ.-ით საზღვრის დაღეწან გატინურდა, ეინადან 1864

აღმოსავლეთი თერქესტანში და ჯენგარში ჩინეთის წინააღმდეგ მიმართულმა აჯანყებამ იფეთქა. საბოლოოდ რუსეთ-ჩინეთის სასაზღვრო ხოლი რევიოლი 1869-70 დაღეწინდა.

ჩხიმიძე **ნიკოლოზ** (კარლი) სიმონის ძე (1864-1926), საქართველოს და რუსეთის პოლიტიკური მოღვაწე, უბილიკური, სოციალ-დემოკრატი, ქარსული და რუსული მენშევიზმის ერთერთი ლიდერი. 1892 წლის დეკემბერში მონაწილეობდა „მესამე დასის“ დამფუძნებელი კრების შემართაში. „მესამე დასის“ ჩ. სასწავლებლად გაგზავნა სამღვარვარეთ. 1905-06 თანამშრომლობდა მენშევიკურ გაზეთებში („სიხი“ და სხვ.). 1907-დან იყო III და IV სახელმწიფო სათათბიროების დეპუტატი თბილისის გუბერნილიან, IV სათათბიროში – მენშევიკური ფრაქციის „მოღველის“ ლიდერი. I მსოფლიო ომის დროს იყო ცენტრისტი. თებერვლის რევოლუციის დროს ჩ. იყო სახელმწიფო სათათბიროის დროებითი კომიტეტის წევრი, 1917 წლის თებერვალ-აგვისტოში – მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების – პეტროგრადის, ხოლო შემდეგ სრულიად რუსეთის ცაკის თავმჯდომარე. ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის წინ საქართველოში დაბრუნდა. იყო ამიერკავკასიის სეიმის თავმჯდომარე (1918); საქართველოს დამუკუნებელი კრების თავმჯდომარე (1919-21); მონაწილეობდა მოლაპარაკებებში ანტანტის საბჭოსთან, რათა მას მხარი დაეჭირა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკისათვის. 1921 წლის თებერვალში საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ ემიგრაციაში წავიდა, სსსრკ-ის თვითმკვლელობით დაასრულა.

ჩხიმიძე **პეტრე** **მეტრე** **ძე** (დ. 1941), 1993-94 – საქართველოს რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანი ულრი აშშ-ში და მუდმივი წარმომადგენელი *გაეროში*. 1994-დან – მუდმივი წარმომადგენელი *გაეროში*. 1963 დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი, 1975-78 სწავლობდა დამლობის განყოფილებაში (ქ. მოსკოვი); არის თურქულ მეცნიერებათა კანდადტი, ფლობს რუსულ, ინგლისურ და გერმანულ ენებს. 1963-68 ჩ. იყო ქ. თბილისის პროკურატურის გამომსიებელი, შემდეგ – უფროსი გამომსიებელი; 1968-70 – საქართველოს რესპუბლიკის პროკურატურის განსაკუთრებული მნიშვნელოვან საქმეთა გამომსიებელი; 1971-75 – პარტიის თბილისის ქალაქკომის ინსტრუქტორი, გამგის მოადგილე, შემდეგ – განყოფილების გამგე; 1978 – სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო ორგანიზაციების განყოფილების პირველი მდივანი (ქ. მოსკოვი); 1978-84 – გაეროში სსრკ-ის მირის მუდმივი წარმომადგენლობის პირველი მდივანი-პრევიული, შემდეგ კი – რეუერანტურის უფროსი; 1984-85 – საქართველოს პარტიის ცკ საერთაშორისო განყოფილების გამგე; 1985-88 – თბილისის პარტიის ქალაქკომის მთავრე მდივანი; 1988-89 – პარტიის ცკ-ის საორგანიზაციო და საჯარო შემართის განყოფილების გამგე; 1989-91 – საქართველოს პროფსაბჭოს თავმჯდომარე, დამოუკიდებელი პროექტივმირების თავმჯდომარე; 1991-93 – საქართველოს მთავრობის მუდმივი წარმომადგენელი (ქ. მოსკოვი), პრემიერ-მინისტრის შოვალეობის შემსრულებლის მოადგილე.

ახანიძე სესინია (1670-1745), ქართლის სამეფოს შოღარეთეხ-ეუბნი XVIII ს. დასაწყისში, ავტორი საისტორიო თხზულებისა „ქისიერება მეფეთა“ (მოიცავს 1653-1739 ისტორიას); *გიორგი XI-ის* უახლოესი კარისკაცთაგანი, ახლდა შუფს შაჰის კარზე და მასთან ერთად მონაწილეობდა ავღან გომებთან წარმოებულ ომებში. ამდენად მისი თხზულება არა მარტო საქართველოს ისტორიის, არამედ ქეზობელი ქვეყნების ისტორიის ძვირფასი წყაროებია. იგი გადმოცემული ამბების მსილველი და ჩომსწრება ბევრი ქართული მატანისგან განსხვავებით; მისი თხზულება ქრონოლოგიური ცნობების სიუსებით გამოირჩევა, რაც ლირსებას მატებს მის ნაშრომს. **მ.** აქტიურ დიპლომატიურ მოღვაწეობასაც ეწეოდა ირანში.

ახანიძე აკაკი ივანეს ძე (1874-1959), ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე, იურისტი, პუბლიცისტი, სოციალ-დემოკრატი, ქართველი მენშევიკების ერთ-ერთი ლიდერი, სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში ჩაება 1898; იყო „მესამე დასის“

წევრი. 90-იან წლებში „მესამე დასმა“ საზღვარგარეთ გაგზავნა სასწავლებლად, 1912 აირჩიეს I სათაბიროს დეპუტატად ბათუმისა და ყარსის ოლქებიდან და სოსუქის ოკრუგიდან. შედიოდა სათაბიროს სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციაში. **ჩ.** ერთ-ერთი ქართველი სოციალ-დემოკრატი იყო, რომელიც გამოდიოდა ეროვნულ-კულტურული ავტონომიის მოთხოვნით. 1917 – ბურჟუაზიული დროებითი მთავრობის წარმომადგენელი ამიერკავკასიაში, ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტის მეთაური; 1917-18 – საქართველოს ეროვნული საბჭოს და მისი აღმასკომის, აგრეთვე საქართველოს პარლამენტის წევრი სოციალ-დემოკრატიული პარტიისაგან; ამიერკავკასიის კომისარიატის შინაგან საქმეთა მინისტრი (1917-18); 1918 – ამიერკავკასიის ყველაერთულ-დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის მეთაური; 1918-21 – საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი, საქართველოს დამუყმბეული კრების წევრი (1919-21); 1921-დან – საქართველოს დესპანი საფრანცეთში. 1921-დან იმყოფებოდა ემიგრაციაში. **ჩ.**-მა ღიდი დახმარება გაეწია საქართველოს ეკლესიას აეგოეგალიის აღდგენის, სოლო ივანე *ჯავახიშვილს* – თსუ-ის დაარსების საქმეში.

სმზარბი გაიუს იულიუს (Gaius Julius Caesar) (ძვ. წ. 100-44), რომაელი პოლიტიკური მოღვაწე და მხედართმთავარი. დაიბადა წარჩინებულ ოჯახში. მიაღო კარგი განათლება რომსა და საბერძნეთში. სკლას ლექტორის წლებში განიჭიდა ლენას. მისი პოლიტიკური კარიერა დაიწყო ძვ. წ. 78-დან. მონაწილეობდა მესამე მისიურიდაგულ ომში. 68 აირჩიეს კეესტორად, 63 გახდა უმაღლესი ქურუმი, 62 – პროკონსული. პროპრეტორის უფლებებით აღჭურვილს საგამგებლოდ გადაეცა ესპანეთი. 60 მ-მა შეადგინა ფარული ორგანიზაცია, რომელსაც ისტორიამ პირველად გრისიკურადგა უწოდა (შეიღობდნენ *პომპეუსი* და კრასუსი). მისი მიზანი იყო, კავშირის წყურებს ზემოქმედება მოეხდინათ ხელის უფლებების ორგანიზებზე და რიგრიგობით დაეკავებინათ კონსულის თანამდებობა. 59 მ. კონსულად აირჩიეს. ერთი წლის შემდეგ საგამგებლოდ გადაეცა გალია. მომდევნო ცხრა წელი მას გალიაში გაატარა, სადაც მიეცა შესაძლებლობა, გამოქვეყნებინებოდა თავისი დიპლომატიური და სახმელრო გეგმები. დაიპყრო დასავლეთი ევროპის გომბა უმრავლესობა (თავისი საქმისათმად აღწერა 7 წიგნად, „თანაწერები გალიეთთან ომის შესახებ“). გალიაში მოიოებებდა გამარჯვებებმა განსომილად განარდა მის ორგანიზებზე და სერობულად შეამოთარა რომის სენატი. პომპეუსი სენატის მხარეზე გადავიდა. მ-ს მოსახბოეეს არმის დაწლა, მაგრამ იგი არ დაემორჩილა. 49 წლის იანვარში გადალახა მდ. რებიკონი, შევიდა იტალიაში და რომში აიღო. რესპუბლიკული კულტურა პომპეუსის მეთაურობით საბერძნეთში გადაეიუნდნენ. სადაც 48 ფარსალთან გამართულ ბრძოლაში განადგურდნენ. მომდევნო ბრძოლებიც მის გამარჯვებითა დასთარდა და იგი რომის ერთპიროვნული მმრსანებელი გახდა. 46 მ. დიქტატორად აირჩიეს 10 წლით, 45 კი სამუდამო დიქტატორის უფლებებითა შემოსეს. 44 წლის 15 მარტს შეთქმულებმა მოკლეს. მისი სახელი იმპერატორთა აღმნიშვნელ რიგად სახელად იქცა.

სმზარბარე ვეროპაში მეთარაბის მემორიუმის მსახბბ მრლაპარამბბ. ის კენის მოლაპარაკებები მეთარალებული ძალებისა და მეთარალების ურთიერთმემტყრების თამბბმე ცენტრალურ კეროპაში.

სმზარბარე ვეროპის თამბბშრამი მემორიუმის მსახბბ მემზმზმბბ (Central European Free Trade Agreement), დაარსდა პოლონეთის, უნგრეთის და ჩეხია-სლოვაკეთის პრემიუნდების ერთობლივი დეკლარაციის (მოდებულია 15.11. 1991 ქ. ვიშეგრადში; ენგრეთის) საფუძებლზე 1992 წლის 12 დეკემბერს ქ. კრაკოეში. ჩეხია-სლოვაკეთის უფლებიყოული რესპუბლიკის დაწლის მიუდგად (1.1.1993) ორგანიზაციაში 4 წერიი სახებლწიყო. 1993 წლის 1 მარტს შეთანმბებმა ძალაში შევიდა, მიუხებდალ ამისა, რომ რაგიფიცირებული არ იყო წვერ-სახებლწი-

ფობის მიერ. საერთაშორისო ორგანიზაციის მიზანია, ეკონომიკური ურთიერთდახმარების საბჭოს ლიკვიაციასთან და სოციალისტურ ბლოკში არსებული გრადიციული ეკონომიკური კავშირების მომლასთან დაკემრებით. წვერ-სახებლწიფობებს შორის არსებული საბაეო გადასახადების თანდათანობით შემცირებით, 2001 წლის 1 იანვრამდე (პერსპექტივაში ევროპის თანამეგობრობაში ეაწვერანების თარილი) საერთო პოლიტიკის წარმართვა ევროპის თანამეგობრობასთან (EEC) დაახლოების მიზნით. გარკვეული სახეობის პროდუქციამე საბაეო გადასახადის შემცირება უნდა განმორციელებს ორმხრივი შეთანმბებების საფუძებლზე, რომლებიც უნდა შეესაბამებოდნენ ევროპის თანამეგობრობასთან და ევროპის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაციასთან (EFTA) დადებული ხელმეკრულებებს. ინდუსტრიულ პროდუქციამე გათებლისწინებულია საბაეო გადასახადების ლებრალიზაცია 3 ეგობად. „A“ კატეგორიის პროდუქციამე (სუღელი, სახეეარაგობროკაგები, „არაპრობლემური“ მზა ნაწარმის და სხე) გათებლისწინებულია საბაეო გადასახადების გაექება 1993 წლის 1 იანვრისთვის. „B“ კატეგორიის პროდუქციამე (ინდუსტრიული ნაწარმის მრავალი სახეობა) გათებლისწინებულია საბაეო გადასახადის შემცირება 2/3-ით 1995 წლის 1 იანვრისთვის, ხოლო 1997 წლის 1 იანვრისთვის მთლიანად გაექება. „C“ კატეგორიაში მოეიანოლ „პრობლემურ“ პროდუქციამე (საფეიქრო და მეტალურგიული მრეწელობის ნაწარმის და სხე) გათებლისწინებულია საბაეო გადასახადების თანდათანობით გაექებმა 1995 წლის დასაწყისიდან 2001 წლის 1 იანვრამდე. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციამე გათებლისწინებულია საბაეო გადასახადის გაექებმა 2003-მდე.

სმზარბარე ხელშეკრულების ორბანბბბბბ (სმზარბ: Central Treaty Organization – CENTO), საშებლო-პოლიტყური ბლოკი, რომელიც შეიქმნა აშშ-ის და დიდ ბრიტანეთის ინიციაციით თურქეთს, ერყეს, დიდ ბრიტანეთს, პაკისტანსა და ირანს შორის 24. 11. 1955 დადებულ ხელმეკრულების საფუძებლზე; 1959 წლის აგვისტომდე ბაღდადის ბლოკი (ბიღდადის პაკეი) ეწოდებოდა; აშშ, რომელსაც ენგრეთსი მეთაურობის სტატუსი ჰქონდა, ფაქტობრივად წამყვან როლს ასრულებდა ბლოკის საქმიანობაში. ევროპის მომხდარო რევიოლუციის შემდეგ (1958) ამ ქვეყანაში 1959 უარი იქცა სენგო-ში მონაწილეობაზე. 60-იან წლებში აშშ-მა, რომელიც ელიბობდა არ დაემევა ბლოკის დამლა, ორმხრივი საშებლო შეთანმბებები დალო ირანთან, პაკისტანთან და თურქეთთან ბლოკის წვერების შორის წინადადებებობა მრდამ მისი თანდა გამოსწევა; 1979 ბლოკის განმარების შესახებ განაცხადეს ირანმა და პაკისტანმა, იმავე წელს თურქეთმა წამოაყენა წინადადება სენგო-ს მოლეთივობის შეწყვეტის შესახებ.

საბერძნეთის მისია 1920-21, 16.1.1920 ანგანის უმაღლესმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, ნაეცვლების საფუძველზე დაეშვა საქონლის გაყვლა საბჭოთა რუსეთთან და ამ მიზნით „რუსული კოლონიალური ორგანიზაციების მიერ განსაყვანის, მუღკაქანების, სასოფლო-სამეურნეო მანქანების და პირველადი მიწხარების სხვა საგნების რუსეთში იმპორტის შესაძლებლობა, ხორბლისა და სხვა პროდუქტების სანაცვლოდ“. ამჟამად დროს, როგორც უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებაში იყო აღნიშნული, ეს ღონისძიებები არ ნიშნავდა საბჭოთა რუსეთის მიმართ ანგანის ქვეყნის პოლიტიკის ევოლუციას, რომელიც ედლიზონდს, არ მიეყენებოდა საქმი საბჭოთა რუსეთის ოფიციალურ აღიარებაში. საბჭოთა მთავრობამ, რომელიც ბლოკადს ჩიხინსს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა, გადაწყვიტა, გაემოქმედებინა ეს შესაძლებლობა უცხოეთის ქვეყნებთან სავაჭრო კავშირების დასამყარებლად. ცენტროსიოტს (მოიმხარებელია საზოგადოებების სრულიად რუსეთის ცენტრალურ კავშირს) უცხოეთის სახელმწიფოებთან ვაჭრობის ნებართვა მიეცა. 1920 წლის მარტში ცენტროსიოტის დელეგაცია ლ. ა. კრასინის მეთაურობით კოპენჰაგენში ჩავიდა, სადაც ადამი სავაჭრო შეთანხმებები შეეძლო ფორმების და შეთანხმება შეეცდის მთავრობასთან. *სან-რემოს კონფერენციის 1920* შემდეგ გადაწყდა, რომ მოლაპარაკებები „რუსულ სავაჭრო დელეგაციასთან“ ღონისძიებები გაგრძელდებოდა. ორივე მხარის მიერ გარკვეული ურთიერთპრეგნაციების წარმოყვების გამო მოლაპარაკებები მნიშვნელოვნად გაჭიანურდა. მაგრამ მოსვენებად ამისა, 16.III.1921 სავაჭრო შეთანხმების ხელმოწერით დასრულდა.

„СВОИМ“ (ინგლ – “The Cold War”). გერმანიის ომზელიც გამოიყენება მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პოლიტიკაში დასავლეთის კაპიტალისტურ სახელმწიფოებსა და ე.წ. სოციალისტურ ბანკის ქვეყნებს შორის ურთიერთობის აღსანიშნავად. „СВО“-ის გამოყენებად ათიულება უ. *გერმანიის* განთავსება 5.III.1946 ფელდონში (აშშ), სადაც მან ინგლისურ-ამერიკული სამხედრო კავშირის შექმნისაკენ მოუწოდა. აღმოსავლური კომუნისტების წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით“. მულეგად საერო თამარის სწობა დაიწყო, ხოლო სახელმწიფოთა კონსტრუქციული თანამშრომლობის შესაძლებლობა, რომელსაც საფუძველი ჩაეყარა *ანტიბოლშევისტი კოლონიალის* ფარგლებში. მნიშვნელოვანდ შეზღუდული აღმოჩნდა. „С.წ“-ის პოლიტიკა სასაბჭოთაოდ გამაღებელი ურთიერთობის, განსაკუთრებით ბრძოლული შეიარაღების ფორმირებით, საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალის ან ძალის შექმნის გამოყენებით, სადაცო საკითხების მოლაპარაკების გზით გადაჭრამე უარის თქმით. „С.წ“-ს მულეგად მოყვება საერთაშორისო დაძაბულობის შრდა, მსოფლიო ომის აღმოყენების საფრისის გაძლიერება, კაპიტალისტურ და სოციალისტურ სახელმწიფოებს შორის სავაჭრო-ეკონომიკური, კულტურული და სხვა სახის კავშირების შეკუთრად შეზღუდვა. 70-იან წლებში სსრკ-სა და აშშ-ს შორის დადებულმა შეთანხმებებმა, რომლებიც საერთაშორისო პრობლემის ფართო წრეს მოიცავდა, ხელი შეუწყო ორ სახელმწიფოს შორის ურთიერთობის სორმალ-პოლიტიკის და

დაიწყო საერთაშორისო დაძაბულობის შენელების პროცესი, რაც კილე უფრო განსაზღვრავდა I.VIII.1975 პელსინკიმი *ვეროლის უნიშნობებისა და თანამშრომლობის თაობაშის* დასკენითი აქტის ხელმოწერამ.

სიზმრის პრესამი. რუსეთის ცენტრალური სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც შეიქმნა 1637 და ციმბირის მართვის ისახავდა მიზნად. *საელჩო პრიკაშიან* ერთად მ.პ. განაგებდა ასევე რუსეთის ურთიერთობებს ჩინეთთან, მონღოლეთთან და შუა აზიის სახანოებთან. საელჩო პრიკაშიან მ.პ.-ს არაერთსულ გადაეცა ჩინეთში რუსულ ელჩობათა საქმეები (იხ. *ბაიკოვის მისია ჩინეთში 1654-57*; 1681-84) რუსეთთან და მონღოლეთთან ურთიერთობის საკითხები არ შეიღოდა საელჩო პრიკაშიან კომპეტენციამ და მილიანად თავმოყრილი იყო მ.პ.-ში. ჩინეთში საელჩოების შექმნის და მათთვის სიყვლების გადაცემის გარდა, მ.პ. აკონტროლებდა ადგილობრივი აღმინისგრაიის მოწყობას ჩინეთთან და მონღოლეთთან სასაზღვრო საკითხებში. XVIII ს-ის დასაწყისში მ.პ. გაუქმდა, თუმცა 1730 დადგინეს და მოქმედებდა 1763-მდე. ამ პერიოდში მისი ფუნქციები არსებითად შეივალდა და სავაჭრო პოლიტიკურ ხასიათს უკვე აღარ ატარებდა.

სიზმრის დეპაზე 1917, საილგრო ინსტრუქცია, რომელიც გერმანიის სავაჭრო საქმეთა მინისტრმა ა. ციმერმანმა გაუბუნა გერმანიის ღესანანს შექსიკაში ფონ ეკარდეს; შეიკავდა მითითებას, შეეთავაზებინათ შექსიკის მთავრობისათვის გერმანიასთან სამხედრო კავშირის გაფორმება აშშ-ის წინააღმდეგ. სამედიტორ გერმანიის შექსიკის დასმეობებს პირიბოლად იმ ცენტროსიოტის დასაბრუნებლად, რომელიც აშშ-მა 1846-48 დაიპყრო. მ.წ გაიგებანა 2 კვირით ადრე, სანამ გერმანიის ანგანის სახელმწიფოებს (რუსეთის გარდა) შეუზღუდვად წყალქვეშა ომ გამოცხადებდა. აშშ-სა და გერმანიის შორის *დაპოლიტიკური ურთიერთობების* გაქვეყნება შემდეგ 3.II.1917 ციმერმანმა ორჯერ გაუბუნა ლეუმა ეკარდეს (5.II და 8.II) შექსიკის მთავრობასთან მოლაპარაკების დაქვეყრების მიზნით. მ.წ ხელში ჩაიგდო პრეგანის დახვეწილად აშშ-ს ვალდაცა. 1.III.1917 აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა გამოაქვეყნა ლეუმის გუქსტი. მეორე დღეს შექსიკის სავაჭრო საქმეთა სამინისტრომ გააკეთა ოფიციალური განცხადება, რომ შექსიკის მთავრობას არ მიუღია გერმანიის მთავრობისგან აშშ-ს ვალდაცა აშშ-ის წინააღმდეგ სამხედრო კავშირის შესახებ. ციმერმანმა, რომელიც ოსულბული გახდა ახსნა-განმარტება მიყენა, რაიხ-სტავის სდომამე განაცხადა, რომ მისი ლეუმა წარმოადგენდა მსოფლო ინსტრუქციის აშშ-ის მიერ გერმანიისათვის ომის გამოცხადების შემსახვევამი. 14.IV.1917, აშშ-ის ომში ჩაბმის შემდეგ, შექსიკის მთავრობამ გააკეთა განცხადება შექსიკის მიერ *სეიტრალეგების* შენარუნების შესახებ. მ.წ იქცა ანგანის მხარეზე აშშ-ის ომში ჩაბმის ერთ-ერთ საბაბად.

სიპრის-ლენინის ხელშეკრულება 1959, იხ. *კვირისის* სავაჭრობა.

სიპრისი მარკუს ტულუს (Marcus Tullius Cicero, მე. წ. 106-43), რომელიც პოლიტიკური მოღვაწე, ორატორი და მწერალი. ეკუთვნოდა მხედრთა წოდებას. განათლება მიიღო რომსა და

სახურმწესი. დღესა ორატორულმა მონაცემებმა გაცემა გზა პოლიტიკურ ასპარეზზე. 75 ვახა და კევსტორი, 69 - ელი, 66 - პრეტორი, 63 - კონსული. მის კონსულობას დაემთხვა კატოლანის შეაქმნულმა, რომლის განადგურებამოც მ-მა გადამწყვეტი როლი შეასრულა. *ეუმბარის* მიერ რეპიტიონის გამომწახების შესწავლა *მ. კომპეტუსის* მიუხედავად. ეუმბარმა საწინააღმდეგო ბანაკში ყოფნა აპატივა, მაგრამ დიქტატორის არსებობის წლებში პოლიტიკურ სფეროს მამოძირებელი იყო. ეუმბარის სიყვდილის შესწავლა კვლავ დაუბრუნდა პოლიტიკურ ცხოვრებას. როგორც სენატის პარტიის ბელადი, იბრძოდა პრინციპალურ რესპუბლიკურ წესრიგის აღსადგენად. შეკრებილები პიტიტი დაიკავა შეიარაღებული ბრძოლის მძაბრად. მისი პოლიტიკური წყობის ანგარიშის წინააღმდეგ წარმოადგენდა სიყვდილის სერია - ფილიპიები (დეკლარაციის სიყვდიდების მიბაძვით), რამაც დააქარა პრიორიტეტებში მისი სახელის შეტანა. მოკლეს ძე. 43 წლის ასაკში.

სიტიციუსი (კლავდიუსი) პავლე დიმიტრის ძე (1754-1806), რუსეთის სახსულადი და პოლიტიკური მოღვაწე, ინჟინერიის გენერალი, დიმიტრი პაატას ძე კლავდიუსის ვაჟი. მისი წინამძღვრები *ვაჟაქაძე VI-ის* ვერად გადამახალისებდა რუსეთში. 1778 მ. კლავდიუსი პოლიტიკურად, ხოლო 1786 პოლიტიკური ვახა და გენერალის რეპიტიონის ეფორად დიმიტრი. რუსეთ-თურქეთის ომში (1787-91) აქტიური მონაწილეობისათვის მ. 1793 წლის 2 სექტემბერს გენერალ-მაიორის წინამძღვრად. 1802 წლის 11 სექტემბერს გენერალ-ლეიტენანტი მ. დიმიტრი ინჟინერად, კავკასიის ხაზის ანგარიშის სახსულადი გუბერნატორად და საქართველოს მთავარმთავარად. 1803 წლამდე მ-მა დიმიტრი მთავარი და იტალია დამარცხებით შეკრებილმა და შოსკოში გადასახალა კლავდიუსი საქართველ მუშეთა მთავარად - ბაგრატიონელები. მ-ის სამხრეთ და საავსტო დიმიტრის მთავარის ამოქონას შეადგენდა: 1. ამიერკავკასიის და საერთო კავკასიის მთავარმთავარი სახანოების მთავრება და მთავრება რუსული პოლიტიკის შესაბამისად და დასავლეთ საქართველოს (იმერეთის სამეფო, გურია-სამეგრელოს და აფხაზეთ-სვანეთის სამთავროები) ანექსია, ოღონდ იმ კორექციით, რომ უპირველესად უნდა მომხდარიყო იმერეთის სამეფოს უმუშაოდ დაქრება. შემდეგ კი სამთავროების დამორჩილება მთავრება-პროტექტორატის გზით. 1802 წლის სექტემბერში კი გენერალ-ლეიტენანტი შეკრებილი კავკასიის სახანოების წარმომადგენლობას მ-ის სამეგრელო სულთქრებლებზე გაეუფორმა და აქით დადასტურდა და მოაიბოვა მათზე რუსეთის პოლიტიკური გავლენა. 1803 წლის დეკემბერში საჭილბოს გრაქტატის მან სამეგრელო და მისი მთავარი ვერად დადასტო შეიყვანა რუსეთის მთავრებაში, რაც არამარადიანი პოლიტიკური გავლენაზე იყო *სილიბრის II* იმერეთის მთავარი. 1804 წლის 25 აპრილს მ-ის იმერეთის სამეფო ძალდატანებით შეიყვანა რუსეთის მთავრებაში (*ეკატერინის გრაქტატი*). მ. მოკლეს ბაქოს ციხის აღების დროს პეტერ-ხანთან მოლაპარაკებისას 1806.

ქართ. დ უ ბ რ ი ნ ი ი, Истории войны и владычества русских на Кавказе, т. 4, СПб., 1886.

სიზიგა ლეონტი, ქართველი დიდებული, შერეულ დადასტო ვაჟი, მოღვაწეობდა XII-ის I ნახევარში. XII-ის 40-იან წლებში მოხლოლებმა ერთ-ერთი ლენის ეფორად დანიშნეს. მან ვაქტობრივად მიიღო საქართველო ვახა (ვარდა იმ გენერალი, რომლის მთავარი მოხლოლებმა რაჭის ერისთავად დააყენეს). აქტიური მონაწილეობა მიიღო კოხტასათვის შეაქმნულ ბაში (დაახლ. 1245), რომელიც მზინად იმასიყვად მოხლოება წინააღმდეგ შეიარაღებული გამოსვლის მომზადებას. მოხლოება შეიყვანეს შეაქმნულ მესახებ და ქართველი დიდებულები დააპატიმრეს. სიზიგა დადასტო და რაჭის ერისთავად დააპატიმრება შესთხვევით გადაქრნეს (იხილეთ დროის დასავლეთ საქართველოში იყენეს დამქრის შესავრეულებად). მ-მა ვაჟი იყო არა მისი სასახლამოლობის დადასტოების შესახებ, მაშინვე ანის მთამდე და გენერალი მიკელა მქვანარე მხეზე მწიფად შეიქმნულეს. მ-ის ამ დიმიტრი ვახა ნაბიჯმა მიზანს მიადგინა. მოხლოება იმერეთის ქართველ დიდებულთა უდასტოება და ისინი ვაჟისთვის უფლეს. მ-ის ეს თავდადებული საქართველო ქართველთა ხელის სასყვით სამართლმად ვირობად შერეაქა. ხობის გაპარში შეიქონას ულია მ-ის ვრესია.

ქართ. ვ ა მ ა ა დ მ ვ ე რ ე ლ ი - წა; ქართლის ცხოვრება, ს. ვახუშტის შრომები, ტ. 2, სპ., 1959.

სურბიმბი (Zurbriggen) პეტერ (დ. 1943), არქიტექტორი, დიქტორი, წინადა საფრანგო სულხანი საქართველოში. დიმიტრი სამხარეობა 1975-დან. 1975-79 - მოიქცეოდა სექციონერად ბოლოვანი. 1979-82 - გენერალი, 1982-85 - ურეკვიში, 1985-89 - საფრანგეთში, 1989-91 - საზღვრული აფორკიში, ნა-მთიანში, ბოქოვანში, ლესიონისა და სეპალენში, 1991-93 - ინდიეთისა და სეპალში; 1993 - მოიქცეოდა წარგზავნილი მომამში, შემდეგ კი 1996 - პირველი სეპალისი. უფლის ვერ მანელ, ვრანგულ, იგალო, ვეპანერ, ინგლისურ და პორტუგალიურ ენებს. 1998 წლის 13 ივნისიდან პაპმა დანიშნა მოიქცეოდა სექციონერ საქართველოში, სიზიგასა და მთავრებიანში. აბავე წლის 22 ოქტომბრად წინადა საფრანგო საეპალეო და სრულეულებიანი უფლია საქართველოში.

„მწერებმა მუშათი მუშისა დაპირობა“. საქართველოს მეფის - დავით IV აღმაშენებლის ისტორიის ომს უფლება, რომელიც აღწერილია XI ს-ის 70-იანი - XII ს-ის 20-იანი წლებში (1126 წლამდე) საქართველოს ისტორია. შესვლია „ქართლის ცხოვრებას“ კრებულში, ავტორის ვინაობა უცნობია. თხზულება დაწერილია 1123-26. მისი ავტორი მეფის მომხრეა და მისი ეკლესიის და ძლიერ სამეფო ეკლესიის დასაცემელი იყო. იგი ხშირ შემთხვევებში თავად მონაწილეობდა იმ ისტორიულ მოვლენებში, რომლებიც შემდგომ ნაშრომში აღწერა. ამიტომაც, თხზულება უნდა იყოს სრულყოფილი ქრონიკალიური ცნობების შეიქმნა და უნდა იყოს სრულყოფილი წყარო საქართველოს ისტორიის ამ მეტად მნიშვნელოვანი პერიოდის ნებისმიერი სფეროს, მათ შორის, საერთაშორისო თუ დიმიტრი ვაქტიური ურთიერთობების შესახებ. მასში აღწერილია დავით IV აღმაშენებლის ურთიერთობა ჩრდილო კავკასიის ხალხებთან - ყიფ-

სნობა (სამრეაპროტო-სამრეაპროტო), იმ. სავრეაპროტო-სამრეაპროტო ენობა.

ჩაყვებთან (მათი ჩამოსახლება დაეთი IV-ის მიერ მუღმიეი ქართული ლაშქრის შექმნის მიზნით), სოხუეთთან, შირვანთან, თურქ-სელჩუკებთან. ვერაქელ ჯეაროსნებთან, დაეთი IV-ის მოღუეუქობა საქართუელის გავრთიანებისათვის, დიდგორის ბრძოლა, თბილისის აღება და ერთიან სამეფოსთან შემოერთება და სხუეა. „მ.მ.მ.“ ქართული ისტორიოგრაფიის მწვერებალადაა აღიარებული.

ქუბა: ქართლის ცხოვრება, ს. ყუბნიშვილის გამიყ., ტ. I, თბ., 1955.
ლოკ: მ ე ს ხ ი ა მ., ძლეუბი საქორეული. თბ., 1972; მ ე გ რ ე ე ე - ლ ი რ., დაეთი IV აღმამენებელი, თბ., 1986; ჯ ა ე ა ხ ი მ ე უ ლ ი იყ., ძეული ქართული საისტორიო მწერლობა (V-XVIII სს.) - თბმ. 12 გომბდ. ტ. 8, თბ., 1977.

„სსრკრება ბიჭუთი ბიჭისა თაბარისი“ (სათაური პირობითია), საქართუელის მეფის, თაბარის ე.წ. მეორე ისტორიკოსის თხზულება (XIII ს.), რომელშიც აღწერილია XII ს. 80-იანი წწ. - XIII ს. I ათეულის საქართუელის ისტორია. შესულია „ქართლის ცხოვრების“ კრებულში. ძეგლის აეგორის ეინაობა უცნობია (აეგორად ეარაულოზენ თხზულების გეესტმა მოხსენებულ ბასილი ეზოსმოდეარს). იგი დახელოენებული მწერალია, მოეუეისარობს მხატვრული ენით. თაბარის პირველი ისტორიკოსისაგან გამსხეაებებით, ნაკლებ ყურადღებას აქეეებს სამხედრო და პოლიტიკურ მოეუენებს, უფრო მეტად სამეფო კარის შინაური ცხოვრება აინტერესებს. მიუხედავად ამისა, „მ.მ.მ.“ აესებს თაბარის პირველი ისტორიკოსის თხზულებას („ისტორიანი და აბმანი შარავანდედანი“) ცნობებს და საინ-

გერესო წკაროს წარმოადეენს თაბარ მეფის საგარეო პოლიტიკის შესახეადეაღ.

გამიყ: ბ ა ს ი ლ ი ე შ ი ს მ ო ძ ლ უ ა რ ი, ცხოვრება მეფეთ-მეფისა თაბარისი, იყ. ჯეაიხიშვილის გამიყ. - „ენსიქის მოამბე“, 1954, ტ. 14; იეიყე - წე: ქართლის ცხოვრება, ს. ყუბნიშვილის გამიყ., ტ. 2, თბ., 1959; Б а с и л и и, История царств Тамары, пер. В. Д. Дюбуа, В с.б.: Памятники эпохи Руставели, Л., 1938; Жизнь царыи царыи Тамар. Пер. и введение В. Д. Дюбуа. Исследования и прим. М. М. Бердяшвыти, Тб., 1985.

სხრა ქეეენის ბმთინბეება, ეამინგეოსის კონეერენეის 1921-22 ერთ-ერთი ძირითადი დოკუმენტი, ხელი მოაწერეს 6.II.1922 აშშ-ის, დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, იაპონიის, იტალიის, ბელგიის, პოლანდიის, პორტუგალიისა და ჩინეთის წარმომადეენლებმა. ფორმალურად აესაღებდა ჩინეთის სუეერენიტეტის პატივისცემას, შის გერიგორიულ და აღმინსტრაციულ ხელმეუესებლობას. შეიეებდა ვალდებულებას, დაეეეათ „ჩინეთის მიეულ გერიგორიაზე ეაკრობასა და მრეწეეელობაში ყეეულა ეროენებისათვის თანასწორი შესაძლებლობების პრინციპი“. შეთანსმების ხელმოწერასთან ერთად დიდო გრაქტეატი ჩინეთის საბაყო გარიფის შესახებ, რომელმაც განამტეიეა ჩინეთის საბაყო არათანასწორეუეუეებინაობა. შეთანსმების დაღებას წინ უბლოდა იაპონია-ჩინეთის შეთანსმება 4.II.1922, რომლის თანახმად, იაპონიამ იკისრა, გამოეეეებანა ჯარები შანდუნის პროენიციიდან და ეებურენებინა ჩინეთისათვის ძილო-ჯოუს გერიგორია. იაპონიის დლეუეეეეამ, რომელიც ხაზს უსეეამდა თავის „საეეეიკილერ ინტერესებს“ ჩინეთში, ეარყო ჩინეთის მოსოენეა სამსრეო მანეკურიიდან იაპონიის ჯარების გამოეეენის შესახებ.

„ბაღშა ბაღანასა“ კომლიმპა, საგარეო-პოლიტიკური მიზნების მიღწევის ერთ-ერთი მეთოდი, რომელსაც იყენებდნენ იმპერიალისტური სახელმწიფოები. აღნიშნული პოლიტიკა სათავეს იღებს ჯერ კიდევ ძველ რომში შემუშავებული პრინციპიდან „გათამაშე და იბაგონე“ (divide et impera). „ძბ.“პ-ის კლასიკურ მავალაისუბს იძლევა ბრიტანეთის იმპერიის ისტორია მისი აყვავების პერიოდში, როცა იგი არბიგნის როლს ასრულებდა საერთაშორისო ურთიერთობებში, იყენებდა რა სახელმწიფოთა ან კოალიციებს შორის არსებულ კონფლიქტებს, ან თვით ხელს უწყობდა ამ კონფლიქტების გაჩაღებას. ევროპაში წონასწორობის შენარჩუნების მიზნით ინგლისი ატარებდა „ბრწყინვალე იზოლაციის“ პოლიტიკას და იმედგეროულად ხან ერა სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა კოალიციის ემსრობოდა, ხან მყოფე ჯგუფს, მატრამ ყოველთვის იყო სუსტი დაჯგუფების მხარეს. ამგვარი პოლიტიკის არსი გაშობაგა XIXს. ენობლას ინგლისელმა პოლიტიკურმა მოღვაწემ ლორდმა პალმერსტონმა, როცა განაცხადა, რომ „ინგლისს არ ჰყავს არც მუღმიე მი, კემირკები და არც მუღმიე მტრები. ჩვენ გვაქვს მუღმიე ინტერესები და უნდა დავიყუთ ისინი“. XX-სის დასაწყისიდან „ძბ.“პ-ის გაგარება დაიწყო აშშ-მა. აშშ-ში მთელი რიგი სიორიები კი სამოაილიზა მის შესახებ ამ თორტიკოსთა შორის აღსანიშნავი არიან ენობლი მუქნიერ-უბლდისეგები ნ სპაიქანი. მ. შორიგნკაჯე, რ. სტრაუს-ჰიუჯე და ა.მ. რაე შეეცება სსრკ-ს. თაიისი არსებობის მანსილზე და გამსაკუთრებით მყოფე მსაოული ომის შემდეგ, იგი ასევე ატარებდა „ძბ.“პ-ს, თეიკა უარყოფდა ამ ფაქტს.

ბაღშა და ბაღანაშიარ მუქარის ბაღშაშენაღშა სამრსა-შორისო შორიარბაღშაში, საერთაშორისო სამართლის ერთ-ერთი მართალი პრინციპი, რომელიც პირველად, როგორც ობიექტური კანონზომიერება, დაიქორიდა გერმის წესდებაში, რომლის მე-2 მუღმიე ნათეიკაშია, რომ „გერმის წერებში თავს შეიკავებენ საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალისა და ძალისმყოფი მუქარის გამოყენებისაგან როგორც ამა თუ იმ სახელმწიფოს გერმგორიული ხელმუქებლობის ან პოლიტიკური დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ, ასევე სხვა რაიმე სახით, რაე შეეაფავებელია გერმის მიზნებთან“. მოციული ფორმულა შემდეგ უფრო დაკონკრეფდა დეკლარაკიამი საერთაშორისო სამართლის პრინციპების შესახებ 1970, აგრესიის განმარტებამი 1974, ევროსაბიობრის დაკრები აქტიმი 1975 და ა.მ. ევროსაბიობრის დაკრები აქტიმი უბრაბარ არის მითიბეული, რომ წყერი სახელმწიფოები თავს შეიკავებენ ძალის ნებ-ისიკრი სასაი გამოყენებისაგან სხვა სახელმწიფოს ითულების მიზნათ. ეკონომიკური ითულების ყოველგვარი აქტისაგან, რაე იმავე მტკეყელებს, რომ თანამედროვე საერთაშორისო

სამართალი კრბაღეს ძალის გამოყენებას ნებისმიერი სახით. გერმის წესდებაში (მუღმიე 42-47, 51) საუბარია ასევე შეიარაღებელი და არაშეიარაღებელი ძალის კანონიერი გამოყენების შემთხვევებზე, ეკრბოდა, ეს არის საეაქრო ურთიერთობების, სარკინიგზო, სამღვაო, საპაერო, საფოსტო კემირეისის, ასევე დიპლომატიური ურთიერთობების სრული ან ნაწილობრივი შეწყვეტა, ხოლო რაე შეეცება შეიარაღებელი ძალის კანონიერ გამოყენებას, გერმის წესდება ითულისწინებს მხოლოდ ორ შემთხვევას: თაედაციის მიზნით (მუღმიე 51) და გერმის უმზრობის საბჭის გადაწყვეტილებით მუღმიობის დარღვევის ან აგრესიის აქტის შემთხვევაში (მუღმიე 39 და 42). შეიარაღებელი ძალის გამოყენება თაედაციის მიზნით მართლმომერი მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თე განხორციელებდა სახელმწიფო შეიარაღებული თაედასმა და ეკონომიკური თე პოლიტიკური ხასიათის ღრისიბეჭი. თე უმირობის საბჭომ კონფლიქტის გადჭრისათვის რეკომენდებელი არაშეიარაღებელი ხასიათის მომები არსაკმარისად ჩიათედა, იგი უფლებამოსილია განახორციელოს ისეთი მოქმედება, რაე უკიდებელი იქნება საერთაშორისო მშვილობისა და უმირობის შეარდაქრისა თე აღდგენისათვის. ასეთი მოქმედება მოიყავს გერმის წყერთა ღემონსტრაციებს, სამღვაო, საპაერო და სახმელეთო ძალების ბლეადას და სხვა სახის ოპერაციებს ძალისა და ძალისმიერი მუქარის გამოყენებლობის პრინციპი, უსირეულს კოვლისა, ითულისწინებს აგრესული ომის ყრბაღეს. აგრესიის განმარტების თანახმად, სახელმწიფოს მიერ პირველად შეიარაღებული ძალის გამოყენება კვალეიორებდა როცორც აგრესული ომი, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო დანაშაულს და იწვევს სახელმწიფოთა საერთაშორისო-სამართლებრივ და დანაშავე ინთეობების საერთაშორისო სახბლის სამართლებრივ პასუხისმეველობას ჯერ კიდევ ნორმბერგისა და გოიოს საერთაშორისო სამშელრო გრინუნაღების წესდებაში აგრესორთა მოქმედებას მიეკასაერთაშორისო დანაშაულის იურიდიული კვალეფიკაეა, ხოლო შესულ პრინციპის მიხარის დაემაგა სახელმწიფოთა ეალლებლება, თაეი შეიკავონ აგრესული ომის პრეაგანდისაგან ძალისა და ძალისმიერი მუქარის გამოყენებლობის პრინციპის ნორმატიული მიხარის მითიკავს სხვა სახელმწიფოს გერმგორის თე შეიკავონ პრბაღეს, ძალის გამოყენებასთან დაკრებობულ რეპრესიის აქტების ყრბაღეს, სამოქალაქო ომის ან გერმორისტული აქტების მოწიფის, წამეებლობის, მათივის დახმარების აღმოიუნის ან მოსაწიფობის მიღების დაეშეებლობას; ყველა სახელმწიფო ვალეებულა თაეი შეიკავოს არალეგალური ძალების ან შეიარაღებული ბაღშების, მათ შორის დაქარავეებული რაბმების შექმნისაგან სხვა სახელმწიფოს გერმგორიბე შესაკრებლად. ამ პრინციპის ნორმატიული მიხარის გან-

საკუთრებით საჩვენებელია სახელმწიფოთა ვალდებულებებში, სადაც შეყუარებ ძალის გამოყენებისაგან სხვა სახელმწიფოს საზღვრების დარღვევისა ან სახელმწიფო საზღვრებთან დაკავშირებული გეოგრაფიული დაეების გადაწყვეტის მიზნით. ძალის გამოყენებლობის პრინციპის დარღვევად ითვლება ასევე ძალისომრულობითი მოქმედება სადემარკაციო და დროებითი ღაზაჟების საჩვენებელია; სახელმწიფოებისა და სანაპიროების ბლოკადა. ნებისმიერი ძალისმიერი მოქმედება, რაც აბრკოლებს ხალხთა მიერ თვითგამორკვევის კანონიერი უფლების გამოყენებას.

„ბაღის პრინციპიდან“ პოლიტიკა. აშშ-ის საგარეო-პოლიტიკური კურსის სსრკ-ის მიმართ „კვირის ომის“ პერიოდში. ჩამოყალიბებული იყო სხვადასხვა სახის ლოკალიზაცია და კონსერვაციები (მაგ. „ტრუმენის დოქტრინა“; „ბალანსირება ომის მდურბლზე“; „მასსარბული შერისბისების“ სტრატეგია და სხვ.).

მინან სიჩინი (დ. 1928), ჩინეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი, ჩინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი. 1942-დან ეწეოდა რევოლუციური საქმიანობას 1949-დან, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნის დღიდან იყო კომპაგნიტიული

სამუშაოზე; 1954-55 სწავლობდა მოსკოვში, უმაღლეს კომპაგნიტიული სკოლაში; 1956-დან დიპლომატიურ სამუშაოზეა. მუშაობდა სხვადასხვა დიპლომატიურ თანამდებობაზე ჩინეთის საელჩოში სსრკ-ში, 1974-76 – ჩინეთის ელჩი გვინეაში და შეთავსებით გენერალ-ბისაუმი; 1977-82 – ჩინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე; 1988 წლის აპრილიდან – საგარეო საქმეთა მინისტრი.

მინან ბინინი (დ. 1926), ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის თავმჯდომარე, ცენტრალური აღმასრულებელი საბჭოს თავმჯდომარე. 1947 დაამთავრა პოლიტექნიკური ინსტიტუტი მანსაიში. განელო გზა რიგითი თანამშრომლიდან ხელმძღვანელ მუშაკამდე, იყო: მანქანათმშენებლობის სამინისტროს საგარეო საქმეთა სამმართველოს უფროსი; 1980 – ამავე სამინისტროს საგარეო ინტეგრაციების სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე და პასუხისმგებელი მდივანი; 1985 – ჩინეთის კომუნისტური პარტიის მანსაის საქალაქო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე, შემდეგ კი – თავმჯდომარე; 1982-92 – ჩინეთის კომუნისტური პარტიის მუდმივი კომიტეტის წევრი, გენერალური მდივანი, ცენტრალური სამსხედრო საბჭოს თავმჯდომარე; 1993 წლის მარტიდან – ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის თავმჯდომარე, ცენტრალური აღმასრულებელი საბჭოს თავმჯდომარე.

წამთ I. ეგრისის (ლაზიკის) მეფე VI საუკუნის ოციანი წლებიდან 40-იან წლებამდე, *დამბაშეს* სე. პირველად, ჯერ კიდევ მამის სიოციხელაში, პოლიტიკური ორიენტაცია ირანის სახელმწიფოსკენ აიღო და მისი სარწმუნოებზე (მამდიანობა) აღიარა. მაგრამ, როცა 523 მამამისი დამნაშე გარდაიცვალა, უკრთო ირანული ორიენტაცია და სარწმუნოება, ბიზანტიაში ჩავიდა, იქ ქალაქ გაქრისტიანდა, დაქორწინდა ბიზანტიულ ქალზე, პაგრიკიოს სომეს ქალიშვილზე და ბიზანტიის კეისარ იუსტინესაგან ხელდასხმული და სამეფო რეგალიებით დამშვენებული შეუდგა მკუფობას ეგრისში (ლაზიკაში).

წარმოადგინა შადალია. - წვა: გეორგიკა, ს. ყაუხიშვილის გამოქ. ტ.3, გვ. 1936; პ რ ო კ ო კ ე ს ბ ა რ ა ე ლ ი. - იქვე, ტ.2, გვ. 1965.

წამთ II. ეგრისის (ლაზიკის) მეფე VI-ს-ის მეორე ნახევარში, *გუბაშ II-ის* უსკროსი ძმა. 554, როცა ბიზანტიელმა სარდლებმა უკრავლად მოკლეს ეგრისის მეფე გუბაშ II, ეგრისელები აჯანყდნენ და ბიზანტიის კეისარ *იუსტინიანე I*-ს დაბეჯითებით მისთხოვეს წამთ II-ის ეგრისში გამეფება. იუსტინიანე I-მა დაქმნილია ეგრისილების მოიხონა და 554 წ. II სამეფო რეგალიებით აღმკურნელი გამოისტუმრა ბიზანტიონიდან ეგრისში გასამეფებლად.

წარმოადგინა შიქილასტიკოსი. - წვა: გეორგიკა, ს. ყაუხიშვილის გამოქ. ტ.3, გვ. 1936.

წარმოადგენლობა საპრეზბერსო ორგანიზაციისთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან სახელმწიფოთა წარმომადგენლობების ინსტიტუტ XX საუკუნეში ერთა ლიგის შექმნისას ჩამოყალიბდა, ხოლო მისი ლეგალიზაცია და სრულყოფა თანამედროვე ეტაპზე მომდინარეობს. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან წარმომადგენლობის სატაქსისა და საქმიანობის საქონისებს არეგულირებს *ვენის კონვენცია სახელმწიფოთა წარმომადგენლობების ურთიერთობის შესახებ უნივერსალური ხასიათის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან 1975*. კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, წარმომადგენლობის ფუნქციები: გამგებანი სახელმწიფოს ორგანიზაციაში წარმომადგენლობის და მის საქმიანობაში მონაწილეობის მიღების უზრუნველყოფა, ორგანიზაციისთან მოლაპარაკებების წარმოება და გამგებანი სახელმწიფოს ინტერესების დაცვა, ორგანიზაციაში განხორციელებული საქმიანობის გამოკრევა და ამ ინფორმაციის თავისი მთავრობისათვის შეგუბონება. გამგებანი სახელმწიფო უწყებანოსილია, თავისი მსხველდრობით დანიშნოს წარმომადგენლობისა და დელეგაციის თანამშრომლები. წარმომადგენლობის მეთაური, ჩვეულებრივ, უწყებანოსილია თავისი სახელმწიფოს მთავრობის და მის მიმართ არ გამოიყენოს ისეთი პროცედურული წესები, როგორცაა აგრეგანის

მოთხოვნა და აგრეგაცია ადვოკატიკულ სახელმწიფოში. ვენის კონვენციის მიხედვით, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან სახელმწიფოთა წარმომადგენლებს ან კონვენციისათა დელეგატებს იმდენად ფართო პრივილეგიები და იმნიციტიტი აქვთ მიკუთვნებული, რომ კონვენციის დებულებები მიახლოებულია ვენის კონვენციისთან დიპლომატიკური ურთიერთობების შესახებ 1961. კონვენციის თანახმად, სრული ხელშეკრულებითი სარეგებლობის სახელმწიფოთა წარმომადგენელი საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და საერთაშორისო კონვენციებზე, წარმომადგენლობის შენობა, დელეგაციების საცხოვრებელი ნაგებობები, ასევე წარმომადგენლობისა და დელეგაციების ფოსტა, მუსტად არის გამსაზღვრული მუდმივ წარმომადგენლების, მუდმივი დამკვირვებლების, დელეგაციების მხარეთლებრივი სტაგუსი, პრივილეგიები და იმნიციტიტი. კონვენცია არეგულირებს აღმინსტრაციულ-გეკნიკური პერსონალის პრივილეგიებისა და იმნიციტიტის საკითხს. შეიკავს დებულებებს საერთაშორისო ორგანიზაციების ადვოკატიკული სახელმწიფოს ვალდებულების შესახებ, არა მარტო უზრუნველყოს წარმომადგენლობათა საქმიანობისათვის აუცილებელი პირობები, არამედ მიიღოს მოქმედი წარმომადგენლობებზე ხელყოფის თაივდან ასაიღებლად და ასეთი ქმედების განმხორციელებელი პირების დასჯის მიზნით. წარმომადგენლობის მეთაურები და დიპლომატიკური პერსონალის წევრები სარეგებლობენ იმნიციტიტით ადვოკატიკული სახელმწიფოს სისხლისმამართლებრივი, გარკვეულ შემთხვევებში კი საპოქალაქო და აღმინსტრაციული იურისდიქციისგან, ისინი არ არიან ვალდებული, მისევე მენება მოქმის სახით. პრივილეგიებისა და იმნიციტიტების მიხარსი შეიკლება განსაზღვრვის ორგანიზაციასა და დინეტრესებულ სახელმწიფოს შორის დადებული სპეციალური შეთანხმებით. მაგ., გაერო-ამმ-ის შეთანხმება 19.IV.1946 და გაერო-შეიკარის შეთანხმება 26.VI.1947, რომლებზე არეგულირებს გაეროს შტაბ-ბინის, აგრეთვე წერი ქვეყნების მუდმივი წარმომადგენლობის სტაგუსი, შეიკავს დებულებებს სახელმწიფოთა წარმომადგენლობების და ამ ორგანიზაციის თანამდებობის პირების პრივილეგიებისა და იმნიციტიტების შესახებ.

წარმოადგენლობის მეთაური. ი. დიპლომატიკური წარმომადგენლობის მეთაური.

წამთაშვილი ალექსი ნიკოლოზის ძე (1848-83), რუსეთის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. მისი წინამრები 1724 ქართლის მეფე ვახტანგ VI-ს გააყენენ რუსეთში და შემდგომში იქვე დასახლდნენ. დაწყებითი განათლება პეტლის ვებერნაში მიიღო, შემდეგ კი სწავლა ლონანში განაგრძო. 1865 მოსკოვის

უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე შევიდა, რომლის დასრულების შემდეგ საჯარო საქმეთა სამინისტროს აზიურ დეპარტამენტში სამსრუთო სტადიაზე საქმეების გამგებლად დანიშნეს. 1873 ოსმალეთში რუსეთის საელჩოს მეორე მდივნად გადაიყვანეს. 1877 – ბუღაგარეთში რუსეთის ვიცე-კონსული, აქტიურად იცავდა ოსმალეთის იმპერიის უკუღკვეშ მყოფი ბუღაგარული ხალხის ინტერესებს. მონაწილეობდა, როგორც მოსალისე, რუსეთ-ოსმალეთის 1877-78 ომში. რუსეთის ელჩმა ოსმალეთში – გრაფმა ნ. იგნატიევმა 1878 წლის დასაწიისში ოსმალეთთან საზავო სელმეურულების პროექტის მომზადება დააყენა. მან აღნიშნულ საზავო სელმეურულებაში შეიგნა საუკიბალური შესული, რომელიც რუსეთის მფლობელობაში ჩააწირა; დასაბლეთ საქართველოს გერცილობის ნაწილის (აჭარა, მაგუშეთი, კლარჯეთი, იმერხეთი, ოლთისი, კოლა-არგანის) გადმოქემის ითვალისწინება. მონაწილეობდა *სან-სტეფანოს სიზავო ხელშეკრულების* 1878 დადებხა და ბერლინის კონგრესში. 1878 აღმოსავლეთ რუმელიაში რუსეთის გენერალურ კონსულად დანიშნა; დაჯილოვებული იყო გიორგის ჯერით, ორს ოკროხა და ორი უერესლის მეღლი, ვლადიმერის IV ხარისხის ორდენით. 1882 მსიძე ბავდყოფობის გამო ბლ-კანეთი დაბოვდა და რუსეთში დაბრუნდა, სადაც 1883 წლის 16 მაისის 35 წლის ასაკში გარდაიცვალა. დაქრსალეს გამბოვის გუბერნიის სოფელ ლიბაიში.

ლუკა ჯუჯანაძე ო. ალექსი წერეთელი – რუსეთის გენერალური კონსულ ბუღაგარეთში, თბ., 1962; ქავტარაძე ირ., ვაშლიბილი, ბათ., 1984; იაბიძე ი. ა., ბუღაგარეთ-საქართველოს ურთიერთობა და საზღვარგარეობა, თბ., 1980.

წერათელი შურაბ ქაიხოსროს ძე (1747-1823), იმერეთის სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. იმერეთის მეფეთა, ჯერ *სოლომონ I-ის*, შემდეგ *სოლომონ II-ის* სასლავოუეცის --პირველი ვეზირი. 1784 წლის ბავისგომი იმერეთის მეფეზე დაეთა II-მ რუსეთის სამიშერაგრო კარზე გავზანა ელჩობა -- მიაქსიმე კათალიკოსის. სარდალ-სახლეთუეცის შურაბ წერეთლის და მდივანზე დაით კეიხიბის შემადგენლობით. პეტერბურგში წ. აქტიურად ცდილობდა, დაეინტერესებინა რუსეთი აზიურკავკასიით. 1785 წლის 8 ივლისს მან გრაფ *პოტიომკინს* წარუდგინა მოხსენება, რომელშიც ჩამოყალიბებული იყო ის აუცილებელი ღონისძიებები, რომლებიც უნდა განეხორციელებინა რუსეთის, რათა თავიერი გავლენა განეგრეო მავი ზღვის ზოლზე. ქართველი დიპლომატი ათვლიდა, რომ იმერეთის მხედრობა უნდა შემდგარიყო რუსული წესით, ასევე რუსეთის გაულებლის გავრცელებისათვის აუცილებელი იყო რუსეთის მთავრობას ბათიუმის მახლობლად -- ციხიბიში ავეო ციხეს-ნივარე. საქართველოში დაბრუნების შემდეგ იგი კვლავ აქტიურად ჩაბმული ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მონაწილეობდა 1790 იმერულ თავადთა იმ დელეგაციამ, რომელიც *ურეკოლ II-ს* ამერ-იმერის გავრიიანების სთავაზობდა. წ-მა დიდი როლი შეასრულა იმერეთში რუსეთის გაბაგონების საქმეში. 1805 ცდილობდა სოლომონ II-ის გახვლიან ჩამოგდებას. ამ დროიდან მოყოლებული, ფარულად თანამშრომლობდა რუსეთის მთავრობასთან და მათი მეფის ყველა გეგმას და

ჩანაფიქრს აწვდიდა. იგი ითვლებოდა ყველაზე უფრო პრორუსული ორიენტაციის თავადად იმერეთში. რუსეთის იმპერიის მმართველები: *კუთინაროვი*, გულოვიჩი, გორმასოვი დიდად ავასებდნენ მის ერთგულებას. ამ დამსახურებებისთვის 1808 მას პოლკოვნიკობა უბოძეს. რუსეთის მეურთების წინა პერიოდში წ-ს რუსეთი პპირდებოდა იმერეთის მმართველობაში პირველ ადგილს, მაგრამ მოგვიანებით მას მხოლოდ რაკის გამგებლობას სთავაზობდნენ. ამან გაანაწყენა იგი და სოლომონ II-ის მხარეზე გადაიხარა. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მას ორმაგი თამაში არ შეუწყვეტია და კვლავ საიდუმლო ერთიერთობაში იყო რუსეთის სახმედრო სელსუფულებასთან. 1810 იმერეთიდან სოლომონ II-ის განდევნაში აქტიური მონაწილეობისათვის 1811 გენერალ-მაიორის ჩინი (ჯამაგირთი) უბოძეს და წმ. ანას ორდენი გადასცეს. იმერეთის 1819-20 აჯანყების მსვლელობისას მან, როგორც მოსალდენელი იყო, აშკარა პრორუსული ორიენტაცია დაიჭირა, მაგრამ იმავედროულად ფარულ მოლაპარაკებას აწარმოებდა აჯანყებულებთან და მათი იმერეთის მუფელ თავისი შეილის -- გრიგოლ წერეთლის კანდადურებას სთავაზობდა.

ლუკა ჯუჯანაძე შ., თავიდა შურაბ წერეთელი. -- ს. ჯანაშის სახ. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მიაბეჭე. 1959, ტ. 20 B; გოციაშვილი მ., იმერეთი XVIII-XIX საუკუნეთა მიჯნაზე, თბ., 1979; დუშაძე ე. მ., დასავლეთ საქართველო XIX ს. პირველ ნახევარში, თბ., 1957; ირჯანიძე ი. ა., რუსული მმართველობის დამყარება საქართველოში, თბ., 1992.

წერათელი ირაკლი გიორგის ძე (1882-1959), საქართველოსა და რუსეთის პოლიტიკური მოღვაწე, სოციალ-დემოკრატი, საქართველოს და რუსეთის მენშევიკების ერთ-ერთი ლიდერი. სტუდენტურ მობრლობაში მონაწილეობისათვის 1902 გადაასახლეს ალშ. ციმბირში. გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ რედაქტორობდა ქართულ მენშევიკურ ჟურნალს „კეალო“. მეორე სახელმწიფო სათათბიროში იყო სოციალ-დემოკრატი ფრაქციის ლიდერი. სათათბიროს დასთხოვნის შემდეგ, 1917 ფრაქციის სხვა წევრებთან ერთად მიჰსაჯეს კავკასიაში. 1912-დან ციმბირში გადასახლების უკლებლად მისცეს. გადასახლებიდან განათავისუფლდა 1917 თებერვლის რევოლუციამ. პეტროგრადში დაბრუნების შემდეგ (1917 წლის მარტი) წამყვანი ადგილისა დაიკავა მენშევიკურ პარტიაში და პეტროგრადის ალმასკომში. იყო მოწინააღმდეგე ჯარისკაცთა დაქუტავების სრულიად რუსეთის ცაკის I მოწვევის წევრი, დროებითი მთავრობის ფისლისა და გულევრაფის მინისტრი (1917 წლის მაის-ივლისი); ივლისის დღეების შემდეგ -- დროებითი მთავრობის მინისტრ საქმეთა მინისტრი; ოკტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ დამუშენებელ კრებაში მეთაურობდა ანგისაბქონა ბლოკ. ოკტომბრის რევოლუციის წინ საქართველოში დაბრუნდა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის წლებში იყო ქართველი მენშევიკების ერთ-ერთი ლიდერი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების წევრი. 1921-დან იმყოფებოდა ემიგრაციაში. ცხოვრობდა ჯერ საფრანგეთში, ხოლო 1940-დან -- აშშ-ში.

წერათელი მიხეილ (მიხაკო) გიორგის ძე (ფსევდონიმები -- მსიონ, მ. სანგალია) (1878-1965), ქართველი მეცნიერი, ფილოლოგი, პუბლიცისტი, პოლიტიკური მოღვაწე. ქუთაისის გიმნაზიის

დასაბურვების შემდეგ სწავლა განაგრძო კიევის უნივერსიტეტში, მაგრამ რევოლუციური საქმიანობის გამო იძულებული გახდა თავი დაენებებინა სწავლისათვის და სამღვარჯართო წასულოყო კოდნის გასაღრმავებლად. ერთხანს პარტიის უნივერსიტეტში სწავლობდა, მაგრამ მისი ლტოლვა ანარქისტულ რევოლუციური მოძრაობისაკენ და შემდგომ ანარქისტულ დემონსტრაციებში მონაწილეობის მიღება გახდა საბაბი მისი დაპატიმრებისა და 1901 პარიზიდან გადასახლებისა. წ. გადდის ლონდონში, სადაც დაუახლოვდა ვარლამ ჩერქეზიშვილს, რაიხელმაყ არსებითი გავლენა მოახდინა მისი პოლიტიკური მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებაზე. მოგვიანებით ვენეცის უნივერსიტეტში აგრძელებს სწავლას, ამ დროს იგი ებმება უფდერალისტთა პარტიის საქმიანობაში. 1905 საქართველოშია. აღსანიშნავია მისი სიყვავა ი. ჭავჭავაძის დაქრსალეაზე. 1910 წელს ლონდონშია, სადაც იწყებს აღმოსავლეთის მეცნიერების შესწავლას, რასაც განაგრძობს გერმანიაში პიდელებერგის უნივერსიტეტში. აქ იგი ეცნობა ასტროლოგიას, სემიტურ ფილოლოგიას, ევკიპტოლოგიას, აღმოსავლეთის ისტორიას და კულტურას. წ. ამთავრებს სწავლას და დებულობს დოქტორის ხარისხს. პირველი მსოფლიო ომის მსვლელობისას გერმანიაშია და აქტიურადაა ჩაბმული „დამოუკიდებლობის ჯგუფის“ მუშაობაში. 1916 ლოზანაში „ეროვნებათა კავშირის“ კონგრესზეა, როგორც საქართველოს წარმომადგენელი. 1918-19 საქართველოს წარმომადგენელია სკანდინავიაში. 1920 ივ. ჯავახიშვილმა იგი მოიწვია თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტში ასირიოლოგიასა და ძველი აღმოსავლეთის ისტორიის პროფესორად. რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ იგი ემიგრაციაშია და ეწევა ნაკოფიერ სამეცნიერო მოღვაწეობას. ევროპაში ცხოვრებისას საბოლოოდ ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას, მაგრამ მეროვ მსოფლიო ომის დროს სათავეში ჩაუდგა ქართველია ეროვნულ კომიტეტს, რომელიც მოწოდებდა იყო დაეცვა საქართველოსა და ქართველთა უფლებები გერმანიის მთავრობებში. მაგრამ კომიტეტი მალევე დაიშალა. განუზომელია წ-ის როლი ქართული ისტორიული და ლიტერატურული ნაწარმოებების თარგმანა-პოპულარიზაციაში. მან 1923 გამოსცა „გილაგამეზიანის“ ქართული თარგმანი განმარტებებითურთ, 1933 – სს. *ორხელაშანის* იგავ-არაკების კრებულის „სიბრძნე სიკრუისა“ გერმანული თარგმანი (ბერლინი), 1957-58 – დავით აღმაშენებლის და თამარ მეფის ცხოვრების ტექსტები (პარიზი, ტერნ. „ბელი ქართული“) გერმანული თარგმანითურთ. ამასთასაკე იგი სხვადასხვა სამეცნიერო ჟურნალებში ფრანგულ, გერმანულ, ინგლისურ, იტალიურ ენებზე აქვეყნებდა გამოკვლევებს და წერილებს ქართველი ერისა და ქართული ენის წარმოშობის საკითხებზე, უარტეს ისტორიასა და ენაზე. 1961 პარიზში გამოქვეყნდა წ-ის მიერ დაღვენილი „ეუფისიგვაონის“ ტექსტი (გერმ. თარგმანი, 1975).

შპეპაშპე გარსევან რეიგის ძე (1757-1811), ქართლ-კახეთის სახელმწიფოს ეკანასკნელი პერიოდის გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი, შსხელი ფეოდალური არისტოკრატის წარმომადგენელი, დიპლომატი და *ერეკლე II-თან* დაახლოებული პირი. *ქ. ე. კუთხისა და იმ პირობებში დასის, რომელიც სწორად აღიხებდა XVIII ს. მეორე ნახევარში შექმნილ საგარეო-პოლიტიკურ სიტუაციას, ამიერკავკასიის გარემოს, მებრძოლ სახელმწიფოსათა როლსა და მნიშვნელობას საქართველოს მომავალი განვითარებისათვის. მაცრამ ერეკლე II-თან ერთად იგი მომეტებულ წლებს უხვადებდა რუსეთს, როგორც ერთმორწმუნე ქვეყანას და საგარეო-პოლიტიკურ კერს შიხოლად სარწმუნოებამე ავებდა. მის მიზანდა, რომ ერთმორწმუნე რუსეთის სახელმწიფო, რომელიც მალე იდგა, ვიდრე ოსმალეთი და ირანი. ქართლ-კახეთის პოლიტიკურ გაილიერებას შეუწყობდა ხელს, დაიყუდა მის სამონათო დამოკიდებლობას და ირან-ოსმალე აგრესორებს ჩამოართობდა. ასე უხმოდა 1783 შეარქველობით გრაქვატი ზ-ს, რომელიც ხელს აწერდა ამ ისტორიულ დოკუმენტებზე. მისი მოღვაწეობა გრძელდება 1784-1801 როგორც ელჩისა და სრულუფლებიანი მინისტრ-რეზიდენტისა რუსეთის საიმპერატორო კარზე. რუსეთის საიმპერატორო კარზე ქართლ-კახეთიდან უხობილია ზ-ის ხელმძღვანელობით სულ ოასი ელჩობა: 1. 1784-88; 2. 1793-96. 3. 1797-99. 4. 1800-01. ზ., ისე როგორც ერეკლე II, რუსეთის სახელმწიფოს იმპერიულ მრავლებს არ იფიწყებდა და უხობილია. ასე იყო, რომ მისთვის ქართლ-კახეთის სამონათო სუვერენიტეტის ხელყოფის საშუალება არ მიეცა; თუმცა ამ მიმართულებით, სასაიური საქმიანობა მამინდელი ქართული დიპლომატიის სისუსტის მაქსიმალური იყო. ზ. - ქართლ-კახეთის სამეფოს სრულუფლებიანი ელჩი პეტერბურგში (1784-1801) უხერგულად იმროდა ქართლ-კახეთის სახელმწიფოს ერთეული ავტონომიის შენარჩუნებისათვის, მაცრამ ეს ბრძოლა, როგორც უხობილია, მაქსიმალ დახრულდა. 1801 რუსეთმა ქართლ-კახეთის ანექსია მოახდინა და აქ თავისი ხელისუფლება დამყარა. გარსევანი ამ აქტით ობიექტურად რუსეთის მოწინააღმდეგეთა რიგებში აღმოჩნდა, ამიტომაც იყო, რომ იგი რუსეთში გადაასახლეს 1805.*

შპეპაშპე ილია გრიგოლის ძე (1837-1907), დიდი ქართველი მწერალი, XIX საუკუნის მეორე ნახევარის საქართველოს ერთეულ-განმათავისუფლებელი და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობის აღიარებული ლიდერი. იგი არა მარტო თავისი უროქის, არამედ მომავალი საქართველოს პოლიტიკური გადარჩენის ერთ-ერთ უპირველეს პირობად ისტორიის

მოიხსენია. ხალხის შინაური ცხოვრების ევალდაცვალ ილიას მიამნდა, რომ განსაკუთრებული შესწავლის ობიექტი უნდა გამხდარიყო საქართველოს საერთაშორისო ურთიერთობანი და მისი ადგილი „აღმოსავლეთისა და ევროპის პოლიტიკაში“. საქართველოს ისტორიის საგარეო-პოლიტიკურ ურთიერთობათა არაერთი საკითხი განიხილული ილიას ისეთ ნაშრომებში, როგორიცაა „დავით აღმაშენებელი“, „თამარ მეფე“, „აი ისტორია“, „ერი და ისტორია“, „ქეთია დალად“, „ოსმალის საქართველო“, „რანი ვიყავით ცემის“, „ლუარსაბ წამებელი“, „გორგი სააკაძე“, „ასი წლისათვის ვერეკლე მეფის გარდაცვალებიდან“, „ასი წლის წინათ“, „რა გისიდას. რითი გაგახართ“ და ა. შ. მხოლოდ ისტორიის ცალკეული საკითხები და საერთაშორისო ურთიერთობანი განიხილული ილიას არაერთ ნაშრომში, მთი შორის აღსანიშნავია „აზია წინათ და ახლა“, „ირლანდია და ინგლისი“, „ევროპის დიდი და პატარა ონაერები“, „ებრელთა საკითხებზე“, „მოლიტარობა ევროპაში“, „ასილი და შორი აღმოსავლეთის პოლიტიკის საკითხები“, „პოლიტიკის განდევნა პრუსიიდან“, „ამილიობა კრიგის ქენსულზე“, „ოსმალეთის სომეხთა განწირვა“ და სხვ. ქართველ პოლიტიკურ და ისტორიულ მოღვაწეთა ილიასეული განხილვა და მათი საგარეო-პოლიტიკური კერსის ინტერპრეტაცია მთლიანად ეუფლებოდა მისი დროინდელი მსოფლიო პოლიტიკისა და ისტორიოგრაფიის ცოდნას. ამ უფლებ განიხილავდა იგი ჩვენი ისტორიის საგარეო ურთიერთობათა განვითარების ეგაქებს თურქეთთან, სპარსეთთან, არაბებთან, მონღოლებთან, რუსეთთან და დასავლეთ ევროპასთან. თავის დიპლომატიურ და პოლიტიკურ ნაშრომში ილია საგანებო ყურადღებას უთმობდა სამხრეთის ხალხებთან (თურქები, სპარსელები და სხვ) ურთიერთობის საკითხებს. ილია ყოველთვის მიუთითებდა ერთიანი საქართველოს პოლიტიკურ სისტემაში სამხრეთ საქართველოს ისტორიული მიწების არსებობის უფლები. ილიასთან ეხედვით უადრესად სწორ და სრულ უროქის რუსეთის სახელმწიფოს აღმოსავლურ და კავკასიურ პოლიტიკაზე, მუდმივი პეტრესდროინდელი სპარსული ლაშქრობებიდან მის დრომდე. ილიას საგარეო-პოლიტიკურ თეორიულ კონცეფციამ მეუთრდაა გამობატული დემოკრატიზმი და თანაგრძობა პატარა ხალხების (ირლანდია, სლავები, შოტლანდია, პოლონეთი) მიმართ. ილიას პოლიტიკურ და ისტორიულ ნაშრომში მრავალმხრივი ასახვა პოვა ევროპის, ამიასა და ამერიკის უახლესი პერიოდის საგარეო-პოლიტიკურმა პრობლემებმა, რომელთა შეფასებაში მან პროგნოზირების და წინასწარ სედვის დიდი ადგილ და მოღვენათა სიღრმისეული ეკლავის მისთვის ჩვეული უნარი გამოიჩინა.

ბ

ბაზანი აბდ ბა-ქალიმ (დ. 1932), სირიელი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1969-70 – ეკონომიკისა და სავაჭრო ეპრობის მინისტრი, 1970-84 – მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე და სავაჭრო საქმეთა მინისტრი; 1984 წლის მარტიდან – სირიის არაბთა რესპუბლიკის ვიცე-პრეზიდენტი; 1971-დან არაბთა სოციალისტური აღორძინების პარტიის რევოლუციური საერთაშორისო სელმძღვანელობის წევრი, 1972-დან – სირიის ეროვნულ-პროგრესული ფრონტის წევრი.

ბაზიზმი სოციალური (დ. 1939), ირანის ისლამური რესპუბლიკის (იირი) ხელმძღვანელი, აიათოლა. შიილი რელიგიური განაყოფილება ნაჯაფისა და ყუმში, იყო აიათოლა ხომეინის მოწაფე. 1962 შეუერთდა ისლამურ მოძრაობას. 1963-დან არაერთხელ დააბაგიბრეს და განასახლეს, როდესაც დაიწყო ირანის რევოლუცია. იმყოფებოდა შამაქადში, სადაც სათავეში ჩაუდგა ისლამურ მოძრაობას. მონარქიის დამხობის შემდეგ ეკავა მთავარი სახელმწიფო თანამდებობები. 1979-1980 იყო ისლამური რევოლუციური საბჭოს (სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოს) წევრი; თავდაცვის მინისტრის მოადგილე, „ისლამური რევოლუციის გუბანთა“ კორპუსის სარდალი, თავდაცვის უმაღლეს საბჭოში აიათოლა ხომეინის წარმომადგენელი; 1980-81 – ისლამური საბჭოს (პარლამენტის) ლეჟატორი. 1981 წლის ოქტომბრიდან 1989 აგვისტომდე – ირანის პრეზიდენტი, თავდაცვის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე. სომეხების სიკვდილის შემდეგ, 1989 წლის 4 ივნისს აირჩიეს ირანის ხელმძღვანელად; ამჟამად დროის მიენიჭა აიათოლას წოდება.

ბარბაზენაი (ნამდვ. გვარი – ს ე ყ ა მ ე ი ლ ი) გრიგოლ (1735-1830), ერეკლე II-ის ავენტი მისკოეში (1790 წლის მოუღებების მისხლდითი, ბესიკის ცნობა). 1759 გაყვა მისკოეში მღვდელ ნიკოლოზ ლავერდას. 1783 დაბრუნდა თბილისში. 1784 წლის 17 მარტს ერეკლეს ბრძანებით გაიგზავნა მისკოეში. ასტრახანში ცხოვრობდა როგორც საქართველოს წარმომადგენელი. 1803 შემდეგ მის შესახებ ცნობები არა გვაქვს.

ბაზიზმის ბირთვული და მასობრივი მოძრაობის სხვა სახეობაში იარაღის მზავიან და ოპანეაზმის შესაბამის მის მთავარი მანკაბაზის აპარატის მზავიან 1971, ძალაში შეიქცა 18.V.1972. ხელმეკრულების ლაშობიერების იყენენ სსრკ, აშშ და დიდი ბრიტანეთი. ხელმეკრულების ხელმეკრულები ქვეყნები კისრულობენ ველდებულებას, არ განეღვანებინათ მღვის უსკრუბი ბირთვული და მასობრივი მოძრაობის სხვა სახეობასა იარაღი, მოწყობილობები, განსაზღვრება დანადგარები და ნებისმიერი სხვა მოწყობილობები, რომლებიც გაივალისწინებული ამგვარი იარაღის შესანახად, გამოსაცდელად ან გამოსაყ-

ენებლად ხელმეკრულების ხელმეკრულები ქვეყნების ხელი არ უნდა შეეწყოს ან წაეკეზებინათ რომელიმე სახელმწიფო იმ ქვეყნების ჩასაღწვად, რომელსაც ხელმეკრულება კრძალავდა. ხელმეკრულების მოქმედების ზონა მოიცავდა მღვიბისა და ოკეანეების უსკრუბი 12-მილიონიანი სანაპირო ზოლის ფარგლებს გარეთ, აგრეთვე ამ ზოლის ფარგლებში იქ, სადაც სახელმწიფოს ტერიტორიული წაღების სიღრმე ამ ზოლზე საკლები იყო. ხელმეკრულება შეიცავს საერთაშორისო კონტროლის ღონისძიებებს მის შესასრულებლად. ხელმეკრულების მოთხოვნების მიხედვით 1977 და 1983 ექვეყნაში ჩატარდა იორანილე ქვეყნების კონფერენცია, იუ როგორ სრულდება ხელმეკრულება. კონფერენციაზე აღინიშნა ხელმეკრულების მონაწილე ქვეყნების მიერ პირობების კეთილსინდისიერად შესრულება.

ბეზლ СБОРИК действийных договоров... вып. 28, с. 43-46.

ბაზიზმის ბირთვული იარაღის ბაზიზმის აპარატის მზავიან ბაზიზმის, კრძალის სიძრავა და წაღებვა 1963. ცნობილია აგრეთვე როგორც მოსკოვის ხელმეკრულება ბირთვული იარაღის გამოყენების აკრძალვის შესახებ სამსკოეში ხელმეკრულება მოსკოეში 5.VIII სსრკ-ის, აშშ-ის და დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენლების მიერ. ძალაში შეიქცა 10.X.1963 ხელმეკრულების განსაზღვრული ქვეყნების მიერ მისი რატიფიკაციის და შესანახად სარატიფიკაციო სიგელების გაცემის შემდეგ (იხ. საბჭოთა კავშირ-აშშ-ბელგის მოლაპარაკებები 1963). ხელმეკრულება არის უგალო და ღია ყველა სახელმწიფოსათვის ხელმოსაწერად. ხელმეკრულება შეადგება პრეამბულისა და ხუთი მუხლისაგან. გარდა ბირთვული იარაღის გამოყენების აკრძალვისა შემოაღწინსულ სამსკოეში, ხელმეკრულება კრძალავდა ბირთვული იარაღის გამოყენების მიერ სხვა სახეობის იარაღის გამოყენებას იმ ქვეყნის გეოგრაფიული საზღვრების გარეთ, რომლის იურისდიქციითაც ან კონტროლზე განსაკრულებად ეს აუცილებდა. გარდა ამისა, ხელმეკრულების მონაწილე ქვეყნებს ხელი არ უნდა შეეწყოს, წაეკეზებინათ ან მონაწილეობა შეეღოს ამგვარ აუცილებებში. ხელმეკრულების ხელმეკრულები ხელი შეეკრუ გარემოს რადაქტივირება დაბინძურების თაიდან აცილებას.

ბაზიზმის ბირთვული იარაღის ბაზიზმის აპარატის მზავიან 1968. მომზადდა განთავრების კომიტეტის მიერ და მოწონდა ვატირის გენერალმა ასამბლეამ 12.VI.1968. ხელმეკრულების გეოსკი ხელმოსაწერად 1.VII.1968 დაიღო ერთდროულად მოსკოეში, ვაშინგტონსა და ლინკონში. ამჟამად ხელმეკრულებას ხელი მოაწერა 170-ზე მეტმა ქვეყანამ.

ხელშეკრულების მიზანია, მტკიცე მღარი დაუღოს ბირთვული იარაღის გავრეცელებას, უზრუნველყოს აუცილებელი საერთაშორისო კონტროლი ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყნების შიგრი მიაში ხელშეკრულებით საკისრი ვალდებულებების შესრულებამუ. შექმნას ფართო შესაძლებლობები ატომური ენერჯიკის მშვილობიანი მიხნით გამოყენებისათვის. ბირთვული იარაღის მუღობული ხელშეკრულების მონაწილე თითოეული ქვეყანა ვალდებულია, არავის არ ვადასყეს ბირთვული იარაღი ან სხვა ბირთვული ასაფეთქებელი მოწყობილობიანი, აგრეთვე მიაში პირდაპირი ან ირიბი კონტროლი. ისინი ასევე ვალდებული არიან, არ დაეხმარონ, არ წააქეზონ რომელიმე სახელმწიფო, რომელსაც არ გააჩნია ბირთვული იარაღი, ბირთვული იარაღის შესაქმნელად ან გამოსაყენებლად. ხელშეკრულების მონაწილე ის სახელმწიფოები, რომელთაც არ გააჩნიათ ბირთვული იარაღი, ვალდებული არიან, არ მოიღონ ან იარაღის მუღობული ქვეყნებისგან ბირთვული იარაღი ან ბირთვული ასაფეთქებელი მოწყობილობიანი, არ შეისინონ და არ აწარმოონ ამგვარი იარაღი, არ მოიღონ სხვა სასულწიფოთა დახმარება მიაი დასაზმადებლად. იმავე დროს, ხელშეკრულება მონაწილე ქვეყნებს არ არიამევე უფლებას აწარმოონ სამუენიერო გამოკვლევები ან გამოსაყენებლად ბირთვული ენერჯიკა მშვილობიანი მიხნებით, აგრეთვე გაყევალონ ეროსისებური მოწყობილობები, მასალები, სამუენიერო და ტექნიკური ინსტრუმენტი. ხელშეკრულება ავალდებულებს ყველა მონაწილე სახელმწიფოს, აწარმოონ მოღადადაკვები ბირთვული შეიარაღების წარმოების შესაწყევად. ბირთვული განიარაღებისათვის, საყოველთაო და სრული განიარაღების შესახებ ხელშეკრულების დასალებად მყოფი და ვეუქტური საერო საინოარისო კონტროლის დაწყების შესახებ. ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყნების წინააღმდეგ ბირთვული იარაღის შესაძლო გამოყენების ან შეკარის შემთხვევაში, ხელშეკრულების მონაწილე ის ქვეყნები, რომლებსაც ბირთვული იარაღი არ გააჩნიათ, ლებულებენ უსაფრთხოების ვარანგისა. ბირთვული იარაღის ვაერეცელებობამუ კონტროლს აწესებს ატომური ენერჯიკის საერთაშორისო სააგენტო (მაგატე), რომელთანაც თითოეული სახელმწიფო, რომელიც ბირთვული იარაღი არ გააჩნია, ლებს ხელშეკრულებას. ხელშეკრულების შესაბამისად 5-30.V.1975 და II.VIII-7. IX. 1980 წაგარდა კონვენენციები ამ ხელშეკრულების ქმედითობის განსაზივლელად, რომლის დროსაც დადგინდა, რომ ხელშეკრულების მონაწილე მუხლები სრულდება. ამავე დროს ამ კონვენენციებმა ხელი შეუწყო ხირთვული იარაღის ვაერეცელებლობის რეჯიმის ვანტკიცებას და ვაფართოვდა ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა რაოდენობა.

ქელ: С.Ворник действующих договоров..., вып.26.с. 45-49.

ხელშეკრულება ლათინურ ამერიკაში ბირთვული მარაგის პრობლემის შესახებ. ლია ხელმისაწერად 14.II-დან მესიკოში, მექსიკის საერო საქმეთა სამინისტროს შესობაში (გლაგელულიკის რნი). ხელშეკრულება ვათვალისწინებუღია ლათინური ამერიკის სახელმწიფოების მიერ ხელმისაწერად და

მისი ბირთვული მიზანია ბირთვული იარაღის ნებისმიერი ფორმით ვრსალეა მთელი ლათინური ამერიკის მასგაბით ან, უკიდურეს შემთხვევაში, ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა გერიკორიამზე. ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 25.IV.1969. ამავედ მისი მონაწილე 20-ზე მეტი სახელმწიფო. ოქმი I შეიკავს ლათინური ამერიკის გერიკორიებზე საერთაშორისო პასუხისმევალობის მქონე სახელმწიფოთა ვალდებულებებს, ვაფერეცლონ ან გერიკორიებზე უბირთვო სტატუსი (ოქმი ხელი მოაწერეს დღმა ბრიტანეთმა, აშშ-მა, ნიდერლანდმა და საფრანგეთმა). ოქმი II ითვალისწინებს ბირთვული იარაღის მუღობული სასულწიფოების ვალდებულებას, პატივი სყენ უბირთვო ზონის სტატუსს ლათინურ ამერიკაში ხელშეკრულების მონაწილეთა მიმართ (ხელი მოაწერა ყველა ბირთვულმა სახელმწიფომ). ხელშეკრულების თანახმად შეიქმნა ლათინურ ამერიკაში ბირთვული იარაღის აკრძალვის საავენგო. საავენგოს ბირთვული ორგანიზებია – გენერალური კონვენენცია, საბკო, სამდენო, მგაბ-ბინა მუხიკოთა. ხელშეკრულება წარმოადგენს საერთაშორისო-სამართლებრივ პრაქტიკაში უბირთვო ზონის სტატუსის დაკვიდრების ბირეულ მუღელობას.

ხელშეკრულება სსრკ-სა და აშშ-ს შორის ბირთვული მარაგის მიხნისქევაზე ვაშოყის მუღეღვის შესახებ 1974, იხ. საბკოთა კავშირ-ამერიკის ხელშეკრულება ბირთვული იარაღის მიხნისქევაზე ვაშოყის მუღეღვის შესახებ 1974.

ხარხაუღიმე ომან, XVIII ს.II ნახევრის ქარსივული ისტორიკოსი. ქართლის სათავადო გვარის წარმომადგენელი. ერეკლე II-ის კარზე ვკირა მღვიანგის სახელი. მის კალამს ეკუთვნის მადიანის სტილის საისტორიო თხზულება „მუკობა ირაკლი მეორისა მუგის თეიმურაზის ძისა“, რომელიც წარმოადგენს თანამედროვე ისტორიკოსების ხეხნია მუგისის და ქაპუნა ორბელიანის თხზულებათა თეიმურაზე ვაგრნელებას. ძალიან საინტერესო და საწად საისტორიო წყაროა ერეკლე II-ის საგარეო და სამხედრო პოლიტიკის შესწავლისათვის. თხრობა დაკონსერვა, ვაქტებს ვაღმოსყემს და მოკლებული ანალიზს. მაგიაინის ქრონოლოგიური ჩარჩო – 1722-82. ავტორმა თავი ვარდა ბოლო პერიოდის შეღარებით არასტაბილური ვითარების აღწყრას.

თხზ: მეფობა ირაკლი მეორისა. გეგსკა გამოსიქემად მოაშხადა, ლექსიკონი და საბიბლები დაერიო ლ. მიქაიშვილმა, თხ.1989.

ხიშინაშვილი შერიფ-ბეგ (ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე) (1833-95), გემო აჭარის მმართველი პოლიტიკოსი და პატროლი. 1870-78 სხეადახევა დიპლომატიური არხებით აწარმოებდა მოღაპარაკებას რუსეთთან აჭარის და ბათუმის ოლქის დედა სამომლობოსთან – საქართველოსთან შემოიერიების თაობამუ. 1878 ბურლისის კონტრენით აჭარა და ბათუმის ოლქი საქართველოს შემოერეთდა. ამავე წლის ნოემბერში შერიფ-ბეგ ხ. ხელმღეანელობდა აჭარის დეუბტაიკის თბილისში.

ხმელთაშუა ზღვის აზნანბა იხ. ანგანგა ხმელთაშუა ზღვის.

ხმელნიში ბოგდან (მინოე) მიხილის სე (დაასლ. 1595-1657), უკრაინის სახელმწიფო მოღეაწე, მხედართმთავარი და დიპლომატი. მუ-17. ს. 40-იანი წლებიდან სათავეში ჩაუღდა უკრაინელი ხალხის ბრძოლას პოლონელ დამპყრობათა

წინააღმდეგ. 1648 დაამარცხა პოლონეთის არმია და დალოდროებოდა ბავი რეის პოსპოლიტისათვის, აქტიურ დიპლომატიურ მოლაპარაკებას აწარმოებდა რუსეთთან დაახლოების მიზნით. 1649 უკრაინის ჯარებმა მისი ხელმძღვანელობით დაამარცხეს პოლონელები ზბოროვიდან. შავრამ მოკემობის – ყიზიბის ხანის დღეების გამო, იძულებული გახდა იმავ წელს პოლონელებთან დაელოდროების მათი. 1651 ბერესტოკისთან ბრძოლის დროს მას ეკლავ უღალაფე ყიზიმის ხანმა, რის გამოც უკრაინის ჯარები დაპარყნდნენ, ხოლო ხ. იძულებული გახდა პოლონეთისთან დაელოდრო ბელაჟა-კურეთის ხელშეკრულება 1651. ხ. სედედა დასაქრობდა წინააღმდეგ შარკო ბრძოლის სირაულეს და აწარმოებდა მოლაპარაკებას რუსეთთან შეერთების შესახებ. მისი კოების საერობო კრების გადაწყვეტილების შემდეგ, უკრაინის შემოერთების შესახებ და რუსეთის მიერ 1653 წლის ოქტომბერში ოსის გამოხატულების შემდეგ მოიწვია პეტრეისლავის რადა, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება უკრაინის რუსეთთან შეერთების შესახებ.

ბმ შანი (დ. 1929), კორეის სახალხო-დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1960-69 – საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე. 1969-70 – პირველი მოადგილე; 1970-83 – საგარეო საქმეთა მინისტრი, იმადროულად. 1972-83 – კორეის ადმინისტრაციული საბჭოს პრეზიუმის მოადგილე. 1983-დან – შრაბის პარტიის ცკ-ის მდივანი, კორეის მშვიდობიანი გზით გაერთიანების კომიტეტის თავმჯდომარე. 1983 – კორეის შრომის პარტიის ცკ-ის პოლიტბიუროს წევრი. 1972-დან – უმაღლესი სახალხო კრების დეპუტატი

ხოსროშანი გიორგი ალექსანდრეს ძე (დ. 1952), სომხეთის საგარეო და სრულყოფილიანი ელჩი საქართველოში. 1969-74 სწავლობდა ერევნის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. 1975-76 მუშაობდა რუსული ენის მასწავლებლად სკოლაში. 1976-88 – სომხეთის საგარეო-სამრეწველო პალატაში კონსულატის, უფროს კონსულატის, საგარეო კავშირების განყოფილების გამგე. 1988-98 – რეფრესი. უფროსი რეფრესი. საგარეო კავშირების სამმართველოს უფროსის მოადგილე, მრჩეველი საგარეო-ეკონომიკური კავშირების საქმეში, სომხეთ-საქართველოს ურთიერთ-სამართლებრივი ეკონომიკური კომისიის პასუხისმგებელი მდივანი. 1998 წლის ივნისიდან – სომხეთის საგანგებო და სრულყოფილიანი ელჩი საქართველოში.

ხმ შინი (სამღ. გვარი და სახელი – ნევეს გაგ თანი), ვიფნანის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე. 1911 წაიბა დემიარიაში. მუშაობდა მეხლფურად. 1916-23 – ცხოვრობდა აშშ-ში. დაე ბრძანებში, საგარეოებაში. 1920 წელს დასაფრანგეთის კომუნისტურ პარტიაში. მონაწილეობდა კომინტერნის V კონგრესის (1924) მუშაობაში. 1925 მუშაობდა ვიფნანის რევოლუციური ახალგაზრდობის აშხანაგობა. 1934-38 სწავლობდა და მუშაობდა მოსკოვში, მონაწილეობდა კომინტერნის VII კონგრესის (1935) მუშაობაში. 1941 დაბრუნდა სამშობლოში და სათავეში ჩაუდგა ფრანგი კომუნისტებთან ერთად ქვეყნის განთავსების უფლებისათვის ბრძოლას ავეისტოს რევოლუციის (1945) გამარჯვების შემდეგ. 1945-46 – ვიფნანის დემოკრატიული

რესპუბლიკის დროებითი მთავრობის თავმჯდომარე. 1946-69 – პრეზიდენტი, იმადროულად. 1946-55 – პრეზიდენტი-მინისტრი; 1951-69 – პარტიის ცკ-ის ვიცე-პრეზიდენტი.

ხმშანი გიორგი მიტოლეს ძე (დ. 1938), 1963 დაამთავრა ობოლისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტი. 1964-დან მუშაობს ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტში (ამჟამად უფროს მეცნიერ მუშაკად). 1985 დაიწვა სახალხო-დასწავლელად (ნიკო ფიროსმანიანი) მუშაობაში (გადადგინდა). 1989-დან არის საქართველოს პედაგოგთა კავშირის გამგებობის წევრი. 1990 წლის 28 ოქტომბერს არჩეულ იქნა დემოკრატიული რევოლუციის (ხლოკო) მთავარი მდივანი – თავისუფალი საქართველოს“. 1990 წლის 23 ნოემბერს დაინიშნა საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრად. თანამდებობაზე დაბრუნდა 1991 წლის 16 აპრილს.

ხნა ხარლოს I (Juan Carlos) (დ. 1938) (სრულ სახელი – ხიან ხარლოს ვიქტორ მანუელ დე ბურბონ-ბურბონი), ესპანეთის მეფე ესპანეთის მეფის ალფონსო XIII-ის მეოცნეული, რომელმაც 1931 დატოვა ქვეყანა. 10 წლის ასაკად იმთავრობდა, ურთიად ცხოვრობდა იტალიაში, მეფიარიაში, პორტუგალიაში. 1948 ფრანკოს წინააღმდეგ დაბრუნდა ესპანეთში, სადაც მას აწინააღმდეგდნენ ესპანეთის გაბატონების მილი კარგი სამხედრო და სამოქალაქო განაყოფები. 1963-68 გაიარა საგარეოება ესპანეთის სხვადასხვა სამინისტროებსა და დაწესებულებებში. 1975 წლის 25 ნოემბერს, გენერალისმიუს ფრანკოს დადგინდა მუშაობაზე. ავიდა ესპანეთის სამეფო გაბატონება და ორალი მესარეულ ფრანკოს ელექტორულ რეჟიმთან ქვეყნის დემოკრატიულ საწყისებზე გადაქცევის საქმეში. 1978 იმდებულ ესპანეთის კონსტიტუციით გააანთა ფართო უფლებები: ესპანეთის სახელმწიფო მთავრობის მთავარმდივანი, წარმომადგენლთა ესპანეთის სახელმწიფოს საერთაშორისო ურთიერთობებში, იწვეეს და ითხოეს პარლამენტს, პარლამენტის თანამდებობის ნიშნავის მთავრობის თავმჯდომარეს, შეუძლია თავმჯდომარეობა მინისტრთა საბჭოს სხდომაზე. შეუძლია-დელეგირდ სოფიი, საბერძნეთის უკანასკნელი მეფის კონსტანტინეს და. ხელმძღვანელობს ნარკომისიასთან ბრძოლის ფონდას.

ხნა ხნა ხმშანი (საფრანგეთისა და ჩინეთის შორის). ხელი მიეწერა 1844 წლის 24 ოქტომბერს ფრანგულ სამხედრო ხოხალზე, ხუანეს პორტში, გუანჯოუს მიხლობდალ. ხელშეკრულება საფრანგეთსა და მის ქვემეფრობებზე აგრეულებდა იმ უფლებებს და პრივილეგიებს, რომლებიც აშშ-ში და დიდმა ბროგანეთსა მიიღეს 1842 ნანკინის და 1844 ვანსანის ხელშეკრულებებით და 1843 ე.წ. „დამატებითი ოქმით“.

ხნა ხნა (დ. 1913), ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურშია 1953-დან. 1954-56 – ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრის დასაუფო მდივანი და აფრიკის გაიგროვლები გამგე. მონაწილეობდა მოლაპარაკებაში და კორეაში და-

ზაყვიის შესახებ შეთანხმების (ფინანსურების) 1953 ადრებამი, 1954 წლის 19 იანვარს საქმეთა მინისტრების თანხმობის მუხარამი, *„პარტის კონსტრუქციის 1953-1956-59 - წინადადებასა და სხვადასხვა სახის რესპუბლიკის საჯარო საქმეთა სამინისტროს დასავლეთი ევროპის განყოფილების გამგე; მინაწილად ჩინეთ-საბჭოთა მოლაპარაკებების უარსავე. 1960-65 - მსრ-ის ელჩი განაი, 1966-69 - არაბთა გაერთიანებულ რესპუბლიკაში, 1971-76 - კანადაში. იმპერატორად იყო მსრ მუდმივი წარმომადგენელი გაეროში და უმინისტროების საბჭოში. 1976-82 - ჩინეთის საჯარო საქმეთა მინისტრი; 1980-82 - ჩინეთის სახელმწიფო საბჭოს პრემიერის მოადგილე, 1982-83 - მსრ სახელმწიფო საბჭოს წევრი, 1983-დან - ხანაღო წარმომადგენელად სრულად ჩინეთის კრების მუდმივი კომიტეტის წევრი.*

ხეამამ ოქტაბრი, XII ს II სახეობის ქართული პოლიტიკური მოღვაწე. სახალხო დიპლომატიის წარმადგენელი. ქართლის ერისთავთა ერისთავის - რაგის ლდა. *საშარ მუგუშ ხ.ს. კრავაზი კავალთან ერთად მოციქულად მიუგზავნა ყაიხუ-არსლანის აძინებულ ადამ. საბაგოს მანდილოსანთა დილო-მარტაქრა მისია წარმადგენი დასრულდა.*

ლ.ე. იხ. სტატიასთან კრავაზი

ხეამი ჰეამის მეთავემამა. ვანაძის კონსტრუქციის 1921-22 ერთ-ერთი მინისტრი და კონსტრუქციის მინისტრი 6.11.1922 ანუ-ის, დიდ ბრიტანეთის, იაპონიის, საფრანგეთისა და იტალიის წარმომადგენლებმა. ითვალისწინებდა საზღვაო შეიარაღების შექმნას. შეთანხმებით დადგინდა ხუთი სახელმწიფოს სახალხო ფლოტის მშენებელი გონაქვის ვანაძის მუხარამი (5.5.3.1.75:1.75). სასამო ვეშქინბა და ავიამზადების საერთო გონაძე. სხვა კლასის სოციალდებისათვის, მათ შორის წყალქვეშა ნავებისათვის, მუხლქვეშა არ დადგენილა. იქმნალებოდა ახალი სახელმწიფო-საზღვაო ბაზების შექმნა წყარო ოქანებში 10-ე მერსიდანის აღმოსავლეთით, იმ ქვესალების გამოკლებით, რამდენიმე ანუ-ის, კანადის, ალასკის, კანადის არბის შონის, აესტრალიის, ახალი ზელანდიის, ჰავაის და ინსულების სანაპიროს მახლობლად მდებარეობდა ანუ-ისა და იქნების არ შექმნილი სახელმწიფო-საზღვაო ბაზების განლაგება იაპონიიდან 5 ათას კმ-ზე ნაკლები სიშორის მანძილზე. ვანაძის კონსტრუქციის ეს გადაწყვეტილება იაპონიისათვის დიდი სტრატეგიული გამარჯვება აღმოჩნდა.

ხეამიბერი ხეამიბერი თბილისის მინისტრი 1971 (ანუ-ის), დიდი დიდ ბრიტანეთის, აესტრალიის, ახალი ზელანდიის, იტალიისა და სინგაპურს შორის დიდი ერისთავი კომუნის, კონსტრუქციის, რომელიც მიღეს ამ ქვესალების საჯარო საქმეთა მინისტროსა და ლიბიის თანხმობა (15-16.IV), ძალაში შევიდა 1.XI.1971. ანუ-ის კერძო მინაწილად სახელმწიფოთა პირველი ასოების მიხედვით; შეთანხმებამ შეეცადა *ინვლას-მალაიზიის ხელშეკრულება 1971 და ანუ-ის. ხელშეკრულება* ითვალისწინებს ანუ-ის გაერთიანებულ შეიარაღებულ ძალების შექმნას ერთობლივად, რომელიც შეიქმნა

დიდი ბრიტანეთის, აესტრალიის და ახალი ზელანდიის სახელმწიფოთა, სახელმწიფო-საზღვაო და სახელმწიფო-საზღვაო ქვედასაფუძვლი, დისლოცირებული მალაიზიისა და სინგაპურის რიონში. მალაიზიის და სინგაპურის პარტაწინააღმდეგე თვედაქვის, გაერთიანებულ სახელმწიფოს" ირანდებამ; ასევე ერთობლივი სახელმწიფო შექმნილობის საგარეობამ. მოქმედებდათ კორინდიის მიზნით იქმნებოდა გაერთიანებული საკონსულტაციო საბჭო. 1975-76 ბრიტანეთის მთავრობამ სინგაპურსა და მალაიზიათა თაგის სახელმწიფო-საზღვაო და სახელმწიფო-საზღვაო ძალების ქვედასაფუძვლი. მიუხედავად ამისა, შეთანხმება ძალაში რჩება და დროდადრო მისი მინაწილად ცლილობენ, გააქტიურონ ამ დაჯგუფების მოღვაწეობა.

ხეამიბერი, მონღოლი ნოინი, რომელიც XIII ს-ის ბოლოსა და XIV ს-ის დამდეგს, *დავით VIII-ის* აჯანყების გამო, აქტიურად მინაწილად მონღოლებსა და საქართველოს ხელისუფლებას შორის მიზნობრივ ინტენსიურ დიპლომატიურ მოლაპარაკებებში. *ვახან-ყაენის* მიერ გამოგზავნილ ხ-ს საქართველოს მეფესთან გამგზავნილი ურთიერთობების მოვლარება კიონი და დავალებული. ქართველთა ოთხივე დიპლომატიური მისიის დროს ფაქტობრივად ხელმძღვანელობდა მონღოლთა მხარეს. 1297 ვახან-ყაენი, დავით VIII-ის საპასუხო ნაბიჯს მიიართავს და სწორედ ამ დროს გზავნის ხ-ს, რომელიც „დავად გვიღობს“. მონღოლებს დახვეწა აქვს განზრახვად და მათი მხარეს მითითებული ოცნებები, ისინი ქართველებად „კაცი სარწმუნო მისაძღობელად“ ითხოვენ. დავით VIII ხ. ნონთან მოლაპარაკების საწარმოებლად თაგის პირველ მისიას გზავნის - კათალიკოსმა *აბრაჰამ I-მა*, იგივე *ბურსელი* და გვილდამა ყაღმა მონღოლთა „მეცადნი“ მითითებით, რის საპასუხო ხ-ს „მისიეს ბეჭედი ყაენისა და სინგაპურს უნებლობის“. დავით მეფე მარცხ არ ეწილს ხ-სთან დახვედრას, რადგან იტყობს საქართველოს სახელმწიფო კანონდებლად დიპლომატიის მამა - ვახანგ ბაგონიშვილი (*ვახანგ III*) ამოაგვიციეს. დავით VIII თაგის საყრდენს ოქროს მემლოში ექვს და მრლოლეთში შესაბამის დიპლომატიურ მისიებზე გზავნის. ვახან-ყაენმა ხ. კელად გამოგზავნა, „აქვს მეფე მოსლად“, რის შემდეგაც დავით VIII-მ ახალი მისია გაგზავნა. „ეკლადეა ინებს თათართა ზავის-ყოფა მეფისა და გავაგზავნა მოციქულად“, ამის საპასუხო დავით VIII-მ ხ. ნონთან „წარმოაგონა“ შეუღლებულ-დღეობა ოღაოთი, კათალიკოს აბრაჰამი, გვილდამ ყაღი და იგივე ბურსელი. მოხდა შეთანხმება - მონღოლებმა ქართველებს „მისიეს პირი სინგაპურსა, და ბეჭედი ყაენისა. და ქრისტიანდობა“ და, რაც ხაზგასმულია, „ადლიეს“ თვით ხ-ს მისიი სიბუჯი შეეცადა. ხ-ს ოჯახი დიპლომატიური თაგისთან დიგოდა, ხოლო მისიის სხვა მინაწილნი დავით მეფესთან დაბრუნდნენ. საბოლოოდ, მონღოლებს (ხ.) და დავით VIII-ს შორის, მიუხედავად ხშირი დიპლომატიური მისიების ურთიერთგავეცლისა, შეთანხმების ყოველგვარი შესაძლებლობა ჩაიშალა: დავით მეფემ „ყენ ოღაოთის არაღარა მოსლად“, „მიხმ-ყო“, მონღოლებთან აღარ გამოსალა და „ეკლად იგივე იგივე ბურსელი, კათალიკოს აბრაჰამი და გვილდამ ყაღი გაგზავნა ხ-სთან მოლაპარაკების გასაგრძელებლად. ქართველთა დიპლომატიური მისია „კეთარ მიიღა სეკლემასა თანად“ და მან „რა ცნა არა მოსლად მეფისა“, იგივე ბურსელს ეუბნა: „კაცო, საყავარო რა არს? მე გვიციოთა ფიოთა შემოყავს

და ეერ მთელია. აწ მთილე გყელსა საიქელი პატივთ. ყოველი
ლიე იმით დასრულდა, რომ ეანრისებელმა ხ. სონსა „მოაკე
დინა ბერსელი“, სოლო ეახტანგ III-ს დაემტკიცეს მეთობა.

წარა: ე ა მ თ ა დ მ წ ე რ ე ლ ი . — წგ: ქართლის ეხოერება, ხ.
ეახსნისელს გამყო- გ2, თბ. 1959.

ლიტ: ნ ა ს ა ე დ. XIV ს. დამლევის საქართველის იტორიის

რამდენაე ისტორიული ქრონოლოგიკური საკითხი — ასე ურთიება.
1989, გ. 283: ქართული დამლევის ისტორიის სარკვეება, სავ. I,
თბ., 1978.

ლობა. საქართველოს ისტორიული გეოგრაფია, საქართველოს ისტორიის პერიოდიზაცია, გეაროვნული წყობილება, საქართველოს ადრინდელი ფეოდალიზაცია, ფეოდალური რეჟიმის აღმართი. უფრო ადრე ურთიერთობათა განმტკიცება, წყაროთმცოდნეობა და სხვა. X-XIII მნიშვნელოვანი წესდანი შეიკრება ქართველი ერის როგორც შინა-სოციალურ ფუნქსიას და კლასებს შორის ურთიერთდაპირისმართულობის გარკვევაში, ასევე სხვა სახეობებთან და ქვეყნებთან (საომარო, მეგობრულ თუ დიპლომატიურ) ურთიერთობების შესწავლაში. ის ადრინდელ საქონელს შეეხება საშრომლებში: უძველესი ეროვნული ცნობა ქართველთა პირველსაქონელების შესახებ მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიის II ტომში. „სახარებალგებრივი კლასობრივი და სახელმწიფოს წარმოშობა ქართველ გომებში“. „კავკასიელი ეთნარქეპოსის მიხედვით ანტიკური სქესა“. „თუბალ-თაბალი, გიბარენი, იბერი“. „ხეცების ისტორიისა და ენის საკითხისათვის“, „არაბთა საქართველოში“. „კენაგე ინგოროევის გენეალოგიისათვის“. „ქართველი ერის წარმოშობა“ და სხვა.

თარგ: შინეიშვილი, გ. 1-6, თბ., 1949-88.

ლავ: მუხომბაძე შ., საქართველოს ისტორიის გამოჩენილი მკვლევარი, თბ., 1960.

X36 ნინეშიაშვილი (დ. 1940), ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში. 1964-67 – ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საელჩოს თანამშრომელი სსრკ-ში; 1967-85 – ჩინეთის ინსტიტუტის უფროსი მენეჯერი-თანამშრომელი საერთაშორისო საკითხებში; 1985-89 – სსრკ-ში ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საელჩოს მეორე, შემდეგ კი პირველი მდივანი; 1998-93 – ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა სამინისტროს სსრკ-ისა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების განყოფილების პირველი მდივანი; აღმოსავლეთ ევროპისა და შუა აზიის განყოფილების გამგე; 1993-96 – უკრაინაში ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საელჩოს მრჩეველი; 1996-დან – ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში.

X37 ჩინეთის ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (World Health Organization – WHO), საერთაშორისო სამთავრობო-თავმჯდომარის ორგანიზაცია, გავრცობს საექსპლემენტაციურ დაწესებულებას. შეიქმნა 1946 წელს ნიუ-იორკში ჯანდაცვის საერთაშორისო კონგრესის შედეგად. წესდებთ ძალაში შევიდა 7.IV.1948 (7 აპრილი აღინიშნება რაიონური ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო დღე). X.მ.მ.მ.ის მიზანია „უყუდა ხალხის სიერ ჯანმრთელობის მაქსიმალურად მაღალი დონის მიღწევა“, ხოლო ორგანიზაციის წესდებამ დაიქონიერებულ ეროვნული პრინციპის თანახმად „აზველა ხალხის ჯანმრთელობა წარმოადგენს ძირითად ფაქტორს მშენებლობისა და უმომრთობის მისაღწევად და დამოკიდებულია ცალკეული პირებისა და სახელმწიფოების თანამშრომლობაზე ორგანიზაციის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია ინფექციურ დაავადებებთან ბრძოლა, საკარანტინო და სანიტარული საქმების შემუშავება, სოციალური ხასიათის პრობლემები, სამედიცინო კადრების მომზადების ხელშეწყობა. ორგანიზაცია იმუშავებულობა, კოორდინაცია გაუწიოს საერთაშორისო თანამშრომლობის ჯანმრთელობის დაცვის საქმეში და დაეხმაროს სახელმწიფოებს სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესებაში. ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ორგანოა

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ასამბლეა, რომელიც აერთიანებს ორგანიზაციის წევრებს და მოსწვევს ყოველწლიურად ასამბლეა ირჩევს აღმასრულებელ კომიტეტს 30 წევრის შემადგენლობით, 3 წლის ვადით, რომელიც ირჩევს ორ წლიურად წევრებს ერთს, ადრინდისგარეკილი ორგანოა საბილეთო გენერალური მდივანის შუამავრობით. ორგანიზაციის ბიუჯეტის მიხედვით 6 რეგიონული ორგანიზაცია: ევროპის, ამერიკის, სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის, აღმოსავლეთი ხმელთაშორის-სამხრეთის, წყნარი ოკეანის დასავლეთი ნაწილის, აფრიკის, მდებარეობს მსხვილბრუნის ფუნქციონირ.

X38 შამშიძე თეოდორე (დ. 1946), საქართველოს საგარეო და სრულუფლებიანი ელჩი აშშ-ში, კანადასა და მექსიკაში. ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი, ფილოსოფიის ინტელექტი, ესპანურ და რუსულ ენებს. 1974-89 – სსრკ-ის მეცნიერებათა აკადემიის, აშშ-ისა და კანადას ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომელი; 1989-92 – საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს იტალიის საქმეთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე; პოლიტიკური დებარდმენტის უფროსი, მინისტრის პირველი მოადგილე; 1992-94 – სახელმწიფო მეთაურის მოადგილე ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში; 1994-დან – საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი აშშ-ში, კანადასა და მექსიკაში.

X39 იეხი (Jebb) პიეტერგ მაილი (დ. 1900), ბარონი გლადუინი (Gladwyn), ბრიტანეთის პოლიტიკური მოღვაწე და დიპლომატი. 1924-დან დიპლომატიურ სამსახურშია. იქმნებოდა ბრიტანეთის წარმომადგენლობაში ირანსა და იტალიაში: 1929-45 – საპაუზისმეგობრობის თანამდებობებზე ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში: მონაწილეობდა „კრეტიკის (1943), კაიროს (1943), ათინის (1943), ლუბერგონ-ოქსის (1944), კარპის (იალტის) (1945), სან-ფრანცისკოს (1945) კონფერენციებში: 1946 – გავრცობს ევროპური მდივანის იტალიის მესმრელებელ: 1946 წლის მარტი – ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მოადგილე საგარეო საქმეთა მინისტრის საბჭოში. 1946-47 – საგარეო საქმეთა მინისტროს მოადგილეს თანამშემწე და მრჩეველი გავრცობს საკითხებში, 1948 – ბრიტანეთის წარმომადგენელი ლონდონის რანგში ბრიტანეთის ხელშეკრულების 1948 მუდმივ კომისიაში: 1949-50 – საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილეს თანამშემწე; 1950-54 – ბრიტანეთის უმაღლესი წარმომადგენელი გავრცობს 1954-60 – ბრიტანეთის ელჩი საფრანგეთში. 1960 – ლორდათა პალატის წევრი; 1965 – ლორდათა პალატის დიპლომატიური ფრაქციის ლიდერის მოადგილე; 1973-76 – ევროპარლამენტის წევრი.

X40 (Jay) ჯონ (1745-1829), აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1774-77 – კონგრესნერი კონგრესის დელეგატი, 1778-79 – ამავე კონგრესის პრეზიდენტი; 1776-77 – ნიუ-იორკის შტატის პროვისციული კონგრესის წევრი, მონაწილეობდა ამ შტატის კონსტიტუციის შემუშავებაში; 1777-78 – ნიუ-იორკის შტატის უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარე; 1779-82 –

ხრულყულებიანი დესპანი, წარგზავნილი ესპანეთში მოსალაპარაკებლად ამშ-ის ცნობის, ფინანსური დახმარებისა და დიდი ბრიტანეთის საწინააღმდეგო სახმელეთო კავშირის შესაქმნელად. 1782-83 – კონგრესის რწმუნებული პარიზში დიდ ბრიტანეთთან საზავო მოლაპარაკებისათვის, აქტიურად მონაწილეობდა ევროპის (აშერიკა-ინგლისის) საზავო ხელშეკრულების 1783 შექმნაზე: 1782-89 – კონგრესის კონგრესის მდივანი საგარეო პოლიტიკის საკითხებში, აქტიურად საქმიანობდა 1789 კონსტიტუციის მოსაღებად; 1789-95 – ამშ უმაღლეს სასამართლოს თავმჯდომარე, აწარმოებდა მოლაპარაკებას დიდ ბრიტანეთთან და დალი მისთან ხელშეკრულება მგვაბრობისა და ევროპის (იხ. კიხი ხელშეკრულება 1794) შესახებ. 1795-1801 – ნიუ-იორკის შტატის გუბერნატორი, 1801-დან ჩამოსცილდა აქტიურ პოლიტიკურ საქმიანობას.

ჯინს ხელშეკრულება 1794 (ამერიკა-ინგლისი) მემორანდი. ვაშორზისა და ნარსნოზის შესახებ. ხელმოწერილი იქნა ამშ-ის რწმუნებულის ჯ. ჯეისა და დიდი ბრიტანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის ლორდ გრენვილის მიერ 19. XI. 1793 წლის დღი. ხელშეკრულება უნდა მოეკავებინა ინგლისსა და ამშ-ს შორის ძველი საღვთო საკითხები, რომლებიც უხეზობა 1783 ევროპის (აშერიკა-ინგლისის) საშეკრულებო ხელშეკრულების რიგი პუნქტების შეუსრულებლობასა და აგრეთვე კონფლიქტებს, რომლებიც დაკავშირებული იყო ინგლის-საფრანგეთის ომთან. ხელშეკრულება არ იყო ამშ-თვის თანასწორუფლებიანი. შარსადაც, ორივე ქვეყნის სომალდებისათვის, რომელთაც გვირავი გადაქონდა ამშ-სა და ინგლისის საესალგურებს შორის, დაწესებული იყო ერთნაირი რეჟიმი, მაგრამ ამერიკელი სომალდების გონადე, რომლებიც ევგ-ინდოეთთან აწარმოებდნენ ვაჭრობას. იზღუდებოდა თანავე ამ სომალდების გვირავის წაღება შეესალგო მხოლოდ ამშ-სი. დიად რჩებოდა იმ ხომალდების ეკონომიკის საკითხი, რომელთაც ინგლისელები დაკავებდნენ არსებული საქონლის გადატანის შემთხვევაში. ინგლისელები კისრელობდნენ უაღრუბლებსა, I.VI.1796-სათვის გენსათვის უუფლებიანთი ფორტები, რომლებიც ევროპის 1783 წლის ხელშეკრულებაში ამერიკისათვის გადმოყვებულ გვირავთა რიგებზე მდებარეობდნენ. ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ერთობლივი მუერული კომისიის შექმნას ამშ-სა და კანადას შორის საზღვრების დასაღებებად, ასევე კომისიას უნდა დაედგინა ამშ-ის მოქალაქეთა ვალები ოლენობა, რომელიც მათ ინგლისელებისთვის უმარათი, აგრეთვე იმ შარალის ოლენობა, რაც ინგლისის საშეკრულებს განიცადა ამშ-ში ინგლისური კომისიის კონსიკაციისათვის დაპოულებლობისათვის ომის დროს. მასვე უნდა დაედგინა იმ შარალი, რაც ამერიკელებს მიაყენა ინგლისურმა საშეკრულებამ. ხელშეკრულება ამშ-ის სენატის მიერ რაგოფიციურად იქნა 24.VI.1795. ევგ-ინდოეთთან ვაჭრობის სადავო საკითხები საბოლოოდ მოეგარდა მხოლოდ 1830, ხოლო ამშ-კანადას საზღვრები დადგინდა 1842 (იხ. ევგ-ინდოეთის ხელშეკრულება 1842).

კულ.: Treaties and other International Acts of the United States of America. vol. 2. p. p. 245-274.

ჯენკინსი (Jenkins) რონარდ გომას (დ. 1943), დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთი ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს ელჩი საქართველოში 1998-დან. სწავლობდა ნოინგემის (1961-64), ეარმავისა (1964-66) და ელამის უნივერსიტეტებში. 1967-დან მუშაობს საგარეო საქმეთა სამინისტროს კვლევით დეპარტამენტში. საქართველოში დიდი ბრიტანეთისა და ჩრდილოეთი ირლანდიის გაერთიანებული სამეფოს ელჩად დანიშნულა იყო მისის ხელმძღვანელის მოადგილე და ტენერალტი კონსული უკრაინაში (1994-97).

ჯენკინსონის მემორანდი (ინგლ. – gentleman's agreement), საერთაშორისო სამართალიში ფოთიკის დავის დასაღებად დადებული გვიანი ხელშეკრულება. ჯენკინსონის შეთანხმების დადებისას მხარეები გულისმობენ, რომ ნაკისრი ვალდებულებანი მერულდება „ჯენკინსონად“ – მიუხედავად სტიკის ძალით, რის გამოც დაარ არის აუცილებელი ამ ვალდებულებათა წერილობით გაფორმება. ასეთი შეთანხმების მაგალითებია ინგლისსა და იტალიის შორის დადებული შეთანხმება 1937 ხელთაშუა შღის სტატუსის შესახებ, უნიონობის საბჭოს მდივნი წევრების შეთანხმება 1996 საბჭოს არაშუღვი წევრების ღვილებს განაწილების წესის შესახებ და ა.შ. თუმცა საერთაშორისო ხელშეკრულების დადებისას მხარეები თითოეტი ირთველი ხელშეკრულების ფორმის, მადრამ საერთაშორისო პრაქტიკაში საერთაშორისო ერთობლიობის საბიბურობის თვალსაზრისით უმარადგნობა ენიჭება წერილობითი ფორმით დადებულ ხელშეკრულებებს.

ჯეფერსონი (Jefferson) გომას (1743-1826), ამერიკელი სახელმწიფო მოღვაწე. მიიღო მრავალშროვი განათლება. 1769-74 – ვირჯინიის საკანონმდებლო კრების დეპუტატი; 1775 – კონგრესური კონგრესის დეპუტატი. დამოუკიდებლობის დეკლარაციის (1776) ავტორი. მას ეკუთვნის ასტატური რელოგიური საღისეულებისათვის“, რომელშიც შეგებულა მოახდინა ეკუსიის სახელმწიფოსაგან გამოყოფაზე. 1779-81 – ვირჯინიის გუბერნატორი, 1785-89 – ამშ-ის ელჩი პარიზში; 1790-93 – ამშ-ის სახელმწიფო მდივანი. X. XVIII ს-ის განმანათლებელთა შემარჯუნე რეეოლუციური ფრთის თვალსაზრის წარმომადგენელი იყო. მოთხოვდა აგრარული საკითხის დემოკრატიულ გადაწყვეტას, შორის გავქმნახსა და მთელი ხალხისათვის ეკოლოგიური უფლებების მინიჭებას. განმარტობისათვის უთანხმოების გამო X. გადადგა და სათავეში ჩაუდგა ოპოზიციურ რესპუბლიკურ პარტიას. 1796 ვიუი-პრეზიდენტად აირჩიეს, ხოლო 1801-09 – ამშ-ის პრეზიდენტად. მისი მთავრობის დროს ეკუქმდა წინა მთავრობის მიერ დადებული რეაქციული კანონები, შემცირდა არმია და ფლოტი, სახელმწიფო აპარატი. საფრანგეთისაგან შეიზინა ლუიზიანა (1803) და დიპლომატიური ერთობლიობა დაამყარა რუსეთთან (1808-09). პრეზიდენტის პოსტიდან წასვლის შემდეგ პოლიტიკურ ცხოვრებას ჩამოშორდა.

ჯილნის ხელშეკრულება 1927 [ინგლისსა და პიკაზის (1932-დან საულის არაბეთი) სახელმწიფოს შორის], დაიღო 20.V. ქილდში და ხელი მოაწერეს ინგლისის მხრადან გენერალმა კლივტონმა, არაბთა მხრიდან – მეფე იბნ საულის შეილმა. ამირა ფისალმა. ხელშეკრულება დაიღო 7 წლის. ხელშეკრულება

წარმოადგენდა კომპრომისის იბნ საუღსა და ბრიტანეთის მთავრობას შორის, რომელსაც სურდა არაბეთის ნახევარკუნძულზე პოზიციების შენარჩუნება, იბნ საუღს პოლიტიკაზე გუდაუყენის მხხლენა და მისგან სერიოზულ დათმობებსაც მადლოა. კერძოდ, იბნ საუღმა ესო ინგლისის „გამსაკუთრებულ ერთიკურთახები“ ქვეყთის, ბაბრეინის, კატარისა და ომანის შეიხბთან, კისრულობდა ვაღლებულებს, რომ მთითან ჰქონდა ამ შეკობრული ერთიკურთახობები, რაც უმეტობრივად ამ სამთავრობებზე ბრიტანეთის პროტექტორატის დაწესებას ნიშნავდა. ხელშეკრულება ავღლებულებდა იბნ საუღს, შეეძახუქებინა შაკი (ქუქასა და მეღინამი სალოკუავად მსხლდა) ბრიტანეთის ქვეშეკრდომი ისლამბეზისათვის, დაუევა მათი სიკუიხლუ და ქინება, ეთანამშრომლს დიდ ბრიტანეთთან მონებთი ეპქრობის აღკვეთის საქმეში. ხელშეკრულებას თან ერთოვდა კლუტორისა და იბნ საუღს წერილები ჰიჯაბ-გრანსორადანის საბრერის, ბრიტანეთის კონსულების უფლებებისა და არაბეთში ოარლს შეტანაზე ინგლისური ემბარსოს მოხსნის შესახებ. შემდეგში ინგლისი კვლავ აგრესულებდა ბირგამომხარული საქმიანობას – მას სურდა ვაეთომა საუღის სახელმწიფო, ავღებულებ შეღდა ჰიჯაბსა და ერასი შორის. ხელშეკრულება ვაღებულდა 1934, 1936 და 1943.

ქუღა: Collection of Treaties... Relating to India and Neighbouring Countries. vol. 11 p. 227-33.

ჯონსონი (Johnson) ენდრუ (1808-75), ამშ-ის სახელმწიფო მოღვეწე. პრეზიდენტი 1865-69. ერთადერთი ამერიკელი პრეზიდენტი, რომელსაც არ მოუღდა განათლება რაიმე ოფიციულ რსასწავლო დაწესებულებაში. პრეზიდენტი თერში. 1831 გახდა ქ. გრისიელას (ტენესი) მერო. 1835-37, 1839-43 არჩეული იყო მტაგის საქონისმღებლო ორგანის წევრად. 1843-53 ამშ-ის კონგრესის წარმომადგენლთა პალატის წევრბა, 1853-57 კო – ტენესის მტაგის ვებერნატორი. 1857 ჯ. ხუტა ამშ-ის სენატორი ტენესის მტაგიდან. სახელი ვათიქე 1861 წლის იუნისში, როდესაც აღმოჩნდა ერთადერთი სენატორი სამხრეთის მტაგებთან, რომელიც გამთილად აღნიშნული მტაგების გამთოეთისა და კონფედერაციის შექმნის წინააღმდეგ. 1862 ა. ლინკოლმა ის დანიშნა ტენესის მტაგის სახსუდრო ვებერნატორად და მიანიჭა ბრიგადის ვენერლის ჩინი. 1864 ჯ. ბირჩეს ვიუკ-პრეზიდენტის პოსტზე, ხოლო 1865 წლის ბროლში გახდა ამშ-ის პრეზიდენტი, მას შემდეგ, რაც მოკლეს ა. ლინკოლნი. პრეზიდენტობის პერიოდში ჯ-ის სავარყო-პოლიტიკური მოღვეწეობიდან აღსანიშნავი 1867 ამშ-ის მიერ რუსეთისაგან აბასის შემება 72 მლნ დოლარად და ამავე წელს, ამშ-ის მხრდობი ვარკვეული ზეწოლის შემდეგ, ფრანგულ ჯარების გაყენას შეეძქიოდან. სხვა მხრე, მისი პრეზიდენტობის ხანა აღინიშნა კონგრესთან დაპირისპირებით სამხრეთ მტაგების რეკონსტრუქციისა და პრეზიდენტის უფლებამოსილებების შეკვეთის თობაზე. 1868 წლის თებერვალში წარმომადგენელთა პალატამ მიიღო ვაღაწვეუტელება ჯ-ის იმპიისენტის შესახებ (პირველი შემთხვევა ამშ-ის ისტორიაში), მავრამ სენატში ეს წინააღმდეგ არ ვაგიედა (დააკოდა I ხმა) და ჯ-მა შეიარაღრა პრეზიდენტის პოსტი. პრეზიდენტის უფლებამოსილებების გასელის (1869) შემდეგ ჯ არ ჩამთმორდა პოლიტიკურ სარბიელს და რამდენიმე წარუტაგებელი ცდის შემდეგ, 1875 ისეე ბირჩეს ამშ-ის სენატში ტენესის მტაგიდან.

ლუკ-Castel A., The Presidency of Andrew Johnson, Kansas, 1979; Kruh D. and L., Presidential Landmarks, N. Y., 1992.

ჯონსონი (Johnson) ლინდონ ბერნ (1908-88). ამშ-ის სახელმწიფო მოღვეწე. 1939-48 – ამერიკის კონგრესის წარმომადგენელი პალატის წევრი. 1949-61 – სენატორი ტენისის შტატადან. 1953-60 – დემოკრატიული პარტიის ლიდერი სენატში. 1961 წლის იანვრიდან – ამშ-ის ვიუკ-პრეზიდენტი. 1963 წლის ნოემბრში პრეზიდენტ ჯ. კენედის მიკვლელობის შემდეგ ამშ-ის პრეზიდენტი გახდა; 1964 ხელდასა ბირჩეს პრეზიდენტად. ისეული პოლიტიკური მოღვეწეობის მანთილზე წარმოადგენდა დემოკრატიული პარტიის ქვენტრასტულ წრეებს, მკიდრად იყო დაკავშირებული ტეხასის მტაგის ფინანსურ და ნავთობის მინატებთან; მისი პრეზიდენტობის პერიოდს ვაკეპირლება აგრესია ვიეტნამში, ინტერვენცია დომინიკელთა რესპუბლიკაში 1965, ქვეყნის მდინათ სოციალური და რასობრივი კონფლიქტების გამწვავება და სხვა. ამშ-ში მინსაპოლიტიკური ვაწვეუების, მთავრობის მიერ ვიეტნამის საკითხში ვაგარებული არამოკუდარული პოლიტიკის გამო 1968 ჯ. თხლებული გახდა, მეორე ვადით ასარჩევად თათისი კანდიდატურის დასახლებამზე ვარი ვსიქე.

„ჯონსონის ლეზბინი“, ჩამთიყვანებული იყო ამშ-ის პრეზიდენტის ლ. რესპუბლიკის ვამოსებამი რადიოლონი 2.V.1965 დომინიკელთა რესპუბლიკაში ვანსტორბეგულ მოკლენებთან დაკავშირებით. იგი ამართლებდა ამშ-ის შეთარაბულ ინტერვენციის დომინიკელთა რესპუბლიკაში. ჯონსონმა განთხადა, რომ ამერიკის ქვეყნები „არ დაშეშებენ დასავლეთ სახეარბს-ფეროში კთვე ერთი კომუნისტური ხელსუფლების შექმნასო“. 20.IX.1965 ამშ-ის წამომადგენელთა პალატამ მიიღო რეზოლუცია, რომელიც ძირითადდ იმთორებდა „ჯ.ჯ.“-ის ლედაბრს და ამგვარად აკონრებდა ამშ-ის შეთარაბულ ინტერვენციის ლათინური ამერიკის ნებდომიერ ქვეყანაში, რაც წარმოადგენდა ვაერის წსლების პიდაპირ დარღვევას.

ქუღა: Keesing's Contemporary Archives. 1964-66. vol. 15, p. 20813-15. 20817.

ჯანმშრდი, ჯ უ ა ნ მ ე რ ჯ უ ა ნ მ ე რ ი ა ნ ი, შუა საუკუნეების ხანის ქართველი ისტორიკოსი. სასტორიო გრადომა მას მოაწერს „ქართლის ცხოვრბში“ იმ პონაქვესი, რომელსაც V-VIII ს-ის I ნახევრის ისტორიაა ვაღმთეუებული და რომლის პირბოთი სათურად „ვებტანე გორგასლის ისტორიაა“ ბიძეული. ჯ-ის მოღვეწეობის დროსადა დაკემარებით გამოთქმულია სხედასხევა შეხლებულება, რომელთაგან ყველაზე მთლებულად ითვლება აბრი, რომ ჯ. XI ს-ის ავეორი იყო. მისი თხმლებვა წარმოადგენს პირველხარისხევიან წყაროს V-VIII ს-ის I ნახევრის საქართველოს სავარყო პოლიტიკისა და დიპლომატიის ისტორიის შესასწავლად; მასში უხევადა ცნობები ორბობან, ბიზანტიასთან, არაბებთან ურთიკურთახობის შესახებ. ჯ. არის ვამოკვეთილი პოლიტიკური ორიენტაციის ავეორი. კერძოდ, მის თხმლებვაში ამ კარად შეომჩნევა ბიზანციოლოური გუნდუნციები.

თარ.: ქახიანი გორგასლის ისტორია. – წგ.: ქართლის ცხოვრება, ს. ჯაფარიძის გამოცემა, ტ. 1, თბ., 1955.

ლიტ.: Цулава Г. В.. Джуаншер Джуаншернани и его исторический труд. – წგ.: Джуаншер Джуаншернани, История Вахтанга Горгасала. Перевод, введение и комментарии Г. В. Цулава, Тб., 1985.

ჯულია ჯუშუაძე შილასელი (გ. 1646), პატი. თეატრულთა ძმობის წევრი. მისთვის. 1631 არქანჯელო ლამბერტისთან ერ-

თად ქართლში, გორში, ჩამოვიდა. 1633 ისინი ახალციხისა და გურიის გაყვას სამეგრელოში ჩავედნენ. აქ დაიწყო X-მ სამოსიონერო საქმიანობა. სწავლობდა მეგრულ ენას და საექიმო საქმიანობას ეწეოდა. *ლეონ II დადიანის* დაგვარებით X. 1643 რომში, პაპ ინოკენტი X-თან ჩავედა სარწმუნოებრივ-პოლიტიკური ურთიერთობის გაძლიერების მიზნით. დაბრუნებისას თანამგზავრებთან ერთად ოსმალეთში დაატყვევეს და იქვე გარდაიცვალა. სამეგრელოში ყოფნის პერიოდში შეადგინა რელიგიონები და რომში გაავრცელა. ლამბერტის „სამეგრელოს აღწერასთან“ ერთად X-ს წერილები უძვირუფასესი წყაროა XVIII. სამეგრელოს და საქართველოს პოლიტიკის, ეკონომიკისა და კულტურის ისტორიის შესასწავლად.

ჰაბზის კონვენცია შეიარაღებული კონფლიქტის დროს კულტურულ მემკვიდრეობაზე ღაცვის შესახებ 1954. შემუშავდა „ქ. რეზონის პეტის“ საფუძვლებზე, რომელიც წამოაყენა რესპა მხატვარმა, სამოთხლო მღვდელმა ნ. რეზონმა; მიიღეს ჰაბზის კონვენციისებ 21.IV-14.V, ძალაში შევიდა 7.VIII.1954. კონვენცია შის მონაწილეებს აკისრებს ვალდებულებას, დაიყვან და ჰაბზი სეენ კულტურულ ფასეულობებს შეიარაღებული კონფლიქტის დროს რეზონი შაი, ისე მოწინააღმდეგეს გერეგორიამ, იათელისწინებს კულტურის მოძრაი და უსრავი ფასეულობების – არქიტექტურის, ხელოვნების, ისტორიის, არქეოლოგიის და ა.შ. ტეგლების დაცვას. კონვენციის მონაწილენი იხრებოიერ ვალდებულებას, საეუთარი სისხლისამართლე-ბრიე კანსოვლებლობის ფარგლებში მიიღონ ყველა შიმა, რათა დროულად გამოეღანდეს და შესაბამისი სისხლისამართლებრიე იუ დისციპლინარული საწეეები შეეფარდოს ამ პარებს, უსე არადეეს ამ მოუწოლებ კონვენციის დებულებებს დარღვევისწინ. კონვენცია იათელისწინებს იშუნიტეგს *პრინცი* სახის კულტურულ ფასეულობების ამ შაი გადგან-ისათვის საჭირო საგნანსართო საშეალებების ამოღების ამ კიუსეკაციისგან, ამ შაიზე კონსერვაციის უფლებას. ჰაბზის კონვენციისებ მიიღეს ისევე დამასრლებლები რეგლამენტი, რომელიც განსამკლრავს კონვენციის გამოყენების წესებს, და იქში, რომელიც კრძალავს იუკუპირებულს გერეგორიიდან კულტურულ ფასეულობათა გდგანას.

ჰაბზის კონვენცია 1922, საერთაშორისო საფინანსო-ეკონომიკური, კონვენციისა და ჰაბზი (ნიდერლანდი). ჩატარდა 1922 წლის 15 იანვრის და 19 ივლისის *გენერალ კონვენციის* გადამწყვეტილობით. კონვენციის შინაწილობდენ გენერალ კონვენციის მონაწილე ქვეყნები (გარდა გერმანიისა). საბჭოთა დილეგაციას მეთაურობდა შ. *ლოგინოვი* კონვენციის უნდა განეხილა კაბიგალისტური ქვეყნების პრეგნბიბი საბჭოთა სახელმწიფოსამბი, რომელიც დეკემბრებულ იყო უკიუსულ კანსტალისტების საეუთრების ნაიონალოზიაციისამ, მკუსა და რეგობითი მთავრობების ვალების გაუქმებისამ, საბჭოთა დრუსეთისათვის კრედიტის მიყვანისამ. საბჭოთა რუსეთის დილეგაცია, ისევე როგორც გენერალ, ჰაბზიზე თაგე-მოლებით იყავდა თაგის პობიის და უარყოფდა მოსახონის რუსეთის გერეგორიამზე უკიუსულებისათვის ჩამორამეული ქონების დანერგების შესახებ. ამის გამო, კაბიგალისტური ქვეყნების წარმომადგენლებმა უარი განაცხადეს საბჭოთა რუსეთისათვის კრედიტის გამოყოფაზე. კ.პ.-ს, არსებითად, არავითარი გადამწყვეტილება არ მიეღია.

ჰაბზის კონვენცია 1930, მოწვეულ იქნა ერთი ღიგის ასამბლეის მიერ საერთაშორისო საბჭოთა კოდიფიკაციის გამო.

მასში მონაწილეობა მიიღო 51 ქვეყანამ, რომელთაგან სამი, შაი შორის სსრკ, წარმოდგენილი იყო მეთვალყურის სახით. კონვენციისებ განისილეს მოქალაქეობის, გერეგორიული წყლების რეგისისა და უკიუსულია მიერ ქვეყნისათვის მიუკეხებელი შარალის პასუხისმგებლობის საკისებზე.

ჰაბზის კონვენცია საერთაშორისო კერამო საბჭოთა შინაშე, საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომლის მიზანია საერთაშორისო კერამო სამართლის ნორმების უსეოკაციისათვის ხელშეწყობა. წესდების თანახმად (მიღებლია 1951, ძალაში შევიდა 1955), კონვენცია ფუნქციონირებს საერთაშორისო კერამო სამართლის კოდიფიკაციის შესახებ ნიდერლანდის სახელმწიფო კომისიის ვედიით, რომელიც მისწავლის შემოსულ წინადადებებს, განსამკლრავს ღის წესრებსა და კონვენციის შესტვიბი სესების ჩატარების ეალეს (მოიწყება ნიდერლანდის შთავრების მიერ 4 წელიწადში ერთხელ) მკლამი ბიურო, რომელიც მოქმედებს სახელმწიფო კომისიის ხელმძღვანელობით და შედგება გენერალური მდივნისა და 2 მდივნისგან, ახირეილებს სესების პრაქტიკულ მომზადებასა და ჩატარებას (ადგილსამყოფელი – ჰაბზი). სესიათა შორის შეროლებში კონვენციის საშეალო ორგანოებია: საჭირო-ური კომისიები, რომლებიც იქმნება კონვენციის სესების ამ სახელმწიფო კომისიის გადამწყვეტილებით მრავალმხრივი კონვენციების პრეეტების მომზადების, საერთაშორისო კერამო სამართლის კერამო სახელმწიფოსამ პრაქტიკის შესწავლის და ა.შ. მიზნით.

ჰაბზის სახემწიფო კონვენციის, I. სახელმწიფოს, II. სახელმწიფოს (რუსეთის) და III. სახელმწიფოს (ნიდერლანდის) შინაშე, რომლებიც მიიღეს ჰაბზის პირულ და შერო სამშედილობო კონვენციისებზე 1899 (მოწვეულ იქნა რუსეთის ინიციატივით) და 1907. ჰაბზის პირულმა კონვენციისამ (მონაწილეობდა 27 სახელმწიფო – დიდ ბრიგანეთი, აშშ, გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, იაპონია და სხვა.) მიიღო 3 კონვენცია (საერთაშორისო შეტაკებათა მშედილობიანი მოწესრიგების შესახებ, სახმედილო ომის ეანონების და ჩეულებების შესახებ, საზღვაო ომის მიმართ ენევის 1864 წლის 10 აგვისტოს კონვენციის საწესების გამოყენების შესახებ) და 3 დილეგაციის, რომლებიც კრძალავდა პავრში შურინაგი იბიუქეზილან ეუმბარების და სხვა ფეიქებლ ნეიოერებების ჩამოყრას, შუთავი და სხვა მანე არრების გამოყენებას, ისეთი გვიის ხმარებას, რომელიც ხეუელში ადილად იმლება ამ იყვლგება. ჰაბზის შერო კონვენციისებზე, რომელიც 44 სახელმწიფო მონაწილეობდა, მიღებულ იქნა 13 კონვენციისა. აქლან მოქმედებს: საერთაშორისო შეტაკებათა მშედილობიანი მოწესრიგების, სახელმწიფო-სო საეალო ვალდებულების განანადგებლად ძალის გამოყენებ-

ის შეზღუდვის, სახმელრო მოქმედების დაწყების, სახმელეთო ომის, კანონებისა და ჩვეულებების, სახმელეთო ომის შემსახურების ნიკიტრალურ სახელმწიფოთა და პირთა უფლებამოსილების, სახმელრო მოქმედების დაწყებისას შტრის საფაქტო გვირგვინის მდარსარროების, საფაქტო გვირგვინის სახმელრო სამართლებრივ ვადამწესის, ომის დროს სახელყო ძალებით ზომბარდარების, ომში შეპყრობის უფლებით სარგებლობის მოგერიითი მოქმედებისა და ომის შემსთხვევაში ნიკიტრალური სახელმწიფოების უფლებამოსილებითა შესახებ სსრ კავშირისა ისრა რეპროდუქციონული რესების მთავრობის მიერ რაგორეუარტრეკულა ყველა კონვენციის იმ მოთხოვნებისა და ცვლილებების გარდასწარვისათვის, რომლებზე გაეროს წესლებით და ომისდასრულებული საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით არის დადგინალი.

2. 1944. 10. 23. დადგინდა სსრკის მიერ გაფრთხილების წესები. 1945. 11. 29. დადგინდა წესები. 1946. 11. 29. დადგინდა წესები. 1947. 11. 29. დადგინდა წესები. 1948. 11. 29. დადგინდა წესები. 1949. 11. 29. დადგინდა წესები. 1950. 11. 29. დადგინდა წესები. 1951. 11. 29. დადგინდა წესები. 1952. 11. 29. დადგინდა წესები. 1953. 11. 29. დადგინდა წესები. 1954. 11. 29. დადგინდა წესები. 1955. 11. 29. დადგინდა წესები. 1956. 11. 29. დადგინდა წესები. 1957. 11. 29. დადგინდა წესები. 1958. 11. 29. დადგინდა წესები. 1959. 11. 29. დადგინდა წესები. 1960. 11. 29. დადგინდა წესები. 1961. 11. 29. დადგინდა წესები. 1962. 11. 29. დადგინდა წესები. 1963. 11. 29. დადგინდა წესები. 1964. 11. 29. დადგინდა წესები. 1965. 11. 29. დადგინდა წესები. 1966. 11. 29. დადგინდა წესები. 1967. 11. 29. დადგინდა წესები. 1968. 11. 29. დადგინდა წესები. 1969. 11. 29. დადგინდა წესები. 1970. 11. 29. დადგინდა წესები. 1971. 11. 29. დადგინდა წესები. 1972. 11. 29. დადგინდა წესები. 1973. 11. 29. დადგინდა წესები. 1974. 11. 29. დადგინდა წესები. 1975. 11. 29. დადგინდა წესები. 1976. 11. 29. დადგინდა წესები. 1977. 11. 29. დადგინდა წესები. 1978. 11. 29. დადგინდა წესები. 1979. 11. 29. დადგინდა წესები. 1980. 11. 29. დადგინდა წესები. 1981. 11. 29. დადგინდა წესები. 1982. 11. 29. დადგინდა წესები. 1983. 11. 29. დადგინდა წესები. 1984. 11. 29. დადგინდა წესები. 1985. 11. 29. დადგინდა წესები. 1986. 11. 29. დადგინდა წესები. 1987. 11. 29. დადგინდა წესები. 1988. 11. 29. დადგინდა წესები. 1989. 11. 29. დადგინდა წესები. 1990. 11. 29. დადგინდა წესები. 1991. 11. 29. დადგინდა წესები. 1992. 11. 29. დადგინდა წესები. 1993. 11. 29. დადგინდა წესები. 1994. 11. 29. დადგინდა წესები. 1995. 11. 29. დადგინდა წესები. 1996. 11. 29. დადგინდა წესები. 1997. 11. 29. დადგინდა წესები. 1998. 11. 29. დადგინდა წესები. 1999. 11. 29. დადგინდა წესები. 2000. 11. 29. დადგინდა წესები. 2001. 11. 29. დადგინდა წესები. 2002. 11. 29. დადგინდა წესები. 2003. 11. 29. დადგინდა წესები. 2004. 11. 29. დადგინდა წესები. 2005. 11. 29. დადგინდა წესები. 2006. 11. 29. დადგინდა წესები. 2007. 11. 29. დადგინდა წესები. 2008. 11. 29. დადგინდა წესები. 2009. 11. 29. დადგინდა წესები. 2010. 11. 29. დადგინდა წესები. 2011. 11. 29. დადგინდა წესები. 2012. 11. 29. დადგინდა წესები. 2013. 11. 29. დადგინდა წესები. 2014. 11. 29. დადგინდა წესები. 2015. 11. 29. დადგინდა წესები. 2016. 11. 29. დადგინდა წესები. 2017. 11. 29. დადგინდა წესები. 2018. 11. 29. დადგინდა წესები. 2019. 11. 29. დადგინდა წესები. 2020. 11. 29. დადგინდა წესები. 2021. 11. 29. დადგინდა წესები. 2022. 11. 29. დადგინდა წესები. 2023. 11. 29. დადგინდა წესები. 2024. 11. 29. დადგინდა წესები.

3. სსრკის მიერ გაფრთხილების წესები. 1902-05, 1904, 1905, 1906, 1907 და სხვ. ბევრი მთავანი პიარი მოქმედებს, ხოლო რანესისზე. შეიკრე მსოფლიო ომის (1939-45) შემდგომ სერიოზის დადგენილი, ნაკლებად გამოყენება. კონვენციითა ამ გაეროს სსრკ არ მონაწილეობს.

პაპანის ხელშეკრულება 1794 (რეგოლუციური საფრანგეთის წინააღმდეგ პრუსიის სახმელრო მოქმედებათა აქტივიზაციის შესახებ), დაიდა 1794.VI, ერთი მხრივ, ინგლისისა და პოლანდის და. მიერე მხრივ, პრუსიის მიართ. ხელშეკრულების მიხედვით, პრუსიამ იკისრა საფრანგეთის წინააღმდეგ გამოყენილი ჯარების ევარდა 62400-მდე. ინგლისისა და პოლანდისა შილის უფლება, გადაღწევიტათ. ხად შეიძლება ამ ჯარების გასრეკეკა ორივე სახელმწიფოში იკისრა, პრუსიისათვის ეღდაქსადა სკისლია 1794 წლის ბოლიმდე. ინგლისისა და პოლანდისა შილის უფლება, გამოყენებენათ პრუსიის არმიის, როგორც დაქირავეული ჯარი და ესარგებლათ იმ დაქირაბუთით, რომელთაჟე პრუსია მიადწევედა. სინაღლელოში J. B.-ი ყერ გაიხარინდა ინგლისის იმედები. პრუსიამ არ გაგზავნა თავის არმია რეკავიში აფრანგულია დასამარებლიად, ამის მადეარად თავისი სახმელრო ქვედაწიფობები გაგზავნა პოლონეთში, ხადეი დაიწყო აჯანყება გ. კოსციუსკის ხელმძღვანელობით. 1794 წლის ზაფხულში ფრანგებმა დაამარცხეს აფრანგული ჯარები ბელგიაში, მადეე წლის შემოდგომამე ინგლისის მიარეობისაშ შეწყვეტა გრძობლების დაყება და მოახდინა ხელშეკრულების აღწმინდაცა.

პაპანის ლეკარაში 1940 (დახალეულ სახეგარეუროში ვეროუელ საიფლობელითა სტატუსის შესახებ), მიღებულ იქნა 29.VII, აშშ-ისა და ლათინური ამერიკის ქვეყნების საგარეო საქმეთა მინისტრების მე-2 საკონსულტაციო შეხვედრაზე. ზინაღნი ამერიკაში ვეროიას ქვეყნების კუთვნილი კენსულეტი

ის ან რიონების გადასვლას ერთი მულობელის ხელდანი მეორეში შეიძლება მოაყოლოდა საფრთხის შექმნა მთელი დახალეული სახეგარეუროსათვის (ამ დროისათვის შეიქმნა ჟამისგური გერმანიის მიერ ამერიკაში ვერაოულ ქვეყნის კოლიტიების ხელდაგების (პერიტის), ლეკარაოთა საიგლისწინებდა ამერიკის ქვეყნების მიერ ამ გერაგორიებზე დროებითი მშარეულობის დაწყებას. ამერიკული ქვეყნების მიერ აღმინისტრაციას შექმნაზე ამ გერაგორიების „კოლექტორი შეკრეკობა“ უნდა განხორციელებდინა საგანგებო პანამერიკულ კომისიას, რომელიჟე 1940 წლის მიწერულში შეიქმნა. სასწრაფო ჩოიების მიღებას ბუკოლელობის შემსახურებანი სტრისმერი ამერიკული ქვეყნის (ბელეკი) არ სსრა ქვეყნებისათვ იქნად. ლეკლოდა უფლებას მოქმედებოთ ობე, არეგორე ამას მოთხოუდა მისი ან მთელი კონსტანცის თავდაყუა“ და მხოლოდ მექსიკე გადაეცა საკახში კონსტანცის გამახილდეულად. თითბორში მიიღეს აგრეთაჟე ლეკარაოთ ამერიკული ერების უროარედახიარებისა და თანამროსილობის შესახებ ერთობლივი თავდაყვის მიზრით. გამსიყლად პრუსიისა, რომ რომელიზე არამერიკული ქვეყნის შირდანი ამერიკის რომელიზე ქვეყნის გერაგორიული მთლიანობის, ხელშეკრებლობის ან გერაგორიული მთლიანობის ხელდაცა თავდაცობის როგორე აგრესია ლეკარაოთის ხელმოწერი ქვეყნების წინააღმდეგ, თითბორში მიიღეს აგრეთაჟე კონვენციო, რომელიზე ლეკარაოდ იყო განხილვა. თუ რე პრუსიისაში გამოიყენებოდა ლეკარაოთი ვერაოულ სამლობელითა სტატუსის შესახებ (მალამი შევიდა 8.I.1942). ამ ლეკონვენციის ხელსაწერისას არეგინდამ განიცხადდა თავისი უფლებების შესახებ უილკენდის (მდების), კენსულეზე და ამერიკისათვ როგორი რიონიჟე. 30-ის საფეხულზე აშშ-ის 1941 წლის აპრილის დაიკარა გრენლანდია, ხოლო ნოემბერში (რაზახლითისათვის ვროდა) პოლანდის გეოანა.

კუბა. Second Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the American Republics. Havana, Cuba, July 21-30, 1940. - N. Y., 1940.

ლყ: Т о с т а р е в Е. И., О р а н т а ш а я а м е რ и к а н с к а я р о д а н о ц и а, М., 1960.

პაპანის მოქმედებები 1928 (დადლომატიკური და საკონსული ურთიერთობებისა და ამერიკელების (საერთაშორეო), მიიღეს ქვეპერიკისათვის კონვენციამე (იხ. სტატუსი კონვენციის) 1928). მასში მელის კონვენციის დადლომატიკის შესახებ, კონვენციის საკონსული მოსილუების, აგრეთაჟე კონვენციის თავდაცობის თითბორში, რომელიჟე შექმნება ხელდაცობისა და მისებზე ში თავდაცობის უფლებას მიკეებს, კონვენციის დადლომატიკური მოსილუთა შესახებ აფრანგული სახელმწიფოს უფლებას, ობის წარმომადგენელი სხვა სახელმწიფოში დადლომატიკური აგრეგოზით, რომლებზე იტოვიას შეკრებრიჟე (დადლომატიკური წარმომადგენელი მეთაურები) და სტატუსი (სტატუსი მისიების ხელმძღვანელები) აგრეგობა, კონვენციის საკონსული მოსილუების შესახებ განმარტარეკ ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოში კონსულს გაგზავნის წესებს და მისლები ქვეყნის მიერ კონსულს კონსულს (ვერეგარეუროს ვაქსი). კონვენციის თავდაცობის შესახებ უარდავად მის ხელისმომწვერ ქვეყნებს, მისიენ თავდაცობარი დადლომატიკური წარმომადგენლობისაში. მთვეე როგორე სახმელრო სომალელებსა და თითო-მეტონივეებზე, აგრეთაჟე სახმელრო ბანაკებში, პირებს,

როსქლოთაი ბრალთა ელემბი სისხლსა სამართალსა დანაშაულსი
 ან ხალხსაი აჩუკ ბმგყარი დანაშაული, აგრეთუე არსისა და
 ფლიტის დუქრტარებს. კონტრეციები დილომადტიერს და სა-
 კონსული მოხელეებსა შესახებ წარმომადგენლს ცილს, მოქმ-
 დანათ მრავალმწიფო ხელშეკრულებებში დილომადტიერს და
 საკონსული ერთიანობებისა და იმწიგეგის ფართო საკ-
 ითების რეკლამირებდა. მათში დილომადტიერი და საკონ-
 სული სამართლის მოვტად აღიარებულ სიწმინდის ერთად
 ბასახ რაიე დუქლები. რომლებზეც მხოლად ამერიკელი
 სახელმწიფოები აღიარებდნენ. რაც შეეხება კონტრეციის თავ-
 შესაღობის შესახებ, მის მიერ რეკლამირებული ინსტიტუტი
 ე.წ. დილომადტიერს იაგეშხაბურის შესახებ უარყოფილად ავირ-
 თანობისათ სამართლის მიერ რაიციურ სხელმწიფო სუკურენ-
 იტეკის პრინციპისათ შეუთავსებელი რამ (თ. აგრეთუე) კრის
 კონტრეციას დილომადტიერს ერთიანობების შესახებ 1961
 კრის კონტრეციას საკონსული ერთიანობისათ შესახებ 1928).

ქელ. Sixth International Conference of American States. Final Act.
 Havana. 1928.

პანამის კონფერენცია 1928 (ივ-6 ამერიკათამთრობი კონტერ-
 ნეცია), მომდინარეობდა 16.1-20.11. მომარტულიდნენ ამშ და
 ლათინური ამერიკის ყველა ქვეყანა. კონტრეციებზე მიღებუ-
 ლ კონტრეციას სამოქალაქო ომის შეჩიხებუბში ქვეყანათა მოვ-
 დალიობისა და ყუდეების შესახებ თთობლსწინებდა ამერიკის
 სიბისისერ რესპუბლიკაში, სამოქალაქო ომის აღმუყენების
 შესახებუბში. დანარჩენი ქვეყნების მიერ სრული სეიტრად-
 სეკრის შეჩიხებუბისა. მაგრამ კონტრეციას ნებდა რთად ამ
 ქვეყნის მთავრობისათვის მსარტყლბის ომ შესხიხუბში. თუ
 „სეიბისიხუბი“ არ იქმნიდნენ მთლიან შემოარ მხარედ.
 კონტრეციებზე ასევე ხელშეწერილ იქნა კონვენცია პან-
 ამერიკული კავონის სატეკის შესახებ, რომელიც გარდაიქმ-
 ნიბიდა მუდმივ ორგანოდ ამერიკათამთრობი კონტრეციების
 შიროს პურთაღში. კონტრეცია ითვებლსწინებდა ამერიკათამთ-
 რობი კონტრეციების მოწიეება 5 წელიწადში ერთხელ. იმი-
 ხათეისა. რამ ამშ-ს პანამიერსული კავონი არ ექცია თავის
 პოლიტიკის ანარალად, კონტრეციებზე მიღებულ იქნა რემდე-
 ცია, რომლის მიხედვითაც პანამიერსული კავონის ეტრბლე-
 შიდა პოლიტიკური ხისათის ფუნქციების შესრულება. კონ-
 ტრეციებზე მიღებულ საერთაშორისო კერის სამართლის კოდე-
 ცისა (თ. მ. ბუნებრივი კოდეცია). აგრეთუე კონტრეცია დილო-
 მადტიერი და საკონსული ერთიანობებისა და იმწიგეგების
 საკითხებზე (თ. პანამის კონვენციები 1928).

ქელ. Conferencia Internacional Americana 6-1a (Havana). 1928).

პანაველი (Havel) ნაქლავი (დ. 1936). ჩეხის რესპუბლიკის პრე-
 ბლერი 1971-დან დიპლომატიკურ კოლეჯი პრად-
 აში 1957. საბჭოთა სხელმწიფის აკადემია პრადში – 1966; საბ-
 აგთი ხარისხის მთელი ოროს (გერბინტე) უნივერსიტეტში 1982.
 იქნა მბ დიპლომატიის წილები (Honoris causa) კოლეჯის 1982 (სა-
 ვრანკოვსკა). ლათინის 1984 (საგერბინტე). ნიუ-იორკის კოლეჯში-
 თის 1990. თერესპლასის 1990. პრესხელის 1991. ქალაქმბიგეკე-
 ში. იქნა მბ დიპლომატიკური ციხის დანობაგობისათ 1959-60; 1968
 თყო მწიერალით ქლების ომქალაქმბიგეკე უმარტისათ ქლების
 წყერს. დასაგამბრებულა თყო ომხხერ (1977-89). ხეთა წლავი

გადგარა ციხეში. 1989-92 – ჩეხოსლოვაკიის პრემილერი, ამგ-
 მად ჩეხის რესპუბლიკის პრემილერი.

პანამერი (Hamerle) პანამის (1910-81), ავსტრიელი დიპლო-
 მტი. დილომადტიერი სამსახურში 1948-დან. 1948-51 – დიპლო-
 მტიური უერთის უერთს უერთს ანანამირსობლის ორგანიზა-
 ციაში (ილბაროვიცა პარტში); 1951-53 – ავსტრიის საგარეო
 საქმეთა დეპარტამენტის ხაოქში განყოფილების განკე; 1953-
 55 – ავსტრიის მუდმივი მუთავალეკრე გაეროში. 1955-56 –
 ავსტრიის წარმომადგენელი ესპანეთში. 1956-60 – ავსტრიის
 საგარეო საქმეთა დეპარტამენტის პოლიტიკური განყოფილების
 განკე; 1960-64 – ავსტრიის ულჩი სსრკ-ში; 1964-68 – ავსტრიის
 საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური განყოფილების
 განკე; 1967-68 – ავსტრიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს
 გენერალური მდიენსა მთავალეკრე, იმპერალ ულად, 1965-67 –
 ავსტრიის წარმომადგენელი აგომური სერვიის საერთაშო-
 რისო სადგერეს (მადგე) მმარტულით სამტროში, მაგატეს მსა-
 რთულთა საბჭოს ვიუე-თავმუდმბრე (1966-67); 1968-70 –
 ავსტრიის მუდმივი წარმომადგენელი გაეროში. 1971-74 –
 ავსტრიის ულჩი სსრკ-ში და მუთავალეკრე მონტრეალში; 1974-
 76 – ავსტრიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერალური
 მდიენი. 1976 წლად თადროგმა.

პალამა (Hallama) იადკი (დ. 1917). ფინელი დილომადტი. დიპლო-
 მტიერი სამსახურში 1941-დან. უკავი სხელმწიფო ანანამულით-
 ხი ფინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროში (1941-43, 1945-48,
 1952-54), ფინეთის წარმომადგენლობელი შედეცარაში (1943-
 45), ბულგაში (1948-49) და ამშ-ში (1949-52). 1954-58 – სსრკ-ში
 ფინეთის საელჩოს მრეკედი; 1958-59 – ფინეთის საგარეო
 საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკური დეპარტამენტის უერთ-
 სის მთავალეკრე. 1959-61 – ასევე დეპარტამენტის უერთს; 1961-
 67 – ფინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ეასკლდრობის
 უერთსი და სხელმწიფო მდიენი. იმპერალ ულად 1963-64 –
 ფინეთის საგარეო საქმეთა მინსტრო. 1967-70 და 1974-82 –
 ფინეთის ულჩი სსრკ-ში. 1970-77 – დანამი; 1983-დან ფინეთის
 საგარეო საქმეთა სამინისტროს საგანგეო დეპლეტაია ულჩა.

პალ (Hull) კორლე (1871-1955), ამშ-ის პოლიტიკური მთავ-
 ნეწე და დილომადტი. წარმომადგენელით პალატის წყერი –
 1907-21 და 1923-31; სენატორი – 1931-33; ამშ-ის სახელმწიფო
 მდიენი – 1933-34; ამშ-ის ლელეკიკის ხელმძღვანელი ლონ-
 დონის უკონსოლკრე კონტრეციებზე – 1933. ამერიკათამთრო-
 ბის კონტრეციებზე მონტრეალში – 1933; ბუქსი-პარტში
 – 1936 და ლამში – 1938. მონანულით აგრეთსის წინააღ-
 დეე პრისილის წარმომბში ერთიანობისაგამბრებისათ განსო-
 ენებელი პრინციპების შესახებ საბჭოთა კავონ-ამერიკის
 მუთანმბების (1942) უქმნიებამთ, ასევე მოსკოვის კონტრე-
 ციის 1943 მუთანამი. 1944 თანამტობიად დიპლეტა.

პალამა (Hallifax) ულადი ფრლეკი ლინლე ე.ე. (1881-
 1959), ბარონი ორენი (Irwin). ურავი, დიდი ბრიტანეთის
 სახელმწიფო მთავრე და დილომადტი. 1910-25 – თქნა პალა-

გის წყერი: 1925-დან – ლორდი, ლორდთა პალატის ლიდერი 1935-38 და 1940; 1921-22 – კოლონიების მინისტროს საპარლამენტო მოადგილე; 1922-24 და 1932-35 – განათლების მინისტრი; 1924-25 – სოფლის მეურნეობის მინისტრი; 1935-37 – ბეჭდის მსახური ლორდი; 1937-38 – საბჭოს ლორდი თავმჯდომარე; 1938-40 – საგარეო საქმეთა მინისტრი, ფინანსური გერმანიის „ღაწიმიმინისტრის“ პოლიტიკის ერთ-ერთი აქტიური მხარდამჭერი. 1941-46 – დღის ბრიტანეთის ელჩი აშშ-ში, მონაწილეობდა *სან-ფრანცისკოს კონფერენციის* 1945 მუშაობაში.

პალმბანინს ლეჰტონი, გერმის მთავრობის ერთ-ერთი ძირითადი საგარეო-პოლიტიკური გემი 1949-69, რომლის მიზანსაც იყო ევროპის, რაგორც სახელმწიფოს, არჩეობა. დოქტრინამ სახელმწიფოება მიიღო პროფ. ე. პალმბანინის ეგარისაგან, რომელიც იმ დროს გერმის საგარეო საქმეთა სამინისტროს სეგრეს-მსაქონლად მუშაობდა. პ.პ.ის არსა ის იყო, რომ არ არსებობდა ორი გერმანული სახელმწიფო, რომ გერ იყო „გერმანული ხალხის ერთადერთი წარმომადგენელი“, რომელიც მსუელ გერმანიის სახელთი გამოდიოდა. პ.პ.ის წინადაცეც გაწილიადა სოციალისტური ქვეყნების ბანაკი.

პამბლი სააღუნ (დ. 1930), ერავის სახელმწიფო მოღვაწე. შიგა-მოსაქონლი. დაამთავრა ამერიკის უნივერსიტეტი ბუიროსში. მსაქონლე კი. 1957 უიკონსონის უნივერსიტეტის (აშშ) სოფლის მეურნეობისა და ეკონომიკის ფაკულტეტი; იმავე წელს ვასდა ზალდადის უნივერსიტეტის პროფესორი. 1963 – ერავის აგარული რეფორმის მინისტრი; 1968-74 – ერავის უროსული საე-სიობის კაბინეტის ადმინისტრაციული საბჭოს თავმჯდომარე; 1969-74 – საე-სიობისა და მინერალური რესურსების მინისტრი; 1974-83 – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1983-84 – ერეზიდენტის საქმეთა სახელმწიფო მინისტრი; 1984-89 – ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე; 1986 წლის აგვისტოიდან – რევილიციური ხელმძღვანელების საბჭოს წევრი; 1988 წლის იანვლიდან – საგარეო საქმეთა სახელმწიფო მინისტრი; 1984 წლის 5 ოგნისიდან – პრეზიდენტი-მინისტროს მოადგილე; 1996 წლის 24 მარტს ბირჩიეს ერავის ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარედ. აგრორის რანსელნიწ წარენისა ერავის ეკონომიკური გეოსთარეობაში.

პამბლუბა, .ი ა მ ი დ ო ა . რესულან მუეის (1223-45) ელჩი მონღოლთა გამაგებლათის, რეგენტ მურეგანს ხათუნთან (1242-44, 45). აგარა ელჩა, რომ მან აგარა-ერეკში დასამტკიცებლად წაიღო რესულანისა და ბიის-ენონის, ამიერკავკასიაში დის-ლოციონეული მონღოლთა სამსქლორ ძალებს მთავარბარდადის საზღვიო ხელშეკრულება. ამ ხელშეკრულებით რუსულდნი მორწილებას უქნადაცა მონღოლებს და იმელოვებდა, რომ მისი ვარს – ადითის მუეობას დემტკიცებდნენ. პ.ს ელწობის ერთ-ერთი მსუელიც იყო მონღოლთა გეევიობიდან იგანე მხარ-გრაიუსის ასეული, ხლდათის გამეგებლის მუქლას, თამათას გან-თაის ეგულეცა.

პამარშქელი (Hammarškjöld) დაც იალმარ აგნე კარლ (1905-61), შუელი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი. 1936-45 –

უინანსთა სამინისტროს სახელმწიფო მღიენის მოადგილე; 1941-48 – ეროვნული ბანკის მმარაველუობის თავმჯდომარე; 1946-48 – საგანგებო დაავლებბათა ელჩი და შუეციის საგარეო საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო მღიენის მოადგილე; 1951-53 – სახელმწიფო მინისტრი. ხელმძღვანელობდა შუეციის დელეგაციას გავროს გენერალური ასამბლეის სესიებზე (1949, 1951-53). 1948-53 – შუეციის წარმომადგენელ ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციას და *ეროპის საბჭოში*. 1948-49 – ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციის თავმჯდომარის მოადგილე; 1953-61 – გავროს *გენერალური მღიენი*. დაიღუპა საეიბიყო კატასტროფაში.

პანბაბლი (Hannibal) ბარკა (ძე. წ. 247/6-183), კართაგენის სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწე. მეორე პენიკური ომის (218-202) მთავარი ფიგურა. ბავშვიდანვე იმრევიობდა რომისადმი მუერტიგებლობის სულისკვეთებით. 221 გახდა კართაგენის არმიის მთავარბარდალად. საომარი მოქმედება დაიწყო ესპანეთიდან. გადალახა პირენესა და ალპის მსიები და ჩრდალოყათი-დად შუივრა იგალიაში. 15 წელი აორჩედა აქინისის სახეგარკენსკლს რამბლენიხე დიდბროლაში გაბანაღგურა რომის არმია (გუაისონთან და ტრენციუსი 218; გრნაშენკლს გბასთან 217, კანეს ეელზე 216. 211 მიუხებლოდ რომს, მარგამ მისა ალყა არ უქლია), მერამ რომაულმა დიპლომატამ ომის ასპარეში აურკაიში გადაიტანა. რამბეკ 3. ათულა, სამშობლოში დაბრკეტილყო და კართაგენის დიუეაზე ეგრნა. 202 ზინასთან გამარულ ბრძოლაში დამარკლდა. მომღეენო პერიოდში თავი გამოინა სასოქალაქო საქმიანობით. ილწულა კართაგენის ახალორისიხებლად. მარგამ მგრული დაჯეუიუბების შერას იმკულე-ბული აგახდა, სამშობლო დეგტოეუბას. ლგოლეული პ. სირიაში გადავიდა. მას იუღეენსაი, სქონდა რომეე ახალი კოალიციის მოწყობის გეგმა. მერამ ანტიკული III-ის და მისა სარდლობის მხარდაცეცე ეგრ სოფა. მარსუსის ბრძოლის (190) მსქლევ გატიქა ბიასიანიაში. როლიცე რომაულეებმა ადმოიანინეს მისი ადვილასაქოყული, მან თავი მოიკლა (183).

პარმბანი (Harriman) უილიამ აგერელ (1891-1989), აშშ-ის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1933-40 ეკავა მსუელი რიგი ადმინისტრაციული თანამღიეობები, მით შორის იყო პრემილენგე ე. დ. რეუბელენის მრჩეული მრეწველობას და უინანსის საკითხებში. 1941 – აშშ პრემილენგის საე-ცაალური წარმომადგენელი ლესასის რანგიო დიდ ბრიტანეთში. 1941 წლის აგვისტოიდან – აშშ-ის პრემილენგის სეეიოალური წარმომადგენელი ელის რანგიო, ხელმძღვანელობდა აშშ-ის სეეიოალურ მისიის სსრკ-ში; აშშ-ის დელეგაციის მუთავრი *შისკოვის კონფერენციასე* 1941. 1942-43 *ლენ-ლამბის* საქონის მისოლებს საე-ცეში ლონდონში არჩეულ სასოკამირო ორგანოებში ხელმძღვანელ თანამღიეობებზე; 1943-46 – აშშ-ის ელჩი სსრკ-ში, მონაწილეობდა *თურანას 1943, ეირობის (იალკის) 1945* და *ბერლინის (პოგსბამის) 1945, კონფერენციებ* 1946 – აშშ-ის ელჩი დიდ ბრიტანეთში; 1946-48 – აშშ-ის ეგვრობის მინისტრი; 1948-50 – აშშ-ის პრემილენგის სეეიოალური წარმომადგენელი ევროპაში „*მარშალის გეგმის*“ განსოროყულების საქმეში; 1950-51 – აშშ-ის პრემილენგის სეეიოალური თანამეწე; 1951 – აშშ-ის წარმომადგენელი ნატოს თავ-დაყვის დაჯეუიუბების კიასთან; 1951-53 – „*ეუშმროების ერთი-*

ეროვნულ-დემოკრატიული მოძრაობის განმარტების საპარტიო-საპროგრამო-საორგანიზაციო საბუთი. 1955-58 - სოციალისტური მოძრაობის მდივანი. 1961 და 1965-68 - საგანგებო დავალებათა უფროსი. 1961-63 - აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის თანამშრომელი მორეგულაციული ადმინისტრაციის საკათხებში, ხელმძღვანელობდა აშშ-ის მსხვილ-დასახლებების საკათხების მისაგებებლად მოწვეულ ჟურნალისტთა დასახლებას. 1963-65 - აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის მრავალპროგრამული საკათხები, ხელმძღვანელობდა აშშ-ის მსხვილ-დასახლებების მისაგებებლად მოწვეულ იარაღის განმარტების აკრძალვის შესახებ აგმოსფეროში. კოსმოსურ სივრცეზე და წყალქვეშა 1963 ხელშეკრულების დახედვად. 1968-69 - აშშ-ის პრეზიდენტის პირადი წარმომადგენელი *პარამის მონტაჟი-აგენტურის კვების საკათხის რეგულაციის თაობაზე 1968-72*. 1969 წლან იადარსიგია. 1974-დან - აშშ-ის ლეგიონარული პარტიის ეროვნული კომიტეტის საგარეუ-პოლიტიკური ჯგუფის თავმჯდომარე.

პარიზის მისი ირანში 1951, აშშ-ის პრეზიდენტის *პ. ტრუმენის* სპეციალური წარმომადგენლის *უ. პარმინის* მოლაპარაკება ირანის მთავრობისთან *ინგლის-ირანის ნავთობის კონტრაქტის 1951-53* დარღვევების შესახებ. მიმდინარეობდა 15.VII-26.VIII. აშშ იმ უკრებოდა ეკონომიკური ბლოკადით და ეძლეოდა ირანის მთავრობის იძულებს, დათანხმებულყო ინგლისელებთან მოლაპარაკების შესახებ პირობებზე: გაექმებულ ინგლის-ირანის ნავთობის მონაწილას, შესაბამისი კომპენსაციით, თავისი საწარმოები წონისადაც უნდა გადაეცა ირანის ეროვნული ნავთობის კომპანისათვის, მგერამ ნავთობის მოპოვების, გადასახელებისა და გაყვლის საკითხები უნდა განეხილა სპეციალური და შექმნილყო კომისიებმა, რომლებიც აშშ-ისა და ინგლისის ნავთობის მონაწილეთათა ხელში იყო. მისის მიზანს წარმოადგენდა იმ უფლებების სერგრაზიზება, რაც ირანის მთავრობის ნაყოფიანობაში გამოიყენებოდა, აგრეთვე ინგლის-ირანის კონტრაქტის გამოყენება აშშ-ის ნავთობის მონაწილეთათა სასარგებლოდ. ბუნებრივია, რომ მისთან არა მარტო ირანელთა აღმუშავება გამოიწვია, არამედ ინგლისის ნავთობის მონაწილეთათა შემოერთებაც. მისაღების მთავრობამ უარს თქვა ამ პირობების მიღებაზე. მგერამ 1953, მისი მთავრობის დამხობის შემდეგ, 5.VIII.1954 ირანი იძულებული გახდა. ნავთობის საერთაშორისო კონტრაქტის ემისი დაელო შეთანხმებულა, რომლისათვის კონტრაქტი ირანის ნავთობის მოპოვებასა და გადასახელებაზე 40 წლის ვადით უკისურვი, ძირითადად აშშ-ისა და ინგლისის კომპანიების ხელში გადავიდა.

ლ. ზ. შილი-სატილი ლ. ირანის წიგნი. M. 1956.

პარლი (Harly) პეტრი, ჯეი (1883-1962), აშშ-ის სამხედრო მოღვაწე. დაიბნარა 1942 - აშშ-ის დესპანი ახალ შელანდიაში. 1942-43 - როიკორე აშშ-ის პრეზიდენტ ჟ. დ. რუზველტის პირადას წარმომადგენელმა, შონისადაც სსრკ. ვეიბეჯე, სორია, ლიბანი, ყირაი, ირანი, პალესტინა, გრანსიორდნია, სავლის არაბეთი, აფღანეთი, ინდოეთი, ჩინეთი. 1944 - აშშ-ის პრეზიდენტის პირადი წარმომადგენელი მქენსინი, სერდა *ჩან კაი-შის* რეჟიმის გადარყენა, ეძლეოდა ურთიერთობების მოკერებებს ჩან კაი-შისა და მუეროკელ გენერალ სტილველს (იხ. *სვალველის მისია ჩინეთში 1942*) შორის. 1944-45 - აშშ-ის ელჩი

ჩინეთში. ომის შემდეგ აშშ-ის ეროვნული სამხედრო კომანდოს პრეზიდენტი.

პასან-შამა (ჯ ა ე ე ლ ი), ახალციხის ფანი (1758-67). იერქეთის ხელისუფლების ერთგულად 1757 სუსილის ბრძოლაში დასარყენების და *სოლომონ-ის* ვაზირად კვლავის. იმერეთის საკითხის გადაჭრა ახლად დაწინაურდა 3-3-ის დაეყვანა. მან ორჯერ გაილაშქრა იმერეთში, მგერამ ორჯერვე ხაყარკად დასარყენდა, რისთვისაც 1759 იგი თანამდებობიდან გადააყენეს. 1761 სვალასმა მის ელჩად დაუბრუნა იანობა 3-3-ის კავშირი სოლომონ-ის მოწინააღმდეგე იმერულ უფიდალეთთან შეკრა და მათი შინადატყვეობა დრეუბით წარსიტყვებდაც მიაღწია, მგერამ ამ ბრძოლაში საბოლოოდ გაიმარჯვებულა მისი სოლომონ I გამთივდა. 1767 იგი ახალციხიდან გაიქცეუს და სვალციხის ფანად დაწინეს.

ლ. ზ. შილი-სატილი შ. სამეც-ვაიბეჯე (XVIII ს. შ. ახალციხიდან XIX ს. შ. ახალციხეში), იხ. 1975.

პაბრეზაზ იგორი (1883-1959), იაპონიის სოლოციკური მოღვაწე. 1915-დან არაგვისულ იყო არმული იაპონიის პარლამენტის წარმომადგენელთა პალატის წევრი. 1927 - სოკრეთის პარტიის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, მცირე მსოფლიო ომის წინ გახდა პარტიის გენერალური მდივანი; 1931-34 - განახლების მინისტრი; 1939-45 - გენერალური მდივანი; 1939-45 - იაპონიის სამეცნიერების დასამხარეთა ასოციაციის წევრი. 1945 დაიბნია იაპონიის ლიბერალური პარტია, მისი თავმჯდომარეა 1946 წლის მისამდე; 1954-56 - იაპონიის პრეზიდენტ-მინისტრი, ლეოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე (1955 წლის ნოემბრიდან - ლიბერალურ-რემოკრატიული პარტია). 19. X. 1956 ხელში მოაწერა სსრკ-იაპონიის ურთობლივ ლეკონარკიას 1956. იაპონია-სსრკ-ის სამეცნიერების თავმჯდომარე (1957-59).

პაშენი (Hause) ელვარდ იმდელ (1858-1938). აშშ-ის პოლიტიკური მოღვაწე. დაიბნარა. 1912-19 - აშშ-ის პრეზიდენტის ე. უილსონის მთავარი მრეველი, ახლენდა დიდ გუბერნორს აშშ-ის სავაერიო პოლიტიკის შესახებზე. თაითანა აქტიური როლი აშშ-ის ჩიბმაზე *პორუგის მთლიანი ომის* ასტანის მხარეს. მონაწილეთადა *უილსონის „თითხმევა პუნტის“* შემუშავებასა და *ერთა ლიგის* შექმნის შესახებ წინადადებების წარსიტყვებში. აშშ-ის მსხვილციხის წევრი *პარტიის სამეცნიერების კონტრაქტის 1919-20*, რომლის შექმნის დროსაც მოუგედა უთანხმოება პრეზიდენტ უილსონთან. 1920-დან ეწვიოდა ლიბერალურულ საქმიანობას.

პაქი აშქელ-ფანა (ჯ ა ე ე ლ ი), ახალციხის ფანი (1745-58). სოფელი გახტამ მანს - ისე იწინადა გარდაცვალების შემდეგ ავიდა. მის დროს უფრო მეტად განქვეყნდა ურთიერთობა იმერეთთან შეეს *სოლომონ-ის*თან დასარყენებისათვის ეროვნული კრება 50.000 სკელი მოქონდა და უამრავი გვიც გაყავდა. ამიგომ სოლომონი თურქებს გაწვდა. 1757 წლის დეკემბერში აშქელ-ფანამ გახლგარი ვახალის დასახლებულა 40000-იანი ლაშქარი ცაგაენა, მგერამ ხრევილიან ბრძოლაში სოლომონსა ხსატკად

დენის კონკრეტული ვარიანტი ხელშეკრულება. მანის ანონ-ის მხარეებმა პანამელთა მომხრეთი დამოკიდებლობისათვის და მხარი დაუჭირა მისთვის სახელმწიფო სუბსიდიებითა და 3. XI. 1903 პანამის რესპუბლიკის მიერ დამოკიდებლობის განცხადების შესახებ ანონ-ის მისთვის მისთვის ხელშეკრულება, რომელიც პანამის ანონისთვის იყო (იხ. *ამერიკა-პანამის ხელშეკრულებები არხის შესახებ*).

შეხვედრა: Diplomatic History of the Panama Canal. Wash., 1914. p. 277-288.

პანამელური ხელშეკრულება 1901. დიდი ემიგრაციონი 18. XI. ანონ და დიდ ბრიტანეთის შირის - ამ არხის მშენებლობისა და სტრუქტურის შესახებ, რომელიც უნდა შეეერთებინა ატლანტის და წყნარი ოკეანეები (მონაპოლი პანამის არხი). 5. II. 1900 ხელმოწერა იქნა ხელშეკრულების პირველი ვარიანტი (ანონ-ის ხელის მოაწერა სახელმწიფო მდიანის გ. ჯექს დიდ ბრიტანეთის მხრიდან ელმის ანონ-ში ლონდონ პარლამენტის). ხელშეკრულების ექვსი ვარიანტი ემტვირთება ანონ-ის ადგილს და არსებულ კონტრაქტის დაწყების სიმკაცრის, მაგრამ ანონ-ის ხელის მოაწერა 20. XII. 1900 მისი რატიფიკაცია მრავალჯერადი ცვლილებებით მოახდინა. ეკონომ. მიზეზები იქნა ის მხარეები, რომლებიც სხვა ქვეყნების ადგილებზე ამ ხელშეკრულებითი შეერთების უფლებას, დაეცა მისი *კოლონიზაციური ხელშეკრულების 1850* ვარიანტის შესახებ და ა. შ. ბრიტანეთის მხარეებმა ვერა თქვა არ ხდის ხელშეკრულების მოღვაწე. მაგრამ რადიკალ არ სურდა ანონ-თან ერთობისთვის ვაჭრებმა. ამერიკელებს მოლაპარაკების გაგრძელება შესთავაზა. ხელმოწერა იქნა მორე ხელშეკრულება (სამოლო). რომელიც დადის ბრიტანეთის მილი ამერიკის მხარის შესწორების დიდ საწილს. ხელშეკრულების მიხედვით არხის სტრუქტურის საუკუნოვანი დადილი შეეცდომის განკარგული პრინციპი (ეს განკარგულად პრინციპი ერთადერთი იყო, რაც დარჩა კოლონიზაციური ხელშეკრულებიდან). არხის მშენებლობის და მართვის უფლება ეძლეოდა ანონ-ის. მის უსაფრთხო არხის ზონაში სასაქონლო პოლიტიკის ყოველი ფაქტობრივად ანონ-ის მილი არხის ზონაში სასაქონლო განვრცობის მრეწველობის უფლება. ხელშეკრულება ავიღებოდა ანონ-ის არხის სუბსიდიების საუკუნოვანი (იხ. *დემონსტრაციები*) მილი მოქალაქეებს. რომლებიც ეუბნებოდნენ 1888 კონსტიტუციონალის კონვენციის შესახებ ის პარტიის (იხ. *საერთაშორისო არხები*). ამ კონვენციისათვის განსხვავებით პანამის არხის სუბსიდიები უნდა ეყოფილიყო ანონ-ის ხელმწიფოთა კოლექტიური ვარიანტი, არამედ მხოლოდ ანონ-ის განკარგული. ხელშეკრულება არხის მხარე ანონ-ის სრულ თავისუფლებას ანიჭებდა. 1912 ანონ-ის ფრანგებისათვის შესთავაზა კონკრეტული და 1903 შეკრება არხის მშენებლობის (იხ. *ამერიკა-პანამის ხელშეკრულებები არხის შესახებ*).

შეხვედრა: Diplomatic History of the Panama Canal. Wash., 1914. p. 289-294.

ჰაკვორთი (Hackworth) გრან (1883-1966), საერთაშორისო სამართლის უკრთი. ანონ-ის ადვოკატი. 1916-25 - იურისკონსულტი. 1925-46 - ანონ-ის სახელმწიფო ლეპარატორების უკრთი. ადვოკატი. 1946-61 - საერთაშორისო სამართლის წევრი, ხოლო 1955-58 - მისი თავმჯდომარე; ანონ-ის უფლებები

ის თვლიდა მრავალეული მოსიყვანი (1943). *დემონსტრაციები (1944)*, *საერთაშორისო პრინციპები*, *ამერიკის* და მშენებლობის საკითხები (1945) ამერიკისათვის უკრთი. ეკონომ. ეკონომ. შ. იყო სახელმწიფო სახელმწიფოს მდიანი პლანის წევრი (1937). არხის მშენებლის ავტორი საერთაშორისო სამართლის.

ქვემოთა და ზემოთა ნაპირი 1975

ქვემოთა და ზემოთა ნაპირი 1975. 1798-1803 მექსიკის ავტორიტატი არსებული რესპუბლიკა (სახელმწიფო წარმოადგენდა მექსიკის და მისივე სახელმწიფო - მექსიკის). 1798 წლის 5 მაისს საერთაშორისო პარიზის დიპლომატიის 12 პარტიანი ვინაიტი, ხელმოწერა, რომლის მიხედვითაც მექსიკის სახელმწიფო 1795 კონსტიტუციის მიხედვით შედგებოდა კონსტიტუცია. გაქვნიდა ყოველგვარი წინააღმდეგობის განცხადება. განთავსდა ხელმწიფოს ბეჭდის. ეკონომ. ხელმწიფოს და სხვა თვისებები. ძალადუფლება ექვემდებარებოდა იყო და ვალდებული საერთაშორისო მიერ დანაშაულს მიერ. პარიზი და სხვა კონსტიტუციონი შეეცდოდა საერთაშორისო. 1798 წლის 18 აგვისტოს 36-მ თავდაპირველად, ეკონომ. დიპლომატიის და II ავტორიტატი გულ კოალიციისათვის იმის ხარის. 1802 36-ში ავტორიტატი დარწმუნო. მისი დაიწყო ნაპოლის 1803 წლის 19 თებერვალს. ექვ. „მედიაციის აქტის“ თანახმად აღდგომა 36-ში 1798 წლის არსებული სახელმწიფოებრივი წესდებოდა.

ქვემოთა და ზემოთა ნაპირი 1975 (კერძო, ემონოტიკი და თანამშრომლობის თანხის დასაცემის აქტი). ხელის მოაწერა 1. VIII. 1975 პარიზის 33 კერძო ხელშეკრულების. ასევე ანონ-ის და კანადის შეთანხმება. დასრული აქტის საბოლოო ნიშნული შეთანხმებები საკითხი ერთობა წინა თანხის. რომელიც შეეხება ეკონომი ემონოტიკის. ასევე სხვადასხვა სფეროში სახელმწიფოთა თანამშრომლობის დასაცემის აქტის ქვემოთხელდა წარმოადგენს სახელმწიფოთა შორის ერთობა დამოკიდებულების პრინციპის დაცვას. თანხის მისი აწესდების ოქსიონის ხელმწიფოთა შორის ერთობისათვის იხილს მდებარე სერვისული თანხისთვის. დაეცის მშენებლობითი მოვლენების. მათვე საქონლებში ნარეულია. ანონ-ის უფლებათა პარიზისთვის. სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობის და საქონლისთვის სამართლის შესაძლებლობის ვალდებულებათა შესრულების პრინციპებით. ეკონომი მშენებლობისა და ემონოტიკის განსაკუთრების საკითხში მშენებლობითი როლი ერთობა დასრული აქტის დაეცის უფლებების მისთვის. განსაკუთრების დონისთვის შესახებ. რაც, ეკონომი. თვითმწიფოს სახელმწიფო წარმომადგენლებს, შეუძლებლობა მსაქმის ამ ეკონომიკურად დასაწრებად დასრული აქტი თვითმწიფოს ასევე ერთობისათვის. თანამშრომლობის განსაკუთრების ეკონომიკის. შეეცდობის. გეგმის, გარემოს დაეცის სფეროში. რაც, ხელს უწყობს მშენებლობის და ემონოტიკის განსაკუთრების ეკონომი და მთელ მსოფლიოში. დასრული აქტის ნაპოლისათვის უფლებები სერვისულ წარმომადგენლის ქმნის მთავარი სახელმწიფო

თა შორის თანამშრომლობის განვითარებისათვის უკუნიჭარულ ხა,სისუბნოქ, კერძოდ, ეკლეროს, განათლების, ინფორმაციის სუეროში. პ.პ.-ის დასკვნათა ნაწილში აღნიშნულია ევროპის უმნიშვნელობა და თანამშრომლობის თაიბირის მყერ დაწვება უნდაეაშროდო პროექტის გავრცელების ბუილუბლიბა. კერძოდ, მონაწილე სახელმწიფოს წარმომადგენლებს მსუბუქდრათა ორგანიზაციის გზით.

პედაგოგები (Henderson) არაურ. (1863-1935), დიდი ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, ლეიბორისტული პარტიის მესარჯეუქო ურისის ხელმძღვანელი. 1903-31 და 1933-35 - აუქსთა პალატის წევრი; ობიექტივის ლიდერი (1908-10 და 1914-17); ლეიბორისტული პარტიის საპარლამენტო ორგანიზატორი (1914, 1921-24, 1925-27); 1915-16 - განათლების მინისტრი, 1916 - უინჩესთა მინისტრი და დიდი ბრიტანეთის მთავრობის მრეწვეული პრობის ხაკისუბნოქ: 1917 - სამთავრობო მისიის მეთაური რუსეთში. შემდეგ უორთედალ მინისტრი სამხედრო კაბინეტში. 1924 - მინისტრ საქმეთა მინისტრი, 1929-31 - საგარეო საქმეთა მინისტრი; შემდეგში მუშაობდა ერთა ლიგაში, იყო განთარგლების საკასხში 1932-34 საყოველთაო კონფერენციის თავმჯდომარე.

პერათის პრეზიდენტი. 1. 1837-42 **ქ.წ.წ.წ.წ.წ. XVII-XVIII** სს-ში პერათი შედიოდა ირანის შემადგენლობაში. მდებარე მუქდეუე გამოყოფილი ოსოქელები ოსოქელები. 1837 წლის ოქტომბერში ირანის შაჰმა მოამბეღა ბლეა მუქმორტეა პერათის ციხეს, რომელსაქ დიდი სარტგეტული მინიშნულობა ქედნდა. 1838 ორგელამა გაქვეუბა დამლომატიკრი ურთიერთობა ირანთან და მისთა საზღუადი ლესანგმა სპარსეთის ყურეთა დიეტიკა კესბ. ხარტი. 1838 წლის ბეისტგომი შაჰმა შექვეუბა პერათის ბლეა და 1839 ლინდლანში მოლაპარაკებებზე მიილა ინგლისის მოთხოვნა, გაეყენა ჯარებთა ბედანეთის სხედასიქეა უქსტებშიდან. ამასთან, ირანმა ინგლისთან დალი სავებრო სულმეკრელებმა, რომლისაქე უკანასკნელმა მიილი მთელი რიგი პრივილეგიებ. 1841 ორქეუქანას შორის ბლეა დამლომატიკრი ურთიერთობა და 1842 ინგლისმა ირანს დაებრუნა უქსტული. 2. 1851-63 **ქ.წ.წ.წ.წ.წ. 1851** პერათის გამტევის იარ მოამბეღანის გარდაცელების შემდეგ პრივიციტიაში დამყო მთა ბრძოლები, რომლებიც ირანის მებრძოლები ყანდაარის მშობროელები, აუბანეთის ამირა, ირანის შაჰი და ინგლისი. ინგლისმა მთადწა მისს, რომ ირანმა ოქსრა, არ ჩარეულიყო პერათის საქმეებში. 14.XI.1855 მისს გამო, რომ ყანდაარი მევიდა ბედანეთის შემადგენლობაში. დეკემბრის თვეში ირანის ჯარმა დაბრა გარბო პერათისაქე. ამის მთავი მიზანი საბაბი, 1856-57 ბაე-წყო არანათან ომში. ის დასრულდა ინგლის-ირანის 1857 ხელშეკრულების ხელმოწერით (ის. ინგლის-ირანის ხელშეკრულებები და შეთანხმებები). ინგლისი, რომელსაქ არ სურდა ირანის გაძლიერება, დათანხმდა, რომ პერათი მეერთბოლა ბედანეთის (28.V.1863).

პერატე (Herakleios) (575-641), ბიზანტიის კეისარი 610-დან. მან 627-628 ხანართა ხაკანთან ერთად ილაშქრა ობილისში. 628

დაამარცხა ობილისში მდგომი ირანელი და ქართველითა გავრილანებული ლაშქარი. მის გაელენაში მოექცა მთელი საქართველო. ქართლში ერისთავად თავიიხი ერთგული ადარნახე დასვა. მისი პოლიტიკის შედეგებით დასუსტდა ეგრისის სამეფო. მან მდინარე კლისის დასავლეთი საზოლოდ ჩამთავილა ეგრისის სამეფოს, აამუნდა ციხესიმაგრე ანაკოთი (დ. ახალი ათონი), იქ დასვა თავისი მთხვლე და უწოდა აუნსამეციის ერისთავი. ამის შემდეგ აუნსამეცი ბიზანტიელი მოხელეები მართავდენ არაქმეკულაციების წესით.

წყარო: ე ა ხ უ გ ი, ბლწრა სამეფოსა საქართველოსა, ს ყაუხ-ნიშულას გამოქ., გ. 4, თბ., 1973.

ლექ: საქართველოს ისტორიის ნარკეუბები, გ. 2, თბ., 1973.

პერბერშტაინი (Herberstein) მიგუმენ (1486-1566), ცნობილი გერმანელი დიპლომატი და მოგზაური, ბარონი. დაამთავრა ვენის უნივერსიტეტი. დამლომატიკრი საქმიანობა დაიწყო 1514 იმპერატორ მაქსიმილიან I-ის მრწველის რანგში. როგორც დამლომატიკრი მისიის ხელმძღვანელი, ორჯერ ეწვია (1517 და 1526) მოსკოვს. პირველი ვიზიტისას ქ. უმეღლეო ცილობდა რუსეთ-პოლოსეთის მორიგებასა და მათ ჩართავს ანტიპაბსბურგულ კოალიციაში. მ-ის მეორე მისიის შედეგად მოხერხდა რუსეთ-პოლოსეთის დამავების წ წლითა გადავადება. იყო დამლომატიკრი მისიით იმყოფებოდა აგრეთვე დანიაში, ჩეხეთში, ნიდერლანდში, ესპანეთში. იტალიის სახელმწიფოებში, სტამბოლში. არაერთხელ ეწვია პოლოსეთსა და უნგრეთს. 1549 გამოსიქა წიგნი „რასაწერებთი მოსკოვერ ამბებზე“ („Замечки о Московскихъ делах“).

პეროდოტი (Herodotos) (ბე. წ. 484-425), ძველი ბერძენი ისტორიკოსი. დიხიდა მცირე აზიაში. პოლიტიკური უთანხმოებების გამო დატოვა მშობლიური ქალაქი პალიკარნასი. დიხიამს ცხოვრობდა ათენაში. ახალი ურთიერთობა მქონდა იმპერიონული საბერსეთის სულიერი ეკლერის გამოიხენილ მოღვაწეებთან (ბერძელი, სოფოკლე და სხე). მონაწილეობდა ქ. თურესს (სამსრ. იგალია) კოლონიზაციაში, ხაღეუ გაბატონა ქ. თოქსელის ბოლო წლები. მ. მინეუელა პირველ ბერძენ ისტორიკოსად, **ყოვერინმა** მას „ისტორიის მამა“ უწოდა. მ-ს თხზულება „ისტორია“ (ცხრა წიგნად) წარმოადგენს ბერძენ-სპარსელთა ომების მხატვრულ ბლწრებს. ისტორიკოსი ბერძენ მოგზაურობდა ძველ ციცილიციაში ქვეყნებში (ეგვიპტე, ბაბილონი) და სმირად მწიგნობრული გზით შეეხნლა ცოდნისთან ერთად საკუთარ მთაბეღლებიბიუ გაღმორტეებს. „ისტორიის“ პირველ წიგნებში მთარბობლია ძეწ. V საუკუნეში მცხოვრები განათლებული ბერძენისათვის ცნობილი მსოფლიოს ისტორია. მ. გავაწვეებს, რა დონის ინფორმაციის ფლობდენ უბანები ეგვიპტის, ბაბილონის, სპარსეთის, ლილიის და სხე. შესახებ. ისტორიკოსი კრიტიკულად იტყებდა თავისი წინამორბედების - ლოგოგრაფიკების ნაშრომებს. მ-ს ბეუელი ბქეს ძველი ხალხების ურთიერთობათა დამაბლსტერებული მრაველი ხელმეკრელება.

პერბერი (Hertzer) კრისტიან არნიბაღლ (1895-1966), აშშ-ის დამლომატი. დამლომატიკრი სამსახურში იმყოფებოდა 1916-დან. იყო გერმანიაში აშშ-ის საელჩოს ბკაბე. 1917-18 - აშშ-ის სახელმწიფო მდინის საქილარო თანამეწე, 1918-19 - საი-

შეიღობო საქისებზე მისილაპარაკებელი ამშ-ის ლეკუჯიკო-ის წყურა; 1919 მისაწილეობდა პარიზის სამშვიდობო კონფერენციას 1919-20; 1919-24 – ამშ-ის ვაჭრობის მინისტრის თანამშრომელი; 1920-21 – ეგრისის ქვეყნებისათვის დასარების განქუცის საბჭოს აღმასრულებელი მდივანი; 1922 შედიოდა სსრკ-ში ქვეყრის მისიის შესაძლებლობაში; 1924-36 – დაქვეებული იყო საგამომცემლო და სალექციო საქმიანობას; 1931-34 – საქონის-მშობლო კრების წევრი; 1939-43 – სსიკური; 1943-55 – მისანუ-სეგისის შტაბის კონტრების წარმომადგენლობათა პალატის წყური; აქტიურად მონაწილეობდა „პირველის კეგში“ შესუ-შეუბრისა და რეალაზიაციაში; 1953-57 – მასაწიუცების შტაბის გუბერნატორი; 1957-59 – ამშ-ის სახელმწიფო მდივნის მოადგი-ლე; 1959-61 – სახელმწიფო მდივანი; 1961-62 – ამშ-ის აგლან-ტიკური საბჭოს თავმჯდომარე; 1962-66 – ამშ-ის საეკიალური წარმომადგენელი საგაქრო მოლაპარაკებებზე გარიყებისა და ვაჭრობის შესასაბე ვეყრისაღური შეთანხმების (ტატე) ჩარმობე-ში.

პირიოზი (Herzog) რომან (დ. 1934), გერმანიის პრეზიდენტი, სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლა გასაგრისო მიუხმენის უნივერსიტეტში იტრიალულ ფაკულტეტებზე. არის პროფესორ-იკრისტი, კოსმოლობად ლექციებს მიუხმენის უნივერსიტეტში. პოლიაკური მოღვაწეობა დაიწყო 1970-დან. ამავე წლიდან იყო ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირის წყური (CDU). 1975-80 იაღლ-ყოვერტემბრების მინისტრ-პრეზიდენტის პანს ფოლ-ბინერის მოწვევით ამ მიწის კულტურის მინისტრია, ხოლო 1980-83 – მისიანს საქმეთა მინისტრი. 1983 არიყენ ფულერ-ალური საინსტიტუციო სასამართლის მოსამართლეა, შემ-დეგ ამავე სასამართლის თავმჯდომარის მოადგილეა, ხოლო 1987-დან – ფულერალური საკონსტიტუციო სასამართლის თავმჯდომარე. 1994 წლის 1 ივლისს არიყული გერმანიის ფულერაიული რესპუბლიკის მეშვილე პრეზიდენტად.

პინბერგერი (Hintergerger) პერალ (დ. 1928), აესტრის დიპლო-მატი, დიპლომატიურ სამსახურშია 1956-დან. 1956-59 მუშაობდა საგარეო საქმეთა ლეპარტამენტში, შემდეგ – აესტრის საგარე-ყო საქმეთა სამინისტროში. 1959-62 – სსრკ-ში აესტრის საელ-ჩის თანამშრომელი; 1962-65 საგარეო საქმეთა სამინისტროს აპარატშია; 1965-70 – აშშ-ში აესტრის საელჩოს მრჩეველი; 1970-75 – აესტრის საგარეო საქმეთა მინისტრის კაბინეტის გამკე; 1975-78 – აესტრის ელჩი ესპანეთში, 1978-81 – სსრკ-ში. 1981-დან – აესტრის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გენერ-ალური მდივანი.

პირიბა კოიკი (1878-1948), იაპონიის სახელმწიფო და პოლი-ტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. დიპლომატიურ სამსახურშია 1907-დან. 1927-30 – იაპონიის დესპანი ნიღარანდში; 1930-32 – იაპონიის ელჩი სსრკ-ში; 1933-38 – იაპონიის საგარეო საქმეთა მინისტრი, იმპერატორად. 1936-37 – ქვეყნის პრემიერ-მინისტ-რი. მხარის უჭერდა იაპონიის დამპყრობლურ პოლიტიკას შორიულ აღმოსავლეთში, აქტიურად მონაწილეობდა „ან-ტიკომინტერნაციული პიქის“ შემუშავებაში. თადარიგში გახელის შემდეგ იყო იაპონიის უიღერეხად რეაქციული წრეების ლიდერი და აქტიურ მუკავლეობას ასწავლავდა ქვეყნის პოლიტიკა-ზე. გიკიის არიყენზე 1946-48, როგორც ერთ-ერთი სახმელო

დამამავეს, მიესაჯა სიკვლილი დასჯა. განაჩინი სისრკულე-ში იქნა მოყენილი.

პიტლერი (Hitler) (ნიჩე; გერო – შიკლერ ჰეტერი (Schick-lerber) ადოლე (1889-1945), გერმანიის საეკიალ-სოციალის-ტური პარტიის ლიდერი, გერმანიის რაისი, კიკლერი 1933-45, შეარალებულ ძალია უსაღლესი მთავარმარდალი (1941 წლის ლეკმბრისა), მთავარი სამხლო დამამავე, ცხოურიბა ჯერი აესტრისში, შესლეგ გერმანიის (ბაგერისი). 1857-ლილი იმის (1914-18) ლრის იყო ვერუტიორი, იმის შესლეგ – რაის-ვერის კონტრდამკერის ფირული აესტრე. 1919 გახდა გერმა-ნიის საეკიალ-სოციალისტური მუშაო პარტიის ერთ-ერთი ორგანიზატორი, ხოლო 1920-დან – ამ პარტიის ფიკერი. 1923, მიუხმენში, გენერალ ერის ლეენლორეთის ყრთად მოაწყო ფამისტური პეკისი (ე.წ. „ლეღის პეკისი“), რომლის ჩამომისა შემდეგ მას მიესაჯეს 5 წლით პაგონობა. ცისყუა ყოიონის დაწერა „მიუ ბროლია“, რომელზე საეკიალ-სოციალისტთა ძირითად საპროგრამის ლეკმბრად იქცა. მსხეული მისიო-ბისტების მხარდგერით, 1933 წლის იანვარში პრეზიდენტის პ. პანლენერის პ. რაისი, კანკლად დამინდა, რამდე გრა გა ეზ-სა პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეთა სასეკე ლეჩნის, ხოლო გერ-ორი და მსგავსი ოპოზიციონერთა მიმართ სახელმწიფოყრთე რანგში იქნა აყენილი. მსოლიო ბაგონისა მისამოყუებლად პ-სა დაიწყო სამხდლი მისისათვის. მოაწყო შეარალებული ინტერეესიკოა ესანეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ (1936-39), შეიყრთა აესტრია (1938), მოაღინდა მესხოსლოვაკიის ოკუპირება (1938-39), შექნა აესტრია ქვეყნების ბლიკი და პოლიოეთზე თავდასხმისი 1939 წლის 1 სექტემბრის გამაღდა მეორე მსოფ-ლიო ომი (1939-45), რომელიც დამთავრდა გერმანიისა და მისი მოკემორე ქვეყნების დამარხებისა. სსრკ-ის კარების შესე-ლამ ბერლინში პ. იკვლებული გახდა, თყითმ კვლელობის დაე-სრულებინა სიყუებლე.

პრეზლუა-შლინგსჰორსტი (Hohenlohe-Schillingsfürst) კლოდ-ეო კარლ ეიკერი (1819-1901), თავადი, გერმანიის სახელმწი-ფო მოღვაწე, დიპლომატი. 1866-70 – ბავარიის მინისტრ-პრეზიდ-ენტი და საგარეო საქმეთა მინისტრი. პრუსიაზე ორიენტაციის გზო სამსახურთან გადაღდა. 1874-85 – გერმანიის ელჩი სა-ფრანკეთში. მონაწილეობდა 1878 ბერლინის კონგრესის მუშაო-ბაში; 1885-94 – ელზას-ლორენის საეკიალი; 1894-1900 – გერმა-ნიის რაისი, კანკლერი და პრესის მინისტრ-პრეზიდენტი.

პრობის III (Honorius; ჩენსიო ნაე ელი), 1216-27 – რომის პაპი, 1201 – კარლინალი. იყო პაპ ინოკენტი III-ის ერთ-ერთი ყველაზე დასლეუებული ხელი, რომლის დრისაც ას-რულებდა რომის პაპის სამინის ხელმძღვანელების ფუნქციისა 1220 პ.მ.მ-ი ვეტიკური დაღდა იმპერატორ ფრედრიხ II-სა და მის შეუღლეს კონსტანციას. პ.მ.მ-გან მიილი გვირგინი 1217 კონსტანტინოპოლის ლათინთა იმპერიის იმპერატორს პეტრე დე კურტენზე. აბილიგეთლია წინააღმდეგ ბრძოლაში მხარს უჭერდა სიმონ დე მონტორის საგარეო პოლიტიკაში აგრძელებ-და წინამორბედი პაპების კურსს. აქტიურად იყო ჩაბმული V

ჯეაროსნული ლაშქრობის ორგანიზებაში. ამ დროს იგი დაუკავშირდა საქართველოს მეფეს *გიორგი IV* ღამასა და ჯეაროსნულ ლაშქრობაში მონაწილეობა სთხოვა, მაგრამ უცხოელ ღამაშქრობაში შემოსევაზე და ღამა-გიორგის გარდაცვალებაზე ხელი შეუშალა ქართველებს ჩახშვლენენ ამ კამპანიაში 1221. V. ჯეაროსნული ლაშქრობა კრახით დამთავრდა. რუმის პაპი საქართველოს მეფეს რუსუდანს უკავშირდება და სთხოვს ლაშქრობაში მონაწილეობას. მაგრამ XIII-ის გარდაცვალებამ მოიწოდებდა VI ჯეაროსნული ლაშქრობა. ჩვენამდე მოღწეულია XIII-ისა და ქართველ მეფე-მთავრების მიმოწერა.

ლუკა ბაღრატიანი, საინჟინერო პოლიტექნიკური სკოლის დირექტორი, გ. პ. თბ., 1979; თბ. ბაღრატიანი, სტალინის კათოლიკობის ქართველთა შორის, გ. 1902; გაბაშვილი ი., საქართველო ევროპის არქივებსა და წიგნსაბუღალტოში, თბ., 1984; Забонра М. А., Крестопосаи иа Впстоке. М., 1920; В ер а у и - К о в а л ь с к и й Я., П а н ы и п а п с т о в, М., 1991; T a r d y L., Relations entre la Hongrie et la Géorgie aux XIIIe - XVIIIe siècles. - Bedi Kartlisa. Revue de Kartvélogie", Paris, 1968, vol. 25.

პრეპროგნა (Hopkins) პარი ლილი (1890-1946), აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი, პრეზიდენტ ჟ. დ. რუზველტისთან აშუშქულ და სტალინთან აბუქურელი პირი. 1938-40 - ვატიკის მინისტრი; 1941-45 - პრეზიდენტის საბჭოელური მრეველი და თანაშუშქული, რუგორ რუგველტის პირადმა წარმომადგენელმა, 1941 დასაწყისში მოინახულა ლინდინი, 1941 წლის ზაფხულში - მოსკოოში (იხ. *პრეპროგნის მისიუტი*). მონაწილეობდა *კეზეტის კონფერენციასში 1943*, კარლის (ანგლის-აშურია-ჩინეთის) *კონფერენციასში 1943* და *კარლის (იაღვის) კონფერენციასში 1945*. 1945 წლის შაის-იუნისში აწარმოებდა მოლაპარაკებას მოსკოოში ომის შემდეგ რეგულაციების საკითხებზე, კერძოდ *ბერლინის (პრესდაპის) 1945 კონფერენციის* მომზადების საკითხებზე.

პრეპროგნის მშენებელი სერაპ-მე, პ. პრეპროგნა იმიტირებდა სერკ-ის ეწეია (29.VI-1.VIII. 1941) როგორც აშშ-ის პრეზიდენტის ჟ. დ. რუზველტის პირად წარმომადგენელს. მოსკოოში ყოფნისას პრეპროგნა შეხვდა სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარეს ი. ბ. სტალინს და საბჭოთა მთავრობისა და საბჭოელრი ხელმძღვანელების სხვა წარმომადგენლებს. პ.პ-ის ოფიციალური მიზანი იყო სერკ-სთვის აშშ-ის საბჭოელრი საწარმის მიწოდების საკითხის შესწავლა, თუმცა პრეველი რიგში მას უნდა გავრეკია, თუ „რამდენ ხანს გაუტლებდა რუსეთი“ ფაშისტური გერმანიის შემოტევისას. საბჭოთა მხარეში პრეპროგნის დაწერელებით; გააიწო საბჭოელრი შოქმედაბათა მსვლელობა და პერსპექტივები საბჭოთა კავშირ-გერმანიის ურთიგე. მასეე გააყეა აშ შეიარაღებისა და საბჭოური მხალხთა სია, რომელიც სერკ-ის პრეველი რიგში სტორიფიკობდა. მოლაპარაკებისას პრეპროგნა განაცხადა, რომ აშშ-ისა და ინგლისის მთავრობებს მიზანშეუწოლად მიაჩნიათ სერკ-გერმანიის ურთიგე მშიე შეიარაღების შემოტანა მანამ, ვიდრე არ შედგებოდა სამი სახელმწიფოს წარმომადგენელთა შეხვედრა სტრატეგიული

ინტერესების შესწავლის მიზნით. სტალინმა მოიწონა ამგვარი შეხვედრის იდეა. პრეპროგნის ემიტირება ხელი შეეწყო აშურია-საბჭოთა კავშირის ურთირობის გაუმჯობესებასა და მომზადება სიადგი სერკ-ის, აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენელთა შეხვედრისათვის მოსკოოში 1941 წლის ოქტომბერში (იხ. *პრეპროგნის კონფერენციები 1941, 1943*). სერკ-სა და აშშ-ის შორის მოლაპარაკებათა შემდგომი გავრელების შედეგად, სერკ-ზე გაეყრებდა *ლენდ-ლოზის* კანონის შოქმელება. პრეპროგნის მეორე ემიტირება სერკ-ში, აშურია როგორც აშშ-ის პრეზიდენტის *კ. რუზველტის* წარგზავნილისა, შედგა 25.V-7.VI.1945. საბჭოთა ხელმძღვანელებთან მოლაპარაკებისას აშურია და ევრადლება დაეთმო ევროპაში ომის შემდგომი დარეგულირების საკითხებს, კერძოდ, დამარცხებულ ფაშისტურ გერმანიამე მოკავშირეთა მიერ კონტროლის დაწესების ორგანიზაციულ საკითხებს, რეპარაციებს, გერმანიის სავაჭრო ფლოტის გაყეფას, პოლონეთის მთავრობის ჩამოყალიბებას. საბჭოთა მხარე დაადასტურა თავიი ვალელებზე იამონისთან ომში ჩაბმის თაობაზე.

ჟუბლ-FRUS, 1941, vol. 1, p.802, 812-814.
 ლუკა: Ш е р а у и Р., Р у з в е л т и Г о п к и н : в 2 - х т о м а х. М., 1958, т. 1, с. 520-553; т. 2, с. 607-654.

პრეპროგნა (Hoare) სემიუელ ჟონ ჰენრი (1880-1959) ეიოტი გე მ-პლეუდი (Templewood), ბრიტანეთის სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. 1910-44 - თქმთა პალატის წევრი; 1919-22 - რუსი ლეგაციის საკითხებში *ერთა ლიგის* რეზენელების მოადგილე; 1922-29 - ავიაციის მინისტრი (დროგამომეებით); 1931-35 - ინდოეთის საქმეთა მინისტრი, ვამოლო-იგალიის მიმართ სანქციის გამოყენების წინააღმდეგ, რომელმეე ეთიორპზე აგრესიული თავდასხმა მოაწყო. ხელი მოაწერა *1935 პირ-ლაგეთის შეთანხმებას*; 1936-37 - საბჭოელრი-სამზღეო მინისტრი; 1937-39 - შინაგან საქმეთა მინისტრი; 1939-40 - ბუქლის მეველი ლორდი; 1940 - ავიაციის მინისტრი. მხარი დაუჭირა ფაშისტურ ინტერვენციას ესპანეთში, აგრესიორის „დამომინების“ პოლიტიკის მომხრე; 1940-44 - დიდი ბრიტანეთის ელჩი ესპანეთში, თამაშობდა შეშავლის როლს, რათა პიტერელთა მყელობისას დაეღოთ დიდ ბრიტანეთთან სეპარატული ზავი. 1944-დან - ლორდთა პალატის წევრი.

პრეპროგნის მშენებელი 1935, ერთა ლიგის საბჭოს სესიამე 1935 წლის ნოემბერში მიღებულ იქნა ბუქლის წარმომადგენლის წინადადება, რომ დიდი ბრიტანეთისა და საურანეთის მთავრობებს შეეშავებინათ წინადადებათა იგალი-ეთიორპის კონფლიქტის (იხ. *იგალი-ეთიორპის ვითარების წინააღმდეგ 1935-36*) მოსაგვარებლად. დიდი ბრიტანეთის საურანეთი საქმეთა მინისტრს, *პირის*სა და საურანეთის რევიორ-მინისტრისა და იმავრელებად საგვარეო საქმეთა მინისტრი *კ. ლაგეთის* მოლაპარაკების შედეგად 7-8.XI.1941 პირში შეთანხმებულ იქნა გეგმა „მშვიდობიანი რეგულირების“ შესახებ, რომელიც შემდეგ გაგზავნა ერთა ლიგის საბჭოსა და იგალი-ეთისა და ეთიორპის მთავრობებს. გეგმის მიხედვით ეთიორპი ელმხრივ დაითმობებ უნდა წასულყო იგალიის სასარგებლოდ მთელ რეგ გერმანიულ და ეკონომიკურ საკითხებში, რაც მშინეწელოვნად დასახდა ეთიორპის *სუვერენიტეტს*, აშიგამაი იგი უარყოფილ იქნა არა მარტო ეთიორპის მიერ, არ-

აქედ დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და რიგი სხვა ქვეყნების პარლამენტების მხაერი რეაქციუ გამოიწვია. პირი იძულებული გახდა გადამდგარიყო საგარეო საქმეთა მინისტრის თანამდებობიდან. აღნიშნული შეთანხმება ასევე გახდა დავალის მთავარიდან დაექმის ერთ-ერთი მიზეზი. პ.ლ.მ. იყო აგრესორთა „დამომშინების“ პოლიტიკის ერთ-ერთი ნაბიჯი, რომელმაც ხელს შეუწყო მთორე მსოფლიო ომის 1939-45 გასაწყობას.

კუბლ: Keesing's Contemporary Archives. 1934-37. vol. 2.p.p. 1905-07.

ქორბი (Horthy). ნადიბანიი პორგი (Nagybanyai Horthy) მიკლომ (1868-1957), უნგრეთის სახელმწიფოს მმართველი 1920-44. განათლება მიიღო ფიუმეს (რიეკა) სამხედრო-სამხლეო აკადემიაში. ხელმძღვანელობდა კოგორის 1918 აჯანყების ჩახშობას. იყო კონსტრუქციული მთავრობის სამხედრო მინისტრი სეველი 1919. უნგრეთის საბჭოთა რესპუბლიკის დაექმის შემდეგ დაადგა თეთრი გეროის გმას. 1920 პ-მ უნგრეთი ჩააბა სსრ კავშირის წინააღმდეგ ომში.

ქუხიანი მემორანდუმი 1918, დოკუმენტი, რომელიც ქ. ჯიდაში (პიკაში) 4.1 დიდი ბრიტანეთის მთავრობის სახელით მეფე პუსიანს გადასცა პროფესორმა პოეგარიამა, რომელსაც მნიშვნელოვანი თანამდებობა ეკავა კიორში ბრიტანეთის დამცერებაში. შემორანდუმის სირითადი მიზანი იყო არაბთა შენარს ქუხის ანგაგის მხარეზე, რადგანაც არაბულმა საზოგადოებამ, გაეყრა რა ბელუერის დეკლარაცია 1917 და საუჩ-პიკის 1916 (საიდუმლო) ტელეგრაფებს, მონიშნა ომიდან გამოსვლა და თურქეთთან სეპარატული ხელშეკრულების დადება. შემორანდუმი შეიკადა ზოგად დაპირებებს არაბთა შესაძლებელი გაერთიანებისა და „ერის ფორმირების“ შესახებ. შემორანდუმი იძლეოდა ბელუერის დეკლარაციის თავისებურ განმარტებასაც. ითითქოს პალესტინის გეროგორიაზე „არც ერთი სოლი არ დაემორჩილება მეორეს“. ამასთან, შემორანდუმი რეკომენდაციას აძლევდა არაბებს, ეთანამშრომლათ სირიის გუბიან და თან გაემორჩილათ პალესტინის შეეგანას არაბთა სახელმწიფოს შემადგენლობაში, რომელსაც პუსიანის ინგლისურები პირიულობდნენ. პუსიანმა მხედველობაში მიიღო შემორანდუმი, შეაჯამა არ დამაბა, რომ მოითხოვდა პალესტინის პრობლემის გადასაწყობას.

კუბლ: Great Britain and Palestine. 1915-1945. L. - N. Y., 1946, p. 147-150.

ქუხიანი მემორანდუმი ხელშეკრულება 1763, დიდი, ერთი მხრივი, ქრესიასა და. მეორე მხრივი, აესტროასა და საქსონიას შორის. ხელი მოაწერეს საქსონიის კისენსიავრე პუბერტუსბურგში 5.11. წამოადგენდა ერთ-ერთ ხელშეკრულებას, რომელითაც დამთავრდა შეიღწიანი ომი (1756-63). ამ ხელშეკრულებით აესტროა უარს ამბობდა პრუსიის მეფის კუთვნილ მიწებზე. ამგვარად, სილუმა საბოლოოდ დამიგკავა ქრესიამ. საქსონიის კურფურსტს დაებრუნდა მიწები, რომლებიც ომის დასაწყისში დაიკავა ფრიდრიხ II-მ. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ ერთ-

მანეთს დაებრუნებდნენ ხელთნაღებ ქონებს და გაეცდნენ გვეყვის. ფრისი II კისრულობდა ვალდებულებას, რომ ხელს არ შეეშლიდა კათოლიკურ აღმსარებლობას სილუმაში. ხელშეკრულების საიდუმლო მუხლში იგი კიორდებოდა აესტროის ერთკეროვ ომზე და აბმარებას იმპერატორის არჩენების დროს.

კუბლ: De Martens G.F. Recueil des principes traités... L.I.p.61-68.

ქუხიანი-ხმ60 (1217-65), ქუღაგუანთა დინასტისა და სახელმწიფოს დამაარსებელი (1256-დან), ჩინეთ-ყანის საყვარელი შილიშვილი. 1253 სათავეში ჩაუღვა მონღოლთა დამქარის, რომელსაც (1251 უკრულოაბის დიდებულებით) დაეკარა ირანისა და მიმდებარე ქვეყნების დაპყრობა. 1256 განააღკურა სხვალიგთა სახელმწიფო ჩრდილოეთ ირანში; დაიკურ ირანი, 1258 აიღო ქ. ბაღდადი და ბოლო მოუღო აბასიანთა სახელმწიფოს პ-ხ-მა თითინებურად შექმნა მონღოლ იმპერიის მეხუთე უღუსი, დამოუკიდებელი სახელმწიფო; ის და მისი შემკიდრეები აგრებდნენ ილხანის, ე.ა. „გომის ხანის“ გიგულს (უღუსის ხანის მსიმუნელობით). ილხან-ქუღაგუანთა სახელმწიფო (რომელიც 1294-მეც სომხილურად იყო დამოკიდებული მონღოლთა უზენაეს ხანზე) მოიკადა მთელ ირანს, დღევანდელ ავღანეთს, ირანის აგრბიუკანს, ჩრდ. მესოპოტამიას. ქუღაგუანთა ვასალები იყვნენ საქართველო, შარქი-შავილის სახელმწიფო, რუმის სასულთნო, გრანპირიის იმპერია, კილიკიის სომეხთა სამეფო. სამინაო პოლიტიკაში პ-ხ. ხელმძღვანელობდა მონღოლური მომთაბარე გრადიციბით და ჩინეთ-ყანის იასათი. იყო შამსინგი, გამოირჩეოდა რკულემშეყნარებლობით. ეწეოდა ფართო სამშენებლო საქმიანობას. 1259 მისი ბრასნებით აშენდა შარალის (აგრბაჯიანში) ცნობილი ობერეატორი, რომელსაც ხელმძღვანელობდა გამოჩენილი მათემატიკოსი და ასტრონომი ნასირ აღ-ლიტესი. ობერეატორის შორეულ თანამშრომელთა შორის იყო თხოლისელი მუსლიმი მეცნიერი ფამრ აღ-დინ იხლავი. საგარეო პოლიტიკაში პ-ხ-ის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი იყო სირიის დაპყრობა. ვეგოილს მამლუქებთან დამორსპირებაში ის იყენებდა ქართულ და სომეხ ფეოდალებს. კავშირი ქქორს ჯეაროსნებთან. 1260 სირიაში დამქარობის დროს დაიკავა ქაბაბი და დამასკო, შავრამ დამარცხდა აინ ჯალუთთან მამლუქებთან ბრძოლაში. ამიერკავკასიაში ბაგონობისათვის უპირისპირდებოდა ოქროს უღოს (როსმულსაც, თავის მხრე კავშირი ქქორს დევიანესთან). ამ დამორსპირებამ მისი შედეგი მოუტანა საქართველოს. მონღოლთა ბაგონობის დამძიმებამ, აუტანულმა ვასისაბლებმა და სალაშქრო ზეგარამ პ-ხ-ის დროს განაპირობა ორი ანტიმონღოლური აჯანყება საქართველოში (1259 დავით უღუსი), რომელიც მონღოლებთან მეფის შერეგებით დასრულდა.

ქუხიანი სწავლა, იხ. სააამ ქუსიანი

ღამატიშა

აბაჯუაღიშვილი გივი შურაბის ძე (დ. 1940), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უზბეკეთის რესპუბლიკაში (1997-დან). დაბთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. არის გუქნი, კურ მუცისურგბათა კანდიდატი, საინჟინრო აკადემიის წევრი. 1965-77 კომკავშირულ და პარტიულ სამუშაოზე; 1977-80 – საქართველოს მეცნიერებისა და ტექნიკის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე; 1980-91 – საქართველოს სახელმწიფო მომარაგების სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილე; 1991-92 – საქართველოს მრეწველობის მინისტრი; 1992 – ავტომატიკის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელი; 1992-94 – საქართველო-რუსეთის სამრეწველო-საეკონომიკური კავშირების განვითარების სახელმწიფო კანცელარიის მთავარი სახელმწიფო მრჩეველი. დსი-ის საკითხისა და სახელმწიფო ბიუროს თავმჯდომარის მოადგილე.

ანანი (Annon) კოიუ (დ. 1938), თეატრალური განხილვილი პოლიტიკური მოღვაწე, დიპლომატი. გაეროსთანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივანი. არჩეულია 1996 წლის 17.XI გენერალური ასამბლეის მიერ. დაბთავრა კუშასის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის უნივერსიტეტი. 1961 მინესოტაში, წმ. პავლუს მკაქალისტერის კოლეჯში დაიწყო დისკრედიტაციის მუშაობის დარგში. 1972 მიენიჭა მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი მესუქსინგში. გენერალური მდივანად დანიშნულა 1983 წელს გაეროში შემდეგი თანამდებობები ეკავა: 1962 – ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (WHO) ადმინისტრაციული და საბიუჯეტო განყოფილების ხელმძღვანელი; 1980-83 – გაეროს უსაფრთხოების კომისიის სამმართველოს ადმინისტრაციული დირექტორის მოადგილე ლაოეთის საკითხთან დაკავშირებით (UNHCR); 1984-87 – საფრანგულ მომსახურების ოფისის ბიუჯეტის განყოფილების დირექტორი; 1987-90 – გენერალური მდივნის ასისტენტი გაეროს სასტუმროს უსაფრთხო კონტროლისთვის და ადამიანური რესურსების ოფისის მიუხედავებში; 1990-92 – გენერალური მდივნის მოადგილე და პრეზენტაციის დეველოპერი, ფინანსებისა და ბიუჯეტის მარტროლოგი; 1993 წლის მარტიდან 1996 წლის მარტამდე – გენერალური მდივნის თანამშრომელ სამშეობრივ ოპერაციების განმარტროლების საკითხში, როდესაც იგი გაეროს გენერალური მდივნის სპეციალური წარმომადგენელი იყო ყოფილ ივლისლავიაში. პ-ის ხანგრძლივი დიპლომატიური მოღვაწეობიდან გაეროში აღმასმინდა მოღვაწეობა ზაია წარმოება ერის მიერ ქვეყნების დაპირბაძასთან დაკავშირებით (1990). კრავში მყოფი საქართველოს ორგანიზაციების წარმომადგენლებისა და ევროპული მხედლების განთავისუფლების საბაბზე; დსკუსიის წარმართვა ერავში ჰუმანტარული კრიზისის შესახებქებისათვის ფორმული – „ნათობი –

საკეებისათვის“. საერთაშორისო საზოგადოებისათვის გაწეული სასარგებლო საქმიანობისათვის მკაქალისტერის კოლეჯში, რომლის მეურეთა საბჭოს წევრია, მას მიანიჭა ჯილდო მეურის განსაკუთრებული ღვაწლისათვის. პ. გაეროს 1997 წლის 1 იანვრიდან 2001 წლის 31.XI-მდე უხელმძღვანელებს.

ბაქნაშვილი, ეახანტე I-ის (გორგანის) პირველი ცოლი. სპარსთა მუისი ასული. წყაროს ცნობით, ეახანტემა იყო, შუართო კავკასიის მთიანეთში ლაშქრობის შემდეგ ქარაღის მუის დამოუკრება ირანის შაჰთან კიდევ ერთი განთავაზველება იყო იმ დიპლომატიური კერხისა, რომელსაც ადგა ეახანტე გორგანსაღო თავისი მოღვაწეობის პირველ ეტაპზე, როცა იყო პირნათლად ასრულებდა ირანის შიშარა; საიქორ ეველა ვალდებულებას, რათა ირანელთა დახმარებით სამეფო გაეკლავებინა ბ. დედოფლის გარდაეველდა აჯანყებისათვის მჩაღების პერიოდს დაემთხვა. ამ დროს იველება ქარაღის სამეფოს სარგარო-პოლიტიკური კურსი. ეახანტე მუეე ექებს ბიზანტიასთან დაახლოების გზებს. იგი ცოლად ირთავს ევისრის ასულს – ელენეს.

წყარო: ჯ. ა. შ. რ. ა. ცხოვრება ეახანტე გორგანისა, წგ.ქართლის ცხოვრება, ს. ყაუხჩიშვილის გამაყ. ტ. 1, თბ., 1955.

ბბრბი (Barak) ეპედ (დ. 1942), ისრაელის პრემიერ-მინისტრი. უშიკა-მთავრბეკის ბაკალავრის ხარისხი მიენიჭა ებრაულ უნივერსიტეტში (1968), ხოლო მაგისტრის ხარისხი – სკინ-ფორდის უნივერსიტეტში (კალიფორნია, აშშ, 1978). 1959-დან მსახურობდა ჯარში (ვახალო). იყო: 1967 – მშენებელი რაშმის მეთაური ექსპედიციის ომში; 1968 – ებრაელ გენშტაბის სპეციალური ელიტური ქვედანაყოფის მეთაური. მისამწილებდა სხვადასხვა ანტიტერორისტულ ოპერაციებში: 1972 მეთაურობდა ოპერაციას ლოიდის აეროპორტში იმ მსხედლის გასათავისუფლებლად, რომლებიც პალესტინელებმა აიყვანეს ებრაელთა-ნიან საბუნას თვითმფრინვის ხელში ჩაგდებისას. სირიულ ოფიცერთა დაჭრას ლიბანში და „ახალგაზრდობის გაბაუსულა“ – პალესტინის გერმოს თავიკათა ლეკიდლობის ბერკეტში (ენგებეს); 1973 – მეთაურობდა საგანკო ბაგალიოს (ინსია) ქიურის ომში; 1979 მინიჭა ბრიგადის გენერლის წოდება; 1982 სათავეში იველდა არმის მშენებელი სამსახურის – „ამან“-ს; 1982 გახდა ყაუღა ახალგაზრდა გენერალ-მაიორის თრბალების არმიამი; 1986 დანიშნა ეენტრალური სახილური ოლქის მეთაურად, ხოლო 1987 – გენშტაბის უფროსის მოადგილე; 1991 მინიჭდა გენერალ-ლეიტენანტის უმაღლესი სამხედრო წოდება და დანიშნა გენშტაბის უფროსად. მას გენერალის მორის ყველაზე მეტი ჯილდო აქვს, რომელთა შორისაა: საგმირი საქმეებისათვის წარჩინების თიხი ნიშანი და ორდენი „მოფეტი“. 1995 იელსიდან – პარტია „აეოლას“ წევრი და მს-

საგან საქმეთა მინისტრი; 1995 წლის ნოემბრიდან – საგარეო საქმეთა მინისტრი; 1996 – ქრესტიანთა წევრი; 1997 წლის ივნისიდან – პარტია „აგოდას“ თავმჯდომარე; 1999 – ბლოკ „ისრაელ ახალის“ ლიდერი. გამორჩევა საქართველოსადმი და ქართულ ემბალდო მისარა განსაკუთრებულ ყურადღებში. გამოირჯვა 1999 წლის 17 მაისის არჩევნებში და ვახდა ისრაელის მსაიერობის მეთაური.

ბმპარბმ. მოივყა თავი („უქისკოპოსი ცეცხლის-მსახერა“) მესეთაში V ს-ის II სახეერარი. კეკასისი მითაეთში ლაშქრობის მესქლე ვახანე ქორეგასალა ელჩობა იახლა ირანის მასა და სამხედრო სადალისი მდე ნაწილი ვაგეშელა. ელჩობას ბ. მეთაურობდა. ქართლისი ქლე ირანის მასა ცოლად სთხოვდა ასულს. მამაქე შეიწყენარა ვახანეის თხოვსა და ცოლად თავისი ასული – ბალმლეჭვი მითხოვდა.

წყარო: ჯ. ა. ნ. შ. რ. ი. ცხოვრება ვახანე კორეგასლასა, - წგ.: ქართლისი ცხოვრება, ს. ყახუხმთელის რამეი, ტ. I, თბ, 1955.

ბლმ (Hair) ტონი (დ. 1953), დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი. ლეიბორისტული პარტიის ლიდერი. დაამთავრა ლერ-ქემ ქორსტორბის სკოლა და ფეტის კოლეჯი (მოგლანდია). 1975-დან ლეიბორისტული პარტიის წევრია. 1976-83 მუშაობდა ალოკატად. 1988 აირჩიეს „ორილიოვან კახნეტში“ ჯერ ენ-რეკეკისი, შემდეგ კი დსაქმების მინისტრის პოსტებზე. 1992-დან აწვე ეპისკოპი – მინდამ საქმეთა მინისტრად. 1994-დან ლეიბორისტული პარტიის ლიდერია. 1997 საყოველთაო არჩევნებში კონსერვატიული პარტიის დამარცხების შემდეგ, ბ. დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი გახდა.

ბაზმბმ რეგამ გივის ძე (1943), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ისრაელში (1997-დან). 1965 დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმ-კოდლოვის ფაკულტეტი, 1968 – ასპირანტურა სამხარეარესის ქვეყნების პოლიტიკური და ეკონომიკური ვოვრავიის სპეციალიზით. არის ვოვრავიულ მუენერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს ვოვრავიულ სამოვადოების ვიე-პრემილენტი. 1968-98 სამეცნიერო-ჟედლოგოერ მოვადწობას ეწეოდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სისტემაში, 1980-87 მუშაობდა საქართველოს კომპარტიის თბილისის კომიტეტში. 1989-91 იყო სოიოლოგიური ელექციის ცენტრის დირექტორი, ჟემოვრავი-სა და სოიოლოგიური ელექციის ინსტიტუტის დირექტორის მოვადლავი. 1997-98 – საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო ორგანიზაციითა ჟემარტამენტის დირექტორი.

ბმრბმ (დ. 1949), საბერძნეთის რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში (1999-დან). განათლება მიიღო ათენის ეკონომიკისა და ბიზნესის მეცნიერებათა უნივერსიტეტში. ნო-იორკის უნივერსიტეტში მიწი-ჭა მუშაობდა ჟემონერებათა დირექტორის მავისტრის წოდება. ფლობს ინგლისურ და ფრანგულ ენებს. 1977 იყო საგარეო აგამე საგარეო საქმეთა სამინისტროში; 1979 – საბერძნეთის მსა-ეარი საკონსულტის კონსული ნო-იორკში; 1982 მუშაობდა სა-გარეო საქმეთა სამინისტროს საერთაშორისო ორგანიზაციე-

ბის სამმართველო – ეეროპის საბჭოს განყოფილებაში; 1990 – საბერძნეთის საელჩოში პარმში; 1993 – ეეროპის პარლამენ-ტის ოფისის უფროსის თანამუშობამე საგარეო საქმეთა სამინისტროში; 1994 იყო ეეროული ინტეგრაციისა და ეკონომიკური და საგაღვლო პოლოტიკის სამმართველოს დირექტორი; 1997 – ეეროკომიტის დაწესებულებათა მმეცხლობის ორგანიზაციის ყროენული კორდინატორი.

ბმრბმ (Gürsel) ბერაქ (დ. 1945), თურქეთის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში (1998-დან). დაამთავრა პოლოტიკური მეცნიერებათა ფაკულტეტი ანკარის უნივერსიტეტი. ფლობს ინგლისურ ენას. 1973-75 მუშაობდა ნაგვის მრავალმსარეო უმინორების საქითების ჟემარტამენტში, სა-გარეო საქმეთა სამინისტროში (MFA) მესამე, მესქლე, კი მე-ორე მდინად; 1975-78 – თურქეთის საელჩოს მყოფე, მესქლე კი პირეელ მდინად კანბერაში (ავსტრალია); 1978-80 – პირეელ მდინადის თურქეთის საელჩოში ნო-დულიმი (მხლოეთი); 1980-82 – განყოფილების უფროს ორბნოერი ეკონომიკური ურთიერობების ჟემარტამენტში; 1982 – კონსული თურქეთის საელჩოში რომში (იტალია); 1982-86 – თურქეთის მდინეი მის-ის კონსული ნაგოში; 1986-88 – ჟემარტამენტის უფროსი იარ-იარალების დარეში; 1988-92 – პირეელი კონსული თურქეთის საელჩოში ვაშინგტონში (აშშ); 1992-95 – „მუა აღმოსავლეთსა-სა და ყურის ქვეყნების“ ჟემარტამენტის უფროსი; 1995-98 – მინისტრი, გუნერალური დირექტორის მოვადლავი.

ბმმბმ ბერაბ ბაკის ძე (დ. 1954), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ამერბაიჯანის რესპუბლიკაში (1997-დან). 1976 დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის მართვის ავტომატიზებული სისტემების ფაკულტეტი. 1976-79 მუშაობდა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ინ-ჟინერად, მესქლე – უკროის მეცნიერ-მუშაკად. 1979-82 – დრმდენის უქვეური უნივერსიტეტის ასპირანტი; 1982-83 – საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის უფროსი მეცნი-ერ-მუშაკი, მესქლე სექტორის გამე; 1983-88 – იმვე ინსტიტუტის მანქანათმშენებლობის პროგრამული მართვის კათე-დრის დოცენტი; 1988-92 – სადაბის სწავლების №2 ფაკულტეტის ლეკანი, ხოლო 1992-95 – მანქანათმშენებლობის პროგრამული მართვის კათედრის გამე. პროფესორი. 1995-97 – ამერბაიჯანში საქართველოს საელჩოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი.

ბმმბ (იგამ) კეღ მოშე (დ. 1956), ისრაელის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში (1998-დან). 1978-82 სწავლობდა ებრაულ უნივერსიტეტში (იერუსალიმი). 1983-84 – ასპირანტურაში სამართლის სპეციალიზით. ჟელსანის უნივერსიტეტში (ფინეთი), 1984-85 – თელ-ავივის უნივერსიტეტში. ფლობს ინგლისურ, გერმანულ და ფინურ ენებს. 1985-87 მუშაობდა ისრაელის საგარეო საქმეთა სამინისტროში; 1987-91 – პირეელი მდინეი ისრაელის საელჩოში ფინეთში; 1992-93 – ისრაელის საელჩოში უკრანიაში; 1995 – ისრაელის საელჩოში ყაზახეთში; 1997 – ისრაელის საელჩოში ამერბაიჯანში.

მწიგნ. ვასტანგ ჯის (გორგასლის) მეუღლე, ბიზანტიის იმპერატორ ლეონ I-ის; (457-474) ასული. წყაროს ცნობით, ეახტანგს იგი შეურთაეს პირველი ცოლის, სპარსთა მეფის ასულის – ბალენდუგების გარდაცვალების შემდეგ. ქართველი მეფის ეს ნაბიჯი, როგორც ჩანს, ბიზანტიასთან დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების ქვე იყო, რასაც აღდი მნიშვნელობა უნდა ჰქონოდა მომავალ ბრძოლაში ირანის წინააღმდეგ.

წყარო ჯ ე ა ნ შ რ ი, ცხოვრება ეახტანგ გორგასლისა, – წგ: ქართლის ცხოვრება, II. ყაუხჩიშვილის გამოც., თბ., 1955.

მწიგნწიგნო სტეფან ეასილის ძე (1947), უკრაინის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში (1998-დან). 1969 დაამთავრა ლეონის უნივერსიტეტის ფიზიკის ფაკულტეტი, 1995 კი – იურიდიული ფაკულტეტი. ფიზიკის მეცნიერებათა კანდიდატი. ასწავლიდა ფიზიკასა და უმაღლეს მათემატიკას ივანე-ფრანკოვის გამზასა და ნავაიოს ინსტიტუტში. 1989 იწყებს პოლიტიკურ მოღვაწეობას როგორც უკრაინის ყოველწლიური აღორბინების აქტივისტი. 1990 და 1994 ორჯერ იქნა არჩეული უკრაინის პარლამენტში, სადაც მუშაობდა სამხანდაცო კომისიაში, შემდეგ კი – უკრაინის უმაღლესი რაიის საგარეო და დსთ-სთან კავშირის საქმეთა სამინისტროში. 1994 ორჯერ იქნა არჩეული ივანე-ფრანკოვის საოლქო საბჭოს სახალხო დეპუტატთა თავმჯდომარედ. 1994-97 ხელმძღვანელობდა ოლქის სახელმწიფო ადმინისტრაციას.

მწიგნწიგნო (Yalowitz) ქენეთ საქენსერ (დ. 1941), ამერიკელი დიპლომატი, ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩი საქართველოში. დაამთავრა ვისკონსინის უნივერსიტეტი. კოლუმბიის უნივერსიტეტში მიენიჭა ხელმძღვანელის და ფილოსოფიის მაგისტრის ხარისხები და რუსული ინსტიტუტის დიპლომი. 1966-დან მუშაობს საგარეო საქმეთა სამსახურში. წარგზავნილი იყო მთაწკოვეში ორჯერ. საბოლოოდ ეკავა უფროსი მრჩეველის თანამდებობა ეკონომიკის საკითხებში. მსახურობდა პაავამში და აშშ-ის წარმომადგენლობაში ნაგომი. აშშ-ში მუშაობდა სახელმწიფო დეპარტამენტის ავსტრალიისა და ახალი ზელანდიის განყოფილებების დირექტორად, დირექტორის მოადგილედ ეკონომიკის დარგში სპანეთა კავშირის საქმეთა განყოფილებაში. ასევე იყო კონგრესის საგარეო საქმეთა სპეციალისტი. 1991-97 იყო აშშ-ის ელჩი რესპუბლიკ ბულარუსში. ფლობს რუსულ და ფრანგულ ენებს. მიღებული აქვს ჯილდოები „წარჩინებული სამსახურისთვის“ 1989 და 1992, ასევე ინდივიდუალური და ჯგუფური უმაღლესი საპატიო ჯილდოები. ამჟამად ხელმძღვანელობს უმაღლესი სემინარს – საგარეო სამსახურის ინსტიტუტის ცნობილ მოსამზადებელ პროგრამას აშშ-ის მთავრობის მაღალ რანგის ოფიციალური პირებისათვის. 1998 წლის 4 ივლისიდან – ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩი საქართველოში.

მწიგნწიგნო ივორ სერგეის ძე (დ. 1945), რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა მინისტრი. დაამთავრა შორის გორეზის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უცხო ენათა უედაგოგიური ინსტიტუტი. 1973-დან მუშაობს საგარეო საქმეთა სამინისტროს სისტემაში.

გროს სისტემაში. იყო მრჩეველ-წარმომადგენელი საბჭოთა კავშირის საელჩოში ესპანეთში; საგარეო საქმეთა სამინისტროში ექსპერტად, მინისტრის თანამშრომელად, სამინისტროს საერთო სამღივნის უფროსად და განყოფილების გამგედ. 1989-91 – საგარეო საქმეთა სამინისტროს კოლექტივის წევრი; 1991-93 – რუსეთის ფედერაციის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ესპანეთში; 1994-98 – რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილე; 1998 წლის აგვისტოდან იყო რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა მინისტრი.

მწიგნწიგნო მალხაზ დავითის ძე (დ. 1951), საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი რუსეთის ფედერაციაში (1998 წლის სექტემბრიდან). დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გეოლოგია-გეოგრაფიის სპეციალობით. 1973-90 მუშაობდა სსსრკ-სა და თანამდებობებზე საქართველოს ალკე და კომუნისტური პარტიის ორგანოთა აპარატებში. 1991-დან საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროშია. მუშაობდა საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილედ, ამავე დროს ხელმძღვანელობდა რუსეთთან საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დელეგაციას-დემარკაციის კომისიას. 1993 მიენიჭა საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის რანგი.

მწიგნწიგნო (Kwasniewski) ალექსანდრ (დ. 1954), პოლონეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი. სტუდენტობისას თანამშრომლობდა სსსრკ-სა და ახალგაზრდულ ორგანიზაციებში. 1981-84 იყო ყოველკვირეული ახალგაზრდული ქერნალის რედაქტორი. ამავე დროს რედაქტორად ახალგაზრდულ გაზეთს „Szandar Mlodych“; იყო პოლონელი სტუდენტების სოციალისტური კავშირის საუნივერსიტეტო საბჭოს თავმჯდომარე; 1977-დან – პოლონეთის გავრიანებული მუშათა პარტიის (PZPR) წევრი, რომლის დამხმალედ (1990 წლის იანვარი), მ-მ დააარსა პოლონეთის რესპუბლიკის სოციალ-დემოკრატიული პარტია და გახდა მისი ეროვნული საბჭოს პრეზიდენტი. ამავე პოსტზე იქნა არჩეული 1993 წლის მარტს. პოლონეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტად არჩეულად (1995 წლის 23 დეკემბერი), იყო სიცილის წევრი და ეროვნული ასამბლეის საკონსტიტუციო კომიტეტის თავმჯდომარე, შემდეგ – დემოკრატიული შექმარცხენი ალიანსის (SLD) საპარლამენტო ჯგუფის თავმჯდომარე.

მწიგნწიგნო ანასტასიოს (დ. 1948), საბერძნეთის რესპუბლიკის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში. განათლება მიიღო ათინისა და ჯორჯთაუნის (აშშ) უნივერსიტეტებში და პარიზის სახელმწიფო მოხელეთა მომზადების ინსტიტუტში. ფლობს ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ და კორეულ ენებს. 1974 მუშაობდა საელჩოს აგამედ საგარეო საქმეთა სამინისტროში; 1976 – საბერძნეთის საელჩოში პარიზში; 1980 – საბერძნეთის საკონსულიო რიო-დე-ჟანვიროში. იყო მისიის ხელმძღვანელი; 1984 – მთავარი საკონსულის ხელმძღვანელი ლორგუნდში; 1989 – საგარეო საქმეთა სამინისტროს ლათინური ამერიკის დეპარტამენტის უფროსი; 1991 – ევროპის ეკონომიკური საბჭოში (CEE) საბერძნეთის მუდმივი წარმომადგენლის მოადგილე; 1995-98 – საბერძნეთის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში.

მწიგნწიგნო გარიელ ეასილის ძე (დ. 1954), საქართველოს სა-

განგებო და სრულფლებიანი ელჩი თურქეთის რესპუბლიკაში (1998-დან). 1971 წაირიცხა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტზე. 1976 დაამთავრა უნივერსიტეტის სრული კურსი საბლვარგარეთის ეკონომიკური გეოგრაფიის სპეციალობით. 1976-78 მუშაობდა თურქეთის რესპუბლიკაში თარჯიმნად. 1980-86 კომკავშირულ სამუშაოზე, 1986-90 მივლსებით იმყოფება თურქეთში, 1995-97 საქართველოს ავიაკომპანიის ტექნოლოგიური წარმომადგენელია ქალაქ სტამბოლში. 1997-98მუშაობდა საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ევროპისა და ამერიკის ქვეყნების დეპარტამენტის დირექტორის მოადგილედ; 1998 წლის აგვისტოდან – საქართველოს სახელმწიფო კანცელარისის საერთაშორისო ურთიერთობების სამსახურის უფროსის მოადგილედ.

ლერმძეშანიძე ევაზ გიორგის ძე (დ. 1949), სახელმწიფო მოღვაწე, დიპლომატი, საქართველოს სახელმწიფო მინისტრი. 1973 დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კიბერნეტიკის ფაკულტეტი, 1977 – ასპირანტურა კონკრეტული სოციოლოგიის სპეციალობით. არის ეკონომიკური მეცნიერებთა დოქტორი. 1972-73 იყო თსუ-ის გამოყენებითი მათემატიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის უფროსი ლაბორანტი, შემდეგ – მეცნიერ-თანამშრომელი. 1973-86 კომკავშირულ სამუშაოზეა, მუშაობდა საქართველოს ალკე ცენტრალური კომიტეტის პირველ მდივნად, 1986-88 იყო საქართველოს კომპარტის მთავრის რაიონის პირველი მდივანი, შემდეგ – საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის განყოფილების გამგე; 1989-90 – საქართველოს მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, შემდეგ – ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის მინისტრის პირველი მოადგილე სოციალური უზრუნველყოფის დარგში; 1992 – საქართველოს

სახელმწიფო საბჭოს მთავარი სახელმწიფო მრჩეველი მეცნიერებისა და განათლების დარგში; 1992-95 – საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის აპარატის ხელმძღვანელი; 1995-98 – საქართველოს საგანგებო და სრულფლებიანი ელჩი რუსეთის ფედერაციაში და დსთ-ის საწესდებო ორგანიზაციაში; 1998 – სახელმწიფო მინისტრი. ამის პარალელურად, 1991-დან აღმწე, არის საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიურ გამოკვლევათა ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი. არაერთხელ იყო არჩეული საქართველოს პარლამენტის წევრად, არის აღმოსავლეთ-დასავლეთის ურთიერთობათა კვლევის საერთაშორისო ცენტრის ვიცე-პრეზიდენტი, ინფორმატიკაციის საერთაშორისო აკადემიის წევრი. 1999-დან – თსუ დემოგრაფიული კვლევის სასწავლო-სამეცნიერო ლაბორატორიის ხელმძღვანელი.

ლერმძეშანიძე რუსუდნ რევაზის ასული (დ. 1947), საგანგებო და სრულფლებიანი ელჩი იტალიის რესპუბლიკაში (1998-დან). დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი. 1970-71 მუშაობდა საქსახმშენში („თბილშინი“) არქიტექტორად. 1971-75 იყო საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის მოსკოვის საზოგადოებრივ მცნობათა სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტი; 1975-78 მუშაობდა საქართველოს მეცნიერებთა აკადემიის სამშენებლო მექანიკის ინსტიტუტში ექსპერიმენტული დატვირთვის განყოფილების უმცროს მეცნიერ-მუშაკად; 1977-81 – საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის კათედრის ასისტენტი; 1978-98 – არქიტექტურის კათედრის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, დოცენტი, პროფესორი.

პირითაღ შემოკლებათა სია

აგონ. –	აგონომიური	ნ.კ. –	ნახევარკუნძული
აკად. –	აკადემიკოსი (გვართან)	ოფიკ. –	ოფიციალური
ა.მ. –	ასე შემდეგ	პროფ. –	პროფესორი (გვართან)
ახ. –	ახალი	ეურნ. –	ეურნალი
ახლანდ. –	ახლანდელი	რესპ. –	რესპუბლიკა
ახ. სტ. –	ახალი სტილით (თარიღთან)	ს. –	საკუქენე
ახ. წ. –	ახალი წელთაღრიცხვით	საკ. –	საკუთარი (სახელთან)
გ. –	გარდაიყვალა, გარდაეყვალა (თარიღთან)	სახ. –	სახელობის
გვიანდ. –	გვიანდელი	სახელწ. –	სახელწოდება
ღ. –	დაიბადა, დაბადების (თარიღთან)	სს. –	საკუქენეები
დაახლ. –	დაახლოებით	ქ. –	ქალაქი (სახელწოდებასთან)
იხ. –	იხილე	ყოფ. –	ყოფილი
მავ. –	მაგალითად	ძე. –	ძველი
მლ. –	მლინარე	ძე. სტ. –	ძველი სტილით
მ.მ. –	მათ შორის	ძე. წ. –	ძველი წელთაღრიცხვით
ნაშლ. –	ნამდელილი	წ.კორ. –	წვერ-კორესპონდენტი
ნახ. –	ნახევარი (1 ნახ.)		

წყაროების შემოკლებული სახელწოდებანი

მსი – მსალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაყ. 1–35, თბ., 1937–63.

АВПР – Архив внешней политики России.

АКАК – Акты, собранные Кавказской археографической комиссией, т. 1-12, Тфл., 1866-1904.

ВДИ – Вестник древней истории.

ЦГАДА – Центральный государственный архив дипломатической академии.

Внешняя политика России XIX и начала XX века – Внешняя политика России XIX и начала XX века. Документы Российского министерства иностранных дел, т. 1 –. Комиссия по изданию дипломатических документов при МИД СССР. Председатель комиссии д-р эконом. наук А. А. Громыко, М., 1960 –.

Ключников Ю. В., Сабанин А. В., Международная политика... – Ключников Ю. В., Сабанин А. В., Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях, ч. 1-3, М., 1925-29.

Мартенс Ф., Собрание трактатов и конвенций... – Мартенс Ф., Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами, т. 1-15, СПб., 1874-1909.

Международные отношения в эпоху империализма... – Международные отношения в эпоху империализма. Документы из архивов царского и Временного правительств. 1878-1917, М.-Л., 1931-40.

ПСЗРИ – Полное собрание законов Российской империи. Собрание первое: С 1649 по 12 декабря 1825 г., т. 1-45, СПб., 1830; Собрание второе: С 12 декабря 1825 г., т. 1-12, СПб., 1830-38.

Сборник действующих договоров... – Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами, вып. 1-35, М., 1924-81.

Сборник действующих трактатов... – Сборник действующих трактатов, конвенций и соглашений, заключенных Россией с другими государствами, т. 1, 2, СПб., 1902-06.

Сборник договоров... по делам Дальнего Востока... – Сборник договоров и дипломатических документов по делам Дальнего Востока. 1895-1905, СПб., 1906.

BFSP – British and Foreign State Papers, vol. 1-167, L., 1841-1969.

DBFP– Documents on British Foreign Policy. 1919-1939. Ser. I-III, L., 1946 -.

FRUS – Foreign Relations of the United States, Wash., 1932 -.

Keesing's...– Keesing's Contemporary Archives, L., 1931 -.

LNTS – League of Nations. Treaty Series, vol. 1-204, Geneva, 1920-43.

Malloy W. M., Treaties... between the United States of America and Other Powers – Malloy W. M., Treaties, Conventions, International Acts, Protocols and Agreements between the United States of America and Other Powers (1776-1909), vol. 1-3, Wash., 1909-23.

De Martens G. F., Recueil des principaux traités... – De Martens G. F. Recueil des principaux traités d' alliance, de paix, etc., conclus... depuis 1761 jusqu' à présent. t. 1-7, Gottingue, 1791-1801; Supplément au Recueil des principaux traités d' alliance, de paix, etc., t. 1-4. Gottingue, 1802-08; De Martens G. F., Nouveau recueil général de traités ... - De Martens G. F., Nouveau recueil général de traités d' alliance, de paix... des puissances et États de l' Europe... depuis 1808 jusqu' à présent (Par G. F. Martens de. Ch. Martens de. J. Hopf, H. Triepel, F. Stoerk). Sér. I: t. 1-20 (avec des suppl.), Gottingue, 1817-75; Sér. II: t. 1-37 (avec des suppl.). Gottingue-Leipzig, 1876-1907; Sér. III: t. 1-37, Leipzig, 1908-39.

Du Mont J., Corps universel diplomatique... – Du Mont J., Corps universel diplomatique du droit de gens. contenant un recueil des traités d' alliance, de paix, etc., fait en Europe, depuis Charlemagne jusqu' à présent (800-1731), L 1-8, Amsterdam - La Haye, 1726-31.

TIAS – Treaties and Other International Acts Series, Wash., 1945 -.

Treaties... of the USA – Treaties and Other International Acts of the United States of America (1776-1863), vol. 1-8. Ed. by A. Miller. Wash., 1931-48.

UNTS – United Nations. Treaty Series, vol. 1-, N. Y., 1945 -.

შემოკლებები ბიბლიოგრაფიულ აღწერილობებში

ა. ა. – ადვოკატის აღწერილობა

აფტ. – ავტორი

ამონაბ. – ამონაბეჭდი

ბიბლიოკრ. – ბიბლიოკრაფია, ბიბლიოკრაფიითურთ

გადაამუშ. – გადაამუშავებული

ვაშ. – ვაშეთი

ვაშოყ. – ვაშოყემა

ვაშყ. – ვაშყოფილება

გვ. – გვერდი

ენიკი – აკად. ნ. შარის სახ. ენის, ისტორიისა და

მატერიალური კულტურის ინსტიტუტი

თ. – თავი

თ. ა. – თარიღის აღწერილობა

თანაავტ. – თანაავტორი

თარგმ. – თარგმანი, თარგმნილი

თსუ – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თხზ. – თხზულებანი

თხზ. კრ. – თხზულებათა კრებული

თხზ. სრ. კრ. – თხზულებათა სრული კრებული

ინ-ტი – ინსტიტუტი

კომენტ. – კომენტარები

კრ. – კრებული

ლიტ. – ლიტერატურა

მ. – მუხლი (მმ. – მუხლები)

ნაყ. – ნაკვეთი

ნაწ. – ნაწილი

პ. – პუნქტი

პუბლ. – პუბლიკაცია

ერნ. – ერნალი

რედ. – რედაქტორი, რედაქციით

რრ. თხზულებანი – რჩეული თხზულებანი

საბ. – საბუთი

სახელმწ. – სახელმწიფო

ტ. – ტომი

უნ-ტი – უნივერსიტეტი

ფ. – ფონი

ფსევდ. – ფსევდონიმი

შემდგ. – შემდგენელი

შემოყ. – შემოყება, შემოყლებული

შესავ. – შესავალი

წ. – წელი (წწ. – წლები)

წ. ა. – წლის აღწერილობა

წგ. – წიგნი, წიგნი

წინასიტყ. – წინასიტყვაობა, წინასიტყვაობით

ხელნაწ. – ხელნაწერი

АН – Академия наук

ბ. გ. — без года
 ბ. მ. — без места
 ბიბლ. — библиография
 в., вв. — вск, вска
 вып. — выпуск
 вступ. ст. — вступительная статья
 г. — год
 гл. — глава
 д. — дело
 докум. — документы, документальный
 ед. хр. — единица хранения
 Избр. произв. — избранные произведения
 Избр. соч. — избранные сочинения
 изд. — издание, издатель
 ин-т — институт
 кн. — книга
 коммент. — комментарии
 л. — лист
 ои. — опись
 отв. ред. — ответственный редактор
 п. — папка
 пер. — перевод
 под ред. — под редакцией
 Полн. собр. соч. — полное собрание сочинений
 предисл. — предисловие
 псевд. — псевдоним
 публ. — публикация

разд. — раздел
 ред. — редактор, редакция
 с. — страница
 сб. — сборник
 сер. — серия
 Собр. соч. — собрание сочинений
 сокр. — сокращение, сокращенный
 сост. — составитель, составленный
 Соч. — сочинения
 ст. — статья
 т. — том
 ун-т — университет
 ф. — фонд
 ч. — часть
 app. — appendix
 Bd. — Band
 comp. — compiled
 ed. — edition, editor
 livr. — livraison
 p. — page
 pt. — part
 S. — Seite
 sér. — série
 suppl. — supplément
 L — tome
 Tl. — Teil
 vol. — volume

ქალაქების სახელწოდებათა შემოკლებანი ბიბლიოგრაფიაში

ბათ. — ბათუმი
 თბ. — თბილისი
 სოხ. — სოხუმი
 სპბ. — სანქტ-პეტერბურგი
 ტფ. — ტფილისი
 ქუთ. — ქუთაისი
 ერ. — Ереван
 К. — Киев
 Л. — Ленинград
 М. — Москва
 М. - Л. — Москва - Ленинград
 Од. — Одесса
 СПб. — Санкт-Петербург
 Тბ. — Тбилиси
 Тიფლ. — Тифлисი
 Хар. — Харьков
 Амст. — Amsterdam
 Antw. — Antwerpen
 В. — Berlin

Bdpst. — Budapest
 Brux. — Bruxelles
 Camb. — Cambridge
 Chi. — Chicago
 Fr./M. — Frankfurt am Main
 Hamb. — Hamburg
 L. — London
 Lpz. — Leipzig
 Méx. — México
 Mil. — Milano
 Münch. — München
 N. Y. — New York
 Oxf. — Oxford
 P. — Paris
 Stockh. — Stockholm
 Stuttg. — Stuttgart
 W. — Wien
 Wash. — Washington

შესაღწებთა განსწორება

გვერდი	სვეტი	სტრიქონი		არის	ურთ. იქონ.
		ჩაბოლან	ქაბოლან		
36	I	29	-	ხელშეკრულებები	კომუნიკები
78	I	8	-	1964	1964-79
184	I	17	-	გაერთიანებების	თანამეგობრობების
184	II	-	20	კონფერენცია	კონვენცია
185	I	21	-	1975	1957
215	II	-	7	შონბრენის	შენბრენის
218	II	9-10	-	სამაეო	სამოკაეშირეო
328	II	-	25	ლასარტიანი	ლასარტიანი
331	II	18	-	1912	1923

გამომცემლობის რედაქტორები:	მზია ჩხაიძე მარგო ინასარიძე
მსატვარი	შოთა ნიორაძე
ტექნიკური რედაქტორი	ბეჟან ასათიანი
კორექტორები:	ლუიზა თორღლა მარინა ვარამაშვილი

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 20. X. 99.

საბეჭდი ქალაქი 84x108 1/16

პირ. ნაბეჭდი თაბახი 41,36

სააღრ.-საგაი.ომც. თაბახი 47,89

შეკეთა N:

გირაჟი 500

ფასი სახელმწიკრულებო

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა

380028. თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზ., 14

აიწყო ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

სარედაქციო-სადუბლიკაციო კომპიუტერულ სამსახურში,

თბილისი, 380028. ი. ჭავჭავაძის გამზ., 1

გამომცემლობა „მერიდიანი“,

თბილისი, აკ. წერეთლის გამზ., 115